
CONSILIA MEDICA



Quare fi tacita

Quare fi tanta





[illegible]



IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS,

MEDICI PER VNIVERSAM EVROPAM CELEBERRIMI, ET IN CLARISSIMA PATAVINA Academia summa cum laude publici olim ac ordinarij professoris

CONSILIA MEDICA OMNIA, QVÆ VLLIBI EXTANT, partim antea, partim nunc primum edita.

Opera ac diligentia Hieronymi Donzellini Brixiani, Philosophi ac Medici, in congruum ordinem digesta, & in tres partes distributa, ab infinitis mendis, corruptelis ac deprauationibus expurgata, ut suo iam authore digna uideantur.

PARTIVM OPERIS TOTIVS ARGVMENTA.

Prima est de morbis partium.
Secunda est de febribus.
Tertia continet Chirurgica.

τέχνην πᾶσα ἡ γῆ τρέφει.

NORIBERGÆ, M. D. LIX.



AD CLARISSIMVM ET PRVDENTIA AC VIRTVTE ORNATISSIMVM VIRVM, LEONARDVM MOZENIGUM, apud Inuictissimum Cæsarem Ferdinandum, amplissimi Senatus Veneti nomine, Oratorem: In uolumen Consiliorum Ioannis Baptistæ Montani, Hieronymi Donzellini Præfatio.



Erum naturæ contemplationem, Vir nobilissime, libero homine inprimis dignam esse, ingenita mortalibus omnibus scientiæ ac ueri inueniendi cupiditas ac desiderium, satis manifeste nobis declarat. Et si Pytagoras olim recte iudicauit, cum sapientiæ amorem ac studium, Philosophiam nominauit: omnes à nobis homines Philosophi sunt appellandi. *Arist. libro Metaph. 1.* Tale enim ingenium omnium animis parens natura inseuit, ut nihil magis præclarum aut expetendum ducant, quàm intellectum ac mentem rerum occultarum aut admirabilium, & ad bene beateq; uiuendum necessariarum, notitia atq; intelligentia perficere ac illustrare. Siquidem omnes trahimur ac ducimur ad cognitionis & scientiæ cupiditatem: in qua excellere pulchrum putamus: labi autem, errare, nescire ac decipi, & malum & turpe ducimus. Atq; ideo cum sumus necessarijs negocijs, curisq; uacui: tum cupimus aliquid uidere, audire ac discere: ex quo intelligitur, studium illud, quod in ueri cognitione consistit, præcipue hominis proprium esse, eiusq; maxime naturam attingere, aptissimumq; illi esse. Nec uero aliter Dei similitudinem, in qua uera ac solida nostra fœlicitas reposita est, atq; amissam olim imaginem recuperare possumus: qui ueræ Philosophiæ legitimus est finis & fructus. Præter summam tamen utilitatem, quam nobis affert rerum indagatio & perceptio, uoluptas etiam omnium quæ nobis in hac uita contingere possunt iucundissima, illam consequitur, quam humanæ fœlicitati perpetuo adnexam & coniunctam, Aristoteles uoluit. *Ethico. 10.* Quid enim dulcius, suauius aut iucundius accidere nobis potest, quàm admirabile hoc mundi opificium, ac ueluti Theatrum amplissimum, imò potius augustissimum Dei templum, in cuius medio, tanquam antistes aut sacerdos, homo est collocatus, tanta arte, sapientia ac prouidentia constructum: non corporeis tantum oculis aspicere ac intueri, quòd ipsum tamen uulgaribus etiam, non uulgarem afferre delectationem solet: sed animi perspicacia ac ingenij uiribus, cum uniuersum ipsum, tum singulas eius partes, diligentius inquirere, inuestigare ac introspicere: & quàm admiranda ratione & compage inter se connectantur & gubernentur, exactius contemplari?

PRÆFATIO.

Rerum omnium principia inuicem repugnantia atq; contraria, magno consensu Philosophi posuerunt: ex quibus proxime orta elementa, suarum uirium inimicitia ita contendunt, pugnant ac ueluti belligerantur: ut miru uideri posit: ex perpetua & cōtumaci hac pugna, non tandem interitū, exitium, uastitatem, aut saltem omniū confusionem sequi: ut in bellis ac seditionibus euenire quotidie uidemus. Cuius certe calamitatis periculū, olim

Plato in Timæo.

non semel, magna incendia ac diluuia, mundo attulerunt. Nemo sane uulgarium hominū est tam rudis aut indoctus: modo attentius rem exploret atq; consideret: quin ex contrariis, naturam uniuersam temperatam esse, facile animaduertat. Quis enim ignorat, calida frigidis, humida siccis, grauia leuibus, rectū orbiculari, lumen tenebris, corruptibile æterno ac immortali, sua natura aduersari? Ex his tamen constare orbis uniuersitatem, omnibus est notisimū. At, qui rem ipsam exactius perquirunt, nō sine summa animi uoluptate cognoscūt, non aliter quàm ex contrariis, elegantissimam hanc orbis structuram posse consurgere: Nam quemadmodum pulcherrimum in Repub. ordinem, princeps & subditus, Senatus & populus, patricij & plebei, diuites & pauperes, potentes & imbecilles, senes & iuuenes, boni & mali, aliæq; plures ac uariæ hominum cōditiones ac genera componūt: Et sicut ex contrariis coloribus albo & nigro, pallido ac rubro, pulcherrima pictura conficitur: & ex acuto & graui sono, longa ac breui uoce, concinna harmonia excitari solet: Ita mundum hunc ex contrariis naturis, uiribus & qualitatibus conflari oportebat, ut uere quod Græci dicunt, κόσμος nominari posset. Qui autem ex elementorum proportione ac facultatum æqualitate (ὁμολογίαν καὶ ἰσομοιρίαν καὶ τῷ μηδὲν αὐτῶν πλέον ἕτερον ἑτέρου δύναθ Aristot. appellat) pugnare quidem illa inuicem, neutrius tamen partis

Libro de Mundo.

aut perniciem penitus aut uictoriam: sed uaria potius mixtorum aut animatorum aut inanimatorum genera exoriri intelligit: nihilq; præterea in mundo perire, cum unius interitus, alterius rei sit ortus: is demū ille est, de quo uere dici potest:

Arist. libro de gen. & corrup. 2.

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Virg. libro Georg. 2.

Quanquam huius tam concordis mundi discordiæ, ac in eius salutem admirabiliter conspirantis, altiorem quandam Platonici causam adferre sunt conati. Hoc enim totum quod nos uniuersum, Grçci autem πᾶν dicūt, anima præditum esse ipsi asseuerant: & non aliter quàm in humano corpore, partes inter se admodum diuersæ atq; contrariæ, ab anima humana ita reguntur, ut ad communem hominis salutem omnes dirigantur ac tendant: sic etiam à mundi anima uniuersitatem hanc cōtineri, & partium certamen ac pugnā sedari ac moderari, ut nulla seditio aut tumultus, qui toti sit exitialis expectari posit. De qua mundi anima hunc in modū Virg. scribit:

Plato in Timæo.

Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemq; globum lunæ, Titaniaq; astra,
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus,
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Lib. Aeneidos 6.

Et pro-

Et profecto cum fluxum, errabundum, casuiq; obnoxium sit pene quicquid hic orbis cōplectitur, non posset tantæ molis nauis, inter hos fluctus, ratū hunc cursum retinere, nisi Nauarchus aliquis, clauum peritissime moderaretur.

Porrò autem, res æternas atq; immortales, omnisq; concretionis expertes, intelligentiæq; participes, quamuis leuiter attingamus: quòd procul à sensibus nostris positæ sint, ac ad illarum splendorem mentis nostræ nō minus oculi caligent, quàm ob natiuam uidendi imbecillitatem, noctua solis lumen ferre non potest: ob illarum tamen dignitatem atq; excellentiam exigua earum rerū cognitio, maiorem sincerioris uoluptatis fructum nobis affert, quàm uberior ac plenior mortalium rerum scientia. Non secus quàm (ut Aristotelis simili utar) gratius atq; iucundius esse nobis solet formosæ ac uenustæ alicuius puellæ oculū solum uidere, quàm cæterorum hominum membra omnia liberius perspicere & contrectare. Quanquàm corporea etiam natura, undiq; se præbeat admirandam: nec ulla res sit tam uilis, humilis aut abiecta, in qua non aliquid sit inditum, quod libenter animo intueamur: ut idem propemodum usu ueniat ijs qui naturæ uires atq; artificium in rebus perquirunt ac rimantur: quod olim Heraclitum dixisse ad illos ferunt, qui cum alloqui eum uellent, & quod in furnaria casa, calefaciendi sui causa, sedentem illum uiderent, accedere temperarunt, ingredi enim eos fidenter iussit, quoniam (inquit) hic etiam dĳ sunt immortales. Naturæ nimirum numen augustum, in rebus etiam minimis, si quis exactius eas contempletur, apparere nobis significans. Quod si rerum omnium uilissimæ aliquid in se continent suspiciendum: quid de immensis ac uastissimis cœli orbibus, rato, celerrimo ac sempiterno motu agitatis: quid de lucentissimis illis syderibus, quæ suo lumine ac uiribus, inferiora hæc omnia uegetant, fouent, excitant & gubernant, est sentiendum? quæ cum Deo ac diuinis & nobilissimis illis mentibus sedes ac domicilium ab omnibus statuantur: omnium sane, quæ orbis uniuersus complectitur, & pulcherrima & excellentissima esse oportet. Si quis solem auferat ex hoc mundo, qualis obsecro futura est illius facies? quantis omnia tenebris inuoluerentur? nullius rei decor appareret: uisus, sensuum omnium princeps, ac ut Aristoteles dixit, nobis dilectissimus pariter atq; utilissimus, frustra nobis datus uideretur: mundiq; aspectus Erebum quendam aut Tartarum potius, quàm elegantissimum ac maximum hoc spectaculum nobis repræsentaret. At quot in octauo orbe sunt soles? quorum uirtute ex inferioribus hisce elementis tot rerum genera ac differentiæ, tanta ac tam multiplex & numerosa uarietas generatur? Quis porrò nisi stupidus ac omnis sensus expers, statas anni temporum uices, atq; animalibus saluberrimam dierum ac noctium uicissitudinem non admiretur? Quis in sublimi aëre micantes Cometas, tonitruum fragores, fulminum impetum ac uim metuendam, ignes ac fulgetra, nubes aspectu uarias, uentorum tumultum ac uehementes flatus, in mari certas reciprocationis periodos, in terra elementorum

Arist. libro Metaph. 2.

Lib. de par tib. anim. 1.

Ibidem.

Aristot. primo de cœlo.

Lib. Metaphy. 1.

Arist. libro Metheo. 1.

omnium & grauissima & stabilissima, concussiones, motus ac ueluti tremores; fontium ac fluuiorum perennes scaturigines: Gemmarum præterea, metallorum, plantarum, atq; animantium, hominum usui et commodo inseruientium naturas ac uires, non libenter & cum magna animi sui oblectatione intueatur & cognoscat? Videmus hunc delicati catuli elegantia & consuetudine capi; illum equi, alium riuuli, prati, horti, fontis aut plantarij aspectu mirum in modum gaudere ac lætari: quod si unius rei, atq; eius non adeo excellentis natura detineri, non uulgares etiam homines comperimus: quid de tota ipsa natura putandũ est? quæ & sua pulchritudine afficit plurimum, & suam ipsamet μεγαλοπρεπείαν, amplitudinem ac splendorem ueluti eloquitur & concionatur. Quam solidam, ueram, genuinam ac stabilem uoluptatem in eius animo exoriri est iudicandum: qui non in unius aut alterius rei contemplatione acquiescens, naturam sibi uniuersam cognoscendam ducit, ac diu noctuq; in ea meditatione ita uersatur: ut tanquam Deus quidam in terris uideatur. Hic idem, cum elementa ὁμολογίαν atq; ἰσομοιρίαν, proportionẽ scilicet ac ius æquabile inter se colere animaduertit: iustitiam discit, uirtutum omnium prestantissimam ac ueluti reginam: quam Aristoteles splendidissimo Veneris seu Luciferi sydere atq; aurora admirabiliorem ac pulchriorem dicit. Naturam etiam considerans, non ad libidinem explendam, sed ad generis propagationem & procreandæ sobolis usum, coniunctionis desiderium nobis dedisse: Eandemq; ad tuendam corporis ualetudinem paucis admodum ac minimis alimentis esse contentam: temperantiam homini maxime conuenire depræhendit. Animum quoque humanum intelligens esse, æternum atq; immortalem: solidioraque nobis hac uita probe defunctis restare gaudia: cõtempta morte, uirilem ac masculam in animo fortitudinem statim concipit. Prudentiam similiter ac reliquarum uirtutum chorum, duce ac magistra natura ita adipiscitur & compræhendit, ut uere Philosophus ac Deo per omnia similis euadat: affectibusque in perpetuam seruitutem subactis, & intellectu clara rerum cognitione illustrato: uoluntas robustior ac potentior facta, in eo tanquam regina dominatur: qui cum theoria & praxi iam sit absolutissimus, tranquillam ac penè cœlestem hic uitam agit. Ex ea re una, illa animi existit magnitudo: quæ nõ ad imperitæ multitudinis: sed ad conscientię iudicium: abunde amplum ingenuis mentibus theatrum se componit. Huic inuictum animi robur: ut nihil eum qui ita compositus est de gradu deijciat: nihil non in meliorem partem accipiat:

Lib. Ethicorum 5.
Aristo. lib. de anima 2
Cicero lib. offic. 1.
Arist. lib. de anima 3 & de gen. animali. 2.
Pla. in Phædone & de Rep. ulti.

Hunc si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
Hic alta mentis ab arce
Despicit errantes, humanaq; gaudia ridet.

Sic itaq; magnum atq; ingentem & fructum & uoluptatem naturæ consideratio nobis affert: ut hoc demum uere sit hominis officium, ea perquirere ac intelligere, quæ nobis Philosophia suppeditat.

Cæterum

Cæterum hæc eadem artem ex se gignit, ac ueluti filiam parit, humano generi longe utilissimam: sine cuius opera atque auxilio, bono haud uulgari mortales destituerentur. Ea est artium omnium præstantissima, Medicina, cuius officium etsi humanum tantum corpus atque eius ualetudinem uidetur spectare: quidquid tamen corporea hac uniuersi mole continetur, eius subiacet cognitioni: ut præter cœlestes ac incorporeas mentes, quæcunque amplissimis naturæ spacijs ac finibus clauduntur, omnia Medicam artem attingant: nec quidquam eius mater Philosophia pertractet, quod non ipsa quoque ad se pertinere arbitretur: Quæ certe & Aristotelis & Galeni constans ac firma fuit sententia. Quicunque enim ex ueris principijs Medicinam docet: is Physiologiam ita adhibet in consilium, ut sine illa certi nihil possit constituere. *Lib. de Sensu et sensili. Lib. quòd Medic. sit Philos. & li. de cris. 3.*

Ex quinque simplicibus corporibus mundum constare Aristoteles tradit: de quibus æque Medicus ac Philosophus commentatur. In supputanda enim crisimorum dierum ratione (quibus & Hippocrates & Galenus plurimum tribuerunt) quam opus sit syderum motus & cursus, ac præsertim solis ac lunæ diligenter inquirere: is recte iudicabit, qui Galenum, Astrologiæ alioqui non ualde addictum: non aliter Hippocratis sententiam, quam ex lunæ motibus & uarijs eius cum sole aspectibus, tueri potuisse intelligit. Sed nihil etiam est Medico magis necessarium, quàm aëris mutationes, à quibus nostrum corpus cum intus tum extra, plurimum affici solet, præuidere, ac non tantum eas præsentes sentire: has tamen non aliter possumus præsagire quàm ex astrorum ortu & occasu, & planetarum in obliquo circulo conuersione. Quam autem uim & in prospera ualetudine conseruanda, & in profligandis morbis, habeat aëris status, satis Hippocrates declarauit, qui Galeno interprete, aëris constitutionem: quam potissimum à Medico cognoscendam præcipit, diuinum quid appellauit. Quòd scilicet à cœlestibus ac diuinis corporibus efficeretur. Illud præterea omnibus est in confesso: in artis Medicæ operibus, fœlicius illos uersari, qui ex astrorum præscripto suas curationes moliuntur. In qua re asserenda, tam multus ac nimius fuit grauissimus alioqui author Marsilius Ficinus: ut medicum Astrologiæ peritum, ab imperito differre ita uoluerit: quemadmodum homo uiuus à mortuo: clarissimos ille Medicos habuit, qui ea de causa sibi aduersarentur: atque ideo ne alteram partem offendam, meum in hoc proposito iudicium proferre nolo. Vtra pars uerius sentiat, iudicent alij. Hoc mihi satis est, quod ad præsentem disputationem attinet: omnium consensu, si non Astrologiam, at saltem Astronomiam Medico esse pernecessariam. *Lib. de cœlo 1. Lib. de crisimis diebus 3. Lib. de diæta acu. 1. Lib. de triplici uita.*

Quatuor uerò quæ sub cœlo sunt elementa, exactius fortassis Medicus quàm Philosophus contemplatur. Ex ijs enim non solum corporum humanorum temperaturæ proficiscuntur: quæ medicarum actionum om- *Gal. lib. de Ele. & de placitis Hi. & Plat. 8.*

nium primaria sunt fundamenta;sed cuncta etiam mixtorum genera: quæ Medica sunt instrumenta: ac singulorum uires & gradus, quæ ex temperamentis oriuntur:Medico in primis nota esse oportet. Ac de hisce quidem rebus quæ ex corũ mistione coalescunt;uere illud dici potest: nullũ esse terrarum,lapidum, Gemmarum, metallorum, fossilium, radicum, herbarum, fruticum, arborum, fructuum,florum, seminum, succorum, piscium,reptilium, auium, aut quatrupedum genus Medico in cognitum, aut ex quo non aliquid ad hominis salutem aut firmandam aut recuperandam, sumat: atq; ideo singulorum naturas perquirit & inuestigat;eorumq; uirtutes,potentias,species,formas,discrimina,qualitatesq; omnes explorat: per prata, segetes,areas,campos,uineas,hortos,ceu omnium Dominus, libere, summaq; cum uoluptate, multo certe mortalium fructu, diues opum incedit. Montium iuga,collium flexus,planitiem omnem lustrat,opaca, lucos, ipsa etiam terrę marisq; uiscera omnia. Auri,argenti,cæterorumq; metallorũ fodinas,humano,prȩsidia generi quæsiturus ingreditur. Maris diuitias,unus probe cognoscit. Nec eo contentus,ueluti altius caput attollens, aëra peruadit. & quæ ex terræ ac maris exhalationibus fiunt, omnia expendit, pluuias,niues,grandines,nubes,caligines,rorem,reliquaq; omnia quę in eminentiori aëris loco apparẽt aut generantur. Ventorum præsertim quacunq; spirantium uim ac facultatem omnem exactissime tenet, quid rigidus Boreas,quid grauis Auster: quid mitis zephyrus, quid imbrifer cæsias commodi aut incommodi secum afferant, perspectum habet: & quid horum unumquodque in homine efficiat,exquisite nouit. Iam uerò quid orbis hic homine continet admirabilius? At quis artifex,cum totum ipsum,tum singulas eius partes,melius cognoscit quàm Medicus? Ipse animæ uires omnes ac facultates & actiones: ipse earum sedes ac propria domicilia: ipse spiritus illarum administros ac ueluti uehicula: ipse partes ac instrumenta, per quæ suas actiones promunt;ipse corporis uegetandi ac nutriendi omnem œconomiam;ipse admirandam eius structuram, connexionem, symmetriam,pulchritudinem,usum perspicit atq; intelligit: & ex tam excellenti hominis compage,ad summi opificis sapientiam & potentiam contemplandam mirũ in modũ erigitur & excitatur:ut nulla sit ars aut scientia quę tantam ac tam multiplicem in se rerum pulcherrimarũ cognitionem contineat quàm Medicina. Quin aliæ omnes illi tanquam principi atq; Architectonicæ inseruiunt ac famulantur: neq; ad commodum ac salutarem hominum usum,opificia sua,quorum ipsa sola uires intelligit,nisi eius nutu expectato, transferre possunt. Vt merito dignissima inter cæteras,semper habita sit,ac nunc etiam habeatur. Quare uere ac merito,illud ab Homero est dictum:

ἰητρὸς δ᾽ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων.

Ea porrò sanitatem,rerum omnium quæ nobis in hac uita contingunt maxi-

maxi-

maxime expetendam, ſcopum ſibi proponit, in cuius commendationem nihil melius dici poteſt aut aptius, quàm Græco illo carmine eſt compræhenſum.

οὐκ ἔστ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

Huius cum author ſit ars Medica; à proprio officio ac fine effectiua eſt nominata. Et quamuis Arabes ac multi eos ſecuti, duas eius fecerint principes partes, Theoricam & practicam: nullum tamen ex his nominibus illi conuenit; ſi proprie loqui uelimus. Vſus tamen ita obtinuit, ut pars quæ ab ipſa actione magis eſt remota, ac cognitionem magis attingit, Theorica; quæ uero curationem ipſam adminiſtrat, practica nuncupetur. Atq; hæ ita ſunt connexæ ac poſterior à priore proficiſcitur: ut Medici nomen nemo mereatur, qui non utramq; ſimul copularit ac perdidicerit. Quia tamen poſterior, finem proxime aſſequitur, hinc fit, quòd Medici illi, qui in ea magis ſunt exercitati; eo nomine, cæteris præferantur.

Hanc uero tractandi, duæ à Medicis inuentæ ſunt rationes; quarum altera in ocio & quiete abſoluitur: ab ijs qui propoſitis ſibi ſingulis morbis ſimplicibus, qui homines ferè uexare ſolent, ex uniuerſalibus artis præceptis, in illorum tractatione uerſantur: & quæ in omnibus Medicinæ partibus generaliter tradita ſunt, particulatim morbis accommodant: eorum eſſentiam, definitionem, cauſas tam internas quàm externas inueſtigant: & curatiuis indicationibus oſtenſis, idoneam tandem curationem ſubnectunt: ex communi remediorum ſylua, peculiaria decerpentes, quibus propoſitum morbum, apte profligare poſsint; cuius generis libri à ueteribus & recentioribus, tam Græcis quàm Latinis, æditi ſunt quàm plurimi & quotidie etiam æduntur. Altera uerò, iam in arenam deſcendentibus Medicis, & coram ægrotantibus, ſumma urgente morbi ac ſymptomatum neceſsitate, adminiſtratur. Vbi iam in numerato artis præcepta habere oportet: & quæ ſalubria ſunt auxilia, nulla mora interpoſita, in medium ſunt afferenda; aut uero cum à præſente aut etiam abſente, Medicus de ſuo conſilio, in aliquo difficili ac longo morbo, interpellatur: qualia ſunt quæ à Medicis quotidie conſcribuntur conſilia.

Vtræq; hæ rationes optimę ſunt; & à grauiſsimis authoribus uſurpatę. Non uno tamen modo uidentur inter ſe diſcrepare. Quin ut Sciomachia à legitimo certamine differt: ita prior à poſteriore diſſentit. Et licet limatior illa atq; elaboratior uideri poſsit: quæ meditando fit & animo tranquillo: hæc tamen, neſcio quomodo ardentius animum excitat, ac maiori contentione tractatur: habetq; hoc quo alteri antecellat: quod morbos fere complicatos uerſat: ubi ſumma opus eſt prudentia atque animi dexteritate. Nuſquam enim magis conflictantur Medici, quàm ubi illis cum morbis pugnandum eſt, qui contrarias, aut certe diuerſas faciunt

indicationes: atq; ideo excellentiorem semper hanc iudicaui: cum alioqui etiam Medicum ueteranum, natura prudentem atq; exercitatum postulare uideatur.

Hoc in genere praeclari Medici plures, nostra hac ætate claruerunt: è quorũ numero Ioannes Baptista Montanus præcipue à me est nominandus: qui ob singularem in optimis disciplinis, ac potissimum Philosophia ac Medicina peritiam, & admirabilem ac prope diuinam ingenij uim & naturæ solertiam, in arte publice tradenda, in morbis profligandis, in scribendis consilijs, & in Medicis colloquijs magnam sibi nominis celebritatem & gloriam comparauit. Vt de eo quod de Medico generatim Homerus dixit, illi maxime conuenire nemo dubitet.

Li. 11. Iliad. ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Hinc factum est, ut non Patauij tantum, Venetijs ac uicinis ciuitatibus ubi uixit, eius operam & consilium expetiuerint ægrotantes: sed ex tota Italia & externis etiam regionibus, omnis nobilitas ac principes uiri, ad eũ, tanquàm ad Apollinis oraculum confluerent: propterea cum duplici, eoq; perdifficili labore distineretur profitendi scilicet ac publice docendi munere, & plurimorum etiam ualetudini consulendi: ita salutem suam neglexit: ut magno mortalium damno, celeri nimium fato, nobis abriperetur.

Eius consilia, in unum à me uolumen redacta, & nobiliori charactere excusa, huius quod dixi certissimam facere fidem possunt. Nulla enim est in tota Europa regio aut celebris ciuitas: cuius nobilissimi uiri, salutarem eius artem & operam non sint experti: quorum nomina hic uisuntur. Et licet cum à Montano scriberentur, illi uni, à quo fuerat interpellatus, se consulturum fortassis arbitraretur: Deus tamen eius calamum, ingenium ac linguam ita est moderatus, ut multis in posterum illa sint profutura. Eorum pars, à doctis aliquot uiris antea est edita: sed adeo mutila, manca, corrupta, uitiata & cõfusa: ut ea ratione non tantũ optimi ac de me benemeriti præceptoris existimationi, parum consultum esse intellexerim, si talia legerentur: sed etiam, quam paulo ante dixi ex ijs consilijs, ad multos peruenturam me sperare utilitatem, interceptam iri animaduerterim. Parum enim emolumenti Medicis: ægrotantibus fortassis damnum ob iniustas doses, allatura esse merito poteram suspicari. Quare φιλανθρωπίᾳ permotus, errores, corruptelas ac mendas sustuli: ac talem ordinem indidi: qui & rationi consentaneus, & lectori commodus sit futurus. Multa hic fuerunt ἀνανταπόδοτα, multa nimis longa ὑπερβατα, multæ ἐλλείψεις, mutilatæ ac truncatæ orationes: non tam authoris uitio quàm scriptorum: quæ omnia per me sublata sunt: ut inoffense in eius lectione uersari Lector possit.

Hic

Hic uero labores ac uigiliæ non mediocres à me fuerunt sustinendæ: præsertim cum in eas me Typographus redegerit angustias, ut quod annum ad minus dimidium exigebat, trium mensium spacio absoluere sim coactus. Ac nisi in hoc opere, excellens inprimis Doctor Ioannes Hessus, uir & eruditione & probitate insignis, tanquàm Theseus mihi adfuisset: profecto aut non tam cito expediri potuisset: aut parum fœliciter, ob Typographi importunitatem, quod mihi proposueram præstitissem. Ipse enim singulas partes à me antea emendatas legit: ac me utiliter de multis admonuit: multaq; ex illius diligentia ac iudicio loca, in melius sunt restituta.

Omnia hæc quæ nunc damus consilia, manuscripta apud se habebat, Doctor Henricus Vuolffius, uir & prudentia & doctrina præclarus: quæ cum sedulo antea collegisset, ex innata animi benignitate, ea mihi petenti libenter concessit: cum ex me intelligeret, in publicam & communem utilitatem, cuius ipse est studiosus, per me ædenda. Non igitur mihi tantum: sed egregijs quoq; ijs Medicis, gratias habere debent illi omnes: ad quos fructus aliquis ex hoc libro est peruenturus: quos etiam rogatos uolo, ut æquo animo ferant, si qua forte superesse errata, aut inemendatos locos inuenient: eaq; potius Typographi præcipitantiæ, festinationi ac properantiæ, quàm meæ aut inscitiæ aut negligentiæ adscribant: quanquam me etiam errare aut hallucinari posse, libenter confiteor. Si quis tamen partem antea æditam, cum meis hisce conferre non grauabitur: inueniet nullum fuisse consilium, ex quo non plura submouerim errata: ut nitidiora iam facta, suo authori aspersam dudum notam, facile sint abstersura. In numero uerò ita sunt aucta, ut nullum amplius apud quenquam putem superesse: quod quidem luce dignum sit iudicandum. Alioqui nos etiam aliquot abstulimus ac amputauimus: quæ aut eadem quæ alia continebant: aut plane Montano authore indigna nobis uidebantur. Quòd si quis numerum locupletare adhuc uoluerit: is sciat se nihil aliud facturum, quàm ut actum agat, aut ueterem canat cantilenam.

Ad stylum quod attinet, quo in hisce consilijs usus est Montanus: ex ijs quæ ipse conscripsit aut dictauit, omnes facile intelligent, illum fuisse natura eloquentem: & aptissimis uerbis, prompte animi sui cogitata, explicare potuisse. Quæ uero ab eo in Medicis colloquijs dicta sunt, à studiosis uarie sunt excepta: ut in illis Montani stylus minime sit agnoscendus. Alioqui mirum uideri non debet, si in grauissimis deliberationibus, rebus magis quàm uerbis intentus, non omnes uoces recte protulerit. At uerò qui fieri potest, ut Latine loquatur is, qui Græcos

Græce legat authores. Arabes uerò, ac paucis exceptis, recentiores quoq; barbari sunt, à quorum lectione, ob publicum profitendi institutum, abstinere non potuit Montanus. Atq; ideo uir natura disertus ac eloquens, multum luti ac sordium ex illis contraxit.

Cæterum hæc consilia, partim ab eo in diuersorum gratiam sunt conscripta: quæ etiam reliquis magis sunt elaborata ac meditata: partim colloquia sunt, quæ frequentissima habuit cũ doctissimis Medicis, & à studiosis calamo excepta sunt: in quibus tãto ingenij acumine, perspicatia, prudẽtia, doctrina, eruditione & consilio utebatur: ut illũ quocunq; iret, frequentes auditores sequerentur: scilicet ne quid ex eius ore excideret, quod non illi religiose colligerent. Memini ego cum ex ijs aliquot Venetijs mihi narrarent: in Medicis colloquijs ita illum regnare ac triumphare, ut auditores omnes, præ admiratione in stuporem quendam adducerentur. Partim uerò etiam sunt sermones, in Nosocomijs aut alibi ab eo habiti: ut quod Galenus præcepit ac ualde necessarium dixit: uniuersalia præcepta, quæ è sugesto luculenter explicabat, ad particularia applicaret, ac sui studiosos ea ratione exerceret.

Porrò autem, cum nullibi in tota Europa, magis exculta sit Medicina, aut solidius doceatur, quam Patauij, & Venetijs: (cuius illud indicium est manifestũ, claros quotidie uiros ægrotantes, curationis causa, eò tanquam ad Apollines aut Æsculapios se conferrè) eò etiam commendatior esse debet hic liber, quòd Medicinæ illius ideam quandam, ac ueluti exemplar ac formam ostendit. Propterea ex industria clarissimorum qui illic sunt Medicorum, Trincauelij, Nauarræ, Frisomelicæ, Bellacati, Pauli Crassi, aliorum'que aliquot, sermones hic posui, quos illi cum Montano haberũt: ut orbis intelligat, Medicam artem ita illic florere, ut uno extincto Montano, alij nõ desint, qui pari cum gloria, eandem prouinciam sustinere possint: Deinde etiam ut Medicorum colloquiorum forma aliqua atq; exemplum extet, in quod reliquarum ciuitatum ac nationum Medici intueantur. Nam etsi multi & prudentissimi Medici sint, cum in reliqua Italia tum in externis etiam regionibus: exactam tamen illam colloquiorum normam atq; examen non seruant: atq; ideo cum illi hoc in genere maxime excellant, dignissimi sunt, quos alij imitentur.

Duplici insuper nomine Medicis, potissimum iunioribus, grata atque accepta esse debet huius libri æditio. Nam cum Montanus non in leuibus, sed grauissimis ac difficillimis morbis, eorumq; complicationibus, quę Medicos etiam prudentes ac eruditos, sæpe perplexos reddunt, consultus atq; adhibitus fuerit, quid consilij in similibus casibus sequi debeant, facile hic inuenient.

Medicamenta quoq; mitia, placida, naturæ humanæ minime infesta

aut

aut inimica, sed saluberrima, efficacia ac nobilissima: ad affectus omnes in quibus quotidie Medici conflictari solent, hic tam multa sunt, ut qui familiarem sibi librum hunc fecerit, materia medica ac sylua remediorum illi minime sit defutura. Omnes hic Medicinæ partes in actum ac usum perducuntur. Res naturales, non naturales, & præter naturam excutiuntur: Morborum notitia: signorum methodus: causarum indagatio: indicationum inuentio traditur. Dexterrimus præterea medicorum auxiliorum usus: Diæta, Pharmacia & Chirurgia magna prudentia atq; opportune adhibentur.

Quoniam autem nostrum hoc seculum ita est comparatum, ut in alienis factis, facile inueniat quod repræhendat: non deerunt fortasse qui meos hosce labores eo nomine improbent ac sugillent; quòd nullius ingenij, nullius industriæ aut inuentionis, sed solius, ut dixi laboris sit hoc opus. Quasi uerò illi soli sint laudandi, qui noui aliquid in medium ferunt. Hos ego obsecro, ut tantisper se patiantur à me interrogari. Quid noui nobis attulit, eximius inter Græcos scriptor Stobeus? quid Plinius noster? qui res ab alijs antea scriptas collegerunt; ac in eum quem illi magis probabant ordinem redegerunt. Plinius certe ex Aristotelis libris, præcipuam naturalis suæ historiæ partem, se desumpsisse ingenue & candide profitetur. Reliqua uerò ab alijs Græcis accepit; ut ij qui in antiquorum monumentis sunt uersati nullo negocio animaduertunt. Siquidem omnem inuentionis laudem, Græci posteris eripuerunt; & si quis noui aliquid semper postulat in lucem produci; is à nobis in Aphricam est ablegandus: quæ iuxta uulgatum adagium, noui aliquid semper profert. Nihil est dictum quod non sit dictum prius; ut inquit poëta. Non tot librorum numero onerandi sunt lectores; quos si diligentius introspicias; antiquorum inuenta, mutatis tantum uerbis narrant; à quorum lectione, noua librorum congerie, magno cum detrimento plurimi auertuntur. Qui ueterum commentarios legunt; ij sciunt, post florentissimum illud Græcorum seculum; in quo sapientia summum attigit excellentiæ fastigium, Doctos ac literatos uiros tam Græcos quàm latinos; non in rerum inuentione; sed in explicandis & commodiorem ordinem digerendis græcorum scriptis, tantum desudasse. *Libro 8.*

Et quamuis Cicero gloriabundus dicat: suum illud iudicium semper fuisse: omnia nostros aut inuenisse per se sapientius quàm græcos, aut accepta ab illis fecisse meliora; hoc tamen illi negant: qui græcos dicunt sapientia; Romanos uerò belli gloria excelluisse. Ne autem longius abscedamus; quid noui attulit nostra hæc ætas? in qua tamen linguarum non tantū peritia, sed artes omnes ac scientiæ & quidquid ingenij uiribus administratur; summū gradum conscendisse ab omnibus iudicatur. Nonne solū in eruendis, emēdandis, in alienas linguas transferēdis; & à situ & squallore *Tuscul. 1.*

uindi-

uindicandis ueterum libris, tota fuit occupata? diligentius examinentur singulorum uigiliæ, nihil aliud effecisse illi depræhendentur, quàm quòd aut artes ab aliis traditas, clarius aliquanto fortaßis explicarunt; aut Græcum aliquem scriptorem latinum reddiderunt; aut commentationibus suis explanarunt: aut Indices, compendia, Methodos, aut tandem uocabulorum in linguis obseruationes conscripserunt. At quid hic est inuentionis? quid rerum nouarum? Si quam igitur illi laudem merentur; pari ratione nec ego ab ea uideor excludendus, si quod nos hic præstitimus, non est ingenii, est certe diligentiæ; est gratitudinis erga optime meritum præceptorem; est humano generi officium salutare. Quamuis locos ambiguos, qui multi occurrerunt, nemo sine iudicio, & qui non ex eisdem fontibus bibisset, unde hæc hausit Montanus, restituere potuisset. Omnis sane in re honesta labor, qui mortalibus utilis sit futurus, laude dignus semper est iudicandus.

Hoc opus cum à me concinnatum, emittendum esset in publicum, nobilißime uir atque clarißime, nullius alterius quàm tui nominis auspiciis lucem experiri debere sum arbitratus: ad idque rationes me & multæ & graues & honestißimæ impulerunt. Montanus enim, ex cuius eruditione fructus hic prodiit, Veronæ natus est atque educatus. Atque ideo Illustrißimo Venetorum Senatui subditus fuit. Grandior factus, sub magno illo Nicolao Leoniceno in Philosophia ac Medicina præclare institutus, Romę, sub Clementis VII. pontificatu, Iulio Mediceo, Cardinali amplißimo, tanquàm ualetudinis curator adstitit, atque in urbe summa in omnium admiratione fuit. Verum, cum Romæ Respublica esset immutata, ille in patriam rediit, & cum dignus iudicaretur, qui non tantum optimis consiliis suos ciues iuuaret: sed qui artem ipsam docendo, communi omnium saluti consuleret, sanctißimo Senatus Veneti decreto Patauium est uocatus, & magnificis stipendiis honestatus. Is porrò, cum animum haberet, ingenti doctrinæ ac uirtutis thesauro refertißimum; & qui ueluti grauidus parturiret, iter sibi patefactum uidit ad gloriam; cuius cupiditate incensus, talem se præbuit, ut & Illustrißimi Senatus expectationi cumulate satisfecerit, studiosorum utilitatem mirum in modum promouerit, atque inde celeberrimum sibi nomen sit adeptus. Cum igitur Venetorum liberalitate ac magnificentia, & honoribus auctus, & emolumentis etiam locupletatus, hæc scripserit Montanus, non magis ipse quàm Senatus huius operis author est nominandus. Meliorem quoque horum partem, pro nobilißimis eius Reipublicæ Senatoribus conscripsit; quare nulli magis conueniebat illa nuncupari quàm tibi, qui Illustrißimi illius Senatus apud Inuictißimum ac potentißimum Cæsarem Ferdinandum, iure merito personam sustines, ac repræsentas. Hoc uerò eò magis à me fieri debebat, qui & naturæ legibus permotus, & uoluntario animi proposito atque instituto, nihil prius nihil antiquius duco, quàm immortalem ac sempiternam eius Maiestatis, atque Imperii amplitudinem & gloriam expetere; & ardentibus uotis, à Deo optimo maximo semper postulare.

Huc

Huc etiam illud accedit, quòd singularis illa tua humanitas, quam mihi non semel declarasti: aliquod gratitudinis à me indicium merito exigebat: cæterum ad hoc etiam ea res me non mediocriter impulit ac incitauit, quod præclaro nomini, quo librū hunc illustrari cupiebam: hoc etiam adiungendum putaui: ut is cui destinaretur, illum & intelligere & iudicare posset. At pauci sunt illi, qui nobilitati ac generis splendori, literarum decus addendum curent. Id uerò te fœliciter admodum præstitisse, non uulgaris tua illa eruditio satis docet. Nam præter priuatam Doctissimi olim uiri Bernardini Danielis Lucensis: qui in Musarum studijs te diligentissime enutriuit: in Academia etiam Patauina, sub clarissimis præceptoribus, Philosophiæ ac melioribus disciplinis strenuam operam dedisti. In quibus etsi diu & magno ac prospero successu uersatum te esse omnes norunt: tui tamen hoc in genere profectus, ac uirtutis præconem habes Alexandrum Roccam, uirum optimarum artium ac Medicinæ scientia insignem.

Sed quid mirum est, te in sanctissima omnium quæ unquam fuerunt republica: in qua quot Senatores, tot laudis ac dignitatis honestissima sunt exempla: ex tali præsertim sanguine ac genere natum à maioribus tuis non degenerare? Splendidissimum semper fuisse Mozenigum nomen omnibus est notissimum: in cuius augustissima familia et summi principes multi, & quot uiri, tot penè lumina, ac patriæ ornamenta extiterunt. Eorum tu uirtutes hæreditario quodam iure ad te deuolutas, ita auxisti & amplificasti: ut sapientissimus Senatus tuam in iuuenili ætate & prudentiam & rerum usum ac peritiam animaduertens: grauissimum apud Cæsarem Ferdinandum, potentissimum orbis Monarcham, legationis munus tibi demandarit: solis senioribus ac natu grandioribus hactenus concessum.

Postremo, cum tua mihi salus, multis de causis debeat esse charissima: quam amicorum literis monitus, audio non mediocriter esse labefactatam: quod præsenti mihi facere non licet, librum mitto: in quo multa recuperandæ ualetudinis auxilia non uulgaria, te inuenturum esse non dubito. Quanquam Iulium Alexandrinum & Stephanum Laureum & Medicinæ usu & omni literarum genere excellentissimos uiros ac Cæsareæ Maiestatis propterea Medicos, scio, sua & præsentia & consilio tam gnauiter in illud incumbere: ut summis uotis à me expetitum, firmæ ualetudinis tuæ nuncium: Deo optimo maximo annuente, breui habiturum me sperem. Vale.

INDEX CONSILIORVM D. MONTANI DE MORBIS PARTIVM.

83 Ad

CONS. NV. FOL.

CONS. NV. FOL.

De cal-

CONS. NV. FOL.

De mor-

Finis Indicis Consiliorum primæ partis.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS MEDICI, ET PVBLICI ATQVE ORDINARII in Academia Patauina olim professoris, de curandis singularum humani corporis partium morbis, à summo uertice, ad imos usque talos, Consilia.

De leui capitis dolore, & destillatione, ex imbecillitate uentriculi & hepatis, pro Serenissima Bona Sfortia Regina Poloniæ, Serenissimi ac potentissimi Regis Poloniæ Sigismundi Augusti matre.

Consilium I.



X OMNIBVS INTRINSECIS causis, quæ ad affectus capitis præter naturam generandos conducunt, potissimæ sunt uentriculi imbecillitas, atque hepatis caliditas. Ac de uentriculi quidem imbecillitate, cuius ratione succi crudi multiplicati assiduos uapores ad caput submittunt, cuique etiam uulgari Medico uel mediocriter in arte uersato est exploratum, nihilque frequentius auditur, quàm mutuus ille circulus læsionum inter cerebrum & uentriculum. De hepatis uerò caliditate, quantum ad capitis repletionem faciat, autoritas est Galeni lib. 3. de locis affectis: præter rationem, quæ dictat, in huiusmodi temperaturis maximam uaporum copiam à toto uenarum ambitu ad cerebrum ascendere. Sunt igitur suapte natura paratissimi ad omnes circa caput affectus perpetiendos, quicunque in duobus illis membris, uentriculo scilicet & hepate, tales habent temperaturas: quibus si postea accesserit, apta capitis ad recipiendum dispositio, iam intrinsecus omnes promptas habent occasiones, tum ad efficiendas, tum ad recipiendas circa caput dispositiones præter naturam. Cum ergo scribatur, in sua Serenissima Maiest. hæc omnia conuenire, non est mirum si facile inciderit in dolores capitis, defluxiones, & quosdam alios affectus præter naturam. Sed si postea his quoque accesserint aliqua uitia sex rerum non naturalium, humana corpora necessario commutantium, tum plane non facilitas tantum, sed necessitas malarum impressionũ consequitur. Cum igitur huiusmodi quoque conuenisse audiam in eadem Serenissima Maiestate, perficitur integer tanquam causarum chorus ad morbi incrementum idoneus. Audio enim suam Maiestatem primo penitus se non exercere: aliquando uerò in assiduis cogitationibus, & animi molestijs detineri: somno diurno uti quotidie: in cibo & potu non admodum exquisitum delectum habere: cuicunque aëri, incumbentibus grauissimis negocijs sese exponere. De excrementis uerò, an secundum quod oportet expellantur, non audiui quidem, sed forte & in illis erit aliquod uitium: fere enim ista quoque læsio præcedentes errores consequi, comitarique solet. Nam de mensibus retentis, quamuis ratione ætatis secundum naturalem ordinem retenta fuerint, nihilominus in tali temperatura, & tali ocio, & delitijs Regijs, non sine

damno intercepta sunt. Nam etiam audio post eorum retentionem in omnia prædicta symptomata confestim incidisse: scioq; plurimas quoq; matronas alias post detentos menses etiam naturali temperie præditas, tamen in uarias ægritudines postea delapsas esse. Et si omnia recte collegerimus, facile intelligemus non tantũ capitis affectiones, sed etiam lienis tumores, & hydropicos, qui quandoq; contigerunt, ab ijsdem causis processisse. His recte cognitis, & suppositis, haud difficilis erit intentio. Ac primum illud ex rei natura fundamentum elicitur, S. M. purgantibus quidem, & his quæ attenuant, uel alio modo præparant, aut excoquunt humores, subleuari quidem posse, curari uero nequaquam: uel enim enumeratorum membrorum intemperies ad naturalem statum sunt redigendæ, uel causæ intrinsecæ relinquentur, quibus periodice ad illos eosdem affectus sit redeundum. Quamuis ego non negauerim purgationes esse opportunis temporibus faciendas, ut humores qui quotidie ob membrorum inæqualitatem assiduam generantur, non redundent, & ex redundantia non illos tantum affectus foueant, sed nouos quoq; generent, ut frequenter fieri solet. In illis tamen purgationibus non est insistendum, sed ad alia quoq;, quæ paulo inferius dicam, est accedendum, quæ magis facient ad præseruationem, quàm ad curationem. Vera enim curatio, si uerum fateri uolumus, forte erit impossibilis, si modo totam morbi naturam recte perpendimus: quomodo enim fieri poterit, ut eorum membrorum inæqualitas ad æqualitatem redigatur? in hac præcipue ætate, & in corpore regio, cui quàm difficile sit diutius imperare, notum est omnibus, qui aliqua ex parte experimento deprehenderunt. Primò itaq; in tam longa ægritudine, in recta uictus ratione, curationis præseruationisq; basim, potissimamq; fidem statuerem, ita, ut neq; alicui aëris excessui tam calido quàm frigido occurreret, uentosq; omnes & pluuias euitaret. Nec hyemis tempore in uaporarijs suo more calefactis, uel prope magnos ignes diutius moraretur, præcipue ubi ignis ex fortioribus lignis ardeat, qualis est quercus, ilex, ulmus, & reliqua plura huiusmodi. Caueat etiam, ne acriter magnum lumen, siue Solis, siue ignis intueatur: sed neq; ab alto prospiciat, aut fluuiorum præcipitium, aut turbas, aut celeres rotarum gyros, & reliqua. Laudarem ut singulis septimanis caput ablueret, præcipue si sit illi lauandi consuetudo, eligatq; lixiuium ex salicis aut uitis cinere confectum, in quo saluia, maiorana, chamæmelum, rosæ, decocta sint cum drachmis tribus agarici electi. Hæc enim ablutio conferet ad roborandum, mundandumq; caput. Inter præcipua hoc habeat, ut omnes animi molestias, quam maxime fieri possit, euitet, faciatq; ut quam maxime exhilaretur animus quacunque occasione sumpta. Erit etiam illud ocium, & quies corporis immoderata, omnino auertenda. Quotidie matutinis horis sese exercebit deambulando, donec totum corpus citra sudorem incalescat. Nec minus imperabit sibi frictiones quotidie, ut mane in lecto fiat, sintq; frictiones in toto corpore æqualiter, molles tamen, & prolixiores, ita ut cutis calefacta incalescat: Quòd si etiam post frictionem totum corpus illiniatur oleo garyophyllorum odorato, longe magis expediet. Et quoniam audimus deditam esse longa consuetudine somno meridiano, consulimus ut paulatim desuescat, præcipue si nocte, quantum satis est, dormierit: ad capitis enim repletionem, distillationesq; augendas, efficacissimus est somnus meridianus. Obseruabit præterea, ne cubitum accedat à cœna, nisi post horas ad minus duas, cœnaq; illi sit parcior, quàm prandium, si & suauiorem somnum, & leuius liberiusq; caput habere uoluerit: non tamen propterea tam copiose prandeat, ut postea crudo stomacho ad cœnam accedat: utrunq; ita moderandum, prandium inquam & cœna, ut nouus cibus priorem inconcoctum uel ebullientem non inueniat: quod optime fiet, si citra sacietatem semper comederit. Sitq; inter cœnam & prandium spatium non minus quàm nouem horarũ: tunc enim cruditatem semper euitabit: quod inter cætera optimum erit remedium ad omnes suos affectus abolendos. Sitq; quàm fieri potest, cibus quam maxime simplex, uniusq; naturæ: quod quidem sicut est Principibus & Regibus difficillimum, propter inueteratam & malam consuetudinem, ita etiam perniciosissimum est. Nihil enim magis facit ad cruditates

ad corruptionem, putredinemꝗ, & ad deprauatos humores in corpore multiplicandos, quàm ciborum uarietas & multitudo: confunduntur enim plurima diuerſiſsimarum naturarum, quæ dum inæqualiter concoquuntur diſtribuunturꝗ, neceſſarium eſt, ut inde labor caloris innati conſequatur, & uaria uitiorum genera in ſucco illo tam diuerſo. Admonemus igitur, & deprecamur ſuam S. M. ut uelit in hoc Regium morem exuere, & in opipara regali menſa unum tantum eligere, quod ſibi pro fame ſufficiat, illudꝗ ſit leue, & quod facile cõcoquatur, facileꝗ diſtribuatur, & optimum ſanguinem generet, quales ſunt omnes carnes pullorum, perdicum, phaſianorum, hœdorum, uitulorum, caſtratorũ iuuenum, oua recentia tremula, uel ſorbilia. Panis ex puriſſima farina ſit, bene fermentatus, & mediocriter ſalitus. Ab omnibus antiquis carnibus, & ſale maceratis abſtinebit, ab oleribus præcipue crudis, à fructibus horarijs, à piſcibus, præcipue qui in ſtagnis degunt, aut paludibus, ab auibus etiam quæ paluſtria incolunt loca, ut ſunt anſeres, anates, & huiuſmodi, à leguminibus, à paſtilibus, à lacticinijs, & præcipue à caſeo, à frixis in ſartagine. Hæc omnia S. R. M. ſua auerſetur. Vinum eligat clarum medij coloris, uel etiam albũ, non acidum, neꝗ aſtringens, ſed bene maturum, mediocriter uinoſum: & omnino euitabit muſtum & uina turbulenta. Quòd ſi etiam uindemiæ tempore uinum conficeretur cum ſaluia & betonica, illud eſſet præſtantiſsimum, præterquàm quòd guſtui non eſſet iniucundum. Sed non eſt omittendum, tanquam parui momenti, quod ut ſua M. quotidie habeat beneficiũ alui, diligenter opera danda eſt, imò inter præcipua hoc animaduerti debet: hoc enim ſtudio adhibito diſtrahentur uapores, qui ad caput continue feruntur. Si igitur natura faciat quantum oportet, nil ultra moliendum: ſin minus, laudo ut ſemel, aut bis, aut quoties opus fuerit in ſeptimana ſumat terebinthinæ Cypriæ, quæ facile habebitur Venetijs, uel interim, dũ non habebitur, laricinæ, quæ habebitur facile, pondus drach. duarum mane tribus horis ante prandium. Hoc enim remedium non tantum molliet aluum, ſed etiam obſtructiones aperiet, membra præterea naturalia, membraꝗ neruoſa corroborabit, urinam prouocabit, utero conferet: ideo, me iudice, prætermitti non debet. Hæc ſummatim dicta ſint pro tota uictus ratione, quæ ſi diligenter à Maieſtate ſua obſeruabuntur, tam erunt efficacia, ut forte ſola horum ope præſeruetur, & immunis futura ſit ab omni effectu, de quo nunc conqueritur. Hoc tamen ſi non fecerit, uel magis, ut futurum credo, non adeo exquiſite obſeruet, alia proponam, quæ in alijs duobus curandi inſtrumentis, pharmacia ſcilicet & chirurgia, conſiſtunt. Quantum ad pharmaciam attinet, laudo ut bis ſingulis annis purgetur, autumno, & uere. Ex his enim annuis purgationibus præſeruari ſolent homines à grauiſsimis etiam morbis, quemadmodum erat ſententia Galeni in libro de ſanguinis miſsione. Et quamuis immenſa pene euacuandi materia ſit, nihilominus tamen proponam, quod mihi congruum uidetur, & quod erit tanquam intentionis exemplum.

℞. Caſsiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ʒ 1.
Fiat bolus, tribus horis ante prandium ſumendus. Deinde

℞. Mellis roſati colati
Syrupi de cichorea Nicoli ſine rhabarbaro ana ℥ 1.
Decoctionis cetrach
Capillorum Veneris in aqua boraginis deſtillata. ℥ 3.
Miſce pro uno, & ſic pro alijs ſeptem. Deinde

℞. Rhabarbari ʒ 1
Spicæ G 6.

Infundantur in decoctione florum cordialiũ per horas 10. & facta diligenti expreſsione, colaturæ adde confectionis hamech ʒ 3. ſyrupi roſati ſolutiui ℥ 2. Miſce, & fiat potio danda in aurora cũ cuſtodia. Et iſte eſſet purgandi modus ſatis facilis & expoſitus. Placeret tamen, ut ſanguis quoꝗ in purgatione ueris mitteretur à baſilica ſiniſtri lateris, cuius quantitas ſit ad uncias 8. uel uncias 10. In autumno poſtea peracta

euacuatione prædicta præter sanguinis misionem, summopere placeret, ut sumeret per duos uel tres dies infra scriptam decoctionem, quæ apud me longo experimento probata est ad melancholicos succos sine aliqua molestia euacuandos, lienisq; affectus egregie remouendos, cuius dosis quidem communis est, unciarum sex. Est tamen pro natura uniuscuiusq;, consuetudine & ætate limitanda, cuius descriptio talis est:

℞. Myrobalanorum omnium ana ℥ s.

* Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Infundantur per 24. horas in libris 6. aquæ fumiterræ destillatæ. Postea

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senæ
Liquiritiæ ana ʒ 6.
Seminum citri. ʒ 2.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ 3.

Bulliant omnia simul ad consumptionem medietatis, deinde quiescat donec refrigeretur decoctum, postea coletur & fortiter exprimatur, & addito zucchario sufficienti dulcescat, & cum oui albumine purificetur, & leui decoctione facta syrupizetur & seruetur ad usum. Postea ℞. huius decoctionis ℥ 6. aut 5. aut 4. aut quantum expedire uidebitur. Iulep rosati ℥ s. Misce, fiat potio danda in aurora, poteritq; dari uel alternis, uel singulis diebus secundum euacuationis quantitatem, augendo uel minuendo dosim, prout euentus ostendet. Et hæc de purgationibus ordinarie per singulos annos faciendis. Sed quoniam in ratione uictus semper fere aliquid delinquitur, & præcipue in Regijs delicijs, ideo ne deprauati humores plus æquo excrescant, illi consultũ esse opinor, si singulis mensibus bis aut ter mediam rhabarbari optimi drachmam deglutiat, siue mandendo, siue in pilulari forma, siue in puluerem redactam, admixto saccharo rosato, uel passulis, quomodocunq; libuerit. Ad oculi uero affecti corroborationem, concoctionemq;, & discussionem materiarum confluentium, optimum erit remedium huiusmodi collyrium.

℞. Fœnu græci electi
Radicum altheæ ana ℥ 1.

Mundentur exquisitissime ab omni sorde, infunde & decoque in aqua fontis purissima sine fumo, aut puluere, aut fauillis, ad consumptionem duarum partium, deinde fiat fortis expressio & colatura. Postea

℞. Aloës optimæ lotæ in aqua rosarum ʒ 2.
Sacchari candi rosati ℥ 1.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, deinde seruentur in uase uitreo optime obturato, & suo tempore suauiter ponatur in angulo oculi affecti cum penna, & maximam inde utilitatem habebit, cum accipiet. Pro capitis uero particulari purgatione, laudo quidem ea, quæ nos uulgo appellamus masticatoria, & præcipue quæ cum sola mastiche fiunt, sed caput purgia, & expurgationes per nares uiolentas non ita laudauerim, propter maximam affinitatem inter angulos oculi & nasi emunctoria: esset enim potius attractio ad eundem locum, quàm deriuatio. Sed ubi omnibus his diligenter peractis S. M. adhuc uexaretur ab ijsdem symptomatibus, tum maxime probarem, si cauteria quoq; fierent in utroq; crure, in parte exteriori, in loco consueto per quatuor digitos infra iuncturam, à peritissimo Chirurgo, esset enim auersio & euacuatio optima & efficacissima, & præcipue si in sinistro crure fieret, propter rectitudinem. Et hæc crederem suffectura, si modo sua Serenitas diligentissime præseruari uoluerit ab omnibus molestijs, quibus nunc affici solet, cum auxilio Dei optimi maximi, cuius nomen sit perpetuo benedictum. Datum Venetijs, nonis Iulij. M. D. XLIX.

Pro illustrissima gubernatrice Placentiæ, de Cephalæa.

Consilium II.


VAntum ex diligentissima instructione colligere potui, patitur illustrissima matrona affectum capitis, quam Græci Cephalæam, Arabes Sodam appellarunt. Est autem huiusmodi affectus toto genere Chronicus, & quemcunq; semel occupauerit, per quam longo tempore affligit, frustra etiam à clarissimis Medicis adhibita curatione. Et quamuis ex signis relatis ego quoq; crediderim plurimum affici cerebrum, ex uentriculi consensu, nihilo tamen minus probabile est, in cerebro quoq; factam esse læsionem, per essentiam. Quantum uerò attinet ad uteri suffocationem, forte ex consensu cerebri, & capitis dolentis contingit, præcipue cum nunquam inuadat huiusmodi symptoma, nisi prius insignis capitis dolor præcesserit. Et cum alioqui circa uterum nulla uideatur actio læsa, cum menses suo tempore debite fluant, item qualiter, & quantum oportet (ut audio) nullam aliam causam habere tremorem illum, & concussionem membrorum omnium, quàm nimium dolorem, quo spiritus agitantur & perturbantur, arbitror. Hi enim cum sint facultatum omnium instrumenta proxima, & animæ domicilia, non est præter rationem, ut urgente sæuissimo dolore, membra quoq; concutiantur, præsertim in fœmina, quæ sexus ratione molliores, imbecilliores'q; neruos habet, & quæ facilius patiantur. Totam igitur ueram curationem ad Cephalæam dirigendam arbitror, qua remota, uel remissa facile remoueri, uel remitti reliqua posse iudicauerim. Cum ergo partim per consensum à uentriculo & hepate, partim per essentiam in ipso cerebro, hic capitis dolor perseueret, utriq; causæ succurrendum puto. Primo autem membrorũ inferiorum rationem habendam censeo. Sed quoniam longo tempore contractæ sunt intemperies, frigida quidem in uentriculo, calida in hepate, non erit pauci temporis, aut negocij, illas amoliri. Ergo interea, eò curatio dirigenda, ut excrementa utriusq; membri non redundent, & quæ redundauerint: ad contrarium auertantur. Quantum igitur ad primum, rectissima uictus ratio instituenda est, quam licet credam hactenus à peritissimis Medicis fuisse institutam, non multa tamen, officij mei gratia, breuissime recensebo. Primo igitur ab omni aëris excessu illustrissimæ Matronæ caput, quàm procul amouendum arbitror, uentos cuiuscunq; generis euitabit, neq; morabitur sub aëre multum frigido, sed quàm maxime abhorrebit à calido, & præcipue à solis æstu. Omnes autem importunos motus, & strepitus ex aëris collisione factos, illi esse quàm maxime infestos experta mihi credat. Animi etiam molestias omnes esse aduersissimas, ex sua instructione, declaratum est. Cauebit etiam, me admonente, ab omni motu corporis immoderato, ab elatione uocis, & à multa locutione. Concedo autem moderatum corporis exercitium in aëre temperato deambulando, & partes inferiores potius exercendo. Frictiones maxime laudo, si quotidie fiant, mites quidem, & molles, sed longo tempore, donec membra omnia confricata incalescant & rubeant, sintq; omnes partes, quæ confricantur, infra thoracem, præterquàm quòd brachia quoq; eodem modo fricari poterunt. Si frictiones igitur quotidie fient, plurimisq; diebus, spero maximum iuuamentum ex hoc remedio successurum. Studeat, ut singulis diebus excrementa alui reddat, quòd si natura defecerit: arte id supplendum erit, cum eo, quod fæces euacuat, sicut est maxime Aloë, ante cœnam sumpta, quod remedium ad auertendos quoq; uapores à capite, ad partes oppositas, conferet. Possunt autem sumi Aloes lotæ ℈ 2. & formari pillulæ 8. cum aqua Bethonicæ. Abhorrebit omnino à somno meridiano, nihil enim aque caput aggrauat, excrementosumq; reddit. Potum eligat uini pauciferi, minimeq; uaporosi, substantiæ tenuissimæ & limpidissimæ, quod facile, & citissime distribui possit, & urinam prouocare, unde & album cæteris præferrem, uel etiam giluum, idq; parce potabit, abstinebitq; ab omni potu inter prandium & cœnam, & præcipue hora decubitus. Cibus sit, quàm maxime simplex, omnino

nino enim uaria mensa aut epularum copia, ac multitudo illi nocentissima est. Atque in hoc, etsi illustrissimæ suæ dominationi aduersatur ipsa nobilitas, tamen oportet, ut mensa utatur simplici: & priuatæ domui familiari. Quòd autem sint uitanda omnia uaporosa, & quæ sint tardæ concoctionis, ac quæ facile putrescant in uentriculo, sicut omnia lacticinia, pastilia, legumina, pisces, res frixæ in sartagine, fructus horarij, carnes antiquæ, & porcinæ &c. me tacente etiam omnibus nota esse arbitror, scioque hæc iam pridem ab omnibus Medicis fuisse satisque inculcata. Talis sit ergo ratio uictus, quæ quidem pars curationis in hac ægritudine sicut in omnibus Chronicis perquam maximi est facienda, & principatum obtinet.

Quantum uerò attinet ad medicamenta, consulerem primo, ut bis in anno illustrissima Domina purgaretur, uere inquam, & autumno. Et postquam audio, natura esse calidæ, & humidæ temperaturæ, plurimoque sanguine redundare, cum hepatis satis insigni caliditate, laudarem: ut saltem in purgatione ueris sanguis quoque detraheretur è basilica, consentiente etiam (sicut consentit) ætate & uiribus. Licet uerò purgatio res uulgaris sit, & omnibus nota, exempli tamen gratia ita purgarem.

℞. Floris Cassiæ ℥ 10.
Specierum Hieræ simp. ʒ 2.
Cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium.
Deinde sequenti die.
℞. Syrup. de Cichorio Nicolai cum Rhab.
Byzantini completi ana ℥ 1.
Aquæ Boraginis ℥ 3.
Misce pro uno, & sic pro alijs, usque ad septem. Deinde:
℞. Floris Cassiæ ℥ 1.
Agarici præparati ʒ 1. s. uel ʒ 2. pro uiribus.

Fiat bolus cum zaccharo, detur mane quinque horis ante prandium cum custodia. Peracta purgatione, laudarem, ut sumeret per octo dies, subsequentes medicinas confortantes, ante prandium & cœnam, uidelicet, uel rotulam Diarhodon abbatis, uel zacchari rosati ℥ s. Et, ut fieret continua diuersio: duplici modo procederem. Primo, ut haberet familiarem usum Hieræ simplicis Galeni ex sex rebus, quam sumeret ante cœnam, bis singulis septimanis pondere ℈ 2. in forma pillulari, purgaret enim uentrem, hepar & uterum, ut est Galeni sententia, & nos quotidie experimur, & præterea à capite auerteret materiam, quæ facit dolorem. Alius uerò auertendi modus magis etiam efficax & continuus est, ut in utroque crure infra genu, per quatuor digitos, à peritissimo Chirurgo fierent cauteria, & per plurimum tempus aperta dimitterentur. Imò etiam si simul fierent in utroque brachio eodem modo, in tam longa ægritudine non esset abs re, prius tamen ea experiantur, quæ fiunt in cruribus, nec omnino (me iudice) dimittantur. Quantum uerò ad usum balneorum, uel thermarum attinet, possent quidem excellentissimi Medici hoc remediũ experiri, sed in illo non multũ confido, tanquam remedio, quod, dum bibitur, minimum facit, dum dimittitur, nihil. Hæc si ritè & diligenter facta fuerint, spero illustrissimam Dominam tandem conualituram, licet non breui tempore, sicut quidem nos optaremus. Est enim, ut in primo dixi, hæc ægritudo omnino grauis, diuturna, chronica, inueterata & confirmata. Quare absurdum esset sperare breui tempore curari posse. Et hæc satis ad laudem Dei.

Medicamen-

Medicamentum, præſcriptum Duciſſæ Vrbini, in dolore capitis,

Conſilium III.

℞. Tamarindorum opt. & recentium ℥ 4.
Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Chebulorum ana ℥ 2.
Paſſularum dulcium ℥ 6.
Prunorum Hiſpanicorum dulcium, exemptis oſsibus. ℥ 4.

Contundantur primo Myrobalani leniter, deinde infundantur tota die, ac nocte, in aquæ Endiuiæ libr. 8. poſtea omnia ſimul exquiſitiſsime decoquantur, donec colatura deueniat ad ſpiſsitudiuem ſapæ. poſtremo.

R. Sebeſten pinguiſsimorum ℥ 5.
Folliculorum Senæ
Polypodij ana ℥ 3.

Decoquantur ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, tunc ualidiſsime excolentur, & colaturæ addantur.

℞. Mannæ electæ ℥ 6.
Rhabarbari electi ℥ 1.
Macis ʒ 1.

Puluerizentur pulverizanda, & miſceantur omnia, ac ſeruentur in uaſe uitreato bene obturato. Doſis autem ſit pro uiribus, & conſuetudine à ʒ iij. uſque ad 13. Detur uero mane, horis quinq; ante prandium, ſine cuſtodia.

De dolore capitis, & uentriculi, periodico.

Conſilium IIII.



CLARISS. D. Doctores, uidetur neceſſarium, ut nos conſideremus caſum Magnifici huius domini, & ea, quæ iam plurimis annis ſymptomata perpeſſus eſt, tria enim ſunt. Primo exceſſum caliditatis in hepate habuit quaſi naturalem, & ſunt multi anni ex quibus perſeuerat, uentriculus autem fuit, & eſt frigidior, caput imbecille, & receptabile plurimorum excrementorum. Facile igitur eſt uidere, quomodo inciderit in hanc diſpoſitionem. De doloribus uero, quos perpeſſus eſt non agam multis, quia aliàs dixi, quòd facti ſunt à materia pituitoſa, flatuoſa, & uiſcoſa, generata in uentriculo quæ ſtante caliditate hepatis, neceſſario quaſi ebullit, & ſe effert, ſicut fit in uitioſa coctione. Et adeſſe huiuſmodi humores, qui ſunt cauſa malorum, res ipſa teſtatur. Statim enim ceſſant dolores circa iecur, & uentriculum, eiecta tali materia. Conſiderandũ modo eſt, quomodo ſit curandus, & cum ſit periodicus dolor, an uideatur habere cauſas ſeparatas, an uero cauſam habeat fouentem. Quomodo ſit curandus: Optima ſedatio doloris eſt euacuatio huiuſmodi humoris peccantis, & poſtea corroboratio membri. Circa cauſſam, & quomodo periodicus dolor efficiatur, uidendum eſt. Cum illa tria membra ſic ſe habeant, ſicut diximus, perſeuerante frigiditate ſtomachi, caliditate hepatis, & ſtante imbecillitate capitis, plurima neceſſe eſt generari excrementa, quæ expelluntur ſemper ad locum debiliorem. Omnia igitur uidentur concurrere, quare debeant ſymptomata perſeuerare, quia membra mandantia ſunt diſpoſita ad generandam talem materiam. Caput autem imbecillum eſt, & octo annos durauit quidem hæc diſpoſitio membrorum, ſolebat nanq; antea laborare uertigine, ita quod dubium eſſet, an afficeretur Epilepſia, an uertigine, & noctu multum ſeminis emittebat.

Nunc ſentit materiam deſcendere ad uentriculum, quod poteſt percipere optime, antea autem ſenſerat per nucham fluere. Ex urinis oſtenditur aliquid bilis adeſſe, eſt enim color rufus. Cauſſa igitur huius periodici doloris, eſt primo uentriculus, plurimum generans pituitæ, imbecillitas capitis, cum hepatis caliditate generante multum bilis.

PROGNOSTICON. Hic dolor tandiu perſeuerabit, quandiu aſcenſus uaporum durabit, donec uel naturæ, uel Medici opera ſuccurratur ei, & ipſe etiam ſe melius gubernauerit, ac conſtitutio anni melior fuerit: perſeuerantibus enim cauſsis, perſeuerabit effectus.

CVRA. Hæc dixi, ut oſtendere poſſem meam ſententiam, quia circa unum & eundem ſcopum uerſari debemus, & cum uideamus ſymptomata maxime urgere, uidelicet paſsiones ſtomachi, illis occurramus euacuatione materiæ: & præſeruatione capitis à uaporum aſcenſu tali: Quantum ad ſymptoma præſens, Excell. ueſtræ quærant concoctionem materiæ. Atq; plurimum non ſolum præſentibus, ſed futuris etiam accidentibus decoctum ligni prodeſſe iudicant: exiccabit enim uentriculum, & quia habet uim aſtringendi, quia amarum eſt, & partes terreas habet, ideo etiam roborabit. Laudo igitur & laudaui etiam præteritis diebus id conſiliũ. Vt autem magis ſatisfiat ſuę Magnif. & ut etiam magis penetret hoc tempore, quando ex hyeme æſtatẽ factã uidemus, longe magis mihi placeret, ſi decoctio fieret in aquis deſtillatis magis quàm communibus. Subtiliores enim & tenuiores ſunt, & propter tenuitatem ſubſtantiæ facile penetrant. Abſinthij aquam accipiamus, quæ cum habeat amaritudinem, habet tamen ſubtilitatem partium: & uelim, ſi poſſet fieri, adderetur decoctum Abſinthij, ad ipſum decoctum ligni. Habet enim tenſiones in Hypochondrio dextro, non quòd patiatur obſtructiones, ſed ſunt ueluti principium earum. Verum in exhibitione ligni non eſt difficultas, ſed intentio noſtra eſt, ne ſit perpetuo in hac calamitate, & ne mala redeant. Quid igitur agemus circa hoc? Habemus cauſſas propoſitas, & non fruſtra toties dixi, hepar calidum eſſe, uentriculum frigidum, caput imbecille. Si bene conſideremus hoc, & alia accidentia, quid habemus ex illa conſideratione? Id, ut operam demus, quo materiam hanc diuertamus, ita haberemus intentionem noſtram, ſicut nos docet natura rei. Ad hoc tria ſunt nobis proponenda. Primo fient diuerſiones, & illæ propinquæ, pro quibus facerem cauteria propinqua, ut in brachijs, uel occipitio, id dico admodum neceſſarium, quia durante hoc ſymptomate cadet in mortem. Nam dolores deſtruunt uirtutem, & habet nunc etiam aliquam febriculam. Quare talis materia omnino eſt diuertenda, ut aliud iter accipiat. Deinde exiccarem, & roborarem caput. Cauteria apud Arabes ſumme laudantur, apud Gręcos tamen multi reperti ſunt, qui non capiti apponerent, ſed eorum loco ſinapiſmis, & ueſicatorijs uſi ſunt, quibus primo fiunt ueſicæ, & poſtea cruſtæ, & ita purgatur ſummopere caput, eſtq; tutius, quia non penetrant cranium, cuius penetratio eſt periculoſa, ne cerebrum ipſum concidat. Erit itaq; hoc optimum exiccare, & facere diuerſionem. Tertio id libenter facerem, quia materia generatur quotidie in uentriculo: quæ ſurſum in caput aſcendit, uelim, ut ea deorſum uertatur: quod fieret pillulis ex Agarico, & Rhabarbaro. Vel darem aggregatiuas ſine Colocinthide tamen, & Scammonio: nimis enim periculoſum eſt, ſi illis aſsidue utatur. Vel aliæ fierent ſimiles pro eadem intentione. Credo, quòd ſi nos primum euacuaremus uentriculum, & bilem quæ generatur in hepate, & faceremus quæ prædicta ſunt, quòd ſanitati reſtitui poſsit, & niſi his iuuetur, puto omnino non poſſe curari. Quantum ad præſens ſymptoma, laudo, ut perſeueret in his, quæ à ueſtris Excell. recte incœpta ſunt, & non accedant ad aliam opinionem, niſi alia accidentia contigerint. Igitur modo decocto ligni utatur.

De dolore



De dolore capitis.

Consilium V.



QVERITVR Magnificus uir, de dolore capitis, qui curari non potest, nisi cognita huius doloris caussa, an sit ratione capitis male affecti, an uero per consensum alterius membri. Vt hoc sciatur, uidendum quæ sint dispositiones naturales, & quæ singulis partibus adueniant, secundum quas totum corpus alterari possit. In operationibus animalibus intrinsecis cum sit exercitatissimi ingenij, non afficitur. Extrinsecæ quoque animales operationes ualentes sunt. Virtus motiua, quæ à cerebro oritur, est perfectissima. Hoc enim membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Hinc cerebrum sanum in se dico, sed quoniam gradus sunt sanitatis, si quis quærat, utrum hoc cerebrum habeat excessum per aliquam qualitatem? Ego credo, quòd nullus sit excessus in caliditate uel frigiditate, & si esset, magis ad frigidum inclinare uidetur. Cum enim hepar sit calidum, nisi caput quoque inclinaret ad frigiditatem, totus esset furiosus. Sed uidemus ipsum facile esse placabilem. Est quidem ingeniosus, sed hoc arguit subtilitatem substantiæ cerebri, non caliditatem, ut testatur Galenus secundo artis paruæ. Si etiam esset cerebrum calidum, omnino inconstans esset, sed planè contrarium uidemus. Quantum uero ad passiuas qualitates spectat, credo, cerebrum esse siccius, quàm humidius. Quod arguitur ex ingenio, & stabilitate omnium operationum, à siccitate enim prudentia, obtusio uero ab humiditate. Ergo constituerem cerebrum siccum. Quantum ad hepar, inspecto colore, pilis nigris, uenis amplis, manifesta signa sunt caliditatis hepatis. Ac quidam scholaris tangens pulsum, eum febricitare opinatus est. Calidum igitur est cor, & hepar, cum moderata siccitate. Irascitur nanque, sed facile placatur. Redundauit calido feruenti sanguine, quod indicant hæmorrhoides, quas perpetuo passus est. Calidum enim hepar, atram bilem, & crassos humores generat, natura in eo fortis sic expellit. Quæritur, cuius sit temperiei uentriculus. Sunt autem intrinseca & extrinseca, ex quibus indicatur temperatura partium. Dixit ipse uentriculum esse plane inter costas, & tactu apparet nullam adesse pinguedinem in abdomine, qui situs solus efficeret uentriculum frigidum. Crassum nanque abdomen per Antiperistasin calefacit uentriculum, & intestina, hinc eo loco uulnerati male postea concoquunt. Aristo. pinguedinem non per Antiperistasin, sed etiam suo calore augere uentriculi calorem putat, quia pinguedinem calidiorem sanguine statuit. Hinc à frigido uentriculo plurima pituita generatur. Nec enim solum ob absentiam pinguedinis frigidus est uentriculus, sed propria quoque intemperie. Est enim calidi hepatis, biliosus ac calidi cordis. Hinc tales in Venere plus appetunt, quàm possunt, accedentibus delicijs, quibus usus est præter omnem morem. Et certe Venus plurimum facit ad frigiditatem uentriculi: In coitu enim plurimum de calore, & spiritu euacuatur. Cumque uentriculus neruosus sit, eius calor citius resoluitur, quam cæterorum membrorum. Ventriculus quoque est siccior natura, ac Venere plus exiccatus: ac præcipue, cum sit in ætate paracmastica. Stantibus his temperaturis horum membrorum multitudo uaporum ascendit continue ad caput. Galen. 3. de diff. morborum & 3. de locis affectis, in capite, de dolore capitis. Ideo qui calidi sunt hepatis, plerunque dolent capite, etiam propter amplitudinem meatuum à calore dilatatorum, sequitur hic dolor capitis, & præcipue in hoc cum caput non sit calidum, ut hoc, consumat, neque frigidum, ut hos uapores constringat. Accessit quoque mala ratio uictus, hinc perpetuo uentriculus pituita repletur, ac calidum hepar excitat uapores à materia crassa, ad caput ascendentes. Hinc pituita à uentriculo & uapores à toto ambitu uenarum ascendunt, & sequitur maximus dolor capitis, & in posteriori parte præcipue. Nam œsophagus secundum situm magis ad posteriorem inclinat. Hactenus uidemus caput nihil pati per se, in seipso, sed tantum ratione uaporum; qui si tolluntur: cessabit

cessabit & dolor capitis. Consensum inuenimus, non à uentriculo tantum, sed ab hepate, uenis & arterijs: maiorem portionem ascendentis materiæ credo esse pituitam, percipit enim dolorem grauatiuum capitis, ac sibilum aurium, qui fit à crassis uaporibus, qui dum circumuertuntur, nec ita euentari possunt, faciunt sonum. Ac etiam euomuit materiam albam, uiscidam, crassam, insipidam, quod est ipsa pituita, in fine sensit amaritudinem, quod significat admixtam bilem. Post hunc uomitum melius se habuit. A uentriculo igitur pituita, à uenis uapores crassi, & calidi ascendunt. Vtrum modo in cerebro uel membranis sit hæc materia, quæritur. Dicit ipse, se sentire dolorem in radicibus oculorum, quod indicat in membranis esse materiam hanc. Est etiam aliud signum, quia adest acutissimus dolor, qui non fieret à pituita, nisi in membro maxime sensibili, cum tamen cerebrum non sentiat, aut parum. Quæritur modo, an sit intemperies in membrana, uel solutum continuum. Credo hic extendi materias, ac pungere membranas, & facere solutionem continui. Si enim facta esset aliqua impressio per uapores, tum etiam expurgatis uaporibus male se haberet. Quod hic non fit, manet quidem post dolorem attonitus aliquandiu, donec dispergantur per totum uapores. Sunt modo symptomata, sequentia hunc dolorem, consyderanda. Frequenter uomebat, dum adesset dolor. Et inter unum uomitum, atq; alterum erat spatium, in quo occupabatur stupore, ut nec sentiret, nec bene moueretur. Postquam tamen percutiebat calcaneum, stupor abijt. Non autem mirum est ex uomitu affligi spiritus, quia uomitus ob contractionem sæpe syncopen inducit. Hinc stupor, qui à frigiditate in membro fit, ob defectum caloris aderat, percusso tamen calcaneo, membro sensibili, reuocabatur calor, & stupor desiit. Aliud, quod dixit se habuisse hos dolores per interualla, non certis tamen periodis, ipse refert caussam, & dicit: quod euomebat in singulis periodis bis, aut ter, quando dolebat, remota materia melius se habuit: donec iterum congregaretur. Nunc non uult uomere, metuit enim stuporem, hinc continue dolet. Præterea non patitur dolorem capitis nisi post tres aut quatuor horas à cibo, & frequentius à prandio, tum enim, quia incipit melior concoctio, materia mouetur fortius, & ascendit, quod etiam significat dolorem capitis esse per consensum. Ad hæc, dum exercetur, materia ad diuersas partes tracta, non facit dolorem capitis.

PROGNOSTICVM. Natura morbi recte intellecta bene prædicitur, quicq; bene prognosticat, bene curat, & contra: si uerum est caput nihil facere, quod tamen cum dolet, afficitur (aliter enim dicere ridiculum est) per consensum, dolet, ut dicit Galenus lib. 3. de locis affect. Ideo remotis uaporibus, dolor capitis remouebitur. In hoc igitur statuatur prognosticum, an uapores tolli possint? si natura non potuit remouere sua dispositione, semper enim plurimum sanguinis per hæmorrhoides egerit, nobis difficile erit, stante tali caliditate hepatis, ac in ætate tali, & in homine negocioso. Nam ad alterandam temperaturam homo ociosus requiritur. Addere pinguedinem, & calorem uentriculo, impossibile erit, aut refrænare calorem hepatis. Quomodo igitur faciemus uapores non ascendere? Cura erit omnino longa, & utinam salutaris tandem. Sed si alterare non possumus omnia, ut debebamus, tamen refrænare studebimus, ut si doleat, non tamen tantum doleat, ut antea.

CVRA. Vapores remouebuntur primum uictu, qui sit facilis concoctionis. Cum enim uentriculus non habuerit obiectum malum, melius aget. Vtatur uino conuenienti bono. Exerceat se temporibus debitis. Exercitium enim colliquat cruda, & præparat ad exitum, corroborat calorem uentriculi. Atq; in hoc ponerem magnam partem curationis suæ: secundo, semper eijcerem aliquid è uentriculo. Abhorrerem quoq; ab omni usu medicinarum, quæ trahunt electiue, ut Agaricus, & ea, quæ ostendit Frisimelica. Potius enim à uentriculo auertere debemus pituitam, quàm ad eum trahere. Adhæc, omnis medicina, electiue trahens, destruit mineras uirtutum, & frigiditatem maiorem uentriculo inducit. Educerem itaq; cum Cassia, cui parum Hieræ admistũ esset. Vterer Terebinthina, quæ euacuat, & roborat. Exhiberem etiam Rhabarbarum,



barbarum, ad mundificandum uentriculum. Gal. 5. de tuend. Valet. Terebinthina lenit uentrem, & non exiccat, ut Aloë, & alia. Frictionibus & exercitijs uterer. Vtatur quoq; syrupo Byzantino, completo ac acetoso Diarhodon, & syrupus de duab. & de quinq; radicib. prodest. Adderē decoctiones, ex radice Fœniculi, Asparagi. His enim trahentibus urinam, diuerteretur ac euacuaretur materia. Vtatur quandoq; præ cæteris Diatrionpipereon, quia sic etiam uult Gal. nam & calefacit uentriculum, nec nocet hepati. Magnificus uir dicit dolorem capitis semel atq; iterum sedatum esse à comestione Ceparum. Dico acrimoniam Ceparum disgregasse, ac incidisse uapores ascendentes, quanto magis faciet Diatrionpipereon, quod non est ita fumosum, ut Cepæ. Thermas, ratione uentriculi, consulerem, curarem tamen ne calefacerent hepar, quod hic est calidisimum. Semel nanq; passus est principium Hecticę, & curatus balneis frigidis, & humidis conualuit: quare metuerem, adhibitis contrarijs balneis, ne incideret in ueterem morbum. Videtur tamen mihi, ut parū de aqua sumat, ac sic tentet, an uelit iuuare, ac roboretur hepar. Cauteria quoque maxime laudarem, ratione materiei, in uenis, & arterijs, licet, quantum ad uentriculum, parum prodesse statuamus.

De dolore capitis cum tinnitu aurium, pro illustrisima matrona.

Consilium VI.



SVpposita ægritudine, uel potius dispositionibus præter naturam, quibus laborat illustrisima Domina, uidelicet dolore capitis & tinnitu aurium, quæ licet aliquando remittantur, tamen subinde redeunt, neq; prorsus tolluntur. Supposita etiam temperatura, ut conijcere possumus ex his quæ referuntur, calida & humida, & habitu corporis pingui & obeso, in magnis delicijs degendo, lautisimis & copiosisimis cibarijs adhibitis, dicimus facillime deprehendi posse earum dispositionum causam esse plenitudinem humorum & redundantiam. Et cum non audiuerimus capitis aliquod uitium præcesisse, cerebriq; operationes tum extrinsecas tum intrinsecas fuisse secundum naturam, neq; unquam destillationem perpessam fuisse, credimus hanc ægritudinem primogenio affectu ad caput non esse reducendam, sed ad membra inferiora, ut uentriculum, & hepar, ac totum uenarum ambitum. Existente enim in illis membris redundantia, necessarium est omnino repleri caput ob plurimos uapores ascendentes, præcipue in regione frigida, ubi paucisima transpiratio. Quamprimum igitur occurrendum est plenitudini, ne cerebrum affectum suffocato calore innato, reddatur seipso imbecillius, ac deinde intemperies per essentiam firmetur in capite, reddaturq; ægritudo uel insanabilis, uel quæ difficillime tolli posit. Estq; uia curationis manifestisima. Plenitudinem, sicut dicebat Hippo. euacuatio sanat. Euacuabitur tum adhibita recta uictus ratione, cibiq; ac potus parsimonia, tum medicinis euacuantibus, ac sanguinis misione. Quantū igitur attinet ad uictus rationem, cauendum primo ne aëri frigido occurrat, uel flatibus uentorum, etiamsi æstiuo tempore quandoq; uideatur esse iucundum: sed ab Austro caueat præcipue, ab aëreq; nocturno. Somnum meridianum fugiat, maxime enim officeret capiti. Procurabit ut singulis diebus reddat alui excrementa, quæ si pauca aut retenta fuerint, adiuuet mollientibus, sicut est potus ante cibum pullacei iuris, in quo malua, mercurialis, & beta alba decocta fuerint, addito etiam saccharo. Vbi herbarum facta fuerit expresio, ebibat haustū copiosum tribus horis ante prandium: proderit enim ad aluum emolliendam. Ad idem etiam confert usus passularum dulcium ante prandium, puluere sacchari adiecto. Bis tantū in die comedat, neq; inter prandium & cœnam bibat, & præcipue post cœnam. Vnico cibi genere contenta sit, nihil enim ad augendā plenitudinem efficacius quàm ciborū uarietas. Carnibus uescatur iuuenibus, facilis concoctionis, quales uitulinæ, hœdinæ, pullorum, leporum iuuenum, auium campestriū, ut perdices, phasiani, & aues paruæ. Abstineat à carne antiqua, porcina tā salita quàm recenti,

à pastilibus

à pastilibus & lacticinijs, à piscibus, & omnium ciborum genere uaporoso, uiscoso, & humido. Oua recentia conueniunt, si tremula fuerint, elixata, uel calido cinere cocta. Quantitas cibi sit intra satietatem. Vinum bibat uel pauciferum, uel bene dilutum, & in pauca quantitate: & hoc maxime refert: nihil enim magis replet caput quàm uinum uel potens, uel uaporosum, uel utrunque. Et hæc quantum ad rationem uictus attinet. Quantum uero ad purgationem, laudarem, nisi æstus maximi impedirent, ut quamprimum, præmissa lenitione alui, cum ℥ 1. floris casiæ, & specierum hieræ simp. ʒ 2. die proxime sequenti sanguis mitteretur à uena brachij, quam communem appellant, extraheretur sanguinis quantitas usque ad ℥ 8. uel 10. Deinde ad ulteriorem curationem cum pharmacis accederem, præmisis infrascriptis syrupis:

℞. Syrupi de betonica
Mellis rosati ana ℥ 1.
Aquæ maioranæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro quinque. Postea purgetur modo infrascripto:

℞. Agarici præparati ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Misce, fiat bolus cum zuccharo: detur in aurora cum custodia. Vel si mallet pilulas,

℞. Pilularum cochiarum ℈ 4. Cum melle rosato fiant pilulæ 5. dandæ eodem modo, & hora eadem. Ego tamen præferrem bolum. Facta hac purgatione, si ulterius res urgeret, laudo masticatoria, primo ex mastiche simplici, matutinis horis semper expuendo: deinde si uellet uires masticatorio adijcere:

R. Mastiches ʒ 2.
Pyrethri
Staphisagriæ ana ʒ 8.
Ceræ ʒ 2.

Misce, fiat masticatorium in forma trochiscorum pondere ℈ 1. & utatur eodem modo, quemadmodum de mastiche diximus. Deinde si adhuc urget res, laudo ea quæ caputpurgia uocant, leuia tamen, sicut cum decocto betæ, maioranæ, & mercurialis, attrahendo per nares ieiuno stomacho, quemadmodum fieri consueuit. Ad tinnitum aurium maxime confert oleum picis uel terebinthinæ, adiectis duabus partibus olei amygdalarum amararum: mane & uesperi guttam unam & alteram destillet in aures, adiecto coto uel bombace carminato & muscato. Præterea pro diuersione & euacuatione, si morbus perseueraret, laudo ter aut quater singulis mensibus utatur ʒ 1. pilularum infrascriptarum, hora una ante cœnam:

℞. Aloës optimæ ʒ 4.
Agarici electi
Rheubarbari electi ana ʒ 2.
Spicæ
Zingiberis
Nucis muscatæ
Mastiches ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea conspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & ita reiteretur septem uicibus.

De dolore



De dolore capitis periodico, grauitate eius, & sibilo aurium, pro Veneto.

Consilium VII.


I quis recte discutiat quæ causa & origo sit doloris capitis periodice infestantis Magnificum dominum, uidebit per uerum consensum illum esse ab inferioribus partibus, & non quia cerebrum uel primogenio affectu, uel per essentiam patiatur. Si enim membrum illud dicitur esse sanum, cuius operationes sunt sanæ, ut cerebri propriæ operationes sunt imaginatio, discursus, & memoria: cum hæ omnes in sua Magnificentia rectissime se habeant, sequitur cerebrum in se sanum esse, nisi aliunde consensum acceperit. Sunt etiam aliæ operationes hoc idem testantes, quæ licet non fiant in cerebro, sunt tamen à cerebro, sicut sensus exteriores, & facultas quæ per electionem mouet: atque hæ omnes facultates integerrimæ sunt, ut inde quoque patere possit, hoc cerebrum in se esse sanum. Cum uero sanitas uniuscuiusque membri amplam habeat latitudinem, cerebrique optima temperatura sit, unde optimæ prodeunt operationes, sitque quando ad reliqua membra principalia comparatur, frigidum & humidum, quæritur hic, nunquid & cerebrum sit hoc modo & hoc sensu frigidum & humidum, an uero declinet ab hoc optimo statu per aliquem excessum uel defectum. Respondeo, quantum ad qualitates actiuas attinet, iudicio meo, uel non recedere à temperato cerebro proprie, uel si recedit, ad frigiditatis excessum potius declinare. Indicat id caliditas illa immensa hepatis simul & cordis, sicut in confesso est, etiam reliquorum medicorum iudicio, & sicut ex proprijs signis apparet. Amplitudo enim uenarum, color subniger corporis, pilorum multitudo nigrorum, crassorum & crisporum, maxima ad Venerem promptitudo, insignem quandam hepatis caliditatem præ se ferunt. Animi uero constantia, & in rebus agendis audacia & uehementia, cum maximo arteriarum motu, cor plane calidum ostendunt. Sed nemo prudens medicus uel philosophus ignorabit, hepatis & cordis insigni existente caliditate, si etiam cerebri caliditas accesserit, necessario fore, ut uir talis ferorum & barbarorum morum sit, truculentus, crudelis atque inexorabilis, cum spiritus animales non habeant ubi sedentur & mitescant. Sed Magnificus Dominus iracundus quidem est, sed facile placabilis, mitis, mansuetus, optimorum morum, ac præterea prudentissimus. Quæ omnia arguunt uel frigiditatem cerebri, uel temperiem, in quo spiritus temperantur, sicut est sententia philosophi & 2. de generatione animalum, & 30. sectione problematum. Præter hanc qualitatem actiuam, quam in cerebro esse opinamur, credimus etiam in passiuis ad siccitatem potius declinare: ingenij enim perfectio & iudicij stabilitas, opinionumque grauitas, memoriæque tenacitas, siccitatem mihi, non humiditatem ostendunt. Tale igitur erit cerebrum Magnifici Domini, ut si à naturali suo temperamento recedat, recessus sit potius per frigiditatem & siccitatem. Quibus ita se habentibus, sequitur quòd primo circa caput raræ texturæ & habitus sit: secundo, quòd alimentum proprium non concoquat ita exacte: tertio, quòd excrementa tam propria quàm aliunde transmissa non facile expellat & difflet: quarto, quòd facile admittat uapores & materias aliunde transmissas: Ista enim omnia symptomata familiaria sunt temperaturæ frigidæ & siccæ. Et hæc sufficiant de cerebro, de quo multus erat habendus sermo, quoniam in illo principaliter doloris causas inuestigamus. De hepatis uero & cordis temperatura idem erit iudicium, quod obiter superius retulimus: utrunque enim horum membrorum insigniter calidum est. Nam hepatis caliditas ostenditur facile ex corporis colore nigro, ex multitudine pilorum nigrorum, crassorum, & crisporum, ex amplitudine uenarum, & quòd plurima bile redundat, atque in ipsa cute citrinus color cum fuscedine apparet. Cordis caliditatem ostendit maximus & uelox arteriarum motus, animi uigor, & promptitudo ad iram. In uentriculo autem non eam esse caliditatem, quæ recte concoctioni

requiritur, indicat generatio pituitæ, quæ nullam aliam probabilem causam habere potest suę generationis in hoc corpore, quàm ipsius uentriculi frigiditatem. Sed & habitus abdominis hoc idem indicat, est enim gracile, & sine pinguedine, quod quidem ad calorem retinendum & coctiones adiuuandas maximi iuuamenti est, sicut est & Galeni & Aristot. sententia. His ita explicatis & constitutis, apparet iam quemadmodum in hoc corpore sint omnes dispositiones ad capitis repletionem & dolorem excitandum idoneę. Primo frigiditas & siccitas cerebri, de qua proxime multa diximus. Secundo hepar calidum, cuius ratione sanguis feruens plurimus generatur, ex quo feruore necessario plurimi uapores redduntur capiti ex toto ambitu uenarum, ut optime dicebat Galenus 3. de locis affectis. Accedit ad hoc cordis caliditas, à qua etiam spiritus feruentes & mobiles generantur, qui confertim & cum impetu ad cerebrum delati, extendunt, percutiunt, aperiunt: agitantur enim interclusi in angustis locis unde necessario dolores excitantur. Propterea frequenter deprehendit Magnificus dominus ipsa experientia dolores capitis repente excitari, & facile etiam discuti, non ob aliam rationem, quàm quòd spiritus ipsi mobiles sunt, & sicut cito mouentur, ita etiam cito dissoluuntur. Est ultima causa, pituitę in uentriculo generatio, quæ in uapores uersa propter caliditatem adiacentium membrorum ad caput ascendit, dolores excitat: inde est quod sæpe percipit grauitatem capitis protensam ad oculorum radices, & quòd dolor extenditur usq; ad aures cum quodam sibilo, qui incipit circa primas colli uertebras. Grauitas autem est à uaporibus pituitosis tanquam crassioribus, extensio ad aures & radices oculorum, quoniam pertingit crassus uapor, & percutit interiorem cerebri membranam. Sibilus autem non aliunde prouenit, quàm quòd uapor crassus & uiscosus agitatus à calido, & non ita facile resolutus, strepitum facit, quemadmodum uapor uenti propulsus in aëre. Quòd uero in occipite dolor incipiat, inde est, quoniam uapores à uentriculo ad cerebrum eleuati, necessario per œsophagum transeunt, qui in parte posteriore positus est. Ergo ut dolor iste capitis est multiplex, ita etiam multiplices habet causas: sanguinem uaporosum & feruentem hepatis ratione, quod calidius est: spiritus uitales calidos igneos, superius facile raptum habentes: pituitosos uapores à uentriculo delatos. Atq; ita in confesso est dolorē istū capitis fieri per consensum purum ab inferioribus partibus propter uapores & spiritus ascendentes, & non alio uitio capitis uel cerebri, quatenus est membrū organicum, licet ratione temperaturæ unam tantum auferat actionem, ut non multum resistat, uel repellat, aut difflet causas alterantes: in reliquis penitus culpa uacat. Ac inde est, quòd nō ascendentibus uaporibus præter naturam, caput sanissimum persistat, in omnibus suis operationibus noxa carens: illis uero elatis, longe minori parte temporis patitur caput: paucis enim horis dolore caput affligitur, reliquo toto tempore omnino excitatissimum est, & omni nocumento carens. Ergo & rationibus & signis ostendimus, illud esse quod à principio proposuimus de hoc capitis dolore. Et hæc satis de causis & essentia symptomatum & morborum in hoc Magnifico Domino existentium. Quantum ad curationem, nihil aliud addendū occurrit, quàm quòd iam præscripsimus in sequenti consilio: ad id recurrat: & ita integrum erit consilium tam quo ad speculationem & cognitionem causarum, quàm quo ad curationem.

PRO EODEM.

Consilium VIII.



Olor periodicus capitis tam in anteriori, quàm posteriori parte capitis, magis tamen in anteriori, in hoc nobili uiro incipiens cum frigiditate pedum, deinde inuadens totum caput, & præcipue mordicans ambos oculos, qui iuuatur ab adstrictione & repressione, quam ipse facit à natura edoctus, manibus ualidissime comprimendo, nec potest pati

frigus præſente dolore, imo neceſſarium eſt, ut totum corpus caleſcat & calefiat arte, quod iugiter fit pannis calidis applicatis; præcipuum tamen iuuamentum eſt calefactis natibus, deſinens poſtea cum ſudore copioſiſſimo totius corporis, & relinquens in palpebris impotentiam motus. Talis inquam dolor cum huiuſmodi ſymptomatibus, proculdubio per conſenſum eſt à uentriculo & toto ambitu uenarum, eleuatis uaporibus undecunq;: & ideo etiam totum caput dolet, magis tamen anterius quàm poſterius: quoniam pars anterior & calidior & apertior, magis recipiens excrementa & ſenſibilior, ac præterea uapores eleuati à uentriculo craſsiores & plures, nec tamen facile diſſolubiles. Cuius ſignum, quòd finito dolore adhuc remanet impotentia motus in palpebris, propter reliquias uaporum craſſorum in membranoſis illis partibus impactas, nec diſſolutas. Incipit autem cum frigiditate pedum: quoniam dolore in ſuprema parte exiſtente, calor maxime & ſpiritus ad illas partes uergunt ſimul cum uaporibus calidis & acribus. Sed cum caput ualide manibus aſtringit, ideo iuuatur, quia reprimuntur uapores, & caput roboratur, ne tam facile ſuſcipiat uapores. Læditur à frigore, quoniam dum friget corpus, pori adſtringuntur, uaporesq; magis recluſi aſcendunt ad caput: at calefacto corpore relaxantur difflanturq; uapores & auertuntur. Et præcipue iuuatur quando nates calefiunt, quoniam maxime ad oppoſitum trahuntur ac uertuntur uapores. Cuius ſignum manifeſtum, quoniam declinante dolore totum corpus in copioſiſſimum ſudorem reſoluitur: tunc enim uapores plane ad diuerſas partes reſoluuntur, & per ſudores educuntur. Tum etiam, quod longe deterius habet, quando aluus adſtricta eſt, uaporibus ſcilicet magis eleuatis, & quòd irritatur periodis ab animi moleſtijs, quoniam inde caleſcit caput & imbecillius redditur. Etiam ab aëre tam calido quàm frigido, quoniam calidus aperit, rarefacit, attrahit: frigidus denſat, comprimit, prohibet difflari uapores eleuatos, & à proprio alimento capitis genitos. Iuuatur à pilulis aloëticis, euacuatur enim uentriculus eis. Curatio huius nobiliſſimi uiri in hoc conſiſtit, ut maxime corroboret caput, & totum corpus exquiſitiſſime mundum conſeruet. fiet id præcipue propoſita ſibi recta uiuendi ratione. Cauebit ergo ab aëre alterante caput tam frigido quàm calido, tam humido quàm ſicco: exceſſus enim omnes euitandi, & temperies eligenda eſt: ideo nec noctu exponat ſe aëri, neque in Sole ambulabit. Abluet caput ſingulis ſeptimanis ſemel, ſuauiſſimeq; ſine multa frictione exiccabit: roſæq;, ſaluia, & fruſtulum agarici bullient in lixiuio. Cauebit à uino potenti: ſed & acidum auſterumq; euitabit, eligetq; tenue, maturum, pauciferum, quod etiam parce bibet. Simplici cibo contentus erit, parciusq; cœnabit, nec niſi poſt duas horas cubitum accedet. Fugiet diurnum ſomnum, ac uenerem: uteturq; ſingulis diebus antequam é lecto ſurgat frictionibus uniuerſi corporis, & poſt frictiones linimento ex oleo garyophyllorum, quod uenditur ab unguentarijs. Prouidebit ſingulis diebus, ut ſubducatur aluus, & ad hoc utetur pinguiſſima terebinthina pondere trium drachmarum, tribus horis ante prandium, quam deuorabit hoſtia aut ſimili re inuolutam. Præſtantiſſimum eſt, ſi quotidie hora una ante prandium deglutiat zucchari roſati ſemunciam. Bis in anno purgandum conſulo, quemadmodum uiſum fuerit præſentibus medicis. Singulis ſeptimanis ſemel ſaltem ſumet ante cœnam drachmam pillularum de hiera ſimplici. Tempore paroxyſmi, dum primo incipit, illinet frontem, utraq; tempora, collum, & circa ſcapulas, dimittendo ſpinam, quæ nullo modo tangetur tali linimento:

℞. Terræ ſigillatæ				
Boli Armeni orientalis	ana	ʒ	1.	
Hypociſtidos				
Acaciæ	ana	ʒ	2.	
Albuminum ouorum conquaſſatorum num.			3.	
Aceti mediocris		℥	3.	Miſce.

Pro muliere patiente dolorem capitis, cum alijs symptomatibus.

Consilium IX.



Xperimur quotidie, diuersa uia, in consultationibus esse procedendum, quandoq; enim exponitur morbus, omissis symptomatibus, quandoq; contrarium fit. Cum proponitur morbus, sumus breuiores. Hic uero cum tantum symptomata sint aggregata, morbo relicto, reducamus ea in suas caussas, ut postea curationem instituamus. Habemus dolorem capitis, dentium, quosdam etiam dentes exesos, item, quòd dolore circa crura, renes, &c. uexetur, quodq; accidentia seruant periodos, cum scilicet menstrua profluunt. Capitis uero, & dentium dolor, eodem modo se semper habent: postea alia symptomata separata sunt, dolores in plantis pedum, & manibus, ac ubi aqua frigida contingitur, uel lixiuio quoq; frigido, aër quoq; frigidus quocunq; tempore in ea parte occurrit, excitatur pruritus, quem sequitur color citrinus, hinc papulæ, uel pustulæ, quæ cessant, ubi incalescit locus: hocq; accidens ipsa molestissimum sibi esse dicit, ac in tempore hyemis, licet optime operiatur, tamen inferior pars circa malleolos, quam non attingunt uestes, pruritu & pustulis occupatur. Sed quoniam esset prolixum, circa singula cogitatione uersari, reducantur ad principium commune uel omnia, uel plæraq;. Oportet nos facere, quemadmodum Mathematici, qui dum non habent natiuitatis tempus, à tempore conceptionis id inuestigant. Sic hic faciamus, à primis annis habuit dolores capitis, & dentium, delectata est cepis, & rebus acribus, quare, licet habemus indicium temperaturæ, ex pilis crassis, colore subnigro cutis, à posterioribus arguemus: cuius sit temperaturæ. Habet suos menses, & sentit hinc inflammationem, & dolorem, qui sedatur percepto frigore. Hinc credo, esse in ea sanguinem calidissimum singulis mensibus exeuntem. Si sanguis calidus generatur, itaq; à membro calido: Ideo hepar calidissimum esse inde colligere quilibet potest. Estq; dolor capitis certissimum signum calidi hepatis, ut Galenus lib. 3. de locis affectis, de dolore capitis asserit. Quia calidum hepar plurimos semper facit uapores, facit etiam ab ambitu uenarum ascendere, orta enim suis principijs sunt similia. Ex his itaq; arguerem hepar esse calidum, & huius ratione, dolet caput non per essentiam, quia uiget in operationibus, nec continue dolet, sed per interualla. Naturalis quoq; temperies capitis uidetur calida, & sicca, & si quid humidum in capite est, aduentitium est. Capilli sunt duri, quod non prouenit ab humiditate: hæc enim calorem temperat, & pilos molles efficit. Humiditas itaq; capiti huic non est naturalis, sed aduentitia. Multum quidem dormit, excernit multum ex capite, quod humiditatem quoq; capitis arguit, non naturalem, sed aduentitiam. Stante igitur caliditate insigni hepatis, & malo uictu, & accidentibus animi: cerebrum debilitatur. Omnia calidiora (ut Gal. 2. de temperamentis ait) tempore paracmasticæ ætatis redduntur frigida. Remanent tamen pili nigri, licet immutetur temperatura. Facto itaq; (respectu curarum multarum & ætatis) frigidiore cerebro, incipit redundare pituita, quoniam resoluto calore non fit tam bona concoctio, & ubi est hepar calidum, facile ex mala uictus ratione uentriculus fit frigidus, Hinc menstrua alba, quæ prouenerunt ratione uentriculi, non bene concoquentis, & generantis plurimam pituitam. Cumq; hi humores ascendentes etiam caput replent, ac multiplicetur pituita in toto corpore, non mirũ, si, dum patitur menstrua, uarios sentit dolores. Dolores inquam circa profundum crurum, qui statim sedantur, ubi emittit flatum, uel per superius, uel inferius, quod significat, frigidos flatuosos humores has partes occupare, eisq; dolorem inducere. Occupant profundas partes, quia musculi etiam profunda crurum occupant, & musculi non facile hos flatus suscipiunt, sed cauitates intra & infra musculos. Flatus autem in uentre, hos fouere in cruribus apparet, quia his emissis cessant. Sunt uero hi dolores tempore menstruorũ, quia tum, tempore debito, non

sanguinem

sanguinem solum, sed cum excrementosum, alijs humoribus mixtum expurgat, & sic in hoc motu, ea quæ expelli non possunt, in flatus ibi commutantur, & dolorem inferunt. Dum sanguis erumpit feruidus, & occupat locum angustum, incalescunt renes ob propinquitatem, & flatus magis concitantur. Primo itaq; in capite generatur dolor, ob ipsius frigiditatem, ac uentriculum & hepar demandantia. Dentes, ubi materia expellitur é capite, quia debiles, accipiunt hanc, hinc ab acutiori materia dens eroditur. Habemus iam plerasq; caussas, restat tamen aliud symptoma, quod, ubi occurrit frigori, sequitur pruritus. Mirum, quòd à caussa frigida caussetur calor. Dico quod habet cutim raram, inde acre, quod est in sanguine, difflatur, sanguinem nanq; calidissimum habet. Vbi uero ob frigiditatem constipantur pori, & uapores erumpentes nequeunt difflari, faciunt pruritum, qui cessat, ubi membrum aquæ dulci imponitur, nullaq; alia caussa pruritus à Galeno assignatur. Hinc eleuatur hæc materia, & in papulas conuertitur, ubi tamen accedit caliditas, dilatans poros, materia euaporat, & sedatur iste tumor, calefactus uel frictione, uel appropinquatione rei calidæ. Vltimum symptoma est, quòd sentit feruorē in plantis pedum, quod fit, quia hæ magis sunt constrictæ, & remotæ à caloris fonte. Ista utitur cibis crassis, & aqua Brixiana, quæ est humidissima, & frigidissima. Hinc habet breue, & crassum collum, ut omnes ferè mulieres Brixianæ, hæ enim in ocio uiuunt. Viri autem non ita crassum collum habent, quia exercentur: comedit quoq; una Brixiana mulier plus quàm aliæ quatuor.

PROGNOSTICON. Credo, quòd potius præseruabitur quam curabitur. Hæc enim symptomata omnia naturales quasi dispositiones sequi uidentur. Præseruabitur igitur, ne in deterius incidat, recta uictus ratione. Abstineat autem à curis, & animi molestijs, ex his enim fiunt adusti humores, & pessima concoctio. Ac in omnibus sex rebus non naturalibus ita se habeat, ut generetur sanguis bonus. Circa euacuationes, in anno bis euacuabitur, autumno & uere. Stante enim inæqualitate membrorum, semper augentur materiæ uitiosæ, dicitq; Galenus se plurimos à podagra curasse euacuationibus in anno. Missio quoq; sanguinis erit necessaria propter calorem hepatis. Purgetur postmodo, & utatur Rha barbaro, siue cum saccharo rosato, seu quoquo modo. Sic enim adusti humores euacuarentur, & uentriculus confortaretur: nec enim Rha barbarum ita calefacit, ut Aloë. Ad humores adustos quoq; contemperandos, recte uteretur decocto radicum Cichorij, cuius hoc est proprium, ut non calefaciat hepar, nec infrigidet uentriculum. Darem saccharum rosatū cum speciebus Diarhodon abbatis. Proponitur, nunquid conuenirent cauteria: dicerem quòd sic, & facerem ea circa crura, sic enim uapores inclusi facilius exirent, circa brachia quoq; non nocerent, si uellet eo in loco illis uti. Caputpurgia sint leuia, ubi nasus non faciet officiū suum, utatur etiam masticatione Pirethri, quod uacuat à loco exquisitissime. Expertus sum, Cedria (quam uulgo Sandaracham uocant) cocta, sedari dolores dentium, est autem gummi Iuniperi, & credo Iuniperum nostrum, ueterum Cedrum esse. Coma etiam Iuniperi in aceto, uel uino, sedat eosdem dolores dentium. Tum Galenus dicit gummi Cedri sedari dolores dentium, idem quoq; Dioscorides, & Auicenna: potest autem Sandaracha coqui, uel dilui in aceto.

De dolore capitis cum uarijs symptomatibus, pro nobilissima quadam matrona.

Consilium X.



HAbita matura consideratione omnium symptomatum, quibus affligitur hęc nobilissima matrona, reductis omnibus seorsim in suas causas, quemadmodum nos opinabamur, iudicauimus tria membra uniuersales esse causas eorum omnium accidentium, à quibus tanquam à principijs & origine omnia nascantur incommoda, hepate inquam, cerebro, & uen-

triculo. Atque hepar quidem naturali sua ac forte etiam aduentitia caliditate, plurimũ sanguinis feruentis, biliosi & adusti generare. Ventriculum tum ratione imbecillitatis proprię, tum etiam ratione obiectorum, cibi inquã & potus, quorũ usum audimus sine aliquo delectu esse, plurimum generare pituitę, quę partim per uenas distribuitur, partim in uapores uersa ad cerebrũ ascendit, partim in ipso uentriculo & intestinis immoratur, motura mensium tempore dolores illos & flatus, qui deinde facile superius & inferius extrudantur. Cerebrum præterea siue ob innatam humiditatem, siue ob acquisitam, quod magis credo, accedentibus plurimis ac molestis cogitationibus, neque ipsum deest in quam plurimis frigidis humoribus generandis, qui deinde ad uentriculum per uias latas & communes, tum per uenas ac spinæ uertebras per totũ corpus disseminati ac sanguini admixti, statis temporibus generant extremitatum intolerabiles dolores ad illas partes expulsi. Cum uero totum corpus perpetuo redundet feruentissimo sanguine, qui tanquam alimentum ad singulas corporis partes necessario defertur, quæcunq; eius pars subtilior acriorq; est, ad cutim tanquam excrementum defertur, attenuata subinde & insensibiliter difflata. Hæc igitur pars ita attenuata & ad exitum parata, si forte frigori uel ex aqua uel ex aëre occurrerit, statim condensatur, meatusq; adstringuntur. Vnde introclusi spiritus illi tenues, acres & mordicantes, necessario primo excitant pruritum, deinde dolorem, multiplicata uidelicet materia & sibi inuicem succedente: unde etiam in ea parte dolente ex multiplicatis scilicet uaporibus, color flauus apparet. Hoc autẽ ita esse facile indicat consueta curatio. Audimus enim, quotiescunq; rursus locus incaluerit, uel frictione uel re calida admota, euanescere statim pruritũ, dolorem & colorem flauum. Hęc igitur cum ita se habeant, sintq; illæ tres uniuersales causæ in uentriculo, cerebro & in hepate, ad quæ singula referuntur, dicimus quidem perfectam curationem in hac nobilissima matrona non esse exigendam: neque enim eorum membrorum uel naturales, uel tanquam naturales dispositiones tolli poterunt, in pueritia secus certe, iam autem est plurimis negocijs implicata. Credimus tamen magna ex parte sedari posse symptomata, si duo procurabuntur. Primo, ut corpus bene expurgatũ ac difflabile tam interne quàm externe reddatur, uiæq; omnes ad naturalem distributionẽ & excrementorũ expulsionẽ aperiantur. Secundo, si membra alterentur, hepar quidẽ ad moderatiorẽ caliditatem reducendo, cerebrum modice exiccando, uentriculũ calefaciendo. Hæc est summa intentionũ, iudicio nostro, quas in hoc casu debet medicus intueri. Inter instrumenta autem particularia primo quidem est diligens uictus ratio, deinde opportunæ euacuationes tum per pharmaciam, tum per sanguinis missionem. De ratione uictus statim apparet eum esse eligendum, qui & optimo alimento corpus reficiat, & nullo incommodo afficiat. Erit igitur primum circa aërem ita studendũ, ut in eo nullus excessus appareat: siue enim calidus, siue frigidus fuerit, ob membrorũ diuersitatem, semper habebit quod huic nobilissmæ matronæ negocium facessat. Molestias animi quantum potest effugiat, ab hac enim causa multum detrimenti accessisse arbitramur. In cibo & potu, cauendum à uinis potentibus, præcipue si nigra & crassa fuerint. Limpidum ergo uinum eligere oportet, bene maturum, mediocris potentiæ, uel album uel nigrum. Omninoq; cauebit à potu aquæ, quam si propter aliquam occasionem bibere cogatur, eligat quæ in illa ciuitate laudabilior habetur, admisceatq; uinum: pura enim nequaquam bibenda est. Carnes omnes antiquas, bubulas præsertim, effugiat, & quæcunque sunt auiũ palustriũ. A salsis omnibus abstineat, ab acribus, qualia sunt cepę, allium: & lacticinijs, & præsertim antiquo caseo, & pastilibus, à piscibus palustribus, quòd si etiam pisces optimi fuerint, parce quoq; illis utatur, quamuis eorum usum non omnino interdixerim. Olera, præsertim syluestria, sunt omnino euitanda. Fructibus etiam horarijs parcissime utatur, & non nisi ante cibũ: omnino enim à cibo sunt fugiendi. Studeat ut quotidie beneficium alui habeat, quantumq; matronæ conuenit, corpus matutinis horis exerceat, pomeridianis quiescat potius, iucundeq; cum familiaribus tempus transigat. Hęc quantum ad uictus rationem pertinet. Pro euacuatione bis singulis annis euacuabitur, uere inquam

& au-

& autumno, ac primo per sanguinis missionem, deinde per pharmaciam: sanguinis tamen missio semel tantum singulis annis sufficiat, atque illud uere magis quàm autumno. Si igitur feruor temporis hoc anno non impedierit, purgari poterit in hoc Iunio mense, primo cum uncia una floris cassiæ, adiectis drach. duabus specierum hieræ simplicis. Quo pharmaco sumpto, proximo sequenti die syrupum accipiat, qualis est infrascriptus:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum Rheubarbaro
Mellis rosati ana ℥ 1.
Aquæ betonicæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Sumptis duobus primis syrupis, mittatur sanguis à uena communi dextri brachij usque ad uncias octo uel decem. Post septem syrupos bibat infrascriptum pharmacum:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora cum custodia. Quòd si feruore æstatis impediente purgari non poterit, ad proximum mensem Septembris differatur. Hæc quantum ad euacuationem uniuersalem singulis annis seruandam. Atque ut melius tum euacuari, tum etiam auerti possint humores, consulo ut præter annuas illas euacuationes habeat quasdam pilulas familiares, quibus frequenter utatur: erunt autem sine custodia, & sine aliqua molestia sumendæ, qualis esset huiusmodi descriptio:

℞. Rheubarbari electi
Aloes optimæ
Myrrhæ ana ʒ 3.
Croci ℈ 1.
Sandalorum citrinorum
Rosarum rubearum
Myrobalanorum chebulorum ana ʒ s.
Garyophyllorum ℈ 2.

Puluerizentur omnia subtilissime: deinde aspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & ita reiteretur septies: postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ pro singula drachma tres, de quibus unam, aut alteram, aut etiam tres, si parum eduxerint, sumat hora una ante cœnam, ter aut ad summum quater in mense. Hæc igitur satis dicta sint, quantum attinet ad uniuersalem corporis purgationem, quemadmodum antea pollicebamur. Quantum uerò pro membrorum alteratione & corroboratione, primo quidem caput quater saltem in mense lauabit hoc modo: Fiat lixiuium ex cinere salicum aut uitis, in quo deinde coquantur rosæ, folia myrti, maioranæ, camomillæ, singulorum drachma, & agarici electi. Deinde forti colatura & expressione facta singulorum, hoc decocto caput lauabitur. Item singulis saltem septimanis in tinea uel dolio ad id commode fabrefacto, quod sit oblongæ uel oualis figuræ, totum corpus fouebit, & lauabit cum aqua dulci moderate calida, in qua decocta sit camomilla, anethum, pulegium, maiorana, & betonica. Ventriculo ceratum apponat confectum ex mastiche, aloë, myrrha & ladano partibus æqualibus, quod perpetuo adhærebit uentriculo, præter horas quibus moratur in balneo, & præter diem in quo sumet pillulas, & proxime sequentem. Vtatur quàm poterit frequentissime zucchero rosato optimo unius anni, quod sumat hora una ante cibum mane, seu ante prandium, pondere unius unciæ, aut saltem dimidiæ. Quòd si etiam, his non ita perfecte conferentibus, cauteria fierent in tibia utraque in loco consueto, crediderim fore illi remedium præstantissimum. His omnibus rite peractis speramus nobilissimam matronam aliquid in melius prouectum iri, & à deterioribus dispositionibus præseruatum iri, ad laudem Dei opt. max. cuius nomen sit benedictum in secula.

Pro Matrona capitis dolore laborante.

Consilium XI.


Eneta quædam mulier Nobilis, annos nata 40. pinguis & bonæ constitutionis, menstrua etiam suis debitis temporibus habens, tribus iam mensibus laborabat acutissimo dolore capitis prope sinciput in uertice, qui per uices eam uexabat: bis, ter, quater aut sæpius in die, cum rubore faciei, dolore & alijs sæuis accidentibus. Durabat aliquando per integram horam, & cum cessabat, materiam pituitosam, tenuem & uiscidam expuebat. Post aliquod interuallum denuo redibat dolor. Venetijs fuit purgata aliquoties, sed nihil profuerunt medicinæ. Montanus sanguinem missurus erat, sed quia à phlebotomia abhorrebat mulier, interim dum tempus magis commodum aduentaret, bis aut ter in septimana iussit sumere pillulas ex aloe, & singulis diebus mane mastichen masticare. Aloen dedit ad diuersionem materiæ, quam à uentriculo frigidiore, & hepate calidiore ad caput ascendere iudicabat, ut aloe pituitam & bilem, & ipsas etiam feces euacuaret, & materiam paulatim ad oppositum fluere assuefaceret. Mastichen uerò ad particularem materiæ in capite existentis euacuationem dedit. Ante omnia uero bono uictus regimine uti uoluit, & uinum quod antea nigrum & merum bibere solebat, in album ac tenue commutauit. Hæc si non prodessent ad fortiora, & ipsam sanguinis missionem progrediendum consulebat.

De alia nobili Matrona diuturno capitis dolore uexata.

NObilis quædam mulier, uehementissimo ac diuturno capitis dolore laborabat, per interualla non regularia: cui uaria à Medicis erant adhibita remedia, in melius tamen nihil profecerat, quòd scilicet menstrua alba, quibus laborabat, ipsi non respicerent. Montanus autem obseruauit menstrua illa causam esse huius doloris, idq; ex urinis uiridibus, leuiter ad olei colorem accedentibus, cum plurimo sedimento albo, per totam substantiam sparso. Hanc itaq; purgatam, ad Thermas Apponenses misit, ut eas biberet, & postea in ipsis etiam ad uberiorem exiccationem & calefactionem lauaret.

De dolore capitis, cum anhelitus difficultate, & dolore dextri lateris, & febre leui, pro puella Maurocena.

Consilium XII.


I sanare debemus hanc puellam, oportet cognoscere ægritudinem & causas: neq; tantummodo hæc cognoscere debemus, sed & loca affecta particularia, & naturam ipsorum. Si enim ista non cognouerimus, fieri non poterit, ut habeamus indicationes curandi. Primo ergo quæ sit ægritudo, uel quæ sint ægritudines, & quæ symptomata, uidebimus. Secundo, quæ sint causæ facientes eam. Tertio, quæ loca affecta, & quæ sit natura totius corporis. Postea ad curationem accedemus, & procedemus per capita, & cõclusiones, quoniam cum Doctoribus, & non cum scholaribus habemus sermonem. Pro recta igitur cognitione, oportet rememorari quædam audita heri, quòd hæc puella fere ab ortu suo, ichoras & fluxus quosdam emanantes à capite habuit. Deinde audiui, quòd icteritiam patitur, ut à quacunq; leui causa in citrinitatem totius corporis deueniat. Ista sunt rememoranda, quia erunt signa rememoratiua, & coniecturæ ad cognoscendum essentiam & causas ægritudinis. Quantum ad has dispositiones attinet, quibus affligitur in præsentia, audiui primo, quòd dolorem capitis patitur, & diu perseuerasse, ut etiam

etiam nunc conqueratur. Audio præterea, quòd difficultatem anhelitus patitur, ut non ſufficiat diaphragma & thoracis muſculi ad dilatandum pectus: ſed etiam muſculi uentris inferiores & ſuperiores, qui non faciunt ad dilatationem pectoris, niſi urgente neceſsitate. Audio etiam quòd conqueritur continue de dolore exiſtente circa latus dextrum ſupra coſtas mendoſas è regione hepatis. Audio præterea dolorem habere in iuncturis brachiorum, & tibiarum aliquando, ſed maxime circa brachium dextrum. Et hæc ſunt omnia illa, de quibus conqueritur. Habet etiam febrem continuam, quoniam pulſus ſeruat motum uniformem, & motus hodiernus uniformis eſt cum motu heſterno. Pulſus uerò unum modum habet, inſignem ſcilicet duritiem, ac ſi chorda arcus extenſi tangeretur: cum urinis craſsis, multam & fæculentam habentibus ſubſiſtentiam, non multum tamen intenſæ rubedinis: ſitiq; minime uexatur, dolor tamen clamoſus eſt. Omnia iſta recte conſideranda ſunt, & quæ poſsint eſſe cauſæ omnium iſtarum diſpoſitionum: & forte unica erit cauſa omnium iſtorum ſymptomatum. Ego incipiam rememorari diſpoſitiones præter naturam. Habet caput quod continue abundauit multis ichoribus, qui tamen ceſſauerunt. Citrinitatem etiam habet, qua ſemper ferè uexatur ex leui occaſione. Conſidero etiam complexionem corporis naturalem. Video quòd hæc puella, ex quo multã copiam bilis generat, multam habet caliditatẽ in hepate, ex qua ſanguis calidior generatur, cũ bilis ſit ueluti ſpuma, & tanto feruentior ſanguine, quanto ſubtilior. Et cũ humor ille effundatur per totũ, ſignum eſt, caliditatẽ plurimam in hepate eſſe. Multitudo etiã ſanguinis indicat eius temperaturã calidam & humidã. Et quia uideo plurimam pituitam generare, ut ex diſpoſitionibus illis apparet, & nunc ægritudinibus torquetur, quæ dependent à pituita: ex hac coniectura uideo uentriculũ frigidum eſſe, quæ duo inæqualitatem faciunt maximã: & cum in uentriculo ſit frigiditas præter naturam, male concoquit, & humores crudi aggregantur: & quia ſecunda concoctio nõ corrigit primam: ubi enim exceſſerit prima, non corrigitur, quin humor crudus non ſit crudus, cum in uentriculo eſt genitus: & cũ hepar intemperatum eſt, in quo ſanguis generatur, ſi excedat ad intenſum, adurit: ſi deficit, crudos generat humores. Cum ergo hepar ratione caliditatis cholericum generet ſanguinem, uentriculus ratione frigiditatis pituitam, non eſt mirum ſi omnia hæc contingant, maxime cum natura imbecillum caput habeat ſuſcipiens bilem plurimam, ac pituitam ſimul: quia Galenus & Auicenna inquiunt à natura ita inſtitutum eſſe, ut debilia membra ſuperfluitates ſuſcipiant aliorum. Non eſt mirum igitur, ſi puellæ debile caput, ut ex principio natiuitatis apparet, excrementa in uentriculo, hepate, & in ambitu totius genita ſuſcipiat: aſcendunt enim bilis & pituita ad caput, & ibi incraſſata deſcendunt, & omnes diſpoſitiones, quibus affligitur, generant. Et quia perpetuo uapores aſcendunt ad caput imbecillum & magnum, & hepar calidum, & uentriculum frigidum habet, ideo habet omnes cauſas, ut incurrere potuerit in has diſpoſitiones, quia habet omnia quæ poſſunt replere caput. Et ideo dolorem capitis incepit pati, qui perſeuerauit, quia cauſæ perſeuerabant: & quia repletio ad intenſionem deuenit, defluxum fecit, & ad inferiora decurrens ad loca magis præparata, expellitur: ſunt autem imbecilliores iuncturæ. Deſcendit ergo materia pituitoſa bili permixta, tanquam uehiculo quodam, per partes poſteriores, & per ſpondylos colli, per neruos aditum habens, ut inquit Galenus in X. κτ̃ τόπους, ubi de podagra loquitur. Occupat autem iuncturas, cum ibi chordæ & cartilagines ſint, & loca exanguia: ideo ibi detinetur, & cum imbibitur, non facile tollitur. Eadem præterea materia cum deſtillat ad pectus, catarrhum facit: & eadem prorſus materia eſt, bilis ſcilicet & pituita, quæ omnes iſtas diſpoſitiones facit. Secundum autem quòd diuerſa occupat loca, diuerſa ſortitur nomina: ſi enim pedes occupat, podagra: ſi iuncturas, arthritis: ſi pectus, catarrhus appellatur: cum uerò materia hæc occupat annulos aſperæ arteriæ, bronchus appellatur. Quæ autem eſt cauſa faciens dolorem in coſtis? eſt materia bilioſa & pituitoſa, faciens difficultatem anhelitus, quia non poteſt pectus dilatari libere, ſicuti oportet: non quod adſit aliqua imbecillitas uirtutis cauſans talem

difficul-

difficultatem, sed ex copiosa materia. Et licet non habeat tussim, hoc prouenit, quia materia illa non mordicat, & forte excitabitur, cum magis putridus humor fiet. Sed difficultas apud me est, ubi sit causa efficiens dolorē in costis, & ubi sit ægritudo, an in diaphragmate, uel in pulmone, an in musculis exterioribus. In hepate esse non potest, quia est supra hepar, & non excedit mendosas costas. In diaphragmate esse non potest, quia maior esset difficultas anhelitus, & sæuiora accidentia, & non esset sine tussi: quia cum patitur diaphragma, excitatur tussis, etiam si in hepate fuerit materia, eam expellere natura quærit. Vbi igitur erit? Si uolumus secundum rationem sumere coniecturas, cum per illas interiores ægritudines cognoscantur, tertio de locis affectis, crediderim hanc affectionem esse in musculis exterioribus, non in membrana, quia dolor ille magis acutus esset, ut patet in ijs, qui habent falsam pleuritidem. Habet autem dolorem, quia musculus ualde sensibilis est, & ob hanc causam habet difficultatem anhelitus, non quidem per essentiam, sed per consensum. Nec ad pulmonem descendit materia, quæ faciat talem difficultatem, quia adesset tussis, & perciperetur sonus per respirationem transiens. Et forte causa cur maior non sit dolor, est, quia in musculis exterioribus est causa faciens dolorem, & non in interioribus. Et quia in una uice non potest dilatari pectus, omnes musculi conueniunt ut suppleant, ideo sequitur difficultas ob dolorem in musculis. Sed cum affectus sit in ea parte, credendum est membranam ratione consensus pati, & ideo fit pulsus durus, ac si esset in membro membranoso affectus. Apparet postea serrinus, cum dolor est in membrana succingente costas. Hactenus sit dictum de dolore in costis existente, & de difficultate anhelitus: & quantum attinet ad dolorem iuncturarum, & ad causas eius: & quòd factus est per defluxū materiæ biliosæ & pituitosæ per spondylos colli descendentis: loca uerò non habere in se ægritudinem, sed quia defluit materia illa, ita quòd cessante defluxu, cessabit etiam dolor: & quòd caput naturaliter debile, à uentriculo male affecto, & ab hepate suscipit excrementa, ideo dolore capitis molestatur: & cum descendit materia hæc ad costas in musculo exteriori, causat dolorem ibi, ad cuius consensum membrana patitur interior, & facit difficultatem anhelitus, & pulsum durum. Non dicam quomodo extrinseca fuerint in causa, ut hæc contingerent, quia hæc dicta sunt. De febre autem, quia uniformis est, ut apparet ex motu perpetuo, quem uniformem seruat, non credo quòd propter dolorem iuncturarum aut capitis causata sit: quia contingit sæpe, quòd aliquis habeat dolorem capitis & iuncturarum, & non habeat febrem, & si adest, ut in podagra, maximus est dolor: sed nec diu perdurat, nec uniformis est. Credo ergo quòd sit ratione doloris existentis in costis, quia stante materia in loco calido cordi uicino, putrescit, & febrem accendit: & ideo uerisimile est, quòd febris nascatur ab ea causa. Sed à quacunque causa proueniat, credo quòd à materia dependeat, & quòd sit febris accidens, & à dolore illo dependens, & ab humoribus putrescentibus in locis dolentibus, quæ remouebitur ad remotionem suæ causæ, sicut curatur febris curata pleuritide. Ideo Hippocrates in secundo de ratione uictus in acutis, curat dolorem neglecta febre. Cognita igitur essentia & natura ægritudinis, & cognitis causis, facile est uidere quid præsagiendum sit, & quid agendum. Quo ad præsagium, si consideremus dolorem capitis, nullus unquam, ut dicit Galenus in secundo κτ̃ τόπους, mortuus est ex dolore capitis: ideo talibus negat dari opiata. Quo ad dolorem iuncturarum, idem etiam dicendum est, ut patet experientia. Quo ad dolorem qui est in musculis exterioribus, tutissimus est. Quo ad febrem, non est tanta, ut possit interficere. Quantum igitur sit ratione ægritudinum, non est timendum: & si timendum esset, de debilitate uirtutis deberemus timere, quia cum quis debilis est, si portaret pondus decem librarum, caderet: quod non faceret baiulus cum pondere decem millium librarum. Cum igitur uirtus sit ualida, isti morbi non erunt lethales, bene erunt longi: & in longitudine cum multa noua possint contingere, timendum est, ne febris fiat habitudinalis, & ne dolor inducat puellam ad uirtutis debilitatem & maximam refrigerationem. Credo tamen quòd diligentia nostra nullum horum occurret. Quod ad curationem attinet, cum

net, cum

net, cum morbus iste ſit ex repletione, indicat de euacuatione. Sed quia non eſt ſimplex res indicãs, ideo nec ſimplex oritur indicatio: ultra enim corporis repletionem, quæ debet euacuari, eſt caput imbecille, ex cuius imbecillitate repletur, & cauſantur diſpoſitiones iſtæ: & præterea adeſt inæqualitas in hepate & uentriculo. Ideo primo euacuandum eſt, ſecundo corroborandum. Quod ad euacuationem, cum bilis & pituita ſint cauſa, ſiue cholera uitellina, quæ cholera maioris famæ ab Auicenna appellatur, ſitq́ crasſus humor, debemus habere indicationes, & modum operandi, ut abſtergamus & incidamus, quia habet craſsitiem & uiſciditatem. Cum ergo non poſsit euacuari, niſi præparemus: poſſumus igitur præparare prius, & poſſumus etiam minoratiuũ præmittere. Et mihi ſummopere placet, quia ſyrupi, qui debent ſubtiliare humores & incidere, niſi uentriculus, & uenæ meſaraicæ fuerint expurgatæ ab humoribus crudis, diſtribuerentur humores illi crudi per ſyrupos ad uenas, & putreſcerent, & facerent febrem: ideo recte minoratiuum præmittendum eſt. Euacuata autem materia illa cõmuni exiſtente in uijs ductuũ, ad digerentia procederem. Sed hic eſſet aliquis, qui diceret: Tu uis incidere, ſed ab oxymelite, & omni re quæ acetum habet, eſt cauendum, quia neruis nocet. Ego uidi Galenum 3. κτ̄ γένη, ubi loquens de aceto, & de ægritudinibus neruorum, dicit ibi: Cum ægritudo neruorum eſt in profundo, & uirtus aceti non tranſeat cum medicina, acetum non timeas. Et in emplaſtris ad neruorum uulnera, ubi debet apponi aliquid ad penetrandum, ponit acetum. Nec timeas igitur (inquit Galenus) ibi acetum, quia antequam accedat ad neruos, amittet mordacitatem, & adiuuabit ad penetrationem. Si uerò ſtatim tangeret emplaſtrum neruos, caueas ab aceto, quia faceret conuulſionem. Cum igitur in uulnere profundo per quatuor digitos non timeamus acetum, non timebimus in caſu noſtro acetum, tanto magis, quia melli, uel zuccharo eſt admixtum, & in uentriculo cum humoribus permiſcetur: quia dicit Galenus de cepis, & allijs, quòd licet exterius ulcerent, interius tamen non mordicant, quia amittunt mordacitatem in uentriculo ex cõcoctionibus & mixtione aliorum ciborum. Habet poſtea acetum uim incidendi, & mel abſtergendi: ideo Meſues dixit de ſyrupo acetoſo, quòd acetum facit penetrare medicamentum ad locum, ad quem forte non penetraret. Ideo oxymel ſimplex, aut acetoſum ſyrupum, & de betonica acciperem, cum ob inciſionem, tum etiam ut faceret penetrare alium ſyrupum, & ſic facerem:

℞. Oxymellis ſimplicis ℥ 1.
Syrupi de betonica
Mellis roſati ana ℥ s.

Deinde acciperem decoctum betonicæ ac endiuiæ: & quoniam calidum eſt Oxymel, licet Galenus dicat ipſum potius frigidum eſſe, aquam endiuiæ miſcerem uſq; ad ℥ 3. ut caliditas contemperaretur. Facta concoctione, nunquam ab Agarico recederem, quia Agaricus ultra hoc quòd de benedictis medicinis ſit, craſſos humores educere poteſt, ſi cum aloe, uel rhabarbaro miſceatur, & exhibeatur in forma boli. Nec ſum ego illius opinionis, ut credam, quod multi dicunt, cum uolumus à longinquo euacuare, in forma potabili exhibenda eſſe medicamenta: cum autem à capite uolumus euacuare, in forma pillularum. Credo ego quòd fundentur in falſo fundamento, & contra Galen. 2. de facult. nat. in 5. de ſimp. medic. & in 2. ubi uult, quòd humores trahantur ad uentriculum, & uentriculus imbuatur pharmaci qualitate, ut ſopita propria ipſius actione, attrahat humores ad ſe: nec uapores aut medicamenta aſcendũt, ſed manet in uentriculo medicina, & trahit. Cũ igitur uolumus exhibere medicinam, ut facilius expellatur, nec potenter euacuet, facimus eam in forma potabili: ſi uerò ut potenter euacuet, nec ita de facili expellatur, potius oppoſitũ eſſet faciendum: ideo uel in forma potabili, uel boli, & cũ rhabarbaro exhiberem, ne tota materia, ſi ea noſtra eſſet intentio, & opportunum eſſet, euacuaretur, ut paulatine euacuemus, & paulatine digeramus, replicatis ſyrupis eos augendo, & cũ uidebitur materia cõcocta factis euacuationibus accederem ad corroborationem membrorum, & præſeruationem. Primo ergo

reſpice-

respicerem uentriculum, & hepar, & si non esset caput exquisite euacuatum toto corpore euacuato, quia multoties figitur materia in loco, & localibus indigemus, caput purgijs etiam utendum erit, & post succum betæ, maioranæ, ad succum cyclaminis accederem per nares trahendum. Facerem masticatoria, cum mastiche, dictamno, & radicibus capparis decocta. Et quia radix hæc amara est, cum staphisagria, uel pipere fieri possent: & ita uellem caput localibus euacuare. Inspergerem præterea caput sandaracha, rosis, maiorana. Et pro corroboratione hepatis & uentriculi, si chebuli myrobalani haberi possent, essent optimi ad corroborandum etiam iuncturas: si non possent haberi, zuccharum rosaceum erit conueniens pro corroboratione hepatis & uentriculi, & iuncturarum. Si etiam uideretur, ut humores à iuncturis euacuarentur, fieri posset, & materia eligeretur conueniens. Sed in his Medicus sit prouidentissimus. Et quia longa est ægritudo, & membra assueta sunt mandare, & recipere, ut corroborentur tam membra mandantia, quàm recipientia, ne diutius repleantur superfluitatibus, & fiat recidiua, ter uel quater in mense pilulam unam ex aloë cum rhabarbaro exhiberem. In æstate uero modicum cassiæ cum rhabarbaro, & etiam sana ipsa existente id fieri posset. Et istud est iter, quo ego procederem. Quo ad uictum, cum ægritudo sit chronica, & debilitentur membra, uinum leue conueniret. Et quòd dicitur uinum nocere neruis, ueritatem habet de potenti, & de assumpto in magna quantitate: conuenit autem ne stomachus debilitetur. Ideo tenue uinum darem, non album: licet Galenus album exhibeat, ut prouocet urinam. Nos autem eligemus ciresolum, uulgari sermone rosseto nuncupatum. In reliquis recte se habeat. Factis autem euacuationibus, nunquid modicum theriacæ uel Mithridati cum modico zucchari rosati conueniret? Quæsiuit D. Marcus Alcherius ea de re, & conclusum fuit quòd sic, in modica quantitate, puta ad quantitatem fabæ, & raro: quia dicebat Montanus ex Galeni sententia, medicamenta ista non conuenire pueris: ex hac enim medicina concoquetur materia, corroborabuntur membra, & materia resoluetur. Et pro corroboratione cerebri, & cordis proposuit Diamuscum dulce cum corallis rubeis, & cum zuccharo, & aqua rosacea, ut fieret confectio: Pro confortatione autem iuncturarum proposuit fomentationem ex lacte, cum rosis, floribus camomillæ, & meliloti. Vnctionem etiam ex radice ebulorum ad quantitatem ℥ 1. cum olei rosacei ℥ 6. ad consumptionem tertiæ partis. Et ultra confortationem ad resolutionem materiæ existentis in iuncturis, proposuit unctionem ex olei rosati ℥ 2. & olei de Terebinthina ℥ 1. Superius minoratiuum fuit prætermissum, quod tale est:

℞. Electuarij lenitiui ℥ 1.
Cum zuccharo fiat bolus, uel fiat potabile hoc modo:
℞. Electuarij lenitiui ℥ 1.
Syrupi rosati solutiui ℥ 1.
Cum aqua Cichoreæ quantum sufficit, fiat potio.

De dolore capitis periodico, uentriculi debilitate, & mensibus albis, cum detestatione coitus, pro matrona Veneta.

Consilium XIII.



Ria in hac magnifica Domina membra affecta sunt, cerebrum, uentriculus, & uterus. Cerebrum, quoniam patitur dolores uehementissimos, tam in anteriori, quàm in posteriori parte, & illos periodicos: quamdiu enim uentriculus suos uapores ad ipsum transmittit, tamdiu infestatur, & hoc propter colligantiam quam uentriculus cum cerebro habet. Patitur uentriculus. Primò plus appetit quàm deberet. Secundo male concoquit. Tertio non reti=

non retinet cibum, quod ex ructibus & flatibus declaratur. Quarto non recte expellit, imò quandoq; acida per uomitum eijcit. Vterus uerò & ipse suo munere non fungitur, menses etenim albos reddit, offenditur in coitu, ita, ut post congressum pessime semper se habeat, & sæpè uirum suum deprecatur, ut ab eo abstineat, neq; delectatur in uenere. Istis dispositionibus & affectibus præter naturam affligitur. Quantum ad dolorem capitis nihil aliud dicam, cum per essentiam in capite non sit, sed per consensum uentriculi. Ratio ergo tota ad uentriculum referenda erit. Ventriculus, sicut apparet ex operationibus læsis, frigidus est: plus enim appetit, quàm concoquat, quod supra uentriculi frigiditatem attestatur. Male etiam retinet, cuius signum est, quòd flatus & ructus acidos percipit, & cibum in stomacho fluctuantem, euomit acida semper, quæ omnia frigidam uentriculi intemperiem ostendunt: & dum uentriculus ita male dispositus est, caput ipsum non pauca læsione affligit. Vtrum uerò cum ista mala intemperie frigida sit coniuncta siccitas, uel humiditas? Si considero substantiam uentriculi, & abdomen gracile, siccus erit & exanguis: si uerò totum hoc aggregatum, & humorem frigidum contentum in ipso, dicam humidū esse. Itaq; mala ista intemperies cum affluxu humoris frigida statuenda est. Vterus frigidior quoq; factus est, quod patet ex multis: Primo ab exeuntibus mutatis, ex illis albis menstruis ante & post fluorem, quæ frigidiorem uterum declarant. Secundo, ab actionibus læsis, cum decennio non pepererit: ergo actio diminuta: diminuta autem actio à frigiditate prouenit, sicut corrupta à caliditate. Signum postea à posteriori, quoniam semel tantum peperit, & fœmellam: fœminæ autem, si Hippocrati credimus, generantur propter uterum frigidiorem, ergo læditur in coitu, non quòd collum matricis tortuosum sit, quòd actum uenereum lædat, sed quia uterus ex emisso spermate uirili afflictatur, quod dum emissum est refrigeratur, inflatur & intumescit: unde postea matricem lædit, ipsam extendendo, & dilatando: cuius signum est, quòd dum calida applicat, statim uaporibus per calorifica ista discussis dolor cessat. Quarto, uterus frigidior redditus est ex magno fluxu, quem passa est post partum: quantum enim superflue euacuationes membrum lædant, à quo excernuntur, testatur Hippocrates ipse plurimis in locis. Quid ergo mirum, si uterus cum uentriculo frigidior, quam par sit, caput ipsum in consensum traheret? unde dolet caput propter communicantiam istorum duorum membrorum: in parte posteriori, quoniam ab utero per uenas & arterias plurimi uapores frigidi eleuantur, qui ipsum extendunt, & replent: In anteriori, quoniam uentriculus uapores & fumos ad ipsum delegat, sicut etiam apparet in his qui uertiginem, aut suffusionem per consensum uentriculi patiuntur, magis in anteriori cerebri parte dolent, sicut illi quibus per aortam, & uenam cauam uapores ascendunt magis, in posteriori. Prognosticum erit, quòd curabitur, non tamen ita perfectè ut omnino integram ualetudinem sit receptura: concipiet proculdubio, si nostris pręceptis obsecundabit. Cura talis instituenda est, ut bona ratio uictus præscribatur, & bono regimine in sex rebus non naturalibus utatur: nihil enim perniciosius in ægritudinibus chronicis, quàm multis solutiuis corpus macerare, quæ licet primo occursu uideantur proficere, tempore tamen ipsum destruunt, uires deijciunt membrorum præsertim naturalium, sicut & nix super segetes dum cadit, iuuat nonnihil, sed tamen quoq; illas in totum destruit. Instituto bono regimine, leniendus erit uenter cassia, & hiera simplici: postmodum concoquenda materia hoc infrascripto syrupo:

℞. Syrupi de absinthio
De cichorea Nicoli sine rhabarbaro ana ℥ i.
Decocti foliorum cichorij, Absinthij, in iure pulli tenui, quantum sufficit. Purgetur postea. Assumpto secundo syrupo fiat phlebotomia non euacuandi gratia, sed ut euentetur iecur, quod calidius aliquantulum est, sicut ex urinis apparet. Peractis purgationibus accedat ad thermas Apponenses, quas bibat, & in illis se immergat: hac enim ratione, & uterus, & uentriculus refrigeratus calefiet & corroborabitur, quod præcipue intendimus.

De dolore capitis post partum, cum symptomatibus melancholicis, pro matrona Germana.

Consilium XIIII.



Mulier quædam 14. diebus post æditum partum cœpit laborare ex dolore capitis, adeò ut existimauerit, caput sibi inane & uacuum esse, ceu olla uacua, nec dormire potuit, unde timuit, ne priuaretur sensibus, & ratione, aut ipsa sibi inferret uiolentas manus, aut aliquid mali faceret. Interdum etiam sibi ab hominibus discedendum esse putabat. Quod quidem perdurauit à puerperio tribus mensibus. Hoc quidem etiam illi contigerat ante in duplici partu, sed non ita diu perdurauerat. Cum uerò uterum gestabat, dolebat quidem ex capite, sed magis quieta fuit. Curanda erit hæc nobilissima mulier ab affectionibus suis, quas melancholicas arbitror, habita ratione ætatis, temperaturæ, & generis morbi, temporis anni, & reliquis non repugnantibus: primo recta ratione uictus, secundo missione sanguinis, tertio alteratione & purgatione humorum, quarto confortatione membrorum. Pro uictus ratione, caueat ab omnibus animi molestijs, degatq; cum amicis cum omni animi hilaritate, quantum fieri potest, arte & studio comparanda. Vtatur uino albo & tenui, & si fieri potest, subdulci. Carnibus iuuenum animalium, hœdorum, pullorum, & reliquorum huiusmodi. Sumat mane singulis diebus oua sorbilia, neq; utatur multitudine ciborum: euitet crapulas, potationes & cruditates cuiusq; generis. Aluum mollem quàm fieri potest conseruet, pro quo si natura defecerit, enitetur cum flore cassiæ, uel decocto prunorum dulcium & saccharo, uel decocto maluæ ex iure pulli aluum lenire: nihil enim perniciosius eius affectibus, quàm aluum strictam habere. Procuret concoctiones, neq; cum cruditate accedat ad cibum: cruditas enim melancholico omnino uitanda. Circa Martij mensis medietatem, lenita prius aluo uel clysteri, uel drachmis decem floris cassiæ cum zucchari in bolo confectis, sequenti die sanguinem mittat ex basilica dextri lateris, trahaturq; sanguis pondere unciarum decem, ac postea die etiam eodem missio sanguinis repetatur, sed à sinistro latere. Deinde utatur diebus septem iure hoc modo confecto, quod sumat mane hora syrupi:

℞. Foliorum boraginis			
Buglossæ			
Betonicæ	ana	℥	1.
Polypodij			
Glycyrrhizæ			
Radicis althææ	ana	℥	1. s.

Decoquantur omnia in libris duabus iuris pullacei, ad consumptionem dimidiæ partis, deinde facta expressione & colatura, bibat totum residuum una uice: & sic repetatur per dies septem. Octauo die sumat bolum infra scriptum:

℞. Confectionis hamech	ʒ	4.
Radicis hellebori nigri	ʒ	s.

Misce cum modico iuleb uiolati, fiat bolus cum zuccharo, deturq; in aurora cum custodia. Item:

℞. Conseruæ florum boraginis	℥	6.
Conseruæ rosarum	℥	2.
Zedoariæ	ʒ	1.

Misce, fiat electuarium, de quo sumat singulis diebus cochlear unum tribus horis ante prandium. Deinde illinatur totus uenter quotidie infrascripto linimento:

℞. Olei de absinthio	℥	4.
Masticis	ʒ	2.
Ceræ parum. Fiat linimentum.		

Item abluat caput singulis septimanis bis cum infrascripto decocto:

℞. Furfurum tritici	℥	3.
Florum camomillæ	℥	2.
Glycyrrhizæ	℥	4.
Polypodij	℥	2.
Radicum ellebori nigri	℥	2.
Agarici electi	℥	1.

Bulliant omnia simul in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis: deinde facta expressione, utatur hoc decocto pro lixiuio, & tergat caput sapone odorato muscato, & hæc omnia explebunt quæ promisimus. Quòd si optimum quoq; Mithridaticum ter in mense sumat ad drachmæ unius quantitatem, cum modico uini aromatici albi, quinq; horis ante prandium, perficiet adhuc magis corroborandi consilium. Montanus iussit diligenter inquiri, an post partum 30. diebus, ut moris est, post masculum partum, post fœmellam 40. sit satis purgata: an habeat sua debita menstrua, an utatur debita ratione uictus, an uisa sit aliquando habere purgationes, quæ nunc aliquandiu cessarint, alui, uomitus, hæmorrhoidarum.

Pro eadem, & marito eius laborante morbo Gallico. Consilium XV.

PRo consultatione sanitatis huius nobilis & strenui uiri, & nobilissimæ suæ uxoris, nunc duo sunt proponenda, ratio uictus inquam, & medicamentorum usus. Quantum ad rationem uictus attinet, erit illa utriq; communis, ideo de hac ratione uictus quæcunq; admonebuntur, intelligi uelim utrunq; esse pariter admonitum. Medicamenta uerò singulorum cum diuersa sint, explicabuntur seorsim. Primo igitur quærent ambo omni conatu quascunq; animi molestias quàm maxime uitare, & tanquam pestem abominari, iracundiã præcipue, mœstitiamq; ac timorem, sed læti ac in optima spe constituti uiuant. Præterea ocium & quietem corporis procul effugiant, moderato exercitio utantur, mane præcipue ac uesperi ante cœnam. Caueant tamen ne exerceantur, & post exercitium quiescant, in aëre admodũ frigido aut uentoso, & ubi talis aër cõtigerit, tunc se intra domũ contineant & exerceant, suas res familiares procurando, hoc enim optimum exercitij genus est. Fugiant meridianũ omnino & diurnum somnum: proinde hortor, ut mane ante uel circa solis exortũ surgant, & procuratis excretionibus corporis consuetis per aluum & urinam, per sputa & per screatus, narium emunctiones, frictiones capitis, auriumq; sorditie expurgata, tunc uegeti atq; hoc modo excitati ad exercitia corporis se conferant. Et si aliquando contigerit, uel in altero, uel in utroq;, ut excrementa alui præter consuetudinem supprimi uelint, non permittant hoc uitiũ inualescere, sed protinus si clysteres non admiserint, præbibant ante prandium ius pulli, in quo decocta sit mercurialis, malua, & beta, uel folia brassicæ, deinde adiecta portione zucchari rubei: lenietur enim aluus sine molestia. Præterea non diu uersentur, aut cõmorentur, aut aliquo modo se exponant, ubi sit aër frigidus & uentosus: & tempore hyemis caueant, ne more Germanorum repente exeant à suis uaporarijs & hypocaustis calidis, exponentes se aëri frigido: illud enim longe detestabilius est, quàm si perpetuo in eodem aëre frigido uersarentur: sed ubi necessitas aduenerit exire hypocausta, habeãt operimenta tam capitis quàm uniuersi corporis, quibus se à repentina aëris frigiditate tueantur: neq; ita calefiant hypocausta, ut multi consueuerũt, quibus non satis est, ut corpore mediocriter incalescant tantũ, ut à frigoris excessu muniantur, imò non cessant nisi prius torrefiant & assentur. Caueant igitur ab eo importuno hypocaustorũ feruore, sed tantum tepescat locus, nimis enim offenderẽtur in egressu. Præterea aëri nocturno ne occurrant, sed in locis altis, uersus Orientem & Meridiem sitis habitent. Caueant quàm

maxime, tanquam à peste, à comessationibus & compotationibus, sed sobrij intra proprios parietes sibi uiuant: nisi enim hoc fecerint, frustra reliqua agentur. Bis in die moderate comedant, & moderate bibant, omittendo has compotationes, quæ nedum sanitatem amissam reficere, sed eam quoq; quam possident perdere, quàm maxime possunt. Potus ante omnia deligendus: ille sit uinum minime potens, sed lene & pauciferum, nullius aciditatis particeps, sed bene maturũ, colore album uel rufum: à nigro, obscuro, crasso, prorsus abstinendum: & si album uel rufum haberi non potest, eligatur giluum, limpidum: & eo modeste utantur, neq; à prandio aut à cœna potent. Panis sit bene fermentatus, bene coctus, neq; antiquior unica die. Carnes pullorũ, castratorum iuuenum, hœdorum, auium campestrium pinguium. Sed caueant maxime à palustribus, ut anatum, anserum. A piscibus abstineant quàm maxime fieri potest. Oua recentia uel cum aqua, uel cum igne mediocriter cocta, conueniunt, cum modico zucchari & cinnamomo condita, prorsus sine butyro. Fercula etiam ex oryza, hordeo, spelta, farro, non uitupero, si in iure pingui optime cocta fuerint. Euitent herbarum omne genus præter lactucas, quandoq; & boragines. Fructus etiam præcipue fugiāt, & maxime horarios. Autumnalia pyra & poma decocta cum saccharo & aniso, non male post cibum admittuntur. Caueant ab omnibus lacticinijs, pastilibus, rebus cuiuscunq; generis in sartagine frictis, à carnibus antiquis, sicut bubulis, hircinis, à salitis item omnibus, à multitudine cibariorum, imò in singulis mensis singulo tantum genere sint contenti. Hęc quantum attinet ad uictus rationem, quam diximus utriq; esse communem. Nunc ad medicamenta accedemus, quæ sint singulis seorsum propria. Nobilis igitur uir quàm primum se in propriam domum contulerit, incipiet purgari hoc modo, qui proxime sequitur. Primo:

℞. Floris casiæ ℥ 1. s.

Cum zucchari fiat bolus, sumatur mane hora una ante prandium. Deinde:

℞. Syrupi de fumo terræ simp.
Oxymellis simp. ana ℥ 1.
Seri caprini ℥ 6.

Misce pro uno, & sic pro septem alijs. Postea uerò

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Cum aqua fumi terræ fiat potio, sumenda cum custodia in aurora post syrupum ultimum die sequenti. Sed post assumptionem duorum syruporum primorum, mittatur sanguis à uena basilica dextri lateris, extrahantur unciæ decem, uel ultra. Finita hac purgatione, quiescat per dies duos, & interim mane & uesperi hora ante cibum sumat sacchari rosati unciam unam. Peractis his duobus diebus, incipiat bibere syrupum infra scriptũ, ex quo soluetur aluus sine molestia quater aut sexies singulis diebus. Erunt autem omnino sex syrupi, sex diebus exhibendi.

℞. Aquæ fumi terræ ℔ 6.
Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Indorum
Belliricorum ana ℥ s.
Epithymi
Thymi polypodij
Senæ
Glycyrrhizæ ana ʒ 6.
Seminis citri ʒ 2.
Corticum ellebori nigri ʒ iij.

Fricentur myrobalani cum oleo amygdalarum dulcium, ubi prius contusi fuerint grosso modo, deinde infundantur in prædicta aqua per diem naturalem, postea decoquan-

decoquantur omnia simul secundum artem, ad consumptionem medietatis: postea facta diligenti expressione & colatura cum saccharo dulcoretur & reseruetur, & tota illa coctio diuidatur in sex partes, & sumatur una pars singulis diebus tepida in aurora cum uncia una Syrupi de infusione rosarum. Vbi uerò hæc tota purgatio peracta fuerit (hæc purgatio uere & autumno fiat, eademq; erunt prorsus & similia omnia, præterquàm quòd missio sanguinis uere tantum admittenda est) trium dierum quiete interiecta, ac saccharo rosato ante cibum semper sumpto, ut paulò ante instituimus, interim parabit sibi decoctum ligni Indi, quod transacto illo triduo potare incipiet. Accipiat igitur illius ligni nigri & derasi ℔. 1. Aquæ destillationis endiuiæ ℔. 14. & fiat infusio in olla noua bene obturata per horas 24. postea in eadem olla sensim decoquatur, donec decrescat tertia pars: deinde facta colatura, bibat huius decocti calidi ℔. 1. mane, & alteram uesperi, hoc modo, ut hora octaua primam bibat, duodecima comedat siue prandeat: decimanona uerò bibat secundam, & uigesima tertia cœnet: atq; ita perseueret usq; ad diem quadragesimum. Caueat interim hoc toto spacio à uentis, & si sudor prouocetur, accubet lecto, pannisq; diligenter operiatur. Quotidie procuret beneficium alui. Cibus sit singulis uicibus panis bis cocti unciæ tres, pulli iunioris unciæ totidem. Loco uini bibat aquam communem optimi fontis uel putei, in quo id lignum secundo decoctũ fuerit. His rite peractis, habeat postea familiares pillulas, quas pro conseruatione sanitatis toto anno usurpabit semel in septimana, hora ante cœnam pondere ℈ 2. uel drach. unius. Et si integre se percipiet restitutum bene erit: sin minus, futuro uere rursus eadem purgatione præmissa, ad decoctum ligni Indi redibit. Neq; enim dubitamus hoc solo remedio tandem esse curandum.

℞. Aloes optimæ ℥ 1.

Puluerizetur optime, inde aspergatur succo rosarum puro, & permittatur exiccari. Deinde:

℞. Agarici electissimi ʒ 6.

Et similiter puluerizetur: postea aspergatur oxymelite, & exiccetur eodem modo, ut de aloe diximus. Postea:

℞. Rheubarbari ʒ 3.
Rosarum siccarum
Succi glycyrrhizæ
Nucis muscatæ ana ʒ 1.
Salis gemmæ ʒ 2.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum melle rosato fiat magdaleon, de quo conficiantur pillulæ ut supra, quæ sumantur ter uel quater singulis mensibus hora una ante cœnam pondere ℈ 2. uel ʒ 1. & fiant pillulæ tres. Et hæc satis pro nobili uiro. Pro honestissima uxore, & ipsa bis singulis annis purganda est, uere inquam & autumno, ita ut uere etiam sanguinem mittat, autumno nequaquam. Purgatio autem talis erit:

℞. Electuarij de sebesten solutiui ʒ 10.

Cum saccharo fiat bolus: sumatur mane 3. horis ante prandium, ac parce prandeat.

℞. Syrupi Sabor regis
De fumo terræ ana ℥ 1.
Aquæ boraginis ℥ 3.
Misce pro uno, & sic pro alijs. Item:
℞. Confectionis Hamech ʒ iij.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Cum aqua boraginis fiat potio, sumenda die proxima sequenti syrupum ultimum. Sed post duos primos mittatur sanguis é uena basilica dextri lateris, & trahantur unciæ decem, uel libra sanguinis: & hoc Vere tantum, non Autumno. Vbi ita bis in anno purgata fuerit, utatur postea bis uel ter aut quater in mense infra scripta potione benigna, & sine custodia, quam sumat tribus horis ante prandium:

℞. Folliculorum senæ
Epithymi ana ℥ 4.
Polypodij ℥ 1.s.
Glycyrrhizæ ℥ 1.

Ponantur uesperi in infusione in iure pulli pinguis, uel in sero lactis caprini: mane facta diligenti expressione, & colatura, bibatur decoctum tepidum addito saccharo, si libuerit. Hoc præcipue erit utile ad omnes affectus arcendos in hac nobili muliere. Item ante prandium utatur quam sæpissime electuario infra scripto, quod sumat hora antequàm prandeat, pondere ℥ s.

℞. Sacchari buglossati
Boraginati
Violati
Nenupharini ana ℥ 4.

Commisceantur omnia simul, & addantur folia auri puri numero 6. & seruetur in uase uitreo, & hoc maxime utatur cum fuerit grauida.

De melancholico Iudæo, clarissimorum Doctorum, Petri Nauarræ, Frisimelicæ & Baptistæ Montani.

Consilium XVI.

Doctor Nauarra cœpit.



ETsi uestra præsentia, Clarissimi Doctores, & casus qui offertur difficillimus, multa requirere uidentur, tamen ne tempore abuti uidear, seriem rerum ordine & breuiter recitabo, ut facilius iudicare possitis, quæ medicamina in posterum applicanda: neq; dissimulabo quid usq; adhuc egerim. Sextus agitur dies, cum uenit extra rationem: loquitur nihil, & toruẽ omnes intuetur. Ante hoc tempus, quod sciam, uirũ illum nõ noui, nihilominus tamen ex breui hac consuetudine & astantiũ relatu, primo loco quæ mea sit de complexione hominis sententia, expediam. Sentio eum calidum esse & siccum à prædominio bilis, & subdominio sanguinis: status etiam corporis indicat, est enim gracilis, color niger, & uigiliæ, & promptitudo ad omnes actiones, pronus fertur ad iram, optimi ingenij uir & discursus. Aestimatur ad hæc cõplexio totius ex principalibus, cerebro nimirũ, hepate & corde. Præsuppono ista omnia, ne si omnia persequar, tædio uos afficiam, & accedo ad dispositiones non naturales, & accidentia, quæ magis curam Medici ad se trahunt. Dixerunt astantes, quòd semper fuerit extra rationem. Ante hoc tempus occupatus fuit maximis occupationibus, timebat multũ, & irascebatur leuibus de causis, exercuit maxima negocia, longa cõfecit itinera, sub diu multũ fuit, exposuit se calori & frigori. Cum redijt in Italiam, in hæc mala incidit: aderant hæc accidentia, uidi stupidũ, oculi impotentis motus erant, irato uultu iracundus, uerberare uoluit astantes, seipsum ex lecto uolutauit: loqui noluit, ut ego credo quadam imaginatione. Tangebamus brachium contractum, at nolebat se exponere tangenti: post dimittebat se tangi, & membrum offendimus flexibile satis. In hoc autem obseruandum uenit, uariari symptomata pro diuersitate horarum: mane loqui noluit, circa uesperas loquebatur incomposite, postea in prima hora noctis deterius se habebat: similiter cũ erat in tali dispositione, comedere nolebat: succedente deinde tempore, diuersa & alia inuadebant symptomata, ut in media die compos erat mentis, post impos. Heri pulsus adhuc fuit cum bona mensura, tardior quàm frequentior: uidimus talem mutationem, ut uix tangeremus pulsum cum subtractione. Beneficium uentris aliquot diebus habere non potuit, nec ui enæmatis. In principio, ut referunt illi qui adfuerant, in quodam oppidulo missus est sanguis, notabili ut audio quantitate. Alij referunt missum ad uncias sex. Quid prætera egerit ille, referre non possum: quæ mea fuerit sententia exponam. Sensi autem au-

tem autoribus Hipp. & Galen. 3. de locis affectis, esse melancholicum, quia timebat, aderat perturbatio mentis, leui de causa irascebatur. Febri autem liberatum mirabar, & Doctores sine hac esse nolunt, sæpe tamen sequitur. Melancholiæ plures esse possunt causæ, quæ quidem omnes in hoc uiro ualde sunt potentes. Primo extrinsecę: quia solicitus, timidus, & habuit sæua animi accidentia. Hęc uero quomodo causant melancholiam, clarum, quia impediunt concoctionem, & membra principalia debilitant. Huc accessit etiam uictus ratio, qua melancholia multiplicatur, ut si quis uescatur pastilijs, carnibus salitis, lentibus, autore Gal. 3. de interiorib. Similiter & alia causa mali, quia notabiles oppilationes deprehenduntur (& nunc magis quam ante, quia urinæ minus tinctæ, fæces cholericæ etiam sine tinctura) & in splene maxime, quæ obstructio potens est causa ad generationē melancholiæ, & quando fit retentio humoris seu euacuationis debitæ. Splen enim affectus melancholiam non euacuat. Hepar igitur inimicum sibi succum retinet, qui una cum sanguine sursum deorsum fertur, ac uitiat simul totum corpus. Vnde habemus in hoc omnes causas generationis melancholiæ. Stantib. autem his causis, sæua sunt symptomata secuta. Sed uidendū prius, an humor melancholicus in capite per essentiam sit, an per consensum ex toto. Mea quidem sententia est, illā multiplicationē esse principaliter in cerebro, atq; insuper eo ex alijs per consensum deriuari. Nam cum obstructus sit lien, & afficiatur hepar, mittuntur inde humores in caput. Quomodo causentur consimilia symptomata docet Gal. in 3. de loc. aff. exemplo suffusionis, quæ est ex crasso humore obstruente opticos neruos: sic melancholia crassa terrestris cum ad cerebrū perfertur, infert rationis perturbationē, idq; per consensum, & per essentiam: ea enim membrorum omnium est colligantia. De causis & qualitate accidentium nolo plura adijcere. Ex materia unde multiplicata melancholia, symptomata proueniunt, & diuersa qualitate humorum, in præsens est febris, â qua in biduo non est liberatus: & febris continua propter materiæ terrestreitatem, & quia intra uenas: & urinæ magis tinctæ & rubeæ. Ad tactum modo sentitur non tam caliditas quàm frigiditas. Prognosticon. Humor iste qui morbum facit, difficilis est solutionis, & curæ longioris. An salubris? Meo quidem iudicio timendum est: uidemus enim materiam motam, adesse sæua symptomata, & naturam prostratam. Heri sine pulsu erat, frigida externa. Huc usque quid factum sit narrabo, ut facilius sit iudicium. Cum uiderem instantiam uigiliarum, quæ potui feci omnia. Euacuare non potui, quia impos mentis. Vt æger etiam cibū assumeret, usus sum alterantibus usque, cum cordialibus & substantifice humectantibus. Nam nescius non sum, autore Galeno, in talibus dispositionibus principalem curam esse in humectantibus. Dedi digestiuum, syrupum de pomis, de buglosso, de succo rosato. Curam habui cordis, quare electuarium cum syrupo dedi, & pilulis cordialibus. Imposui quoque epithemata & sacculos cordiales. Necesse enim est in huiusmodi ægritudinibus permutare. Ad inducendum somnum iussi ut papauere in omnibus cibis uteretur: inunctiones circa tempora factæ, & oxyrhodinum administratum. Et quia propinare nihil potui, tentaui ratione diuersionis & euacuationis, ut hæmorrhoides fluerent per sanguisugas, quæ copiose non eduxerunt, surgere enim non potuit. Quomodo porrò faciendum, ambigo: quia uirtute deficiente non ualet curatio. In sex rebus non naturalibus ante peccatum est, non solum in quali, sed in quanto etiam. Nunc uero quia mentis compos, uentrem subducerem una cum euacuatione melancholiæ. Etsi autem multa sunt huic intentioni appropriata, non tamen inter cętera pretermitterem decoctionem cum epithymo, sero, & cordialibus, & adderem cordialia, ut est parum hamech sine diagridio, quemadmodum hîc præparare consueuerunt (ualde conueniens est) aut diacatholicon in pauca quantitate, & imponerem aut de manna aliquid, aut de rheubarbaro, propter obstructiones. A principio morbi in hunc usque diem non habuit euacuationem per medicinam. Postea probarem continuam administrationem alterantiū. Iulep longum facerem, & electuarium. Quid sentiam de balneis, roget quis. Credo humectatiuum conuenire, autore Gale, quia humectat, diuertit, & inducit somnum.

FRISIMELICA. Casus adeo difficilis nobis proponitur, ut parum spei sit reliquum: & quia expositus est ab excellenti Doctore, non necesse habeo pluribus eum retexere. Iste uir rediјt superioribus diebus ex Polonia, defunctus uariјs laboribus: affectus est animi perturbationibus, tandem in Italia insaniuit Citadellæ: id enim oppido est nomen. Missus illi est sanguis, post quem magis insaniuit. Deinde ubi huc uenit commissus est excellenti Doctori, cuius cura sanguis per hæmorrhoidas est euacuatus. Accersitus & ego proximo sabbato, quasi contractum uidi: pulsus nullus erat: uigilauerat duos dies, ut dormiret iussi, quare ex populeone fieret inunctio, atq; pro uirtute cibaria ordinaui. heri pulsus bonus & magnus: clystere iniectum, nam uentris beneficia nulla. Cholericæ fæces erant. Superioribus diebus urinam nullam emisit: pulsus paruus & contractus iterum. Vt autem urinam prouocaremus, inunximus locum oleo amygdalino, & chamæmelino, & emisit urinam quæ rubicunda erat, ostendens icteritiam. Deinde fomenta ex althæa aliјsq; facta, ut deiјceret: & ut intestina confortarentur, rosæ siccæ impositæ, hac nocte male dormiuit. Quid igitur? Complexio calida & sicca. Supposita hac, credo melancholiam cum mania. Præter hæc uidetis, quòd patiatur dissolutionem uirtutis ac caloris. Factum est ex dissolutione caloris, & ipsis humoribus adustis, ut sit complexio calida & sicca: confecit enim longum iter, quod calefacit, præter incommoda hospitiorum. Calor dissoluit, & frigora exiccant. Corpus itaque exiccatum, & humores sunt adusti. Huc accedunt & passiones animi, quæ præter cætera exiccant corpus. Vnde illud: Tristis spiritus exiccat ossa. In Italia peruenit ad melancholiam cum mania, & per essentiam & per consensum caput exiccatum est, & cerebrum patitur principaliter: spiritus syluestres sunt & mali, unde in hoc rixandi studium. Humores nanq; adusti si sunt cum sanguine, rident melancholici: si uero cum cholera, rixantur. Adeo ingens est in hoc adustio & exiccatio, ut morbo habuerit usq; adhuc taciturnitatem coniunctam. Probatur id aliјs quoque signis: oculi concaui, excarnatissima facies, adsunt uigiliæ, quæ siccitatem cerebri arguunt: pulsus ipse frequentissimus & durus: unde liquido constat, exiccatum adeo ipsum corpus. Heri pulsus bonus, propter naturæ pugnam uehementem. Credo autem propter missionem sanguinis, corpus magis exiccatum, unde propter resolutionem uirtutis, humores ipsi mali, ita ut nec uirtus nec spiritus restitui possint. Hinc sequuntur inconcoctiones. Vrina talis ex obstructione aut multitudine choleræ, atq; hoc ex fæcibus superiorum dierum. Prognosticon. Male spero: moriturum credo, quia tanta exiccatio, & corporis est attenuatio, ut restaurari nequeat. Accedunt huc ingentes obstructiones, quæ nisi abstergentibus curari nequeunt. Illa uero omnia calida & sicca: & si hæc curabimus, malum augebimus. Quid igitur agendum? an exiccationi & obstructioni attendendum? Exiccationi certe magis, idq; humectantibus. Humectant autem autore Galeno somnus, cibus, & balneum. Balneum in præsentia non auderem suadere, ne uirtus amplius dissoluatur, quod fit in balneo aquæ tepidæ, in qua ipse expiraret: quare somno & cibo insisterem. Cibus esto ouum sorbile. Vinum exiccat: darem quidem, sed parum. Conciliatur somnus populeone, oleo uiolaceo, & fouerem caput infrigidantibus. Victus, aqua carnis cum ouo. Vinum cum aqua dilutum, potens, non aquosum. Virtute recuperata curabimus melancholiam: ante non auderem euacuationem moliri. MONTANVS: Quoniam conuenimus huc curaturi immorigerum uirum, morbi sunt cognoscendi, antequàm curationem instituamus. Obseruamus autem plures operationes læsas, à quibus ad morbos transimus, quas primo loco considerabimus, & symptomata. Operationes autem læsæ & symptomata quæ? Primum, si recte considero, nullum reperio genus operationum, quod non intensissime lædatur. Animalis actio est læsa, passus est enim melancholiam, & corruptionem discursus: & non solum læsa, sed uarie diminuta, corrupta, & ablata. Deinde uitalis ita læsa est, ut uix percipi possit. Pulsus uero nullus, qui motus est actio uitalis caloris. Virtutes naturales omnes affectæ. Primo appetitiua non appetit: concoctrix ita læsa, ut corrupte agat: adest multitudo fæcum, & D. Frisimelica corruptas uidit.



uidit. Virtus igitur nihil secundum naturam. Vrinæ neq; substantiam, neq; colorem, neq; hypostasin laudabilem habent: color enim rufus ad nigredinem tendit, & inficit pannum. Hoc tempore neque per secessum, neq; per urinam egerit quicquam. Quod si ita est, nihil dubij relinquitur, uirtutem naturalem esse ualde læsam. Ita uirtutes tam multipliciter læsæ, uaria symptomata efficiunt, propter quæ sumus uocati. Sed quoniam à symptomate nulla sumitur indicatio, nisi causæ rationem habeat, causæ læsarum operationum inquirendæ. Si considero ea quæ possunt inducere læsionem operationum, externa & interna concurrerunt ad symptomata generanda. Externa quidem, ut longum iter, calor in capite & frigus, quæ in itinere pertulit: labores præter rationem sumpti: usus deinde est cibarijs & aromatibus multis, ut mos fert Poloniæ, ubi uno die plus aromatum insumitur, quàm hic anno integro. Bibit uina potentia, & alijs rebus usus est siccantibus & calefacientibus. Quantum igitur ad causas exteriores, exiccatum est corpus & cerebrum, unde deinde secuta est generatio uaporum, qui in capite efferuntur: unde alteratio mentis, & materiæ quę suffocant calorem, & minuunt uirtutem. Intrinseca concurrunt, ut corpus facilius recipiat alterationes. Corpus enim siccum est, idq; constat ex toto habitu, colore & accidentibus animi. calidum etiam credo, quia multarum operationum. Stantibus his, causæ exteriores fuerunt potentiores: ubi calor in capite adauctus, attractæ sunt materiæ. Quantum ad alienationem, crediderim concurrisse omnes causas exteriores, ut solem ardentem, frigus, iter, & siccitatem cerebri. Accesserunt symptomata in cerebro, impressa siccitas, remota calida intemperie, spiritus redditi tenebrosiores: unde essentialis læsio cerebri, & multiplicata materia ratione collectionis, & læsa ratio propter ascendentes uapores. In uentriculo materiæ corruptæ, propter multa incommoda in hospitijs ex equitatione, & animi perturbationibus, & complexione. Ex ignea caliditate hepatis generantur humores biliosi, ut uidere est apud Galenum, de hypochondriaca melancholia. Plurimi flatus generantur propter caliditatem hepatis, & cruditatem uentriculi, neq; etiam contrarijs iuuari possunt. Propter temperaturam & causas exteriores, materiæ corruptæ putrescunt, unde humores innominati. 3. de naturalibus facul. in fine. Eleuati humores biliosi subfrigidi, unde uariæ species melancholiæ. Ita habemus melancholiam non solum per essentiam, sed etiam per consensum, cuius signum urina subtilis, non permixta: & tunc insaniebat maxime cum talis esset urina, quia ostendebat materiam ad caput esse eleuatam, iuxta Hipocr. 4. Aphor. 72. Quibus urinæ albæ & perspicuæ, malum, præsertim si in delirantibus appareant. Et sublatus nunc est uapor, quia urinæ tinctæ sunt: dein etiam argumento sunt plurima corrupta exeuntia: neq; ea tantum, sed etiam tumor uentris, & utriusque hypochondrij, ijq; cum dolore.

De melancholia per consensum à toto.

Consilium XVII.



ACCIDENTIA quibus affligitur hic nobilissimus uir, sunt manifesta sensui, de quibus ambigere non potestis. Primo percipit stuporem manifestum ferè in omnibus corporis partibus, præcipue tamen circa tibias: & obtusionem ferè omnium sensuum, tactus, gustus, &c. Dicit etiam aliquando ita sibi diffidere, ut non ausit egredi domum, metuens ne deficiat, & in discursu etiam detrimentum quandoq; percipit: non audet interdum loqui, ita defectus totius discursus referatur ad diffidentiam. Est & aliud insigne, maculæ nigræ circa omnes partes corporis in ipsa cuticula, non profundæ, sed superficiales tantum: & illæ sunt cum pruritu magno, ut conetur scalpere: estq; ipsum genus quod & Diosco. & Galen. ἐφηλίδας uocant, quasi à sole contractas: sunt enim nigræ, quales sunt homines multum in sole ambulantes: hæc contingunt

per

per interualla, & solebant redire singulis mensibus: sed postquam est curatus Venetijs ab excellentiss. medico & fratre meo, non tam sæpe redeunt interim illa, ut nunc post duos menses aut unum cum dimidio redeunt. Addit, quòd licet rarius ueniant ea symptomata, tamen in interuallis non ita prorsus ab ijs liber sit ut ante: nunc quasi semper sentit aliquid quod ante illam curationem non senserat. Hæc sunt accidentia ab eo recitata, quæ omnia sunt facilia cognitu: sed in causis indagandis est summa difficultas, nec possum mihi satis facere. Circa stuporem maxima difficultas est. Stupor est actio diminuta: ergo à frigiditate. 3. de causis sympt. Actio corrupta à caliditate uenit, diminuta ab intemperie frigida: hic actio diminuta, ergo à frigiditate, idq; uel positiue, uel priuatiue. Diminuitur actio, cum fit frigiditas in membro, propterea quòd uirtus animalis seu calor ac spiritus ueniens ad membrum illud non accedit: ita membrum priuatur calore debito, refrigeratur priuatiue. Sic refrigerantur membra in timore, quando spiritus & calor ad cor refugiunt, ac cessant motus & sensus. frigiditas positiua est cum refrigeratur membrum, uel quia in propria essentia & in temperatura læsum est ac refrigeratum, uel quia materia affluxerit, atque ita in ipso membro sit quod lædit. Hæc ergo est difficultas, quòd non scio unde possit esse stupor. Si à causa priuatiua, ea est uel ob obstructionem, uel ob paucitatem spirituum, seu ob aliud accidens subitum: in his omnibus debebat ante lædi motus, ad quem longe maiori & uehementiori calore & spiritu opus est: quia motus est in actu, sensus autem in pati. Secundo, natura magis solicita de necessarijs, semper reseruat id quod magis est necessarium: igitur cum alterum est amittendum, potius motus quàm sensus aufertur, ut in paralysi. Propter has duas causas paucitatem scilicet spirituum & obstructionem, non credo esse imbecillitatẽ in sensu alicuius membri, aut in motu. Sed dicat aliquis, diuersi nerui sunt, nam nerui sensus sunt humidiores, & facilius lædi possunt quàm nerui motus. Responsio: nerui motus duriores quidem sunt, & propterea etiam non ita facile implentur à spiritu pauciori, ut nerui sensus, qui humidiores sunt & parui. deinde nerui circa quos ipse sentit maximam imbecillitatem in sensu tactus prope tibiam, non sunt tam humidi, quia non à cerebro, sed nucha & spondylis dorsi oriuntur. Nec ob frigiditatem positiuam hoc fieri posse uideo. Si enim dicas factam frigiditatem quia fluxerit materia ad neruos sensuum, & non ad neruos motus, quia diuersi sunt, & quidem sensus nerui imbecilliores non ita resistant læsionibus extrinsecis: responsio: uerum est, facile posse pati eos neruos, ut Gal. 1. de sympt. cau. de his qui in sensu tactus impedimenta habent, & non in motu: sed id non uidetur esse in hoc uiro. Si enim intemperies esset in illis neruis, perpetuo esset, nec aliquando cessaret: hic uero sentit quandoq;, quandoq; non: si esset ibi fixa materia perpetuo, non sentiret. Et ita restat difficultas apud me magna, quæ sit causa. Præterea si tantum esset ibi humiditas obtundens calorem, & non frigiditas quædam, sed caliditas quæ obtunderetur quidem ab humiditate, non posset tamen extingui, non sequeretur diminutio actionum, sed corruptio. Intemperies cerebri calida humida corrumpit actiones: & si esset tanta humiditas cerebri quæ obtunderet calorem, non bene discurreret, nec memoraretur: hic est optimi sensus & exactissimi, memoriter refert omnia quæ contigerunt ei per totam uitam. Scitis autem dictum Heracliti: Spiritus siccus, anima prudentissima. Non igitur possum imaginari quomodo humiditas sit impediens & obtundens calorem in hoc uiro: atque ita plenus sum difficultatum. Audiatis processum, quo in rebus ignotis deducam uos per coniecturas. Suppono temperaturam: à natiuitate abundauit in hoc corpore caliditas cum humiditate: id conijcio ab habitu corporis in hac ætate: est enim uiginti annorum, obesus & crassus seu pinguis. & uideo signa manifesta: est subniger, & non habet pilos indicantes frigiditatem: denique abundat multo sanguine, ex quo hepar est calidum & humidum generans multum sanguinem. Habuit autem pessimam rationem uictus Venetijs primum: præterea 16. natus annos iuit in Dalmatiam, ubi crassus & meridionalis aër, uescebatur carnibus & piscibus crassis, laborabat animo & corpore sub sole, & in negocijs circa quæ non erat assuetus, inde

contraxit

contraxit cacochymiam ratione temperaturæ, & causarum extrinsecarum, & congregauit multam materiam melancholicam: quia qui calidi & humidi, generant multum sanguinem, & plurimum etiam fæcum: quia ubi multum est de sanguine, præsertim crassiore, ibi etiam multum est de fæce sanguinis: & tales fiunt facile melancholici cum accedit causa extrinseca, sicut hic omnia conspirant: multos noui tales. Est etiam manifesta coniectura ex Gal. 4. de san. tuen. tale esse dominium humoris, qualis est color cutis: hic sunt maculæ coloris admodum nigri, quę cooperiunt ferè totam cutim, quæ significant dominium humorum eius. illæ maculæ pruriunt plurimum: excitatur autem ille pruritus à difflatione, quia difflatur humor melancholicus: deinde etiam, quia humor est acidus: semper enim aliquid pituitæ admixtum habet, quia melancholia frigida est, & extinguit calorem naturalem hepatis, & repletus est splen eo humore, intumescit, & sua frigiditate minuit calorem hepatis, & impedit coctiones, ita fit ut generetur multa pituita. Ideo multi qui abundant melancholico humore, sunt hydropici & splenetici, ob extinctionem caloris naturalis, & multitudinem phlegmatum. Hinc est quòd apud ueteres, omnes medicinæ euacuantes humorem melancholicum, semper habent admixtum aliquid euacuans pituitam, quia nunquam separantur: ut in confectione hamech, elect. Indo, & alijs antiquis. Nec credo esse succum melancholicum adustum. quia faceret ulcera: sed credo naturalem esse, non enim est malignus. Pruritum autem facit propter adustam pituitam: abundat succus melancholicus naturalis, qui generatur in hepate, & transit per omnes uenas: quod mihi manifestum est, quia maculæ sunt per uniuersum corpus: ex uenis autem succus ille transit in corpus, & ad cutim, & facit illas maculas. *Quia igitur in toto ambitu uenarum est*, ideo perpetuo euaporat ad caput, & suis certis periodis corrumpit actiones cerebri, prout magis uel minus augetur à mala ratione uictus. Sunt enim certæ periodi & uariæ, pro ratione humoris, ut apparet in quartanis: & actiones uarie diminuuntur, prout uapores ascendentes diuersas cerebri partes occupant, ut tertio de causis symp. nunc discursum, nunc imaginationem, nunc memoriam. Et est uarietas magna in eo præcipue humore, nam refert Galenus, quendam imaginatum se esse gallum, alium se habere caput ex olla fictili. Nec harum rerum causæ certæ referri possunt, cur uel hæc uel illa actio impediatur. Hic homo illud, aliud alius imaginatur. Vidi quendam qui totam mundi superficiem imaginabatur esse ex subtilissimo uitro, & subtus esse serpentes, se in lecto tanquam in insula, unde si egrederetur, frangeret uitrum, & incideret in serpentes, ideo nolebat ex lecto egredi. Credo autem totum hoc imaginationem esse, & quòd omnia illa symptomata imaginetur, & quòd non sentit in tibijs: si pungeretur fortiter, fortasse sentiret. Ita imaginatur, ut non posit discurrere: aliquando ita diffidit sibi, ut non posit exire domum. Timet, quod est proprium melancholici. Vidi plures tales Venetos. In oculis bene credo defectum aliquem. Videtis quàm latam habet pupillam. Reliquum totum credo esse imaginationem. & fit interdum reuera ut homo non sentiat, cum est intentus in aliud, ut ait Aristot. in proble. & 2. de anima, quę alio occupata non percipit obiecta. Hipp. ait: Vbi aliquis dolorē non sentit, mens laborat: quod admodum quadrat ad propositum nostrū. Iste dolores non sentit, ergo mens ægrotat. Nec (meo iudicio) possumus referre alias causas, sed credo totum affectum melancholicum, & ponerem illum in capitulo de melancholia, ut dicunt. Est autē humor melancholicus non per essentiam in capite, sed per consensum. exhalat ex hepate, & ex ambitu uenarum. Est enim duplex humor melancholicus. 3. locorum affect. quandoq; in capite, quandoq; in ambitu uenarum. Credo quòd sit hic per consensum in capite, per essentiam in uenis, idque eo, quòd certas periodos habet. Si in capite, semper & perpetuo talis esset. His stantibus, credo quòd difficulter curabitur, quia omnes affectus melancholici diu durant, ex Galen. sententia, qui ex Diocle refert de hypochondriorum dolore, qui per consensum tamen est: quanto hic cura difficilior? Nihilominus si quis toto studio quærat euacuationes, & curet ne generetur alius nouus humor, melancholiam uel curabit, uel ad meliorem statum reducet: quia interim ex quo euacuari cœpit & curari, leuius nunc inuadit, & per longiores

periodos, si præsertim talis euacuatio fiat cum elleboro, qui uere euacuat melancholi- am: uidemus enim effluere cum exhibetur, non aquea & humida, sicut fit cum dantur folia senæ & epithymum: nam elleborus uere & sine difficultate melancholiam eua- cuat, si debito modo & iusta quantitate exhibeatur. CVRA.

Quia igitur in toto corpore & ambitu uenarum est, primo minuerem sanguinem, præmissa leui purgatione materiæ communis, quæ est in uentriculo & intestinis. Da- rem igitur cassiam, uel hieram: præterea euacuarem sanguinem copiose ex basilica utriusq; lateris ad 16. uel 20. etiam uncias, duabus uel tribus uicibus, quia corpus est plenum sanguine. Post missionã sanguinis darem preparantia, syrup. borag. buglosse, lupuli, & decoquerem in quindecim uel sedecim uncijs aquæ casei cum modico oxy- mellis, ad purgandum, leniendum & coquendum succum melancholicum: tandem euacuarem cum leuioribus, primũ quæ succum melancholicum & pituitam simul edu- cunt, ut confectio hamech, & alia: postea ubi semel aut bis hoc factum esset, ad decoctũ ellebori accederem cum alijs: ut, omne genus myrobal. contusum & infusum in aqua fumi terræ decoquas: coctioni præterea addantur folia senæ, epithymũ, polypodium, glycyrrhiza, & semen citri, ℥ semis ellebori: & ℥ 6. huius decocti sumantur: idq; ter uel quater facerem, prout & humorem educi, & ægrum melius habere uiderem. Vi- debit proculdubio se iuuari hac ratione. Præterea utatur uictu optime nutriente: co- medat carnes iuuenes generantes bonum sanguinem: uinum bibat, maxime nigrum aut subruffum: sit cum socijs lætus & hilaris: uiuat in aëre puriore, æstate præsertim, qualis est in Foroiulio, uel ad montes Vincentinos. Hæc omnia si quo ordine debet, agat, uel curabitur, uel saltem minus laborabit.

De melancholia, & appetentia canina.

Consilium XVIII.



CASVS recitatus à Frisimelica. Proponitur nobis iuuenis melancholi- cus, qui in prima ætate molliter educatus fuit, & cui permissum uiuere suo arbitrio. Est igitur usus hucusq; pro sua uoluntate, inordinato quouis ui- ctu, discursauit huc illuc, nunc ad uenandũ, nunc ad piscandum, in æstate, & estu, per frigora, per imbres, & tempestates. Aliquando ualde æstuans, aquis frigidissimis se immersit, persequens aues & alia. Vsus etiam plurima Venere, & amoribus plurimarum mulierum, à quibus suspicantur ei amatoria data esse. Cum eti- am lusisset & amisisset plurimum pecuniæ in lusu, fuit propterea solicitus & anxius. Quicquid sit, melancholia laborat, nam delirat. Medici clariss. qui Venetijs eum sub cura habuerunt, exquisite eum purgarunt cum Elleboro, tum alijs Medicinis: sed nihil profecerunt, imò etiam plus creduntur obfuisse. Nam exinde secuta sunt seuiora sym- ptomata. Nam magis delirauit, & timuit, & stolide noctes atq; dies uociferatus est, præterea famescit supra modum, & ita expetit cibum, ut furiose & cum clamore, ac strepitu extorqueat cibum, quo tamen oblato quiescit. Adhæc moribus agitatur inor- dinatis, nam se continere non potest neq; quiescere, sed uult hinc inde diuagari, & ex- patiari. Præterea non egerit etiam, nisi dato clysteri, quo heri uidimus plurimum pi- tuitosi excrementi eductum esse. Dormit alioqui, neminem percutit, nec alicui nocet. Agit iam annum ætatis suæ 22.

MONTANVS: Duo sunt ingentia symptomata in hoc iuuene, uidelicet melancholia, & operationes læse cerebri. Secundo, ingens fames, importuna, que nul- lo modo potest sedari. De his duobus petit curationem, quæ ut recte fieri possit, ista duo symptomata sunt redigenda in suas causas. Quantum ad primum, est operatio le- sa ipsius cerebri, tristatur sine caussa, & timet, quod est signum melancholie commune. Sed quoniam plurimæ sunt species melancholiæ, non distinguam iam melancholiam, ratione loci per consensum, uel per essentiam: sed distinguam per materiam facientem ipsam,

ipsam, quæ facit differentias essentiales. Cum hic dicimus melancholiam, intelligimus affectum cerebri, ergo patitur cerebrum, â qua caussa, dubium est apud me, & etiam dubium de loco. Audio enim recte memorare, & cognoscere, & discurrere, & distinguere, quando uidet hominem, etiam de longinquo, tamen agnoscit, etiamsi diu illum non uiderit. Quantum igitur ad sensus interiores, bene se habet, sensus exteriores item bene exercet. Quæ igitur facultas operationū cerebri est læsa? Metuit, quæ sunt nequiquam metuenda, & tristatur, de quibus non debet, ergo uidetur, quod eius discursus non est secundum rationem, & uirtutem discursiuam læsam esse. Et quoniam læsio illa multiplex esse potest, aut diminuta, aut corrupta, aut ablata, distinguendū erit, quæ nam species læsionis adsit in hoc iuuene. Non uidetur habere corruptionem discursus, sed potius deficere, quâm excedere metam, quia non discurrit, quantum debet. Est ergo diminutio potius, quâm corruptio. Cum igitur appareat, quod nulla alia facultas lædatur in hoc iuuene, quam solus discursus, atq; hæc læsio potius sit diminuta, quâm corrupta, aut si est corrupta, parum erit, iam uidendum an talis affectus, qui est cum mœrore, & tristitia, quæ nonnunquam separantur â melancholia, sit uel â melancholia naturali, uel â melancholia facta per adustionem, uel alio humore frigido, ascendente ad cerebrum, â qua caussa nascitur effectus, qui dicitur amentia, seu stoliditas. Vbi enim refrigerantur spiritus, fiunt homines amentes, & stolidi, qui non possunt discurrere. Hęc sunt prius consideranda, antequam aliquid dicatur de morbo, uel per consensum, uel per essentiam. Si considero modū læsionis, non est propter melancholiam, factam ex adustione bilis, nam ubi illa adusta est, fiunt maniaci, & furiosi, quod non fit in hoc iuuene. Non est igitur, cur sua amentia referatur ad bilem adustam. Neq; etiam ad melancholiam adustā referri potest, quia melancholia adusta facit dæmoniacos, teste Auicenna, fugientes homines, quærentes solitudines, uersantes circa sepulchra. Est ergo referenda caussa, uel ad melancholiam naturalem, uel ad aliū humorem frigidū. Credo itaq; ego, quod uterq; frigidus conueniat humor, melancholicus & pituitosus. Primo, melancholicus succus, qui spiritus obtenebrat, ascendit ab inferioribus, qui humor solus ater est in corpore. Accedit plurimus humor pituitosus, refrigerans spiritus. Et inde est, quod licet adustio quædam humorum adsit, illa tamen acrimonia retunditur ab humore illo frigido. Sicut enim retunditur uinum ab infusa aqua, ita & melancholicus humor adustus retunditur â pituita frigida. Duo igitur humores cōueniunt sub forma uaporum in qualitatibus actiuis, frigidi ambo, in passiuis contrarij, alter sicus, alter humidus, & se mutuo contemperant, unde ista melancholia non facit eum maniacum uel furibundum, sicut ubi humor melancholicus solus, præcipue adustus. Nam tales plærunq; ad sepulchra currunt, auersantur consuetudinē hominum. Hic uidetur obtinere contrarium: affectat præsentiam hominum, & quærit homines. Sunt alij uapores frigidi, & humidi commixti, qui retundant illam tenebrositatē. Reliquæ partes cerebri non sunt affectæ, nisi ea pars, ubi solus est discursus, nam operatio discursiua læsa. Neq; hic opus est disputare, an facultas illa discursiua habeat sedem suam in medio uentriculo cerebri, uel alibi. Considerato & loco, & humore, uidendum, utrum huiusmodi humor generetur in capite essentialiter, an â toto ambitu uenarum ascendat, an â uijs, quæ sub hypochondrijs. Credo quòd â toto ambitu corporis, & â uentriculo ascendant uapores ad cerebrum. Audiuistis quæ præcesserunt, duæ tertianæ duplices, quæ uix potuerunt curari, nisi maximo temporis spacio, neq; tamen satis bene, ut ipsi Medici fatentur, quod remanserunt plurimæ obstructiones circa membra naturalia. Ille iuuenis semicuratus â febre est relictus. Nam non fuit sublata caussa, uidelicet obstructio. Postea usus mala ratione uictus, ex qua rursus auctæ obstructiones, ex quibus mox ructus secuti, & calor circa hypochondria, quasi arderent, & flatus plurimi. Ac ista semper processerunt augendo, quia noluit pati curationes. Subsecutum est illud, quod solet consequi, id est melancholia hypochondriaca, ubi efferuescit humor existens in uenis inter uentriculum, & hepar, ut docet ex Dioclis sententia Gal. 3. de locis affect. Caussæ intrinsecæ. Primo est insignis caliditas hepatis, quam habet naturalē, ut ex uenis, colore,

& toto habitu corporis patet. Prætermitto maximam salacitatem, & libidinem ad coitum, quæ hoc etiam arguit, teste Galeno & Platone, qui affirmant, quanto hepar calidius, tanto libidinem maiorem. Habet igitur indicia calidioris hepatis. Hinc consecutiue sequitur frigiditas uentriculi, ut iam sæpe dixi. Non quòd necessario hæ duæ discrasiæ simul sint: sed consecutiue hoc fit. Aucta etiam fuit caliditas hepatis, & frigiditas uentriculi ex febre. Nam hepar, & totus ambitus uenarum incalescit, quia sanguis feruescit, præterea, necessario sequitur frigiditas uentriculi, & propter febres longas uidemus homines ad dispositiones cachecticas deuenire, quoniam redditur uentriculus imbecillior. Est alia ratio, cur refrigeratus uentriculus, & hepar calidius factum. Vbi sunt obstructiones, ut in longis febribus, propter illas prohibetur caloris euentatio. Vnde coarctatur calor, & ita fit feruor, & hepar quoque calidius. Postea uentriculus frigidus cum non habet liberum transitum spirituum, qui ab hepate ab se uenire deberent, magis frigidus efficitur. Ratione igitur obstructionis duo membra, alterum frigidius, alterum calidius est effectum. His factis secuta sunt hæc, ut in hepate, uidelicet fieret ebullitio, unde generaretur sanguis calidior. In uentriculo autem pituita acesit, quia humor frigidus & humidus putrescens, id est, dum accipit principium putredinis acesit, ut ait Gal. 4. simpl. Porro generatus iam in uentriculo plurimus humor pituitosus emittit uapores in cerebrum, qui retundunt uapores melancholicos. Cuius signũ maximum est, quòd in principio morbi istius iuuenis, cum fuisset euacuatus, parumque comedisset, tunc magis delirabat, quia euacuatus fuerat uentriculus, & non humor melancholicus. Imo postea, cum cessatum fuit à purgationibus, mitior factus fuit iterum sanguis, & corpus renutritum. Atque etiam hoc tempore, quando sumpsit cibum, illico suauiter dormit. Fortasse si uteretur tenui uictu, efficeretur uera ista melancholia. Ergo ea symptomata sunt à melancholia, sed retusa à pituitoso humore. Dico etiam affectum esse essentialiter in capite, licet primogenio affectum non fuerit. Nam licet in principio non fuerit per se in cerebro, sed per consensum, frequentata tum & continuata passione, tandem etiam essentialiter cœpit esse in capite. Caussam famis non puto esse ex inanitione, seu naturalẽ, quia fames naturalis habet quinque caussas, quas scitis ex Gal. 2. de facult. naturalibus. Hæ non apparent in hoc corpore, quod est satis repletum. Vtrũ ab acido humore fiat fames? Videtur quod non, quia non obtunderetur à cibo. Dico, quod posset retundi, quando non est in concauitatibus ipsius uentriculi, & quando cibus imperfecte concoquitur, semper noua pituita accedit acida. Potest etiam esse per uenam ex splene ad uentriculũ deductam, si modo ea poni debet cum Galeno. Quicquid sit, puto ibi esse humorem aliquem acidum, qui incitat famen caninam.

PROGNOSTICVM. Diocles apud Galenum. 3. de locis affectis inquit: Difficilime extirpatur humor melancholicus sub præcordijs contentus, ergo multo magis, quando est per essentiam in cerebro. Quod uero per essentiam etiam sit in cerebro, hinc manifestum euadit, quoniam si esset solum in hypochondrio, non semper timeret, neque amisisset rationem decori, ut nunc uidetis, quòd absque ulla ratione indifferenter se gerat in sua amentia erga omnes.

CVRATIO. Quamuis Galen. dicat se curasse tales usu balnei, & pillulis Ruffi, credo hoc fieri cum aliqua iactantia, ego nunquam uidi curatos tales perfecte. Sed tamen ex parte aliqua curari quempiam posse concedo, sed non ex toto. Verum faciendum, quantum possumus. Quoniam igitur fundamentum horum symptomatum consistit in ascensu uaporum, & imbecillitate illorum duorum membrorum. Ideo confortetur uentriculus, & alteretur hepar, & tollantur obstructiones, & diuertantur uapores. Sed quo genere euacuationis utemur? Si consideramus ea, quæ sunt in uenis, credo expedire sanguinis missionem, ratione humoris melancholici mixti cum sanguine. Sed ubi sunt obstructiones, primo eas auferre oportet, ut 4. de tuend. sanit. dicitur. Vterer igitur sæpe Cassia, additis etiã speciebus Hierę, ad liberandam obstructionem Mesaraicarum. Exhiberẽ etiam oxymel, cum syrupo de pomis dulcibus. Is enim eius acrimoniam retundit, & adderem aquam destillatam Boraginis. Factis his non esset

malum

malum secare uenam pro refrigerando hepate, & sanguine, & illo euentando. Postea uterer balneis aquæ dulcis & abluerem caput decocto Maluæ, Altheæ, Camomillæ, & reliquorum, quæ habent remissam caliditatem. Quæritur num balnea conueniant. Credo quôd ratione uentriculi & aperiendi obstructiones essent conuenientia, sed tamen caute & parce exhibeantur. Et interim tueatur caput cum oleo Amygd. dulcium, ad prohibendam siccitatem capitis, ne superueniant uigiliæ, quod si fieret, ualde ei metuerem. Non oportet igitur morari, & cras exhiberem Hieram cum Casia. Vtatur cibo humectante, & sæpius in cibo exhibeantur ei brodia pulli.

De dispositione Melancholica, & affectionibus oculorum, pro Gallo.

Consilium XIX.

HOC unum præmoneo Domine, ut sis diligens & prudens circa uictum, sine quo cætera remedia frustra adhiberentur. Et quidem facilis & expedita huius rei commemoratio, sed firma constantia, & obstinato animo opus est in exequendo. Sis autem contentus uno solo, & simplici cibo, utaris uino claro, & pellucido, non uinoso, sed albo & flauo. A prandio aut cœna prorsus non erit tibi potandum. Hac in re penitus oportet à more Gallico desuescere. Carnes sint boni succi. Abstinebis à piscibus, à rebus frixis in sartagine, à leguminibus cuiuscunque generis, à pastillis, siue laganis, ab oleribus maxime crudis. Hæc est summa rationis uictus. Eris hilaris, cauebis à uento, & aëre nocturno, maxime propter oculos. Vbi uero quieueris, capies infra scriptas medicinas.

℞. Confectionis Hamech. ℨ 3.
Folliculorum Senæ, Epithymi ana. ℨ 1.

Puluerizentur, & misceantur cum syrupo de pomis, fiat bolus: quem capies mane in aurora. Eo die, quo accipies, eris quietus in hospitio. Feres tecum uas, in quo sint Conseruæ florum Boraginis, & rorismarini simul mistorum æquis ponderibus, & capies ad ℥ s. singulis uicibus, hora dimidia ante prandium, & cœnam. Hoc erit ad præseruationem, ne in deterius prolabare. Pro principali autem curatione, quando domi eris quietus, ante dimidium Maij: purgabis te ut inferius.

℞. Electuar. lenitiui, uel floris Casiæ. ℥ 1.
Specierum Hieræ simpl. ℨ 2.

Cum sacharo fiat bolus. capies mane tribus horis ante prandium.

Deinde ℞. Syrup. de pomis dulcibus,
De Fumoterræ ana. ℥ 1.
Seri caprini. ℥ 6.
Vel decoctionis Ceterach. ℥ 5.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs. Sic bibas ad sex uel octo syrup. & postea capies medicinam infrascriptam.

℞. Confectio. Hamech. ℨ 3.
Corticum radic. Ellebori. ℨ s.

Misce cum saccharo fiat bolus, quem capies mane in aurora cum custodia, post ultimum syrup. Et quiesces per quatuor dies. Postea capies sex syrup. infrascriptos mane in aurora. Et isti syrupi purgabunt absque molestia, tanquam medicina. Si autem purgabunt paulo copiosius, intermittes duos, uel tres dies, quia multum utiles erunt uestro humori melancholico, atque etiam oculis.

℞. Myrobalanorum singulorum ana. ℥ 1.

Contundantur grosso modo, & fricentur cum manibus cum oleo Amygd.

dulcium, deinde infundantur in aquæ Fumiterræ, & Betonicæ lib. 7. per horas 24. Ad hæc.

℞. Polypodij, Folliculorum Senæ, Epithymi	ana	℥ 2.
Seminis Citri, Liquiritiæ rasæ	ana	℥ s.
Corticum rad. Ellebori nigri		ʒ 3.

Decoquantur omnia simul lento igne ad consumptionem medietatis: deinde facta diligenti expressione, & colatura, seruetur decoctum, quod postea diuidatur in sex partes, pro sex syrup. Et dabuntur modo infrascripto.

℞. Syrup. de Corticibus Citri	℥ 1. s.
Decocti suprascripti	℥ 6.

Detur calidum in aurora. Acceptis istis syrup. quiescas quatuor alijs diebus, postea prouocabis sanguinem hæmorrhoidum, maxime si te senseris grauatum in aliqua parte isto humore melancholico. Sin uero bene te habueris, omitte istud remedium prouocandi hæmorrhoidas, usque in autumnum, hoc est, usque ad medium Octobris. Et hoc est, quantum ad curam humoris melancholici, quam etiam spero profuturam dispositioni affectæ oculorum. Nihilominus pro cura separata, facies etiam infrascripta. Hoc primo procurabis, ut capias mane Electuarium infrascriptum ad quantitatem duorum, aut trium cochlearium, tribus horis ante prandium, quàm sæpissime poteris, hoc est ter aut quater in septimana.

℞. Succi Verbenæ, Rosar. Fœniculi, Rutæ, Chelidoniæ, Euphragiæ	ana	℥ 6.

Purificentur secundum artem, deinde cum sacchario fiat Electuarium, ad consistentiam syrupi, uel mellis, & ultimo aromatizetur cum Musco, uel Ambra. Item

℞. Rha barb. electi, Aloës optimæ, Agarici	ana	ʒ 3.
Mirobal. Chebul. Indorum	ana	ʒ 2.
Caryophyll. Nucis Muscatæ	ana	℈ 2.
Rosar. rubrarum, Sandalorum Citrinorum, Violarum, Florum Nenupharis	ana	ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur cum syrup. de pomis, uel ex infusione rosarum & fiat Magdaleon. De quo fiant pillulæ, pro singula drachma septẽ, quibus pillulis uteris, pro præseruatione uisus, duabus aut tribus: pro illarum operatione, uesperi, hora ante cœnam, & eo die parcissime cœnabis, sed te committes lecto. Sunt autem multum efficaces tuo proposito. Verum oportet te illis uti longo tempore. Quia hæc ægritudo oculorum non potest tolli, nisi longo tempore, ut quæ sit etiam antiqua. Intra oculos consulo ne quid immittas. Neque sinas tibi persuaderi, siue propter oculos, siue quauis alia ratione, ut fiant cauteria in aliqua parte capitis, uel uesicatoria, aut stillicidia alicuius balnei, siue artificialis, seu naturalis, quoniam fieret tuo maximo detrimento. Hoc moneo, & obtestor, ut quod maximi referat ad tuam salutem. Illud uero erit gratum, & uidebitur utile tibi, ac quodammodo necessarium, si pro diuersione curabis, ut fiant in utraque tibia, infra genu quatuor digitis, loco debito, & consueto, duo cauteria, quæ postea tenebis aperta per aliquot annos, quandiu erit necesse, purgando ea quolibet uesperi ab omni sorditie, nec propterea minus aptus eris gerendis tuis negocijs, sed poteris equitare, saltare, & currere, ocreas gestare, artem gladiatoriam exercere, & quodcunque libuerit facere. Et hoc futurum est tibi maxime commodum, non modo oculorum affectioni, sed etiam humori melancholico.

De puero

De puero stulto.

Consilium XX.



LARISS. D. ex quo nobis proponitur casus, qui longe difficilimus est, afferam in medium, quæ ego conijcere de cura, & caussis eius conquirere possum. Primo proponam, quæ ab ijs dicta sunt. Duo autem sunt symptomata. Primum est priuatio, uel saltem diminutio omnium operationum animalium intrinsecarum, quæ fiunt in cerebro. Secundo, quædam cordis anxietas, quæ non bene adhuc à puero explicatur. Quæ symptomata cum sint nobilissimarũ partium totius corporis, est ualde aduertendũ, ut ordine procedamus. Caussę igitur horũ symptomatũ maxime cognoscuntur à propria temperatura. Temperaturam ex toto corporis habitu dicerem calidã & siccam, maxime ex motu, qui adhuc illæsus est. Est autem uelocis motus, amplas habet uenas, colorem nigrum, habuit patrem adustissimum & matrem quoque talem. Redundat ergo naturaliter in corpore caliditas, & siccitas. Ad hoc accesserunt duo, habuit maximam familiaritatem cum parentibus, semper etiam apud illos uixit, comedit quoties uoluit, & ita aggregauit humores crassos, cum corpus alioqui sine illo uictu crassos humores generaret. Et accesserunt denique animi accidentia extrinsecus, cum lactarent eum in 9. mense ætatis, fuit timor tantus, ut etiam conuelleretur. Timor & iracundia sunt affectus cordis, sed ita ut sint annexa operationibus cerebri. Nemo enim irascitur, aut timet, nisi uideat, aut audiat aliquid quod male habet, ideo fit, ut prius cerebrum, deinde cor afficiatur. Et cum nerui pueri sint aptissimi ad istas passiones, incidit tunc temporis in conuulsiones epilepticas, & propter ualidissimum motum, & calida externa, calor naturalis factus est seipso frigidior, & sic in corde non fuerunt spiritus eo modo sicut prius. Ita cor tandem & totum cerebrum reddita sunt frigidiora, cum præsertim morbus per longum tempus duraret, quem Epilepsiam esse redarguerunt exacerbationes in accessionibus. Hoc igitur modo corpus redditum est seipso frigidius ob motum excedentem. Circa tertium ætatis annum accidit, ut decideret è fenestra, & ibi ob concussum cerebrum, mansit sine motu, & sensu octo dies. Leuatus est successiue, postea ita fuit calor resolutus, ut maneret per quatuor annos attonitus. Et puto esse nullam aliam caussam, nisi quod cor læsum ob timorem, spiritus frigidiores generat, ac deinceps spiritus ascendentes ad cerebrum non faciunt operationes tam perfectas, quàm oportebat. Et cum frigiditas facit spiritus crassiores, & magis grossos, sequuntur malæ affectiones cerebri. Sensus uero exteriores optime exercet, ad eos enim non requiruntur lucidissimi spiritus. Currit optime, & obambulat expedite. In prima impressione adeo fuit læsum cerebrum, ut intra quatuor annos mutus factus sit. Et quia deinceps fuit in urbe, ubi plurimũ delectatus, & spiritus recreati, aliquando cœpit loqui, & sic post quatuor annos melius se habuit. Hinc sunt inquirendæ caussæ immediatæ horum affectuum: cum unusquisq; istorum sensuum, (dico de ratione, imaginatione, memoria) possit dupliciter lædi, uel corrumpi, & diminui, uel augeri, ut 1. de differ. Sympt. dicitur, ubi notat, quôd diminutio procedat à frigiditate. Hic non omnino ablati, sed diminuti sunt, ut uix possit percipi imaginationem corruptam, quod signum est frigiditatis. Memoratur omnium præteritorum, sed præsentium non, neque multum refert. Hæ sunt diminutæ actiones, uel corruptæ, propter ægritudinem essentialem in cerebro, unde proueniunt actiones læsæ propter malam temperaturam. Licet enim aliquando possit esse uitium in organo, non est tamen læsa operatio, nisi temperatura sit læsa, quia essentia animæ sequitur temperaturam corporis. Quoniam igitur temperatura est, quæ facit hæc accidentia, non potest esse alia, quàm frigida ex diminutione operationum, idest stultitia, quæ diminutio est. Quôd autem patiatur aliquod genus delirij, non est mirum, propter continuum ascensum uaporum ab humoribus melancholicis, qui corrumpunt actiones ipsius cerebri. Agit

igitur corrupte ob ascensum uaporum in caput. Quomodo autem illi uapores diminutionem efficiunt in hoc corpore? quia corpus redditum frigidius seipso, sicut & cor, & spiritus. Nam ad temperaturam cordis sequitur temperatura totius corporis, propterea omnis caliditas corporis est in potentia, & reducitur ad actionem à calore cordis, ut 8. de placitis Hipp. & Platonis legitur. Cum igitur redditus sit calor cordis imbecillior & frigidior, & spiritus crassiores, fiunt concoctiones deteriores. Dicimus autem frigiditatem respectu corporis iuuenilis non absolute, sed quia frigidior est, quàm conuenit ad exercendas operationes in hac ætate, quare non negamus caliditatem omnem. Quia uero concoctiones deteriores fiunt, plurima generantur excrementa, & uapores plurimi ascendunt per neruos & arterias à massa sanguinea cruda ad cerebrum, & corrumpunt eius actiones. Quòd patitur cor, uel est tremor uel palpitatio, & patitur quando fuliginosus uapor accedit ad ipsum. Nam quia ibi est maximus sensus, subito adueniente symptomate, fit maximus dolor, & credo potius esse uapores, quia subito recedit, & accedit, & non est grauitas aliqua impressa, ut scribit Galen. de epilepsia. Aegritudo autem in cerebro frigida est, an uero sit cum insigni humiditate, uel siccitate, non uideo aliquod signum. Si enim cum siccitate esset, esset Catoche, sin cum humiditate esset, torpor adesset. Itaque non multum excedit. Prognosticum uno uerbo dicam. Fatuitates ut plurimum incurabiles sunt, & uulgo dicitur, stultorum curationem omnino esse cassam. Ratione autem ætatis spes est, ob dominium pituitæ. Quanto diutius enim uiuunt, tanto ad acutiorem tendunt caliditatem, & ita deinceps deueniunt ad temperamentum calidum, quia mutantur ratione ætatis. Si uero augmentum transierunt, non mutantur. Sed si sit in corde aut cerebro facta impressio, erit difficilima. Et ego uidi nunquam tales curatos, etsi nouerim quam plurimos. Si tamen deberet curari, dicerem meam opinionem. Habet multitudinem humorum, nihilominus principaliter temperaturam simplicem, quæ frigida est, & quæ multiplicat humores, ergo erit euacuandus. Initium autem erit, sicut perpetuo est, in humoribus pituitosis, deinde à melancholicis. Confortentur postea uentriculus & hepar, & totum corpus sit bene transpirabile. Ventriculus concoquere debet: dabitur ergo alimentum conueniens, & quod facile concoqui possit, carnes uitulinæ, castrati, pulli, gallinæ, oua si posset recte conficere nihil melius, lac apud me non est tutum ob flatuositatem. Vinum bibat non omnino potens, sed clarum, lucidum, pauciferum. Corroborat enim spiritus uitales, & naturales. Vtatur postea rebus, quæ faciunt ad facilem distributionem, semper ante prandium Anisum sumat præparatum, siue cum saccharo, siue non, prout magis placet. Et nunc in caloribus Diarhodon abbatis, post calorem aromaticum rosatum, Diatrionpipereon. Pro tertia concoctione laudarem balnea aquæ dulcis, cum decoctione Camomillæ, rosarum, ad penetrationem reliquorum, & confortationem. sic etiam aquæ calidæ simplicis. Euacuationes facerem cum pharmacis non uiolentis, uellem uti modico pulueris Hieræ, cum Epithymo, uel etiam Cassia, sed modica. Syrupi quoque exhibeantur tempore commodo, syrupus scilicet de succo Buglossæ, Boraginis, de pomis dulcibus. Sic euacuarem materiam, quæ subinde generatur, cum prouocantibus urinam & aluum, & per partes cutis, & per halitus. Deinde roborarem uentriculum, qui in melancholicis fere semper abundat pituita. Et longe difficilius est separare pituitam ab humore melancholico, quàm è contra. Laudo itaque mel rosatum, syrupum acetosum, oxymel simplex. Postea adhiberem alterantia caput, & uellem cauere in capite, ne adderem magnam refrigerationem & exiccationem. Timeo enim ne post fatuitatem ex ætate, uel ob multiplicatam uictus rationem exiccato cerebro fiat maniacus, & furiosus. In reliquis remedijs paucissimam spem habeo.

De im-



De imbecillitate totius capitis, & oculorum, pro Ciue Cracouiensi Polono.

Consilium XXI.



Eminisse debet Magnificus Dominus atque animo perpetuò tenere, & tanquam fundamentum necessarium præsupponere, atque ad hoc, ueluti ad scopum quendam omnes actiones suas dirigere, uidelicet, se habere totum caput & oculos utrosque imbecillos, & paratos ad recipiendas superfluitates totius corporis, & ad omnia morborum genera subeunda, ut nulla iam arte, nullo'ue remedio huic uitio succurri posit: ita enim iam confirmatum est, & per essentiam parti illi appropriatum, ut ne Aesculapius quidem ad ferendã opem sit suffecturus. Et bene aduertet Dominatio sua me dicere hoc loco, imbecillitatem capitis & oculorum, ac præparationem ad suscipiendas superfluitates tolli non posse: sed non propterea dico, quin præseruari posit, & curari à malis præsentibus & futuris. Aliud enim est, membrum aliquod esse imbecille, & paratũ ad morbos à quacunq; leui causa: aliud ægrotare. In hac opinione & cognitione huius rei, quam diximus, tantam inueniet utilitatem, ut nisi id præsupposuerit, & constanter crediderit, in duo maxima incommoda & pericula perpetuo collapsurus sit. Primũ est, quòd quoties inciderit in medicũ, uel cuiuscunq; generis hominem, qui sanitatẽ pollicea tur, statim illi adhærebit, & torquebitur, & in deteriorem dispositionem, & forte ultimam perniciem deducetur, quod ipse facile potest proprio experimento, & suo etiam discrimine cognouisse. Quòd si in bonam aliquam fortunam, uel peritum Medicum inciderit, qui præsentes morbos curauerit, secundum incommodum non effugiet. Si enim arbitratus fuerit se ita fuisse curatum, ut imbecillitas quoq; capitis, & oculorum, & præparatio ad eosdem morbos simul sublata sit, huius meæ admonitionis oblitus, suo postea periculo facile recognoscet uerum & fidele fuisse nostrum consilium. Nam negligendo curam perpetuam sui capitis, & oculorũ, quam inferius explicabo, etiam si millies curabitur, millies quoq; uel in eosdem, uel etiã deteriores morbos præcipitabitur. Præsupponat, & fundamentum firmissimum habeat, se habere caput & oculos summe imbecillos, perpetuaq; cura & præseruatione indigere, si uult inter homines bene esse. Atq; æquo animo ferat calamitatem, quæ tamen non ita improba est & detestabilis, ut si ipse uelit non negligenter res proprias procurare, non posit satis commode & honeste, sine multa molestia curari, actionesq; singulorum membrorum non inualide exercere. Quibus igitur hæc omnia præstari posint, nunc tempus est explicare. Sua uerò dominatio ea audiat, legat, & perlegat, neq; corrumpi patiatur, uel à societatibus, uel à more patriæ, quæ, si uerũ fateri uolumus, plus æquo uoluptatibus indulget, iubeatq;, ut hoc nostrũ consilium in propriam linguam uertatur, secumq; familiariter habeat, & non tantum ediscat, sed etiã exquitissime obseruet: alioquin prçterquàm quòd oculos amittet, multò etiam deteriora patietur. Longe enim humanius est admonere hominem de futuro aliquo periculo, in quod facile posit incidere, quàm ita molliter secum agere, ne dicam peruerse & dolose, & ne tristitia ipsum afficiamus, ut permittamus incuriosum, & nil tale cogitantem hominem in extremam perniciem præcipitari. Qua igitur arte S.D. præseruari posit, iam explicare incipiam. Et primò ita aëris commoditate potietur, ut nec feruenti soli, nec uehementi frigori se exponat, cauebitq; præcipue sub cœlo uentoso ac nebuloso diutius immorari, neq; fenestræ se exponat, quam uentus aliquis perflauerit, aut aëri nocturno occurrat, uel noctu apertis fenestris dormiat: fugiat etiam humidas, terrenasq; habitationes. Hyemis tempore, dum manebit in uaporarijs, sicut est mos suæ patriæ, non operiet caput, nisi operimento quodam leui: & postea, dum exibit, accipiet cooperimentum pelliceatum, cum uestibus optime suffultis. Vaporaria etiam non erunt ualde calfacta, sed moderate. Cauebit intueri ignem, manere ubi fumus uel puluis aderit. Prouidebitq;, quantum

fieri poterit, ne irascatur, ne'ue tristetur, aut aliqua animi molestia multum torqueatur. Coitu raro admodum, & moderato utatur. Mane exercebit totum corpus, ut calescat, & anhelitus fiat magnus, & frequens. Surgat singulis diebus ante ortum Solis, & procuret omnes superfluitates collectas per omnes uias excernere, tum per aluum, tum per urinam, tum per screatum, & per nares, tum etiam pectinando se, & collum faciemq; panno lineo molliter & suauiter perfricando, & aures donec rubescant: neq; unquam faciem lauet aqua frigida, sed uel desistat à lotione, uel utatur uino albo: aures etiam quotidie perfricet, & abstergat, similiq; modo dentes etiam abluat, & os uino albo. Quæ omnia ubi mane surgens effecerit, tum ad consueta negocia progredietur. Prandebit itaq; quatuor, aut ad summum quinq; horis, postquàm à lecto surrexerit, & nouem uel octo interpositis horis à prandio cœnabit, diligentissime obseruando, ne interbibat spatio aliquo intra prandium & cœnam: neq; etiam comedat, sed sobrie interim degat, duobus illis tantum temporibus cibis contentus, prandio inquam & cœna, alioqui non erit tutus à recidiua. Cibaria sint simplicia, cũ paucis, aut nullis aromatibus: neq; delectetur ciborum uarietate, sed unico tantum cibo contentus sit: illa enim uarietas corruptionem, cruditatem, & malitiam humorum generat, unde postea ægritudines oriuntur. Abstineat à carnibus antiquis, & ab his ouis quæ in sartagine uel patella assantur. Abstineat à piscibus, caseo, leguminibus, & auibus palustribus: olerũ etiam usum euitet. Vinum, si fuerit consuetus bibere, eligat pauciferum, clarum, subtile, & mixtum aqua, quod etiam moderatissime bibat. Sed si uini potationi non fuerit assuetus, uel aquam mellis, uel ceruisiam bibere consueuerit secundum patriæ suæ morem, tunc laudarem magis ut prorsus à uino abstineret, & ceruisiam, uel mulsam eligeret. Hæc si rite & diligenter peregerit, uix imaginari poterit, quantum sanitati suæ sint collatura. Si uerò contraria sequatur, etiam medicinis omnibus adhibitis, frustra sanitatem expectabit. Sed ut exacte suæ saluti consilium adhibeatur, paucula quoq; adijcientur, quæ quicquid in corpore colligitur excrementorum, totum illud excernant. Vtetur igitur ter uel quater in mense pilulis infra scribendis hora una ante cœnam ad pondus drachmæ. Descriptio talis est:

℞. Aloes optimæ.
Rhabarbari electi ana ʒ 6.
Agarici electi ʒ s.
Garyophyllorum
Gingiberis
Cinnamomi ana ʒ 1.
Rosarum rubearum ʒ 2.
Myrobalanorum chebulorum ʒ s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur cum melle rosaceo, fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fient pillulæ tres pondere drachmæ, sumendæ ut supra. Præterea laudo, ut in uere, si semel: in autumno & uere, si bis, mittatur sanguis à basilica dextri lateris. Præterea si his omnibus peractis reliquiæ etiam suorum morborum permanserint, laudo ut in parte exteriori utriusq; tibiæ infra genu per digitos quatuor, cauteria fieri iubeat, quæ uulgo appellantur fontanellæ: efficacissime enim diuertunt à capite. Item laudo ut bis uel ter in mense accipiat bolum optimi Mithridatici pondere drachmæ, additis drachmis quatuor sacchari rosacei, tribus horis ante prandium.

De inflam-



De inflammatione capitis, cum dolore dorsi, suppresſione menſtruorum, & hectica febre, pro nobili matrona Veneta de gente Cornelia.

Conſilium XXII.



NON tantum uidetur caſus iſte difficilis propter rationem dictam à clariſsimo Doctore, quoniam prolongata fuerit ægritudo, ſed ſunt etiam aliæ rationes quamplurimæ, quare ſit difficilis cognitu & curatu: quia ſi naturam ægritudinis conſidero & ſymptomatum, & in cauſas uolo reducere, non eſt facilis prouincia. Ideo etſi longiori tempore eſſent conſideranda, nihilominus quantum potui colligere ex hac improuiſa uiſitatione, tam circa eſſentiam, quàm circa curationem, quod mihi uidebitur, dicam. Primo notanda ſunt ſymptomata quibus affligitur, & proxime afflicta fuit, quoniam non parum facient ad cognoſcenda præſentia. Conqueritur primo de inflammatione, & grauedine capitis perſeuerante ſine dolore cum caliditate inſigni, ut referat illa magnũ nocumentum ſe ex illa caliditate percipere, & ita diſpoſitã eſſe, ut à quacunq; cauſa lædente incurrat in talem inflammationem cum pruritu oculorũ & ardore, cũ aſperitate cutis. Et dicit etiã ſe impetiginem quandem pati. Dixit præterea conſueuiſſe excernere pituitam ex naribus, & nunc ſuppreſſam eſſe talem excretionẽ. Præterea conqueritur de dolore dorſi maxime circa infimam partem ſpinæ: refertq; circa renes non dolere, ſed circa finem dorſi. Præterea dicit affligi aliquando doloribus uentris inferioris. Habet præterea menſtrua ſuppreſſa maxima ex parte, atq; ea licet ſint in quantitate diminuta, ſunt etiã qualitate corrupta, imò aquoſa, pallida, permixta excrementis albis, quibus ſolet etiam ſana exiſtens affligi. Iſta fere uidentur quæ potui percipere. Vnum etiam notandum eſt, quòd ſemper à quocunq; medicamento, dum melius ſe haberet, ita affecta eſt, ut in febriculam incurreret, & in capitis inflammationem. Hæc ſunt tot ſymptomata, ut non ſit facile cauſas aſsignare. De febricula illa quid dicam? cuius ſit generis, & naturæ, non uideo quæ poſsimus pronunciare. Dicam ergo unum. Conſidero ego naturam & habitum huius corporis. Corpora enim maximam dant occaſionem ad ægritudines certas ſuſcipiendas, ita quòd corpus aliquod facilius labatur in unam quàm in aliam ægritudinem. Ideo ex operationibus animalibus, & ex habitu totius, uideo ita optimi ingenij & diſcurſus eſſe, ut animales operationes ita uegetes ſint, ut dicam ſpiritus tenuiſsimos hanc nobiliſsimam iuuenem habere, & calorem tenuiſsimum: quia operationes tam uegetes non poſſunt aliunde prouenire, niſi quia tenuiſsimos ſpiritus, & tenuiſsimum ſanguinem habet. Quòd autem talem ſanguinem habeat, & calorem, accipiendo pro qualitate ſimplici, hinc patet, quòd adeſt caliditas moderata non adiuncta ſiccitati, nec humiditati obtundenti: ſed moderata, ita quòd caliditas illa moderata non habet dominium, nec in ſiccitate, nec in humiditate: quæ ſiccitas iuncta caliditati faciat mordacem, & ſanguis fieret craſſus. Crediderim igitur quo ad temperaturam, & quo ad qualitates primas, quòd habeat caliditatem moderatam ſine dominio paſsiuarum. Quo ad habitum corporis credo, quòd ſit raræ texturæ, ut ex mollitie carnis apparet, quæ conſequitur prima principia, quia molles carne apti ſunt mente. Et hac de cauſa pueri molles ſunt, quia ſunt raræ texturæ, tenuium ſpirituum, facile alterabilium, & ſanguinis tenuis. Talia ab omni cauſa extrinſeca, & ab intrinſeca læduntur. Præterea habet hoc corpus, ut apparet ex auditis, hepar excedens à temperatura aliorum membrorũ etiam pro merito complexionis totius: ideo dicendum eſt calidũ, & ideo facillime inflammatur propter calorem non conuenientem temperaturæ. De uentriculo an ſit temperaturæ frigidæ, cum abundet pituita multa, & de capite etiam, an quia ratione frigiditatis cerebri excrementa non poſsint diſſolui per halitum, uel confici, uel ratione alimenti proprij, uel ratione uaporum aſcendentium, difficile eſt iudicare. Tamen credo quòd tẽperatura cerebri optima ſit, quia operationes optimas

& ſanas

& sanas efficit. Et ideo cum operationes eius sint ualidissimæ, temperatura etiam ualidissima est: & propterea si laborauit coryza à naribus, fuit ratione membrorum inferiorum mandantium. Et quia pituita in uentriculo generata est, siue modo per ociũ, siue propter uictum delicatum, & fructus, & propter cibaria diuersa, & ratione obiecti praui, & intempestiue sumpti, ratione frigiditatis fuit, quæ non impedit appetitum, imò aliquid facit ad appetitum. Et cum hepar calidum sit, non impeditur concoctio. Bene ergo merito suæ temperaturæ potest id contigisse, quod ad frigidum declinet, & operationes non sint læsæ: præparauerit tamen ad ægritudines frigidas, & ad præparandum pituitam apta sit, & ab extrinsecis omnibus læditur, hoc forte non est ab re: quia nobilissima mulier hæc non est multæ carnis, & hepar calidum habet: & ferè semper cum caliditate hepatis est frigiditas uentriculi, quia omentum, cuius munus est detrudere calorem innatum uentriculi interius, propter caliditatem hepatis absumitur pinguedo, & uentriculus fit frigidus. Præterea habet musculos abdominis graciles, quia, ut relatũ est, percipitur motus arteriæ è directo spinæ: exiles ergo erũt musculi uentris. Sed ubi est gracilitas illa, uentriculi frigiditas est. Si ergo spiritus tenues habet cum raritate texturæ, cũ caliditate hepatis, frigiditate uentriculi, uidemus corpus præparatum ad ista nocumenta, quibus affligitur. Ex ijs soluitur prima dubitatio, cur facile in febriculam incurrat, & inflammationem capitis ex pharmaco: hoc est, quia proprium est pharmaci attrahere à circumferentia ad centrum, in qua attractione agitatio fit: & cum humores agitantur, spiritus tenues facile eleuantur, & humores facile putrescunt. Ideo post euacuationes perpetuo inflammatur. Et licet non fuerit inflammata ab illo pharmaco exhibito à Papiensi, hoc potuit esse, quia inuenit humores præparatos ualde, & uias apertas: ideo facillime quos mouit, eduxit, & nulla fuit facta agitatio. Sed ubi humorum attractio facta non fuerit, eorum omnium qui moti sunt & agitati, ut ex pharmaci debilitate, uel quia uiæ nõ sint apertæ, & humores non sint præparati, uiolenta fit tunc attractio: ideo in talibus corporibus fit accensio talis. Patet etiam cur facile inciderit in menstrua alba, & retentionem ipsorum. Talia corpora quæ habent calidum hepar & frigidum uentriculum, obstructionibus maxime parata sunt, quia hepar ualide attrahit humores frigidos & pituitosos, quos aggregat uentriculus frigidus. Facile autem pituita obstruit, & sanguis intercipitur, & natura sæpe pituitam liquidiorem expellit, & ita apparent alba & diuersa, pro diuersitate temperaturæ, ut lædatur ab omni nocumento extrinseco, quia tenuium spirituum est. Ideo quando nubilis erat, sana degebat: postquam autem coniuncta fuit uiro iuueni ac forti, non amplius sana est: hoc accidit mulieribus istis imbecillibus facile alterabilibus ad quemcunq; terminum, & maxime cum uir fortis est, quia spiritus ualde resolubiles, resoluti fuerunt per commertium uiri. Ideo habuit corpus præparatum ualde ad has ægritudines. Et ita ex occasione huius temperaturæ omnia contigerunt symptomata, & quæ patitur habent easdem causas. Inflammationem capitis habet sine dolore, quia raritatem texturæ habet, & uapores tenues: ideo mala temperatura non potest fieri, quia euaporant: & quia non extendunt, non fit solutio continui, ideo nec dolor, quia ab his duabus causis fit dolor. Grauitatem percipit, quia humores aliqui frigidiores permanent, quia non exhalant omnes. Percipit mordacitatem & pruritum oculorum, propter exhalationem multorum uaporum tenuium. De dolore dorsi causa facilis est: quia sanguis pituitosus, cum descendit ad renes per uenas deferentes, aut cauam ad matricem, in delatione illa cum transit per angusta loca, uentosatur: uentosatur autem per admixtionem pituitæ, & facit dolorem in fine dorsi. Etiam circa uterum causatur dolor, quia cum uentosatur materia illa circa membrum sensibile admodum, facit dolorem in uentre inferiori. Sed remanet difficultas una, quam consulto hactenus omisi: habet enim febriculam, ut patet ex pulsu, qui nec secundum magnitudinem, nec frequentiam, aut secundum mensuram seruat propriam naturam. Ideo posset quæri, quomodo febris hæc perseuerans à cholera uitellina putrescente, ut suppositum fuit, tamdiu perseuerauit, ut iam mensis sit cum dimidio, & secuta nõ sint plura accidentia: quia

quia cum febris perseuerans in corpore, multa sequuntur accidentia. Et Auicenna in cap. de febre phlegmatica dicebat, quòd cum phlegmatica febris pertransit 14. diem, membra naturalia debilitantur: ideo exhibet ipse transacta 14. die trochiscos, quia uirtus concoctrix & appetitrix debilitatur, fiunt obstructiones, & hypochondriorũ tensiones, intumescunt sæpe pedes. Ista autem magnifica Domina appetit, concoquit, bene dormit, & tamen continue febrit: & supposuimus omnino ex humoribus putrescentibus intra uenas prouenire. Præterea si tangatur pulsus, uidebitis uelocitatem & frequentiam maiorem esse, quàm inæqualitatem: præterea non uideo pulsum remotum à tensione, & à duritie. Quantum uero attinet ad illam perceptionem caliditatis, ubi manum diutius impresseritis, quoniam ego non tetigi eam, de eo quid dicam, habeo nihil. Illud tamen uerendum est, ne post cibum inflammetur, cum sit signum proximum & pathognomonicum, ut Galenus & Auicenna dicunt, febris hecticæ, quia omnes spiritus incalescunt. Est ergo mirum, cur incalescat post cibum, & ibi non sit febris habitudinalis. Diceret aliquis, etiam ante cibum incalescit. Non est mirum, quia potest esse febris interpolata, habens periodos, quamuis fixam habeat febrem. Si diceretis, non est marasmata: si autem haberet fixam febrem, magis extenuata esset. Dico quòd non est ita malus Diabolus: imò facilius curatur ista prima species, quàm illa quæ ex putredine humoris cholerici à cholera uitellina fit: nulla est ita difficilis. Imò Galenus li. 10. meth. med. & sepe ubicunq; curat hecticam post febres ephemeras, facillime curat eã, dum est in primo gradu, non dico cum pertransiuit ad marasmum. Ideo suspicor quòd sit febris hæc habitudinalis: nec certo statuo, quin sit aliqua febris in habitu: itaq; non solum indiget corpus hoc euacuatione, cum in eo sit inæqualitas membrorum, & suppressio menstruorum, sed etiam alteratione. Et credo quòd à principio putredinalem febrem habuerit, & cum medicinis fuerit leuata: sed remansit febris aliqua in habitu, facileq; potuit inflammari tale corpus, cum sit spirituum tenuium, texturæ raræ. Imò uult ibi Galenus, quòd ubi perseuerauerit ephemera per tres dies, & non pereat typus, dicas ipsam transiuisse ad hecticam: ideo leuiori coniectura utitur Galenus, quàm nos utamur. Ideo non solum euacuatione, sed alteratione etiam indigebitis. Et propterea dico, quòd in habitu totius corporis est febricula hæc fixa, non tamen mala, quin possit curari, & facilius, quàm si esset putredinalis. Et credo, quòd habuit putredinalem febrem, quæ sublata fuit ex euacuationibus, permansit tamen feruor aliquis. Talem ergo crediderim esse naturam febris, & complexionis. Ex his patet consequenter, quid futurum sperem: si uerum est, corpus hoc ita facile alterari ad quencunq; terminum, licet ponam secundum habitum caliditatem esse, cum illa sit in primis humiditatibus, & leuis, facile remouibilis est. Neq; absolute intelligendum est dictum Auicennæ, quòd difficillime cognoscatur cum sola est. Bene difficilis cognitionis est, cum alteri febri putredinali coniuncta est, & tunc difficillime cognoscitur, facillime tamen curatur: imò credo quòd facilius curetur quàm tertiana. Credo etiam, cum adsint obstructiones in corpore, quòd inde humores facile putrescibiles putrescunt, & fit typus. Minera autem putredinis ubi sit, quia dicit Gale. 2. de diff. feb. febres quæ habent periodos, non habent ita humores paratos, ut natura faciat putrescere hodie unam partem, cras aliam, sed membrum superfluitates aggregat, ad membrum debile expellit eas, & illa dicitur minera. Et exemplificat de inflammatione oculorum, & inquit, quòd oculus affligitur periodice, cum aggregatur in capite materia, & ad oculos transmittitur. Vnde etiam contingit, quòd in febre hepar, uel aliud aliquod membrũ aggregat superfluitates, & secundũ periodos expellit eas, & ita fit periodus. Ita etiam credo, quòd in utero aggregatur superfluitas, & partim per foramen expellitur: & superfluitates etiam in superioribus partibus sunt, uel etiã in uenis supra hepar, & ab intra ad extra expellũtur, & putrescũt in uenis etiã, & ideo periodicat: & quia humores illi expurgantur, cessat periodus. Istud est quantũ ad ægritudinẽ attinet, & quo ad hoc credo quòd facile curabitur, nec debemus deterreri, licet dixerim hecticam febriculã esse. Cũ quibus aũt ingenijs, & instrumentis? Cũ hic sint obstructiones, & suppressio menstruo-

menstruo-

menstruorum, ijs prouidendum est: postea si factis istis aliqua supercalefactio in corpore fuerit, alterabitur. Primo ergo aperiendæ sunt obstructiones uteri, & omnes tandem. Secundo alterandum est membrum. Aperiuntur autem obstructiones euacuando humores qui obstruunt, incidendo, subtiliando, & abstergendo: utrunq; enim necessarium est. De phlebotomia non dixerim denuo repetendam esse, quia maturè facta est, & tunc fieri debet cum principium est ægritudinis. Quid autem nunc facere debeamus, consulendum est. Ego quidem sum concors cum suis Medicis, quòd materia cõcoqui debeat cum aperientibus & incidentibus ac abstergentibus, & euacuari taliter, ut simus memores huius temperaturæ & texturæ, nec unquam rhabarbarum transeamus. Agaricum autem fugeres tu? minime, quia dixit Mesue, familiarissimum esse naturæ: & Dioscorides dixit, quòd corroborat uentriculum & cor: & dat eandem dosim de agarico, sicut de rhapontico: ita rhabarbarum appellatur ab ipso. Est autem infamis quadam tenus propter suam leuitatem, quia supernatat. Possumus autem corrigere ipsum, addendo aliquid quod aggrauet, sicut salgemma: & duo corrigit: Vnum quòd est tarde solutionis: Secundo, facit ipsum grauitatem habere, ut descendat commodius ad fundum uentriculi. Melius autem corrigitur quàm cum sale, si rhabarbarum & aloen, quæ grauitem habent, miscebimus: societas hæc fidelior est, quàm fuerit triumuiratus Lepidi, Marci Antonij, & Octauiani. Ideo placet mihi compositio ex aloe, agarico, & rhabarbaro: & crederem quòd aperirent obstructiones, & corroborarent membra. Sed diceret aliquis, in rhabarbaro adest stipticitas, & in aloe, quomodo igitur aperientur obstructiones? Credo uos uidisse Galenum in 3. & 5. de simpl. med. ubi ait: Cum uolumus bene aperire, cum re aperiente debet aliquid esse quod adstringat. Ideo absinthium optime aperit, & stipticitas eius adiuuat ad penetrandum, & est tanquam manus aliqua impellens. Et examplificat de oleo rosaceo, quod magis humectat corium, quàm oleum simplex, quia stipticitas olei rosacei adiuuat penetrationem, quod non faceret oleum simplex: & ita non debemus deterreri substantia rhabarbari. Iuuabit igitur, quia transit per uenas, quæ non sunt strictæ, sed amplæ. Bene exterius non aperiret absinthium, quia poros cutis, qui sunt stricti, non transiret: hoc autem facit farina fabarum, nitrum, succus limonum: interius autem timerem exhibere hæc tria. Syrupum etiam laudo de cichorea cum rhabarbaro, sine alia additione rhabarbari, quia in singula uncia syrupi ingreditur scrupulus unus rhabarbari. Ideo satisfaciet ista portio, quæ ingreditur ipsius compositionem. Syrupus etiam acetosus compositus optimus est, & si timeremus nimiam eius incisionem, quoniam humores facile incisibiles sunt, essem contentus acetoso simplici, melle rosaceo, syrupo de betonica cũ aquis distillatis, uel cum decoctionibus, quia ex eo simplici pauca aqua elici potest: uel cum aqua cuscutæ, endiuiæ, boraginis, ut fieret præparatio & incisio. Nec statim totum euacuarem, sed paulatinè digererem, & paulatinè euacuarem, & facta una iterum redirem ad aliam. Postea si euacuatis humoribus remaneat caliditas in membris, quia timeo quòd sit impressa caliditas, quoniam alterabilis admodum est, tum procederem non cum exterius refrigerantibus, sed cum interius, cum zuccharo rosato simplici & nouo: deinde linirem corpus totum cum oleo rosaceo, factis prius frictionibus: leuiter enim refrigeraret, & penetraret, & si esset exiccatum humectaret. Sed ante omnia prouiderem, ut habeant exitum menstrua, & à leuioribus inchoarem, & circa uterum inciperem, factis prius euacuationibus cum decocto camomillæ, liliorum alborum, cum modico anethi, propter penetrationem maiorem, & pessarium facerem ex oleo maioranæ, uel alio odoramento in coto uel bombyce, cum menstrua instant. Factis euacuationibus procederem cũ frictionibus circa coxas, & applicatione uentosarum intra coxas, siccas applicando. Vtrum modo balnea conueniant, cum fuerint omnia facta? Credo quòd non erunt necessaria, ideo excellentissimus Doctor proposuit sub dubio: quia timerem supercalefactionem. Et hac uia procedendum.

De intem-



De intemperie humida cerebri, & præseruatione dentium à nigredine & putredine, pro puero nobili Germano.

Consilium XXIII.


Ria à nobis requiruntur. Primo, cum cerebrum & caput ſuapte natura ualde humidum ſit, ad temperiem magis æqualem quomodo reduci poſsit. Secundo, quomodo dentes ad putredinem nigredinemq́ procliues, præſeruari & cuſtodiri poſsint. Tertio, utrum dentes qui iam ad nigredinem & putredinem deducti ſunt, poſsint uel arte uel natura reſtaurari: Ad primum quæſitum reſpondemus, cerebrum poſſe ad maiorem æqualitatem traduci, ablata ſuperflua humiditate, non ſolum arte, ſed etiam natura. Conſtat enim pueros omnes humidioris eſſe cerebri, & poſtea in ætatis incremento exiccari magis, & ad æqualitatem quandam peruenire. Habebit igitur & iſtud nobiliſsimus puer, quòd beneficio ætatis in melius uerget: ſed non propterea ars ocioſa eſſe debet in adiuuanda natura, præſertim cum illa cerebri humiditas eo deuenerit, ut multorum incommodorum cauſa fuerit. Hactenus autem non defuimus conſulendo, credoq́ curatores ſuos, quæ probauimus ante, uidelicet, ea quæ moderate exiccant, adhibuiſſe: ut tamen magis ac magis optatum finem conſequi poſsit, nunc quoq́ pauca dicemus. In ratione uictus præcipuam perſeuerantemq́ curam adhibere debemus, ſine qua recte nihil fieri poteſt. Poſt reliqua aër eſt præcipue obſeruandus. Ideo animaduertendum, ſi quandoq́ in Germaniam acceſſerit, nam certo acceſſurus eſt, ut caueat ab intenſa frigiditate & humiditate aëris, eligatq́ loca, quæ minime de his qualitatibus participent: & ſi cogatur in tali aëre manere, caput ſuum aliquo cooperimento muniat, & utatur odoramentis calidis & ſiccis, ſicut eſt ſuffumigium ex ſtorace, belzuino, decocto garyophyllorum, corticum citri in aceto & aqua roſata, ac pluribus huiuſmodi. Circa potum caueat à potationibus, & uino potenti: hæc enim maxime replent caput, & calorem innatum extinguunt. Fugiat uentriculi cruditates, utaturq́ uino ſimplici & moderato. Et quiſnam cibus eſſe debeat, iam frequentiſsime illi præcepimus: neq́ enim à laudabilibus carnibus eſt abſcedendum, qualis eſt uitulina, hœdina, pullorũ, & auium campeſtrium, caponum ſenum: oua ſorbilia, & fercula ex hordeo, oryza, panico, conceduntur. Cauendum eſt ab oleribus, piſcibus, à lacticinijs & leguminibus, à rebus frictis, & fructibus quantum fieri poteſt: hæc enim omnia cruditatem habent, caput replent, humoremq́ excrementitium efficiunt. Hæc in ratione uictus ſeruari debent, ut caput ad æqualem temperaturam reduci poſsit. Quantum uerò ad medicamenta attinet, optimũ erit ſi bis ſingulis annis purgabitur, uere inquam & autumno. Purgatioq́ ſit talis:

℞. Aloes optimæ ℈ 4.

Detur per unam horam ante cœnam. Poſtridie incipiat ſumere infra ſcriptum ſyrupum per dies ſeptem:

℞. Syrupi de betonica
De ſthœcade ana ℥ 1.
Decoctionis { Saluiæ, Maioranæ, Betonicæ } factæ in aqua meliſſæ deſtillatæ ℥ 4.

Miſce pro uno ſyrupo, & ſic pro alijs. Vltimo pillularum cochiarum ʒ. 1. uel indarum, uel confectionis hamech cum zuccharo in bolo, aut in hauſtu, in decocto betonicæ, prout illi placuerit: detur in aurora cum cuſtodia. Hæc ſatis ſint pro euacuationibus. Spatio uerò quod eſt inter ambas purgationes, utetur ſemel tantum in ſeptimana hora una ante cœnam ℈ 1. aloes optimæ in pillulæ formam redactæ: ac præterea ſæpiſsime accipiat mane myrobalanum chebulum conditum in Oriente: erit enim efficaciſsimum remedium ad exiccandum cerebrũ, corroborandumq́. Præterea utetur

lotionibus capitis ſingulis ſeptimanis ſemel tantum, quæ ſint ex lixiuio dulci, facto ex ſarmentis uitium, uel ligno ſalicis quantum ſufficit, maioranæ, ſaluiæ, betonicæ, roſarum rubearum, ana M. 1. Agarici ʒ. 1. Decoquantur omnia in prædicto lixiuio, & cum hoc caput abluat, deinde moderate ſiccando extergatur cum pannis moderate calidis: abluatur ueſpertinis horis ante cœnam, ita ut non amplius in aërem exeat uſq; ad ſequentem diem. Item geſtet continue in manibus poma odorata arte confecta, & poterunt eſſe huiuſmodi:

℞. Seminum nigellæ ʒ 4.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ʒ iij.
Storacis calamitæ optimæ ℈ 4.
Laudani electi mollis ℥ 2.
Muſci
Ambræ ana ℈ 1.

Cum maſtiche & colophonia diſſolutis ſecundum artem, admiſcendo aquam roſaceam, & oleum aromaticum garyophyllorum, uel cinnamomi, fiat pomum, & utatur ut ſupra. Hoc quantum ad cerebri temperiem inducendam, quod primum fuerat à nobis propoſitum. De ſecundo, de præſeruatione dentium à putredine & nigredine, erit ſciendū primo, quæcunq; diximus ad cerebri temperaturam corrigendam, maxime etiam facere ad dentium præſeruationem, ſi modo credimus, ſicut credendū eſſe arbitror, dentes & nigrefieri & putrefieri ab excrementitia cerebri humiditate: erunt tamen nonnulla localiter adhibenda, ut dentes præſeruentur. Quamuis multa iam præcepimus facienda, nihilominus addentur quoq; alia quædam, ita tamen, ut ea, quæ hactenus inſtituimus, non propterea contemnantur: unumq; erit quod præſtantiſsimum iudico tum ad abſtergendos mundificandoſq; dentes, tum etiam à putredine conſeruandos, quod eiuſmodi eſt:

℞. Oſsium dactylorum ʒ 2.
Coralliorum rubeorum ʒ 1.
Farinæ lupinorum ʒ 3.
Scillæ aſſatæ ʒ 6.
Radicum iridis ʒ 3.

Contundantur contundenda, & omnia miſceantur cum optimo melle, deinde fiant trochiſci parui, & exiccentur in umbra: poſtea uſus tempore diſſoluantur uel in aceto ſcillitico, uel in uino albo, uel in decocto ramorum lentiſci cum uino, & cum eo liquore abluat ſingulis diebus mane dētes, & foueantur, tenendo in ore iſtū liquorem, in ea maxime parte, in qua putreſiunt dentes: ſed prius diligenter fricentur panno albo, ſubtili, mundo. Et ſi uidebuntur gingiuæ quandoq; nimis rubeæ, liuidæ, uel tumentes, ſcarificentur mane, ita ut inde ſanguis exeat, qui exprimatur diligenter & expuatur: poſtea in ore teneat uinum nigrum calefactum, in quo ſaluia, roſæ, & balauſtia decocta fuerint. Aliud dentifricium optimum:

℞. Corticum oſtreorum combuſtorum & pulueriza torum ʒ 3.
Vernicis ſeu Sandarachæ ʒ 4.
Radicum iridis ʒ 2.
Radicis Ariſtolochiæ.
Gentianæ
Centaurij maioris ana ʒ 2.

Terantur omnia per ſe, deinde miſceantur, & excipiantur cum oxymelle ſcillitico, fiant trochiſci parui, & poſtea tempore uſus fricentur dentes cum illis, & lauentur dentes cum aceto ſcillitico, uel diſſoluantur iſti trochiſci cū uino, & fiat ſicut ſupra dictum eſt. Aliud præſtans remedium, quod dentes mirum in modum abſtergit, & à putredine præſeruat, prius frictis dentibus, ſola gutta liniat dentes oleo uitrioli, & poſtea perfricentur cum panno aſperiori, ſtatim enim decidunt ſordes per plurimum

mum temporis collectæ in eis. Si haberi etiam posset cedria, optimum esset ad eundem usum. Quòd si haberi non poterit, loco eius utatur oleo per artem destillato ex uernice seu sandaracha, hocq; idem præstare poterit quod cedria. Quantum ad tertium, non uidemus dentes euulsos aliquo pacto uel artificio refici posse, sicut & alias affirmauimus.

De imbecillitate cerebri cum uertigine & catarrho perpetuo, pro Matrona & Comite à Drichtristain Germana.

Consilium XXIIII.

Illustrißimam Dominam primò esse imbecillis cerebri constat ex uertigine, quã tot annis perpetitur: ex perpetuo catarrhi defluxu: ex eo quod accidit, ubi se bis inuerterit, uideri sibi omnia concidere. Hanc imbecillitatem tantummodo in cerebro ortum habere, an aliunde fieri, posset aliquis dubitare. Cum tamen tam diu perseuerauerint accidentia, quæ multis etiam remedijs hactenus non potuerunt tolli, in ipso cerebro læsionem esse probabile est. Non tamen fieri potest, quin & à uentriculo, & à toto corporis ambitu augeantur cerebri affectus. Nam quamuis propter capitis destillationem, tum ad uentriculum delabentem, tum per neruos & uertebras ad singulas partes corporis deriuatam, languor ille uniuersalis, & uentriculi affectus generari poßint, tamen fit inde circulus: nam ubi semel affectio in inferioribus partibus generata fuerit, cerebro quoq; communicabitur. Iam ergo neq; cerebrum omnino sine inferiorum consensu, neq; inferiora sine cerebro affici puto, sed sibi inuicem utraq; simul mutuo labefieri. Hinc perseuerantia ęgritudinis, & curationis difficultas, omnibus scilicet membris affectis, & præcipue principalibus, quæ sibi æqualiter cõmunicant affectum. Si uerò à me quæratur, quæ'nam imbecillitatis causa sit, credo ad frigidam intemperiem esse referendam, ex perpetua destillatione & perseuerantia, & longitudine morbi, ex tarditate & segnitie accidentiũ. Neq; dubium esse potest, hanc intemperiem frigidam copiæ materiæ congeneris, frigidæ scilicet & humidæ copulari. Non tamen hoc corpus priuari atræ bilis abundantia crediderim: nam calida hepatis temperatura, & habitus corporis, & amplitudo uenarũ hæc facile possunt ostendere: quæ ubicunq; adfuerint, si postea adiungantur curæ, & molestiæ, & animi accidentia, & longæ ægritudines afflictantes, & ætas iam decliuis, fieri non potest quin ibi melancholicus humor redundet, atq; inde deteriores diuturnioresq; fiant uertigines, inde etiam quandoq; tremor cordis. Ergo si curari uoluerit illustriss. D. à tam longa tamq; pertinaci ægritudine, quæ fundamentũ habet, & firmam sedem in membris etiam principalibus essentialiter affectis, & sibi inuicem ad maleficiũ, consentientibus, cum acceßione quoq; peßimorum humorũ, pituitæ inquam destillantis, & atræ bilis euaporantis. Si ergo curari uoluerit illustriss. D. indigebit procul dubio plurimo tempore, diuturna perseuerantia, & pertinaci pacientia, obediendo fidelibus medicorũ consilijs, neq; ab illis recedendo, donec integram sanitatem fuerit consecuta: alioqui si parũ confidat & desperet, & tardum euentum nunquam futurũ putet, medicamentaq; opinetur nihil propterea cõferre, quia sero curant, profecto immedicabilem prorsus reddet ægritudinem, & dum sæpe ad uaria medicorum consilia, & uarias opiniones se conferet, in nullo proficiet. Quod ergo primum præcipimus illud est, ut proponat morbũ habere longum & diuturnum, qui etiam longa indigeat curatione. Hoc ita supposito, primo deliberabit, & enixe studebit Illustrißima D. ut in ratione uictus moderatißima sit: caueatq; in primis ab omni aëris excessu, cerebrum enim imbecille pręcipue ad aëris omnes iniurias exponitur: & quamuis frigiditas in hoc casu maxime aduersa sit, non tamen propterea calori tuto occurret: nam sicut frigiditas auget, deterioremq; reddit intemperiem, ita calor colliquat humores, calorem resoluit, & uires exhaurit. Studendum igitur est

quam maxime, ut aërem eligat temperatum: ideo ab omni flatuum genere, & à pluuijs, à niue cauebit, & æstatis tempore in feruente sole non ambulabit, neq; immorabitur. Germanica etiam uaporaria non adeò placent: qui enim in uaporarijs degit, semper in extremis uersatur, uel nimio scilicet calore, uel nimio frigore. Caput muniat operimentis, quibus ita se ab aëris iniuria defendat, ut non tamen grauetur. Hoc etiam loco laudo, ut semel saltem singulis septimanis caput abluat, scilicet horis uespertinis, post solis occasum, ut possit post capitis lotionem tota subinde nocte se intra cubiculum proprium commode continere, neq; se aëri exponere: eritq; lotio huiusmodi. Sumatur lixiuium ex sarmentis uitium, quantum sufficit ad unicam capitis lotionem, atque in eo decoquantur maiorana, lauri baccæ, pulegium, calamentum, ocimum cum seminibus, & agarici electi contusi, & ligati in petia ʒ 2. addaturq; uini pars tertia ad lixiuij mensuram, & tunc omnia decoquantur ad consumptionem quartæ partis, postea fiat expressio, & colatura, & cum hoc lixiuio lauetur caput cum aliquo sapone odorato. Ex hac enim lotione mirum in modum caput corroborabitur, quæ si conferre uidebitur, laudo ut bis in septimana repetatur. Præterea mirum in modum placet, si pomum habeat odoratum, quod asidue manibus teneat, & odoret. Pomum erit talis descriptionis:

℞. Ladani electi, & pinguis		℥ 1.
Styracis pinguis		
Belzoini	ana	ʒ 1.
Garyophyllorum		
Cinnamomi		
Nucis muscatæ		
Seminum nigellæ	ana	ʒ 2.
Olei de garyophyllis odorati		℥ 1. s.
Gummi tragacanthi		
Masticis	ana	ʒ 2.

Dissoluatur gummi in aceto rosaceo, postea omnibus simul compositis secundum artem fiat pomum, additis in fine, moschi, ambræ, ana gr. 10. Seruetur hoc pomum, & odoretur, ut dictum est. Ad idem quoq; conferet, si perpetuo in cubiculo, in quo dormit, & uersabitur, fiat suffumigium infra scriptum.

℞. Ligni aloes		
Belzoini		
Styracis	ana	ʒ 1.
Sandalorum citrinorum		℈ 4.
Thuris masculi		ʒ 1.

Excipiantur omnia cum gummi tragacanthi dissoluto in aqua rosacea, & fiant trochisci parui pro suffumigio. Præterea operimenta capitis sint, quam maxime fieri posit, candidissima, & caueat, ne sordescant humore capitis: perpetuoq;, præcipue in hyeme, antequàm applicentur capiti, calefiant, & apud ignem exiccentur, deinde suffumigentur odoratis aromatibus, & sic capiti imponantur. Circa cibum & potum, primo, si uino fuerit assueta, à uino non discedat, sed eligat limpidum, non multum potens, colore albo. Si uerò sit assueta ceruisiæ, ad uinum non accedat, ceruisiam tamen eligat sine lupulis: lupuli enim summopere replent caput. Vnico etiam cibo contenta erit, & multitudinem epularum tanquam pestem euitabit, & mihi credat, nihil magis illi perniciosum fore, quàm eduliorum uarietatem: hoc præcipue admoneo & obtestor, & repeto, tum quia ad curationem maxime suam refert, tum quia nouerim nobilium & prædiuitum hoc esse uitium peculiare, ut copia & diuersitate epularum maxime delectentur, sitq; illis honori & ambitioni relatum, quod in perniciem & mortem uertitur. Ergo cauendum moneo, ac præmoneo, à ciborum diuersitate. Vnicus aũt cibus sit facilis concoctionis, & optimi nutrimenti. Talis erit, primo panis purissimi tritici, optime fermentatus, carnes hœdinæ, castratorũ iuuenum, uitulorũ lactentiũ,

pullorum,

pullorum, perdicum, phasianorum, auicularum paruarum montanarum: à reliquis carnibus abstinendum consulo. Oua sorbilia recentia congrua sunt: quandoq;, rarius tamen, pisces saxatiles, ita tamen, ut si pisces comederit, nullum præterea cibum admittat. Abstinebit à fructibus, ab omni acetariorum genere, præcipue ex crudis herbis, à lacticinijs, à pastilibus, & ab his quæ in sartagine friguntur. Cauebit etiam satietatem: bis tantum in die comedat, neq; omnino bibat inter cœnam & prandium. Euitabit animi accidentia quam maxime poterit. Exercebit corpus horis matutinis, uel ambulando, uel equitando, uel intra domum aliquo familiari exercitio incumbendo. Non dormiat ultra horas octo, maneq; circa exortum solis exurgat, neq; comedet nisi post horas quinq;, cauebitq; omnino à meridiano somno. Studebit quotidie excrementa alui reddere, quæ si forte defuerint, ea prouocabit usu aloes, cuius scrupulum sumat hora ante cœnam, quotiescunq; dictabit necessitas. Hæc sufficiant ad uictus rationem, in qua potissimum studiū ab illustrissima sua D. ponendum est, & in hoc potissime curatio huius morbi consistit. Quantum uerò ad medicamenta attinet, laudo ut bis in anno totum corpus expurgetur, uere scilicet & autumno, poteritq; purgatio esse huiusmodi:

℞. Specierum hieræ simplicis ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora una ante prandium. Sequenti die syrupum huiusmodi sumat:

℞. Syrupi de stœchade
De betonica ana ℥ 1.
Decoctionis corticum citri, addita portione garyophyllorum in aqua endiuiæ ℥ 4.

Misce pro uno, sic pro alijs usq; ad septimum. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 3.

Misce, & fiat potio cum aqua betonicæ sumenda in aurora cum custodia.

Item:

℞. Sacchari rosati ℥ 2.

Sumat semunciam ante prandium & cœnam per duos dies post assumptum pharmacum, quod quidem tam autumno, quàm uere repeti poterit. Laudo tamen ut uere mittatur sanguis à uena basilica lateris dextri, uel à saphena pedis dextri, si forte menstrua defuerint, tempusq; mittendi erit post duos syrupos assumptos. Item laudo, ut frequenter, necessario etiam, quotidie mastichen mandat, expuatq; saliuam: quòd si quoq; eandem mastichen deglutiuerit, non erit importunum. Quandoq; etiam masticbes loco mandere poterit frustulum nucis muscatæ, uel tantundem radicis zedoariæ, uel folia dictamni Cretensis non exoluti, si haberi poterit. Præterea hora decubitus, si in aurem utramq; iniecerit oleum odoratum ex garyophyllis, uel oleum nucis muscatæ, quod ex Lusitania defertur, si haberi poterit, non fuerit inutile. His omnibus peractis, si non succedat euentus, quemadmodum cupimus, laudo ut cauteria fiant in utroque crure, in utraq; parte extrinseca, per quatuor digitos infra iuncturam, & dimittantur aperta saltem per annum integrum, & diutius quoq;, si oportuerit.

Quòd si etiam tales aquas habere posset, & stillicidium ab eis sumere, quales sunt nostræ Aponenses, crederem mirifice esse profuturas, si modo & suo tempore, & post debitas purgationes cito exhibeantur.

De uertigine: pro clarissimo Senatore Veneto: Magnifico Domino Bernardo Nauagerio.

Consilium XXV.



Larissimi Domini, sicut mihi uidetur, in quolibet colloquio, quod fit inter medicos, duo debemus euitare. Primo, ne in colloquio discedamus à scopo, quem intendimus. Secundo, ut habeatur ratio eorum cum quibus loquimur. Ne ergo in tales errores incidamus, reminiscemur scopum quem intendimus: ut scilicet, sanemus & recte consulamus symptomatis & affectibus, secundoq; cum doctissimis Doctoribus sumus locuturi, materiæ non sunt disputandæ, sicut in scholis. Quia igitur hodie sumus locuturi de quibusdam cerebri affectibus, qui fuerunt etiam hoc anno declarati in scholis: propterea nunc procedemus tantum per quæstiones quasdam cum illis sufficiant, qui audierunt ea quæ diximus publice legendo. His ita propositis: Cum non possimus curare affectus existentes in hoc Magnifico domino, nisi exquisitissime cognoscamus ipsos: & quia cognitio nostra incipit ab ijs, quæ apparent, primo considerabimus symptomata recitata ab ipso, quæ oportet explicari diligenter. Conqueritur iste clarissimus Dominus de pluribus, & quia olim fuit Consul in Dalmatia, & dum uersaretur circa negocia, & circa lites, propter laborem cerebri, inquit se incidisse in imbecillitatem cerebri: & cum postea Venetias accessisset, & mala etiam ratione uictus uteretur, & studio literarum incumberet, iam menses aliquot sunt, ex quibus inuasit eum hoc symptoma, ut uideretur cadere in terram, & cecidisset, nisi fuisset adiutus, & hoc habuit sæpe. Sed posteaquam sibi consuluit, non sunt uisa perseuerasse, nisi quòd iam quatuor menses sunt, in quibus cum quibusdam circumuolutionibus laboraret, & uideret circumuolutiones illas, cogebatur sedere. Nũc uerò cum sedet, patitur: cum uerò surgit, cessat. Hæc autem circumuolutio non est cum uertigine multa, nec ita immensa, ut uideatur cadere: sed eam circumuolutionem patitur, ut uix possit scire, an circumuolutio sit, adeô breui tẽpore perdurat. Dum autem inuadebat eũ, iam sunt nonnulli dies, circumuolutio ipsa, inflammabatur facies, & iam à duodecim diebus inflammatur. Et uidi ego ipsum insigniter inflammatũ cum leui sudore circa faciem, & cũ ambulabat, cessabat: nunc cum rubedine liuida circumuolutionem patitur leuem sine causa, & cũ ambulat, cessat, nec audimus pati symptomata, alioqui perseuerarent in capite aliqua præter naturam. Sensus autem omnes, tam interiores quàm exteriores, habet acutissimos, & dum percunctamur ab ipso, an percipiat in uentriculo aliquid, dicit percipere ructationes. Sed alia symptomata sunt aduertenda, quia inquit quòd postquam hæmorrhoides fuerunt apertæ, apparuerunt pustulæ quædam, & ab ipsis mirum in modum læsus est. Præterea inquit, dum iacet, ut pedes suspendantur, nunquam inuadere ipsum symptoma, etsi multum remanserit: dum autem pedes super terram figit, symptoma inuadit. Quantum autem attinet ad excrementa, quo ad urinam, non est secundum naturam, tum quo ad colorem, tum quo ad residentiam: quia color magis fuluus est: nec habet colorem illum palearem, qui indicet bilem esse concoctam, ut inquit Galenus 6. de tuenda sanitate, ubi dicit: Cum bilis concocta est, in colorem pallidum transit: cum cruda, rufa est. Et Auicenna secunda Fen inquit: Vrina aurea arguit in corpore redundare plus bilis, quàm oporteat. Habet præterea urina hæc subsidentiam indicantem adustionem, & arenulas subrubeas. Excrementa autem per aluum nigra sunt (ignoro tamen an omnia talia fuerint) cum ampullis, & tumida sunt: & tetigi hypochondrium dextrum, & percepi tensionem cum flatibus. Hæc sunt quæ præter naturam uisa sunt consideratione digna, tam symptomata, quàm actiones læsæ, quàm excrementa mutata, quia hæc indicant affectus interiores. Inuestigandi ergo sunt intrinseci morbi, à quibus proueniunt talia symptomata. Sed quia ordinate debemus procede-

procedere in diuisionibus, ut sciamus lapsum præter naturam, ad moderanda medicamenta, & ad præsagiendum maxime facit, si sciuerimus temperaturam totius corporis, omissa pro nunc singulorum membrorum temperatura. Et proculdubio plus redundat in isto Magnifico uiro, & plus redundauit calidi, quàm frigidi: & secundum qualitates actiuas per calidum uidetur recedere à temperamento: in passiuis per humidum, ut posit corpus calidum & humidum pronunciari, & ut dicunt isti, sanguineum, quia ex tali temperatura generatur plurimus sanguis. Et hoc ostenditur ex signis: si habitum totius uolumus considerare, redundat plurima carne, & sanguine, & habet colorem rubeum, quia quarto de tuenda ualetudine, color indicat humorum dominium, nisi in profundo latuerint. Igitur temperatura calida & humida sanguinem indicat. Præterea ex operationibus naturalibus hoc idem attestatur: bene concoquit, & reliqua naturalia opera bene exercet, quæ per calorem innatum, qui humidus est, fiunt. Præterea operationes cerebri caliditatem indicant cum humiditate, quæ non superat caliditatem, sed hæc dominatur humiditati: ideo bonus discursus est. Pulsum præterea habet plenum, magnum, & excandescit, licet facile sedetur, quod indicat caliditatem & humiditatem. Ideo ex operationibus omnibus facile eliciemus, & ex habitu faciei, & ex pilis, qui non sunt nigri, nec rufi bilem attestantes, esse sanguineam temperaturam. Ideo iudico ego, corpus hoc secundum totum plus calidi quàm frigidi habere, & plus humidi quàm sicci: & habere corpus tale, talem à natiuitate temperaturam. His ita constitutis, cum talia symptomata apparuerint, & primo circa corruptas imaginationes cerebri, quia quòd uideatur circumuolui, aut non posse sustineri, sine dubio est operationis cerebri læsio: sed quæ operatio lædatur, nolo disputare, utrum lædatur imaginatio, uel sensus communis, an exteriores sensus. Dixerim ego unam lędi facultatem, & esse phantasticam uirtutem, quia potest contingere quòd imaginatio corrupta sit, & sensus reliqui incolumes sint præter uisum, quia spiritus deferuntur ad oculos, qui cum uentriculis cerebri sunt communicantes, ideo patiuntur. Si autem esset passio sensus communis, paterentur etiam exteriores: nisi magnum sit symptoma, nam tum compatiuntur, & priuantur, ut in epilepsia, & in apoplexia uidetur accidere, quia morbi isti sunt affines, & difficile est quòd separetur unus ab alio, sicut hæsitarunt medici Veneti, ut patet ex eis quæ ordinarunt. Iudicarunt enim dispositionem hanc esse in confinio cum epilepsia. Tale ergo symptoma est uirtutis imaginatiuæ, ad quam reliquorum sensuum & interiorum & exteriorum sequitur læsio, cum inualescit causa. Materia uero faciens symptoma, & locus affectus, consideranda sunt. Locus affectus sunt uentriculi anteriores cerebri: materia uero & causa proxima faciens symptoma, ut à Galeno & ab Hippocrate probatur, sunt uapores agitantes & mouentes inordinate spiritus existentes in ijs uentriculis: & agitatio illa est causa formalis & essentialis, quia uertigo nihil aliud est, nisi motus inordinatus spirituum existentium in anterioribus uentriculis. Tale ergo est symptoma, talis locus affectus, causa proxima uapores. Quid modo moueat uapores, an generentur in cerebro, uel aliunde mittantur, dubitari potest. In cerebro quidem, ueluti ob malam temperiem cerebri, uel ob materiam crassam existentem in cerebro. Cum à mala temperatura generantur, fit quia agit diuersa, & fit motus inæqualis humorum, & ex eo motu agitantur spiritus, & fit symptoma. Materia autem crassa, causa est uaporum, uel propter causas extrinsecas, cum à caliditate aëris materia agitatur & incalescit, & ex illa excitantur uapores: uel à nimio motu, uel ab agitatione exercitij, quia materia agitatur, & uapores agitant spiritus: uel ab intrinsecis, ut sunt cogitationes molestæ, ex quibus agitantur spiritus etiam animales intrinseci ex discursibus, & fiunt uapores: uel ob medicinam, aut cibum calidum, ratione cuius fiunt uapores, & eleuantur, & spiritus exagitantur. Vel aliunde deueniunt, tunc aut à stomacho, aut ab alijs membris, uel à toto. Materia autem faciens tales uapores per consensum, potest esse sanguis & subtilis & crassus: potest esse pituita, bilis, humor melancholicus, & mixtus. Ex hoc igitur discursu habemus cognitionem essentiæ morbi: Et an declinet uersus epilepsiam, in ista inclinatione licet lædatur

 magis,

magis, & fiant maiora symptomata, ab eadem tamen causa fiunt: ideo non discedimus in discursu à confinio. Cum ergo hæc ita se habeant quid iudicandum est esse in causa, Magnificum hunc uirum tantis symptomatibus laborare? Non habemus signa, ut dicamus uapores istos esse in cerebro, & in cerebro generari: quia signa quæ indicant primogenium affectum esse in cerebro, sunt grauitas perseuerans, capitis dolor, oblæsio sensuum interiorum & exteriorum: quæ cum non fuerint in hoc Nobili, non est dicendum cerebrum per protopathian lædi: ergo erit per consensum ab inferioribus. A quibus igitur? Proculdubio licet credam aliquid à uentriculo eleuari, non tamen totum, quia non habet morsum cordis, nec mordicationem percipit: non negauerim tamen esse aliquid, quod eleuetur. Sed cum consideramus temperiem calidam & humidam hepatis, & timeat de proprio affectu, & quia est multæ carnis, & abundat calore, & feruido sanguine & calido, habet cerebrum calidum: & Galenus dicit in tertio de locis affectis, nullum corpus magis paratum ad excrementa multiplicanda in cerebro, quàm corpus sanguineum, & calidi capitis, & uenarum, & hepatis: talia corpora non possunt liberari à talibus symptomatibus. Et cerebrum factum est debilius, ut inde apparet, quia existente ualido membro non recipit aliorum excrementa, imo repellit: cum uero imbecillius redditur, cum non possit resistere, recipit excrementa. Sed cum cerebrum ante septem annos ualidum esset, repellebat excrementa: sed cum in maiorem debilitatem incidit, recipit excrementa, & patitur affectus: non tamen ita debilitatum est, ut multum suscipiat. Sed quæri potest quæ materia, & qui uapores: an à pituita eleuentur, & uapores crassi sint, an à sanguine, & tenues sint? Crediderim ego uapores fuisse tenues, & à subtiliori parte sanguinis & bilis eleuatos. A calidis igitur & subtilibus uaporibus affectus prouenit, quia leuem uideo esse uertiginem, & non apparent tenebræ. Ex leuitate autem spirituum subito euaporant, nec tenebras patiuntur, quia non sunt uapores crassi à pituita eleuati, ut in hypochondriaca passione contingit, in qua tenebrescunt spiritus non nisi à uaporibus crassis. Cum ergo non appareant tenebræ, sed subito quædam reuolutio cito transiens, sunt igitur leues, & tenues uapores subito euaporabiles. Cuius signum est, cum sedet ascendunt uapores, quia cum non mouetur, non difflantur: sed cum mouetur, excitatur uirtus per motum, & discutiuntur. Est etiam aduertendum aliud symptoma: cum suspensos tenet pedes, non patitur: cum uero figit in terram, patitur symptoma hoc. Causa huius esse potest, quia sanguis decumbit ad illas partes, & præ multitudine sanguinis obstruuntur uiæ, & fiunt obstructiones, & stupores etiam illi, qui formicæ dicuntur. Cum ergo suspenduntur pedes, declinat ad illas partes sanguis, & humores & uapores non ascendunt. Præterea quòd calor & uapores calidi ascendant ad cerebrum, habemus indicium, quòd ex quo habuit illam phlebotomiam uiolentam factam per hæmorrhoidas (dico uiolentam, quoniam cum non sint ibi foramina, fit uiolenta: & si adsunt, adeo constricta sunt, ut sanguis tantum uaporosus & spumosus exeat subtilis admodum, uiolenter extractus, & crassiores partes remaneant) nõ apparet amplius in facie rubor, nec inflammatio, sicuti prius apparebat, quia non ascendunt uapores subtiles. Et quòd sanguis crassus remanserit, indicant pustulæ illæ, & in urina color rufus: & hoc credo post phlebotomiam apparuisse, quia in corpore est maior caliditas, & propter accidentia animi. Cur uero hypochondrium dextrum appareat subtumidum, hoc est, quia abundat pituita: quia corpora humida facile incidunt in multiplicationem pituitæ, maxime cum causæ extrinsecæ concurrunt: quia habuimus in uere turbulentiam aëris, & nubilosum uer multiplicauit pituitam, quia crassiores spiritus redduntur, & corpus frigidius fit pro ratione temperaturæ: ideo abundat pituita. Et quia habet membra tendentia ad humidum, multiplicata est etiam in cerebro: ideo patiebatur grauitatem, quæ cessauit, postquàm per nares exiuit: & quia ad uentriculum descendit, etiam potuit obstructiones fecisse: ideo apparent adustiones plurimæ, quia sanguis calidior factus est seipso, & pars subtilior euacuata per hæmorrhoidas. Et hæ sunt causæ symptomatum. Id autem quod trahit curationem ad se, est symptoma apparens in capite,

quo

quo ad febrem non percipitur, nec aliud nisi de pustulis conqueritur, de quibus nos debemus esse soliciti in curatione. Stantibus ijs causis, quid credis tu posse contingere? Minime dubium est, si consideremus perseuerantiam symptomatis, credendum est imbecillitatem factam esse in cerebro, & fortè intemperies iam fixa est, quia uidetur labi ad frigiditatem non solitam: siue ab aëre extrinseco, siue ab impresione contingat, dies indicabunt. Siue igitur à causa extrinseca, siue ab intrinseca intemperies maior reddita est, & iam cerebrum incipit pati per essentiam, difficilis erit curatio. Præterea redundat sanguis in corpore calidior euaporabilis, & hæc temperies cum sit difficilis ut remoueatur, difficilis etiam erit curatio. Credo tamen quòd diligentia nostra poterit curari, & maxime quia faciet quicquid imperabitur pro salute sua. Pro curatione igitur huius symptomatis siue sit mera uertigo, siue dispositio ad ipsam, siue dispositio media inter uertiginem & epilepsiam, quicquid sit, crediderim in duobus principaliter consistere curationem: primo, ut prohibeamus uapores ne ascendant: secundo, ut corroboremus caput ne recipiat. Prohibebuntur uapores ascendere, si prohibebimus generari: secundo, ut materia iam genita pro uaporibus, educatur, & auertatur quam longissime. Credo si hæc tria fient, prohibebuntur uapores ascendere: deinde corroborabitur caput cum moderate refrigerantibus & exiccantibus. Quo ad primum, pro prohibitione generationis uaporis, circa rationem uictus studerem, & prouiderem ut cibaria essent pauci alimenti, & non plurimi, quia calorem habet plurimum, concoquentem etiam carnem porcinam, & optime. Oportet igitur ut abstineat à multum nutrientibus, & à pane non bene fermentato. Carnes uituli porcinasq; euitet: & ab omnibus quæ plurimum nutriunt, à leguminibus, & ab ijs quæ multum & malum præstant nutrimentum, summopere abstineat: à lacticinijs, à pastillis, & ab omni genere piscium, præterquàm à saxatilibus. Pullorum iuuenum caro, & auium quæ degunt in campis, & hœdina, uel uitulorum paruorum, alterata cum frigidis succis, ut cum succo agrestæ, probatur: & utatur succo granatorum, citriorum, ubi stomachus toleraret, & tandem quæ parum nutriunt essent laudabilia. Et si cibis Arabum ex lentibus cum aceto decoctis uti posit, illi mihi non displicerent: sed quia non sumus consueti in his, dimittemus illa. Ptisana etiam hordeacea conueniret. Præterea uina paucifera alba, quæ prouocarent urinas, essent conuenientia: & uellem ut diureticis uteretur, quia diuerterent ad alias partes, & non generaretur plurimus sanguis: & uinum sit potius acidum & austerum, quia non multum nutrit, & urinam prouocat. Deinde declinet potius ad uigilias, & à somno diurno caueat. Præterea prouideat ut habeat beneficium alui. Vtatur frictionibus asiduis, & maxime inferioris partis: ideo post cœnam fricentur pedes, quando uadit dormitum. Dicetis uos, in podagram incidet: utinam, ut caput defendatur. Præterea utatur mane exercitio temperato, & multum ambulet post frictiones. Caueat ab omni excessu circa operationes animales, & maxime circa studium literarum, à quo abstineat. Quo ad coitum, uellem uteretur aliquando, non tamen multum agitante, tanquam re excernente superflua, & maxime ante cibum. Et hæc quantum ad sex res non naturales, ut non multiplicetur multum sanguis. Quo ad medicinas, hoc corpus quia maxime tolerat phlebotomiam & pharmacias, uellem ut ijs duobus uteretur auxilijs. Quo ad misionem sanguinis, quia iam fuit euacuatus, dimittemus eam. Laudarem & euacuationem toto anno: & medicinæ essentillæ quæ purificant sanguinem, & euacuant: primo esset casia, quæ humores crassos, adustos, bilem & pituitam euacuat. Vteretur etiam rhabarbaro, quia aperit, abstergit, & euacuat. Vteretur etiam syrupo rosato solutiuo, agarico præparato, præcipue propter dominium pituitæ nunc generatæ: & acciperetur casiæ uncia, agarici præparati sesquidrachma: & interpolatis uicibus sumat hanc medicinam, quandoque rhabarbarum, quandoq; syrupum rosatum solutiuum, & zucharum rosatum cum rhabarbaro in diebus calidioribus æstatis. Transactis diebus æstiuis, pilulis uteretur ex hiera simplici, agarico, & rhabarbaro, quæ possent dici de tribus, nisi quòd loco aloës ponitur hiera simplex. Hæc euacuant uentriculum, ob-

structiones

structiones remouent, & à capite euacuant. Placeret etiam syrupus acetosus multæ acetositatis, cum aqua pentaphylli, aut acetosæ: quia in pentaphyllo est uirtus exiccandi, & prouocandi urinam; acetosa etiam corroborat cor, refrigerat, & exiccat intemperiem hanc: syrupus etiam de acetositate citri: & quandoque alterando perseuerarem, & quandoque dictis uterer medicinis, quia optime tolerabit. Et hæc quo ad euacuationem, quæ fuit secundum institutum, ut prohiberentur uapores. Tertium institutum propositum est, ut fierent auersiones uaporum: & quod mihi præcipuum uidetur, est, quòd omnino fierent cauteria in cruribus, & si quod corpus accipiet iuuamentum, hoc erit: si enim à suspensione pedum accipit iuuamentum, quid recipiet à cauterijs? Etiam in hæmorrohidibus sperarem, si fieret apertio: sed fallax est apertio hæc, quia prouocatione per sanguisugas non est usus: aperiuntur enim uenæ ex operatione illarum, & si hoc fieret, optime res se haberet: si non, non succedit, quia subtilior pars euacuatur, & crassior remanet. hæc de auersionibus. Dicetis uos, Tu igitur uelles in hoc iuuene tam magna remedia facere? Vtique: quia dicit Galenus 5. Methodi: Cum magnæ sunt ægritudines non modo præsentes, sed futuræ, si à leuioribus uolumus procedere, longum paramus ægroto interitum. Cum ergo accidens non sit ita leue, sed suspicio est de epilepsia & apoplexia, ideo plurimo studio oportet prouidere. His omnibus factis, si perseuerarent affectus, esset considerandum an conuenirent balnea Calderiana, quia rectificant caput, refrigerant, & prouocant urinam, & adustiones remouebuntur, & obstructiones, & pustulæ: estque maximum remedium pro adustionibus, & tunc non eleuabuntur uapores, quia in hoc corpore est maxima dubitatio de sanguine adusto. De Patauinis non dicerem, nisi fieret maior lapsus. Et quia aquam ligni Indi proposuerunt medici Veneti, nō laudarem eam: quia cum uteretur uictu tenui, aqua exiccaret, quare exiccarentur humiditates & per accidens iuuaret: ideo in ea nihil sperarem. Quo ad corroborationem capitis, credo quòd optimum erit corroborare prohibendo uapores ascendere: & factis euacuationibus optimum esset zuccharum rosatum, & confectio triasandali, & myrobalani conditi chebuli, quia mirum in modum corroborarent caput & uentriculum. Similiter ex linimento, ut Galenus facit, inungerem caput cum oleo rosaceo, & inijcerem in aures puluiscula ex sandalis, myrtis, rosis, & sandaracha, ad reprimendum & refrigerandum: eadem spargerem super caput, odoramentis etiam ex sandalis, rosis, uiolis, nenufare, camphora, cum aceto rosaceo in sindone uteretur, & oderaret. Et ista uia procederem. Multa alia essent dicenda, sed hæc exempli loco sufficiant.

De uertigine, & melancholia.

Consilium XXVI.



CAsus recitatus à Bellocato. Proponitur nobis nobilis iuuenis 28. annorum, qui patitur malam dispositionem uentriculi, uentositatem, & agitationem, & uomit materiam pituitosam, & aquosam, Vertiginosus etiam factus est ante annum, adeo, ut quando equitat, metuat casum ex equo. Sed si quiescit aliquantulum super manibus, redit ad pristinum statum, perpetuo sentit grauitatem capitis. Tristis etiam est sensatio, ut credat se priuatum esse manu, & eam sibi prolapsam esse putat. Tristatur alioqui de nulla re, sed semper timet ista mala, quæ tamen nulla sunt, & agitatur corde. Olim multa laboriose & inordinate fecit, noctu discurrendo, & alia. Antea passus fuit febrem quartanam per quinque annos. Post illam, cum fuisset curatus, acquisiuit pustulas, seu abscessus in occipitio capitis, unde liberatus fuit per quendam dolorem capitis. Sed de qua nunc quæritur affectione, est uertigo, uomitus, tristis illa sensatio Fuit autem uir negociosus, mercator & agricola, & moratus est in locis palustribus.

MON-

MONTANVS. Nobilis hic iuuenis queritur de duabus dispositionibus præter naturam. Primo, timet plus æquo, ea, quæ timere non debet. Secundo, uertigines patitur. Ista duo symptomata sunt ambo affectus cerebri. Primum attingit imaginationem, quia iste timor est quædam corrupta imaginatio. Vertigo autem manifesta est, quia uersatur circa sensum communem, quoniam uidentur omnia circumagi. Hæc inquam symptomata consideranda nobis ueniunt, non tantum secundum speciem, sed etiam secundum intentionem, & remissionem. De timore autem prius dicemus. Timor est imaginatio. Imaginatio autem læditur tripliciter. Primo ratione metus corrupte, si quidem est imaginatio corrupta. Sic etiam corrupte imaginatur, qui nimis sperat. Sed corruptio, quæ in metu, adiunctam sibi etiam habet aliquam diminutionem. Diminuitur enim motus imaginationis in metu, quia deficit spiritus in proprio motu & manet intus, contra in spe extenditur, quia augetur ibi plus æquo. Timet igitur iste iuuenis, non præsens aliquod obiectum, sed ne aliquid de futuro ei accidat. Nihilominus tamen, quando audit iucundum aliquid referri, supra modum lætatur, sin iniucundum, tristatur. Vtroq; igitur corruptionis uitio laborat, & spei, siue gaudij, & timoris. Vertigo est etiam actio corrupta in sensu communi, sed non est cum diminutione. Est igitur uertigo maior, quàm metus. Timor est affectus ipsorum spirituum, uel ipsius animæ, quæ timet ob frigiditatem spirituum, & caloris, sicut audaces habent spiritus calidiores, sic qui timent, semper frigidiores spiritus habent. Spiritus enim calidi, humidi atque subtiles esse debent. Ergo quando decedunt à proprio temperamento, frigidi fiunt, sequiturq; timiditas, secundum quod spiritus isti magis uel minus sunt affecti. In hoc igitur iuuene caussa timoris est frigiditas spirituum, sed remissa. Spiritus uero generantur ab humoribus. Est enim spiritus pars uaporosa sanguinis, unde Aristotel. secundo de gener. animalium. Qui habent sanguinem subtilem, spiritus habent agiles, & contra. Ergo sanguis in isto iuuene est frigidus, & crassus, non tamen intense. Hinc dicimus in hepate istius iuuenis à caliditate generatum esse sanguinem crassum, in principio quidem propter adustionem, quæ tamen nunc fit remissior. Adustio enim fuit à calidiore plus æquo ipsius hepatis intemperie. Etenim naturalis hepatis istius temperies fuit calida, quæ quidem aucta primum fuit ab ætate florida, in qua nunc est. Deinde etiam cogitationibus, curis domesticis, computando, scribendo, &c. siquidem est mercator. Accessit pessima uictus ratio, quæ etiam auxit cruditates, & obstructiones uenarum Mesaraicarum, & hepatis. Aucta obstructione prohibetur euentatio, unde supercalefit sanguis, & inde quartana nata est, post quam dolor capitis successit ex delatis sursum uaporibus, ut Gal. tertio de locis affectis docet. Dolor capitis fit, quando inflammatur hepar, & nidorosos uapores emittit. Ab hoc dolore subortum est ulcus cum eschara, è quo plurimus euacuabatur humor, sicut in morbo Gallico crustæ fiunt ex adustione. Ergo caussa quartanæ & escharæ fuit calefactio hepatis. Ex nuncio allato, de morte amicæ, incurrit in summam constrictionem cordis, ex frigiditate, & crassitie spiritus, quia sanguis ex tali nuncio etiam magis refrigeratus, & exiccatus fuit, & sequuntur spiritus tales qui principaliter in corde generantur. Cor contrariam sibi temperaturam, uarijs motibus agitatum, & angustijs affectum, contraxit. Nam dolor ob nuncium mortis multos dies durauit. Non igitur mirum, si spiritus cerebri per consequens ad talem dispositionem deueniunt. Igitur ægritudo est in cerebro, quia calor non est in subiecto proportionato, nempe crasso. Et recte dicit Aristot. secundo de gener. animal. Sanguis non est calidus per se, sed à spiritu habet suam caliditatem. Caussa igitur intemperiei est in hepate, sanguine, & spiritibus. Vertigines fiunt à circumuolutatione uaporum in cerebrum ascendentium à partibus inferioribus, ac humore pituitoso. Quia si essent melancholici uapores, sæuiora facerent accidentia, & diutius ibi perseuerarent. Porro uapores hi pituitosi sunt, ex uentriculo frigido pituitoso, quandoquidem etiam nausea infestatur, & spumosam habet urinam. Cæterum pituita ista generatur à frigiditate uentriculi, licet uentriculus in sua substantia siccitatem habeat, quia partes

illæ

illæ attinentes ad uentrem, sunt graciles & excarnes. Ergo est frigiditas illa cum siccitate, quæ proinde generat pituitam, unde requiritur, ut intemperies illa calefaciendo corrigatur: sed tamen non siccando. Hinc sequitur, ut de timore dicamus, qui oritur, cum crudi humores sunt in uenis Mesaraicis, & ibi interclusi faciunt uapores, adiuuantes ad timorem, sicut dicebat Diocles 3. de loc. affect. apud Gal. Et ab illa materia uiscida etiam fiunt flatus. Sunt ergo affectus isti per consensum in cerebro, ab hepate & uentriculo. Macilentiam adesse, & illum emaciari non est mirum, quia hepar corrupte concoquit, uentriculus diminute, & Mesaraicæ obstructæ impediunt transitum.

PROGNOSTICVM. Quia non uenerunt hi affectus, seu symptomata ad multum gradum, & potius sunt à causis procatarcticis, credo eum bene curatum iri. Versatur in locis palustribus, & semper in ijs aër est crassus. Ex aëre autem nutritur spiritus, ergo ex crasso generatur crassus spiritus, & obscurus. Vitet igitur ea loca, eligat aërem subtiliorem, quàm sit Estensis, qui tamen non omnino sit subtilis. Alioqui cura Medicorum uana erit, & seruet bonum regimen in sex rebus non naturalibus. Purgetur bis in anno. De Thermarum potu an conueniat, quærendum, quia timuit eius Medicus, ne fieret maior siccitas spirituum, & proinde crasities: recte igitur cauit exhibitionem illarum aquarum. Vtatur potius ijs quæ humectant sua substantia. Potestis quidem exhibere etiam istas aquas, sed cum tali diligentia, ne exiccetis. Et propterea modice exhiberem eas, tum quantitate, tum tempore. Credo utilissimum esse mittere sanguinem, propter refrigerationem & contemperationem ipsius hepatis, quia humor iste melancholicus, non multum recessit à sanguine, & tali in casu libenter mittit sanguinem Gal. 4. de tuenda ualetud. & in capite de Melancholia similiter, lib. 3. de locis affectis.

De uertigine ex melancholia Hypochondriaca.

Consilium XXVII.



CAsum recitauit Stephanellus. Nobilis uir in ætate iuuentutis 33. annorum, quatuor ferè mensibus conqueritur de malis dispositionibus in partibus corporis principalibus & minus principalibus. Est enim scabies, seu infectio cutis per uniuersum corpus cum uertigine, quæ primo contigit illi, cum esset in templo, & frequenter illi, noctu præsertim, contingebat. Facta purgatione, nunc ita frequenter uexatur, & magis in die. Queritur de stipticitate alui, & quòd cibus illi in stomacho uideatur fluctuare, sicut pila in aqua. Non dormit bene, ut prius, & percipit grauitatem quandam in somno. Olim etiam siti affligebatur, nunc non ita, nec dolor capitis adeo continuus. Ante quatuor annos omnino sanus erat: sed solebat habere purgationes naturales bis in die, sanguis fluebat per nares, & sordes quoque per aures. Ille 17. annorum uxorem duxit, & plures habuit filios.

MONTANVS. Illud, de quo præcipue queritur nobilis uir, uidetur esse uertigo, quæ merito timetur. Est enim accidens cerebri, non contemnendum, propterea quòd minetur grauiora. De uertigine igitur loquemur, & ita omnia accidentia quæ patitur, & passus est, considerabimus simul. Vertiginem, quam patitur, principio noctu magis sentire solitus fuit quàm die, ita ut cum aggrederetur eum, totus contremisceret. Cum uero magna uertigo non sit, nisi in ea omnia obiecta uisus uideantur circumuerti, ac noctu nullum sit obiectum. Erit in hoc uiro maxima, & quasi species epilepsiæ, quæ fit, quando uapores & flatus circa uentriculos circumuoluuntur, & faciunt sua reuolutione, ut exteriora uideantur circumagi. Habet hoc symptoma morbum aliquem, à quo pendet. Et quia cerebrum patitur, in cerebro erit morbus aliquis, sed

quis

quis sit, & quales habeat caussas, inquirendum. Quod ad solutionem continui, nulla hic facta est, quod ad compositionem, credo, quòd toto tempore, quo adest morbus, sit in compositione. Est enim morbus in uia, quæ occupatur à materia flatuosa, non quòd penitus uiæ repletæ sint, sed accedunt ad obstructionem, ita tamen ut materia agitari posit, & facere sensum uertiginis. Est etiã morbus in numero, quia ibi est aliquid, quod esse non debet. Atq; ita duplici modo uitium est in compositione. Quod autem non sit morbus in temperatura, apparet, quia si qualitas aliqua impressa foret, non recederet, sed perduraret: & quod sit à flatu, apparet inde etiam, quod tam facile desinit, flatu scilicet superius, uel inferius emisso, quod non fieret, si facta esset aliqua impresio. Quia igitur morbus dependet à re obstruente, à flatibus uidelicet, qui sunt uel calidi & humidi, aut calidi & sicci, uidendum quales sint, & à quo membro generentur. Credo autem, quòd sint permixti, & generati ex omnibus quatuor humoribus. Nunc uideamus primo caput, an illud det aliquam occasionem morbi, an uero sano capite uapores tantum ab inferioribus membris ascendentes morbum excitent. Sensus interiores, imaginationem, memoriam, discursum (quæ sunt actiones propriæ cerebri in ipso, & dispositiones eius immediatæ, nec unquam fallunt) omnes habet integros; actiones etiam prodeuntes à cerebro. Sensus exteriores, & motus est illæsus, unde non possum dicere aliquam occasionem morbi à cerebro pendere: cum illud membrum sanum dicatur, cuius actiones integræ. Hic caput modo patitur, quandiu durat paroxysmus, & à flatibus occupatur. Vnde igitur est? Habemus caussas manifestas, conqueritur de uentriculo, quòd tarde concoquat, percipiat rugitus perpetuos. Ex operatione autem læsa cognoscimus uentriculi intemperiem frigidam (forte etiam humidam, sed hoc non ita perspicue notũ) quæ diminuit actiones, ut non fiat uera concoctio, ideo partes uiscosæ à calore debili agitantur (sicut etiam in mundo exteriori fieri solet) & fiunt flatus. Ita habemus, quòd sit læsio à uentriculo, & qualis sit. Habemus & hepar male affectum, & intemperie calida præditum. Ideò autem hoc est, quia laborauit pruritu, & scabie, quam non habuit per contagium aliquod extrinsecum, sed sponte. Est autẽ propter adustionem in sanguine crassiore seipso, & magis feruente, unde & salsedo sequitur in materia humida, ut dicitur 2. & 3. Meteororum: Salsi autem humores, à natura expulsi ad cutim tendunt. Et quia crassiores sunt, non possunt difflari, sed pruritum tantũ excitant. Pruritus igitur indicat hepar calidius, quàm conueniat naturæ, licet naturaliter etiam calidius habeat, ut primo statim intuitu apparet. Ex ratione autem uictus, & alijs extrinsecis factum se ipso calidius, quod quidem facile fieri potuit. Nam in habentibus symbolum facilis est transitus. Et quòd hepar calidius generet plurimum humoris adusti, aliud signum est, quòd noctu, cum mouentur humores melancholici, timet præter modum, ita, ut etiam tremat, quod quidem arguit abundantiam humoris melancholici, ad quem, sicuti uidemus, tota curatio illorum Medicorum tendebat, & forte plus uidebant isti, quàm nos in paruo hoc tempore. Ex his omnibus patet generari plurimum pituitæ, ratione uentriculi frigidioris, plurimum etiam sanguinis, quia hepar sua propria dispositione calidum, sine multo excessu in pasiuis, plurimum etiam biliosi humoris adusti, propter hepar nunc supercalefactum. Atque ita omnium humorum copiam maiorem esse, quàm requirat natura, idq; propter intrinsecas dispositiones uentriculi, & hepatis. Ad quas deinde accesserunt caussæ extrinsecæ: aër primo, per totam enim hyemem in cubiculo subterraneo egit, & humido. In pluuijs equitauit, passus accidentia animi plurima. Multa usus Venere, quæ potuit maxima caussa esse ad debilitationem uentriculi. Asidue scribit, quod exercitium omnes coctiones impedit, ex quibus omnibus paulatim fit impresio, quæ ultimo tandem conspicitur, sicut gutta cauat lapidem paulatim, & non uides quantum una gutta faciat. Ita in ratione uictus mala paulatim fit impresio, & cum deinde manifestus fit morbus, ultimo delicto imputatur. Hic post multa & longa delicta, mense Martio primum pruritus apparuit, tandem reuelatus morbus, uapores scilicet ad caput ascendentes, & facientes uertiginem, quæ ubi semel cœpit, durat postea, & per interualla certa redit, ubi scilicet aggregantur

gantur uapores, sicut fit in alijs morbis, qui paroxysmos habent. Ex his patet, quis sit morbus, num essentialiter in capite, & à quibus pendeat caussis. Ac fortasse fit feruor ille, quem Galenus uocat melancholiam hypochondriacam ex sententia Dioclis, quæ est ebullitio humorum in uenis Mesaraicis, ex qua plurimi flatus fiunt in corpore, & plurimi uapores crassi, & adusti eleuantur ad caput, & faciunt non tantum uertigines, sed etiam melancholiam. Et uidetur, quòd Medici myrachialem putarunt, ex ipsorum curatione. Hæc de indicatione morbi, nunc ad prognosticum. Vbicunq; huiusmodi flatus, dicit Galen. prolongantur, hæc est natura morbi, ut longus sit. Sed si sibi caueat, non est periculosus, si non caueat, periculosus maxime, quia uertigo, nisi occurratur, uel epilepsiam, uel apoplexiam, uel melancholiam prænunciat. Ex se quidem non periculosa, sed uidendum ne in grauiora cadat.

CVRATIO. Omnino, ex quo morbus est in membris naturalibus indiget euacuatione & diuersione. Hic autem oportet nos diligentes esse. Si enim euacuabimus isto modo, ut hactenus factum est, ad peiorem statum ægrum deducemus. Membra affecta sunt. Hepar calidum, & uentriculus non bene concoquens, & aggregans cruditates. Quòd si medicinis soluentibus euacuabimus, illa primo calefacient hepar, omnes enim medicinæ trahentes, calidæ sunt, & tractio non fit nisi motu & calore. Oportet etiam calorem esse, qui penetret, & aperiat, & ita plus calefiet, & exiccabitur hepar. Trahentur enim humores uitiosi ab ambitu totius corporis ad membra principaliter læsa, tanquam ad centrum, quod prohibet Auicenna. Ad hæc, longo eorum usu deperditur uirtus uentriculi, & præparabitur ad fluxiones detestabiles. Exterminarent enim calorem eius naturalem, quem adhuc habet, & eliderent uirtutes eius, & mineras. Cauerem igitur ab Electuario de Diaphænicone, & alijs, quæ hactenus exhibita sunt. Ideo laudo Excell. Vest. cum præposuerint Rha barb. & Diacatholicon, in quo nihil ingrediatur tale. Et quidem perpetuo euacuandum est hoc corpus, quo duo efficiemus, euacuabimus materiam, & diuertemus à capite uapores. Et fortasse si adhuc purgaretur, sicut solitus erat, non laboraret. Sciunt enim Vestræ Excell. quantum timent Medici, cum supprimuntur aliquæ euacuationes solitæ. Et si Gal. ait, quòd abscissa manu, aut alia corporis parte, nutrimentum eò perferri amplius nequeat, hominesq; subiecti sunt fluxionibus & dysenterijs, propter partem nutrimenti superfluam: quanto maioribus morbis obnoxij erunt, in quibus excrementa retinentur, & euacuationes naturales sistuntur. Laudarem ego in hoc casu frequentem usum Cassiæ, syrup. rosat. solutiui recentis, præsertim autem Rha barb. quocunq; modo exhibiti, uel in pillulis, uel infusione, uel masticatum. syrup. de Cichorio Nicoli, cum Rha barb. qui pro epilepticis compositus est: multo igitur magis minori morbo proderit, & aluum quoque leniet, si accipiatur ℥ 1. s. Diacatholicon etiam laudatur, quia ingredientia omnia sunt benedicta, dummodo bene paretur, propter Rha barbarum, quod ingreditur, hac æstate dari poterit. Hyeme aliquando Hieram, & Aloën simplicem exhiberem, ut continuo euacuetur & diuertatur, & omnia simul confortabunt uentriculum. Diacatholicon propter Rha barb. & Hiera atque Aloë astringendo & exiccando, nam Hiera facta est pro stomacho. In his igitur perseuerarem, quibus si curabitur, bene est, si non, deuenirem ad fortiora. Cauteria in cruribus maxime laudo: diuertunt uapores ascendentes à membris naturalibus. Si morbus essentialiter esset in capite, meliora forent in brachijs, quia plus à capite euacuarent. Et noui quendam ab epilepsia solis cauterijs curatum, neq; ulla alia re. Missio sanguinis nunc dimitti potest in hoc corpore bilioso, & in hoc calore. Vidi enim ante paucos dies, bilem furere in quadam Magnifica domina post missum sanguinem. Euacuetur itaque nunc paulatim, & fiant cauteria, ut dictum est, quæ melius est fieri in æstate, dum humores magis fluidi & colliquati sunt. Hyeme non ita fluunt. Quod autem ad remedia ulteriora, decoctum ligni magis laudarem, quàm aliquod genus balneorum, quia Thermæ calefaciunt hepar, quod non minus curandum est, quàm ipse stomachus. Lignum, etsi quoque calidum, & siccum est, tamen ita alterari potest, ut remotis qualitatibus primis,

tantum



tantum operentur secundæ. Hanc enim ob caussam componuntur Medicinæ, ut inquit Auerroes 3. Colliget. Tolletur caliditas, si decoquatur in aqua Endiuiæ, adeo ut etiam febricitantibus exhiberi posit, & tamen remanebit uirtus secunda, roborabit uentriculum, & exiccabit totum corpus. Credo tamen, quòd aqua Thermarum quoq; non esset inconueniens, si tempus pateretur, & tueretur hepar, & detur cum debitis conditionibus. Nunc uero tempus non est idoneum, poterit tamen bibere, si uidetur necessarium, sub Septembrem. Interea duo fierent, haberet familiaria, & in quotidiano usu aliqua, quæ continuo euacuarent, & diuerterent. Fierent cauteria in cruribus, ac teneret optimam rationem uictus, quæ nota est. Quibus si liberabitur, ut speramus, bene est, sin minus, erit de maioribus cogitandum, ac uel ligni decoctum, uel Thermæ exhibendæ.

De uertigine & paralysi diminuta, pro Doctore Veneto causidico.

Consilium XXVIII.


CASVS recitante Frisimelica: Conqueritur excelentiss. Vir, quod passus sit, & adhuc ex parte patiatur uertigines, quę si perdurabunt apoplexiam facient. Ante aliquot annos discesit ex patria sua Foro Iulio, ubi uersatus est in legibus, petijt Venetias, ut ibi caussas ageret. Ante undecim menses, cum cœnatus esset laute, cum socijs ad aliquot horas naui circumuectus, domum redijt, & dormiuit: mane postea apparuit tumor, & dolor circa genu sinistrum, quem Medici suppurarunt, & ulcere facto curarunt. Cum per triginta dies ita stetisset, postea iterum subeundo magnos labores in causis dicendis, & per plures horas noctis circa urbem uectus, deuenit ad aliquot defluxus amaros, post quos ulcera in ore apparuerunt. Medici multa exhibuerunt, raro tamen dederunt caputpurgia, imò semel loto capite peius habere uisus est. Venit tandem ad ingentes uertigines, durantes per quinq; aut sex horas, ita ut casurus esset & huiusmodi uertigines frequentes sunt, & crebro redeunt, superuenit tandem stupor, seu paralysis in brachio, & pede dextro, quæ satis molesta fuit. Catarrhus quoq; descendit ei in os, qui apparebat tanquam glacies. Adhibita multa cura, & cum ab agendis causis desisteret, tandem uisus est opera Medicorum melius habere. Quærit modo, an denuo posit subire labores, & qua ratione? An uero quiescendum, & quæ ratio uictus sit ei usurpanda?

Suppositis symptomatibus, quibus iste Excellentissimus Doctor molestatur, quoniam fuerunt iam explicata, uenio ad id quod principaliter iste quærit à nobis: quærit enim curationem. Iste est scopus, quo deductus fuit ad nos. Volumus ergo curare Excellentiss. uirum. quid agendum? Primo debemus cognoscere causas suæ ægritudinis, quibus cognitis facile remedia administrabuntur à nobis. Vt autem eæ causæ cognoscantur, debetis primo scire, quòd causæ morbum facientes aut sunt intrinsecæ, aut extrinsecæ, aut ambæ. Intrinsecæ dicuntur illæ, quæ proueniunt à causa intrinseca, ut à mala temperatura membrorum, aut ab eorundem debilitate, extrinsecæ autem sunt illæ sex res non naturales, aër, cibus & potus, &c. Videamus à quibus causis dependeat morbus Excellentiss. Doctoris. Discurrendo primo per intrinsecas, uidenda est temperatura membrorum principalium, & primo hepatis. Video hominem satis carnosum esse, habentem bonum colorem, & ut ipse refert, passus fuit fluxum hæmorrhoidum. Ex ijs iudico hepar ipsius esse temperatum: non dico temperatum temperatura illa æquali, sed accedit maxime ad illam temperaturam: uerum si declinat, declinat per calidum aliquo pacto. Declaratur, quia uideo hominem habere colorem nigrum, similiter pilos nigros, & reliqua, quæ attestantur super caliditate hepatis adurente & exiccante, uerum ista discrasia per calidum non est magna. Accedamus ad uentriculum, audio ipsum bene concoquere, similiter non pati aliquos dolores in ipso, & breuiter

exercet rectiſsime ſuas operationes. Et quia ab operationibus cognoſcuntur potiſsime diſcraſiæ membri, ideo teneo uentriculum eſſe bene diſpoſitum, & recte ſe habere. De corde: cor eſt ſpiritibus refertum, potens ualde, & calidum, cuius ſignum eſt, quòd ipſe eſt firmus, ſtabilis in ſuis operationibus, magnanimus, & alia habet quæ indicant cor eſſe calidum, ac ſpiritibus refertum. De cerebro: credo, & re uera ita eſt, cerebrum ipſius eſſe optime diſpoſitum, ſimiliter recte ſuas operationes moliri: nam audio ipſum habere memoriam tenaciſsimam, ſimiliter eſſe oratorem, & quòd optime diſcurrit, & orat in cauſis ſuis agendis, & breuiter, iſte cerebrum habet ſatis temperatum, atq; nullam diſcraſiam patitur. Audio autem ipſum habere debilitatem uiſus, ita quòd cum prope eſt perſpicaciſsime intuetur, à longe uero non ita recte, hoc non debet referri ad malam cerebri diſpoſitionem: nam ſtat cerebrum optime ſe habere, tamen oculos quandoque eſſe affectos, aut ratione organi, aut ratione conſuetudinis: ratione conſuetudinis, quia & hoc contingit ut plurimum in hominibus ipſis literatis, uti ipſe eſt: iſti enim quia ſtudendo tenent libros prope oculos, taliter quòd ex continuo illo uſu uirtus ipſa oculorum, & natura ipſa ex tali conſuetudine aſſueſcit in tali uiſione prope: quare fit ex tali conſuetudine, homines hos prope acutius intueri, quàm à longe, quia cum à longe uidere non ſit oculus aſſuetus, tunc debilitantur ſpiritus, & non poteſt longe intueri: & hoc, ut dixi, ſtudioſis, ac literis deditis ſolet euenire. Poteſt etiam ratione organi prouenire: nam ſunt aliqui habentes oculos eminentes, ſimiliter oculos ualde nigros: ex tali eminentia, & ex tali immoderata nigredine longe non poſſunt uidere, poteſt etiam contingere propter ſpiritus claros admodum & paucos. Ad rem ergo. Tametſi Excellentiſsi. Doctor habet quod à longe uidere non poteſt, prope uero poteſt, non propter hoc debemus arguere cerebrum eſſe affectum, cum optime ſuas operationes exerceat: ſed, ut dixi, poteſt prouenire iſta debilitas uiſus in hoc Excellenti Doctore à duabus illis cauſis, ſiue hoc proueniat à prima, ſiue à ſecunda, non refert: hoc unum eſt, quòd non prouenit à cerebro. Habetis hucuſq; membra omnia principalia eſſe bene affecta. Et quia diximus in principio, quòd morbus poteſt à duabus cauſis prouenire, aut à cauſa intrinſeca, aut extrinſeca. A cauſa intrinſeca credo morbum hunc in iſto Excellentiſſ. Doctore non prouenire, quoniam (ut dixi) membra omnia intrinſeca principalia recte ſe habent. Quòd ſi dependet à cauſa intrinſeca, tantum ab iſta prouenire, uidelicet ab hepate, quod cum ſit calidius quàm oporteat, & conueniat ſuo temperamento, poteſt inflammare humores, & maxime illos qui putrefactioni ſunt obnoxij: iſti enim mediante caliditate hepatis poſſunt alterari & putreſcere, & ex ipſis eleuari fumi, petentes caput, qui faciunt talia ſymptomata, uidelicet uertiginem, paralyſim illam diminutam in brachio ſiniſtro, & in pede ſiniſtro: ſimiliter abſceſſum in facie, uidelicet in parte dextra faciei: ſimiliter iacturam illam gingiuarum, & alia ſymptomata enarrata. Sed illa cauſa ex ſe non poſſet hoc facere, niſi cauſæ extrinſecæ adfuiſſent. Et quòd proueniant à cauſis potiſsime extrinſecis iſta ſymptomata, uidelicet ab ipſis omnibus non naturalibus, declaratur primo ex aëre. Nam audio iſtum Excellentiſſ. Doctorem dereliquiſſe ſuam patriam, ubi aër frigidus eſt & ſiccus, & montanus, & acceſsiſſe Venetias, ubi aër eſt calidus & humidus & paluſtris. Quantum potuerit iſta aëris mutatio, nullus ignorat: Nam fuit principaliſsima cauſa iſta iuncta cum reliquis cauſis extrinſecis offendendi: aër enim immutat mirum in modum corpora noſtra, cum continue attrahatur: & notum eſt quid dixerit Galenus de aëre in 2. Artis paruæ, ubi uſus fuit hoc uocabulo Exterminare, quaſi innuerit alterationem & damnum impreſſum in corporibus noſtris: & ita aër fuit in cauſa ſymptomatum. Secundo, cibus & potus. Audio hunc excellentiſſ. Doctorem, quando fuit cum ſocijs, ultra modum crapulatum eſſe, & bibiſſe, ſimiliter comediſſe cibos diuerſæ ſubſtantiæ. Ex iſta crapula ergo (re uera ita eſt appellanda) fuit facta putrefactio illorum ciborum, ex quibus fumi eleuati, ac cerebrum petentes, potuerunt facere hoc apoſtema, & abſceſſum, & reliqua ſymptomata. Deinde motus & quies. Audio hunc Magnificum

uirum perambulasse satis per Venetias, & etiam in cymba cum socijs permansisse detecta, & aërem illum captasse, cuius signum est quòd statim sero hora 2. noctis reuersus est domum, & incidit in illum abscessum ingentem, similiter in uertiginē, & paralysim illam diminutam. Similiter somnus & uigilia fuit in causa: nam audio istum, cum uigilandum est, dormire, cum dormiendum, uigilare: nam ipse fessus ex causis agitatis, quandoq; noctu non poterat dormire. ita hæc permutatio uigiliarum & somni potuit etiam esse causa. Similiter accidentia animi ipsa: fuit solicitus in illis causis peragendis: & quantas ipsi Iurisconsulti patiantur solicitudines, & animi affectus, nullus ignorat, & maxime Venetijs, ubi fiunt tot motus, & tot labores in causis peragendis. Similiter inanitio & repletio: hęc fuit etiam potissima causa, eo quia (ut ipse dicit) sunt multi dies quòd ipse non egessit, imò ut solitus erat, nihil egerebat. Ista retentio facta an possit generare uapores malos, nō nos latet. Præterea permutauit consuetudinem: ipse enim solebat comedere horis consuetis, tamen non obseruauit hoc: imò aliquando hora prima noctis cœnabat, aliquando tardius, aliquando citius. Et ita uidetis, quomodo omnes causæ extrinsecæ concurrunt ad hanc ægritudinem. De causis intrinsecis sola illa caliditas hepatis (ut dixi) est. Habemus hucusq; causas. Quid est agendum? curandus est morbus, quomodo curatur morbus? curatur remouendo causas, quænam fuerunt causæ? fuerunt omnes enarratæ: illæ ergo remouendæ. Quid ergo agendum? ego maxime consulo, ut uelit aërem ipsum permutare: nam ex permutatione aëris refrigerabitur corpus, quia consuetum aërem sentiet. Ista est potissima cura ad remouendum morbum hunc, scilicet permutare aërem. Deinde in cibo & potu debet se moderare, sumendo optima cibaria, similiter in debito tempore, animi affectus omnino repellere, dormire quando dormiendum, uigilare quando uigilandum. De euacuatione: ego non auderem fortiter euacuare, quia nūc sumus in æstate, iam mensis Iunius transactus est. Ideo auderem tantum in lenitiuis, dando cassiam cum rhabarbaro, aut cassiam tantum, florem dico: ista enim maxime præstarent, quia tenebimus ipsum corpus lubricum, & hoc maxime debemus quærere. Nam, ut retulit mihi sua Excellentia, quando accessi ad cubiculum, conquerebatur de ista repletione, & dicebat se ex ipsa maximum detrimentum sentire: ideo bonum est uti cassia, ut corpus mundum & lubricum teneatur: & si nollet ita sæpe uti cassia, poterit mane assumere brodium, in quo sit decocta mercurialis, & beta, & aliquid passularum: istud enim lubricat corpus, & facit egerere ualde, ut dicit Galenus in 5. de tuenda sanitate, sanguinis missionem omnino iudico fore conuenientissimam. Nam eius natura, indicat et indicauit, quòd indiget crebra sanguinis missione, quoniam ipse habet fluxum illum hæmorrhoidarum, & nondum est repressus, quod mihi maxime placet, ideo sinerem ipsum defluere, & adiuuarem, si non defluat, est enim sententia illa Hippocratis, Vndecunq; natura repit, eo ducere oportet, si natura demonstret locum conuenientem, quo ipsa facile exoneratur, quare cum uolumus sequi illam uiam, non debemus desistere, & ita prouocare hæmorrhoidas. Postea uellem ut fierent duo cauteria, & si non duo, saltem unum in crure sinistro, ubi habet paralysim illam diminutam: neq; impediret hoc cauterium naturam, ut non faceret diuersionem. Et ita habebimus diuersionem maximam, tum per cauterium, tum etiam per hæmorrhoidas: qua diuersione, ut dixi, maxime indigemus, eô quia materia est in capite, & fuit causata ex illis causis dictis extrinsecis. Similiter causata fuit (& hoc dereliqui) ex clamore. Quantum possit uociferatio ad replendum caput uaporibus, unusquisq; manifeste uidet: isti enim declamatores, fiunt rubicundi, & oculi etiam inflammantur. Et ita quia in causis actitandis ipse multum clamabat, eapropter facta est inflammatio: & ita diuersio necessaria est: quare cauteria summopere laudo. Et ita agerem hac æstate, lubricando corpus cum omnibus dictis, aut cum zucharo rosato recenti: dico recenti, quia recens maxime lubricat, non commiscendo aliquid. Et si isto zuccharo posset lubricari, mihi maxime placeret, quia ex isto haberemus tria, uidelicet corroborationem capitis, uentriculi, & euacuationem fæcum: sed si hoc non præstet, curetur prædictis. Veniente autem autumno, tunc po-

terimus concoquere materiam, & euacuare cum pharmacia, & præsertim cum illa confectione hamech: illa enim mouet humores adustos, & ipsos euacuat, & alijs pharmacis poterit uti secundum humores peccantes, quod cognoscendum illis medicis tunc curantibus derelinquo. Deinde ego corroborarem caput cum caputpurgijs, & ea pararem ex rebus exiccantibus, & resoluentibus. De materia ista, quænam sit materia faciens hunc morbum, an calida, an frigida. Dicam duo uerba. Illi Excellentissimi Medici in hoc fuerunt discordes. Aliqui dicunt quòd erat materia frigida, aliqui calida. Ista est disputatio de lana caprina, eò, quia clarum est quòd sit calida: patet, quia salsa est, erodit gingiuas. Et ita dico, ut etiam dicebat Excellentissimus Doctor, quòd materia est calida & frigida mixta scilicet: & ita si duæ illæ opiniones in unum redigantur, fiet una opinio. Et utranque opinionem saluabimus. Dicam duo uerba de prognostico. Morbus iste curabilis est, non tamen est contemnendus: quia si contemnatur, augebitur continue: quare fiet apoplexia, aut epilepsia, aut paralysis in toto corpore perfecta, ideo non sunt dandæ induciæ. Hæc pauca uolui breuiter dixisse, quæ per Excellentiam uestram erunt iudicanda.

Ad spasmum, ex retentione urinæ, & Vigilijs.

Consilium XXIX.



NOBILIS quidam Vicentinus, ex inordinato regimine in cibo & potu, ante nouem annos in ophtalmiam inciderat, cum exulceratione crurum, curatus à Frachanzano, & nihilominus inordinatissime uiuens, ex cibis crassioribus & multo usu casei, quo mirifice delectabatur, in calculum incidit satis grauem, ut subinde excerneret lapides: iam demum, ante mensem, incidit in omnimodam suppressionem urinæ, ita ut intra mensem totum, uix sex cyathos urinæ emiserit, quanquam multa fuerint exhibita, ut syrupus de radicibus, & Daucus Creticus. Cum per sedecim dies autem integros nihil omnino urinæ reddere posset, nunc per tres dies rursus habuit urinam tam crudam & turbidam, ut mirari aliquis merito posset, porro per nouem dies continuos uigilauit, ita ut in conuulsionem totius corporis, cum febri & amissione uocis inciderit, & nunc patitur continuam contractionem omnium membrorum. Habuerat autem ante aliquot dies uomitum copiosum ex materia pituitosa, & biliosa, ac item fluxum uentris. Cum igitur tantum esset periculum, petijt deliberationem reijci in crastinum, sed tum, ut modo etiam aliquid adhiberetur: est clystere ordinatum.

℞. Centaurij minoris			
Anethi			
Camomillæ	ana	M.	1.
Parietariæ		M.	2.
Fiat decoctum in iure pulli, deinde addantur			
Olei Anethini		℥	3.
Mell. ros.		℥	2.
Hieræ picræ		ʒ	6.

Misceantur pro clystere. Deinde actum est de phlebotomia. Montanus omittere malebat, propter tempus frigidum, & uirtutem oppressam à materia crassa, & frigida. Sed quia Frachanzanus, & alij urgebant, qui ex prioribus uisitationibus uirtutem constare affirmabant, illis quantumuis inuitus concessit, quod non sit præstantius remedium in spasmo, quàm missio sanguinis, si uirtus & reliquæ circumstantiæ concedant. Vngatur autem totum corpus cum hoc unguento.

℞. Olei

℞. Olei Anethini ℥ 2.
Chamæmelini ℥ 1.
Olei de spica simp. ℥ s.
Adipis anserini, sine sale ℥ 1.

Misce, & fiat linimentum. Et quia de singulari cordis dolore conquestus est, ordinauit hoc pro corde linimentum.

℞. Specierum cordial. ʒ 2.
Vnguenti rosati Mesuæ recentis ℥ 1.
Ambræ
Musci ana G 1. Misce.

Ad confortandum cerebrum iusserunt inspergi hunc puluerem capiti.

℞. Ladani electi ʒ 4.
Spicæ
Stœchados
Maioranæ
Rorismarini
Asari ana ʒ 1.

Puluerizentur minutissime, & inspergantur capiti. Pro potu hæc accipiat.

℞. Cinnamomi electi ʒ 2.
Anisi ℥ 3.
Sacchari ℥ 3.

Decoquantur in aquæ communis ℔. 6. ad horam integram, & bibat. A uino abstineat, diæta utatur tenuissima, & attenuante. Montanus metuebat secuturam apoplexiam, idq; factum est eo uesperi: & paulò post mortuus est.

De Vertigine & Epilepsia.

Consilium XXX.

PRimo, Luna crescente exhibuit Cassiam, postea detraxit sanguinem ad ℥ 10. ex uena communi dextri brachij. Deinde exhibuit seq. syrupum.

℞. Syrupi de Cichorio Nic. cum Rhabarb. ℥ 1.
Syrupi de betonica
Mellis rosati ana ℥ s.
Decocti sequentis ℥ 4.
℞. Pæoniæ G. 50.
Radicum Pæoniæ N. 4.
Betonicæ M 1.
Caryophyllorum
Rosarum rubearum
Sand. Citrinorum & rub. ana ℈ 4.

Inuoluantur ista aromata contusa grosso modo, in panno lineo, & decoquantur simul cum Pæonia, & Betonica, secundum artem, in duabus ℔. aquæ, ad consumptionem tertiæ partis: Deinde colentur & exprimantur. Finitis his syrupis, utatur hac medicina.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Trochis. Alahandal G. 10.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Misce, fiat potio, detur in aurora cum custodia.

Pro purgatione peculiari ter in mense sumat, una hora ante cœnam, pillulas è sequenti pasta.

Rhabarbari electi		ʒ	2.
Caryophyll.			
Cinnamomi	ana	℈	2.
Aloes		ʒ	4.
Agarici electi		ʒ	3.
Sem. Pæoniæ		ʒ	1. s.

Misce, cum melle rosato, fiat Magdaleon, de quo sumat ʒ 1. singulis uicibus. Sumat etiam interdum una hora ante cibum Myrobalanum Chebulum unum cõditum. Item interdum mane, ter in septimana, tribus horis ante cibum, utatur infra scripto Electuario:

℞. Scyllæ assatæ, & præparatæ secundum artem	℥	2.
Seminis Pæoniæ pulverizati	℥	1.
Mellis optimi, colati, & despumati	℔	1.

Misce, & fiat Electuarium ad usum. Item collo suspendat radicem ueræ Pæoniæ Masculæ.

Pro Puella Epileptica.

Consilium XXXI.

℞. Floris casiæ	℥	1.
Specierum Hieræ simp.	ʒ	2.

Cum Saccharo fiat bolus. Postea utatur syrupo septies.

℞. Oxymell. Scyllitici			
Syrup. de Betonica	ana	℥	1.
Aquæ Pæoniæ		℥	3.

Deinde sumat medicinam ex confectionis Hamech ʒ 4. Syrupi rosati solutiui ℥ 4. cum aqua Pæoniæ. Postea, quando uult in septimana, tribus horis ante prandium accipiat ℥ s. de Electuario sequenti.

℞. Mithridati optimi	℥	s.
Sacchari rosati	℥	3.
Seminis Pæoniæ	℥	1.
Limaturæ cranij humani	ʒ	6.
Syrup. de cortice Citri	q.	s.

Misce. Item in septimana, loco syrup. mediam scutellam bibat brodij pulli, cum ʒ. 2. infra scripti pulueris.

℞. Limaturæ Cranij humani			
Seminis Pæoniæ	ana	ʒ	1. s.

Fiat puluis, & misce. Si non uelit uti Electuario suprascripto, sumat eius loco mediam unciam mellis Scyllitici. Laudarem & fontanellas factas in loco consueto, si uelit, caput lauet in septimana semel, injiciat in lixiuium radicem Pæoniæ, Maioranam, Stœchados folia, rosarum rubearum, folia lauri, cum una drachma boni Agarici, siccet pannis mediocriter calidis, & custodiat se ab aëre.

Pro illustri Comite â Polhein Germano, Epileptico.

Consilium XXXII.



X structura capitis Illustrissimi Domini, atque ex multis excrementis, nemo non potest iudicare cerebrum illud humidissimum esse, plurimaque redundare pituita: quod facile etiam indicant omnes operationes animales, atque alia signa omnia: ubi postea accesserit pessima uiuendi ratio, non absque ratione consecuta fuerunt pessima accidentia, & præcipue epilepsia,

lepsia, quæ proprie consequitur talem temperaturam cerebri: Cum ergo tum naturalis corporis habitus, tum mala uiuendi ratio ad morbum tum generandum, tum alendum conspirent, meminerit, si modo Illustrissima sua Dominatio suæ ualetudinis curam habuerit, omni conatu utrunq; emendare, malam scilicet uiuendi rationem, malamq; cerebri temperaturam. Quæ quidem præstare non poterit pauco quodam tempore, abstinens etiam ab his, quibus nocumento affici possit. Ideo perpetuo indicenda est illi talis uiuendi ratio, quæ simul & possit morbum, & naturalem corporis constitutionem in contrarium uertere. Primum igitur studebit, ut deligat aërem in quo degat, quam maxime siccum. Calidior etiam eligendus esset, si regio eius pateretur: sed illum saltem eligat, qui quam minime frigidus iudicetur. Humiditas autem aëris quam maxime cauenda est. Valles igitur concauas, paludosaq; loca, & quæ à uentis minime difflari possint, euitet: non tamen propterea uentis caput est exponendū, Austro præcipue, & Boreæ: alter namq; excrementitio humore caput replet, alter intenso frigore constipat, comprimit, concoctionesq; omnes impedit, unde obstructiones oriuntur. Serenas igitur temperatasq; regiones quam maxime expetat, ubi neq; montium asperitas, neq; ualliū depressa inæqualitas, neq; paludes, aut stagna, aut uastitates, aut syluæ intercedant: sed eligat amplas planities libero sole, & ab omni euaporatione quā maxime immunes. Nocturnū etiam aërem effugiat, neq; loca inhabitet terrena, neq; fenestris apertis dormiat, etiam si feruor æstatis accedat. Vbi frigus uel uenti regionem occupauerint, quod euitari non possit, tunc caput congruis operimentis est tegendum, auresq; & ceruix, & totus thorax ab omni frigoris iniuria præcipue defendi debent. Nec minus studebit, pedum ne frigiditatem patiatur: pedum enim frigiditas cerebro ob rectitudinem non mediocriter consentit. Vbi ergo corpus ita optime munitum fuerit, ut possit & humiditati, & frigiditati aëris, & omnibus importunis uentis resistere, tunc curabit ne accidentibus animi molestis aliquo modo affligetur: cerebrum enim ex illis quam maximo afficitur nocumento. Iram igitur, tristitiasq; omnes tanquam pestes effugiat, & quietem animi quærat, iucunde uiuat, cum amicis lætetur, unde etiam cauebit a solitudine. Recedat ab eo prorsus diuturnus somnus, præcipue meridianus & matutinus: meridianus enim generat, matutinus retinet capitis omnia excrementa. Surgat igitur in diluculo, & intra cubiculū suum se continens, deambulando, & corpus congruis motibus exercendo, caput etiā pectendo, quærat omnia capitis excrementa tum per palatum expuendo, tum per nares, tum per aures etiam excernere. Quæ ubi pergit, tunc ad exercitium corporis se conferat, quod quidem suaue molleq; esse debet, & in quo præcipue caput non agitetur, sed crura potius & inferiores partes moueantur acrius: in aëre tamen hoc erit faciendo temperato. Quòd si regio, uel aëris constitutio, aut anni tempus prohibeat, intra proprios lares, atq; intra cubiculum etiam se exercere poterit: neq; enim exercitium singulis diebus est intermittendū: quod sicut molle suaueq; esse præcipimus, ita etiam longum statuimus, ut longitudo expleat, quod mollities præstare non potest. Et si exercitium aliqua occasione prorsus impediatur, exercitij loco frictiones longas toto corpore fieri oportet, omisso tamen capite. Deinde enitatur, ut secundum ciborum proportionem quotidie etiam egerat excrementa conuenientia, tum per aluum, tum per urinam: maxime enim studere debet, ne excrementa retenta caput suis malis uaporibus repleant. Vbi igitur natura in hoc satisfecerit, bene erit: ubi deficiet, tūc artificio suppleatur, cōmodissimumq; & præsentaneū remedium, & ad hunc usum instrumentū erit clysteriū: maxime enim auertit à capite, confertimq; & subito expurgat sine aliqua molestia. Clysteres aūt sint ex betæ, maluarum, furfurisq; decocto, addito oleo & sale, & ℥ 3. mellis rosati. Quod si clysterem non ita facile assumpserit, utatur ante cœnam ℈ 1. optimæ aloes ad formam pillulæ redactæ, hora una ante cœnam, bis aut ter in septimana, si ita res exegerit: nam hoc remedium auertet à capite uapores omnes, prouocabit urinam & alia excrementa, aperiet obstructiones uenarum, corroborabit uentriculum, & uegetabit calorem innatū; hæc enim omnia efficacissime præstat aloes usus. A Venere quam

maxime

maxime abstinebit: nam ab antiquis omnibus, præcipue ab Hippocrate medicorum principe, Venerem nihil aliud esse quàm breuem epilepsiam, proditum est. Superest uiuendi ratio circa cibum & potum, in quo maxima eius curationis portio consistit: ex cibo namq; & potu generantur humores, ex humoribus obstructiones, ex obstructionibus epilepsia. Curandum igitur est, ut humores boni generentur, & non boni tantum, uerum etiam quantitate moderati: redundantia namq; humorum, etiam si optimi fuerint, pessimos generat morbos, inter quos epilepsia quoq;, & apoplexia numerantur. Cauere igitur oportet â cibis tum qualitate, tum quantitate peccantibus. Sed & multitudo ciborum uel uarietas uitanda est: neq; enim in uarietate contingere potest, quin & plus sumatur alimenti, quàm oporteat, & deinde cum assumptum est, ob naturarum diuersitatem & contrarietatem non corrumpatur, & putrefiat. Vnico cibo contentus erit, idq; horis consuetis. Cauebit diligenter, ne cibum assumat, nisi priorem concoxerit: ideo ad mensam non accedat, nisi uera fames coëgerit. Et propterea non malum erit, si quando omnino etiam abstinebit â cibo: id enim natura sæpe exigit, ut quod assumptum est, decoquat atq; distribuat. Prandium sit & cœna inter se proportione correspondentia, ut ex tribus partibus cibi uigintiquatuor horarum, pars una sumatur in prandio, duæ uerò partes in cœna, ita tamen ut post cœnam leuiter & suauiter deambulet, neq; prius cubitum eat, quàm duæ saltem horæ â cœna peractæ fuerint. Cauebit, ne inter prandium & cœnam, & horam decubitus, aliquid prorsus bibat, siue uinum, siue aqua fuerit: neq; etiam aliquid comedat, siue sint fructus, siue aliquid aliud genus edulij: omnia enim hæc summopere nocebunt, & coctionem impedient. Abstinebit præcipue ab omni genere carnium antiquarum, sicut sunt bubulæ, caprinæ, & castratorũ ueterum: â carne porcina cuiuscunq; generis, siue recens, siue salita fuerit: ab omnibus palustribus auibus, sicut sunt anseres, anates: â coturnicibus, quas Itali Qualias uocant, habent enim innatum quendam & naturalem consensum ad epilepticos motus excitandos. Cauebit ab omni piscium genere, præcipue tamen â palustribus & anguillis, & ab his quas Tencas uulgo uocant: ab omnibus pastilibus, lacticinijs, cibarijs frictis in sartagine, â fructibus, præter ficus & melones, quos tamen in pauca quantitate, nec quotidie, concedimus: â caseo, ab ouis duris, ab omnibus acetarijs, præcipue herbarum crudarum, & maxime lactucæ, & tandem ab omni eduliorum diuersitate: â uinis quoq; omnium generum, hoc enim præcipue placeret. Sed si aliquod uinum bibendum est, sit illud pauciferum admodum, & bene dilutum, albũ, & in paucissima quantitate. Quantum uerò ad medicamenta alia, laudo per aliquot subinde annos autumno & uere purgetur: purgatio autem sit huiusmodi:

℞. Floris cassiæ ʒ 10.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Item:

℞. Oxymellis scillitici
Syrupi de betonica ana ℥ 1.
Aquæ pæoniæ ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Post ultimum syrupum die immediate sequenti accipiet infra scriptam medicinam mane in aurora cum custodia:

℞. Confectionis hamech ʒ 3.
Corticum radicum ellebori nigri ℈ 1.
Syrupi rosati solutiui eiusdem anni ℥ 3.

Cum aqua pæoniæ fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Deinde:

℞. Sacchari rosati ℥ 4.

Sumat ℥ s. hora una ante cibum, bis in die. Et hoc pro euacuationibus tam autumni quàm ueris. Medijs uerò temporibus utatur ter uel quater etiam in mense pillulis infra scriptis, sumendis una hora ante cœnam ad pondus ʒ. 1. uidelicet:

℞. Semi-

℞. Seminum pæoniæ ʒ 1.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ʒ s.
Rheubarbari electi
Aloes ſucco citrini
Agarici præparati ana ʒ 2.

Pulverizentur omnia per ſe, & miſceantur: deinde aſpergantur ſucco roſarum puro, & permittantur exiccari, & ita iteretur ſepties: deinde cum oxymelle ſquillitico fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ tres ſingulis uicibus, ex ſingula ʒ 1. & reformentur cum oxymelite ſquillitico. Item utatur frequentiſsime electuario infra ſcripto bis aut ter etiam in ſeptimana, & deglutiat ſingulis uicibus cochlearia duo, tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis ſquillitici ℥ 2.
Mithridati optimi ℥ 1.
Succi radicis pæoniæ recentis ʒ 3.
Seminum pæoniæ
Seminum citri ana ʒ 2.
Pulueris cranei humani ʒ 2. s.
Sacchari roſati ℥ 4.

Miſce cum ſaccharo ſiue Iuleb roſato, fiat lambitiuum. Item quandoque ubi electuarium faſtidierit, ſumet ʒ 1. infra ſcripti pulueris in brodio pulli circa auroram:

℞. Seminum pæoniæ
Pulueris humani cranei ana ʒ 3.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ
Seminum citri ana ʒ 1.

Miſce, & fiat puluis, qui ſeruetur ad uſum. Duo autem cauteria in cruribus continue teneat aperta, & pro his dilatandis loco pulueris utatur unguento hoc:

℞. Vnguenti Aegyptiaci ℥ 1.
Lithargyrij ℥ s. Miſce.

Et cum huiuſmodi ratione uictus & remedijs cum diuino auxilio probabile eſt, ſuam illuſtriſsimam dominationem conualituram. Efficaciora remedia uti minime neceſſaria omittimus, faxit Deus, ne illis indigeat. Succeſſum uerò morbi reſcire ſubinde deſideramus. Caput poterit abluere ter & quater etiam in menſe ante cœnam, atque eo die ſe contineat in ædibus, cuſtodiendo ſe à uento & à frigore. Lixiuium quo ſe abluet, tale erit. Primo conficiat lixiuium dulce ex cinere ſalicum uel uitium, deinde accipiat huius lixiuij quantitatem pro una ablutione neceſſariam, & in ea decoquat maioranam, betonicam, aſarum, & ʒ 1. agarici optimi in panno lineo inuolutam, quam poſtea exprimet diligenter, & cum lixiuio caput abluet, ut dictum eſt, adhibito ſapone odorato.

Pro eodem regimen ante Thermas, in Thermis & poſt Thermas.

Conſilium XXXIII.

℞. Floris caſsiæ ℥ 1.
Specierum hieræ Gal. ʒ 2.
Miſce cum ſaccharo, fiat bolus. Item:
℞. Syrupi de Cichor. Nicol. cum Rhabarbaro
Oxymellis Scillitici ana ℥ 1.
Aquæ Betonicæ ℥ 4.
Miſce pro uno, & ſic pro alijs.

℞. Con-

℞. Confectionis hamech	ʒ	4.
Syrupi rosati solutiui	℥	4.

Cum aqua fumiterræ, fiat potio, danda in aurora cum custodia.

℞. Mithridati	℥	s.
Sacchari rosati	℥	3.
Syrupi de corticibus citri	q.	s. Fiat mixtura.

Hoc Electuario usus per interualla est, pro præseruatione, sæpius etiam aloes pillulas deglutiens, uespere, ante cœnam, donec Thermarum tempus adesset: Tricesimo Maij die, ad Thermas missus est cum hoc regimine. Vt caueat ab aëre humidiori, à pluuijs & uentis maximis, cum uel aquam biberet, uel ex balneo lotus rediret, quo tempore aër apertos facilius poros penetraret. Mane semper in ortu Solis surgat, sicut in Thermis consuetum est fieri, & ibi redditis excrementis, post integram horam, cum iam Sol lumine suo aquam attigit, & humiditatem nocturnam calore suo depulit, ualidioremq; in operando aquam reddidit, curet sua dominatio afferri aquam à fonte, & ibi paulatim obambulando bibat, usq; ad tres aut quatuor cyathos, quos nunquam excedat, nec aquam in sequentibus horis aliam bibat, nisi priorem antea reddiderit: & postquam bibit, se exerceat, ac, si serenum est cœlum, & sine uento: ipse ad fontis scaturiginem accedat. Nam aër ipse apertiones obstructionum adiuuat. Ieiunabit autem post aquæ potum, per quatuor horas, & postquam operationem suam expleuit, ad prandium accedat, quod ex cibo tenuiore, facilisq; concoctionis paratum sit, cum propter potũ uentriculus debilitatus, multitudinem cibi ferre nequeat. Poterit etiam comedere alternis diebus, ouum recens, in aqua coctum, sorbendo uitellum sine albumine, postea brodium pulli, cum modico carnis, de capreolo, aut uitulo iuuene, nõ ualde salito, semper cum appetitu desinat, & caueat omnes cibos dulces, calidos, pingues, crassos, difficilioris decoctionis, quia obstructiones augere possunt. Columbas, conturnices, omnia fricta & salita, quæcunq; item ex aceto, lacte, piscibus, aromatis facta sunt, & omnia genera fructuum, uitet. Post prandium, in maximis caloribus Solis, in camera oblectetur cum socijs ludendo, aut aliud aliquid agendo, quod somnum impediat, qui ei omnino fugiendus est per quatuor horas post cibum, donec cibus in uentriculo digestus, & per membra distributus sit. Neq; se exerceat, ne crudus cibus à membris attrahatur, & nouæ obstructiones fiant. Vacuo uentriculo, ad aquas ipsas accedat, & ibi in uase, uel loco bene cooperto, ad collum usq; in aquis sedeat: prima die per dimidiam horam, secunda die per dimidiam, cum quarta parte horæ, & sic ascendendo, donec per integram & horam dimidiam ibi manere possit, quod tẽpus nunquam excedat, ne nimium uires fatigentur. Post balneum in camera bene clausa, & ab omni uento libera, bene abstergatur pannis linteis calidis, uel etiam dimidiam horam in lecto quiescat, sine somno tamen, & si tum sudaret, esset eo melius. At tum iterum calidis pannis abstersus bene, induatur uestibus, etiam calidioribus, ne aër amplius iam rarefacto corpore penetrans febrem illi excitet. Obambulabit in loco aliquo amœno, uel si uentus, & cœli intemperies impedient in cubiculo suo, cõtra omnes flatus munito. Dum in ipso balneo est, nihil bibat, neq; comedat, multas ob causas. Esset in primis necessarium, semper etiam tertio uel quarto die aquam mutari. Videmus enim, licet semper affluat alia, tamen nisi loca balneorum eluantur, aquam ipsam naturalem calorem amittere & uirescere, ita ut quasi mutata & corrupta uideatur. Vespere autem id semper fieri debet, quoad horam debitam iterum repleatur, & refrigeretur. Post ambulationem uespertinam, cum dimidia hora quieuit, cœnabit, & comedet duo oua, iniecta & cocta in aqua, sine putamine, cum modico, aut nullo sale, uel ex iure pulli, cum modico pane, & bibat aquam suam coctam ordinatam, uidelicet ex Aniso, & parum Cinamomi per dies quinq; uel sex, ut uideamus, quæ iam natura & uirtus corporis pati possint. Pro eo enim reliqua augeri, aut moderari necesse erit. Elapsis diebus aliquot, ut ad guttam deueniat uelim, quam accipiat super suturam coronalem, in dorso iacens, seu inclinatus potius, ut ad posteriores partes corporis aqua defluat. Velim autem

lim autem, ut singulis diebus potum aquæ acciperet, ut supra ordinatum erat, & postea elapsis horis duabus, acciperet guttam per unam horam, aut minus, secundum quod posset pati, post horam unam uel duas pranderet, modo præscripto. Inde ad duas uel tres horas, cũ alij ad guttam redire solent, redeat & ipse, & per horam accipiat, deinde per aliam horam quiescens, balneum ingrediatur, ac se lauet per horam, ac reliqua agat, eo ordine, quo supra. Hoc regimine usus, bibit aquam duodecim diebus, lauit se tredecim horis, accepit guttam sedecim horis, & inde Patauium reuersus est. Vt redijt: D. Montanus cauteria duo in cruribus loco solito apponi curauit. Ea, ut facilius aperta teneret, Chirurgus laminas ex argento cum hemisphærio perforato fecerat, pilei figura, sed ea nimium inferebant dolorem, quare ex ligno Hederæ globulos fieri curauit, quos imponebat, supponendo folium Hederæ, si non adesset inflammatio, cum unguento magistrali, aut si appareret, iubebat folium Plantaginis imponi, aut Solani, cum eodem unguento. Fit autem illud hoc modo.

℞. Vnguenti de cerussa ℥ 1. s.

Misce ad ignem, & postea in petia extende, & appone. Pro immunditie intus auferenda uelim inspergi farinam hordei; prohibet enim ne generetur caro, & ne globuli dolorem inferant. Si autem nimium cresceret caro, imponat spongiam, factam in modum globuli, & imbutam alumine usto, per duos uel tres dies, uel loco Aluminis usti, utatur unguento Isidis, ut fiat globulus ex Bombace: uel spongia, & in eo unguento bene intincta, imponatur per noctem. Quòd si hæc leuiora nascentem carnem non prohiberent, utatur sequenti, & applicetur prædicto modo.

℞. Vnguenti Aegypt. ℥ 1.
Lythargyri ℥ s.

Misce. Hæc facta eo tempore sunt, & ille perseuerans in debito regimine uictus, & abstinens à uino, liber fuit per tres menses à morbo. Sed sub autumnum, aut quia in uictu peccarat, aut quia tempus frigidius aduenerat, uel ex utroq;, iterum redijt malũ, eam ob causam Montanus eum subito purgare cœpit, & primo dedit iterum.

℞. Cassiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ simpl. ʒ 2.
Cum saccharo fiat bolus. Postea:

℞. Syrup. de Betonica.
De Stœchade ana ℥ 1.
Aquæ Boraginis ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Horum cepit 12. & illi medicinam exhibere uoluit.

℞. Trochis. Alahandal G. 12.
Confectionis hamech ʒ 4.

Cum succharo fiat bolus, inuoluaturq; in nebula, & detur mane cum custodia. Hunc bolum cum accipere deberet, & abhorreret nauseabundus, & differret usq; ad horam decimamquartam, relapsus in morbum, duos paroxysmos habuit, sed leniores, fortasse ex medicamento. Vocatus Montanus iam peracto paroxysmo, iussit ut nucem muscatam in ore teneret, & smaragdum alligaret ita pectori, ut gemma respiceret regionem cordis. Diæta quoq; exquisita uteretur. Altero uesperi, bolũ quem morbo præuentus non acceperat, in clysteri immittere iussit, & exhiberi uesperi, hora ante cœnam. Mane uerò eundem bolũ renouari & accipi iussit. Hæc bene operata sunt, & plurimum materiæ uiscidæ, & pituitosæ eduxerunt. Sequentibus diebus cum ob paroxysmum quem habuerat, timidior, metueret subinde, ne iterum morbo corriperetur, & se semper correptum iri imaginaretur, iussit, ut alternis diebus sumeret hoc Electuarium.

℞. Mithridati optimi ʒ s.
Sacchari rosati ʒ 3.
Musci
Ambræ ana G 1.

Misce cum modico Iuleb rosaceo, fiat bolus, inuoluatur in nebula, & detur tribus horis ante prandium. Interim lætus uiuat, sine timore: quòd ex solo timore hic morbus interdum oriatur. Post hæc pillulas ex Aloe, per totam hyemem sæpius exhibuit, interdum etiam Coccias deglutire eum uoluit. Ipse nihilominus toto tempore singulis mensibus laborauit semel, ac diutius fere, quàm antea laborare solitus fuerat, ita, ut semper duos, nonnunquam tres paroxysmos, unum post alterum pateretur. Sub medium hyemis, cum ualde timeret, & paroxysmi etiam anticiparent, ita, ut non semel, sed interdum bis in uno mense, aut ter in duobus mensibus inuaderet, iussit ut singulis diebus sumeret Oxymellis Scyllitici ℥ 1. horis tribus ante prandium, & postea obambulet, idq; multis diebus continue faciet, cibis ordinatis semper utens, & aquam bibens sine uino, toto tẽpore, nec ulla in re peccans, nisi quod cibi quantitate nonnunquam, & præcipue uescendo pane, modum excederet. Vere primo iterum purgari cœpit.

℞. Casiæ		℥ 1.
Specierum hieræ simp. Gal.		ʒ 2.
Misce, fiat bolus.		
℞. Syrupi de Absinthio		
Mellis rosati	ana	℥ 1.
Decocti Boraginis		
Liquiritiæ		
Calendulæ		℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Accepit syrupos undecim, & post hos alium bolum ex Casia, cum Hiera. Statim postea suum syrupum de Elleboro exhibuit, ut euacuata pituita tot iam purgationibus melancholicum etiam humorem aggrederetur, neq; id infœliciter successit, & sine aliqua difficultate. Post syrupos ad decoctum ligni uolebat accedere: Sed quia aliquot dies intercesserant, quo corpus melius perpurgaretur, pillulas Coccias uesperi exhibuit, quæ ea nocte fœlicissime operatæ sunt. Mane subsecutus paroxysmus uehemens, & grauior quàm unquam ante sensisset. Quare post biduum ad lignũ accessit, & uoluit quidem, ut in syrupis decoctis in Aqua Betonicæ semper decoquantur ℥ 2. radicis pæoniæ, & præterea cum biberet syrupos, imponeretur etiam pulueris seminum pæoniæ ℈ 1. uel ʒ s. Syrupum primum mane hora octaua sumeret, ac inde in lecto maneret per horam, ac si sudor emanaret, sudaret, sin minus non ad id se cogeret. Hora duodecima deinde pranderet, ac primis quidem decem diebus quarta parte pulli, & uno pane contentus, suam aquam biberet. Subsequentibus uerò 20. præter passulas & bis coctum nihil comederet, & secundario coctum lignum biberet, post 31. ad primorum dierum diætam rediret. Hora uigesima secunda secundum syrupum acciperet, ac deinde hora uigesimaquarta cœnaret, uel antea. Toto hoc tempore, ab aëre humidiori, & uentis sibi caueat. Et si talis esset constitutio, in suo cubiculo conclusus uiueret. Singulis etiam 10. diebus bolũ Casiæ ex ʒ 10. sumat, quo die syrupum matutinum posset omittere, ut deniq; in hoc regimine ad quinquagesimum diem usq; perseueraret. Ita ut ultimis diebus unicum modo syrupum acciperet. Aeger statim secundo die, postquam ad potum ligni peruenit, cœpit passulis & bis cocto uiuere, & secundum decoctum ligni, pro potu accepit, & in ea ratione uictus perdurauit. Post quadragesimum diem paulatim ad carnes, & priorem diætam redijt, usus deniq; potu ligni per aliquot dies. Toto autem eo tempore morbo non laborauit, quin etiam corporis habitus, qui inflatus antea uidebatur, melior fieri uisus est, & ad naturalem speciem reduci. Post potum ligni, quia in patriam sibi redeundum erat, iussit Montanus, ut non nisi matutino tempore equitaret, ad decimamtertiam uel decimamquartam horam usq;. Reliquũ uerò diei ardente sole in hospitio uiueret. Vino parce uteretur paucifero, & quàm maxime diluto. Et per multos menses & dies optima utatur diæta, uescens carnibus iuuenum uitulorum, hœdorũ, & alijs optimis cibarijs, quæ in consilio prohibita nõ essent. Corpus bene exerceat

horis opportunis, & omnes animi molestias fugiat, sed quàm maxime Venerem. Vtatur quotidie, aut alternis diebus, dato puluisculo, sumendo in brodio, aut aqua cocta, aut uino, multa aqua diluto, quousq; durabit. Tertio quoq; die Aloeticas pillulas accipiat hora una ante cœnam, in reliquis post modum se regat, prout in Consilio nostro diffuse scriptum est.

Electuarium pro Epileptica grauida, ad educendam pituitam, sine molestia & nocumento fœtus.

Consilium XXXIIII.

℞. Caricarum pinguium per setaceum expressarum	℥	4.
Medullæ Carthami	℥	1.
Rhabarbari electi	ʒ	2.
Cariophyl.	℥	s.

Misce omnia simul, & cum syrupo de corticibus Citri, fiat Electuarium, de quo sumat ℥ s. horis tribus ante prandium, semel aut bis in septimana, secundum necessitatem. Exquirente quodam rationem compositionis, dixit se eam ex Galeno habere, semen Cartami ad educendam pituitam sine molestia prodesse. Et ut id facilius, & cum minore molestia fiat, addi carnem caricarum pinguium. Rhabarbarum uerò iuuat ad eductionem, & simul confortat membra sine astrictione. Caryophylli cor & cerebrum roborant, quæ duo membra in hoc morbo maxime affliguntur. Sunt omnia hæc talia, ut in quantitate tam parua, grauidæ tuto quidem exhiberi posint.

De Epilepsia, per consensum à partibus inferioribus, unà cum retentione menstruorum.

Consilium XXXV.

FRACHANZIANVS casum ita exposuit. Puella tredecim annorum, patitur semel in mense, uel bis aut ter contractionem uniuersi corporis, in qua non memoratur. Et hoc maxime noctu illi accidere solet. Et cum illam aggreditur hoc symptoma, incipit quidam affectus in uentriculo, qui ascendit per gulam in cerebrum: post quem aduenit symptoma, quod durat interdum per horam, interdum per semihoram, interdum citius pertransit. Emittit quandam spumulam ex ore, & cum recedit symptoma, relinquitur resolutum alterum brachium dextrum, ita ut non posit flectere. Si ei porrigatur aqua, euadit, cum eam bibit. Dum carnibus, piscibus aut dulcibus cibarijs utitur, incurrit in hos affectus, qui inordinarij sunt, & minus laborat in quadragesima.

MONTANVS. Postquam mihi est ultimus loquendi locus attributus, ideo seruando ordinem propositum, suppono, puellam tredecim annorum esse calidæ & siccæ temperaturæ, ut nobis relatum est. Et licet ratione ætatis, & sexus etiam debeat esse humidius hoc corpus, ita tamen dominatur in eo caliditas, & siccitas, ut tendat ad adustionem. Neq; immorabor in recensendis symptomatis cum facilimum sit reperire causas istorum. Primo, certum est, quòd epilepsia sit contractio uentriculorum anteriorum in cerebro. Est enim talis contractio formalis ratio, ex qua sequitur contractio totius. Fit autem ea contractio propter aliquam læsionem, quæ potest esse uel à qualitate nuda, uel à materia, eaq; uel corpulenta, uel uaporosa. Qualitas adueniens potest inducere subitam alterationem, ideo uentriculi insurgunt ad expellendum

nocumentum, sicut fit in tussi à pulmone. Et talis qualitas potest esse uel frigida, quæ faciat talem contractionem, uel etiam aliqua ex secundis qualitatibus, ut mordicatio: uel est aliqua materia, quæ facit nocumentum ratione quantitatis, uel etiam est ratione qualitatis innominatæ. Sed quales sunt illæ qualitates innominatæ? ut est Epilepsia per consensum, quæ fit à uermibus. Et talem causam refert Galenus, quando dicit de qualitate frigida, deueniente à pedibus ad caput. Ac tot modis fieri potest Epilepsia sine materia. Materia autem adueniens, & inducens Epilepsiam, uel est uaporosa, uel humorosa. Porrò tot genera uaporum esse possunt, quot sunt humores. Sed Epilepsia solet fieri ex pituita, cum propter sui uiscositatem adhæret uentriculis. Et uirtus insurgit ad expellendum, & fit cerebri constrictio. Et quando fit à materia, plerunq; fit à pituita, raro à bile, neq; à melancholia, cum non sit tanta, ut possit facere talem obstructionem. Si ergo fit à materia, fit à pituita. Tot igitur esse possunt causæ Epilepsiæ. Modo, huiusmodi materia an uapor sit, siue humor, uel per essentiam, uel per consensum est uestigandum. Quæramus igitur, quæ causæ sint ratione quarum incidit in epilepsiam. De hoc dicam quod sentio. Non credo possibile causam istius epilepsiæ esse pituitam, imò potius esse uapores malos, operantes sua mala qualitate. Et non simpliciter mala qualitate faciunt hoc, sed ratione multitudinis, contractionem efficiunt in istis uentriculis. Nec uapores arbitror generare in capite, sed ab ambitu uenarum totius corporis eleuari, & per eas ascendere ad caput: atq; utrunq; conuenire, materiam uaporosam, & malam qualitatem. Quæ autem sunt rationes, quæ me moueant? Præmitto corpus esse calidum & siccum, & gracile, præterea magis afficitur æstate quàm hyeme, & longe melius degit in hyeme quàm æstate. Quando lac & dulcia comedit, exacerbatur. Si esset pituita causa huius morbi, in maiori copia pituitæ magis affligeretur. Et in hyeme plus aggregatur de pituita, uerum in æstate plus affligitur. Fit ergo ex uaporibus malis, generatis in inferioribus membris, & ascendentibus ad caput, quibus in hyeme pituita illa generata potius est medela, quæ restinguit eos, & diluit, quare in quadragesima non patitur. A comestione lactis, cum ingeritur in uentriculum facientem flatum nidorosum, & hepar est calidum, ratione eius attrahitur lac ante coctionem, & acescit, & corrumpitur, ac in euaporationem nidorosam conuertitur, qui uapores nidorosi ascendunt ad caput, & faciunt hos affectus. Lac enim cum acescit, habet uim stimulandi, & quia acrimonia fundatur in substantia tenui, cito ad caput perfertur. Læditur à dulcibus, quia dulcia illa uertuntur in bilem, & euaporationes acres, à quibus excitantur illi affectus. Præterea est unum symptoma, quod præcedit, nam ante paroxysmum tremore maximo occupatur corpus. Iste tremor procedit à uaporibus acribus erodentibus, ut uidemus in febri tertiana. Deinde audiuimus, quòd plerunque pertransit cito, & ad summum per horam durat, deinde percipit in brachio resolutionem, quæ facile pertransit. Si esset materia crassa, non tam facile resolueretur. Quòd autem plus, aliquando minus accidit, est ratione diuersitatis uaporum, secundum quod sunt crassiores uel minus acuti, uel magis. Post audio catarrhũ apparere in fine paroxysmi, hoc est, quoniam uapores excutiunt aliquem humorem generatũ in cerebro. Et ita uidetis omnia correspondere rei, & si uolumus loqui cum ratione, credo, quod non possit aliter esse, quoniam adest caliditas hepatis. Et Gal. 3. de locis affectis, de dolore capitis ait, quòd habentes calidum hepar, facile patiantur dolores capitis. Quod aũt ita sit, uidetis, quia est iracunda, propter multam adustionem factam in bile, & ratione huius temperaturæ, accedente mala uictus ratione, accidunt ista symptomata. Retentio etiam menstruorum non parum nocet, nam in anno 12. solent euacuari ista menstrua, & credo quòd horũ retentio foueat morbũ, cum habeat 14. annum. Non dico, quòd non possit esse aliqua mulier, quæ in 16. incipiat habere menstrua: sed istæ sunt frigidissimæ. De curatione credo, quòd optimum est expectare tempus eruptionis menstruorum. Parũ exercetur, & si exercetur, mouetur tumultuarie. Audio, cum est in naui, quod excitantur isti uapores, & fit ille affectus. Quia tunc uidetur moueri, & non mouetur caput, in terra autem non ita afficitur, quoniam

etiam



etiam caput mouetur. Et ideo credo, quod bonum esset, ut exerceret se moderate, & haberet decoctum, quo prouocarentur menstrua & medicamenta, ut est uel Aloe, uel Hiera. Et si uellet purgari, esset optimum, ut bis in anno purgaretur uniuersaliter, ut tamen primo minoraretur materia. Et daretur syrupus de fumo terræ, qui aperiret, & syrupus de Cichorio, & decoctum eius, & capilli Veneris: et euacuaretur cum syrupo rosati solutiui uel infusione Rhabarbari. Quæritur modo, an conueniant balnea? Et respondeo, quòd conueniant, quia est in eis uis purgandi & aperiendi, ex quo conuenirent, ut prouocarentur menstrua: ideo per 14. dies possumus uti, nec timeo caliditatem, modo redderentur per urinam. Quia si non redderentur, adhærerent hypochondrijs & inflammationis periculum esset. Sed si pertranseunt hypochondria, non faciunt tantam impressionem. Et inde habemus apertiones uenarum, & prouocationem menstruorum. Sed dentur moderate balnea, ita ut egerantur priores aquæ, antequam reliquæ accipiantur. Quod autem dicit Arist. in 14. anno emitti menstrua illa, dicit terminatiue, quia uidemus manifeste in 12. hoc fieri. Et quod dicit de nigellis, illis non esse copiosum sanguinem menstruum, intelligit de melancholicis adustis. De pituitosis autem excrementis in uentriculo, non curo hoc, an habeat uentriculum frigidum, & refertum plurimis excrementis pituitosis. Et sic argumenta Doctoris non faciunt contra ueram determinationem, quam credo omnino esse uerissimam.

De Epilepsia, cum morbo Gallico.

Consilium XXXVI.

MVlta sunt in hoc casu, quæ singulari speculatione indigent, sed ego ea, quæ necessaria sunt, tantum attingam. Petit nobilissimus uir auxilium à nobis, ut epilepsiam, qua hactenus molestatur, auertamus. Hoc ut rite faciamus, natura eius diligenter consideranda est. Perspecta enim natura morbi, curatio quoque facilior erit. Natura autem consideratur in suis causis, quæ duplices sunt, uel internæ uel externæ, & deinde in ijs quæ sunt annexa, ut intensio morbi. Intrinsecæ quædam formales sunt, quædam materiales. Formalis, siue characterismus huius morbi, est actio læsa uirtutis animalis, tam interioris quàm exterioris. Pereunt enim hic sensus & motus. Causa huius impedimenti principalis est cerebrum, locus sunt uentriculi cerebri, qui obstruuntur, ut uirtus animalis ad reliqua membra transmitti amplius non possit, ut testatur Gal. lib. 2. de placitis Hipp. & Platonis. Obstructio autem, teste Gale. 3. de causis symptomatum, potest fieri multis modis, & non solum propter uasa continentia obstructa, sed propter aliquam intemperiem, & qualitatem malam mordicantem membrū. Quam cum natura insurgens expellere nequit, uehementem motum instituit. Sicut contingit in motu tussis, propter mordicantem aliquam qualitatem, uel in uentriculo patiente singultum, qui assimilatur spasmo, unde Gal. licet spasmum fieri ab inanitione, & repletione dixerit: tamen tertiam speciem spasmi in 7. secundum loca, non proportionatæ materiæ enumerat, ob aliquam qualitatem mordicantem, ut si piper quis comedisset. Causa autem obstructionis, ratione uasorum, est à materia pituitosa, quæ sua uiscositate, & lentore, facile adhæret, & crassitudine uentriculos cerebri replet. Humor enim crassus, ut scitis, maximam habet uim replendi. Raro autem contingit, epilepsiam à melancholia fieri, quod eius sit parua quantitas, nec ita facile ad cerebrum ascendat. Et si hoc fiat, meningas potius, quàm cerebri substantiam occupat. Pituita etiam facit, ratione malæ qualitatis uenenosæ, teste Galeno lib. 6. de loc. affect. Contingit item ex ictu scorpionum, quandoque in pueris propter uermes, ut recitat exemplum Galenus in consilio de puero epileptico. Hæc erat opinio Aristotelis, cum dicat causam epilepsiæ esse uehementem motum. Quantum ad intentionem morbi, dico, quòd est excitatus à ualidissima causa.

Audio enim omnes operationes cerebri maxime in eo ualidas fuisse, quæ non nisi â siccitate cerebri proueniunt: concludendum igitur, quòd fuerit calidi cerebri. Ideo lapsus est maximus, quòd in tali temperie cerebri ad hunc morbum deuenerit. Causæ externæ sunt sex res non naturales, in quibus ita deliquit, ut mirum, quòd non diu obierit. Ad hoc, deterius est, quòd coitu usus est sine modo, & cum incidisset in infectam, & contraxisset morbum Gallicum, uelletq; curari, argento uiuo usus est: quod ex sua substantia frigidum, lædit neruos, & Galenus non nisi pro ueneno agnouit. Pro curatione illæ omnes causæ procatarcticæ amouendæ sunt. Circa cibum & potum necessarium est, ut his utatur, quæ sunt boni nutrimenti, & ut semper admisceat Cinamomum & piper, quia piper, præterquam quòd discutiat flatus, etiam calefacit. Et si est ægritudo chronica, â uino paucifero non abhorrerem. Quantum ad medicamenta, intentio est calefacere & exiccare. Pro morbo Gallico uterer ligno decocto, cum uino, quia habebit siccitatem maximam. Ab unctione uerò argenti uiui prorsus abstineat. Cauteria in hoc casu multum conferrent, quoniam diuerterent, & euacuarent sine molestia. Et hæc satis.

De Incubo & Epilepsia.

Consilium XXXVII.



CLARISS. D. D. si ego recte obseruaui ea, quæ â patiente dicta sunt, inuenio eum laborare quibusdam affectionibus, quarum genus est conuulsio. Et illi, qui eum â principio istis affectionibus uiderunt laborare, retulerunt eas in conuulsionem, tanquam genus propriũ. Est igitur conuulsio. Ea uerò cum sit in neruis, necessariũ est, ut principium neruorum afficiatur: principium autem neruorum est cerebrum. Cerebrũ itaq; afficitur. Sed conuulsio fit, tum ex siccitate, tum ex repletione. Addunt moderni ex mala qualitate mordicante, quam uocant non proportionatam ad materiam. A qua sententia Galenus quoq; non dissentit in libro de comp. medicam. Ex siccitate spasmus fieri in cerebro non potest. Non enim ob siccitatem cerebrum ita contrahitur, ut spasmus generari queat: sed fit â materia opplente uentriculos cerebri, ut uirtus laboret in expellendo eam, & contrahatur principium neruorum, quod est cerebrum. Fit etiam â mala qualitate mordicante, â qua contrahitur cerebrum, ut de puero Epileptico illo testatur Galenus. In hoc Aristoteles non conuenit cum Medicis, qui â sola qualitate frigida uult fieri epilepsiam. Sed nos cum Medicis sentimus. In uiro isto est epilepsia ex duplici causa, tam ex materia opplente, quæ est partim per essentiam in capite generata, partim demandatur aliunde, quàm per consensum, seu auram illam malam ascendentem de crure. Est igitur in hoc uiro conuulsio cerebri, proueniens tum â materia opplente, tum â mala qualitate. Causa huius materiæ crassæ opplentis est prima ipsius temperatura. Ex signis enim uideo cerebrum eius esse frigidum, nam materia pilorum deficit, hinc siccitatis etiam indicium est. Tempora emaciata prolapsa, facies tornatilis, quod siccitatem ostendit. Sed quia siccitas potest iungi cum calido & cum frigido, in isto uiro non est cum calido iuncta, quia si cum calido fuisset iuncta, non tam cito caluus factus esset, quia caliditas adhuc prohibuisset caluitiem, suppeditasset nutrimentum pilis, item non tam cito senuisset, est XXIX. annorum, & apparet sexagenarius. Nam qui habent cerebrum frigidum & siccum, facile & cito circa partes capitis senescunt. Stante tali temperatura cerebri frigida & sicca, non est mirum, si tot materiæ sunt auctæ in capite crassæ. Cum sit cerebrum priuatum calore, ut non possit proprium alimentum conficere, inde excrementa plurima frigida & crassa sunt multiplicata: hepar etiam adiuuat, ut ea augeantur, nam est hepatis calidi & sicci, ut uenarũ amplitudo indicat. Huiusmodi igitur hepar quantũ faciat ad replendũ caput, nemini est dubiũ, cum semper excitet uapores, qui translati ad cerebrũ, augent illã mate-

etiam in cerebro. Quia in habentibus symbolum &c. uentriculus quoque frigidus cruditates multas multiplicauit, quæ etiam ad capitis repletionem contulerunt. Hæ igitur sunt caussæ quæ in corpore sunt, & effecerunt materiam illam immediatam Epilepsiæ. Quibus accesserunt res non naturales, etiam adiuuantes illas internas. Victus fuit inordinatissimus, comedit quæcunque oblata fuerunt, copiose quoque legumina, & brassicas ingessit. Accessit etiam ad hæc, quod est uenditor caseorum, inde in apotheca delitescit, non exercitatus, & inde plurimum multiplicat materias frigidas, & crassas. Aestatis autem tempore exercitatur inordinatissime, à cibo sumpto multum discurrit, quod, quantum malum sit, facile patet, quia cibus crudus, nondum coctus, rapitur ad uenas, distribuitur per corpus, inde multa excrementa in corpore generantur. Item frequentius in sole uersatur, qui exiccat cerebrum, & attrahit materias. Inter extrema duo uersatur, uno tempore nihil prorsus se exercet, alio autem multum, & intempestiue, quod utrunque cruditates multiplicat. Cum igitur habuerit temperaturam huiusmodi multiplicantem excrementa frigida, crassa, & uictus rationem inordinatissimam, non est mirum si incidit in has affectiones, quas omnes patitur, cum illæ materiæ crassæ obstruant uentriculos cerebri, & iuxta quantitatem oppletionis eueniat affectio. Cum etenim ualde obstruit, accidit epilepsia, ut præterito anno, & abhinc duodecimo die ei contigit. Cum uero minus, accidit incubus in somno, ut nocte hodierna. Non differt enim incubus ab epilepsia nisi quantitate, & est incubus quasi leuis epilepsia. Sed hic quæreret aliquis. Cum sit materia in capite, cur non effecit epilepsiam, nisi bis? Fieri potest, ut uirtus expulsiua fortis, tanquàm in iuuene, expellat materias, & inde affectiones non sint ortæ, uel fuit pauca materia, quæ expulsa non caussabat epilepsiam. Sed cum materiæ auctæ sunt tam per essentiam quàm per consensum & ab inferioribus partibus & membris accessit qualitas mala ex crure, inde facta est epilepsia. Item si quæreres, an eius cerebri temperatura sit talis à natiuitate, de hoc nihil est, quod dicam, certi. Potest esse à natiuitate, potest etiam acquiri mala uiuendi ratione. Vt igitur uera ueris consentiant, patitur epilepsiam, ex materia partim generata in cerebro, ob debilitatem cerebri, non conficientis alimentum proprium, partim per consensum, â membris subiectis demandantibus, ut uentriculo, & hepate. Hic etiam dicã pauca de illa aura, quæ ascendit ex pede. Potest ibi materia putrescere, sed Deus scit, si est ibi. Si est, potest putrescere, ex quo pessimi uapores eleuantur, qui sua mala qualitate afficiunt cerebrum, qui etiam illi materię additi facile caussant epilepsiam, quia in habentibus symbolum &c. Ad curam iam deueniamus. Est hic intemperies cum materia, Materiæ debetur euacuatio, intemperiei alteratio. Sed mala qualitas non potest alterari, nisi euacuetur materia. Igitur euacuanda, quia repletioni euacuatio debetur. Sed cum sit hoc tempus hybernum, & simus circa solstitium hyemale, ante quæ solstitia Medici non iubent purgare, nisi 15. dieb. Quæritur igitur, an debet euacuari. Quod euacuari debeat, morbi magnitudo poscit, quia epilepsia omnes sensus hebetat, atque destruit, & epileptici in omnibus actionibus suis fiunt torpidi. Item si epilepsia firmata fuerit, & perseuerauerit, conuertitur aliquando in apoplexiam, & tales apoplexia ferè moriuntur. Quod non debeat euacuari, plures concurrunt caussæ. Prima est, quia humores in centro sunt congelati, non poterunt recte educi, & extrahi. Si enim extraheremus sanguinem, rarefieret corpus, læderetur facile à frigore, quia is non est unus è principibus, qui calido conclaui, aut calidis uestibus defendi possit à frigore, & ita essent ultima peiora primis. Si autem uertimus nos ad morbi magnitudinem, est necessarium, ut euacuemus, licet temporis constitutio contrarium nobis suadeat. Ego inter utrunque uersans, cum morbus det inducias, euacuarem eum attenu ante uictu, & præscriberem uictum tenuissimum. Ita enim mea sententia fert, non ut determinem, sed ut sententiam meam retegam, & conscientiæ satisfaciam. Et purgarem cum leuissime purgantibus, quæ uentriculum parum, & cerebrum euacuarent, ut sunt pillulæ Masticinæ, pillulæ de Rha barbaro, de Agarico, de tribus, de Aloë. Hæ & uentriculum, & cerebrum purgarent leuissime, illæ de tribus

& spiritum cordis reficerent, ob Crocum. Terebinthina etiam esset optima, sed quia nonnulli Medici, & quidem doctissimi sunt in ea sententia, quòd odore suo augeat epilepsiam, & adducunt suas rationes, ego de hac re modo non disputo. Parum quidem est, potest omitti Terebinthina. Et illis, prius à me dictis, poterit uti bis, uel ter in septimana. Et cum continuabit in his purgationibus leuibus per mensem unũ uel duos, educent tantam quantitatem materiæ, quantam uos quæritis uno impetu educere. Item poterimus educere & diuertere per urinam, darem ad hoc acetum Scylliticum, & Oxymel, ante cibum, si haberet mel Scylliticum, optimum esset, quia incideret & attenuaret materias, quæ ita incisæ illis pillulis de tribus, uel Mastichinis, facile educi possint. Ad confortandum cor bis in mense Mithridaticam confectionem sumat. Darem etiam baccas Iuniperi, Dictamum Cretense, uel Caryophyllos ad masticandum, moderate enim exiccarent materias cerebri, & calefacerent: sed quia cor quoque compatitur in epileptica affectione per consensum, ut nonnulli Medici epilepsiam magis cordi ascribant, ac illud immediate compati dicant. Sed hæc quæstio nondum est determinata apud Medicos, utrum cor primario, uel cerebrum afficiatur in epilepsia. Vtcunque sit, certum est cor etiam laborare in epilepsia, inde ad reficiendos spiritus facerem linimenta odorata, & per os darem, ante cibum, bis uel ter in septimana Diambram, uel Diamuscum: ex odore enim reficerentur spiritus. Et recta ratione uictus quoque eum gubernarem. Et hæc facerem hac hyeme, ut illum præseruarem, quæ parua quidem uidentur, sed sunt maxima, & in processu tantum materiæ educent repetita, quantum uestra semel impetuose. Transacta hyeme, circa Pascha, facerem purgationem ordinariam, quam uocant, lenita aluo, minuerem sanguinem, quia hoc corpus excrementis in uenis redundat, & sunt aliqui humores adulti in uenis. Minuerem itaque materiam Cassia, cum Hiera, concoquerem cum oxymelle, cum syrupo de Betonica, his etiam addi posset syrupus de Cichorio Nicoli: si enim recte perpendimus, inuenimus eum factum propter epilepsiam. Deinde materia euacuari poterit Cassia, cum Hamech & alijs similibus. Et tunc etiam Thermas suaderẽ Aponenses, ad exiccandam materiam cerebri, & calefaciendum. Cauteria quoque in cruribus facerem, ut materias diuerterem, præsertim in illo crure, ex quo transit aura, factum enim cauterium prohiberet ascensum auræ ad caput, & natura foramine inuento per illud expelleret. Lotiones quoque capitis utiles essent, ex betonica, maiorana, agarico & similibus, quæ nunc ei erunt præscribenda. Hæc uolui dicere, ut huic ægro & conscientiæ meæ satisfacerem.

De præseruatione ab epilepsia pro puero.

Consilium XXXVIII.



EST ualde uerendum ne incidat in epilepsiam, nam habet caput dispositum ad hanc, quia est humidum, & prosternitur sine causa, qui uidetur esse quidam motus epilepticus. Abstineat omnino à uino, bibat aquam decoctam cum cinnamomo. Item decoquantur tormentilla, pæonia &c. quæ confortant caput & uentriculum, ne uapores transmittantur ad caput ex uentriculo. Vtatur frequentissime agarico, & faciat hoc sibi familiare, ut euacuetur caput, & accipiat 3. s. agarici. Et sic procedatur usque ad annum 15. quia mutatione ætatis fortasse curabitur hic morbus. Quòd si perseueret, fiant cauteria non solum in cruribus, sed etiam in brachio. Caput etiam abluatur cum pæonia, agarico, betonica. Item fiant pulueres ex maiorana, sandaracha, betonica, & similibus, quibus solemus uti ad exiccandum caput in his & similibus morbis, & addatur etiam ladanum contusum cum his pulueribus.

De

De epileptica puella, Frisimelicæ & Montani.

Consilium XXXIX.



Cribitur ad nos de puella, quæ nata est annos uiginti, cuius temperaturam humidam iudico declinantem ad caliditatem. Caput frigidius fortè est & humidius, quia dolor grauatiuus infestat, & ipsa frigus in capite sentit. Vitæ ipsa est intemperatissimæ, & menses sunt suppresi, atque iam à decem mensibus non purgatur: quare in epilepsiam incidit. At uero in dubio relinquitur, ante ne menstrua fluere desierint, quàm epilepsiam sentiret: quanquam ratione probabili id fiat uerisimile. Adhæc uentriculus male est affectus. Ipsa etsi adhibuerit doctissimum Medicum antea, à quo corpus & pharmaco & phlebotomia est purgatum, & bona uictus ratio instituta, tamen & nos propter consilium requisiuit. His supra paulo repetitis, quid rei sit perpendamus diligentius. Temperaturam iudico humidam cum leui caliditate: quia carnosum est corpus puellæ & pingue. Sola uero pinguia semper sunt frigida. Eadem ratio est membrorum principalium, quæ toti: plerunque sunt uniformia. Caput igitur summe humidum: unde deinde uaria symptomata, & ipsa denique epilepsia. Labor capitis diuersus est, dolet, & percipit frigiditatem, laborat epilepsia: an uero fuerit ea cum spuma, aut sine hac, aut cum conuulsione, incertum est. Huc accedunt iam alia symptomata: menstrua enim sunt suppressa, unde promanat mala intemperatura frigida & humida capitis, quæ morbus est mulieris: nam percipit summam frigiditatem. Ipse capitis dolor est grauatiuus, qui demum sunt fontes epilepsiæ: nam epilepsia nihil aliud est, quàm obstructio in ipsis cerebri uentriculis, quæ fit à pituita, aliisque uiscidis humoribus & crassis, qui cum in capite abundent, & accedat ipsa capitis intemperatura, sequitur epilepsia: menstrua enim sunt suppressa, quæ uel sola parare uarios morbos solent: unde etiam materiæ congestæ frigidæ & humidæ, & uentriculi uitio, intemperanter enim uiuit. Intemperantiam sequuntur cruditates, quæ replent corpus malis humoribus, & maxime cerebrum. Ita fouetur intemperatura capitis ab inferioribus: cum eodem communicat totum corpus, quod illi noxios uapores transmittit. Quid igitur agendum est? credis ne eam posse euadere? Vereor equidem ut id fiat, cum ob alias causas, tum quòd in loco sit frigido & humido. Quare nec mirandum est, nihil medicum effecisse clarissimum adhibitis illis medicinis. Verumenimuero cum epilepsia sit primarie in cerebro, uel per consensum: si est per consensum, membrum est alterandum, & antequam hoc fiat, totum corpus euacuandum. Quid? euacuari ne debet per phlebotomiam? Per tempus non licet, quare in uer differendum censeo. Restant instrumenta euacuandi corporis duo, diæta scilicet & pharmacum. In diæta assumat quę aperiunt, incidunt, & aperte attenuant. Inter cætera utatur pane satis fermentato, cum seminibus fœniculi & aliis. Vtatur carnibus attenuantibus, ut auicularum paruarum, & hæ condiantur aromatibus item attenuantibus. Vinum ne dandum sit, dubitari possit, quia caput est affectum: sed quia humores sunt frigidi & crassi, modico utatur uino, atque si hoc nolit, bibat aquam mellis, uel zucchari, aut oxymel, aut oxysaccharum: nec acetum quicquam hic nocere potest ob mixtionem. Decoquantur item betonica & saluia. Vtatur item exercitiis. Quid? semel ne interdiu comedet? Quia uero edere bis in die consueuit, nolo ut quicquam contra consuetudinem faciat. Vti quoque poterit salsamentis, quorum incidere est. Venter frequenter leniendus est, nam est adstrictior, ob crassos & uiscidos humores suspendentes fæces. Quare ante cibum etiam oxymelite utatur. Partes inferiores exerceantur, & frictiones fiant, sed non item in capite. Cæterum exerceatur ambulando & equitando. Concocta materia, ad caput ueniemus. Hiera & cassia uenter leniatur, & materia concoquatur cum syrupo de betonica, oxymelle composito, & squillitico interdum, pilulis cochiis purgetur, quibus aliquid colocynthidis addatur. Ego misceo drachmæ uni ipsarum specierum hieræ,

hieræ ℈ 1. Colocynthidis, usus quandoque erit propter intemperaturam corporis, Trochiscorum alhandal, & confectio hamech ualde est bona. Laudarem multum pilulas illas cochias in hoc casu, quas describit Gal. lib. 5. meth. cap. 14. Suadeo etiam ut sæpe interim purgetur, ac per interualla sæpe pilulis utatur, donec uer attingeremus, in quo demum purgarem & alterarem caput, tunc mitterem sanguinem, cum syrupis materiam concoquerem, & euacuarem: deniq; consulerem etiam ut in nostras has thermas ueniret, & aquam biberet, prouocarentur frictionibus menstrua, ac darem diospoliticon, diacalamenthon, diatrionpipereon. Vterer etiam decoctis calamenthi, pulegij, dictamni, ut materia attenuaretur. Nunquid saphena secanda? Ita: & si hoc nolis, fiant scarificationes circa malleolos, quas antiqui multum laudarunt: nam & ego hyemem uereor.

MONTANVS. In casu proposito utar omni breuitate, qua potero, non tamen ea, ut uidear aliquid quod necessarium sit, prætermittere. Ne igitur tempore abuti uidear, deueniam ad casum istius nobilissimę puellæ. Supponatur istam pati epilepsiam, quod apparet tum ex symptomatibus, tum ex relatione nobis facta à medico ita affirmante: & non morabor nunc in recensendis omnibus causis ipsius epilepsiæ, quoniam necessarium esse minime puto. Ideo ero breuis in recensendo quasdam causas, quas ponere oportet, quoniam ista laborat tali morbo ex diuersis causis. Principales tamen duplices sunt: Efficientes aliæ, aliæ naturales. Quantum ergo ad efficientes causas, quædam sunt intrinsecæ, quædam extrinsecæ. Intrinsecarum prima est inundatio, siue agitatio spirituum in uentriculis cerebri, ita ut spiritus impediantur à libero transitu, & agitati, nernos ingredi nequeant. Vnde sequitur ut totum corpus aliquandiu sensu ac motu priuetur. Secunda causa est ebullitio humorum, siue spirituum contentorum in uentriculis cerebri, propter caliditatem ascendentem. Tertia causa sunt humores contenti in cerebro, qui sua crassitie, uiscididitate & multitudine obstruunt uentriculos cerebri. Quarta causa sunt uapores, uel mala qualitas, ascendentes ad ipsum cerebrum ab istis partibus inferioribus, sicuti à uentriculo, hepate, utero, & consimilibus: qui quidem uapores & mala qualitas cum petunt cerebrum, excitant motus istos epilepticos. Et sic istæ sunt quatuor causæ intrinsecæ. Extrinsecæ uero potissimæ sunt, aër, cibus & potus, accidentia animi: temperatura etiam potest hoc idem efficere. Et has uolui enumerare causas, quas duxi esse necessarias in cognoscenda hac ægritudine, qua ista puella laborat. Materiales uero causę istius ægritudinis sunt uel humores uel uapores: humores quidem aut sanguinei, aut melancholici, aut pituitosi: qui quidem humores uel sunt in cerebro, uel in partibus inferioribus. Si in cerebro, dicuntur causare epilepsiam in capite per essentiã. Si in inferioribus, per consensum, quando scilicet eleuantur uapores, aut mala aliqua qualitas, sicuti à uermibus, aut à morsu scorpionum, aut à cõsimilibus, quæ qualitas tendit ad uentriculos cerebri, & motus hos excitat epilepticos. De loco aũt nihil dicam, cum satis per se constet. At cum sint tot causę, iudicas ne ab aliqua istarum, an ab omnibus talem affectum generari in hac puella? Credo ego quantum ad efficientes attinet, primo quòd adsit illa inundatio spirituum, ut indicatur à strepitu illo percepto, ac si aliqui dimicarent, quem scribunt puellam sensisse in capite, propter agitationem scilicet. Secundam etiam adesse causam credo: nam dixit se percipere ueluti fulgura quædam præ oculis: & sunt uapores quidam ignei, qui faciunt ebullitionem spirituum in uentriculis cerebri, & faciunt apparere ista fulgura. Quòd autem tertia causa adsit, scilicet obstructio ex humoribus crassis & uiscidis ac multis, patet: nam hoc indicat grauitas capitis. Quòd etiam adsit mala qualitas, arguitur, quoniam retenta sunt menstrua, à quibus eleuantur uapores uenenosi ad ipsum cerebrum. Quòd autem à menstruis eleuentur isti tales uapores, testatur Gal. in 6. de locis affectis ultimo. Et sic uidetur quòd omnes causæ efficientes concurrant in ista nobili muliere, &c. Accedit postea temperatura humida uniformis huic dispositioni: nam audimus corpus eius esse carnosum, pingue: corpus autem in quo est pinguedo cum carnositate, significat quòd in eo dominatur caliditas, & humiditas. Si autem fuerit plus de pin-

de pinguedine quâm de carne, ostendet humiditatem præpollere caliditati: & contra si plus de carne, quòd caliditas sit maior. Ideo temperatura hepatis in ista calida est & humida, & nulla est temperatura magis apta ad replendum caput, quàm ista. Et sic inter causas efficientes connumeranda est temperatura. Quòd autem ratione cerebri disponatur ad epilepsiam, patet: nam audio quòd semper habuit debile caput, & semper fuit affecta aliquo dolore ipsius capitis. Causę autem extrinsecæ, fuit mala ratio uictus. Accedit etiam, quòd incœpit alere illos uermiculos sericum nentes, à quibus tum putrefactis, tum uiuis & folijs quibus illi aluntur, eleuantur mali uapores, qui quantum posŝint disponere ad hos motus epilepticos, unicuiq; per se patet. Habuit insuper retentionem menstruorum. Accedit ad hæc omnia regio ipsa, quæ primo est exposita Austro: Auster enim spirat per hos lacus Venetos, & accedit ad hos ualde humidus. Ex parte autem Septentrionis sunt montes, & spirat Boreas, & credendum etiam ibi esse ualles, in quibus colligitur iste uentus, & unitur, & causat maxima frigora, & sic Auster humectando, & Boreas refrigerando, potuerunt hanc malam qualitatem & affectum inducere. Et sic omnes ferè causæ concurrunt, & nulla fuit à nobis superflue enarrata, neque enumerata. De causis autem materialibus, credo quòd humores sint in cerebro: nam habet grauitatem cum summa frigiditate in parte posteriori: ideo concedendum est, quòd ibi sit plurima pituita. Quantum uero ad consensum, credo quòd adsit consensus uteri, uentriculi, & totius. Et ista materia in capite est difformis: nam in parte anteriori sunt uapores illi ignei, in posteriori autem pituita frigida. Talis igitur est ægritudo istius puellæ, quæ agit 22. annum. Et hoc notandum, quantum ad prognosticum attinet. Aetas enim ideo est obseruanda, quia ea sola doceat, an hic morbus curari posŝit. Hęc ætas in fœminis æqui pollet prope annis 40. in uiris. Quia uero anno 14. per menstruorum fluxum, à dolore capitis sanari non potuit, quomodo nunc sanari posŝit nō uideo. Nam hic morbus si à 25. anno ætatis uirum inuaserit, cōmoritur. Vbi puella creuit usq; ad 14. annum, & non sunt remotæ eæ malæ affectiones, non est sperandū quòd ita facile debeant remoueri. Nam ratione ætatis uerendū est ne ægritudo ista sit incurabilis, præsertim alijs concurrentibus. Sed quicquid sit, cura non est imposŝibilis, & si non poterit penitus tolli, saltē efficietur leuior. Et hæc quantū ad prognosticum. De curatione autem, ex quo tot habet causas, oportet singulis occurrere: nam intentiones tum curatiuæ, tum præseruatiuæ sumentur ab illis: oportetq; omnes causas amouere extrinsecas. At si posset mutare aërem, mihi summopere placeret: & si non potest, caueat à uentis australibus, & alijs uentis, & remaneat in cubiculo bene disposito, & alteret aërem ipsius cum aliquo alterante: ut, si esset acetum cum aqua rosata, & fieret suffumigium cū Garyophyllis. Et mihi summopere placeret, ut in cibo haberetur maxima cura, ut scilicet utatur attenuanti diæta: nam si uentriculus abundat pituita, & in toto redundant plurimi humores crasŝi, nihil melius quàm quòd attenuentur, ex quo etiam prouocarentur menstrua. Et panis sit fermentatus, in quo ponerem anisum, & cinamomum: cinamomum enim est tenuisŝimæ substantiæ, si quid aliud, Quantum uero ad carnes attinet, omnes quæ habent uim attenuandi. Galenus autem in hoc affectu exhibebat Apium, quod tamen Auic. maxime detestatur, & dicit quòd nihil deterius: imò quòd à proprietate nocet ipsis epilepticis: & tamen Galenus utitur eo pro medicina conuenienti, in consilio pro puero epileptico. Hæ sententiæ in speciem contrarię facile componi posŝunt. Credo ego quòd Apium âpud antiquos sit quod nos Petroselinum uocamus, non est ita uaporosum, sicuti apium. Et si consideretis, in apio sunt plurimæ humiditates indigestæ, crassæ: nam in tota ferè hyeme est pertinacisŝimæ uiriditatis, & est uaporosum, ac replens caput: & de isto intelligit Auic. à quo est summopere abstinendum. Sed Galenus intelligit de petroselino, quod conuenit in ipsa epilepsia: & hoc modo isti duo magni uiri poterunt conciliari. Et sic attenuanti diæta est utendum. Vinum autem, quoniam est inter attenuantia, uideretur conueniens, licet in principio morbi prohibeatur: hoc enim fit iure: nam triplici causa prohibeatur uinum, morbo existente crudo, dolore capitis, & inflammatione intrinseca.

Nam

Nam si exhiberemus uinum materia existente cruda, præcipitaretur ipsa materia : & in epilesia inconcocta materia est, & mala. Vinum, ut inquit Auic. dilatat animam, & adiuuat concoctionem, moderate tamen sumptum : uinum autem forte & ualidum percutit neruos, & caput: sed laudarem uinum pauciferum. De carne autem & alijs nihil aliud dicam. Factis his, cum morbus habeat duas materias, pro materia quæ est in inferioribus uellem diuersiones, & uellem habere ea quæ continuo diuerterent materiam à capite, & lubricarent aluum, ut pilulæ ex myrrha, aloë, & rhabarbaro : ex ijs enim haberemus euacuationem materiæ, & apertionem menstruorum : & si ijs adderetur aristolochia longa, esset optimum: & sumantur per horam ante cibum: & prouocentur menstrua cum pessarijs, cum lotionibus non multum euaporantibus, ut si decoqueretur pulegium, calamenthum, baccæ lauri, & lauarentur pedes cum tali decoctione: & ante cibum uel mane uel sero cucurbitulæ applicentur popliti. Et si ista non euacuarent menstrua, non mihi displiceret euacuatio hæmorrhoidarum : ista enim iuuarent ratione diuersionis per rectum: nam uereor ne tanta multiplicetur materia, ut tandem fiat apoplexia, & mors. Præterea euacuetur cum tali aliquo, qualis est hiera Logodij, uel Hermetis, uel pilulæ cochiæ, uel confectio Hamech, & similibus, in quibus est uis agarici, & colocynthidis, raro tamen : nam si hæc fortiora sæpius sumerentur, debilitarentur spiritus animales, & uentriculus, ex quo fieret apoplexia. Ideo nollem crebro uti ijs medicamentis uehementioribus, ne debilitentur ipsius uirtutes, & membra. His non iuuantibus, & accedente uere, ad ipsum caput accederem, cum ualde exiccantibus, & cum cauterijs, synapismis, rubificationibus, uesicatorijs, quæ & capiti & spatulis essent applicanda, sicut de ijs tunc melius consulendum esset. Si etiam exhiberetur decoctum ligni, non esset malum : nam ex ipso haberemus attenuationem ipsius materiæ facientis epilepsiam, & multa alia bona huic morbo necessaria. Et uellem quòd ter in mense tantum Mithridati acciperet, quantum esset una drachma, cum aqua pæoniæ, & uteretur ipsa pæonia in omni suo ferculo. Laudarem etiam scarificationes saphenæ, quando cætera non prouocarent menstrua. Et ita sperarem hanc nobilissimam puellam posse, & si non penitus curari, saltem præseruari.

De epilepsia per consensum, pro puero Germano.

Consilium XL.


CVM actio medici circa epilepsiam sit genere triplex : uel enim excitamus hominem quando actu cadit in epilepsiam, & hæc propriè cura symptomatis, non morbi appellatur: uel præseruatur, ne cadat, aut saltem rarius, uel leuius : tertia est causarum remotio, id est, ægritudinis, à qua immediate epilepticus casus contingit. Nos tertiam sequemur, arbitrantes hanc esse potissimam, quæ si remoueatur, alia quoque duo facile propellentur. Et cum in hoc nobilissimo puero causa proxima symptomatis sit materia frigida, à subiectis partibus, præcipue à brachio, tanquam aura repente ad caput ascendens, spiritusq; & uirtutem animalem maxima ex parte intercipiens ; ideo curationem ueram duco, prohibere ne talis materia generetur : auertere ad partes oppositas, quæ iam fuerit generata : caput corroborare, ne tam facile recipiat. Quantum ad auersionem attinet (ab hac enim primum incipio) iampridem idoneè, ut arbitror, à me prouisum fuit, brachio, unde potissimum ascendebat materia, synapismos & cauteria applicando, à quibus non prius desistendum putaui, quàm integram (si Deo placuerit) adeptus fuerit sanitatem. Altera pars auersionis erat, ut per oppositas partes euacuaremus quicquid continue excrementosum generaretur, quod neq; à me prætermissum fuit. Iussi enim ut iugiter uteretur alui subductione cum pilulis ex mea quadam descriptione, quam apud se seruat, in quam ingreditur agaricum. Consului præter hoc, ut leuioribus quan-

bus quandoq; uteretur, ut aloe ſimplici, ante cœnam, uel hiera Galeni de ſex rebus, uel aceto ſcillitico, mane tribus horis ante prandium, aut melle itidem ſcillitico. His omnibus adhuc utendum conſulo, hoc uel illo, prout felicius ſuccedet. Et hæc quantum ad auerſionem attinet. Vt uero prohibeatur materia ne generetur, quæ ſicut uerior & integrior, ita difficilior curatio eſt, præcipue ex parte ægroti male ferentis conſilium, dicam tantum ea quæ neceſſario quam diligentiſsime obſeruanda putauerim, præcipuumq; eſt, ut in omnibus ſex rebus non naturalibus regatur exquiſitiſsime. Primo igitur euitabit omnem aëris exceſſum, præcipue dum fuerit in Germania, aëre frigidiſsimo, & humidiſsimo: in ea enim regione peculiari circa hoc admonitiõe indiget: ferè enim Germani hyeme præcipue, in duobus extremis ſummopere peccant: nam uel in ęſtuarijs ſuis torrentur, uel ſub dio frigido & gelu torquentur, cũ tamen ab utroq; enixe cauendũ ſit. Dum enim nobiliſsimus iſte adoleſcens in uaporario uerſatur, meatus cutis, præcipue capitis aperiuntur, humores attenuantur, & in uapores tranſeunt, unde neceſſario caput repletur, alioqui ex morbo debile & imbecillũ. Sed ubi poſtea repente in ſubdialem aërem tranſit, algor uehemens occurrit, qui penetrans per apertos meatus, cerebrum refrigerans, humores in eo contentos comprimens & congelans, efficit ut omnino deterrima ſubſequantur. Cum igitur hæc nocumenta omnibus communia iudicem, huic tamen puero arbitror futura eſſe magis pernicioſa. Erit ergo ab illis quammaxime cauendum, eritq; artificialis ratio, ut omnem aëris exceſſum quamprocul effugiat. Quòd ſi neceſſarium erit quandoq; ex conſuetudine gentis in utroq; uerſari, primo frigiditatem munimentis & ueſtibus quammaxime propellet: uaporaria uero eliget moderatiſsime calida, & uix tepentia, in quibus magis aperto capite commorabitur, ut poſtea eodem munito, cum egreditur, minor fiat illa mutatio & tranſitus de contrario in contrarium. Si præterea perceperit ſtatus aliquos malos, uel niuem, uel pluuias aërem turbare, intra domum ſe continebit. Deniq; illud commune ſeruabit, quemadmodum diximus, ut aëris immoderatos exceſſus effugiat. Præterea omnis animi moleſtia, ira præſertim & mœſtitia ſummopere arcenda erit, ſtudebitq; cum ſocijs & amicis honeſte & iucunde conuerſari. Quotidiano exercitio præcipue delectabitur matutinis horis, quòd inferiores potius partes exerceat ſine multa capitis agitatione. Ideo pilæ ludum, aut gladijs dimicarę, aut ſaltus immoderatos facere non probauerim in nobiliſsimo hoc puero & adoleſcente: cerebrum enim nimis concutiunt & exagitant: ſed potius eligerem deambulationes, equitationes, ſagittarum, lapidum, pali ferrei iaculationes, & huius generis exercitia, in quibus ſine inſigni motu capitis reliquum corpus exerceatur. Exercendi tempus commodiſsimum eſt, quod duabus horis prandium præcedit. Sed & frictiones quotidianas non minus laudo, ſiue præcedant, ſiue ſequantur exercitium, ſintq; uniuerſi corporis, lenes quidem & molles ſed longę, quouſq; corpus incaleſcat, & rubeſcat, dimittaturq; in frictione caput, & partes omnes quæ ad collum attinent, fricantisq; manus ſemper deorſum trahatur: optimumq; eſt, ſi poſt frictionem totum corpus illinatur oleo garyophyllorum odorato, quod unguentarij conficiunt, & non aromatarij. Et ſi quis unquam cauere debet à ſomno meridiano, uel matutino, aut nimis prolixo, adoleſcens iſte unus ex illis eſt. Erit igitur illi ſomnus moderatus, nocturnus, non diurnus. Procurabit ut quotidie beneficium alui habeat: quòd ſi defecerit, adiuuetur uel pilulis prius nominatis ex hiera ſimplici, uel aloë, quandoq; etiam cum clyſteribus emollientibus, neq; omnino patiatur feces in uentre plus æquo retineri: inde enim magna grauitas capitis ſubſequi ſolet. Bis in die tantum comedat, ſitq; cœna longe parcior quàm prandium. Neq; credant critici iſti medici me propterea Galeno contradicere, cum longe alia ratio ſit cœnæ noſtratum, quàm fuerit antiquorum. Sed hic non eſt huius difficultatis determinandæ locus: ſat habeat, quòd ſi abunde cœnauerit, non erit immunis à maxima capitis repletione. Cœnet igitur parce, neq; in hoc diſcedat ab Auicennæ præcepto, quod eſt nihil aliud, niſi Galenicum ex oppoſito immutatum, uidelicet, ut ex tribus partibus diurni cibi duas in prandio aſſumat, tertiam in cœna: ita enim neq; interdiu percipiet

repletionem aut grauitatem, neq; noctu multa opprimetur cibi nimietate, sed suauiter & iucunde dormiet. Caueatq; ne post cœnam aut prandium aliquid degustet, aut bibat, Germanorum more: frustra enim imperaremus aliquid de cœna & prandio, si aliæ quoque cœnæ intercederent. Cibus sit unicus, ac quammaxime simplex: nihil enim illi æque nocebit, quàm epularum multitudo. A uino si toto tempore suæ curationis abstinere poterit, quemadmodum hactenus me admonente abstinuit, optime illi succedet: sit tamen aqua cum cinnamomo & aniso confecta illi potus sicut præcepimus. Abstineat quammaxime à pastilibus, leguminibus, à lacticinijs, caseo præsertim, à fungis, ab oleribus, crudis præcipue, à piscibus, rebus frictis in sartagine, à carnibus auium palustrium, à carne porcina tam recenti, quàm salita: non etiam laudo carnes agnorum, propter redundantem humiditatem. Et cum iam appropinquet ætas Veneris, consulo ut ab ea quam maxime abstineat: nihil enim aliud Venus est, quàm breuis quædam epilepsia, si Hippocrati credimus. Hæc sit tota uictus ratio, in qua ferè totum est curationis fundamentum. Si enim hoc modo sibi cauerit, materia illa frigida & cruda, quæ fouet epilepsiam, nulla uel paucissima generabitur, quod erat à nobis intentũ. Atq; ita satisfactum est & auersioni materiæ, quæ generatur: & prohibitioni, ne generetur. Supererat capitis corroboratio, ne nocumentum suscipiat. Est autem in corroborando capite ratio præcipue habenda, ne agitetur cerebrum, aut aliquo pacto concutiatur: propterea neq; caputpurgia probauerim, neque frictiones capitis, aut stillicidia à medicis uulgo in huiuscemodi casu proposita: sed masticatoria, quæ ἀποφλεγματισμοὶ à Græcis uocantur, admittat, primo ex mastiche sola & simplici, deinde etiam adiecto pipere, & staphisagria, & pyrethro, pastillos conficiendo. Mandere etiam matutinis horis garyophylla, nucem muscatam, cinnamomũ, zedoariam, & quæ huiusmodi sunt, summopere laudo: maxime enim conferunt ad capitis corroborationem, in hoc casu, exiccatione & euacuatione. Præterea caput abluere singulis septimanis circa horas uespertinas ante cœnam, est remedium à me ualde probatum, si lixiuium dulce eligatur in quo decoquatur asarum, sena, betonica, maiorana, rosæ, & capillus Veneris, adiecto etiam agarico: erit enim lixiuium ad hunc usum præstantissimum. Post lotionem uero suauissime exiccari debet, neque fricando, neque agitando, cum pannis moderate calidis. Caueat etiam ne ignem acriter intueatur, aut magnum splendorem, aut campos niue refertos, aut turbam hominum circumcursantem, aut curruũ rotas uelocissime motas, uel molas, nec quicquid in gyrum uersatur: ab alto etiam ne prospiciat, neque decurrentem fluuium intueatur: hæc enim omnia cerebrum & spiritus exagitant, & robur adimunt. Laudo præterea pro capite & membris quoq; inferioribus corroborandis, ut bis in mense sumat optimi Mithridatici drachmam. Est etiam præstantissimum remedium instillatio olei de ladano, per sapientem destillatorem confecti, tum in aures, tum in nares, tum etiam quandoque illinendo uerticem capitis. Sed etiam mane suauiter pectinari illito pectine ex eodem oleo, non mediocriter conferet ad caput corroborandum, sed pecten semper retro trahendus est uersus occipitium. Et hæc sufficiant, tum in auertendo materiam, tum in prohibendo, ne generetur, tum in capite corroborando, quæ tria nobis à principio fuerunt proposita. Quòd si etiam magis præseruari uoluerit nobilissimus adolescens, uere purgabitur ex Galeni præcepto, poteritq; huiusmodi esse purgatio:

℞. Hieræ simplicis ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus horis duabus uel tribus ante prandium. Item

℞. Oxymellis scillitici
Syrupi de betonica ana ℥ 1.
Decoctionis granorum pæoniæ in aqua destillata pæoniæ ℥ 4.
Misce pro uno syrupo, & sic pro septem. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 3.

Cum aqua pæoniæ fiat potio, danda in aurora cum custodia. Talis igitur, uel huiusmodi poterit esse annua purgatio, quæ ad præseruationem attinet. Et hæc pro tempore suffectura arbitror in curatione & præseruatione huius nobilissimi adolescentis ad laudem Dei optimi maximi.

Initio huius Consilij Montanus dicit se fæliciter in brachio usum esse synapismo, & quandam etiam pilularum descriptionem illi dedisse, qua frequenter uteretur. Cum autem horum medicamentorum compositio non sit adscripta: ne quid desideraretur, hic curauimus imprimendam. Nam in priori æditione huic loco affixa appendix: ex aliô Consilio desumpta est, ac minime huic quadrat.

Cerotum applicandum brachio.

℞. Sinapis		
Pyrethri		
Sem. nasturtij	ana	ʒ 2
Euphorbij		℈ 4.
Nitri		
Aluminis scissilis	ana	ʒ 1.
Adarces		ʒ 3.
Sagapeni		
Galbani	ana	ʒ s.
Salis Ammoniaci		ʒ 3.
Picis naualis		ʒ 1.
Olei de Euphorbio		
De Castoreo		
Balsamini	ana	ʒ 1.

Dissoluantur gummi in aceto squillitico & pulverizanda pulverizentur, deinde cum oleis & resinis componantur omnia secundum artem, & cera modica addita, fiat Cerotum solidum loco applicandum, quod singulis quatuor diebus remoueatur, & fricetur locus cum squilla, & rursus apponatur eo modo ut res exigit.

Pillulæ.

℞. Castorei		ʒ 1.
Radic. Pæoniæ		
Dictamni Cretici		
Sileris montani	ana	ʒ 1.
Cornu cerui usti		
Rasuræ cranij humani	ana	ʒ 2.
Sem. citri		ʒ 2.

Puluerizentur omnia per se, postea misceantur & aspergantur aceto squillitico & permittantur exiccari, & hoc reiteretur ter. Deinde

℞. Agarici electi		
Rhabarbari		
Aloes	ana	ʒ 2.
Caryophyl		ʒ 1.
Moschi.		
Ambræ	ana	G 3.

Cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, ex quo formentur pillulæ, quarum singula septimana sumatur ʒ 1. uel minus post medium noctis & eo tempore parum cœnet.

De epilepsia, pro nobili uiro Vicentino.

Consilium XLI.



Roponitur nobis curandus iste Magnificus dominus, quia quo morbo infestetur, hoc uidere clarissimum est, ideo breuiter me expediam. Iste laborat epilepsia, habuit enim tria signa attestantia super ipsam epilepsiam. Primum quod habuit, fuit spuma in ore: secundo passus fuit conuulsionem, siue spasmum: tertio amisit sensum & motum. Ex ista accidentium syndrome facile possumus conijcere morbum hunc esse epilepsiam. Habita notitia morbi, quia oportet ut & nos aliquid de cura dicamus, non possumus autem quicquam perfecte dicere, nisi causas morbi indagemus, ideo est necessarium distinguere præsentem morbum, ut omnia hæc clare habeamus: & primo uidendum est quidnam sit epilepsia. Epilepsia nihil aliud est, nisi spasmus quidam factus ab obstructione uentriculorum cerebri, à materia crassa & uiscida, siue ab aliqua qualitate uenenosa, quam isti auram uocant. Et quia in definitione cadit spasmus, uidendum est quotupliciter fiat spasmus, ut ex hoc habeamus causas ipsius epilepsiæ. Spasmus, ut dicebat Galenus in 3. de locis affectis, ubi loquitur de hac re, fit tripliciter: aut à materia, aut à qualitate (quam auram uenenosam appellauit idem Gal.) aut à siccitate: istæ enim sunt tres causæ potentes facere spasmum. Videamus modo nunquid istæ tres causæ faciant epilepsiam. Quòd possit fieri à materia, hoc patet, quia cum materia crassa est in uentriculis cerebri, siue sit per consensum, siue per essentiam, ita quòd ibi generetur pituita, obstruit uentriculos cerebri, qui postea insurgunt ad expellendum, & contrahuntur, & in illa contractione deficiunt mittere sensum & motum ad membra, & ita priuantur membra sensu & motu. Quòd autem possit fieri epilepsia absq; materia, uidelicet à qualitate illa mala, & ab illa aura, Galenus pluribus signis hoc probauit in illo loco præallegato. Dicebat enim ipse, uidemus in ictu phalangij, qui etsi tantillus sit, tamen dispergitur per totum corpus, & omnia membra inficit illa mala qualitas. Non est dicendum, dicebat Galenus, quòd fiat à materia uenenosa, quia illa fuit ita exigua, quòd non potuit hoc corpus totum inficere. Quare dicendum est, quòd sit aliqua mala qualitas eleuata à tali materia uenenosa exigua, quæ postea qualitas per totum corpus dispersa & disseminata, sit sufficiens tale nocumentum causare. Simile potest contingere de epilepsia: à materia potest fieri mala qualitas, quæ postea petens cerebrum potest esse causa contractionis uentriculorum cerebri, & facere epilepsiam: & ita Galenus ex sententia Pelopis præceptoris sui conclusit, posse à mala qualitate fieri huiusmodi morbos. Nunquid autem à siccitate possit fieri? Dico quòd non, & in hoc differt spasmus ab epilepsia, quia spasmus potest fieri à tribus illis causis: epilepsia uero tantum à duabus causis prædictis, & non à siccitate: quod potest & à priori, & à posteriori manifestissime probari. Et primo à priori: nam cum siccitas sit causa habens causare epilepsiam, oportet quòd cerebrum ita exiccetur, ut per siccitatem contrahantur uentriculi cerebri, & fiat epilepsia. Sed hoc non potest fieri, quia cerebrum cum sit membrum humidissimum, nunquam poterit taliter exiccari, ut per siccitatem deueniat ad contractionem: quia cum fuisset exiccatum statim periret homo, & ita antequàm fieret epilepsia, moreretur homo. Similiter à signo confirmari potest, quia epilepsia subito fit: statim enim homo cadit in paroxysmum epilepticum: illa autem exiccatio non potest, si habet fieri, subito causari, sed successiue, ita quòd in tempore oportet ut exiccetur. Quare relinquitur, quòd à siccitate non potest talis ægritudo causari. Derelinquamus ergo tertiam causam, & accipiamus reliquas duas, scilicet quòd epilepsia potest fieri à materia, & à qualitate sola. Si fit à materia, fit ab humore crasso, utputa ab humore pituitoso & melancholico obstruente uentriculos cerebri: uentriculos dico anteriores, de his intelligatis. Similiter intelligatis de obstructione non perfecta, sed imperfecta & diminuta: quia si intelligeremus de per-

de perfecta obstructione, fieret tunc apoplexia, & non epilepsia, quia tunc homo penitus ex perfecta & completa obstructione uentriculorum amitteret sensum & motum, ita quòd iaceret sicut cadauer. hoc fit in apoplexia; ideo intelligatis de obstructione diminute facta. Cum ergo habeamus morbum hunc fieri à materia & qualitate, uidendum est modo, à quanam harum duarum causarum in isto Magnifico domino talis morbus proueniat. Ideo in hoc crediderim quòd à qualitate mala non principaliter causetur, licet reuera ipsa concurrat, & maxime quòd, ut retulit Excellentissimus Doctor, iste fuit à passionibus animi ualde uexatus. Quantum autem possunt isti animi affectus ad hos morbos epilepticos concitandos, unicuique poterit esse manifestum. Noui ego duos, qui tantum ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: unus enim fuit quidam Laurentius Brachadenus, & Marcus Antonius Contarenus: isti tamen in uictu erant parcissimi, non erant excrementosi, tantum ex animi affectibus uenere in talem ægritudinem: & ita dico quòd potuit ista causa concurrere. Sed quod principaliter est causa, est materia crassa, ita quòd dicerem morbum esse materialem. Et cum materia potens epilepsiam causare duplex sit, melancholica & pituitosa, à quanam, dicetis uos? Dico quod potest prouenire ab utroque: utraque enim materia concurrit: & ita causatur essentialiter in cerebro, & per consensum à reliquis membris ad ipsum demandatur. Quòd autem pituitosus humor in hoc Magnifico domino dominetur, hoc ostendit eius temperatura, & membra principalia. Audio quòd iste abundat pituita multa, quæ excernitur per nares & per os. Istud est signum humiditatis cerebri, habet enim cerebrum calidum & humidum, ut per signa manifesta potest apparere, & facile comprehendi. Similiter habet uentriculum satis abundantem pituita, in quo ab inordinato uictu & coitu, ut retulit, maxima copia pituitæ generatur, pituitæ dico non ueræ: nam, ut scitis, non uera pituita in uentriculo generatur, pituitæ dico non ueræ: nam, ut scitis, non uera pituita in uentriculo

generatur. Ideo ex pituita genita in uentriculo, & item illa quæ in cerebro generatur, concludo materiam esse tum per essentiam, tum per affluxum. Quòd autem fuerit aliqua materia melancholica, hoc facile persuaderi potest. Audio hunc esse melancholicæ naturæ, etsi non fuerit ex naturali temperatura, tamen propter accidentia animi potuit effici melancholicus. Cum quis autem aliquando cadit in melancholiam, impossibile est ut non retineat illam materiam in cerebro, ut dicit Galenus. Ideo cum adhuc reliquiæ melancholiæ remaneant in hoc Magnifico uiro in ipso cerebro, potest & ipsa concurrere ad obstructionem. Similiter hepar habet calidum: uiget enim caliditas in toto illo corpore, & ita ob caliditatem hepatis potuit fieri adustio: nam cum hepar est calefactum, oportet quòd & uenæ sint calidæ: nam ut dicit Galenus secundo Artis medicinalis, orta debent attestari suis principijs. Cum ergo hepar sit calidum, non est mirum si patitur cerebrum: nam, ut dicit Galenus in 3. de locis affectis, loquens de dolore capitis, qui habet hepar calidum, facile incidit in dolores capitis, quia ascendunt materiæ & uapores, ut causent dolorem. Qualis fuerit in qualitatibus passiuis, non facile dixerim, quod corpus continue mutatur. Ex humido fit siccum & sicci interdum pinguescunt, prout uel exercentur, uel bene & in ocio uiuunt: calor ille resolutus est coitu, uictu inordinato, & ita alteratum totum corpus. Habetis hucusque, ut omnia colligam, causas morbi, & morbum ipsum, à quibus facile poterimus indicationes curatiuas sumere. Veniamus modo ad curam. Iste cupit curari, credisne hunc posse curari? Vt ingenue fatear, morbus epilepticus, morbus est maximus, & non nisi à uehementi causa potest causari, fortissima causa concurrit ad excitandos hos dolores, & talem sensus & motus ablationem: dolor enim cum in hoc morbo intrinsecus fiat, oportet quòd fiat à fortissima causa soluente continuum. Dimittamus modo nunquid dolor fiat à mala temperatura facta in quatuor qualitatibus, an à solutione continui. Teneo, ut aliàs dixi, fieri à solutione continui, & à mala temperatura: & quòd ista solutio continui sit æquiuoca ad illam solutionem continui, de qua intelligunt alij: longe enim differt ab ista. Sed de hoc diffusius alibi dixi, ideo nunc non est opus ea

reuocare. Propterea dico, cum ista ægritudo fiat á forti causa, quæ cum difficultate potest remoueri, iste Magnificus dominus de facili poterit mori. Audio eum hucusq; habuisse duos paroxysmos epilepticos, incipiendo á 15. Iulij usq; ad 24. Augusti: propterea facile poterit iterum cadere in hos paroxysmos: imô nunc conqueritur de aliquali tremore. Neq; debemus nos confidere eius naturæ robustæ, & carnositati: nam licet uideatur sanus, non propterea uacat periculo. Nunquam uidi in senibus apoplecticis, epilepticis & melancholicis aliquem ita curatum, quin redierit. Qui semel stultus semper stultus. Noui ego Iustinianum quendam, qui habuit tantum unum proxysmum, postea mansit per tres menses sanus absq; molestia, deinde reuersus est alius paroxysmus, deinde alius, & tandem mortuus fuit. Ideo cura difficillima est, neq;, ut dixi, uacat periculo: tamen non est desperandum. Veniamus ad curam, & primo indicationes sumamus á morbo, & á causis eius. A morbo, cum morbus sit in nobili membro, indicatur, quôd sit cito remouẽdus, & quam citissime potest: epilepsia enim, cum occupet nobile membrum, morbus sacer fuit ab Hippocrate appellata. Sumamus modo indicationes á materia. Materia ista, ut dixi, duplex est, pituitosa, & melancholica: ista uenit euacuanda. Et quia facta fuit sanguinis missio ab illo perito medico, propterea desisterem á missione sanguinis, deuenirem ad concoquentia pituitam, ut est syrupus de eupatorio, decoctum pulegij, origani, syrupus de calamentho, & infinita alia ipsam pituitam digerentia. Concoquerem etiam melancholicum succum, ut cum syrupo de fumoterræ, de epithymo, & talibus. Postea cum erit cocta materia, euacuarem, & inciperem á leuioribus pharmacis: non transirem ad confectionem hamech, & pilulas cochias. Medicinas enim cum colocynthide, & agarico, pro nunc non exhiberem, quia sunt ualde fortes. Quæ autem recipiunt ista, ut sunt trochisci Alhandal, hiera Logodion, isti aromatarij in hac ciuitate, cum sit mater studiorum, non conficiunt, & miror cum uilla quæuis parua habeat hæc parata. Postquam hoc corpus est euacuatum. Ego deuenirem ad caputpurgia, & ad masticatoria, & uellem ut masticaret, sicut de pipere, & reliquis. Deinde per nares prouocarem naturam cum aliquo leui sternutatorio. Facto hoc, si uoluerit assumere illa balnea Aponitana, cum sint calida, ego laudo, Theriaca item prodest. De cauterijs, ego summopere laudarem cauteria in brachijs, imô hoc est familiare remedium. Et uidi anno præterito nobilem senem qui solo cauterio sanatus est, & erat senex, in 52. anno ætatis suæ constitutus. De diæta, quia morbus longus est, instituatur conueniens diæta, & ea sit tenuis & attenuans, ut Gal. consulit puero Epileptico. Pro potu poterit conficere aquam decoctam cum aniso, cinamomo, & saccharo: est enim potio gratissima tum in colore, tum in sapore, Restat unum derelictum, utrum debeat bibere uinum, uidetur ex una parte quôd non, quia uinum fumosum est, & facile replet caput. Ex alio uidetur quôd sit dandum uinum pauciferum, quod sapit naturam aquæ. Sed, ut dicit Galenus in 3. de ratione uictus, uinum si magnum est, obest cerebro sua fumositate: si uero sit pauciferum, licet non noceat cerebro, obest tamen uentriculo: & ita uidetur conuenire, & non conuenire. Ego tamen conficerem uinum, & maxime quia sumus in tempore conuenienti, uellem ut sumeret mustum album, in quo aliquid aquæ imponeretur: & apponerem radicem pæoniæ, betonicæ, folia saluiæ, roris marini, item folia senæ propter humores adustos, & alia quæ respiciunt hos humores, & omnia simul ebullirent, & conficiatur uinum, quo poterit uti. Ista hic posita non sunt ingrata, non sunt amara, & sunt appropriata pro tali morbo sanando, oxymel cauerem, sed mel scilliticum non noceret, non enimita penetrat ut acetum scilliticum. Laudant pæoniam ob singularem quandam occultam uim. Ego tamen sæpe eam exhibui, sed semper coactus sum ad alia remedia deuenire, nec unquam ita efficacem expertus sum. Tamen detur cum non possit obesse. Et hæc sufficiant.

De diuersis dispositionibus præter naturam, cum metu futuræ apoplexiæ, pro Illustrissima Duce Bauariæ.

Consilium XLII.

PRobabile admodum est Magnificum hunc & nobilissimum uirum à natiuitate laudabilis fuisse temperaturæ, neq; in corporis compositione deliquisse: audio enim & bono habitu constare, semperq; constitisse, & esse carnosum, rubei ac floridi coloris, hilarem, ingeniosum, prudentem, & rebus agendis idoneum. Quæ quidem indicant non tantum corporis temperaturam bene habere, sed membra quoq; omnia principalia in idem exquisitissime conspirare. Si quo igitur morbo uel laborat, uel hactenus laborauerit, non est iudicio meo, uitio corporis, sed uictus rationi tribuendum. Cum tamen calidioris hepatis sit, plurimumq; sanguinis generet, parumq; exerceatur, & lautissime uiuat, non est postea mirum, si ex redundantia in uarias ægritudines semper inciderit, & primo in adolescentia in tertianas febres, & icteritias, ob feruorem ætatis, bilis copiam, & malam uictus rationem: deferuescente autem ætate, dũ calor non ita acris adesset, frigidiores postea morbi inuaserunt, ut testiculorum, calculi renum, iliaci affectus, ulcera crurum erodentia propter humorum adustionem: & nunc cum tantũ sit in primo senio cõstitutus, totq; morbis subijciatur, periculum est, nisi exquisitissime sibi caueat & præcaueat, atq; iterum caueat, ne in apoplexiam tandem etiam incidat, aut subito suffocatus intereat, præcipue cum uideatur hoc illi esse hæreditarium ob similem patris interitũ. Oportet igitur, ut tanquam prudens & temperantissimus uir muniat se, atq; ab imminentibus periculis se custodiat: quod non ita difficile efficiet, si rationi & fideli medico uelit obtemperare. Neq; enim, ut prius dicebamus, uitium aliquod naturale in hac corporis structura esse opinamur: sed sola deprauata uictus ratione contractum. Incipiet ergo à fundamento solido & necessario, ubi tandem totam præseruationem, totam etiam curam inuenerit, sine quo nihil exequi poterit, & quo solo omnia facile exequetur. Fundamentum illud est, ut in sex rebus non naturalibus, quantum fieri potest, nihil delinquat. Exercitijs utatur moderatis: euitet omnes aëris excessus, omnesq; animi molestias: quotidianam alui excretionem procuret: somnum meridianum effugiat, omninoq; ad uigilias potius declinet: sed præ reliquis omnibus cibum & potum moderetur. Caueat ab aromatum usu, qui mos apud Germanos plus nimio uiget. Vnico cibo contentus sit, ferculorumq; ac omnium esculentorum copiam euitet. Ideo à lautis mensis, & communi nobilium conuictu, & compotationibus quàm maxime potest abstineat. Iuniores carnes comedat, sicut hœdorum, uitulorum lactentium, pullorum, perdicũ: oua etiã recentia & sorbilia conceduntur. A piscibus, leguminibus, pastilibus, lacticinijs, rebusq; omnibus frictis abstineat. A uino quàm maxime abstineat: in uino enim omnia fere inueniet detrimenta, suarumq; omnium ægritudinum fomenta. Sit ergo uinum uel nullum, si fieri potest, loco cuius utatur uel ceruisia: uel si uinum admittit, neq; ceruisiam toleret, sit saltem uinum dilutum, pauciferum, clarum, subtile, & modica admodum quantitate ebibitum. Quantum ad id quod quæritur, utrum quemadmodum consueuit, sit in illo singulis annis secanda uena: dicimus, ex quo hactenus consueuit, non protinus esse desuescendum. Sed si ita uiuet, quemadmodum â nobis est institutum, non aggregabit ea excrementa, quæ indigeant tanta missione sanguinis: & tunc poterit paulatim ab annua uenæ sectione desuescere, præsertim maturiori succedente ætate, in regione frigida & boreali. Ad secundum quæsitum, utrum ulcera crurum sint curanda nullis factis cauterijs, quæ uulgus fontanellas appellat. Respondemus, cum iam natura assueuerit ad eas partes excrementa corporis, & ea quidem acerrima & pessima transmittere, si defluxus huiusmodi intercipietur, fore hoc cum maximo ægri discrimine. Sæpe enim uidimus, & habemus parata

exempla multorum, qui ex crurum emanantium sanatione & exiccatione, in apoplexias, & perniciosissimos morbos inciderint. Laudamus igitur cauteria in utroque crure loco consueto in parte exteriori quatuor digitis infra genu, euitando chordas, & loca neruorũ, rite esse facienda. Et ubi cauteria hoc modo peracta destillare, saniemque emittere satis copiose inceperint, tunc nisi ulcera sponte sanentur (id enim frequenter fieri solet) arte Medici nequaquam sananda esse consulimus. Ad tertium quæsitum, quodnam Thermarum genus illi conueniat. Respondemus, iudicio nostro omnes calidas Thermas ab illo quam maxime esse euitandas, quales maxime sunt sulphureæ, nitrosæ, bituminosæ, aluminosæ: æneæ uerò, & reliquæ huiusmodi, in quibus tamen ferri minera prædominatur, ac consequenter frigidæ sunt & siccæ, harum usum summopere laudamus: hepatis enim, renumque ac dorsi feruorem contemperabunt, per urinam excrementa corporis expurgabunt, corpusque totum sua adstrictione corroborabunt. Debet autem hoc corpus ita præseruari, ut bis in anno, uere inquam & autumno, exquisite purgetur pharmacis, bilem præcipue & pituitam purgantibus. Inter quę omnibus ego prætulerim confectionem Hamech, syrupo rosaceo solutiuo admixto. Et quoniam à me requiritur, ut particularis modus purgandi tradatur, licet hoc præsentibus medicis esset dimittendum, nihilominus, ut amicorum desiderio satisfaciam, particularem purgandi formam exponam. Ineunte igitur uere circa primam Lunæ quadram, mane hora ante prandium, duodecim drachmas floris casiæ in bolo confectas exhiberem, ac die sequenti syrupum infra scriptum propinarem, qui habet:

℞. Syrupi acetosi simp. multæ acetositatis
Syrupi de succo limomum ana ℥ 1.
Decocti acetosæ
Seminum citri
Carnis citrangulorum, uel arantiorum, cortice dempto ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Sumptis septem syrupis, pharmacum accipiet, quod ita habebit:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosacei solutiui ℥ 4.

Cum modico aquæ acetosæ fiat potus. Sumat in aurora cum custodia: Postea utatur saccharo rosaceo per plurimos dies, quod etiam laudo, ut familiare habeat. Sanguis autem mittatur è uena basilica dextri lateris, post exhibitionem secundi syrupi, tertio scilicet die ab assumpta casia. Quantitas sanguinis est pro uirium ratione metienda. Autumno eandem prorsus euacuationem repetet, excepta sanguinis missione. Quantum ad asthma attinet, illud, ut audio, merum fuit symptoma, ob retentionem materiei consuetæ ad crura defluere: hoc enim tantum proximo anno inuasit, dum crurum emanatio detenta esset. Propterea emanantibus cruribus crediderim non superuenturum asthma. Si tamen contingeret, in paroxysmo quàm maxime esset abstinendum à cibo & potu. Sorbitio tamen paulatim, & per interualla exhibenda esset, modo aquæ mulsæ cum hyssopo decoctæ, modo cum oxymelite, eodem hyssopo adiuncto. Erectus maneat, neque omnino iaceat supinus, ubi spirat aër liber, frigidus, minime suffocatus. Illinat pectus & thoracem totum tam anterius quàm posterius linimento ex adipe anseris, butyro, oleo amygdalarum amararum confecto, adiuncta particula croci. Procuret etiam cum clysteribus acutis alui lenitionem, ita enim euacuabit & auertet materiam. Declinante paroxysmo posset agarici præparati drachmas duas deglutire siue in forma pillularum, siue ex melle rosaceo collectum, siue dilutum aqua betonicæ, uel hyssopi, & similium. Mense Iulio, Anno 1547.

De dispo-





De dispositione Apoplectica.

Consilium XLIII.



Ebrææ laboranti febre quotidiana, symptomata superuenerunt, ut nec loqui posset, nec se commode commouere. Erat autem mulier pinguis, neutiquam iuuenis. Metuebat D. Montanus ne esset species Apoplexię. Itaq; statim ordinauit.

℞. Mithridatij optimi ʒ 1.
Sacchari rosacei ʒ 2.

Fiat bolus, & exhibeatur. Et superbibat uini Maluatici optimi admixti cum aqua rosacea, æquali pondere, quantum capere possunt tria cochlearia. Quod si accipere nollet, solo Mithridatio fauces, & os bene illinatur. Tempora item et nares excitentur Castoreo post uesperam. Postea utatur clysteri.

℞. Hieræ picræ
Benedictæ ana ʒ 4.
Mellis rosati ℥ 3.

Misce cum decocto sequentium.

℞. Artemisiæ
Maioranæ
Chamæmillæ
Anethi ana M 1.

Decoquantur omnia in iure, & cum prædictis El. misceantur. Hoc repetatur bis aut ter, secundum exigentiam.

De paraplegia ac memoria diminuta.

Consilium XLIIII.



Obilis quidam Veronensis, annos natus circiter 50. ante menses aliquot patiebatur memoriæ diminutionem, ita ut aliquando non recordaretur, quid ante horam egerat. Et accepimus ab amicis, eum passum ante annum, tremorem manuum, & brachiorum, simul & crurum. Excellentiss. D. Montanus coniecit esse paraplegiam, quód sensum & motum interdum per horæ fortassis spacium amiserat: cumq; nihil fecisset interea temporis, quod profuisset ad curationem, ita eum aggressus est. Primo purgetur hoc modo.

℞. Specierum Hieræ ʒ 2.
Electuarij lenitiui ℥ 1.

Cum succharo fiat bolus.

Pro syrupo.

℞. Polypodij ℥ 3.
Liquiritiæ rasæ ʒ 4.
Seminis citri ℥ 1.

Decoquantur in tribus ℔. aquæ fumi terræ, ad consumptionem tertiæ partis, inde facta diligenti expresione.

℞. Huius decocti ℥ 6.
Syrupi infusio. rosa.
Syrupi de Bethonica ana ℥ 1.

Misce sic pro uno & pro alijs. Post secundum syrupum mittatur sanguis ex basilica dextri lateris, Idq; propterea, quia habere constat eum uenas, sanguine turgentes.

De leui

De leui Apoplexia cum Catarrho.

Consilium XLV.


CASVS difficilior curatu, quàm cognitu. Naturalem complexionem sanguineam esse, ex omnibus signis, statura, & habitudine corporis, & moribus statuimus. Cor declinat ad humiditatem, cerebrum etiam naturaliter calidum & humidum, tamen etiam magis abundat humiditate aduentitia: ex morbo & ætate dispositionem præter naturam hanc habet, uehementissimum catarrhum scilicet. Is uerò aliquando descendit ad nares, & palatum abundantissime, aliquando ad alia membra. Ideo laborat podagra & chiragra. Vrinæ frequentes, per longum spacium temporis, hoc modo durantes, & ex eadem materia. Hanc igitur esse credo causam omnium symptomatum. Deinde partes, uentriculus uidelicet, uenæ, uiæ urinales, ex senio debilitatæ sunt. In præsentiarum molestatur paralysi uniuersali, quia non tantum in manibus per longum tempus hoc malum patitur, sed torturam oculorum, oris, & in pedibus tristem sensationem percipit. Dicitur autem leuis apoplexia, credo, quia inuasit subito, considerandum autem est, an ex nuchæ uel cerebri debilitate ueniat. Hic ex cerebro nocumentum prouenire signa ostendunt. Accidentia enim remissa sunt, non est difficultas spirandi, & per medicamenta facilime melius habuit, nec est aliqua extrinseca causa ex uictus regimine. Est igitur communis causa, & intrinseca debilitas, uidelicet cerebri, & ætas debilitans continue. Quanquam ad hanc leues quoque causæ extrinsecæ conuenerint, bibit uina potentia, nec modicè. Aër etiam aliquantulũ iuuit. Causis igitur extrinsecis, materia qualitate & quantitate cumulata est, & multiplicatur somnus, quod arguit multiplicationem superfluitatum in qualitate & quantitate. Tribus diebus nihil excreuit, cum alioqui bis aut ter soleret. Hoc igitur incommodum considerandum est. Vrina etiam non apparet hodie tam turbida, nec tam multa, quare timendum, ne fiant obstructiones.

CVRATIO. In uictu abstineat à uino, & utatur Mellicrato, item uictu tenui ad siccum tendente, non tamen omnino abstinerem propter consuetudinem, ætatem & uirtutem quoque, loco digestiui mel rosatum darem, propter ardorem urinæ. Non deuenirem ad fortiora. Dedi hactenus tantum Enemata ex decocto quodam, cum melle rosato heri & nudiustertius. Quia enim materiæ est multiplicatio, necesse est subtrahere. Nunc procederem ad euacuandum phlegma, suntque proposita quædam, sed stante urinæ difficultate, ad ea non auderem deuenire, sed pillulas tantum darem, quæ euacuarent, & paulatim diuerterent à loco, quales essent Cocciæ, item de Hiera cum Agarico, de Hiera simpl. syrupi de Stœchade, de Betonica, cum decocto Saluiæ, Betonicæ & similium. Postea confortetur cum Theriaca & Mithridato, cum conserua Dianthos, Saluiæ, Sacchari rosati, Acoro, cibaria alterentur cum Saluia & Roremarino, nutriatur pullis gallinarum & columbarum, perdicibus, auibus teneris, & alijs tendentibus ad siccitatem.

De præseruatione ab Apoplexia & Paralysi.

Consilium XLVI.


REuerendissimus Antistes sibi consulere cupiens, quærit non tantum curationem symptomatum quæ iam patitur, & quæ tamen leuia sunt, sed etiam tanquam uir prudens, quomodo posit præseruari: uidet enim hæc symptomata esse prænuncia sæuarum ægritudinum, & in hoc recte & sapientissime iudicat. Considerandus habitus corporis istius Domini, & symptomata, quæ sunt prænuncia futurarum ægritudinum. Dispositiones præter naturam, quas nunc patitur, sunt leues: patitur enim brachium dextrum leuem quendam dolorem

dolorem, imò non est dolor nisi cum facit insignem motū. In reliquis non laborat: & ideo non multū curat quod nunc est, sed quod futurū. Conqueritur etiam de grauitate aliqua auditus in parte dextra, In reliquis nihil habet pręter naturā, bene dormit, bene comedit, egerit, & exercet operationes omnes inculpatas. Dicebat quidem se habuisse quædam symptomata circa uentriculum, sed nunc nihil conqueritur. Sunt tamen hæc symptomata consideranda, & redigenda in suas causas, quia sunt prænuncia grauiorum morborum. Primò dolor in brachio. Locus illius tristis sensationis est uarius: Primò est periostium, id est, membrana continens os illud inter iuncturam & iuncturam, qui dolor est necessariò in membrana: nam os non sentit. Item percipit dolorem in utraque iunctura. Causę quę? Hic non est abscessus, non est solutio continui: ergo in complexione est morbus. Sed morbus in complexione est duplex, cum materia, & sine materia. Audiuimus à Reuerendissimo, quemadmodum consueuerit uti regione calida, in quarto scilicet climate, sed etiam in situ prope mare. Accessit in sextum clima, imò in finem sexti climatis, scilicet Tridentum, ubi mutauit aërem per duo climata: sed etiam situm plane contrarium, quia Tridentum est maxime borealibus uentis expositum, & regio sua est exposita Zephyris & meridionalibus uentis, & ita aër Lusitanus est totus contrarius aëri Tridentino. Hic aër multum potuit in corpore præparato, id est, senili. Et licet aliquam habuerit lassitudinem ex alapis sæpe replicatis in confirmatione, tamen quia per undecim postea dies sequentes semper fuit sanus, ideo non credo ego eam debilitatem esse factam propter illum motum, sed potius propter aërem. Nam semper unam partem magis exponimus aëri frigido quàm aliam, ut fieri solet: & sic illud periostium & membrana, quia frigida, facile potuit affici & lædi ab aëre frigidiore & insueto, & in habentibus symbolum facilis est transmutatio: & sic credo quòd sit facta & impressa complexio frigida sine materia, & hæc subita alteratio ad contrarium facit illum dolorem. Et hæc complexio frigida impressa in membrana, non facile recipit curationem: quia membrana recipiens impressionem aliquam, amittit calorem naturalem & proprium, per quem natura operatur & curat morbos, & ita est debilis: & tunc contingit quod semper solet contingere: ubi enim aliquod membrum ad aliquam intemperiem, & plerunque frigidam mutatum est, non potest fieri concoctio, ut oportet, illius alimenti & proprij, & sic multiplicatur materia cruda circa locum, & fit membrum illud rheumatizans, non quòd aliunde defluat materia, sed quòd excrementa redundent propter intemperiem: nam qualis est complexio membri, talis est concoctio. Et hæc excrementa etiam non facile difflantur, quia membrum est frigidum, & ideo aggregatur materia. Ergo si quæratur à me, qualis sit complexio introducta in membro præter naturam: dico, quòd complexio frigida sine materia à temperie aëris frigida: qua complexione stante, abundant etiam materiæ per uiam inconcoctionis. Et sic sunt duo: primū, intemperies in parte: Secundo materia, & illa materia etiam est compressa ad partes laxiores & frigidas, & spaciosas, ut sunt iuncturæ, quod sæpe euenire solet: & sic patitur dolorem in uarijs locis, & sic etiam iuncturæ sunt repletæ. Et quòd hæc materia non defluat aliunde, probatur: nam modicum est nutrimentum quod deuenit ad membrum, & sic est etiam paucum excrementum, & ideo non est magnus dolor, & illa uasa non extenduntur, & musculi & chordæ & nerui magis infrigidantur: & hæc est causa illius difficultatis motus. Et hanc credo esse potissimā causam illius doloris: primo frigidam impressionem & intemperiem: secundo materiam aggregatam per uiam inconcoctionis, quæ tamen est pauca, quia nullū facit tumorem, nullū abscessum. Quod ad alia membra, an à capite defluat materia ad locum per uiam catarrhi? Non credo ego quòd catarrhus defluat ad illas partes, quia si semel inciperet ille fluxus, & cum plurima pituita sit in capite, credo quòd illud brachium longe sæuiora accidentia pateretur, & solent fieri ut podagræ, paralyses, morbi articulares &c. Sed cum ille uiuat, comedat, & exerceat operationes ut alij sani, & aliud nihil persentit, credo quòd nō sit defluxus catarrhi ad illas partes, sed quòd sit tantū materia aggregata per uiā excrementi propter imperfe-

ctionem

ctionem concoctionis, & debilitatem illius membri Præterea conqueritur Reuerendissimus Dominus se habere catarrhum copiosissimum, quòd plurimum expuit, & plurimum excernit per nares, & sentit difficultatem auditus. Credo hoc factum esse ex causis procatarcticis. Nam in die synodi per 13. horas continuas uacauit studijs, ut audio: & ex hoc studio si nihil aliud esset, possent fieri cruditates in uentriculo, & etiam in toto ambitu corporis: nam hepar non corrigit coctionis primæ uitiū, & hinc plurimi uapores ascendunt ad caput, & maxime cum caput laboret in studijs. Et hinc studiosi plerunq; habent debilem uentriculum, quia ubi actio, ibi calor: nam est tantum unus calor: itaq; cum capite laborant, destituitur uentriculus calore & sua operatione, & sic replentur capita, quia plurimum laborant capite, unde plurimi uapores attrahuntur ad caput, qui non possunt difflari, quia resoluitur calor cerebri ex multis laboribus, & inde tales studiosi semper habent caput repletum. Talis est etiam temperatura naturalis huius Reuerendi Domini: nam habet hepar calidum, quod testantur uenæ amplæ, multitudo carnis: & cum sit educatus in regione quarti climatis, ubi calores intensi, & sunt ibi homines nigri, ipse tamen abundans est sanguine bono & naturali, & habet colorem floridum etiam in senio, & ideo est quidem caliditas in hepate, sed non adurens: & ideo generat plurimum sanguinis, unde habet hepar calidum & humidū. Et in his plurimi uapores eleuantur, si in ullis alijs temperamentis: & sic & ratione temperaturæ in hepate habet hoc quòd sit subiectus repletioni capitis: & hic catarrhus non solum Tridenti, sed etiam in propria regione generatus fuit: & hinc plurima materia illius catarrhi deuenit ad dentes. Est in primo senio, quod incipit à septimo septenario, id est, anno quadragesimo nono, quia agit annum quinquagesimum quintum, & ideo nondum debebant cadere dentes: & dentes illi etiam sunt corrosi, & hoc indicat continuum catarrhum, erodentem & decumbentem ad dentes. Et hoc notandum pro præseruatione. Hic est chorus symptomatum: primo brachium dispositum ad omnes affectus, & habet intemperiem frigidam, & ita timenda paralysis, & priuatio motus, item morbi articulares: magis tamen paralysim timerem. Item cum sit catarrhus, & nunc plurimum excernatur per nares & os, si ille catarrhus sisteretur, posset fieri apoplexia, & aliæ ægritudines frigidæ capitis. Et est unum quod dicebat nobis: solebat euomere materiam pituitosam, & hoc erat ei familiare, qui uomitus iam restitit, quia iam in senio uirtus expulsiua est debilis: & multum referre cum consueta euacuatio desinit, nouit Excell. V. & cum iam senescit, debebant euacuari illa excrementa, quæ generantur ratione senij: & hæc materia augetur, & frigiditas corporis, & ideo defertur uiolenter aliò hæc materia, scilicet ad caput. Ideo timenda sunt alia symptomata & grauiora. Tempore iuuentutis potuit illa materia difflari. Ergo habemus hic brachium affectum, & caput non quidem per se, nam omnes sensus habuit acutissimos: & signa sumpta à proprijs actionibus membri nunquam fallunt, & sensus interiores sunt proprij ipsi cerebro, & non habent aliud instrumentum quàm ipsum cerebrum, & illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Ergo si caput quid patitur, patitur per consensum partium inferiorum, & non propter propriam intemperiem. Quo modo ergo præseruabitur? Tollantur omnia illa quæ faciunt incurrere in illas affectiones, in quas possunt incurrere qui ita sunt affecti. Primo caueat ab omni aëre excessiuo, qui primum illum læsit: caueat uentos boreales, & in tempore frigido optime muniat caput: deinde habeat optimam rationem uictus, ne uentriculus & hepar aggregent pituitam, & uapores ascendentes ad caput: non laboret in studijs, & in omnibus rebus non naturalibus habeat modum. Sed quia non possumus bene ita uiuere, quin sæpe delinquamus, nam anima præstantior corpore, ideo sæpe negocia sunt obeunda, quæ nocent corpori, & ideo correctione opus est. Consulerem ego, ut continue utatur medicamentis & euacuationibus familiaribus & leuibus, & diuertantur materiæ ad partes inferiores: ut est usus rhabarbari aut aloes, quam magis probarem quàm hieram, quæ magis exiccat quàm aloe, quia habet aromata exiccantia usq; ad tertium gradum. Cauerem ab usu agarici, & omnibus quæ euacuant electiue, quia illa destruunt



omnes mineras uirtutum. Item laudarem ut fierent cauteria in cruribus, & esset continuus usus horum cauteriorum. Nam quia uult præseruari, & hic catarrhus posset facere apoplexiam, quia iam etiam tendit ad surditatem, ideo suaderem cauteria, sed postquàm aliquoties usus esset illis pillulis. Ad brachiũ, quia materia non influit aliunde, corrigenda intemperies illius loci. Et hoc tempore maxime laudarem stillicidium circa illud os ut cadat aqua, quo profundius penetret. Etiam uellem suffumigium facere ex hac aqua, ut reciperet illum fumum: hic enim fumus aperiet & rarefaciet poros & meatus: & postea ubi lauabitur brachiũ in ea aqua, maior fiet impressio illius aquæ, quia hæc est crassior quàm uapores, & sic aqua quoq; pertransire poterit. Ac sic prius fiat euaporatio, postea in illa aqua lauet brachium, deinde stillicidio utatur. An facienda aliqua euacuatio capitis ante hæc localia? Caput est repletum, & hic est maxima difficultas, ne localia attrahant materiam ad brachium, & ubi semel incipit ille fluxus, nulla est materia quæ non affluat ad locum illum: & sic & caput erit euacuandum etiam per caputpurgia. Sed tempus calidum uenit, & quod non fieri potest ad perfectiorem euacuationem, faciamus per uires ut possumus, si ut uolumus non licet.

De apoplexia terminata in paralysim dextri brachij & cruris, cum diminutione earundem partium pro nobili Illyrico.

Consilium XLVII.

IC nobilis uir uenit in Italiam cum literis etiam Regijs subscriptis manu Ferdinandi, quæ iubent subditos, ac rogant exteros, ut pro uiribus suis iuuent strenuum & egregium hunc militem, hanc præcipue ob causam, ut curetur à paralysi, quam ipse dicit se habere in dextro brachio & crure: & dicit eas partes plus cæteris diminutas, ita ut suspicetur, ne tandem destruantur & deueniant ad sphacelismum uel syderationem, & ita pereant. Licet autem hoc præcipue petat, quæritur tamen etiam de quibusdam consequentibus: anno elapso, incidisse se ait in quandam apoplexiam, ex qua remansit hæc paralysis. Sed ante hoc tempus passus est uaria symptomata, quæ omnia nascuntur ab uno eodemq; principio, uidelicet à destillatione catarrhi à capite in partes subiectas, quæ facit diuersa symptomata, prout in diuersas partes descendit: quandoq; ad iuncturas & brachia descendit, ut non possit mouere: aliquando ad uentriculum, & habet appetitum uomendi, non uomit tamen, sed longo tempore continue expuit pituitam. Et dicit unum animaduertendum, quòd cum à medicis purgatus esset & missus sanguis, incidit in difficultatem omnium motuum: & cum mitteretur ad balnea & ingrederetur, secuta est diminutio sensus & motus, & omnium uirium prostratio, quæ diu durabat, ita ut tantum ossa & pellem habere uideretur. Id totum medicorum culpa factum ait, se autem interim non conualuisse. Vtrum hoc modo sit ex uitio medicorum, nec ne? Ex pituitæ multitudine esse ortum constat: est enim subiectus maxime pituitæ generationi, quæ tota à capite oritur: quia ipsemet à capite descendere sentit. Conqueritur & de alijs, sed hæc sunt præcipua, ad quæ reliqua consequuntur. Vnum aduertendum est, quod possumus conijcere ex habitudine totius corporis & ex ratione uictus præcedentis, quòd habet caput ualde subiectum generationi pituitæ, hepar præcipue calidum: nam ex colore, habitu corporis, amplitudine uenarum, hoc hepar calidum ostenditur. Qui autem habent hepar calidum, subiecti sunt multis euaporationibus ad caput, & destillationibus. Et reddit rationem Galenus lib. 3. de locis affectis, de dolore capitis, cur facile omnem repletionem capitis patiantur: quòd si caput etiam humidum fuerit, eius etiam ratione plura excrementa aggregantur. Et ideo non mirum est,

ſi hic uir fuerit ſubiectus plurimis deſtillationibus, & repletus pituita generata in capite, quæ mucus proprie uocatur à Galeno, cum diſtinguitur à pituita generata in uentriculo. Habet igitur ortum hoc ex naturali diſpoſitione: & quidem ſigna ſunt tale fuiſſe caput. Refert autem ipſe, quòd à principio ortus habuerit plurimas excreſcentias circa caput: primo nodum quendam ſeu duritiem circa oculum dextrum, quem incidere oportuit, ut adhuc ex cicatrice apparet: in ea parte poſtea paralyſim paſſus: in parte ſiniſtra alias habuit excreſcentias, quæ quales fuerint, neſcit commode exprimere, cum interdum non ſit idoneus. Conſuetus eſt plurimum expuere, & uarias paſſus eſt ægritudines ex deſtillatione catarrhi. Sic conſtituto corpore, exercuit artem militarem, & gladio multa acquiſiuit: habet (ut aiunt) triginta caſtella, quorum maiorem partem gladio acquiſiuit, uir ſtrenuus & qui multa animi accidentia paſſus eſt, ſeditiones cum alijs & bella inteſtina, & in ijs amiſit multa, multa etiam ab alijs acquiſiuit. Ad hæc acceſsit ratio uictus: plurimum bibit, nec enim, etiam cum moderatiſsime bibit, bibit minus ampla ſitula, & tamen quærebat utrum ſufficeret. Ego, quia in tempore ſanitatis decuplo plus ſe bibere dicebat, permiſi ratione conſuetudinis. Plurimum igitur bibere ſolitus, & liberaliter uiuere: nam bene accommodatus eſt in omnibus rebus. Nam interdum habet centũ currus uini optimi. Acceſsit igitur ratio uictus, quæ diſpoſitionem naturalem corporis auxit, & nunc eſt in tempore ætatis paracmaſticæ, & eſt 40. annorum, in primo ſenio, ubi deficit calor. Et quia ſic uixit, & corpus commodum ad ægritudines habet, non mirum ſi inciderit in apoplexiam, ſi modo apoplexia fuit: ea non amplius laborat, ſed tantum cum aliquid molitur, adhuc patitur uertigines, quæ ſunt, ut & reliqua ſymptomata, ad imbecillitatem capitis referenda. Ab ea apoplexia curatus, nunc habet paralyſim, quæ potius eſt ex relatione ſua, quàm ex ijs quæ apparent, quod cognoſcatur. Dicit membra lateris dextri minora, ſed non apparet: nam etiam filo menſuram accepimus. Dicit ſe habere difficultatem in motu, illud nos credere neceſſe eſt: ſed uideo tamen non minus regere gladium in omnes partes, quàm aliquis ualidiſsimus. Sed dicit ſe in eo motu magnum laborem pati in ijs partibus, & in omnibus articulis impedimentum: nihilo minus ualidiſsime mouet. Pollex aliquanto magis illi à manu diuulſus in utraq; manu, maxime tamen in dextra: forte in ſitu eius digiti morbus eſt, quanquam neſcio an id ſit ei naturale. Eſt præter hoc unũ aliud: multa imaginatur quæ non ſunt. Diebus elapſis cum optime haberet, quidam amicus ad eum accedens, manus illi compreſsit, & poſt ipſam compreſsionem deterius ſe habere ait, cum tamen non poſsimus aduertere. Habet & oculos truces, quæ ſignificant animi intentionem acrem: & ratione ætatis 40. annorum, & etiam tẽperaturæ, abundat humoribus aduſtis, quæ omnia obſeruanda. Tota hac hyeme, & à principio cũ nihil aliud cogitarem, ſemper proteſtatus ſum, me ſolũ non aggreſſurum curam illius: & quanquã erant qui illi perſuadere uellent, ut tũ inciperet, & illi integram ſanitatem pollicerentur: ego tamen nolui eã aggredi, niſi in uere, & quidẽ non ſolus facere uolui. Eſt obedientiſsimus, omnia facit quæ iubent medici, & diligenter, uultq; curari. Tota hyeme unctiones & linimenta habuit, pillulas item ex hiera, rheubarbaro & agarico diuerſas, ſed dimittere coactus, quia ſimplices melius operabantur & educebant pituitam, quod mirum eſt, ita uiſcidam, ut nõ poſsit auelli à pelui: abundat enim pituita maxime, ut ſi quod corpus aliud. Sed præter hoc habet aliud: circa regionem ſtomachi in latere dextro habet excreſcentiam aliquam, ut nodus uel ſcirrhus: eſt tumor languidus, qualis eſt in hernioſis. Neſcio an ſit hernia uentris prope uentriculum, ita ut ſiphac, ut Arabes uocant, uel peritonæum ruptũ, & aliquid omenti excidit, quod faciat herniam, ſicuti ſolet fieri in partibus inferioribus. Quod ſi non eſt, difficillimũ erit dicere quodnam genus excreſcentiæ ſit. Non eſt ſcirrhus, nec glandula: ſi quid eſt, erit hernia, & quidem eſt caſus ualde rarus. An poſsit curari? Quo ad morbum, dicerem facilem curatu: quia paralyſis leuiſsima, ſine deperditione ſenſus, nec cum ablatione motus eſt. Magna enim dicitur paralyſis, cum amiſsione utriuſque: parua, cum perditione motus. Hæc eſt tantum cum diminutione motus, ut ipſe dicit. Sed habet alia

difficilia



difficilia: est confirmata paralysis, & sequuta apoplexiam: nec curatus est, cum tentaret curam tempore morbi recentis: est in primo senio in ætate paracmastica: caput habet perpetuo generans pituitam: nec satis per omnia obediens, quia si uinum prohibeas, uitam adimes: & si parum bibat respectu consuetudinis, multum tamen est ratione morbi, & parum se exercet. Hæc impediunt curationes ut metuam: ideo anceps sum propter rationes ancipites. Si mihi tamen curandus sit, ut hodie est, sic aggrederer curationem. Primo exquisitissime purgarem, & ideo mature incœpi, ut non una uice, sed ut pluribus euacuare possim. Accepit minoratiuum ex flore cassiæ, quæ eduxit pituitam plurimam cum bile non pauca. Iam syrupos accepit non paucos de betonica & cichorea, ad concoquendam bilem & pituitam: quia utrunque respexi in decoctione materiæ: & bene conferunt, quemadmodum ipse dicit. Purgarem cum euacuantibus pituitam, cum confectione hamech, uel pillulis cochijs, uel aggregatiuis, & cum his in quibus agaricus & colocynthis ingreditur, quæ educunt pituitam & humores crassos, & simul respiciunt ad humores crassos, & ad humores adustos, habent enim scammonium & myrobalanos. Ideo idem est apud me dare hoc uel illud, quia eadem intentio est euacuare humores crassos & adustos. Semel purgato corpore, post aliquot dies iterarem euacuationem, & post modum ubi tempus balneorum aduenerit, ad thermas eum mitterem: est enim corpus, quod aptissimum est, ut accipiat eas secundum omnem modum administrandi, uentriculum sesquipedalem habet, aptus est ut bibat: & quanquam hepar calidum est, non tamen ita poterit nocere, si præsertim muniamus & defendamus hepar refrigerantibus, uti consuetum est. Habet caput humidissimum, aptissimum ut accipiat stillicidium. Et quia de iuncturis etiam quæritur, nataret in ijs, & uteretur etiam tuto. Quid post balnea faciendum sit, postmodum scribemus, cum intellexerimus quid balnea profecerint. Sed quia imaginatur multa, oportet attendere humorem melancholicum, quem abundare uideo, quod etiam ipsa facies indicat. Sed quid de eo faciendum sit, tempus indicabit, ubi primo euacuauerimus. Vnum omisi, quod ad sanguinis missionem attinet. Dicerem mittendum quam citissime: sed unum est quod me impedit: dicit se antea ex incisione uenæ incidisse in priuationem sensus & motus, atque ita defecisse, ut tantum ossa & pellis remanerent. Id sane siue sit imaginatio quædam, siue uerum sit, ut sit secta uena à Medico imprudentiore, humoribus crudis abundantibus in corpore, qui attracti ad uenas illa symptomata excitarunt, tutius erit eum primo euacuare à pituitoso humore, & postea uidere de missione sanguinis. De casu uirtutis non est quod uereamur: est corpus robustum, & facile se poterit recreare, ubi semel atque iterum biberit: habet optima uina, nec est quod properemus in eo: uult enim in consilijs medicorum consistere, donec integre sanetur.

Pro eodem nobili Illyrico.

Consilium XLVIII.



Vratio, quæ in tota hac hyeme est facienda à sua Dominatione modo infra scribetur. Primo omni diligentia conabitur sua illustrissima Dominatio habere rectam rationem uictus, sine qua sanitas acquiri non potest. Cauebit igitur quàm maxime ab aëre frigido & uentoso: & exercebit corpus suum mane & sero ante cibum, saltem per horam, exercitio mediocri, uel deambulando, uel equitando, uel alio motu se mouendo, donec totum corpus calefiat notabiliter, & maiorem faciat anhelitum: postea quiescat circa horam saltem dimidiam: deinde sumat cibum, qui quidem sit in quantitate quantum sua Dominatio bene ferat, seruata sua consuetudine, & natura. Sed sit ille cibus unicus, & simplex: multitudo enim epularum destruit uires uentriculi, malosque & putridos humo-

res in toto corpore generat. Vinum eligat album, uel rubeum, clarum, quod sit purgatissimum, limpidum, & transparens, non dulce, neque acidum, sed medij saporis, quod bibat temperate. Et ante omnia caueat, ne inter cœnam & prandium bibat, hoc enim illi maxime nocet. Carnes, quas comedet, erunt uitellinæ, hœdinæ, cuniculorum, gallinarum, caponum, perdicum, & auium campestrium. A carnibus antiquis, ut est bubula, omnino abstinebit, & à carne porcina, siue recens, siue salita fuerit. Item abstinebit ab omni genere piscium, à pastilibus, à lacticinijs, & præcipue à caseo. Sit contentus prandio tantum & cœna, nil ultra comedat, siue noctu siue interdiu. Quotidie curet habere beneficium alui: quod si defecerit, & raro fæces emiserit, utatur aloe non lota una hora ante cœnam pondere scrup. duorum tertio quoque die in forma pillularum. Ab usu ueneris abstineat: est enim ægritudini suæ quàm maxime aduersus. Hac ratione uictus adhibita exacte singulis septimanis caput abluet circa horas uespertinas more infra scripto. Fiat lixiuium satis acre ex cinere forti, & in eo lixiuio decoquantur folia maioranæ, stœchados, rosarum, radices asari, & facta decoctione & expressione dictarum herbarum, postea accipiatur quantitas lixiuij, quæ est necessaria pro una ablutione, & in ea imponantur drachmæ duæ agarici incisi, & inuoluti in panno lineo, & bulliat aliquot ebullitionibus, postea fiat fortis expressio, & colatura. Et ex hoc lixiuio lauet caput, & barbam, cum sapone odorifero & muscato. Item singulis diebus in introitu lecti ungat omnes uertebras colli in ea regione, quæ dicitur nucha, & declinet cum eadem unctione ad totam spatulam dextram, & brachium. Vnctio erit infra scripta, & adhibebitur hæc unctio calefacta:

℞. Olei uulpini antiqui
Nardini
De costo ana ℥ 1.
De euphorbio ℥ s.

Misce, & utere, prout dictum est superius. Item singulis diebus comedat una hora ante prandium rotulas duas ex confectione infra scripta:

℞. Garyophyllorum optimorum
Nucis muscatæ
Cinnamomi ana ℈ 4.
Zedoariæ
Zingiberis ana ʒ s.
Piperis longi
Albi ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur cum saccharo albo, & aqua betonicæ fiat confectio in rotulis pondere drach. duarum, de quibus singulis uicibus duas accipiat, prout dictum est. Item:

℞. Agarici electi ℥ s.
Aloes ʒ 2.
Nucis muscatæ
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum syrupo de stœchade fiat magdaleon, de quo singulis uicibus formentur pillulæ pondere drachmæ unius, sumendæ in aurora, in septimana semel, & eo die custodiat se ab aëre, & ab omni motu corporis & animi. His ita peractis accedet, Deo adiuuante, uer, in quo fortasse cum diuino auxilio se sanum percipiet. Sin minus, eadem diuina fauente gratia aggrediemur perfectam curationem, quam polliciti sumus, ad laudem Dei omnipotentis, qui uiuit ac regnat per infinita secula seculorum.

Pro eodem

Pro eodem, continens curationis factæ ordinem.
Consilium XLIX.



CIrca principium hyemis M.D.XLVI. accessit ad nos nobilissimus ille uir Illyricus natione, cum paralysi diminuta totius dextri lateris, præcipue tamen manus & brachij, qui quemadmodum ipse referebat, plurima auxilia uarijs in locis expertus fuerat, diuersorum medicorum usus ad suam salutem recuperandam opera: habuerat etiam Venetijs peritorum Medicorum consilium. Quibus omnibus ita instructus cum ad me tandem peruenisset, intuitusq; essem anni tempus atq; aëris constitutionem frigidam, in qua uersabamur, ætatem decidentiæ (agit enim quadragesimum annum) morbi speciem non tantum natura frigidi, sed etiam longo tempore confirmati, nolui tentare curationem, quam ego eo tempore desperabam. Et ita plane & explicite, quemadmodum sentiebam, suæ Dominationi declaraui, talem curationem tunc omnino non esse tentandam: ideo ei persuadebam, satius esse, ut in patriam abiret, rediturus deinde tempore magis opportuno. Cumq; Dominatio sua decerneret se hic acturam quod ego consulerem, quantum ad curationem attineret, præstare iudicauit tota hyeme morari potius in Italia, uerno tempore postea curationem auspicandam, quàm tantum itineris eundo & redeundo frustra conficere, à me petens interim, ut quæ expedire uiderentur mihi, saltem ad præseruandum corpus in tota hyeme diligenter præscriberem. Cui rei cum esset plane satisfactum, aduentante tandem uere curationem aggressi sumus, consilio etiam simul adhibito alterius excellentissimi Medici. Nunc tandem à me petit ille idem Illustris dominus, ut sicut præscripsi quæ ad præseruandum facerent in præterita hyeme, ita nunc describam, quæcunq; & ego & alter Medicus ille consuluimus pro curatione à principio usq; ad finem, nihil omittentes omnino, & aliud addentes quæcunq; scilicet facere deberet post curationem, quod iam à principio commemorabitur. Volentes igitur huic suæ petitioni satisfacere, dicimus consilium nostrum hoc uere esse, totum corpus primo exquisitissime purgare, & missione sanguinis, & pharmacia. Deinde purgato corpore, ad attenuanda & corroboranda membra pituitoso humore refertissima, primò Apponenses aquas ut biberet, deinde in ijsdem lauaretur, deniq; uapores quoq; & lutum earundem thermarum affectis membris applicaret: & ex hac curatione sperabamus illud commode successurum, quod in tali casu succedere potest. Sanguis igitur missus fuit à communi uena non quidem dextri lateris, ne ad affectum tota materia traheretur, & totus etiam affectus per sanguinis missionem magis etiam refrigeraretur, sed sinistrum potius elegimus. Euacuationes uerò fuerunt infra scriptæ. Pro minoratione accepit:

℞. Floris casiæ ℨ 12.
Cum sacharo fiat bolus. Deinde Syrupos:

℞. Syrupi de cichorea simplici
De Betonica ana ℥ 1.
Aquæ Iuæ arteticæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Post septem syrupos, sequentem habuit medicinam.

℞. Casiæ ℥ 1.
Confectionis hamech ℥ s.

Misce, cum zucchαro fiat bolus, accipiendus in aurora cum custodia. Post hanc pro uberiori præseruatione sequentes sunt ordinati syrupi:

℞. Syrupi de betonica
De cichorea
Oxymellis simpl. ana ℨ 6.
Decocti betonicæ
Cichoreæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Post septem syrupos iterum exhibita est medicina.

℞. Floris cassiæ ʒ 6.
Confectionis hamech ℥ 8.
Decocti betonicæ
Cichoreæ quantum sufficit.
Misce pro potu.

De paralysi sinistri lateris.

Consilium L.



ES & ægritudo est in propatulo, & ea quæ patitur sunt manifesta, & ideo ero breuis. Patitur Magnificus uir impedimentum circa ambulationem in crure sinistro, & circa brachium eiusdem lateris, ita ut etiam oculus sinister ingrauescat, licet non sit affectus quantum ad uisionem: & sic illa dispositio occupat totam partem sinistram, & est tantum in motu, non in sensu læsio. Quæritur quæ sit ægritudo, & quod accidens, & sub quo genere ponendum, item â quo morbo dependeat. Quantum ad symptoma, utrum sit paralysis? Si proprie uolumus loqui, dico quòd non sit paralysis: nam paralysis proprie dicta, est particularis apoplexia, & apoplexia est paralysis uniuersalis: sicut & spasmus & epilepsia differunt, quòd scilicet spasmus est epilepsia particularis, & epilepsia spasmus uniuersalis. Ergo uersantur circa idem. Sed cum apoplexia semper habeat deperditionem sensus & motus, ita & paralysis. Hic autem uidemus tantum esse impedimentum in motu, & nullum in sensu, & ideo dico quòd non est passus apoplexiam, nec magnam nec leuem. Iuxta Hippoc. soluere apoplexiam leuem difficile, & fortem impossibile. Sed quomodo erit apoplexia si non sentiatur? & sic potius erit subita motio alicuius humoris ad aliquod membrum, & ita non erit apoplexia, nec uera paralysis. Est impedimentum in illa parte in motu, & sic nerui & musculi sunt affecti, & quod spiritus uel uirtus prohibetur uel propter intemperiem, uel propter obstructionẽ. Vtrum sit hic affluxus materiæ, aut sola intemperies? Audio eum pati granphum, quæ est conuulsio quædam leuis, propter subitum transitũ materiæ ad musculos. Vnde est conuulsio leuis, quia est materia leuis & uaporosa, & sic credo illa membra debilitata. Vbi autem est intemperies sine materia, non fit ea subito. Ergo credo quòd sit facta aliqua præcipitatio alicuius materiæ frigidæ & pituitosæ, quia non habet dolorem, & est in uno loco, & non habet calorem, ergo uidetur quòd â materia frigida. Et ipse etiam dicit se â medicis per calefacientia esse adiutum. Ergo habemus ægritudinem facientem hoc symptoma, & est intemperies cum affluxu materiæ frigidæ & pituitosæ. Nunc de causa uidendũ illius subitæ præcipitationis, an â capite, an ab alijs partibus proueniat. Ego habeo coniecturam unam â modo præcipitationis, quia occupauit totam illam partem sinistram, quòd caput fuerit repletum, & sic uirtus expulsiua surrexit & expulit: nec credo quòd tanta materia â uentriculo sit transmissa, sed quòd â capite illa materia deuenit ad eũ locũ. An ibi generata propter aliquam intemperiẽ, an ab alijs membris eo deuenit? Ego non audio quòd præcesserit aliquid, quòd cerebrũ sit obnoxium alicui nocumento, nec quo ad sensus interiores, nec quo ad exteriores. Quod passus est asthma, & quòd materia â capite descenderit, fateor: sed inde nõ sequitur quòd illa materia primogenio affectu genita sit in cerebro: & ita credo quòd in toto corpore generatur illa materia, & sub modo uaporis ascẽdit ad caput, & sic præcipitatur ad diuersas partes: & ut hoc credam habeo indicia duo: primũ est dispositio corporis, est enim totũ corpus humidum, & hepar est calidum & humidum etiam in senectute, multo magis in pueritia tale fuit: omnes enim pueri calidi sunt & humidi, sunt item ingluuiosi, & plurimũ ingerunt, & hinc fiunt plurimæ euaporationes, quia ubi calor & humiditas

multa,

multa, ibi etiam multa fit euaporatio, & ita repletum est caput, teste Galeno, 3. de loc. affect. Qui habent hepar calidum, semper subiecti sunt repletioni capitis. Secundo, huic naturali dispositioni accessit postea ratio uictus, quia delectatus semper est conuiuijs, & sic multiplicata sunt plurima excrementa. Quando erat puer, materia illa superabundans & superflua præciptata est ad pulmonem, & fecit asthma: postea in iuuentute, ubi calor fit igneus & fortior, multiplicata est adustio: quia ubi plurimum de sanguine, ibi est plurimum de fæce sanguinis, & etiam bile, & sic natura incitata, loco asthmatis generatus est fluxus hæmorrhoidarũ, per quem sanguis melancholicus & adustus expurgatur: quia in mutatione ætatis, ut anno 21. id est, in tertio septenario, teste aphor. 3. lib. mutantur ægritudines: & sic eo tempore facta est alia ægritudo, siue potius excretio, scilicet mariscarum. Nam & Galenus quærit, an hæmorrhoidarum fluxus sit ægritudo, uel sola excretio quædam. Et sic semper fuit sanus. Postea in senio, ubi iam calor extinguitur, & refrigeratur sanguis, & totus habitus corporis, multiplicatur pituita. Hinc in Augusto mense factis obstructionibus, ne materia exiret per mariscas, aggregata sunt excrementa: quia senes uolunt uiuere ut iuuenes, & accedunt ad conuiuia, quod sæpe soleo in senibus reprehendere, & ideo congregant multas superfluitates & frigidas & crudas, & sic ascendunt uapores frigidi ad caput, & repletur caput, quo repleto defluit materia ad partem affectam. Et sic habemus successum huius morbi ex historia rei. Materia est quidem in capite, sed per consensum partium inferiorum, & maxime uentriculi. Quo ad prognosticum, habemus quidem morbum factum, quod est considerandum: sed non uideo morbum fientem, & nullum plane uideo signum morbi fientis. Quando incandescit, repletur caput: & facta est uertigo, quæ est ex bile & crudis humoribus in uentriculo, & non cecidit in terram, sed dixit ad seruum ut eleuaretur, quod non est mirum, quia habuit debile crus. Et sic non uideo quomodo generetur hic morbus. Neq; erit ratione frigiditatis uentriculi, quæ non est magna, nõ enim expuit multum &c. Fames illa non est signum frigiditatis uentriculi, imò pituita relaxat os uentriculi, & non fit fames ex pituita in uentriculo, nisi sit & acida & pauca. Ergo non sequitur, habet famem multam, ergo uentriculum frigidum. Et sic non credo quòd sit uentriculus frigidus, nec quòd sit in cerebro aliqua noxa, sed tantum esse morbum factum. Denique dicit, quòd postquam habuit bonam rationem uictus, iam melius habeat. Et si haberet membra ista debilitata, etsi comederet mannam, tamen generarentur superfluitates. Et sic non credo ego quod sit morbus in fieri, sed solum in facto esse. Ergo cura tota ad morbum factum dirigatur, & postea præseruetur, ne iterum aggregetur materia. Nam stante aliqua debilitate capitis, erit timendum ne incidat in maiores ægritudines. Et sic credo quòd tantum morbus factus sit curandus, & nullum membrum faciens curandum.

Petitur à nobis præcipue, an debeat accipere aquam thermarum? Hæc autem assumi potest uario modo, uel per potum, uel stillicidium, uel foueam, uel lutum. Dico ego quòd non sit differendum remedium ad mensem Septembris, sed nunc debemus occurrere, quia morbus factus est, & membra sunt debilia ex frigiditate, & nisi in æstate hoc fiat, multo minus fiet in autumno: & ideo dico quòd in his caloribus aliquid sit faciendum: & aër, 9. Therap. est pro ægritudine, quia ægritudo est frigida & humida, & aër est calidus et siccus, & sic est conueniens tempus operandi. Non autem darem hanc aquam in potu hoc tempore, sed potius in Septembri, quia calefacit non solum uentriculum, sed etiam uenas, neruos & musculos, quod ex sudore, quem prouocat, uidemus. Quo ad stillicidium, dico quòd non conueniet, quia illud membrum, scilicet cerebrum, non est affectum, & morbo facto est occurrendum. Et sic non sentio cum medicis Venetis, qui consuluerunt eius Magnificentiæ stillicidium tale. Sed pro parte affecta suaderem ego quòd fieret stillicidium: uerum quia iam sunt maximi calores, & aër balnearum nunc est pessimus, & propter uapores & propter muscas, non consulerem quòd accederet ad balnea, sed quòd curaret sibi afferri eam aquam tam calidam actu ut fieri posset, & sic fieret stillicidiũ pro parte affecta, & maxime circa uertebras colli,

ubi ferme est causa omnium dolorum, & etiam circa alias partes. Et quia habemus aërem una operantem, sentio quidem cum medicis Venetis, quòd conueniat stillicidium, sed non in capite, ut ipsi dicunt, sed circa illas partes quas dixi, scilicet uertebras colli, ut uideant medici Veneti quòd & nos rem intelligamus. Quo ad foueas & lutũ, dimitterem nunc, quia non est tempus opportunum. Interim tamen, ut est consuetudo nostra, & experientia edocti sumus, ne resoluatur illud quod est tenue, & indurentur partes crassiores, emolliatur quotidie illa materia, quando scilicet non est usus balnei. An conueniat cauterium? Ego credo quòd omnino fieri debeat: sed maxima quæstio est, in quo loco fieri debeat. In cauterio habemus quatuor. Primum, corroborationem loci & exiccationem: ideo sæpe applicamus ipsi loco affecto, ut Gal. applicat, synapismos capiti & parti læsæ, & Albucasis capiti applicat cauteria. Secundum, ut fiat diuersio. Tertium, ut deriuetur materia à loco propinquo ad locum alium: ut cum in epilepsia facimus cauteria in crure, est auersio: deriuatio est, ut cum patiente coxendice dextra, facimus cauterium in loco uicino. Ideo Gal. pro ualidissimo remedio phlebotomauit eundem locum in ischiade. Quartum est euacuatio à loco, ut etiam euacuetur materia in loco existens, cum sit morbus factus. Hic non indigemus diuersione, quia materia illa est in loco, & imbibita in uenis, non potest trahi per auersionem: & ideo non facerem diuersionem in pede altero, quia illa diuersio esset uana & inutilis. Si ratione deriuationis, an conueniat circa partes affectas? Dico, quia tota pars à principio ad finem afficitur, nescio in qua parte debeat fieri cauterium pro illa deriuatione. An uero pro corroboratione loci? Hoc cauterium non debet fieri, nisi post euacuationem materiæ illius loci, & ideo non pro corroboratione etiam loci conueniet cauterium. An pro euacuatione à loco, qui est quartus usus cauteriorum? Dico quòd nec hoc, quia totus ille locus patitur: igitur non uideo quomodo cauterium conuenire possit. Ideo primo uellem euacuare materiam ad præseruationem, & non ad curationem: & facerem cauterium in brachio dextro, & in crure dextro, non ut curarem morbum, qui est in loco affecto, sed ut, cum applico resoluentia ad illum locum affectum, ne trahatur materia ad locum affectum. Facerem igitur cauteria in brachio & crure sano propter diuersionem, quia tota pars sinistra est affecta: & non facerem propter materiam in loco existentem, sed propter præseruationem, non ut tollatur ægritudo facta. Et sic accipiat istud stillicidium circa illam partem, ut diximus, & cauteria applicentur, prout indicauimus esse ex re Magnificentiæ suæ.

De Paralysi ex uulnere.

Consilium LI.



AVDIVIMVS, nobilissimum uirum uulneratum mucrone ensis, circa quartam uertebram colli, post quod uulnus subsecutam esse paralysin totius corporis, tam brachiorum, quàm etiam crurum, ita ut prorsus amiserit sensum, & motum, & præterea anhelitum fuisse aliqua ex parte interceptum. Sed post nonnullos dies adhibita curatione, anhelitus impedimentum primo fuit sublatum. Deinde tota sinistra pars in pristinam sanitatem redijt, tam in sensu, quàm in motu. In dextra uero parte, permansit in brachio & in crure motus priuatio, sensu tamen recuperato. His ita se habentibus quæritur à nobis, primo. Quæ caussa fuerit uniuersalis paralysis, & unde postea tam facile in pristinum statum maxima ex parte fuerit restitutus. Dicimus ergo, ex ictu penetrante in regionem tertiæ, aut quartæ uertebræ, non quidem medullam spinalem aliquo pacto fuisse incisam, incisione insigni offensam tamen & percussam, uel compressam. Qua occasione plurima materia ad eam partem confluxerit, ex cuius concursu loco inflammato & obstructo, non mirum fuit, si ea uniuersalis paralysis fuit consecuta, non aliter, quàm ille, de

quo

quo meminit Galen. in lib. de locis affectis, qui cum de curru cecidisset, & percussisset uertebras dorsi, ex casu amiserat sensum, & motum brachiorum & crurum. Et postea cessante inflammatione, ut ipse ait, brachia quoque & crura in pristinam rediisse sanitatē. Simillimus igitur est casus istius nobiliss; uiri, unde postea curata inflammatione, & euacuatis humoribus, per illos clarissimos Medicos, tum etiam resolutionis, uel paralysis malum fuit remotum, quantum factum fuit circa euacuationem, & remotionem inflammationis. Et cum in dextra parte eiusdem loci affecti, non fuerit ita euacuatio facta, uel obstructio curata, siue quòd fuerit ea pars magis læsa, uel natura debilior (ut audio) siue quòd materia in illa parte fuerit crassior, & magis rebellis, persistit nocumentum in parte dextra, tandiu permansurū (meo iudicio) quamdiu non tolletur materia, replens eam dextram partem, quæ est circa istas uertebras. Hæc est sententia mea de caussis paralysis, tam præteritæ, quàm præsentis. Quantum uero ad curationem attinet, tota uis consistit in residuo materiæ euacuando, & corroborando partem affectam. Circa euacuationem, nescio an exquisite totum corpus fuerit euacuatum, sicut ego euacuandum censeo. Quod si non fuerit factum, hoc pacto euacuare tentarem. Primo ut acciperet ʒ 2. specierum Hieræ simp. quæ in bolum redigerentur cum melle rosato colato. Et facta uentris lenitione, tunc septem diebus continuis haberet in aurora syrupum infrascriptum, uidelicet.

℞. Syrup. de Stœchade
De Betonica ana ℥ 1.
Decoctionis Saluiæ
Iuæ
Arteticæ
Betonicæ ana ℥ 4.

Fiat autem decoctio in aqua Boraginis, misce, fiat syrupus. Post Syrup. autem sumat pillularum Cocciarum ℈ 4. Et huiuscemodi facta uniuersi corporis euacuatione, laudarem masticatoria, euacuantia humores è capite, sicut essent: quæ hoc modo præparentur.

℞. Staphisagriæ
Medullæ Carthami
Piperis ana ʒ 2.
Mastiches ʒ 4.
Croci ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, ac cum cera fiant trochisci ad masticandum, qui teneantur mane in ore, ita ut expuat assidue. Sed & caputpurgia laudo, placida tamen, sicut est succus Maioranæ, uel Betæ per nares attractus. Hæc sufficiant pro capitis purgatione. Loco uerô adhiberem ea, quæ resoluunt, & mollificant, siue separaretur mollificatio à resolutione, siue simul uniatur. Et si separaretur, optimum esset, ut per duos dies, aut tres illinat locum (ulcere tamen intacto si adest) linimento infrascripta.

℞. Olei Amygd. dul.
Adipis porcini recentis sine sale
Olei Liliorum alborum ana ℥ 1.
Myrrhæ ʒ 2.
Croci ℈ 1.

Misce, fiat linimentum secundum artem. Et ubi hoc linimento locus fuerit inunctus per duos, aut per tres dies, tunc accipiatur decoctum Althææ, & Maluę in uino optimo albo, & in eo ponatur marchesita ignita, uel frusta lapidis molendini, similiter ignita, & uapor, qui ascendere ex huiusmodi lapidum ignitorum humectatione solet commode recipiatur in partem affectam, ita, ut dum recipit fumum, collum moueat hinc inde, quantum potest. Erit autem faciendum hoc in uase stricti orificij, ut totus

fumus

fumus magis coarctetur, & ad eam partem magis aſcendat. Deinde, per unum diem hoc facto, redibit ad mollificantia, & ſic ſucceſsiue faciet modo liniendo, modo reſoluendo, donec liberetur, cum auxilio Dei. Deinde, ſi uult peruenire ad reſolutionem, hoc fiat unguentum.

℞. Olei de pice, ſi haberi poteſt, uel de		
Terebinthina, uel de		
Euphorbio	℥	1.
Olei de croco	℥	1. s.
Olei Amyg. dul.	℥	3.
Adipis anſeris	℥	1.
Butyri recentis	℥	2.
Ceræ q. ſ.		

Miſce, fiat linimentum pro loco. Hoc igitur uel altero utatur, prout magis expediet. Vltimo laudarem, quòd applicaretur ceratum, præcipue ſanato ulcere, quale eſt, uel de Betonica, uel de gummi Elenij, uel (quod præſtantiſsimum eſt omnium meo iudicio) Oxycroceum. Et ſuper omnia, in toto tempore curationis, habebit optimam rationem uictus, cauendo ab omni ſuperfluitate, & utendo optimis cibarijs, & abſtinendo à uino, quantum fieri poteſt, præſertim à uino potenti, & ab aceto, à rebus frigidis, ac uento, à frigido aëre, & coitu præcipue: is enim illi eſſet maximum uenenum. Dabit quoque operam, ut habeat aluum apertam, & ſi non habebit, clyſteribus continue utatur, uſq; ad perfectam curationem. Poſt hæc æger multis remedijs à Chirurgis adhibitis, uſus, nondum ſanitati reſtitutus, rurſum Patauium acceſsit, cui Montanus exhibuit Caſsiam cum Hiera. Inſtituit inſuper, ut per tres dies ſumat aquam balneorum Aponenſium. Poſtea per x. alios dies ſumeret ſtillicidium eiuſdem aquæ in loco, in quo uulneratus fuerat, quod ſtillicidium illi aliquantulum profuit. Poſtea iuſsit accedere ad lutum S. Bartholomæi, in agro Patauino, & tunc, quando exibat à luto, ſtatim inungebat loca, quæ fuerant luto operta, donec iterum lutum applicatet tali unguento.

℞. Olei Maſtichini		ʒ	4.
Chamæmelini comp.			
Liliorum alborum, cum ſpeciebus			
Coſtini	ana	ʒ	2.
Irini,			
de Euphorb.			
de Piperibus,			
de Croco	ana	ʒ	1.
Stiracis electi			
Myrrhæ			
Sampſuchi			
Roriſmarini			
Sauinæ	ana	ʒ	s.
Terebinthinæ, ſeu			
Laricinæ		ʒ	2.
Opopanacis		ʒ	1.
Ceræ Citrinæ		ʒ	3.

Miſce, fiat unguentum

Hoc autem lutum cum iſto unguento ſatis notabile iuuamentum præſtitit, poſtea cum uoluit diſcedere domum, tale balneum illi Leonicus præſcripſit, quo quandoq; uteretur, tranſactis diebus canicularibus, in quo decoctum ſit Chamæmelum, Melilotum, Iua, Hypericon, Calamentum, Pulegium, Satureia, Nitrum. Quibus, tempore frigidiori, addi poterit Saluia, & Roſmarinus, & in hoc balneo ſudet aliquantulum, & ubi primum ex balneo exiuerit, inungatur tali unguento.

℞. Ole



℞. Olei antiqui		lib.	2.
Rutæ		M.	2.
Piperis			
Pyrethri	ana	ʒ	2.
Euphorbij			
Castorij	ana	ʒ	1.
Rad. Cucumeris asinini recent.			
Bryoniæ	ana	ʒ	2.
Mastiches		℥	1.
Costi			
Inulæ	ana	ʒ	s.
Vini albi odoratiss.		lib.	1.

Decoquantur ad consumptionem uini, & colentur. Tali unguento, seu oleo inungatur bis in hebdomade. In reliquis, circa uictum, præscripta sunt ea, quæ solent in similibus affectibus ordinari. Montanus uero tum circa balneum non admittebat Satureiam, nec Nitrum. Et unguentum, quod fuit ordinatum post balneum, applicari debere omnino damnabat, quia nimium exiccat: sed eius loco laudabat ea, quæ possunt & emollire, & resoluere, sicut est linimentum tale.

℞. Olei Amyg. dulcium			
Adipis porcini, recentis, sine sale	ana	℥	2.
Bdellij			
Myrrhæ	ana	ʒ	1.
Croci		ʒ	s.

Dissoluantur gummi in aceto. Deinde simul omnia misceantur, & fiat linimentum secundum artem. Aut, huius loco, etiam sine balneo poterit uti, quod supra ab Excellentiss. Montano fuit ordinatum.

De paralysi, seu resolutione medij digiti in manu, ex defluxu à capite.

Consilium LII.



Larissimi Viri, habemus Magnificum uirum: qui conqueritur de diminuta operatione tertij digiti dextræ manus. Resolutus enim incidit in paralysin, quam sequitur dolor lateris, & brachij: de his quidem solicitus est, sed maxime de digito queritur, quem mouere non potest. Vt igitur possit curari, quærendæ sunt caussæ paralysis, seu resolutionis, quæ nihil est aliud, quàm omnimoda ablatio, uel diminutio sensus, & motus, uel alterius, & dicitur perfecta paralysis, quando amittitur sensus, & motus. Hic est imperfecta. Nam in digito non est ablatus sensus & motus, sed tantum diminutus, & digitus redditus debilior, ut non sit sufficiens ad actiones. Est igitur resolutio imperfecta, quia sensus adest, & motus non est omnino ablatus. Quærendæ modo sunt caussæ, quas etsi uno uerbo dicerere queam, tamen ut iuniores etiam instituantur, aliquid copiosius est dicendum. Omnis paralysis duas habet potissimum caussas, uidelicet uel ex parte instrumenti, uel spirituum. Nam omnis actio læditur, læsis illis, quæ faciunt eam actionem, & tot modis læditur, quot modis concurrunt ad eam actionem. Quia igitur in paralysi fit læsio uel sensus, uel motus, uel tam sensus, quàm motus, fiunt hæc propter duo, uidelicet uel instrumentum debile, uel uirtutem, seu spiritus læsos, qui demittuntur à cerebro: & dant sensum & motum. Quærendum igitur est, quid læditur in hoc Magnif. Viro, spiritus ne, an instrumentũ, an utrunque, & ita inueniemus ueram indicationem, & cura etiam facilis erit. Instrumentum lædi potest dupliciter, uel ut coniunctum,

uidelicet nerui, musculi, seu chordæ, uel quando læduntur uiæ, quæ hic etiam dicuntur instrumenta, quia per eas transit uirtus ad membrū quod patitur, & continuatur cum suo principio, seu cerebro, ut cum læditur ipse digitus, seu ipsum membrum continuatū. Ita igitur potest esse læsio, uel in instrumento, ut in neruo, uel potest esse in uirtute. Læditur autem instrumentū materia adueniente, uel quoniam sit ibi mala complexio, id est, si sit caliditas, frigiditas, humiditas, uel siccitas nimia, siue aliqua materia. Potest enim impediri motus ex qualibet harum intemperierum, siue materia. Licet frequentius fiat à frigiditate, quàm à caliditate, quia non nisi maxima excedat caliditas, & siccitas, corrumpere potest, sed diminuere non. Hoc membrum habet actionem diminutam, ergo est temperies frigida, & humida. Sed hæc potest esse uel cum materia, uel sine materia. Et si cum materia, ea erit calida uel frigida. Si hic est materia, non potest ea esse calida, uel sicca, quia non est corrupta actio. Ergo necesse est esse ex intemperie frigida, & humida, siue sit cum materia, siue non. Sed potest fieri ratione uiarum, quæ sunt in neruis continuatis, atq; id ipsum erit etiam humidi, uel frigidi ratione. Potest etiam esse uel ex parte spirituum, & uirtutis, ut propter paucitatem resoluantur spiritus, ut non sufficiant ad motus exercendos, uel quoniam in transitu impedimentum patiuntur, ut non possint uenire ad membrum mouendum. Quam igitur caussam dicemus esse in isto? Ex resolutione, uel diminutione spirituum non potest esse, quoniam habet plurimam redundantiam spiritus & sanguinis, totus calidus est, facit omnia sicut puer, cum sit senex admodum. Quod autem sit impedimentum in transitu, non credo, alioqui enim & alia membra impedirentur, & non unus digitus. Relinquitur ergo, quod tantum fiat ratione ipsius membri, seu digiti, in quo erit mala complexio, uel cum materia, uel sine materia. Sed quia digitus sane repente fuit impeditus, ea læsio non potest esse ab intemperie, quæ sit essentialiter in membro. Talis enim non fit, nisi successiue, sed bene ex improuiso, & subito materia aliqua potest fluere à loco aliquo, & lædere aliquod membrum. Et ita credendū est accidisse huic Magnif. uiro. Materiam autem frigidam & humidam esse puto, quia uidemus motum diminui potius quàm corrumpi, quod fit à materia frigida, & quia perseuerat admodum, nō est materia calida, quia iamdudū ea esset resoluta. Est igitur causa intemperies frigida, & humida, existens in digito medio, cum materia per defluxum, & non essentialiter. At durat effectus, quia membrum est debilitatum, ut alimentum non possit concoquere, propter præsentiam materiæ frigidę, & humidę. Sed quęritur, unde fiat defluxus ille. Licet hoc sit plane coniecturale, crediderim tamen, quòd ille sit à capite. Primo audiuimus, eum expositum fuisse maxime Austris, qui potissimum replent caput, ex qua repletione descendunt catarrhi ad partes inferiores, & imbecilliores (ut Galenus testatur 2. de diff. febriū) & Austro flante, semper deterius habet. Hinc est prima coniectura. Secundo, quia percipit etiam dolorem in brachijs, & cruribus, & transitus materiæ illius fit per neruos, qui cum à cerebro ortum habeant, credendum est, à cerebro materiam illam descendere, & licet in partem dextram magis defluat, tamen nuper admodum cœpit etiam labi in partem sinistram, & ad uaria loca defluere, tum ratione ætatis, tum propter malum uictum, & respectu materiæ, seu defluxus inualescentis. Etiam in uentriculo potest multiplicari pituita, idq; propter duas caussas, nam ditissimus cum sit, uiuit lautissime, quocunq; cibi genere utitur, nihil laborat, neq; in repub. neq; priuatim, ideo plurimum pituitæ generat, ratione ætatis, etiam si sit calidæ naturæ, tamen redditur frigidior. Quanquam apparet uentriculum bene concoquere, est enim corpus illud repletum bono sanguine, ita, ut ratione ætatis suæ, potius calidiorem, quàm frigidiorem iudicem, ac bonas fieri coctiones in uentriculo non dubitem. Non enim potest coctio hepatis emendare uitiosas coctiones uentriculi, & qui patiuntur errata primæ coctionis, omnes sunt coloris liuidi. Iste autē est rubeus. Non igitur est dicendū, quòd peccet uentriculus, & ideo totum referendū credo ad ipsum caput. Ex his patent caussæ leuis illius paralysis, & doloris in latere, ac cruribus, qui fiunt ab eodem defluxu, & ita totum esse credo à defluxu materiæ frigidæ, & humidæ, à capite ad partes dictas.

PROGNO-



PROGNOSTICVM. An poſsit curari. Vbi humor frigidus, craſſus, & inuiſcatus in aliquo membro, maxime in ſene eſt, difficulter curatur, ſi modo credimus Hippocrati. Primum ſenium iam exceſsit, agit enim ſexageſimũ annum, & quartam, in qua ætate catarrhi & fluxus cuiuſcunq; generis difficulter maturantur, præſertim cum ſint in chordis, & neruis, ſeu mẽbris ſiccioribus, ita credo hic quoq; curam difficiliorem futuram. Quomodo igitur curabitur? Si materia ſit impacta partim, & inuiſcata, partim defluat. Primo impacta remoueri debet. Sed ut id fieri poſsit, oportet ut affluẽs auertatur prius, & ita preſeruabimus eũ. Præſeruatiua cura refertur ad cauſam efficientem: ad coniunctã uero cauſam curatio. Prius igitur remouenda efficiens illa, id eſt, defluxus, antequam amoueatur morbus iam factus. Primo euacuetur totũ corpus, ac in coquenda ac præparanda materia ſyrupus de Iua optimus eſt, & ideo arthritica dicitur, quia maxime conferat artubus & neruis, ſed tamen cum uolumus præparare & concoquere materiam præcedentem, & uolumus ne talis ueniat ad locum læſum, crediderim in hoc caſu meliores eſſe ſyrupos, qui concoquant materiam craſſam, ut ſunt minus calidi, & qui habent uim incidendi. Conueniret oxymel, atq; ſyrupus acetoſus ſimp. in maxima etiam quantitate, ut ita coqueremus materiã euacuandã: præmiſſo prius minoratiuo, quod educeret materias crudas, exiſtentes in uentriculo & inteſtinis, ex flore Caſsiæ, cum ſpeciebus hieræ, quæ non nimium laxabit. In euacuatione laudo Agaricum, uel cum flore Caſsiæ, uel alio ex Agarico compoſito, & pillulas Coccias, aggreg. confect. Hamech. An modo hoc ſumatur, uel aliud, non curo, dum modo euacuetur pituita. Laudo miſsionem ſanguinis à latere oppoſito, ne trahatur materia ad locum affectum. His ita factis corroborarem caput, exhiberem ſaccharum roſatum, & fieri iuberem exiccationes ſine calefactione, ut cum Camomilla & roſis in lixiuio, & adderem roſas in maxima quantitate, nec uterer multũ aſtringentibus, ne ſequeretur compreſsio, & augeretur fluxus. Ideo ea, quæ ſunt in primo gradu aſtringentia, eſſent mihi grata, quæ non penetrarent ad profundum. Poſt hæc, pro remotione materiæ iam impactæ adhiberentur loco affecto mollificantia. Non darem aquas Thermarum per os, ſed ponerem digitum in luto, uel habeat lapidem molarem ignitũ, & extinguat, ut emittat halitum, quem excipiat. Vehementer enim exiccat, ut Gal. 14. Meth. de ſcirrhis docet. Poſteaquãm per duos aut tres dies fuerit mollificatus digitus, iam luto uterer aliquo reſoluente, ita tamen, ut ſemper tribus diebus molliatur, & uno tantum reſoluatur. Videndum autem, ne reſoluamus materiam tenuem tantum, & craſsior lapideſcat. Deinde uellem, ut uteretur continue cerato Betonicæ, quod haberet uirtutem corroborandi & reſoluendi, aut emplaſtro facto cum Diachilon. Poſt hæc eidem ſequentia præſcripta ſunt:

℞. Floris caſsiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ ℥ 1.
Cum ſaccharo fiat bolus.

℞. Oxymellis ſimpl. ℥ 1.
Syrup. de Betonica
Cychorij ana ℥ s.
Cum decoctione Betonicæ & Endiuiæ ℥ 4.
Miſce, pro una uice, & ſic pro aliјs.

De ſene paralytico, cum febre & ſuppuratione in aure. Conſilium LIII.


LAborauerat ſenex aliquot annis catarrho, acceſsit febris, & ſuppuratio in aure. D. Montanus acceſsitus, audiens eum non poſſe proferre quæ uellet, & linguam hærere, cum antea expeditiſsime eſſet locutus: urinas in magna quantitate, non albas, ſed liuidas, ad colorem plumbi

tendentes, tenues, cum sedimine albo, & pauco. Sitis quoq; adesset maxima, nigredo & ariditas linguæ, dicebat initium paralysis, seu apoplexiæ esse, quæ nihil differunt, nisi quod apoplexia est uniuersalis, paralysis particularis. Deinde mens turbabatur, non exprimens intentiones suas. Hæc monebat obseruanda, quod ad prædictiones facerent. Febrem autem dicebat nunc curam requirere, et eam sic considerabat. Licet in senibus febres non dicantur acutæ admodum, sunt tamen ut plurimum intrinsecæ, et ob hoc uulgo laticæ, uel sepultæ febres dicuntur: habentq; hoc proprium, uidelicet cum multa frigiditate extrinseca, multam caliditatem intrinsecam. Cuius hic sunt signa. Primo, sitis magna, quia appetitus frigidi et humidi arguit caliditatem intrinsecam. Secundo ariditas linguæ, faucium, & simul nigredo. Tertio sputa cruda, & tenacia, quod fit, cum uapores calidi miscentur cum materia flatuosa & uiscida, & maxime ante prandium est compactum sputum: ideo tum uidetur expuere bombacem. Quarto ex uigilijs. Adsunt autem multa signa frigiditatis, urinæ tenues & liuidæ, quæ significant calorem naturalem quasi extinctum esse. Et istæ mihi non placent in febricitante, in quo urinæ debent esse tinctæ. Quòd multa emittitur, non est criticus motus, sed significat naturam non bene regulare materiam. Adest sedimentum album, & paucum, quod est signum abundantiæ pituitæ, & materiæ uiscidæ in uenis. Habemus ergo febrem cum istis symptomatis & inæqualitate. Ista apud me sunt difficilia, præsertim in sene, & uere frigido. Nam hæc symptomata in iuuene non essent uerenda. Est igitur mala ista febris. A quo loco pendet, & ubi est putredo? Humor non facile dijudicatur, præcessit catarrhus uiscidus cum flatibus, ita ut in uia propter compressionem Diaphragmatis aliquoties coactus sit quiescere. Illa pituita aliquando est salsa propter adustionem, uel admistionem bilis. Non percipit frigus, quia materia non putrescit extra uasa, nec typum, licet semper post prandium uideatur sentire accessionem. Habet suppurationem in aure, & etiamsi multum puris exiuit, tamen rursus colligitur, & adest pulsatio, quæ arguit suppurationem. De dolore pedum non curo: imò uellem ut augeretur. Non enim dubium est, quin sit à flatuosa materia, quæ dum ad illas partes descendit, diuertitur à membris nobilioribus.

CVRA. Febris coniuncta est cum causa, ideo sine ea curari non potest. Primo abstinerem à uino. Quod etsi uideatur attenuare humorem crassum, tamen capiti noxium est. Facerem autem decoctum ex Aniso, Cinamomo, saccharo, quod extingueret sitim, & iuuaret caput: Darem iuscula ex Betonica, Saluia, & Roremarino, & ponerem folia in panno lineo, & sic decoquerem. Et quia nihil præstantius in febribus, à pituitoso humore, quàm habere rationem uentriculi: darem ante cœnam ℈ 1. Hieræ. Vterer fricationibus ex Anethino oleo, cum uino decocto. Aërem etiam exiccarem, acciperem aquam rosaceam, & imponerem puluerem Caryophyllorum, & coquerem in cubiculo. Exhalaret enim odorem suauem & exiccantem: indigemus autem exiccatione & non calefactione. Circa aurem concoctio materiæ est quærenda, quia pulsat. Quare acciperem album Cepæ, & excauarem & imponerem butyrum, & coquerem in cinere calido, & illo succo illinirem aurem, & instillarem. Et si applicaret Cotum, uellem esset odoratum, iaceat semper super illa aure. Hæc in præsenti uidentur sufficere. Sequenti die æger incidit in paralysin. Biduo post habuit fluxum sanguinis ex naribus, qui eum releuabat aliquantulum. Altero die, post fluxum,

Virtus lassa cadit, soluuntur frigore membra,
Vitaq; tartareas fugit indignata sub umbras.

De

De stupore ac leui resolutione lateris sinistri. Consilium LIIII.

PRimo temperaturam consideremus, quæ multũ ad rem faciet. Est itaqꝫ temperaturæ calidæ, secundum hepar & cor: quod apparet ex operationibus hepatis, redundat enim sanguine, uenæ amplæ sunt, color rubeus, habitus corporis deniqꝫ & pili, omnia caliditatem hepatis attestantur. Color quoqꝫ ad fuscedinem tendit, est igitur calor in sanguine declinans ad siccitatem. Cor calidum habuit & siccum, exercuit rem militarem, audax est & fortis. Ergo tota temperatura calida & sicca est. Agit annum 27. prope uigorem ætatis incidit in ægritudinem frigidam, estque maximus lapsus, ergo à causis ualidissimis, quia de contrario in contrariũ lapsus est, membra calida fuerunt, nunc essentialiter frigida. Non autem magnus est lapsus ratione intensionis, & gradus ægritudinis, quia accidentia non sunt sæua. Hæc uero conferunt ad curam. Symptomata: Patitur diminutionem circa actionem motus in brachio & crure, præsertim parte sinistra, mouet quidem, sed cum difficultate, non tamen est priuatio motus. In crure sinistro feruet, & rubet, quæ animaduertenda sunt, ut inueniamus curam. In colli etiam parte sinistra tale symptoma percipit, & calorem, & quasi feruorem. Quod ad operationes in cerebro, nulla est læsa, odorat, uidet, discurrit, optime memoratur, imò quæ à septem paribus neruorum ueniunt, optime habent, licet in lingua parum male habuerit in principio morbi. Ista sunt accidentia, utcunqꝫ nominari debeant. Vt curemus, quæritur an sit stupor, uel resolutio, ut 3. de locis affect. dicitur. Videtur, cum nullus sensus sit ablatus, stupor potius esse, cum imbecillitate sensus, quàm motus. Nec est resolutio, quia mouetur. Sed cum dolore, & difficultate, ergo si est resolutio, est debilis, quia quædam est ualidissima. 3. de locis affect. ubi uitium in sensu & motu, & paralysis dicitur. Modo refert causas inquirere. Omnis actio sentiendi, & mouendi est à spiritibus & uirtute animali, quæ possunt impediri dupliciter, uel quia non possunt transire, sed intercipiuntur: uel quia etiam, cum ad locum perueniunt, non possunt operari, quia membrum inueniunt non bene dispositum. Hic non est uitiũ in uirtute, uel spiritibus, quia mouetur. An intercipiatur, uel impediatur transitus spirituum? quod fit, cum soluitur continuum, uel est inflatio, uel durities, uel obstructio. Ego credo, ab aliqua materia descendente obstructionem esse, & repletum esse principium: sed illa obstructio leuis est. Ideo imbecillitas facta est in crure & brachijs, quia membra facta frigidiora seipsis sunt. Porro frigiditas motui nocet: primo, quia non apta sunt accipere uirtutem animalem, & ad motum egent caliditate moderata. Est autem hic frigiditas impressa in membris. Virtus non transit, ita non recipitur tantum spirituũ, quantum oportet. Secundo diminuto calore in membris, magis recipiunt fluxiones à quibus hęc incommoda secuta. Quòd autem frigiditas sit in membro essentialiter, intelligimus ex causis procatarcticis, quia cum esset ruri, saltabat, ludebat: totus igitur sudauit, & exposuit se pluuijs, ac cum madore mansit, itaqꝫ totum corpus rarefactum & resolutum, pluuia refrigerauit, ingessit multum uini frigidioris (ego quidem noui iuuenem, qui ex pilæ lusu calidus, multum aquæ bibit, & factus est hydropicus. Porro uinum frigidum bibitum plus refrigerat) usus præterea coitu ea nocte, resolutus est calor in cerebro, & ob uapores durantes adhuc, semper est noua fluxio, membra redundabant excrementis, quia proprium alimentum concoquere non poterant, neqꝫ repellere aliorum superfluitatem. Vbi autem principium habet ægritudo? Non à cerebro, quia si principium hoc pateretur, non pars, sed totum corpus esset male affectum. In hoc igitur uiro, ubi est impedimentum? Ibi ubi imbecillitas incipit, uerbi gratia: Si dorsi pars media læditur, fortasse in quibusdam spondylis, in sinistra parte afficitur, & cerebrum quoqꝫ eò expellit excrementa sua, non tamen est nocumentum in cerebro, deinde materia fluens est mixta, habet partes frigidas & calidas. Hepar licet offensum sit, tamen forte redijt ad temperaturam suam. 3. de locis affect. quia hepar calidum facile

confert ad repletionē capitis, percipit calorem in parte sinistra, & imbecillitas membrorum est circa motum ob defluxum materiæ, & tales sunt causæ.

CVRA. Credo quod curabitur, nulla erit difficultas (ut spero) sed quia duo anni sunt, quibus laborauit, opus erit duo uel tria facere. Caput recipit excrementa, oportet igitur euacuare & diuertere materiam, sed ne transeat ad locum affectum, cauendum, uerum ad partes oppositas. Hoc principaliter faciendum, & membrũ corroborandum contrarijs. Victus sit attenuans, abstineat à uino, quia eius abstinentia multi podagrici curati, & qui neruorum morbos habent. Fiat aqua cum Cinamomo, saccharo, passulisq;, prouocans urinã. Euacuetur Agarico, confectione Hamech, Rhabarb. pillulis aggreg. sed prius accepto minoratiuo. Ab opposita parte dextri lateris phlebotometur. Deinde stillicidium aquæ in spondylis sumat, neq; caput tangat. Gal. enim ei qui ex curru decidit, remedia principijs neruorum applicauit, & sanatus est. Capiti autem non applicanda medicamenta, quia caput non male affectum est. Quæ uero diuertunt, ea oppositis partibus sunt facienda cauteria, scilicet ut natura eò transmittat excrementa. Ad roborandum, quia frigiditas causa imbecillitatis, linimentis & fomentis procederem. Sumerem autem Caryophyllos, Calamum Aromaticũ, & Acorum communem: quæ tria roborant, atq; unà ponerem in duplici uase, & oleum facerem, idq; miro modo roborat neruos, & quod attinet ad malam temperiem, eam corrigunt, uigorē membris addunt, quia astringunt. Vtatur quoq; Myrobalanis Chebulis conditis, quotidie cum saccharo rosato.

De paralysi imperfecta sinistri lateris, cum lienis tumore, & crurum iectigatione ac tumore, & diarrhea.

Consilium LV.



CAsus ab alio recitatus. Nobilissimus uir, sanus ante & aptus ad omnes operationes, non parcens laboribus, & in uictu temperatus, patiebatur aliquando hæmorrhoides, & in pede sinistro tumorē cum rubore: qui à seipso dissoluebatur, adhibita cõmoda uictus ratione & linimento: passus singulis annis febres, sed breues: quæ soluebantur, continuas item destillationes. Iam ante tres annos suppressis hæmorrhoidibus & destillationibus, cum pateretur in pluuijs, & inordinate uiueret, habuit in testiculis pustulas nigras, quas ipse perforauit, & emanauit sanguis niger, post euanuerunt. Deinde habuit duos bubones in cruribus: qui etiam postea sunt curati. Febres item uarias, interdum quotidianas, aliquando uero tertianas per totam hyemem, quas secutus est tumor lienis & pedum. Sumpsit multa medicamenta quæ nihil profuerunt. Mense Maio profectus est ad balnea Montis falconis: distant à mari medio miliari, & habent augmentũ & decrementum sicut mare, & maxime crescunt crescente luna. Ex ijs crura resoluta, & lien ad naturalem dispositionem redijt. Relictis igitur balneis in patriam redijt, & tota æstate & hyeme postea male habuit: nunc febres habebat, nunc lien, aut crura intumuerunt. In Martio sequenti, duo sunt iam anni, bibit aquam ligni, unde deuenit ad hoc, ut male moueat linguam, & brachium & crus sinistrum: & ad diarrheam etiam in qua uarij coloris excrementa exibant, per tres menses: nunc male mouet linguam, & deterius uesperi quàm mane: male mouet brachium sinistrum, sed melius quàm post potũ ligni: tumet crus, uesperi tamen magis quàm mane. Habet tumorem lienis & diarrheam adhuc, in qua materia corrupta non biliosa nec flegmatica: pus expuit etiam, & habet leuem defluxum à capite: uenit & iectigatio in utroq; crure, & uidebatur sentire flammas seu faces accensas sub digito crasso pedum, sed id nunc non sentit. De reliquis quærit consilium: excreuit annis elapsis etiam lapillos aliquot, & bis passus est dolores renales. Agit iam annum quinquagesimum. Montanus: Si considerare uolumus & apparentia, & quæ audiuimus, hepar sine dubio est calidum ex amplitudine uenarum, colore, pilis. Talis habitudo hepatis est insignis, est uelocis motus, &

tus, & promptarum actionum, dum est sanus: postea siue id ratione uictus sequentis factum sit, siue etiam à natura, quia ubicunq; calidum est hepar, sanguis quidem multus est, sed habet etiam multa excrementa, uictu præcipue iam inordinato existente, multiplicata sunt excrementa in corpore, & secutus fluxus hœmorroidum, destillationes à capite, quæ ubi suppressæ, longus catalogus symptomatum secutus est, propter eam suppressionem, febres, pustulæ, bubones, & alia quæ quia præterierunt, ideo non curamus ea. Contigit postea uel ex ratione uictus deteriore, uel ex ligni potu, uel utroq;, quia dum ruri uiuebat uarie affligebatur, pluuijs, uentis & alijs, inde secuta paralysis imperfecta, in tota parte sinistra, & lingua etiam: tumor circa regionem lienis, tumores crurum circa uesperum &c. & refert ipse etiam se subito percipere quandam morsionem, ac si quis subito aliquid euellat, & in partibus affectis iectigationem & diarrheam, uel fluxum uentris. Quæritur causa horum symptomatum: sine cognitione enim causarum non poterit curari. Videtur nulla difficultas. Temperatura calida hepatis generat plurimum sanguinis feruentis. Inde hæmorroides & fluxus catarrhi, quia ex multo sanguine multi uapores ascendunt, ita ut sola temperatura ad hos morbos sufficiat, si non accedat alia causa, ut suppressæ hæmorrhoides & fluxus catarrhi, & uictus magis inordinatus, siue ob decoctum ligni, siue ob suppressos fluxus priores, quod ego magis credo, quàm ex decocto ligni, neq; enim probabile est decoctum ligni tam repente generare paralysin & eum defluxum, qui durabat tantum temporis per tres menses & amplius. Potius crediderim ex multitudine humorum deprauatorum factum esse, propter suppressionem euacuationum, sed decoctum mouet causas & materias quietas alioqui, & præcipitauit per uarias partes: materia uaria, sanguis feculentus propter suppresionem hæmorroidum, & pituitosa propter defluxum catarrhi suppressum, quæ materiæ propemodum contrariæ. Atra bilis ex adustione generatur, & est calida & sicca, phlegma frig. & humid. Et causa etiam est alia longe deterior. Erat intemperies quędam in membris, primo propter affluxum, sed eo perseuerante & multiplicata materia, suffocatus est calor membrorum. Materia melancholica deueniens ad lienem, obstruit meatus, & facit tumorem notabilem, & propter contactum hepar etiam frigidius redditum seipso: quod sæpe fit. Sæpe generatur hydrops ex tumore lienis, frigefaciente hepar per contactum & communicationem mutuam: & fortasse lien causa est omnium horum malorum, De frigiditate lienis nõ est dubium, quia propter obstructiones suffocatus est calor proprius. Quôd autem & hepar sit frigidius apparet ex tumore crurum, qui ostendit sanguinem aquosum generari & crudiorem, proprer hepatis imbecillitatẽ, non satis concoctum, inde defluere ad eas partes. Non enim tumor est ex materia pituitosa ibi perdurante, sed est ex uaporibus, qui nocte resoluuntur partim calore propter tegumenta, partim etiã quòd à calore naturali coctiones meliores fiant, nocte dum quiescunt. In die uero cũ agitantur intumescunt, cum coctiones non ita perfectæ sint. Hæc ostendunt actionem hepatis diminutam, quæ semper est à frigiditate. Secundo redundat multa pituita in uenis, quod apparet ex crassitie uenarum, quæ est ex frigiditate hepatis non satis concoquentis sanguinem. Tertio est iectigatio in illis partibus, quæ est ex flatuosis humoribus in sanguine existentibus, qui non sunt concocti, & illæ iectigationes in parte sinistra maxime, quæ affecta est & imbecillior: in altera parte calor fortior dissipat eam materiã. Hęc ostendunt hepar non esse calidũ, ut fuit à principio. Quod autẽ frigidior uentriculus, ostenditur per excremẽta alui, quæ sunt signa primæ coctionis, sunt fęces, sed molles, & quasi corruptæ, quia imperfecta est coctio chili, non attingens propriũ finem, & adiuuat ad hoc obstructio in uenis mesaraicis: quod iuuat, quia chilus non debito modo distribuitur, sed quia corruptæ etiam, ostenditur uitiũ uentriculi proprie, & egerit non consuetis horis, quod ipsum etiam uitiũ uentriculi, ut & Gal. refert. Habetis uentriculum & hepar frigidioris temperaturæ, ut lædat insigniter operationes: & frigiditatem maximam in liene, & in eo etiam morbum in compositione, obstructionem & tumorem lædentem operationes, Gal. 1. de diff. morb. Tumor non est ægri-

tudo nisi lædat operationes. Ex his morbis & malis complexionibus dictorũ membrorum, quæ faciunt primã & secundam coctionẽ, & lienis etiam qui purgat sang. à fæce, sequuntur deteriora symptomata. Primo imperfecta paralysis in parte sinistra, præcipue diminuens motũ relicto sensu, indicat magnam intemperiẽ frigidam, & uapores ascendentes ad caput: & credo quòd habuerit leuẽ aliquam apoplexiã uel epilepsiam. Principiũ enim læsionis fuit in capite, & cõmunicata est à prima uertebra per omnes uertebras succedentes. Fit autem hoc cõmuniter, ut una pars lædatur ex altera, & læsa prima uertebra omnes inferiores communicant: læsa igitur prima uertebra est obstructus meatus ne transire possint spiritus, siquidem illi ad motum necessarij: quòd in 8. de placit. uidetur dubitare Gal. siue impediens uirtutem ne transmitti possit: & ita facta paralysis per totũ latus sinistrum, incipiendo à lingua. Diarrhea est propter frigiditatem uentriculi, nec concoquentis nec retinentis ut oportebat. Secundo propter obstructionem in mesaraicis. Tumor pedis propter hepatis frigiditatem, multiplicantis sanguinem flatuosum & aquosum, generantem tumorem.

PROGNOSTICVM. Natura indicat difficultatem, membra principalia læsa, lien obstructus & refrigeratus cum hepate & uentriculo: quæ membra concoquunt alijs membris: & in sene agente 51. annũ, difficile erit remouere paralysin, quia humores uiscosi & impacti in neruis: in sene uix unquã, in iuuene difficulter remouetur paralysis. Non tamẽ desistendum est quin aliquid agamus, erit enim aliquid lucri ægro: cauebit sibi ne in deterius labatur, & aliquanto etiam melius habebit. CVRATIO à natura rei: euacuationes consueræ suppressæ sunt, ex eoq; morbi secuti. Ergo iterũ prouocandæ euacuationes. Non curarẽ euacuationes quæ fierent per pharmaca, cum sit in eo plenitudo propter suppresionẽ sanguinis melanch. & (nunc maxime) pituitosi: ideo non ponerem spem in euacuatione alicuius humoris, sed deuenirẽ ad ea, quę redderent membra fortiora, & ponerent in sua temperatura naturali. Imbecillũ enim redditur membrũ, cum ab eo remouetur calor. facta igitur leui euacuatione humoris pituitosi, prouocarẽ hæmorrhoides, ille supplerent mihi missionẽ sanguinis: nec aliter euacuarem, quia hæmorrhoides euacuabunt sanguinem per locũ conuenientẽ, & familiarem naturæ: quod in euacuationibus faciendũ præcipit Hipp. Aliqui per sanguisugas dicunt trahi sang. tenuiorẽ, quia foramen paruũ est, quod uideri non potest, quomodo igitur talis apertio utilis in proposito? Ego etiam fui in hac sententia olim, & deridebam eos qui applicabant, sed iam me pœnitet, cum ulterius uidi. Tunc putabã foramen paruum, per quod non posset exire sanguis crassior. Sed postea uidi effluere usq; ad 20. ℔. usq; ad syncopen sang. crassiss. Et est ratio, quia sanguisugæ trahunt sanguinem ad orificia uenarũ, propter attractionẽ enim & sua quadam mala qualitate faciunt, ut natura eo mittat excrementa, postmodũ sponte aperiuntur orificia uenarũ, si præsertim ponatur æger supra aquam calidã feruentẽ. Non per foramina quæ faciunt sanguisugæ effluit sanguis illæ, sed per solita foramina, & per orificia uenarum, quæ illa irritatione aperiuntur, sicuti cum ex naribus prouocamus sanguinem: abstergentibus aperimus orificia uenarum, sed dicas, sæpe hoc non succedit? Respon. Et alia sæpe nõ succedunt: nihilominus tamẽ tentandum est: cum sit rationabilis operatio. Non pono spem in sanguine quem exugunt sanguisugæ, sed in eo, qui post sanguisugas applicatas sæpe effluit, ex ipsis orificijs uenarũ. Ideo sępe tentandũ erit, si non succederet fluxus: & tantũ fieret hoc, ut uenę illæ inflãmarentur & intumescerent. Deinde aperirem eas ferro: sicut medici in Epidemia illa magna quæ fuit post annos Christi, extrahebant eas uentosis duplicibus, & postea incidebant: medicinas sumerem leuiores, Cassiam cum hiera, nõ simplicem: non transirem ad agaricũ aut alia, sed potius iterarẽ uices, pro roboratione credo conuenire balnea, maxime huic uiro, si ulli alij in potu, lotione, & secundũ omnem modum adhibitionis. Primo ad corroboranda membra, aperiendas obstructiones, corroborandũ hepar & uentriculum, potus aquæ erit utilissimus. Secundo ad paralysin lotiones cõmodissimæ, ad resolutionẽ materiæ, quæ hæret in musculis & neruis. Tertio non sit contentus lotione, sed circa primas uertebras

tretur stillicidio, non ex alto cadente, sed leuis impresſionis, quia in primis uertebris maxime defectum esse iudico, sed si his non iuuabitur, darem mithrid. cum zuccharo rosato, aut aqua rosacea: & per interualla interdũ pillulas hieræ, uel hieram cum flore caſsiæ uel Rhabarb. & his leuioribus sæpe euacuaretur, ut materia quæ generatur quotidie educatur, & membra reducantur ad meliorem habitũ. Localia. Nux muscata & dictamnus cretensis bona sunt ad resolutionem linguæ, sed præstantiſsimum est mel anacardinum: quod uidi in 7. diebus sanare eos, qui plane loqui non poterant, habeatur recta ratio uictus, quæ sæpe dicta est.

De paralysi leui dextri brachij, cum uertigine, ac multis alijs symptomatis pro muliere. Consilium LVI.



MVlier annorum 45. patitur dolorem & impotentiã mouendi brachij & manus dextræ: interdũ etiam sinistræ, laborat etiam in dextro pede pustulis, uel inflãmatione aliquando, sed nunc cessarunt: sed tamẽ aliquãdo mouere cogitur pedem cum non uult, & nisi moueat dolet. Percipit & pruritũ in auribus frequenter, ut sæpius cogatur eas scalpere, aliquando etiam percipit uertiginẽ quandam & lipotymiam, sed magis hyeme quàm æstate: patitur & tuſsim aliquando & difficultatẽ anhelitus. Ventriculus item imbecillus est admodum, ita ut si aſsumat cibum non satis conuenientẽ, inclinetur ad uomitum, & tamẽ non potest uomere, menstrua conuenientiſsime effluunt. Passa plurima accidentia animi, & multa incõmoda in longo & diuturno morbo mariti. Montanus: Contigit isti mulieri quod est frequentiſsimum in omnibus, qui habent membra inæqualia, uentriculum frigidũ, & hepar calidũ, omnes tales subiecti sunt multis ægritudinibus: & præcipue capitis destillationibus, quia generatur multũ bilis & pituitæ, quorũ uapores ascendunt ad caput, & hęc est ratio omniũ symptomatũ. Quòd hepar sit calid. naturaliter & fortasse etiam aduentitia caliditate, patet ex toto corpore ex amplitudine uenarum, colore, pilis, & de aduentitia etiã ex uictu, laboribus & accidentibus animi. Ideo inceperant pustulæ circa coxas mordicantes, conuellentes & lacerantes eam, ut uarie multis modis se cogeretur mouere, nec stare nec firmare membrum propter dolorẽ posset: color rubeus, pruritus maximus, quæ omnia signa caliditatis & sanguinis subtilioris, qui generatur in hepate ex caliditate maiore, sicut ex calid. temperata bonus sanguis: has crebro passa est, sed euanuerunt tandem. Ostenditur ergo & esse & fuisse calidius naturaliter, & caliditate etiam aduentitia, ut impediretur ab actionibus conuenientibus naturæ. Quòd uentriculus frigidior à natiuitate, non poſsum affirmare, sed quod nunc sit, apparet ex operationibus: primo aciditatẽ in eo percipit, quæ diminutam indicat coctionem: sequitur enim aciditas cruditatem pituitæ, quæ incipit putrescere, sed non perfecte putrescit: fundatur enim in materia subtiliori frigida aciditas, modo si materia frigida ibi, signũ est, quòd non fit coctio sicut fieri debebat. Ructus igitur acidi significant frigiditatem uentriculi, ut & Gal. ait, talem autem aciditatem semper passa est. Ergo uentriculus frigidus est præter naturam. Secundo dicit se mane surgere cum cruditate, ita ut non concoxerit cœnam hesternã, quod etiam indicat frigiditatem uentriculi. Est igitur frigiditas in uentriculo, & caliditas in hepate: quæ licet nunc extinguitur decrescente ætate, & pituita ex uẽtriculo & capite illuc descendente, non tñ prorsus extincta est: ideo pustulæ inuadunt eam quidẽ, sed rarius & minori frequẽtia. Tertio catarrhus salsus est, quia uapores à serosa humiditate & bile ascendunt. Caput igitur recipit uapores, cum uentriculus frigidior, & hepar calidius, fiunt multæ uaporationes, quia calidũ uaporosum agit in humido multo, ideo plures uapores & uarij ascendunt ad caput. Quare etsi forte aliter etiã patitur, tamẽ id est ab alia causa. Nam membrũ de duplici causa patitur repletionem, uel quia ipsum non concoquit suum alimentum, & excrementa non expellit, propter debilitatem, uel propter uapores nimios ascendentes, qui difflari & expelli nequeunt: ideo destillant per aures, palatum, &c. Hic etsi cerebrum ualidum, tamen multæ sunt superfluitates,

quia & uentriculus & hepar, & totus ambitus uenarum mittunt eo uapores in maiori
quantitate: qui qualitatem etiam non naturalem habent. Sunt enim acriores, & ita re-
pletur caput. An iam concurrat imbecillitas capitis quæ adiuuet? non dixerim facile,
quia optimam formam habet naturaliter & colorem ſecundum naturam, & ſenſiteria
quomodo habere debet, ut non poſsim dicere fuiſſe diſpoſitionem naturalem. Patitur
nunc quidem uitiũ in auribus & oculis, ſed tamẽ ea omnia integra fuere olim. Percipit
& defluxum per nares & palatum, ut percipiat propter multitudinem & malam qua-
litatem catarrhi excoriationẽ, & abraſionem gutturis. Eſt ergo & in capite læſio iam,
ita ut illud etiam patiatur per eſſentiã nunc, quia tam diu perſeuerant ſymptomata in
ſenſorijs eodem modo: & ita cõtingit, ut ſymptomata quæ nunc patitur, neceſſario ad
ſint uel etiã deteriora. Vbi enim uapores illi colliguntur in capite, & ibi congelantur,
uel cauſant ibi morbos periculoſos, epilepſiam, letargos, uel neceſſe eſt ut deſcendant,
ſecundũ uarias uias. Vapores autẽ partim pituitoſi ſunt à uentriculo imbecillo, partim
calidi à ſanguine euaporantes, qui calidior eſt & bilioſus magis propter caliditatẽ he-
patis maiorẽ, faciunt ergo materiam mixtã quandoq; ſalſam ſub forma pituitæ, ſed cũ
ſalſedine, quia admiſcentur uapores â ſeroſa humiditate accedentes. Qandoq; perci-
pit ſed rarius, catarrhũ amarũ, ex quo arguuntur uapores non ſeroſæ humiditatis, ſed
ex ſubſtantia bilis quæ amara eſt, etiã quando cum pituita miſcetur. Eſt ergo materia
ex pituita inſipida & humiditate ſeroſa, quæ facit ſalſedinẽ, & bile quæ facit amaritudi
nem. Deſtillat autem ad uaria membra per uarias uias, interdum per latiores & cõmu
nes, & facit excoriationem & arroſionem dictam. Quandoq; ad pulmonẽ, & cum in
bronchijs colligitur, facit difficultatẽ anhelitus, & tuſsim cum inſurgit uirtus ad expel-
lendam materiã. Quando per neruos & uertebras dorſi ad utrunq; brachiũ, magista
men dextrum. Quare hoc ex uarijs cauſis fieri poteſt, quas nos neſcimus, ut una pars
magis ſit affecta quâm alia: ſicut uentus nunc ab hac, nunc ab alia parte flat: interdum
tamen fit ex rectitudine, ſed ſiue ſit ex cauſa extrinſeca ſiue intrinſeca, nihil refert, nõ
impedit curam, ſufficit quòd locus ille ad ſuſcipiendum magis aptus ſit, deuenit tandẽ
& ad partem ſiniſtram, ſed in dextra manifeſte motus læditur, & partim ſenſus etiã.
In ſiniſtra dolet quidem, ſed non læditur motus, ſcitis autẽ, quod quæ lædunt ſenſum
debiliora quàm quæ lædunt motum. Et facile fieri poteſt læſio in ſenſu, ſeruato motu,
quia ſunt diuerſi nerui. Patitur uertiginem & imbecillitatẽ in omnibus ſenſibus exte-
rioribus, ac tota uis imbecillitatis eſt in utroq; brachio, & maxime dextro, quia illud
dolorem habet, & amittit etiam ſenſum, quòd maxime deterret eam. Patitur etiã aci-
ditatem ſtomachi ex naturali frigiditate ſtomachi, qui ex pituita deſcendente reddi-
tur frigidior, & facit deteriores coctiones, propter mutuũ illum circulũ inter duo cor
relatiua. Nihil hic dico de cauſis procatarcticis, quia exercuit ſe in agris & accidenti-
bus animi, illa non faciunt indicationes. PROGNOSTICVM. Non facile tolle-
tur, imò nunquam omnino, ſed mitigabitur, cum uentriculũ naturaliter imbecillum ha
beat, & hepar calidum. Alterum humorẽ crudum, alterum aduſtum generat, & dum
ſuccurrimus alteri loco, alter læditur: ſunt enim ægri, duo coqui materiæ. Igitur tota fa
milia male habet. Et Auic. dicit: diſpoſitio ſtomachi præter naturã mater eſt omnium
ægritudinum. Et ægritudo iam confirmata per plurimos annos, adhibita uaria reme-
dia, quæ nihil promouerunt, poterit tamẽ leniri & preſeruari â ſymptomatis. Cum qui
bus & quando? Conſiderans intenſos calores non auderẽ aggredi curationẽ ſerio, ut
cum uolo tollere ægritudinẽ & eradicare: mitigare poſſumus. Et nunc primo inſtitue-
rem rectam rationem uictus, abſtineat á potu poſt cœnam & prandiũ: bibat uinũ nec
pauciferum, nec potens admodum, ſed mediocre, & bibat moderate: ſurgat matutino
tempore tempeſtiue (quo ſolo uidi curatos aliquos) & tum nõ occurrat aëri frigidiori
& ſubtiliori, tum excreet, & ſe ab omnibus excrementis purget. Prandeat & cœnet
tempeſtiue, & tribus horis poſt cœnam eat cubitũ, non cum cibus eſt adhuc in uentri-
culo, id enim peſsimũ eſt habentibus uentriculũ & caput imbecille : cibaria ſint boni
nutrimenti & non multiplicia. Deinde perſeuerarem, ac ſingulis 8. diebus, uel etiam
quin-

quinquies in mense darem casiæ portionē cum Rhabarbaro pulueriſato, aut modico hieræ uel Agarici, caueat hieram simplicem solam. Rhabarb. laudarem & frigid. & humidius quàm Aloe, & dicitur pater & anima hepatis. Ad septembrē postea, si hęc succederent, non alia adderem, sed in his perseuerarē. Si uero sympt. perseuerarent, uellem primo exquisite euacuare totum habitum corporis: educere primo quæ in uentriculo & primis uenis cum casia: postmodum humores incidere & abstergere oxymellite & alijs, postea euacuare cum Agarico colocynth. Rhabarbaro. Post euacuationem, inter omnia, quia conqueritur de uentriculo, maxime laudarem thermas aquarij: quas experti Brixienses, quia diuites & delicati, podagris & destillationibus & uentriculo maxime laborant: quia cibis indulgent. Non est remedium magis expertum: & incœpit etiam Veronæ notum esse, & utilisimæ sunt: habent multum de sulphure & asphalto, ideo non procul inde est petroleum, conferunt ualde ad cerebrum & destillationes. Ideo in ijs confiderem, & cum accipiet aquas aquarij, nunquam percipiet calores, quia semper exhiberi potest etiam æstate, ut dicunt Doctores: sed tum fieri uelim linimentū infrigidans Galeni, ut ipse Gal. fieri iubet, nō ut uulgo faciunt: est enim efficacisimum si lineatur tota longitudo lumborū, non renes tantū. Est enim ualde infrigidans, & sufficit ad restinguendū calorem hepatis, sicut hodie experior in his caloribus. Do aquam Thermarū cuidam, & non percipit caliditatem hepatis propter linimentum, & interim maxime iuuatur in uētriculo, si post hæc bene haberet, bonū esset, si perseuerarent accidentia & effectus in uentriculo, perseuerarem in supradictis, & sumeret tandem confectiones magnas Mithridatum cum succaro rosato 4. in mense. Item casiam cum Rhabarb. uel Aloe & alia supradicta, circa brachium locale adhiberem, linirem cum oleis dissoluentibus materiam in membris profundam, ut oleum de Euphorbio, uel etiam Nardinum, quòd resolueret materiā & corroboraret membra. Diuersiones: credo superiora non opus habere diuersionibus, sed si haberet, laudarem lotiones ex decocto rosarum, Myrtorum & Agarici, qui confert ad tollendas fluxiones capitis, & corroborat, ita ut podagricis etiam multū seruiat, ut refert Diosc. Ad cauteria non descenderem, nisi augeretur morbus.

De brachiorum tremore. Consilium LVII.

PRobabile est hominem ab ineunte ætate cudendis nummis occupatum, uehementisimo motu, & magno malleorum pondere, brachia ita exercuisse & calefecisse, ut plurimo alimento indigerent, quod etiam cōmodisime attraherent per uasa abundanti calore dilatata, tum optime conficerent, ob bonum habitum, & caloris redundantiam: sed ubi postea à consuetis laboribus desijt, consuetum quidem alimentū ad brachia deriuasse, sed ocio ac desidia effectum, ut sublata pristina difflatione & excrementorū expulsione, calor naturalis paulatim suffocaretur, temperatura brachiorum frigidior redderetur, excrementa colligerentur, meatus constiparentur: unde imbecillitate in ijsdem brachijs parta, præterquàm quòd propriū alimentū non recte conijceretur, etiam aliunde defluuium pateretur, sicut perpetuo comparatum est, à fortioribus ad imbecilliora defluuium fieri. Ergo & totum corpus languidius, segnius, obesius effectum, & brachia præ frigiditate acquisita, & humorum cruditate, in tremorem insignem incidisse. Curatio esset, ut quam maxime corpus exerceret in aëre temperato, frictionibus longis & assiduis, & balneis uteretur, parcisime uiueret, à uino, quā maxime posset, abstineret, sed decoctum saluiæ, cinnamomi, & garyophyllorum, addito zucchаro potaret. A cibis crasis, frigidis, humidis, glutinosis prorsus abstineret, commessationes potationesq́ tanquā pestem euitaret. Singulis septimanis pilulis uteretur in hunc modū confectis.

℞. Agarici electi ʒ 6.
Colocynthidis ʒ 2.

Aloes

Aloes hepaticæ		℥	i.
Garyophyllorum			
Nucis muscatæ	ana	℥	s.
Salis gemmæ		ʒ	iij.

Cum oxymelite simpl. fiat magdaleon, ex quo fiant pilulæ 3. singulis uicibus pondere ʒ. 1. sumendæ in aurora. Post aliquot purgationes, brachia assidue lauentur oleo quod ex benzoi ab unguentarijs conficitur. Cinamomo optime condito cum zuccharo, ante & post cibum assidue uescatur.

De tremore ac ophthalmia sinistri oculi, pro matrona Leonora Sacrata Flischa. Consilium LVIII.



AVditis & diligenter consideratis affectibus omnibus, quibus infestatur nobilissima matrona Leonora Sacrata Flischa, iudicauerim primam originem esse in cerebro, propter paucitatem & malitiam spirituũ animalium, non sine tamen materia aliqua frigida descendente ad partes affectas. Materiam autem descendentem, malitiam, & paucitatem spirituum fieri ob cerebri frigidam intemperiem. Et quòd ita sit, coniecturas habeo: primo imbecillitatem omnium intrinsecarum actionum, quæ cerebro propriæ sunt, sicut ingenij, memoriæ, & cogitationis: non enim actiones remittuntur, nisi ob intemperiẽ frigidam cerebri, præcipue si humiditati coniuncta fuerit. Cum ergo animalis uirtus in cerebro sedem habens, siue sine spiritus uehiculo subito, tanquam solis radius omnes corporis partes illustret, sensumq; ac motũ adferat, siue uehatur spiritu (hoc enim apud illustriores Medicos non sat compertum habetur) constat tamen sine animali spiritu, siue præcesserit, siue comitetur, nihil agere posse, uel sentiendo, uel mouendo. Sed spiritus animales neq; multi, neq; boni esse possunt, ubi fuerit ea, quam prædiximus, cerebri intemperies: quicunq; enim habent talem temperiem, primo segnes in motu & sensu redduntur, deinde aucto incommodo torpidi: quòd si ultra processerit, tremuli, ac tandem resoluuntur, inciduntq; in eam, quã paralysin medici uocant. Neq; hic à me repetendum esse arbitror, tremorem membrorum fieri æquatis uiribus, quæ sunt ex parte membri grauitantis, & deorsum trahentis, & ex parte animalis erigentis: dum enim æqualiter illa quidem erigit, hæc uero grauitant, fit tremor ex duobus motibus contrarijs. Quòd autem hic tremor præcipue fiat ob spirituum paucitatem, ita conijcio: primo quòd eò magis tremit sinistrum brachium, quo magis laborat, uel nititur aliquid complecti. Constat enim ex hoc conatu spiritus resolui, & pauciores fieri, unde necessario quoq; tremor augetur, sequiturque deinde etiam dolor ob intemperiem frigidam confertim ad membra accedentem, scilicet ex spirituum & caloris subita dissolutione. Præterea dum aliquid acriter intuetur, statim admirando quodammodo brachij tremor augetur, non ob aliam profecto causam, sicuti ego arbitror, quàm quòd spiritus animales ab illo intuitu dissoluuntur, atq; ita paucioribus redditis, necessario tremor augetur. Audio etiam, quòd ubicunq; stat, cum motus ille sit omnium musculorũ, qui tonicus à Galeno appellatur, plurimam fieri spirituũ exolutionem necesse est, propterea mira etiã imbecillitas totius corporis consequitur, ingensque dorsi dolor: musculi enim qui in ea parte sunt, præcipue laborant, & ideo sentiunt ueluti confractionem & lassitudinem. Vbi etiam sederit, si difficilis est exurrectio, ad quam causam melius potest referri, quàm ad spirituũ paucitatem? Deniq; illud ita esse manifestissime arguitur, quòd post quemcunq; ingentem motũ præcipue sinistri brachij, dolor ad cor accedere uidetur: quod quidem nihil aliud esse crediderim, quàm quoddam ueluti procemiũ lipothymiæ, scilicet ex spirituum multa dissolutione. Quòd autẽ à labore sequatur dolor uehementissimus, incipiens ab ore uentriculi, terminans in uterum, causam esse crediderim, quòd in eo labore calor in magna arteria, & uena descen-

descendentibus ferueat, & in eo feruore humores crudi attenuentur, & per ramos eorundem uasorum deriuentur ad uterũ, qui postea flatuati dolorem tanquam puncturę excitent: sedatur postea flatu cum murmure emisso ob compresionẽ uiarum. Cur autem frequentisime infestetur oculi sinistri pulsu, ophthalmiaq; laboret, illud ego pati crediderim cũ intumescat, ac sanguine repleatur. Et cur eiusdem sinistræ partis facies uehementer incalescat, inquisitione dignum est. Id autem fieri crediderim, quoniam ubi dolor & imbecillitas eas partes occupauerit, calidus sanguis & uaporosus illuc recurrit, remouendi incõmodi causa. Est enim (ut aiebat Hipp.) omniũ partium corporis mutua quædam conuenientia, ut suapte natura altera alteri succurrat, & secundum omnes affectus consentiant. Si uero etiam pedes intumescant, de huius tumoris causa non possum ita exacte proferre sermonẽ, cum nec tumoris quidem naturam aut colorem audiuerim. Superest tamen mihi dubiũ non paruũ, nunquid sit œdematicus, an erysipelatodes: nam cum intelligam circa naturalia optime habere, forte humor aliquis calidus & crassus ad eas partes decumbit ob hepatis caliditatem: & cum ille tam frequens feruor appareat circa partem faciei sinistrã, circa oculũ eiusdem lateris, & ceruicem, suspicionẽ fecit ne hepar sit calidius. Nouimus enim quàm facile uaporibus calidis caput repleri soleat, in his qui temperaturã capitis calidam habent. Sed quicquid sit, in re non mihi intellecta, neq; ab alio explicata, non possum certũ ferre iudicium. Tales ergo, uel non multum disimiles causas esse crediderim omniũ symptomatum, quibus nobilisima matrona afficitur, non tamẽ adeo sum pertinax, ut ita esse omnino contendã. Casus enim meo iudicio admodũ difficilis est, qui non tam facile à quolibet etiã peritis. Medico sit iudicandus, præcipue in corpore quod nunquã uiderit, neq; curauerit, neq; ab aliquo medico præsente fuerit exaratus, aut manu ductus, ad causas indagandas. His ergo ita se habentibus, supposita recta uictus ratione, quã credo diligentisime esse præstandam à peritisimis medicis, ego in hoc genere curationis oculum ad illud præcipue haberem, ut nec cibus, nec potus, nec aliquid extrinsecus occurrens, excessum in aliqua qualitate haberet, sed omnia essent quàm maxime temperata. Idemque de quantitate oblatorũ prorsus censeo. Substantiã tamẽ cibi & potus talem eligerẽ, quæ esset optimi alimenti, & facillimæ concoctionis & distributionis, uellemque ut in hac re præcipue studiũ collocaretur, quod quidem omnibus diuturnis morbis uidetur esse cõmune. Quantũ uero ad medicationem attinet, optarem ut asidue uteretur aliquo leui medicamento, quod uim leniendi haberet, uentriculumque & intestina expurgãdi, qualia duo essent præcipua, uel casia, uel rhabarb. uel utrunq; simul confectum: nam absq; facultatũ & spirituũ detrimento, corpus totũ hoc consilio mundum conseruaretur, sanguisque purior redderetur, unde & alimenti & spirituũ copiosa generatio bene succederet. Si ergo ter uel etiam quater in mense sumeret ℥. floris casiæ cum semidrachma rhabarb. credo bene consultum fore. Quòd si forte casia, ut multis mulieribus contingit, flatus & tormina excitaret, exhiberem ʒ. rhabarb. cum ℥ sacchari rosacei, uel ℥ 3. aut 4. syrupi rosati solutiui: talia enim in purgando hoc corpore excedere non auderem. Pro capite uero, uentriculo ac corde roborandis darem etiam nonnunquã, præcipue ubi aër esset magis temperatus ℈ 2. uel etiam 3. 1. optimi Mithrid. adiecta semuncia sacchari rosacei. Laudo etiã si matutinis horis mandet, aut, ut uulgo dicitur, pro masticatorio utatur mastiche, aut garyophyllo, aut nuce muscata confecta: caput enim corroborabit, pituitamq; educet. Illinire etiã sæpe trementia loca ex aliquo oleo odorato calefaciente ac resoluente, non parũ utile existimauerim: qualia sunt quæ à pigmentariјs uenduntur, de styrace, garyophyllo, & huiusmodi. Quòd si consueuerit caput abluere, omittendum non puto, sed lixiuio dulci, in quo maiorana, stœchas, chamæmelũ & anethum decoquetur. A fortioribus autem quibuscunq; remediјs in hoc morbi genere, & ab huiusmodi causis generato, & in hac ætate maxime abstinendum putauerim: credo enim ex his, uel similibus, si curari potest, esse curandum: si non potest, quod magis suspicor, saltem esse præseruandam, ad laudem Dei omnipotentis.

De

De tremore membrorum, & mouendi imbecillitate, pro Magnifico uiro.

Consilium LIX.



Vppositis his quæ tum ab Excellentissimo medico, tum ab asidentibus & familiaribus intellexi de hoc magnifico uiro, qui tot annis membrorum tremore, & mouendi imbecillitate laborauit, cõsiderataq; septuagenaria ætate, temperatura calida & sicca, insigniq; extremorum caliditate, & doloribus pungitiuis, immoderataq; alui adstrictione, consulerem primò circa rationẽ uictus, ut effugeret pro uiribus molesta animi accidentia, sicut iram & mœstitiam, quæreretq; omni studio, ut cum amicis quietam uitam iucundamq; degeret, calidum aërem euitaret, ptisana, lactuca, boragine, portulaca, endiuia in ferculis uteretur: ac si uentriculus ferret, laudarem ut omnino à uino abstineret, & uini loco huiusmodi potum sibi confici curaret.

℞. Aquæ fontis ℔ 16.
Ligni guaiaci ℔ 1.

Bulliant ad consumptionem quartæ partis: coletur & reseruetur. Est & hoc poculum præstantissimum ad nutriendum, ut quod nihilo segnius uino nutriat. Pro alui uero lenitione uelim, ut singulis diebus sumeret ante cibum libram mediam iuris pulli, in quo decocta esset malua, uiolæ, hordeum, & sex uel decem pruna dulcia. Præterea acciperet quater in mense, duabus horis ante prandium, tale medicamentum:

℞. Floris casiæ ℥ 1.
Rhabarbari electi ʒ 8.

Cum saccharo fiat bolus. Quotidie ad hepar & renes huiusmodi linimento utatur:

℞. Vnguenti rosacei Mesue eiusdem anni ℥ 2.
Vnguenti Sandalini recentis ℥ 1. Misce.

Præterea foueret omnia membra dolentia huiusmodi balneo:

℞. Florum Camomillæ M. 4.
Hordei M. 6.
Rosarum siccarum M. 2.
Violarum M. 2.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, in qua moderate calida sedeat ieiunus, bene coopertus uestibus, & in aëre calido; curetq; ut post huiusmodi balneum statim membra huiusmodi linimento inungat:

℞. Olei Camomælini
Rosati
Violati ana ℥ 2. Misce.

Et nisi facta fuerint cauteria infra genu exterius, sicut fieri consueuit, laudo ut omnino fiant. Nec displicet hæmorrhoides prouocare, præsertim si natura per eas uias aliquid tentare uideatur. Quantum uero ad aquas thermarum attinet, nullas ego laudarem, nisi forte Calderianas, quæ in agro Veronensi sunt, tanquam ad refrigerandum hepar & renes idoneas. Sed quod ego præstantissimum remedium iudicarem, esset ut ligni Guaiaci decoctum sumeret, non quidem eo uictu tenui, qui solet adhiberi plerisq;, sed moderato, qualis ętatis temperamento, & uiribus fulciendis conuenit. Velim tamen ut quod loco syrupi biberet, in aqua endiuiæ decoqueretur, quod si ita fieret, si quid unquam huic magnifico uiro prodesse debet, hoc maxime profuturum credo.

De

De tinnitu aurium antiquo, pro uiro integerrimo Domino Matthia Zesz Bohemo.

Consilium LX.



Voniam et purgatio uniuersalis, & potus aquarum thermarum præcessit, & ratio uictus est instituta, ideo ea quæ nunc sint agenda proponam. Et primo

℞. Olei de pice
Olei amygdalarum amararum ana ℥ 2.

Misce, & frequenter auri guttatim instilletur: prodest enim ad surditatem, & aurium tinnitum antiquatum, & cerebrum confortat. Pro capitis autem & stomachi confortatione, semel in septimana utatur pilulis infrascriptis, aut ter in mense, prout necessitas exegerit:

℞. Nucis muscatæ
Garyophyllorum ana ʒ. s.
Zedoariæ ℈ 2.
Gentianæ ℈ 1.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ 1. s.
Aloes opt. succocitr. ʒ 6.
Rhabarbari electi ʒ iij.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur aqua rosacea, & permittantur exiccari, & ita iteretur septies, Postea cum syrupo uiolato formetur magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pilulæ ℈ 1. num. 3. cum eodem syrupo uiolato, & sumantur hora una ante cœnam. Lotio pedum fiat ad prouocandũ somnũ.

℞. Folia salicis.
Anethi
Cortices papaueris albi, quantum sufficit.

De sinistræ auris ac dentium dolore.

Consilium LXI.

℞. Resinæ cedri, qua Dioscorides utitur, ℥ 6.
Auicenna habet gummi iuniperinum, quo Italia caret.
Aceti quantum sufficit, & abluantur dentes.

Si dolor ad aures pertingit:
℞. Olei rosati ℥ s.
Ceparum incisarum M. 1.
Vini dulcis quantum sufficit.

Decoquantur instar pultis. Quôd si uehementior fuerit dolor, addatur semen lini, & fiat emplastrum: auri imponatur. Præter diætam matutinam pilulis quoq; duabus cochijs ℈ 1. dimidia hora ante cœnam utatur. Quia uero dolor intensior erat, nec mitigari poterat uel repercussiuis, uel laxantibus & extrahentibus, nedum tolli, applicari iussit illi duo cauteria, alterum in loco dolenti secundum aurem sinistram, alterum è regione. Primum uero Chirurgus locum ab inunctionibus mundabat & tondebat, deniq; nouacula fricabat. Cauterium hoc erat: nam cauteria sunt duplicia: aut enim est actuale, aut potentiale. Et quemadmodum illud fit ferro ignito & incisione, ita hoc rebus terrestribus multum, ne uis cito exhalet, & multum exiccantibus. Po-

tentialia autem iterum bipartito diuiduntur in ἐσχαρωτικὰ & uisicantia: horum usus maximus in diuertendis fluxibus illis qui in siccioribus locis, unde materia dolorifica euacuari debet. Quia uero caput habet siccissimam cutem, nec carnis multum adest, applicari fecit potentiale cauterium ἐσχαρωτικὸν, ob materiam doloris exiccandam. Fuit autem hoc ex cinere aut ficuum, aut quercuum, aut sarmentorum fabarum, aut ex cinere alkali, id est, herbæ, quæ Empetron est Dioscoridi, unde sapones quoq; & ultra fiunt: inde fit lixiuium, quod ad spisitudinem decoquitur, & exiccatur: additur deinde calx uiua. Multi decoquunt etiam lanarum pulueres, addito sale, quibus loco cauteriorum sæpe utuntur.

De surditate & tinnitu aurium.

Consilium LXII.



Agnificus quidam surditate & tinnitu aurium laborabat, quare præmissa totius euacuatione, caput deinde purgabat per nares. Nam attrahere cogebatur in caput brodium pulli indito calamo in nares, cui admixta erant:

℞. Succi blitis ℥ 3.
Aquæ maioranæ ℥ 2.
Olei amygdalarum dulcium ℥ 1.

Nam cum succus blitis sit calidus, resoluit & attrahit: & ne uis restinguatur, addita est aqua maioranæ: deniq; ad erosionem prohibendam, adiectum oleum. Purgauerat plus phlegmatis, quàm quisquam facile credat, & surditate atq; tinnitu liberabatur. Postremo caput calidis & exiccantibus lauari triduo post uolebat.

De Parotide.

Consilium LXIII.



X decocto Chamomillæ, Anethi, Liliorum alborum ana. q.s. fiat fomentum cum spongia actu calida: idq; bis. Postea locus inungatur hoc unguento:

℞. Olei amygdalarum amararum
Chamomelini
Pinguedinis anseris
Galli q. s.

Misce, & inungatur locus diligenter sæpius in die, ut semper sit humidus. Fiat etiam pessulum ex bombice, & imbutum eodem unguento, mittatur in aurem. Iuuabit ad maturationem. Post biduum, cum intumesceret locus, & mollis esset, ita ut ad suppurationem uenturam speraret, iussit suppurantibus uti, & apponi à chirurgo quæ ad suppurationem deducerent. Vt est farina hordei uel mica panis. Chirurgus applicuit emplastrum ex caricis, passulis, fermento, & axungia æqualiter mixtis. Id resoluit, ita ut ad salutem uergeret. Vsus est deinde fomento.

Montanus dixit, parotides post febres aut durante febri, inter malignos morbos referendas, & ægre curari, ex decem uix sex euadere: & illis etiam sæpius redire, ac difficulter curari. Si autem sine febri sunt, minus malignas esse.

De diminutione uisus, pro matrona Veronensi.

Consilium LXIIII.


Offertur nobis casus huius nobilissimæ mulieris dignus consideratione, quoniam oculorum ægritudines multa habent problemata, quæ nunc temporis angustia omittemus. Symptoma quidem affligens hanc nobiliss. mulierē est diminutio uisus, & magis in oculo dextro quàm in sinistro, quam quidem passa est hinc ab annis quinque, & à uiginti diebus incœpit esse in sinistro. Genus autem diminutionis huius & læsionis, est à nobis considerandum. Narrat enim ipsa, in oculo dextro læsionem hanc incœpisse, & uidebatur ei quòd scintillæ quædam obuersarentur ante oculos, & radij quidam, & maxime cum à longe in aliquod magnum lumen seu lucernam intueretur: qui radij uidebantur circa lumen circulum quendam facere subuiridem, & hoc maxime cum à remotis inspiceret, maxime cum in lumine magno attolleret palpebras, quòd uidebat eosdem radios, & hoc præcipue mane cum surgeret è lecto per horam, & quod in nocte opplentur ei oculi multis excrementis, & uidetur quòd sit quasi tela seu umbra quædam ante ipsum oculum dextrum: sed cum abstergit oculos & mundificat, quòd remouetur maxima pars illius nocumenti. Præterea dicit quòd percipit grauitatem palpebrarum, ut uix uideatur posse attollere, & maxime dextri: & si quis diligentius intueatur pupillam dextri oculi, uidet obscuritatem quandam, quæ non apparet in sinistro: & sic reliqua omnia minus in sinistro apparent, ita quod uideatur esse quasi principium in sinistro illius, quod iam confirmatum est in dextro. Et dicit quòd nullum prorsus iuuamentum percipit à rebus extreme frigidis, sed tantum à moderate calidis, & maximum: à rebus uero summopere calidis maxime læditur, quia uidetur quòd inflamentur oculi, & quòd repleatur caput. Hæc sunt symptomata, de quibus conqueritur hæc nobilissima mulier, & quorum curationem à nobis expostulat. Sed ut simus boni medici, inuestigemus primo causas horum symptomatum. Pro quorum inuestigatione debetis scire, quòd hoc symptoma præcessit dolor capitis, qui diu perseuerauit, ad quem secuta sunt postmodū hęc accidentia. Habuit præterea dolores quosdā ueluti arthriticos, & præcipue circa brachia ipsa. Passa etiā est dolores cholicos, & flatus quosdam in uentriculo: dolores præterea renum. Quæ omnia sunt indicia deprauatorum humorum ex ascensione uaporum petentium caput, qui postmodum crassefacti descendunt ad partes inferiores per uenas, neruos, nucham, atque arterias, & replent totū corpus, & percipit caliditatem à quacunque leui causa extrinseca. Quantū sit de membris principalibus huius Magnificæ dominæ, dico quòd uidentur omnia calida esse. Nam hepar, ex eo quod potest per exterius iudicari, est calidum: habet enim corpus carnosum, uenas latas, multum sanguinem, & reliqua omnia attestantur supra caliditatem hepatis. Habet etiam cor calidum, quia potius est uirago, quàm fœmina, & aptissima est ad omnes hominis operationes, & habet generositatem, ut ita loquar, & audaciam maximam in omnibus rebus, ita ut uideatur quòd caliditas sit insignis in corde. Ex operationibus præterea uegetalibus & animalibus indicatur cerebrum esse calidum. Igitur habet mulier hæc omnia sua membra calida, & ut dicit Gal. in 3. de locis affect. in cap. de dolore capitis, corpora habentia membra inferiora calida, & maxime hepar, facile capitis repletione laborant: & ratio est, quia plurimi ab hepate eleuantur uapores qui replent caput, & præcipue si ratio uictus non sit exquisita, imò perperam facta, neque multum se exerceat. Præterea ista habet stomachum frigidum, ideo debet multa pituita abundare: & ex sexu etiam, quia mulieres sunt natura frigidiores uiris: & credo quòd etiam laute admodum uixerit, & nullum penitus exercitium facit. Quòd autem uentriculus eius frigidus sit & imbecillis, declarant illi flatus, illi dolores colici, & renum, qui omnes indicant non fieri bonam concoctionem. An uero ratione obiecti, an ratione subiecti? Credere ego ratione utriusque, & quia utatur cibis

diuerſis, & quòd uentriculus non concoquat. Ex quibus elicio, quòd corpus iſtud aptiſsimũ ſit ad congreganda multa excrementa, & præcipue in capite. Preterea uexata fuit diu à maximis animi accidentibus, quæ quantũ ualent ad replendũ caput ipſum, & ad faciendum omnes concoctiones deteriores, norunt omnes. Habemus igitur cauſas intrinſecas facientes repletionem capitis, ſcilicet caliditatem hepatis, & omnium membrorũ inferiorũ, & frigiditatẽ uentriculi, & etiam capitis imbecillitatẽ. Habemus etiam cauſas extrinſecas, ſcilicet accidentia animi, inordinatam uictus rationẽ, uigilias, & reliqua omnia quæ uidemus. Cum igitur ex iſtis, alter oculorum, ſcilicet dexter, magis imbecillus ſit, quærenda modo à nobis eſt imbecillitas iſta quænã ſit: poteſt enim eſſe uel ratione imbecillitatis ipſius uirtutis uiſiuæ, uel ratione inſtrumentorũ, per quę demandatur uirtus uiſiua: uel ratione ſpirituũ. Quòd nõ ſit ratione imbecillitatis uirtutis uiſiuæ, apparet, quia reliquæ operationes aliorũ ſenſuum perfectæ ſunt. Quòd non ratione ſpirituũ etiam, quia ſi eſſet ratione ſpirituũ, aut eſſet, quia ſpiritus eſſent craſſefacti, uel refrigerati: ſed hoc nõ poteſt eſſe, quia ijdem ſpiritus, qui tranſeunt ad inſtrumentũ uiſus, illi ijdem tranſeunt ad reliqua organa ſenſuum: ſed cum in nullo alio ſenſuum organo lædatur, præterquàm in organo uiſus, non eſt credendũ hoc ratione ſpirituũ accidere poſſe. Præterea ſi ratione ſpirituũ læderetur, magis de longinquo, quã de prope uideret, quia illi ſpiritus egredientes magis illuſtrarentur per aërem, & tamẽ totũ oppoſitũ contingit. Quòd ſi ſit uitio inſtrumentorũ, aut in neruis eſſet obſtructio, uel impactio quædã humorũ craſſorum uiſcidorũ: Non eſt quòd ſit obſtructio in neruis, quia penitus uiſu priuaretur, neque inuiſcatio humorũ, quia ſi ſic, non uideretur impedimentũ exterius, id eſt, nebula illa & obſcuritas in oculo. Si igitur erit læſio in oculo, hæc poteſt eſſe in diuerſis partibus, quia oculus ex diuerſis conſtat partibus, uel in tunicis extrinſecis & intrinſecis, uel in humoribus. Quòd ſit in tunicis intrinſecis, nullum eſt indiciũ: quia ſi ſic, ſpiritus ſemper æqualiter impedirentur, & non magis mane, cũ ſurgit è lecto, quàm poſtea. Neque in extrinſecis, quia in cornea nullũ apparet eſſe nocumẽtũ, nec etiam in pupilla. Ideo crederem ego potius uitium iſtud in humoribus eſſe, quoniam circa pupillam apparet nebula quædam, quæ magis uidetur eſſe in humore albugineo, quâm quòd ſit in pupilla ipſa. Et ſic credo quòd humor ille albugineus ob permixtionem ſubſtantiæ craſsioris à capite defluentis, ſit denigratus, quia ſubſtantia craſsiori nutriatur, & ob id non fiat uiſio ita clara, quia inſtrumentum non eſt perfecte clarum. Et hoc etiam admonet nos ætas, quia excrementa craſsiora & frigidiora fiunt procedente ætate: hæc autem ſicut audio pertranſiuit iam 50. annos. Et ita credo, cum ratione materiæ deſcendentis ad humorem albugineum, tum ratione alimenti craſsioris, quo alitur, affici uiſionem ipſam. Cuius ſignum eſt, quòd dum ſurgit, deterius uidet; & hoc eſt, quia plurimi in nocte uapores concepti, & deuenientes ad humorem albugineum, cum non poſsint pertranſire, cauſant illud: ſed cum abſtergit oculos & mundificat, & permanet per horam à ſurrectione, melius uidet, quia illi uapores reſoluti ſunt. Et quòd hoc ſit, patet, quia percipit plures ſordes ſiccas mordaces, dum ſurgit: & hoc eſt, quia illi ſucci deprauati diuerſi ſunt, & à diuerſis cauſis: aliqui enim à cerebro, aliqui à uentriculo, quia humidi ſunt interdum, & interdum mordentes, & ſupercilia grauantur: hoc ſignum eſt, quod ægritudo eſt materialis, & quòd plurima materia tendit ad illas partes, & habet etiam omnia illa impedimenta inæqualiter ſe habentia, non perpetuo illam turbant. Hoc ſignum eſt, quòd ibi non adſit ſemper præſentia materiæ: & quòd morbus non eſt in complexione, quia nòn ſemper eodem modo affligitur, tum etiam quia ſubito aduenit huiuſmodi læſio. Sed perpetuo illa materia à capite emanat, quia oculus imbecillior factus recipit excrementa à cerebro, ſicut dicit Galenus ſecundo de diff. febrium, referens cauſas ophthalmiæ. Credo igitur ego, quòd cum ſymptoma iſtud diu perſeuerauerit, dexter oculus ſit debilitatus, & ita credo quòd cauſæ proximæ huius affectus ſint humores deprauati partim bilioſi, partim pituitoſi, & partim aduſti, deuenientes ad oculos, & occupantes palpebras, & facientes ſordes illas, & perturbantes humiditates oculi.

An uero huiusmodi humores misceantur cum spiritibus, & ratione horum fiat deterior uisio: hoc facile potest contingere. Quibus sic stantibus, quid credis futurum de hac ægritudine? Si uerum est quòd habeat causas illas corporeas perpetuo affligentes, & quòd iam per quinquennium passa sit istam malam dispositionem, & ob id quòd imbecillis factus sit oculus, & sit illa membrorum inæqualitas, etiam sit quinquagenaria, in qua ætate crassescunt tunicæ omnes & crispantur, atq; humores omnes paucio res & crasiores redduntur, crederem ego huic morbo naturali mixto cum accidentali occurri neutiquam posse, nisi prouidendo ne in deterius labatur: quia oculus senis non est oculus iunioris: sed si poneremus oculum iuuenis in sene, uideret ut iuuenis, dicit Aristoteles in primo de anima. Prouidendum est ergo ne in deterius labatur, cum omnimoda cura imposibilis sit. Hoc autem facerem: primo iuberem ut omnia animi accidentia dimitteret: uteretur optima uictus ratione: exerceret se quandoq;, & in sex rebus non naturalibus nihil peccaret. Quantum uero ad membrorum inæqualitatem, corroborarem uentriculum & hepar, ut bene concoqueret, & ne uapores malos generaret: & uellem quòd continue uteretur aliquo medicamento: uellem ut corroboraretur etiam caput & oculi, præcipue dexter, & purificaretur & abstergeretur pupilla. Quantum autem ad euacuationes attinet, uellem ut hoc uere faceret uniuersales purgationes: primo acciperet aliquod lenitiuum, ut esset casia, seu electuarium lenitiuum, ex quibus purgaretur stomachus ab humoribus crudioribus, & educeret etiam humores malos in primis uenis. Postea uteretur quibusdam concoquentibus, sicut esset mel rosatum, syrupus acetosus, oxymel simplex, syrupus de endiuia: ut exempli gratia:

℞. Oxymellis simp.
Mellis rosati
Acetosi simp. ana ℥ s.

Decoctio uero fieret ex seminibus endiuiæ, ex folijs boraginis, ex seminibus anisorum, ex eufragia, ex cinnamomo. Et si timeremus nimiam hepatis supercalefactionem, poterimus addere semina melonum, cucurbitæ. Medicamentum uero sit ad diuersos humores educendos commodum, ut docet Gal. in 5. Meth. medendi, ex colocynthide, agarico, & scammonio: & huic cochiæ sunt similes, atq; etiam confectio hamech, similiter & pilulæ aggregatiuæ, quia in hac peccant omnes humores. De phlebotomia uero utrum sit facienda? Ego certe uideo corpus admodum repletum, & licet sit iam quinquagenaria, tamen quia est uirago, & abundat plurimo sanguine, & forte ei etiam defecerunt menstrua, ideo placeret mihi quòd post minorationem, quam fecerit, seu ex casia, seu ex lenitiuo, & post assumptionem duorum uel trium syruporum, quòd mitteretur sanguis à cephalica, & si placeret à basilica, & postea procederet ad purgationem uniuersalem. Quibus peractis placeret mihi, quòd haberet aliquod pharmacum sibi familiare purgans caput, quo uteretur singula quoq; hebdomada, sicut essent pilulæ ex tribus illis confectæ, quæ caput euacuant, uentriculum & hepar: & corroborant etiam omnia ista membra, quia ingreditur rhabarbarum, agaricum & aloe: & uellem quòd ista corrigerentur cum eufragia, cum capil. Veneris, cum modico macis uel cinnamomi: quæ omnia respiciunt caput, hepar & uentriculum, cum spica nardi & consimilibus. Vteretur masticatorio frequenter, quale esset mastiche sola, quia ipsa non potest tolerare aliquod calidum uehemens: est enim efficacissima mastiche simplex ad purgandum caput, & saliuam multam educit. His factis, uellem ut accederet ad diuersiones, & ad roborationem capitis, quia iam sumus certi, quòd ægritudo ista materialis est, sicut apparet ex signis iam dictis, ex grauitate palpebrarum, ex lippitudinibus oculorum: & quia etiam non semper permanet, aduenit etiam subito: nulla autem immaterialis ægritudo subaduenit. Ideo oportet deriuare, & diuertere materiam istam à capite: & hoc posset fieri cum cauterijs in cruribus, cum applicatione sanguisugarum, hæmorrhoidibus, quia sicut audio, hoc sibi fuit utile, cum semel fecerit, & cum frictionibus in cruribus & brachijs. Quibus sic factis, accederem

ad aliquod leue collyrium in oculis apponendum. Acciperem igitur sex uel octo radices althçæ mundatissimas cum tribus uncijs fœnugræci optime præparati, & decoquerem in aqua clarissima, & cum essent decoctæ, exprimerem ualidissime, & acciperem ℔. 1. decoctionis huius, & 3. 2. aloes subtilissime puluerizatæ & lotæ in aqua uiolarum, & iterum ponerem ad ignem lentũ, clarum, sine fumo, & sine puluere, & rursus decoquerem, donec hæc omnia ad substantiam mellis redigerentur: quod quidem fiet facillime, propter aloen, & mucilagines illas, & ponerem in phiala, & ex hoc collyrio illinerentur oculi, & maxime dexter, & mane: corroboraret enim oculum, mundificaret, abstergeret, & confortaret etiam. Et sic uoluit Galen. 2. de locis affect. & in 2. de compos. medic. secundum locos, ubi dixit expresse de dolore capitis, quod siue in substantia cerebri, siue in meningis fuerit, nihil refert, nec propter hoc uariatur cura. Ita affectus iste siue sit in albugineo humore, siue in pupilla, non uariatur cura, siue in rhagoide. Hæc sunt quæ mihi pro temporis angustia occurrerunt, tamen rem hanc indies magis atq; magis perpendemus, & si quod in mentem aliud uenerit, consulemus.

De actione uisus diminuta, pro iuuene Augustano.

Consilium LXV.



Vdicamus actionem uidendi diminutam in hoc iuuene, cum procul non uideat quantum oportet, sed prope exquisite posit, non esse ob aliam causam, nisi quia spiritus ex longo studio & labore mentis rationalisq; discursus, fuerunt resoluti pauciores q; redditi, quàm ut sufficiant longinquæ uisioni. Ac præterea ita longo usu ac consuetudine comparatum est, ut non nisi in interuallo distante, acute & exquisite uideat, in quo iugiter intueri consueuerit. Solet etiam id contingere tum in alijs omnibus actionibus membrorum, tum maxime in uisu. Ergo curatio huius symptomatis per sua contraria proculdubio administranda erit, uidelicet ut spiritus multi, clari & limpidi generentur, atq; ut procul intueri consuescat eo modo & arte, quam infra docebimus. Spiritus generabuntur si adhibuerit studium in optima uictus ratione, quæ perfici solet in recta administratione rerum, quas medici non naturales uocant. Primum igitur cauebit, quantum fieri potest, ab aëre multum frigido, nec minus etiam à calido, etiam à feruente. Ventorum omne genus euitabit, præcipue tamen Austros, & dum in Hispania moratur, orientales quoq;: in Germania uero ab occidentalibus, & omnibus septentrionalibus flatibus cauebit: deniq; omnes excessus aëris sunt fugiendi. Neq; dormiat in cubiculo aut loco humido subterraneo, & ubi fenestræ noctu sunt apertæ. Omnes animi molestias, iram, mœroresq; præcipue euitabit. In somno mediocritatem requiret, laudoq; ut ad horas octo extendatur: sed postea meridianis horis non dormiet. Nec post cœnam subito cubitum eat, sed duas saltem horas interponat: hæc enim capiti & oculis maxime aduersa sunt. Si fuerit forte adstrictæ alui, quærat quàm maxime singulis diebus naturalia excrementa reddere, non enim hoc parum confert spiritibus clarioribus & minime turbulentis efficiendis. Si eius natura in hac actione defuerit, aliqua arte supplendum: sed præcipuum remedium erit, si pruna Hispanica dulcia arefacta numero octo uel decem, cum pugillo passularum dulcium in iure pulli, aut carnis uitulinæ, uel optimi castrati exquisite decoxerit, & decoctum mane sumpserit ante prandium: hoc enim sine molestia leniret aluum, & omnes humores corporis temperabit, unde etiam clariores spiritus reddi necesse est. A coitu inter cætera abstinebit, & præcipue si non sit assuetus: nam si prius in eo fuerit inordinatus, non laudarem omnino omnimodam abstinentiam, sed tamen ut quàm maxime fieri potest, moderetur: hoc enim tantum refert, ut cum hic in ratione uictus peccetur, illud unum reliquorum omnium diligentiam impediat: nam oculorum acumini

& spi

& spiritibus animalibus nihil potest esse magis aduersum. Exercitio temperato quàm maxime utatur, presertim sub dio ubi cœli temperies fuerit, & serenitas aëris: magisq; deambulationem laudo in hoc nobilissimo iuuene, quàm quodcunq; aliud exercitationis genus. Exercitãdi hora maxime opportuna proculdubio matutina est: neq; post exercitium frigido aëri se exponat, nec nisi post horam cibum sumat. A prandio uero & cœna deambulare suauiter potest, quod potius laudo, quàm quòd ociosus sedeat segnis & dormitabundus. Cauebit tamen ab omni ualido exercitio tam mentis quàm corporis: & si fieri potest consulo, ut post quatuor horas à cibo nihil scribat, nihil cogitet quod animum torqueat aut solicitet. Bis in die tantum comedere assuescat, atq; inter cœnam & prandium ne minimum quidem bibere aut comedere. Simplici cibo quàm maxime delectabitur: mensas uarias, uariaq; epularum genera effugiet. Caro ab eo eligetur uitulina, castrati iuuenis, perdicum, atq; omnium auium terrestrium, præterquàm in paludibus degentium: omnes antiquas carnes fugiet, & porcinas. A piscibus magnis abstinebit, & qui in stagnis ac fœtidis capiuntur aquis: reliquis parcissime utetur. Olera, præcipue lactuca, pastilia, lacticinia, legumina, & quæ in sartagine friguntur, omnia hæc maxime aduersa. Vino utetur tenui, albo, & subrufo, non multum potenti, uel certe plurimum diluto. In secunda mensa comedet pineas, anisum, quandoq; etiam coriandrum conditum, & cydonia. Hæc ubi obseruauerit cum multa diligentia, fieri potest ut exquisitissima sit ratio uictus. At quia corporum temperaturæ rarissime sunt æquales & undecunq; congruæ, ideo necessario plurima excrementa iugiter generantur in corpore, quæ nisi arte aut natura excernantur, in tractu temporis lædunt imbecilliores partes corporis, quales sunt oculi. Ergo enitendum ut arte quoq; & purgationibus corpus statis temporibus emundetur. Vere igitur & autumno hoc modo purgabitur:

℞. Floris cassiæ ʒ. 10.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora ante prandium. Proximo die accipiat talem potionem:

℞. Verbenæ
Rutæ
Chelidoniæ
Rosarum
Euphragiæ ana M. 2.
Seminum anisorum
Fœniculi ana ʒ iij.

Decoquantur omnia secundum artem in aqua fontis, ad consumptionem duarum partium, & facta expresione & colatura, syrupizetur decoctum cum optimo saccharo. Deinde

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Aquarum euphragiæ
Chelidoniæ ana ℥ 2.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs septem. Quibus assumptis, sumendum erit proximo die tale pharmacum:

℞. Pilularum cochiarum ℈ 4.

Cum melle rosato formentur pilulæ numero 5. deaurentur, & sumantur in aurora cum custodia. Et hæc purgatio bis singulis annis repetatur, autumno inquam & uere. Intermedijs tamen mensibus laudo, ut hora ante cœnam sumat unam uel duas pilulas ex infrascriptis, sine aliqua custodia, quod poterit fieri bis aut ter, aut etiam quater in mense:

℞. Agarici electi
Rhabarbari
Hieræ simpl. Galeni ana ʒ iij.
Garyophyllorum ʒ 1.

Conterantur omnia per se, deinde misceantur, ponantur in ℥ 4. succi euphrasiæ, donec exiccetur succus in umbra, postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo ad libitum fiant pilulæ sumendæ, sicut dictum est. Et caueat ne oculos abluat cum aqua frigida, imò nec faciem: sed cum uino optimo Aromatico albo, quo etiam abluat os & dentes: nec in hyeme actu sit frigidum, præsertim ubi fuerit in Germania, uel aliqua regione frigida. Quantum uero attinet ad secundum propositum, uidelicet ut assuescat procul intueri, non hoc utiq; facere conabitur, nam magis noceret resoluendo spiritus: sed eligat loca angusta, per quæ introspiciat aliquod obiectum uiride, sicut arbores, prata uirentia, & sit hoc aëre non multum claro, sicut in meridie, sed potius in uespertino crepusculo, uel aurora, uel saltem in loco umbroso uel opaco, etiam si meridies fuerit. Neq; inutile est, quod multi opinantur introspicere eum per aliquam oblongam tubam intus concauam, uel etiam uitream, ex uiridi uel cæruleo uitro, quod esset præstantius, & poterit terminari uisus non tantum ad uiridia & amœna loca, sed etiam ad limpidissimos fontes, & ad nitidas aquas, quæ tamen non currant, sed uel stagnent, uel sensim repant. Pro lotione uero capitis utatur lixiuio ex cinere salicum uel uitium confecto, in quo maiorana, saluia, betonica & citri folia decoquantur, uel lauri, si citri defuerint: apponaturq; semper agarici ʒ. 1. Et hoc lixiuio caput abluatur sine multa frictione, cum pannis lineis moderate calidis, & exquisite siccetur, saepoq; eligatur præparatus cum aromatibus musco & ambra.

Syrupi in superiori consilio descripti, uaria compositio.

℞. Succi fœniculi, Verbenæ, Rosarum ana ℥ 2. Eufrasiæ M. 2. Endiuiæ, Chelidoniæ ana M. s. Bulliant herbæ simul in 2. ℔. aquæ ad consumptionem medietatis, deinde fiat fortis expressio, ac postea admisceantur succi cum decocto & cum saccaro albo syrupizetur: deinde ℞. Syrupi huius ℥ 2. Aquæ euphrasiæ ℥ 3. Misce pro uno & sic pro aliis. Alib. sic: ℞. Sem. fœniculi, Anisorum ana ℥ 3. Eufrasiæ, Verbenæ, Rosarum siccarum ana M. 3. Chelidoniæ M. 1. Rutæ M. s. Bulliant omnia simul ad consumptionem medietatis, facta deinde diligenti expressione in colatura, syrupizetur decoctum cum saccharo albo.

De diminutione uisus, & pilis in palpebris interius retortis, pro Polono.

Consilium LXVI.



Magnificus Dominus perpetuo cogitare debet, se habere totum caput & oculos, utrosq; ita paratos ad recipiendas superfluitates totius corporis, & omnia morborum genera subeunda, ut nulla iam arte, nulloq; remedio huic uitio succurri possit, ne ab Aesculapio quidem. Non tamen propterea dico quin præseruari possit, & curari â morbis præsentibus & futuris. Aliud enim est imbecille & paratum esse, aliud actu ægrotare. Hac igitur ratione D. sua præseruari possit. Primum ita aëris commoditate potiatur, ut nec feruenti soli, nec uel ementi frigori se exponat, cauebitq; præcipue sub cœlo uentoso ac nebuloso diutius immorari, neq; fenestræ se exponat, quando uentus aliquis perflauerit, aut aëri nocturno occurret: uel noctu apertis fenestris dormiet, fugiat etiam humidas terrenasq; habitationes. Hyemis tempore dum manebit in uaporariis, sicuti mos suæ patriæ, non operiet caput nisi cooperimento leui quodam, & postea cum exibit, accipiet cooperimentum pelliceum, cum festibus optime suffultis. Vaporaria etiam erunt non ualde calefacta, sed moderate. Cauebit intueri ignem, manere ubi fumus, uel puluis aderit: prouidebit quantum fieri poterit, ne irascatur, neue tristetur,



tur, aut aliqua animi molestia multum torqueatur. Coitu uero admodum moderate utatur. Mane exercebit corpus equitando aut ambulando, donec totum corpus incalescat, & anhelitus fiat magnus & frequens. Surget singulis diebus ante horam Solis, & curabit omnes superfluitates noctu collectas, per omnes uias excernere, tum per aluum, tum per urinam, tum per screatum, & per nares, tum etiam pectinando se, & collum faciemq; panno lineo molliter, suauiterq; perfricando, & aures donec rubescant, nec nunquam lauet faciem frigida aqua, sed uel desistat à lotione, uel uino utatur albo. Perfricet & absterget simili modo dentes etiam, abluatq; os uino albo. Quæ omnia ubi mane surgens effecerit, tum ad consueta negocia progrediatur, prandebitque quatuor aut quinq; ad summum horis, postquam à lecto surrexerit: & septem uel octo horis interpositis à prandio cœnabit, diligentissime obseruando, ne bibat inter cœnam & prandium, neq; etiam comedat, contentus tamen prandio & cœna: alioqui non erit tutus à recidiua. Cibaria sint simplicia, cum paucis uel nullis aromatibus. Ciborum namq; uarietas corruptionem, cruditatem, & malitiam humorum generat, unde postea ægritudines oriuntur. Abstineat à carnibus antiquis, & ab his omnibus quæ in sartagine uel patella assantur. Abstineat à piscibus, caseo, & leguminibus, & auibus palustribus, olerum etiam usum euitet, Vinum si fuerit consuetus bibere, eligat illud pauciferū, clarū, subtile, & permisceat aqua, quod etiam moderatissime bibet: sed si non fuerit assuetus uino, sed uel aquam mellis uel ceruisiam bibere consueuerit, secundū patriæ suæ morem, tunc laudarem, si se à uino abstineret prorsus: sed uel ceruisiam uel mulsum eligat. Hoc si rite & diligenter peregerit, uix imaginari poterit quantum sanitati suæ sint colatura. Si uero contraria sequetur, etiam Medicis omnibus adhibitis, frustra sanitatem sperabit. Sed ut exacte suæ salutis consilium habeat, paucula adijcientur, quæ quicquid in corpore colligetur excrementi, totum excernent: utatur ergo ter uel quater in mense bolo infra scripto:

℞. Specierum Hieræ simpl. ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 6.

Misce, & cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Præterea laudo quòd bis in anno, uel saltem semel, in Vere si semel: in Autumno & Vere si bis, mittat sanguinem à basilica dextri lateris. Præterea si omnibus his peractis, reliquiæ etiam suorum morborū permanserint, laudo ut in parte exteriori tibiæ utriusq;, infra genu per digitos quatuor cauteria iubeat fieri, quæ uulgo fontanellæ uocantur. Efficacissime enim diuertunt à capite.

Pro eodem.

Consilium LXVII.


CVm Magnificus dominus tantum à nobis particularia remedia petat, (iam enim uniuersalibus euacuationibus usus est, & ratio uictus illi est instituta) ideo ne illi desimus, collyrium hoc erit:

℞. Radicum Althææ
Sem. fœnugræci ana ℥ 3.

Mundentur diligentissime ab omni sorde, deinde decoquantur in aqua fontis limpidissima, sine puluere, sine fumo: sitq; aquæ pondus ℔. 3. Bulliat donec remaneat libra una, postea fiat fortis expressio & colatura. Deinde ℞. Aloes optimæ, raræ, & transparentis ac puluerizatæ drachmas duas. Bulliat decoctum cum aloe ad ignem clarum ad consistentiam mellis, deinde seruetur ad usum in uase uitreo optime obturato. Quando oculi mordicantur, abluat uel lacte recenti, uel aqua rosacea, in

qua

qua dissolutum ante sit saccharum candi rosatum, & eligat hoc uel illud. Circa palpebrarum curationem postquam infœliciter expertus est incisionem chirurgicam, ideo nouerit ab ea abstinendum esse, à qua & ego semper abhorrui: sed curabit ut euellantur commodissime à perito uulsore. Et remedium celebratissimum apud antiquos, ne pili succrescant, est, ut post euulsionem frequentissime illinatur locus lacte canis. Optimum etiam est, ut pili qui se inuertunt introrsum, reuellantur extrorsum, & deglutinentur palpebræ exteriori colla uel alio glutinis genere. Vbi abluendum caput, eligatur lixiuium dulce, factum ex cineribus dulcibus, ut cinere salicum, & addatur singulis uicibus drachma una Agarici, quæ inuoluta in panno lineo decoquatur in lixiuio, & fortiter exprimatur. Abluat autem se uesperi, & postea non exeat eo uesperi domum. Queritur etiam quòd pedes ei aliquando sudant, eos abluat: & hunc sudorem utilissimum arbitror, quoniam per eum fit aliqua auersio à capite, eamq; minime impediendam existimo. Postea non conferentibus remedijs præscriptis, ordinauit hæc:

℞. Decoctionis nostræ de elleboro	℥	6.
Syrupi de betonica	℥	1. s.

Misce pro uno, & sic pro alijs: dentur mane in aurora. Hos syrupos præcessit euacuatio uniuersalis cum præparatione. Postea accipiantur libræ duodecim aquæ Endiuiæ, & libra una ligni Guaiaci detriti uel limati, & ponantur in olla magna noua stricti orificij cum suo coopertorio, & ita dimittantur in infusione per horas uiginti quatuor. Deinde decoquantur lento igne ad consumptionem tertiæ partis, fiat expressio & colatura, & seruetur in uase uitreo bene obturato, & diuidatur hoc decoctum in octo partes siue syrupos. Sumat duos in die, alterum hora octaua, & prandeat hora duodecima. Alterum hora uigesima uel decimanona, & cœnet uigesima secunda. Et dum bibit primum istud decoctum, semper anticipet & præparet secundum, ne deficiat, & ita perseueret usq; ad quadraginta dies ad minus. In primis decem diebus suus cibus erit iste: Comedat uncias tres panis in prandio, & medium pullum paruum elixatum, qui non excedat magnitudinem perdicis, & medietatem eiusdem comedat in cœna, cum eadem quantitate panis: & panis sit optime coctus, non tamen assatus; cauebit etiam à crustis assatis. Bibat duos cyathos uini ad summum, & potius paruos quàm magnos. Vinum sit album, clarum, pauciferum. Poterit comedere post prandium & cœnam unciam unam uel duas uuæ passæ paruæ & dulcissimæ, bene lotæ cum uino albo. Et si non poterit tolerare maiorem diætam, perseuerabit usq; ad quadraginta dies: sed si posset tolerare, laudarem quòd post decem primos dies, per uiginti dies postea subsequentes abstineret prorsus à carnibus & à uino, & esset contentus pane & passulis lotis ac præparatis, sicut dixi, & loco uini biberet decoctum eiusdem ligni, quod quidem decoqueretur in aqua putei, & acciperet illud idem quod decoxerat in aqua Endiuiæ: tolerat enim duas aut tres decoctiones, si ultimo bene exprimatur. Idem laudo in toto tempore quadraginta dierum, in quibus bibet hoc decoctum, quòd semper octaua die sumat tribus horis ante prandium bolum hunc.

℞. Floris casiæ	℥	1.
Specierum hieræ simpl.	ʒ	1. s.

Cum saccharo fiat bolus.

Restitutus est integræ ualetudini.

De



De uisus obscuritate ex crassitie spirituum, & alijs quibusdam symptomatis. Consilium LXVIII.



Identur accidentia quibus infestatur Reuerendissimus D. Oeconomicus, omnia ita sibi respondere, ut ab eadem causa dependeant. Et primo patitur obscuritatem uisus, secundo plurimum sputum, ultimo manus & pedes incalescunt, & ultra modum sudant. Dico hæc omnia referri in unam & eandem causam: nam assumpsit primo aquas thermarum, postea incidit in hos affectus: & non audiuimus alias causas, quæ hæc potuerint efficere. Ergo uidendum an ratione potus aquarum hæc potuerint contingere. Prius dispositiones naturales considerabo. Est hepar calidum, & hoc patet ex omnibus signis, amplitudine uenarum, colore: & habet imbecillitatem uentriculi, ratione cuius abundat pluribus flatibus. Hæc duo membra sufficiunt ad hæc symptomata. Aquæ illæ sunt calidæ & siccæ, quia habent sulphur, alumen, calcem, salem, & hæc omnia sunt calida. Potauit has aquas, & hæc calefecerunt hepar, & consequenter renes, & per consequens totum corpus: nam orta principijs suis consentiunt: & qualis est temperatura hepatis, talis temperatura uenarum, & sic etiam totum corpus sequi solet: & sic sanguis redditus est crassior, & si sanguis, sequitur etiam quòd spiritus, qui semper proportionati sunt sanguini: nam nihil aliud sunt, quàm uapor sanguinis bene concoctus. Ergo si sanguis crassus, & spiritus sunt crassiores: Sanguis enim redditus est crassior, propter hepar supercalefactum, & etiam spiritus, qui faciunt omnes operationes in toto corpore. Ille autem sensus qui indiget spiritu lucidissimo & purissimo, merito primo percipere debet hanc læsionem, & hic est uisus. Ergo hæc crassitudo spirituum cœpit affligere uisum. Quòd autem sit in spiritibus causa huius diminutæ uisionis & læsæ, apparet, quia in instrumento nulla est læsio, nec in facultate, non enim læsus discursus: ergo læsio in spiritibus. Sed hæc ratio ex remotione aliorum non sufficit, sed ex proprijs signis & pathognomonicis iudicandum est: nam uidet clarius ubi est multa lux, deterius uero in obscuro. Sed in obscuro dilatatur pupilla, in claro constringitur. Et hæc sunt signa imbecillitatis: nam lux plurima illustrat oculum, & humidum aqueum, & crystallinum: & si spiritus qui deferuntur per illum sunt clari, non indigent magna luce illustrante exterius. Vnde qui habent spiritus claros, non possunt uidere nisi semiclaudant oculos, ut quasi subumbrentur spiritus. Et si contra, est signum quòd sint crassi spiritus, ut in hoc casu: & ob id in tenebris dilatantur, quod fit propter multitudinem spirituum. Nam cum claudimus unum oculum, dilatatur altera pupilla, quia impetus spirituum qui omnes deueniunt tunc ad unum oculum, facit dilatari pupillam. Sic in his fit, quia enim habent spiritus crassos, indigent plurimo spiritu, ut quod deest in qualitate, suppleat natura in quantitate: & sic fit maior dilatatio pupillæ, quia quod deest claritati, conatur supplere copia spirituum. Et in claro constringitur pupilla, quia tunc spiritus non ueniunt ad pupillam, nisi quantum opus est ad illam lucẽ. Ergo hæc est causa quare læsa sit uisio: primo crassitudo spirituũ, & hæc facta est propter crassitudinẽ sanguinis, & hæc propter calefactionẽ hepatis, & hepar supercalefactũ ex potu aquarũ. Et sic ex resolutione causarũ patet, quòd potus aquarũ fecerit diminutionem uisus. Item est alia causa: cum habeat naturalem imbecillitatem uentriculi, quæ non est curata per potum aquæ, hinc plurimum saliuæ expuit, propter expulsionem flatus: nam hæc non proueniunt ex uentriculo, nisi propter tria, ut aliquoties iam dictum in collegijs. Et sic saliua illa permiscetur cum spuma, & hæc indicat flatum, alias nõ posset expui. Et hi uapores generati ex debilitate uentriculi ascendunt ad caput, unde spiritus fiunt crassiores, ut uidemus in suffusionibus, quæ ortũ habent ex uentriculo. Causa inflãmationis renũ (nã urina arenosa & color indicant hoc) est eadem supercalefactio aquarũ, ut & hepatis: & renes consentiũt hepati, tũ propter propinquitatẽ, tũ propter uenas cõmunes. Præterea est sudor & supcalefactio manuũ

& pe-

& pedum, & hoc est proprium symptoma: ubi supercalefit hepar, statim inflammantur manus & pedes. Ratio est, quia illæ partes minus habent carnis, & uenæ sunt magis exteriores in illis partibus, & sunt ibi multi nerui & ossa, & hæc ubi incaluerunt, retinent calorem. Vnde in ferro est intensior caliditas, quâm in aqua feruente. Hac stante caliditate, cum in toto ambitu uenarum aggregentur plurimi serosi humores propter hepar auarum, quod trahit ad se chylum inconcoctum, & non potest eum conficere: & hi humores crudi attracti ad ea loca calefacta difflantur postea per cutim, & hinc apparet illa humiditas: & Gal. dicit quôd materia sudoris est ἰχὼρ, & serositas in uenis: ergo omnia symptomata dicta ex caliditate hepatis & potu aquæ proueniunt. Sputum non prouenit ab aqua, sed hoc erat etiam ante aquæ usum. Et illæ aquæ non fecerunt impressionem in uentriculum, quôd habebat renitentiam, & supercalefecerunt hepar, quod habebat symbolum: & ex his fit circulus. Plurimi flatus & uapores ascendunt ad caput ex uentriculo, & hi iterum ad uentriculũ descendunt.

PROGNOSTICON. Nisi prouideat sibi bene, tandem incidet in flatum hypochondriacum.

CVRA. Omnia sint temperata. Caueat à uino potenti, & omnia sua medicamenta sint moderata in caliditate & frigiditate: cum enim sint illa membra contraria, utriusq; cura habenda erit. Ergo hoc sit ei pro regula, quôd omnia actu & potentia sint temperata. Non laboret, quia inflammat spiritus: & potius delinquat in nimietate somni, quàm in uigilijs: & utatur continue quæ possint refrigerare hepar, & non infrigident uentriculum, & hoc est zuccharum rosatum, quod assumat sæpe & semper, & in magna copia: nam refrigeratio eius est satis mitis, ne infrigidetur uentriculus, & quod non potest facere agens debile in pauco tempore, hoc faciet in longo spacio temporis, & magis etiam aget quàm agens forte in pauco tempore. Et admisceatur etiam aliquid quod facilẽ faciat transitum, ut sunt rosæ, ut Gal. 3. de simpl. dicit, & iuuetur transitus cum diureticis: & si aliqua suspicio incidat ne refrigeretur uentriculus, addamus piper tenuissime contritum, quia piper est tenuissimæ substantiæ, & sic secundum tempus calefaciet uentriculum, & uis eius statim difflabitur, ut sunt illa quæ sunt tenuia & calida. Galenus plurimum laudat piper, unde ego sæpe precor modernis meliorem mentem, qui cum uident Galenum uti ptisana cum pipere in febribus, putant Galenum dormire, & dicunt quôd melius sit uti cinnamomo, & ita illi ordinant cinnamomum. Sed hi non uident istud mysterium Galeni, quôd scilicet piper calefacit uentriculum, & non hepar. Et dicit Galenus 4. de tuend. ualet. diospoliticum & diacalamenthum & similia, pessima sunt uentriculo crudo, quia ducunt humores crudos ad hepar, & faciunt obstructiones. Nam licet non sit tanta caliditas in cinnamomo, tamen est magis diuturna. Ideo zuccharum rosaceum cum modico pipere minutissime contrito, ut facile exhalet, darem ego, & consulerem in hoc Reuerendo uiro. Vtatur etiam Rhabarbaro unà cum Zucchoro rosaceo, quod educit materias calidas & etiam frigidas, & aperit obstructiones si quæ sunt, & confortat. Hæc esset præseruatio huius uiri, & sic longo tempore curet se. Missionem sanguinis maxime laudarem, quia hepar calidum, prius lenita aluo cum flore cassiæ. Vtatur etiam syrupo de cichorea, & cum Geleniabin, & etiam sine aqua. Item Trochiscis de rosis minoribus interdum uterer in brodio pulli. Et non aggrederer morbum totis uiribus, ne fieret deterior.

De ui-



De uisus obscuritate & macula in altero oculo.

Consilium LXIX.



Onqueritur hic de quadam dispositione præter naturam circa oculum, & maxime quòd in sinistro oculo sit imbecillitas uidendi, uidet enim quasi per quandam nebulam: in alio oculo est quædam punctura. In sinistro oculo adest etiam quædam macula circa corneam, maxime ubi terminatur ad pupillam. Petit consilium. Et cum omnis dispositio præter naturam indigeat curatione sibi propria, ideo inuestigandæ causæ illius maculæ. Et quæ sit causa illius nebulæ apparentis in uisione, inuestigabo ego ex his quæ uidi. Iste Nobilis uir ubicunqꝫ uersatur, aut aspicit aliquid circa aërem tenebrosum, pupilla fit maior: ubi autem in luce aliquid uidet, redditur pupilla cōstrictior. Hoc est unum quod est inuestigandum, & hoc uidimus heri. Adest igitur nebula, id est, uidet quasi per nebulam: hoc est ab una trium causarum, uel ab instrumento, uel à uirtute illustrante, uel à spiritu: his enim tribus fit uisio. Ergo apparet nebula, uel propter instrumentum, ut in cataracta, quia in ea, in spatio est quædam aqua obscura, quæ impedit transeuntem spiritum, & reddit spiritus obscuros: hoc non est in hoc uiro: nam hæc aqua appareret ad sensum, imò in utroqꝫ oculo pupilla est clara, sine aliquo nocumento. Non etiam est materia obstruens in neruo, quia spiritus libere transit, & pupilla dilatatur, cum alter oculus clauditur, quod & Auic. ponit. Vnde arguitur quòd sit liber transitus spirituum. Ergo nullam uideo obstructionem in uijs, per quas uel uirtus uel spiritus non possit pertransire. Ergo hę partes sunt liberæ, & oculus, quantum ad hanc uisionē impeditam. Sed uirtus etiam non est affecta: quia hæc est in cerebro, & postea determinatur ad ipsum oculum, in cerebro autem non apparet aliqua læsio: ideo nec ad uirtutem hoc referendum. Ergo relinquitur, quia ex tribus his aliquid esse necesse est, quòd hæc obscuratio sit in spiritibus, & ad hoc refero omnem hanc obscurationem: & hoc est præcipuum: nam dum est in obscuro aëre, dilatatur pupilla ad oculum, & uidetur cornea constringi ex dilatatione pupillæ. Contra in aëre claro & lucido pupilla constringitur, & cornea dilatatur. Hoc indicat spiritum quidem esse multum qui deueniat ad oculum, sed tamen crassum. Ergo dixerim ego, spiritum emanantem esse propter aliquam materiam crassam admixtam, factum crassiorem. Vnde in loco obscuro, cum non adiuuentur spiritus ab aliquo extrinseco illustrante, hinc natura illud quod non potest agere, facit ex multo spiritu, & hinc ex multo conatu dilatatur pupilla, propter multitudinem spiritus aduenientem. Sed in luce clariore illustrantur spiritus à luce: ergo minor spiritus requiritur ad operationem uidendi, & inde pupilla redit ad propriam suam naturam & magnitudinem: & hoc etiam uidetur in illis qui habent crassos spiritus. Ex illa igitur manifestissima dilatatione in obscuro loco, & constrictione pupillæ in luce, dico quod sit hæc læsio uisionis propter crassitudinem spiritus, & non propter crassitudinem corneæ. Et quòd hic spiritus sit crassus, sunt multa signa. Patitur etiam in oculo sano dolores. Oculus qui patitur est imbecillior. Et quia quælibet impressio fit fortior in subiecto disposito, ideo ille oculus resistit quidem plus, sed non ita oculus affectus. In oculo sano non potuit se defendere, quia descenderat materia stimulans & acris, tamen se defendit quantum potest. Ergo uterqꝫ oculus affectus: sanus, quia est destillans. Oculus autem affectus duobus modis. Et spiritus deuenientes ad oculum affectum, patiuntur. Hæc uidetur esse causa. Et non possumus imaginari quidem quæ causa sit in instrumento. Hoc quantum ad nebulam & obscuritatem, quam percipit uidendo. Hoc in ebrijs uidemus manifeste, & quibus uapores ascendunt ad cerebrum: nam spiritus illi sunt crassi in eis. Et quod illis in pauco tempore contingit, fit in his perpetuo propter causam intrinsecam.

Nunc de macula. Non constat apud me certi aliquid de illa. Si dixerit aliquis,

quod ibi ſit cicatrix, propter aliquod ulcus, quod præceſsit: uerum eſt quod contingunt quidem ſæpe ex ulcere: ſed an hic ita ſit, in hoc eſt difficultas. Si fuiſſet ulcus, uidiſſent illi qui curarunt. Sed hoc nobis non eſt indicatum: nam an ſucceſſerit ulcus ex illo tumore, non eſt nobis dictum. Hoc ergo apud me eſt ignotum. Si non ulcus, ergo nec cicatrix: ſi non cicatrix, ergo aliqua materia uiſcida & craſſa in cauſa erit huius maculæ: ſicut & in reliquis corporis partibus hoc euenire uidemus, ut in cute, in qua ſæpe oboritur talis tophus aut macula: & in oculo hoc frequentiſsime accidit. Ergo ego potius crediderim hoc eſſe ex materia tali, uiſcida & duriore, niſi audiam de ulcere. Sed hanc maculam non curo. An autem ſit in ſuperficie uel non? Heri uidi, & ſum quidem iam ſenex, & uiſum debiliorem habeo, tamen uidi eſſe in ſuperficie. Hoc tamen relinquam in dubio, & relinquo hoc conſcientijs ueſtris: & pro nunc pono in dubio, quia uariat cura prout eſt ille locus. Modo eſt uidendum de illa obſcuritate uiſus, quia de hac plus refert, quia in deterius ueniet proculdubio. Suppoſito quòd ſit propter obſcuritatem ſpirituum, propter materiam mixtam: & cum materia fluat per oculos, primo quæritur quæ ſit illa materia: ſecundo, unde, an ſit in oculo. Quo ad primum, dico eſſe materiam mixtam, partim pituitoſam, quod apparet ex conſiſtentia & craſsitudine, gummoſitate & uiſciditate. Ergo eſt pituita. Sed percipit puncturas aliquas & corroſiones, ergo eſt & bilioſa. Dominatur quidem pituitoſa quo ad quantitatem, ſed non quo ad uires. De ſecundo, unde deriuatur? In oculo non generatur, cum ſit copioſa. Et ſi eſſet tanta intemperies in oculo quæ generaret hanc materiam, eſſent alia ſymptomata in oculo, & oculus non eſſet tam clarus. Sed an caput, an partes inferiores tranſmittant? Credo quod non ſit referendum ad caput. Illud membrum ſanum eſt, cuius operationes ſunt ſanæ. Sed hoc caput non eſt affectum, nam haberet uitiatas operationes. Sed adeſt grauitas, & adeſt materia. Dico, quod hoc eſt propter aſcenſum uaporum. Non nego ibi eſſe materiam, ſed an ibi generetur, uidete Gal. lib. 2. de, diff. feb. de cauſis periodorum, & de natura fluxuum &c. Ergo non nego à capite materiam fluere ad oculum, ſed non uideo uitium in capite, unde generetur in capite. Primo igitur dico, quod eſt imbecillitas uentriculi. Et hepar habet ualde calidum, cum conqueratur quòd nihil calidi poſsit tolerare. Item quòd hepar calidum habeat, manifeſtiſsimum eſt ex habitu corporis, & habitudine uenarum. Stantibus his duobus, quid mirum repleri caput? Ex uentriculi imbecillitate multiplicatur pituita: ex hepatis caliditate aſcendunt uapores ex toto ambitu uenarum, ut Galenus de dolore capitis. 3. de locis aff. Ergo cum ſint hæ duæ cauſæ, non mirum ſi patitur deſtillationes multas & catarrhum: & cum oculi ſint imbecilli, expellitur materia ad oculos. Et uidemus omnia conſona rationi. Ex uentriculo ſunt uapores crudi, ex caliditate hepatis uapores calidi: ergo materia mixta, quum habeat diuerſas mineras. Concludo ergo caput non eſſe affectum per eſſentiam. Sed eſt repletum, dolet, grauitatem habet capitis. Dico hæc omnia eſſe per conſenſum. Item plurimum dormit. Dico, hoc fit propter multitudinem uaporum aſcendentium. Vnde ebrij, qui aliàs ſunt uigiles, & omnino parum dormiunt, tamen tunc cum ebrij ſunt multum dormiunt. Vnde credo, ut apparet ex toto habitu & operibus optimis, quòd ſit in ſe calidi & ſicci cerebri, & quod non ſit deductum ad aliquam intemperiem: ſed eſt quidem affuſio materiæ refrigerantis, ſed non in eſſentia eſt mutatum cerebrum. Ergo credo quòd ſit propter materiam pituitoſam & bilioſam, & quod deueniat à capite, ſed non generetur ibi, ſed à toto ambitu corporis.

His ſuppoſitis de cura dicendum. Poteſt ne curari? Duo ſunt hic: primo macula, ſecundo obſcuritas uiſus: & ſi tollatur materia, ille ſpiritus remanebit in propria ſubſtantia. Tamen cum ſpiritus ſit nobiliſsimæ naturæ & oculus, facile accipiunt nocumentum: & hæ affectiones perſeuerantes non bene curantur: & Auic. dicit, poſt ſex annos non eſſe curabiles. Ego credo quod cura erit ſatis difficilis, ſed præſeruandus

tamen

tamen est. Si illa macula est ex ulcere, non potest curari. Si à re quadam dura, ut diximus, & nec tunc etiam. Nam si res illæ duræ, & tophi in cute uix possunt curari, quid fiet in membro tam nobili? Ergo hæc cura impossibilis. Sed quia petit præseruationem, & curationem etiam, si fieri potest, natura rei indicat nobis quomodo sit curanda. Quia repletur perpetuo caput ex causis inferioribus, ergo materia primo est auertenda. Si materia est aggregata, euacuanda erit: quæ continue ascendit, erit auertenda: & quæ generatur, prohibenda ne generetur: quo ad partẽ generatam euacuetur. Ergo euacuandum corpus. Non tolerat fortia. Ergo faciamus ut baiuli, ut Galen. 2. de caus. pulsuum, portant pluribus uicibus quod alius fortis quidam portaret una uice. Ita & nos sæpius & leniter purgemus, ut cum hiera, cum pilulis mastichinis, quas dicit se ferre posse, propter agaricum, quia in capite est materia: euacuant etiam uentriculum propter aloën. Item tolerare poterit pilulas de tribus, ut Rhabarbaro, agarico, & aloë, quia materia est in hepate, uentriculo, & capite. Ergo hæ pilulæ optime conuenirent hepati propter Rhabarbarum: capiti propter agaricum: & uentriculo, propter aloën. Exhibeantur syrupi qui non tantum attenuent materiam crassam, sed etiam quibus clarificentur spiritus: & ideo faciemus ex succo fœniculi, uerbenæ, euphragiæ &c. Item betonicam possemus addere, & facerem ita syrupum magistralem, qui attenuaret materiam, & clarificaret spiritus. Et hi syrupi exhiberentur inter pharmacum primum & pharmacum alterum. Euacuato toto corpore, & diuersione etiam simul facta per ipsum pharmacum, tamen necessariæ etiam sunt postea continuæ diuersiones, & hæ fiant per pilulas, licet Galenus damnet hunc continuum usum pilularum, tamen non est inconueniens. Facerem ego quidem cauteria, non in capite, quia attraheretur materia: nec in brachijs, quia tunc etiam attraherem ab inferioribus ad superiora: sed in tibijs facerem, scilicet in utroq; crure. Et hæc puto sufficere pro auersione, non pro deriuatione: hanc enim nõ intendimus. Hæc cauteria teneantur aperta non per menses, sed per annos. His factis non puto caput multum corroborandum esse: si tamen uidetur quòd sint faciendæ lotiones, ne recipiat materiam, possent fieri cum decocto ex rosa, pro confortatione, & chamomillæ, & parum gummi sandarachæ diluti, & aliquid etiam agarici addi potest, ut fiat mundificatio capitis. His peractis ego nollem molestare uirum hunc cum aqua balnei, quia sicci habitus, & calidi hepatis. A stillicidio abhorrerem ut à peste, propter intemperiem illius capitis, & credo quòd pessime inde haberet si uteretur eo. Quo ad oculum, non indigemus una intentione. Nam non est uerisimile, quòd cum semper aliquid ascendat, quod non aliquid insideat. Ideo corroboretur calor innatus oculi, & concoquatur materia. Ideo cum Gal. nihil præponat fœnugræco, hoc enim concoquit sine attractione, & corroborat calorem, & difflare facit si ibi est aliquid crudi, ergo uterer frequentissime decocto fœnugræci. Quo ad abstersionem & mundificationem præcipue illius pustulæ, cauerem tanquam à peste, à re mordicante. Tutiam si recte præpararetur, & ueram haberemus, laudarem: sed quia non recte præparatur, & semper uidemus quòd quotiescunq; utimur excitet dolorem, cum tamen ipsi antiqui dicant eam minime esse mordacem, ideo omittitur. Soleo ego parare albumen oui cum zucchrao candi rof. & ponere in sole in aliquo uase donec exiccetur, & postea contundere & conterere in marmore, & de hoc puluere inspergere oculum. Vel si uolumus facere collyrium, diluere cum usus postulat, cum modico decocti fœnugræci: hoc abstergit sine mordicatione. Et confortat etiam hoc collyrium exiccando, ne recipiat nouam impressionem. Et caueat à fortibus remedijs, prædico enim ei, si multa remedia adhibuerit, quod efficietur totus cæcus. Hoc eum admonitum uolo, & credat mihi.

De quodam patiente tenebrositatem ante oculos & leuem capitis dolorem.

Consilium LXX.



Onqueritur de affectione quadam circa oculos, quæ ex improuiso ei accidit, imaginatur aliquid, postea incidit in somnum profundum, ex quo excitatus, sentit caput aggrauari, & manet dolor capitis, postea imaginationem, seu tenebrositatem quandam seu nebulositatem patitur ante oculos: post somnum sudat. Primo gradus dispositionum naturalium consideremus, & poterimus cognoscere gradum morbi, ac caussas. Temperaturam cognoscere facile est, sed gradum scire difficile, imô impossibile. Porrò tria membra consideranda sunt, quæ ad rem faciunt, & sunt necessaria, dispositio capitis, in quo est affectus: hepatis, in quo sanguis, & reliqui humores generantur: & uentriculi, qui deseruit operationibus principalibus. Amplitudo uenarum, mollities carnis, capilli, albedo corporis, testantur multam esse abundantiam calidi, & sicci: sed tamen à temperatura recessit: indulsit Veneri diutissime, ex qua resolutum corpus: nihilominus perseuerat color, & pili priores, uentriculus flatuosus est, quod frigiditatem arguit, ubi est frigiditas in uentriculo, abundat pituita. Cum uero multa est, fiunt cruditates. In capite frigiditas dominatur, & uapores multi ascendentes cum concoqui non possunt, somnolentiam generant, & grauitatem sine dolore, oculorum temperatura bona, & ipse dicit se habere uisum optimum, pupillam paruam & cæsij coloris, qui optimus est. Habet motum, nec tardum, nec uelocem. Est igitur optimæ temperaturæ, nec mala compositio, nec in instrumentarijs, nec in similaribus partibus uitium, in imaginatione uero est uitium præcipuum, quod nunc sæpius inuadit. Quæ est caussa huius? Nullum est in uirtute uidendi uitium. Cerebrum etiam non patitur primario affectu. Membra enim afficiuntur uel per essentiam, uel per affluxum, & consensum. Verbi gratia, cum in corpore sano membrum aliquod inflammatur, non est per essentiam, sed per affluxum. Imaginationes hæ non sunt per essentiam: quod non fiant ratione capitis: oculi enim bene uident & caput non dolet, nisi per duas horas: igitur primario affectu morbus non est in oculis: nec fiunt imaginationes illæ ratione oculorum: sed per consensum quem habent cum membris inferioribus, seu per affluxum, non quidem prępter fluentem, sed imprimentem, & ibi permanentem. Non itaque in cerebro morbus proprie, non in oculis, sed oculi tamen præcipue patiuntur, non reliqui sensus, quia habent humores tenues, sunt perspicacissimi, ut Galen. & Arist. testantur. Ideo sicut specula limpidissima facile suscipiunt maculas, ita oculi leui uapore facile læduntur, sunt enim acutissimi sensus. Est igitur refrigeratum caput ex coitu, quo etiam oculi exiccantur, ut refert Aristot. in Problem. Euacuantur enim spiritus, quibus operationes perficiuntur, & dolor capitis sequitur. Nunc dum uapores transeunt partes oculi, sequuntur nebulę, dum uero sunt in capite, seu ipso cerebro, cessat ea imaginatio nebularum, & dolor capitis sequitur, & quia ex humore calido & sicco fiunt uapores acres, augetur dolor, quousque uapores acres resoluti fuerint, qui cum resoluuntur, & crassiores remanent in cerebro, fit somnus, & dum concoquuntur tales uapores, flatus excitantur, ij uero semper permanent: quia uapores semper ascendunt, & quia propter multitudinem, concoqui omnes nequeant, degenerant in humores, & defluunt per catarrhum interdum, quo cum laborat, leuatur dolor capitis. Quia uero morbus per consensum est in capite, uidendum, quæ sint membra principaliter mandantia. Id ex proprijs accidentibus cognoscitur, primo à uentriculo uapores ascendunt ad cerebrum, qui frigidus est ualde, quod inde patet, quia abundat excrementis, & flatibus. Deinde ab hepate quoque ex toto ambitu uenarum uapores ad caput eleuantur, quia hepar calidum, & tenuem facit sanguinem. Ideo etiam percipit caliditatem in hepate, quando dolorem



dolorem & imaginationem patitur, & sudat etiam. Magis autem ad sinistram partem ea materia defluit, quia illa pars est imbecillior. Passus est gonorrhœam, & ex longo defluxu seminis in erosionem glandis incidit. Barbitonsor dedit aquam, unde foramen factum ex mala applicatione, sed curatum à Medico perito, ut nec in bubones, nec pustulas inciderit. Cum sedata esset gonorrhœa, circa brachium leues dolores percepit, qui facile recesserunt. Nec habet signum aliquod, quòd sit morbus Gallicus. Quandoquidem capitis dolores soli morbum Gallicum significant, sed sunt dolores continui, & intensi. Quod ad Prognosticum, poterit curari si uult, quia non uideo insigne nocumentum, nec morbus per essentiam in capite est: sed uapores dum perpetuo ascendunt, perpetuo faciunt dolorem, aliquando nō confertim ascendunt, & tum minus dolet, & materia non ita acris, ut potuerit adhuc facere magnam impressionem, estq; diuersa, quia multa est ex uentriculo, ut uincat caliditatem materiæ ex hepate, & uenis. Sed facta est aliqua impressio in transitu, non magna, quæ poterit curari.

CVRA. In morbis longis recta ratio uictus obseruanda. Primo abstineat à Venere, in qua peccat. Bibat uinum tenue, & pauciferum album idq; parce. Singulis diebus beneficium uentris habeat. Gal. 3. Method. irridet Methodicos, quia uolentes curare oculum, non purgabant totum, quod tamen in omnibus particularibus faciendum est. Quomodo euacuabitur? Phlebotomia & Pharmacis, quæ bilem euacuant, & quia uapores non simplices, sed cum pituita, utatur Agarico cum Rhabarbaro. Vnum optimum, usus Hieræ simplicis, qui plurimos curauit, ut ait Gale. Digestiua & concoquentia omitto, quia nota, post purgationem uniuersalem factam, propterea quòd uapores per consensum ascendunt à toto: pro auersione applicarem cauteria tibijs, quæ optima essent, quia perpetuo fieret auersio. Et ita totam curam in his duobus ponerem, in auersione per cauteria: & ne humores generarentur in uentriculo, unde postea ascenderent uapores, singulis hebdomadis bis, ante cœnam uel semel saltem darem ℈ 2. Hieræ. Posset etiam corroborare caput, si uteretur ad hoc quoque lixiuio ex Myrobalanis, & alijs facto. Decoctum ligni optimum foret, si esset morbus Gallicus, sed quia non est, illud omittamus.

De uisione perpetuo diminuta, corrupta quoq; sed intermittente, pro monacho sanctæ Iustinæ.

Consilium LXXI.


CVm duobus Reuerendus hic pater accidentibus molestetur, id proculdubio à nobis præponendum quod magis notum est, & ad minus notum deueniendum. Accidens ergo confessum & notum est debilitas uisus, adeo ut non posst à remotis conspicere, sed tantum de proximo uideat: & hoc illi perpetuum est, cum iam duodecimus agatur annus, ex quo huiusmodi accidente afficitur. Aliud uero accidens non perpetuum est, quòd dum intensius aliquid legit, & aliquid fixe aspicit, percipit falsas imagines in aëre apparentes, ut muscas, uel fila, quæ ascendant & descendant per aërem. Primum est proprium, ut dixi, & est uisus operatio diminuta: secundum uero non est proprium, sed consequens ad primum, & est imaginatio corrupta, & operatio corrupta. Et sic sunt duo symptomata, seu accidentia, quæ non dant nobis indicationem curandi de se, nisi prius cognoscatur ægritudo, & causa ipsius. Ideo ægritudo, & causa ægritudinis quærenda est. Ipse enim narrat, quòd dum esset puer sex annorum, ichores quosdam in capite & crustas habuit, quæ cum medicamentis & inunctionibus repressæ fuerunt: in decimotertio anno post clausionem illarum cœpisse debilius uidere, & hucusq; perseuerare: & hæc existimat facere ad inueniendam causam istius ægritudinis. Ideo à nobis uidendum erit, an ista fuerit causa. Sed prius tamen notanda sunt quædam, & primo

consideranda est complexio eius, quia ex complexione elicietur aliquid, quod ad cognitionem causæ istius ægritudinis faciet. Iste enim habet habitum corporis satis bonum, robustum, & optimi est coloris, & habet operationes uitales & animales optimas, quia iste optime conficit alimenta: quæ omnia indicant supra caliditatem eius, quia omnia ista procedunt à calido. Ideo nulli dubium est, quin iste sit calidæ temperaturæ. Vtrum uero ista caliditas sit æqualis per omnia membra principalia, an uero sit cum siccitate uel humiditate? Ego quia non uideo multum excessum in humiditate & siccitate, ideo in istis non multum laboro, quia non multum etiam faciunt ad rem nostram. Quòd autem iste habeat humidum cerebrum, ex naribus & oculis licet uidere, ex forma & figura totius oculi, quia sunt magni & prominentes: ideo cerebrum eius & oculi labuntur à temperamento per calidum & humidum, quod patet ex uenis in eis existentibus, quæ magnæ apparent. Quod uero magis refert, est uidere de loco, in quo sunt symptomata, scilicet in quo subiecto sit iste malus affectus, & de causa materiali faciente istum malum affectum. De subiecto ergo uidendum est, sicut præcipit Galenus 1. de causis symptomatum, an ista læsio uel ægritudo sit in substantia cerebri, uel in membranis eius, uel in spiritibus, uel in neruis opticis, uel in instrumento: & si in instrumento, an in tunicis, an in humoribus. Ideo difficile est uidere, ubinam possit esse ægritudo ista, quia hæc est tota rei summa, ad hoc ut inueniatur modus curandi. Quòd autem non sit in cerebro patet, quia nulla est de hoc coniectura, quia (ut audio) omnes cerebri operationes rectè se habent, & secundum naturam: quia non conqueritur nec de grauitate capitis, nec de odoratu, nec de gustu, nec de auditu, nec de alijs, sed solum de uisu, non autem de aliqua læsione quæ in cerebro fiat: propterea illud membrum sanum est, cuius operationes sunt sanæ. Igitur cum operationes cerebri sanæ sint, sequitur ipsum sanum esse. Neque læsio ista est in membranis, quia si sic, ipse in radicibus oculorum haberet dolorem uel grauitatem: sed nullum istorum habet, ergo non est in membranis. Sed forte dicet quis, quòd ista est in neruis opticis: hoc autem esse non potest, quia si sic esset, uel esset constipatio aliqua ibi existens, uel aliqua mala complexio, ut nimia humiditas, uel nimia siccitas: & ubi sunt ista, ibi ut plurimum est constipatio. Præterea si esset siccitas, faceret alia longe sæuiora accidentia. Non est etiam humiditas, quia non est constipatio perfecta. Quòd autem non sit constipatio, apparet ex eo, quia nihil uideret, ergo non diminute. Nec potest esse ægritudo in compositione, quia si sic, contorquerentur illi nerui: sed non contorquentur, ergo. Quòd autem non contorqueantur patet, quia ipse non habet uisum obliquum, sed rectum: sed si esset contorsio, obliquè uideret, etiam si esset constipatio aliqualis, spiritus essent æquali modo, nec esset causa quare debilitaretur uisus, cum per longum tempus uidet: quia ubi est constrictio neruorum opticorum, uel astrictoria oppilatio in neruis illis, uisus suus semper in illa paruitate perseueraret, & non debilitaretur. Ideo nõ possumus dicere, quòd in neruo illo sit aliquid quod impediat. Præterea si claudat oculum aliũ, uidebitis spiritum confestim irruentẽ in plurima copia. Ideo cum sit liber transitus totius spiritus ad pupillam, non est dicendum impedimentum esse in optico neruo: ergo erit uel in spiritibus, uel in humoribus, uel in tunicis oculi. An in spiritibus, nec ne, cum sciamus uisum principaliter fieri per spiritus, secundario per humores, ut crystallinum, & alios duos, & præcipue per aqueum, ideo sum in hac re multum cogitabundus. Quòd non sit in tunicis, certum est: quia ego uideo quòd non sit in cornea, quia non apparet nocumentum, nec etiam in uuea, nec in parte in qua est humor albugineus, quia si sic, esset suffusio: non durasset tamdiu, quia secundum Galenum suffusio ad summum durat per sex menses, deinde fit turbulentia: sed iste habet oculos claros, & spiritus prodeuntes, & ideo in tunicis non est læsio. Ideo crediderim & in spiritibus, & in humoribus residere ægritudinem istam. Quòd autem sit in spiritibus, conijcio: quia cum iste Reuerendus pater incipit uidere, non diminute uidet, sed bene uidet: cum uero diu uidit, iam incipit diminute uidere: ideo credo ego quòd sint pauci spiritus, & etiam crassi, qui non possunt

ad longam

ad longã distantiam diffundi & dilatari. Et maius signũ est, quòd postquàm uidit per multum spaciũ, & facta est multa spirituum resolutio, quòd tunc sequitur secundũ illud accidẽs, & apparent ei muscæ, & fila ascendentia & descendentia. Ideo credo quòd simile nocumentũ sit in spiritibus, & etiam in humore aqueo, quia nocet ei lux multa & subita: & hoc est accidens ipsius aqueæ humiditatis, quæ facta est propter defensionem humoris crystallini: quæ cum pauca sit & tenuis, ideo facile læditur à multo lumine. Et sic uitium est etiam in humore aqueo ex paruitate & subtilitate eius: & sic ægritudo est præcipue in spiritibus, & in humore aqueo. Vtrum uerò ista sit materialis uel non, & à qua materia: & si peccent spiritus, qua qualitate, an propter malam complexionem, uel quia magis crassi, uel magis subtiles, uel magis humidi, uel magis sicci? Certe est dubium non paruum, quia iste dominus dicit se lædi & ab aëre lucido, & æstiuo, & à turbulento. Quamobrem spiritus, si quidem essent subtiles, iuuarentur à contrario: si autem nimis crassi, non læderentur ab aëre perlucido. Et ideo dico, quia omnis excessus nocet eius uisioni, quod est imbecillitas in spiritibus, quæ non sequitur malam temperaturam simplicem, sed solum paucitatem, adeò, ut sint pauci spiritus, qui si etiam transirent, immutarentur à subiecto, & instrumento non bene affecto, quia figura istius oculi, ut uidetis, non est naturalis, ideo non est commodum instrumentum: & si spirituum materia sit eadem, quæ in bono instrumento bene uideret, hic tamen non potest commode uidere. Et sic quia sunt pauci spiritus, & etiam alterantur ab instrumento non proportionato & idoneo, ideo à quacunque causa extrinseca de facili læduntur. Vnde autem prouenit ista paucitas spirituum? A debilitate caloris innati dixerim ego: & sic credo quòd ista paucitas spirituum cum aliqua mala dispositione & affectu in humore aqueo sit causa. Vtrum uerò sit aliqua materia, quæ concurrat ad hoc faciendum, ita ut ægritudo nedum immaterialis, sed materialis dici possit? Certe iste non conqueritur de aliqua mala stomachi temperatura, & habet optimam temperaturam, cũ humiditas & caliditas non multũ excedant in cerebro, & sic per totum. Et sic credo quòd imbecillitas oculi sit causa materialis istius, quia stante imbecillitate oculi, stat imbecillitas instrumenti: & alimentum, quod ad oculos defertur, non ita recte conficitur, sicut si essent secundũ naturam. Et non uideo quòd sit aliquis humor, quia non habeo aliquod indicium, quo deducar ad hoc coniectandum. Dices, quare apparent imagines post fixionem uisus? Dico quòd resoluuntur partes subtiliores spirituum, & remanent crassiores, ideo apparent imagines post fixionem uisus, cum spiritus non possint recipere obiectum sicut est, quia quod est intus, apparet etiam exterius. Ideo quando diu laborauit, quia partes subtiliores resolutæ sunt, & restant crassæ, apparent istæ imagines. Cum igitur nullam aliam causam istius affectus possimus afferre, nisi hanc, dicendũ est, quòd sunt paucæ materiæ facientes huiusmodi accidens, uel quòd nullæ sunt, quæ de directo hoc faciunt. Cum igitur iam sint duodecim anni, ex quo perseuerat iste affectus, & quia spiritus tales, & oculus qui est magnus & ualde dispositus ad recipiendas istas dispositiones, & sic ægritudo talis, & causæ symptomatum tales, ideo quid circa curationem dicendum est? Certe credo quòd iste non possit sanari, neq; hoc sperandũ, neq; tentandum, sicut unusquisq; potest iudicare. Sed quid faciendum? Dico quòd prouidendum est, ne isti spiritus pauciores, & debiliores fiant. Ideo alendum est corpus optimis alimentis, & cauendum ab extrinsecis alterantibus, neq; se exponere debet aëri, neq; soli, neq; uentis, quæ excedant, & sic ab omni aëris excessu semper cauere. Et ab animi accidentibus: quia quantum animi accidentia faciant ad resolutionem spirituum, quisque nouit. Et à nimio somno, quia replet caput, & cum oculi sint debiles, omnes superfluitates tenderent ad oculos. A nimia etiam uigilia, quia resoluit spiritus: & à somno meridiano, quia ille maxime replet caput, & maxime ad rheumata facit. Ideo in cibo & potu debet esse diligens: debet enim cauere à crassis & euaporantibus cibis, sicut sunt legumina, pastilia, fricta omnia, pisces fere omnes, & præcipue ab ijs quæ proprietatem habent contra oculos, sicut sunt Barbones, & alia huiusmodi, & à lactucis, quoniam crassefa-

ciunt ſpiritus. Et ſic eligat uinum album, pauciferum: & poſt prandium utatur chebulis myrobalanis, ſicut deferuntur ex Damaſco, quia aſsiduus coriandrorum uſus noceret: citonia cum zucchato conueniunt: & acoris communibus utatur, qui habent ſtipticitatem, & reprimunt ſummopere uapores. Deinde habeat aliquod familiare, quo utatur ter in menſe ad expurgationem ſtomachi, & ad expurgandum loca communia, ita ut ſemper ſint uacua, ſicut eſſent pillulæ ex tribus, ex hiera ſimplici, agarico, & rhabarbaro, cum ſucco eufragiæ: & ſuccus eufragiæ eſſet optimus cum fœniculis, aniſo & zuccharo. Præterea conferrent ſyrupi ex decocto aniſorum, fœniculi, eufragiæ & uerbenæ, ſi uteretur per 25. dies: & ſi uellet euacuari, mihi placeret, quia excrementa ſemper ad debiliores partes tendunt. Quantum ſit de balneis, non uideo iuuamentũ aliquod: forte poſſet ſequi aliquod nocumentum: poſſet tamen tentari. In potu uero cum ſit calidi hepatis, quod ex colore, & ex uenarum latitudine patet, cauere oportet ne incendatur. De cauterijs in capite, & ſetaceis, non approbo, quia facerent ſpiritus pauciores, & nimis exiccarentur ſpiritus. In cruribus autem poſſent fieri, quia nullum inde ſequetur nocumentum: & ſi aliquæ materiæ deberent aſcendere, iſta eſſet diuerſio. Et quia uidet quòd peius ſe habet, poſtquàm ingreſſus eſt religionem, ideo cauendum à ſuo modo uiuendi: ſed comedat ſpiritus corroborantia, & à reſoluentibus abſtineat: oua enim recentia dicuntur ſpiritus corroborare, auellanæ, pini grana, & huiuſmodi. Extrinſeca uerò apponenda oculis, non laudo, tantum lauet cum rebus aſtringentibus & confortantibus, ſicut eſſet aqua roſacea cum modico aloes puluerizato, & ebulliant, deinde elābicentur: & ex hoc poteſt lauare oculos, uel cum aqua fœniculi, & ſimilibus.

De debilitate oculorum, & periculo ſuffuſionis ex conſenſu uentriculi, pro D. Caſparo Vngaro.

Conſilium LXXII.



Bſtineat à nimia lectione & ſtudio, præcipue poſt prandium & cœnam, & alijs etiam horis nimis diuturna. Duo ocularia paret, unum primo ex cryſtallo, quo in legendo utetur: & alterum ex uitro uiridi, quo non utetur in legendo continue, ſed per certa interualla, quò ſpiritus recreentur. Tertio faciat pyramidem rotundam in acumine non perforatam, ex uitro denſiori uiridi, cuius baſis tam lata ſit, ut utrunq; oculum recipiat, intus uerò concauam, in quam intuens colligeret ſpiritus, & radios ad inuicem adiuuaret. Quarto, diæta utatur debita, abſtineat à uino nigro craſsiore, & omnibus fumoſis cibarijs & craſsis, qualia lacticinia, piſces, fructus & fricta. Quinto, utatur ſingulis ſeptimanis ſemel drachma una hieræ ſimplicis, quam in hoc caſu mirifice laudat Gale. ita ut ea ſola multos in Aſia per literas Roma miſſas ſe curaſſe iactitet: uel tantundem aloes accipiat, quam feliciſsime in hoc caſu probauimus, & nunc magis in uſu habemus, quòd ex ijs quæ hieram ingrediuntur, tria nunc non poſſunt haberi, & male plerunq; conficiatur. Sexto, collyrio uſitato utatur, quando extrinſecam aliquam in oculis humiditatem ſentiret, aut quando in ipſis oculis uideri poſsit, abſtergit enim illud et exiccat: ſed dum nihil in oculo apparet, nec ab extrinſeca inconuenienti humiditate infeſtatur, ab eo deſiſtat. Eſſe autem malum illud non eſſentialiter in capite, ſed ex uentriculo affecto, colligitur primo, quia ex uomitu cœperat: ſecundo, quia intermittebat quandoq;, non erat continuum: tertio, cum amouebatur, præcipue ſentiebat, dum enim calefactus uentriculus, eleuabat uapores. Collyrium commune, quo utetur:

℞. Fœnigræci	℥ 1. s.
Radicis althææ	℥ 2.

Mundentur diligentiſsime, & decoquantur in aqua communi puriſsima ſine puluere & fumo ad conſumptionem duarum partium. Facta diligenti expreſsione & colatura.

℞. Aloes



℞. Aloes optimæ puluerizatæ ℈ 4.

Bulliant omnia simul ad spisitudinem mellis liquidi, & reseruetur in uase uitreo bene obturato ad usum.

De ophthalmia ad Corricium iuuenem doctissimum.

Consilium LXXIII.



VIX persuaderi possum, Corrici doctissime, me quicquam de re medica excogitare aut præstare posse, quod non abs te perceptum prius ac probe deprehensum fuerit: noui enim ingenium, noui diligentiam ac doctrinam, qua plurimum polles. Tu tamen enixe rogas atque obtestaris aliquid de ophthalmia conscribam, habiturum te illud tanquam sacrum, & ab Hippocrate missum: utinam tantæ spei de me conceptæ satisfacerem. Sed quoniam amor te decipit, facile fero: amari enim abs te mirum in modum gaudeo. Ergo onus adeo efflagitatum subire non recusabo, haud quidem quod aliquid noui sperem in medium me allaturum, sed tantum ne optimo amico defuisse uidear. Habebis autem quicquid hoc est, raptissime scriptum, quum nuncius festinans & ad iter paratus, incunctanter exigat, & de quacunque morula conqueratur. Quum uerò tres similes morbi, ob naturæ propinquitatem, ab imperitioribus medicis plerunque confundi soleant, χήμωσις, τάραξις, & ὀφθαλμία, (Græcis enim nominibus agendum, ob Latinorum inopiam) primo singula distinguemus, postea ad ueram ophthalmiam accedemus. Est igitur τάραξις leuis quædam inflammatio, quæ sine ullo discrimine palpebras, tunicam coniunctiuam, & reliquas oculi partes inuadit, ut nullus tamen uel minutissimus certe dolor consequatur. Sed nec rubedo aut tumor insignis apparet, ut merito inflammationis potius exordium, quàm inflammatio appellari possit: raroque à causa intrinseca generatur, & si quandoque contingit leuissima est, & quæ pauco curamine indigeat: sed fere semper ab extrinseco originem ducit, sole, puluere, fumo, ac reliquis similibus. Ophthalmia autem est inflammatio tunicæ coniunctiuæ, quæ sæpe præ magnitudine totum oculum inuadit. Differt τάραξις à chemosi & ophthalmia, tum quia semper mitis, tum quia nullius partis oculi proprius affectus est. χήμωσις item ab ophthalmia differt, quoniam chemosis proprie palpebrarum inflammatio est, licet nonnunquam alias partes in consensum affectus trahat: ophthalmia ad coniunctiuam tantum tunicam attinet, facile autem taraxis in primo intuitu dignoscitur, quæ tamen si negligatur, corpusque malis succis refertum inuenerit, in grauissimos morbos incidit. Chemosis & ophthalmia cum simplices fuerint, facillime discernuntur: chemosis enim tantum palpebras inflammat, ophthalmia coniunctiuam: sed utraque sæpe uno & aliquando quam pluribus oculorum morbis complicantur, quorum singuli ex proprijs accidentibus à prudenti Medico distinguuntur. Nos uerò hic de simplici ophthalmia disserere proposuimus: iustum siquidem uolumen, non epistolam conficeremus, si uarias morborum, quæ oculis euenire solent, complicationes, curationesque singulis correspondentes prosequi tentaremus. Est igitur ophthalmia (ut diximus) coniunctiuæ inflammatio, & quatenus inflammatio est, tot habet causas, quot reliquæ omnes inflammationes, & ijsdem curationibus tollitur: sed indicatione sumpta à natura loci multam habet diuersitatem, ut postea ostendemus. Nunc uidendum quomodo simplices ophthalmiæ distinguantur. Meminisse autem oportet, me simplices appellare, quæ neque ulceri, neque alicui morbo coniunctæ sunt: uel enim à materiæ inhærentia, uel à forma distinctiones habent. A materia, nam fieri potest à sanguine, à bile, à pituita, à succo melancholico, à flatu, sicuti & reliqui tumores præter naturam. A modo inhærentiæ, nam quædam per essentiam inest, quædam per defluxum, quædam utroque modo. Per essentiam,

ut si coniunctiuæ aliqua mala temperatura contigerit siue ab extrinseco, siue ab intrinseco aëre, uel cibis, uel coitu, cum coctiones propriæ alimenti deteriores redduntur, & inde excrementa plura colliguntur in loco, unde postea inflammatio. Per defluxum, quia à capite, uel alijs membris materia ad locum imbecilliorem pellatur eo modo, quem Galenus secundo de diff. feb. descripsit. Vtroq; modo, ut simul & mala temperies seu laxitas coniunctiuæ fuerit, & defluxus ab alio membro. A forma distinguitur, nam quædam earum humidæ, quædam siccæ sunt, quas Græci ξήρας ὀφθαλμίας uocant. Si ergo fiet à sanguine, maximus tumor in loco apparebit, maximus etiam rubor, tensio præterea, pulsatio & dolor, calidæ lachrymæ exprimentur ad crassitudinem declinantes, quæ ubi moram fecerint, facile exiccantur: sordes insuper molles circa angulos oculi frequenter apparent. Et si à causa intrinseca euenerint, plerunq; corpus ægri sanguine refertum uidebis, prominentibus uenis, colore rubro, qui fortasse in ocio pridem uictitauerit, lautosq; cibos atq; potus ingesserit. Si à bile, tumor modicus, magisq; in superficie eminens, color ad pallidum uergens, dolor acris & mordicans, lachryma uel nulla, uel parua, salsa, aut amara, statim excrescens: sordes in angulis siccæ, & asperæ, plerunq; etiam uigiliæ, præsertim si à capite materia defluxerit. Si materia fuerit in stomacho, sæpe & febris tertio die accessiones habens. Et si materia fuerit in toto, urinæ, & fortasse etiam excrementa biliosa egerentur: sed & corpus ægri gracile, quod cibo & potu calido, ualidis exercitijs pridem abusum fuerit. Si à pituita, tumor quidem maior, sed laxus, color quidam albus, lachrymæ plurimæ, tenues, insipidæ, quæ non excrescant, sordes uel nullæ, uel mollissimæ, & pene liquores: & totum corpus ægri pituitosum, segne, quod multo ocio marcuerit, & cibos potusq; frigidos & humidos ingesserit. Si à flatu, quod rarissime eueniet ob loci raritatem, tensio tantum sine grauitate percipietur, tumorq; facillime, & tota inflammatio discutietur. Quòd si per essentiam, non per affluxum ophthalmia contigerit, paulatim & non subito inuadet, & ante inflammationem lachrymæ, & sordes oculorum præcesserunt, & mordicatione à quolibet aëris leui excessu percepta etiam læditur, maximeq; à quacunq; re astringente, quæ forte inflammationi applicatur, cibiq; & potus abstinentia iuuantur. Si per defluxum, dolor plerunq; & tumoris augmentum certas habent periodos, membriq; unde excrementa illa expelluntur, affectus per sua signa non ægre deprehenduntur, estq; plurimum caput in causa. Si utroq; modo, tunc & utriusq; notæ apparebunt. Distinctio itaq; ophthalmiæ quæ sumitur à forma, est (ut prædiximus) ut quædam ophthalmia humida sit scilicet, quædam sicca. Humida contingit ob materiæ multitudinem, tenuitatem, aut acrimoniam, & loci affecti tenuitatem, raritatemq;, & aëris caliditatem relaxantem, & uirtutis expultricis robur, aut contentricis imbecillitatem. Sicca ob causas euenit oppositas, & propterea Hippocrates primo Epid. sectione secunda, cum in Thaso Austri & imbres præcessissent, successisse ait ophthalmias manantes & humidas. Et tertio Aphor. flante Aquilone siccas ophthalmias generari: siccas autem ophthalmias uereri oportet, nam si cum siccitate materia adfuerit acris & erodens, non euadet æger ab ulcere maligno. Pessimæ uerò omnium ophthalmiæ sunt, quæ & siccæ fuerint, & à materia acri, & cum his imbecillitas magna oculi, & ingens à capite defluxus conuenerit. Atq; hæc quidem de singulis ophthalmiæ distinctionibus dicta sufficiant. Quæ postea multifariam commisceri, conuenireq; possunt, ut sanguis simul pituitæ, aut bili, aut utriq; iungatur. Oportet igitur prius exerceri in particularibus, singulorumq; signa exquisitissime obseruare, & memoriæ commendare, & inde non adeo difficulter composita quæq; ex signis compositis discernemus. Vbi ergo ophthalmia curanda nobis occurrerit, antequàm quippiam facere moliamur, oportet primo, si ueri medici esse studemus, totam eius naturam exquisitissime considerare: huius enim cognitionem curandi indicationes sequuntur, perpetuoq; ex distincta cognitione, distinctæ redduntur indicationes: & qua parte deficiet, eadem deficere indicationes necesse est. Natura autem exquisitissime cognoscetur, si quæcunq; supra retulimus, diligenter rememorabuntur, quænam materia peccet, sitne per essentiã

an per

an per defluxum, sit ne humida, an sicca: eruntq; singula ex proprijs notis, quas dixi-
mus, perpendenda. Supponatur primum à sanguine bilioso ophthalmiam generatam
propter defluxum à capite, cum raritate texturæ in tunica coniunctiua, quæ redditur
ad excrementa suscipienda paratior, sitq; ex genere manantium & humidarum: talis
enim plerunq; contingit. Hæc ut manifesto apparet, plurimæ commixtionis est: nam
ex diuersa materia constat, bile inquam & sanguine, & partim per defluxum, partim
per essentiam loci affectio exoritur. Quôd si epidemicam quoq; posueris à constitu-
tione aêris calida & sicca, cui præcesserit australis calida & humida, adhuc eam magis
multiplicem efficies. Qua igitur uia & ratione hoc loco procedendum? Diximus, ubi
naturam rei recte conceperis, primo istiusmodi distinctione uteris. Habemus mate-
riam talem, sanguinem inquam cum bile iugiter defluentem à capite: habemus mem-
brum recipiens, tunicam scilicet coniunctiuam relaxatam, nec resistentem alienæ ex-
pulsioni: ex quibus relinquitur, aliquid iam fluxisse, & aliquid iam esse fluxurum. Hinc
oriuntur indicationes quatuor: Prima, ut fluxum prohibeamus: Secunda, ut quod flu-
xit euacuemus: Tertia, ut causam remoueamus, quæ talem defluxum fouet: Quarta,
ut membrum recipiens corroboremus, & laxitatem emendemus. Fluxum prohibe-
bimus auertendo & euacuando: id quoq; quo modo, â natura rei colligitur. Cum er-
go quod defluit, sit sanguis & bilis, constat utrunq; in hepate generari: à fonte igitur
commodissime haurietur & auertetur. Vtrum à sanguinis missione prius incipien-
dum? Si sanguis exuperauerit, copiose educendus: si bilis, parcius, ut postea purgatio à
medicamento bilis ducente partem, sanguinis missionem emendet. Basilica ergo in-
cidenda, postridie purgandum. Sic humorum fluxum euacuabimus, deinde tum repel
lendo, quod inter initia conuenit, tum digerendo, seu per halitum soluendo, quod cir-
ca statum efficiemus: tum utroq;, quod à principio augmenti usq; ad statum fieri con-
uenit. Causam defluxus remouebimus, si recto calle uenabimur, quidnam efficiat, ut
tanta uis sanguinis & bilis multiplicetur in capite. Et si fuerit caliditas excedens, refri-
gerabitur: si fuerit uiarum amplitudo, moderabitur: si succorum feruor & tenuitas, in
contrarium habitum ducentur membra: sed coniunctiuæ raritatem stringentibus ro-
borabimus. Quantum uerô ad aêris constitutionem attinet, studebimus uel con-
trarijs qualitatibus emendare, uel ægrum in regionem ægritudini oppositam du-
cere. Et hæ sunt communes indicationes, quæ à natura rei sumuntur. Sed quoniam
hunc, sicut reliquos morbos, in certis corporibus, regionibus, temporibus, multisq;
intercurrentibus occasionibus necessario curabimus, ideo bonum artificem singula
quæque istorum spectare oportet, & sub recta uia, rationeq; colligere, qua postea mu-
nitus tuto & facile posit ad particulares accedere. Vbi ergo communes omnes in-
dicationes, quæ sumuntur à morbo, diligenter distinxeris, primo totam ægri naturam
recensebis, cuius temperaturæ sit tam in uniuerso, quâm in membris particularibus, &
præcipue in membro affecto, & an ibi ægritudo temperaturæ correspondeat, an sit
diuersa uel opposita, quam habeat compositionem, an rari densiue habitus, an gracilis
aut obesi, quæ sit figura membrorum, præcipue capitis, sed potissimum oculorum,
utrum prominentes, concaui, aridi uel humentes, nigri uel cæsij, aut alterius coloris,
perspicaces an hebetes, uenis apparentibus an occultis, affectibus obnoxij uel per-
petuo sani. Deinde de illius consuetudine in uictu diligenter percunctaberis, quo
cibo potu'ue utatur, quantum & quoties comedat. De exercitijs, item uigilijs, & de
somno, de animi accidentibus, de coitu, de egestionibus, & reliquis huiusmodi. In-
terrogabis quam artem exerceat, quo genere exercitij, & in hoc potissime ophthal-
miæ affectum intelliges, legere'ne an scribere consueuerit, & quod literarum genus,
minutas'ne, an ampliores, & si non ita multum à cibo. Regiones præterea, & anni
tempora obseruabis, calidiora'ne, an frigidiora: sicciora'ne, an humidiora: nunquid
ægritudini conueniant, uel opponantur. Insuper duo alia, quæ morbi annexa uocare
possumus, summopere sunt attẽdenda. Primũ, unus'ne sit morbus, an plures cõplicati.
Secundũ, quod'nam sit istius morbi tempus. In primo uix credi potest q̃ multi medici

cum summo suo dedecore, & ægri detrimento fallantur. Quoties enim oculum tumescentem aspiciunt, sine alia distinctione ophthalmiam appellant, & quod longe deterius est, statim curant, quemadmodum simplices ophthalmiæ curari solent, non perspicientes, num quis humor corneam quoq; inuaserit, & palpebras, & nunquid in ipsis palpebris asperitas, quæ frequentissime acerrimos dolores, & nouos defluxus excitat, & nunquid aliquod tuberculum, aut ulcus, aut pustula parua è diuerso seu directo pupillæ appareat. Hæc & alia complurima cum ophthalmia sæpissime complicari solent, quibus nisi diligentissime occurratur, non est mirum si postea cæcitas, & multa alia incommoda sequantur. Ego enim miserum quendam ophthalmicum noui, cui in ea parte, quæ pupillæ opponitur, pustula inerat admodum exigua, ut uix sensu perciperetur. Huic imprudens medicus occurrens tanquam solam ophthalmiam curaturus, pomum feruenti cinere maceratum zuccharoq; conditum, temere applicauit, eaq; nocte tamen dolor omnino sedatus est, probeq; obdormiuit, mane lætus surgens medicum accersiuit de sanitate gratulaturus, nec minori lætitia gestiens delirus medicus, soluto oculo, propereq; abluto cataplasmate, subsequutus est humor aqueus, qui crystallinum præcedit, ut miserabili euentu æger altero oculo cæcus subinde redderetur: illo enim cataplasmate disrupta pustula profundiori quàm sensu apparuerat, ulcus subortum est. Dies non sufficeret, si errores omnium recensere uoluerimus, qui quotidie oculis curandis committuntur. Nec mirum, cum nullum aliud membrum sit, in quo tot partes insint tam exiguæ, tam coniunctæ, tam molles, tam affectibus obnoxiæ, tam simul consentientes, tam parum medicamenta tolerantes, ut omnino sagacissimum medicum esse oporteat, qui talium particularum morbos exquisite distinguat, & ubi distinxerit commodis remedijs occurrat: ut optime de hoc, sicut & de reliquis, ueteres consuluerint, medicos nonnullos oportere cæteris morbis omissis solum esse oculares. Tantum enim negocij in solo hoc membro fore comprehenderunt, ut uix integro officio recte obeundo, totus homo sufficeret. Ergo si quid aliud, hoc maxime intueri oportet ophthalmiam curaturus, sit ne alius aliquis in oculo morbus, uel alia pars læsa præter coniunctiuam: & præcipue aduertendum an in cornea, & circa pupillam sit nocumentum, in hoc uerò totus discriminis cardo uersatur: partis enim nobilitas, & imbecillitas, & erroris nocumentum nunquam nos satis cautos reddit. Si ergo affectus aliquis in ea parte consistat, uidendum an ulcus, uel pustula, an nubecula appareat: & singulis commode occurrere, rei natura considerata: de his enim non est sermo à nobis propositus, sed ad hoc tantum, ut ophthalmiæ ita suas medicinas applicemus, ut separentur à reliquis. Quòd si, quemadmodum iam sæpe contingit, in ipsomet loco ophthalmiæ præter inflammationē ulcera quoq; adfuerint, curatio reddetur procul dubio difficilior: quod & nos protestari debemus, ne forte, quod èst in morbo, nobis id uitio uertatur. Deinde ita remedia moderari, ut simul & inflammationis, & ulceris ratio habeatur, ad id caute declinantes, quod magis infestare uidebitur. Et hæc satis sint quantum ad morborum complicationes. De temporibus uerò ophthalmiæ dicendum superest, quæ sunt, sicut reliqua omnium ægritudinum, ad curationem admodum necessaria: longe enim diuersa in principio, quàm in augmento, aut statu, & facienda, & iudicanda sunt. Ergo tempora in ophthalmia ante curationem distinguere oportet, quod non admodum difficile fuerit. In principio, in humida quidem lachrymæ & sordes nulla coctionis signa præ se ferentes, seruabuntq; uel nimiam caliditatem, tenuitatem, pallorem, acrimoniam, uel frigiditatem, crassitudinem, lentorem pro humoris peccantis uarietate. In sicca uerò nullæ prorsus aderunt lachrymæ, sordes, neq; adhuc erit humor insignis, dolor tamen infestabit ob continuum defluxum. In augmento & humor & dolor augmentabuntur, lachrymæ tamen & sordes quædam tenues meliorem consistentiam acquirent. In statu maximus dolor, rubor, & tumor: lachrymæ uerò & sordes in salubri ophthalmia, æquales, albæ, concoctæ: in perniciosa uerò, aut liuentes, aut uirides, aut nigræ, & fœtidæ, ac in substantia ab omni mediocritate recedentes. Erit præterea motus morbi attendendus, utrum uelox an tardus, utrū paribus

an disparibus diebus affligat, quæ'nam habeat accidentia. Ex quibus diligenter collectis & comparatis, diligenter prognosticemus quoque quid de morbo futurum sit, & quo tempore fœliciter uel infœliciter terminabitur. Quæ omnia assistentibus prædicentes, simul & culpa absoluemur, ac præterea exquisite noscemus, quo modo & circa uictum, & circa remedia regendus sit æger. Accidentibus etiam, si quæ erunt sæua, quæ rationem causæ habere uidebuntur, opportune occurremus, inter quæ præcipue dolor est, cui frequenter cum stupefacientibus remedijs resistemus, ne forte tantæ materiæ uis ad locum trahatur, ut suffocato innato calore loci, gangrena aut sphacelos occupet. Cum ergo hæc omnia, quæ diximus, prudenter & mature collegerimus, à qua'nam materia ophthalmia generetur, sit'ne per adfluxum, uel per essentiam, sit'ne humida an sicca, demum quænam ægri temperatura, quæ compositio, quæ uictus ratio, quæ ars, quibus assueuerit, quod tempus anni, qui motus, qui periodi: cum hæc inquam omnia recte collegerimus, tum cũ optimis remedijs singula repellentes, & illud aureũ præceptum semper intuentes: Contraria cõtrarijs mederi, ut plenitudinem euacuare, asperitatem lenire, caliditatem refrigerare, quarto humiditatem exiccare, & sic de singulis. Vbi igitur materiam præparatam & probe notam habuerimus, quid restabit, nisi ut hanc artem rectissime exequamur, ac sanitatem uindicemus? Occurrat igitur nobis Socrates 30. annos natus, temperaturæ calidæ & humidæ, qui præter cõsuetudinem suam ante aliquot dies biberit uina potentissima, aromataque, & mellita cibaria ingesserit, plurimoque coitu exhaustus fuerit, & nocturno aëri plus æquo se exposuerit: habeatque in coniunctiua oculi tunica maximũ tumorem rubrũ, durum, pulsantẽ, cum dolore extensiue, ac mordicatiue, ut fere sensum acuũ pungentium percipiat: emanantes lachrymę ex angulis oculorum, acres, substantia mediocres, tũ colore quadantenus ad citrinũ tendente: sintque in ijsdem angulis sordes mediæ cõsistentiæ erodentes, sitque grauitas, ac rubedo totius capitis, cum plenitudine uenarũ apparentium: urinæ rufæ & crassæ, pulsus ingens, uehemẽs, frequens, & uelox. Talem cũ aspexerimus, facile est iudicare ophthalmicũ, quoniam in tunica cõiunctiua habet inflammationem. Materiam autem inflammationis esse sanguinem bili admixtum, ex notis partim bilem, partim sanguinem indicantibus: & per defluxum capitis, ut eius grauitas, rubedo, & uenarũ amplitudo attestantur, concurrente etiam oculorum imbecillitate, quã præcipue ex intemperato coitu uendicauit: atque inter ophthalmias humidas connumerari debet, ut lachrymæ & sordes ostendũt: demum totius corporis plenitudinem, uel defluxũ conspirare, adiuuante regionis & constitutionis intemperie, & nocturno aëre, in quo moram contraxerit, & reliqua uictus ratione. Esse uerò simplicem ophthalmiã, nulli morbo præterea commixtam: nam aliæ partes oculi sunt immunes: tempus autem morbi augmentũ. Ergo seruatis indicationibus, quas sæpius diximus à morbi natura sumendas, non repugnantibus alijs quæ ab ægri natura, & à reliquis annexis mutuantur, sicut hic minime repugnãt, primo reuulsio euacuatioque materiæ fluentis quærenda est, quæ cũ sanguis ac bilis sit, ad uenæ sectionẽ & purgationem properabimus. Et stante totius corporis plenitudine, quam supponimus (quicquid alij iudicent uel faciant) ego ita partirer missionem sanguinis, ut mane, exempli gratia, basilica secaretur, uespere cephalica eiusdem lateris cum loco affecto, in singulis sectionibus, tali ætate, temperatura, regione & statu cœli, ac plenitudine corporis existente, qualia omnia supposuimus, non minus quàm uncias decem extraherem. Deinde ubi altero die corpus congrue alimento recreassem, postridie mane exhiberem infusionem drach. 2. rhabarbari, adiectis uncijs 4. syrupi rosati solutiui: uel si corpus robustissimũ, pro syrupo rosato, electuarij rosati Mesue drach. 5. uel electuarij de psyllio drach. 3. Et hæc quantum ad euacuationem. Loco uerò, nactus tali augmenti tempus, in quo simul & multa iam materia defluxerit, & multa adhuc defluxura est, applicarem quæ partim repercutiunt, partim per halitum digerunt. Vbi modo maximæ indicationes à loco affecto sumuntur, illius enim partis laxitas, sensibilitas, patiendi aptitudo, consensus, & uicinitas maxime pupillæ, & humorũ oculi; hæc omnia non sinunt nos applicare aliqua quæ

ſint uel repercutiendo, uel reſoluendo efficacia. Quę enim nimis acerba aſtringentiaq; ſunt, licet ualidiſsime repercutiant, has tamen oculi partes irritant, exaſperant, maioresq; dolores excitant. Quæ uerò nimis calida & acria, potenter quidem reſoluunt, ſed inflammationẽ augent, & à propria oculorũ temperatura partes exterminant. In utraq; igitur facultate tũ repercutiendi, tum reſoluendi, applicari debent moderata: repercutientia quidem, qualis roſa, albumen oui confractũ, myrtus, rubus, radices mori, hypociſtis, lentiſcus: reſoluentia uerò, chamæmelum, lilia, eorumq; radices, fœnumgræcum, partheniũ, malua, althæa, & eiuſdem radices, atq; huius generis alia. Conſulo aũt, ut nihil oculo ophthalmico adhibeatur, niſi molle, lene, nullius uiſciditatis lentoris'ue particeps, aut nimis corpulentum: talia enim frequenter adhærent affecto loco, & ita impinguntur, dum exiccantur, ut remoueri non poſsint, niſi locus exacerbetur, dolor excitetur, & inflammatio augeatur. Si uerò ita impacta omittantur, ut multi imperiti & ſordidi medici faciunt, computreſcunt, & alia forte ratione etiam deteriorem morbum exaſperant & adaugent. Ab his igitur quàm maxime fieri poteſt, abſtinere oportet. Neq; hic ego reticebo, quod mihi familiariſsimum eſt, & quo frequentiſsime magna fœlicitate uti ſoleo. Roſas, myrtos, rubos, aut reliqua huiuſmodi cum fœnugræco, chamæmelo, ſeminibus lini, & ſimilibus, in aqua ſimplici, uel aqua etiam deſtillata plantaginis concoquo, atq; in eo decocto pannos lineos tenuiſsimos ac molliſsimos, multiplices, ad oculi magnitudinem & complicatos, dudum maceratos, oculis admoueo, æſtate quidem frigidos, hyeme calidos: obſeruentq; diligenter, ut priuſquàm areſcant, remoueantur, nouiq; iugiter applicentur, ita ſæpe repetendo, donec eorum uſus commodo eſſe uideatur: ex his enim, ſine aliqua moleſtia aut grauitate corpulenti & uiſcidi cataplaſmatis, repercutio ſimul, & per halitum digero, meq; à multis periculis tutum reddo: quale eſt, quod de pomo cocto, zuccharo admixto, retulimus ſupra: laudo etiam albumen oui cum lacte mulieris ex optimis cibis nutritæ, confractum exquiſitiſsime, ut nihil uiſcidi aut craſsi remaneat, & in locum eodem prorſus modo applicetur, quo diximus de decocto. His ita rite peractis, ſi adhuc fluxus perſeueraret, uel inflammatio intenderetur, quærerem deriuationem, tum ſcarificatione in uenis poſt aures apparentibus, aut hirudinibus applicatis, tum etiam ſi res urgeret, uena frontis diſſecta. Poſtea ad intercipientia medicamenta accederem. Quæ ualide repercutiunt, fronti applicantur, ſicut cataplaſmata ex albumine oui cum aceto, admixto bolo Armeno, terra ſigillata, & eo quem uulgo ſanguinem draconis uocant. Quòd ſi dolor maximus adeſt, qui tolerari non poſsit, cum decocto paulo ſupra memorato admiſcerem hyoſcyamum, & papaueris nigri ſemina, & nonnihil ex pomo mandragoræ, uel in eodem diluerem aliquid ex opiatis collyrijs, quæ ex Paulo & Galeno ab omnibus recentioribus deſcribuntur, qualia ſunt ab Arabibus Sief appellata. Vbi uerò iam defluxus ceſſauerit, & corpus caputq; ſatis euacuatum uidebitur, tantũ fomenta ex ſolo fœnugræco, & ſemine lini, & huiuſmodi reliquis per halitum digerentibus commode poterunt applicari. Quo etiam tempore balnea aquę dulcis calida maxime cõpetent: quo etiam eodem tempore uini potus utiliſsimus erit, nam antea prorſus eſt abnegandus. Quantum uerò ad uictus rationem attinet, contineri debet æger ſumma quiete in cubiculo, ſi fieri poterit, uel ad aquilonem uel ad ſeptentrionem uerſo, iubendo ne oculos fricet, aut aliquo modo exaſperet, nec quidpiam intueri conetur. Capite elato dormiet ſuper puluinari molli quidem, ſed ex roſis ſiccis, aut minutiſsima palea, aut alga confecto. A carnibus, uino, ouis penitus abſtineat, & niſi ſecus uires eius ferant, ſola ptiſana & mulſo contentus ſit, aut eo ſaltem ferculo, quod panatellã uocant. Quotidie uel natura, uel clyſtere aluus ducatur, mane aũt in aurora bibat uncias 6. decocti boraginis, endiuiæ, eufragiæ, cũ uncia iuleb roſati. Et hac arte ophthalmia ſimplex curabitur, quæ quidem per defluxum à materia ſanguinea & biliosa generatur. Hic reliquas quoq; ophthalmiæ ſpecies curaturus eram, quæ ab alijs humoribus oriuntur, & quæ per eſſentiam fiunt, & quæ ſiccæ appellantur, ac præterea quæ cum alijs diuerſis oculorum morbis com-



complicatæ, cum ulceribus, cum chemosi, cum trachomate, cum hyposphagmate, cum ruptura corneæ, cum procidentia uueæ, cum suffusione, ac cæteris huiusmodi, quæ singulæ propriam diligentiam, & admirandam quandam curam requirunt, & pace audientium dixerim, ab omnibus ferè Medicis nostræ ætatis neglectam, ac penitus ignoratam: Sed nuncius interpellare me non desinit, ut me pudeat adolescentem optimum tam diu à concepto itinere impedire. Hæc igitur omnia in aliud tempus omittam, quæ si exquisite & diligenter (ut spero) explicabuntur, in iustum uolumen excrescent: quod fortasse aliquando perfectum tuo nomini dicabitur, cum tu solus autor fueris, ut hoc magnum pelagus sim ingressus. Interim me ama, ut facis, & audenter iube quidquid à me fieri posse speraueris. Vale, Patauij 16. Calend. August. M.D.XLI.

De præseruatione ab ophthalmia, pro quodam nobili Veneto.

Consilium LXXIIII.

STEPHANELLVS hæc exposuit de ægroto. Nobilissimus hic iuuenis in ætate iuuentutis constitutus, sæpe habuit principia ophthalmiæ, & semper passus malam affectionem oculorum, à principio natiuitatis suæ usque ad septimum uel octauum annum, inde usque ad decimumseptimum melius habuit. Ab hoc iterum sæpe corruptus hac mala affectione, præcipue in sinistro oculo, à quo tamen sanatus, affligitur in dextro, idque aliquando autumno, aliquando uere, aliquando hyeme, sed æstate rarius. Semper curatus est missione sanguinis, aliquando etiam alterantibus, sed præcipue post missionem sanguinis melius habuit. In alijs membris nihil desideratur, bene appetit, digerit, egerit suis temporibus, bene exercet omnes actiones, & naturales & animales. Aetatis est 21. annorum, complexionis naturalis calidæ, & siccæ.

MONTANVS. Clariss. Doctor, primo proponam naturam totius ægritudinis, postea causas inquiram, & ad curandi rationem inde perueniam. Apparet manifeste, quòd hic Magnificus Dominus per stata interualla affligitur in oculis inflammatione quadam, & interdum est inflammatio coniunctiuæ: interdum palpebrarum, & ea diutius, & frequentius affligit. Aliquando inflammatio tendit ad partem corneæ, & occupat etiam quandoque partem pupillæ. Ita multiplex est inflammatio, & non simplex. Hoc autem habet perpetuum bonum, quòd quantumuis magna sit, nunquam impeditur uisio, sed semper acerrime uidet, nisi cum ipsam corneam inflammatio occuparit. Cum hæc ita sint, uidendum, ex qua materia constet, una enim & eadem est, eodemque nomine denominatur, in quacunque parte corporis sit inflammatio. Ideo Auicenna in tertia primi inter ægritudines uniuersales eam numerat, sed tamen, secundum loca, quæ occupat interdum, denominationem sumit, si in latere pleuritis, si in coniunctiua, ophthalmia. Quia uerò quandoque etiam non tantum coniunctiuam occupat, sed interdum corneam, quomodo illic uocabitur? Recentiores, Oribasius, & Aëtius, quando inflammatio occupat palpebras, uocant χήμωσιν, & meminit eius etiam Auicenna de ophthalmia. Cum igitur nobilissimus ille Dominus patiatur omnes illas inflammationes coniunctiuæ, palpebrarum, corneæ, & pupillæ, omnes considerandæ sunt, & uidendum, quomodo curari possint. Quo ad causas, eadem consideratio erit, sed curandi ratio diuersa est. Verum quia curare morbum non possumus, nisi rationem eius sciamus, & membri etiam, in quo hæret, de ipsa ophthalmia, & natura oculorum huius M. D. dicendum erit. Certum est ophthalmiam, siue in coniunctiua fiat, siue in palpebris, siue ubicunque, semper fieri per defluxum: est enim destillatio ad oculum. Ille defluxus necessario habet quatuor conditiones. Non enim fieri potest, ut fiat defluxus, nisi quatuor concurrant, humor defluens, membrum à quo incipit defluxus, ut termi-

netur ad aliquem certum locum, ut ſint uiæ paratæ & diſpoſitæ, per quas tranſeat
materia. Si aliquid horum deeſt, non poteſt fieri defluxus, nec unquam poterimus cu-
rationem uerã inuenire, niſi hæc omnia conſideremus, uideamus ergo, quomodo hæc
defluxio fiat ſecundũ iſta quatuor. Primo, quis ſit humor, eſt humor calidus, quia in-
flammatio, ut primo de differentijs morborũ, & quarto de ægritudinibus ſecundum
loca, teſtatur Galenus ophthalmiam eſſe calidam inflammationem, uel à ſanguine, uel
à ſanguine cum bile. Licet Auice. etiam ab humoribus frigidis fieri dicat, tamen id eſt
contra rationem, licet oculus quandoq; intumeſcat, & faciat abſceſſum ob materiam
frigidam, tamen ea non eſt inflammatio. In hoc caſu eſſe inflammationem à ſanguine,
apparet ex colore & humore redundante. Habetis colorem rubrum, & affluit materia
multa calida, & acris, cum dolore, quæ ſignificant prædominium ſanguinis. Indicat
etiam curatio, quia ſicut expreſſe refert, nullũ inuenit remedium magis præſentaneum
huic morbo, quàm miſsionem ſanguinis, nec unquam alio remedio fœlicius curari po-
tuit, quàm miſsione ſanguinis, ergo ſanguis peccat. An modo ſit ſimplex quæritur, an
uerò permixtus cum alijs humoribus. Raro aliquis humor ſolus defluit, & ex tota tẽ-
peratura crediderim aduſtum cum bile craſſa permixtum. Secundo, locus unde prin-
cipaliter fluit materia. Domini, hic eſt punctus, ut mihi uidetur, dicam meam ſenten-
tiam. Conſtat humorem facientem morbum eſſe ſanguinem, qui non generatur niſi in
hepate, & toto ambitu uenarum. Credo igitur humorẽ peccantem, uenientem ad ocu-
los, habere ortum ab hepate, & toto ambitu uenarum, & non à capite principaliter. Et
quidem uerũ eſt, non poſſe peruenire ad caput, niſi tranſeat per uenas iugulares intrin-
ſecas ad caput, nam exteriores diſperguntur per cutim, & tantũ nutriunt muſculos, &
partes exteriores capitis, ſed interiores mittunt ramos ſuos præcipue ad coniunctiuã.
Reliquæ enim tunicæ habent quidẽ uenas, ſed ualde exiguas. *Si igitur* conſideremus
anatomen, uidebimus, quòd ſi aſcendat ſanguis ab ambitu uenarũ, & ab hepate ad cõ-
iunctiuam, neceſſariũ ſit, ut tranſeat cerebrum, & inde feratur ad oculũ. Et ita manda-
tur à cerebro quidem neceſſario, licet per accidens id fiat, quia cum ex ambitu uena-
rum materia illuc delata aggregetur, à uirtute illico tum expellitur ad partem magis
debilem, & deinde rurſus ad aliam magis imbecillem, donec tandem tale membrum
inueniat, quod propter debilitatem expellere nequeat, ſed recipiat neceſſario: ut de
temperamentis, & de tumoribus præter naturam tradit Galenus. Cum igitur materia
ad oculos expellitur, ſi ea defertur per uenas, facit ophthalmiam (nunc non diſputo
de uarijs appellationibus, de quibus aliàs dixi) ſi per neruos, ſuffuſionem. Fit igitur
hæc inflammatio, quia per uenas erumpit ſanguis ad partes inflammatas, ob ſanguinis
multitudinem, quæ non eſt à cerebro, ſed ab hepate, & à uenis quæ multiplicant ſangui-
nem, qui deinde ad partes magis imbecilles defluit. Ideo ego primum fontem, unde
emanat, dixerim eſſe hepar, generans multum ſanguinis. Et hoc uerum eſſe, ipſe res
euentus oſtendit. Nam per miſsionem ſanguinis ſtatim ceſſat, etiamſi non mittatur
ex uenis frontis, uel uenis capitis, ſed à uenis inferioris brachij, & aliorum membro-
rum, quia hoc modo deriuatur ſanguis, ne ab inferioribus ad partes ſuperiores, & ad
caput aſcendat, & inde ad oculum defluat. Locus igitur unde defluit materia faciens
morbum, eſt hepar, ubi generatur, ſecundario caput, quod recipit excrementa alio-
rum membrorum, & deinde ad membra imbecilliora tranſmittit. Membrum reci-
piens manifeſtum eſt ipſa coniunctiua oculi, & palpebræ, aliæ partes non item, quia
in illis non ſunt tot uenæ, nec tam grandes, ideo non fit aliqua læſio in illis, cum ſan-
guis per uenas ad eas non ita diffundi poſsit. Fit igitur defluxus ad oculos, quia de-
biliores, & ad coniunctiuam præcipue, quia illa habet plures uenas. Viæ ſunt ue-
næ, quæ amplæ, & ad fluxiones paratæ, propter temperaturam calidam. Et hæc
ſunt illa quatuor, quæ concurrunt in omni fluxione. Ex hoc defluxu modo cauſatur in-
flammatio, ſed quæ eſt cauſa defluxus? cur generatur tãta multitudo ſanguinis? Hoc fit
ex naturali temperatura corporis, quæ calida eſt, cuius rei manifeſta apparent ſigna.
Dicit aũt Gal. temperaturas calidas, quæ non excedunt in paſsiuis, plurimum generare
ſangui-

sanguinem: ideo maxime tolerare famem, quia abundant thesauro sanguinis in uenis. Esse autem calidum, ostendit latitudo uenarum apparentium in oculis. Ergo hepar calidum est, quicquid sit de corde, nam de hoc parum hic laboro. Generatur igitur multitudo sanguinis calidioris, quia hepar calidum, & qualis est temperatura membri, talis generatur humor. Et quia calidior est sanguis, ideo eo non nutritur, sicut enim cum frigidior est sanguis, non nutritur eo corpus, sed uertitur in pinguedinem, ita ubi calidior, fit excrementum, quod natura ualidior expellit (secundo lib. de facultat. naturalibus) ad partem imbecilliorem, per reliqua membra, quadam successione, donec tandem ad partem omnium maxime debilem perueniat. Et quia uenæ amplæ sunt, paratior & facilior est defluxio. Hac ratione factum in hoc Magnifico Domino, ut ad oculos pelleretur, cum præsertim caput calidum habeat, ut patet ex nigredine pilorum, ex nigris oculis, & eminentibus. Et quoniam calidum habet hepar, & meatus amplos, & sanguis calidior, & feruens magis natura sursum uergit: ideo erysipelata ex sanguine tenuiori, uel bile admixta cum sanguine, ferè semper in facie apparent. Hic igitur sanguis subtilior ad nutrimentum non aptus, cum ad caput & partes superiores defertur, ibi colligitur, donec à uirtute fortiori expellatur à cerebro, & ex ijs partibus ad imbecilliores, ut ad oculos, qui imbecilles sunt, ut ex figura & eminentia apparet, sed quare magis ad sinistrum? Quia semper ea pars magis debilis est, quamuis & alias causas habere potest, quæ nobis ignotæ sunt. Non enim possumus omnium rerum causas inuenire, sufficit scire esse imbecillitatem aliquam, cuius ratione non resistit. Ex hoc patet, compositionem non bonam esse, ergo nec componentis debita, ac firma resistentia. Quòd ad caput humores tendunt, non tantum corporeæ & intrinsecæ ac naturales, sed etiam extrinsecæ possunt esse causæ: ut mala uictus ratio, quam ex relatione cognoscimus, ex studijs, uigilijs, coitu, & alijs quæ afficiunt oculos. Quæ quia nobis relata non sunt, non possum in medium proferre. Hæc uolui breuiter de natura morbi dicere, quia multa alia dici poterant, quæ hic necessario omittuntur. Curatio non uidetur simplex in hoc Magnifico Domino, sed mixta, cum adest inflammatio, curabimus, cum non ea adest, præseruationi studebimus. De curatione igitur pauca dixerim, quia facile curabitur, & non est ophthalmia permanens, nec uidetur morbus factus, sed fiens, & cum factus est, statim remota causa, cessat. Habet igitur expeditam rationem, scilicet missionem sanguinis, quam sibi prodesse satis expertus est. Quærit præseruationem, ne aliquid deterius ei contingat ex hoc defluxu, quia ætate deteriora omnia, & uirtus imbecillior quotidie, posset deuenire ad suffusionem. Quomodo præseruabitur? Si fieri poterit, per remotionem causæ, ne generetur tantum humoris fluentis, ut pulcherrime docuit Auicenna 22. primi de podagra, cum retulisset quatuor causas supradictas cuiuslibet fluxionis, pulchrum uerbum Auicenna profert. Remota materia, reliqua omnia frustra erunt: neq; recipiens recipiet, neq; mandans mandabit. Si igitur prohiberi potest, ne generetur humor, optimum erit. Habebit igitur bonam uictus rationem, abstinebit à uino, & bibet aquam: cum soror eius quæ paruula eodem morbo & erysipelate, quæ ex eadem causa prouenit, laborarit, interim uerò ex quo à uino abstinet, & aquam bibit, non amplius laborat, quia feruorem generationis sanguinis, & eius redundantiæ principalem causam remouit. Si ergo fieri potest, ut abstineat ab omnibus generantibus sanguinem, maxime calidis & uaporosis, bonum. Caueat ab uino crasso, bibat tenue, aquosum, dilutum, quod quia diureticum est, diuertet etiam aliquid materiæ per urinas. In reliquis placeret aqua, sed quia timendum, ne continuus usus illius noceat uentriculo, generentur cruditates, & pituita, quæ si eleuarentur ad cerebrum: facerent suffusiones loco inflammationis, quæ longe deteriores: ideo magis expediet, ut bibat uinum aquosum, quod tenue sit, ut eo facilius penetret hypochondria, & abluat renes, nec ita adhæreat hypochondrijs, ut aqua simplex. Vtatur cibarijs non adustis, aut melancholicis, sed quæ generant sanguinem frigidiorem, qualis est ptisana hordeacea, quæ frigida est. Si hoc ordine procedat, ut semper

minimum ſanguinis generetur, quantum fieri poteſt, bonum erit. Sed quia hoc difficile, ne homo ita uiuat, ut non generetur multum ſanguinis, & ne aliquando excedat, nec ita promptum eſt, temperaturas alterare, occupatis præſertim circa alia negocia, ideo hæc non ſufficient. Indigebit igitur continua aliqua, & familiari medicina euacuante, quæ diuertat. Et quia uapores aſcendunt, faceret ut retraherentur ad oppoſitum. Darem igitur Hieram uel Caſsiam, quæ maxime purgat ſanguinem, uel utrunq; compoſitum, quod etiam antea laudaui huic Magnifico Domino, & laudant Clariſsimi Doctores. Vtatur & Rhabarbaro, quod maxime iuuabit. Inter reliqua accipiat Myrobalanos Chebulos, reprimunt enim uapores aſcendentes ad cerebrum, & confortant illud. Laudarem igitur eos ſecundum omnem uſum & exhibitionem, ſed præcipue mane, & ueſperi ſub introitum lecti. Sed hoc quoq; non ſufficit, quia continue generatur & eleuatur ſanguis. Ideo remedium non æquabitur cauſæ. Quare facienda aliqua diuerſio in morbo tam longo, & cauſa tam potente. Sed ubi ſ Galenus de miſſione ſanguinis, & alibi dicit, renes eſſe medium, & ueluti horizontem, terminantem partes ſuperiores ab inferioribus. Eſt autē quælibet diuerſio, uel ſimplex, uel mixta. Si ſimplex, â parte oppoſita, & maxime diſtante fieri debet. Si compoſita, à loco medio. Si enim partim deriuare, partim auertere conamur, locum medium eligimus. Si uerò deriuare, tantum locum proximum, ubi modo hæc fieri debeant uidendum. Certum eſt deriuationem fieri in morbo iam facto, ut ſi quis laboret ophthalmia iam facta, quæ diu perduraſſet, nec iam amplius fieret. In tali caſu intendimus euacuare materiam, iam ad locum fluxam. Ideo deriuatione ſimplici utimur in loco propinquo, & poſt aures, uel ad collum fient cauteria optima, & laudabilia. Faciunt enim optimam deriuationem materiæ iam fluxæ. Sed cum pars materiæ iam in loco adeſt, pars uerò affluat, fiunt cauteria in loco medio, & circa brachia, ut bene dixit Dominus Doctor, in quibus eſt mixta ſimul auerſio, & deriuatio, quia utraque indigemus, cum materia huiuſmodi partim ſit in loco, & continuo affluat, ideo locum medium, qui ſapit naturam utriuſq;, eligimus. Sed ſi ſimpliciter auertere materiam ad locum fluentem uolumus, ſine aliqua alia intentione, id facimus per locum oppoſitum, & maxime diſtantem. Hæc eſt ſententia Galeni, & ipſa natura rei ſic facere iubet. Hîc præſeruationem quærimus, ergo non factam, aut fientem ægritudinem, ſed futuram curare quærimus. Ergo auerſione ſimplici opus eſt, quæ à loco longinquo maxime trahit, dummodo ſeruetur rectitudo, & fiat κατ᾽ ἴξιν. His igitur omnibus ita ſtantibus, ego, quia præſeruationem ſimplicem quæro, & morbus nondum eſt factus, antequam adueniat, conſulerem ut fieret diuerſio, ſeu reuulſio â parte, maxime longinqua, ſeruata rectitudine, quod fiet, ſi ponantur cauteria in crure, quia protenditur per lineam rectam, præcipue ſi de ſiniſtro oculo eſt metus, ut in eo crure fiat. Quia ſi per renes, tanquàm horizontem diſtinguitur pars ſuperior hominis ab inferiore, cauteria facta in crure, uel tibijs à ſuperioribus trahent ad inferiora, & ita ad partem maxime longinquam fit diuerſio. Omnino igitur uelim fieri cauteria in tibijs, ſecundo in brachijs ſeu loco medio, minime uerò circa caput, quia morbus non eſt factus, cui deriuatio ex propinquo debetur.



De ophthalmia, cum principio suffusionis, & ulcere in cornea.

Consilium LXXV.


HIC Magnificus uir patitur quasdam dispositiones præter naturam circa oculos, quæ quidem diligenter considerandæ sunt: quoniam partim curatu faciles sunt, partim difficiles, & nunquam curabiles uidentur. Primo est materia quædam existens intra corneam & pupillam, ratione cuius uidet quasi per nebulam interpositam. Secundo, in cornea dextri oculi est album quoddam tendens uersus pupillam, non attingens tamen, quod etiam in sinistro oculo uidetur exoriri. Tertio, in coniunctiua manifestam habet inflammationem, ut ex rubedine apparet. Horum trium ratione, consilium petit. Sed cum ijs alia quædam habet coniuncta, quòd per interualla quædam patitur, non quidem dolorem capitis, sed stricturam cum grauitate circa frontem: præterea sibilum perpetuum circa aurem sinistram. De his secundario conqueritur, at præcipue de oculis: de his principaliter uidendum, quia partim morbi sunt, partim symptomata, de quibus quæritur. Nebula interposita est morbus in compositione: inflammatio est etiam morbus. Album uero in cornea, an morbus uel symptoma sit, uidebimus inferius. Constrictio capitis, & tinnitus aurium, symptomata sunt. Sed quia neutrum curari potest sine suarum causarum cognitione, cum natura cuiusque rei per causas suas intrinsecas & extrinsecas cognoscatur, prius ergo causæ inquirendæ sunt. Cum itaque primo caput calefactum sit, deinde dolor frontis subsequutus sit, & ultimo morbi oculorum, non dubitandum uidetur, an oculi prius affecti fuerint, an uero caput occasionem dederit. Quia manifeste apparet caput occasionem dedisse, ideo eius dispositio inquirenda, & uidendum quænam causæ fuerint. Id uero ex dispositione naturali, & extrinsecus occurrentibus cognoscemus. De dispositionibus intrinsecis audio quo ad caput, semper habuisse operationes capitis secundum naturam, unde non scio quomodo possit esse dispositio in capite, quæ dederit occasionem morbo. Consueuit quandoque expuere, & per nares emittere excrementa, unde in capite humiditas conijcitur à quibusdam. Et hoc unum dixerim uerum perpetuo esse, quòd caput humidum semper est excrementosum, & redundat per nares ac os. Sed ex hoc non sequitur oppositum, ut sit caput humidum necessario, ubi plurima excrementa: est fallacia consequentis, quia hæc ab alijs causis fieri possunt, à uaporibus scilicet ascendentibus & replentibus caput, ut fiat seipso humidius, unde plurimum excernitur. Idem de somno, quòd qui humidi cerebri sunt, multum dormiunt: non tamen ualet oppositum, quòd etiam sicci cerebri naturaliter, plurimum dormiunt interdum, propter plurimos uapores humidos ascendentes, ex quibus interdum etiam subeth contingit. Idem de colore circa faciem: frequenter rubicundus color, barba & capilli rubri, & tamen non est calidum caput: quia signa communia sunt hepatis calidi, generantis sanguinem calidum, qui diffunditur per omnes partes, & nutrit eas, & præstat eundem usum cuti, capiti, & fronti, quem reliquis partibus. Vnde signa hæc communia sunt, nec fidem faciunt, nisi reliqua adiuuent, quæ propriæ sunt operationes, uidelicet intrinsecæ quæ nunquam fallunt. Qui ergo recte imaginatur & memoratur, habet tenuitatem & siccitatem substantiæ cerebri: quoniam humiditas obtundit, siccitas acuit. Qui caput humidum habent, nunquam sunt ingenio perspicaci, nec memoria bona pollent. Ideo dicebat Heraclitus, Spiritus siccus anima prudentissima. Is Magnificus uir, quia est ingenij perspicacis, ideo est operationum intrinsecarum cerebri optimarum: nam optime de omni re discurrit, quamuis literas non habeat. In extrinsecis etiam quo ad motum, agilis est. Præterea quia oculi à membranis cerebri oriuntur, & sunt signum complexionis, uideo oculos paruos, & non magnos secundum

proportionem capitis, prorsus introrsum recedentes: unde crediderim cerebrum in propria natura siccius esse. Quo ad caliditatem, an calidum uel frigidum cum siccitate? Ex quo cor & hepar ponimus calidissima, sanguis feruidus & spiritus calidi generantur, propter quos præcipue cerebrum frigidum generatum esse ait Aristoteles, ut temperet & refrænet caliditatem spirituum, quo faciant officium suum. Necesse est igitur, ut si quando cerebrum calidum cum hepate & corde concurrat, mores feri fiant, & ut ij homines habeant mores tyrannicos ob caliditatem membrorum & spirituum. Hic uir est mitissimi ingenij, nec mores tyrannicos habet, ideo magis iudico quòd cerebrum cum colore faciei & barba rubra, quæ ab hepate habet, sit temperaturæ siccæ & frigidæ, & ideo magis passibile à quacunque causa extrinseca: quia frigidum diminuit omnes actiones. Video igitur tali capite existente, quomodo facile catarrhum sit passus per os & nares: quia quicunque uapores ascendentes non possunt difflari & concoqui, facile uertuntur in catarrhum: & proinde facile passus est catarrhum, quia facile recipiunt tales temperaturæ, nec possunt concoquere: sicut & senes frigidi & sicci ratione ætatis redundant catarrho propter uapores. Quòd autem plurimi uapores ascendant in hoc magnifico uiro, clarum est, quoniam cor & hepar calidum habet, sanguis & spiritus calidi generantur: unde plurimi uapores ascendunt, & caput facile repletur, ex qua repletione uaria oriuntur symptomata. Sed aliud est non præter rationem, quòd scilicet ubi hepar calidum, uentriculus fit frigidior seipso, & non ita concoquit, propter deperditionem pinguedinis: unde ratione uentriculi uapores pituitosi ascendunt. Et quòd hoc sit uerum, inde patet, quòd aqua aliquando descendebat ad oculos, quæ humida erat & frigida, quæ proculdubio ex uaporibus pituitosis ortum habuit. Ex hoc ergo ascensu uaporum, existente ipsa dispositione cerebri apta, factum est ut pateretur descensum catarrhi sine aliquo grauiori affectu. Successit postea ætas, exercitium, ambulatio in Sole. Et sicut gutta cauat lapidem non bis, sed sæpe cadendo: nec dici potest, quòd prima, uel secunda, uel ultima, uel penultima, sed ipsa continuatio id facit: ita symptomata paulatim succedente tempore, & redduntur grauiora, & magis manifesta. Præterea delectatus est equitatione, uenatione, liberrime uixit, sine delectu ciborum, unde aggregata materia in corpore, & attracti humores ad caput, & repleto capite, principio leuius infestari cœpit: quoniam principio calefieri tantum cœpit caput, quem calorem neglexit. Successit grauitas circa frontem, & uidebatur illi ac si quis stringeret, quia humores decumbebant circa radices oculorum, & membranas ad basim cerebri, quæ corrugabantur, & faciebant constrictionem apertam ad radices oculorum. Cum hæc quoque non curaret, & in eadem ratione uictus perseueraret, successit inflammatio, & reliqua tandem. Primo inflammatio, quæ ophthalmia dicitur: quia dominium est uaporum calidorum ascendentium, & ideo incœpit cum lachryma, quæ salsa erat. Cum deinde ingrauesceret morbus, consuluit medicum, nam adiungebatur aliud malum in utroque oculo: apparebat nebula, ut omnino quasi per telam intermediam uideret: quia paulatim ingrauescebat morbus, ortus ex causa sanguinea. Sed cum sanguis quotidie magis magisque adureretur, uapores etiam magis biliosi ascendebant, causa etiam biliosa reddita est ipsius morbi, ideo sordes cœperunt apparere in oculis. Successit ergo nebula, quæ suffusio est, seu descensus aquæ, ut uocat Auicenna: quia aqua descendit inter pupillam & corneam, & ita occupat, ut radij uisorij uel uisibiles non possint exire, uel saltem spiritus uisibiles ad eum penetrare. Hæc aqua aliquando crassior, aliquando subtilior est, & diuersorum colorum, prout purior est uel impurior. Mihi uisa est non esse alba nec cærulea, sed ad cineritium subobscurum colorem accedere, quæ omnium deterrima, uix unquam curam recipit, imò ne per manualem quidem operam remoueri potest, uidetur omnium maxime detestabilis. Quod mirandum est, licet adhuc esset in principio: quia dum sex menses præterierint, suffusio incurabilis est, ut dicit Galenus, & Auicenna confirmat. Hic nunc annum integrum patitur, & eo minus curabilis est: imò Auicenna aliud dicit, quòd cum muscæ tantum per sex menses apparent, incurabilis est. Est præter hoc

hoc aliud, materia scilicet alba in oculo dextro, quæ ut plurimum subsequitur ophthalmiam, & incussit multis difficultatem in perquirendo, quid esse possit: quia ipsæ tunicæ ita ambiunt oculum, ut sint continuæ, & nihil possit penetrare sine solutione continui. Hic facta penetratio est, ergo solutio continui, & forte ulcus: perseuerante enim ophthalmia, fit arrosio. Et ita in oculo tres morbi sunt in hoc Magnifico uiro, suffusio, ophthalmia, & ulcus: & sunt morbi in compositione, & solutione continui. Hæc ergo sufficiant de his tribus morbis, & qui sint curabiles, & qui nõ. Nam ophthalmia, & album in cornea, facile curabitur, siue ex uulnere, siue ex resudatione sit: suffusionem incurabilem credo. Si quis tamen etiam eam possibilem curatu contendat, tunc non litigare uolo, dummodo constet non uenire eum affectum essentialiter à cerebro. Quibus ita se habentibus, satis constat iam quid de prognostico sentiam. Nebulam credo difficilem curatu, præseruari tamen poterit ad plurimos annos, sicut multos noui, curatum autem scio neminem. Quibus autem remedijs curandus? Dicit Hippoc. & affirmat Galenus, sæpe ex curatione facta indicari nobis curationem ueram, & naturam morbi. Medicus quidam euacuauit illũ, & fœlicissime successit, ita ut remota ophthalmia melius uideat. Ideo præterquàm quòd secundum rationem euacuandum esse uidemus, fiunt enim hi morbi propter uapores ab ambitu corporis ad caput ascendentes, sumpta occasione ab ipso cerebro: unde per essentiam ibi esse dicere possumus, non quòd ibi sit primogenio affectu, sed quia successu temporis facta sit aliqua impressio in ipsa substantia membri. In curatione igitur credo euacuationem necessariam, & erit necessarium etiam ut continua euacuatione præseruetur, ne repleatur. Primo ergo euacuandum, quod repletum est: Euacuatio autem multiplex est, ut dicit Galenus de phlebotomia contra Erasistratum, qui disputabat non esse necessariam euacuationem, quia sola inedia euacuare possimus ad quem uelimus gradum. Respondet Galenus, uerum esse, sed quia sæpe contingunt morbi, in quibus statim euacuandum, ut dum tu expectares euacuationem per inediam, moreretur æger: ideo concludit necessariam phlebotomiam & purgationem. Hic morbus dat inducias maximas. Si igitur utatur inedia, id est, parsimonia ciborum & delectu, iuuabitur, maxime autem in tempore purgationum: quia si ita uti continuo uellet, extenuaretur. Purgetur item, & mittatur sanguis, id enim refrigerabit hepar & euacuabit: poterit autem fieri missio sanguinis à mediana uel basilica. Si hæmorrhoides prouocentur, fiet diuersio cum euacuatione, quæ futura est usui. Euacuetur autem cum educentibus bilem & pituitam: & ideo conueniunt pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, & confectio hamech. Tandem utatur electuario facto ex succo euphragiæ, rosarum, & fœniculi, & cum saccharo fiat electuarium, quo utatur quotidie. Vtatur etiam aliquando myrobalanis chebulis, nam inhibent ascensum uaporum. Circa oculos utatur collyrijs nostris, quæ conseruant oculos, abstergunt sine exiccatione. Credo cauteria in cruribus, quo ad causam antecedentem, conferre plurimum: sed quo ad morbum factum, non curabitur ex ijs. Erit operæpretium localibus eum remouere, inde poterunt applicari sanguisugæ, & lauari caput cum decocto camomillæ, maluæ, & rosarum. Temporibus intermedijs laudo usum cassiæ frequentem, adiuncta hiera. Auribus uero instillet oleum amygdalarum amararum, quod quidem non mediocriter profuturum credo. Modus autem euacuationis in periculo suffusionis, talis erit. Principio

℞. Floris cassiæ	℥	10.
Specierum hieræ simp.	℥	2.

Cum saccharo fiat bolus. Postea

℞. Succi rosarum puri & recentis
Verbenæ
Fœniculi
Chelidoniæ
Maioranæ ana ℥ 5

Purificentur

Purificentur ſucci, deinde ſyrupizentur cum ſaccharo. Deinde

℞. Huius ſyrupi		℥	2.
Aquæ euphragiæ			
Fœniculi	ana	℥	2.

Miſce pro uno, & ſic pro alijs, donec conſumpſerit totam deſcriptionem ſuprascripti ſyrupi. Interim toto illo tempore dum accipit ſyrupos, conſulo ut habeat beneficium alui, & ſi deficiet, utatur clyſteribus communibus. Sumptis ſyrupis, ſumat infraſcriptum pharmacum cum cuſtodia:

℞. Floris caſsiæ		℥	1.
Trochiſcorum alhandal		gr.	8.
Agarici præparati		ʒ	2.

Cum ſaccharo fiat bolus. Laudo etiam quòd dum accipit ſyrupos, habeat puerum uel puellam ſeptem uel octo annorum, quæ uel qui mane ieiuno ſtomacho maſticet roſam unam recentem, & ſubito poſt maſticationem ſimiliter lambat oculos. Poſt hæc ad purgationem capitis ac ad localia deueniet. Habeat optimam rationem uictus. Caueat lacticinia, paſtilia, piſces. Vinum clarum, pauciferum, album, dilutum cum aqua, in qua decoctum ſit fœniculum, bibat. Sumat præterea interdum de hoc electuario:

℞. Nucis muſcatæ			
Macis			
Cinnamomi	ana	ʒ	1.
Garyophyllorum		℈	2.
Sem. aniſi		ʒ	4.
Thymi		ʒ	1.
Sacchari roſati optimi ex roſis rubris		℥	6.
Muſci			
Ambræ	ana	gr.	2.

Cum modico iuleb fiat mixtura.

De ophthalmia, & ulcere in cornea.

Conſilium LXXVI.


DVO ſunt in oculo huius iuuenis morbi. Primus eſt ophthalmia, quæ facile uidetur, utinam ſecundus tam facile cognoſci poſſet. Eſt autem ophthalmia inflammatio coniunctiuæ, quæ cum incipit, τάραξις, id eſt conturbatio à noſtris dicitur. Cum ad coniunctiuam accedit, ophthalmia uocatur, & mutat nomen, quia complicatur ægritudo. Iam quartus eſt menſis, ex quo patitur, non tamen perpetuo affligitur, ſed per interualla accedit, & recedit, ut Gal. 2. de diff. febr. de acceſsionibus febrium enarrat, quia materia aggregata per interualla, fluit ad oculum, non continuo. Ad defluxum autem, ut ſemper fieri ſolet, ſequitur dolor, quia inflammatio eſt in membro ſenſibili, & tenſio & renitentia, ut Gal. refert. Eſt autem hic materia calida, alioqui non eſſet inflammatio, cum in hoc differat inflammatio à reliquis tumoribus. Duplex eſt autem genus materiæ calidæ, ſanguis & bilis, utrum ab altero uel ab utroque? Probabile eſt ab utroque fieri, quòd enim ſit ſanguis, ex calore moderato, apparet etiam rubedo manifeſta: quod bilis ex mordicatione continua, & punctura in oculo. Igitur inflammatio cum dolore à ſanguine & bile permixta. Neque ſine ratione, quia maximum ſymbolum, cum totius temperatura & ratione uiuendi præterita. Nam ex habitu corporis calidæ eſt temperaturæ, in qua dominatur bilis, & eſt coloris, quem in Menelao depingit Homerus, ξανθὸς, fului, rubeſcentis, qui bilem indicat abundare. Quia cum palidior color, ὦχρος, ſeu citrinus dicitur, non

tur, non est naturalis bilis indicium; sed propter admixtionem aqueæ substantiæ: inde plerunque tales habent pilos ruffos, qui consequuntur caliditatem, & propter adustionem sæpe redduntur melancholici. Est igitur calidissimæ temperaturæ, unde plurimũ bilis generatur, & sanguis plurimus, sed biliosus, & talia corpora ubi in ocio degunt, & frigidis cibis utuntur, pinguescunt, & bene nutriuntur. Et cum proprium sit calidorum humorum, ascendere in caput, uidetur naturalem dispositionem habere non tantum ad inflammationem oculorum, sed ad dolores capitis & ad omnes repletiones, ut Gal. 3. de locis affectis testatur, qui calidum iecur habent sunt omni repletioni capitis obnoxij, ratione cuius subijcitur dispositionibus, quas patitur. Sed præterea habuit rationes extrinsecas omnes. Incidit in Empiricum pessimum, qui decoctum ligni in uino potentissimo exhibuit, cum admixtis medicamentis, ut solent pessimi homines, cum Scammonio & Colocynthide, quæ uenena sunt. Eius signum est, quòd ex illa decoctione plurimum egerebat. Vnde suspicandum, non tantum hepar calefactum ob potionem ligni, & uini, sed etiam exiccatum, propter medicamenta purgantia. Accesserunt negotia mercatoria importunissima. Equitauit enim, & ambulauit in regionibus calidis, usus uinis potentissimis, passus aërem feruentem, sub quo caput maxime patitur, ut feré impossibile fuerit hominem defendi ab his ægritudinibus, unde non mirũ incurrisse in ophthalmiam. Hæc igitur quantum ad ophthalmiã, quoniam manifeste in oculo ex uisu deprehenditur, & etiam de caussa doloris oculi ex inflammatione, quia coniunctiua membrum sensibile natura est, & materia, & agens, ut postea melius dicetur. Habemus etiam caussas inflammationis extrinsecas. Atque ita quantũ ad rationem, & essentiam morbi satis dictum est. Quoad alium morbum, qui cognitu & curatu difficilimus est, qui fusio sit aquæ crassæ, quæ obsidet uueam, estque inter albugineũ humorem, & corneam: uidemus, quod non mutatur extra, color oculi, neque substantia: nisi circa pupillã, alba uel cærulea macula apparet: ideo ne suspicari quidẽ debemus adesse suffusionem. Dictũ est à Doctore, quòd sit suspicio de albugineo humore, descendente propter humorem aliquem defluentem à capite: in hoc multam difficultatem habeo, quòd hic humor non pituitosus simplex, non albus est, sed cæruleus. Verũ de hoc non curamus, siue simplex sit, siue non, hoc mihi difficile uidetur, quomodo per humorem crystallinum & albugineum perueniat ad corneam humor, & ibi figatur sine ulcere. Si læsus albugineus humor esset, non uideret quicquam hic uir, quia si modica aqua in pupillã incidit, impedit, ne uideat, quid faciat hic tam crassus humor in albugineo qui plurimum confert ad uisionem? Refert autem, quòd dum aperit oculum, uideatur exire aliquid, quod uelit uidere: sed quasi ab aliquo exteriori impediri, ne uideatur: & quòd cornea tunica est crassior, & habet quatuor cortices: cum etiam uideamus aliquid sicut intra pupillam, idque sit quasi in superficie. Vnde dicam meam sententiã, semper remittendo me meliori iudicio. Credo non esse læsionem in interiori aliqua parte, sed quòd crystallinus & albugineus, illæsi sint, & interiores tunicæ sine nocumento: sed quia ophthalmia quinque menses durauit, cum humore acri, & erodente, credo factam esse erosionẽ, & quòd materia deuenerit ad confinia corneæ, quia quandoque tam magnam habuit, ut occuparet corneam, quę alioqui apta ad id est. Materia itaque fecit erosionem, & secutũ est ulcus in corticibus tunicæ, id quod à signis habeo. Optime refert Auicenna, qui diligentissimus est in recensendis differentijs morborum oculi, quatuor genera ulcerum circa corneam existentiũ, prout quatuor sunt cortices, & cum in primo, & secundo cortice sit, dicit apparere colorem album, tendentem ad fuscedinem, & ideo fumũ appellat, quia habet colorem fumi, est enim album in nigro. Si in ultimis corticibus ulcus est profundius, non est albedo in tota cornea, sed uel sunt granula, uel riuuli. Quia igitur in primis corticibus, tota cornea alba erat in hoc iuuene, inde dicatur potius ulcus in his partibus, quàm alius morbus. Hinc est, quòd, cum aperit oculũ, lux uidetur penetrare, non tamen deprehenditur obiectum nisi obscurissime. Quia ulcus est, probabile erit adesse materiam, quod quidem & color indicat, à quo penetrat aliquid ad interiores partes. Hæc igitur caussa est non in aliquo intrinseco cortice, sed

extrinseco:

extrinseco: ulcus factum est in cornea, ab ophthalmia penetrante, & perforante corneam. Et ita duos morbos habet in eo oculo, ipsam inflammationem, seu opthalmiam, & ulcus existens in cornea, factum ab eadem materia erodente tunicam corneam. Quod ad oculum dextrum, in quo suspicio est, ne superueniat aliquid, non uideo ophthalmiam notabilem, non est color uiolatus coniunctiuæ, neq; in cornea, aut pupilla quicquam uideo coloris extranei. Est tamen uerendum propter tres rationes, ne aliquid aliud superueniat. Primo, quia caput multum repletum est. Deinde habet omnes dispositiones ad id, ut repleatur: ex quo facile postea materia potest descendere ad oculum, postremo etiam alia ratione, cum materia descendat ad alterum oculum, & sit quædam approximatio, saltem neruorum, quando materia peruenit ad punctum medium, facile ad utrunq; oculum defluere potest in quocunq; morbo oculorum: ideo raro sunt immunes ab alterius oculi læsione, qui in uno laborant. Est præterea alia ratio in procatarcticis. Habet motum perpetuum, scribit, laborat, exercet mercaturam, unde deteritur spiritus, & est periculum, ne alter etiam oculus continua agitatione lædatur. Hæ sunt omnes affectiones oculorum, & caussæ doloris capitis: & ex his consequenter apparet, quæ sit caussa doloris, & caloris renum, uidelicet propter humores calidos, & urinam calidiorem, deuenientem ad renes, quod & urinæ ostendunt, quæ rubeæ sunt, sicut & sanguis, ad croceum colorem accedentes, & habent spumam propter cruditatem uentriculi. Quia alioqui qui habent caliditatem hepatis, fere semper successu temporis efficiuntur uentriculi frigidioris, ut sæpe à me dictum est. Et ideo affecto uentriculo, generatur plurima pituita, & fiunt spumæ in urina. Et hæ sunt caussæ omnium symptomatum, & morborum, de quibus conqueritur hic iuuenis. De Prognostico facile apparet, quid dicendum sit. Oculus sinister, quoad ophthalmiam, posset curari facile & ulcus si uellet, sed credo difficile hoc fore, ex parte ipsius, quod non admittit curam, quia multa requiruntur ad eam, & longo tempore opus est. Ipse autem occupatus est in mercatura, non obedit Medicis, & in hoc credo præcipuam difficultatem esse, si uellet obedire, posset curari. Nam uidi, qui fœdiora & maiora habebant mala, & tamen sunt curati. Oportet autem ut sit diligentissimus, quia periculum est de amissione oculi, dum longo tempore imbecillitas deueniret ad interiora, & substantia crystallini redderetur obscurior, & siccior, propter continuum dolorem. Si ipse uelit, ut fiat cura, nemini dubium est ophthalmiam, & ulcus & dispositiones in oculis pendere à caussis extrinsecis, & intrinsecis. Quoad extrinsecas caussas, & rationem uictus, oportet illum intendere, ut bene se gerat in toto tempore curationis. Intrinsecæ caussæ sunt calor hepatis, & cruditates generatæ ex dispositione uentriculi & capitis, quæ remouendæ sunt. Non dubium, quin ab euacuatione incipiendum materiæ enarratæ. Id duplici uia fieri potest, missione sanguinis, & pharmacia. Missionem sanguinis repeterem, etsi ante facta est. Illa enim missio sanguinis, quæ nocet oculis, est, quæ fit superflue, & sine necessitate, & ubi sanguis non est mordax, aut calidus. Et Galenus etiam in ophthalmia usq; ad deliquium animi mittit sanguinem, & curauit hominem, & sæpe phlebotomia curat ophthalmiam, & meri potio, ut inquit Hipp. Velim igitur fieri à uena, uel communi, uel basilica ad ℥ 8. aut 10. lenita prius aluo, ut fieri solet. Postmodum euacuatio fiat datis ante syrupis concoquentibus materiam biliosam, & pituitosam, ut ijdem humores euacuarentur, cum medicamentis iam notis. Factis euacuationibus corporis sufficientibus, ad caput ascenderem, quod particulariter euacuari potest per caputpurgia, apophlegmatismos, gargarismata & lotiones capitis, quæ difflabunt, & discutient, quę omnia fieri possunt. Sed (ut sæpe dixi) in morbis oculorum non tentarem errhina propter affinitatē narium cum oculis, & uehementem motū capitis, qui sequitur exhibitionem eorum, & ita consentit totum corpus. Circa lotiones, ordinarem duplicia, confortatiua, & euacuantia. Non omitterem decoctum Camomillæ, liliorum alborum, & Maluæ: difflant enim, & concoquunt materiam, sunt commoda, & temperata caliditate. Imò si fierent balnea aquæ dulcis, pro toto corpore, in quibus eædem herbæ decoctæ essent, optime conuenirent: mitigarent humores, & difflarent

materias

materias. Quod ad alterationem membrorum, balneum Veronense proposuerim, quo nihil est præstantius in caliditate renum ab hepatis intemperie, unde uapores ascendunt ad caput, ideo præstantissimũ est suo tempore: & erit id adhibendum, ubi fuerit exquisite euacuatus. De capite, an cum re infrigidante alterandum? Dubitarem de eo: non propter infrigidationem, sed constipationem & clausionem meatuum, quæ impediret euentationem, unde plures humores cumulantur. Rectum tamen esset, si adderentur Violæ lotioni, & inungatur caput oleo uiolaceo, quod mitem habet refrigerationem cum humiditate, & idem oleum intra aures positum: quod in alteratione capitis, tam calida, quàm frigida, aliqui in aures ponunt. Circa ophthalmiam, quoad oculos, nihil præstantius est, quàm ut decoquatur Fœnumgræcum, & radix Altheę cum rosis, quæ addent uires, & corroborabunt membra, quod maxime faciendum in membro, ad quod fit defluxus: & præter id etiam, rosæ sua leni astrictione adiuuant ad penetrationem, ut Gal. docet in lib. de simpl. medic. Imò si decoquerentur hæc tria, ut fierent mucilagines, inq; eo dissolueretur Tutia, collyrium esset pro ophthalmia & dolore oculi præstantissimum, quia sedat dolorem, & concoquit materiam residuam, & abstergit sine mordicatione. Haberem utrunq; decoctum pro fomentatione, & mucilagines pro collyrio, & ulcere suo tempore. Quoad ulcus, nihil præstantius quàm Tutia optime lota, ita ut non habeat aliquam mordicationem, applicata uel ut unguentum, uel collyrium, uel pulueris modo. Et credo, quòd Tutia non applicari debeat in alijs oculorum morbis, quàm in ulceribus. Exiccat enim sine mordicatione, abstergit, & inter omnia medicamenta metallica tutissimum est. Fit ex ijsdem aliud collyrium, ex Fœnugræco & Aloë lota, sed Tutia est melior. Vnũ etiam aliud est, quod referam propter scholares, quia ualde antiquum est, & uidetur expertissimum & rarum. Accipitur substantia, quæ in ouis est recentibus alba prẹter uitellũ ex 20. uel 25. uis, & ponitur in uase stanneo, uel plumbeo ad solem, donec exiccetur, postea contunditur cum sacchаro candi rosato, quantũ potest contundi. Exiccat hoc quoq; sine erosione, & plurimum adiuuat. Ad alterum oculum conseruandum, credo, quòd cum locali tantũ tutius possimus procedere, quando euacuatũ fuerit corpus: & curabitur oculus extrinsecis istis, quæ rectius adhibentur, quàm astringentia aut reprimentia, quia omnia talia refrigerant uel calefaciunt. Quantũ ad cauteria diuertentia, laudo ea. Sed si hepar, sicut dixi, est caussa, quæ fouet repletionem capitis, tutissima erunt cauteria in crure, quæ etiam facilius fluerent: quia mercator est negociosus, & plus euacuabunt, quia in hepate initiũ est, quàm si fierent in brachijs, cum sit diuersio directa. Si uero in capite læsio, & ab eo immediate uellemus euacuare, melius fortasse in brachio: sed minor est in capite impresio. Et si caueatur ne hepar, & uentriculus mittant uapores ad caput, rectissime fiet; quia materiam, quæ ad oculum fluit, aliter nullo modo diuertere poterimus,

Ad ophtalmiam in sene.
Consilium LXXVII.

℞. Verbenæ
Rutæ
Chelidoniæ
Rosarum
Eufragiæ
Fœniculi
Betonicæ
Saluiæ ana M. 8.

Contundantur & ponantur in balneo Mariæ per H. 24. postea distillentur per alembicum uitreum & seruetur aqua, quæ purificetur in sole per totum Mensem, ita tamen ut non permittatur in Aëre noctis. Eidem pro purgatione in uere ℞. Floris casiæ ℥ 10. Specierum Hieræ ℥ 2.

℞. Succi Rosarum
Verbenæ
Fœniculi
Rutæ ana ℥ 6.
Syrupizentur cum saccaro purificato antea. Postea
℞. Huius syrupi ℥ 2.
Decocti infra scripti ℥ 4.

Misce pro uno sic pro alijs ℞. Foliorum rosarum ℥ 3. Seminis fœniculi, chelidoniæ ana ℥ 2. rutæ ℥ 1. decoquantur in lib. 3. aquæ eufragiæ donec remaneat una. Nihil exterius applicari uoluit nisi si Saluiæ aqua abluere uelit, nulla re alia.

De leui suffusione oculi dextri.

Consilium LXXVIII.



CASVM enarrabat Frisimelica. Aguntur aliquot menses, quòd degit in aëre frigido & subtili, ubi erant uenti, & exposuit se aëri nocturno, deliquit in cibo, & potu, comedens ostrea, & dulce uinũ bibens, incidit inde in dolorem oculorum, à quo euasit primo, sed iterũ incidens, uocauit Medicum, qui exhibuit Cassiam, pillulas lucis, & uentosas, nunc patitur diminutionem uisus, ut obscure uideat obiecta, etiam in debita distantia admota, & diminute in longum. Et est oculus solus, qui patitur, reliquum corpus uidetur sanum. Oculus patitur uisionem diminutam, & obscuram, & adest humor, ut etiam sit mala temperies cum materia.

MONTANVS. Ex quo constat Magnif. Dominum habere circa oculum dextrum, & in pupilla obscuritatem, quæ à nobis uidetur, & ab ipso melius percipitur, cum aliquid uult intueri, uidet enim quasi per nebulam interpositam, & postea ex quacunq; leui occasione, & delicto in cibo & potu, & rebus cæteris non naturalibus exacerbatur, fitq; nebula densior, & dolet oculus, & inflammatur: ideo duo consideranda. Nebula, quæ est perpetua, & impedit uisum, secundo, imbecillitas magna in oculi substantia, ut ex quacunq; leui caussa doleat. Hęc suas caussas habet, quia nihil fit sine caussa. Porrò caussarum quædam sunt coniunctæ, ut materia & forma, quædam præcedentes, quædam procatarcticæ, quæ extrinsecus occurrunt, omnes debemus considerare, & inquirere, si recte uolumus curare. Antecedentes, & coniunctæ indicant curationem. Procatarcticæ nos docent de essentia & conseruatione. Caussa proxima & coniuncta est materia, quæ continetur in oculo, seu parte oculi, qualis pupilla est: eaq; materia iam fluxa est, quæ hæret semper in oculo. Hæc iam proxima caussa efficiens materialiter, & formaliter huius symptomatis. Sed an calida uel frigida? Credo frigidam, quia primo ignaua in motu semper permanet, si enim esset calida, moueretur, & excitaret dolorem, quem hic non sentit, item quia corrumpit actionem, facit materiam uidere uolantem, & alia. Hic non corrupte uidet, sed per nebulam, & semper eodem modo. Et quia duo humores frigidi, potius pituitam existimo, quàm melancholiam, etsi à melancholia etiam fieri soleat, & maxime nigra. Hęc affectio à pituita est, quæ habuit suas caussas, etsi nunc non habeat, tamen in principio habuit, & fouetur etiam nunc, ut audiuimus ex relatu. Augetur enim secundũ uarium modum uiuendi, quod est signũ, quod præter morbum iam factũ adhuc augetur humor, qui obstruit, ne possit spiritus transire. Siue enim extramittendo, siue interius recipiendo fiat uisio, non poterit uel diffundi spiritus, uel recipi species, propter humorem in pupilla, uel tunica contentum. Vnde autem proueniat, an à tunica, an à uentriculo, quæritur. Crediderim primogenio affectu à uentriculo, quia nunquam augetur, aut dolet, aut inflammatur, nisi præcedenti excesserit in ratione uictus, & factæ sint cruditates. Ita prius uentriculus

transmitti

transmittit uapores ad caput, & caput postea ad membrum affectum. Sed etiam quia in altero oculorum tantum quod etiam Galenus notat in signis, an sit à capite, uel uentriculo, dicens, cum à capite in altero tantum oculo est affectus, cum à uentriculo in utroq;. Ideo crediderim esse quidem à uentriculo, sed affectum etiam caput detrudere ad partem imbecilliorē. Loca igitur mandantia, uentriculus principaliter, & caput est. Materia frigida, & humida, eadem quæ fecit morbum, illa est etiam quæ fouet. Caussæ procatarcticæ extrinsecæ ex aëre nocturno, & Borea frigidissimo. Audiuit caussas in loco aperto, ubi fenestræ præcipue uersus Boream, in quo semper flabant frigidissimi uenti. Et Boreas duo facit, exprimit materiam à cerebro & partibus superioribus ad inferiores, tanquam manus deducit propter frigiditatem. Secundo, constringit poros, nec permittit difflationem, & ita aggregatur materia. Insuper etiam nocet, quia refrigeratione crudiores reddit omnes humores, & refrigerat cerebrum, ne possit concoquere alimentum. Descendit autem materia ad oculum dextrum, quia præcipue expositus fuit, & magis læsus, quâm sinister ab eodem uento. Hæ sunt caussæ coniunctæ, antecedentes, & procatarcticæ. An modo intrinsecæ caussæ conueniant, ut cerebrum humidum, & frigidum, & uentriculus generet multam pituitam, sit dictum conditionaliter? Non sum conuersatus cum Mag. Domino, nec ex proprijs signis certo dicere possum. His caussis morbi præpositis, de gradu obstructionis in oculo modo, is leuis est & initium suffusionis, seu principium cataractæ debile, sed non principium tale, quod ad suffusionem facile deducere possit nisi per sex menses relinquatur, ut dicit Auicenna & Gal. Ideo diligenter succurrat, & caueat, quia non dexter tantum oculus pateretur, sed periculum foret, ne communicaret sinistro. Quid igitur faciendum ad præcauendum? Sumus in hyeme, & non possumus discutientibus & auertentibus uti, & uix credo posse tolli morbum iam factum, sed ad materiam iam eleuatam, & morbum futurum debemus attendere, & facere, ne augeatur humor, & ne cunctetur, quia postea nihil possemus agere. Primo igitur teneat exquisitum uictum, caueat ab aëre, didicit suo periculo, quantum noceat sanis, quanto plus nocebit ægris, caueat ab aëre nocturno, à Borea, & à frigiditate capitis, sit recta ratio uictus, uitet etiam euaporantia ad caput, lacticinia, legumina, & pisces, & maxime barbones, & cancros, qui à proprietate nocent oculis. Omnes pisces Venetijs capti præcipue nocent. A uino dulci, & reliquis euaporantibus caueat. Laudarem, ut haberet lenem aluum, & semper haberet aliquid, quod diuerteret materias ad oppositum, quo nihil erit præstantius. Ideo per totam hyemem euacuarem continuo humorem, & uapores genitos ad oppositum diuerterem. Pillulæ de Hiera optimæ sunt, quas Gal. prædicat, aut etiam ex sex rebus, accipiet bis in septimana, uel ad minus semel. Circa oculum, pro morbo iam facto, tantum aliquid adhiberem, quod concoqueret sine astrictione. Laudarem collyrium, quo sæpe utor, ex Fænugræco, & radice Althææ mundatis, quæ decoquerem in aqua, & in expressionem ponerem Aloën ad consistentiam mellis, & hoc utor ad principium suffusionis, concoquit materiam, alterat refrigerando, & difflat per halitum, & non attrahit, imò confortat propter astrictionem Aloës, & exiccat præparatum opportune: propter Althæam & Fœnugræcum, etiam mollificat, si diligentur conficiatur sine puluere, & fumo. Si dolebit, signum erit non bene factum esse, quia cum bene fit, non dolet. In reliquis nihil agerem, quia hæc præseruabunt, & ex parte etiam curabunt. Ad curam postea integram, expectarem uer, quia enim uideo morbum non crescere, nisi fiant excessus, forte his curabitur. Si uero augeatur morbus, in uere leniter aluo purgata sanguinem mitterem, post corpus exquisite purgarem, & ultimo diuersiones facerem per cauteria. His certe curabitur, siquidem uelit.

De suffusione perfecta, an sit deponenda. pro Iuuene quodam.

Consilium LXXIX.



LARISS. DOCTOR, VT PER COMPENDIA quoq; procedam, proponuntur nobis duo, utrum in Nobiliss. Iuuene possit deponi suffusio, deinde si debeat deponi, quo tempore id fieri possit, & utrum secutura sit aliqua ex eo noxa. Ad primum: nemini dubium est, eum habere caput ualde imbecille, oculo esse commodo ad recipiendos uapores, & repletionem à toto corpore. His suppositis, utrum debeat deponi suffusio, quia obijcitur primo, quòd non deponenda, quia oculus sit diminutus, & debilis, propter continuum ascensum uaporum. Deinde si deponatur, dicuntur secutura alia incommoda, propter debilitatem loci. Cum enim membrum est debile, & operatio fit, quæ nunquam fit sine dolore, metuendum est, ne sequatur inflammatio, ut non solum is oculus patiatur, sed etiam lædatur alter, quod maxime esset periculosum. Hæc sunt, quæ priores Doctores dixerunt. Quòd si addatur etiam hoc, ubi deposita erit suffusio, quòd redibit propter debilitatem oculi, non uelim illud omnino asserere. Potest enim diuerti affluxus illius materiæ ad alia loca, & quia dicimus potest redire, dicamus etiam quòd potest non redire. Quare amisit iustam magnitudinem oculorum? quia non transit alimentũ, aut quia non alitur. Quòd non transeat, non crediderim, sed quòd non bene nutriatur: unde id contingit? quia cum membrum non facit operationem suam, perit calor, propterea quòd non excitatur, ita hic destituitur oculus calore innato, & fit priuatiue frigidior. Deinde propter præsentiam illius aquæ: oppositum enim expellit oppositum. Est ibi descensus aquæ. Cum sit igitur aqua frigida, obtunditur calor innatus oculi. Intercesserunt nouem aut decem anni à quibus non uidit eo oculo, & hæc frigiditas semper fuit. Non igitur est mirum, si iam induxerit intemperiem, & dico, quòd si eam deposuerimus, quia deponibilis, ut dicam, uidebit spiritus illuc prouenire, & incalescere membrum. Vnde saltem poterimus melius sperare, quàm ipsum ita destitutum relinquere, quanquam de omnimoda perfectione dubito, cum uideam oculum ualde diminutum, tamen cuperem, si aliquo modo possibile sit, perueniret ad propriam actionem, neq; uereri debebat, quod dicitur, quod non curabitur fortasse. Eodem modo respondetur enim, quòd curabitur fortasse. De magnitudine doloris, quod obijcitur, Respondeo, iste dolor est mitissimus, ita ut maior dolor sit in missione sanguinis, quàm in hoc membro, quando mouetur suffusio. Inflammatio enim uel dolor contingunt, aut quia uniuersum corpus non prius purgatum, aut quia artifex sit malus, aut æger non obediens, atq; ita poterit sequi, nam possibilitas est magna. Est autem probabile, quòd non sequatur hoc, cum artifex sit bonus Medicus, corpus purgauerit, & æger sit obediens. Sed si sequatur inflammatio, aut aliud incommodum, sequetur ne ut alter oculus patiatur? Credo quòd nõ patietur alter oculus, etiam stante inflammatione. Fit enim fluxio propter duo, quia membrum recipiens sit ualde debile, uel quia ob suum dolorem & caliditatem attrahuntur humores. In hoc casu, ex utraq; caussa, ad hunc oculum fluxio, esset ab altero oculo deriuatio, & non fieret nocumentum in bono oculo. Atq; ita dico, quòd etiam sequente inflammatione alter oculus non patietur. Tertio, stante huiusmodi suffusione, longè deterius est quotidie periculũ. Vbi enim suffusio, sicut experimento probatur, in uno oculo, necessario etiam alter oculus patitur. Et est ratio, quia spiritus decurrens à cerebro per neruos opticos, per cõmunem terminũ diuiditur. Postea & unaquælibet pars spiritus transit ad proprios neruos. Vbi autem ad partẽ obstructam peruenit, redit, & transit postea ad alium locum, quod uidemus aperte, cum alterum claudimus oculum, dilatatur pupilla alterius. Et ita per malum contagiũ tandem inficit spiritus alterius oculi. Dico igitur quod sit deponibilis, etsi non simus tuti, aut certi, sit ne futurum perpetuum. Incommoda quoq; non necessario sequuntur, & dico, quòd omnino est deponenda.

Tempus

Tempus iam instat, sol est ingressus Arietem, & ferè sumus nunc in æstate, & quia dixit Excell. Vestra, quòd tempus hoc sit satis inconstans, quod uerum est, si enim tale tempus perseueraret, omnino nolim fieri. Sed si aër fieret temperatior, uelim fieri hanc operationem. Quare eam differre non esset inconueniens. An sit periculum in dilatione? Credo minimum esse periculum in hoc pauco tempore, cum tot sint anni, ex quo patitur suffusionem. De collyrijs applicandis, uelim ea omnino esse temperata ex Fœnugræco & radicibus Althææ. Rectificetur etiam ratio uictus.

Sequentia eidem ordinata sunt.

℞. Saponis Damasceni lib. 1.
Caryophyll.
Macis
Cinamoni ana ʒ 1. s.
Iridis ʒ 2.
Styracis Calamitæ ʒ 1.
Ambræ
Musci ana g. 3.
Agarici electi ʒ 2.

Pulverizanda puluerizentur, & reformetur sapo in forma pillularum, secundum artem. Vtetur in lotione capitis. Item

℞. Floris Casiæ ʒ 12.
Cum saccharo fiat bolus. Item

℞. Euphragiæ
Betonicæ
Saluiæ
Maioranæ
Endiuiæ
Rosarum rubearum ana M. 2.

Bulliant in lib. 9. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, deinde facta expressione, & colatura

℞. Nucis Muscatæ
Caryophyllorum
Cinamomi ana ʒ 3
Fœniculi.
Anisi ana ℥ 2

Bulliant rursus ad consumptionem medietatis, deinde facta expressione & colatura syrupizetur cum saccharo albo, & aromatizetur cum duobus granis Musci, & totidem Ambræ. Postea

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Aquæ Betonicæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs, septem uel nouem. Finitis syrupis sumat sequens medicamentum

℞. Confectionis Hamech. ʒ 4.
Syrup. rosat. solutiui. ℥ 3.

Cum aqua Betonicæ fiat potio: sumat præterea interdum de hoc Electuario

℞. Nucis Muscatæ
Macis
Cinamomi ana ʒ 1.
Caryophyllorum ℈ 2.
Seminis Anisi ʒ 4.
Thymi ʒ 1.
Sacchari rosati optimi ex rosis rubeis ℥ 6.
Musci
Ambræ ana g. 6.

Cum modico Iuleb fiat mixtura. Postea utatur maxime pro oculo bono infrascripto collyrio temperate.

℞. Fœnugræci ℥ 2.
Radicum Altheæ minutim incisarum num. 6.

Mundentur optime ab omni sorde, deinde coquantur simul in s. q. aquæ purissimæ, ad consumptionem duarum partium, postea colentur, & exprimantur, Deinde

℞. Aloës optimæ, pulverizatæ ℥ 1.

Bulliant omnia simul sine fumo, ad spissitudinem mellis, & seruentur in uase uitreo, bene obturato.

Alij cuidam ordinata, per hyemem in periculo suffusionis.

℞. Specierum Hieræ simpl. de 6. reb. Galeni ʒ 6.
Agarici electi ʒ 3.
Rhabarbari electi ʒ 2
Myrobalanorum Chebulorum ʒ 1.
Zinziberis ʒ s.
Salis gemmæ ℈ 1.

Contundantur omnia per se, deinde inspergantur aceto Scyllitico, & permittantur exiccari, & ita iteretur ter, postea cum syrupo rosato solutiuo fiat Magdaleon, de quo fiant pillulæ, pro singulis ʒ 3.

℞. Fœnugræci ℥ 2. à puluere, & sordibus mundati
Radicum Althaæ opt. lotarum. ℥ 3.

Decoquantur omnia in s. q. aquæ purissimæ, ad consumptionem duarum partium, custodiendo à fumo, & fauillis, deinde facta diligenti expressione, & colatura

℞. Aloës optimæ, pulverizatæ. ℥ 1.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, & bene seruetur. Perfecta suffusio nunquam curata fuit: nisi manuali operatione; & tamen postea deterior fit.

De suffusione, & imbecillitate uidendi.

Consilium LXXX.



FRISIMELICA. Queritur de debilitate uisus, & quòd parum uideat destincte, & imagines quasdam, & ueluti flammas cernit, & in oculis uidetur obsessa pupilla, maxime in altero &c.

MONTANVS. Circa ea symptomata, quæ enarrata sunt, non immorabor, uidenda est caussa, & quam habeant occasionem, ut inde cura rectius instituatur. Et primo, temperatura & naturalis dispositio corporis uidenda, & membrorũ, & maxime oculorum. Hepar ex toto ambitu apparet calidũ, cum siccitate, quia color est nigrior, ostendit sanguinẽ tendere ad adustionẽ, & uenę ampliores sunt. Ex hepate calido, & sicco sanguis crassior, facit spiritus turbidiores. Nam qualis est sanguis, tales generantur spiritus, & hepate calido existente tandẽ uentriculi coctiones fiunt deteriores. Et in hoc iuuene uerisimile est uentriculũ nõ satis concoquere, & conficere cibũ, sicut fieri solet in ijs qui sunt humidiores, & habent caliditatem magnam. Quod ad caput, audio, quòd semper laborauerit catarrhis, ut purgaretur etiam per nares, non multũ tamen, & nunc capitis grauitatem patitur, quæ indicat materiam adesse propter plurimos uapores eleuatos à uentriculo, uel etiam, quia ob debilitatem plurimum alimentum non recte concoquitur. Et credo in hoc iuuene utrunq; contingere, nam calidum hepar facit caliditatem per totum ambitum uenarum, & ita plurimi uapores ascendunt ad caput. Ideo etiam dicit Gal. qui hepar calidum habent, semper habent caput repletum. Secundo, uentriculus frigidus, & ipsum

etiam cerebrum debile fortasſis, ut non concoquat proprium alimentum. Si enim calidum eſt caliditate ignea, non concoquit, ut debet. Deinde ſiccius eſt, ut ex toto habitu capillorum & temperatura conſtat. Sunt enim tempora plana, & tota facies tornatilis. Conſiderata temperatura membrorum principalium: etiam oculi temperatura uidenda, quia ſemper actio ſequitur diſpoſitionem paſsi, ut uult Ariſtoteles. Hic nunquam habuit perſpicaces oculos, ſed ſemper fuit diſpoſitus ad tales paſsiones, & circa oculum ſiniſtrum uidemus magnam copiam humidi, tendentem uerſus pupillam, ita ut media pars pupillæ obducta ſit à ſuperiori parte, quæ impedit uiſum. Ita ut cum manum inſpiciat, non totam uideat. Habet & aliud ſymptoma, quod non apparet, ſed ex eo audiuimus. Circa noctem uidet flammas, & ueluti ſcintillas, quæ ſymptomata cauſas habent ualde conſimiles temperaturæ, iam antea enarratæ: quæ multo in ocio inordinate poſtea aucta eſt. Cauſam credo multitudinem materiæ uiſcoſæ, pituitoſæ, & aduſtæ deſcendentis ad eam partem, quæ eſt inter corneam, & pupillam, & credo iam incipere ſuffuſionem, ſicut ſatis apparet ex dictis. Imagines aũt illæ apparent propter ſpiritus perturbatos à uaporibus eleuatis. Ignis apparet ueſperi, propter retentos ſpiritus, ut Galenus refert de frictione oculorũ, quia ſpiritus, qui ueſpertino & frigidiori aëre reprimuntur, condenſantur, & poſtea eliciuntur lucidi, ſicut fit in ictu.

PROGNOSTICVM. Quod ad deſcenſum aquæ, & materiæ pituitoſæ, nunquam hactenus uidi curatum aliquem, qui maculas illas haberet, quin ſemper perſeuerarent. Cum eſt integra ſuffuſio, chirurgica manu curatur, ſed non perſeuerat, imò pleriq; poſt in deterius recidunt, ut & Germani prouerbium habent. Nil prodeſt oculis, quare præſeruatione opus eſt. Abſtergatur potius cornea, quàm remoueantur illi humores, ſi tamen fiet curatio, imagines quæ apparent tollentur, & fortaſsis curabitur integra ſuffuſio.

CVRATIO. Materiæ aſcendentes ad caput, diuertendæ ſunt, & auertendæ, ut non aſcendant, & ſi quid aſcendit, id ſenſim euacuandum, & corroborandum caput, ne recipiat, magis tamen auertenda materia ad partem oppoſitam, & ut ſolemus, primo uniuerſalem curam præmittere, facienda primo uniuerſalis euacuatio corporis. Sanguis fortaſſe mittendus, ſi ob calores poſsimus. Melius igitur ut expectemus autumnum, donec iſti calidi dies prætereant, poſtea in autumno ordine procedere poterimus. Poſt uniuerſalem purgationem in auerſione ſpem ponerem, primo cauterijs, quæ auerterent materiam ad partem oppoſitam, & maxime diſiunctam. Si non uolumus diuertere etiam, ſed auertere tantum, & ſic tutior in tibijs. Sed ego in brachijs facerem, quia ſimul etiam uelim diuertere à loco, & auertere. Secundo diuerſionem facerem per pharmaca ſtatutis diebus, uel bis in ſeptimana uterer pillulis, quæ facerent materiam ſemper deſcendere, & maxime Hiera prædicatur à Galeno. Confortarem quoq; caput lotionibus. Sternutatoria cauerem, quia attrahunt materiam ad loca uicina loco affecto, ſed maſticatorijs uterer. Habet familiaria Electuaria, quæ in uſu ſunt, & à V. E. ordinabantur.

De oculis lachrymantibus ex deſtillatione: quæ maxillam etiam, aures atq; dentes uexat, pro Iudæo Turcico.

Conſilium LXXXI.



OPORTET nos conſiderare ueram rationem horum ſymptomatum, ideo ſciendum, quæ ſit naturalis diſpoſitio corporis, ut poſsimus uidere naturam morbi, & ueram curam. Quantũ ad habitum corporis, qui exterius apparet, ut nigredo, bonitas intellectus, &c. ſtatuo hũc eſſe calidũ, & in qualitatibus paſsiuis ſiccũ per exceſſum. Quod enim habet uenas latas

indicat hepatis caliditatem, pulsus magnus, neq; audax, neq; timidus est, indicant temperiem cordis. Renes quoq; calidi, cæterum omnia indicia sunt uentriculi frigidi. Semper enim hoc contingit, ubi est magna caliditas hepatis, sequitur frigiditas uentriculi. Consumitur enim multitudo carnis, quæ est in fundo uentriculi. Nec omentum pingue est, nec musculi habent debitam crassitudinem. Habet ergo primum caliditatem hepatis, quod dum attrahat nutrimentum à partibus uicinis, facit, ut sit uentriculus frigidior. Deinde abundat excrementis capitis plurimis, & tamen non uidetur tanta imbecillitas capitis. Nec cerebrum multum calidum est, excrementa etiam non sunt excessiui caloris, lachrymæ non habent salsedinem, sed potius ea procedere uidetur à quadam admistione pituitæ salsæ, non multum tamen uitiosæ: ergo necessarium est membrum esse frigidum. Excrementum enim rationem membri, cuius est excrementum, ostendit: frigiditas autem est potissima causa pituitæ: excedit igitur cerebrũ in frigiditate: ut non satisfaciat proprijs actionibus, nõ multum tamen excedit in frigiditate, & mala ratione uictus potest esse factũ frigidius: siccitas autem in cerebro manifesta est, facta comparatione ad cerebrum hominis temperati, uiget intellectu ratione siccitatis, ut est apud Aristotelem, qui asserit sapientes omnes esse melancholicos. Cum igitur membra essent parata ad dispositionem præter naturam, primo caput redditum est seipso debilius, quare superfluitates aliorum membrorum recepit, & fit hoc præcipue in ijs hominibus qui calidum habent hepar, & frigidiorem uentriculum, & sunt maxime dispositi ad capitis repletionem. Recipit igitur caput excrementa ratione membrorum mandantium, & suæ imbecillitatis 2. de diff. feb. Tum caput est repletum, & in eo materia collecta est, cum præsertim in ratione uictus etiam peccaret. Lachrymæ erant subsalsæ, plurimum pituitæ ascendebat, eaq; aliquid adustionis habebat, unde factæ sunt lachrymæ salsæ. Postea cum accessisset mala uictus ratio, & quia dormiuit sub dio, & alia fecit ad præparandos uarios humores, & uapores conducentia, congregatis plurimis excrementis, non tantum sunt expulsa ad oculum, sed etiam ad maxillam eiusdem lateris descendit humor, & carnes illæ laxæ receperunt, unde destillarunt ichores quandoq; crassi & purulenti. Albedo autem erat non ratione puris, sed quia pituita alba est. Quod autem maxilla non mouetur, non est mirum, cum ex repletione musculorum fiat hoc, ut non possit moueri, & reliqua accidentia in dentibus & auribus, in quibus grauitatem sentit, omnia ab hac causa processerunt. Hic nascitur difficultas, utrum perseuerante lachryma iam duobus annis, sit facta fistula, seu foramen sensibile, à cerebro ad locum illum, aut potius ut porus, quod non est adeo inconueniens, cum à natura hoc modo fiant in pueris.

PROGNOSTICVM. Si uult seruare exquisitam uictus rationem, spero quôd curabitur.

Curationis autem huius affectus, quo affligitur hic uir, potissimum fundamentum est, ut prohibeamus materiam, ne destillet: hoc uerô neutiquam facere possumus, nisi membris mandantibus prospiciamus, ita quôd tota ratio curæ consistat in eo, ut membra corroborentur, hepar scilicet, uentriculus & cerebrum, ne generentur excrementa in corpore. Quod maxime fiet recta ratione uictus, in qua quidem cum multipliciter delinqui possit, in aëre, cibo, potu, & reliquis, ideo curabit ut sibi uiuat, & non alijs, quare non amplius peregrinabitur. Proposita recta ratione uictus, bis in anno purgabitur, uere inquam & autumno. Modus uerò purgationis erit iste:

℞. Specierum hieræ simplicis ʒ 2.
Cassiæ ℥ 1.

Fiat bolus, detur ante prandium hora una. Postea utatur septem uicibus infra scripto syrupo:

℞. Syrupi de stœchade
De infusione rosarum ana ℥ 1.
Decoctionis fœniculi
Anisorum
Rosarum ℥ 4. Misce.

Sumat

Sumat deinde infrascriptam medicinam:

℞. Pillularum cochiarum ℈ 4.

Cum melle rosato fiant pillulæ, quas sumat mane cum custodia. Interdum una hora ante cœnam sumat tres infra scriptarum pillularum:

℞. Aloes optimæ
Agarici electi ana ʒ 3.
Myrobalanorum chebulorum ʒ 2.
Nucis muscatæ ʒ 1.

Puluerizentur & commisceantur, deinde aspergantur cum succo rosarum, & permittantur exiccari: postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ pro drach. 3. uel sumat pillulas de hiera simpl. solas, uel cum Rhabarbaro aloe: in hyeme uerò pillulas de tribus. Mastichen masticet mane, & expuat. Pro confortatione infrascripto remedio utatur:

℞. Tutiæ optime præparatæ
Corticum ouorum puluerizatorum
Aloes optimæ ana ʒ 1.

Inuoluantur in panno lineo, & fiat pila. Infundatur in aqua fœniculi, suspensa cũ filo: postea sæpe in die exprimatur ea pila in oculos, uel sola aloe puluerata in aqua rosarum posita, quæ roborat, abstergit, & purgat oculos ut uentriculum. Si uerò perseueraret mala dispositio oculorum, & sentiret se non leuari cum remedijs suprascriptis, fiant cauteria & fontanellæ in utroq; brachio supra cubitum, per spacium quatuor digitorum parte exteriore tenendo semper aperta cum pila cerea, sicut solet fieri. Corroborentur autem membra, hepar, uentriculus, & caput: & inter reliqua maxime laudo zuccharum rosatum, quod uidetur esse proprium morbis uentriculi & hepatis: abstergit enim, corroborat caput, & prohibet ascensum uaporum. Habet decoctum ex malo granato, balaustijs, rhu obsoniorum, hypocistide, & similibus in uino, quo os abluatur. Caput etiam corroboretur calefacientibus, aspergendo ei pulueres, tum etiam decoctis factis ex maiorana, camomilla, agarico, & cum sapone confecto cum agarico, abluendo caput uesperi, & postea domum non egrediatur. Caputpurgia hic quoq; conueniunt, quibus etiam Galenus in morbis oculorum utitur. Quòd si aliquis dicat hoc esse male factum, quòd diuertamus materiam ex cerebro per locum affectum, is aduertere debet, quòd tunc hoc licet facere, quando exquisitissime corpus est purgatum: quam exquisitissimam purgationem nisi præsupposuissem antea ab eo fieri debere, nunquam ei masticatoria proposuissem: gingiuas enim etiam habet paratas ad fluxus, neq; tuta essent caputpurgia: diuersiones potius fierent ad partes posteriores, cum frictionibus & cucurbitulis siccis in dorso. Sed his non iuuantibus, postremo (ut iam monuimus) ad cauteria erit confugiendum.

Pro muliere, laborante Morphæa in facie.

Consilium LXXXII.

D. Crassus.



NObilissima mulier, patitur defœdationem in fronte, quæ descendit infra oculos, & occupat partem aliquam faciei, à Nouembri usq; in hunc mensem Aprilis. Credo eum esse morbum, qui Græcis ἀχώρ dicitur, & prouenit à quouis humorum malorum, qui mixtus sanguini corrumpit eum, & à natura inde ad cutim expulsus, eam uitiat. Euacuatum hactenus est corpus secta uena, datum postea Rhabarbarũ ex infusione, nec tum mitigatus est morbus, sed potius exacerbatus. Applicata quoq; localia sunt extrinseca, quæ exiccarent, & roborarent, nihil profuerũt, ita ut uideatur melius habere, cũ nihil exhibeatur. Vnũ est mirabile in hac muliere, semper enim augetur morbus, cum patitur suos menses.

MONTA-

MONTANVS. Si uolumus aliqua afferre remedia huic dispositioni præter naturam, qua laborat nobilissima fœmina, oportebit prius diligenter uidere ipsam dispositionem, â quibus causis pendeat. Et licet ego ante hac non uiderim, quia tamen ex hac accesione, & ex dictis uestris, potui intelligere naturam huius defœdationis esse talem: Color subalbidus est, cum nigredine quadam, ita ut color cineritius ex albo & nigro compositus sit. Quod ad substantiam, habet abscessum, & ulcus est ex materia adusta, ac sicca, quod si scalpatur profundius, sentitur humiditas emanans. Abscessus satis magnus est, sed aliud aduertendum, serpit, & dilatatur per longum & latum descendendo. Habemus igitur abscessum substantiæ terrestris, cum humiditate, quæ magis in profundo est eius materiæ, ut sit quasi serpigo quædam. Primo inquiramus nomen, & postea eius causas. Impetigo est nomen latum, & multa significans, & uere (sicut ille dicit) nomina sunt, sicut moneta & pecunia, tantum ualent quantũ uolumus. Si impetiginem intelligimus, non eam, quam Plinius Mentagram uocat, quæ deterior est, quàm hodie sit morbus Gallicus, sed de eo morbo (quem uulgo Volaticam uocant) eo sensu non est impetigo, uel lichen, quia is morbus tantum in extrema cuticula est, hic uerò totam cutim occupat, & est longe deterior. Quæritur, an sit lepra antiquorũ, & uidetur quod non: lepra enim, non quæ hodie sic dicitur, sed antiquorũ, proportionata est Elephantiasi, nisi quôd non carnem & ossa occupat, sicut Elephantiasis, sed cutim tantum, estq; morbus uniuersalis. Huius uerô Dominæ morbus est particularis, frontem tantummodo occupans. Num igitur ἄλφος est, uel λευκὴ; omnino aliquid tale uidetur, est enim Alphos albus, niger & mixtus, quam uulgo Morphæam albam, & nigram uocare solent. Supponatur igitur morbus huius Dominæ esse ex genere Alphorum. Sed quandoq; pituita, quandoq; bilis, quandoq; humor melancholicus aduruntur. Quæritur, qui hic humor aduratur. Si causas extrinsecas, existentes in corpore, & intrînsecas, & signa etiam pathognomonica, quæ subsecuta sunt, consideramus, dicimus humores mixtos aduri, maxime tamen biliosos. Primo de intrinsecis, quia in similibus facilis transitus. Si quæ unquam mulier â me uisa est, in qua dominatur calor excedens, hæc certe est, ut colligi potest ex colore, motionibus, multitudine mensium, tot pueris genitis, quæ omnia caliditatem arguunt. Et cum caliditas totius sit ratione hepatis, & cordis calidi (ut Galenus refert lib. 2. Artis paruæ) sequitur quod utrunq; membrum, hepar & cor calidum habeat, id quod etiam ex suis proprijs signis colligi potest. Est coloris subnigri, cum rubedine, est rubedo obscura ad nigredinem tendens, quod arguit adustiorem sanguinẽ in hepate generari, & magis excoqui. Ipsa etiam constantia animi caliditatem cordis arguit, & motus arteriarum magnus. Ergo caliditas maxima est, quia, ut Galenus ostendit, qui calidi sunt, tantum sine excessu qualitatis alicuius passiuæ, abundant carne, sine pinguedine, & ieiunium facile ferunt, quia bono alimento abundant. Quibus humiditas accedit, plus habent pinguedinis quàm carnis. Hæc modestissima Domina est carnosa admodum, sine pinguedine. Ergô calida, sine humiditate. Neq; adsunt signa alicuius siccitatis: unde perpetuo tali calore existente, qui non retundatur ab humiditate, redundat sanguis, seipso magis excoctus. Ideo multi aggregati humores, sanguis plurimus, fœculentus & aptus, ut aduratur. Bilis etiam plurima, quæ propter nimium suum calorem facile aduritur. Delinquit postea in sex rebus non naturalibus, sicut semper fit, in talibus temperaturis, habent enim sanitatem integram, non facile læduntur, ideo non sibi præscribunt ullam regulam uitæ, uescuntur rebus sibi forte fortuna oblatis, & mulieres nobiles non exercentur, nunquam egrediuntur domo, nisi in diebus festis, hinc sunt generatæ cruditates, & multiplicata est pituita, ratione multitudinis ciborum, & pauci exercitij, quæ fit postea acrior in corpore calido & sicco, propter ulteriorem adustionem. Præterea consueta est uesci plurima carne bubula, ex qua, quod concoquitur, generat humores crassos & adustos, quod non concoquitur, cruditates. Et ita multæ accesserunt causæ extrinsecæ, præter intrinsecas, accidentia animi quam plurima. Habet filios multos, & magnam familiam, est prompta & ingeniosa, omnia uellet ipsa procurare, ex quo plurimum augentur humores

mores adusti. Audio quoq; aliquot menses esse, ex quibus non dormit. Vigiliæ autem faciunt abundare humores malos, & ita aggregati humores adusti plurimi diuersarum materiarum, quos natura quærens exonerare, huc expulit. Et quia, ut Galenus dicit: Cutis locus est, ad quem natura solet omnia excrementa expellere, hicq; est calor uigens, non obtusus ab humiditate, nec debilitatus â siccitate, ideo uerisimile est, non tantum ad hanc partem, sed etiam ad alia loca materiam expellere: unde menstrua copiosissima habet, cum sit quadraginta annorum, & menses soleant deficere quadragesimo quinto anno, uel quinquagesimo. Ipsa autem nunc plus menstruis abundat, quàm dum erat iuuenis, ideo etiam per alias partes expelli materiam, uerisimile est, per secessum uidelicet, urinam, transpirationem insensibilem. Sed hæc materia crassior est, quàm ut possit per transpirationem expelli, ideo contingit, quod dixit Galenus, quôd cum materia ibi firmata, non possit expelli, producat diuersos affectus, & pro diuersa materia, generet diuersas species morborum, lepram, impetigines, morphæas. Ergo cum & hic tanta sit copia materiæ, ut per menses, urinam, secessum, transpirationem insensibilem non possit tota expelli. Fertur igitur ad cutim, & quia crassa, ibi hæret, & in facie potissimũ. Et quia meatus ibi ampliores, & materia per se â calore eleuatur, primo frontem occupauit, ubi pori laxi: & minor est resistentia ratione caloris, quia ibi non musculi infarcti carne, ideo ea pars frigidior, quàm ubi plus carnis est, & uenarum: ideo & imbecillior, & ad eam expelluntur excrementa. Hinc patet natura & causa morbi, & sua etiam sequuntur symptomata, quia dominatur bilis, ideo serpit. Est enim proprium & pathognomonicum signum bilis, facere herpetas, & quia non simplex bilis, sed alij quoq; humores admixti, ideo color in nigro subalbidus est, color albus pituitam admixtam, color niger, & ipsa substantia terrestris, & crustacea, humorem melancholicum adesse testantur. His ita se habentibus uidetur manifesta natura morbi, humores adsunt adusti, & subtiliores, ideo non profundum occupant, ut humores crassi, nec extremam cuticulam tantum, sicut impetigines, cum materiæ sunt subtiliores. Materia crassa est, quæ eleuatur quidem, sed pars crassior subsidet, ita ut totam cutim occupet, & exit pituita, quæ paulatim fit acrior, & ultimo facit τὴν ἐχάραν. Quare in causa sunt hi humores tres, bilis, melancholia, pituita, omnes adusti, & ex hac mixtura, fiunt maculæ in facie, in alijs partibus non itidem, quia materia expellitur per alias uias, alioquin fortassis in longe periculosiorem dispositionem incideret. His ita se habentibus, cum potissimum causa huius dispositionis sit intrinseca, de prognostico unum dicam. Cum essentialis sit ea temperies, & hepar calidius, difficulter tolletur. Oportet enim, ut inquit Galenus, hominem uacare ab omnibus curis, tertio libro artis paruæ, & de tuenda sanitate. Ad hæc, ut corrigatur temperatura naturalis, opus est multo tempore, & tamen difficillime tolli poterit, & uix tandem emendatur, & insuper est periculum, ne succedente ætate, cum deficient menstrua, & talis caliditas hepatis manere soleat, omnia sint futura deteriora. Credo aliquã partem curationis in euacuatione sitam esse, cum sit repletum corpus, & generet plurimos humores adustos, qui sunt educendi. Sed tamen in illa non consistit cura integra, sed potius in extrinseco quodam impedimento, quod auferendũ est, sicut dicam. Nunc in uere sumus, in quo humores mobiles facile euacuantur, facerem igitur purgationes exquisitissimas, non tantum uentriculi, & eorum, quæ in primis meatibus continentur, sed totius ambitus uenarum. Quo facto, facilius erit alterare membrum. Et quia corpus est obediens, darem lenitiuum ex Cassia, quo facto, darem quoque syrupos alterantes. Et in hoc casu, sero nihil præpono, ac poterit sero multum, & utiliter uti. Exhiberem itaque octo aut decem uncias, libram etiam, omni die, si uentriculus toleraret, adderem etiam syrupum acetosum simpl. oxymel etiam quod incidit humores grossos, & facit penetrare, darem unciam unam syrupi acetosi, cum succo Fumi terræ, & exhiberem alios conuenientes syrupos. Facile enim in tam fœlici temperatura motum aliquem faceret in purgando, cum præsertim serũ etiam subducat aluum, neque hic uererer confectionẽ Hamech, cuius darem ℥. 3. cũ decoctione

Thama-

Thamarindorum, & syrupo rosato, & uiolato, qui refrænarent calorem, & (quod ferè omiseram) dum acciperet syrupos, mitterem sanguinem è basilica dextri lateris. Facta incisione, acciperem idem serum caprinum, & infunderem in id Myrobalanos, Epithymum, folliculos senæ, Polypodium, & adderem radices Ellebori nigri, & euacuarem humores adustos ea facilitate, sicut solemus euacuare in morbo Gallico cum syrupis nostris, & ita fierent hæ infusiones, ut in unaquaque esset drach. s. Corticum radicum Ellebori, & possent corrigi cum seminibus citri, & liquiritia. Hæc enim sæpissime experior fœliciter in educendis humoribus. Vtatur postea recta ratione uictus, & crebro ac multum accipiat sacchari rosati partem, & singulis septimanis Cassiam simplicem, ante prandium hora una. Hæc enim euacuat humores crassos, & refrigerat hepar. Si uentriculus nimium relaxaretur, adderem uel puluerem Rhabarbar. uel Sandalorum. His omnibus factis, si nondum perfecte curata esset, iuberem bibere aquas Veronenses. Vidi enim Magnificum quendam uirum Venetum ex earum potu curatum esse ab ulceribus pessimis phagadænicis. Ideo crederem, quòd etiam huic plurimum conferrent. Quantum uerò ad localia attinet, ut audio, læditur à quocunque adhibito, quia materia est adusta, ideò nihil omnino apponerem ante perfectam euacuationem. Sed postea, ubi facta esset purgatio exquisita, si uellem extinguere calorem, & amouere malam illam dispositionem, non uideo remedium melius, & quod magis sit ad propositum, quàm est illud Galeni ex Solatro, cum oleo rosato contrito in mortario plumbeo. Sed illud tamen ipsum non applicarem, nisi completa purgatione. Post emundationem destillentur aquæ, ex succo Limonum, & Thure masculo, & eis sæpius utatur.

Ad maculas faciei, pro nobili muliere.

℞. Olei abietis	℥ 1. s.
Thuris masculi	℥ 1.
Succi limonum	℔ 1.

Contundatur Thus, & postea cum reliquis misceatur, & ponatur in balneo Mariæ, ad lentum ignem, per horas 12. postea distilletur ab artifice, & seruetur aqua ad abluendam faciem, oleum ad inungendam.

Ad soliditatem dentium.

Consilium LXXXIII.



Vtatur Vitrioli oleo, bene facto. Montanus retulit se didicisse ex quadam muliere Curtisana, ad quam cum uenisset admodum iuuenis, post quindecim annos in eodem fere statu eam reperit, quæ dixerat ex oleo Vitrioli se hoc habere, quòd dentes, quos in iuuentute pessimos habuerat, pulcherrimos haberet & firmissimos, gingiuas etiam firmas, & addidisse, quòd uideretur sibi ob eius usum tardius senescere. Vsa erat autem singulis diebus una aut altera guttula, gingiuas & dentes leniter fricando. Montanus his dictis pro curatione cuiusdam hæc addidit:

℞. Sandaracæ, id est uernicis		
Mastiches	ana	℥ 1.
Gummi Elemi		
Terræ sigillatæ		
Boli armeni	ana	ʒ 1. s.

Gummi dissoluantur in aceto Scyllitico, & reliqua puluerizentur. Postea cum oleo Terebinthinæ fiat linimentum addita modica cera, & ut prius dixi, mane fricentur dentes cum panno lineo intus & extra, suauiter tamen. Deinde lauentur cum uino aroma-

aromatico. Postremo fricentur leniter cum prędicto linimento & dimittatur, ad incarnationem & purificationem dentium. ℞. Folia Lentisci q. s. aceti Scyllitici partem unam, aquæ partes duas. Coquantur ad consumptionem aquæ, & os eo calido abluatur, tenendo illud aliquandiu, & leniter gingiuas fricando.

De destillatione ad dentes & gingiuas & ardore urinæ pro quodam mercatore Germano.

Consilium LXXXIIII.



AVDITIS omnibus dispositionibus præter naturam, quæ in hoc Nobili uiro inueniuntur, & mature his consideratis, iudicauimus fundamentum totius curationis ad duo potissimum esse referendum: ad rectam scilicet uictus rationem, & opportunam medicinarum applicationem, illud pręcipue admonentes, & testantes medicamenta prorsus nihil profutura esse, imô etiam nocitura, nisi recta uiuendi ratio adiungatur, ut erat sententia Galeni. Quantum igitur ad uictus rationem attinet, oportebit primo, ut ab omni aëris excessu caueat, præcipue tamen frigido, & humido. Vnde nec in terrenis habitationibus immorabitur, necq; habitabit ubi fenestrę ad Septentrionem sunt expositæ, pręcipue hyemis tempore, nec noctu dormiat fenestris apertis, aut denudato corpore, sine stramentis. Euitabit etiam radios lunares, & omnino in nocturno aëre immorari. Venti præterea, cuiuscunq; generis, sunt illi contrarij, præcipue tamen Auster & Boreas. Cauebit ab omnibus animi motibus, præcipue tamen ab ira, & mœstitia. Post prandium, & cœnam nec scribat, nec aliquid intentius cogitet, sed hilariter, & animo tranquillo cum amicis confabuletur. Vtatur temperato corporis exercitio matutinis horis, citra sudorem deambulando. Studebit singulis diebus naturaliter alui beneficiũ ut habeat, quod si aliquando defecerit, mane sumat horis tribus ante prandium ℥ 2. uel 3. usq; ad ℥ s. Terebinthinæ Cypriæ, quæ non tantum aluum leniet, sed optima etiam erit ad renes expurgandos, & prouocandam urinam, quo auxilio maxime indiget. Ideo consulo, ut bis singulis septimanis hoc utatur auxilio, etiamsi alioqui uentris beneficium habuerit. Somnum meridianum quam maxime euitabit. Est enim suis dispositionibus omnino contrarius, & præcipue destillationi catarrhi. Cibo inter omnia utetur quã maxime simplici, nihil enim illi deterius, quàm epularum uarietas, & multitudo. Sed & uino modice utatur, quod sit substantia tenue, limpidum, transparens, maturũ, nec dulce, nec astringens, uiribus mediocre, quod parcissime bibat. Cauebitq; omnino, tanquã á peste, á compotationibus, necq; bibat inter prandium & cœnam, euitabit piscium omnium esum, præsertim Venetijs, ubi pisces, quanto gustu iucundiores sunt, tanto sanitati deteriores. Fugiat omnem usum lactis, & quæcunq; ex lacte conficiuntur, sed á caseo præcipue sibi temperabit. Abstinebit á pastilibus, leguminibus, rebus frixis in sartagine, ab oleribus crudis, ab omnibus cibis, qui crassum & uiscidum humorem generant. Vnde & carnes agnorum sunt illi quàm maxime aduersæ, forte etiam magis quàm porcinæ, de agnis loquor minoribus. Nam si haberi possunt anniculi, illos reliquis omnibus carnibus præferrem. Inter prandium & cœnam nouem saltem horæ intercedant, fugiatq; semper satietatem, & repletionem. Parcius tamen cœnet, quàm prandeat. Quanto enim erit cœna parcior, tanto coctiones alimenti erunt meliores, & minus redundabit catarrho, & reliquis excrementis. Cum hac diligenti uictus ratione, quæ perpetuo illi obseruanda est, uel nullo modo est incipienda, nisi sit animus quoq; persequendi, spero quòd maxima pars curationis sit perficienda. Vt melius tamen, & tutius perfici posit, medicamentorum quoq; auxilium non contemnat, illudq; in primis obseruabit, ut singulis annis in uere purgetur, quod etiam summopere laudarem in autumno. Sit autem purgatio hunc ferè in modum.

 ℞. Electuarij

℞. Electuarij de Sebesten ʒ 10.
Specierum Hieræ simp. ℈ 4.

Misce cum saccharo, fiat bolus, dandus tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Oxymellis Scyllitici
Syrupi Byzantini compl. ana ℥ 1.
Decoctionis Ceterach
Cichorij
Capillorum Veneris ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro nouem. Sumptis syrupis, accipiat medicinam infrascriptam.

℞. Confectionis Hamech ʒ 3.
Oxymellis Scyllitici ℥ 2.

Cum aqua Betonicæ, fiat potio breuis danda in aurora cum custodia. Quòd si abhorreat à potu, accipiat pillulas aggregatiuas pondere ʒ 1, s. & fiant pillulæ, num. 7. sumendæ in aurora cum custodia. Magis tamen laudo potum, si tolerabit. Peracta huiuscemodi purgatione per 15. dies continuos secuturos, accipiat hora una ante prandium & cœnam ℥ s. optimi sacchari rosati. In medijs uero temporibus, inter purgationes ordinarias, ut efficacius possit præseruari, non dimittet usum Terebinthinæ Cypriæ, de qua antea locuti sumus. Præterea in toto æstatis tempore, laudo, ut ter, uel quater in mense sumat ʒ 1. optimi Rhabarbari puluerizati cum ℥ 1. Sacchari rosati opt. tribus horis ante prandium. In temporibus uerò reliquis optimæ erunt pillulæ, de tribus Ruffi, quæ conficiuntur ex æqualibus partibus Myrrhę, Croci, & Aloës, ut sumat ʒ 1. per horam ante cœnam eodem modo, ter uel quater in mense. Vbi uerò ardor ille urinæ perseuerabit, bibat singulis diebus mane, antequam domo exeat ad sua consueta negocia ℥ 10. Vel libram unam iuris pulli, in quo decoctæ fuerint Liquiritia & duæ radices Althęæ, manipulus foliorum Maluæ, & ℥ s. Seminis Citoniorum: ex quibus facta forti expressione, bibat hoc decoctum calidum, perseueret autem per plurimos dies, erit enim remedium efficacissimum, & tutissimum ad ardorem urinæ sedandum. Vnum tamen est præcipue animaduertendum, quod in uictus ratione omiseram, ut quantum fieri potest, abstineat à coitu, nihil enim magis contrarium suis dispositionibus, ita ut si omnia fiant, & in hoc tantum delinquat, plus poterit hoc solum ad destructionem, quàm reliqua omnia ad conseruationem. Et si hæc omnia diligenter obseruauerit, spero illi omnia fœliciter successura, cum auxilio summi & omnipotentis Dei, cuius nomen sit benedictum. Ad exiccandas gingiuas, dentesq́ firmandos, optimum præsidium, & facile parabile: primo, ut semper mane suauiter fricet dentes intus & extra panno mundo lineo. Deinde abluat os cum uino albo aromatico, in quo nulla sit sensibilis frigiditas, postea teneat in ore inter dentes commotos, & gingiuas affectas modicum aceti Scyllitici, & quanto diutius tenebit, tanto melius. Studebit etiam habere frondes Lentisci uiridis, quas facile habere poterit, & semper aliquid leniter ex fronde contusa teneat in ore. Dictamnum etiam Cretense, quod nunc passim habetur Venetijs, teneat in ore assidue leniter masticando. Calamus etiam aromaticus, & Zedoaria, si in ore teneantur, & masticentur, hoc idem præstant. Decoctum etiam ligni Indici in uino albo aromatico, quo frequenter dentes colluat, summopere confert. Patauij 20, April. Anno Christi 1550.

De destil-

671
510



De destillatione à capite, ulceribus, animi deliquijs, epilepsia, imaginationibus melancholicis, & alijs plurimis symptomatis pro Marchione quodam Montisferrati.

Consilium LXXXV.



VPpposita tali temperatura nobilissimi uiri, qualem audiuimus, quæ dupliciter est inæqualis: primo secundum totum, cum recedat à temperamento per calidum & siccum: secundo per membrorum nobilium inæqualitatem & contrarietatem: est enim, ut refertur, frigidioris uentriculi, & calidioris hepatis. Supposita inquam huiusmodi temperatura, dicamus hoc corpus paratissimum esse ex propria sua natura ad multa magnarum ægritudinum genera, & perpetua præseruatione egere. Quandiu ergo fluebant hæmorrhoides & sanguis etiam è naribus, utrunq; magna etiam copia, ut intelleximus, & quandiu fistulam in ano apertam & fluentem sustinuit, ob tales diuersiones, purgationes, & deriuationes, corpus hoc aliquanto melius habuit: ubi uero omnia suppressa sunt, non sine ratione destillationes, ulcera, animi deliquia, & forte etiam accessiones epilepticæ, imaginationes melancholicæ, febres acutæ, pustulæ, & exanthemata in cute, stupores & grauitates capitis, aliaq; id genus successiue infestarunt, infestantq; nobilissimum uirum. His ergo omnibus multisq; alijs, quæ proculdubio progrediente ætate succederent, nisi uita intercipietur, prouisurus, proponam duo communia necessario tam in præseruatione, quàm in curatione seruanda: primo diligentem uictus rationem: secundo auxilia quæ haberi possunt, tum per pharmaciam, tum per manuum operationem. Quantum ergo ad uictus rationem, circa aëris qualitatem consulo, ut omnes uitet excessus tam caloris quàm frigoris: propterea æstate atq; hyeme regetur diligentius quàm temporibus medijs: æstatis enim calor sanguinem adurit, & humorem præparat melancholicum: hyemis uero frigiditas auget uentriculi imbecillitatem, crudos humores & flatus generat, & in his omnia sunt semina ægritudinum. In utroq; ergo excessu ea cura abhibenda est, ut æstate à caloris iniuria, in hyeme à frigore, quantum fieri potest, se muniat atq; defendat. Somnum & uigilias ita moderetur, ut longe magis inclinet ad somnum: longe enim præstat in tali temperatura somnum excedere, quàm uigilias. Nihil autem magis perniciosum sibi existimet quàm animi insignes molestias, siue fuerit ira, siue mœstitia, siue timor: hæc enim omnia tanquam uenena caueat humores corrumpentia, membris principalibus perniciem afferentia, concoctionem omnem impedientia. Quærat igitur omni ingenio læte & iucunde cum gratis amicis uiuere, occasionesq; omnes alterandi animi euitet. Vsum ueneris neq; omnino interceperim, neq; admodum concesserim: parcius tamen eius usum eligerem ad excitandum potius corpus, quàm resoluendũ. Caueat quammaximè ad Venerem accedere uel post plurimos animi aut corporis motus, uel post ciborum plenitudinem. Studeat singulis diebus excrementa corporis reddere. Quòd si uel natura uel ægritudine fuerit impeditus, erunt remedia salutaria, ut tribus horis ante prandium uel tres drachmas terebinthinæ deglutiat, uel ius pulli, in quo decoctæ sint betæ, malua, mercurialis, & pruna dulcia, uel ut sumat cochlearia duo optimi aceti scilitici, uel ut manducet ac deglutiat drach. mediam optimi rhabarbari: hæc enim omnia excrementa alui optime educent, ac membra naturalia sine læsione corroborabunt. Corporis autem exercitio, quantum fieri potest, congruis horis incumbat, quę erunt maxime matutinę, sitq; exercitij genus longum potius quàm uelox, usq; ad insignem anhelitus mutationem & cutis humectationem: notumq; illi arbitror post exercitium muniendum corpus ab aëris frigidioris iniuria, atq; in loco tepido quiescendum, neq; ad cibi sumptionem accedendum, nisi ubi prorsus quieuerit anhelitus, & totius corporis aduentitius calor,

ita ut omnia ad pristinum statum redierint. Quantum ad cibi potusq; rationem attinet, obseruetur præcipue ne ingeratur nouus cibus, nisi pristinus prorsus concoctus fuerit & distributus, quo errore sicut pleriq; omnes delinquunt, ita ab eo maxime cauendum est, tanquam ab omnium malorum fonte & origine. Accedat ergo ad cibum cum naturali fame, quod ut fieri possit, parce comedat ac bibat tam in prandio, quàm in cœna: imô si bis in die comederet, corpus illud nõ toleraret, ut multi non tolerant. Laudarem ut potius semel tantũ singulis diebus uesceretur, quàm assidue importunis cibis sibi cruditates & humorum putredines compararet. Et hoc caput est & fundamentum curationis totius, sine quo reliqua omnia corruent, & necessario destruentur. Caueat etiam à ciborũ uarietate, ex ea enim prauitas concoctionis, putredo, cruditas, satietas nauseatiua, humorum malorum redundantia, & omne ægritudinum genus producitur. Sit ergo unico cibo contentus, eligatq; qui optimi sit alimenti. Vinum quærat maturum, colore medium & subrufum, substantia tenuissima, lucidũ, & transparens, neq; acidum, neq; adstringens, qualia multa sunt circa Mediolanum. De particulari autem ciborum electione nihil dicendum arbitror, cum nihil uulgatius, nihil omnibus magis expositum sit, quàm ea maxime expetenda quæ sint optimi nutrimenti, & facilis concoctionis: credoq; hæc omnia suę Dominationi iam usq; ad fastidium inculcata. Hæc igitur satis erunt quantum ad totam uictus rationem attinet. Reliquum est ad secundam partem propositam accedere, quæ circa medicationem & chirurgicas operationes uersatur. Pro medicatione igitur compertum habemus, corpora inæqualium membrorũ perpetua præseruatione egere: quacunq; enim diligenti cura circa uictus rationem adhibita, necessaria tamen pluribus excrementis redundant, quę nisi optime euacuentur, morbos pariunt. Ergo bis singulis annis hoc corpus euacuandum iudicamus, uere inquam & autumno: posseq; euacuationem hoc ferme modo perfici:

℞. Floris cassiæ		ʒ	10.
Rhabarbari puluerizati		℈	2.

Misce, & fiat bolus cum zucchararo sumendus mane ante cibum. Sequenti die bibat infrascriptum syrupum:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli completi			
Mellis rosati colati	ana	℥	1.
Aquæ boraginis		℥	4.

Misce pro uno, & sic pro alijs usq; ad septem. Deinde accipiat huiusmodi pharmacum:

℞. Confectionis hamech		ʒ	4.
Syrupi rosati solutiui		℥	2.

Cum aqua boraginis fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia. Quòd si forte à potione pharmaci abhorreret, loco eius sumi possent pilulæ aggregatiuæ pondere ʒ 1. s. uel bolus confectus ex drachmis 4. Confectionis hamech cum diacatholiconis drachmis sex. Perfecta hac euacuatione, per quatuor subinde dies laudarem ut mane & uesperi ante cibum unciam mediam sacchari rosati deglutiret. Quòd si etiam in purgatione ueris post secundum syrupum mitteretur sanguis è basilica dextri lateris, crederem hoc præstantissimum fore. Et hæc pro annua purgatione. Pro membrorum corroboratione præstantissimum esset, si bis singulis mensibus, imô etiam ter sumeret tribus horis ante prandiũ bolũ confectũ ex drachma una optimi Mithridatici, & drach. quatuor zucchari rosati. A reliquo pharmacorũ genere consulerem ut postea abstineret: neq; enim tot inculcare corpori pręsertim debili proficuum est, cum omnia illud habeant commune quòd humanæ naturæ aduersentur, secundum propriam substantiam. De stillicidijs, & potu aquarum thermarum, dicam quod sentio. Primo stillicidia in commissuris capitis prorsus respuo in hoc clarissimo uiro: est enim melancholicus, & augeretur exiccatio cerebri, quo nihil deterius melancholicis. Præterea caput, iudicio meo, destillationem illam non patitur, quoniam suapte natura non humidũ sit, imô potius siccum: sed destillatio prouenit ob multũ uaporum ascensum, quo caput iugiter



fugiter repletur. Est autem hoc maxime commune: primo, ut quicunque calidi hepatis sint, ad repletionem capitis sint paratissimi, quemadmodum affirmat Galenus tertio de locis affectis, secundo, quicunque frigidioris uentriculi sunt, perpetuam habent materiam crudorum uaporum per uias latas caput replentium. Non est igitur mirum, si clarissimus uir patiatur destillationes, quamuis etiam suapte natura sit sicci capitis, forte etiam calidi. Quantum autem huiusmodi cerebri temperaturis stillicidia thermarum sint aduersa, testatur Galenus sexto de sanit. tuenda. De potu uero thermarum, forte si quæ essent temperatiores, non nocerent, cum & membra naturalia euacuarent, & obstructiones aperirent, & robur etiam adderent. Hæc tamen iuuamenta fluxa temporaneaque essent, quibus postea succederet exiccatio ab omni thermarum genere inseparabilis: quam exiccationem quæ incommoda uitæ consequantur, omnes medici norunt. Ex his facile est uidere, quid ego de aquis thermarum sentiam. Quantum ad chirurgicam attinet operationem, laudo primum, ut quacunque arte fieri potest, commode fistula renouetur: plurima enim mala & orta & oritura arbitramur ex illius fistulæ suppressione. Quòd si etiam hæmorrhoides prouocarentur, quibus & antea fuit subiectus, forte & fistulæ uicem supplerent. Sed præterea summopere laudo ut cauteria fiant, non circa humeros, imò in utraque tibia in loco consueto. Membra enim naturalia sunt illa, quæ patiuntur, & caput in consensum trahitur: & ideo auersiones circa inferiora sunt faciendæ, credoque ex crurum cauterijs non mediocre successurum iuuamentum, præcipue si reliqua quoque instituta conuenerint. Omninoque illud concludimus, necessario aperiendos esse plures ueluti fontes, quibus redundantes huius corporis materiæ continue deriuentur, auertantur, & expurgentur.

De catarrho, tussi, anhelitus difficultate, dolore capitis cum uertigine, dolore podagrico, & œdematico tumore cruris, pro Duce Melphensi.

Consilium LXXXVI.

INtellectis his omnibus quæ à clarissimo Doctore diligentissime explicata sunt circa dispositiones præter naturam Illustrissimi, & Excellentissimi Principis, & proregis in Italia Regiæ maiestatis Galliarum: uidetur hæc esse summa: Patitur primo destillationẽ catarrhi ad partes subiectas, quæ interdũ difficultatẽ anhelitus inducit: assidua tussicula infestatur, non nunquam etiam podagrico dolore afficitur, ac præterea œdemate, & tumore crurum laborat, dolore etiam capitis, & uertigine non parum uexatur. Quæ cum à nobis diligenter perpensa considerataque fuerint, coniecimus probabilibus rationibus ducti, fontem primamque originem horũ omnium symptomatũ esse imbecillitatem membrorum naturaliũ ex frigiditate contractam, quæ quidem frigiditas excessit, tum longo ætatis prouectu, tum etiam mala uictus ratione in omnibus sex rebus non naturalibus. Hoc ita esse satis indicare potest tumor ille pedum œdematicus, & sanguis aquosus, qui ex fluxu hæmorrhoidis conspici solet. Ea igitur ita existente intemperie frigida tum uentriculi, tum hepatis, par est omnia consequi symptomata enumerata, præcipue cum his accedat quoque, ut audio, capitis intemperies frigida: plurimi enim uapores crudi tum à uentriculo, tum à toto corporis ambitu ad cerebrum ascendunt: itaque non mirum est, si inde destillatio continua generetur, cum ea materia uaporum sit perpetua. Sequitur etiam, ut raptu materiæ, & catarrhi descendentis secundũ locorum diuersitatẽ uaria sequantur symptomata, tussis inquã, anhelitus difficultas, dolores articulares, capitis etiã grauitas, dolor & uertigines. Quę cum ita se habeant, habita ætatis ratione, iudicamus Illustrissimum Principem multa præseruatione indigere, moresque ideo illi permutandos

tandos esse, ut proculdubio longe facilius sit præseruare, quàm curare. Quæ quidem præseruatio nullo modo à Medico fieri potest, nisi Illustriss. princeps eodem prorsus studio teneatur. Primo igitur tota uictus ratio immutanda est, aërisq; excessus omnes summopere uitandi, frigidi tamen præcipue & humidi. Cauebit flatus omnes, tam Austri quàm etiam Boreæ. Fugiat quantum fieri potest omnes animi molestias, atq; à cœna & prandio ociabitur animo & corpore, nihil uel intense scribendo aut cogitando, aut dictando, ut Principes solēt, sed molliter deambulabit. Neq; dormiet interdiu, nisi in tota ætate fuerit consuetus, uel plus æquo noctu uigilauerit. Si ergo dormiendum fuerit, somnus erit perquàm breuis, & si fieri potest, non decumbat. Procurabit singulis diebus, ut uenter obediat, & si natura defuerit, supplendū est. Propterea quàm maxime probauerim frequentem usum terebinthinæ Cypriæ: nam præterquàm quòd uentrem leniet, conferet etiam catarrho & pectori, neruos cerebrumq; corroborabit, urinā prouocabit, quod senibus præcipue maxime est expetendū. Si etiam caricis, aut ficubus aridis pinguioribus utetur, ferè ad eosdem usus conferet. Sumere etiam interdum oxymel scilliticum, uel acetū eiusdem scillæ, si uenter tolerabit, summopere proderit, non tantum ad molliendam aluum, sed etiam ad humores crassos uiscidosq; incidendos, ad tussim & podagram. Consulerem quoq;, ut aliquo illorum, uel omnibus interpolatim, & alternatim uteretur, etiam absq; leniendæ alui necessitate. Quantum uerò ad cibum & potum attinet, primo illi omnis mensa Principum lauta & deliciosa omnino interdicenda est: unico enim cibo & simplici contentum esse oportet, qui sit facilis concoctionis, & optimi nutrimenti. Neq; in eligenda materia multum immorabor, cum uulgatissima sit, habeatq; assistentem medicum prudentissimum & doctissimum. Potus sit uini minime dulcis, sed maturi, clari, limpidi, & unius saltem anni, non multum potentis, medij coloris, quod etiam parce bibat: abstinebitq; omnino à potu à prandio & cœna. Hac uictus ratione sibi proposita utatur, quæ nullo modo uarianda est, sed habitus in ea faciendus: habere enim in præseruatione, ferè totam spem debet. Laudo postea, ut nonnullis etiam medicamentis utatur, quæ possunt uentriculum & hepar corroborare, & ab illis intemperiem frigidam remouere. Laudo igitur ut utatur ante cibum diatrionpipereon, quod in rotulis ex saccharo conficiatur, uel diacalamento eodem modo confecto. Nonnunquam etiam summopere conferet usus Mithridatici antiqui, quod ego theriacæ prætulerim in Illustrissimo Principe. Vbi præterea compertum erit medico prudentissimo corpus idoneè euacuatum esse, neq; redundare excrementis, laudarem tunc temporis frictiones quoq; omnium membrorum, & balnea aquæ dulcis, in quibus tamen decoquerentur rosæ & chamæmelum, & aliquid etiam absinthij, ut simul & calor innatus augeretur, concoctiones difflationesq; fierent meliores, ac præterea tonus singulis membris adderetur. Quæ intentiones etiam augebuntur, si post frictiones & balnea totum corpus inungatur ex oleo garyophyllorum odorato, uel ex resina, aut gummi nucis muscatæ, quod iam deferri incœpit à Lusitanis: est enim præstantissimum remedium, quod multa experientia comprobauimus ad omnes artus corroborandos, contra podagram, & morbos articulares. Consulerem præterea, ut singulis annis Illustrissimus Princeps bis purgaretur, uere inquam & autumno: esset autem purgatio mitis, conueniens ætati, & nobilitati. Neque ego transcenderem in purgatione usum casiæ & Rhabarbari, augendo & minuendo dosim, prout purgatio bene succederet, & uirtus toleraret: nulla enim purgatio est tam exquisita, quæ perfici non possit his benedictis medicamentis, si modo dosim pro uiribus metiamur: nullus præterea humor est in humano corpore redundans, qui his duobus medicamentis educi non possit, siue ille sit crassus & uiscidus, siue terreus adustus, siue subtilis & biliosus, ut quotidiana experientia deprehendimus, & ut testatur quidem apud Græcos Actuarius, apud Arabes uerò Mesue. Non ergo hæc medicamenta excedenda putauerim. Quantū uerò profuturæ sint annuæ huiusmodi purgationes repetitæ in affectibus Illust. Principis, testatur Gal. tum in lib. Quos, quomodo & quando, &c. tū in meth. de missione sanguinis. Vt tamen melius præseruari

possit,



posſit Princeps Illuſtriſsimus, non diſpliceret, ubi prius aliquanto tempore omnia, quę diximus, recte peracta fuerint, accederet etiam ad utriuſq; cruris cauteria: plurimum enim poſſunt in auertendis uaporibus, & humoribus, qui raptum habent ad caput. Conſulo etiam, ut familiarem habeat uſum, ut mane maſtichen mandat, ut inde caput purgetur, uel garyophyllum, uel portiunculam nucis muſcatæ, uel folia dictamni Cretenſis, quæ non ſint arida. Iſta enim plurimum poterunt ad expurgandum caput, neq; aſcenderem ad ualidiores apophlegmatiſmos, ſed his tantum eſſem contentus. Quantum uero attinet ad errhina, quæ uulgo caputpurgia appellantur, dimitterem huiuſmodi auxila in Principe Illuſtriſsimo, tanquam quæ nimis excutiant, agitent, & commoueant. Hæc omnia ſi diligenter, & ſuo quoq; tempore recte peracta fuerint, ſpero Illuſtriſsimum Principem præſeruandum, tum ab his ſymptomatibus, quibus nunc afficitur, tum etiam à deterioribus, quæ in neglecta curatione contingere poſſent, ad laudem Dei omnipotentis.

De catarrho frigido cum ſumma debilitate membrorum naturalium.

Conſilium LXXXVII.



Aſus per Phriſimelicam. Aguntur plurimi anni, quòd uidi iſtum puerum, & ferè ſemper cum obſtructione membrorum naturalium hepatis & ſplenis: Ita ut ſæpius laborarit, aliquando febri, aliquando Diſſenteria, aliquando alijs morbis. Anno ſuperiori percuſſus eſt baculis & ob eas contuſiones ualde læſus eſt circa collũ & dorſum: euaſit tamen, ſine meo auxilio, poſt ſecuta febris. Ego uocatus miſi ſanguinem, & curaui cũ magna difficultate, propter tumorẽ ſplenis & obſtructiones. Erat autumnus, iuſsi ut rus iret præſcripta ratione uictus & alijs quibuſdam, quæ corroborarent membra naturalia: quæ omnia neglexit, ſuo modo uiuens. Ego eum non uidi amplius: ſed recitant ipſi incidiſſe eum in tumorem & inflationem omnium membrorum & præcipue crurium, cum magna totius corporis imbecillitate, urinæ etiam uidebantur extraneæ, nihil omnino recte, uiuebat ſuo modo ita per Hyemem uſq; ad Bacchanalia. Etſi uidebatur aliquanto melius habere, nunquam tamen erat integre ſanus: non bene egerebat, & aliquando cibum euomebat: quod magnam arguit imbecillitatem membrorum naturaliũ. Poſtea de nouo iterum inordinate uixit, & acceſsit etiam ad ſaltationes, ſuperuenit alia febris cum puſtulis quibuſdam per totum corpus, quas anus quædam uariolas dicebat, medici petechias cum febri peſtilentiali, miſerunt ſanguinem, ad quod ſecuta paralyſis totius eius lateris, quæ cum receſsit, manſit impedimentum in uoluendo collo, membrorum naturalium magna debilitas, tumor & inflatio pedum ſub noctem præcipue, poterat tamen ire quo uellet. Nunc afficitur etiam catarrho à capite ad uaria loca defluente, maxime tamen ad collũ & eius motum impedit, ante ad humeros etiam. Sed eo nunc non amplius uexatur. Et niſi huic catarrho ſuccurratur, periculum erit de Hydrope, uel apoplexia aut ſubita aliqua Paralyſi.

MONTANVS. Symptomata quibus affligitur hic Iuuenis notiſsima ſunt, & ſenſui apparent. Primum, de quo maxime conqueratur eſt tumor in collo, impediens ſenſum & motum: ſenſum, quia percipit dolorem obtuſum, præcipue ſub ueſperam. Motum quia non poteſt mouere & flectere in partes, ante, retro, dextrorſum, ſiniſtrorſum. Secundo, quæritur de dolore capitis grauatiuo, quaſi uideatur trahi deorſum. Item quod ſit aliquid in capite, quod uideatur moueri. Tertio male concoquit & uomit cibum, multis menſibus intumeſcunt crura ueſperi, & in omnibus partibus corporis ſentit laſsitudinem. Pro his quærit conſilium. De præteritis nihil dico, quia eorum fiet mentio in inquirendis cauſis, quæ ſint neceſſariæ ad curationem, præcipue

autem uidendum est, an omnia ab uno pendent primo, an à diuersis, id enim plurimum refert, si ab uno primo, eo sublato, remouebuntur omnia symptomata: si diuersa, erit quoque diuersa curatio & composita. Dicam quod sentio, primo de causis intrinsecis dispositiuis, has uideo ex parte temperaturæ & compositionis perpetuo dispositas ad has ægritudines, habet caput & collum non proportionatum reliquis membris, pectus angustum, membra inæqualia, nec dici potest calidus & frigidus simpliciter. Siquidem temperatura à totius dispositione denominari debet, hepar calidum habet, quia morbos calidos perpessus est, & abundat bile: uentriculum frigidum, ideo sæpe in frigidos morbos incidit, semper sensit gurgitationes circa eas partes, & frequentes obstructiones habuit, habuit igitur quod omnes facit ægritudines à materia pendentes, uel mediate uel immediate, inæqualitatem horum membrorum, ob quam pituita & bile abundat, & ideo naturalis dispositio fecit pro aggregatione humorum. Caput etiam deforme, quale Thersites habere dicitur ab Homero, maius proportione & acutum, quod signum est, materiam quidem redundantem fuisse, sed non bonam, & ita ratione compositurae, caput aptum est ad recipienda excrementa. Cum igitur membra generantia materiam naturaliter ad hoc disposita sint, ut multam materiam generent, & caput membrum recipiens debile, & aptum ad recipiendum ratione situs, & euaporationum ascendentium à uentriculo per uias latas, & propter rectitudinem: ab hepate uerò propter calorem generantem plurimam bilem, & sanguinem crassiorem & fumosum, & uenas ac uias etiam latiores, ob quas causas, sicut dicit Galenus, qui sunt calidi hepatis sunt subiecti repletionibus capitis. Hinc factum est, ut corpus præparatum sit ad malas fluxiones, propter talem dispositionem membrorum. His ita se habentibus, contigerunt plurima circa causas extrinsecas & intrinsecas, quæ habent uim causæ efficientis, & adduxerunt eum in hunc statum, in quo nunc est. Contusiones circa collum & dorsum, quæ partes debilitatæ & affectæ, ut se ipsis sint imbecilliores, secuta febris, & fuit in timore, accidentia animi corrumpunt spiritus, accessit febris cum obstructionibus, quæ durauit diu, & semper sunt imbecillia membra naturalia, post transactam decimam quartam, ut dicit Auicenna in prima quarti. His factis imbecilioribus, egestiones etiam sunt mutatæ, non continuit uentriculus cibum ut oportet, & si morbus est ablatus opera uestræ excellentiæ, tamen membra corroborare non poterat, quia dum rusticaretur, utebatur pessima ratione uictus. Cum igitur essentialiter essent male disposita, propter malum etiam regimen incidit in has dispositiones (quia in habentibus symbolum est facilis transitus) uidelicet in obstructiones, luteum colorem, ut minus promptus esset ad actiones, & nunquam fuerit in pristino statu post illas contusiones, incidit igitur in febrim, quæ pendebat ex humore frigido, missus sanguis stante cruditate in uenis & frigiditate. Humores igitur redditi crassiores seipsis, & rebelles magis. Auicenna quarta primi, & de tuenda sanitate quart. Item, de missione sanguinis. Ideo etiam statim incidit in paralysin eius lateris, propter humores crudos, subito illuc delatos. Dum ista febris transiuit, permansit imbecillitas in membris naturalibus, & plenitudo, quo ad uirtutem, humorum crudorum & biliosorum: ex frigiditate uentriculi, & caliditate hepatis, quos dũ natura pellit ad membra imbecilliora, caput repletum, & inde materia destillauit: primo ad spatulas, propter contusiones prædictas, quæ resolutæ sunt: remansit autem circa uertebras colli imbibita, & causat symptomata: impedit sensum, quia dolet & motum, non enim potest mouere. Huius igitur symptomatis causa est materia frigida & cruda, per neruos, à capite descendens ad ea loca, & fit dolor ex mala temperatura & tensione, etiam dum flatuatur materia, etiamsi non moueat. Licet autem hæc materia descenderis, à capite generetur, ex parte tamen inferiores partes fouent eam, & præcipue uentriculus facile obstupescit, incidit quandoque in somnum profundum, interdum facile excitatur, propter uapores oppositorum humorum producentes oppositos effectus: atque ita apparent causæ omnium symptomatum circa caput. Habet tensionem magnam circa uentriculum, cum duritie, ut uentriculus non possit claudi supra cibum, aut complecti, sicut

oportet,

oportet, quod cum non fit, percipitur grauitas, maxima murmuratio, & tandem uomitus quæ omnia accidunt, quia non bene complectitur uentriculus cibum, propter oppilationes & tensionem. Hic est morbus in compositione, factus ex mala intemperie cum materia & sine materia etiam: quia uẽtriculus naturaliter frigidior, plus etiam infrigidatur propter affluxum materiæ descendentis à capite: fit enim circulus ille notus & famosus apud medicos, ut uapores à uentriculo exhalent ad caput, & inde ad ipsum uentriculum materiæ iterum delabantur: habet igitur uentriculus frigiditatem naturaliter, & per præsentiam materiæ, quæ est causa illarum obstructionum, & quando bene se non habent illa membra propter obstructionẽ & intemperiem etiam contrariam, non fiunt coctiones uti oportet. Ideo excrementa cruda: quæ sua forma etiam tendunt deorsum. Ideo circa uesperum præcipue descendit ad crura: quia dum ambulat aperiuntur & dilatantur uiæ, ut materia facilius dilabatur, ipsa etiam materia attenuatur, & uirtus fortior fit propter auctum calorem, ut materiam expellat ad membra debilitata. Ita uidetis omnia quatuor, quę in omni defluxu sunt aduertenda, ad hoc esse disposita: Mandans, recipiens, uias, & ipsam etiam materiã, & hæ sunt causæ omnium symptomatum, quæ uidentur omnia oriri ab uno principio, à membris naturalibus generantibus materiam: licet membra præcipue affecta, de quibus ipse conqueritur sint caput & collum, tamen materia est quæ facit morbum, ad quem sequuntur symptomata, & est unũ principium. Ergo curatio simplex, remouere uidelicet causam, quæ facit affectum. De prognostico. An possit curari? Credo non facile, quia membra naturalia affecta, quasi hæreditario affectu à natiuitate, & accessit iam habitus, ita ut nisi considerem in adolescentia, non crederem curari posse, sed in ætate spes est. Deinde tanta uis est mali, ut omnes morbi qui à frigida materia fieri possunt, sint timendi, secundum enim diuersum raptum materiæ fieri possunt Apoplexiæ uel Epilepsiæ, Spasmus, Tetani, Opistotoni, Paralyses, Asthmata, Phtises, Hydropes, secundum quod præcipitabitur materia, sed quia circa caput pręcipue perpetua est grauedo. Ideo de Apoplexia uel Epilepsia maxime est periculum: quia iam quasi uidetur stupidus, & perpetuo dormire, nescit explicare quæ uult. Item de Paralysi maximum periculum, quam iam semel habuit. Sed de futuris contingentibus non est determinata ueritas.

CVRA. Si debet curari, fiet id per confortationem membrorum naturalium, & apertionem obstructionum, id quod intendebam tum cum primo uisitarem eum: sed non poteram agere durius cum eo accedente hyeme, præcludebatur uia eradicandi humores impactos. Ideo sat erat mihi tum, ne caderet in deterius: sed quia pater sollicitus est de filio unico, cui potest relinquere diuitias, & ægritudo est pertinax, quærit curationem instantiss. & mauult eam nunc fieri quàm postea, quia metuit, ne cadat in deterius, facile accedo in eam sententiam, ut curetur nunc. Inuenienda igitur alia curatio. Si uolumus corroborare oportet humores impactos in uentriculo & primis uenis, neruis & capite euacuare, nec ad id sufficit una coctio, & una euacuatio. Sed necesse est paulatim & alternatim concoquere & euacuare secundum commune præceptum. Leniatur uenter, concoquatur incidentibus oxymel, Syrupo de Betonica, euacuetur cum his quæ sunt accommodata ut Agaricum, confectio hamech, cochiæ &c. Postea reiteretur coctio cum fortius incidentibus, & euacuarem iterum. Sed quibus uelles corroborare? Si tempus esset Thermarum, illæ essent optimæ pro euacuando, corroborando, & penitus eradicando catarrho, sed sumus in inimico tempore, Interim uti possumus amaris, syrupo de absinthio, cichorio, quæ corroborant & aperiunt. Electuaria magna: sed ego propter suspitionem morbi Gallici (quanquam parentes hoc audire nolint) & pro corroboratione istorum membrorum, & exiccatione catarrhi, exhiberem decoctũ ligni. Post purgationem tamen exquisitissimam, quę nũc fieri non potest, calefaceret, exiccaret & confortaret. Non exeat in aërem frigidiorem, sed domi suæ, & in aëre temperato obambulet propter medicinas, ut incommoditas temporis, arte subleuetur. Post collegiũ hæc ordinata: ℞. Casiæ nuper extractæ ʒ 1. Specierum hieræ simpl. Gal. ʒ 2. cum succharo fiat bolus, sumatur statim propterea quòd cras (ut ipsi arbitrabantur) futurum sit nouilunium.

autem uidendum est, an omnia ab uno pendent primo, an à diuersis, id enim pluri-mum refert, si ab uno primo, eo sublato, remouebuntur omnia symptomata: si diuersa, erit quoque diuersa curatio & composita. Dicam quod sentio, primo de causis intrinsecis dispositiuis, has uideo ex parte temperaturæ & compositionis perpetuo dispositas ad has ægritudines, habet caput & collum non proportionatum reliquis membris, pectus angustum, membra inæqualia, nec dici potest calidus & frigidus simpliciter. Siquidem temperatura à totius dispositione denominari debet, hepar calidum habet, quia morbos calidos perpessus est, & abundat bile: uentriculum frigidum, ideo sæpe in frigidos morbos incidit, semper sensit gurgitationes circa eas partes, & frequentes obstructiones habuit, habuit igitur quod omnes facit ægritudines à materia pendentes, uel mediate uel immediate, inæqualitatem horum membrorum, ob quam pituita & bile abundat, & ideo naturalis dispositio fecit pro aggregatione humorum. Caput etiam deforme, quale Thersites habere dicitur ab Homero, maius proportione & acutum, quod signum est, materiam quidem redundantem fuisse, sed non bonam, & ita ratione compositurae, caput aptum est ad recipienda excrementa. Cum igitur membra generantia materiam naturaliter ad hoc disposita sint, ut multam materiam generent, & caput membrum recipiens debile, & aptum ad recipiendum ratione situs, & euaporationum ascendentium à uentriculo per uias latas, & propter rectitudinem: ab hepate uerò propter calorem generantem plurimam bilem, & sanguinem crassiorem & fumosum, & uenas ac uias etiam latiores, ob quas causas, sicut dicit Galenus, qui sunt calidi hepatis sunt subiecti repletionibus capitis. Hinc factum est, ut corpus præparatum sit ad malas fluxiones, propter talem dispositionem membrorum. His ita se habentibus, contigerunt plurima circa causas extrinsecas & intrinsecas, quæ habent uim causæ efficientis, & adduxerunt eum in hunc statum, in quo nunc est. Contusiones circa collum & dorsum, quæ partes debilitatæ & affectæ, ut se ipsis sint imbecilliores, secuta febris, & fuit in timore, accidentia animi corrumpunt spiritus, accessit febris cum obstructionibus, quæ durauit diu, & semper sunt imbecillia membra naturalia, post transactam decimam quartam, ut dicit Auicenna in prima quarti. His factis imbecillioribus, egestiones etiam sunt mutatæ, non continuit uentriculus cibum ut oportet, & si morbus est ablatus opera uestræ excellentiæ, tamen membra corroborare non poterat, quia dum rusticaretur, utebatur pessima ratione uictus. Cum igitur essentialiter essent male disposita, propter malum etiam regimen incidit in has dispositiones (quia in habentibus symbolum est facilis transitus) uidelicet in obstructiones, luteum colorem, ut minus promptus esset ad actiones, & nunquam fuerit in pristino statu post illas contusiones, incidit igitur in febrim, quæ pendebat ex humore frigido, missus sanguis stante cruditate in uenis & frigiditate. Humores igitur redditi crassiores seipsis, & rebelles magis. Auicenna quarta primi, & de tuenda sanitate quart. Item, de missione sanguinis Ideo etiam statim incidit in paralysin eius lateris, propter humores crudos, subito illuc delatos. Dum ista febris transiuit, permansit imbecillitas in membris naturalibus, & plenitudo, quo ad uirtutem, humorum crudorum & biliosorum: ex frigiditate uentriculi, & caliditate hepatis, quos dũ natura pellit ad membra imbecilliora, caput repletum, & inde materia destillauit: primo ad spatulas, propter contusiones prædictas, quæ resolutæ sunt: remansit autem circa uertebras colli imbibita, & causat symptomata: impedit sensum, quia dolet & motum, non enim potest mouere. Huius igitur symptomatis causa est materia frigida & cruda, per neruos à capite descendens ad ea loca, & fit dolor ex mala temperatura & tensione, etiam dum flatuatur materia, etiamsi non moueat. Licet autem hæc materia descenderis, à capite generetur, ex parte tamen inferiores partes fouent eam, & præcipue uentriculus facile obstupescit, incidit quandoque in somnum profundum, interdum facile excitatur, propter uapores oppositorum humorum producentes oppositos effectus: atque ita apparent causæ omnium symptomatum circa caput. Habet tensionem magnam circa uentriculum, cum duritie, ut uentriculus non possit claudi supra cibum, aut complecti, sicut

oportet,

oportet, quod cum non fit, percipitur grauitas, maxima murmuratio, & tandem uomitus quæ omnia accidunt, quia non bene complectitur uentriculus cibum, propter oppilationes & tensionem. Hic est morbus in compositione, factus ex mala intemperie cum materia & sine materia etiam: quia uẽtriculus naturaliter frigidior, plus etiam infrigidatur propter affluxum materiæ descendentis à capite: fit enim circulus ille notus & famosus apud medicos, ut uapores à uentriculo exhalent ad caput, & inde ad ipsum uentriculum materiæ iterum delabantur: habet igitur uentriculus frigiditatem naturaliter, & per præsentiam materiæ, quæ est causa illarum obstructionum, & quando bene se non habent illa membra propter obstructionẽ & intemperiem etiam contrariam, non fiunt coctiones uti oportet. Ideo excrementa cruda: quæ sua forma etiam tendunt deorsum. Ideo circa uesperum præcipue descendit ad crura: quia dum ambulat aperiuntur & dilatantur uiæ, ut materia facilius dilabatur, ipsa etiam materia attenuatur, & uirtus fortior fit propter auctum calorem, ut materiam expellat ad membra debilitata. Ita uidetis omnia quatuor, quę in omni defluxu sunt aduertenda, ad hoc esse disposita: Mandans, recipiens, uias, & ipsam etiam materiã, & hæ sunt causæ omnium symptomatum, quæ uidentur omnia oriri ab uno principio, à membris naturalibus generantibus materiam: licet membra præcipue affecta, de quibus ipse conqueritur sint caput & collum, tamen materia est quæ facit morbum, ad quem sequuntur symptomata, & est unũ principium. Ergo curatio simplex, remouere uidelicet causam, quæ facit affectum. De prognostico. An possit curari? Credo non facile, quia membra naturalia affecta, quasi hæreditario affectu à natiuitate, & accessit iam habitus, ita ut nisi considerem in adolescentia, non crederem curari posse, sed in ætate spes est. Deinde tanta uis est mali, ut omnes morbi qui à frigida materia fieri possunt, sint timendi, secundum enim diuersum raptum materiæ fieri possunt Apoplexiæ uel Epilepsiæ, Spasmus, Tetani, Opistotoni, Paralyses, Asthmata, Phtises, Hydropes, secundum quod præcipitabitur materia, sed quia circa caput pręcipue perpetua est grauedo. Ideo de Apoplexia uel Epilepsia maxime est periculum: quia iam quasi uidetur stupidus, & perpetuo dormire, nescit explicare quæ uult. Item de Paralysi maximum periculum, quam iam semel habuit. Sed de futuris contingentibus non est determinata ueritas.

CVRA. Si debet curari, fiet id per confortationem membrorum naturalium, & apertionem obstructionum, id quod intendebam tum cum primo uisitarem eum: sed non poteram agere durius cum eo accedente hyeme, præcludebatur uia eradicandi humores impactos. Ideo sat erat mihi tum, ne caderet in deterius: sed quia pater sollicitus est de filio unico, cui potest relinquere diuitias, & ægritudo est pertinax, quærit curationem instantiss. & mauult eam nunc fieri quàm postea, quia metuit, ne cadat in deterius, facile accedo in eam sententiam, ut curetur nunc. Inuenienda igitur alia curatio. Si uolumus corroborare oportet humores impactos in uentriculo & primis uenis, neruis & capite euacuare, nec ad id sufficit una coctio, & una euacuatio. Sed necesse est paulatim & alternatim concoquere & euacuare secundum commune præceptum. Leniatur uenter, concoquatur incidentibus oxymel, Syrupo de Betonica, euacuetur cum his quæ sunt accommodata ut Agaricum, confectio hamech, cochiæ &c. Postea reiteretur coctio cum fortius incidentibus, & euacuarem iterum. Sed quibus uelles corroborare? Si tempus esset Thermarum, illæ essent optimæ pro euacuando, corroborando, & penitus eradicando catarrho, sed sumus in inimico tempore, Interim uti possumus amaris, syrupo de absinthio, cichorio, quæ corroborant & aperiunt. Electuaria magna: sed ego propter suspitionem morbi Gallici (quanquam parentes hoc audire nolint) & pro corroboratione istorum membrorum, & exiccatione catarrhi, exhiberem decoctũ ligni. Post purgationem tamen exquisitissimam, quę nũc fieri non potest, calefaceret, exiccaret & confortaret. Non exeat in aërem frigidiorem, sed domi suæ, & in aëre temperato obambulet propter medicinas, ut incommoditas temporis, arte subleuetur. Post collegiũ hæc ordinata: ℞. Casiæ nuper extractæ ℥ 1. Specierum hieræ simpl. Gal. ʒ 2. cum succharo fiat bolus, sumatur statim propterea quòd cras (ut ipsi arbitrabantur) futurum sit nouilunium.

℞. Syrupi de Beton.
Oxymellis simpl. ana ℥ 1.
Decocti Betonicæ ℥ 3.
Misce, pro uno syrupo & sic pro alijs.

De catarrho descendente ad uertebras colli, & impediente circumgyrationem capitis. Item, de immunda matrice coniugis, pro Doctore Hieronymo Beck.

Consilium LXXXVIII.



IN eo casu primum locutus Phrisimelica, hæc dixit: Nobilissime consessus, proponitur nobis nobilis Germanus, qui agit annum 55. ætatis, temperaturæ calidæ & humidæ, ut ego possum conijcere, non enim est distincte id scriptum à Medico quodam, sed ex signis colligo, color enim corporis rubeus, est mixtus cum albedine quadam: qui testatur super caliditate & humiditate, & optimo sanguine: est etiam uir mediocriter carnosus, lætus, hilaris, tractabilis, & bonorum morum, quæ omnia sanguinem moderatum indicant, cum certum sit mores etiam ad diuersitatem humorum permutari, ut etiam Galenus & Hippoc. testantur, in libro de natura humana: pili etiam non omninò nigri, ex quibus omnibus colligo probabiliter, esse eum temperaturæ calidæ & humidæ: incidit olim in quartanam ex esu fungorum, ex qua euasit, ita ut non remanserint affectiones aliquæ: quæ solent sequi quartanas, ut tumor lienis, laborauit postmodum aliquando renibus: emisit arenulas, uel ex caliditate renum, uel immoderato uictu, uel negocijs nimijs, uel equitationibus, quibus multum utuntur Germani, & fortassis ex frequenti coitu, est enim coniugatus: sed de hoc non conqueritur, nunc autem alio laborat, de quo consulit nos. Scribitur, quòd laboret dolore in spatulis, prope collũ & uertebras, quem dolorem sequitur symptoma, ut non possit flectere collum in partes, & fortassis etiam non demittere, ita impeditur motus, & cum uult ridere, percipit dolorem, idq; aliquot iam annis patitur, & maxime cum exponitur aëri frigido, iuuaturq; magis à calido, & læditur à frigido. Quod ad consuetudines, negociosus est in Reipub. negocijs & magistratu, in uictu satis moderatus nunc, etsi iunior indulsit sodalitijs, ut solent nobiles eius regionis: uiuit in regione temperata satis, non palustri nec montana. Hæc est historia. Quærit primo integrum consilium, quomodo possit iuuari, an medicinis, an uerò balneis potius, & si balneis curari debet, qualia illi sint exhibenda, & quomodo: si enim in Germania reperire posset, bene esset, si non dispositus esset huc uenire. Secundo, quærit etiam de honestissima sua muliere, sed dicemus de ipso primũ. Sum istius sententię, quòd morbus huius nobilissimi uiri, dicatur defluxus descendens, qui impediat neruos & motum, ne possit mouere collum ad eas partes: Ideo dolet, quia motus non est naturalis, sed uiolentus, impeditis neruis. Cum enim omnis motus fiat medio musculorum per uirtutem uoluntarie motiuam, per neruos ad illos musculos delatam, ista uirtus necessario recipi debet à musculis, & nerui præparati esse ad transmissionem. Hic autem impediti sunt & obstructi à re extranea, non quidem ut non suscipiant (ita enim nullus omnino motus fieret) sed diminute suscipiant, ita ut si uelit mouere, motus ille sit uiolentus, qui causat dolorem, sicut fit à motu uiolento, sequitur enim eum soluta continuitas, & ad hanc oritur dolor. Qualis materia? credo crassam esse & frigidam, si enim subtilis dissolueretur, & non esset continuus dolor. Deinde præcipue dolet, cum exponitur aëri frigido, quia tum augetur illa frigiditas, quæ est causa difficultatis in illa motione: ut ita fiat maior dolor. Est igitur morbus

huius

huius nobilissimi uiri mala temperatura cum materia crassa & frigida, quia non resoluitur, sed durat dolor & est continuus. Item quia læditur à frigidis. An uerò genita sit materia in illis partibus, an uerò illuc transmittatur? credo transmitti à cerebro, à quo omnes nerui oriuntur uel mediate uel immediate, & illi qui ad spatulas tendunt propiores sunt, ideo facilius recipiunt. Sed dicas cur caput non laborat, siquidem in eo generetur illa materia? Resp. Quia fortius est & genitam materiam statim expellit, nec mirum est ibi fieri repletionem in tanta ætate, quam in illis partibus magnam esse audio, & regione frigida collata saltem ad temperatam, etsi in uictu continens sit, tamen laboribus & uersatione in republica multũ ingrauescit caput, & congeruntur superfluitates multæ, & forte etiam per consensum est à uentriculo, qui ualde consentit cum capite, ita ut à Galeno lib. tertio de locis affectis dicuntur germana illa duo membra, propter mutuum consensum: circa mutationes Lunæ præcipue dolet. Galenus libro tertio de diebus criticis dicit: quòd circa nouilunium & plenilunium fiant maximæ mutationes in nobis, quia ista duo sydera præcipue in nos agunt, & maxime luna propter uicinitatem & Auicenna de uentosis, crescere in nobis humores ex motu Lunæ, crescẽte igitur humiditate crescit causa morbi, ideo morbus & symptomata sequũtur.

DE PROGNOSTICO. Poterit curari, sed cum difficultate, etsi enim senes sunt frigidi & sicci, tamen semper ex inconcoctione abundant humiditatibus & excrementis, ita ratione ætatis est una difficultas, deinde etiam regio frigidior & humidior est respectu temperaturæ: præterea si aliquæ malæ dispositiones contractæ sunt in uentriculo & capite, illæ temperies erunt quæ nobis quoque adferent difficultatem: sed nihilominus curatio est aggredienda, quia temperatura bona, ipse obediens, & regio non nimis intemperata.

Ad curam: Quæ curandi ratio? Primo, ut tollatur mala temperatura frigida, cum materia existente in loco, quod cum fiet, locus exercebit operationes: tollemus temperaturam tollendo causam seu ipsum defluxum à capite, postea corroborandum caput, & uentriculus etiam, si is quoque ad eam fluxionem iuuat. Ratio curæ incipienda à causis remotioribus, & primo euacuandum totum corpus: utrum sit mittendus sanguis? non possum asserere, sed malim omitti eam, quia humor peccans frigidus & humidus est, regio frigida, & ętas uix admittit, si tamen omnino uelit, fiat in uere, sed ego euacuarem corpus alijs pharmacis euacuantibus pituitam, & ita procederem: primo leniatur uenter cum cassia & hiera: deinde concoquerem materiam calefacientibus, attenuantibus & incidentibus, ut syrupo de Betonica, de Iua, Oxymelle, melle rosato & similibus: postea euacuarem materiam concoctam cum hiera diacolocynthidis, quæ est optima, pillulis cochijs, aut electuario diaphenicon, aut confectione hamech, & quia fortasse non sufficiet una euacuatio, poterit ea reiterari bis aut ter etiam pro exigentia: post euacuationem uniuersalem corporis, euacuarem etiam caput cum caputpurgijs, sternutatorijs & masticatorijs, & deuenirem tandem ad alterationem capitis, calefaciendo, roborando et exiccando, facto decocto ex betonica, camomillis, stecade, origano, pulegio. Tunc etiam roborarem caput & uentriculũ confectionibus magnis, quæ ualent ad permutandas temperaturas frigidas, quale est mithridatũ, quòd optimũ apud nos conficitur, & ad eũ transmitti potest, & misceri cum saccharo rosato, esset & bona confectio aurea Alexandrina si fieret. Præterea curatis omnibus membris transmittentibus, poterimus postmodum uenire ad morbum iam factũ, curando euacuare materiam existentem in loco, & auferre temperaturam malam, factis inunctionibus ex oleo camomillino, nardino, masticino &c. si timeretis horũ caliditatem, posset addi rosaceum, sunt & emplastra plurima, ad hoc conducentia, sacrum Galeni temperatum. Item alia quæ sunt calida & sicca. Ad quæsitum modo de balneis. Tentanda res primum medicinis, & postea balneis seu Thermis, debent esse calidæ & siccæ, tenuium partium, qualia sunt balnea sulphurea, quæ erunt præstantissima, quod si erunt commista uel calx uel alumen non esset malum, si hic esset, consulerem ut immergeretur in Aponitanis, & acciperet stillicidium, & si illæ non sufficerent, uteretur thermis

sanctæ

sanctæ Helenæ, quæ uehementiores sunt, idem in Germania facere poterit, si habuerit talia naturæ sulphureæ, quòd si non haberet, essem illius sententiæ, ut sibi construeret aliquod balneum ex aquis temperatis, in quibus decoqueretur sulphur & alumen, & in illis mergeretur, & stillicidium acciperet. Nam Galenus primo de simplicibus etiam metalla concoqui iubet & illis uti. Sed quæreret aliquis de tempore quo deberet uti Thermis. Hac hyeme quæ acrior nunc est in Germania, & erit antequam hæc scripta ad eum deferantur, uteretur solummodo optima ratione uictus, abstineat à cibarijs crassis & humidis, à lacticinijs, piscibus & carnibus etiam crassioribus, à uinis potentibus, & quia utitur uaporarijs, caueat ne se ex illis subito transferat ad aërem frigidiorem, per interualla utetur pillulis, ut interdum cochijs, una aut altera pro lubricitate uentris, & euacuatione materiæ, quæ est in uentriculo & intestinis. Adueniente postmodum uere, consulerem ut expurgaret totum corpus, eo ordine quo supra, & tum uteretur balneis ut supra diximus, & uidetur quòd plurimũ proficere possit. Sed quia ut Galenus testatur, de uictu tenuante in ægritudinibus longioribus præcipua cura cõsistit circa uictum, præsertim quando materia est frigida & crassa, uelim eum potissimũ uti uictu attenuante & tenui: & id ipsa ratio dictat, quia calor naturalis, si nõ oneretur nimio cibo, uertit se ad materiam, eamq; concoquit, partem utilem in nutrimentum transferens, inutilem uerò expellens, cum uerò plurimo uictu oneretur, calor naturalis supprimitur, ut nec materiam illam aggredi, nec oblatum etiam alimentum recte concoquere possit, ita plurimum pituitæ generatur, & augetur causa morbi.

De coniuge, Quæ scribitur habere matricem immundam, & multo phlegmate onustam, credo eam laborare menstruis albis, habet congestam pituitam in utero, & ideo semel tantum peperit partum imbecillem: qui statim est mortuus. Quæritur quomodo curanda, & an balnea illi quoq; cõueniant. Nouit excellentia uestra, quòd menstrua alba proueniant aut ex iecore, aut ex uentriculo, crediderim ego quòd iecur male affectum mittat hic superfluitates suas ad matricem, quæ est receptaculum multorum malorum humorum. Corrigetur alteratione, & sic tollatur mala temperatura illa, exhibebitur primo Hiera cum cassia, postea syrupi quales supra dicti sunt: deinde cochiæ, uel alia quæ purgant pituitam: sed quia corpus tenue, uteretur hiera sæpius, quæ temperat temperaturam frigidam & humidam. Postea, si biberet aquas balnearum, quæ calidæ & siccæ essent, temperabuntur membra naturalia, uentriculus, hepar & matrix (quod idem fortasse nobilissimo uiro faciendum erit, quod supra omiseram) postea immergetur etiam in ijs, ut magis roborentur omnia ista membra: uterer etiam confectionibus magnis & mithridato, inungerem uentriculum & hepar oleis calidis: imponerem in matricem corroborantia eam: sed potissimũ uictu uterer attenuante, quæ optima foret ratio curandi.

MONTANVS. Duo quæruntur à nobis principalia. Primo, quomodo curandus sit à nobis quidam Dominus in Germania, qui laborat hoc symptomate: Habet circa scapulas & uertebras colli dolorem remissum, sed perseuerantem, qui exacerbatur sub coniunctione Lunæ: cui est annexum impedimentum in motu ad circulum, non in inflexione, sed circumquaq; mouendo. De hoc doctissime conqueritur suis literis, & petit consilium distinctum, utrum competat curatio cum balneis, aut Thermis seu fontibus calidis, an cum pharmacis: quòd fortasse sit discrepantia aliqua inter medicos illius loci, utra magis conueniat ratio, uel ipse etiam nobilissimus uir ab alterutra abhorreat. Secundo interrogat circa honestissimam uxorem suam, quæ conqueritur de immunditie uteri, quomodo ea sit curanda. Vt igitur eius dominationi satisfaciam, incipiam à primo. Ex quo patet illud symptoma, qualitate, quantitate, & in quo loco sit etiam, uidelicet circa uertebras colli, apparet iam natura symptomatis. Dolet dolore remisso, qui exacerbatur circa coniunctiones lunæ, & impedit motum circularem. Hæc symptomata nota sunt ex ipsa relatione, sed causæ facientes ea latent, & tantum patent medico experto in discursu & curationibus. Quæ igitur sunt causæ: est hic dolor & impedimentum motus. Duo igitur læsa circa facultates sentiendi & mouendi,

quæ

quæ ambo ad animalem uirtutem pertinet, quæ læsa est dupliciter, in sensu & motu. Quærendæ ergo causæ sunt, & primo intrinsecæ. Quia actio animalis impeditur, & omnis actio animalis immediate procedit à cerebro, ergo nocumentũ erit uel in cerebro, uel in instrumentis à cerebro immediate procedentibus, qui sunt nerui. Ergo hic est impedimentum uel in cerebro, uel in neruis, uel in utroque. In quo igitur est causa efficiens hoc symptoma? Primo credendum quòd sit in cerebro, apparent coniecturæ: audio circa coniunctionẽ lunæ maxime eum pati: & nos scimus ex Auicenna, cum loquitur de actionibus lunæ, quòd uim habeat in nostris corporibus, & præcipue de cerebro loquitur, ita ut id dicat crescere & decrescere ad motum lunæ: & omnes ægritudines cerebri exacerbantur secundum lunam, ut epilepsia: & omnes defluxus à capite maxime exacerbantur circa coniunctionem lunæ, quæ ut Galenus 3. de diebus criticis, maximam facit motionem, sed intensiue tantum, non extensiue, quia fit in puncto tantum. Quoniam ergo in coniunctione exacerbantur morbi cerebri, non leue argumentum est inde dependere defluxum eiusmodi. Deinde ille dominus est optimi habitus, uiuidi coloris, bonæ carnis: ergo bene concoquit, & bene distribuit, & primam & secundam digestionem habet ut oportet. Nec consueuit laborare multis morbis, semel tantum quartanam habuit ex esu fungorum, & fortasse alia accidentia, & in renibus destillationem arenularum: ita ut si colligamus totam historiam, corpus hoc non est subiectum morbis, quia membra naturalia bene disposita habet. Quod cum ita sit, & hic morbus perseueret, non possumns habere aliam causam nisi cerebrum. Est ergo in cerebro primarius affectus tanquam in membro mandante, & ex eo est origo & fomes huius fluxus. Est igitur in cerebro intemperies frigida & humida, uel natura: quoniam sæpe hoc contingit, ut hepar & cor sint bene disposita, & tamen cerebrum sit humidius: uel etiam propter causas extrinsecas, ut quia degit in aëre humidiore, & in studio legum difficili uersatur, ac negocijs publicis, unde plurimũ laborat etiam tempore coctionis, propter quod impedimentum concoctionis uapores ascendunt, & ita cerebrum laborat: & propter malam hanc uictus rationem nõ leuis est causa huius morbi. Ex his concluserim, temperaturam frigidiorẽ & humidiorem in cerebro quàm oporteat, ratione cuius abundant excrementa, quæ collecta tandem, ut Galenus refert de ophthalmia, à uirtute expulsiua depelluntur ad locum magis debilem & imbecillum. Iam de membro suscipiente dicendũ. Sunt autem nerui: hi siquidem sunt qui suscipiunt nocumentum, ex quo causantur prædicta symptomata. An uero illi etiam consentiant? hoc est necessarium: nam ad hoc ut fiat defluxio, non tantũ requiritur ut peccet membrum mandans in generatione, sed requiritur etiam imbecillitas membri suscipientis. Quod enim membrum suscipiat, fit uel quia alteratur ad calidum, & attrahit uiolenter, idq; duplici ratione, ob dolorem aut inflammationem, uel ex debilitate membri ob aliquam malam intemperiem. In hoc casu nostro fit decursus à cerebro ad neruos. An modo sit uiolenta attractio, an imbecillitas? Credo utrunq; concurrere, adest enim dolor qui attrahit, & est imbecillitas. Sed ea an calida, an frigida? Nemini dubium est esse potius frigidam, quoniam omnia attestantur super frigiditate tali, perseuerantia per longum tempus: si enim materia calida foret, difflaretur, nec tandiu perseueraret. Et est dolor remissus, & omnes acuti morbi, ut primo Aphorismorũ docetur, sunt uel à materia calida, uel propter nobilitatem loci. Cum igitur hic morbus chronicus sit, necessario eius causa est intemperies frigida. Est igitur etiam debilitas loci, propter intemperiem frigidam, propter quam nec expellit excrementa, nec concoquit proprium alimentũ: hæc facit ut facile recipiat, & dolor postea etiam facile attrahit, & ita accipiens dupliciter recipit. Nec est mirum, quia subinde generatur materia in intemperie frigida & humida, ideo perseuerat & exacuitur in coniunctione lunæ, propterea quòd in cerebro præcipue est talis pasṡio. Dolet autem propter materiam præsentem, quæ facit intemperiem, compresṡionem, & solutionem continui. Præterea impeditur in motu, quia ad hoc ut fiat motus, requiritur uirtus illustrans neruos, & obedientia instrumenti, ut sit aptum ad recipiendam impresṡionem. Hic neutrum est, ut oportet: nam uirtus

non potest illustrare, nam nõ potest transire ad membrũ quod malam habet temperaturam, uel obstructiones, sicut radius solaris nõ potest transire per aërẽ nimis nebulosum. Hic est materia: ergo uirtus non potest illustrare, & inde spiritus impediuntur & refrigerantur. Deinde instrumentum etiam non potest extendi, dilatari, & contrahi, quod fieri debet in motu. Hic musculus & chorda repleti sunt uiscidis & crassis humoribus, ut non possint contrahi & dilatari. Apparet iam catalogus causarum istorum symptomatum, quorum curatio quæritur. Prima causa symptomatis quo ad considerationem, membrũ mandans est cerebrum, quod habet intemperiem frigidam & humidam, aggregans humores & excrementa. Secunda, recipiens locus, propter intemperiem frigidam, & in cerebro, & in his membris. Audimus primo de studio, exercet artem quæ sola potest resoluere caliditatẽ cerebri, propter cogitationes, & actiones causarũ non ordinatas, quæ augent cruditates. Regio frigida, & ętas est in 55 anno: primũ autem senium terminatur septimo septennio, hoc est, 49. anno, ut in 3. Aphor. sub finem, & inde incipit secundũ senium usq; ad 63. qui est climactericus maior, sunt enim nouies septem, ex quo paucissimi euadunt, ita ut merito sacrificaret Dijs maximo sacrificio Augustus Cæsar, cum eũ annum euasisset, ut scribitur apud Aulum Gelliũ. Ita ratione ætatis frigidus est, & abundat excrementis: senectus enim per se morbus est: & ubi senes, qui natura sunt frigidiores, nanciscuntur aërem frigidissimũ, nihil est perniciosius: indigent enim calore, & inde æstate melius degunt, sicut iuuenes hyeme, ut bene docet Galenus in Aphor. illo: Ventres hyeme calidiores sunt natura &c. eorũ scilicet qui iuuenes & robusti sunt, non senũ, qui læduntur à frigiditate. Prognosticũ. Si ergo iam uerũ est intemperiem esse in cerebro & in neruis, esse in senectute constitutũ, in regione frigida, morbũ longum & antiquum, non est facilis curatio. Et ratio est, quia non habemus uirtutem & calorem, cuius nos medici ministri sumus, ita ualidam, ut nobis sit amica. Nam ad curationẽ, ut dicunt Hipp. & Gale. tria requiruntur: natura, ars, & fortuna. In hoc natura nobis deest, quæ sine dubio debilior est in sene. Ergo dubio procul erit difficultas in curando, non est tamen desperandum. Curatio uerò an cum pharmaco, an cum balneis facienda? Hoc quæsitũ non erat proponendũ: quia nemini dubium est, quin curari cum debeat, utrunq; futurum sit usui. Est enim intemperies cũ materia, ergo euacuanda est materia & auertenda, & remouenda intemperies in mandante & recipiente, quæ cum sit frigida, calidis remouebitur: & ita utrunq; faciendum erit, neq; erat disiunctiue proponenda quæstio. Euacuationem hac hyeme non tentarem: contentus sit leui fomento, & recta uictus ratione, fugiat frigus, & maneat in uaporarijs, sed non ita calidis, ut quidam apud Germanos consueuerunt, ut excoquant & elixent carnes suas: sed uellem ut mediocriter calefierent, & minus in illis uestitus esset quàm cum exiret, ne subito obijceretur aëri frigido. Abstineat à uino potenti: & si studet, leniter id faciat, & non uentre pleno: minus laboret & cogitet. Vbi hæc in uictu omnia peracta erunt, tunc facerem linimentum in ijs partibus, quod nec attraheret, nec repercuteret, sed calefaceret, ita ut iuuaret coctionem materiæ, ut posset facilius postea eradicari. Acciperem itaq; myrrham, in qua uis est concoquendi materiam frigidam & crassam, & astringit leuiter, ut corroboret membrum ne recipiat nouam materiam: & gummi Ammoniacum, quod utrunq; dissoluatur in aceto. Et ne timeat acetum, cum Galenus exhibeat acetum in longe profundiorum neruorũ uulneribus: quibus postea addatur oleum camomillinum, quod resoluit sine attractione: & oleum rosaceum, quod penetrat: & crocum. Hæc mixta simul illinantur. His peractis habeat aliquas pillulas leuiores, quæ nõ moueant materiam: quã postea non educant. Ideo fugiat cochias, sed sint ex aloe ac hiera simplici. Postea accedente tempore uerno, si uerum est, quòd corpus redundat sanguine, non esset alienum ut fieret sanguinis missio, cum podagra etiam & alij morbi frigidi curati sint à Galeno missione sanguinis. Deinde erit euacuanda materia: proinde dabitur minoratiuum ex cassia & hiera. Syrupus de cichorio laudatur à Nicolo inuentore eius in ægritudinibus capitis, & epilepsia. Cõuenit etiam syrupus de Iua, de stœchade, simplex & compositus. Facta concoctione, euacua-



euacuarem cum omnibus, in quibus agaricus & colocynthis ingreditũr, siue pillulis, siue electuarijs. Ideo confectio hamech, electuarium Indum, pillulæ cochiæ, aggregatiuæ, confectio hieræ compositæ, conueniunt. Post euacuationem, ad corroborationem membrorum laudo theriacam & Mithridatum, quia mirũ in modum conferunt. Ad quæsitum, an conueniant thermæ Italicæ, an uerò Germanicæ: non possum respondere, quia Germanicarum naturam nondum perspectam habeo. Hoc unum dixerim, balnea conuenirent, sed calida, & maximé sulphureæ: & si quid haberent aluminis admixtum, non refuto, quia corroborarent membra. Si talia habet in Germania, utatur illis, sed bene prouideat. Factitia prosunt quidem, meo tamen iudicio non possunt conferri cũ natiuis. Nam artis confectiones & mixturæ, non sunt ita perfectæ, ut illæ quæ à natura fiunt. Nostræ thermæ bonæ essent: quare si non reperiret idoneas in Germania, poterit in Italiam accedere. Modus administrationis fieret, ut biberet, lauaret se, & uteretur stillicidio in capite & parte læsa. Ad secundum, cum proponatur mulierem matricem habere immundam, quia quæstio confusa est, non possum etiam nisi confuse respondere: & curatio necessario confusa erit, cum indicatio sit confusa. Est immunditíes: ergo abstergenda. Sed cum quibus? Non patet, quia à uarijs causis pendere poterit. Mundificetur ergo, sed cum quibus? sit autem siue à calidis, siue à frigidis humoribus, utatur hiera simplici, quod est præstantissimum in istis defluxibus menstruorum alborum, Galeno etiam testificante: quia diuertit, & euacuat, & corrigit membra mandantia. Vtatur ergo illa.

De catarrho, pro Illustrissima Ducissa Vrbini,

Consilium LXXXIX.


CVm illud nobis propositum sit, ut curemus destillationem Illustrissimæ Ducissæ, præcipuam curam ac diligentiam in recta uictus ratione inprimis illi adhibendam esse existimamus. Igitur à uario ciborum genere sibi temperet, comedat parcé, potissimum in cœna: inter unam mensam & alteram nihil bibat. Vinum illi conueniens, tenué sit oportet: aut si natura tale non fuerit, aqua erit diluendum, modo illi aqua à natura non sit infesta. Nec uerò illi esset aduersum, si uinum lenem quandam dulcedinem haberet. A fructibus, piscibus, lacticinijs & pastilibus est abstinendum. Interim dum utitur hac uictus ratione, eius Excellentiæ consulo, ut quotidie in nocte, hora somni, inferius describendi Electuarij cochlearium unum accipiat: illiq; admodum consultum esset, si sæpius etiam in die exiguam eius quantitatem in os acciperet, nec tamen statim deglutiret: sed tamdiu ibi retineret, donec paulatim, & sua feré sponte in spiritalem arteriam destillaret. Hoc illi proculdubio saluberrimum est futurum. Illud quoq; mihi maxime probaretur, si faceret sibi consuetudinem sumendi bis in septimana medullam casiæ fistularis, recens é canna extractam: idq; per horam mediam ante prandium. Quantitas autem eius medullæ sit, quanta é canna ponderis unciarum quatuor extrahi potest. Curabit autem eius Excellentia, ut se præsente é canna extrahatur, atq; illam statim deuorabit: plurimi enim eo modo libentius accipiunt quàm consueto. Illi tamen liberum erit, hoc'ne an illo modo uelit accipere, perinde enim est. Electuarij descriptio ea est quæ sequitur:

℞. Capitum papaueris albi	N	20.
Liquiritiæ rasæ	℥	2.
Carnis siliquarum pinguium dempto cortice, & exemptis acinis	℥	3.

Bulliant omnia simul in libris 10. aquæ fontis, donec remaneant duæ.

Deinde.

℞. Zucchari albi ℔ 1.
Penidiarum ℥ 3.

Syrupizentur omnia simul secundum artem, usque ad consistentiam mellis, deinde seruetur ad usum.

De catarrho, cum affectu quodam melancholico.

Consilium XC.



Ex relatione nostri Hebræi comprehendo duo. Primum quod noto ego, est, quod habet aliquam dispositionem ex parte rei, & non ex imaginatione: & est quòd patitur defluxum catarrhi, qui ueniens à cerebro ad partes diuersas, facit diuersos dolores. Huic dispositioni possumus credere. Postea patitur passiones quasdam imaginarias, quas non patitur ex parte rei. Dicam primo de catarrho. Causæ catarrhi fuerunt fortes, scilicet procatarcticæ, cum esset in balneo illo, tunc incœpit ille catarrhus. Hæc fuit quidem causa primitiua: sed multa dederunt occasionem huic causæ primitiuæ, ut commoueret antecedentes: nam & hepar est calidum, & uentriculum habet frigidum, & hæc diuersitas est ualde mala in conseruatione sanitatis. Et quando est hepar calidum, & uentriculus frigidus, facillime multiplicatur catarrhus. Nam in uentriculo frigido cibus non concoquitur: hepar autem auarum propter caliditatem igneam trahit humores hos crudos etiam ante tempus, & sic plurimi humores crudi distribuuntur per uenas, quia secunda concoctio non corrigit primam & præcedentem, & sic fit necessario euaporatio ad caput. Hinc omnes illi qui habent uentriculum frigidum & hepar calidum, semper habent repletũ caput, & hi etiam facile patiuntur affectionem hypochondriacam. Hæc est naturalis eius dispositio, quam facile mouent causæ externæ: solet enim comedere plurima, quæ possunt aggregare humores crudos. Et causa illa procatarctica quæ fecit ut deueniret ad actum catarrhi, ad quem naturaliter dispositus erat, fuit istud balneum: nam ex isto balneo colliquati sunt humores: & illa uini potatio Germanorum maxime replet caput, quia resoluunt humores, & fluere faciunt congelatos à frigore. Hic igitur catarrhus cum ita incœpit, semper ita durauit. Nam uidemus in illis fluxibus, quòd cum semel incipiunt, semper postea illam partem afficiunt, uel quia illa pars facta est imbecillior, uel quia ita consueuit natura, uel quamcunque aliam causam uelimus reddere. Et sic etiam uidetur contigisse in hac parte. Vtrum sit infectio Gallica? nam dolor est circa crura & periostiũ, qui locus uidetur esse proprius morbi Gallici: nam per hoc signum distinguuntur dolores Gallici, à doloribus articulorũ, quia hi sunt in iuncturis, dolores autem Gallici sunt inter iuncturam & iuncturam. Item deciderunt pili ex supercilio. Hæ sunt quidem coniecturæ, non tamen habent aliqua signa certa. Hæc signa non possunt nos inducere, quòd fuerit morbus Gallicus, sed solum fuit ille catarrhus, qui occupat partes istas diuersas. Quo ad affectum melancholicum, quia multa imaginatur sibi quòd patiatur morbum Gallicum, quem tamen non patitur: ego credo in tali habitu esse humorem melancholicum, tum quia totum illud genus Hebræorũ est fere melancholicum, tum quia sanguinem habet crassum, & hepar calidum. Et sic non est omnino expers ab affectione illa hypochondriaca, quia habet hepar calidum, & uentriculum frigidum: & si non patitur melancholiam hypochondriacam, incipit fieri, & habet per totum ambitum humorem melancholicum. Hos duos affectus ut tollamus, quid agendum? Ego uellem omnino dare aquam balnei, quia habet catarrhum, & habet dolores circa uniuersas partes corporis. Catarrhus est frigidus, & occupat omnes partes corporis, & sic non est omittenda occasio illa, & est etiam tempus. Mane darem minoratiuum, item syrupum, ut Oxymel, cum aqua Betonicæ, saluiæ. Euacua-



Euacuarem cum confectione hamech, uel pillulis aggregatiuis, cochijs &c. Purgato corpore, statim mittatur ad balneum. Forte etiam hepar cum aliqua missione sanguinis possemus purgare ab humore melancholico. Aqua illa corroborabit uentriculũ, & distribuetur per uenas, & corroborabit totũ corpus, & sic & iuncturæ & musculi corroborabuntur. Euacuabit etiam hæc aqua per sudorem humorẽ melancholicũ, ut ego experientia obseruaui. Et uidi multos qui ex usu harum aquarũ incœperunt nutriri, & accipere bonum sanguinẽ, cum antea essent extenuati, non quidem per se propter has aquas, sed per accidens, quia scilicet euacuabatur humor melancholicus & siccus. Et sic etiam propter humorem melancholicum conuenient hæ aquæ. Post balneum si adhuc esset catarrhus, ponerem cauteria pro diuersione, ne ita uapores ascendere possent ad caput, & fiant circa utrunq; crus. Postea accipiat semper per interualla aliquid, ne aggregentur humores, ut sunt pillulæ illæ de tribus, quas maxime laudo ad hanc intensionem.

De dolore dorsi, ex destillatione frigida, pro mercatore Veneto.

Consilium XCI.



MAnifeste patet ex historia lassitudinem præcessisse hũc dolorem, ait enim quòd cum in quadragesima præterita plurimum laborasset dorso, incidit in lassitudinem longam, unde dolor causatus est, qui dolor labor, à Græcis πόνος dicitur. Sed πόνος est affectus potius laboris, quàm labor, & sequitur ex defatigatione: & sicut contingit hoc sponte fieri, ita quoq; à causa extrinseca: fiunt enim sæpe ijdem morbi à causa extrinseca, qui à causa intrinseca fieri solent. Cum igitur soleant esse, & sint (ut tertio de sanitate tuenda dicit Galenus) tres lassitudines diuersæ, quæ indigent diuersa curatione, quædam ulcerosa, quædam extensiua, quædam apostemosa, ut ipse appellat, unaquælibet istarum habet diuersas causas corporeas. Et quamuis à diuersis accidentibus extrinsecis fiant, sunt tamen semper eædem causæ coniunctæ proximæ. Vlcerosa fit propter humores acres erodentes, qui decurrunt ad locum læsum ex labore. Extensiua fit, dum flatus tendit ad musculos, & facit extensionem. Apostemosa composita est ex utraq;. Quærendum est, quæ'nam lassitudo ex his tribus sit in hoc uiro. Ex quo perseuerauit illud idem, quod factum est à causa extrinseca, primo dixerim non esse ulcerosam, quia non audio perpessum esse corrosionem in loco, sed tantum grauitatem quandam circa dorsum, ita ut non possit erigi: uidetur enim tanquam clauum infixum habere in dorso. Nec est apostemosa, nam illa est cum maxima caliditate, & cum extensione, quæ rarissime contingit, & illam semper sequitur febris. Ergo cum nec ulcerosa, nec apostemosa, relinquitur quòd sit tensiua propter humores crassos, ut denotat morbus, & perseuerantia ipsius doloris. Refert enim ipse dolorem esse grauatiuum, fixum, & permanentem in loco: refert etiam hactenus eum ita perseuerasse, licet uariet secundum tempus. Credo igitur quòd ab ea causa primitiua, uidelicet à labore & nimio exercitio contigerit idem, quod in lassitudine spontanea contingit, ubi multiplicantur humores siue acres, siue calidiores, siue frigidiores, qui tensionem faciunt, uel apostemosam, quæ est mixta. Quoniam ergo humores plurimi sunt in corpore, à quacunq; leui causa mouentur, & faciunt lassitudinem. Contigit id in hoc ex nimio labore dorsi: licet enim non adsit multitudo materiæ, nihilominus propter maximum dolorem relaxatæ sunt partes dorsi, arteriæ, & uenæ, & nerui, & propterea incaluit membrum, & propter calorem apertæ sunt magis uiæ: calor etiam attraxit, unde materia defluxit, & ex ea causatus est dolor: nam non dicerem, quòd tanta esset materia frigida, quæ sponte defluxisset, sed contigit hoc uiolenter. Quòd non fuerit materia multa, quæ potuerit hoc facere, habeo coniecturam satis rationabilem. Habet corpus hoc membra scilicet penitus

præparata, ut minime generent humores pituitosos. Habet hepar calidum, ut ex toto ambitu apparet, & quod potius calidos, quàm frigidos humores generet. Præterea nunquam conquestus est de uentriculo: uidetur ergo uentriculus calidus. Nec de catarrhis conqueritur, & consequenter habet cerebrum calidum, quod non potuit generare humores frigidos, quantum ad naturalem dispositionem. Nihilominus patitur ægritudinem frigidam, propter materiam frigidam, quæ ægritudo non proportionatur suæ temperaturæ. Sed unde contigit? Est mercator, uendit merces, manet in sua officina semper, & mala ratione uictus utitur. Potuit ergo contingere hoc tum ratione dispositionis corporis, tum ratione cibationis, præcipue tempore quadragesimæ, in qua usus est cibarijs maxime generantibus humores crudos, qui dum habuissent occasionē à causa procatarctica, & incaluisset dorsum, fecerunt morbum istum, de quo nunc conqueritur. Credo igitur defluxisse materiam frigidam ad locum à causis extrinsecis uiolenter, non ratione propriæ temperaturæ: nam propter malum uictum, & artem quam exercet generatus est humor, ex quo dolor. Nemini dubiū est quòd materia defluens congregatur in aliqua parte, & quòd ex ea collectione fiunt duo: primo intemperies, quæ est frigida: secundo materia defluxa, quæ si frigida fuerit, refrigerabit locum: si calida, calefaciet, & itidem de passiuis dicendum. Vnde generatur intemperies in membro secundum affluxum materiæ. Materia frigida est, ut apparet ex dolore, & perseuerantia longa doloris: iam enim est annus, & tamen resolutus non est ex aliqua parte, imò augetur potius. Materia frigida & uiscida est, ergo probabile quòd impresserit talem intemperiem in membro ad quod defluxit. Secundo, dum materia ibi colligitur in neruis, musculis, & locis angustis, extenditur & flatuatur, & ex tali extensione causatur dolor. Istæ sunt duæ causæ doloris propriæ, ut altera posit inducere dolorem sine altera, ut recte est interpretatus Auicenna sententiam Galeni, licet importunus Auerrois male intelligat Galenum, utitur enim æquiuocatione. Ex intemperie ergo primo causatur dolor: ex tensione, & solutione continui causatur dolor: ergo si utrunque conuenit, & dominatur hoc & illud, fit acutior dolor. Ergo crediderim quòd materia genuit intemperiem, & probabile est (loquor de materia fluxa) quòd materia affecerit locum eadem intemperie, qualis ipsa est. Ideo non percipitur amplius dolor, quia æqualiter facta est intemperies in loco: & illud euenit (quod diximus in lectionibus de phrenitide) propter humorem biliosum existentem in capite, quando æqualiter occupat totum cerebrum, cerebrum non percipit amplius nocumentum, quia factum est tanquā hecticum: ita contingit in membro, ubi perseuerauit diutius humor: facit enim membrum tanquam hecticum, ut æqualiter per totum membrum inducatur qualitas secundum naturam humoris. Et ideo non percipit dolorem, nisi quando flatuatur materia propter extensionem, & solutionem continui, cum non posit percipere dolorem propter illam intemperiem habituatam. Hic adest intemperies permanens frigida, & materia suis temporibus flatuata & extensa: ergo secundum uarietatem temporum dolor efficitur. Ista est ægritudo, ex qua sequitur, quòd locus est factus imbecillior, & tandem istæ dispositiones permanentes: factus autem est imbecillus propter intemperiem frigidam & humidam, qua intemperie inducta, necessarium est, ut existente corpore tali, ubi semel est facta illa occasio, defluant postea humores, qui aggregantur in corpore ad illam partem, qui humores sunt necessario pituitosi. Ex imbecillitate præterea loci, & intemperie, datur occasio noui defluxus, ita ut iam partim materia fluxerit, & fecerit morbum, partim fluat, & faciat morbum, & partim factura sit. Oportet ergo ista omnia distinguere recte, pro recta curatione. De materia quæ fluit, dico quòd non est uniformis, sed talis, qualis natura cibariorum, ex quibus, præcipue in corpore calido, probabile est quòd generentur humores calidiores, & descendant ad partem debiliorem. Eadem ratio est de humoribus fluxuris. Hactenus habuimus, qui sit ille morbus, à quibus causis dependeat, & utrū sit factus, an fiat, uel partim factus sit, & fiat, uel futurus sit. Dicamus modo de accidentibus. Dicit quòd in tempore hyemis & æstatis melius se habet, quàm in uere & autumno. Vnde causatur ista diuersitas?

Stante

Stante illo humore pituitoso, certum est quòd non generatur dolor, nisi quando flatuatur & extenditur humor pituitosus: & hoc fit in temporibus medijs, in uere & in autumno: in hyeme quiescit, quia tunc materia non flatuatur, quæ excitet dolorem: in æstate tantum resoluitur, quantum flatuatur: in tempore medio flatuatur, quia attenuatur & colliquatur humor, & non potest resolui: aptus enim est ut colliquetur, sed non resoluitur. Vnde dolor maior causatur in temporibus medijs, quàm in temporibus calidioribus uel frigidioribus, propter causas iam dictas. Quæritur an humores biliosi præter pituitosos adsint? Possunt ad esse, nihilominus est pituita â prædominio. Non tamen negarim etiam adesse plurimum debile, propter temperaturam suam naturalem, & de sanguine, licet sanguis sit parcior. Est dicendum de loco affecto. Cum dicas se dolere circa ultimas uertebras colli & dorsi, dico ex sententia Auicennæ, ubi dolor, ibi ægritudo. Est ergo credendum, quòd ibi sit circa illas partes materia impacta, & propterea credo breuiter humorem esse, ubi dolor est, & in profundo, quia non audimus quòd extra appareat tumor ad tactum: sed interius percipitur dolor circa ossa & neruos, qui proxime deueniunt ad uertebras. Vtrum in periostio? Credo potius esse in uertebris, quia consentit totum crus, & coxa: non posset hoc fieri, si in periostio esset, tantum enim doleret in ea parte. Si in musculis, læderentur illæ partes quæ mouentur â musculis: sed cum sentiat totum crus, & musculi illi non moueant crus, qui sunt affecti, credendum est quòd nerui uigesimæsecundæ uertebræ sint læsi, & dolorem patiantur, & ita per consensum causent dolorem in mouendo crure. Quia uerò materia uiscida & crassa est infixa in parte frigida & priuata calore, nemini dubium est quòd tum ex parte materiæ, tum ex parte loci curatio erit difficilis. Materia enim quæ crassa est, non facile concoquitur, & expellitur: ubi postea est in membro frigido & exangui infiltrata, quod non habet rationem concoquendi, longe difficilius tollitur. Præterea si membrum non habeat meatus apertos & uias, sed sit densum, & compactum, difficilior adhuc est curatio: ut si adhuc materia est in profundo, cui difficulter posint applicari remedia, sequitur etiam ratione situs difficultas curationis. Ergo tum ratione situs & compositionis, tum ratione materiæ, erit difficilis curatio, & longa, ut quotidiana experientia uidemus. Quòd si etiam ratio societatis accesserit, & membri affecti cum alijs membris mandantibus sit consensus aliquis, tanto difficilior est adhuc curatio. Cum ergo laborent huiuscemodi nerui existentes circa uertebras, & cerebrum sit aptum ad hoc ut multiplicet catarrhum & pituitam, siue ut Græci dicunt, blennam, siue mucum, magis & minus ratione temperaturæ: cerebrum enim suapte natura est frigidum, quod ascendentibus uaporibus plurimam materiam generat: unde cum in partibus superioribus generetur pituita, consensusq; magnus sit, propter talem consensum membrorum superiorum cum spondylis fit, quòd continue descendat materia, & foueatur augeaturq; morbus, & ideo fit difficilior curatio. Quòd si accesserit ætas senilis, facilius quidem corripietur â catarrhis: sed difficilius tamen curabitur propter imbecillitatem caloris concoquentis, ut Galenus testatur in aphorismo: Bronchi & coryzæ in ualde senibus coctionem non admittunt. Tot sunt rationes, quare curatio nobis difficilis erit. In curatione non debemus discedere â natura morbi. Morbus iste partim est factus, partim futurus: utriq; debetur curatio, sed diuersa. Quantum ad factum, debemus remouere intemperiem frigidam & humidam, & ita confortare locum. Materia impacta frigida est, quæ est causa propinqua, & continetur in morbo. Sunt causæ alię, est materia continue affluens, & est materia fluxura. Quid debemus facere? Incipiendum est â causa coniuncta, quia adfert indicationes curandi. Materia fluxura habet rationem primę causæ antecedentis, & non est in parte, sed in toto: quandoq; enim materia excrementosa est in toto corpore, quæ habet rationem illius causæ, quæ ubi commodos habet meatus, defluit ad locum imbecillem. Ergo primo euacuanda est materia factura morbum: unde breuiter euacuarem totum corpus, & redundantes humores, qui in corpore generantur. Hoc corpus est calidum & siccum, ergo multiplicat humores calidos & siccos, & sanguinem cholericum:

redundat ergo bilis & melancholia, sed minus, postea secundum proportionem de sanguine magis generatur, quàm de bile, & de melancholia. Igitur cum uelimus euacuare, debemus respicere ad redundantes humores. Sed quia etiam adest aliquid de pituita, dico quòd euacuandum est de omnibus humoribus. Lenita igitur prius aluo, extrahendus est sanguis, non dixerim ratione magnitudinis morbi, quia extensiue morbus iste non est magnus, nec intensiue, sed propter futurum morbum uellem quòd caueret omnino ab omnibus excrementis: ita crediderim esse mundandum totum corpus. Mittatur sanguis à basilica, non tantum ratione diuersionis, sed euacuationis, quia non est maior diuersio à brachio, quàm à pede, ut dicebat Galenus sexto Epid. qui, ubi ægritudines sunt intra hepar, circa diuersionem ambigit, primo commento, loquens de affectibus renum. Et sic æqualiter possumus facere diuersionem, uel à pede, uel à brachio: sed eligerem brachium, quia magis euacuaretur sanguis, propter basilicam magis respicientem fontem, quàm ex saphena. Tales curarem syrupos conficiendos, ut sanguis redderetur bonus. Non dimitterem syrupum de cichorea Nicoli sine rhabarbaro, qui habet aliquam uim incidendi humores crassos, & adæquandi. Haberem etiam aliquid oxymelitis, propter adæquationem, & incisionem. Postea haberem decocta ex betonica, iua, saluia, boragine, & reliquis, propter intemperiem calidam hepatis. Postea deuenirem ad euacuationẽ materiæ: deinde accederem ad materiam quæ defluit, quæ debet diuerti, ne defluat. Et licet quando erit euacuatum totum corpus, non fluet amplius, nihilominus laudo ut confortetur corpus faciendo ablutiones capitis. Deuenirem postea ad morbum factum, qui curatur deriuatione, & euacuatione. Et in hoc casu, sicut consueuimus, debemus facere deriuationem prope locum affectum: & deriuationes optimæ sunt in hoc casu per clysteres acutissimos, qui deriuant materiam à loco, propter uicinitatem loci. Fierent clysteres cum decocto centaureæ, & aliarum herbarum, quæ possunt habere abstersionem, ut anethum, camomilla, & alia huiusmodi. Apponerem hieram picram Logodij, Hermetis, quoniam acrius purgabunt humores. Hæc breuius dico tantummodo pro forma medendi. Postea facta ista deriuatione per clysteres acutos, oportet, si aliquid residuum erit materiæ, deuenire ad ea quæ mundificant locum: non dico de repercussiuis, quæ non conueniunt in morbo facto, sed in futuro. Ergo euacuarem à loco affecto, ubi utitur Galenus his, quæ solent inducere ulcus in locum. Facta ergo prius diligenti euacuatione, facerem scarificationem, uel adhiberem etiam cerata. Præterea si aliquid perseueraret doloris, & accederet tempus Maij, non displiceret si acciperet aquas thermarum, & ablueret se in istis: & etiam acciperet per potum, quia locus ex aluminosis aquis confortaretur, & aliquid etiam resolueretur: habent enim calcem & alumen ista balnea. Postea his omnibus rite peractis, quantum ad præseruationem, facerem cauteria ex opposito loco, ne materia flueret amplius. Placeret terebinthina, qua diuerteretur materia per aluum. Vtatur acoro, & tandem ea accipiat quæ possunt corroborare partes neruosas, & si quid est impactum resoluere, si accesserint ad partes istas. Hæc satis sint dicta. Patauij. M. D. L.

Pulueres pro catarrhosis à cœna, post quorum usum non bibendum amplius.

℞. Cinnamomi electissimi ℥ s.
Fragmentorum lapid. preciosorum ana ℈ s.
Ossis de corde cerui ℈ 1.
Sem. melissæ ʒ s.
Zuchari ʒ s. Fiat puluis. Vel:
℞. Cinnamomi electi ʒ s.
Coriandri præparati ʒ 1. s.
Sem. melissæ ʒ s.

Rasuræ

Rasuræ cornu cerui usti
Corallorum rubeorum ana ℈ 1.
Sacchari ʒ 6. Fiat puluis. Vel:
℞. Cinnamomi electissimi ℥ s.
Sem. melissæ ʒ 1.
Coriandri præparati ʒ 1. s
Pellicularum uentriculorum galli ʒ 1.
Sacchari ℥ 1. Fiat puluis.

De catarrho ad occipitium & dextrum brachium destillante, cum uentriculi imbecillitate, in sene.

Consilium XCII.

SI bene considero casum huius Magnifici uiri, cognosco semper fuisse, dum erat iuuenis, sanum & inculpatæ ualetudinis, ut de nulla re conquereretur: sed succedente ætate, curæ illi maiores erant, & aër in locis ubi degebat, deterior fuit, ideo passus est dispositionem præter naturam. Atque ideo non confero rationem morborum, quibus affligitur, ad causam aliquam intrinsecam, seu temperaturam aliquam membrorum: quia ut dixi, cum fuit iuuenis, bene ualuit, & cum iam consenuit, pessime ualet: est enim in secundo senio. Nam primum senium in septimo septenario, id est, anno 49. finitur: ipse habet 58, annos: senectus uero ipsa morbus est, sequuntur enim eius multa incommoda, & præ cæteris in ea omnes coctiones fiunt deteriores: nam calor imbecillior cum sit, multiplicantur excrementa præsertim in eo qui non habet rationem senij, uel propter necessitatem, uel propter electionem. Nam, ut audio, fuit in infortunijs patriæ & bellis continuis, magnas curas animi habuit, aër mutatus in deterius, & ratio uictus in cibo & potu commutata est, & non semper fuit eadem per omnes ætates eius. Ad has causas accedente senio, incidit primum in has ægritudines: nam queritur de uentriculo, qui habet insignem frigiditatem quam percipit. Nec mirum si in hac ætate & tot causis accedentibus fiunt cruditates, & pituita in uentriculo multiplicatur, quæ facit frigiditatē: & quia flatuatur sæpe, ideo inflationes in uentre superiore & inferiore percipit, ut multos emittat flatus & ructus, & ex illis emissis percipit iuuamentum, & cum flatus intercipiuntur interdum, ut exire nequeant, faciunt uertigines, sed subito transeunt, quia flatus est & statim euanescit: sed ubi materia crassior & crudior ad partes alias præcipitatur, ut ad colon intestinum, & ibi flatuatur, nec exire potest, incidit in passiones colicas, & summis angustijs affligatur, donec educatur clysteribus. Quando in hypochondrio dextro uel sinistro acrem dolorem percipit, tunc postea urinas arenosas emittit, quia materia quæ facit calculos, est pituita, quæ postea aduritur in renibus uel uesica ibi collecta, ut docetur in libro de affectibus renum, qui ascribitur Galeno, sed reuera non est Galeni. Ideo mingit cum dolore, quia calculi minuti adhuc existunt. Et aliud etiam patitur, cum flatus illi ad caput ascendunt, quod iam omnino est imbecillius redditum propter frigiditatem, & inde maxime patitur ab illis, & etiam propter debilitatem alimentum proprium non conficit, quo fit ut destillationibus laboret, quas omnes senes patiuntur. Hippocrates uero dicit, catarrhos in senibus difficulter curari: quod quidem à Galeno in commento exponitur, difficulter, id est, nunquam. Quòd uero in hoc nobilissimo uiro catarrhus destillet, & defluat ad partem posteriorem capitis ad occipitium, causa reddi potest, quòd illa pars sit in eo imbecillior. Nam semper in corpore est una pars debilior quàm alia, etiamsi nescimus causas, ideo dolores ibi ciet, ut non possit mouere caput, & totum brachium dextrum: in sinistro non tam insigniter cruciatur. Hæ sunt causæ omnium

symptomatum

ſymptomatum: inter omnes tamen præcipua eſt ſenectus, ratione cuius multiplicantur cruditates, quæ occupant uaria membra. Quòd autem integre curari poſsit, difficillimum eſt affirmare, id enim non fiet niſi reſtituatur in iuuentutem. Iam accedit ad climactericum maiorem, quem cùm euaſiſſet Auguſtus Cæſar, ſacrificauit dijs. Huius recordetur, & ſe regat, ſicuti debet in hac ætate. Nunquam curabitur quin habeat catarrhum: nec erit eius uentriculus tam robuſtus, ſicut fuit ante annos 30. aut 20. ſed tantũ lucrabitur ex optimo regimine, ut melius uiuat. Primum oportet ut habeat uictus rationem conuenientem morbo & ætati, & ut curet coctiones ne generentur cruditates. Vtatur cibis boni nutrimenti, & excrementi pauci, ut generent bonum ſanguinem. Sit cibus facilis concoctionis, & non redundet in quantitate, & non ſit multiplex. Non bibat poſt prandium aut cœnam, nec ſtatim à cibo dormiat, & cœnabit ſicut fert natura, non tantum niſi duabus horis poſt cibum eat cubitum, interim ſenſim deambulabit, ut bene deſcendat cibus. Mane ſurgat & matutinis horis antequàm prandeat, ſe exerceat: ita enim reddet multum excrementorum, & pluſquàm putet, quod illi multum ad rectam ualetudinem conferet. Procuret quotidie beneficium alui ut habeat. Quantũ uero attinet ad medicamenta, quandoq; autumno & uere euacuatio generalis facienda. Sed ſi habeat rationem uictus congruam, & præterea aliquo familiari utatur remedio per interualla, ut hiera, uel caſsia iuncta cum hiera, quæ melior quàm hiera ſola, quoniam hiera nimium exiccat, ſicut & aloë, non erit opus illis maioribus euacuationibus & uniuerſalibus, quæ extinguunt calorem naturalem. Accipiat quandoque terebinthinam, quæ ad colicam & ad renes utilis erit, quæ etiam à Galeno laudatur in ſenibus. Quòd ſi uera terebinthina reperiri non poſsit, habemus laricinam, quam etiam Galenus accipiendam in eius locum dicit. Pro corroboratione uentriculi Diacalamenthum bonum eſt in ſene: ſed in tot cruditatibus magis laudatur Diatrionpipereon, quod etiam poſſet miſceri cum ſaccharo roſato. Poteſt etiam admittere lotionem capitis, & ſemper in lixiuio decoquat ℥ 1. agarici, in quo ualde acquieſco: lauetur autem ueſperi caput, nec egrediatur poſtea ædes. Ex uſu balneorum non poterit non maximam habere utilitatem, cum maximis redundet cruditatibus. Si uero quis timeret ſiccitatem, ne ex harum thermarum potu accederet, dico quòd ea non poteſt fieri, ſi temperate ſumatur, & paucis diebus, quia tunc minus exiccabunt. Deſtillatoria laudo, & caputpurgia, ac maſticatoria, quòd ſi maſtichen maſticabit quotidie, maxime laudarem, quia diuerteret materiam à parte poſteriore ad anteriorem: nec noceret, etiamſi quandoq; ad uentriculum deſcenderet, quia illi etiam conuenit. His non ſufficientibus ad cauteria, tanquam ad ſacram anchoram, deuenirem.

De ſputo ſanguinis & puris, ex catarrho.

Conſilium XCIII.



Clariſsime D. non ero longior, cum ille morbus ſit admodum expoſitus per ſuum genus: uidemus enim eum laborare ſputo per tuſsim: expuit enim catarrhum putrefactum, cum aliqua parte ſanguinis, ut uidimus: & febrem continuam patitur. Hæc ſatis ſunt nota. Sed diſtincte inuenire cauſas & locum affectum in hoc caſu, eſt admodum difficile. De febre quæ adeſt non dicam multa, quæ pendet ex catarrho tanquam accidens. Circa inquiſitionem cauſarum uidemus difficultates quaſdam. Excellentia ueſtra propoſuit coniectura probabili, quod poſsit eſſe ulcus in pulmone quia præceſſerunt cauſæ quæ potuerunt hoc facere: & indicat quòd uena ſit eroſa, quia putreſcit catarrhus ſalſus, ex quo fit corroſio: & quia uaſa illa pulmonis ſunt ualde parata ad corroſionem, propter mollitiem, ideo ualde probabile eſt, quòd ſit ratione corroſionis. Præterea cum perſeueret cum ſanguine eiectio puris, eſt probabile quod pendet ab ulcere: quia ubi pus, ibi eſt

ibi est ulcus: & quia sanguis ille qui expuitur, est ille qui non potuit conuerti in pus. Et sic uidetur esse ex uena in substantia pulmonis & pus & sanguis. Dicam ego primo, Clariss. Doct. me habere difficultatem circa hoc. Nam si esset uena corrosa, cùm illæ uenæ in pulmone habeant plurimum sanguinis, haberemus hic plus sanguinis. Hoc autem hic non uidemus, sed paucum sanguinem, & plurimam quantitatem catarrhi & puris. Ergo si ex eodem loco deuenirent sanguis & pus, deberet esse ulcus magnum, & sic, si esset in corpore uenæ, plus etiam sanguinis esset. Præterea quamuis ille locus sit putrefactus, tamen sanguis defluens ad corpus uenæ & locum illum non est putrefactus, & sic sanguis appareret & in maiore quantitate, & clarus, & purior. Vnde uidemus in alijs ulceribus Venarum sanguinem effluere clarum, quia qui affluit, nondũ est corruptus & putrefactus. Et sic facit mihi difficultatem, num sit ratione exulcerationis pulmonis. Est tamen pus. Dicam ego quod sentio. Primo, credo quòd illud pus sit ex catarrho descendente à capite, qui putrescit in concauitate pectoris, uel in pulmone: postea enim dicam qui locus sit affectus ex his. Ratio est, quia habuit semper catarrhũ. Solet autem contingere quòd pituita à capite descendens, crassescit & putrescit: est enim sanguis semicoctus: & ita cum sapiat aliquid de natura sanguinis, & sit humidus, facile putrescit, & magis quàm humor melancholicus aut cholericus, quia est humida, & sanguis semicoctus: sanguis autem omnium facillime putrescit, licet putredo pituitæ non sit ita detestabilis ut putredo sanguinis. Vnde Gal. quærit, quare putredo sanguinis sit ita detestabilis. Facilius putrescit sanguis quàm pituita, quia est calidus & humidus, & ita habet causas putrefactionis suæ tam ab extrinseco quàm ab intrinseco: sed phlegma tantum ab extrinseco, quia est frigidum & humidum. Vnde etiam dicit Gal. quòd corpora calida & humida facilius patiantur putredines, quia hæc corpora subiecta sunt putredini omnis generis. Corpora frigida & humida etiam patiuntur putredines, sed non tantum. Ergo pituita etiam facile putrescit, sed non in eo gradu, & tam intense ut sanguis. Habuit ergo catarrhum, qui est pituita, teste Gal. 2. de facult. natur. Hoc cum sit in loco calido & humido, id est, in pulmone, & illis partibus, credo quòd continue putrescat illa pituita, & catarrhus ille descendens, & quòd non sit pus ex ulcere quodam, sed ex catarrho ex capite descendente, & putrefacto propter motum in illis partibus. Hinc contingit, quòd dum putrescit in illis partibus, habet aliquam salsedinem, ratione cuius abstergit: & addit etiam aliquam putrefactionem ipse locus, propter plurimum motum, quòd scilicet quædam uenæ apertæ sint potius uel relaxatæ, quàm quòd sint corrosæ: & ideo etiam effluit sanguis & expuitur, interdum plus, interdum minus, prout illæ uenæ plus aut minus aperiuntur ex illa materia salsa transeunte. Et sic non credo hic esse corrosionem, sed potius apertionem quandam uenarum, non magnarum, sed paruarum: unde etiam ille sanguis apparet non uere rubicundus, sed saniosus, propter motum: & quòd ita ille sanguis est ex apertione, & non ex ulcere. Et hoc de catarrho & pure satis. Vtrum autem locus affectus sit in pulmone, an in concauitate pectoris, quæritur. Dico ego, ex quo uideo difficultatem anhelitus, & etiam difficultatem in loquendo, quòd potius illa materia seu catarrhus putrescat in pulmone, quàm in alijs partibus, & faciat ibi illa symptomata: & quòd locus affectus sit pulmo: & quia est salsus ille catarrhus & abstersiuus, ideo facit apertionem uenularum minimarum in pulmone. Et sic ille sanguis prouenit ab eadem causa, à qua pus: nam pus prouenit à catarrho putrefacto, sanguis autem à catarrho salso & abstergente: & ita catarrhus est causa illius sanguinis qui unà eijcitur cum catarrho. Catarrhus descendens. Sed quæritur, utrum sit in ipso capite principaliter & per essentiam, an sit ex partibus inferioribus quæ generant continue materiam catarrhi, & sic ille catarrhus aliunde proueniet, & non generabitur in cerebro. Audiuimus quòd dixit, se antea perpessum esse affectum hypochondriacum, & quòd fuerit semper tristis à natura & melancholicus, & multum comedit &c. Et uideo omnes esse caussas catarrhi. Nam si est melancholicus propter passionem hypochondriacã, & omnes illi qui laborant melancholia hypochondriaca habent proprie

uentriculum

uentriculum frigidum & hepar calidum, ut audietis cras in futuro collegio, quòd hoc semper sit necessarium in illa affectione, si aderitis. Quibus sic stantibus, habemus omnes causas catarrhi, uentriculum frigidum, & hepar calidum, auarum, quod semper attrahit chylum inconcoctum & crudum. Et cum posterior concoctio non corrigat priorem, hinc fit quòd in omnibus uenis multiplicantur superfluitates, & in toto ambitu uenarum. Vnde quia hepar est calidum, & uenæ etiam necessario calidæ, quia orta attestantur fonti: cum humores illi crudi sint in loco calido, fiunt plurimę euaporationes, Ergo suapte natura hoc corpus fuit paratum ad hoc ut pateretur catarrhum, teste Gal. Præterea dicit se fuisse ociosum, & in studijs uersatũ esse: & quantum studia conferant ad catarrhum, nouerunt illi qui student. Vnde Marsilius Ficinus recte dicit, scholares non habere hostem maiorem quâm catarrhum. Et sic non mirum si incidit in catarrhum. Et incurrit in catarrhum tempore conuenientissimo ad hoc, id est, hoc anno ineunte uere, in quo anno non habuimus uer, sed hyemem immediate consecuta est æstas, & non credo quòd in 50. annis tale habuerimus uer, propter maximas humiditates: & ideo uidemus etiam quôd plurimi hoc anno in catarrhum inciderunt. Et sic omnia conueniunt ad causas catarrhi, & dispositio corporis, & genus uitæ, & constitutio anni: fortasse etiam habet caput debile, quamuis ego hoc non scio: semper enim fuit timidus, propter spiritus frigidiores, & inde caput fortasse frigidum fuit. Hinc apparet etiam cur catarrhus salsus sit: quia cum frigidus sit uentriculus, & hepar calidum, à quo fiunt adustiones illius pituitæ in uentriculo generatæ, & inde fit salsedo, quæ fit ex partibus adustis in substantia aquea, ut dicit Arist. in 2. Meteo. Et sic habemus catarrhum cum suis causis, locum, & materiam catarrhi. Adest febris continua, quæritur an sit accidens, uel morbus distinctus à catarrho? Dico quòd hæc febris est potius accidens catarrhi: quia dum putrescit illa pituita in pulmone, & exeat putrida in tam magna quantitate, & locus sit uicinus cordi, unde non mirũ uapores putridos ductos esse ad cor, cum aër trahatur ad cor per pulmonem, & sic etiam trahuntur uapores putridi, & inde propter putredinem in pulmone factam febris est continua. Vtrum hectica, uel putrida tantum? Dependet à uaporibus putridis. Cum perseuerauerit hæc febris tamdiu in corpore habente hepar calidum & sanguinem adustum, & propter uapores propinquos cordi, uidetur quòd sit etiam in substantia ipsa cordis sic facta impressio caloris, & sic in ipso corpore cordis sit facta febris hectica: & sic credo esse febrem hecticam. Et habemus signa, quia incalescit post cœnam & prandium, & hoc est inseparabile à febre hectica. Pulsus est ualde inæqualis: primo, quia aliqua putredo: secundo, quia materia est in pulmone, ex quo semper fit inæqualitas pulsus, ut Gal. prędixit mortem habenti maximam inæqualitatem pulsus, cum esset adhuc sanus, & de caus. puls. lib. 2. uide plura. His ita se habentibus, præsente catarrho & illo pure, si quæratur à me, utrum sit phthisis, dico quod est phthisis, sed non proprie ulcus pulmonis, sed est illa phthisis de qua loquitur Auic. in ultima parte capitis illius de phthisi: & dicit Auic. esse quandam speciem phthisis, quando catarrhus descendit à capite, & putrescit in pulmone, ex quo arescunt corpora, & consequuntur eadem symptomata quæ consequuntur exulcerationem pulmonis. Et sic est quædam phthisis hæc affectio, sed non proprie: & tales homines sæpe obueniunt nobis in cura, & credo etiam Excell. V. sæpissime tales habuisse: & casus ille propter quem uocatus fui Taruisium, erat ille ipse casus, & similis huic præcise. Et notate hoc. Rarissime curantur, & ut plurimum moriuntur, quia contabescit cor & pulmo: & credo quòd ille iuuenis habeat malam intemperiem in pulmone, ex tanta putredine contractam. Ego tamen aliquos curaui: & ne hoc per arrogantiam dictum â me esse puteris, addam etiam hoc, quòd ubi unum curaui, ibi centum fuerunt mortui.

Aggredienda itaque in hoc cura, sed cum prognosticatione. Cum quibus? Exquisitis morbis, exquisita remedia adhibenda sunt, non curabitur remedijs leuibus, sed ualidissimis. Descendit catarrhus, catarrhum primo sisterem, factis tamen prius purgationibus, si non factę sunt, & raderem totum caput, & uesicatoria applicarum capiti,



prius ex leuioribus, tandem etiam ad fortiora, ut ad cantharides, deuenirem. Puto Excell. V. meminisse, quomodo matronæ cuidam nobili laboranti tali catarrho & phthisi, applicauimus etiam uesicatoria ad caput, & natura suppleuit id quod nos non potuimus facere, & caput totum obductum fuit uesicis & crustis, & sanata est ab hoc catarrho, & adhuc uiuit. Ideo in hoc adolescente etiam uesicarem caput, donec fierent crustæ. Postea deuenirem etiam ad exiccationem pectoris & pulmonis, & uesicarem totum pectus: & tandem facerem cauteria circa utrunque brachium, & sic ubique exhalaret materia, & ita desinet putredo, & fiet diuersio materiæ illius. Vnde Gal. in phthisi uera, circa pectus præcipit cauteria, ut satis expurgetur. Sed hæc non possunt fieri ante præparationem corporis. Primo igitur euacuarem corpus cum casia & agarico: non darem scammonium & pilulas cochias. Postea ad expurgandum pectus ab illa materia, singulis diebus darem oxymel cum melle ros. & sumat una uice ad ℥ 2. Paulus dabat ad expurgationem pectoris mellis ℥ 2. una uice his qui expuebant pus. Et ego potius mel ros. darem quàm mel simplex. Adderem oxymel, propter penetrationem: dicit enim Mesue, & recte, quòd facit penetrare medicinas ad partes, ad quas fortasse non penetrarent. Et Gal. sæpe admiscet suis medicinis acetum. Ergo mane accipiat unciam unam & semis mellis ros. & ℥ s. oxymelitis, & sumat una uice tantum. Item loco syrupi acciperet magnam scutellam iuris pulli mane, in quo iure essent decocta hordeum, liquiritia, & farfara, ad remittendam salsedinem & acredinem catarrhi. In reliquis parum confido, & credo quod si poterit curari (quod tamen non polliceor) sic curabitur, scilicet ut uesicetur caput, exiccetur pectus cum cauterijs, & fiant uesicæ & crustæ etiam.

De difficultate aperiendi mandibulam ex catarrho pro domino Andrea Ponticello.

Consilium XCIIII.



SYmptoma frequenter afficiens hunc nobilem uirum, quod est clausio oris uiolenta, & mutua dentium insertio, cum aperiendi impotentia, siue sit per contractionem musculorum temporalium, siue ob momentaneam resolutionem inferiorum, qui ad os mandibulæ ascendunt, certum est fieri à materia frigida, uel tenui admodum, uel sub forma uaporum, quę ad eas partes tanquam debiliores à capite uiolenter exprimitur. Quòd materia frigida sit, indicat perseuerantia morbi, perceptio frigiditatis, color extrinsecus, & iuuari mirum in modum à calidis. Quòd tenuis, uel uaporosa, quoniam (ut audio) æger manifeste percipit descensum. Quòd etiam catarrho laborauerit, quòd musculi recipientes debiles sint, ostendit, quòd prius in ijsdem partibus conuulsionem est passus, & quòd tamdiu perseuerauerit in hunc ipsum locum expulsio. Sed & hæc eadem perseuerantia demonstrat nocumentum iam esse per essentiam in capite, licet forte inter initia potuit aliunde habere consensum. Optimum pro salute consulo, ut uir nobilissimus primo non prætermittat annuas purgationes, ita ut bis eodem anno repetantur, autumno inquam & uere: sintque uel pilulæ, uel potiones, uel solidiora antidota, dummodo admittat talia, qualis est agaricus, colocynthis, elleborus niger, pityusa, & reliqua huiusmodi. Propterea laudauerim hieram Galeni ex colocynthide, hieram Logodij, Rufi, Archigenis: confectionem hamech, pilulas aggregatiuas, & quas cochias appellant: decoctum uel infusum agarici & rhabarbari cum syrupo rosato: bolum ex casia & agarico, & plurima huius ordinis: ut tamen materia prius attenuetur concoquaturque cum oxymelite, syrupo de betonica, de stœchade simplici, cum decoctis ex aniso, fœniculo, ammi, cymino, betonica, & huiusmodi. Et post purgationes utatur caputpurgijs ex succo betæ, & tandem etiam cyclamini, & elaterij. Pro musculorum corroboratione illiniatur, mundo existente corpore, ex oleo hoc modo confecto:

R ℞. Foliorum

℞. Foliorum saluiæ
Menthæ
Betonicæ ana man. s.
Radicum consolidæ maioris
Calami aromatici
Enulæ ana. ℥ s.
Garyophyllorum
Piperis
Cardamomi maioris
Nigellæ ana ʒ 2.
Rosarum rubearum man. 1.

Contundantur radices & semina suauiter, deinde bulliant omnia secundum artem in sufficienti quantitate uini albi odoriferi, ad consumptionem duarum partium. Inde facta diligenti expresione & colatura, adde olei anethini libram unam. Bulliant omnia simul ad consumptionem uini, & in fine decoctionis adde euphorbij optimi puluerizati ʒ 2. croci ℈ 2. & utere. Item singulis quibusque decem diebus laudo ut deuoret duabus horis ante cœnam, pilulas ex tribus rebus confectas, uidelicet rhabarbaro, aloe, & agarico, æquis portionibus cum melle rosato simul confectis. Sit autem pondus pilularum pro qualibet uice ℈ 2. Ratio uictus præterquàm quòd boni & facilis succi sit, declinet etiam ad genus attenuantium: utaturque assidue aniso, fœniculo, cinnamomo, confectis cum saccharo. Quę ita peracta si non suffecerint, laudarem, non tamen ab ijs desistendo, ut accederet ad fortiora auertentia & deriuantia, quale esset cauterium, aut perforatio occipitij, in parte tamen inferiori circa tertiam colli uertebram, & in cute tantum, uel in utroque brachio supra cubitum ad quatuor digitos, in parte exteriori carnosa.

De catarrho, ad oculum & aurem sinistram.

Consilium XCV.


CONQVERITVR de defluxu à capite ad oculum sinistrum, in quo apparet macula. Est etiam ad aurem sinistram & fauces fluxio, ergo quatuor consideranda. Primum locus, unde fluat, est cerebrum. An uero per essentiam ibi generetur non conficiente cerebro alimentum proprium, an uero per consensum aliunde deferatur, uidendum. Hepar constat esse calidum, ex habitu toto, adustione, & pilis nigris. Ventriculus ita frigidus est, ut ferè omnibus accidit, qui calidum habent hepar. Stante hac inæqualitate, debilitantur membra, & generantur plurima excrementa, & mittuntur ad caput, quod debilius ante, quia sæpe laborauit catarrhis, & accesserunt caussæ extrinsecæ. Fuit sæpe in mari perpessus magna incommoda, ita caput debilitatum, ut nec alimentum proprium conficiat, nec aliunde accepta concoquat. Secundo loco uidendum membrum, ad quod terminantur defluxus, suntque plura. Tertio, uiæ, sunt autem uenæ, nerui & foramina circa cerebri basin. Quarto, materia. Spuma in urina signum est materiæ flatuosæ, eaque est partim aquosa, partim crassa, quia excrementa membrorum, ad quæ fluit, diuersa sunt, & in sapore salsedinem referre dicuntur. Fit autem per adustionem salsedo, sicut putredo ex calore remisso, ideo apparet rubedo in sinistra parte. Aduritur autem ea materia ratione calidioris hepatis.

PROGNOSTICVM. Licet morbus leuis, caussas tamen magnas habet. Si igitur membra talia permanserint, uerendum ne talis perseueret affectus, ut ijs contingit, qui omnia negligunt. CVRATIO. Pro euacuatione materiæ sæpe exhibeantur pillulæ Cocciæ ex Agarico, & Colocynthide. Euacuant enim & diuertunt materiam per



secessum. Primum autem totum corpus euacuandum, postea tales pillulas habeat pro præseruatione. Illæ autem non debent esse ex ualidioribus quia destruunt uirtutem, cum crebro illis utimur. Non etiam sunt exhibendæ, nisi cum urget necessitas. Exhiberem itaq; semel in septimana, aut in 15. diebus hunc bolum.

℞. Agarici
Specierum Hieræ simp. ana ʒ 1.
Floris Casiæ ʒ 4.
Fiat bolus. uel fiant pillulæ quales sunt de tribus. ℈ 2. pro uice

Per uices hæc darem, sed pillulas non tam libenter, propter exiccationem. Caueat ab omnibus, in quibus Scammonium, & Thurbith est, quia lædunt uentriculum. Pro concoctione meliori ante prandium & cœnam sumat saccharum rosatum: corroborat uentriculum, & hepar, ac auget spiritus, & calorem innatum, prodest cerebro ob odorem: frigidius est hepate, & calidius quoq; uentriculo. In introitu lecti, semel aut bis in septimana sumat parum boli Armeni orientalis, pro exiccatione catarrhi. Pro conseruatione oculi, uelim utatur collyrio abstergente, quod tale est.

℞. Aquæ rosatæ lib. 4
Se. fœnugræci ℥ 1.
Radices Altheæ num. 6.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis, deinde huic decocto addatur Aloës opt. pulverizatæ, sacchari Candi rosati ana ʒ 2. Ad aurem. ℞. Olei, facti ex pice nigra nauali, addantur uni parti duæ partes olei rosati. De cauterijs & uesicatorijs hoc tempore nil dicemus. Lotio capitis, cum decocto eorum, quæ exiccant & roborant (quæ aliàs diximus) est utilis. In cibo ac potu abstineat à uino potenti. Caueat à commessationibus. Cœna semper sit parcior. Abstineat à Venere, quia uires destruit uentriculi, & substantiam cerebri.

Pro muliere Vicentina, catarrho laborante, perq; certas periodos patiente dolores uentriculi.

Consilium XCVI.



NE repetam ea, quæ à singulis explicata sunt, unum proponam, cuius ratione uocati sumus. Patitur dolores periodicos circa os uentriculi acutissimos, cum sæuissimis accidentibus, ut dicemus. Iste dolor est symptoma, ergo pendet ab aliquo morbo, qui inquirendus est una cum suis causis. Sunt autem tria inquirenda, morbus, symptoma, & caussa. Incipiamus à morbo, nam symptoma satis patet, est enim dolor sæuissimus. De morbo igitur quærendum, an pendeat à materia, an sine materia sit, & an sit aliquid in uentriculo uitij, quod sine materia possit facere dolorem, an fiat propter materiam. Dico, quòd pendet à materia, quod quidem multa arguunt. Primo, audiuistis cum eam occupat dolor, eiectam esse materiam per uomitum, & ita liberatam. Item supprimitur aluus ante dolorem, & post illam suppressionem materiæ, sequitur dolor. Item, quando habet sua menstrua debita, libera est: & (ut uno uerbo dicam) quando habuit euacuationes aliquas, fuit libera ista nobiliss. Domina, per totum quinquennium quando laborauit scabie manuum, quia per eas euacuabatur materia, sicut & per duritiem mamillæ, & in summa, quocunq; modo euacuata fuit materia, semper fuit incolumis. Quandoq; eiecit multum per screatum, & per destillationes, quibus etiam fuit leuata. Est ergo iste morbus materialis. Quæ uero materia, quæ fecit morbum & dolorem? Credo esse pituitosam. Dico autem pituitam, & eam, quæ in uentriculo generatur, & eam quoq;, quæ in cerebro, & facit destillationes, & propter similitudinem pituita dicitur, quia humor est

frigidus & humidus. Huius rei signa sunt. Primo, quia talem materiam per destillatio-
nem euacuat. Secundo, tempore uomitus etiam eijcit huiusmodi materiam. An uero
sola sit pituita, an uero admixti alij humores sint? Respondeo, non parum succi melan-
cholici admixtum esse, idq; ideo iudico. Primo, quia ante dolorem semper insignem
famen sentit, ex qua intelligit uenturum dolorem. Sed fames non generatur principa-
liter ex pituita, ut Galen. 6. de usu partium, ubi de usu succi melancholici loquitur, ait
eum incitare famem, non ob frigiditatem, sed ratione corrugationis, quia austerus est,
& facit corrugationem. Ita aciditas pituitæ non tantum ex ipsa pituita est, in hac no-
biliss. Domina, sed ex adustione humoris melancholici. Est enim quædam species pi-
tuitæ, quæ accessit commixtione humoris melancholici, quam etiam Auicenna refert.
Secundo quoq;, quia circa regionem lienis apparet tumor, qui uel nunquam, uel raro
delitescit. Tertio, temperatura, & totius habitus corporis calidus, & siccus: generat igi-
tur multum melancholiæ in hac sua ætate paracmastica, seu potius in descensu, in quo
præcipue melancholia dominatur. Quarto, animi accidentia, quibus ualde & continue
molestatur. Incidit etiam in maximos terrores, cum uidit uirum in armis, & periculis
uersari. Nec mirum etiam, si hac ultima caussa sublata, tamen permaneret dolor, & tu-
mor, quia reliquæ iam corporeæ caussæ permanent, & perseuerant. Hos igitur humo-
res arbitror notandos, pro ijs, quæ affligunt nobiliss. hanc Dominam. Nunquid autem
morbus in uentriculo incipat per essentiam, an ibi sit per consensum? Certum est, par-
tim per essentiam in uentriculo, partim non ex primogenio affectu uentriculi, sed ce-
rebro esse, & quidem id primum esse affectũ existimo. Cœpit laborare primo, ob noui
uelaminis facti ex iuncis gestationem, quo humectatum est caput, & postea cœperunt
destillationes, nec cessauerunt, donec facerent dolorem uentriculi. Sed quæ caussæ de-
stillationis, cur ex gestatione uelaminis excitatus catarrhus? Primo dicendum de tem-
peratura cerebri, quam ego existimo quoad qualitates passiuas, & nunc, & ante siccam
fuisse. Sensus enim excitatissimi & interiores & exteriores, id ex siccitate, ut Gal. ex
Heraclito refert in libro, Quod animi mores, & spiritus siccus anima prudentissima,
ergo siccitati debetur prudentia. Intelligo autem non siccitatem carbonum, sed talem,
qualis conuenit humano cerebro. Humiditas enim obtundit, ideo pituitosa capita sunt
obtuso ingenio. Ex forma, facies est optime figurata, & bene formata, & expressa, id
siccitati conuenit, sicut humida temperatura omnia confundit, & facit Bacchos. Prçte-
rea neq; collum plenum et robustum, sed gracile & omnia bene figurata. De caliditate
& frigiditate dubium est iudicium: quia ab utroq; pariter læditur, nec circa ea, quæ ap-
parent, facile aliquid colligi potest. Credo etiam non esse talem aliquem excessum in
actiuis, neq; fuisse etiam. Sed si quis nunc est, euenit ab alijs caussis, & ex eo gestami-
ne. Prius nihil excrementorum habuit, ergo ualde sicca. Et primo caliditas fuit mode-
rata, sed nunc puto totum corpus calidum, & siccum. In hepate credo plus esse de cali-
do, quàm de frigido. Sed longe plus de sicco, quàm humido. In corde caliditas & hu-
miditas forte æqualis, quod colligo ex operationibus, quia irata placatur facile. Talis
autem temperatura, in qua excedit siccitas in corde, etiamsi non sit nimia caliditas, illi
non facile placantur. Deinde sanguinem generat subtilem, & uaporosum, & ideo pru-
dentiores sunt tales, facileq; alterantur à quacunq; caussa extrinseca. Habent etiam
mollem carnem, & texturam raram, ita ut quiduis facile euaporare & transpirare
possit. Dum sana erat, exercebat se, & uiæ erant apertæ, & expirabant superfluitates,
postea propter raritatem exercitij, aucta excrementa, & retenta, prohibentq; tran-
spirationem. Vidi plurimas, quod cooperiunt totum caput, & maxime futuram coro-
nalem, propterea incidere in catarrhos. Vbi igitur cœpit defluxus fieri, & retineri
uapores, membrum seipso redditum debilius est, quia excrementa suffocant calorem,
ita tenuem, & euaporabilem, & assuefit membrum ad recipiendum, & debilitatur ab
excrementis, quæ excernere nequit. Impingitur materia in foraminibus cutis, &
ita generatur catarrhus. Caussa igitur defluxionis non est adueniens noua caliditas,
uel frigiditas, sed illa detentio uaporum, quæ postea ad fauces descenderunt, ubi diu
hæserunt,

hæſerunt, ſicut bolus, quod ipſa etiam ſenſiſſe ſe ait, à quo liberari non poterat. Acceſſere poſtea animi accidentia, ualidiſsime augentia reſolutionem, quibus calor innatus eſt diminutus, & uentriculus paratus, ut recipiat facile excrementa, à quibus debilitatus. Poſtea ad eum defluxerunt ſuperfluitates plures, quàm expellere poſſet. Ita paulatim deſcendente deſtillatione, & accedentibus cauſis proximis, & ultimis abortu & diminutione menſtruorum, ſecutus eſt dolor uentriculi, cuius cauſſa primogenia fuit in cerebro, & per conſenſum in ipſo: ſed credo tamen eſſentialiter quoque factam eſſe læſionem in uentriculo. Primo imbecillitatem propter intemperiem frigidam: cuius ratione generatur multa materia pituitoſa, quæ cum altera pituita, quæ deſcendit ex cerebro, & humore melancholico, qui ex ſplene eſt, congregata, facit ualidiorem cauſſam horum affectuum, conſpirantibus ſimul tribus membris, & duobus humoribus. Ita humores craſsi, mucoſi, & tenaces expuuntur, & euomuntur, ita ut uix diſtrahi poſſint, quia mucus à capite deſcendens naturaliter uiſcoſus, & cum poſtea moratur in uentriculo, magis denſatur, & iungitur cum pituita ibi generata. Iſta igitur cauſſa à capite, & uentriculo, partim per eſſentiam, partim per conſenſum eſt, & ſic habemus, quòd morbus ſit materialis, quæ item materia, & ubi generetur. Sub quo uero genere morbi? An ſub ſolutione continui proprie dicta, ad quam ſequitur dolor? An uero in complexione, uel temperatura? Credo, quòd in utroque ſit. Eſt in complexione, & ea quidem materialis, ſed utrum materia remota, ſit futura libera? utinam. Hic nobis aqua hæret. Si enim nihil eſſet aliud, præter materiam, facile curaretur. Sed credo malam complexionem fixam in uentriculo, cuius ratione ſemper morbus poſt curationem reuerſus eſt, & reuertetur, niſi illi intemperiei ſuccurratur. Puto autem eam eſſe frigidam, & ſiccam. Quod frigida, conſtat, quòd ſicca, ex gracilitate muſculorum colligimus. Ac per affluxum quidem materiæ, frigiditas, & humiditas eſt multa, quæ etiam inter ipſas tunicas imbibita, ſine dubio fouetur uentriculi multa humiditate craſſa, & uiſcida. Sed quod ad eſſentiam attinet, ſigna ſunt ſiccitatis uentriculi, cuius ratione multa pituita generatur, ut Galen. teſtatur, primo de temper. Frigiditas uero eſt, quod patet ex habitu corporis, gracilitate abdominis, quia uentriculus non calefit debito modo, ubi non eſt pinguedo abdominis muniens eum. Quod ad ægritudinem, in compoſitione eſt manifeſta obſtructio, percipimus tenſionem, an ſit perpetua haud ſcio, non enim tetigi, ſed ſi perſeueret, plane in compoſitione uitium dicendum eſt. Habemus eſſentiam morbi, quòd ſit cum materia, & quæ materia, item quomodo per conſenſum, & per ſe, quæ item ægritudo, & ſub quo genere: nunc quærendæ cauſſæ. Et prima cauſſa corporea, eſt temperatura corporis, cum raritate texturæ, & ſanguinis ſubtilitate, quæ facit, ut ſit paratum ſubiectum ad omnia nocumenta extrinſeca, & hæc præcipue cauſſa eſt, cur hic ſit ſecutus morbus. Deinde ſunt aliæ extrinſecæ acriores, omitto longinquas, & tantum dico de his quæ faciunt nouum dolorem, quo ante per octo annos uexata eſt ſemel tantum, cum antea ſingulis annis aliquoties, & interim ſemper exibat catarrhus per ſcreatum, qui antea liberabat eam: nunc uero per trienium perſeuerat ſcreatus, nec tamen prodeſt amplius. Quę eſt cauſſa? Acceſſerunt cauſſæ, quæ longe acriores morbos excitare poſſunt. Dormiebat ruri, in loco humidiſsimo, ut Tapetes etiam marceſcerent. Erat ei ædificium in cella uinaria, & ibi permanebat aſsidue in multa humiditate. Deinde uerſabatur in uentis Septentrionalibus, non temperabat ſibi in cibo, & potu, comedebat uarios fructus. Habet etiam ſuppreſſa menſtrua, & hæ cauſſæ extrinſecæ acceſſerunt, ut non mirum etiam, perſeuerante ſcreatu & catarrho, non eſſe liberam à morbo uentriculi, cum non ſufficiat ſcreatus ad excernendam pituitam, quia plus iam generatur in uentriculo, & ego credo uterum eſſe ſicut uentriculum. Nam menſtrua ante ualde aquoſa, & non regularia fluxerunt, & annus 44. nunc uel 45. licet ſint tempora conuenientia ſuppreſsionis menſium, non tamen ſubito ſupprimuntur: ſed præcedit ordo irregularis. In hac repente ceſſarunt propter aliquam cauſſam, conſentiente fortaſsis utero cum uentriculo. Quæritur modo primo, num curari poſsit. Non enim cura tentanda eſt, ſi nulla ſpes, ne infamentur

bona remedia. Respondeo de uera & perfecta cura, loquendo ita, ut sanitati perfectissime restituatur, & statui, in quo fuit ante annos 14. ego nihil promitto. Indigebit perpetua præuisione, alioqui nisi aduertet, semper incidet in hunc, & alios morbos, adiuuante illo catarrho, qui est quasi morbus factus, & illi congenitus. Sed si sui curam habebit, non infestabitur amplius, uel saltem melius habebit, erit tamen semper ad talem lapsum disposita. Non enim uideo, quomodo hic uentriculus per 14. laborans annos, curari possit. Hoc tamen fieri potest, ut uiuat cum minori molestia pluribus annis. Omisi rationem omnium symptomatum, quæ sequuntur morbum, syncopen, & alia, sed nolo repetere dicta ab alijs, nec in hoc immorari: deueniamus ad curam. Debemus prouidere, ne generentur humores, quoties enim generantur, sicut audiuistis, inuadit eam hic dolor. Et quia difficilimum, in hac membrorum debilitate prouidere, ut nihil generetur; quia semper accidunt errata aliqua: ideo quando non possumus prohibere, uidendum ut euacuemus. Primo igitur opera danda, ne generetur morbi caussa, & si generata fuerit, ut euacuetur, & quia non continue euacuari potest: ut diuertatur. Circa primum, ne generetur, duo facienda. Ratio aptissima uictus sit, in cibo & potu omnia sint facilimæ concoctionis, optimi nutrimenti, & aliquantisper attenuantia, ne faciant ad generationem pituitæ. Vinum etiam tale sit. Aër, exercitium, animi accidentia, & reliqua moderata. Balnea etiam aquarum dulcium in hoc casu conueniunt, & in ijs multum confiderem, iuuarent etiam coctionem. Præterea haberet, quo corroboraret uentriculum, & cerebrum, quod mihi maxime placeret. Et optimum esse pro confortatione eius crederem saccharum rosaceum, cui si uoletis addere modicum Mithridati, mihi non displicet. Item saccharum uiolatum, uel Boraginatum etiam bonum pro confortatione. Deinde pro euacuatione, utatur per menses duos, uel tres, uel quatuor euacuantibus, quæ neq; calefaciant, neq; exiccent, ut Hiera simplici, cum flore Casiæ. Corroborabunt enim, & non metuenda est exiccatio. Pro tertio, in tanta duratione morbi, pro diuersione laudarem usum cauteriorum in brachijs, quæ optime iuuabunt, id quod nos natura docuit. Cum enim pustulas habuit in manu, non laborauit. Et quia morbus urget, ad grauiorem medicationem deueniendum, quia magni morbi maxima requirunt remedia. Thermas etiam probarem, existente tanta copia humiditatum in uentriculo, & in ipsis tunicis, quia exiccant. Et laudo, ut exhibeantur moderate per 16. dies. Hippo. in lib. de aëre, & aquis, improbat usum balneorum, quia faciunt dysenterias. Sed ipse ibi loquitur, de usu eorum continuo in cibo. Hic per 16. dies exhibentur sine cibo, & postea cibi addentur humectantes, & siccitatem aquarum metallicarum restinguentes. Alius quidam Medicus dixit in hoc colloquio, Gal. nunquam meminisse aquæ Thermarum, nisi in 4. de Tuenda sanitate, ubi quosdam eam exhibere refert, posteriores autem & Paulum etiam, multis in locis exhibere.

De usu Thermarum in Catarrho.

Consilium XCVII.


IVuenis laborans catarrho salso, defluente ad pectus, & impediente interdum respirationem, & in sinistro latere dolores magnos faciente, existente magna caliditate hepatis, & frigiditate uentriculi: adductus à Stephanella ad Montanum, rogabat, an pro corroborando uentriculo, & euacuanda materia conueniret potus thermarum: an uero propter caliditatem hepatis esset omittendus. Arbitrabatur Stephanella esse exhibendas, quia usum maximum præstarent in euacuanda materia, & confortandis membris, ita tamen, ut 15. aut 16. cyathos non excederet, & hepati fomentis subueniretur, quæ caliditatem Thermaru[m] refrænarent.

MONTANVS

MONTANVS primo considerabat temperaturam iuuenis, & eam in passiuis qualitatibus in sicco excedere uidebat ex habitu corporis, ex iracundia, & alijs, eamq; siccitatem Venere nimia quoq; auxerat. In actiuis uerò inæqualitatem esse obseruabat, hepar calidum ex uenarum amplitudine, uentriculum autem frigidum, tum ex consequenti, ob caliditatem hepatis, tum ex tot catarrhis, & malis coctionibus, ceu signis iudicabat. Ita hepar calidum & siccum, uentriculus frigidus, & siccus, repugnant coctioni, quæ fit per calidum & humidum. Quod ad Thermas, omnino dissuasit eas, non quòd metueret calefactionem hepatis, sed propter siccitatem uentriculi, quæ potu aquarũ augeretur magis. Et diligenter cauendũ dixit, ne ad phthisin deduceretur. Quod ad catarrhum, existimauit eum remissurum, ubi fonti, seu uentriculo succurreretur, idq; contrarijs faciendum dicebat, uidelicet calidis & humidis. A frigidis etiam, & humidissimis abstinendum, sicut etiam ab omni sicco. Optimum esse Absinthium aiebat, & syrupus fiat pro coctione materiæ, postea euacuetur cum drach. 6. Cassiæ mixtæ, cum drach. s. uel ℈. 1. Hieræ, quæ corroborabit uentriculum, & simul refrænabit lubricitatem Cassiæ. Ab Hiera alioqui, & Aloe simplici abstineret, quia exiccant. Sed temperata cum Cassia exhiberi possunt. Quod enim adest humectationis in Cassia, in Aloe siccitate compensari potest. Vtatur uictus ratione conuenienti, & humectante. Extrinsecus applicetur Emplastrum ex uitellis oui, carnibus Citoniorum, Dactylorum, cum Mastiche, & uino. Vel inungerem linimento corroborante, ex oleo Chamæmelino, uel Amygdalarum dulcium: cum Mastiche, & modico olei Caryophyllorum, sed emplastrum magis placet. Abstineat à multitudine medicinarum, & si omnino Thermas uult bibere, non dentur ultra sex uel octo cyathos, nec aliam aquam accipiat, nisi primam reddiderit exquisite. Victus sit tenuis, & humectans, uinum album, tenue, & subdulce, quod ipsum etiam humectet.

De catarrho cum febri continua, & alui fluxione, pro nobilissimo priore Barletano.

Consilium XCVIII.

PAtitur catarrhum magnum defluentem à capite ad uentriculum, & thoracem, efficientem difficultatem anhelitus, & inhæret ori: quia uiscidus est. Per uertebras etiam dorsi ad iuncturas defertur, & ibi dolores ciet, maxime uerò debilitat uentriculum. Deinde febrim habet continuam, cum siti maxima, & ariditate linguæ. Ad hæc egestiones putridas, ut apparent in ijs, qui aliquid crudum & incoctum egerunt integrum, sicut comedunt. Temperatura uentriculi frigida & sicca est. Siccam dico, quia musculos, thoracem, & membra circumiacentia habet gracilia, & tenuia admodum, solida ac dura. Frigidam, quia semper patitur cruditatem & incoctiones. Hepar ualde calidum est, etiam nunc, quia patitur perpetuam & inextinguibilem sitim, & ariditatem linguæ. Generat enim hepar plurimum bilis, sicut uentriculus multum pituitæ, unde multi uapores eleuantur, & faciunt, ut caput superabundet excrementis, etiamsi cerebrum per se calidum sit, & siccum, quod ingenij bonitas indicat. Sed in sex rebus nõ naturalibus multum peccauit. Bibit uinum frigidissimum, comedit integras patinas lactucarum. Nunc autem nihil ei restat, præterquã pellis & ossa, omnia mẽbra sunt attenuata, & mutilata carne. Caret exercitio, uix potest se mouere. Non igitur est mirũ, si abundet excrementis. Deinde nũc bibat potũ cuiusdam radicis, quæ sapore aliquo est prædita, sed nullius caliditatis, nullius astrictionis, aut qualitatis admodũ insignis in gustu: nũ igitur mirũ, si multũ frigiditatis ex ea cõtraxerit. Postea tẽporis cõstitutio hoc anno pessima fuit, & generans

multum catarrhi. Has ob causas multiplicatus catarrhus in hoc uiro, ut per os amplius educi non possit. Et ista fuit causa, & origo huius morbi, quem habet. Catarrhus uerò spargitur per totũ corpus, & primo ad pectus, ubi ciet tussiculam, postea ad uentriculum, in quo omnes quatuor uirtutes lædit. Obtundit enim appetitum, lædit retentiuam uentriculi, quæ à sicco roboratur, ab humido flaccescit, ideo non complectitur cibum, sicut debet, sentit enim rugitus, & ructus post cibum, quos audiui. Et quia non continet cibum, nec amplectitur, & laborat propria frigiditate, ideo sequuntur cruditates, & incoctiones, & generatur multum pituitæ loco chyli. Stante igitur cum his excessiua hepatis caliditate, necessarium est fieri multas obstructiones in Mesaraicis, quas sequitur inflammatio, & putredo. Vnde oritur febris, cum præsertim multa pituita sit in uenis, ut testatur urina, in qua plurima subsidentia, & alia excrementa, quæ habent quasi formam puris, quæ iuuant obstructiones, & prohibent euentationes, unde oritur febris, quæ est typhodes, & similis hecticæ, ob calorem remissum. Ad fluxionem modò, de qua plurimum sumus soliciti, ea enim uidetur habere rationem causæ, & ad se trahere curam. Est autem cognitu & curatu difficilis. Est hic intemperies frigida, & sicca per affluxum, quomodo igitur fæces sunt biliosæ? Cum bilis à calore generetur, & secundum gradum assationis sit nigra aut flaua, quomodo potest in corpore frigido & humido tanta fieri assatio, & quomodo illæ materiæ putridæ à stomacho ad intestina proueniunt? Diximus hepar calidum, & in eo generari multum bilis, quæ cum defertur ad intestina, miscetur pituitæ, & fit cholera prasina, quæ maioris famæ dicitur, & ex putredine nouum fit genus humorum, quod cum per aluum excernitur, σύντηξις appellatur, lib. 3. de morbis Epidi. Quod postea apparent particulæ cibi, non concocti, causa est manifesta, propter imbecillitatem alteratricis non potest fieri coctio. Ea autem fluxio sequitur post cibum sumptum, tum enim semper percipit anxietatem, & grauitatem, quia uentriculus summopere laborat.

PROGNOSTICVM. Virtus consistit in tribus. In spiritibus, humoribus & membris solidis. Membra solida eam non habent, quia musculi, & reliqua sunt extenuata. In humoribus & spiritibus caliditas modica, & ita est impedimentum maximum. Est tamen tam fortis & audax adhuc, sicut semper fuit à principio ætatis.

CVRATIO. Catarrhus tollitur euacuatione, eam non poterit ferre hoc corpus propter imbecillitatem. Solitus fuit purgari sola pillula aloes data. Nunc Diaphænicon ℥ s. parum eduxit, tam est inobediens corpus modo. Si catarrhum totum tollere non possumus, saltem euacuabimus ab ijs membris, ad quæ fluit: & multum declinauit ab eo tempore, quo huc uenit. Iam autem agitur 30. dies. Non debemus propterea desperare, uolumus dare syrupum de Endiuia, Absinthio, sine aquis, quia ita magis roborabimus uentriculum. Sed cum solitus sit comedere pira, dabimus nos pistacia loco pirorum, quæ adiuuant calorem innatum, & nutriunt. Dedimus panem bis coctum, & iussimus bibere uinum, non tamen nimium potens, propter uentriculum. Quantum ad reliqua, possumus dare Diarhodon Abbatis, & Diatrionpipereon. Expresse enim dicit Galenus resolui eius uirtutem, antequàm transeat ad hepar. Potest etiam fieri talis potio.

℞. Corticum Mirobal. Chebulorum ℥ 1.
Citrinorum ʒ 6.

Contundantur, & confricentur cum modico olei Amygdalarum dulcium, & infundantur in s. q. aquæ Absinthij, & post 20. horas leuis fiat expressio, in qua infundatur Rhabarbari ʒ 1. Spicæ Indicæ ℈ 1. Facta infusione primum cum modico uino Maluatico, decem horis post infusionem fiat fortis expressio, in qua dissoluantur mannæ ℥ 1. s. & fiat potio.

De catar-



De catarrho, cum aure suppurata & febre in sene.
Consilium XCIX.

ISTE nobilissimus uir laborauit dispositionibus præter naturam ante hunc morbum, quas primo inquiram, earumq; causas, hinc curatio sequetur. Prius consueuit laborare catarrho eo, qui proprie dicitur coryza. Hoc autem anno catarrhus ad pectus & crura deuenit, in quibus dolor, eumq; occupauit dolor auris, quæ suppurata est, in qua percipit pulsum & tinnitum. Laborat etiam febre, & nunc uesperi longe notabilius sentire febrim uidetur, quod ex pulsu percipitur, quàm hodie mane. Nocte præterita perpessus est hoc nocumentum, quod impeditius loquatur, uocem habet quidem, tamen articulate exprimere non potest, nam catarrhus erat in gutture etiamsi postea quoq;, cum catarrhū tertio expurgasset, hoc mansit malum. Alias uerò expeditissime loquutus est. Vidi etiam urinas eius liuidas, tendentes ad colorem plumbeum, cum sedimento albo, & pauco supernatante. Audiui ipsum conqueri de interna caliditate, & secundo etiam rubedinem uidi circa Amygdalas. Impedimentum locutionis species erat paralysis & apoplexiæ. Non enim tantum impediebatur uox, sed etiam non cogitabat ea, quæ dicebat. Paralysis autem est apoplexia particularis, & hæc apoplexia, quæ metuebatur, est remissa admodum. Hæc licet ita sunt, tamen solicitus sum de causa febris, cum adhuc urgeat, & ea hic maxime sit curanda. Ista enim febris interius affligit, & exterius quiescit, quæ est una ex malignis, & proprie est febris senū, quæ sepulta dicitur, hocq; habet proprium. Quod mala adsint signa uideatis, quia adest sitis, quæ est appetentia frigidi & humidi: unde calor internus uehemens indicatur. Apparet sputum candidum,, quod fit, cum plurimi uapores calidi admiscentur materiæ uiscidæ. Habet item arefactionem faucium, & dicit expuere bombacem quasi, est enim sputum tenax & crassum. Habet etiam uigilias, quod fit ex mutatione naturalis caloris in igneum. Cum liuor in urina tendat ad colorem plumbeum, significat calorem naturalem extingui. Appetitus uidetur corruptus, & emittit urinam in maiori quantitate, quàm bibat, quod signum est pessimæ concoctionis. Nec uirtus bene regulat istos humores, quia huic calori plurimum etiam frigoris admixtum est. Adest itaq; febris admodum difficilis, & in sene, excessit enim 65. annum. Est itaq; senex in ultimo senio constitutus & frigidus. Validus autem est ignis, qui ab aqua non extinguitur. Et Hippocrates dicit: In senibus febres sunt difficillimæ. Catarrhus præcessit omnino pituitosus, quia etiam plurimos sensit flatus tempore sanitatis, & uidetur spiritus crassus, uel ascendere ex uentriculo ad diaphragma, & ibi etiam impedire spirationem: pituitæ tamen admixtum est uel terreum aliquid, uel bilis. Idem etiam catarrhus occupat uenas, & prohibet transpirationem, efficit putredinem, ex qua hæc febris, quæ nullum facit typum. Habet postea aliud symptoma, suppurationem uidelicet in aure, & arguitur ibi aliqua materia esse in loco abscessus: quod colligitur ex pulsu, quem se sentire dicit, & cum pars maturatur, quæ antea fuit cruda, efficit pulsationem. Potest etiam esse, quòd uapores retenti circa aures ascendant ad cerebrum, & ita causatum sit impedimentum circa imaginationem & locutionem. Dolorem etiam pedum sentit, qui causatur à materia flatulenta. Nunc aūt tantum attenderē febri, & abscessui, seu suppurationi auriū, quibus curatis omnia remittentur. De febri primo respicerem ad eius causam, quæ uel intra uenas, uel extra uenas, eius materia est uiscida, quod apparet ex cōtentis, quæ non occupant fundum urinæ, sed supernatant, ex quo significatur flatus, & pituitosum quiddā. Cū igitur sit materia crassa & uiscida, erit attenuanda. Itaq; uinū, licet prouocat urinā, tamen quia habet debile caput, & uinum semper ad illud euaporat, abstinendū à uino. Huius aūt loco utatur decocto, uel cū Aniso, uel Cinamomo, uel cū utroq; & saccharo. Hęc abstergerent, & calorē naturalem cōseruarent, modo nō uteretur actu frigido, sed calido & tepido. Decoquerem Betonicā in omnibus iusculis, quæ efficacior est Saluia,

& ma-

& magis resistit frigori. Huic etiam adderem Anisum. Darem illi iura, sed non carnes, nisi auium. Et in ista materia uiscida semper ea exhiberem, quæ leuis essent concoctionis. Curarem etiam clysteribus, quibus adderem mel rosaceum, ad diuertendam materiam. Vterer syrupo de Liquiritia & Betonica, in his sunt iuuamenta contra catarrhum, corroborant etiam cerebrum. Hunc potum exhiberem singulis diebus. Singulis tribus diebus darem pillulas ex Hiera picra, quę tam adiuuarent concoctionem, quâm syrupus ipse. Nihil etiam præstantius in febribus pendentibus à materia frigida, quâm corroboratio uentriculi. Acciperem uinum album, & oleum Anethinum, & ita decoquerem, donec uinum euanesceret, & cum eo facerem totius corporis frictiones. Ita melior fieret concoctio, & materia discuteretur. Illinantur pedes quoque oleo Anethino & Chamæmelino. Quoniam dicit se dolorem pedum sentire: suffitum quoque facerem, & acciperem acetum rosatum cum modica aqua rosacea, & adderem Caryophyllos, ex quibus odor suauissimus, quem semper haberet in cubiculo. Circa aures acciperem Cepam magnam, eaque excauata imponerem oleum Amygdalarum, & sub cineribus calidis coquerem, hac cocta, instillarem in aures expressum succum, maturat hoc, & educit suppurationem. His adderem odorem aromatum, qui item exiccat. Si quid deinde euacuandum uidetur in auribus, id successu temporis uidebitur.

De catarrho, fluxu alui, & febri hectica cum putrida.

Consilium C.


EST hic concursus, & syndrome dispositionum quarundam præter naturam. Adest enim catarrhus, febris, fluxus alui. Circa ista tria debemus uersari diligenter. Quod attinet ad curationem, non curabimus, si non cognoscamus harum naturam, & causas coniunctas, & proximas. Iste catarrhus incœpit in ea, quæ erat carnosa & constitutionis bonæ, uixitque sine querela, sana. Ex malo uerô uictu & regimine malo, cum die carnispriuij nocte nimium saltasset, contraxit. Videndum hoc diligenter, quia habemus causas pro morbo. Sed hic nulla erat præparatio corporis, ideo causæ cum diligentia uidendæ sunt. Audio eam fuisse humidam carnosam, est ætatis 20. annorum, & nunquam antea in saltando ita excesit modum. Scimus autem, quantum posit caliditas & motus in corpore humido & molli, nam tale facile colliquatur, ut etiam uidere est, quomodo colliquatur sanguis, & caro concreta. Ex illo motu & calefactione superflua eleuantur multi uapores ab humiditate, & carne, in quibus fit colliquatio, & inde uapores ascendunt in caput, & non fit concoctio eorum in capite, sed condensantur, inde catarrhus: ut Galenus 3. de locis affect. dicit, ex superfluo labore, & uaporibus fieri potest, item ab æstu, ut cum sol calefacit cerebrum, quemadmodũ laborantibus in sole accidit, etsi etiam habeant caput tectum, tamen à sole aperiuntur pori, & ita resolutum cerebrum facile repletur uaporibus, ut in hac quoque muliere contigit. Nam cum sit hæc humida, calefacta, perseuerauit in ea caliditas, quia habuit magnam humiditatem, itaque multi uapores eleuati, & longus est catarrhus secutus, quia diu perseuerauit, & non tam uehemens ante partum, quia erat corpus humidum & prægnans. Nam in prægnante multa excrementa descendunt in uterum, unde tales tolerant malam uictus rationem, quia expurgantur in uterum, & non ægrotant. Hæc igitur mulier, cum grauida esset, licet obstructiones in ea essent, & membra naturalia labefactata, tamen in prægnante non apparuerunt ea incommoda. Nam descendebant, ut dixi, excrementa in uterum, sed incurrit in hoc malum post partum, quia illæ materiæ non erant bene purgatæ: nec sanguis exiuerat, sed quædam materiæ aquosæ fuerunt in corpore illo humido, & modo adsunt febres pesimæ, quia secuta putredo. Iste catarrhus mutatus à priori, pro ratione mate-

materiæ, nunc enim excoriat guttur. Nam licet non sentiat salsedinem, tamen ex putredine acquisiuit caliditatem. Cum prior catarrhus descenderit ad pectus, facta obstructione præsens catarrhus putruit, & locus ille aptus ad putredinem, ubi materia non potest bene concoqui. Est enim calor uehemens, & in catarrho humidum multum, & ita putrescit catarrhus in pectore, & non fecit ulcus, nec empyema. Nam empyema est in concauo pectoris, & est sensibile, & sanies aliquando decumbit ad alteram partem, quia est media membrana. Et ita antiqui linteolum intingebant bolo Armeno, & pectori imponebant, ad cognitionem, qua in parte esset pus, & ita caliditatem obseruabant. Quia ubi putredo, ibi caliditas est. Habet item excreationem facilem, licet materia sit crassa, & nescio quomodo transeat per membranas, & deueniat ad pulmonem, & inde ad tracheam arteriam, & cum in illam deuenit, putrescit, & ita expuitur. Si uolumus dilatare nomen, ut dicamus Empyematicum, quia habet pus, & excernit per screatum, improprie dicemus, non ut Galenus & Hippocrates. Vtrum sit ulcus, unde emanat pus? Ego non uideo, quomodo possit pus exire ex ulcere sine sanguine, ut apparet ex Auicenna: ubi dicit de mictu sanguinis. Mictus, & fluxio sanguinis fit diuersis modis, uel apertione, uel resolutione &c. Vnde male dicimus, est hic sanguis, ergo est ulcus. Item cum exit pus è corpore, non statim est ulcus, ut sæpe uidemus in urinis, quando excernitur cum urina pus, & habet fœtorem, & subsistentiam, & tamen non semper est ulcus, quia humor in loco collectus putrescit. Vnde Galenus secundo Prognost. dicit, quòd sanguis extra uenas exiens putrescit, & uertitur in saniem. Vnde hic quoque potest esse ita, ut sanguis putrescens transeat in pus. Ita etiã pituita putrescit, & fit pus, cum sit sanguis semicoctus. Ego dico, quòd catarrhus à capite moram faciens diu, in pulmonibus putrescit, quia est in loco calido, & cum adhuc aucta febris, facit calorem maiorem, & illa materia facile putrescibilis est, & facile excernitur, quia est in trachea arteria, ex qua non transit per longum iter. Habet causam antecedentem hoc pus, quia descendit catarrhus in pectus, & putrescit à calore, qui est tunc ratione febris. Inde autem catarrhus habet fomentum, quia ex toto ambitu corporis exeunt uapores ad caput, propterea quod febris colliquat corporis humidum. Quod uerô materia sit uiridis, est causa putredo, quia in alba materia exhalat tenuitas, & grossa pars manet, inde fit minor translucentia, & ita uiridis color. De febre, ex quo audimus ex Doctoribus, quòd excrescit post cibum, & non habet typum, sed est continua, igitur hæc sunt signa febris hecticæ. Hæc habet putredinem & fomitem circa cor, & ita facile potuit incidere in hecticam. Non ualet autem contra, iudicatur hectica non ratione ulceris, sed saniei. Hæc habet autem saniem in pulmonibus, ergo habet hecticam. Et quia, qui habent catarrhum, sæpe habent febrem putridam, ratione uaporum, ita hæc potest habere febrem putridam. De fluore alui, an sit uel diarrhœa, ex humorum multitudine, & ambitu corporis, uel ex catarrho, & consequatur malitiam eius? Credo quòd fiat ratione catarrhi. Cum enim descendit in uentriculum, relaxat eum, & intestina, ac stimulat ad excernendum. Potest etiam esse ex colliquatione, nam audio esse putrida excrementa, & multam habere putredinem, atque ita iudico fluxum colliquatiuum. Item quoties putrescunt humores in uenis, & excernuntur, fit fluxus. Hoc unum scio, ubi sequitur hecticam fluxus alui, propter malitiam catarrhi, fitque casus pilorum, sequitur mors: ut Auicenna quoque inquit: In hectica, fluxus sequens hecticam mors. Prognosticũ. Vbi catarrhus perseuerat, & putredo in pulmonibus, pauci sanantur. Vlcus non potest curari, quia quod tangitur à putrido, facile putrescit, ut pulmo. Hic, quia fortiter, & frequenter excernit, ideo non putruit, nam ad putredinem opus est tempore. Sed hic etiam fortis est pulmo, nec in eo ulcus, quia in pulmone multæ sunt uenæ, & arteriæ, in quibus si esset ulcus, iam ex arterijs & uenis sanguis efflueret. Hæc semper expuit, & nunquam quicquam exijt cum pure sanguinis. Non igitur potest esse in pulmone ulcus, quin exeat cum pure aliquid sanguinis (ut D. Mont. contra Frisimelicam & Bellocatũ doctissime conclusit post multas disputationes, quæ de hoc fuerũt inter eos) sanguis erũpens ibi ex ulcere potest uerti in saniem,

& ita

& ita non sanguis, sed pus excernitur. Curatio est interceptio catarrhi. Incipiendum dico à cauterijs, neq; timerem æstiuum, aut febrilem calorem, facerem actu cauterium. Quantum ad pectus, procederem cum Electuario de seminibus, seu cum Diacodio, cum Papauere, de seminib. s. Galeni. Poterit dari parum boli Armeni, pro roboratione, & tollenda putredine. Quia uerò sententiam Montani alij aliter intellexerunt, sequenti die proposuit in schola duas conclusiones sequentes. Prima: Nullum ulcus potest fieri in pulmonibus, ex quo sputum sanguinis non præcedat expuitionem puris. Ratio. Quia pulmones sunt uenosi, & arteriosi, itaq; illis exulceratis, statim sanguis erumpit, qui antequam in pus uertatur, à uirtute expultrice per tussim paulatim expellitur. Secunda: In parte carnosa non potest esse ulcus, ex quo simul cum sanie non profluat sanguis.

De catarrho fluente ad nares, & os, cum febri.

Consilium C I.



CVM offeratur nobis Dominus, qui conqueritur de catarrho effluente ad nares, & os, atq; inflammatione, cum qua adest febris: & ego sim eiusdem sententiæ, cuius V. E. nempe febrem & inflammationem dependere à catarrho, ideo de catarrho tantum loquar. Catarrhus iste, quantum ad substantiam, partim crassus, partim subtilis est, quoad qualitates calidus, ita ut efficiat inflammationes, atq; omnino salsus. Non quæro nunc, utrum ab intemperie capitis sit, uel ab alijs partibus. Dico, quòd ab utroq; habeat originem. Hepar calidum est, unde uapores eleuantur. Ventriculum habet debilem, & uixit male, & non exercuit corpus, unde aggregauit multa excrementa, & ita à uentriculo, & hepate multi uapores eleuantur, & fit catarrhus, qui defluit ad subiectas partes. Is igitur catarrhus est in capite, atq; indiget curatione. Proponam id quod sentio. Potest curari catarrhus uel curando membra mandantia, ut Gale. 5. Method. curabat catarrhum per caustica, exiccando, & prohibebat defluxum. Secundo, potest curari, ut prohibeamus defluxum, corroborando partes, in quas decumbit. Tertio, ut diuertatur. Quarto, ut tollatur catarrhus euacuando, & ad hoc proponit pillulas Coccias Gal. Est & alius modus curandi, quatenus uel subtilis, uel crassus, uel corrodens. Quæritur, quid modo agendum cum hoc catarrho? Videntur aliqua in hac curatione non attingenda. Ego dimitterem catarrhi suppresionem, applicatione rerum ad caput, quia caput est calefactum, nec est purgatum. Item diuersio non est tuta, quia si diuertemus, ad partes affectas id fiet, nam omnes fere partes eo affectæ sunt. Sed per nares possumus diuertere & ista esset diuersio commodissima, quæ mihi quoq; placeret, neq; est prætermittenda. Cum sit euacuatus, sinatur nunc, & præparentur materiæ, ac dentur syrupi, ac postea euacuatio fiat, quia diuertetur materia per loca apta, uidelicet per intestina. Præparatio humorum, cum sint uiscidi (non enim potest expuere, nisi habeat liquorem in ore) fieri posset cum syrupo rosaceo, qui contemperat acredinem catarrhi, huic commiscerem acetosum simplicem, factum ex saccharo, qui incidit & refrigerat, hoc modo. ℞. Syrupi rosati, & acetosi simplicis an. ℥ 1. Da cum his syrupis ius pulli iunioris. Nam contemperabit humores, & huic iuri pulli non præfero aquas destillatas. Quantum attinet ad catarrhum, qui descendit ad fauces, & corrodit eas, indigemus contemperatione. Sunt autem inflammationes partim factæ, partim fiunt, ut ipse conqueritur, quia semper defluit, quare nos debemus habere duas intentiones. Factæ indigent repressione, & lenitione, atque euacuatione. Potest etiam fieri repressione tantum, sed repellentia non sint acria, neq; ualde repellentia, ut Galenus ostendit libro sexto de comp. medic. Conueniunt rosæ, & albumen oui, quod lenit. Sed quia indigemus ablutione, decoquerem in aqua uel Endiuiæ, uel simplici hordeum, rosas, Sebesten, Iuiubas, Liquiritiam & Camomillam cum aliqua portione Maluæ. Hæcq; lenient & miti-



& mitigabunt, repellent & confortabunt. Sed quia opus est, ne statim uis medicamenti transeat solido, ideo concutiatur albumen oui, & inspergatur saccharum cum aqua rosacea, & teneat in ore. Item in ore habeat solidum aliquod, ut Diacodium, quia prohibet defluxum catarrhi, & ita continue aliquid in ore gestet. Quantum ad uictum, ptisana nihil melius ei exhiberi potest. Far quoq; coctum in iure pulli dari potest, quod contemperabit humores. Item exhibeatur panatella, albumen oui, cum luteo. Vinum non esset concedendum, si recte progrederetur. Hippocrates lib. tertio de ratione uictus inquit: Tribus casibus prohibetur uinum, quando materia petit caput, quando est cruda, & quando intestina sunt inflammata. Sed consuetudini eius aliquid permittendum, & cum petat, exhibeatur parum uini. Ablutio oris cum uino non conuenit, quia inflammat, & uapores ex eo ad caput ascendunt. Si aluus non fluat, adhibe clystere lenitiuum. Post collegium hæc eidem ordinata.

℞. Rosarum		M 1.
Sebesten		
Iuiubarum	ana	N 10.
Liquiritiæ rasæ		ʒ iij.

Misce pro decoctione.

℞. Aquarum solatri		
Portulacæ		
Plantaginis		
Scabiosæ		
Lactucæ	ana	℔ 1.
Syrupi rosati recentis		
Diamoron	ana	℥ 2.

Misce pro gargarismo.

℞. Syrupi rosati recentis		
Acetosi simplicis	ana	℥ 1.

Misce pro syrupo, quem temperabis iure pulli, ut Montanus iussit.

De destillatione ad diuersas partes, & febre, pro Abbate sancti Gregorij octuagenario.

Consilium CII.

PRimum quod uenit considerandum, est natura morbi, & subiecti. Subiectum autem est in ultimo senio constitutum, quæ quidem senectus, est pessimus morbus: & comparando morbum hunc ad senectutem, longe maior est senectus, quàm morbus, quo affligitur. Habemus ergo ætatem in ultimo senio: habemus corpus quo ad radicem ualidum: quod si compararetur alijs decrepitis, robustum est, absolute tamen non est robustum: nos autem robore indigemus absolute, non per comparationem ad aliud. Habemus ergo imbecillum corpus: nec est consideranda temperies elapsa, sed præsens. Et quo ad præternaturales dispositiones non omittam, quòd in hyeme proxime elapsa apoplexiam & paralysim leuem passus est: quæ quantum adferat incommodi in omni corpore, argumento esse potest, quòd apoplexia ita prosternit uires cerebri, & calorem innatum, & uires cordis, propter consensum cordis cum cerebro, ut uideamus iuuenes cum in apoplexiam inciderint, nunquam restitui: quanto magis senes, si inciderint? uel non euadent, uel raro, semper tamen percipiunt tale nocumentum. Considerandum igitur est symptoma, quod licet non curemus, tamen admonet, quòd ægritudo deterior est. Nunc uerò patitur duas dispositiones, destillationem scilicet à capite ad diuersas par-

tes: & quidem quę occupat fauces, bronchus appellatur, aliam præterea patitur quæ pectus occupat, & catarrhus nuncupatur, ad ischiam etiam, & ad crus infra genu usque ad talum descendit, & ibidem tumorem facit in præsenti œdematicum; adeoque copiosa est destillatio hæc, ut perseueret nunc cum tussi, quæ non est sufficiens ad excernendum catarrhum crassum. Alia dispositio est ipsa febris, quia iam mensis est, ex quo incœpit affligere, & ita affligit, ut nunquam fere fuerit sine febre: ita tamen erat mos febris, ut seruaret hunc ordinē, ut alternis diebus magis inuaderet. Quo ad febrem, quæ primo consideranda est & forte primo curanda, si consideremus exeuntia, quæ maxime indicant naturam febris, & præcipue urina, quæ indicat febres putridas, etsi mineram putredinis habeant extra uenas, quia humor qui putrescit intra uenas, ille est qui effunditur extra; ideo urina indicat humorem putrescentem. Cum ergo urinas rubeas & crassiusculas, quæ tales perseuerant, habeat, super humorem peccantem attestantur. Et cum duo sint humores in humano corpore rubei, sanguis, & cholera ξανθά à Græcis appellata, à Latinis rubea, igitur cum non uideamus in hoc corpore sanguinem abundare, nec signa sanguinis apparere, & pituitam multam abundare, non est sanguis absque dubio qui peccet: tum etiam, quia sanguis putrescens non facit periodos. Relinquitur ergo quôd bilis sit, quæ putrescit in aliqua minera putredinis, de qua nondum constat. Habemus ergo febrem hic etiam, & ex putredine humoris biliosi: habemus præterea egestiones biliosas: & hæc duo arguunt bilem putrescere. Et quia inuadit sine typo, cum calore leui, & segni, sine siti, sine capitis dolore, & sine sudore, credendum est quôd sit mixta cum pituita, & sit ex genere bilium quæ appellantur maioris famæ, & hoc uerisimile est, cum abundauerit tanta copia pituitæ, maxime cum corpus sit frigidum, & siccum: hæc enim temperatura (ut dicit Galenus in 2. de temperamentis) multam pituitam generat. Bene uerum est, quôd si caliditas & siccitas temperaturæ excederet, redundaret bilis: quatenus autem remanet uestigium caliditatis, bilis abundat scilicet: processu uero cum sit corpus frigidum & siccum, abundat pituita. Nec uerum est id quod olim dicebat Cassanus, cum quo habuimus super hac re disputationem, quôd generaret talis temperatura humorem frigidum & siccum, quia talis humor generatur à caliditate adurente. Vlterius, cum uir iste frigidus & siccus sit ratione ætatis, non est aliter credendum, nisi quôd sit pituita multa bili permixta. Febris ergo, ut ex motu febris & exeuntibus apparet, est febris quæ pendet à cholera uitellina crassa mixta cum pituita multa: ideo longa est. Talis ergo est causa, & mos febris, iudicio meo. Vbi uero, & quo modo putrescat, uidendum est. Omnino bilis generatur in hepate. Sed quomodo in isto uiro generetur, multæ causæ adduci possunt, ex regimine maxime facto, cum dulcibus scilicet, quæ bilem generant, & pręterea potuit esse causa, quôd factæ sint obstructiones in hepate à catarrho, & cum in uenis meseraicis sint factæ obstructiones, nihil magis facit ad calorem augendum hepatis, & ad calefaciendum, sicut obstructio: quia cum sanguis tenetur, calescit, & facit multiplicare bilem: quæ cum partim per uenas deferatur, quia uenæ omnes non sunt obstructæ, sed plures, ideo non euentatur sanguis, incalescit, & partim per uenas, partim per porum felleum ad intestina defertur: & ideo per secessum, & per urinam, plurimam bilem emanantem uidemus. Minera ergo putredinis est, quia uenę sunt plenæ bile & pituita, & putrescit pars in uenis, pars extra: sequitur quôd putredo uaria sit, & modo in uenis, modo extra uenas sit, quia natura potest transmittere materiam extra uenas sine typo, ut in primo ad Glauconem dicit Galenus: & nō fit rigor in tertiana, nisi propter multitudinem materię subito excurrentis ad loca sensibilia, ob sensibilitatem multam. Cum igitur priuetur multa bile sincera, & membra sint sicca sine sensibilitate, ideo potest putrescere extra uenas, & intra etiam. Sed quicquid sit, siue extra, siue intra putrescat, materia hæc cholera est crassa mixta cum pituita multa. Sed quantū sit de ratione febris factæ ex obstructione, si aperietur, transpirare poterit, & bilis non generabitur, quia remota prohibitione transpirationis, omnia prospere succedent. Circa catarrhum uero aliter est dicendum; quia senes habent catarrhum congenitū, & cum occupantur, tunc

tunc fit illis ita congenitus: & ægritudo, ſicut Hippo. retulit, branchi & catarrhi in ſenibus raro maturantur. Dicit Hippoc. raro. Galenus uero exponens in commento, nunquam catarrhos tales in ſenibus maturari dixit: & ratio eſt, quia ſunt ipſis congeniti, quia cerebrũ cum non poſsit concoquere alimentum, & uapores eleuati ad ipſum non expellantur, ideo tum ratione proprij alimenti, tum etiam ratione uaporum, tum ratione utrorunq;, ſic fiunt catarrhi ſenibus congeniti, præterea cum uapores ſint multi in corpore ſenum, propter imperfectionem concoctionum, plurimi aſcendunt, & cum non poſsint expelli, multiplicatur catarrhus: maxime autem multiplicatur in illis, qui habuerunt caliditatem in iuuentute ualidam. Vbi enim perfecta frigiditas eſt, ut in ſene qui fuit frigidus, non fit in eo euaporatio multa, ideo nec multitudo catarrhi, & non niſi propter alimentum cerebri. Corpus autem tale fuit calidum in iuuentute, ut apparet ex toto ambitu, & nunc etiam hepar ſuum calidum eſt: ideo fit multa euaporatio ad caput: ideo catarrhi multiplicantur: multiplicatio autem catarrhi ratione cerebri non poteſt tolli, quia non poteſt fieri, ut cerebrum non ſit frigidius ſeipſo, ideo non poſſumus curare catarrhum: poſſumus bene remorari ne cito interficiat. Cum igitur hæc duo ita ſe habeant in hoc corpore, quid eſſet dicendum, & quid faciendum? De ijs quæ poſſunt contingere, aliquid eſt dicendum. Quod ad catarrhum attinet, non curabitur perfecte. Quo ad febrem poterit forte, ſed cum difficultate: & ratio eſt, quia febris hęc non eſt niſi à forti cauſa, & non habet uirtutem quæ adiuuet Medicum, quia Medicus naturæ miniſter eſt, ipſa uero operatrix 3. artis medicinalis. Non ergo ita facile curabitur ratione debilitatis corporis, & cauſæ: & ita ſumus in re ualde ambigua. De faciendis eſt primo uidendum, cui primo occurrendum ſit. Dico quòd intentio circa febrem dirigenda eſt, non neglecto catarrho, quia febris perículoſior, quia difficilior eſt naturæ ſenis: catarrhus autem familiaris. Ideo febris non ſeni, ſed iuueni eſt familiaris: neq; ea febris hic dependet à catarrho, niſi quia facit obſtructionem: & bilis multiplicatur, quæ miſcetur cum pituita. Ideo obſtructiones eſſent tollendæ, ut febris tollatur: quia ſi tollamus febrem, poterimus prouidere, ut iſte Reuerendus dominus uiuat diutius: ſi uero non tolletur, interficietur, quia fiet quotidie deterior, ſed quia ab humoribus dependet, tollendi ſunt, & prouidendum eſt ut obſtructiones hepatis aperiantur. Et quia materia craſſa eſt, quæ euacuari debet, attenuantibus indigemus, deinde educentibus humores craſſos in uenis exiſtentes. Et ſic una indicatio ab humoribus ſumitur, alia à uirtute: quia debet ſumi uenia à uirtute, tanquam à principe terreno. Nos habemus uirtutem quæ præcipit, & cum ſit in corpore ſenili, & uirtus affecta admodum, non poſſumus ea facere quæ morbo conueniunt. Primo igitur manna propoſita eſt, & ab ipſa inciperem. Sed diceret aliquis: Tu euacuabis humores ſubtiles, hic autem craſsi peccant, ideo non euacuabis humores peccantes. Dicebat autem Hippoc. Si talia purgantur, qualia purgari conuenit, confert, &c. Cum ergo non purgentur humores quos conuenit, non iuuabitur. Dico, quòd etſi tenues humores euacuet manna, non debemus abſtinere ab ea, quia ab humoribus præparatis debemus incipere, qui ſunt in uenis meſaraicis, ideo tutiſsime conuenit: & quia iuuabit etiam catarrhum, cum febri non ſit occurrendum neglecto catarrho, ideo ſummopere conuenit. Non dico quòd manna penitus ſanabit, ſed quòd erit principium optimum: quia uidi ego ſæpe, quòd manna licet tenues humores euacuet, aperit obſtructiones: & facta præparatione, uidi criſim fieri, & poſt quatuor dies ſanitatem ſecutam eſſe. Ideo inciperem à manna tanquam à re tutiſsima, & darem in ueſpere ipſam: imò felicius operabitur, ut eſt mos Romæ, ut libentius dent in nocte, & experiuntur feliciter operari, ſed ante cibum ſtatim: & exhiberem ℥ 1. s. uel 2. Poſtea deuenirem ad alia, niſi natura adiuuaret nos, ut non indigeamus alijs. Altera die nec brodium, nec ſyrupum darem, quia nollem ut brodium lauaret medicinam: nec ſyrupus diſtribueret humores, quos uolo euacuare. Altera die, quæ tertia erit, darem ſyrupum qui habet uim abſtergendi, & mundificandi, propoſitum eſt oxymel ſimplex, à quo non recederem: ſed uellem ut eſſet magis acetoſum, & præpararetur cum ſua acetoſitate: id enim

quod habent pharmacopolæ, dulce est. Non derelinquerem mel rosaceum ratione stomachi, quia senum membra sicca sunt sine pinguedine, & intestina non habent pinguedinem, possemus deuenire ad excoriationem: uellemq; ut esset subamarum, quia multum refert habere optima medicamenta. Postea facerem decoctum, accipiendo aquam endiuiæ, uel capillorum Veneris, si haberentur capilli Veneris, nec erit dimittenda farfara, id est, tussilago appellata propter excellentiam, quam habet ad tussim. Ideo uellem quòd haberemus has tres aquas ad pondus singularum lib. unius. Et decoquerem in ipsis aliquid anisorum, ut corrigeretur earum frigiditas, quoniam omnes aquæ destillatæ frigidæ sunt, ut etiam aqua destillata à calidissimo simplici, puta à calamentho, quod stimulat linguam ueluti piper, non calefaciat, imò infrigidet: & uidi inflammatos homines propter potum decocti ligni Indi, ab aqua calamenthi infrigidari summopere. Quia ergo aqua endiuiæ est frigidior, aqua capillorum Veneris ad temperamentum accedit, uellem miscere anisorum aliquid, ut aperirentur oppilationes, & corrigeretur frigiditas, & decoqueretur ut duæ libræ remanerent: & exhiberentur huius decocti unciæ quatuor: oxymellis simplicis, mellis rosati sing. uncia. Cum autem dedissem quinq; uel septem syrupos, si uiderem concoctionem, replicarem medicinam, & constante uirtute, cum manna, uel infusione rhabarbari, uel cum syrupo rosato solutiuo euacuarem, nec accederem ad agaricum, quia laboriose soluit, & nauseam facit. Sed ego non recederem à benedictis, nec haberem uirtutem defectam: oportet ergo manu tenere ipsam, & cum deuenerimus ad rhabarbari infusionem, & ad syrupum rosatum solutiuum, sufficiet nobis. Si postea symptoma catarrhus urgeret, cum linimentis procederem: & ego maxime confido in uno à methodo Galeni sumpto. Vellem ut acciperemus adipem anserinum, quia maxime penetrat. Et licet antiqua expositio laudibus extollat anatinum, id perperam dictum, quia textus Græcus habet anserinum. Etiam ille qui traduxit, ea attribuit arietino, quæ sunt attribuenda anserino, cum modico croci, & olei amygdalarum amararum: iuuabit enim mirum in modum ad concoquendum materias crassas. Nunc autem masticatoria non conuenirent, sed facta euacuatione. Caputpurgia per nares conueniunt ad euacuandum catarrhum, & si per spatium leue facere uellemus masticatoria, possemus. Ideo si uellet masticare radicem capparum, optimum esset, uel mastichen: corroborat enim, nec facit uiolentam attractionem ad fauces: & conueniret liquiritia pro uentriculo, & pro concoquendo catarrho, & pro febre. In ijs immorarer, ut scopus meus esset non recedere à benedictis. Circa rationem uictus, ab eo tollendum uinum potens, & uinum sit tenue, subtile, album, ut nõ habeat aciditatem, nec dulcedinem, quia uellemus curare febrem, non catarrhum. Quo ad cibum, iusculis ex hordeo optime cocto, & farre cum lacte amygdalarum utatur, & oua sorbilia accipiat, quia in tertianis oua iuuenibus exhibebat Galenus: in reliquis regimine senum utatur, cum aliquibus frictionibus. Quo ad illam excoriationem, non laboret supra nates, quia longo decubitu faceret deuenire ad gangrænas, & estiomenum. Ideo petiæ lineæ subtilissimæ in oleo de cerussa madefactæ loco apponentur, uel cum carie lignorum salicis, & cum modico olei rosati: uel puluis ille siccus conueniret, uel item unguentum de lithargyrio simplex: & inter omnia ne molestaretur in decubitu, uellem ut super re molli sederet, & cum subtilissimis petijs, ne aliquid asperum læderet ipsum. Quo ad œdema, uellem ut maius fieret: si tamen timerem ne humor multus destrueret temperaturam cruris, non esset malum si aqua marina salsa acciperetur, & germina ebulorum coquerentur in ea, & fierent lotiones, & petiæ lineæ magnæ infusæ essent: facerent enim ad resolutionem, nec reprimerent: & corroborarent membrum, ne materia illa diutius permaneret destruens calorem innatum. Et ista essent iudicio meo facienda.

De Catarrho ad fauces, diminutione uisus, & purulentis auribus.

Consilium CIII.

MNIA, quæcunque afficiunt hunc nobiliss. Virum, sunt circa caput. Audiuimus enim totum corpus optime ualere, non solum audimus, sed uidemus, quod optime nutriatur. In actionibus naturalibus & uitalibus bene se habet. Sed in capite patitur tria. Primo, catarrhus defluit, & occupat fauces, & ille timet, ut ad alias quoque partes defluat. Secundo, queritur de detrimento facto in oculo, & cum ablatus sit uisus, timet de altero. Tertio, quòd habet aures purulentas. Nos igitur eius petitioni satisfacturi, consideremus symptomata circa caput, quia de alijs non conqueritur. Est itaque catarrhus, qui à capite deorsum (quia catarrhus significat defluxum) defluit ad partes subiectas. Materia uero ad fauces defluit, de qua quæritur, an sit generata in cerebro, uel à cerebro quidem defluat, ab alijs uero membris transmittatur. Nam prout fit à diuersis catarrhus, ita habet diuersas quoque caussas. Non dixerim, cerebrum non esse affectum, nec quòd ab inferioribus nihil ascendat, quia audimus, quæ præcesserunt ab infantia. Cerebrum semper fuit affectum. Habuit sæpe scrofulas, quæ fiunt à materia uiscida. Et cum uteretur nutrice, cerebrum affectum fuit. Cessantibus scrofulis passus est fluxum narium, qui indicabat repletionem capitis. Nunc uero hæc symptomata, quæ enumerata sunt, patitur. Ergo habet cerebrum affectum. Plane igitur credo caput imbecille esse, & malam in cerebro intemperiem, ratione cuius generetur catarrhus. Ac propterea in cerebro læsionem essentialiter facientem catarrhum. Sed est ne intemperies pura, ita ut nihil ascendat à partibus subiectis? Non est possibile, quia habet caliditatem, & humiditatem in corpore. Color ad albedinem cum rubedine tendit, habet uenas amplas. Caret pilis, quia caliditas cum humiditate non generat pilos, ut in pueris. Est copia sanguinis, & ad ea confert temperies hepatis, nam in eo fit sanguificatio. Et sanguis immutat corpus, ut sit humidum & calidum, quia hepar calidum, & humidum multum sanguinis generat. Habet etiam cor calidum, & humidum, de alijs enim iam non curo. Qui uero habent caliditatem, & humiditatem, in illis fit redundantia uaporum, & ideo talibus facile repletur caput à uaporibus. Et si quis habet imbecille cerebrum, plures ascendunt, ratio est: quia uapores suapte natura ascendunt, & quia cerebrum imbecillum, non concoquuntur, refrigerantur, & condensantur. Vt in Alembico fit, uel in generatione pluuiæ. Habemus igitur uaporosas materias, & deinde imbecillum cerebrum. Eaque imbecillitas est accidens consequens ægritudinem, uidelicet intemperiem, quam uidemus ex humiditatis redundantia. Huius est signum excrementorum copia. Nullum enim ut 2. artis paruæ lib. dicitur, est signum, quod indicat magis humiditatem cerebri, quàm excrementa. Præterea cum humiditate est calor, ut apparet ex magnitudine uenarum. Adest igitur caliditas, & humiditas: sed longe maior est humiditas, caliditas uero remissior. Cum igitur plus sit de humido, nihil mirum, si sint tot catarrhi, quia caliditas non potest resoluere tantam humiditatem, præsertim cum sit imbecillitas cerebri naturalis, facta ab humiditate, & accedente caliditate. Respondemus igitur quæstioni, quod catarrhus in capite generetur, partim per essentiam, propter caliditatem & humiditatem cerebri, partim uero per consensum à membris inferioribus demandantibus ratione caliditatis, & humiditatis. Propterea non mirum est, si à primo ortu fuerunt generati catarrhi; quia pueri inepto cibo utuntur, Multiplicati uero sunt uapores & à frigiditate condensati, & à natura expulsi ad emunctoria. Cumque natura fecerit, quantum potuit, reliqua in Medici diligentia posita sunt.

De Catarrho ad crura descendente, & in genibus dolorem excitante.

Consilium CIIII.


Acile est iudicare ueritatem manifestam. Excell. uestra bene existimat de origine, & curatione morbi. Sed primo considero unum, quod maxime apud me est aduertendum, quòd fuerit calidæ temperaturæ per totum corpus, hepatis & cerebri calidi. Cum igitur habuerit à principio calida ista membra, & nunc frigiditas dominetur in cerebro, ut apparet à multitudine humoris pituitosi, & excrementis, & sit talis lapsus à propria natura, uidendum est, unde habeat originem. Scit Excellentia uestra, quando ægritudines sunt diuersæ à tẽperatura, est maximus lapsus, indigebit igitur cura diligentissima. Circa hęc symptomata facile est uidere caussas. Primo, obtusus dolor, occupans utrunque genu, sed magis sinistrum, ac si aliquis digito pungeret. Verum non est nimium pertinax, & si multa materia descendit ad eum locum, impedit potius motum, quâm ut dolorem intensum excitet, sentit frigiditatem insignem, dum transit materia. In dolore uero non sentit. Caput ita affectum habet, ut sit nauseabundus, etiam dum est in nauicula, ac si in magna naui esset. Ideo omnino probabile est, hanc destillationem à capite esse. Ita ortus istorum symptomatum, non est nisi ex hac caussa. Qualis modo materia est catarrhi? Ex ratione doloris, nos credimus materiam hanc tenuem esse cum insigni humiditate. In actiuis quoque non esse intensam, non sentit in descensu, nisi parum frigiditatis. Calida non est, non enim calorem percipit. Existimo ergo ex humore frigido pituitoso non oriri dolores acutissimos, ut Galen. in libris de simpl. dicit, ubi frigidum ulceribus mordax. Ista igitur materia humida est, non multum frigida. Decubuit in locis humidis, & diuersis regionibus, cum esset mercator. Cum autem multi uapores ascendunt ad caput humidum, non potest conficere omnem eam humiditatem, sed necesse est, ut expellat per fauces, & per uertebras colli, & alias uias ad loca imbecilliora. Et continuo descensu membrum fit imbecillius suscipiens, & mandans fortius mandare assuescit, & uias latas habet, ratione caliditatis naturalis. Descendit igitur ad crura, quæ semper habuit imbecilliora, & quia etiam maxime distant à corde, seu fonte caloris, tanto quoque sunt debiliora. Non igitur mirum, si ad eas partes humores crudi tenuiores & frigidiores descenderunt. Hæc ergo caussa erit omnium symptomatum.

PROGNOSTICVM. Cum talis sit casus, curabitur, si uixerit secundum ea quæ præscribentur. Hoc enim necessarium est ob caussas dictas. Habet lapsum capitis à propria temperatura, qui non ita facile curatur, nisi adsit diligentia, & perseuerantia. Solent enim huiusmodi, nisi curentur, incidere in podagras, paralyses & alias huiusmodi resolutiones. Bonum igitur erit, si uelit curari, ut perseueret.

CVRA. Corpus debet euacuari, ubi sunt humores destillantes à capite. Necesse est igitur, ut ratione uaporum, & materiæ aggregatæ in capite, omnis massa humorum in toto corpore corrigatur. Euacuantia sint Agaricus, quomodocunque exhibitus, nihil enim melius ad humores pituitosos extrahendos. Minoratiuũ. Cassia cũ Hiera. simp. uel loco Hieræ, Agaricus, uel Rhabarbarum. Præparantia, syrupus de Stœchade, syrupus Acetosus, cum decoctis, uel aquis destillatis Endiuiæ, Betonicę. Factis mundificationibus corroborarem caput, si modo esset bene euacuatum masticatorijs ex Staphysagria: & cætera caputpurgia, succum Maioranæ usurparem, usque ad Cyclaminis. Masticarem radices Capparis, quæ ut Dios testatur, corroborant. Extrinsecus quando se pectit, adhiberem pulueres ex Caryophyllis, Maiorana, Ocimo, odoratiss. rosis, Sandaracha, & reliquis, quæ habent uim exiccandi & corroborandi. Lauaret caput singulis septimanis uesperi, & postea maneret domi. Lixiuium dulce, ex se, in quo coquatur Polypodium, Camomilla, Stœchas. Fiet sapo ex Caryophyllis, nuce musc. Cinamomo: im-

mo: imponatur Ambra, erit delicatum admodum pro barba & capillis. In lixiuium etiam ponerem Agaricum, & uterer Agarico loco saponis: corroborat, ut testatur Dios. Postea in frequenti usu haberet Electuaria, uel Myrobalanos Chebulos, si boni haberi possent, hi enim corroborant caput & uentriculum. Saccharum rosatum praestantissimum est. Ratio uictus sit bona, abstineat à coitu, non ambulet in sole, nec ad austrum & Boream expositus sit. Non dormiat in loco subterraneo. Cubiculum spectet ad orientem. Cibus sit caro uitulina, hœdina, pulli, aues montanæ, oua sorbilia. Pisces fugiat, si uerò lupum reperiat, eum sumat recentem. Lactucam fugiat, & olera. Capares sumat. Factis corroborationibus balnea laudo. Cum cerebrum fuerit calidū, & siccum, & nunc à temperamento declinet ad frigidum & humidum, erit optimum balneum. Si debilitas remanserit, fiant fontanellæ, post ea omnia, quæ iam dicta sunt.

De catarrho, qui in oculis facit uisionem corruptam, in auribus tinnitum, in brachio sinistro stuporem.

Consilium CV.


HISTORIA. Magnificus uir, natus annos triginta, molestatur in dextro oculo, ita, ut percipiat obtenebrationem, & ei appareant nigra, quæ aspicit, & quasi per telam aranearum perspiciat. In auribus sentit tinnitum. In collo, humeris, brachio, coxendice, in sinistra parte affligitur, & nunc in motu sinistri brachij quoq; impeditur, etsi illud mouet. Patitur dolorem in iunctura clauiculæ, ubi annectitur ossi pectoris. Dum assumpsit cibum, sentit grauitatem, & eructationes graues. Hæc sunt de quibus conqueritur.

D. MONTANVS. Clariss. D. D. propter multas causas sumus hic consulturi de symptomatibus. Primo, hic est uisio corrupta, tinnitus aurium aliquando illi molestus est, percipit defectum in motu brachij sinistri, & stuporem in tactu, circa clauiculas tumorem cum duritie, de quibus quærit à nobis consilium. His consideratis, si aliquid dicere uolumus de symptomatis, aut ea remouere, non possumus id facere, nisi noscamus naturam, & causas symptomatis. Et cum causæ sint duplices, quædam intrinsecæ, quædam extrinsecæ, de intrinsecis nobis dicendum, quæ non æqualiter alterant: sed prout sunt uariæ impressiones, & prout uariè reperiuntur. Quod ut rectè intelligere possimus, uidendum est, quæ sit temperatura, per ea, quæ sensui apparent, ac per ista signa deueniemus ad occultorum cognitionem. Sunt autem duo membra, quæ constituunt temperaturam totius corporis, cor, tanquam principium formale, hepar tanquam materiale. Ideo oportet nos inquirere naturam istorum duorum membrorum, ex quibus temperaturam totius cognoscere facile poterimus, & quantum uariantur hæc, ab ijs signis cognoscere oportet, quæ perpetuo talia sunt, & à principio generationis talia fuerunt, de quibus secundo libro de temperam. Primo igitur ab his incipiamus, quæ à principio generantur, & hæc sunt pili, qui oriuntur in pubertate, illi non sunt albi, qui indicant dominium pituitæ, uerum flaui. Sed causa flauitiæ est mistio quædam nigricantis coloris, cum florido, qui à bile est: obscuritas uero indicat quandam adustionem. Inde colligimus, quòd à principio generationis fuerit calidus. Musculi quoque robustiores apparent, & carnis multitudo. Carnosi homines sunt, ubi caliditas est, & ubi ea cum humiditate, fiunt pingues. Postea actiones per se uniuscuiusque membri naturam ostendunt. Hic Magnificus Vir semper abundauit sanguine, etiam nunc, cum non rectè ualet. Perpetuo itaq; uidimus signa caliditatis, etiam in his, quæ ab initio generationis apparent. De corde autē: in thorace plurimi pili, amplitudo thoracis, pulsus magnitudo, uelocitas, frequentia, omnia caliditatem cordis indicāt, huic membro tamen crederem siccitatem adiunctā. Amplitudo

uenarum, etsi fieri potest, ut in sectione uenarum appareant minores, & angustiores, quia carnositas plurima est, & pinguedo, non potest tamen tanta esse angustia, quin respondeat copia sanguinis, quæ humiditatem hepatis arguit. Corpus igitur totum ex his iudicari potest calidæ, & humidæ temperaturæ: est enim expressa Galeni sententia, ubi hæc duo principalia conueniunt in temperatura, corpus totum necessario tale reddi. Et cerebrum tale esse, omnino arguunt sensuum operationes, & præcipue interiorum. Est quidem discursus mediocris, non excellentis, cuius causa est humiditas, Spiritibus enim siccis est prudentissima anima. Ventriculus autem quòd sit frigidus ob caliditatem hepatis, est uerisimile. Sic ex his signis temperaturam totius, & præcipuorum membrorum uenari oportet, quæ à primo ortu talia sunt, & semper permanent. Verum si sumamus signa ab humoribus, qui quotidie generantur in corpore, uidebimus indies immutari talem habitum, in mollitie, crassitie, gracilitate, secundum dominium uariorum humorum. Sicut hoc corpus lapsum etiam est à sua naturali temperie, ob malum regimen, uictus enim ratio modo frigidior & humidior. Deinde quòd ad colorem, qui de humoribus indicat, quia rubedo in hoc corpore non est uiuax, sed obscurior, potius pituitæ dominium est, quæ album facit corpus, non floridum. Totum igitur corpus hoc immutatum est, & subsecutæ sunt diminutæ actiones, & impedimenta, cum membra ob temperaturam mutatam opera sua non recte perficerent. Sed cum corpus calidum & humidum à natura, quæ'nam fuerunt causæ extrinsecæ, quæ illud immutarunt? ubi est caliditas & humiditas in corde, hepar quoq; calidum generat plurimum sanguinem, deinde bilem, non tamen multam, & plus pituitæ. Vbi enim caliditas iungitur humiditati, fit elixatio, non autem ullo modo adustio. Vnde abundant tales pituita, quod Galenus testatur, ideo iam sanguis est humidior. Hic accessit postea mala uictus ratio, raro se exercuit, semper in ocio degens, cum egeret exercitio plurimo, ex hoc etiam cœpit multiplicari pituita. Ingessit plurima cibaria omnis generis: plurimo somno deditus fuit, uersatus in aëre nocturno, & habitauit in loco, propter situm suum, semper frigido. Facile igitur aggregata sunt excrementa ob symbolum, quod habuit cum loco, & causæ intrinsecæ facile mutantur ab extrinsecis. Continuo, & quotidie aucta pituita, suffocatus est tandem calor naturalis à multitudine materiæ, & secundum uarios impetus, quos habuerunt humores, factæ uariæ ægritudines. Accessit hoc unum, quod plurimi uapores ascenderent ad caput, nam qui calidi sunt hepatis facile patiuntur repletionem capitis, & in cerebro, quod frigidius est, respectu hepatis, naturaliter incrassati descendunt, inde & defluunt ad uarias partes, præcipue uerò ad iugulum, & clauiculam, hinc est initium omnium malorum. Ante oculos apparet nigredo, & obscuritas, quia spiritus perturbantur ab humore crasso, & pituitoso. Vapores omnes pituitosi id efficiunt, sicut apparet in aëre extrinseco, quando illum nebulæ obscurant. Ita secundum magis & minus descendunt huiusmodi humores ad alias partes, & faciunt dolores, ut ad Ischiam in brachio efficiunt stuporem, quia uirtus non potest transire, & penetrare ad locum, sicut fit in sole obscurato. Vbi neruus est obstructus, fit stupor, & tunc percipit impedimentum circa motum. Ventriculus etiam factus est frigidior, & deteriores fiunt concoctiones, ob quotidianum descensum catarrhi, ut ita omnia symptomata pendeant ab una causa. Atq; adeò iam habetis eorum causas, tam intrinsecas quàm extrinsecas. Sum enim breuior, quia ter incidi in uertiginem, dum hæc dixi.

De Prognostico. Nihil est quod impediat curationem, nisi id contigerit, ut ipse nolit parere. Si infirmus cum morbo facit, sine dubio non curabitur, quia duo plus ualent contra unum. Si autem stat ex parte uirtutis, euadet. In quacunq; tandem parte sit materia fluxa, poterit relinquere aliquid malignitatis, maxime, quando diu talis intemperies permanserit, ut in oculo, qui patitur obtusionem uisus, & dubium est omnino, an iam morbus sit factus per essentiam.

Curatio quomodo facienda est? ex quo dominantur plurimi humores crudi pro-

propter malam uictus rationem, patet, quòd oporteat remouere causam, malam uictus rationem. Cum autem lapsum sit hoc corpus ad frigiditatem & humiditatem, uictus ratio debet offerri contraria, scilicet calida & sicca. Primo, carnes sint sine excrementis, ut carnes auium montanarum, cum modico Cinamomi. Ante prandium utatur Aniso, Betonica optima est etiam, & grata gustui. Granum, quod illi conueniat, potest esse hordeum, reliqua omnia relinquat. Panicum exiccat, si optime coquatur, sed parum adfert nutrimenti, lac amygd. dulcium non omnino improbatur. Non etiam prorsus uinum aufferrem, sed offerrem, ita, ut moderate sumeret album, tenue & pauciferum, uel cum aliqua aqua permixtum. Euacuatio fiat attenuantibus & concoquentibus, & prius euacuetur sanguis, postea humores attenuentur. Oxymel, syrupus de Betonica, cum decocto ex Aniso, Fœniculo, & Betonica, pro attenuatione humorũ conueniunt. Postea fiat euacuatio cum Agarico, uel Colocynthide mista cum alijs. Factis euacuationibus, quia est lapsus à temperatura calida, tuto calefacientibus uti possumus. Ideo laudarem balnea, quibus primum in potu, postea stillicidio uti poterit. Reducetur enim hac uia corpus ad suam naturalem temperaturam. Vltimo uelim ut faceret cauterium in crure.

De catarrho in pectore putrescente, & febrem ferè hecticam excitante, pro muliere Veronensi.

Consilium CVI.

Bellocatus: Laborauit febri, quę post curationem redijt semper, & diuersis modis, iam ab Augusto, nunc uexatur catarrho, faciente grauedinem capitis, & anhelitus difficultatem, quæ prosternit appetitum, ut nihil comedat, nisi sit in forma potus magis quàm cibi, laborat etiam nunc febri, etsi ipsa non sentit, nisi quòd noctu uaporationes se sentire ait, idq; tribuit cibo sumpto. Catarrhus meo iudicio à capite ad pectus defluit, & facit difficultatem anhelitus propter impactionem in aspera arteria, ne possit aër libere transire, & refert quandam putredinẽ, ut uideatur minari ulcus uel phthisin. Qualitatem ipsa refert dulcem potius quàm amaram uel salsam, unde conijcimus frigidum, quòd etiam profunditas & inclinatio ad somnum testatur, cum ante plus uigilarit. Ergo testatur frigiditatem & humiditatem cerebri, & si per se in 55. ætatis anno sicca sit, tamen hoc est accidentale, attestatur etiam grauedo capitis, & obtusio sensuum, quòd uidetur sibi non ita memorari & discurrere: parum etiam catarrhi ad uentriculũ descendit, & facit ut omnis appetentia adimatur ac prosternatur. Flatus item ostendunt caliditatem debilem, non intensam. Est igitur catarrhus humidus & frigidus, & quia putris, cauendum ne fiat ulcus in pulmonibus, causæ aũt cur debilitatũ sit caput, ut generet tantum catarrhi, est ambulatio ad ægrotantes affines, dolores animi, & non recta uictus ratio. Itẽ morbi, febris tot diebus & mensibus, in hac præsertim ætate, apparet tumor circa hypochondria in dextro & sinistro latere ex materia crassa, quæ fecit obstructionem. De febri sum anceps, an ratione putredinis, an uero habitualis iam sit & fixa in membris. Quod quidem uidetur ex pulsu duro, & est fortasse in secunda specie hecticæ: est enim pulsus paruus & durus, nec percipit ualiditatem illam, cum semper febricitet, quod etiam signum est, esse iam habituatam, & præcesserunt tot febres, quæ in hoc corpore calido & sicco naturaliter etiam cum sana erat, facile potuerint causare huiusmodi febrim. Difficultas anhelitus est ex materia descendente ad pectus, quæ etiam appetitum prosternit, quia pars eius etiam ad uentriculum deuenit. Quid faciendum? considerans Aphorismum; Raucedines in senibus non concoquuntur, & addit Galenus; quia à causa frigida quæ contumax coctioni, & maxime dicit de difficultate anheli-

anhelitus, ideo maxime uereor, ne sit dubium potius de pernicie quàm de salute, sed quid agendum? Primo febris, secundo catarrhus adest, quæ duo sunt principalia, sed prius catarrhus tolli debet, qui frigidus & humidus, febris hectica calida est & sicca, ideo difficultas in curatione, quia morbi cōtrarij: oportet procedere cū ijs quæ ita sunt auxilio uni, & alteri non noceant. Primo euacuandum pectus & caput, non admodum soluentibus, nec calidis, quia augerent febrem, sed non prætermitterem, quin euacuarem casia, uel si magis placeret manna, permitterem etiam aliquam portiunculam Agarici, non magnam tamen, sed potius iterarem uices, quam augerem quantitatem. Catarrhus crassus est & frigidus, opus haberet calidis quæ inciderent, sed ea oberunt febri. Nec acetosis uterer, quia uentriculus excarnis, & ualde debilitatus est. Nō negligerem tamen syrupū de Iuiubis, qui extinguit caliditatem sanguinis, de liquiritia, cum decocto capillorū ueneris & Betonicæ contemperatū. Postea paulatim euacuarem caputpurgijs & sternutatorijs leuioribus, ut decocto corticum mali arancij, uel alijs, non helleboro, masticatoria non adhiberē. De febri, iam humectantia & infrigidantia danda erunt, sed ea augent catarrhum: adhibenda igitur quædam extrinsecus, quæ non faciant obstructiones, oleum amygd. dulcium cum modico olei uiolati. Balneū forte conueniret, sed id remitto uestris excellentijs. Materia in pectore educenda, opus lambitiuo, quòd careat acetositate, ideo syrup. de liquiritia, de Iuiubis, & si urgeret res, syrup. de hysopo aut brassica darem: sed interim dū non urget, alijs uterer leuioribus, ut zuccharo candi. Pro uentriculo facile aliquid dari potest, extra non ualde astringentia possunt adhiberi, sed cauendum, ne materia tendat ad tunicas, & faciat plus periculi. Pro tumoribus quoq; extra nihil adhiberem, ne fieret maior attractio materiæ, habeat sedes continue, & aluum lenem. Victus ratio difficilis, starem in panatella, pane in iure pulli, ouis sorbilibus, contuso ex pullis &c. Vinū etsi nec febris, nec catarrhus exigit, quia tamen uirtus prostrata est, concederem uinum subdulce, nō austerum nec astringens.

Phrisimelica, eadem omnino enumerare uisus est, nisi quòd catarrhū dicebat mixtū ex materia frigida, quia insipidus & bile crassa, quæ generetur propter febrem, & ob id imminere ulcus in pulmone, uel etiam in præsenti esse: si incipiet expuere sanguinem, iam de eo desperatum. Quanquam sic etiam difficillime curabitur, propter obstructionem ingentem, & febrem hecticam, quæ catarrho plane contraria. Quare res protrahi potest, & pallio tegi, priori sanitati nunquam restitui poterit. Victus tenuis non attenuans, sed mediocris, darem pro syrupo aliquid oxymellitis cum syrupo de Endiuia, & admiscerem aliquid Betonicæ, euacuarem cum lenioribus, agaricum non exhiberem, nisi in parua quantitate.

MONTANVS. Habemus catarrhum maxime urgentem nos, cuius ratione uocati sumus. Est enim sæuissimus ratione qualitatis & quantitatis, & ratione symptomatis. In pulsu uidentur hæ esse differentiæ, ut sit paruus, frequens, inæqualis, & etiam durus: circa hypochondria tensio est, prostratio appetitus, difficultas anhelitus, & corpus uidetur tabescere: quæ symptomata cum omnia sint præter naturam, diligenter sunt considerandæ causæ eorum, ut recta prognosticatio & cura inueniatur. Videtur catarrhus causa omnium symptomatum, ideo ab eo incipio. Est ex genere fluxionum, ideo habet locum unde manat, locum ad quem, uias item per quas, materiā etiam quæ fluit. Hæc quatuor sunt consideranda. Primo emanat à capite, quia nulla fluxio catarrhus dicitur, nisi à capite emanet, sed quia non semper ibi generatur, uidendum an ibi generetur, an sit per affluxum. Ego ex temperatura & affectionibus animi iudico essentialiter generari in capite. Nam & hoc familiare est toti familiæ, & locus Veronæ talis est, ut homines post quadragesimum annum omnes laborent catarrho, & pleriq; eo moriantur, ibi cum fuit nuper ita auctus est catarrhus in ipso cerebro, ut non potuerit discutere uapores ascendentes, nec proprium alimentum conficere. His accedunt aliæ causæ, febres longæ & diuturnæ exiccantes corpus, & deprauantes

uantes

uantes omnes coctiones, ex quibus etiam uapores ascendentes molestant caput. Ita
catarrhus ille ex uentriculo quotidie augetur, ubi non fit coctio. Cum igitur omnes
æ causæ concurrant, & catarrhus membrum mandans habeat, propter causas extrin-
ecas, & propter uapores etiam ascendentes, ideo non mirum, quòd tam diu perseue-
et. Recipiens membrum est unum præcipue pulmo, ideo per tussim excernitur. Est
nim tussis motus pulmonis, ad excernenda excrementa in eo contenta, & sputum
tiam quod expuitur spumosum est, ideo potius ex substantia pulmonis, quam ex alio
oco. Hic igitur est locus recipiens, uiæ sunt cõmunes per colatorium ad Arteriam, &
nde ad pulmones, sed non tamen ad pectus fluit, & si id quod nos præcipue solicitos
acit, ad pectus fluit, tamen ad uentriculũ quoq; pars descendit quædam, & quia frigi-
lus & humidus est, ideo relaxat & prosternit sensum appetendi, & sic fit mala coctio,
Et ex eodem catarrho, quia materia crassa & uiscosa destruens concoctionẽ, ideo ueñ
nesaraicæ, & quæ sunt inter lienem & uentriculũ, obstruuntur ex parte, & quia mate-
ia uiscida in locis calidioribus inflatur & turget, & generat flatus, de quibus quæritur
Mag. dom. Materia etiam plurima ad musculos peruenit, propter quam tensio magis
st in musculis, quàm in uenis aut intestinis, quia raro sentiuntur: ideo ego nõ credide-
im, nec in hepate, nec in splene uitiũ esse, quia nec color, nec coctiones id ostendũt in
xcrementis. Et Hipp. ait: qui catarrho laborant raro duritie splenis laborant: omnia
gitur symptomata enarrata eueniunt ex catarrho defluente à capite ad pulmones &
uentriculũ. Nec sunt signa hecticæ pulsus frequens, paruus & inæqualis, sed causa om-
niũ est catarrhus. Gal. 5. de locis affectis, & 2. de causis pulsuũ: quando materiæ crassæ
& uiscosæ in pulmonibus, pulsus paruus est & inæqualis, quia non dilatatur sufficienter
pulmo, propter grauedinem, quia igitur paruus est pulsus, & non replet necessitatem
euentationis, ideo suppletur frequentia, quod deest magnitudini: & excrementa præ-
cipue extinguunt calorem naturalem, faciunt uirtutem motiuam, & omnes alias debi-
les. Hæ igitur sunt causæ pulsus parui & frequentis, sed de duritie pulsus ambigitur Ga
le. 2. de puls. & 3. de prognost. puls. Cur pulsus paruus & freques in febri pestilenti: quia
morbus in substantia cordis, quæ cum generet spiritus, generat paucos & malos spiri-
tus, quia statim debilitatur uirtus, ideo pulsus paruus, & tamen freques, quia magnus est
calor præter naturã, qui euentationem requirit, durus uerò pulsus est propter siccita-
tẽ. Hæc quidem sunt signa cõmunia febris hecticæ, sed non propria, ita ut soli hecticæ
conueniant, ideo non ex ijs concludendũ est, quòd febris hectica sit. Pulsus enim & du
rus, & frequens, & paruus esse potest, ex qualibet causa alia: Sic durus pulsus ex quali-
bet siccitate, potest tabescere & macrefieri, non tamen esse hectica. Scimus enim pro-
pter defluxũ catarrhi, plurimas fieri atrophias, & defectũ caloris naturalis, quia ob ma
lum nutrimentũ destruitur, nec deducit alimentum ad partes alendas uel nutriendas,
nec concoquit. Sic in hac Mag. dom. habemus causas, quæ faciunt uelocem, paruum &
durũ pulsum, ipsam senectutẽ: potest enim exiccari corpus non ab hectica tantũ, sed à
quacunq; alia causa, quæ impedit coctionẽ, quia materia transit in excrementa, quæ de-
bebat abire in nutrimentum, & calor diminuitur: ideo corpus non nutritur, sed tabe-
scit, idq; contingit frequentissime laborantibus catarrho, etiam sine hectica. Vtrum
sit iam hectica? Resp. ea à duobus arguitur, ut dicit Gal. temperies naturalis & intem-
peries debent sensu iudicari, quia actu tales sunt. Vtrum calor hecticus debet sensu
deprehendi? Bene Galenus dicit: Vbi hectica ibi calor mordax ad tactum, ita ut quo
uehementius tangas, tanto magis sentias, cuius oppositum in hac muliere, quia senti-
tur frigiditas, ideo non est hectica. Quod ad signũ de inflammatione post cibum. Con
tingit id quidem febri hecticæ, sed non in ea sola, & hæc non statim à cibo grauitatem
sentit, sed noctu, nec est à cibo. Hæ rationes me mouent, cur nõ existimem esse febrim
hecticam, & deprehendi in hac Magnifi. dom. cum quieuit, sæpe non adesse febrim,
in horis matutinis, quando quiescit, non sentio illam inæqualitatem pulsus nec parui-
tatem, quanquam, ut dixi, illa non sunt signa propria, deprehendi eam aliquando sine
febri. Ergo non est hectica, Adest quidẽ febris, sed non hectica, sed talis quæ sequitur
putre-

putredinem, & est per accidens, pendet ex catarrho, utinam solus catarrhus possit curari, materia est crassa & pituitosa, quæ putrescit in pulmone propter moram, ulcus non est quia non sunt signa, possunt putrescere materiæ sine ulcere, in ea qualitate pectoris cal. & humida bene debemus uereri, quia quod tangitur à putrido, putrescit facile, & pulmo maxime aptus putredini, sed quia hic sumus in senio, durior est & siccior, ideo non ita facile putrescit, sicut & Auicenna & Galen. in commento 46. tertij Aphor. Eos qui transeunt 35. annum nõ ita facile incidere in phthisin. Quid igitur dices? prognosticon manifestũ est, cum habeat tantum catarrhum sine febri hectica, à capite defluentem, uix possum credere qnod curetur, quin cito etiam deueniet ad mortem, tabescit enim magis, & plurima habet animi accidentia. Quid faceres? Vnum dicam, ut concordentur prophetæ & scriptura, Auicenna in 3. de fluxu catarrhi: ubi febris cum catarrho, non cures febrim, etiamsi sit hectica. Hic igitur catarrhum curabimus, quo facto duo fient, uidebimus si sit hectica, & facilius occurrere poterimus, non curato catarrho incidet in hecticam & phthisin seu ulcus pulmonis, sicut fiet si nõ præueniet mors: est enim in maximo periculo, ut hæc omnia fieri possint, uolumus igitur curare catarrhum, quicquid sit hectica, debet euacuari materia quæ fluxit, quæ fluit diuerti: Ego in spatulis ambabus uesicatoria adhiberem, & etiam cauteria, illis non satis facientibus, ut materia diuerteretur à loco nobilissimo, nec me impediret quicquam si posset ferre uirtus, inciperem tamen à uesicatorijs: materia fluxa excernenda, sed quia natura prompta expuit cum magna difficultate, adiuuarem eam: darem diuretica, quæ diuertunt & euacuant per urinam & aluum lenirem, & euacuarem paulatim & frequenter, sed leuioribus. Cassia præstantissima est, sed ab eius usu frequenti abhorreo, quia nimis relaxat uirtutem naturalem, ideo uelim ut uentriculus corroboraretur Reubarbaro, quod prodesset uentriculo, quare in frequenti usu cassiæ semper adderem Rebarbarum: syrupos darem concoquentes, & adderem decocta polipodij, liquiritiæ, scabiosæ & betonicæ, ut fieret facilior excretio, & polipodium occurrit humori melancholico (cui subiecta est hæc mulier) sua qualitate & euacuando, & simul conuenit pectori, quia amicum pectori & similiter liquiritiæ, nec malum erit postea iterare florem cassiæ cum aliquantulo Rebarb. uel Hieræ simpl. roborantis uentriculum, ne sequatur nimia relaxatio eius, & ita perseuerarem euacuando & concoquendo materiam. Gal. 5. meth. de oxymellite, id inter omnia acida non exasperare dicit, & ab omnibus alijs cauere iubet, in affectibus pulmonis, præterquam in hoc, ideo ab eo non abhorrerẽ, si adderetur aliquid ex melle rosato, quod leuiter astringit. Quæ enim ualde astringunt exasperant, que in primo gradu astringunt corroborant. Cras igitur detur decoctum, sequenti die cassia ut dixi, correcta. De febri cum tempore paulatim uidebimus uisitando eam sæpius, optime cognoscemus, si adsit febris hectica nec ne. Post collegium dum domum iret & Phrisemelica & Bellocatus contendebant esse Hec ticam, sed curata est, nec fuit Hectica.

De catarrho diuturno pro nobili iuuene, Domino Adamo à Dietrichstein.

Consilium CVII.



IN adolescente uix circa annum 20. constituto, alioqui boni habitus, satis proceri corporis & optimæ indolis, non potest esse catarrhus tam diuturnus, tam molestus, tam confirmatus, nisi intemperies cerebri insigniter frigida & humida fuerit, est enim catarrhus mucosus, pituitosus & frigidus. Vnde autem contracta fuerit huiusmodi intemperies, siue à natiuitate, siue à magno excessu, circa omnes, uel

aliquas sex res naturales, haud satis compertum habeo : quantum uero ad præsens negocium attinet, non ita multum refert, siue naturalis, siue acquisita hæc fuerit intemperies. Hoc unum proponendum, neq; facile neq; cito remouendum fore, imò indigere exactissima diligentia medici quidem, sed longe magis ægrotantis: ex longa enim perseuerantia curationis poterit æger ad meliorem habitũ deduci. Alioqui periculũ imminet, ne in deteriorem aliquẽ morbũ delabatur, præcipue ætate maturiori succedente. Enixe igitur tanto discrimini est resistendum, atq; in primis exquisitissima ratio uictus habenda est, sicut uere in omnibus diuturnis morbis obseruari debet. Primaria ergo diligentia circa aërem sit, omnino enim tam frigiditas quàm humiditas aëris est uitanda, sed nec flatus cuiusq; generis admittendi: uel enim cerebrũ replent, uel refrigerant, uel constipant, omnes certe concutiunt atq; agitant, terrena etiam habitacula : præterea frigida & humida uitabit. ubi studia literarum uel aliqua mentis intentio sit adhibenda, obseruabit ne fiat cibo adhuc existente in uentriculo: probabile autem est ibi fore per quatuor aut quinq; etiam integras horas, interim ergo quiescendum uel leniter deambulandum, remisso animo simul cum amicis lætis ac iucundis, & quacunq; hora omnino animi molestias euitabit: illæ enim catarrhum non tantũ fouent ac augent, sed omnino etiã generant. Exercitia laudamus matutinis horis, quæ sint placidiora quidem, sed longiora, usq; ad manifestam mutationem anhelitus, totiusq; corporis calefactionem insignem, ita tamen, ut post exercitium euitet aeris excessum omnem, flatus, frigiditates, humiditates, immutetq; uestimenta, si forte sudorem habuerit. Laudo ne comam nutriat, caputq; abluat semel saltem singulis septimanis, sitq; ablutio talis: Sumatur lixiuium dulce ex cinere uel salicis, uel populi, uel sarmentorum uitium, uel nucis aut huiusmodi, & ex eo quantitas eligatur unicæ ablutioni conueniens, in qua chamemelum, rosæ, maiorana, & betonica decoquantur simul cum duabus drachmis Agarici minutim incisi, & in panno lineo inuoluti, qui postea pannus post decoctionem diligenter in suo decocto exprimatur, hoc lixiuio caput abluat, adhibito sapone aliquo odorato, quales distrahuntur à pinguentarijs : hora ablutionis tutior est uespertina, ante cœnam scilicet, ut aeris omnia incommoda facilius euitare possit. Post ablutionem suauiter ac leniter exiccetur, cum pannis moderate calidis. Vni rei præcipue studeat, ut mane ante solis ortum exurgat, neq; comedat nisi quinq; horis postea, ita enim catarrhus noctu collectus optime concoquetur ac digeretur, ac cibus in prandio uentriculum purum inueniens, optimam concoctionem perficiet. Nihil enim pestilentius his qui catarrho subiecti sunt, quàm sero è lecto surgere, atq; ad prandium accedere, nocturno catarrho adhuc fluctuante: à prandio caueat ne aliquo modo dormiat, neq; bibat neq; comedat, nihil enim inter prandium & cœnam omnino sumendum est, si quis catarrho liberari studet: imò & cœna longe parcior debebit esse quàm prandium, tam in cibo quàm in potu: laudaremq; si uesperi à carnibus abstineret. sed nec cubitũ eat, nisi saltem duabus horis transactis à cœna, interimq; leuiter deambulet, uel stet: ita enim noctu leuissimum caput erit, excrementis ac uaporibus omnibus liberum. Ergo ut hæc commode fieri possint, præueniet horas ut mature surgat, mature prandeat & cœnet. Cibus illi omnino simplex est eligendus, ciborum enim multitudo catarrhis aduersissima est. Vinum sit illi pauciferum, album, limpidissimum, bene maturum, quod etiam parcissime bibet. Carnes animalium iuuenum, castratorum, pullorum, hœdorum, uitulorum, leporum etiam iuniorum & cuniculorum, & auium campestrium. Abstineat à palustribus cuiusq; generis : pisces etiam euitet & caseum, & lacticiniorum uniuersa genera, & legumina & pastilia, panesq; azymos, & quæcunq; in sartagine assantur. His ita recte dispositis necessarium est quamplurimo tempore seruare institutum: neq; enim tam facile, sicut etiam supra diximus, tolletur affectus, tam longo tempore confirmatus. Quantum uero attinet ad medicinas, noui hunc illustrem dominũ ab quocunq; genere medicamentorum abhorrere, ut nesciam an unquam talem inuenerim, ideo ne frustra offerantur, quæ nullo modo sunt admittenda, placidissima

quæq; proponamus, quæ non nisi à pertinacissimo rejci possunt, & primo utatur saccharo rosato, in singulis anni temporibus, singulis etiam diebus si libuerit, uel saltem ter aut quater in septimana, sumet autem hora una ante prandium, & ℥. s. singulis uicibus. Vtatur etiam ante prandium odoratissima & iucunda confectione quæ habet:

℞. Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Sem. citri ana ʒ 1.
Ligni aloes optimi & sinceri ʒ 2.
Sacchari optimi quantum sufficit.

Misce, & fiat confectio in rotulis ʒ. 2. & utatur ante prandium & cœnam, singulisq; uicibus rotulam 1. assumat: quod si pateretur rhabarbari optimi ʒ 1. mane tribus horis ante prandium, mandere sensim primo, deinde deglutire, haberet remediũ præstantissimũ. Quod si id noluerit, enitatur saltem bis singulis mensibus, non cœnatus ire cubitum, & eo uesperi lectum ingressurus, sumat ʒ. infra scriptarum pilularum:

℞. Rhabarbari electi
Aloes succo citrini
Agarici optimi ana ʒ 1. s.
Nucis muscatæ
Garyophyllorum
Gingiberis ana ʒ s.

Puluerisentur omnia per se, postea misceantur, deinde aspergantur succo rosarũ puro, & permittantur exiccari, & sic iteretur septies. Deinde cum melle simplici fiat magdaleon, & seruetur ad usum. Item laudo ut ingressu lecti unam aut alteram guttam in utramq; aurem injciat olei ex optima Terebinthina, & opposito bombice muscato dimittat usq; ad sequentem lucem. Si etiam mandat mane granum mastiches, expuatq; quicquid saliuæ redundauerit, saluti egregie consulet. Atqui ubi hæc rite & diu peracta fuerint, spero Illust. D. ab omni deteriori dispositione præseruandum, atq; ad meliorem habitum profecturum, diuino tamen aspirante auxilio.

De catarrhoso cum dolore capitis, tinnitu aurium, ac multis aljs symptomatis. Pro Polono.

Consilium CVIII.



BEllocatus: Habemus casum difficilem nobilis Poloni, ætatis annorum uiginti octo, uel circiter, qui ab ineunte ætate uaria patitur symptõata: in pueritia pustulas, in adolescentia dolores capitis, pectoris, dentium, defluxuum, catarrhi, Gonorrheam, febrem quotidianam, dolores artuum, præcipue circa pedes, & maxime dextrum. Postea usus pessimo regimine in sex rebus non naturalibus: coitum, scriptionibus inordinatis post cibum, & omni hora, Gonorrheam passus per sex menses, & ea suppressa dolores oculorum: succesit dolor in uentre inferiori cum torminibus magnis: successit febris ingens ob potum uini cum dissenteria magna, quibus curatis iterum sensit dolores circa partes pedum posteriores, ita ut ambulare non posset, & hæc dolores circa pectus & partes uicinas secuti. Nunc de talibus conqueritur symptomatis: de tinnitu in aure dextra maximo, de dolore capitis, de fluxu catarrhi, de dolore in humero, in digito etiam magno dextri pedis, qui non impediunt eum in negocijs, sed noctu tamen plus affligunt. Habet & bubones in inguinibus: propter hoc accessit ad thermas in Germaniam, & per menses septem bene habuit, sed quia reuersus ad inordinatum regimen, symptomata redierunt.

MONTANVS. Ex tam immensa congerie symptomatum, elicimus primo tinnitum aurium, dolorem capitis, defluxum catarrhi, dolorem in utroque brachio & in pede, & si hæc symptomata consideremus, omnia referri debent ad defluxum, proueniunt enim omnia à defluxu materiæ. Cum igitur materia sit quæ facit symptomata, uidendum ubi ea generetur, & qualis sit. Habet dolorem capitis & tinnitum aurium, quæritur an sit propter primogenium affectum in capite? an propter consensum capitis cum alio membro? Idem quærendum de dolore in cubitu & digito pedis, si curationem recte instituere uolumus. Est etiam defluxus catarrhi, qui licet semper in capite generetur, sed interdum etiam cerebro fortiori ac ualidiori existente fit, cum uapores ab alijs membris ascendentes tot sunt, ut à cerebri caliditate concoqui nequeant, sed ad inferiora iterum depellantur. Primo igitur causæ extrinsecæ considerandæ, postea & extrinsecæ: ubi enim & naturales & acquisitas dispositiones habemus, affectum facile agnoscemus. Membra habet inæqualia, hepar calidissimũ, & symptomata talia quæ hepatis caliditatem sequuntur. Stomachus est frigidus, quòd indicant plurima excrementa, semper redundauit deprauatis humoribus à prima ætate, quòd quanquam ad rationem uictus referri potest, tamen ab hac præcipue causa dependet, quòd satis constat, cum sine dubio multi alij in eadem domo eadem & peiori fortassis ratione usi, non laborauerint, & quòd talia membra necessario eiusmodi faciant accidẽtia, etiam in bona ratione uictus sæpe auditis. A calore præternaturali hepatis fiunt humores adusti & deprauati, etiam consistente optima ratione uictus. Ita uentriculus frigidus semper plus pituitæ preternaturalis facit, quæ finem debitæ concoctionis non assequitur, & cum peruenit ad hepar, non potest illud emendare uitium primæ concoctionis, nisi sit admodum leue, & quia calor preternaturalis plus faciet de excrementis, de bile & succho melanch. adurendo chilum: non igitur mirũ hunc iuuenem à pueritia subiectum tot morbis cholericis, propter multum bilis, unde febres tertianæ, & phlegmatis, unde febres quotidianæ, & uapores ascendentes à uentriculo frigido replent caput, generantque uarios catarrhos & defluxus per diuersas uias descendentes: postea etiam generantes diuersos affectus, prout ad diuersa membra defluunt. Duo igitur illa membra distemperata, & in sua discrasia apposita: alterum frigidum, alterum calidum, causæ sunt omnium horum affectuum. Ad hæc accessit pessima ratio uictus, scribebat tota die, laborabat mens, & omnes coctiones fiebant deteriores. Post scriptionem sine exercitio præcedente ad crapulam & consortia commessationum accessit, quod generabat excrementa deterrima: præcipue circa caput, quod debilitatum erat exercitio mentis continuo: & iuuit aër frig. & illius regionis, qui multum facit ad alteranda corpora, ut refert Hipp. de aëre & aquis, & locis. Ob has causas incidit in magnas dispositiones, & accessit hoc, quòd incidit in malos medicos, qui curauerunt eum uenenis, applicuerunt argentum uiuum, quod repercutit humores à partibus exterioribus ad intrinsecas, & ita subito & ualide, ut pellat ad centrum: & sua etiam qualitate destruit naturam membrorum, ut uidemus paralysin sequi, & uertigines & epilepsias, ita ut unumquodque membrum cui applicatur destruatur à propria temperatura, nec ea tantum quibus applicatur, sed ea etiam quæ recipiunt ut caput &c. Hæc igitur causa ad reliquas accessit, & destruxit cola & membra, & eorum temperaturam naturalem, ita ut si prius habuisset temperaturam laudabilem, ratione cuius resistere potuisset fluxui, nunc non posset resistere propter debilitatem. Ideo circa eas partes humores colliguntur, nec expelli possunt, caput debilitatum catarrhum non ita tenuem generare potest, ut prius, & membra alimentum suum non ita conficere, nec excrementa expellere, ita uitium est in mandantibus & recipientibus. Mandantia membra hepar & uentriculus, quæ tanquam fons in quibus generatur materia, humores scilicet & uapores deprauati, qui mittuntur ad alias partes, per musculos & neruos ad membra inferiora per alias uias latiores, & defluxus illius natura mixta est, sicut duo etiam uaporum genera mixta sunt, quæ semper ascendunt. Ideo apparent etiam signa mixta ex pituita & bile, recipientia caput principaliter, de

inde & alia, quæ ipsa etiam debiliora propter continuitatem defluxus, qui obtundit & suffocat calorem naturalem, ut reddatur seipso frigidior: & illinito etiam adiuuit ad faciendum caput imbecillum ad excernendas operationes debitas. Hinc causantur symptomata, dolor capitis, tinnitus aurium, quia materiæ uiscosæ dum inflammantur, turgent propter calorem debilẽ, qui non potest difflare, sed inflat tantũ: fit tinnitus auriũ, quia materia mouetur, & spiritus exire nequeunt, in materia uiscosa moti à calore imbecilli, postea pars descendit per uias latas. Quare non ad pectus? quia partes illæ fortiores sunt, ut non recipiant, sed repellant. Alia pars per uertebras, spondilos & uenas etiam, ac arterias neruosq; ad musculos deuenit, & facit dolores articulorum & iuncturarum, sed nescio an dolor in ipsis iuncturis, an uero inter iuncturam & iuncturam, quia his distinguitur dolor podagricus à morbo Gallico, quia morbus Gallicus occupat partes quæ sunt intra iuncturas: articularis uero ipsas iuncturas infestat. Omnia igitur symptomata pendent à membrorum inæqualitate, accedente mala ratione uictus, & debilitate aliquorum membrorum & illinitione Mercurij, sed utrum aliqua mala qualitas in hoc iuuene faciat difficiliorem curationem. Versatus est cum meretricibus, quæ magnam copiam morbi Gallici habebant, & est uerecundus ualde, ita ut cum medicis libere non loquatur. Succesit scabies longa & bubones, non habeo argumentum demonstrans, sed coniecturas multas, quæ coniunctæ faciunt opinionem firmiorem. Circa Prognosticum. Quia membra ita naturaliter se habent, ut necessario multiplicentur excrementa: indigebit cõtinua ratione uictus exquisitissima, maxime cum membra mandantia sint inæqualia, & recipientia debilia, & maior nunc ætas in deterius labatur. Neq; curabitur nisi summã diligentiã præstet in ratione uictus, ita ut tota quasi cura ab ea sola pendeat, si obtemperabit in ratione uictus, & purgabitur debito modo, per uices & interualla temporum, facile curabitur. CVRATIO. Est fluxio materiæ, ergo euacuanda. Quia materia fluens, concoquendum & euacuandum esse, tritum est ab omnibus: id factum est, licet posset fortasse fieri ulterius. Sed quæritur de balneis, uentriculus frigidus abundat materia humida plurima, caput debile propter longum defluxum, & materiæ maliciam, credo optimum remedium fore potum Thermarum, cum bibet non 60. cyathos, sed 14. cum enim 14. ℔. aquæ in uentriculo habuerit, satis erit, nec accipiet secundam aquam nisi primam egesserit. Hepar non poterit admodum offendere in transitu, quia statim ad renes defluit, & in tam parua quantitate absterget, mundificabit, prouocabit urinã, & addet robur membris. Postea ex euentu res melius iudicabitur: si profuerint hæc, iniungenda ratio uictus, & singulis mensibus bis uel ter pill. uel electuario aliquo euacuabitur subinde, in quibus non transeatur aloe, cassia, rhabarb. Ad agaricum nunquam deuenirem in illis assiduis euacuationibus. De stillicidio, quia caput imbecillius, commodum erit, si sit moderate calidum, & non ex nimis alto cadat. Caput habet discrasiam frigidam, ergo bene tolerabit, etiam si natura fuisset alioqui calidum.

Puluis pro exiccatione catarrhi.

Post purgat. ℞. Sandaracæ, Masticheß ana ℥. 2. Maior. Stech. Florum maior. Se. Basilic. ana ℥. 1. s. Garyophyl. Nucis muschatæ, Macis ana ℈ 4. Santalorum sing. ana ℥. 1. Pulueris entur omnia, deinde misceantur, & fiat puluis subtilis pro commissuris capitis: ponat in capite uesperi post pectinationẽ, sub introitũ lecti & mane etiam si uelit.

Pro diuersione aliqua per nares.

Vngat nares pinguedine anseris, attrahat item per nares succum maioranæ.

In catarrho cum tussi sicca & angustia pectoris, si nescias an tenuis uel crassus, oleum amygd. dulc. cum saccharo fiat bolus, utilissimum & securissimum: dilatat pectus, & facit expuere.

Aut ℞. ℥ s. Olei amygd. dul. recentium. ℥ 1. Penidiarum. Misce.

Pro





Pro puero, cui catarrhus fœtens per nares copiosus exibat.

Consilium CIX.


Vrabitur, si uolet, facile. Abluat caput Agarici decocto, purgetur sola hiera, quia humidus, utatur succo maioranæ, & masticet masticem, sed præferrem decoctum Betę uel maioranæ cum zucchāro uel mannę duo uel tria grana, & attrahat per nares: utatur bono regimine uictus. Retulit Montanus, se quendam pro desperato â medicis Veronensibus Venetias missum, phthisicū iam, & qui quotidie duas scutellas puris expueret, curasse solo usu zuccari rosati, sed id dedisse in maiori copia, ita ut fere nihil aliud comederet, & pharmacopolæ Veneti illi zuccarum rosatum uendere nollent, sed cogeremur aliunde afferre. Vixit tribus annis post sanus. Sed quia mulierem pulchram habebat, in eandem recidebat ægritudinem: ex qua mortuus est post triennium.

De catarrho, & fluore sanguinis ex hæmorrhoidibus cum macie corporis, & dolore pectoris, pro illustrissima matre illustrissimi Ducis Florentiæ.

Consilium CX.


Rimum audiuimus, quôd ista Illustrissima mulier habet sua membra nobiliora ualde inæqualia, quod est maxime attendendum. Habet enim uentriculum frigidum & humidum, cum deberet esse calidus & humidus pro concoctione fienda; hepar est frigidum & humidum, cum deberet esse calidum, est tamen excessus frigiditatis: habet præterea cerebrum calidum & humidum, cor uero calidum & siccum. Stantibus ergo istis horum membrorum inæqualitatibus, nobilissima hæc mulier uexatur multis dispositionibus præter naturam, quæ sunt septem. Prima enim est catarrhi destillatio â capite descendens ad inferiora, qui in substantia modo tenuis est, modo crassus: in sapore uero perpetuo est insipidus. Secundo patitur flatus & rugitus in ipsis intestinis. Tertio dicunt hanc pati fluxum hæmorrhoidum admodum excedentem, qui in principio confertim consueuit fluere in maxima copia, ita quôd quandoq; effluxerint 25. ℔. quandoq; uero decem, quandoq; duodecim. Et aiunt hunc fluxum ferè semper præcessisse menstrua. Nunc uero non ita confertim & affatim fluit iste sanguis, sed paulatim & continue: & sicut tunc menstrua talem fluxum præcedebant, ita etiam nunc præcedunt & subsequuntur: non tamen tempore menstruorum patitur huiusmodi fluxum. Quarto patitur diminutionem menstruorum, ita ut nunc duæ aut tres unciæ sanguinis effluant. Quinto, ipsa est arefacta & extenuata, & cachexiam habuit, & circa oculos, & fauces, & circa tibias tumores quosdam. Sexto habuit urinas continuo albas, tenues, & crudas, & in magna etiam quantitate, licet nunc non sint tam copiosæ. Septimo aiunt habere dolorem pectoris, modo in dextro latere, modo in sinistro, modo in medio, quod σέρνον appellant, qui talis est naturæ: in principio incipit calor, & motus fluxionis sanguinis futuræ, & paulatim paulatim descendit, quousq; ad pectinem deueniat, & cum ibi est, tunc erumpunt menstrua, & cessat talis dolor. Ista sunt accidentia pręter naturam afficientia nobilissimam hanc mulierem, quæ scripta sunt ab Excellentissimis illis Medicis, quæ consideranda sunt â nobis; quoniam, ut inquit Galenus, neq; affectus præter naturam, neq; symptomata, neq; ægritudines possunt curari non cognita causa, & essentia ipsius: quoniam ab essentia, & â proprijs causis sumuntur ueræ indicationes curandi, Et ideo seriatim procedendo, primo dicam causam illius destil-

lationis catarrhi, â quo multa incõmoda dependent: nulla enim natura inuenitur magis prona ad catarrhos generandos, quâm ea, quam diximus istam nobilissimam mulierem habere, quia cum uentriculus sit frigidus & humidus, sequitur quòd fiat mala decoctio, & per consequens multi adsunt humores crudi, â quibus multi uapores ad caput eleuantur. Cerebrum autem cum sit calidum & humidum, ideo idoneum est, ut habetur lib. 2. artis medicinalis, ad suscipiendas tales superfluitates & uapores, qui â plurimo sanguine & tenui, in hepate antea calido & humido generato, eleuantur. Vnde non tantum â uentriculo, sed etiam â tota massa sanguinea plurimi uapores ascendunt ad caput, qui, cum eius cerebrum sit calidum & humidum, facile ab ipso suscipiuntur, & maxime si accedat aliqua ex extrinsecis causis, ut si fiat peccatum circa cibum & potum, circa animi accidentia, circa aërem, in quibus omnibus puto hanc nobilissimam mulierem peccasse: habitat enim Florentiæ, ubi est aer subtilissimus, qui est causa fluxionum. Præterea non est mirum si quando talis catarrhus fuit crassus, quandoq; uero tenuis, quoniam talis fuit secundum uarios & uarios cibos, & uarias concoctiones. Quôd autem sit perpetuo insipidus, hæc potest esse causa, quoniam hepar, uentriculus, & cerebrum, omnia ista ad hoc conspirant. Et sic uidetur mihi quòd istæ sint causæ istius catarrhi, & qualitatis substantiæ, & saporis. De secundo modo dicendum est, scilicet de flatu, & rugitu, & dolore intestinorum. Si enim uentriculus ipsius natura est frigidus & humidus, & sæpe fiunt destillationes à capite, & fiat ille circulus debili existente calore, ratione obiecti fiunt flatus: quia cum materia est frigida, & calor innatus est debilis, statim ex eo eleuantur uapores, & flatus, ex quibus sequitur dolor. De tertio accidente dicendum est, scilicet de fluxu hæmorrhoidum, unde proueniat. Certe ad inueniendam causam huius fluxus, utar distinctione Galeni 3. de causis accidentium. Vel enim talis fluxus fit ratione uasorum & meatuum, qui magis dilatantur: uel quia dilatantur orificia uasorum propter rarefactionem (prætermitto modo dilatationes uasorum quæ sint ex contusione, atq; etiam prætermitto fluxus qui ex erosione sint, quia non faciunt ad rem nostram) uel fit talis fluxus uitio sanguinis, uel quia plurimus sit sanguis, uel quia nimis tenuis, uel quia sit acris, ita ut excitet uirtutem expulsiuam: uel nimis feruens, ita ut faciat intumescere uenas: uel fit ratione membrorum mandantium, quorum uirtus sit potens in expellendo, uel ratione imbecillitatis uirtutis recipientium: ex istis enim potest causari talis sanguinis fluxus. Sed dices, à qua causa putas prouenire istum fluxum sanguinis? Dico quòd forte ab omnibus. Primo enim quòd concurrat dilatatio uenarum & orificiorum, potest coniectura assequi ex duobus signis: nam dicit fluxum sanguinis incepisse dum igni dorsum exposuit, ex quo non tantum uena caua propter caliditatem potest fuisse aperta, sed etiam aliæ, quia calidi est aperire, ita quôd causa procatarctica fuerit caliditas. Alia coniectura potest consequi â iuuantibus & nocentibus, quia bis cum aquam balnei Villæ & Aquarij sumpserit, illico cessauit fluxus: aqua enim Aquarij est aluminosa, & astringens. Prę terea ex sola lymphatione aquæ balneorum Villæ, quæ aucta est ex impositione ferri, unde aucta est uis astringendi, fuit liberata. Præterea existimo illud accidens non solum contigisse ex uasorum apertione, sed etiam propter sanguinis multitudinem, quoniam emanarunt interdum 25. ℔. sanguinis, interdum decem, interdum duodecim. Et præterea talis effluxus hæmorrhoidum euenit, postquam dimisit phlebotomiam frequentem. Quia igitur impeditæ fuerint consuetæ excretiones, & ut scitis ex 2. de ratione uictus in morbis acutis, consuetudo interdum uertitur in naturam: quia igitur dimissa fuit phlebotomia consueta, natura tentauit aliam excretionẽ. Et sic patet quomodo multitudo sanguinis fuerit causa huius defluxus. Etiam acredo, & tenuitas sanguinis fuit in causa, quia sanguis qui exit tenuis est, & prius à prædominio choleræ, nunc uero aquosus. An uero nunc etiam sit cholericus, nec ne? Dico quòd non potest esse cholericus: sed fuit feruor in sanguine tunc, dum bis assumpsit stillicidium Sancti Philippi, quod calidum est, ut illum catarrhum sisteret, & semper post assumptionem irrigationis, in fluxum sanguinis deuenit, ita quòd calefacto corpore data fuit occasio

pro-

prodeundi ſanguinis. Et ſic ratione latitudinis uenarum, & apertione orificiorum, & ratione uirtutis expulſiuæ fortis, & ratione multitudinis ſanguinis & acredinis, & tenuitatis ipſius, factus eſt iſte fluxus. Et licet ille medicus, qui ſcribit ad nos caſum, dicat quòd corpus ſit arefactum, addit tamen, uirtutem non reſolui: & ad hoc etiam concurrit imbecillitas contentiuæ. Et quia dubitatum eſt, an iſte ſanguis fluat â partibus ſuperioribus, ſcilicet ab hepate, & ad inferiora per inteſtina deſcendat: nam dicunt, eſt maxima copia, & uidentur potius declinare in hanc ſententiam, quâm quôd ſit fluxus hæmorrhoidum. Sed non inconuenit quin etiam ex hæmorrhoidibus poſsit prouenire: imò credo quòd ex ipſis ueniat, ſi poſſet uideri, quia iam multitudo ſanguinis facta fuerat. Et nos uidimus non tantum 25. libras fluxiſſe ex hæmorrhoidibus, ſed etiam 36. & 40. in paucisſimis diebus, & ex naribus in uno die 10. & 20. &. 25. libras uidimus effluxiſſe, in quo tamen ſunt debiliores uenæ. Ideo dico quòd non concludit, hic eſt fluxus ſanguinis copioſus à ſede, ergo non ex hæmorrhoidibus. non tamen ego aſſero quòd ex hæmorrhoidibus contingat, quia nullam habeo coniecturam ſuper hæc: ſed tamen bonum eſſet ſi haberemus præſentem, & poſſemus uidere, quia ſi ab hæmorrhoidibus flueret, facile uideretur. Sed ſi eſſet ab hepate talis fluxus per concauitatem inteſtinorum, eſſet commiſtus cum fæcibus quandoq;, quod tamen non eſt dictum ab Excellentiſs. illo Doctore. Siue ergo ab hepate, ſiue ab hæmorrhoidibus, ſatis eſt quòd ſit ex apertione uenarum, & ex multitudine ſanguinis, & ab acrimonia, tenuitate, & eius feruore. Tertiũ ſymptoma eſt, quia habet menſtrua nunc diminuta, quia non excedit duas uel tres uncias ſanguinis. Dico quòd hoc eſt duabus de cauſis: uel ratione ætatis, quia agit, ut audio, 42. annum, & fortaſſe amplius, & plerunq; in tali ætate deficiunt menſtrua ex toto, uel ſaltem diminuuntur. Præterea habet auerſionem, ſcilicet fluxum hæmorrhoidarum, ideo non angor in hoc. Præterea adeſt urina alba, tenuis, & cruda: de hoc non habenda eſt cura, quia frigeſit corpus ex rarefactione habitus, & ex frigiditate coctiones fiunt deteriores, & ideo urina apparet crudior: præterea color, qui deberet eſſe in urina, fortaſſe auertitur per defluxum ſanguinis. Præterea dicunt quòd adeſt arefactio corporis & imbecillitas, & tumor in facie, oculis, & tibijs: hoc habet cum ſit frigidius corpus, & rarefactio, quia factis deterioribus concoctionibus, facta eſt atrophia, & ſic non poteſt fieri aſsimilatio, & ſic conſequitur diſpoſitio ad cachexiam, & ad hydropem, ut 2. de facult. natur. & ſic ad anaſarcam. Præterea ait dolere ei pectus modo in parte dextra, modo in ſiniſtra, modo in medio, & poſtea cum ſequitur fluxus, ceſſat dolor. Talis poteſt eſſe cauſa, quia pars ſubtilior & tenuior catarrhi peruenit ad aliquas uenas, quæ ſiue trahatur à uenis, ſiue ab arterijs, ideo diſtenduntur, & ſic cauſatur dolor, quia natura illuc transmittit talia excrementa, & non ceſſat motus naturæ, donec tranſmiſerit ad loca conſueta, ſcilicet ad uterum. Cum igitur talia ſint ſymptomata, talesq; habeant cauſas, ex tali notione cauſarum poſſunt præuideri quid circa ſingula ſit iudicandum, & qua arte ſit ſingulis occurrendum. Quoniam ergo plurimus ſanguis euacuatus eſt, ideo uidendum quòd corpus ſit infrigidatum, & rarefactum: ex quo ſequitur, quod etiam hepar ſit infrigidatum, & ideo poſſet ſequi hydrops, ſicut patet ex 6. particula Aphoriſ. Vel etiam ex retentione ſanguinis poſſet fieri ſcirrhus in ſplene, uel in hepate, & ſic ſequetur omnino hydrops, quod apparuit ex illis tumoribus. Sed dices, quare nunc non apparẽt illi tumores? dico quòd ratio eſt, quia nõ effluit ſanguis in ea copia qua prius. Sed ſi talis ſanguinis fluxus non ceſſauerit, refrigerabitur hepar, & ea frigiditas, quæ nunc eſt per abſentiã caloris ſcilicet ſanguinis, fiet poſitiua, licet nunc exiſtimẽ quòd non ſit poſitiua, & ſic omnino ſequetur hydrops, quia hydrops eſt propria paſsio ſequens ad ipſam hepatis frigiditatem. De deſtillatione autem dico, quòd ea non poteſt penitus ſiſti: bene poteſt mitigari, ſi uoluerit uti recto uictus regimine: & ſic alia ſex ſymptomata poterunt emendari, ſi ipſa uoluerit uti recto regimine: quòd autẽ curetur non credo. Et ſi poſsit omnino ſiſti talis fluxus, ego non laudarem, quoniam Hipp. & Gal, 6. Aphor, 12, dicunt, quòd ſemper cũ fluunt, debet una aperta relinqui, quia aliter

fieret collectio multarum rerum præter naturam, & sic deueniret uel in scirrhum hepatis, uel splenis, & tandem in hydropem caderet. Pro cura uero omnium istorum symptomatum tradam distinctas curas omnium. Et pro destillatione à capite ad inferiora: primo corroborabimus membra, ex quibus eleuantur uapores, ut hepar, & stomachum; dico stomachum, ne ita esset aptus ad recipiendum. Suppono tamen uniuersales euacuationes fieri cum consuetis, & cum facillimis. Si enim uellet hac æstate purgari, aliud esset, quâm si autumno: quoniam hac æstate sumeret leues syrupos, qui plures haberent intentiones, & respicerent omnes affectus; & ideo eligerem syrupum de endiuia, quia habenda est ratio ne hepar nimis incalescat, & uentriculum corroborare oportet, ut possit melius concoquere. Et hoc non facerem cum uehementer calidis, sed cum moderate calidis, & ad roborationem corporis, & inferiorum, darem syrupum de betonica, quia non habet caliditatem de qua sit timendum, & habet proprietatem respiciendi caput, mel rosatum, ieleniabin zuccarinum, & acciperem singulorum ℥. 6. ita ut essent ℥. 18. in singulo syrupo, & cum decoctis siue ex cichorea, siue ex coma absinthij, ex betonica, ex uiolis. Post aliquot syrupos darem uel mannam, uel cassiam cum infusione rhabarbari, uel cum syrupo rosato solutiuo. Sed nunc non consistamus in agarico stante illa caliditate. Si uero autumno uellet purgari, pro digestione materiæ exhiberem oxymel compositum; pro euacuatione darem agaricum, & eius infusionem, & darem confectionem hamech: quoniam euacuat materias crassas, & euacuat à capite propter myrobalanos, & habet uim astringendi & corroborandi. Postea procederem ad corroborationem membrorum per exterius & interius, & uellem quòd recta uictus ratione uteretur. Pro corroboratione uentriculi & capitis, uellem quòd continue uteretur zuccharo rosato, & bolo Armeno, antequam ingrederetur lectum, quia Galenus multos asthmaticos solo bolo Armeno sanauit: præterea corroborat inferiora, & exiccat catarrhum, & confortat, & corroborat omnia membra principalia: ideo dicunt isti quòd resistit uenenis. Et sic ista bolo Armeno uteretur singulis diebus, uel saltem alternis in uesperi, cum uadit dormitum. Et uteretur lotionibus capitis conuenientibus cum lixiuio dulci, cum rosis, balaustijs exiccantibus & infrigidantibus: quia caput calidum est & humidum, ideo cum contrarijs debemus occurrere, cum myrtis, cum corticibus granatorum, & etiam cum agarico decocto in lixiuio; & sapo confectus esset ex agarico, iride, & sapone communi. De reliquis uero accidentibus, & de flatu, credo quòd curata destillatione, & roboratis membris, omnia cessabunt: tamen pro flatu uterer zuccharo rosato cum cinnamomo, cum garyophillis, macis, & reliquis huiusmodi: & ista corroborant etiam uentriculum. De fluxu quærerem moderationem tantum, & maxime si non ab hæmorrhoidibus: & omnia quæ diximus conferunt etiam ad corroborandas uirtutes. Vellem ut uteretur myrobalanis chebulis, indis, & citrinis, & præcipue chebulis. Præterea in sex rebus non naturalibus nollem ipsam delinquere: & si posset euitare illum aërem tam subtilem, laudarem ut iret aliquo extra urbem: præterea fugeret animi perturbationes, & accidentia, quantum fuerit possibile, & uteretur moderato exercitio.

Cibus autem neq; nimis tenuis, neq; nimis crassus sit, sed medius: sed si esset aquosus ille sanguis effluens & acris, darem cibos crassos. Vellem pręterea ut uteretur confectione facta ex pistacijs, & ex seminibus melonum, cum granis pini, licet fortasse melius esset sine huiusmodi granis.

De



De ijsdem affectibus, pro eadem.

Consilium C X I.


Voniam inter malos corporis affectus huius Illustrissimæ Dominæ quæ quadragenaria est, præcipuus esse uidetur ille sanguis eiectus à sede: unde credimus etiam corpus exaruisse, & seipso imbecillius redditum iam pridem, quòd tum crura, tum facies intumuisse uideantur, & à destillatione, ut patet, non parum foueri: & cum nõ sit nobis explicatũ, utrum à uenis, quas hæmorrhoidas uocant, an ab intestinis deferatur, determinare nolumus id quod coniecturis tantum assequi possumus. Et quamuis à uenis hæmorrhoidalibus plerique nostrum potius effundi arbitrabantur, tutiorem tamen partem elegimus: itaque remedia ita moderaturi sumus, ut undecunque fluxerit, communis utilitas consequatur. Primo ergo ex malo corporis habitu necessarium est excrementa multa in uentriculo, & uenis, & extra uenas quoque aggregari: postea natura stimulata ad expulsionem non desinit à continua sanguinis excretione, cum quo & laudabilis excernitur. Propterea consulimus, ut is à medicis præsentibus proxime sistatur, & corpus exquisite purgetur, ita tamen ut habeatur ratio temporis & uirtutis, nec ad ualida medicamenta accedatur. Igitur molliri prius uentrem uolebamus, uel clysteri, uel electuario de sebesten sine scammonio, uel lenitiuo simplici, uel tali quopiam, prout in uarijs regionibus uarij usus seruari solent. Deinde syrupum quoque exhiberi, qualis est de cichorea Nicoli, uel rosaceus, uel de betonica, hoc modo:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli	℥	1. s.
De betonica	℥	1.
Decoctionis betonicæ		
Cichoreæ	℥	3.

Misce, fiat syrupus sumendus 9. aut 10. diebus. Deinde sumeretur medicamentum, quod haberet rhabarbari optimi drachmas duas, spicæ grana sex, madefiant in aqua agrimoniæ: addatur diacatholiconis drachma, syrupi rosac. solutiui ℥ 2. misce, & fiat potio. Qua purgatione perfecta, si satis corpus purgatum fuerit, bene erit: sin minus, tunc iteretur. Purgato autem corpore, tunc uolumus primo, ut singulis diebus ante prandium & cœnam utatur saccharo rosaceo, ita præparato:

℞. Sacchari rosacei unius anni	℥	4.
Garyophyllorum	ʒ	s.
Cinnamomi	ʒ	1.

Misce. Post cibum uero per horam sumat myrobalanos chebulos optime præparatos, ex his scilicet, quæ ex Alexandria deferuntur, & Genuæ potissimum inueniuntur: & in hoc præsidio summe confidimus. Præterea consulimus, ut singulis septimanis dormitura assumat boli Armeni quantum est granum ciceris. Deinde ut ter uel quater singulis mensibus sumat rhabarbari optimi scrupulum in puluerem redactum: quæ admisceantur uel cum drachma sacchari rosacei, uel cum passulis & saccharo. Postea stomachus quidem illinatur assidue istiusmodi unguento:

℞. Olei de floribus aranciorum, quod habetur in officinis eorum qui conficiunt Aromata	℥	1.
Mannæ belzoini, quæ ibidem reperitur	ʒ	1. s.
Garyophyllorum		
Macis	ana ʒ	s.
Ladani optimi	ʒ	2.

Misce, & fiat linimentum pro stomacho: erit enim stomacho utilissimum, & odoratum, & præcipue dignum, si recte conficiatur. Ad hepar uero aliud unguentum nõ minus nobile parabitur ita confectum:

℞. Olei

℞. Olei de rosis paruis confecti, quod apud unguentarios uulgo appellatur oleum de rosettis ℥ 1. s.
Olei de spica, quod apud eosdem unguentarios inuenitur ℥ 1.
Masticis
Rhabarbari electi ana ʒ 1.
Specierum triasandalorum ʒ 1.

Misce, cum modico ceræ albæ fiat linimentum pro hepate. Præterea uolumus ut singulis septimanis caput abluat hoc modo: Conficiatur lixiuium ex cinere salicis, aut uitis, in quo decoquantur rosæ, myrti, & ladani durioris frustulum, & agarici ʒ. 2. quo lixiuio lauabitur caput, & sapone infrascribendo utatur:

℞. Saponis optimi ℥ 2.
Agarici ʒ 2.
Iridis
Garyophyllorum ana ℈ 2.
Camphoræ ℈ 1.

Misce, & fiat sapo secundum artem. Laudamus præterea ut mastichen assidue teneat in ore, mandat, expuat, coneturque ut per nares pituita excernat, fiantque à medicis caputpurgia, prout illis magis opportunū uidebitur. His igitur ita diligenter peractis, non minor pars reliqua est, & maxima: sine hac enim frustra reliqua adhibebuntur. Est autem ratio uiuendi, quam exquisitissime seruare debebit, si se ab extrinsecis periculis præseruari uoluerit. Ergo primum eliget aërem temperatum, cauendo à nebuloso, & crasso, & à tenui, & frigido, qualis est Florentinus, præsertim accedente hyeme: & uitabit etiam uentos, Solis ardorem, & pluuias, & demum omnem aëris excessum. Et curabit ut quotidie naturalia excrementa excernantur per aluum, per urinam, per palatum, per nares. Iubebitque sibi fieri matutinas frictiones in brachijs, & partibus superioribus, quæ sunt supra diaphragma, sintque frictiones leues & longæ. Deinde cum è lecto surrexerit, se exerceat deambulando, donec anhelitus immutetur. Cibum eligat qui optimum sanguinem generet, & facile concoquatur, qualis est caro perdicum, pullorum, phasianorum, hœdi, annalisque castrati: & si ob nimiam inanitionem sanguinis debilem se senserit, quandoque sumat ouorum recentium uitella, & cum uino albo Aromatico aquæ permixto lente decoquantur ad lactis consistentiam, & hoc ferculo ante cibum utatur: esset enim optimi nutrimenti, & ualentissimum: utatur præterea ouis sorbilibus. Ab oleribus, leguminibus, & ijs cibarijs, quæ uulgo lacticinia & pastilia dicuntur, à piscibus etiam abstinendum est. Post cibum etiam utatur confectione ex pistacijs, seminibus melonum, & saccharo. Vitet ciborum diuersitatem, neque ad mensam accedat, nisi præteritum cibum recte concoctum senserit. Vinum eligat pauciferum, maturum, substantia & colore moderatum, quod etiam parce bibendum est: ac potissime obseruabit, ne inter cœnam & prandium bibat, longe tamen deterius est, si post cœnam dormitura potauerit. Inter medicamenta unicum superest præstantissimum, quod superius suo loco omissum fuerat, quod ita habet:

℞. Succi foliorum myrti
Succi agrimoniæ ana ℥ 3.
Succi absinthij
Succi hypocistidos ana ℥ 2.

Hoc succo post purgationem inungantur renes, uenter, stomachus, & utraque hypochondria, & quod est in partibus inferioribus circa lumbos: est enim membris mandantibus efficacissimum, & uasis recipientibus corroboratiuum. Hæc si fuerint peracta, speramus illustrissimam Dominam à multis imminentibus periculis præseruatam iri, Deo fauente.

De quodam catarrhoso.

Consilium CXII.


EX accidentibus iudico defluxum à capite ad partes propinquas, uidelicet septem neruorum paria, quia facit impedimentum in motu, estq; lenis ea diminutio, ut non possit recte mouere quasdam partes in capite. Secundo, descendit per medullam spinalem, & impedit quoq;, quia facit relaxationem in uertebris, & ideo, ubi cessat uinculum, ibi necesse est fieri impedimentum. Est autem in 1.2.& 3. uertebra, & declinat parum ad exteriorem partem. Tertio, impedit deglutionem, quantum enim reflectitur, tantum restringitur Oesophagus. Facit etiam catarrhus impedimentum in musculis aperientibus. Nunc autem quòd sint ab externis causis, credo. Quia diu in aëre humido permansit, mœstitias passus est, studuit à prandio & cœna, moratus in loco subterraneo, hæc omnia sæpe etiam causant paralysin. Quare coniicio quidem, caput debilius factum, ut in eo sit læsio essentialiter, sed fouetur tamen morbus à stomacho, & hepate calido. Et catarrhus salsus est, quia habet hepar calidum.

CVRA. Remoueantur impedimenta, ne auferant sensum & motum. Loco autem nihil applicandum: sed tollatur causa, quare omittantur resoluentia, donec post euacuationem confortetur cerebrum, & uentriculus, ut generentur boni humores. Sed primo fiat euacuatio exquisita à iuncturis, quæ an fieri possit hoc calido tempore, quærendum. Ego darem Cassiæ ℥ 1. cum Agarici ʒ. 1. s. Frigidiori uero tempore syrupos. Postea fierent ex succo saluiæ & rorismarini syrupizatis, & aqua betonicæ potiones, post quas iterum sumat Cassiam cum Agarico. Deinde omni die saccharum rosatum usq; ad autumnum.

De Angina.

Consilium CXIII.


PRobatur ex Auicenna, si quis uult morbum recte indagare, debet naturam locorum affectorum cognoscere. Angina ipsa est in laringe, ibi sunt tot nerui, quot musculi: locus igitur est admodum cognitu difficilis, quare tractabimus iam secundum ueram methodum. Caput Auicennæ non est de Angina, sed de præfocationibus: ideo breuiter dicendum quid sit præfocatio: Arabes omne anhelitus impedimentum, præfocationem uocant. Duplex est autem modus exercendi nos: primus ut in praxi quando ad ægrum accedimus laborantem dolore gutturis, cum anhelitus impedimento, ibi non est accurrendum ad libros, sed debemus cognoscere ibi propriam ægritudinem, & quomodo lædit, hic est modus exercendi particularis: alius modus est uniuersalis. Primo de causis uniuersaliter dicemus: fit iste motus anhelitus ab aliquo instrumento. (sunt hic duo, locus & morbus, qui est impedimentum anhelitus) Sunt autem tria potissimum necessaria ad respirationem, quæ actionẽ faciunt instrumenta, & sunt musculi: & quoniam dicimus inspirationem & expirationẽ, necesse est esse uias, per quas corpus ipsum transit, hoc igitur est secundũ. Tertiũ est uirtus mouens, ubi igitur unum istorũ tantũ impeditur, erit anhelitus impedimentũ: si duo, maius: si tria, maximum. Instrumentis sæpius impedimenta accidunt, sunt autẽ instrumenta unus solus magnus musculus, qui diaphragma dicitur, & musculi intercostales per se, hi mouent Thoracem. Viæ si obstruuntur, & præcipue rimula quæ Græcis γλώτις dicitur, subito suffocatur animal. Aliæ uiæ sunt circuli integri, qui sunt in substantia pulmonis, qui obstructi aut obturati faciunt impedimentum anhelitus, atq; ita etiam suffocabitur animans. Virtus mouens quæ in

cerebro

cerebro est si aufertur, cessabit anhelitus. Principium uiarum est ipsum cor, si cor impeditur, cessabit attractio: hi sunt tres modi quibus impeditur anhelitus per se. Per consensum autem, ut si musculi qui debent dilatari in eo quo dilatantur, coarctati fuerint à uicinis partibus, & hic quot erunt impedientes causæ, tot erunt rationes difficultatis anhelitus, uiæ etiam impediuntur, si à uicino comprimuntur, sic in principio motionis potest fieri impedimentum anhelitus communicatione, & ita procesimus nunc usq; ad primas causas. Causæ læsionum primo in musculis sunt, aut causæ quædam proximæ: omnes autem causæ proximæ symptomati ægritudines sunt: ex definitione morbi: ubi nulla est differentia inter actionem læsam & causas, morbus sunt causæ antecedentes: ab omnibus enim his & coniunctis prouenit læsio: causæ proximæ sunt morbi, morborum tria genera sunt, in complexione, compositione, solutione continui. Cum igitur impedimentum in musculis est, sub quo continetur? Respondeo primo sub complexione sine materia. calidum facile potest per accidens exiccare musculum, & sic impedire motum. à frigido, ut in conuulsis cum materia, ut ex sanguine inflammatio: ex bile erisipelas: ex pituita œdema: ex melancholia scyrrhus. Secundo sub mala compositione in magnis obstructionibus, ut in paralysi, quando adest materia quæ obsidet uiam, quæ est inter neruum & musculum ex solutione continui: si neruus frangitur, contunditur, impeditur. Causæ antecedentes repletio in toto corpore, uel in parte corporis unde fluunt materiæ, & impediunt motum, & possunt esse omnes humores, & serositas sanguinis. προκαταρκτικαὶ, aliquis occurrens maximo frigori, unde musculi & diaphragma impediuntur ab actionibus, & cerusa bibita hoc facit, sic & fungi, generant enim humorem uitreum. hoc est ratione musculorum mouentium. Hic motus habet aliud impedimentum in principio motionis, ut in cerebro, quinto enim pari neruorum affecto, potest fieri impedimentum: non quod musculi sint affecti, sed principium motionis. Secunda causa per se sunt uiæ quæ possunt obstrui, & præcipue rimula quæ fit à tertia chartilagine. Studiose relinquo aërem à quo suffocantur, raro tamen contigit, ut maxime Neapoli, & in pestilenti aëre, sed ea reducitur ad extrinsecas siue procatarcticas causas. Quòd primo constringit huiusmodi uias per se, uel est in aspera arteria, uel in annulis paruis atq; pulmone: in his obstructionibus suffocatur animal, quod raro contingit: uel quòd etiam indurentur omnes annuli, quod sæpe contingit, est quando rimula illa obstruitur primo & per se: fiet autem ista suffocatio quando musculi annectentes tertiam chartilaginem primæ, inflammantur & intumescunt. Reliquæ omnes fiunt per consensum, ut quando in œsophago fit inflammatio, uel quando prima & secunda uertebra dislocatur: fit enim hoc per compressionem chartilaginum: mediocres consensus sunt in illis musculis, quibus secunda tertiæ connectitur chartilagini: uel prima secundæ, sed non sunt acutissimi sicut duo primi modi. Hactenus de causis uniuersalibus, nunc de particularibus: Occurrat modo qui laboret maximo dolore gutturis, cum difficili anhelitu: habet difficultatem anhelitus, quod debet primo considerari, dolor enim est communis ad omnem inflammationem, adest difficultas anhelitus, est itaq; aliquod impedimentũ in illa rimula, per quam anhelitus transit, constringi itaq; necesse est. Fit autem uarijs modis: uel quia musculi proximi sunt impediti, uel quia reliqui intumescunt. Nomina modernorum sunt, quando inflammatio est in musculis interioribus, Græcis κυνάγχη dicitur, quasi strangulatio canina, quæ ita est pernitiosa ut statim suffocet, coguntur homines exerere linguam, ideo canina dicitur. Quando est luxatio spondiliũ παρακυνάγχη est quæ accedit ad eam, quando contingit læsio in duobus paruulis musculis, in basi tertiæ chartilaginis, & quando in musculis annexis ossi hyoidi: tumor prouenit ad pectus, & sunt musculi longi annexi primæ chartilagini. Tria sunt ueluti relatiua inter se: causæ, signa & indicationes, quemadmodum de causis dictum est. Dicemus etiam de signis: principia enim uniuersalia debemus præponere. Signa quædam sumuntur ab intrinseco, quædam ab extrinseco. Intrinseco, id est, ab dispositionibus quæ sunt intra corpus: Extrinseco, id est, quæ extra ueniunt, ut aer, ratio uictus, exercitium &c. Hæc non habent

tan-

tantum artis, quia ea ſolum ab ægris quærimus, quare non eſt artificioſum, ſufficit ut ſciamus quot ſint, & cognoſcamus exacte. Ab intrinſeco quædam pathognomonica dicuntur, & ſunt proxima ipſius morbi, & ab eo emanant tanquam umbra â corpore & referunt morbum & locum affectum. Indicantia igitur propriũ affectum dicuntur, pathognomonica. Quædam cõmunia quæ non proprie indicant morbum, ſed aliquid cõmune: ut ſunt grauitas, tarditas, uelocitas morbi, uerbigratia, ſignum pathognomonicon in pleuritide ſputum eſt citrinum ſanguinolentũ, urina cruda uel concocta non indicat ægritudinẽ, poteſt in pleuriticis eſſe bona urina, & ęger moritur. mala autem ſemper malum indicat, multiplicantur enim incõmoda. ita ſigna cõmunia non indicant certo morbum aut locum affectum. Pathognomonica dicunt habere duas conditiones, uel ſaltem unam earum, oportet enim ut perpetuo conſequantur morbum, & uni morbo particulari tantum conueniant uerbi gratia, difficultas anhelitus eſt ſignũ pathog. pleuritidis, quia illi perpetuo cõuenit, ſed non ſoli, orthopneæ enim & anginæ ettiam conuenit. Dicitur tamen pathog. ſignum pleuritidis, quia ſemper ſequitur eum morbum. Curuitas unguiũ ſoli tabi conuenit, ſed non ſemper, nõ eſt perpetuũ: calefieri immediate poſt cibum conuenit ſoli hecticæ, & ſemper illud eſt uerum pathog. ſignũ, de his primo dicemus. Signa reſpiciunt ſuas cauſas, & quot ſunt cauſæ tot erunt ſigna, ſicuti ſi conſiderentur cauſæ in cõmuni, habemus ſigna cõmunia, ſi in particulari, particularia erunt ſigna: difficultas igitur anhelitus in ſe conſideretur & accidentia quæ ſequuntur, quæ ſigna ſunt. Vtilitas anhelitus eſt, ut calor naturalis euentetur, & ſpiritus alantur, & natura ſemper conatur ne impediatur: ut autem anhelitus in muſculis, in uijs & in uirtute conſiſtit, ubi fuerit difficultas anhelitus, neceſſe eſt eam eſſe ex horũ trium defectu, uel aliquorum uel omniũ. Videmus autem quôd illi qui patiuntur difficultatem anhelitus propter muſculos & uias impeditas, dilatant collum, & ſtant recti, ut facilius ſpirent: ita enim non impediuntur neq; uiæ neq; muſculi, hæc igitur ſigna ſunt quæ proprie ſequuntur difficultatem anhelitus: & ſi augetur difficultas, augentur & ſigna. Conſentiunt autem omnia membra in difficultatẽ anhelitus, quod facile oſtendit ipſe pulſus, qui emanat â principio uitæ. erit neceſſario inæqualis. ſed hoc eſt ſignum uniuerſale, ubicunq; uirtus aggrauatur, uel à multitudine uel ab imbecillitate, ut bene 1. & 2. de Pulſib. dicitur. Hæc igitur ſunt ſigna pathognomonica uniuerſalia indicantia quantum. Difficultatis anhelitus ſigna diſtinguentia cauſas: primo à loco affecto, deinde ab ipſa affectione ſumuntur. Locus affectus ſunt aut muſculi aut uiæ, ſi muſculi ſeu principia mouentia ſunt affecta, uidendum ſit ne in diaphragmate an muſculis intercoſtalibus, ũel uertebris colli ſuperioribus, uel in cerebro, Si in diaphragmate dolor loci aderit, neq; poſſumus ſpirare quacunq; leui ſpiratione. ſi in muſculis intercoſtalibus: poſſumus ſpirare, ſed leuiter, quod non fit ubi diaphragma fuerit impeditum: ſi uertebræ, cognoſcemus an ceciderit ex alto, an ea quæ exhibuerimus profuerint: ſi ex cerebro, ex nocumentis cerebri ſecundũ naturam cauſæ. Viæ duæ ſunt: aſpera arteria, & ſubſtantia ſeu annuli pulmonis: ſi in aſpera arteria fuerit obſtructio, erit ſtrepitus in anhelatione: ſi fuerit ratione ſiccitatis, tantum erit difficultas in motu, ac ſi ligatus eſſet pulmo: ſi in ſubſtantia pulmonis non fit ille ſonitus. ſed cum ſubſtantia pulmonis habeat duos uſus, ut ſit ſtratum uenæ arterialis, & ut excoquat & præparet cordi aërem (ſicuti hepatis caro ſanguinem præparat omnibus membris: ita caro pulmonis aërem præparat cordi, ut inde ſpiritus generentur) non impeditur anhelitus, cum eſt uitium in ſubſtantia pulmonis, ſicut quando eſt obſtructio in aſpera arteria: ſed ſpiritus & aër, qui debebant præparari cordi, commiſcentur craſsis humoribus, qui fracti ob neceſsitatem penetrationis inflant pulmonem, ut impediat cor, ne ita uentiletur, unde difficulter ſpirant, & hoc modo de Aſtmate fit tranſitus ad hydropem, cum cor non nutritur ſicut debet: & eſt eadem prorſus ratio quæ in hepate. Signa particularia. Quando eſt uera cynanche in muſculis exterioribus, connectentibus primam tertiæ chartilagini, eminent oculi, rubet facies, & ſtatim ſuffocatur æger, ſicut qui ſuſpenditur. Quando ob dislocationem ſpondilium, ſigna ſunt, quòd

nifesta apparet cauitas in uertebris colli, si in paracynanche, difficultas anhelitus non est tanta, deglutit difficulter, & præcipue si in œsophago sit tumor. Si uero tertia species, quæ est in musculis secundæ chartilaginis, difficulter quoq; spirat, neq; acutissimus est dolor, febris remissior, & accidentia remissiora. quando est in musculis scutiformis, difficulter suffocatur, habent scutiformem chartilaginem, quæ resistit inflammationi & tumori. An autem omnis Angina sit inflammatio? dubium est. Nam musculi illi proprij conuelluntur ad principium suum, cum exiccantur, non tantum cum inflammantur, & tamen ipsa actio est læsa: uidelicet aperire ipsam lingulã aut rimam. Fecimus hactenus discursum omnium signorum, quæ indicant difficultatem anhelitus per se, nunc de ijs quæ per consensum dicemus: Quando membra uicina inflammantur, & ueniunt ad tumorem, dilatatio & anhelatio impeditur: ita lien, hepar, uentriculus, quæ membra uicina sunt diaphragmati, inflammata, impediunt dilatationem eius. Quæ igitur sunt signa distinguentia, an per se sit, an per cõsensum? Primũ quod occurrit est, quando nihil uitij essentialiter in membris proprijs est, sed in proximis. Si lien est affectus, agnoscitur ex dolore in loco, in parte sinistra, ex colore melancholiæ subnigro, & subfusco: quando non purgatur lien ab eo humore, sed tumescit & impedit diaphragma, & per consequens anhelitum: si uentriculus, dolor est circa locum & grauitas: si hepar, signa hepatica sequũtur, sed nunc non uolo dicere, ista enim nõ sunt propria huius loci. Quando est propter uiam, quæ sunt annuli pulmonis, & aspera arteria per consensum fit, cum comprimuntur: præcipue si fiat suppuratio inter pulmonem & thoracem, Græci ἐμπύημα dicunt. Impletur flatu thorax, & tunc non sequitur pulmo. Sequitur enim dilatationem thoracis ratione uacui. Vbi autem repletus fuerit locus, non sequitur pulmo, atq; ita fit difficilis anhelitus, & uiæ impediuntur ne possint dilatari: signum distinguens hoc. sunt signa Empiematis. Diximus hactenus de omnibus signis indicantibus locum affectum: ueniendum nunc est ad ea, quæ affectionem indicant. Sumuntur autem ab alio principio, uidelicet á tribus generibus morborum: morbus uel est intemperies, uel mala compositio, uel solutio continui. Si intemperies aliqua est, uel frigida, uel calida, uel sicca, uel humida: si frigida, omnia signa sunt frigiditatis: si calida, caliditatis signa manifestabuntur: & sic de alijs, si erit mala temperatura calida & humida, erunt omnia signa talia: & talis uel erit in loco tantũ affecto, uel diffusa per totum: si tantum in loco affecto erit caliditas ad tactum, si cum humiditate erit mollicies, si materia ut sanguis, erit color rubeus & tumefactio uenarũ: si in reliquis partibus, apparet quoq; in alijs locis arteriarũ plenitudo: si fuerit ijs in partibus, pulsus magnus & uelox, & reliqua capita sunt consideranda: tempus anni, regio &c. Et sicut de sanguine diximus, ita & de reliquis humoribus: si à bile caliditas mordax, cũ siccitate, dolor mordicatiuus & exasperatiuus si in carne fuerit, sic de humore melancholico, frigiditas tactu percipitur, & sic de reliquis. Ita iudicabis eodem modo de signis, quæ ex mala cõpositione aut solutione continui sunt. Diximus hactenus de signis pathogno. quæ aut soli morbo, aut semper, uel & soli & semper conueniunt. Morbus hic motum habet, non igitur sufficit essentiam morbi scire, sed oportet scire tempora motus, & eorũ tempora quærenda sunt: sunt autẽ tempora morborũ, principium, augmentũ, status & declinatio. Penes quid sumuntur hęc signa? Tempora morborum sumuntnr à motione morbi, quãdo mouetur, ab uno loco ad aliud tendit: uel ad salutem, uel ad mortẽ: uel ascendit, uel descendit: in ista alternatione semper est aliquid quod indicat. Inuenerunt igitur medici quatuor tempora, & principium determinant moderni: Totum illud spacium, quando non apparet aliquis motus: ubi autem incipit moueri augmentum, quod dicetur donec non amplius augetur, totum deinde spacium, quo nec augeri nec diminui uidetur status, & quando diminuitur declinatio dicitur. Ex quibus signis indicantur hæc? Si accedam ægrum, & inueniam pulsum paruum, frequentem, urinam albam, tenuem primo: postea in tertio mutatur pulsus, & adhuc minor, & quod magnitudini deest, tantum auxit frequentia, Vrina tamen eadem adhuc permanet, tunc est auctus morbus: si iam ratione ægritudinis

hæc accidant (nam de extrinsecis quæ pulsum mutare possunt, ut coitu & aliјs, nihil hic loquimur) semper ponderabimus hoc, quod dicit Galenus in prognosticis: Signa quæ indicant tempora & prognostica, debemus considerare secundum dignitatem, & uniuscuiusq; morbi maxime propria præcipue attendenda, urinæ non mutantur, quando natura non concoquit morbum. Accidentia non crescunt quando uirtus non est ualida: si sit febris continua, uel ægritudo renum, aut uesicæ quæ habeat manifestum signum in urina, aut ægritudo in uenis: & sit mutata urina, ægritudo erit mutata. Est enim proprium signum & pathognomicon, si sit pleuritis, & sputum mutatur, ægritudo mutatur. Est enim proprium excrementum illius morbi mutatum, sed si urina sit mutata in pleuritide, & sputum retineatur, non propterea ęgritudo mutata est, quia illius coctio non fit in uenis, quarum urina est signum pathognomic. Quando morbus neq; declinat neq; augetur dicitur status, penes operationes naturæ meliores uel peiores, sunt propria & præcipua signa' temporum. Intelligantur autem ista tempora penes mutationem. Augetur morbus quando natura pugnat cum ipso morbo, & tunc in crisi medicus longe aliter se habet quàm uulgares: ubi enim apparentia accidentiũ ostendunt pugnam morbi cum natura, timet uulgaris, Medicus maximam uitæ spem alit: Quantum ad tempora igitur sufficit scire coctiones & cruditates morbo proprias. Signa prognostica sumuntur ab ijsdem, â quibus sumuntur coindicantia morbi essentiam, & ab interioribus: sunt eadem substantia, sed ratione differunt, illa tanquam umbram consideramus, hæc tanquam cruda uel cocta, uehementiora aut leuiora. Consideramus autem prognostica penes tria: imbecillitatem & fortitudinem uirtutis. Secundo coctionem & cruditatem excrementorum. Tertio penes magnitudinem accidentium, aut paruitatem. Dies prognosticorum ex arte dierum prognosticorum accipiuntur. Indicationes. Videndum modo quomodo debeant curari. Principium curationis enascitur ab aliqua ratione indicationis, curatio autem debetur morbo proprie â quo incipit tanquam â carceribus. Indicationes autem sumuntur non tantum â morbo, sed â uirtute quoq; & reliquis, quæ sunt: anni tempora, regio, ætas, temperatura, locus affectus, consuetudo, ars, propria natura, ut multi sunt qui casṡiam nec agaricum sumere possunt, & sic de aliјs. Ex his decem tria sunt, quæ quotidie ob oculos habere debemus: Indicationes scilicet, quæ sumuntur â morbo, â natura, â loco affecto. Indicatio â morbo: in difficultate anhelitus, symptomati est occurrendum, quod est remouendum: oportet igitur remouere causam quæ facit eiusmodi symptoma, causa si fuerit actio læsa, erit necessario dispositio præter naturam, supponamus quod signa dicta indicant quandam malam temperaturam. Contraria autem contrarijs curantur: est temperatura mala, oppositis ergo remoueatur, si iam distinctæ erunt causæ morbi, distincta erit indicatio & cura: si confusæ, confusa erit curatio, si tantum scio esse malum temperamentum, indicatio adhuc est confusa, nescimus enim quale sit eiusmodi temperamentum. Sed si dico calidum excedere, statim sequitur refrigerandum esse, & sic est distincta causa, quare curatio distincta. Sed talis temperies potest esse uel cum materia uel sine materia: si est cum materia, duplices sunt indicationes, oportet refrigerare locum & euacuare materiam, materia autem aut fluxa est, aut fluit: aut partim fluxa est, aut partim fluit: tria tunc facere oportet, materiam fluentem prohibere, fluxam euacuare, & locum refrigerare. Sed nondum possumus operari, quia dimisimus unam diuisionem qualis sit materia, si sanguis est permixtus bili, sanguis per phlebotomiam extrahi, bilis euacuari debet, refrigeremus locum affectum, materiam fluxam euacuemus â loco: quæ fluit prohibeamus ne fluat. quæ fluxit ad locum localibus tantum eget, quoniam locus calefactus debet refrigerari. Quoniam mala temperatura cum materia sanguinea & biliosa partim fluxa est, partim fluxura: debemus accedere ad opus, & primo oportet uidere an eiusmodi materia sit in toto corpore, an uero in aliqua parte. Si enim non esset in toto corpore, non esset purgandum totũ corpus: si fluit â membro ad membrũ, illud membrum solum purgare debemus, & intercipere materiam quæ fluit exiccando &c. ut si

materia fluit à capite ad tonſillas, exiccandũ caput uentoſis uel alijs &c. ſi à toto corpore, quid agere debemus? Eſt enim in loco mala temperatura calida, cum materia quæ eſt euacuanda ſanguinea & bilioſa, partim fluxa & partim fluxura, hæc intercipi debet, illa euacuari: omnes uenæ redundant, debemus igitur euacuare totum corpus, ubi ſanguis peccat plurimũ, à phlebot. incipimus. Moderni fuerũt ex dimidio empyrici & dogmatici ex dimidio, qui intentiones inuenerunt & non indicationes. Hic ſunt quinque indicationes, ergo quinque intentiones: & quod primum eſt in diſcurſu, ultimũ eſt in operatione, & econtra. Incipimus à phlebotomia & purgatione. Hæc ars reſolutiua dicitur à Gal. primo artis paruæ. Reſolutio fit à notione finis, primo phlebotomamus, poſtea purgabimus, & ueniemus ad locum, adhibebimus diſcutientia & reſoluentia, deinde ad malam temperaturam, refrigerabimus locum & corroborabimus, quod fit remouendo acquiſitam illam malam temperaturã. Tandem ſequitur ſanitas. Ante quàm ad alia deſcendamus, ſciendum diuiſiones omnes fieri ſecundũ aliquem ſcopũ, et ſi ſcopi ſunt uarij, uarias eſſe diuiſiones. Noſtra methodus unam ſibi eligit intentionem & finem, qui ad curationem morborum utilior, & magis neceſſarius uidetur, qui morbi eſſentiam & naturam indicat, ideo ea uſi ſumus diuiſione ſignorum, quæ præſentem morbum indicant, ſi modo alios ſcopos haberemus, alias diuiſiones ſignorum faceremus, ut Gal. 3. Prognoſt. diuidit in ſigna quæ ſemper idem ſignificant: & ſunt pathognomonica, uel τεκμήρια, & illa quæ aliquando bona ſunt, aliquando mala, ut in urina alba hypoſtaſis, ſudor ſtante cruditate ſignum malum: ſi appareat in die laudabili, eſt bonum tale ſignum. Primo tamen Aphor. 12. alio modo diuidit ſigna, quæ poſſunt indicare morbum, ubi dicit: Signorum quædam ſunt pathognomonica, quædam aſsidentia, quædam iudicatoria, quædam cruditatis: de his omnibus diximus in diuiſione. Obijciat aliquis: de ſyndreuontis non eſt facta mentio? Reſp. Sub hoc nomine non fecimus mentionem, ſed diximus quædam ſigna eſſe communia, quoniã non indicant certi aliquid de eſſentia morbi, & talia ſunt omnia ſigna, quæ non ſunt pathognomonica: ſic apud philoſophos habent ſigna, quæ temperaturam perpetuo conſequuntur, quædam tamen alia habent aliam proprietatem, quæ non fit communiter in omnibus: Vt inflãmatio hepatis habet ſua ſigna propria & aſsidẽtia pathog. ut eſt ſitis immenſa, urina rubra & craſſa, cõcoctio deterior, prauitas in ea parte. Aſsidentia aũt ſunt difficultas anhelitus, quãdo inflãmatio adeo magna eſt, ut cõprimat diaphragma, & difficulter ſpiret homo, uerũ nos hic, quia introducendis legimus, non oĩa ſumimus, ſed utiliora, & ſub cõmunib. συνεδρεύοντα comprehendimus. Ad rem. Diximus neceſſarios eſſe locos, à quibus præcipue curationes indicatiuę ſumuntur, & in ijs quæ referuntur ad eſſentiam morbi, tres eſſe præcipuos, in quibus maxima ars, & à quibus indicationes ſumũtur: morbus, locus affectus, & natura ſeu uirtus, ſed quoniã in morbo duo conſideramus: eſſentiam & motũ, & omnia ſigna eſſent fruſtra, niſi ab ijs ſumerentur indicationes, à quibus colliguntur intentiones, à temporibus igitur & motu morbi ſumendæ indicationes: alia enim remedia neceſſaria in principio, alia in augmento, alia in ſtatu &c. Diximus antea eſſe euacuandũ, quãdo ſit materia fluens partim, & partim fluxa. Nunc de tempore eſt quærendum, quando ſit euacuaudum, an in principio aut augmento? Semper eſt in principio euacuandum. Hæc indicatio à natura rei ſumitur, unde omnes indicationes ſumi debent. Morbus pendet à materia, quæ eſt res præter naturã, non debemus igitur dare inducias, ſemper enim fit cum periculo: ſed duo ſunt impedimenta ex parte corporũ, quia corpora quæ purgare uolueris, debes prius fluida facere, & ex parte humorum ſæpe materiæ ſunt craſſæ, uiſcidæ & groſſæ, quæ etiã impediunt, concocta moueri oportet, nõ cruda: ſtante igitur prima indicatione, ſi non poſſumus propter has duas cauſas, illæ remouendæ quamprimum, & ſtatim accedendum ad curationem, ubi dominatur ſanguis, ſtatim primo die fiat phlebotomia, quia non indiget concoctione, 4. de tuen. ſanit. & in lib. quos & quando purgare oportet. Quòd ſi uiæ fuerint obſtructæ, nõ ſubito phlebotomandũ, ne materię crudæ & inconcoctæ trahant ad uenas, ideo præparare oportet prius uias, & humor obſtruẽs meatus

tollen-

tollendus, qui si bilis fuerit tribus indiget, duo propria sunt, & unum commune: cum omnibus commune est ut concoquatur. Concoctio autem est, ut separet bonũ à malo, neq; est diuersa hæc sententia à Philosophis: humor autẽ biliosus crudus dicitur, quando mixtus ex malis humoribus, talis enim est euacuandus. Si cogeremus naturam ante concoctionem tantũ boni ageremus, quantũ mali, quod est ualde incõmodum: fiat igitur cõcoctio in bile. Et inde est error Rasis, quem Auic. bene intellexit. Propria bilis sunt, quòd ob tenuitatem imbibitur porositatibus membrorum, ideo abstergentia frigida adhibemus, ut aquam endiuiæ, decoctum hordei, cucurbitæ & eius sem. ut educatur quod est in profundo, & obstruit poros. Secundum propriũ bilis est, quòd acris est & mordax, ita ut si ante præparationem extrahatur, fiant inde dissenteriæ: prius igitur præparetur bilis, & contemperetur rebus emplasticis & frigidis, quæ bilis acrimoniam extinguat: factis eiusmodi præparationibus (quas ex egestionibus, ut ex sputo in pulmone, ex sanie in uulneratis & urinis ei deberi agnoscatis) facile educetur. Si pituita, tribus indiget, cõmuni primo coctione & duobus proprijs: crassa est, igitur incidentibus præparari debet, & his quæ habent tenuitatẽ substantiæ: & quia lenta & uiscosa, & adhærens ac impacta, oportet abstergere, & quidem cum calidis & siccis in tertio. Melanch. humor tribus indiget: primo coctione: secundo duobus proprijs: quia crassus incidẽtibus mediocriter calidis, ut aceto: & quia siccus leuiter humectantibus, quæ soli humori melanch. conueniunt; unde & practici nostri calida & humida exhibent, sed multam humiditatẽ cum pauco calore, ideo & comestio raparum & earum decoctum probatur modernis, & reuera optime conuenirent, nisi flatuosæ essent. Propter flatum enim periculum est ne in splene fiat repletio. Ventriculus enim propter flatum non potest recte concoquere, unde uiæ obstruuntur & implentur, quæ repletio transit ad splenem. Repetendo igitur dico, statim in principio euacuandum esse humorem, nisi impediamur ab istis duobus, tunc enim abstinendũ ab euacuationibus tam diu donec adsunt. Quæret aliquis, nunquid si impedita fuerit euacuatio, & in principio & augmento, remota autem fuerint impedimenta in statu, an tunc debemus euacuare? Respon. Nunquam in statu neq; prope statũ euacuare debemus, etiamsi apparet concoctio: quia hoc tempore est maxima naturæ pugna cum morbo, & unũ ex tribus his sequetur: uel enim natura uincet, & nil est quod agimus, nec oportet in periculum ponere quod certum est: uel natura à morbo uincitur, duo sequuntur incommoda, magis enim aggrauatur natura remedijs, cum ante morbo plus satis sit occupata, & facilius opprimitur. Secundo infamantur etiam remedia, & ars uel pugna anceps est, nec constat an uincat natura uel morbus, & tunc quoq; nequaquam euacuare decet, quia committimus rem fortunæ & casui. In declinatione bene poteritis euacuare & exhibere medicinas, si debilis sit natura, ut non possit expellere inimicum, & tunc est adiuuanda & confortanda primũ natura afflicta pugna, & postea adiuuare eam poteritis euacuando. Indicationes quæ sumuntur â loco affecto, sumuntur etiam â natura rei, mirabili enim arte hæ se inuicem consequuntur, & semper secunda persupponit primam, & tertia secundam. Ex essentia morbi inuenitur materia, ex motu tempus, à loco affecto modus operandi. Hinc autem â natura rei discimus naturam loci affecti considerantes, & primo eius substantiam: utrum carnea, neruosa, ossea, membranosa, an raræ an laxæ substantiæ ut pulmo, densæ ut renes, utrum sensibilis ut musculi, nerui, insensibilis, ut hepar, consideramus & situm: item operationẽ, an nobilis sit an ignobilis, an sit receptaculum excrementorũ ut uesica, an propinquũ alicui membro nobili uel non: an sanguineum uel exangue, an habeat foramina & uias, Et si habet: utrum habeat finem uel exitum, & quomodo terminetur meatus, an intrinsecus, an uero extrinsecus. Hæc omnia quærere oportet, quia loci diuersitas intentionem parit diuersam. Nam si substantia loci carnosa est, humidum membrum est: iuuatur à frigidis, læditur à siccis, si sit neruus, os, cartilago: sicca enim sunt & secundum propriam suam naturam curationem expetunt, & multum refert an in secundo uel tertio gradu. A modo substantiæ, an laxum uel densum, in laxo possumus ponere medicamenta crassæ substantiæ,

facile enim ob naturam membri penetrabunt: si solidum, durum & densum, indigemus substantia tenui & subtilissima: ut sunt pulueres, qui cum adhibentur subtilissimos & tenuissimos pulverizatos esse oportet. A sensibilitate. Si membrum ualde sensibile, cauendum ne ualde mordicantia apponantur, ut neruis, aliter in spasmum inducemus ægrum, si os est non timemus à mordacibus, dummodo usui sint, ideo in κατα γένη à terebinthina cauet Gal. in neruis ob mordacitatem, cum alioqui sit medicamentum conuenientissimum. A situ huius etiam mensuram sumetis, an profundum sit membrum, an superficiale, si est in superficie, utimur ijs quæ in primo gradu, si profundius recurrimus ad secundum uel tertium gradum, ne antequam deueniant ad locum læsum, amittant uires, unde cum uolumus exiccare pulmonem, utimur rebus ualde exiccantibus, etiamsi uno gradu indigemus: si uero uentriculus, præcisam exhibemus mensuram, quia statim illi occurrit. Ideo Gal. κατα γένη in neruorum uulneribus profundioribus aceto utitur, quia putat id uim suam amittere, antequam ad locum deueniat, si uero non sunt profunda, & nerui uiciniores, ab aceto cauet. Ab operationibus. Nobiles operationes non oportet impedire, si uitium in stomacho, non licet impedire actionem eius rebus nimium frigidis, etiamsi talibus indigeamus, quia eius operatio, quæ corpori uniuerso alimentum præparat, impeditur. Fit enim coctio à calore, ideo non absolute frigida exhibenda, sed moderate calida admiscenda. Neq; relaxare oportet eum nimis, ut non possit cibum amplecti, ita in membris nobilioribus attendendum. Sed in bubonibus aut adenibus, uel parui momenti membris, non timemus ob membrorum ignobilitatem, quare etiam medicamentis foras trahuntur aliquando. Si autem aliquam uitæ necessariam actionem faciat, diligentius attendendum: Et primo repercutiatur materia, ut in Angina, si fiat inflammatio in musculis intrinsecis, ratione cuius non possit aër transire per foramẽ, statim mederi oportet, quia ne tantillum stare homo sine respiratione posset. A uijs etiam insurgit intentio: ut in hepate, si est inflammatio in conuexo, quia hi meatus respiciunt ad intestina, medicinam proponimus, quæ per secessum ducat, si in concauo, quia uias uersus renes habet, urinam prouocantia exhibemus. Ita igitur natura loci affecti consideranda est.

De paupere pleuritico.

Febre pestifera, tussi sicca, non potente quicquam eijcere laboranti, ordinata sunt hæc à Montano.

℞. Olei Sem. lini ℥ 2.

Detur pro lambitiuo qualibet hora, dilatabit mirum in modum. Item decoquatur carduus cum aqua calida, & bibat illam quantum potest: pro dolore decoquantur Brasicæ plurimæ in aqua ad perfectam consumptionẽ, deinde pistentur, cui adde pul. Sem. Cimini q. s. cum butyro, farinis sem. lini, & Fœnugræci, incorporentur optime, & fiat emplastrum pro loco affecto. Et quouis mane bibat succum purum Vincæperuincæ loco syrupi. Est curatus.

De altero pleuritico.

Consilium CXIIII.



ADerat febris continua, difficultas anhelitus, tussis uehemens cum sputo, dolor in latere dextro pungitiuus, ita tamen ut in eo latere quiescere possit. Pulsus durus, & serræ instar. Montanus pleurisim esse statim iudicabat. Exhibuerant oleum sem. lini, id improbabat, tanquam nimis resolutiuum, cum materia adhuc sine dubio esset in fluxu. Imposuerunt aliqui loco dolenti sacculum, nescio ex quibus rebus aridis, id etiam reijciebat. Et statim uespe-

uesperi sanguinis ℥ 8. extrahi iussit. Et cum seniorem 60. uel 50. annis obijcerent, non minus tamen 6. ℥ mitti uoluit, quod Hipp. usq; ad mutationem sanguinis fieri uelit. Victum ordinauit ex ptisana hordeacea, ter cocta, coquatur hordeum integrum in aqua, donec crepat, postea abiecta aqua pistatur, & cum aliqua aqua expressum temperetur, donec fiat succus aliquantulum spissus, potest ita fieri cum hordei modico & saccharo. Penidias confectas habeat pro screatione, & quia aperiunt, & facilitant tussim, corpus lubricum uoluit. Item

℞. Olei Chamæmel. Liliorum alborum, rosati ana ℥ 1.
Adipis anseris recentis, huius anni ℥ s.

Misce cum modico ceræ, fiat linimentum pro loco patiente. Adeps anseris additur propter penetrationem, quia hic inter omnes adipes maxime penetrat.

R. Olei amygd. amar. Adipis anseris ana ℥ 1. s.

Misce pro unctione totius pectoris, ad facilitandam tussim, & resoluendam materiam, sed hic attendendum dixit, ne plus resoluatur, quâm possit reijcere, quia ex hoc uiderit plurimos mortuos, qui materia agitata cum â uirtute ejici non posset, subito suffocarentur. Pro syrupis

℞. Syrupi uiol. Mesuæ compositi ℥ 1. s.
Aquæ uiolarum ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs syrupis, & quotidie duos accipiat.

De cura pleuritici.

Consilium CXV.

Vuenis quidam Nouocomensis febri laborabat, cum magna anhelitus difficultate, tussi uehementi, cum dolore insigni lateris pungitiuo, ægre expuens. Montanus pleurisin metuens, qua ante biennium etiam laborarat, statim sequentibus uti uoluit:

℞. Florum Camomillæ
Melliloti
Rosarum ana M. 1.

Contundantur grosso modo, & in aqua decoquantur, pro fomentatione loci affecti cum spongia. Item

℞. Olei Camomill.
Sem. lini ana ℥ 1.
Rosati completi
Anethini ana ʒ 2.

Misce cum modico ceræ, fiat linimentum post fomentationem. Pro uictu, panatella utatur sine butyro, & sale. Vino penitus abstineat, ita ut non odoret. Bibat aquam hordei, cum saccharo, qua os etiam sæpius abluat, & quæ exhibentur, dentur tepida. Vesperi deinde accipiat bolum:

℞. Cassiæ nouiter extractæ ʒ 10.
Pul. Liquiritiæ
Hyssopi ana ʒ 1.

Cum saccharo, fiat bolus. Sequenti die uenam aperire iussit, & extrahi sanguinē ad ℥ 5. uel 6. donec mutaretur color, è basilica sinistri lateris, ubi erat dolor, & ordinauit:

℞. Syrup. uiolati ℥ 2.
Penidiarum ℥ 1.
Syrup. de Liquiritia ℥ s.

Misce pro lambitiuo. Item

℞. Syrup. uiolati Mes. De Farfara ana ℥ 1.

Aquæ scabiosæ
Inulæ ana ℥ 2.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Hunc bis sumat in die, mane & uesperi, tribus horis aut quatuor ante cœnam. Inungat partes pectoris ante & retro oleo Amygdalarum dulcium, ita ne tangat regionem uentriculi. Sequenti die cum Montanus Venetias abiret, & Bellocatus urinas ictericas, tingentes, & ad nigredinẽ obscuram accedere uideret, & de doloribus æger plurimum quereretur, uocatus est Frisimelica, qui iam desperatum propemodum dicebat. Iterum sanguinem misit, & emplastrum applicuit suum, & cum septima meliuscule haberet, illo solo leuatum esse prædicabat. Septima Montanus iterum accessit, dolor & tussis sese remiserunt, nec sanguinem, ut præcedentibus diebus, sed materiam concoctam expuebat. Vrinæ licet ictericæ adhuc tingebant, non tamen ita nigræ erant. Petebat æger carnes & uinum. Sed Montanus concedere nolebat. Et ut ad minimum ad 11. uel 14. diem, in præscripta diæta perseueraret, iussit maioris securitatis causa, dare panatellas tantum, & aquam coctam. Emplastrum quod supra dictum est à Frisimelica fuisse adhibitum, in superiori quodam consilio descriptum est, cuius argumentum est: De catarrho cum pleuritide. Vbi ante Montanum loquitur Frisimelica.

De catarrho, pleuritide, & febre pestilenti.

Consilium CXVI.



Vm primum uenissem (agitur iam 5. dies) ad magnificam hanc Dominam, dolebat ex capite, inueniebam eam febrire: tussiebat, & nihil expuebat. Suspicabar illico de pleuritide; sed quia conquerebatur se toto triduo beneficium uentris non habuisse, cassiam extractam ob lenitionem alui exhibui, & ut biberet aquam hordei cum zuccharo decoctam, uesceretur& loto pane & ptisana, iussi. Pectus meo iussu cum oleo amygdalino & liliaceo inunctum est. Cassia bene operata est, & altero die multũ egessit materiæ. Tertio die minui sanguinem ex basilica dextri brachij ad ℥ 10. & locus interim inunctus est, neq; in diæta quicquam mutatum. Quarto die, ut dolori capitis, qui quodammodo familiæ toti hæreditarius est, quo etiam annis retro actis sæpe laborauit, facerem medicinam, & lenirem quadantenus pectus ipsum, dedi electuariũ de penidijs, cum syrupis de glycyrrhiza, & de farfara. Ipsa etiam bibit syrupũ acetosum simp. cum farfaræ decocto. Heri ueni, & egessit ipsa copiose, & cum ita egerebat, iterum rigor eam inuasit, qui seruat tertianæ febris periodum. Superioribus diebus claræ urinæ erant, iam uero crudissimæ, & prorsus iumentitiæ, ut inquit Hipp. Accessit ad alia mala tinnitus aurium, quod ante biduum senserat: pessime dormiuit: lingua erat aspera & sicca: non delirauerat: sed an essent uspiam maculæ in posterioribus corporis partibus, iussi inquirere alias Dominas: nam febrem pestilentem alia indicabant. Primitiuæ causæ fuerunt: cum longius iter fecisset & incaluisset, domum reuersa uestes exuit, ut totum corpus obrigeret: unde obstructio secuta, quæ putredinis causa. Et quia catarrho frequenter laborat, iam descendit in pectus: unde inflammatio pleuretica. Hodie mane eclegma ordinaui quod usurparet:

℞. Oxymellis simp.
Succi liquiritiæ ana ℥ 2. Misce

Et emplastrum, quo etiamnum utitur:

℞. Maluarum
Florum camomillæ ana M. 2.
Meliloti
Anethi
Violarum ana M. 1.

Sem.

Sem. lini. Fœnugræci ana ℥ 2.

Decoquantur in aqua, & contundantur.

℞. Olei amygd. dulcium
Liliorum alborum
Sesamini ana ℥ 2.
Pinguedinis gallinæ ℥ 1.
Farinæ hordei
Fabarum quantum sufficit.

Fiat emplastrum. Cibus panis lotus fuit, & quia petebat pomũ coctum cum zuccharo, concessi, ut pectus leniretur, & confortaretur cor. Neq; enim ueritus sum, ut in bilem conuerteretur, quod fieri assolet, quia admixtum erat zuccharum, ut maior eius esset utilitas. His prædictis, ad alia examinanda, quæ quidem cognitu uideantur necessaria, accedamus. Temperatura eius est calida & sicca, atq; ita semper iudicaui: noui enim eam iam inde à pueris. Frequentissime caput dolet, quòd hoc familiare est familiæ: pariter etiam ex uentriculo est ægra. Agere nunc eam credo annum 40. Patitur inflammationem pleuriticam, & quæ ad eam sequitur febrim. Materia mixta est à prædominio choleræ & pituitæ, quod cognoui ex emisso sanguine: ostendit etiam præterita uiuendi ratio. Cum enim pro arbitratu suo uiueret, multum congessit cruditatum, cum ob alias causas, tum quòd obitum mariti sui Clariss. Doctoris impatientissime ferret. Laborauit ob easdem cruditates catarrho ferè perpetuo, & qui hoc laborant, facile in pleuritidem incurrunt, & ita non tantum febris putrida subsecuta est, sed etiam pestilens ob materiam putridam nimis. Pessimi humores collecti fuerunt antea, & ex ratione uictus non bona, & naturali quadã dispositione. Accesserunt causæ primitiuæ: corpus enim alioquin uarijs affectionibus obnoxium, motu uehementiore calefactum, & post aëri frigidiori expositum, obriguit, ac cutis omnis transpiratio prohibita, ad obstructionem uapores plurimi cumulati, qui quia exhalare non potuerunt, & calor extraneus accesserat, computruerunt, atq; sic facta est putredo, totiusq; adeo massæ sanguineæ ebullitio. Indicio sunt urinæ perturbatæ, quæ mihi ostendunt perturbationem sanguinis maximam: item tinnitus aurium significat ebullitionem humorum. Et etsi adesse pestilentem febrem satis constet, tamen maculæ nullæ apparent, eò quòd materia ad cutim non est transmissa. Prognosticon. Vereor ne decedat, propter pestilentem dispositionem. Nam cum alia symptomata sint uehementia, naturam etiam pestilentem esse magis & magis docent: inflammatio enim est ingens, & materia plurima. Sed nondum est desperandum: nos nostræ operæ non parcemus. Cura: Febris & inflammatio pleuritica simul erunt curanda: sed quomodo? Causam utriusq; tollendo. Qua ratione? phlebotomia. Quocirca leniui etiã prius uentrem cassia, totum nanq; corpus fuit repletum: deinde secui uenam. Quid? conuenitne phlebotomia in pestilentia? Ego ante non uidi: sed enim quamuis uidissem, tamen ut materia euacuaretur, stante presertim uirtute, & ut natura posset dominari, secuissem uenam. Materiam concoxi cum syrupo farfaræ & acetoso, qui in hoc casu plurimum ualet: dein ut expueret facilius, pectus inunxi. Sed quæstio hic esse posset, an bolus armenus eclegmati immisceri possit, qui mea sententia multum iuuaret. Et si quis negat, propterea quòd astringat, respondeo cum Gal. fac esse quod astringat, tamen putredinem tollit: & ego hic putredinẽ ualde timeo. Cibus usq; adhuc panis lotus fuit: hodie parum pulli dedi. Quòd si quid mutandũ fuerit, me uolente etiam poterit mutari: quanq; malim nos stare cum omnibus istis usq; ad septimũ. Postremo contra pestilentiam scordij puluerẽ & decoctũ laudarẽ maxime. Syrupũ etiam de liquiritia, & de farfara: uel cum sacch. uiol. permiscebimus bolum armenũ, atq; hæc mihi facienda uidentur. MONTANVS. Tendimus ad eundem scopum, Clariss. domine Doctor, nam utriq; cura ea incumbit, ut mulier hæc magnifica sanetur. Considerabo igiur naturam morbi paulo diligentius, ut de instituẽda curatione facilius concludi possit. Natura autẽ morbi ex symptom. cognoscit, quæ in hoc casu sunt; difficultas respirationis,

tussis,

tuſsis, febris, dolor pungitiuus, quorum συνδρομὴ conſtituit nobis pleuritidem. Dein-
de catarrho laborare eandem Dominam, non eſt cur alijs rationibus inquiramus: ſen
ſu enim percipitur quòd etiamnum defluat: audimus enim in faucibus & aſpera ar-
teria ſonitum. Nobiſcum faciunt etiam alia ſigna, ut grauitas capitis, de qua conqueri-
tur, & aurium tinnitus. Laborauit inſuper etiam catarrho, antequam in febrem inci-
deret. Sunt igitur morbi huius Dominę, pleuritis & catarrhus. At multũ mecum du-
bitaui, febris ne inflammationis pleureticæ ſit ſymptoma, uel morbus per ſe, atq; ab il
la ſeiunctus: atq; certis quibuſdam rationibus adducor, ut ſtatuam febrem eſſe mor-
bum, & non ſymptoma, quia humores putreſcant in uenis. Ergo pleuritidem habet, &
febrem, & catarrhum, morbos diſiunctos: cum his morbis urina ſubiugalis ebullitionẽ
humorũ in uenis indicat, quia magna putredo. Ergo hæc domina ſic ſe habet nunc.
Quod ad habitudinẽ corporis, eſt ſiccum & gracile corpus. Siccitas manifeſte apparet
cum caliditate, ſed ille calor eſt debilitatus. Etiam habet ſtomachũ imbecillẽ, & caput
debilitatum â natiuitate. Eſt corpus inæquale, & illa in prima ſenio: & in auſtrali & bo
reali tempore ſumus, quæ conferunt catarrho, autore Hipp. Vnum notandum, diligen
terq; exquirendum, qualis nam ſit pleuritis, uerane & ſincera, ut quæ in pleura fit, an
non ſincera & notha. Vna coniectura hæc eſt, quæ arguit non ueram eſſe, nec â ſubtili
humore, quia nec dolor pungitiuus eſt, neq; magna difficultas anhelitus: ipſa nanq; di
cit ſparſum eſſe dolorẽ. (lege Gal. 2. de loc. aff.) Eſt igitur potius in locis ſparſis, quàm
in membranis, nempe muſculis in pectore, quia membranæ non ita facile recipiunt.
Sputum præterea ſemper pituitoſæ ſubſtantiæ, quia muſculi pectoris inflãmantur po-
tius intrinſeci quàm extrinſeci. Pulſus durus eſt quando membrana inflãmatur: uerum
hic neq; pulſus ita durus eſt, ergo pleuritis hęc â materia craſſiore eſt. Adeſt catarrhus
perpetuus, fouens morbũ perpetuo: tuſsis quoq;. Satis de catarrho & cauſis, quia uen-
triculus ſemper laborat, poſtea caput, iſta eſt cauſa materialis, & efficiẽs catarrhi. Vtrũ
febris accidens inflammationis & catarrhi, an ueram cauſam habeat ſeparatam? dico
quòd urina talis ſequitur magnam in uenis ebullitionem, & putredinem, & ubi febres
(7. Aphor.) accidunt, ſequentes putredinẽ, cor petentes uapores, interimunt. Sed hic
putredo & ebullitio & febris peſtilens, quo ad cauſam proximam magna putredo, ut
non tantum uapores putridi aſcendant, ſed maſſa etiam ſanguinis putreſcat, ſed non-
dum in corde, quia ubi cor corripuerit putredo, omnia deſtruuntur: ſed dum in humo
ribus eſt putredo, poteſt curari, ſed raro, & â peritis Medicis. De natura febris, catar-
rhi & peſtis, ſatis ſit dictum. PROGNOSTICON. Iam primo omnium, quod ad
catarrhum attinet, uenit in mentem mihi Aphor. 2. Hipp. 2. ſectionis. Branchi & ca-
tarrhi in ualde ſenibus difficulter curantur. Et uidetur in hanc regulam cadere domi-
na, ut ratione ætatis morbum difficilis curationis fore ſatis appareat. Quo ad pleuri-
tidem, raro inflammationes in ſenibus contingunt: ſin autem, ægre curantur, & præ-
ſertim in hyeme. Pulſus tamen etiam eſt gracilis & tenuis, quod ſignificat multos ſpi-
ritus non adeſſe: quare non facile curabitur. Coctionis ſigna nondum apparent: etiam
febris moleſta & periculoſa: & iſta complicatio eſt peſsima, & habet contrarias indi-
cationes. Iſta relaxantibus lenientibusq; eget, febris peſtilens exiccantibus: quin cu-
ra eius 3. Epid. exiccatio, quare cura difficilis. Catarrhus etiam utriq; diſpoſitioni no-
cet, & auget difficultatẽ ſpirandi, & febrem: augentur obſtructiones in uaſis, & ubiq;:
ideo ex iſtis rationibus morbus difficilis. CVRA. Hic eſt catarrhus, pleuritis &
febris, quæ ſunt ſeparata ſecundum materiã: dico nullum eſſe iſtorum contemnendũ,
quia omnia habent rationem cauſæ. Ergo catarrhus principio diuertendus, & dolor
leniendus. Quidnam agendũ? Reſpondeo ad id quod dubitabatur de phlebotomia in
febre peſtilentiali. An ſit uena ſecanda? Et aſſero non ſecandam uenã, idq; autore Ga
leno 11. Meth. Non enim curamus putredinem niſi ſanguinem ſeruemus, ſed in peſte
maxima eſt putredo. Vnde dicemus, in principio febris peſtilentis phlebotomare
optimum, quia refrigeratur corpus: & phlebotomare dico optimũ ſuo tempore, cum
putredo aucta eſt minime, quia eo modo uirtus debilitatur et putredo augetur, dein-
de de

de uictu dicam. Sumus in quinta die, & indicatur uirtus, quæ uincet materiã, quia copiose expuit, & faciliter. Verumenimuero Hipp. de rat. uict. 2. inquit: Vbi incipit coctio apparere, primis diebus debemus augere cibum, ut uirtus possit augeri, & maior fiat sputi facilitas & reiectio, quod uictus cõmodus facit: sed ubi non signa coctionis adsint, uictus tenuis datur. Pulli ius primum darem: si tolerabit, & uirtus fortior sit: sin minus, darem contusum, ut uirtus sustineatur, cui uel soli debemus attendere, sine qua nihil facimus. Pro concoctione, ut adiuuetur catarrhus, & materia inflammationis, ut conferrem cordi, ne putredo augeatur, nihil scio melius ad incisionem humorum, scilicet sine caliditate, quàm syrupum de succo acetosæ: in oxalide enim uirtus incidendi, refrigerandi & corroborandi inest. Et licet Hippo. 1. de rat. uict. ab astringentibus & acidis cauendum putat, præterquàm oxymelle: sed ibi est aciditas sine astrictione, quod & Gal. docuit, idq; multo magis si saccharum admisceatur, illud itaq; exhiberẽ, quod uim etiam habet, ut sedet calorem febrilem. Postea aqua farfaræ, id est, tussilaginis confert ad tussim. Atq; his pro digestiuis uterer. Pro peste, an bolus armenus conueniat, quæritur. Si haberemus Gal. bolum, quem tantopere prædicat ob exiccationẽ sine astrictione, nihil haberẽ prius, præsertim cum ille fœliciter dederit eundem asthmaticis. Sed noster ille (quem rubricam Synopicam esse inter doctos iam conuenit) exiccat cum astrictione: quare ne periculosus error cõmittatur, abstinendum censeo. Ego dicam unum obseruatu dignum in hoc casu. Quia exiccare uolumus pestem & catarrhum, & præparare, utemur cornu cerui usti loco boli armeni, idq; exhibebimus cum zucchero, uel in iure pulli: nam corroborat cor, & catarrhum exiccat, ut si quid aliud. Malim uti unicornu, si esset eius nobis copia: non enim inueniri nego, sed in minori copia, & maiori precio, pro quo interea cornu cerui utemur, quod istius æquiualens est. Non obfuerit etiã subinde uti seminibus acetosæ, autore Gal. (quæ astringere aiebat Frisimelica, sed negabat Montanus.) Proderit etiam scordium refractũ, cum zucchero rosato. Placet & cornu cerui, uel in Iulep, uel in succo acetosæ: fiat eclegma, & teneat sub lingua zuccharum candi quoq;. Quod attinet ad potum, à uino abstineat, bibat aquam hordei cum saccaro, sed prorsus non frigidam. Emplastro porro utatur, eius enim fœlix est usus, quia facile tolerat. Reliqua etiam omnia à Clariss. D. Doctore ordinata, seruetis. In acutis morbis est occasio præceps, quare oportet Medicum prudentem esse, quia in horas, quæ non sperabantur, contingere solent, quæ uarietatem postulant, & quotidie leniatur uenter. Domina in sexto die est mortua.

De præseruatione à Catarrho salso, sputo sanguinis, stillicidio, & de potu thermarum Lucensium, pro equite Corn. Clementino.

Consilium CXVII.

DVo sunt quæ à nobis in casu illustrissimi equitis Cornelij Clementini requiruntur. Primo, qua arte sit præseruandus à destillatione pituitæ salsæ à capite ad partes subiectas, à stillicidio urinæ, & excretione arenarum, uiscidæque materiæ, & à sputo sanguinis ob corrosam uenam paruam pulmonis contingente, ut refertur. Secundo, utrum illi comperant aquæ thermarum Lucensium. Incipiam ab hoc secundo, nam & hoc uidetur maxime ad præseruationem conferre. Supponentes igitur hepatis ac renum caliditatem, unde par est & urinæ stillicidium, & arenas generari, Lucenses aquas, illas inquam quæ ferreæ sunt, crediderim præstantissimum fore remedium hepati & renibus corroborandis, tum excedentem caliditatem contemperando, tum laxitatem uasorum ad mediocritatem ducendo: retundent etiam salsedinem pituitæ, quam probabile est ob hepatis sanguinisque feruorem fieri: simul etiam uenis pulmonis egregie tonus addetur; & cum saliedo destillantis materiæ retundetur, maxima ex parte tolletur pericu-

periculum corrosionis. Nec obstat uentriculi frigida & humida intemperies: primo enim remouebitur humiditas, cum omnes thermarum aquæ, siue calidæ siue frigidæ fuerint, semper exiccent. Exiccata ergo redundante humiditate, uentriculus proculdubio reddetur robustior, & aptius cibum amplexabitur, & consequenter felicius con coquet. Quantum uero ad aquarum frigiditatem attinet, poterit interim defendi uen triculus cum linimento calefaciente, quale est oleum de garyophyllis odoratum, de styrace, addita mastiche & ladano. Non ergo ab harum thermarum usu abstinendum censuerim. Reliquum casus quod ad præseruationē attinet, cum iam plurima sint peracta à clarissimis illis medicis, eius rei potissimum gratia, præcipua sunt duo cauteria, tum brachij, tum sincipitis. Neq; uerisimile est eos, qui ad tantam accesserunt præseruandi diligentiam, dimisisse exquisitissimam uictus rationem in omnibus sex rebus non naturalibus. Ideo ne ineptire uidear, indignum duxi, ut hic à me explicarentur circa uictus rationem, quæ etiam semidoctis medicis sunt comperta. Vnum tantum proponam, quod in omnibus his affectibus, & in tota syndrome, nullo penitus repugnante, ad præseruationem summopere conuenire uidetur, uidelicet frequentissimus usus duorum remediorum, secundum omnem administrationis modum, sacchari inquam rosacei, & rhabarbari. Consulerem ergo eius illustrissimæ D. ut singulis diebus ante cibum uteretur saccharo rosaceo etiam ad unciæ quantitatem, ac præterea quater in mense tribus horis ante prandium manderet ac deglutiret drachmam optimi rhabarbari. In reliquis omnino abstineret ab omnibus ualidioribus medicamentis: & in qualibet etiam magna purgandi necessitate non excederet rhabarb. cassiam, mannam & syrupum rosatum solutiuū. Quæ omnia si recte obseruentur, & addentur his quæ clariss. illi Doctores iampridem consuluerunt, spero non tantum ad præseruationē ex catarrho cum sputo sanguinis, sed etiā curationē, ubi oportuerit, subuentura.

De destillatione catarrhi ad partes subiectas, fluore alui penē dysenterico, assiduo uomitu, torminibus uentris, cum febre assidua & insigni totius corporis tabe, pro adolescente filio Medici.

Consilium CXVIII.



NOn ab re Excellentia tua onus istud grauissimū uix subeundum putat, curandi huius nobiliss. adolescentis, tanquam illius diuini præcepti memor: Caue ne malarum ægritudinum curam suscipiens, mali medici nomen adipiscaris: præterquam enim quōd difficillimis quamplurimis, & inter se etiam discrepantibus morbis infestatur, adeo consumptus est & labefactatus, tamq; uirium imbecilliū, ut penè nulla omnino uia relinquatur, qua etiam medicus audacissimus aggredi uelit prouinciam tam difficilem: nihilominus, ut tibi uiro amicissimo & doctissimo morem geram in re tam ardua, tanquam Iphiclus, hærenti sine adminiculo, dicam quod faciendum iudicarem. Cum ergo adolescens iste nobilissimus simul destillatione catarrhi ad partes subiectas laboret, alui fluore penè dysenterico, assiduo uomitu, rugitibus, & torminibus uentris, febre forte assidua, insigni totius corporis tabe, ego tentandum censerem primo, ut fluor alui sisteretur, uomitus sedaretur, & uentriculo robur adderetur, ut corpus nutriri incipiens redderetur ualidius, nosq; simul aptiores redderet ad reliquos affectus tollendos: quod sicut fieri posse dubito, ita iam faciendum necessarium esse duco. Et quoniam ab excrementis biliosis tam per uomitum, quàm per secessum maxima copia redditis, iudicamus esse hic maximam hepatis caliditatem, cuius ratione forte ex plurima bile assidue generata, & ad uentriculum intestinaq; erumpente, perseuerat alui fluor, uomitus, inappetentia, & sitis: ideo ad hepar accederem curaturus, tanquam ad omnem malorum

rum fontem: quod cum calidum ſit refrigeratione proculdubio indiget: cumq́ eius tonus ſit ualde remiſſus, leui etiam adſtrictione roborandum iudico: & ut hæc fiant, aliquo exquiſito, potenti, & parato remedio indiget. Nihil igitur ad hæc omnia peragenda præſtantius occurrit, quàm potus thermarum Calderianarum: in illis enim, propter plurimam ferri materiam, magna uis eſt refrigerandi & aſtringendi: nec tantum id præſtat, ſed & ualidiſsime præſtat. Et quoniam, ſicut Hippocrates dicit, maximis morbis maxima & exquiſita remedia adhibenda ſunt, ſicut etiam Gal. teſtatur in 5. Meth. in magno morbo à leuioribus incipere nihil aliud eſt, niſi parare ægro longum interitum: ideo hanc præcipue æſtatis occaſionē nactus, quam citiſsime ad hoc auxilium accedat, priuſquam uires huius corporis, alioqui ita affectæ, ad extremū debilitentur. Et ſi ſuſpicio aliqua occurreret, ne inde uentriculus aquarum frigiditate læderetur, facile huic quoq́ incommodo occurrere poſſemus, illinentes eam uentriculi partem quam refrigerandam timemus, cum oleo, quod uim habeat calefaciendi ſimul & corroborandi, ſicut præcipue oleum eſt odoratū ex garyophyllis, quod à pigmentarijs confici ſolet, addita maſtiche, & modico ceræ. In ratione autem uictus occurrit magna dubitatio, nunquid huic iuueni uinum competat: uirium enim imbecillitas, ac uentriculi frigiditas, uinum potius expoſcere uidentur; at illa inſignis hepatis caliditas, febris, & deſtillatio, omnino contrariū poſtulant. Crederem ego in hoc caſu, dum tantiſper hepar refrigeretur, cui maxime, ut ſupra dixi, inſiſtendum eſt, tutius eſſe ſi omnino à uino abſtineret, uteretur q́ uel iure leui pulli iunioris, quod uulgo aquam pulli medici appellant, uel etiam hordei decocto in optima & tenuiſsima aqua, quæ facile diſtribuatur, & tranſeat hypochondria: cui ſi quid etiam adderetur quod uentriculo conſuleret, moderatæ caliditatis, non etiam diſpliceret, & hoc eſſet quale eſt cotoneum cum ſaccharo conditum, ſi eius fruſtum ſimul cum aqua & hordeo decoqueretur: fieret enim potus iucundus uentriculum roborans: & cotoneum ex condimento & ſaccharo patet aliquid remiſſæ caliditatis acquiſiuiſſe. Ergo huiuſmodi potus, præter hoc quòd hepar refrigerabit, non etiam uentriculo nocebit. Hoc uellem clariſs. Doctor, tentare, antequam ad aliquam aliam curationem accederem. Quòd ſi Excellentiæ quoq́ tuæ idem uidebitur, nihil ultra morandum iudicauerim, quin ad opus accedatur. Si uero contra ſenſerit, idq́ ad me ſcribere dignetur, enitar ſedulo, ut aliud proponam, quod magis Excellentiæ tuæ ſatisfecerit, cui plurimum me cōmendo. Erit etiam mihi gratiſsimum audire ſucceſſum curationis filij tui ſuauiſsimi, & quidnam proficiant remedia, quæ ſimul conuenimus eſſe facienda. Oro igitur ut me quoq́ admoneas: nam de eo æque ac de filio meo audire cupio, quòd bene ſuccedat. Vale.

De præſeruatione ſputi ſanguinis, & curatione Catarrhi deſcendentis ad pectus.

Conſilium CXIX.



Aborauit quidam Patauinus fluxu ſanguinis ex pulmone, qui curatus erat à Bellocato. Rurſum tamen ex ualido exercitio, & nimia Venere incidit in eundem affectum. Excellentiſsimus Montanus catarrhum maximam cauſam huius mali eſſe uoluit, qui ex cruditatibus generatis in uentriculo, & ſub forma uaporum ad cerebrum delatus eſſet, deinde ad pectus & pulmonem, permixtus multo flatu deſcendiſſet, ac uenulam quandam in pulmone ſuo impetu & mala qualitate ſoluiſſet. Cura igitur & præſeruatio talis fuit. Nos habemus eundem caſum, quem Galenus in 5. Metho. habuit de ſputo ſanguinis, à catarrho originem trahente, ergo ijſdem etiam indicationibus curatiuis utemur. Sicut autem Galenus teſtatur, tria potiſsimum erunt facienda. Primum: ut fiat uenæ ſectio, & minoratio materiæ ſimul, cum his enim diuertetur ſan-

guis, nec amplius ad locum affectum defluet. Et quoniam ab Excellentiss. Bellocato fuit secta uena, & euacuatum caput pillulis Cocciis, ideo de hac prima intentione nihil dicemus. Secundum: Gal. instituit uesicatoria in capite, ut catarrhus descendens ad pulmonem interciperetur, sed quoniam non possumus habere ea, quæ Galenus usurpauit, utemur nos interea Sinapi, Euphorbio, Pyrethro, Cantharidibus, quibus uesicas excitemus, quas teneat apertas, quandiu fuerit à catarrho molestatus. Tertium. Fiat confortatio pectoris, cum electuario papaueris albi, cum saccharo rosato, ut ait Auicenna, nec transeat papauer album. Nostri moderni septies decies exhibent Philonium in sputo sanguinis, quo nihil detestabilius, teste Galeno in lib. κατὰ τόπους. Ratio uictus sit tenuis, mediocris, nec darem inuiscantia multa, ut sunt pedes uitulorum: timeo enim cruditatem in uentriculo ex his generari. Potus nec sit uinum, nec propterea aqua, quia frigida nimis, & causa erit maioris catarrhi copiæ. Decoquatur hordeũ in aqua, cui admiscerem & medullam, & semina pomorum Cotoneorum, quibus consultum erit sputo sanguinis: præterea astringunt etiam, nec calefaciunt uentriculum, absq; eo, quod non hepar calefaciant, quod admodum calidum in isto nobilissimo uiro. Abstineat etiam ab omnibus excessibus, præsertim à coitu, si uitam suam propriam amet. Habuit secum mulierem, ex quo incidit in maximam imbecillitatem uentriculi, unde plurimus catarrhus generatus fuit. Visicatoria ualentiora possent fieri ex Adarce, Lepidio, id est, Piperella, Hyperide, & tandem caustica capiti applicari.

℞. Pyrethri			
Sinapi	ana	℥	2.
Euphorbij		ʒ	iij.
Cantharidum		ʒ	2.
Fermenti			
Caricarum denudatarum	ana	℥	1.

Fiat mixtura cum lixiuio.

D. Bellocatus usus est in catarrho defluente ad pectus istis pillulis opt.

℞. Dragacanthi, Succi liquiritiæ, Gummi arabici ana ʒ. 1.
Cum sapa quantum sufficit, fiat pasta.

De Catarrho, in quo periculum de tabe, pro nobili Veronensi.

Consilium CXX.



Hic nobilissimus uir factus est ferè tabidus ob copiam catarrhi defluentis à capite ad pectus & stomachum, unde extenuatio & macies totius corporis sequuta est, liber tamen ab hectica febre existit. Cuius, ut ueram curationem instituamus, principio operæpreciũ est caput exiccare, pectus deinde corroborare, quod utrunq; futurum credimus materiæ euacuatione. Pro capitis exiccatione puluis sequens toti capiti aspergatur:

℞. Sandarachæ		ʒ	iij.
Maioranæ			
Rosarum rubearum	ana	ʒ	6.
Seminum ocimi		ʒ	2.
Ladani		ʒ	iij.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur. Quòd si non esset præsens puluis tantæ efficaciæ, ut inde aliquod iuuamentum sequeretur, utatur sinapismis, Galeni descriptione 5. Metho. ex stercore columbino. Pro stomachi confortatione utatur sepissime zuccharo rosato. Pro catarrhi lenitione, & confortatione pectoris, melle rosato. præterea utatur Diacodio confecto in hunc modum:

℞. Capia

℞. Capitum papauerum num 20.
Siliquarum dulcium ℥ 3.
Liquiritiæ rasæ ℥ 2.

Eximantur è siliquis grana, & decoquantur postea omnia in ℔. 12. aquæ purissimæ ad consumptionem trium partium, ut scilicet remaneant ℔. 3. Deinde colentur, & exprimantur. Postea

℞. Penidiarum
Zucchari candi rosati ana ℔. s.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, & sumat de hoc electuario cochleare unum in introitu lecti. Præterea pro euacuatione catarrhi sumat singulis mensibus bis aut ter hunc bolum:

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2
Floris casiæ. ℥ 1.
Cum zuccharo rosato fiat bolus.

Aquam bibat in qua cocta sit farfara, & eam misceat cum oxysaccharo. Fiat etiam lixiuium forte, in quo decoquatur agaricus, quo lauetur caput semel uel bis etiam in septimana. Diebus intermedijs aspergatur puluis iam ordinatus. Per nares attrahat decoctum iridis, arantiorũ, aut maioranæ. Postremo fiant fontanellæ in brachijs per transuersum, & in cruribus per directũ diuertentes, ut quæ non prosunt singula, multa iuuent, ut saltem aliquid diuertatur. Vesicatoria si fierent in capite, mirum in modũ mihi placerent. A cauterijs autem capiti adhibendis, etiamsi uiderim in his magnos effectus, abhorreo: nam raro commode fieri illa posse scio, & ut bene fiant magnum semper adest periculum. Et uidi ego Venetijs puellam iuuenem, & Patauij scholarem etiam adolescentem, utrunq; in catarrho non desperato, post cauteria facta misere interijsse, cum tamen ab excellentiss. Chirurgo & sine dolore fierent. Huius uero causam existimo fibras illas duræ matris transeuntes meatus cranei, & alligantes cerebrum cum neruis commixtis, qui sunt ualde sensibiles, unde facta adustione in cauterio ad os usq;, illæ partes facile læduntur, ad quod sequuntur spasmi. Pręterea sunt quędam capita, quę suturas habent ualde largas, per quarum commissuras maiores etiam duræ matris portiones transeunt, quæ proinde facile læduntur. Si tamen hæc cauteria in capite bene fiunt, & non læduntur, aut aduruntur nerui, ualde prosunt, sed est magnum periculum. Et propterea Gal. in tota cura catarrhi, nunquam dignatur nominare cauteria, sed tantum uesicatorijs utitur. Arabes tandem, qui sua omnia habent ex Galeno, cum uiderent uesicatorijs se parum proficere: nam ea quæ recitat Galenus de stercore columbino, & alijs, ut cantharidibus, quia cantharides molestiores sunt propter mictum sanguinis, ideo ad cauteria transiuerunt, relinquentes uesicatoria: Arabes enim erant ignari anatomiæ, ut quæ lege apud illos prohibita fuit: & eam quam sciunt, uidemus esse fragmenta ex Galeno collecta: & proinde hæc non ita diligenter considerabant. Sed de his hactenus sufficiat.

De Catarrho, cum tussi, & sputo sanguinis, Pro Matrona Veneta Nobilissima.

Consilium CXXI.



Volebam primo loco loqui, quia primus adfui, & uidi sputum sanguinis, audieram etiam prolixius de catarrho, ut reliquos Clariss. Doctores rectius informare possem. Talis igitur est magnifica Domina, laborat sputo sanguinis per interualla, & quidem raro, ita ut duobus annis & dimidio, quibus laborauit catarrho, bis tantum laborauit sputo sanguinis, cum tamen continue laboret catarrho. De utroq; igitur dicendum erit, & primo

de ijs quæ sensui apparent, ex quibus postea reliqua, quæ minus nota sunt elicientur. Primo de sputo sanguinis, quantum ad quantitatem non multus est nunc. Imò si uolumus limitare, dicendũ erit potius esse paucum. in spacio enim 24. horarũ non audio eam expuisse, nisi hoc mane paululum sang. quantitas erat 3. uel ad summũ 4. guttæ, ampliores quantitate fortassis unius unguis, ita ut non sit quantitas omnium 3. 1. sanguinis, substantia crassissima est sang. & compactus, color obscurus & niger: quo ad mixtionem admixtus est sputo, sed ita ut emineat supra omne sputum, tanquam sit flatuosum aliquid, quod faciat eum supereminere. Heri uiedbam sanguinem non admodum dissimilem hodierno, nisi quod copiosior aliquantulum erat, non multũ tamen: & hæc sunt quæ uidi. Postea audiui ex charissimo marito, & astantibus Venetis, eam ante sex dies confertim & repente expuisse sanguinem copiosum, ad quantitatem dimidiæ scutellæ una uice, idq; cum tussi, quæ posthac etiam semper durauit, ita ut nunquam reiecerit sanguinem nisi cum tussi. Medicus Venetus Massa, deterritus quantitate sang. statim sine alia re præmissa uoluit sistere sanguinem, & usus est reprimentibus à primis qualitatibus, ut frigidis & secundis etiam restringentibus, uidelicet bolo armeno, Tragacanto, & inuscantibus: ut portulaca, ita uisus est supprimi sangis, ut pauca quantitate eijceretur: post hæc cum eiectus sanguis per sputa, non tanta quantitate, & semper circa horas matutinas, semper mane quando excitatur expuit sang. quæ hora matutina est. Toto reliquo tempore noctu & die, eijcit quidem catarrhum, sed sine sanguine. De catarrho, qui cum sanguine eijcitur, crassus est, nec albus, sed liuidus, spumosus non omnino quidem, sed habet spumam intermixtam cum substantia catarrhi, sapor salsus dicitur, sed secundum maius & minus, secundum diuersa tempora, semper tamen aliquid salsedinis habet, & semper cum tussi per annum & dimidium. Dicit se præterea sentire grauitatem capitis, ac ueluti torporem quendam. Hæc sunt quæ audiuimus & uidimus de catarrho & sputo, quæ ambo diligenter consideranda, & utrunq; curandum est. Dicam prius de sputo: sputũ sanguinis hic est, & cum sputo & tussi educitur. Ergo in pulmone est sanguis ille, qui insurgente uirtute expellitur. Est enim tussis motus pulmonis, qui fit ad excernenda ea quæ sunt in pulmone, præter naturam: ut & Gal. & Auic. definiunt, & præcipue Auic. diligenter distinguit huiusmodi sputa sang. cum dicit: Quando sanguis expuitur, fit illud uel spuendo, tunc est in ore: uel screando, & est in gutture: uel uomendo, & est in uentriculo: uel tussiendo, & est in pulmone. Hic per tussim eijcitur, ergo est in pulmone. Sed hic potest à multis locis exire: non enim necesse est, si eijciatur à pulmone, quòd ibi sit primogenius affectus. uidendũ igitur an à pulmone exeat, an ex aliqua parte pectoris defluat, uel à capite deueniat, & postea per tussim expellatur. His enim modis potest sang. reijci à pulmone: uel enim à capite defluit, & ibi colligitur, ac insurgente natura per tussim expellitur: uel ex ipso pulmone emanat, aut corrupta substãtia pulmonis percussione aliqua, uel acri materia, aut etiã non ex substantia pulmonis, sed ex uenis, apertis earum orificijs, uel disruptis aut corrosis, uel ab aliqua parte pectoris. Videndũ igitur unde proueniat in hac M. D. Ergo quòd sit à pulmone, uel uenis in eo cõtẽtis reijcio: quia si ex substantia pulmonis, tũ esset ita admixtus spumę, ut minima pars sang. esset cum minima parte spumæ: sanguis etiam floridior esset, & subtilis: ut testatur Gal. de usu partiũ. Si hinc deflueret, actũ esset de M. D. Nec à uena rupta, quia esset sanguis rubeus & clarus in maiori quantitate, nec tam crassus, & quia putrefactus est, etiã colligi potest, quòd ex longinqua parte ad pulmonẽ deferatur: uidelicet uel ex capite, uel ex aliqua parte pectoris, ita ut morã aliquã faciat, anteq; eò deueniat. Vtrũ iam à capite sit, an ab aliqua pectoris parte, in hoc, ut ingenue fateor, sum dubius: licet quòd à capite deueniat, signum sit, quia per nares etiam defluit, tamen his posterioribus diebus nihil per eas defluxit, neq; in faucibus dulcedinẽ aliquam percipit, quod fieret sanguine per eas descendente. Heri aliquot guttæ apparuerunt per nares defluere. Sed cum inde nõ cœperit huiusmodi sang. excretio, ideo anceps sum an à capite. Quod autem à pectoris aliqua parte prouenire possit, patet: quia si ex capite deflueret, esset parata, & facilis excretio per bronchos sine tanta tussi. Hæc tussis tota die & nocte durat, &

tamen

tamen eius paruam quantitatem eijcit horis matutinis, cum magna difficultate, quod signum est esse sanguinem in pectore & musculis. Et aliud signum quod nocte magis patitur quàm interdiu, quôd ipsum etiam refert Auic. in hoc casu: & apparet etiã dolor in pectoris certa parte, qui arguit super solutione continui. Si esset sine solutione continui, ita ut sanguis resudaret, quod fieri potest ex qualibet parte, id fieret sine dolore. Sed quando prouenit, ex solutione continui, ut in inflammatione & apostematibus apparet, fit cum magno dolore, ut in pleuritide: longe igitur plures coniecturæ sunt, quod ex pectore emanet, & in hac parte anceps sum, propter difficultatem: non eijcit nisi post longam tussim, magisq́ noctu quàm die laborat, sanguis etiã propter moram longiorem in pectore crassior est & liuidus, & dolorem sentit tendentẽ uersus axillam inferiorem sinistram in regione thoracis, idq́ maxime tum cum spuit sanguinem, isq́ dolor est in una parte pectoris, licet per consensum neruorum faciat etiam dolorem circa spatulam: sed siue â capite siue â pectore sit, satis est, ut uitemus illum scopulum, ne sit â pulmone, â pectore quidem magis periculosum, sed tamen sanari potest. Vtinam â capite, quia tum adhuc facilior curatio. Vtrum autem reijciatur â pectore, uel quia aperiantur orificia uenarum, uel quia resudet, uel sint uenæ corrosæ? Magna suspicio est de corrosione, quia catarrhus salsus est, calidus & acris, & tussis est ualidi motus, qui dubium facit ne sit rupta uena. Sed quia pauca quantitas, non credo ruptam uenam aliquam, sed esse arrosionem & abstersionem aliquam, ut fit in catarrho salso. Ita credo sputum sanguinis in hac magnifica Domina prouenire â pectore propter apertionem orificij uenæ alicuius, propter catarrhum salsum abstergentem & erodentem, & motum tussis ualidiorem, & ipsam etiam naturam sanguinis, quem credo in ista domina subtilem esse & flatuosum. Apparet enim ex naturali dispositione corporis & excrementis, calidum est hepar, ut apparet ex colore corporis, gracilitate, uenis amplis, est prompta ad omnes actiones, quæ omnia sunt signa caliditatis. Est ergo calidioris & subtilioris sanguinis, præterea redundat pituita plurima, quod est propter uentriculi frigiditatem maiorem, quàm naturaliter debeat esse. Id quod ab actionibus iudicatur, quia scilicet pituitam generat, & alioqui sequi uidetur necessario ad caliditatem hepatis, quæ absumit pinguedinem omenti, & musculos inferioris uentris graciliores reddit, & corpus extrinsecis aëris offensionibus magis obnoxium: sicut fit omnibus qui sunt calidi hepatis, ut uentriculum habeant frigidiorẽ. Hinc igitur sanguis seipso subtilior est, & propter pituitam admixtam flatuosus etiam. Propter quod cum calor agit in materiam uiscidam, flatuatur, ita igitur ex naturali etiam temperatura sanguis facile flatuatur, & expellitur per orificia uenarum. Habemus igitur naturam morbi, materiam, locum affectum, & causas cur exeat sanguis inde: uidelicet propter abrasionem, ac propter subtilitatem ac flatuositatem sanguinis. Catarrhus oritur â dispositionibus intrinsecis paratis ad catarrhum, quia hepar calidũ, uentriculus frigidus, & cerebrum si non â natura (sicut omnino arbitror) tamen uiolenter factum est calidius. Ideo & catarrhus salsus est propter uapores calidos, qui eleuantur & miscentur pituitæ. Et ita fit salsedo & catarrhus. Nam propter naturalem dispositionem generatur plurimũ pituitæ in uentriculo, & caput propter suam caliditatem uenas apertas habet & latas, attrahit facile, sicut omnes qui calidi sunt capitis, sunt subiecti destillationibus, quia uiæ paratæ sunt, & propter caliditatem attrahitur materia. Stante autem huiusmodi dispositione naturali, causæ procatarcticæ facile imprimũt. Solita est se multum exponere soli, ad dealbandos crines, ut solent eiusmodi nobiles & magnificæ mulieres, ociose uixit in delicijs, comedit fructus in magna quantitate, & omnia alia etiam quæ offeruntur sine delectu, nec se exercuit mouendo corpus, igitur aggregata est materia & insuper morata in sole. Ergo non potuit non necessario laborare catarrho. Hæc igitur est dispositio naturalis causæ corporeæ, extrinsecæ, & procatarcticæ. Hic catarrhus descendit per uias communes ad pulmones: cum uero natura surgit ad expulsionem, reijcitur cum tussi, durauit autem iam diu propter causas iam enumeratas.

PROGNOSTICON. Nemini dubium est de sputo sanguinis, si à pulmone deueniret, quod actum esset de M. D. sed quia ut dictum est, uel est ex capite uel ex pectore (dico enim disiunctiue de ijs, de quibus non sum certus) utrumq; curabile est, sed maior erit difficultas, si à pectore. Hic coniecturis agitur, non demonstrationibus. Aegritudo curabilis est, sed si tamen obedire nolit, non erit res facilis. Oportet igitur ut uelit, quia illa altera ægritudo catarrhus scilicet, non tam facile curabitur, ut sputum sanguinis, quia causas habet magis ualidas.

CVRA. Oportet corroborare membra quæ generant catarrhum, habita ratione uentriculi, hepatis, pectoris, & uiarum etiam. In alimentis oportet utatur bonis cibis, generantibus bonum chylum, & minime excrementosis. quantum ad sputum sanguinis præsens, quod primo respiciendum est: laudarem ut abstineret à calefacientibus: quæ enim refrigerant, & sanguinem crassiorem faciunt, magis conueniunt: quia qualitate peccat sanguis ille, non quantitate. Videndum igitur ne ferueat & flatuetur: sit cibus diminutus, ne generet tantum pituitæ: & sit talis qui generet bonum sanguinem, sed paucum, ut carnes pullorū & auiū: & sint cibi inuiscantes, sed non probo crassiora, ut iura ex pede uitulino, nunc in principio, quia metuo esse sanguinem concretū, qui si putresceret esset magnū periculum. Ideo abstergere uolui, & refrigerare magis quàm incrassare: ideo ordinaui ptisanā & aquā mulsam cum zuccharo, coriandro, & cibarijs lenioribus: ptisana abstergit & refrigerat: aqua mulsa, si quis esset sanguis leuiter concretus, sine arrosione, solueret. Coriandrum præter abstersionem & resolutionem refrigerat etiam: uolui etiam ut continuo lamberet mel rosatum, ut confortaret & abstergeret, & si quid esset concreti sanguinis illud expueret. Nolui adhibere fortiora propter suspicionem uenæ apertæ. Aetius & Paulus in hoc casu instituunt usum mellis simplicis, sed mihi mel rosatum magis placet, quod præter abstersionem confortat etiam, & est suspicio uenæ apertæ, propter usum continuum ceparum & alliorum, quod inter signa Auicen. in hoc casu recenset. Ideo Massa: non usq; adeo malefecit, dando inuiscantia & refrigerantia. in his perseuerarem, & omnino abstinerem à uino: quod tamen heri non potui ei persuadere: noluit enim quicquam comedere, nisi uinum exhiberetur. si uos illi persuadere potestis, ut omnino abstineat, faciatis. Curabitis etiam ut aluum semper lenem habeat. ego dedissem cassiam. sum autem impeditus propter fluxum menstruorum, quem hac nocte habuit satis copiose ut audio. De secanda uena. Galenus de missione sanguinis: propter duas causas uenam secare iubet: uel ratione multitudinis sang. si sit maior quantitas, uel si propter impetum maiorem fluit subito motu, confertim ad aliquam partem. hic non est impetus magnus, nec tanta copia aut quantitate effluit. Si tamen posthac tanta copia appareret, ut diuersione sit opus, paulatim extrahendus erit: duæ unciæ una uice, idq; bis aut etiam ter iterandum. Id enim obseruaui in huiusmodi diuersionibus plurimū prodesse. sed si non sequeretur maior impetus: plane abstinerem: quia habuit copiosum fluxū menstrui: ut ipsa natura uideatur sua sponte diuertere. Ab euacuatione autem abstinerem nisi retentis menstruis, à morbo postea magis urgerer. nec dum etiam excederem cassiam & rhabarbarum, quod sistit & purgat sanguinē. Syrupos hactenus non dedi, sed mel rosatum tantum lambere iussi. quòd si uultis alios, potestis syrup. rosa. Iuleb saccarinum uel rosaceum exhibere, cum aquis consolidæ & plantaginis, si esset exulceratio, uel cum aquis boraginis aut betonicæ, si nulla exulceratio adesset. Deniq; secundum impetum sang. & qualitatem & quantitatem iudicabit medicus continue. De futuris enim non possum dicere. De catarrho postea longior cura erit reperienda: diligentissime se gubernabit in sex rebus non naturalibus. Abstineat à mora sub sole: nec cum uitæ periculo conetur suos crines dealbare: ac illud consideret, se tū melius habere, cum ab huiusmodi perniciosa consuetudine abstinet. Habeat rectā uictus rationem: contenta sit unius generis cibo, eumq; parce etiam comedat. Vinū bibat parce, tenue, dilutum, nec inter pastus bibat unquā: nec interdiu dormiat. Postea facerem diuersiones per cauteria in cruribus: non enim aspernanda sunt: cum nihil illis sit

in defluxionibus continuis catarrhi, Laudarem deniq; omnem diuersionē rectam, ut frictionem &c. Optarem ut in continuo usu haberet sacch. rosa, neq; ab eo unq; discederem: nam in salsi descensu catarrhi plurimū confert. Potest misceri cum sacch. uiol. possunt etiam addi semina aliqua frig. uel etiam inuiscantia, ut tragacanthū. Vtatur etiam masticatorijs, & præcipue mastiche simp. quæ tuta est: etiam si aliquid eius descenderet, confortaret pulmonem. Si uultis etiā caput corroborare, in aures immittendū est oleum amygd. amar. uel caputpurgijs utendum. Hæc satis. Gal. 3. de sympt. causis dicit: Cum sanguis fluit, id fit uel ratione sanguinis, uel uirtutis, uel instrumenti. A uirtute solet accidere in crisi, cum natura superat morbum. Ab instrumentis, propter solutionē cōtinui, uel aperta orificia. A sanguine, ratione malæ qualitatis aut quantitatis.

De catarrho, & sputo sanguinis cum phthisi, pro puero Hebręo. Consilium CXXII.



PRimo sputa diligenter extinguantur pedibus in terra: nec expuat in muros aut lectum: quia periculum est à tabe alijs odorem haurientibus, præcipue consanguineis & iuuenibus. Comedat carnes uitulinas, hœdinas, pullinas, oua recentia cocta in aqua aut cinere. Vinū pauciferum sit albumq;. Caput sæpe lauetur, idq; uesperi, quando amplius non exibit ædes, ex lixiuio dulci, in quo decoquantur camomilla, maiorana, & agarici ℥. 1. in pecia ligata, & postea exprimantur. Aliquando terebinthinę uidelicet lachrymę, aut pinguedinis abietis accipiat quantitatē nucis, corroborabit caput, mundificabit pectus, & aluum molliet. Capilli incidantur, & in uertice ponantur huiusmodi pulueres, capite prius mundato pectine:

℞. Laudani electi		℥	2.
Rosarum rubearum			
Sandarachæ	ana	℥	iij.
Garyophyllorum		℥	1.
Maioranæ		℥	1. s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & imposita capiti permittantur per diem & noctem. Quouis mane loco syrupi bibat brodium, in quo decoquantur enulæ, marrubij, singulorum quantum sufficit, & hyssopi parum. Enula pistetur ante, & post decoctionem fiat fortis expresio: quod si gustui ingratum esset, addatur mellis aut zucchari parum. Hoc per decem dies continuabit, postea quiescet per quatuor uel sex dies, & iterū inchoabit: interdum clysteres fiant usitati ex rebus solitis cū melle rosato, uel etiam simplici, cum rosatum raro bene præparetur. Pruna non conueniunt illi, sed passulæ sunt conuenientisimæ. Iste etiam puluis erit optimus pro exiccatione catarrhi defluentis, post omnimodas purgationes:

℞. Sandarachæ			
Masticis	ana	℥	2.
Maioranæ			
Stœchados			
Florum maioranæ			
Sem. Basiliconis	ana	℥	1. s.
Garyophyllorum			
Nucis muscatæ			
Macis	ana	℈	4.
Sandalorum omnium	ana	℥	1.

Puluerisentur omnia, deinde misceantur, & fiat puluis subtilis pro commissuris capitis, & imponatur uesperi capiti post pectinationē in introitu lecti, & mane etiam si uolet. Pro diuersione aliqua per nares, ungat nares pinguedine anseris: attrahat item per nares succum maioranæ.

De Catarrho cum tussi, excretione sanguinis, uigilijs, & corporis extenuatione.

Consilium CXXIII.



HAbemus in hoc nobiliss. uiro duo, ratione quorum uocati sumus, Catarrhum, quo triennio laborat, & cum tussi excreuit sanguinẽ. Quærit igitur à nobis de his consilium. Nam quæ consequuntur hæc duo, de ijs postea dicemus, ut de uigilijs, & corporis extenuatione. Nunc de catarrho qui descendit à capite. Non enim esse, aut dici catarrhus potest, nisi descendat à capite ad diuersas partes, & ita posito catarrho, dicimus affectũ esse caput. Membrum enim læsum est, cuius actiones sunt læsæ. Nunquid cum catarrhus sit ex capite, etiã sanguis ex capite? Fluit certe ex capite in pulmonẽ, ergo in capite est. Sed uideamus, an sit principaliter, uel per consensum. Caput dicimus esse affectum. Affectio in membris pluribus modis fit. Primo, cum in eo principaliter est, & primogenia affectio dicitur. Secundo, quando ab alijs aduenit, quod per consensum uocamus. Hic quæritur, an sit per consensum, uel essentialiter, quia ad curationem hoc nos scire refert. Si dicamus, quòd sit principaliter ortum à capite, quodq; sit primogenio in capite, nullo modo simpliciter uerum est, sed si intelligamus quòd primogenio afficiatur, quia sit suscipere aptum excrementa redundantia in corpore, propter suam debilitatem, quia semper fortiora membra ad imbecilliora demandant materias, potest concedi. Quia membrum non ægrum in se, sed sanum, tamen cum sit imbecillũ, est aptũ ad recipiendum excrementa. Crediderim autem in hoc uiro, si ullum membrum aptum ad recipiendum excrementa, & debile sit, hoc esse caput. Affectus igitur in capite per consensum est, & est intemperies cum affluxu materiæ. Quia intemperiem duplicem ponimus per essentiam, & per affluxum materiæ, quia propter imbecillitatem recipit caput omnem euaporationem, unde uero imbecillitas? Credo propter cerebri compositionem & intemperiem. Arbitror enim cerebrum esse calidum à natiuitate, quia audio mobilem in omnibus operationibus cerebri, & ualidum esse, quod fit ratione caliditatis, præterea uenæ oculorum tument. Quod ad passiuas qualitates, inclinat ad siccitatem: est promptus ad operationes. Magis enim acuit homines siccitas, quàm caliditas. Vnde Gal. in libro: Quòd animi mores, dicit siccitatem plurimũ conferre ad motum. Si uis argumentari, quòd sit humidum, quia multũ dormiuit: dico quòd somnus non indicat humiditatem naturalem, sed aduentitiam, quia uapores intus ad cerebrum euehuntur. Ideo statuo, cerebrum eius fuisse naturaliter calidum, & siccum, & ita aptum erat ad attrahendos uapores, quia calida & sicca sunt apta ad trahendum. Item calidi est dilatare, & ita dispositio ad recipiendum, quia uenæ amplæ facilius concedunt aditum. Est igitur intemperies cum affluxu materiæ, quæ attracta ab imbecillitate cerebri tum in compositione, & intemperie naturali. De intemperie aliorum uideamus, fuit semper gracilis & biliosus, id indicat hepar eius calidum. Idem colores pilorum testantur. Habet igitur hepar calidum & siccum, uel naturaliter, uel consecutiue, ita autem fit uentriculus frigidus, licet naturaliter non sit frigidus, quia omenti pinguedo exhauritur, quæ adiuuat concoctionem, & musculi abdominis tenues sunt, quia exiccantur ab hepate calido, & inde frigidus uentriculus euadit. Stante frigiditate uentriculi, & caliditate hepatis, non solum sequitur quantitas uaporum, sed & qualitas. Tempore adolescentiæ, cum non esset hepar tam calidum uel igneũ, erant uapores mitiores, & ita cum adoleuit, non potuit bene dormire: quia calor acrior euaporat, ut ex ferro. Sed cũ puer esset, optime dormiebat. Cum uero est factus iuuenis, primo ratione ætatis factum est hepar calidius, & accesserunt talia, quæ acuunt humores. Vsus plurimo coitu, inde exiccatur humor, & acuitur uapor. Exhausta enim humiditate naturali, fit calor acrior. Deinde ratio uictus idem potuit præstare, uentriculo existente imbecilli. Et ita ex ratione uictus, & coitus, & hepatis calidi, est uentriculus

frigi-

frigidus, & multa in eo excrementa generantur. Non mirum igitur, si caput afficitur, quia Gal. 3. de loc. aff. autore, illi sunt apti ad dolores capitis, in quibus hepar calidũ, unde plurimi uapores eleuantur, quibus miscentur uapores frigidi à uẽtriculo, & deueniunt ad caput, & fit catarrhus diuersus, ex hac collectione diuersa. Fit autẽ uaria proportio catarrhi, iuxta proportionem uaporum, efficiturq; diuersus in sapore, colore, et substantia. Substantia quidem aquosus, crassus, colore niger, albus, sapore salsus. Quod fit, ut dixi, ex uaria cõmixtione uaporum. Porrò descensus catarrhi ad pulmonẽ, causa est difficultatis anhelitus, quia fit repletio pulmonum, unde se non possunt bene dilatare, quia ista diuersa materia replet pulmones. Vnde etiam uigiliæ sunt, quia uapores calidi eleuantur ad caput. Fit uero acidus â frigiditate, & à putredine salsus. Et in senibus quamuis acidus, uigiliæ sequuntur, quia non est mitis catarrhus. Quantum autem ad sanguinem, quod à cerebro fluat, apparet ex eius substantia, est enim niger & grossus. Si à pulmone, floridus & tenuis esset. Et à signis asidentibus, uidemus, cum expuit sanguinẽ per tussim, & ex sanguine effluente è naribus. A signis subsequentibus etiam, si à pulmone esset, corrosi pulmones forent, & is iam tabidus, nam Gal. dicit, non posse tales curari, qui expuunt sanguinem, & uix triduum uiuere. Est igitur ex uenis capitis, & per consensum capitis. Nã sanguis calidus generatus in hepate profluit per uenas & arterias, & uenæ tument, & aperiuntur orificia uenarũ, & defluit ad pulmones, & ex illis excernitur, sed procedit tamen generaliter à capite. Hactenus de morbis, causis, & symptomatis. Quantum ad curationẽ, cum sint membra affecta ex principalibus, & affectio quasi naturalis sit, uix potest curari, sed debet pręseruari. Nõ igitur debet uiuere, ita ut illi, qui habent membra naturaliter bene affecta, sed eo modo, ut habeat rationem membrorũ distemperatorũ. Deinde uidendum est, ut intercipiamus congeriẽ materierũ ad cerebrum, ut sit cerebrũ ab his immune. Primo igitur interciperem ascensum uapouũ, & ab hoc inciperẽ, ac deuenirẽ deinde ad cerebrum alterandum & roborandũ. Ita primocausę facienti consulerem, postea morbo iam facto. Sed ante omnia euacuarem corpus, etiam missione sanguinis, & pharmaco. Quęritur an sanguinis missione debeamus euacuare. Clariss. D. uolunt mittere sanguinẽ, sentio cum illis, quia multitudo sanguinis dat indicationẽ euacuationis sanguinis. Sed quia secundũ Gal. non semper emittimus sanguinem, ut euacuemus, uerum, ut diuertamus & refrigeremus, ut dicit in Meth. de missione sang. Duo igitur indicant in hoc uiro mittendum: primo ut refrigeremus hepar, & diuertamus uapores, & ita mitterẽ parce, sicut fecit Gal. ubi erant humores mali, qui etiam parce mittebat, & epicrasiam uocabat, & alebat bene. Quod ad euacuationem: corpus est exiccatum: ideo timemus exiccationem ratione euacuationis. Exiccatio est in pharmaco duplex: causa euacuationis, & ratione siccitatis medicamentorũ. Euacuarem igitur lenibus, ut Agarico, Rhabarbaro, cum Cassia, uel Manna, syrupo Cichorij, oxymelle, melle rosato. Facta euacuatione, utrum membra sunt confortanda, nunquid balnea etiam conueniunt, pro contemperatione? Videmus uentriculum frigidũ & siccum, licet cum adsit pituita, sit frigida intemperies, & humida. Sed naturalis intemperies est sicca, & ita illæ materiæ contentæ, uidelicet pituitæ, debetur euacuatio. Frigiditati autem & siccitati alteratio. At thermæ conueniunt uentriculo ratione frigiditatis, sed ratione siccitatis non conueniunt. Vnde Gal. iubet semper considerare qualitatem utranq;. Et ita si magis exiccauerint, augebis eius frigiditatem, quia caliditas fundatur in humido radicali. Sed an conueniant thermæ hæ? Cum sit materia pituitosa, conueniunt modice, & paruo tempore exhiberi possunt, ut exiccetur pituita, & calefiat uentriculus. De alijs membris non multa dico in præsentia Medicorum. Facta ei sunt cauteria in cruribus, & recte, quia experientia & ratio dictat, quòd materia auertatur ad membra illa ignobilia. Obseruetur igitur ratio uictus. Pro capite laudo lotiones, in quibus agaricus, rosæ, camomilla, betonica, &c. roborant enim ista. Et ijs factis, credo illum optime ualiturum.

De Catarrho cum tussi & sputo sanguinis, Consilium CXXIIII.

QVinque patitur nobilissimus ille iuuenis, tussim, ex destillatione Catarrhi salsi, crassi, & pituitosi longo tempore. Expuit aliquando etiam sanguinem, habet interdum febrim, & tensionem circa hypochondria, & uigilias. Sputum est purulentum. Quod ad temperaturam eius, in passiuis siccitas dominatur per totum corpus: In actiuis est inæqualitas. Hepar & cor calida esse, ex uenis latis, & magno arteriarum pulsu constat. Ventriculus frigidus, quia superabundat in eo pituita, & uapores ad caput ascendunt, cerebro existente frigido & sicco. Talia corpora sunt destillationi obnoxia, ut patet ex libro de locis affect. quia propter caliditatem uenarum, multi uapores petunt caput, & id propter frigiditatem, uel saltem remissam caliditatem eos conficere non potest, ideo infrigidantur, & accipiunt formam catarrhi. Destillatio igitur est ob dictas qualitates, & est salsus catarrhus, propter adustionem sicci terrestris in aqueo humido, factam à uaporibus calidis adurentibus. Fuit autem intemperans in sex rebus non naturalibus, præsertim in coitu, & cerebrum habet adeo siccum, & frigidum, ut non tantum aliena excrementa, sed & propria alimenta non possit concoquere: hinc plurima generatur pituita, quæ postmodum descendit per tracheam arteriam ad pulmonem. Et quia salsa est substantia, & mordax, excitat tussim, natura insurgente ad expulsionem. Sputum etiam sanguinis est ob salsum catarrhum erodentem uenam aliquam in pulmone, uel musculis thoracis, & facientem suppurationem. Idque testatur dolor in sinistro latere præcipue, sed ea corrosio non magna est, quia non multum sanguinis uidetur, nec sæua admodum accidentia. Febris putrida, pulsus magnus, uehemens, & creber adest. Est enim putredo in pulmone ex materia salsa & pituitosa, quæ per respiratione͂ communicatur cordi. Ea uero cum attigerit substantiam cordis, erit hectica. Tensio hypochondrij dextri est è materia pituitosa, à uentriculo deueniente ad uenas Mesaraicas, & obstruente eas, uentriculo præsertim ob debilitatem non bene concoquente chylum. Vigiliæ propriam & immediatam causam habent ipsam cerebri siccitatem, quæ efficit uigilias, sicut humiditas somnum. Pituita enim præternaturalis non facit ad somnum, sicut senes etiam in quibus abundat pituita, propter siccitatem cerebri non possunt dormire, quia cruda est pituita, & non concoquitur à cerebro.

PROGNOSTICVM. Stante tali intemperie, difficile est eiusmodi corpus reducere ad temperamentum proprium. Cum autem non possit tolli causa, difficile tolletur morbus. Deinde omnis corrosio in pulmone, etiam minima, est difficillima curatu. Tertio, pro assidentibus, arcendi sunt proximi à conuersatione huius ægroti, propter ulcus pulmonis, nec permittendum, ut sputum exiccetur in cubiculo. Medicum etiam uidi incidere in phthisin ex solo odore sputi.

CVRA. Hostis pessimus est continua destillatio à cerebro, ea si remouenda, tollendæ eius causæ. Curetur igitur primo, ut sit corpus mundum, darem cassiam statim. Vt uentriculus perpetuo esset mundus, darem rhabarbaru͂ singulis diebus ad magnitudinem ciceris. Euacuato postea corpore, pro auersione materiæ fiant cauteria in cruribus & humeris, quæ minus periculosa sunt, quàm ea, quæ fiunt in commissuris. Cibis utatur refrigerantibus, & emplasticis, chondro, farre, ptisana. In singulis ferculis ponatur pes uitulinus, uel Diacodion, uel gummi Tragacanthi. Sumat singulis diebus mel rosatum ℥ 1. s, Decocti betonicæ ℥ 3. Confert pectori, & supercomedat saccharum rosatum. Bis in septimana sumat cassiam. Destillatio continua est, primo propter uapores ascendentes ab ambitu totius, ac propter uapores ascendentes ex ue͂triculo: deinde propter frigiditatem cerebri, non concoquentis alimentum proprium.

De

De Catarrho, & sputo sanguinis periodico, pro nobili Veneto.

Consilium CXXV.

Vius nobilissimi uiri supponatur hepar, & cor calidæ admodum temperaturæ à natiuitate fuisse, & uentriculum à natiuitate frigidum, sicut hoc perpetuo accidit ijs, qui habent hepar calidum. & rationabile est, quia tales non habent multam carnem in suis uentriculis, quod est unum quod in uentriculo facit caliditatem, cum plurima caro est in fundo ipsius: tum etiam, quia caliditas hepatis adurit pinguedinem quæ in omento est, quæ etiam ipsa caliditatem facit: tum quia musculi longitudinales abdominis graciles sunt. Et ideo quia tales non habent musculos amplos circa fundum stomachi, nec pinguedinem circa ipsum myrach, & circa cutem ipsam, ex his male concoquunt. Præterea habent nocumentum, quia non retinent in uentriculo cibum, quandiu oporteret retinere pro optima concoctione, quia hepar propter sui intensam caliditatem attrahit ad se citius quàm oporteret. Habet igitur nobilissimus ille uir frigidum uentriculum à natura, cum hepate calido, addita omni mala uictus ratione, & maxime in coitu: quia ut audiui in duodecimo suæ ætatis anno cœpit uti coitu immoderato admodum. Et nos scimus quòd in illa ætate, cum fit incrementum, uix sufficit alimentum pro incremento corporis, ideo non opus est ut aliò demandetur: & huiusmodi habent texturas raras, ut non possint sustinere sanguinis missionem. Et scimus ex Galeno, quòd maior fit euacuatio ex unica seminis emissione, quàm si quadragesies mitteretur sanguis. Et ideo credo ego, quòd causa ista fuerit efficacissima ad augendam uentriculi frigiditatem. Sunt & alia signa: solitus est aliquando redundare pituita acida, quam euomit aliquando. Habet præterea cerebrum inæquale admodum. Et quia uideo aliquos medicos hæsitare circa capitis temperaturam, ex hoc arguo cerebrum neq; temperaturæ admodum calidæ, neq; admodum frigidæ esse: quia sic faciebat Gal. 3. Meth. loquens de aceto: quia acetum non excedit neq; in caliditate, neq; in frigiditate, ideo, inquit, dubitauerunt multi an esset calidæ, an frigidæ temperaturæ. Ita ergo de cerebro istius nobilissimi uiri, dico non excedere multum per caliditatem, neq; frigiditatem. Et primo quantum ad agnata: pili enim sunt albidi, & sic capilli. an uero sint molles & tenues, quia non tetigi, non possum hoc dicere: habent enim colorem attestantem super debilitatem caloris, & super debilem frigiditatem, tamen uidetur mihi quòd magis ad frigiditatem declinet. Vtrum uero cum remissa caliditate uel frigiditate iuncta sit humiditas, uel siccitas? Si deponere debeo quid sentiam, dico quòd magis siccitas dominatur: & ratio est, quia uideo promptitudinem operationum in augendo: & cum non sit immensa caliditas, sed remissa, si ei iuncta fuisset humiditas, non fuisset ita acris ingenij: sed ubi non est caliditas admodũ intensa, tamen iuncta sit siccitas, illi promptissimi sunt ad operationes, & acris admodũ ingenij, & magis etiã, quàm qui calidi sunt admodum cerebri. Ideo qui moderatam habent frigiditatẽ cum siccitate, illi sunt acerrimi ingenij: imò uidemus melancholicos optimi ingenij esse, quia habẽt cerebri temperaturam frigidam & siccam, non tamen cum multa frigiditate. Arguitur præterea ex ægritudinibus calorem cerebri esse diminutum: & quia non poterat conficere alimentum sibi demandatum, ideo pustulis redundabat, quæ pustulæ à pituita salsa proueniunt. Habuit præterea à principio suæ natiuitatis redundantiã catarrhi per nares, quæ omnia arguunt super debilem cerebri caliditatem. Item ex mala uictus ratione, & præcipue ex coitu redditum est frigidius, quia nos scimus quantum infrigidet ipse coitus. Ideo quantũ ad cerebrum, crederem ego quòd sit frigidæ & siccæ temperaturæ: & sic etiam uentriculus, quia siccitas est ei naturalis cum caliditate remissa, quæ postea ad frigiditatem declinauit, tum propter inordinatum regimen, tum propter coitum, cuius signum est redundantia pituitæ: cum etiam hepar sit calidæ & siccæ

tempe.

temperaturæ. Ex qua membrorum inæqualitate si studuisset dedita opera in istas ægritudines incidere, nihil aliud fecisset, & maxime si in fluorem sanguinis deuenire uoluisset. Primo enim habuit fluorem sanguinis per nares, secundo per sputum, tertio per urinam. Et iam sunt septem anni, ex quo patitur symptomata hæc. Præterea incidit in aliam dispositionem peiorem, scilicet in catarrhi destillationem à capite, à qua procedunt symptomata multa: & præter fluorem sanguinis habet tensionem etiam circa hypochondrium dextrum, & etiam quandoq; cum dolore ad tactum habet difficultatem anhelitus, quæ incipit in confinio thoracis, & membrorum naturalium. Et quæsiui ego diligentissime, an percipiat sonitum aliquem in anhelitu, & negat se sentire. Habet præterea febriculam diuersam quidem, quia prima uice qua tetigi ipsum, inueni calorem adurentem tactum cum pulsus inæqualitate. Heri uero cum tetigi, sensi caliditatem quidem, sed admodum remissam, & in pulsu non tantam inæqualitatē: & hodie reperi caliditatem adhuc minorem: & urinæ rubeæ perseuerant. Et ista sunt accidentia, quibus affligitur nobilissimus uir iste. Et licet nunc non patiatur sanguinis fluorem, tamen non minus est considerandus, quàm sit catarrhus qui adest, quoniam natura sanguinis nobis ansam & ad iudicandum, & ad curandum maximam dabit. Incipiam ergo primo à catarrho, deinde ad fluxum sanguinis deueniam. Quantum sit ad catarrhum, oportet primo uidere in quo loco generetur catarrhus iste: deinde, cuiusnam sit naturæ, & reliqua quæ in catarrho considerari debent ac solent. Catarrhus enim est species fluxionis: generatur ubi excrementa multiplicantur, uel in toto uel in parte, & in partem corporis imbecilliorem demandantur. Quod contigit in isto uiro: ex membrorum inæqualitate, & mala uictus ratione, cacochymiæ multæ, & deprauationes, multorū humorum diuersitates, & etiam ex animi accidentibus quamplurimis, quæ passus est nobiliss. uir iste, secutæ sunt. His ita aggregatis cum cerebrū à natiuitate fuerit debile, & nunc maxime sit debilius propter causas iam dictas, non mirum est si iste fluxionem patitur tum propter uapores à toto, à uentriculo, & ab hepate ascendentes. Et caput est magis aptum ad suscipiendas superfluitates, ut dicit Gal. 3. de locis affect. quàm corpus, in quo est caliditas in ambitu uenarum, & in hepate: & cum cerebrū naturaliter debile sit, non potest difflare uapores illos nec concoquere, & hoc non solum per consensum, sed etiam per essentiā, & ratione propriæ imbecillitatis: ideo uere rheumatizans est. Habet præterea texturam admodū raram: ideoq; quolibet extrinseco tum calido tum frigido patitur mirum in modū, cum etiam non habeat calorem innatum ualidum. Quantum uero ad naturam catarrhi, tenuis est & frigidus, & insipidus, quandoq; tamen salsus. Quod autem sit tenuis, cognoscitur ex hoc, quia fluit, & in principio tenuior adhuc erat: ideo Venetijs medici plurimum laborarunt, ut crassefacerent, sicut refert magnificentia sua. Quòd autem sit frigidus, patet à substantia, quia pituita de se frigida est, nisi aliquid extrinsecus adueniat. Præterea est pituita insipida, quæ arguit maiorem frigiditatem. Præterea longam moram traxit, diu etiam perseuerauit: sed cum catarrhi diu perseuerant, licet sint cerebri calidi, tandem fiunt frigidi. Tum etiam propter priuationem signorum catarrhi calidi, arguitur catarrhum istum frigidum esse: quia si esset coryza, quod nomen tractum est ἀπὸ τοῦ κορύζειν, quod est lacerare & mordicare, quod etiam annotauit Auicen. nares mordicaret: sed non habet mordacitatem aliquam in descensu, neq; in naribus, neq; in palato, neq; in faucibus, & est sine sapore aliquo. Non habet præterea sitim: ideo iudicandum est esse frigidum. Quòd si aliquando aliquam salsedinē habuerit, hoc forte fuit, quia salsedo, ut uoluit Gal. & Arist. fuit propter putredinem humoris crassi & adusti: uel, ut uoluit Auic. propter permixtionem uaporum calidorum & acrium, fit salsedo. In isto ab utraq; causa tum à pituita putrescente, ut uidebimus, tum ex permixtione uaporum calidorum, quia totum & maxime hepar calida sunt, à quibus euaporant uapores calidi & acres in non parua copia, ideo in natura sua frigidus est, & tenuis, & insipidus, quandoq; tamen salsus, propter causas iam dictas, & loquor de defluente. Quantū ad descensum uidebimus, quòd habet tres uias, per quas descendit: pri-

primo per gulam ad œsophagum:& nos uidimus, cum accesſimus, ipſum euomentē catarrhum, & pituitam illam à capite defluxam. Item deſtillatio illa quæ uadit ad uentriculum, facit obſtructionem, & difficultatem anhelitus, licet ſit in fine naturalium membrorum, quia tangit ipſum diaphragma, ideo poteſt facere anhelitus difficultatem. Alia uia eſt per quam deſcendit catarrhus iſte, & eſt per uenas capitis, & deuenit ad uenas thoracis, & fortaſſe eſt occaſio non leuis quòd expuat ſanguinem. Tertia uia eſt aſpera arteria, & deſcendit ad pulmonem, & excitat tuſſim, quæ eſt motus à natura factus ad expellendum excrementa in pectore contenta. Videndum modo eſt, an iſtud quod expuitur ſit in concauitate pectoris, quia locus ille non eſt debilitatus, nec dolor præceſsit, nec abſceſſus aliquis, ſicut ſolet contingere in epyematibus, poſt ægritudines pectoris, & poſt pleuritidem, & poſt peripneumoniam. Ideo credo ego quòd ſit in ſubſtantia pulmonis. Vtrum modo ſit purulentus? dico quòd non eſt immunis, nec liber omnino ab aliquali putredine, quæ fieri ſolet in humore qui poteſt putreſcere, & non deſcendit ad fundum urinæ, quia non totaliter putridus eſt, & quia permixtus eſt cum pituita ſpumoſa. Quòd ſi odoretis, ſentietis aliqualem putredinē. non qualis eſt illa quæ prouenit ab ulcere: & fit iſta putredo à caliditate hepatis & membrorum inferiorum, quæ reſoluit ipſius tenuiores partes. Poſſet etiam per admixtionem bilis deferri per uenas, quod non credo, quia bilis ſigna perciperentur. Vtrum uero ab ulcere facto in pulmone proueniat ſanguis iſte? dico quòd non, quia nullum eſt ſignum hoc indicans: nam ſi eſſet ulcus in pulmone, adeſſet febris fixa perpetua: & licet ſit exemplum Gentilis, neſcio quomodo potuerit ipſe imaginari, quo pacto etiam ſi inducatur callus in uena, non perſeueret febris hectica. Præterea non audiui, quòd Magnificentia ſua incaleſcat poſt cibum, quod indicat mihi non eſſe febrē fixam. Præterea ſi tangetis arterias, non inuenietis in ipſis maiorem caliditatē quàm in reliquis partibus, quod quidem obſeruaui, neq; etiam duritiē aliquam. Præterea habet inæqualitatē in pulſu, quod non conuenit in pulſibus hecticorū, imò ſunt illi æquales. Præterea ſi eſſet hectica febris, colliquarentur ſolida membra: ſed non colliquantur, imò nutriuntur. Et ſic dico quòd nō uidetur mihi, quòd adſit febris hectica. Neq; etiam eſt ſuſpicio de phthiſi: quia ſi eſſet phthiſis, ut dicit Gal. 1. de locis affect. uolens indicare an ulcus ſit intrinſecum uel extrinſecum, dicit, eſſe pus. Non igitur eſt phthiſis, quia non adeſt ſanguis cum pure, neq; pus ullum, neq; uiride, neq; pus quod non poſsit cōmiſceri cum ſputo. Præterea ubi eſt uera tabes, nō poteritis ingredi thalamū, quin percipiatis odorem malum. Præterea uirtutes omnes conſtant: ſed ſi tabeſceret pulmo, non conſtaret uirtus cordis, nec eſſet talis color, ſi eſſet cōſumptio in ſubſtantia membrorum. Sed quæ eſt cauſa huius febris? dico quòd iſta eſt febris potius putrida, proueniens ab humoribus pituitoſis emanantibus per uenas pectoris, qui diffunduntur per ſanguinē, & faciunt febrē occultam, quam Græci typhodem appellauere, & Laticā Arabes, quæ ſimillima eſt hecticæ. Et aduertatis quòd textus antiquus Aui. habet, cum rigore: ſed nouus ſtat bene, qui dicit: ſine rigore. Talis ergo febris eſt, nec ita facile eſt iudicare, licet ſit calor præter naturam, & pulſus inæqualis: quia, ut bene dicit Gale. 4. de cauſis pul. & in De loc. aff. loquens de Antipatro medico, ubi materiæ ſunt in pectore contentæ, fiunt pulſus inæquales. Cum igitur ſint in iſto humores in pulmone qui putreſcunt, faciunt calorem quendam præter naturam, qui medius eſt inter calorem febrilem & non febrilem, & faciunt etiam maximā inæqualitatem: fit etiam propter uapores illos putridos eleuatos ad ipſum cor: & quia cor non poteſt ita bene euentari, ideo fit febris erratica. De fluore ipſius ſanguinis duo dicam: & primo de cauſis fluoris ſanguinis per ſputum: deinde de eo qui per nares, & qui per urinas, & quare cœnoſus aliquando fuerit. De ſanguine igitur qui per ſputū eijcitur, certum eſt quòd uel à ſuperioribus, uel ab inferioribus membris excernitur, qui per tuſſim à pulmonis partibus eijcitur, & nō per uomitum: quia tuſſis, ut iam dixi, eſt motus factus à pulmone, ad excernenda excrementa ipſius pulmonis. An uero ad pulmones à capite demandetur, plurima ſunt indicia quę poſſunt hoc perſuadere. Primo

quia ante fluxum apparet calor & grauitas circa ipsum caput, & cum emanat sanguis à pectore, illico cessat & calor & grauitas illa. Præterea est & alia coniectura, quia eo tempore quo defluit sanguis per tussim, eodem tempore defluit etiam per nares. præterea sanguis qui expuitur, niger est quandoq;. potest etiam addi priuatio signi, quod est, quando à pulmone deuenit, spumosus est, ut dicit Gal. 5. Aph. 14. & 5. de locis aff. iste uero sine spuma est. Sed quia alij medici, qui ipsum curarunt, non affirmarunt quòd à capite flueret, imò inquit, quòd ei dixerunt à partibus superioribus pectoris emanare: ego si quod sentio in medium afferre debeo, dicerem à pulmone emanare, & non à capite. Et ad hoc me mouet autoritas Gal. in 5. de tuen. sanit. qui dicit contra antiquos: Etiam sanguis à capite defluit, dum fauces occupat, & si mordacitatẽ nullam habeat, tussim excitat, & maxime antequam uenit ad pulmonem: nam si perueniret, ibi congelaretur & cõcresceret, & faceret sæuissima accidentia, & rigores maximos, & contractiones caloris, quorum neutrum huic accidit. Præterea sanguis dum defluit, percipitur maxime in uigilia: sed iste nobilissimus uir nunq; percipit talem descensum, ideo non possum persuaderi quòd à capite defluat. Neq; rationes, quæ istis difficultatem pariunt, uim aliquam faciunt: nam dicunt, cum accidit isti sanguinis sputum, percipit caliditatẽ circa caput & grauedinem, quæ cum expuerit cessat, quia credo hoc esse ex uaporibus eleuatis à partibus inferioribus qui petunt caput: quia dum sanguis aggregatur, inflammatur pulmo, & fit id quod fieri solet in peripneumonia, si peripneumonia est inflãmatio pulmonis. Cum igitur sanguis iste tenuis permixtus pituitæ à toto defluat ad partes pulmonis, inflãmat ipsum, à qua inflammatione eleuantur plurimi uapores qui petunt caput, & inflãmant & aggrauant ipsum. Et quia fluit à naribus etiã tunc temporis, dico quòd illa potest esse causa, quòd cum sanguis est feruens in toto, uel ab aliqua causa antecedenti, uel à causa aliqua extrinseca, à pluribus partibus potest simul erumpere, quia potest pars illius sanguinis deuenire ad nares, & illinc fluere: & sic potest esse causa quòd caput inflãmetur & aggrauetur, cum sanguis à toto transmittatur ad nares. Et quia quandoq; talis sanguis qui expuitur, niger est, ideo credunt isti à capite prouenire. Sed potest etiam à pulmone fluere, & esse talis coloris: quia scimus, quòd nihil citius putrescit quàm sanguis, cum est extra uenas. Ideo quandoq; apparet rubeus, quia illico cum exit uenas expuitur: quandoq; uero subniger, quia facit moram, & in principio apparet aliqualiter spumosus ex uehementi tussi: cum uero facit morã, deficit esse spumosus. Quia bene ualet argumentũ: expuitur sanguis spumosus, ergo prouenit à pulmone: non tamen ualet eius oppositũ, non est spumosus, ergo non prouenit à pulmone: & hoc dicit Gal. 5. Aph. 13. qui dicit: Quicunq; sanguinẽ spumosum expuunt, his è pulmone eductio est. Gal. in fine illius cõmenti dicit, quòd cũ is sanguis qui expuitur, spumosus est, indicat ulcera in pulmone, ita quòd uere dicatur solius pulmonis ulcera indicari, non uero ulcerato pulmone spumosum expui, dicit Gal. Sæpius enim uidimus quibusdam ex alto cadentibus, uel calcitratis, atq; in palæstra percussis, sanguinem plurimũ expui cum tussi bene coloratũ, sine ullo dolore, quem ratio dictat ex aliquo pulmonis uase disrupto prodire. Et sic dico quòd licet nõ sit spumosus, potest tamen à pulmone exire. neq; credo quòd à substantia pulmonis exeat, sed à uenis in eo existentibus. Sed contra instabis, si à pulmone, ergo phthisis. Dico quòd nõ ualet, quia triplex potest esse causa exitus ipsius: uel apertio orificiorum uenarũ, uel disruptio ipsarum, uel corrosio ipsarũ. Dico quòd quando est corrosio in ipsis uenis, quòd tunc caueat à phthisi: cum uero factio est in uenis, quia ut plurimũ, sicut dicit Gal. 5. meth. propter solutionem continui fit inflãmatio, & sic fiunt tabidi: sed si ante triduũ eis occurratur, plurimi sanantur: quia si prohibeatur inflãmatio, tunc sanantur: sed si ita relinquãtur, post triduũ sequitur inflãmatio, & sic tabidi fiunt. Sed in apertione orificiorũ uenarum, quod in extrinsecis partibus uidemus, quandoq; quòd in naribus aperitur aliqua uena, quæ post fluxionẽ sanguinis clauditur: sic etiam dicendũ in interioribus, quia illa orificia claudũtur: & nos curauimus annis præteritis Cameranũ, & aliũ Doctorẽ de Bataglijs, qui spuebat sanguinẽ ex apertione orificiorũ

uena-

uenarum. Est tamen hoc etiam periculosum, quia potest contingere quòd sanguis ille non bene excernatur, & cum ibi retineatur, putrescit, & putrefacit quod sibi proximũ est: quia quod tangitur à putrido, putrefit. Et ita credo esse in isto nobiliss. uiro, quòd orificia uenarum pulmonis aperiantur quandoq;, & fuerint causa expuitionis sanguinis: & quia bene mundificatus est, & expuitur totus ille sanguis, non causat accidentia talia. Sed adest tussis maxima, quæ si perseuerabit, credo quòd facile ad rupturam uenæ deueniet. His stantibus, quid dicendum de hac ægritudine? quia est destillatio perpetuo perseuerans à capite ad pulmonẽ & ad pectus, & fluxus sang. periodicus è pectore timendus est, & est tussis uehementissima, propter quam maius adhuc instat periculum de sputo sanguinis. Dico quod stantibus eisdem causis sequuntur ijdem effectus: quia nisi remoueatur illa mala cerebri & uentriculi intemperies, in peius quoq; dilabetur. Sed quomodo reducetis cerebrum & uentriculũ ad propriũ temperamentum? quia non facile erit, imò difficillimum, maxime cum sit lapsum ad contrarias qualitates, à caliditate scilicet ad frigiditatem. est tamen possibile. Sed id, quod mihi facit difficultatem, est, quia dicit Gal. in 1. Aph. oportet seipsum præstare obedientem, & non tantũ medicũ opportuna facientẽ. Et quia morbus est longus, certe credo quòd non poterit pati optimam uictus rationem in sex rebus non naturalibus, & maxime in cibo & potu, in animi accidentibus, & in Venere, quia (ut credo) habet pulcherrimam uxorẽ. Et sic possibilis est cura, sed difficillima, si quæ alia sit. Et quia adest istud sputum sanguinis: & uos scitis quid dicat Hipp. in 4. Aph. sanguis eiectus à quacunq; parte corporis, malum. præterea adest multitudo catarrhi, quæ maior est, quàm sit cibus & potus quem assumit. & est malus etiam, quia purulentus. uarius, quia subtilis & crassus: & tamdiu perseuerat, ideo mali moris est, quia fuit curatus ab Excell. Medicis, & tamen non potuit sanari. Ideo dico, quòd licet sit uiaticum, habet tamen iter longum admodum: propter quod attendendum est ad uirtutes non tantum præsentes, quia propter longam ægritudinem tandem fient debiles, & sic non facile est prognosticari. Credo tamen quòd possit curari, & quòd ægritudo longa est, eradicabilis tamen: & quia uirtutes in hoc itinere tam longo possent deficere, ideo illis prouidendum est maximopere. Quantũ modo attinet ad curam, uos scitis esse sententiã Gal. 5. Meth. in cap. de cura catarrhi, ubi est sputum sanguinis, à leuioribus non est inchoandum, quia sic facere, est parare ægro longum interitum: ideo à fortissimis inchoarem curare. Et Gal. in eo loco à tribus maximis & ualidissimis inchoat: primo cum ualidissimis euacuantibus, & sæpissimis: & legatis ipsum, quia docet facere quasdam pilulas cum agarico, quæ ualde similes sunt pilulis cochijs, & sæpissime euacuabat: secundo in synapismis fortibus: tertio in corroboratione membrorum, in quo utebatur diaspermaton, & theriaca noua, & antiqua. Ideo in primis curandum est, ut corpus istud exquisite euacuetur: & circa euacuationem huius corporis proposita sunt duo instrumenta: primum fuit emissio sanguinis: secundum pharmacia. Quantũ ad euacuationẽ, possumus ipsam facere. Quantum ad indicationes sumptas à causis antecedentibus, sunt enim uapores calidi, & multi ascendentes à toto ad ipsum cerebrũ, ideo insurgit una indicatio, quòd remouenda est caliditas hepatis, quod fiet per euentationem sanguinis, ut uidemus etiam ex urinis, quia sunt rubeæ, quæ indicant etiam de quantitate sanguinis, & ideo posset ex hæmorrhoidibus, si apparuerint, fieri. Et licet adsit multa pituita, tamen poterit fieri parcissima: quia dicit Gal. 5. Meth. & 4. de tuen. sanit. quòd ubi est putredo mixta in febribus, etiamsi indigeamus phlebotomia, debemus tunc uitæ thesaurum conseruare, qui est sanguis. & idem dicit Auic 1. 4. Quantũ possibile est, caue à missione sanguinis, quia est thesaurus uitæ. Et istud corpus indiget magis euacuari per pharmacum, quàm per missionem sanguinis. Ideo si feceritis copiosam phlebotomiã, facietis multa incõmoda, tum quia suspicio est de ruptura uenæ: & scitis Galenum in De missione sanguinis dicere: Non solum facienda est phlebotomia, quando magnus est morbus, sed etiam quando futurus est magnus. & 5. Meth. cap. de Catarrho: Vbi corpus dispositum fuerit ad rupturam uenæ, & pectus angustũ

fuerit, & ipse fuerit longus, etsi nunquam inciderit in rupturã uenæ, mittas tamen sanguinem propter præcautionem, & sic cum sit multitudo sanguinis, ratione cuius soleant rumpi uenæ, uel cum sanguis solitus sit erumpere ad partes pectoris, tunc indicatio est de missione sanguinis. Et quia in uere maxime solet abundare, ideo indicatione sumpta ab hoc, non esset malum mittere sanguinẽ in hoc subiecto, & hoc ut prohibeamus uapores ascendentes ab hepate ad caput, uel ratione auersionis. Ideo paulatim extraherem uerbi gratia ℥ 2: deinde nutrirem, & iterum alias ℥ 2. & sic iterum nutrirẽ, & sic partiremur. Quantũ uero ad eucuationem, dico quòd totum debet esse exquisite euacuatum, quia tunc caput magis potens erit ad excernendum proprias superfluitates, & debemus uti euacuationibus quæ trahant à capite. Ideo in singula hebdomada euacuarem ipsum, cum rebus tamen leuibus, & non dimitterem agaricum: quòd si uomitum excitaret, abstineremus ab ipso, sed prius tentarem an excitaret. Ideo exhiberem florem casiæ cum agarico, uel therebinthinam, uel cum confectionibus consuetis, ut essent pilulæ aggregatiuæ, quæ optimæ sunt, quia haberent quicquid habent illæ pilulæ Galeni: nam in illis est rhabarb. agarieum, scammoniũ, & portiuncula colocynthidis, cum myrobalanis. purgarem cum cochijs: pilulæ etiam de hiera cum agarico sunt leuiores. Sed quia non euacuamus, nisi concoquamus materiã, & quia sunt diuersæ materiæ in pectore, aliæ enim sunt crassæ, aliæ fluidæ: ideo alia præparatione indigent quæ fluunt, & alia quæ crassæ sunt. Ideo in illis uterer rebus abstergentibus, & incidentibus: in fluidis autem incrassantibus. & hæc de materia iam fluxa. Quæ autem à capite defluunt, uidentur præparatæ: neq; enim admodum crassæ, neq; admodum tenues, neq; parietibus adhærentes sunt. Ideo pro incisione materierũ crassarum, quæ in pectore continentur, uterer rebus ualde incidentibus & abstergentibus, ut esset syrupus de liquiritia, syrupus de farfara, de hyssopo, de betonica, & consimilibus. De corroboratione uero membrorum mandantium & recipientium, quantum sit de recipientibus cum bene euacuata essent, uterer zuccharo rosato in maxima quantitate, & bolo armeno: nam bolus armenus simplex post purgationem prohibet descensum catarrhi ad pulmonem: & uterer etiam theriaca noua & ueteri: sed cum sunt uigiliæ, noua: quando non adsunt, ueteri. Et uellem ut uteretur myrobalanis chebulis conditis, quia confortant uentriculum, cerebrum & hepar. Quæritur modo, an stillicidium in hoc casu capiti conueniat. Et quia dixere aliqui, quòd temperatura huius capitis est calida & sicca: quod si ita esset, minime conueniret, quia dicit Gal. lib. de tuen. sanit. ijs qui sunt calidi & sicci capitis, non conueniunt thermæ, quia magis augent affectum. Sed quis dixerit, quòd bene à natiuitate caput fuit calidum & siccum, nunc autem permutatum est ad frigidum & siccum. Ideo non abstinerem à balneo calido: imò credo quòd per ipsum reducerem cerebrum ad proprium temperamentum calidum & siccum: prius tamen quærerem caput ex omni parte expurgare, & cum caputpurgijs, nõ ex aqua maioranæ, betæ & uiolarum, quia uidentur illa frustra adhiberi: ideo deuenirem ad succum cyclamini, id est, panis porcini, & ad alia huiusmodi, quæ maximã uim in expurgando capite habent. Abstinerem à gargarismis, quia suspecti sunt propter descensum materiæ: nam maiorem quantitatẽ ipsius traherent. Quantũ ad masticatoria, uterer mastiche simplici primo, deinde staphisagria cum pipere, ut per os catarrhum expueret, ne ad pectus descenderet. Quantũ ad reliquas diuersiones, quia factũ est cauterium in genu sinistro, facerem aliud in dextro, & in alijs etiam partibus, sicut in brachio & collo, quia ab ista ægritudine imminet maximũ periculum. Accederem etiam ad synapismos ex thapsia, ex flammula Iouis, ex apio canino, seu ranunculo. Cauerem tamen à cantharidibus, propter illum mictum sanguinis. Et sic procederem cum reliquis huiusmodi uesicatorijs, quæ facerẽt crustas. Deinde super caput, pro confortatione apponerẽ pulueres ex ladano, garyophyllis, & agarico, pari portione. Vellem & ut caput lauaret cum aqua, in quibus decoctæ essent herbæ calidæ, & odoratæ, quas temporis angustia pretermitto. Haberet preterea pomũ quod continue odoraret, confectum ex rebus odoratis: ut ex nigella, ladano, nuce muscata, garyophyllis, mace, ambra, musco. Et hac uia procederem.

De



De catarrho & sputo sanguinis. Consilium CXXVI.



VM fuerit, adsitq; sputum sanguinis cum catarrho, & adhuc immineat periculum de maiori, nosq; hic simus, ut prohibeamus periculum futurum, ut recte curemus, inuestigandæ sunt causæ huius fluxus sanguinis. Ex potu aquæ Thermarum uisus est leuari: quod ualde notandũ. Ostendit enim morbi fuisse mineram, & fomentum ratione uentriculi, qui cum multas generat cruditates, uapores ascendebant ad caput fouentes & augentes catarrhum. Viuit cum meretrice, ideo sequuntur incommoda, quæ solent consequi, dum nolunt roborare se, & uires augere, plus comedunt quàm posśint conficere, & uirtus debilitatur aśsidua uenere, ideo incidunt tales in peśsimas ægritudines, propter plurima excrementa aggregata. Propterea istum catarrhum credo habere fomentum à membris inferioribus. Est præterea naturaliter calidi hepatis, & ideo uentriculi frigidioris. Quare omnia habet, quæ ad catarrhum requiruntur. A uentriculo per uias latas ascendunt uapores crudi ad caput. In uenis multiplicatur sanguis crassus adustus, & excrementosus, cumq; uiæ sint latæ, facile ex ijs ascendunt, & exhalant fumi ad caput. Ideo Galenus 3. de locis affectis dicit eos, qui calidi sunt hepatis, naturaliter subiectos catarrhis. Hic uero catarrhus habet uariam naturam, quandoq; salsus est, quandoq; non, aliquando subtilior, pro uarietate humorum & uaporum ascendentium, pro ratione etiam putredinis, accidentium animi, motus, ciborum. Credo autem quòd ex longo descensu deuenit ad sputum sanguinis, Nec puto rupturam uenarũ, aut corrosionem. Non enim tam cito consolidata essent. Nec credo resudationem, quia sanguis est crassior, sed arbitror fuisse apertam uenam aliquam, & eius rei habeo rationem, quia uideo præceśsisse flatus. In urinis abundat spuma, & plus etiam abundasse dicitur diebus præcedentibus. Vbi autem materia flatuosa & crassa in uenis, & hepar est calidius, calor aggrediens materiam illam crassam flatuat, hinc facile impellitur. Secundo etiam ratione uasorum, quia cum homo laborat, calor & spiritus reddunt seipsos calidiores, fit maior motus, & ideo facilius aperitur uena, & hinc credo, eum deuenisse ad sputum, eamq; ob causam facilis erit restrictio, quia cessante motu, ac materia educta per medicamenta, & mißione sanguinis facta cessauit, & uena non est amplius aperta.

CVRA. Galenus 5. Method. tria ponit capita principalia in fluxu sanguinis ex catarrho. Primum, quòd ubi sputum sanguinis, debemus remouere causam, uel per mißionem sanguinis, uel per pharmacum, ut ipse se fecisse dicit in puero & muliere. Hæc optime facta sunt in hoc iuuene. Missus est sanguis, & datæ sunt pillulæ Cocciæ, quæ exhibentur ibi à Galeno, licet sub alio nomine. Secundo Galenus omni diligentia quærit interceptionem catarrhi, applicat capiti uesicatoria, ut ad hunc modum prohibeatur descensus. Tertio, confortat pulmonem, contra fluorem sanguinis, & ne recipiat defluentem catarrhum cum ijs, in quæ ingreditur succus papaueris, & semina frigida, ne fiat ruptio uenarum. Quod igitur ad hæc duo posteriora pertinet, post præmissas euacuationes adhiberem aliquid circa caput, quod roboraret & prohiberet descensum. Primo, tonderentur capilli, & applicarentur uesicatoria, quibus cum efficacioribus propter tempus nunc careamus, facerem unum ex Adarce, Euphorbio, Sinapi, Nasturtio, Pyrethro, cum modico etiam Cantharidum. Licet enim in ijs sit periculum de prouocatione sanguinis per urinam, id tamen non omnibus contingit, & si contingit, minus periculum est, & remotis Cantharidibus, iterum facile utetur sine discrimine: sine ipsis autem non facile habebimus effectum. Ideo erit necesse eas addere, & postea cum fermento & caricis applicarem, ut fieri solet, tribus aut quatuor locis, & tenerem aperta, ut materiam diuerterem, deinde educerem, postea pectus roborarem. Et quia sputum sanguinis non est ratione corrosionis uenæ, nec subtilißimus

sanguis, sed potius ex feruore & ebullitione sanguinis, propter caussas dictas, ideo non ita anxie intenderem incrassantia, ne augerem pituitam. Et ideo non exhiberem aquam Portulacæ, quam tamen ipse etiam heri ordinaui cum Bolo Armeno, & Dragacantha. Audiebam enim tantam copiam sanguinis effluere, ut periculum esset de syncope, ideo feci curam coactam. Nunc quia non uideo talem casum, ab ijs abstinerem, propter suspicionem frigidi uentriculi, qui coitu etiam debilitatus est, ne usu frigidiorum, & maxime Portulacæ, cum per se sit crassæ substantiæ, & frigidissimæ, & per destillationem aqua extracta multo frigidior sit sine dubio, cum etiam à rebus calidis extractæ aquæ sint frigidæ. Ideo ab ea abstinerem, nisi hoc requireret maior copia sanguinis, quæ nos cogeret ad curam symptomatis. Biberet ergo loco eius aquam in qua coctum sit hordeum, cum carnibus Cotoneorum, quæ mundificaret, aperiret sine corrosione, roboraret uentriculum sine calefactione. Possunt etiam addi semina Cotoneorum, quia in ijs est mucilago quædam, ualde propria pectori, quæ facit ad remouendum acumen, & erosionem catarrhi. Vtatur alimento mediocri, cibis qui facile concoquuntur. Quod ad Electuaria confortantia pulmonem, non ascenderem ad ea, quibus omnes utuntur moderni, & communiter hodie practicantes, à quibus abhorreo ut à peste, qui omnes ad Philonium accedunt, & id sæpius exhibent, cum Galen. 2. lib. secund. loc. capite de dolore, & 12. capit. Therapeut. de dolore intestinorum ostendat, quantum ipse abstineat ab opiatis, & si quando cogatur semel exhibere, quanta cura laboret in uentriculo corroborando. Credo etiam D. Cassianum hanc solam ob caussam mortuum esse, quod toties N. & N. exhibuerant Philonium, ut ita uentriculum eius posternerent, & eius uxor lachrymans mihi conquesta est, se plusquã 30. lib. soluisse, pro Philonio. Ego itaq; exhiberem semina frigida, quale est semen Papaueris albi cum saccharo rosato, quod non iubet transire Auicenna in isto casu.

De sputo sanguinis.

Consilium CXXVII.



PRimo dicimus cauendum esse ab omni esu leguminum, & ab ijs quæ pastilia uocantur, à lacticinijs, à rebus frictis in sartagine, ab uuis, & pomis, & omnibus quæ sunt flatuosa: præterea à rebus acribus, ut sunt omnia aromata, allia, cæpæ, & huiusmodi: item à uino dulci & à turbido, musto & crasso, ab aceto & rebus salsis, à carnibus antiquis, & ab auibus palustribus, & piscibus, præsertim qui capiuntur in paludibus & aquis cœnosis. Non comedat diuersa cibaria: neque ubi habet in stomacho cruditatem, supercœnet aut prandeat, sed abstineat, donec se concoxisse percipiat. Habeat quotidie uentris beneficium: quód si natura defecerit, adiuuet eam modo clysteri, modo uncia floris cassiæ, modo decocto maluæ, betæ, & mercurialis, cum oleo & sale: cuius amplum cyathum bibat duabus horis ante prandium, calidum: & si illi adijciat unciam sacchari, adhuc erit præstantius. His igitur procurabit, ut aluus mollescat, modo hoc, modo illud eligendo, ne natura uni remedio assuescat. Si etiam utatur passulis dulcibus ante cibum, lenietur uenter, & conferent pectori. Caueat ab exercitijs uehementibus, ab equitationibus uiolentis, præsertim sub frigidissimo aut calidissimo aëre, aut uentis exposito. Caueat ab ira, rixa, clamore, & deniq; uitet omnes motus corporis & animi etiam. Coitu utatur moderatissime. Quantum uero ad medicamenta attinet, purgetur bis in anno, uere inquam & autumno, poteritq; purgationis modus esse talis:

℞. Floris cassiæ ℥ 1. s.

Cum saccharo fiat bolus, sumat hora una ante prandium. Sequenti die bibat syrupum hunc:

℞. Syrupi

℞. Syrupi de betonica
De lupulis ana ℥ 1.
Decocti betonicæ
Lupulorum ℥ 4.

Misce pro uno hausto, & ita pro alijs usque ad 9. Bibitis syrupis, proximo die sequenti tale pharmacum accipiat:

℞. Rheubarbari electi ʒ 2.
Spicæ G 7.

Irrorentur cum uino aromatico, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde facta diligenti expreßione, colaturæ adde

℞. Confectionis hamech ʒ iij.

Misce, fiat potio danda in aurora in custodia. Hunc modum purgandi debet seruare tam in uere quàm in autumno, nisi quòd laudarem ut in uere uenam secaret basilicam dextri lateris. Ante omnia uerò pro conseruatione sanitatis, laudo ut omni mense accipiat tribus horis ante prandium tale lenitiuum alui:

℞. Rheubarbari electi ʒ 1.
Floris caßiæ ℥ 1.

Misce, fiat bolus cum zuccharo. Singulis uerò diebus ante prandium & cœnam dimidium unciæ zucchari rosati sumatur: & hoc consulo toto anno non esse omittendum. Sumat præterea semel in septimana frustulum boli Armeni ad quantitatem paruæ fabæ, dum ingreditur lectum. Et hoc seruando euitabit, nutu Dei, discrimina quæ negligenti possunt accidere.

De empyemate ex suppreßione menstruorum, pro puella.

Consilium CXXVIII.



Robabile est in adolescentula in flore ætatis constituta, temperatura calida, ex omnimoda suppreßione menstruorum, sanguinem regurgitasse ad partes thoracis, ut frequenter contingit etiam usque ad uenarum fracturas, & ibi collectum, siue fecerit inflammationem, & pleuritim, siue aliquam aliam abscessus speciem, tandem suppurasse, & erupisse ad pectoris cauitatem, ut inde successerit ægritudo, quam Græci ἐμπύημα uocant. Quæ cum soleat terminari uel erumpendo extrinsecus ad cutis superficiem, uel suffocando, uel exeundo per sputum, uel deriuando ad uentrem uel urinam (quemadmodum optime declarauit Auicenna) duas ex quatuor uias inuenisse sibi hoc morbi genus audio in hac honestißima adolescentula: nam & sputum purulentum excernit, & præterea in dextro latere ad uacuitates uentris decumbit materia, quæ etiam uidetur ibi colligi, neque ad naturales exitus, siue per aluum, siue per urinam excerni, sed colligi tantum extra illos meatus, & per flatum discuti, quemadmodum ex instructione colligere potui. Et cum ægritudo sit iam per quatuor annos confirmata, & partes quæ fluxionem recipiunt, imbecilliores redditæ sint, & ita totum corpus magna ex parte contabuerit, fœtereque iam incipiant quæ sputo excernuntur, uereor ne ægritudo tendat ad perniciem, nisi & inter deploratas sit referenda: imò non leuis quoque suspicio est, ne deueniat ad contagium, ita ut aßistentes quoque non debeant conuersari circa ægrotam, præsertim pueri & affines. Hæc de tota natura morbi satis. Nunc de curatione quæ fieri potest, dicendum est. Ratio uictus præcipue instituenda est, ut caueat à quocunque aëris excessu, magis tamen à frigido, & ab humido. Venti omnes sunt illi aduersi, tam boreales, quàm etiam australes. Caueat ne in loco terreno & humido dormiat, aut habitet: nocturnum aërem non accipiat. Ab omnibus animi molestijs

quam procul recedat. Corpus moderate exerceat, citra lassitudinem tamen, alui beneficium singulis diebus quærat, ad quam rem commodissimæ sunt passulæ dulces singulis diebus ante cibum assumptæ unciarum duarum quantitate. Vino utatur tenui, claro, bene maturo, minime austero, aut acerbo, aut acido, neq; à cibo bibat, præcipue post cœnam, parcior sit cœna quàm prandium, utrunq; tamen moderatum. Caueat à leguminibus, pastilibus, lacticinijs, piscibus, fructibus, herbis, præcipue crudis, à rebus frigidis. A carne ueteri caueat, item suilla & recenti & salita: etiam ab auibus quæ in aquis degunt, sicut anseres, & reliqua huiusmodi. Vtatur bono pane, bene fermentato, bene cocto, ouis recentibus, carne uituli, uel pulli, uel auium paruarum, oryza, farre, spelta, & hordeo, nonnunquam etiam panico, & milio: miliaceum tamen panem euitet. Capiti quoq; maxime consulet: nam destillatio à capite uerus est fons incœpti empyematis, quod aliter quatuor annis non perseuerasset. Laudauerim igitur ut singulis septimanis lauaretur caput, & optime exiccaretur cum lixiuio, in quo decocta fuerit maiorana, abrotonum, calamenthum, folia lauri, & pulegij: sed die quo lauatur, maxime effugiat aërem, quantum fieri poterit. Item inspergatur toto uertici capitis puluis infrascriptus:

℞. Sandarachæ
Mastichis
Gummi helemi
Picis colophoniæ ana ʒ 2.
Storacis calamitæ
Belzoin
Myrrhæ ana ℈ 2.
Laudani electi ʒ 4.
Rosarum rubearum ℥ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & ex hoc puluere inspergat caput singulis diebus, mane & uespere. Item etiam illi alternis diebus, uel saltem bis in septimana accipiendum tantum lachrymæ pinguis abietis, uel terebinthi, quantum est nux parua, & deglutiat cum hostio, uel aliquo tali, ut libitum fuerit. Præterea ter in mense circa mediam noctem optime sumet infrascriptum bolum, & uespere parcissime cœnabit:

℞. Floris casiæ ℥ 1.
Agarici trochiscati ℈ 3. uel 4.

Misce, & cum zucharo fiat bolus. Item liniatur totum pectus ante & retro linimento infrascripto:

℞. Adipis anseris
Olei amygdalarum amararum ana ℥ 1.
Myrrhæ ʒ 3.

Et cum modico ceræ fiat linimentum molle. Nihil tamen præstantius in hac curatione existimauerim, quàm ut menstrua prouocarentur: si qua enim res profutura esset, hanc maxime fore existimo. Pro ratione ergo uirtutis, quam ego metiri nequeo, laudarem ut singulis mensibus circa lunæ coniunctionem tribus diebus ante & post, bis in die ante cibum abluerentur sua crura, & fouerentur, spargendo aquam usq; ad pecten, & semper trahendo inferius cum infrascripta lotione:

℞. Pulegij
Calamenthi
Maioranæ
Artemisiæ ana man. 3.
Cyclamini
Aristolochiæ rotundæ ana ℥ 1.
Centaureæ minoris man. 2.

Decoquantur

Decoquantur omnia in situlis duabus aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Post lotionem uero applicandæ essent cucurbitulæ ab aliqua muliere, duæ quidem sub poplitibus, duæ uero aliæ infra coxas. Tandem ijs nihil proficientibus, mitterem sanguinem, si uirtus toleraret, ab utraq; saphæna, & sæpius iterarem semel in mense.

De tussi ex catarrho cum sputo sanguinis, pro adolescente Bononiensi.

Consilium CXXIX.

DIspositionem præter naturam huius adolescentis nobiliss. in membris esse spiritualibus nemo dubitare potest: tussi enim affligitur, quæ earum partium proprium symptoma est: & quod per tussim excernit, catarrhus est crassus, uirulentus, subniger, ad citrinitatem quoq; declinans, quandoq; salsus: & præter huiusmodi catarrhum sanguinem etiam nonnunquam expuit quantitate paucum, colore (ut audio) uariũ, quandoq; enim atrum, quandoq; rubentem. Hactenus in promptu est symptomata contemplanti, quæ pars corporis affecta sit. Iam uero duo supersunt cognitu difficilia, sine quorum cognitione uera curatio non potest inueniri. Primum, utrum uitio spiritualium utrunq; symptoma contingat, catarrhus inquam, & sputum sanguinis, an alterum tantum, uel neutrum: an uero nihil ijs patientibus, quantum in se est, aliunde deferatur materia atq; oriatur. Cui alia quoq; annectitur difficultas: nam ubi etiam constaret aliunde fluere istas materias, ad hæc superesset inquirendum, cuius membri uitio id fiat principaliter, an cerebri, an uentriculi, an hepatis, an omnium, uel plurium ex istis? Altera principalis difficultas est cogitare, quæ pars spiritualium potissimum afficiatur, utrum musculi, an cauitas pectoris, an caro pulmonis, an bronchia, & lenes arteriæ, & uenæ, uel plura ex istis. Hæ sunt difficultates, sine quarum exquisitissima cognitione & distinctione, necessarium est curationem etiam cæcam, & fortunæ destinatam esse, non electioni, aut arti. Ad primam igitur difficultatem audiuimus nobilissimum iuuenem à primis statim annis semper subiectum fuisse destillationibus, ex quo arguitur uitium & affectum fuisse in cerebro eius, cuius ratione plurimis excrementis redundauit. Vel igitur humiditas cerebri naturalis (teste enim Gal. 2. Artis medic. cerebrum humidum, excrementosum, & destillationibus subiectum est) uel hoc fuit non naturalis humiditatis ratione, sed frigiditatis potius, quæ etiam siccitati coniuncta fuit: talis enim temperies cerebri frigida & sicca, forte etiam magis quàm humida, destillationi subijcitur, non quidem ipsius temperaturæ ratione (à sicco enim quatenus siccum est, nullũ prouenit excrementum humidum) sed quoniam in frigido & sicco cerebro necessario plurima excrementa colliguntur, tum quia proprium alimentum non bene conficit caliditatis defectu, tum quia non bene difflat & discutit excrementa, tum etiam quia superfluitates reliqui corporis ad tale cerebrum propter imbecillitatem facile ascendunt, neq; difflantur. Necesse est igitur ut colligantur, condensentur, & multiplicentur, unde oritur destillatio. Cerebrum igitur huius nobilis iuuenis est frigidum potius & siccum in suapte natura, quàm humidum. Argumento est tum ipsius capitis forma, tum animales operationes intrinsecæ, ex quibus frigiditas & siccitas cerebri arguitur: hæ enim duæ qualitates in cerebro maxime faciunt ad prudentiam, quemadmodũ erat Arist. & Gal. sententia, & non, ut uulgus medicorũ opinatur. Stante tali dispositione, accedit postea naturalis hepatis caliditas, quæ arguitur ex amplitudine uenarũ, & colore cutis subnigro & pilis. Accedit præterea cordis caliditas, quod indicatur ex promptitudine ad iram, & ex motu arteriarũ. Vbi autẽ huiusmodi temperatura calida hepatis fuerit cũ frigiditate & siccitate cerebri coniuncta, maxima occasio exoritur ad destillationes & catarrhos generãdos: caliditas enim hepatis sanguinẽ feruentem biliosumq; generat, à quo cõtinui uapores ad cerebrũ eleuãtur. Ideo 3. de loc. aff.

Gal-

Galenus dicebat, eos maxime plenitudini capitis eſſe ſubiectos, qui calidi hepatis ſunt. His poſtea uentriculi imbecillitas accedit, & fit integer circulus, & perfectus omnino, ut nihil etiam deſit iam ad omnem numerum cauſarum catarrhi explendum. Imbecillitatẽ autem ſimul uentriculi eſſe, & inſignem in hoc nobili iuuene, multa declarant, ſiue iſta imbecillitas ſit naturalis, ſiue acquiſita: hoc enim mihi non conſtat, niſi quòd potius crediderim fuiſſe acquiſitam: habuit enim cauſas extrinſecas ad uentriculi robur debilitandum ualidiſsimas, ſed pręcipua fuit illud aſsiduum ſtudendi munus horis etiam importuniſsimis, quod cuilibet etiam mediocri patet, quantũ poſſit in corrumpenda concoctione, & omnibus uentriculi uiribus relaxandis. Acceſſerunt & aliæ cauſæ extrinſecæ ualidiſsimæ, uidelicet moleſta animi accidentia, & mala uictus ratio in omnibus ſex rebus non naturalibus, quæ potuerunt ſimul & cerebri & uentriculi uires debilitare. Sed tarditas etiam concoquendi cibum, manifeſtiſsimum ſignum eſt imbecillitatis uentriculi. His ergo omnibus ita ſe habentibus, non eſt difficile iudicare, catarrhum in pectus deſcendere, per conſenſum ſcilicet aliorum membrorum: primo propter imbecillitatem cerebri aggregantis plurima excrementa ratione ſui temperamenti frigidi & ſicci: ſecundo propter intemperiem calidam & ſiccam hepatis, ratione cuius plurimi & aſsidui uapores aſcendunt ad caput: tertio, ratione uentriculi tarde & diminute concoquentis, & plurimam pituitam generantis, cuius uapores perpetuo ad caput aſcendunt per uias latas. Tot igitur ſunt cauſæ deſtillationis. At cum potius ad pectus deſcendat, quâm ad alias partes, neceſſe eſt aliquam quoq; occaſionem eſſe in ipſo pectore, cuius ratione ad illud potius, quâm ad alias partes materia deſtillat, inter quas potiſsimam iudicauerim præparationem loci: ad nullas enim partes commodius deſcendit materia fluens â capite, quàm ad bronchũ, ſeu caput laryngis, quod ſemper apertum & præparatum eſt, propter neceſsitatem reſpirationis. De cauſa autem ſalſedinis catarrhi, quam interdum percipit, non eſt difficile uidere: facile enim ſalſus effici poteſt, propter uapores calidos ab hepate aſcendentes. Quòd uero non perpetuo ſalſus percipiatur, ſed raro admodum, ſignum eſt maximum, inſignem eſſe intemperiem in uentriculo, cuius ratione plurima pituita generatur, quæ poſsit omnem acrimoniam humorum retundere: ſignum etiam eſt cerebrum immodice frigidum, & ipſum retundere ſalſedinis cauſas: & inde eſt quòd quoties ſalſedinem percipit, ſicut ipſe refert, prius illi incaluerat cerebrum ab aliqua cauſa extrinſeca. Quôd etiam catarrhus per antiquam tuſsim â pectore eijciatur ſubtilis admodum & fluens, indicat cruditatem & frigiditatem catarrhi propter cauſas prius commemoratas. Quòd uero quando à pectore excernitur, craſſus, quandoq; ſubuiridis, quandoq; etiam ſubniger eſt, indicat plurimam moram factam in pectore calido, ubi partes ſubtiles fuerunt reſolutæ, addita etiam aliqua putredine propter nimiũ calorem. De ſputo autẽ ſanguinis, quæ ſit eius natura, & quæ cauſa, in ſecunda difficultate dicetur. Et hæc ſatis de prima difficultate â nobis propoſita. Nunc accedamus ad ſecundam, quæ talis erat, utrũ ſanguis iſte per tuſsim reiectus, uel â cauitate pectoris, uel à carne pulmonis, uel à bronchijs, uel lenibus arterijs, uel à uenis in pulmone exiſtentibus excernatur: Plurimũ enim refert, & ad prognoſticum de eo quod futurum eſt, & ad cognitionem præcipue curationis, utrum ſit hoc, uel illo modo. Circa hanc partem coniecturis procedere oportet: res enim cognitu difficillima eſt: primo tamẽ remouebimus ea, quæ mihi nullam difficultatem fâciunt. Neq; à carne pulmonis ſanguinem illum excerni ueriſimile eſt: nam neq; hoc eſſet ſine febri in habitu, neq; ſine pure, neq; ſine fœtore anhelitus: tum enim maximum ulcus adeſſet, cum nulla corporis pars facilius putreſcat, quàm caro pulmonis. Præterea ſanguis à pulmone eiectus ſpumæ ita eſt admixtus, ut minima pars ſpumæ parti minimæ ſanguinis admixta ſit. Non etiam prodire ab arterijs, ſatis indicat ipſa primũ craſsior ſanguinis ſubſtantia: deinde, quoniam perpetuo ſanguis exiret: non enim poſſet conſolidari arteria pulmonis. Si etiam à bronchijs uel aſperis arterijs eijceretur, propter ipſorum ſolutam continuitatem aliquid ex ipſorũ ſubſtantia prodiret ſimul, quod nunquã uiſum eſt. Quòd

etiam

etiam non prodierit ex ruptura uel corrosione alicuius uenæ in pulmone existentis, facile inde conijciatur, quòd & maior copia sanguinis exiret à uena uel corrosa, uel disrupta. Neq; possumus dicere fuisse consolidatam, quia corrosa nunquā consolidari potest, disrupta uero intra triduū potest consolidari, postmodū autem nunquam, ut Gal. 5. meth. docet: uidemus enim in nobili iuuene sputū sanguinis etiam per aliquot menses perseuerasse. Relinquitur igitur, uel quòd hic sanguis resudet per poros, uel meatus ipsarum uenarū, uel quòd certis quibusdam temporibus aperiantur orificia, uel capita capillarium uenarū in pulmone existentium, unde excernatur sanguis plus uel minus, secundum quòd magis uel minus illa orificia aperiuntur, quemadmodū uidemus fieri exterius apertis iisdem uenarū capitibus, uel in naribus, uel circa hęmorrhoidas: quandoq; enim multus sanguis inde exit, quandoq; paucæ guttulę, prout orificia illa magis uel minus aperiuntur. Inde est, quòd nobilis etiam iuuenis quadam die excreuit tantū sanguinis, quantū est hemina uel scutella. Hactenus uidetur hoc esse satis probabile, & in hac parte potius hæret malum. Posset tamen etiam fluere per colatoriū simul cum catarrho, sicut etiam frequenter contingit, ut inde postea simul cum eodē catarrho ex pulmone per tussim exiret: & huius rei augetur suspicio ex eo quod audimus, uidelicet quòd cum eijceret illam quantitatē sanguinis magnā, quam paulo supra diximus, non excernebat per profundā tussim, sed per leuem quendam screatū: indicabat enim à capite hunc fluxū deuenire, qui cū maiores asperæ arteriæ bronchos occuparet, & mordicaret, leuem illam tussim & screatū excitauit. Sed aliud est etiam, quod non temere præteriri oportet, sed diligentissime considerari & examinari. Refert nobilis iuuenis se abhinc sex annis, minus & magis quidem, perpetuo tamē fuisse detentū dolore quodam circa sinistram mamillā, qui dolor sæpissime tactu externus percipitur, dumq; in eam sinistram partē decumbit, magis dolet, & premitur: at si in dextris decumberet, sedato dolore quiescit: deniq; in quācunq; partē decumbit, semper minus dolet, quàm si in sinistram sese flexerit. Ait præterea dolorē illum semper ascendere usq; ad humerum sinistrum. Ex his ergo omnibus secundum rationē colligimus, materiam aliquam quotidie colligi, & descendere ad illas partes, tanquam ad debiliores: & quòd locus huius collectionis sit, uel in musculis extrinsecis illius partis sinistræ, uel in concauitate quæ est inter illos partis sinistræ: uel in concauitate quæ est inter illos musculos, & membranas quæ costas ambiunt. Cur autem locus ille fuerit debilitatus, multæ potuerunt esse causæ: duas tamen non parui momenti uidimus: primam, percussionem in ea parte: secundam, armorum gestationem. Quibus ita se habentibus, non est alienum quòd ex illis partibus ita debilitatis materia quæ ibi collecta residet ad partes interiores pectoris, à pulmone mediante tussi excernatur. Vbi etiam considerandum est, nunquid etiam ulcus aliquod ex longa humoris corruptione subiectum fuerit, unde etiam sanguis cum materia simul excernatur. Hæc ergo habeo quæ de causis huius sputi sanguinis possum afferre, si ex principijs artis secundum rationem, & non casu uel ad placitum loqui uolo. Reliquū modo est, ut prædicti omnes affectus remoueantur. Circa quod duo principaliter erunt agenda: alterum quod circa præsentium symptomatum curationem uersatur, alterum circa imminentiū præseruationem. Quantū ad præsentium curationem, triplici curabimus instrumento: primum erit ratio uictus, secundum medicatio uel pharmacum: tertium auxilia per opus chirurgicū. Per rationem uictus: aër primo occurrit, circa quem diligentissime erit enitendū, ut omnes excessus deuitet: pariter enim & à frigiditate & caliditate aëris, sicut & à nimia humiditate & à siccitate lædetur. Quærat igitur maxime temperatū: nam alteratio facile contingit, uel propter uentos, uel propter pluuias, uel propter uicissitudines, æstatis inquam & hyemis. Itaq; neq; se uentis, neq; pluuijs, neq; feruori æstatis, neq; algori hyemis exponat, sed se in optima domo contineat, uel si necessarium fuerit exire, muniat se ab aëris iniuria, caput præcipue: uitet etiam nocturnum aërem, & loca subterranea, & humida. Raro abluat caput: quando autem lauandi tempus erit, eligantur horæ uespertinę, ita ut postea non exeat domo, neq; aëri se exponat. Lixiuium erit ex

cinere

cinere salicum, uel uitium, in quo decocta sint chamæmelum, anethum, rosæ, & maiorana, ponatq; in ea parte lixiuij, ita præparata & excolata, qua uult lauari, tantam quantitatem agarici boni electi puri, quantum est pondus 3. 2. dimittaturq; infundi in eo lixiuio dictum agaricum per totam noctem in petia linea; postea mane ebulliat ebullitione una, & cum hoc lixiuio lauetur caput: erit enim utile, & tanquam medicina, non tantum curans, sed etiam præseruans. Exercebit corpus moderate, non fortiter: & in primis exercebit partes inferiores, ad quod deambulatio optima est. Hora exercitij sit matutina, reiectis excrementis consuetis, sitq; tribus horis ante prandium, ita ut perfecte quiescat ab exercitio ante cibi assumptionem. Optimum etiam erit illi, si frictiones mane fiant in partibus inferioribus, & in brachijs etiam, antequam surgat è lecto, & quanto erunt longiores, & crebrius repetitæ, tanto melius, erit enim efficacissimum ad roborandum corpus, & ad diuertendam materiam. Exercitiũ autem crurum paucum admodum debet esse. Sed inter reliqua, duos maxime affectus uitet: iracundiam & mœstitiam. Cauebit ab assidua scriptione, uel lectione, præcipue post cibum, maxime prone incumbendo scripto libro. Procuret ut quotidie beneficium alui habeat: quod si quandoq; deficiat, non negligat: est enim illi admodum opus, ut utatur aliquo modo clysterum lenientium, cum aliquo ex his tribus quæ subscribentur. Primum est, accipere ius pulli tribus horis ante prandium, in quo iure decoquantur malua, mercurialis: & facta expressione & colatura, addatur semuncia sacchari cum modico olei dulcissimi, & bene maturi, uel olei amygd. dulcium. Secundum remedium est, ut accipiat terebinthinam pinguem & puram, quantitate 3. 2. uel trium, & deglutiat, una uero hora post ius dictum sumat terebinthinam in forma pilularum, aut in bolo, ut melius placuerit. Tertium est, ut accipiat 5. aut 7. ficus aridas, pingues admodũ & optimas, à quibus totam cutim detrahat, & accipiat tantum carnem mollem intrinsecam, & cum hac carne admisceat 3. 2. medullæ cartami, & fiat bolus, quem deglutiat eodem modo, & horis, sicut de duobus superioribus dictum est. Ista tria sunt optima & familiarissima remedia ad aluũm emolliendam in sanis etiam sine aliqua molestia. In nocte quærat, ut septem horis tantum dormiat, octo quidem etiam, at non imperamus: sed caueat postea tanquam à peste, à somno meridiano. Bis tantum in die comedat, atq; hora comedendi sit hora quinta, postquam lecto surrexerit. Spatium inter prandium & cœnam sint horæ 9. si prandium iustum & integrum fuerit. Post cœnã non ingrediatur lectum, nisi post duas horas, & interim non sedeat, nõ dormiat, neq; apud ignem moretur, nec frigeat, præsertim caput; caueat â calore, calefiat autem sensim, non subito ad ignem: deambulet, uel stet: duo enim optima inde acquiret: suauius noctu dormiet, secundo melius concoquet, & minus lædetur à catarrho. Vbicunq; autem igni approximabit ad frigoris iniurias propellendas, sit ignis mediocris, scilicet ex lignis dulcibus, & caueat ne caput incalescat. Inter prandiũ & cœnam neq; aliquid comedat neq; bibat, præcipue post cœnam: nihil etiã catarrho deterius quàm dormituris bibere. Potus sit uinum colore rufum, clarum, limpidum, bene maturum, potentia mediocre, quod nullo modo sit acidum, uel acerbum: tale enim uinũ aduersissimũ est, tussimq; præcipue excitat. Cibaria sint unius tantum generis: nihil enim deterius, quàm ciborum inter se differentium uarietas. Abstinebit ab omni lacticiniorum genere, ab omnibus pastilibus, ab acribus esculentis, sicut sunt allia, cæpæ, & huius generis: ab aceto, præcipue acri, & potenti: ab omnibus oleribus, præter betonicam, saluiam, boraginem, & lactucam, quæ etiam non tantum ratione cibi, sed ratione medicamenti cuiusdam conceduntur. Cauebit ab omni piscium genere qui capiuntur in paludibus: raro etiam & parce alios comedat, qui in optimis aquis degunt: & non omnis generis, sed quales sunt lucij, marsones, themali, & huiusmodi. Cauebit tamen à frixis in sartagine non tantum piscibus, sed omnibus quæ hoc modo friguntur: ideo & oua detestabilia sunt decocta in sartagine. Abstinebit à carnibus salitis cuiuscunq; generis; à carne antiqua, sicut bubula, & castratorum antiquorum: abstinebit â carne porcina tanquam à peste; ab omnium auium genere quæ degunt in palustribus

locis,

locis, sicut anates, & anseres. Fercula eligat, sicut far, & oryzam, hordeum, speltam, pani cum: omnia ista grana sint optime decocta in iure optimo: admisceatur aliquid lactis amygdalarum dulcium, uel seminum melonum. In æstate conuenient etiam cucurbitæ coctæ cum modico cinnamomo. Ab acetarijs consulo ut abstineat. Fructus parcissime comedat, non omnium tamen generum, sed aliquid peponis optimi, uel pruni genus, quòd uulgo uerdaceum appellatur: ficus etiam optime maturas, ut in tempore autumni: pyra decocta cum saccharo: si quandoque etiam comederit pineas post cibum, aut auellanas, dummodo parce id fiat, & bene dentibus conterat, non erit omnino aspernandum. Carnes conueniunt uitulinæ, hœdinæ, pullorum, nonnunquam etiam columborum iuuenum & pinguium, omnium auium campestrium pinguium præter coturnices: nec uitupero carnem leporis iunioris, uel cuniculi, oua sorbilia, uel in aqua decocta, non indurata, si fuerint recentia, & ante cibum exhibita, sunt optimi nutrimenti. Et hæc de tota diæta, siue uictus ratione sufficiant. Quantum attinet ad medicamenta, quanquam Galenus in 5. Therapeutices curet catarrhum cum sputo sanguinis ualidissimis purgationibus, nihilo minus spectata habitudine nobilissimi iuuenis, corporis gracilitate, hepatis caliditate, & uirium omnium imbecillitate, unum propono, quod illi perpetuo obseruandum erit, si me iudicem sequatur, ut nunquam inclinet animum ad sumenda aliqua medicamenta fortia aut solutiua, in quibus ingreditur aut scammonium, uel colocynthis, uel turbit, uixque assentiat agarico, quod quidem erit summa, & ueluti apex omnium suarum medicinarum, ultra quod excedere perniciosum erit: imò nec agaricum temere sumendum: neque solum non præparatum, ut infra patebit. Laudo igitur, quòd corpus quidem suum sæpe expurget, est enim hoc necessarium, cum sit admodum excrementosum. Purgationes uero sint in omnibus qualitatibus moderatæ. Simplicia quidem sint, sicut cassia, rhabarbarum, manna, medulla cnici, terebinthina, & ultimo agaricum. Composita sint, sicut syrupus rosaceus, uel uiolaceus solutiuus, electuarium de sebesten simplex, electuarium lenitiuum, quandoque etiam hiera simplex de sex rebus, raro tamen propter nimiam exiccationē. Purgabitur autem purgatione magis exquisita bis in anno, uere inquam & autumno. Forma aūt purgandi talis erit:

℞. Floris cassiæ		ʒ	2.
Pulueris glycyrhizæ			
Hyssopi	ana	℈	2.

Misce, & cum saccharo fiat bolus, sumendus hora ante prandium. Sequenti die incipiat sumere infrascriptos syrupos:

℞. Syrupi uiolacei compositi Mesue			
Mellis rosacei colati	ana	℥	1.
Aquæ tussilaginis		℥	4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs. Post syrupos sumat alterum duorum medicamentorum, prout illi felicius succedet. Alterum tale erit:

℞. Floris cassiæ	ʒ	10.
Agarici præparati	ʒ	2.

Misce, cum saccharo fiat bolus. Alterum:

℞. Rhabarbari electi	ʒ	2.
Spicæ	gr.	5.

Irrorentur uino albo aromatico, & infundantur in aqua tussilaginis per horas decem: deinde facta diligenti expressione & colatura, adde agarici optimi præparati scrup. 4. syrupi rosacei solutiui unc. 2. Misce, & fiat potio breuis, danda in aurora cum custodia. Istæ erunt annuæ purgationes. In medijs autem temporibus, laudo etiam quòd frequenter aliquid sumat quod leuius purget, ne scilicet excrementa aggregentur. Purgationes autem erunt, uel quales dictæ fuerunt in capite de diæta, uel quòd assumat cassiam simplicem hora una ante prandium unciæ pondere: erit enim medicina facilis, pectori & hepati ualde conueniens, quæ euacuabit sine extractione, à qua tanquam à pestifero ueneno abhorreat oportet. Laudarem ego præcipue,

si suus uentriculus toleraret, & nihil aliud impediat, sicut febris, uel inflatio hypochondriorum, uel dolor capitis, à quibus Deus ipsum custodiat: laudo inquam, istis non impedientibus, ut post autumnalem purgationem mane bibat lac asininũ, asinæ quàm fieri potest sanissimæ, & iuuenis, neq; multum distantis à partu. Bibat autem mane, non hora syrupi, ut male consueuerunt alij, sed hora tertia diei, postquàm reddiderit sua omnia excrementa consueta, & bibat cyathum, uel duos, etiam tres, quantum scilicet suus uentriculus bene tolerare potest. Postea caueat cibum, quandiu bene cognouerit lac esse perfecte concoctum, & fame prouocetur ad cibum, tunc modice prandebit: erit enim hora tarda, hortorq; ut sit contentus pro prandio iusculo hordeaceo cum saccharo, & postea cœnet uberius, seruando quæ dicta sunt in capite de diæta. Perseueret in hac lactis potione usq; ad 15. dies, magis tamen aut minus, prout melius uel deterius tolerabit. Istud erit remedium efficacissimum ad humectandum corpus, & nutriendum, & reuocandam famen, quod etiam uere poterit iterari, imò & æstate, & quotiescunq; libuerit, si modo prospere illi successerit, ut spero. Hæc de purgantibus quæ per os sumi debent. De linimentis autem, uel cerotis exterius applicandis, nihil scribo, in illis enim parum confido. Quantum uero attinet ad opus chirurgi, cum primis mihi placeret, si catarrhus perseueret, ut facta purgatione autumnali applicarentur uesicatoria capiti, & excitarentur uesicæ & crustæ, quæ postea omni diligentia conseruarentur. Idemq; omnino fieret circa partem sinistram pectoris, ubi percipit dolorem, uel si nollet uesicatoria, propter molestiam (essent enim molesta in ea parte) saltem foueat, & illinat locum modo infra scripto:

℞. Hyssopi
Betonicæ
Saluiæ
Scabiosæ
Centaurij minoris
Pulegij ana man. s.

Decoquantur in sufficienti quantitate aquæ, & uini albi, æqualiter commixtis, & cum ea decoctione calida foueatur locus cum spongijs. Facta fomentatione locus statim exiccetur, postea inungatur hoc linimento:

℞. Adipis anseris
Gallinæ
Butyri recentis ana ʒ 5.
Myrrhæ ʒ 3.
Croci ℈ 2.
Euphorbij ℈ 1.

Misce, & cum modico ceræ fiat linimentum. Laudo etiam, quòd pro auersione materierum ascendentium ad caput, post purgationem ordinariam fiant cauteria uel fontanellæ in utroq; crure in loco consueto, & dimittantur apertæ usq; ad perfectam sanitatem. Si etiam quandoq; hæmorrhoides sponte accederent, optimũ esset: ac non accedentibus, si contingeret (quod Deus auertat) sputum aliquod sanguinis, laudarem ut prouocarentur, & tenerentur apertæ: esset enim optima & recta diuersio. Et hæc de Chirurgia satis. Quantũ uero attinet ad præseruationem, ne scilicet incidat in sputum sanguinis, & membra omnia corroborentur, nihil unquam poterit præstantius habere, quàm frequentissimum usum sacchari rosacei, quo utetur mane, uesperi, & quacunq; hora uoluerit, dummodo non impediat horas coctionis. Magnum est etiam arcanum ad exiccandum catarrhum pectoris, & ipsum pectus corroborandum, tum ad prohibendum sputum sanguinis, si in introitu lecti deglutiat boli armeni orientalis optimi, quantum est granum ciceris rubei: est enim efficacissimum in præseruatione, sicut periculosum in curatione. Vesicatoria ex his confici solent, ex folio apij nascentis in pratis, flore luteo, folijs aculeatis, cortice interiore bryoniæ, flammula Iouis, sinapi, euphorbio, pyrethro, thapsia, nasturtij semine, herba quam uulgo appellant

falsariam, quę nascitur in hortis, folio oblongo, & pingui, gustu erodente linguam, longo pipere, & similibus. Inter reliqua tamen efficacissimum, & perpetuæ ueritatis in omni temperatura, quod nunquam fallit, sunt cantharides.

Eidem ante scriptum consilium hæc fuerunt ordinata.

Primo detur clyster uesperi cõmunis cũ melle rosato, sequenti die cassiam accipiat. Postea singulis diebus accipiat infra scriptum syrupum, duab. horis ante prandium:

℞. Mellis Rosati ℥ 2.

Aquæ farfarę ℥ 3. bis item uel ad minus semel in septimana accipiat ℥ s. ex infra scripto Electuario:

℞. Zaccari rosati ℥ 6.
Reubarbari Electi ʒ 2.

Misce & hoc modo habita bona uictus ratione progredietur usq; ad suum colorem.

Cuidam mulieri in catarrho ad pectus descendente, hæc ordinata.

Confici iussit syrup. ex succo farfaræ, Betonicæ, Capillorum Veneris, liquiritia & scabiosa &c. & hunc exhiberi ita ut post quartum, uel quintum quenq; syrup. acciperet ℈ 1. Agarici, & ita per uices paulatim attenuet & euacuare conetur, capiti uero inspergat puluerem ex sandaracha, rosis siccis, sandalis, landano, tenuissime puluerizatis omnibus & commixtis, cerata capiti applicari non probat ab exemplo puellæ cuiusdam, quæ in catarrho copiose fluenti ex cerato applicato, quod catarrhum sistebat, per dies aliquot curata uidebatur, ob catarrhũ firmatum, sed paulo post ita copiose fluebat ut moreretur, subito enim una uice tantum catarrhi defluebat ut suffocaret. Nec cauteria in sutura coronali probat. Etsi enim duo adiuti sint, tres, tamen ex ijs mori uidit, neq; amplius uelle se facere dixit.

De angustia pectoris ex catarrho & imbecillitate uentriculi, pro Gallo.

Consilium CXXX.


PVrgetur principio hunc in modum:

℞. Cassiæ ʒ 12. Postea

℞. Succi Farfaræ
Betonicæ
Saluiæ
Violarum
Calendulæ ana ℥ 6

Purificentur succi, deinde cum saccharo fiat syrupus. Postea

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Decocti betonicæ
Violarum
Farfaræ ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs.

Post secundum syrupum mittatur sanguis ex uena communi brachij dextri: id enim & tempus, & morbus, & complexio exigere uidetur. Post exhaustos septem syrupos:

℞. Floris casiæ ʒ 10.
Agarici præparati ʒ 2.

Misce, cum saccharo fiat bolus. Post hanc purgationem uniuersalem habeat pilulas, quibus sæpe utatur, quarum descriptio talis erit:

℞. Agarici præparati ʒ 3.
Aloës succocitrini ʒ 4.
Rhabarbari electi ʒ 2.
Spicæ
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana ʒ 1.

Puluerizentur, & misceantur, & cum syrupo de stœchade fiat magdaleon: de quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere unius drachmæ, de quibus unam accipiat semel in septimana, tribus horis ante cœnam. Item

℞. Lachrynæ abietis pinguis ʒ 2.

Inuoluantur in nebula, & deglutiat cum uino semel in septimana, tribus horis ante prandium. Item

℞. Boli Armeni orientalis ℈ 1.

Deglutiat bis uel ter in septimana in introitu lecti. Item

℞. Dictamni Cretensis
Pyrethri
Piperis ana ʒ 1.
Staphisagriæ ℈ 2.
Masticis ʒ 2.

Puluerizentur omnia, & cum cera pauca fiant trochisci masticandi mane tribus horis ante prandium, masticando eos continue per horam, & expuendo, bis aut ter in septimana. Præterea fiat inunctio narium tali linimento:

℞. Adipis anserini
Olei amygdalarum amararum ana ℥ 1.

Vngat uesperi in introitu lecti partem nasi superiorem, quæ est inter utrunque oculum. Item

℞. Decocti betæ
Maioranæ Hordei
Betonicæ, quantum sufficit.
Cum modico zucchari.

Et hoc actu calidum attrahatur per nares mane antequam egrediatur ædes. Præterea tali brodio uti poterit:

℞. Enulæ campanæ ℥ 1. dempto meditullio interiori decoquatur in scutella brodij ad consumptionem duarum partium. Deinde facta diligenti expresione, addatur zuchari semuncia, & sumatur actu calidum ter in septimana tribus horis ante prandium. His etiam pilulis utatur:

℞. Succi absinthij
Liquiritiæ ana ʒ 1.

Misce, fiant pilulæ sex, quarum sumat unam alternis diebus, una hora ante prandium. Habeat diligentem rationem uictus, & se muniat à frigidiore aëre, & à uentis. Ad æstatis postea initium, purgato corpore modo superius dicto, bibat aquas Apponitanas.

PRO

PRO EODEM.

Consilium CXXXI.



Vm ordinatis non rite usus per hyemem, uere redeunte, in eadem incidit symptomata: catarrhum uidelicet defluentem cum difficultate anhelitus asthmatica. Montanus casiæ ℥. 12. dedit, postea ordinauit syrup. ℞. Succi farfaræ, Betonicæ, Saluiæ, uiolarum calendulæ, ana ℥ 6. Purificentur succi, deinde cum saccaro fiat syrup. postea

℞. Syrupi supra scripti ℥ 2.
Decocti betonicæ
Violarum
Farfaræ ℥ 3.

Misce pro uno & sic pro alijs, post secundum syrupum mittatur sanguis ex uena communi brachij dextri. Id enim & tempus, & morbum, & complexionem exigere dicebat. Postea rursus bolum sequentem.

℞. Floris casiæ ℥ 10.
Agarici præparati ℥ 2.

Misce cum saccaro fiat bolus. Postea ad Thermas abijt, eas bibit primo, deinde in ijsdem lauit, propter Asthma seu pectoris angustiam, post Thermarum potum melius habens aliquanto, Venetias iuerat, ac ibi uictus ratione uarie excedens, cum amicis liberius uiuens, in febriculam incidit, ex qua postea Patauij expirauit.

De raucedine & angustia pectoris.

Consilium CXXXII.

℞. Foliorum farfaræ
Capillorum
Scabiosæ
Ceterach
Violarum recentium
Marrubij ana M. 2.

Bulliant in s. q. aquæ cisternæ ad consumptionem mediam, deinde facta diligenti expresione & colatura, syrupisetur cum saccaro ad bonam formam.

Deinde ℞. huius syrupi ℥ 2. decocti farfarę, & capillorum uen. ℥ 3. Misce pro uno & sic pro alijs.

Electuarij len. ℥ 1. de Sebesten soluti drach. 3. cum sacchro fiat bolus, sumat 5. horis ante prandium. Postea iuit ad Thermas, & cum aquas non excerneret, ideo omittere iussit, & quia raucedo erat ex catarrho ad uentriculum, præscripsit sequens medicamentum: ℞. Balaust. Berbe: Acatiæ, Rosarum siccarum, Myrtillorum, Sandaracæ, Tragaganti, Gummi Arab. Masticis ana ℈ 2. Pulerizentur omnia per se, deinde misceantur, & seruetur puluis pro usu infra scripto. Primo ℞. aquæ plantaginis ℥ 4. diamoron, mellis rosati ana ℥ 1. Misce & cum hoc actu frigido, mane ieiuno stomacho, fiat Gargarismus expuendo, postea iterato ter aut quater dicto Gargarismo, accipiatur spatula lignea mollis, super qua ponatur puluis prædictus, & illinatur & aspergatur à ministro in uuulam & partes adiacentes, & ita iteretur singulis diebus, Deinde ℞. olei Amygd. recentium, penidiarum ana ℥ 3. Misce fiat lambitiuum, de quo sumat singulis diebus, paulatim lambendo sæpe & parum, uacuo tamen stomacho, ne impediatur coctio.

Item:

℞. Maioranæ
Myrtillorum
Sandalorum citri
Sandaracæ
Rosarum rubearum
Laudani electi ana

Puluerisentur omnia per se, deinde misce, fiat puluis subtilissimus pro capitis commissuris.

Purgatio pro catarrho salso cum frigiditate uentriculi & dolore capitis.

Consilium CXXXIII.

℞. Florum casiæ ʒ 12. cum saccharo fiat bolus.
℞. Succi farfaræ
Scabiosæ
Betonicæ
Cetroch recent. ana ℥ 5.

Purificentur succi, postea syrupisentur cum saccaro albo. Deinde
℞. huius syrupi ℥ 3.
Decoctionis infra scriptæ ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usque ad 7. uel etiam nouem.
℞. Liquiritiæ rasæ ℥ 3.
Polipodij ℥ 2.
Capillorum Veneris M 1.
Betonicæ M s.

Decoquantur ista in ℔ 2. aquæ farfaræ, donec remaneant ℥ 16. Deinde fiat colatura, & seruetur decoctum per 4. Syrupos. Postea decoctum repetatur quando sufficit. ℞. Agarici præparati ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 10.

Misce cum zaccharo fiat bolus, sumat post ultimum syrup. in aurora.
℞. Saccari rosati
Violati ana ℥ 4.

Misce, & sumat una uice ℥ s. una hora ante prandium, & una hora ante cœnam, & sub introitum in lectum.

De Asthmate, pro nobili muliere Vicentina.

Consilium CXXXIIII.



HISTORIA referente Stephanella: Nobilissima mulier, ætatis uiginti septem aut uiginti octo annorum, ab ineunte ætate uexatur difficultate anhelitus, & primum octauo ætatis anno ea laborauit, quo tempore id fieri putabant propter uermes, & adhibita sunt remedia, quæ tamen morbum eum non ex toto eradicarunt, sed subsequentibus temporibus iterum eam inuasit, quia tum menstrua sua nondum habuerat, medici cum uiderent se eam integre non curare posse, existimauerunt sub aduentum menstruorum malam illam dispositionem mutatum iri, sed id non est factum, uenerunt enim menstrua, sed nec tempore debito, nec iusta quantitate, quare uiro data est, si forte ex concepto liberorum, & partu malum mitigaretur, & melius haberet, peperit quinquies: quatuor filios, & unam filiam, sed filiorum unus morbo quasi hæreditario mortuus est difficultate

tate anhelitus, nec unquã respirare commode potuit, menstrua etiam cum non concepisset latebant interdum, interdũ uero alba & fœtida effluebant, quòd uidentes medici ante quinquennium eam iterum ex integro purgarunt. Exhibuerunt aquas Thermarum & cauteria etiam in utroq; crure, in ultimo partu malum ingrauescebat magis ita ut pleuritica uideretur, sed tum etiam ope medicorum liberata est, non tamen integre restituta, sed adhuc uexatur aliquando, idq; hyeme & tempore frigido & humido, magis quàm calido & sicco.

Sequentia D. Montanus: Constat igitur inter nos clarissimi uiri & nobilissimi scholares, uexari hanc dominam difficultate anhelitus, & quidem ea specie, quæ Asthma dicitur: Est autem Asthma ut describit Galen. & Auicenna, cum quis citra febrem crebro respirare cogitur, nec nisi erecto thorace spirare potest. Quærendum igitur de natura huius symptomatis uel morbi, ut uocare uolumus, & de causis etiam à quibus omnis indicatio, & recte curandi ratio sumitur. Causæ Asthmatis tres esse possunt. Extrinsecæ & intrinsecæ, hæcq; duplices. Quædam enim intrinsecæ, sunt causæ materiales quæ præstant materiam ac subiectum morbo, quædam uero efficientes. Ita igitur sunt triplices causæ Asthmatis, nunc oportet uidere, quomodo se habeant in generatione huius symptomatis, incipiam ab intrinseca materiali, quia citius agit efficiens aut tardius. Per dispositionem subiecti & materiæ, in quam agit uidendum utrum hoc corpus sit naturaliter dispositum ad hoc symptoma, an uero propter ualidissimas causas alterantes sit facta mutatio & impressio. Circa subiectum, reuera de dispositione huius corporis, non facile dixerim, quia quandoq; coniecturis remotis progrediendum est, & maxime circa qualitates passiuas, quæ continuo mutantur. Quandoq; coniecturis rationalibus procedendum, quibus facile persuadetur humanus intellectus. Quia tam cito cœpit laborare sub annum ætatis 7. uel 8. suspitionem mouet fuisse dispositionem naturalem generandi materiam & causam huius rei, sed quicquid fuerit eo tempore, de præsentibus uideamus. Cum considero uenas amplas potius quàm constrictas etiam in musculis & uasa latiora, uideo hepar principium eorum esse calidũ, à principio ortus sui, hæc enim signa sunt, quæ non mutantur, & sunt ea ex quibus colliguntur qualitates passiuæ, de quibus non facile dixerim. De corde non possum notare, nisi ex amplitudine Arteriarum, quæ permanet, reliqua enim mutantur. De cerebro ex capillis iudicari non potest, quia isti etiam arte mutantur, possunt tamen fuisse à natiuitate nigri. Sed quantum ad principalem constitutionem corporis, quæ nunc est, non quæ fuit olim, credo iam in illa Mag. domina omnia membra conspirare ad intemperiem frigidam & humidam. Primo enim redundat destillatione humoris pituitosi, mucosi, frigidi & humidi, quod signum est alimentũ eius esse tale, quia excrementum eiusmodi, & uirtutem debilem esse, quæ non concoquat alimentum proprium, quia est multitudo excrementorum, uentriculus pituita abundat, quod apparet ex rugitibus & flatibus, de quibus præcipue queritur hæc Mag. domina, quod occupent totum uentrem, ita ut uideantur interdum occasionem præbere Asthmati, & ex illis oriri difficultas hæc anhelitus, sunt & aliæ coniecturæ uentriculũ abundare pituita, sed satis est singulorum unam dare rationem. Hepar sine dubio nunc frig. & humid. (olim calidũ fuisse dixi) quia sanguinẽ pituitosum & flatuosum generat. His ita se habentibus cor consecutiue frigidum & humidũ est (intelligendo has constitutiones secundum naturam propriam membrorum, & referendo eas comparatione ad eadem membra naturaliter se habentia, nam cor etiam frigidis. ut esse potest, calidius tamen est hepate quouis) & dico consecutiue, quia stante frigiditate & humiditate sanguinis, ex eo nutrimento etiã spiritus generantur frigidiores. Nam ut & Gal. testatur, Qualis sanguis est tales sunt etiam spiritus, & quia nutrimentum cordis frigidum, cor consecutiue se ipso frigidius redditur. Atque ita totum corpus est lapsum ad frigidam & humidam temperaturam. De utero quia hepar calidũ à principio fuit, & Renes & uterum tales fuisse puto, quod si is etiam nunc patitur, fit illud consecutiue & fortassis minus patitur uterus, quam omnia reliqua membra, quia officium suum

recte facit, recte concipit & etiam parit masculos, sic disposito corpore non dubium est, quin sit facilis lapsus ad Asthma, qui morbus frigidus est, & rarissime aliter fit, nisi uel à materia frigida, uel qualitate cum materia mixta: Ergo causæ dispositiuæ similes in hoc corpore, & facilis fuit impressio, cum præsertim statim in prima iuuentute eam inuaserit, necesse est dispositionem similem & ad hunc morbum aptam fuisse, patitur ergo quia ad eum est disposita. Accesserunt causæ extrinsecæ, quæ in bene præparato corpore multũ faciunt, & id alterant uarijs modis pro dispositione corporis, tunc iuuenis comedit fructus omnis generis & peccauit in reliquis causis alterantibus, sicut & hodie peccat circa easdem. Hinc factæ causæ corporeæ intrinsecæ in corpore præparato uidelicet materia frigida multiplicata est & excrementosa in singulis membris, donec tandem cœpit laborare præcipue ex capite, & in uentriculo sentiret rugitus. postea cum apparerent menstrua, talia erant quales humores in uenis, uidelicet materia pituitosa & menstrua alba corrupta, item & fœtida, quia cum sanguis ille sit crassus & uiscosus ut uix transire per uenas possit, corrumpitur propter moram in loco angusto & calido, ita putrescit ac fœtet: estq; uariorum colorum pro diuersitate putredinis (ut obiter etiam aliquid dicamus de menstruis illis) Hæ ergo sunt causæ efficientes, quæ postea materia proxima efficiuntur, pituita uidelicet, ampliore eam significato intelligendo, non pro ea quæ in uentriculo tantum, sed etiam alibi per totum corpus & maxime in cerebro generatur. Humor ergo pituitosus & flatus sunt causæ intrinsecæ & corporeæ. Sed quia difficultas anhelitus potest fieri ex tribus causis quas συνεκτικὰς uocat Galenus de causis pulsuũ, item de difficultate spirandi & de causis anhelitus: ex uirtutis debilitate, ex aucta necessitate, ex corrupto instrumento, uidendum quæ nam sit causa difficultatis anhelitus in hac Mag. domina. Credo autem hic omnia tria impediri, quòd uidelicet ipsa uirtus, propter aggrauationem humorum prosternatur, ut dicit Galenus de plenitudine & de missione sanguinis, ubi non uult mitti sanguinem, quando in corpore est multum pituitæ: propterea quòd uirtus aggrauata sit debilis. Augetur etiam necessitas non quia est materia frigida, sed quia ipsa in bronchis continetur, eosq; obstruit, ut impediat liberum transitum spirituum: atq; ita coarctatur calor circa cor, & propterea fit maior necessitas euentandi. Tertia causa: Instrumentum, etiam non potest libere dilatari quia oppletur pituita & obstruitur. Est igitur impedimentum in omnibus tribus his, & non tantum unum instrumentum impeditur, sed præter bronchos diaphragma etiam comprocunitur propter flatus in uentriculo. Porrò ex solius diaphragmatis compressione fieri interdum difficultatem anhelitus, etiam testatur Galen. Ideo de hoc flatu hæc Mag. domina præcipue queritur. Apparet hinc etiam in quo loco sit materia faciens difficultatem anhelitus, partim in bronchijs, partim in uentriculo, ubi flatuatur & facit difficultatem anhelitus. An modo ibi fit per consensum an per essentiam? Apparet ex ipsa re pulmonem pati præcipue per defluxũ, quia quoties patitur hæc nobilissima domina Asthma, semper præcedit dolor capitis frigidus, & percipit destillationem quandam à capite defluentem, cuius signum est, quod occupet bronchos, quia percipit sonitũ quendam, quando spiritus transit bronchos, ut quasi rauca sit, & cum strepitu loquatur, & in causa est maxime postea uentriculus ex magna parte, qui mittit materiam ad caput, & facit usitatum illum circuitum, de quo toties audiuimus. Hinc igitur apparet natura morbi, quæ eius causæ, quòd habeat omnes dispositiones procatarcticas etiam perseuerantes & efficientes magnas, ac materiam pituitosam, ex capite & uentriculo, & locus etiam, uidelicet in bronchijs præcipue & uentriculo.

PROGNOSTICVM. Quia naturalis dispositio talis est, & coniungitur etiam tot causis, uix poterit integre sanari. Quia autem membra mandantia mandare cõsueuerunt, & recipientia recipere, fit quasi habitus, qui ut scitis, difficulter à subiecto remoueri potest, & uiæ propter continuum defluxum etiam dilatantur & debilitantur, sicut & Galenus inquit superfluas euacuationes facere ulcera, quia dilatant uias & faciunt aptas ad omnes defluxiones, ideo difficilimũ erit, tollere habitum, cum præsertim

nunc sit in florida ætate & ipsa ἀκμῇ, ante quam si non soluuntur catarrhi non facile postea curantur in decrescente ætate, habebit igitur in toto tempore uitæ suæ, sed secundum maius & minus, prout uolet obedire medicis, si considerabit suam ægritudinem, & erit temperans, patietur accidentia leuiora, quia non tollitur materia qualiscunque sit, membra etiam ad fluxionem habituata, tollitur fluxio, ut dicit Auicenna de podagra & optime.

CVRA, materia igitur tollenda, intercipienda & auertenda, quæ tolli non potest, & corroborentur membra principaliter mandantia & recipientia quantum est posibile, fiant euacuationes consuetæ & uniuersales bis in anno, uere & autumno exquisite, idque continuetur. Nam Galenus de Phlebotomia, dicit se multos ex Asthmate & Epilepsia liberasse, solis purgationibus uernis temporibus, post etiam certis interuallis, habeat euacuationes suas leuiores familiares, quas etiamsi infamare uidetur Galenus 3. Aphoris. tamen in talibus morbis magnis necessarias & utiles comperimus, & fortasse non id uult Galenus: dicta enim talium uirorum diligenter inspicienda, & recte interpretanda sunt. Accepit heri lenitiuum ex casia, dentur modo syrupi ex betonica & oxymellite ana ℥ 1. addantur aquæ destillatæ, sed quia materia frigida & flegmatica, malim decoctum ex cichoreo & Endiuia ℥ 3. euacuetur postea cum confectione Hamech, uel pillulis cochijs, uel etiam fortioribus si uideantur necesse. Postea bibat aquam Thermarum, quæ supplebunt euacuationem, & membra etiam confortabunt: Stillicidium si adhibere uult, sit leue, & fiat non nisi bene euacuato corpore, cum masticatorijs, caputpurgijs, non tamen gargarismis. Pro diuersione postea, quia habet fontanellas in utroque crure, fieri etiam possunt in brachijs, sed ego magis laudarem, si fierent continuo uesicatoria ad uerticem capitis, quibus ego multos curaui ab eiusmodi fluxionibus & catarrhis. Pro confortatione membrorum utatur exquisita diæta, abstineat à crudis & fructibus, sumat sæpe saccarum rosat. & theriacam interdum, habeat & pillulas in usu, quæ asidue euacuent materiam, in quibus contentus essem hiera & aloe, à fortioribus cauerem & præcipue ab Agarico, lædit enim uentriculum, & auget fluxiones, trahendo à superficie, & circumferentia ad centrum, uinum bibat album & pauciferum, in quo decocta sint Betonica, Saluia, & Rosmarinus.

Additio. Cuidam alteri Asthmatico dedit Casiam cum Hiera, post syrupos de Betonica & Liquirit. cum decocto Enulæ & hysopi, Tertio purgauit cum Casia & Agari. Quarto misit ut biberet Thermas Aponitanas, & ultimis sex diebus in ijsdem nataret.

In paroxysmo Asthmatico.

Sumpserat mane casiam, & tamen in paroxysmo, qui uesperi semper affligebat erat, loqui non poterat, ægre anhelabat, & cum tusi multum expuebat.

MONTANVS tres esse intentiones dicebat, quarum prima est Diuersio, eam fieri uolebat per clysteria, & quidem eo uesperi dari clystere, ex decoctione communi, cum ℥ 4. oxymellis, & ℥ 2. mellis rosati. Secunda, Dilatatio pectoris, quam uoluit fieri cum oleo Amygdalarum dulcium, id continuo paulatim lambendo, & recitabat historiam de quodam domestico sui patris, qui semper cum sentiret uenturum paroxysmum asthmaticum, bibebat haustum olei simplicis, & sanabatur. Tertia, si catarrhus descendat à capite, eum intercipere, id se non sentire aiebat, sequenti tamen die pro euacuatione materiæ pituitosæ, uoluit, siquidem constaret uirtus, exhiberi sequentem bolum.

	℞. Agarici trociscati	ʒ 1. s.	
	Casiæ	℥ 1.	Misce fiat bolus.
Vel	℞. Agarici trociscati	ʒ 2.	
	Syrupi uiolati solutiui	℥ 4.	

Misce fiat potus, cibus sit ptisana, quo minus nutritur eo melius, potus oxymel & cum decocto Beth. m capil. Veneris quæ sunt herbæ pectorales.

Monacho

Monacho cuidam Asthmatico.

Ordinato uictu conuenienti, prout posset, prohibitis piscibus, leguminibus, bulbosis, frictis &c. præscribebat electuarium sic confectum: Accipiat radices Enulæ, easq; contundat exemptis filis contusioni repugnantibus. Adijciat postea contusæ tantundem saccari, & tantundem Terebinth. Laricinæ, utatur mane tribus horis ante prandium & noctu ante cœnam, præter id semel uel bis in mense utatur uesperi ʒ 1. s. Agarici in pillu. eoq; sero parce cœnet.

De catarrho ad pulmonem descendente, cum febri hectica, & suspitione Phisis.

Consilium CXXXV.



Clariss. D. Doctor, ut per compendia agamus, dicam quæ uidi & audiui ex historia. Deinde quid sentiam de causis morborum & curatione, illa quæ sunt nota uestræ excellentiæ æque quam mihi, recitabo breuiter. Nouit, quòd tam longo tempore fuit in carcere sæuissimo, in quo & circa corpus, & circa animum uarie affectus est, & præter hæc contigerunt maiora dispendia, habuit (sicut solent in hac ætate iuuenes) rem cum muliere infecta, & contagium accepit, post quod in infortunium longe maius incidit in medicum imperitum, qui suos illi syrupos ex calchanto seu uitriolo exhibuit, quos ubi accepit, in grauissimum sputum sanguinis incidit, quod maxime est animaduertendum, & in catarrhum, & licet aliquanto opera illius medici inceperit à sputo sanguinis melius habere, à descensu tamen uel potius excretione catarrhi illius putrefacti, nunquam est liberatus. Eo tempore quo primum eum cœpi uidere, uocatus ad eum in carcerem, reperi eum cum catarrho, & febri putrida, medicus curabat eum (respiciens ad sputum sanguinis) adstringentibus & exiccantibus, ut iam tamen meo iudicio inciperet tabescere, & incidere in febrim intensiorem, quamobrem iussi illa dimittere, & adhibere meliorem rationem uictus, & postea uidebatur melius habere, aderat tamen febris putrida propter obstructiones, quas non poteram ita subito remouere, ut integre liberarem eum, nam bis uel ter tantum eum inuisere poteram, idq; casu, ut subito huc redire cogerer. Admonebam tamen, ut uel huc accederet, uel alium medicum sibi quæreret, uerum ipse dum quotidie se liberatum iri credit, neutrum fecit, sed subinde deterius habuit ex mala ratione uictus, & mala applicatione medicamentorum, quæ etiamsi sint optima, non tamen sunt medicamenta, nisi adhibeantur non solum quantitate debita, sed tempore etiam & loco conueniente, ubi & quando oportet. Nihil horum factum, quia nemo neq; tempus, neq; modum, neq; quantitatem ordinauit, omnia confuse administrata sunt, ita ut balnea etiam, quæ ad humectandum corpus post febrim, & exiccationem factam, ordinaueram, non recte exhibita sint, subito postea exposuit se aëri, & frigora perpessus est, post quæ in catarrhum incidit longe grauiorem, sicut fit etiam in senibus, ut si ex locis calidioribus, uel balneis subito egrediantur in aërem frigidiorem, aut se exponant uento, semel atq; iterum, ut corripiantur à catarrho. Dum igitur sua quadam calamitate (breuiter enim ea cum ante iam sint nota uestræ excellentiæ, sufficit tangere) in carcere uarie est afflictus corpore & animo, incidit in morbos grauissimos, à quibus pessime curatus, tandem uenit ad præsentem dispositionem deterrimam, secundum omnem considerationem. Tria enim membra præcipua seu loca principalia affecta sunt ualde, ut non possint amplius uel ulterius lædi, animalis facultas plane prostrata, ita ut non possit se amplius mouere aut erigere, cogitur iacere propter uirtutem uoluntarie motiuam extreme debilitatam, uirtus etiam intrinseca cerebri naturalis læsa est, non amplius conficit alimentum proprium, nec excernit excrementa, quæ multiplicata locum magis debilitant, & faciunt ut plurima etiam excre-

menta ab alijs membris eo deferantur, quæ cũ nec difflentur à uirtute, nec concoquantur, perpetuo descendit catarrhus, & ad pessimum locum descendit, ad pectus scilicet & pulmones: qui enim per nares descendit, facilius curatur, qui ad fauces, medio loco se habet, qui ad pulmones, pessimus est, quia inuenit uias communes & latas, & cum ad pectus peruenit, tussim excitat perpetuam, & quia est in loco calidiore, facillime putrescit: ideo etiam hic expuitur materia putrida & saniosa. In corde, non dico in humoribus aut spiritibus, sed in ipsa cordis substantia intemperies est calida & sicca, habemus enim hecticam febrem in habitu, quæ est quando cordis substantia patitur intemperiem calidam & siccam, ideo pessime dispositum est, quia calor naturalis & spiritus non possunt esse boni, cum cor, quod est fundamentum & principium caloris innati est supercalefactum, & tabescit ob intemperiem intense calidam & siccam. Hepar etiam & membra naturalia male affecta, non concoquunt alimentum, nec expellunt excrementa, ideo abundant materia putrida, quia plurima excrementa generantur tam in prima quàm secunda coctione, hepar loco sanguinis bilem generat, uentriculus loco chyli pituitam: hanc ob causam excrementa fœtida sunt & putrent, nec alitur corpus, sed tabescit, & fit siccitas illa in membris solidis, & est ἀτροφία ob defectum alimenti idonei, & imbecillitatem uirtutis naturalis, ita à capite usq; ad pedes, non est inuenta in eo sanitas, & cum architectus sit deficiens, secundum omnem partem corporis, quid nos agemus? Sed accessit aliud: si catarrhus solus descẽderet ad pectus & uentriculum, & esset imbecillitas tanta omnium uirtutum, adhuc superesset spes aliqua, sed accedunt duo alia sæuissima: ista febris hectica uidetur excedere gradum, qui curari possit, uidetur exiccata omnis humiditas nutriens, & hecticã iam inuasisse ipsum Gluten, ut uocat Auicenna, & membra solida, quod apparet ex caliditate & ariditate cutis, item quod uidetur sicuti puluis apparens supra carnem, & cũ fuerit musculosus & pinguis, beneq; compactæ carnis, nunc omnia sunt absumpta, & uix ossibus hæret. Accedit aliud horrendũ prorsus: habemus plura indicia, non tantũ putrescere catarrhum in pectore, sed adesse ulcus ipsius pulmonis, idq; ex pluribus suspicionibus metuo, primo certi sumus, quòd accepit illos syrupos cum uitriolo, cuius proprium est erodendo interficere, & uidimus alios qui ab eodem syrupos istos acceperunt, & subito inciderunt in tabem. Secundo aliud signum est longe firmius, subito post exhibitionem syruporum, incidit in sputum sanguinis, quia facta est arrosio in uenis & ulcus. Tertio quędam sputa ita fœtida & purulenta sunt, ut moueant maximam suspicionem ulceris, sed non habeo id pro comperto, non enim sunt demonstrationes, sed coniecturæ rationales, quę faciunt suspitionem: non tamen affirmo id, de quo non sum certus, utinam non sit, sed dubito ne adsit. Hic est casus, qui breuiter recitari potest, sed nõ tam cito curari.

DE PROGNOSTICO, quomodo possum prognosticare bonum, ubi nullum est bonum, & uirtutes regitiuæ omnia corrupte faciant. Medicus minister naturę est, quæ non hic concoquit cibum, quomodo igitur dirigeret instrumenta medici, & medicinas? Hoc signum maximũ non posse curari, quia natura non diriget propter uirtutem mortuam, frustranea igitur erit omnis operatio, sed quia ægros amicos nostros, & uita dignos uiros non debemus relinquere, dicam quid facerem, si forte inueniretur uia curandi, quia Deus etiam in difficillimis inuenitur, & nos nõ possumus exquisite scire gradum morbi, cum non certo agnoscamus temperaturam, ut Gal. libro tertio meth. ait se, si temperaturam exacte nosset, fore ceu Aesculapium quendam, fortasis morbus erit in eo termino, quem nos non suspicamur, cum & Hippocrates dicat, non esse certas prædictiones in acutis de salute & morte, quod uaria in ijs præter spem contingere possint, non igitur est derelinquendus.

CVRA. Sed quæ uelis remedia adhiberi? Natura morbi indicat, quid agendum: membra debilia, oportet ut confortentur, & quoquo modo id fieri possit, & quia repleta pessimis humoribus, illi prius euacuandi: cerebrũ destillat perpetuo, est igitur euacuandũ & confortandum. Euacuandum cũ his, quæ diuertũt ab opposito, & trahũt extra cutẽ, hoc faciendum cũ his quę possunt inducere uesicas, in quibus ita cõfidit Gal. in 5. method.

metho. ut his solis catarrhos grauissimos posse curari affirmet, quia duo faciunt, quibus maxime indigemus ad nostrum propositum: euacuant extrahendo, & calefaciunt cerebrum, ut melius posit concoquere alimentum proprium, & excernere excrementa, sed quia hic iuuenis male fortunatus, aduerso fato regitur, usus est pessimo instrumento, idq; multo peius applicauit, excitauit enim uesicas, & permisit iterum exiccari. Et ita repetebat uesicas aliquoties, nec tamen ut oportebat, quia non habuit medicum qui dirigebat actiones, sed erat potius in manibus carnificis quàm medici. An modo iterum sit tentandum? Mihi clarissime Doctor gratissimum foret, esse uesicas per totum caput, sed timeo omnia instrumenta in corpore hoc tam sicco, uelim adesse uesicas, sed in hac caliditate & ariditate totius corporis, metuo, ne si uesicatoria adhibeantur, plus iusto calefaciant & exiccent caput, & inde sequerentur uigiliæ nimiæ, maxime si cantharidum puluere uteremur, posset mingere copiosius, id quod antea ei euenit, ut post adhibitum puluerem cantharidum minxerit tota die ac nocte, quantum autem exiccet copiosus mictus, notũ est, ideo relinquerẽ caustica & uesicatoria, & facerem aliud: lauarem caput lixiuio diuertente hoc modo: ponerem Agarici notabilem portionem, cum rosis & camomilla, in lixiuio non forti, sed dulci ex ligno salicum, ita ut in singulis lotionibus essent ad minus drach. 2. Agarici fortissime & diligentissime expressi, expurgaret, exiccaret & corroboraret cerebrum & ipsum uentriculum, ut testatur Dioscorid. in capite de Agarico, hoc igitur uteretur, quia non licet uti uesicatorijs. Postea ex puluere sandaracæ cum rosis & lignis iuniperi contritis cum stœcade, & maiorana, fiat puluis minutus, qui spargatur per totum caput, hæc pro corroboratione & euacuatione capitis. Ad hæc decoquerem camomillam, maioranam, & Agaricum in aqua, nõ lixiuio, & attraheret per nares. Post de membris naturalibus maximam rationem haberem pro rectificatione hepatis & uentriculi sine exiccatione, ut docet Galenus 7. method. de cura tabidorum, ubi dicit: non esse utendum exiccantibus, quia augent affectum, conarer redigere ea ad suam temperiem remouendo caliditatem igneam: igitur quotidie bis in die ante prandium & cœnam utatur ℥ 1. Zucchari rosati cum boraginato & uiolato, sic enim esset moderatissimũ in qualitatibus passiuis, & potius ad humiditatem declinaret, in actiuis caliditatem remissam haberet: imò esset frigidum totum, rosæ frigidæ & siccæ in primo gradu, uiolæ frigidæ & humidæ, in secundo gradu, Borago temperate refrigeraret & astringeret leniter, ideo summopere conueniret in hoc casu, sed darem in notabili quantitate ℥ 4. singulis diebus ante prandium & post prandium, ante cœnam, post cœnam, nutriret enim & corroboraret, & id quod ante cibum sumeretur ad hepar, quod post cibum ad uentriculum conduceret, exterius emplastrum adhiberem, quale præcipit Galenus κατὰ γένη & κατὰ τόπους ex rebus familiaribus & nutrientibus, quæ ualde corroborarent, quia facile recipiuntur à uirtute, uterer hoc, cuius uim mirabilem sæpe sum expertus in multis casibus. Acciperem carnes dactilorum & citoniorũ cum pane assato, uel farina hordei decoquerem in uino Aromatico, & contunderem, postea miscerem oleum Amygdala. dulcium, & conficerem ita emplastrum, quod deinde semper cum applicarem, miscerem cum duobus uitellis ouorum, & apponerem diligenter in forma emplastri omnibus membris naturalibus, idq; cum exaruisset, semper renouarem pro toto corpore humectando, quia balneis aquæ dulcis, in quibus plurimum confiderem, non amplius possumus uti propter debilitatem, acciperem medullam cruris uituli, cum oleo amygd. dulcium, & uino paucifero permixtam, & cum hoc leniter fricarem totum corpus, ut excitarem calorem in membris, & non resoluerem, posset addi etiam ijs oleum uiolarum pro refrigeratione, si timeres nimiam calefactionem. Cor maxime affectum est, quare uellem, ut ipsum etiam haberet fomentum, acciperem unguentum rosatum, Mesuę recens, & ponerem circa cor, ut continuo refrigeraretur, & hæc ad confortationem & alterationem membrorum. Pro euacuatione: Video uentrem fluere, & dicit Galenus, quòd nolit dare medicamentum, quum sponte aluus fluit, etiamsi is fluxus non satisfaciat intento medici, propterea, quia timendus sit casus uirtutis. Id præceptum si usquam alibi, in hoc

certe nostro casu maxime uerificatur, ideo non uterer aliqua euacuatione, præsertim in tabescente & extreme debilitato. In uictu uterer optime nutrientibus, ptisanam hordeaceam nunquam omitterem, si non acesceret in uentriculo, darem mane & sero, & coquerem in prodio pulli, ouis sorbilibus cibarem, & alijs humectantibus, uinum autem sit non nimis dulce, propter fluxum alui, clarum & limpidum, medium inter album & nigrum: nigrum enim omnino non placet, album uero prouocat urinam, & non bene nutrit, habeat medium, non austerum nec acidum, sed subdulce, in quo remisse superet dulcedo, talia uina reperiuntur Vicentiæ. Hæc in ratione uictus & medicamentis facerem circa hunc ægrum, & ita dictum est, quid sentiam de causis morborum huius iuuenis, & etiam de ratione curandi.

Sermo Phrysimelicę abbreuiatus. Ego breuiter suppono, quòd tot annis fuit in carcere difficili & pessimo, unde in catarrhum incidit & febrim putridam, quæ nunc tandem declinat ad tabem, suppono temperaturam calidam & siccam, nam in præsenti duo sunt consideranda, febris fixa & forte hectica, catarrhus â capite defluens ad pulmones, qui facit suspicionem de ulcere. Esse febrim hecticam, ostendit totus habitus corporis, cutis & pulueres per carnes sparsi & alia, prouenit autem ex febri putrida, quæ diu durauit, & quidem in carcere sputum etiam sanguinis, & catarrhus etiam tam diuturnus plurimum exiccant, catarrhus ortus est ex carcere deterrimo, & loco in quo fuit calido & humido mala administratione & usu balneorum, mala uiuendi ratione, quem & astrictio â medico facta auxit. Est autem catarrhus nec salsus nec acris, sed insipidus, sed deterius cæteris est, quod eũ iudico pati ulcus in pulmonibus, quod apparet ex his quæ eijciuntur, quæ saniosa sunt, fœtida & putrida, & uidimus guttulas aliquot sanguinis his diebus (quanquam hæ â naribus defluere possint, quia præcessit fluxus sanguinis narium his diebus) accedit potus uitrioli, quem ipse Galenus improbat, patitur circa omnes partes, ad regionem hepatis sunt obstructiones, fæces quotidie deteriores, & urinæ sunt nigræ magis, ut satis appareat omnia membra naturalia pessime affecta.

PROGNOSTICVM. Statim primo die suspicatus sum adesse hecticam & phthisim, ac plane pro desperato habeo, non tamen relinquendus.

CVRA, indigemus duobus, humectare membra exiccata, & exiccare catarrhum seu remouere, balnea in remouenda siccitate excellentissimum remedium, uesicatoria educerent catarrhum, & exiccarent, lac asini bonum pro humectatione, sed nunc nihil horum exhiberi potest. Pro catarrho: Caput alterarem & leniter calefacerem, laudo lotionem institutam, & pulueres ex sandaraca, exiccant enim & prohibebunt defluxum catarrhi, sed uelim prius adhiberi caputpurgia, quæ nec calefaciunt, nec exiccant, sed educunt materiam contentam in capite, qua non euacuata non poterit alterari caput: post poterunt adhiberi lotiones, & admisceri reliquis hordeũ, quod frigidum est & exiccat, pro membris naturalibus laudo saccarum rosatum, & exhibui etiam ante aduentum excellentiæ uestræ mane cum syrupis, emplastrum laudo, & sæpe eo utor. Pro humectatione totum corpus inungatur oleo amygdalarum dulcium, potest adiungi medulla carnis uituli, si uultis addere uinum, sit modicum & paucife-rum, ne exiccet. Victus sit frigidus & humidus, ptisana in iure pulli cocta, feci ferculum ex carne pullorum cum pineis, propter lubricitatem uentris, potest admisceri saccaro rosato, aliquid boli Armeni, aut terræ Lemniæ: pro tutela pulmonis, & perpetuo haberet, quod descenderet ad pulmones. mane pro syrupo darem decoctum farfaræ, in quo confido, roboraret & abstergeret, quia timeo ulcus.

MONTANVS uoluit bolum Armenum quantitate ciceris solum esse exhibendum. Nec uoluit, ut semper aliquid teneret in ore quod descenderet, quia impedit concoctionem. Decocto etiam farfaræ iussit addi capillum ueneris.

Post habitum collegium, hæc illi sunt præscripta.

℞. Florum camomillæ M 1.
Hordei P 1.
Maioranæ M s.

Decoquantur omnia in s. q. aquæ uiolarum ad consumptionem medietatis, deinde facta diligenti expressione, addatur saccari opt. ℥. s. & seruetur pro caputpurgio.

Item: ℞. Medullæ cruris uituli ℥ s.
Olei amygdalarum dulcium recentium.
Violarum ana ℥ 1.

Cum modico uino paucifero, misce pro confortatione totius corporis. Item
℞. Carnis citoniorum decoctorum in uino austero ℥ 4.
Carnis dactilorum ℥ 3.
Passularum ℥ 4.
Farinæ hordei ℥ 3.
Olei amygdalarum dulcium ℥ 3.

Misce omnia, & cum uino decoctionis citoniorum fiat emplastrum.

Item: ℞. Boli Armeni Orientalis ʒ 1. diuidatur in partes 6. detur una sub introitum lecti.

℞. Farfare M 2.

Detur eius decoctum, uel mane pro syrupo, uel ante prandium cum saccaro rosato. ℞. Saccari rosati
Violati
Boragnei ana ℥ 4.

Detur ut supra dictum &c. Sequenti die, quia phthisicum certo credebat, ac eius anhelitum & sputa inficere & astantes, & qui eum uisitarent, præsertim ieiuno uentriculo, ordinauit primo ne ad parietes, uel in camera usquam expueret, sed in sua uasa, quæ subito extra cubiculum delata purgarentur. Secundo, ut quotidie mane euentaretur & purgaretur cubiculum. Tertio, ut fierent suffumigia odorata.

℞. Aquæ rosatæ partes duas
Aceti optimi partem unam
Pulueris Sandaracæ
Caryophyllorum ana.

Bulliant continuo ad lentum ignem in cubiculo faciunt odorem gratissimum amabilem, & in contagiosis morbis ac peste optimum, tandem mortuus est. Vsus erat cauterijs, quæ nihil profecerant, nec uesicatoria uoluit admittere, præscripsit igitur sequentia.

In catarrho ordinata nobili Veronensi.

Fiat lixiuium forte in quo decoquatur Agaricus, quo lauetur caput semel uel bis etiam in septimana, diebus deinde medijs aspergatur puluere ex sandaraca, rosis & agarico facto, per nares attrahat decoctum iridis, maioranæ, Arantiorum, & fiant fontanell. in brachijs per transuersum, & in cruribus per directum diuertentes, ut quæ non prosunt singula multa iuuent, & saltem aliquid diuertatur. Pro muniendo pulmone omni nocte ante ingressum lecti, accipiat granum boli Armeni quantitate ciceris, semper ante cibum & post cibū accipiat ℥ 1. saccari rosati, cuius usum Auic. & ego aliquādo expertus sum Venetijs in quodā, cui exhibui etiam usq; ad ℔. 1. s. in die adeo ut non reperiretur sacca. ros. Venetijs, & curaui eū à catarrho deterrimo, singulis diebus utatur ʒ 1. mithridatij. Sequenti die cum de uesicatorijs & cauterijs loquerer, dixit se

dixit se in catarrhis abhorrere à cauterijs capiti adhibendis, etiamsi uiderit magnos in ijs effectus, tamen raro commode fieri, & ut bene fiant, magnum semper adesse periculum, & se Venetijs puellam iuuenem, & Patauij etiam scholarem adolescentem, utrumque in catarrho non desperato, post cauteria facta, misere mortuum uidisse, cum tamē ab excellentissimo Chirurgo & sine dolore fierēt, eiusque causam allegabat fibras illas duræ matris transeuntes meatus cranei, & alligantes cerebrum cum neruis commixtis, qui sunt sensibiles ualde, & facta adustione in cauterio ad os usque illæ partes facile læduntur, ad quod sequuntur spasmi. præterea sunt quædam capita, quæ suturas habent ualde largas, per quarum commissuras maiores etiam duræ matris portiones transeunt, quæ eo facilius læduntur: si tamen bene fiant & non lædantur aut adurantur nerui aliqui, ualde prosunt, sed est magnum periculum, & propterea Galenus in tota cura catarrhi nunquam dignatur nominare cauteria, sed tantum uesicatorijs utitur. Arabes tandem (qui sua omnia habent ex Galeno) cum uiderent uesicatorijs non proficere. Nam ea quæ recitat Galenus de stercore columbino, & alia non sufficiebant illis, ad effectus quos laudat Gale. & cantharides adhibitæ essent, modestiores propter urinationes copiosas, ideo ad cauteria transierunt, relinquentes uesicatoria, erant enim ignari Anatomiæ, ut quæ lege apud illos prohibita erat, & eam quam sciunt, uidetis fragmenta esse ex Gale. collecta, ideo hæc non ita considerabant.

Complementum pro Veronensi.

Factus est deinde Empyematicus, accessit in fine Ianuarij N. cum Montano, qui nihil consuluit, cū uideret eum extreme laborare, loquebatur tamen de tinna aquæ dulcis, & inunctione ex amygdalarum dulcium oleo, quod dicebat optimum remedium in omni catarrho, & maxime in hoc casu, deinde post balneum exhiberi lac dulce recens mulctum, idque optimum remedium affirmabat, si præsertim stuba fieret in qua lauaret, ne externum frigus subito post balneum occupans ei noceret, possunt coqui in aqua, folia maluæ, uiolarum, salicum, sed parum spei supererat, quod magna laboraret difficultate anhelitus, cum insigni debilitate uirtutis. Mortuus est tandem in medio Februarij.

Lac asini in catarrhis datur, uel ob salsedinem, uel ut nutriat. Remouet enim salsedinem. Et cum à uentriculo bene concoquitur, humectat & nutrit corpus.

Ordinata cuidam scholari in catarrho non nimis maligno.

Singulis diebus uoluit ut biberet prodium pulli mane loco syrupi, uel prodium carnis de uitello, in quo decoquerentur Betonicæ Borag. Marrubij ana M. 1. deinde singulo triduo uoluit ut acciperet unam cannam cassiæ fistulæ, & ex ea succum comederet tribus horis ante cibum, quia aperit, diuertit, & humectat. Erat enim temperaturæ siccioris, omni die præterea sumet saccari rosati ℥ s. immediate ante cibum, nisi ea die accepit cassiam, uinum bibat album, tenue, comedat pullos, carnem uitulinam, far bene coctum, panem in prodio, salatam ex lactuca, endiuia, boragine, capparibus, abstineat à nimio studio.

De catarrho, cum empyemate, hectica, & multis alijs symptomatibus coniuncto.

Consilium CXXXVI.



Postquàm diligentissime audiui historiam casus nobilissimæ Dominæ, quæ iam decem menses laborat, considerabo præcipua. Patitur tres dispositiones præcipuas, à quibus multa symptomata consequuntur. Principalia sunt, primò catarrhus: secundo mala compositio in membris naturalibus omnibus, & extenuatio insignis: ferè est sine musculis, intestina continguntur à cute. Præter hanc gracilitatem habet & insignem tensionem, ut non tactum patiatur, ita dolor est & ægritudo ipsa. Catarrhus proprie in se non est ægritudo, sed in genere fluxus, est actio læsa: tamen quia curatur, principaliter ingreditur curam morbi. 12. therap. Quandoque symptomata trahunt ad se curationem, & habent rationem causæ, & curantur ut morbi, & faciunt indicationes separatas ut morbi. Est ergo primo catarrhus, secundo mala compositio. Tertia ægritudo est febris, quæ est de genere continuarum, licet habeat paroxysmos. Consequuntur fluor alui, præfocatio uteri: macies consequitur ad quemlibet istorum morborũ, est accidens quod non trahit curam ad se. Incipiatur à catarrho, secundo à mala compositione, & tertio de complexione mala, id est, febre. Vtrum hi morbi se habeant ita, ut unusquisque proprias habeat causas, & an uno remoto remoueantur omnia? 7. Aphor. Aliquando febres non sunt morbi per se, sed accidentia aliorum morborum. quandoque negliguntur febres, & curantur ægritudines principales, à quibus dependent, ut facimus in pleuritide, ubi tota cura est ad inflammationem. Vtrum hoc modo sint hæc? Dicam prius de catarrho, neglecta febre, qui generatur in capite. Quæritur, utrum læsio sit in capite primogenio affectu, an sit læsio per consensum? uel, utrum sit in cerebro nocumentum, ratione cuius sit inductus catarrhus? Naturaliter habuit cerebrum calidum & siccum, ut patet ex nigredine capillorum, crassitie, nobilitate omnium operationum: prompta fuit in actionibus, ista promptitudo indicat caliditatem eius partis, in qua est principium motus. Vnde uidetur calidum esse cerebrum, non expuit, nihil ex naribus profluit. Nam ex calido & sicco cõcoquitur bene alimentum. Secundo, tale cerebrum est potens in difflando: tertio, aperit uias & meatus, ut fiat facilis efflatio & euaporatio excrementorum. Incidit in catarrhum, cum habeat cerebrum, quod in sua natura non erat dispositum. Vnde est colligendum, quod ad contrarium maxima facta est permutatio. Non possum persuaderi quòd producta fuerit intemperies frigida & humida, cum prius calidum & siccum cerebrum fuerit, cum manserit in sole & sulphure: utebatur calefacientibus, quæ non possunt inducere intemperiem frigidam & humidam. calidum quidem resoluit humidum, in quo est caliditas, & fit frigiditas: ut in cinere & carbone, frigidus est cinis, & carbo ex priuatione humidi. Non fuit causa aliqua ut humiditas induceretur: bene potuit fieri intemperies frigida & sicca per resolutionem humidi. Cerebrum fuit à natura calidum & siccum: dico quòd successit intemperies frigida & sicca. Vidimus catarrhum frigidum, qui non fuit nisi à causa frigida. Vnde ergo tanta humiditas in illo cerebro, cum sit frigidum & siccum? Omnia corpora frigida & sicca redundant humiditatibus & pituita: ut in senibus, quanto magis fiunt frigidiores & frigidiores, tanto humidiores, per uiam inconcoctionis. Credo intemperiem frigidam & siccam in cerebro esse, & talis intemperies maxime subiecta est contumeliæ, si qua alia intemperies. Acquisita ergo illa intemperies cerebri frigida & sicca, est principalis causa & origo huius catarrhi. Successerant alia quæ fouerent ex partibus inferioribus, uiuebat ex quibuscunque cibarijs: ubi debile cerebrũ, sufficit intemperies cerebri. Forte & uentriculus non fuit in bona dispositione: & calidũ hepar habuit, unde uentriculus frigidus redundat excrementis, & sic multiplicatur catarrhus ratione inferiorũ membrorũ. Videnda ad hæc duo, quæ sunt de essentia

huius

huius catarrhi: primum, de substantia catarrhi: secundum, de loco ad quem descendit materia, quod est maximum dubium apud me. Primo de loco uideamus. Loca ad quæ potest defluere catarrhus, primo sunt musculi extrinseci: secundo, cauitas pectoris: tertio, substantia pulmonis: quarto, aspera arteria. Catarrhus ad quas partes descendit? Non occupat tanquam locũ principalem asperas arterias, ita ut ibi moram faciat, nam fieret asthma, quod non uidemus: quoniam catarrhus occupans arterias, cum obducuntur asperæ arteriæ percipitur cantus & clangor, & quando anhelaret, fieret motus: dum enim transit spiritus, & percutit catarrhum crassum, facit sonitum talem. Vtrum in substantia pulmonis? Absit: nam esset difficultas anhelitus propter dilatationem & constrictionẽ: non haberet anhelitum liberũ, esset difficultas magna, pateretur anxietates cordis maximas: cum enim in corde conficiantur spiritus uitales, inficerentur à catarrho. Cum pulmo sit putrescibilis ualde, propter humidam substantiam & excrementosam, & mollitiem substantiæ suæ, si catarrhus putridus moraretur in pulmonis substantia, generaret ulcus, & deuenisset ad phthisim, quod absit. Non in musculis exterioribus, nam perciperetur dolor ad tactum. In quo igitur loco? Credo quòd descendat ad cauitatem pectoris. Sed per quas uias? Ex anatome uidemus uias communes à cerebro ad pulmonem non esse, nisi asperam arteriam maiorem. Si catarrhus ad pulmonem tendit per asperam arteriam, in pulmone manebit. Intersunt costæ, musculi, diaphragma, quomodo ergo transit? Sæpissime contingit quòd transit à pulmone, & expellitur à natura fortiore ad cauitatem pectoris, & contra à cauitate pectoris ad substantiam pulmonis: ut ex peripneumonia fit empyema, quia catarrhus putridus expellitur à substantia pulmonis ad cauitatem pectoris, qui tandem à natura expellitur ex eadem cauitate pectoris ad pulmonẽ, & expuitur per tussim. Similis est transitus cum materia est in pulmone: est enim leuissima membrana pulmonis. Natura enim solicita de membris nobilibus, quando ad ea peruenit aliqua materia, expellit eam ad partem ignobiliorem, ut ad cauitatem pectoris, quæ longe est ignobilior quàm substantia pulmonis. In cauitate pectoris facit motum, putrescit materia, & excitat tussim, ac tendit ad pulmonem, non ut ibi maneat, sed ut expellatur. Credo autem catarrhum non solum deuenire ad pectus per pulmonem & putrescere, sed etiam à toto ambitu uenarum uenire materiam ad locum imbecillum: teste enim Gale. 2. de facul. natur. omnes superfluitates defluunt ad partem debilem, & semper aggregatur materia, ut apparet in fistulis & malignis ulceribus, quia debile membrum suscipit omnia superflua & excrementa. A toto igitur ambitu corporis deuenit materia, & facit empyema. Quare diuretica cõueniunt materiebus pectoris, quia materia à uenis descẽdit: & est magnus consensus inter uenas & pectus, ideo diuretica conferunt pulmoni & ægritudinibus pectoris. Locus ergo catarrhi proprius in quo putrescit, est cauitas pectoris: descendit partim à capite ad pulmonem, & cõcauitatem pectoris, partim facto loco imbecillo & suppurato à toto corpore, & multiplicatur ita catarrhus, qui expulsus per tussim ad pulmonẽ excernitur. Est igitur hæc mulier empyematica, & habet materiam suppuratam in concauitate pectoris. Quòd sit materia putrida, patet ex colore & crassitudine. Est pus, quod duplex est: primo, ex putredine sanguinis non fit, nisi sanguis putrescat, id semper sequitur ulcus: secundo, quando materia pituitosa putrescit extra uenas, & facit pus. Pus pituitæ non ita fœtet, quia ipse sanguis putrefactus deterrimus est, & magis fœtidus q̃ pituita putrescens. Ergo est pus non ab ulcere aut putredine sanguinis, sed à putredine pituitæ, & recedit à malignitate puris sanguinis. Sic & pus melancholicum, & bilis longe deterius est. Pus istud si esset sanguinis uel aliorum humorum, ulcerasset iam pulmonem propter transitum. Catarrhus in propria substantia quando descendit à cerebro, credo quòd sit subtilis, quia est insipidus, & propter subtilitatem trãsmittitur à pulmone ad pectus, in quo crassescit, putrescit, & resoluuntur partes tenuiores putridę, & per uirtutẽ expulsiuã excitatur tussis, quę est motus pulmonis, quo rejicit molestiam, uel ob intemperiem, uel materiã aliquam existentem in parte membranarum spiritualium, ut in pleuritide, quæ est extra totam cauitatem pulmonis, tamen

fit ex ea maxima tussis, cum materia non sit in pulmone. Ita hic quoque. Quomodo transeat materia crassa ex pectore ad pulmonem, non mirandum, cum & in osse pus transeat per poros ad carnem. Non debemus mirari opera naturæ, transit per meatus membranæ, & excernitur, quod uix credi posset, nisi esset notissimum omnibus medicis. Ex quo est etiam illa febris, quia cum putrescat materia tanta in cauitate pectoris propinqua cordi, non potest fieri quin putridi uapores ascendant ad cor. Et hæc febris pro multitudine uaporum etiam augetur & minuitur. Patet quòd febris é uaporibus putridis, est putrida. Singulis diebus uesperi circa horam 22. percipit frigus, postea calor succedit. frigus, quia tum excitantur uapores putridi in re putrescente, & cæteræ periodi effumationis, ut in omni stercore apparet, in alijs horis fumat, in alijs non. In eo tempore effumationis propter fumum transeuntem ad cor excitatur febris, imò magis una hora quàm alia. Non est inuentum à medicis, naturæ secretum est hoc, quare una hora eleuentur uapores præcise, & non alia hora. Oportet admirari secreta naturæ. Num hæc febris sit putrida, uel an sit etiam febris quæ fecerit maiorem impressionem? Credo quòd inducta sit hectica: quando longo tempore tango, percipio insignem caliditatem igneam ex tactu, unde tanta extenuatio. Febris præcedens non fuit diuturna, non sunt nisi octo dies quòd sentio tantam febrem. Vereor febrem fixam, occultam, difficile cognoscibilem, quando in prima specie hecticæ difficile agnoscitur à medicis per coniecturas cognoscenda, ut Galenus cognouit mulierem suam, quæ erat calida & sicca, & habuit ephemeram &c. Pulsus secundum naturam, caliditas non mordax, non percipit se habere, ideo difficile cognoscitur. Tres sunt species: prima, quando absumitur pinguedo tantum: secunda caro: tertio cor, & illud quod continet membra. Prima & secunda secundum Auicennam difficillimæ sunt cognitionis: tertia ab omnibus percipitur. Dubito, sit'ne prima species hecticæ, & sit consumpta nimis propter febrem continuam, tamen audio nunquam quoque liberari à febre. Habemus ergo primo catarrhum suppuratum & putredinem. Putredo est, quia rubedo circa maxillas. Quando putrescit humor circa pulmonem, ut in peripneumonia & empyemate, ascendunt uapores & calefaciunt maxillas, in istis tribus, scilicet in peripneumonia, ulcere pulmonis, & empyemate. Primo est catarrhus, putredo, & empyema. Secundo, febris putrida & fixa quædam, tensio hypochondriorum. febres sequuntur obstructiones: tamen non credo obstructionem summam hanc, sed catarrhus & febris faciunt debilitatem summam in membris naturalibus: ubi 24. diem transit, facit debilitatem. Descendit etiam pars catarrhi ad uentriculum, unde male concoquit, percipit rugitus, mala item compositio & complexio frigida est in membris naturalibus, cuius signum uentositas, gracilitas extrema, & consumpta pinguedo tota: unde suspicor esse hecticam. Fluxus item sequitur, ubi febris permanens & suppuratio in pectore debilitauit calorem innatũ, ut iam succumbat, & sequantur fluores alui, longæ ægritudines, & pleuritides quoque ubi tendit ad suppurationem, & mortalis est. Ex his quæ proposui, uidemus quàm sit timorosum.

CVRA. Multa essent quibus indigeremus, & quæ faceremus. Primo oportet ut prohibeamus catarrhum descendentem. Secundo, ut quod in pectore, educeretur, & confortaretur pectus ne reciperet, refrigeraretur febris, confortarentur membra naturalia. Catarrhus sistitur cum rebus ualde siccantibus. 5. Meth. Ad tria reduco totam curam: primo, ut sistamus catarrhum: secundo, ut confortetur pectus: tertio, ut occurratur omnibus humoribus. Sunt ista tria uehementissima. Primo circa caput, uesicetur totum caput, ut dissoluatur catarrhus, ut exeat extra cutem, & non fluat ad pulmonem, quod non nisi calidissima efficiunt, quæ afficiunt uirtutem, calefaciunt totum corpus. Timorosum in febribus talibus adhibere calida capiti. Secundo, ut euacuemus cum pillulis cochijs: ingrediuntur fortia, ut scammonium &c. & in magna quantitate. Ego non auderem dare eas hic in fluore alui, imbecillitate omnium membrorum, & febre. Tertium quod fuit, est ut refrigeretur pectus, & utitur ibi Gal. theriaca noua, & diaspermaton. De duobus primis nõ auderem, quia nec corpus, nec imbecillitas patitur.

Non

Non auderem super uesicatorio, uelim tamen ut unum fieret quod nolui omnino præterire, ut tonderentur capilli usque ad cutim, & uelim imponere pulueres, ex quo nō possum caustica ponere, ex sandaracha, mastiche, rosis, quæ non calefaciunt uehementer, sed exiccant, & confortant caput ne descendat materia. Esset præsentaneum remedium uesicare, sed non audeo: nec cerata, retinerent enim usque ad tempus, postea tota materia repente decideret, & repente suffocaretur, per duos aut tres dies manet, quia suspendit catarrhum, interim multiplicatur, & in termino duarum horarum ex repentina descensione suffocantur. Fiant leues frictiones, ne agitetur caput: exiccetur tantum cum panno suffumigato, aqua rosacea, aceto & garyophyllis. Tale suffumigium habeat in cubiculo, & suffumigentur panni, & caput foueatur sine frictione, ut inde fiat exiccatio. Quando ista non fiunt, interea in tempore quieto habeat stuppam cannabinam, super quam papyrum exiccatam, & super ponat reticulum seu uittam, ut semper fiat exiccatio, & fieret crebra permutatio ex istis. Si febris cessaret, statim uelim adhibere uesicatoria, quod esset optimum & præstantissimum ex cantharidibus. Diaspermaton esset præstantissimum, tendit ad febrem, & confortat pectus: sed hoc facere non possumus. Laudo bolum armeniū optimum, & aquam farfaræ & Consolidæ, ut accipiendo boli armeni puluerisati ʒ 2. cum lib. 1. aquæ consolidæ & farfaræ, donec tota fieret rubra, & tota uirtus transeat in aquam, phialam agitando: singulis diebus mane & uesperi quando uult dormire bibat cyathum unum aut semis istius aquæ. Mellis rosati ℥ 1. faceret ad fluxum uentris, & corroborat uentriculum, confortat substantiam pulmonis & pectoris, & corroborat cor, ne recipiat illam detestabilem putredinem. Galen. dat in asthmate, & longe magis ubi non est asthma, neque facit difficultatem anhelitus: credo quôd non esset deterius remedium quàm Diaspermaton & theriaca noua. Cauerem à philonio & stupefactiuis tanquam à peste, ut multi faciunt ad sistendum catarrhum. Neque pilulas de opio darem. Vesperi pillulam unam de cynoglossa sine opio retineat sub lingua, ad sistendum catarrhum, & roboranda membra. De febre. Auic. si cum catarrho est febris, non curandum de febre, sed attendat Medicus ad catarrhum: febris enim pendet ab eo tanquam accidens: cessante catarrho, cessabit febris. Si esset prima species hecticæ, curaretur tam facile ut scabies: non enim ualde curarem eam, si non esset catarrhus: neque tamen contemnerem. Propter fluorem alui corroborandus uentriculus, & attendendum refrigerationi corporis. Ptisanam hordei accipiat, sed in ea cum iure pulli facta ponat aliquid quod habeat uim astringendi & corroborandi. Galen. imposuit frustum cotonei, corroborat enim hoc, & conuenit catarrho, & refrænat lubricitatem ptisanæ. Mane accipiat ouum sorbile, carnem pulli contusam. bibat item mane uinum, uesperi non. Circa 22. horam habuit paroxysmum: nunc incipit circa 8. horam: posset cibari ad nonam horam: ad 17. horam, potissimum aut ad 18. cœnare, minus cibi sero sumat. Pro fluxu sumat syrupum myrthinum cum puluere mastiches intus. Inter syrupum & cibum sit una hora. Quo ad confortationem & præfocationem matricis, ungatur cum linimento Mesue. Nollem confortare eam cum oleo liliorum alborum. Circa pectus febris non permittit emplastrum, ne nimium relaxando præcipitaretur materia. Inungerem pectus cum unguento ros. Mesue. Cor confortarem cum his quæ habent uim exiccandi. eo modo tamen ne arescat, cum bolo armeno in aqua farfaræ cum melle rosaceo. Curata febri, subito accederem ad uesicatoria, quia oportet attendere catarrho. Pro uentriculo fiat linimentum ex mastiche, cotoneis, dactylis. Coquantur in uino dulci non potenti, facta forti expressione per cribrum: adde olei chamæmelini & absinthij quantum sufficit. Fiat linimentum. Hoc etiam usus est Montanus in quodam, cui tota abdominis pars ita erat exiccata, ut intestinorum uideretur contractio, ut retulit postea Montanus eundo domum.

De duobus ægrotantibus altera Phthisico, altero Hectico. Vbi multa de pulsibus.

Consilium CXXXVII.



Nfirmus iste in sinistra parte, perpetuo diu noctuq; à mense Septembri usq; ad Bacchanalia, sed non nisi ad tactum, doluit, sicut mihi, interrogatus respondit. Nunc nihil dolet nisi circa uentrem: in affecto latere antea etiam cubans doluit. Hoc præcipuum est symptoma, ex quo reliqua dependent. Inquiramus igitur eius causas. Iste dolor uel est à mala temperatura, sine materia, uel cum materia: non à simplici, quia ad tactum doluit, postea multũ etiam sanguinis excreuit, & cessauit dolor. Etiam si simplex mala intemperatura fuisset à principio, tamen diu sine affluxu permanere non potuisset. Est igitur affluxus materiæ frigidioris, quia per sex menses durauit. Sed ubi est materia? In parte exteriore pectoris: quia cubans in latere affecto, doluit, propter compressionem: si enim in interiori parte fuisset, non doluisset in eodem latere cubans, quia materia costis incumbens non extendit locum. Quare etiam totum oppositum accidit, si in latere non affecto cubat. Dolet enim tunc locus affectus, quia materia suspenditur, si est in interiore cauitate pectoris: si uero in exteriore, quiescit sine dolore. Est ergo materia in exterioribus, intra uenas ibi existentes, quæ erant tumefactæ. Nam si extra uenas, putruisset, aut apostema aut scirrhus apparuisset. Ergo obstructæ fuerunt uenæ à sanguine crasso ibi collecto, quo natura irritata, postquam se patiens præter solitum mouisset, compressus hominum multitudine, Venetijs die Iouis in Bacchanalibus agitata est materia, & postea subito erupit, & transijt per membranam succingentem costas ad pulmonẽ, & tandẽ expuit. Fuit iste sanguis purpurei coloris. Ergo à pectore eductus, & crassę substantię, cum sanguis à pulmone proueniens sit rubeus, spumosus & tenuis. Igitur in exteriori parte pectoris fuit prima affectio: non tamen immediate sub cute, sed in interiori parte musculorum, quia non doluit ad tactum. Et quia locus iste debilis permansit, adhuc nonnihil dolet. Post sputum sanguinis natura euacuationem à loco est aggressa, sicut etiam faceret Medicus, uolens se iuuare: eduxit multum sanguinis ex uenis narium, quod nisi fecisset, impetus fuisset factus ad suffocationem. Non potuit autem ita exquisite purgare, quin remanserit in pulmone aliquid: sed de hoc nihil dicemus, quia prius uidebimus sputum. Tussis si non est ex sanguine in pulmone detento, erit forte propter leuem destillationem ex capite, uel ob consensum, uel est sicca propter malam qualitatem, quæ infecit pulmonem, ad cuius expulsionem uires intendit natura. Dolor uentris est propter consensum, fortassis circa diaphragma. Sanguis est unà euacuatus, & ita calor debilitatus, non potuit alimentum uitæ conficere, nec uirtus retentiua continere quantum conuenit: quare flatus exorti dolorem inferentes: frigus in extremis, & uelut horripilatio in toto est, ex uapore potius quàm ex materia. Alias horripilatio fit, quoties mala qualitas, aut humor mordax uel calidus uel frigidus, subito per membra sensibilia spargitur. Hic non est humor, quia fieret febris, sed est potius uapor, qui non potest exhalare. Nam si ægrum corpus, nihil difflatur, nisi symptomatice: si sanum, optime difflatur: si medium, medio modo se habet: & quia isti uapores non sunt tenues, sed crassiusculi, non difflantur, hinc fit ut diutius hæreant, & horrorem ita perpetuo inferant. Extrema frigent ob caloris inopiam, quia sunt exanguia. Iam habet febrem, quam ego credo esse hecticam, complicatam tamen cum putrida: quia pulsus est durus, uelox, frequens, & inæqualis, magnus non est, sed magnitudinem compensat frequentia & uelocitate. Inæqualitas pulsus semper duo significat, aut febrem putridam, aut pulmonis affectus. Est autem ista putrida ex materia pituitosa, crassa, quam Græci τυφώδη, Auicenna Laticam appellat, in qua obstruitur calor, nec potest libere transire, τῦφος enim Græcis significat idem quod sepultus calor.

Hodie

Hodie deterius multo se habet quàm heri:oportet igitur attendere euentationi & exiccationi ad prohibendam putredinem, & aperiendas obstructiones. Præterea corroborandus est calor naturalis, quo corroborantur omnes uirtutes, expectandum præterea, num dolores sint proportionati futuri altero die. Ptisana hordeacea erit illi ualde conueniens, quia abstergit, refrigerat, lenit etiam ratione aquæ. Sed ne acescat in uentriculo, parum cinnamomi addere oportet, quod etiam prohibet putrefactionem & cõfortat, concoquit pituitam existentem in uentriculo, & corrigit eius frigiditatem: ac licet uerum cinnamomum non habeamus, uti tamen possumus eo quod habemus, aut etiam cassia lignea. Loco alimenti sumat uitellum oui, aut carnes etiam: est enim ualde debilis. Vinum sit album & leue: nam hoc ad humectandum confert. Etsi enim humectatio nunc non est utilis, ob putredinem, tamen facit ad aperiendum & euentandum. Nam & humida corpora dummodo euentantur, non putrescunt. Nec parum alimenti adfert humiditas illa ex uino tali. Nunc cum adeo sit debilis, & res procedat in deterius, ordinabimus linimentum pro parte sinistra dolente, quod partim istam humectabit, & facilitabit etiam sputum, nec tamen putredinem augebit. Sumimus oleum camomelinum, & adipem anserinum. Adeps anserinus ualde penetrat, est enim subtilissimarum partium, relaxat, resoluit, & habilitat pectus ad motum. Probari potest etiam subtilitas & penetratio, si infundantur in manum, tunc enim celerrime pertransit, & in substantia positus cito diffunditur ad magnum spatium. Anethinum est resolutiuum materiæ calidæ, ut sanguineæ, & est concoctiuum frigidæ. Nota: Quæ concoquere aut maturare debent inflammationem à sanguine & calida materia, non debent transire primum gradum caliditatis, sicut camomelinum, amygdalarum dulcium, & liliorum alborum, quæ in primo gradu sunt calida. Quæ concoquere debent materiam frigidam, non debent transire secundum gradum caliditatis, ut anethinum calidum in secundo gradu. Quando miscentur medicinæ calidæ in primo gradu, cum calidis in tertio, tunc totum mixtum est remissum in secundo, iuxta Galenum, sicut ostendimus in nostra Methodo de compositione pharmacorum. Ex oleis in hoc casu præferrem camomelinum, quia etiam uim habet corroborandi: habet etiam leuem astrictionem. Et iam ista tria agere intendimus: Victum instituemus, linimentum ordinabimus, & corroborabimus omnia naturalia. Ad corroborationem ergo iuuatur totus uenter inferior, cum oleo de absinthio, quòd si paulo melius habere cœperit, medicinas ordinabimus. Vix euadet hic, sed eligemus ægrum alium, de quo maior sit spes, ne si omnes prius desperati moriantur, nostra culpa perijsse dicantur: sicq; uos facietis in praxi, non sunt desperati casus recipiendi. Est à me quæsitum, utrum possimus ueram cognitionem sumere ex urina, quæ semel corrupta, calida aqua post reparatur. Respondeo, nihil sumi posse: nam in urina considerari debet liquor, color, substantia, subsidentia. Sed hæc omnia destruuntur, posita ad ignem urina: semper enim magis tincta ad ignem redditur, quia partes quædam tenues aduruntur, quę mixtæ cæteris, tingunt, quandoq; etiam minus tingitur, cum partes non sunt aptæ ad ustionem. Substantiam facit calor naturalis. quia magis uel minus attenuat. Idem non potest calor ignis: non enim eodem modo potest regere, quo calor naturalis. Idem de liquore dicendum, sunt enim liquor & substantia ualde annexa. Limpidiores plerunque redduntur. Subsidentia autem semper nulla est post calefactionem. Est ergo nihil certi ex tali urina: sed est inuentum hoc auarorum Medicorum, qui multum ea ratione lucrantur. Auicenna inquit, multi putant urinam collectam post sex horas non esse inspiciendam: ego uero nec post unam horam. Quidam post tres dies uident, & prædicant, modo des unum Mucenigum. Quando urina statim putrescit, non est facta concoctio, pus & sedimen in urina, media sunt inter putrefactionẽ & concoctionẽ. Sumat ouum sorbile, scutellam brodij carnis uituli aut pulli, loco syrupi: licet etiam carnes manducare.

℞. Adipis anserini ℥ i.
Olei anethini
Camomelini ana ℥ s.

Misce

Misce pro unctione pectoris in parte dolente.

℞. Olei absinthij ʒ 2.

Misce pro unctione totius uentris inferioris. Pro eductione materierum putridarum & catarrhalium, ordinabimus nunc remedia ex facile acquisibilibus, ne nobis accidat quod Venetijs cuidam insigni Medico super hydropico consulenti accidisse nouimus, qui non sine risu aliorum consuluit, exhibendam esse urinam camelorum, quam ex India afferri oporteret. Medicamenta sunt exhibenda quæ possunt haberi, quæq; non sunt ita magno comparabilia, si medearis pauperi.

℞. Terebinthinæ pinguis ʒ 2.
Zucchari rosarum puri ʒ 4.
Agarici præparati ʒ s.

Misce, detur in aurora quatuor uicibus, aut prout patiens ferre poterit. Lachryma ipsa terebinthina seu laricina, dilatat, abstergit, & tabidis iuxta Dioscoridem est accommodata. Succus rosarum refrigerat, confortat & expurgat. Agaricus euacuat materiam. Temperatura ipsa uel febris non potest tolli, nisi causa sublata. Cibus sit humidus & refrigerans. Ego semper sumo naturam rei, & inde omnia primum deduco, quæ à me dicuntur, seposita interim omni autoritate: postea uero Hipp. Gal. & aliorum sententijs comprobo. Hectico electuarium non dabimus, quia euacuauit heri quater, & dicit se mitigationem manifestam sentire ex pharmaco assumpto. Sed tamen in sinistra parte conqueritur adhuc de dolore uehementi, ita ut quiescere non possit; quare unum tantum fiet, in cæteris relinquamus eum his quæ iam sunt ordinata. Ordinabimus ei linimentum, quod uim habeat corroborandi locum, ne recipiat fluxionem. Non tamen eiusmodi erit corroboratio, qualis solet adhiberi in inflammationibus, quæ est correctio seu reductio temperaturæ. Erit hæc tamen astrictio, ad quam maxime faciet absinthium, betonica, chamædrys: habet enim uim maximam corroborandi omnia membra naturalia, cum endiuia, cichorea, & rosis, si timetur caliditas. Facta ex his fomentatione, liniendus erit locus cum oleo camomelino & absinthino.

℞. Absinthij
Chamædryos
Cichoreæ
Betonicæ ana man. 1.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad consumptionem medietatis, & fiat cum spongia fomentatio.

℞. Olei de absinthio

Chamemelini ana ʒ 1. ad inungendum locum post fomentationem. Phthisicus hodie quiescet, sed tamen interim utetur suis fomentis. Pulsuum differentias, quæ possunt uere à medicis cognosci, non scio plures quàm istas sex. Si Galenus potuit alias cognoscere & obseruare, bene est. Hoc scio, quòd omnes nos non alias cognoscimus quàm illas communes; quod de alijs alij dicunt, forsitan sunt imposturæ. Prima differentia pulsus, est magnitudo, quæ indicatur secundũ omnes dimensiones, scilicet, longum, latum, & altum: quandoq; enim sentitur unica tantum dimensio, scilicet longitudo, & tunc percipitur arteria, uelut filum quoddam tenue extensum. Et talis nõ est magnus pulsus, quia non habet omnes dimensiones. Eius opposita differentia est paruitas. Secunda est uelocitas quæ sumitur ex celeritate motus usq; ad quietem: ei opposita est tarditas. Tertia est frequentia & raritas, quæ attenduntur penes quietem. Quarta est inæqualitas & æqualitas, quæ attenduntur penes omnes prædictas differentias. Est autem inæqualitas duplex: una, unius tantum pulsus, & hæc est fortassis incomprehensibilis: altera plurium, & dicitur inæqualitas συστηματική, quasi collectiua, ex multis pulsibus collecta. Vehementia etiam & debilitas pulsus potest cognosci: nam uehemens est, quia medici tangentis manum ualde pulsat; debilis contra. Item plenitudo & uacuitas. Si quærat à uobis aliquis, quasnam differentias habeat istius pulsus? credo inter uos alios aliud responsuros: sed ut habeatis ea in re artem aliquam, nunc de pulsibus

sibus dicam. Sex differentias pulsuum habeatis semper præ oculis, sicut elementa quædam: tot enim cognosco, & cognosci posse credo. Vltimas quatuor positas à Galeno, si qui cognoscet, bene est, ego ingenue fateor me non cognoscere. Nihil enim minus unquam uolui quàm decipere. Itaq; haud æquo animo patior me interpellari inter tangendum, & explorandũ pulsum, quòd nihil adeo magnam requirat diligentiam ut pulsus: ut mirum sit alios confabulari interim, & tamen omnes pulsuum differentias assequi. Ego nescio an possint esse tam ingeniosi, & tanta celeritate discurrere. Vos debetis esse maxime diligentes, ut eas quas dixi differentias, cognoscatis. Primũ considerabitis, utrum sit magnus an paruus. Nam & à natura primum intenditur magnitudo, quam si potest perficere, ea sola contenta est. Non abundat enim in superfluis, & in omnibus moderata natura. Itaq; frustra sunt aliæ differentiæ, ubi in pulsu est magnitudo. Consideratur autem magnitudo in tribus dimensionibus, scilicet utrum sit altus, hoc est, an multum eleuetur: an longus, per quatuor digitos æqualiter: an strictus uel largus. Potest enim istorum aliquod esse sine alijs, & nihil in his sine causa accidit. Secundo consideretis utrum uelox sit, hoc est, utrum celeriter moueatur in pauco tempore: an tardus, qui longo tempore mouetur. Attenditur hæc differentia penes motum: percipiuntur enim in quolibet pulsu semper ista duo, motus & quies. Tertio, utrũ frequẽs sit an rarus. Frequens est, quando breuis quies intercedit: rarus, quando longa est quies inter duos pulsus: sicut uites raras dicimus, inter quas magnum est interuallum: & rarum auditorium, cum miser doctor uix quatuor discipulos habet: frequens autem, cum sedent confertim. Est igitur frequens pulsus, quando quietes sunt paruæ: rarus, quando quietes sunt longæ. Quòd Galenus gloriatur se amorem deprehendisse ex pulsu, apertum mendacium credo esse: eo fuit ingenio, ut uoluerit in omnibus &c. habuit nescio quid Græci. Quarto est uehementia & debilitas consideranda. Vehemens dicitur, quando est ualidus, urgens, & certat cum digitis uestris, nec uult cedere. Debilis aũt, quando non facit resistentiam. Sed hic habeatis unam cautelam, ne duries uos decipiat, & ne uehementẽ iudicetis, qui est durus. Differunt enim uehemens & durus pulsus: quia durus post presionem quasi uictus cedit ac cessat: sed uehemens resistit fortiter. Quinto, an sit plenus uel uacuus: apparet enim aliquando arteria ac si esset uacua. Sexto utrum si æqualis an inæqualis, maxime an inæqualitas systematica. Non autem turbet uos uocabulum, quia nihil est in uocabulo: potestis uos dicere collectiuam, pro systematica. Est autem inæqualitas systematica, quando decem uel duodecim sunt pulsationes, & nulla est æqualis seu correspondens alteri. Simplex inæqualitas est, quando in una pulsatione percipitur magna diuersitas: ut si in una parte mordicat, in altera minime: aut in uno tactu est uelox, in altero tardus &c. Istam diuersitatem non puto posse deprehendi, cum uix quies in pulsu percipiatur. Quare nugas esse arbitror reliquas differentias, quas certe impossibile est cognoscere. Et quòd Galenus diuidit postea genera pulsuum usq; ad minimum, credo ipsum risisse cum scriberet. Quidam dicunt se posse pulsum serrinum percipere, quod splendidum est mendacium: sicut Medicus quidam dixit ægrũ habere serrinũ pulsum, & cum alter doctior eum se deprehendere posse negaret, tandem & ipse confessus est, nec se deprehendisse, hoc tamen ideo dixisse, ut si forte alter cognouisset, ipse nõ minus scire uideretur: sed quando tu non cognoscis, inquit, neq; ego cognosco. Hæc de differentijs pulsuũ, cras de causis agemus. De salute hectici despero, sed tamen nunc bene se habet: uirtus satis constat. Vrinę sunt laudabiles in substantia, & colore: sputũ est heterogeneũ, spumosum, tenue, & in quibusdam partibus coctũ: pars crassior, uiridis, suppurulenta uenit ab una parte, & sputum spumosum ab alia. Factũ est autem spumosum ideo, quia spiritus cũ humore est admixtus, & confractus ad minima. Crassior autem pars est cruda, putrida, & derelicta à natura, unde non potuit spirituari, seu spirituosa fieri: non enim admittit spiritũ ista crassities. Viriditas cruditatem & malignitatem significat: spirituosa pars procul dubio descendit ex capite in pulmonem, nec multam moram fecit in ipso, alioquin enim putruisset. Est iste noster æger in capite de empyemate. Non est mirandũ quòd

pus

pus per membranam succingentem costas in pulmone recipiatur: nam ut Galenus etiam inquit, natura multa alia facit miranda magis, ut quòd pus per os transit, quæ quomodo fiant, non possumus imaginari, fiunt tamen, & omnes medici tanquam manifestum id recipiunt. Hac nocte uehementer doluit in latere affecto, forsan quòd heri plus iusto comederit, sicut ipse fatetur. Et quando repletio adest in corpore, ac pulsus non est factus debilior, iterabimus eius medicinam de terebinthina, ut natura alias excrementis suffocata excitetur. In hectico hodie nihil mutabimus, quia uirtus satis est imbecillis, & pharmacum multum eduxit. Verendum ne incidat in symptoma grauissimum, quod ferè accidere solet cum catarrho, in tabidis maxime, ut cum diarrhico fluxu pereat, propter uirtutis imbecillitatem, quæ consistit in tribus, in calore & spiritu, in sanguine, & in solidis. Quando hæc omnia bene se habent, ualida etiam est uirtus: quando deficit unum, imbecillior fit ipsa. In tabidis autem omnia ista deficiunt: deficit enim calor, sanguis, musculi consumpti, & denique nihil aliud sunt quam ossa & cutis, ut ait Galenus: non mirum itaque si ex retentricis imbecillitate in diarrhœam incidant, hinc enim & fæces iam indigestæ apparent. Potest etiam esse propter catarrhum. Ita uidebitis semper fieri, quando prouenit fluxus, quod ut plurimum contingit tabidis, tunc mors est proxima. Fiat huic tamen fomentum ex absinthio & aceto, ad corroborationem, quia propter frequentem egestionem multum est debilitatus, & corroboratio ista non est proprie dicta, sed largius sumpta. Quia uero confortatio cum nihil aliud sit quàm reductio ad temperiem, esset in isto procedendum cum frigidis & humidis. Pulsus est admodum paruus, sed uelocitas non admodum mutata. Si hæc nondum deprehendistis, exercete manũ & mentem, ut possitis deprehendere. Velox, paruus, magnus, sunt relatiua in comparatione ad aliud, ad temperatum scilicet in calido aliquo aut bilioso. Pulsus in se non recte dicitur magnus aut uelox, sed bene in comparatione ad Socratem calidum & humidum: & excessus notamus tantum in pulsibus. In uelocitate non recessit pulsus, sed mutauit insigniter frequentiam: est enim multo frequentior quàm heri. Nam cum tria sint quæ pulsum faciunt, necessitas, uirtus, instrumentum: necessitatem habet eandem quam sanus, & forte etiam maiorem, & duritiem instrumenti. Ergo non potest dilatari ad iustam & opportunam dimensionem. Natura ergo prouidet cum uelocitate. Sed quia etiam uirtus imbecillior, non est uelocior: ad uelocitatem enim requiritur uirtus, siquidem senex non potest bene currere. Supplet ergo frequentia, quod magnitudine & uelocitate non potest: & est frequens pulsus perinde ac formica operosa: nec desunt ista usque ad mortem, quia ultimum est refugium miserorum, pulsus. Nusquam desperet medicus, quando constat in pulsu magnitudo, uelocitas, uehementia: si aduenit pro his frequentia, malum. Quantum ad tabidum, pauca sunt dicenda, & pauca etiam facienda, deuenit enim ad extremam extenuationem, & ad fluxum uentris, quod pessimum est, iuxta Hippocratis illud: A tabe habito fluxus uentris superueniens malum, ac ferè omnes moriuntur. Sic Cassianus noster, & M. Antonius Bagolinus. Est autem malum & per uiam signi, quia significat defectum omnium uirtutum. Virtus enim naturalis non concoquit, non sanguificat, non distribuit: & præterea catarrhum augeri ostendit, qui descendit ad stomachum, & lenit aluum. Et per uiam causæ malum est, quia ipse nutrimento indiget, quod subtrahitur per defluxum uentris. Non loquemur igitur amplius de isto, nisi quòd conabimur facere dum uiuit, quæ possumus. Appetit lac, quod dabimus ei, sed in quo ferrum candens fuerit extinctum, ut partes serosæ, tenues, abstergentes auferantnr, & maneat pars casealis, ad alui astrictionem non parum conferens. Linimentum etiam ordinabimus ad corroborandum uentriculum, & sistendum aluum.

℞. Ladani electi	℥	s.
Mastiches	ʒ	2.
Olei de absinthio	℥	1.



Misce pro unctione stomachi. Ladanum, præterquàm quòd concoquit, etiam facit ad penetrationē. Mastiche appropriata est stomacho, & absinthium mirifice roborat uentriculum. Affligitur in sinistra parte, & non potest quiescere in opposita, quia tumor iste iam deuenit ad partes interiores. Ex chamæmelo & chamædry facere possumus fomentationem. Præterea emplastrum meliloti est optimum: quia resoluit, maturat, & confortat. Si materia indiget resolutione, tunc resoluit: si maturatione, maturat: si utroq;, utrunq; facit. Ergo loco dolenti applicabitur illud emplastrum meliloti, sicut pridem dixi. Ita iste miser est mortuus cum fluxu uentris.

De cardiaco affectu & tensione ac inflatione uentris inferioris, pro nobili matrona Vicentina boni habitus, & ætatis 47. annorum.

Consilium CXXXVIII.



VAMVIS casus iste tractatus sit ab Excellentissimis Doctoribus, qui & doctrina & experientia sunt illustres, temerariumq; uideatur absentem me uelle aliquid addere his, quæ ab illis præsentibus optime administrata fuerunt: nihilominus ut ego quoq; officio meo satisfaciam, præserim rogatus, & illis etiam iisdem excellentissimis Doctoribus hoc idem petentibus, dicam quid sentio. Primo igitur ut ex his quæ relata sunt, conijcere possum, hunc affectum inter cardiacos numerandum censerem, ob calidos uapores, uel alicuius extremæ qualitatis participes, ad cor ascendentes, ac deinde ob talem affectum corde imbecilliore reddito, (à quo calor naturalis generatus per totum corpus diffunditur, dans actum uitæ) subsequutam esse imbecillitatem quoq; concoctionis, & præcipue eius concoctionis quæ maiore indiget alteratione, ea scilicet quæ in uentriculo celebratur: unde postea multiplicatis humoribus crudis, flatus plurimi generantur insidentes cum circa hypochondria, tum in intestinis, tum etiam in ipso uentriculo. Et sic duo tantum complicantur affectus, cardiacus scilicet, & tensio inflatioq; uentris inferioris, ex diuersis quidem causis procedentes, sed ab uno fonte emanantes. Cardiaci igitur affectus causas esse crediderim intrinsecos quidem uapores, sicut dixi, tum calidos, tum extremæ qualitatis participes, occasione sumpta intrinsecus ipsorum generationis à naturali caliditate hepatis, forte etiam renum & matricis. Accedente postea primo retentione menstruorum ante debitum tempus, in tali præcipue temperatura: secundo suppressione quoq; copiosissima urinæ, quæ singulis mensibus uicem menstruorum supplebat: sed non minus fortasse quoq; adiuuante seminis retentione, quod quidem semen à propria electione propter religionem retentum fuit. Quantum enim ad affectus cardiacos generandos possit retentio cum menstruorum, tum præcipue seminis, indicat longa serie Galenus sexto de locis affectis. His ita se habentibus, quoniam sermo mihi est cum uiris doctissimis, qui meam sententiam ex paucissimis etiam uerbis comprehendent, curationis caput esse crederem in hac Magnifica matrona, diuertere materias & extraneos uapores ad cor ascendentes, ad partes oppositas, & (quod uix spero nos consequi posse) ut hac iam prouectiori ætate menstrua rursus prouocarentur. In quatuor diuertentibus maximam spem ponerem. Primum diuertens esset diligentissima & exquisitissima urinæ prouocatio: nam si toto eo tempore, in quo ea copia urinæ, uice menstruorum excernebatur, sana degebat hæc nobilissima matrona, & post illius urinæ suppressionem statim cardiacus affectus incœpit: consentaneum rationi est, ut urinæ copia reuocata sedetur affectus. Secundum diuersiuum præstantissimum esset, si hæmorrhides ita prouocarentur, ut singulis men-

sibus uicem menstruorum supplerent. Neq; timenda est illa crebra sanguisugarum applicatio, paucis enim mensibus applicatis sanguisugis, hæmorrhoides sponte fluerent. Tertium diuersiuum esset, ut crebro per certa interualla sumeret benedictum aliquod medicamentum, ter aut quater in mense, aut etiam sæpius, quod aluum subduceret: per hoc enim diuerteretur materia, & uacuaretur per inferiora, neque propterea facultates læderentur. Atq; apud me tale esset præcipue medicamentum, quod ita haberet;

℞. Specierum hieræ simp, de sex rebus ʒ 2.
Rheubarbari optimi & bene maturi ʒ 2.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ℈ 2.
Zedoariæ optimæ ʒ 1. s.
Seminis citri ʒ 1.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & hoc iteretur septies, postea cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pilulæ tres pondere unius drachmæ sumendæ sine custodia horis tribus ante prandium, uel si tardioris fuerit operationis, hora ante cœnam. Erit enim remedium præstantissimum, conferens flatibus uentris, remouens cordis affectus, diuertens & euacuans humores crudos corruptos, obstructiones aperiens, & membra naturalia corroborans, quod quidem manifeste patere potest ex his, quæ in eius descriptione reperiuntur. Quartum & ultimum diuersiuum esset, ut his omnibus curam non perficientibus, tandem quoq; cruribus cauteria in loco debito & consueto applicarentur. Quantum ad ipsius cordis corroborationem attinet, extrinsecus quidem tali linimento uterer, quod habet.

℞. Vnguenti rosati Mesue recent. ℥ 1.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ℈ 1.
Zedoariæ
Specierum cordialium temper. ℈ 2.

Misce, & si opus fuerit, addito modico oleo rosato completo, fiat linimentum pro corde. Intrinsecus uero confectione uterer, quam tum ipsi cordi, tum ipsi uentriculo corroborando mirum in modum conferre semper expertus sum, quæ habet;

℞. Sem. citri ʒ 1.
Ligni aloës optimi ʒ 1. s.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Zedoariæ ana ℈ 2.
Corallorum rub. elect. ʒ s.
Musci
Ambræ ana gr. 2.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum aqua rosata & zucharo albo fiat confectio in rotulis pondere drach. 3. sumatq; singulis diebus hora ante prandium. Hæc ergo, sermonem habens cum doctissimis uiris, breuiter admonenda censui, non quidem ut Mineruam instituerem, sed ut officio meo non deessem. Nam si uellem explicare pro intentione mea prima, quæ sint urinam prouocantia, item rationem uictus instituere, cum ad tales medicos sermo habeatur, omnino ineptire uiderer.

De

De puero laborante debilitate uentriculi & uomitu.

Consilium CXXXIX.

PVER annorum 14. ex uentriculi imbecillitate, quam à partu ut arbitror ego & ab ipsa nutrice (Nam ea quoq; uentriculum debilem habuerat) contraxit, certis temporibus uomere solebat materiam uiscosam, Cholericam tamen, idq; interdum singulis, interdum binis, interdum etiam ternis mensibus, semel. Et semper cum uomebat cibum aliquot diebus fastidire ac quasi deterius habere solebat. Hac uero uice, in lectum se conijcere coactus est, ac ubi aliquot diebus decubuit, uocatus D. Montanus uisa urinia cruda nec satis etiam colorata, uentrem tetigit, ac ibi tam rectos quam alios Musculos turgidos ac inflatos reperit, ita ut puer etiam, durius aliquanto attingente eo, dolorem sentiret. Voluit igitur ut singulis septimanis bis sumeret pill. aloes non lotæ ℈. 1. uel ut curaret fieri tales pillulas.

℞. Aloes
Reubarbari ana ʒ 1.

Puluerisentur per se & postea misceantur & aspergantur succo rosarum, & permittantur exiccari. Idq; iteretur septies, postea cum melle rosato fiat Magdaleon de quo singulis uicibus sumat pillulam unam ℈. 1. pondere. Idq; bis in septimana: Vinum biberet album & pauciferum uel cum aqua cocta mixtum, in cibo, lacticinia, Caseum, Pisces, & omnes fructus caueret, etiam uuas; extrinsecus nihil plane admoueri uoluit.

De debilitate uentriculi pro Nobili adolescente.

Consilium CXL.

SI recte obseruaui, quæ dicta fuerunt ab E. V. intellexi nobilem hunc adolescentem usum fuisse plurimis fructibus horarijs, peponibus præcipue, qui sunt illi, quos uulgo Venetijs Peponas appellant, & humidiores, quam Melopepones: usus est inquam frigidissimis fructibus in maxima quantitate, & sine aliquo delectu. Sunt enim nonnulla corpora, quæ facilius patiuntur, alia difficilius. Habet uentriculum frigidum, qui male concoquat, & caput patiens maximas destillationes, & imbecillitatem, præterea habet hepar calidum, quæ si coniunguntur cum mala ratione uictus, non mirum est, si hæ dispositiones accesserunt, quas audiui, & potuissent deteriores contingere, nisi flos ætatis præuenisset. Primo, si considero, quæ consequuntur, Pepones habent hoc proprium, ut per multam & redundantem putredinem inducant affectum cholericum, qui passio cholerica uulgo dicitur, quando confertim tam supra, quàm infra egeruntur excrementa cum maximo dolore, sicut audiui etiam in hoc accidisse, & est signum Pathognomonicum indicans huiusmodi affectum, ubi per superius & inferius egeruntur excrementa, quod contingit propter redundantem humorem putridum in uentriculo, præcipue ex usu fructuũ humidorum, & facile putrescentium generatum. Quæ dispositio ubi cessauit, per remedia adhibita recte, alia symptomata successerunt non sine ratione. Nam Galen. in capite de cucumeribus dicit: Multi quæsiuerunt comedere cucumeres, neq; inde perceperunt nocumentum, unde credunt nihil nocere eos, decipiuntur tamen

tur tamen, quia ſuccedente tempore multiplicantur humores crudi, qui deinde putreſcunt, unde conſequuntur febres putridæ, & peſtilentes ſæpe. Quod etiam in hoc nobiliſſ. iuuene uidetur contigiſſe, nam primo ſubito egeſsit, & per ſuperius, & inferius, & ſubſecutum eſt accidens colicum. Sed illi poſtea humores, qui erant in toto ambitu, non potuerunt ita euacuari, ut in ſtomacho & uijs ductuum, ſed permanſerunt, quibus ſucceſsit autumnus, & hyems, quo tempore tunc quieti erant humores, poſtea aduentante uere, in quo omnes humores mouentur, & tamen propter debilem calorem non reſoluuntur, cum colliquantur, obſtruunt meatus, & putredo conſequitur: unde non mirum eſt, ſi conſecuta fuerit febris, quæ deinde curata fuit adhibitis conuenientibus medicamentis. Nihilominus, ut fieri ſolet, poſt uſum iſtorum fructuum, non tantum aggregati ſunt humores crudi, ſed etiam membra fuerunt relaxata. Quomodo enim aliter fieri potuit, quin iſti fructus in magna quantitate aſſumpti cum morarentur in membris, non fecerint imbecilliorem tonum membrorum naturalium: propter relaxationem, & humiditatem illorũ aduentitiam, inde acceſsit maior imbecillitas membris, quàm par erat, & excrementitia quoque humiditas, quàm conueniret ſuo naturali temperamento. Probabile eſt etiam quòd obſtructiones in uenis Meſaraicis ſemper permanſerint. Quibus ita ſe habentibus, non eſt mirum etiamſi ſine aliqua manifeſta cauſſa, ſtante huiuſmodi intrinſeca diſpoſitione, á cauſsis etiam leuioribus, non apparentibus, inciderit in tot accidentia, & nunc perpetiatur eoſdem dolores. Videtur quòd inclinet ad affectum colicũ, licet proprie non ſit, ſed impotentia potius quædam uentriculi, non potentis regulare, quod offertur, tranſeunt enim cibi in flatus, quia relaxatus eſt, & debilis. Et Galen. 3. de Sympt. cauſsis dicit: ubi actio uirtutis contentiuæ læſa eſt, cum uentriculus non continet, quantum, & quomodo oportet, quòd percipitur maxima grauitas, quando oblatus eſt illi cibus, quia quando non continetur commode cibus à uentriculo, neceſſarium eſt, ut percipiatur grauitas. *Hinc* poëta, leue eſt, quod bene fertur onus, & male latum onus facit grauitatem. Ex grauitate poſtea uentriculi conſecuta ſunt faſtidium & nauſea, nam quod grauat corpus, quærit natura expellere, & propterea non eſt mirum, ſi propter relaxationem uentriculi acquiſitam ex nimia humiditate non bene contineat cibum, ſed euomat. Eſt enim proprium ſicci continere, & humidi relaxare, & expellere. Vnde propter talem intemperiem aucta eſt uirtus expellendi, quæ corroboratur ab humido, & reddita eſt imbecillior contentiua, unde expellit & eſt cum rugitu & flatu, quia permanet aliqua portio de eo, quod nutrit, & illud quod continetur, in flatum conuertitur, qui deinde facit ea tormina, quæ percipit, & propter talem cauſſam non poteſt continere cibum. His ita ſe habentibus quomodo procedemus in cura? cum contrarijs. Sed ex quo præceſſerunt tot euacuationes, non eſt probabile, eſſe multitudinem humorum, qui ſint in cauſſa, ut tot ſymptomata conſequantur, ſed cauſſa horum attribuenda eſt imbecillitati uentriculi, quæ conſequitur multam humiditatem & relaxationem. Ergo occurrendum erit calefacientibus & exiccantibus. Et quando uentriculus admodum imbecillus eſt, non oportet multo cibo ipſum aggrauare. Iuberem ergo, ut in modica quantitate cibos aſſumeret, & illos repetitis uicibus, ac parum biberet. Nihil enim illi deterius, quàm potus præcipue uini, quia ſtatim aceſcit, ubi inuenit imbecillum uentriculum, unde aciditas poſtea uentriculi mordicat, inflatur, & fluctuat in uentriculo. Non tamen exhiberem aquam, quæ refrigeraret uentriculum, & faceret contrarium illius, quod quærimus. Darem igitur in potu ius pulli, cum modico ſacchari ad abſtergendum, unde haberet calefactionem uentriculi, abſterſionem humiditatis aduentitiæ, addito ſaccharo, quod biberet loco uini, & modice ſemper. Si à uino omnino abſtinere nollet, detur aliquid uini aromatici, aut Maluatici, ſed paucíſsimi, ne ſitim augeat. Comedat quæ attenuandi uim habent, ut ſcilicet in brodio coquantur Aniſa contuſa craſsiuſcule, inuoluta in panno lineo, & in brodio pulli ebulliant, facta poſtea expreſsione. In his enim eſt, quod attenuaret & occurreret

flatibus.



flatibus. Cibus esset illi idem, qui attenuaret & bene nutriret, ut sunt auiculæ Montanæ, habent enim uim exiccandi, & attenuandi in substantia. Sed ex quo nunc non possunt commode haberi, placerent columbacei pulli, & gallinacei, quos tamen non primo die occisos comederet, sed tertio ab hinc die, uellemq; quando occiduntur, non strangularentur, sed iugularentur, nollem enim ut sanguis distribueretur per totum corpus, sed haberet mundam carnem: unde magis exiccaret ista caro pulli: ergo hi coquerentur uel assarentur, sed semper aliquid imponeretur, quod attenuaret ut aromata, Cinamomum, Caryophyllorum aliqua portio, nucis muscatæ, in modica quantitate, ne inflammaretur. Posset autem comedere assa, in pauca quantitate semper, sed eo modo præparata, & parum biberet hoc tempore, quo laborat huiusmodoi affectu. Quantum ad medicinalia, exhiberem singulis diebus Diatrionpipereon, quod calefaceret & exiccaret uentriculum, & si quis humor in uentriculi tunicis esset impactus, propter subtilitatem Piperis, Anisi, Thymi, quæ ingrediuntur, uirtus illius medicamenti illum excuteret, exiccaret, & non calefaceret hepar, si Galeno credimus, asignanti etiam rationem propter tenuitatem substantiæ suæ: euaporat enim caliditas piperis antequam ad hepar accedat. Vteretur ergo Diatrionpipereon mane, & uesperi ante cibum. Quantum ad medicamenta, quæ euacuant illud quod asiduo generatur in uentriculo, laudo usum Hieræ simplicis ʒ s. in pillula, alternis diebus. Exterius applicaret unguenta, quæ hoc idem præstare possunt, qualia sunt odorata, confecta à peritis destillatoribus, non ab Aromatarijs, qui omnia corrumpunt. Vellem oleum Caryophyllorum, in eo enim est gratus odor, confortans spiritus, admiscerem aliquid Masticches cum eo oleo, credo quòd conferret. Quòd si quis oleum de Styrace, seu Belzoinum admisceret, optimum esset, præcipue de Styrace fieret linimentum præstantius. Instantibus doloribus uteretur in clysteribus Hiera picra, melle rosaceo, cum decocto Chamæmeli, cum seminibus Fœnugræci, & alijs quæ solent discutere, & carminare flatus. Hoc modo faciendo, credo, quòd restituatur pristinæ sanitati. Quòd si succederet febricula, quæ modica esset, non esset mala. Quòd si instaret, & febri etiam esset succurrendum: inter cætera remedia optimum est: ut assumat octo cyathos aquæ Aponitanæ, per septem aut decem dies, quoniam iam purgatus est sufficienter, confortabunt eum exiccabunt & calefacient uentriculum, & si quid impactum est uiolenter, excutient. Fuit curatus.

De frigiditate uentriculi cum uomitu pituitoso ac bilioso.

Consilium CXLI.



QVidam anno 24. ætatis patiebatur uomitum nulla periodo seruata, sed pro materiæ quantitate molestabatur. Euomebat materiam biliosam, cum uiscosa pituita commixtam. Eo uero die, quo uocatus erat Montanus, plurimam substantiam aqueam, subnigram, cum plurimo humore pituitoso, uiscoso, & tenaci, gustu acido, & amaro euomebat. Hoc malo cum aliquot mensibus laborasset, uarios consuluit Medicos. Hi undiq; huius mali caussas inquirentes plærunq; dixerant, nimiam hepatis caliditatem in caussa esse: quod esse falsum, manifeste arguit aciditas, quæ à frigido prouenit, ideo etiam cum medicamentis frigidis diu multumq; usus esset, nihil ex ijs melius habuit. Vsus etiam erat moderato cibo non uario, sed selectißimo. A calidis uero & aromaticis iuuabatur, & cum Macis aut Saluiam uino immitteret, ei proderat. Causam uero procatarcticam narrabat ipse, unde huius mali putabat esse originẽ. Mulierem scilicet quandã sua sibi menstrua propinasse, ut ita ceu philtro quodam ad amorem alliceret, ab eo enim tempore, hoc malo se fuisse uexatum. Montanus uolens succurrere frigidæ huic deprauatæ uentriculi temperaturæ, quòd sæpius iam purgatus erat, & sanguinis misione, & humorum euacuatione, etiam tutißimum iudicauit, ut Hiera picra Galeni, quam ab Andromacho habuit, familiariter uteretur, quam tamen ita mutauit.

℞. Aloës optimæ ʒ 10. ℈ 2.
Cinamomi
Asari
Croci
Cubebarum
Macis
Spicæ ana ℈ 2.

Misce cum melle rosato, fiat Magdaleon, de quo singulis uicibus fiat pillula una, pondere ℈ 1. sumenda hora ante cœnam. Hanc sumat singulis diebus, aut si alternis uelit, sumat pro qualibet uice ʒ 1. Iussit & uti uictu laudabili, & optimo, abstinere à frigidis, humidis & crudis, uti autem aromaticis, & ijs, quæ cient bonam concoctionem, uinum eligere bene maturum, aromaticum, sed minime potens, clarum, & tenuis substantiæ.

De magna uentriculi & omnium naturalium membrorum imbecillitate.

Consilium CXLII.



IVuenis erat, & tensiones habebat in utroque latere, & maxime dextro. Querebatur de dolore uentriculi, & appetitu prostrato, & totius corporis debilitate, capitisque doloribus, maxime cum mouebat, quod per consensum Montanus fieri arguebat. Vrinæ erant paleares, tenues, multæ, in quibus subsidebat plurimum materiæ subalbidæ, quæ plurimum pituitæ in corpore generari ostendebant, præterquam quòd ex toto corporis habitu, & colore faciei satis appareret. Pedes, & præcipue dexter in qua parte maior erat tensio, interdum tumescebant, descendente eò materia. Montanus, quia tempus non patiebatur ad Thermas eum mittere, quæ fuisset cura facilior, & magis uelox, uoluit, ut singulis diebus acciperet pro syrupo.

℞. Syrupi de Marrubio, de Absinthio ana ℥ 1. sine aquis destillatis, uel simpliciter, uel in brodio pulli. Et propter imbecillitatem membrorum naturalium dicebat ei, ut à medicinis alijs abstineret, ne illi nocerent. Deinde tale Emplastrum pro regione uentriculi, & omnium membrorum naturalium dedit.

℞. Carnis Dactylorum
Citoniorum ana ℥ 6.
Olei de Absinthio
Mastichini ana ℥ 3.
Panis assati, & infusi in uino aromatico ℥ 4.

Misce omnia simul, & cum modico uini Maluatici fiat Emplastrum in bona forma, quod si obambulare uolet, potest fieri in sacculo, de tela tenuissima, & ligari, ne cadat supra alia membra (aliás simpliciter panem tostum infusum in Maluatico, & aspersum puluere Caryophyllorum, & Mastiches adhibuit) Pro capitis unctione.

℞. Olei lil. alborum
Camom. Amygdal. amararum ana ℥ 1.

Vngatur uesperi à temporibus uersus spatulas, quando uult ingredi lectum. Cum surget mane masticet Mastichen, & pituitam, quam facit & attrahit, diligenter expuat, & ubi satis diu, multumque expuerit, uideat an per nares quoque prouocare possit, & ad hoc accipiat Betas, & Maioranam, & decoquat in aqua & expressum succum, cum modico sacchari, leniter per nares attrahat, non nimis se fatigans. Semel in septimana lauet caput, ante cœnam, cum iam ædes non amplius egredietur, Lixiuium dulce fit ex lignis uitium, in quo decoquantur, & post decoctionẽ fortiter exprimantur Betonicæ,

Stœchados, Maioranæ ana M 1. rosa, rub. M. s. in petia ligata, Agarici electi drach. 3. panno seorsim ligato. Item sapo.

℞. Ireos
Caryophyllorum
Nucis muscatæ
Macis ana ʒ 1.
Agarici electi ʒ 2.
Saponis Damasceni q. s. fiat sapo secundum artem.

Hoc faciat per 8. aut 10. dies, donec uideatur, quid profecerimus, interea utens bono uictus regimine, bonis cibarijs, & uino quidem mediocri, non tamen nimis tenui. Non comedat sine fame, nec inter cœnam & prandium, & quantum potest, fugiat cruditates.

Linimentum pro uentriculo, cuidam, qui exiccari toto corpore, & ad hecticam declinare uidebatur, ordinatum.

℞. Olei amygdalarum dulcium
Medullæ cruris uituli ana ℥ 1.
Mastiches ʒ iij.
Caryophyllorum. ʒ s.

Misce, & fiat linimentum pro stomacho, addendo modicum ceræ.

Alterum.

Carnes dactylorum contusæ, exprimantur, & succus unà cum puluere Mastiches, Caryophyllorum, Galangæ, incorporentur cum oleo Chamæmelino, & Maluatico, uel alio uino bono, fiat in forma linimenti, quo inungatur regio uentriculi, ita ut non tangatur hepar.

De uentriculi magna imbecillitate.

Consilium CXLIII.



ONACHVS quidam iuuenis ex studijs, & sua illa uictus ratione, nocturnis uigilijs quoque, inciderat in magnam membrorum naturalium, & præcipue uentriculi imbecillitatem, ita ut flatus generaret plurimos, excitantes illi acerbissimos, & quandoque etiam colicis similes dolores, quibus sæpissime affligebatur toto triennio, colorem nihilominus bonum habebat, qui hepar calidius esse satis ostendebat. Montanus hæc ei ordinauit.

℞. Specierum hieræ simpl. ʒ 2.
Mellis rosati q. s.

Ad bolum conficiendum, sumatur mane horis tribus ante prandium. Die autem immediate sequenti incipiat sumere syrupos infrascriptos.

℞. Mellis rosati, syrup. Absinth. ana ℥ 1.
Aquæ Cichorij ℥ 3.

Misce pro uno, & pro alijs similiter. Post ultimum syrupum die sequenti sumat infrascriptam medicinam.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.

Cum saccharo fiat bolus, sumatur in aurora cum custodia. Deinde

℞. Sacchari rosati ℥ 2.
Specierum arom. rosat. ʒ 1.

 Misce,

Miſce, & ſumat ℥ s. ex hac confectione ſingulis uicibus hora una ante prandium, ſumat, incipiendo à die immediate ſequenti, medicinam. Poſt accedat ad potum aquarum Aponenſium, & bibat de aqua 12. uſqꝫ ad 14. calices, nec ſubſequentem, niſi priorem antea per urinam aut ſeceſſum die præcedenti, aut nocte reddiderit, bibat. ſumat autem mane in aurora leuiter deambulando. Vino utatur albo, & paucifero. A ſtudijs intempeſtiuis caueat. Victus ratione conuenienti utatur, abſtineat à cæpis, allijs, tortis ſeu placentis, piſcibus, leguminibus, & alijs quæ flatus generant, & uentriculo aduerſantur. Medici calida exhibuerant, & Cinamomo plurimum uti iuſſerant. Id Montanus prohibuit, & omnino à calidis abſtinere iuſsit, ne inflammato hepate incidat in melancholiam hypochondriacam, quæ hac ratione fieri ſolet. Pro roboratione uentriculi. Myrobalanos Chebulos ſumat ſæpius, & lignum Aloes puluer. in rotulas factum, & parum Rhabarbari, maſticetur mane & poſtea abluatur os uino Maluatico.

De debilitate membrorum naturalium, & præſertim uentriculi.

Conſilium CXLIIII.



CLARISS. Doctores, cum ſimus conſulturi pro hoc iuuene nobiliſsimo, multa dicemus in hoc caſu profutura etiam ſcholaribus, & ita utriſqꝫ proderimus. Virtutes corporis in hoc omnes ſunt læſæ, ita, ut uix diſtinguere poſsimus operationes læſas à morbis. Nam naturalis non concoquit, neqꝫ expultrix expellit, ſicut debebat, ſentit rugitus, uirtus præterea diſtributiua eſt læſa, quod ſentit ſtatim poſt cibum ſumptum, atqꝫ ita omnes operationes ſunt læſæ, appetit enim parum uel nihil. Animalis multifariam læditur. Imaginatur ea, quæ non debet, & timet, quæ non oportet timere. Motiuæ quoqꝫ ſunt debiles. Vitales etiam læſæ ſunt. Timor enim oritur in corde, ſicut & ira. Videtis igitur omnes operationes læſas in hoc corpore, ita ut partim corruptæ ſint, partim diminutæ. Ardorem percipit circa partem dextram, euomit præter naturam biliosa & amara. Sequuntur multa accidentia, amaritudo atqꝫ ſitis poſt cibum, difficultas anhelitus. Hæc ſunt ſymptomata, ratione quorum nos conuocauit, ut conſuleremus. Nos igitur in primis exquiremus cauſas ſymptomatum, ex quibus innoteſcit morbus. Et quia morbus non curatur, niſi lapſus morbi cognoſcatur, neceſſe eſt primo inquirere temperaturã membrorum principalium, uidelicet cordis, hepatis, & cerebri. Et fortaſsis hepar erit nobis inſtar omnium, ac maxime facit ad cognitionem reliquorum, cum omnia ex hepate nutrimentum ſumant. Non autem noui eum tempore ſanitatis, ſed color niger indicat hepatis caliditatem, perpetuo habet flatus in uentriculo, ſcitis autem prouenire eos à calore diminuto. Eſt igitur primo uentriculus frigidus: cerebri autem temperatura, an calida ſit, uel frigida non poſſumus iudicare. Non enim nouimus certo aliquam operationem. Redundauit catarrho, & â cauſis alterantibus extrinſecis facile potuit affici, pedes ambulauit ex Francia in Italiam, cum nõ eſſet aſſuetus. Cibo & potu male uſus, ſolet aquam bibere, bibit uina Gallica, quæ maxime ſunt nocentia. Hinc in uentriculo dominatur frigiditas & ſiccitas. Studijs etiam præter naturam ſeſe applicat. Et conſecutus eſt ex his cauſis & accedentibus alijs, quòd non excernit, ſed habet aluum aſtrictam. Potuit id primum contingere ex parte fęcum, & uirtutis etiam, nam illæ exiccatæ ſunt, & pituita craſsior circa illas, retinet eas. Non appetit, licet frigiditas augeat appetentiam, humor tamen frigidus excitat nauſeam potius. Temperatura igitur frigida & ſicca eſt, quæ notabiliter lædit operationes. Eſt enim penitus oppoſita calido & humido. Non retinet, lib. 3. de cauſis ſymptomatis, ubi loquitur de ſignis, quæ ſequuntur uitium recentricis, quæ duo ſunt, nempe, quando non retinet tantum, quantum oportet, & quando non amplectitur, ſicut debet. Quando hæc fiunt, ſequuntur

rugitus,



rugitus, flatus quoq; & pondus etiam, quæ indicant uirtutem retentricem diminutam. Postea ad uirtutem distributiuam, non fit distributio, quia manifestissimæ sunt tensiones in regionibus hepatis. Illud enim considerandum, quòd tensio necessario indicat obstructionem. Ex obstructionibus sequuntur malæ distributiones, inflaturq; uenter, ut percipiunt hi, qui habent obstructiones. Non percipit nutrimentum ex ipso cibo, etiamsi plurimum studeant comedere, quod ideo fit, quia non distribuitur, & dum sumpsit cibum, percipit difficultatem anhelitus. Id fit, cum cibus cum phlegmate miscetur, flatuatur, & ita comprimitur Diaphragma. Amaritudinem quoq; oris percipit, quia uapores calidi & biliosi ascendunt ad os. Hactenus uidimus, quòd catalogus omnium horum proueniat ex mala temperatura frigida, & sicca uentriculi. Accedit caliditas percepta in dextra parte super hepar, quæ hinc incœpit, quòd biberit uinum absinthites, cum Cinamomo in maxima copia, quia facta calefactione excedente in hepate ascendunt uapores, qui faciunt timores, eo quòd obstruantur uenæ Mesaraicæ. Illa actio læsa in uirtute motiua, quòd piger est ad motum, & motus tardus, prouenit, uel quia impedimentum est in musculis, uel in principio, ut cum impediuntur spiritus. Spiritus autem impediuntur, quando pituita in medio est, sicut lumen solis impeditur à nubibus. Sed cur magis in sinistra parte? quia in ea parte fuit semper imbecillitas maior. Non autem percipit ægritudinem, sed impedimenta actionum. Et ita tandem concludimus esse in membris naturalibus, præcipue frigiditatem & siccitatem, essentialiter existentem in uentriculo, ad quam multiplicatur humor pituitosus.

PROGNOSTICVM. Si fuerit una intemperies sola in aliquo, est curabilis quidem, si autem duæ sunt complicatæ, incurabiles efficientur. Longe autem facilius est exiccare humidum, quàm humectare siccum, & præsertim in uentriculo, qui est membranosus. Poterit igitur præseruari, non autem curari absolute.

CVRA. Quantum ad præseruationem, quia curari non potest, lapsus tamen hepatis calidus, poterit facilius emendari. Pro huius igitur alteratione curam habere debemus, circa rationem uictus. Si enim ea utatur debito modo, facile reducetur ad temperamentum, si dimittet uidelicet illa calefacientia, & adurentia. Vtatur cibis ijs, qui sunt facilis concoctionis, ut sunt pulli, auiculæ, iuscula, quæ tamen non sint nimis pinguia. In hac re dubium magnum. Ex quo præter omnem suam consuetudinem incœpit, ut bibat uinum, utrum debeat redire ad aquam. Vtrinq; sunt rationes. Quia dum biberet aquam, bene se habuit, dum biberet uinum, semper male. Habet præterea hepar calidum, unde plurimi ascendunt uapores ad caput, & fit debilis ille motus, & alteratur ab aqua temperatura hepatis. Ex altera parte est debilitas uentriculi, qui adhuc magis refrigeratur. Et quia eam quatuor annis bibit, & est assuetus, ego nollem ut biberet uinum tale, quale hactenus bibit, sed tale quale Galenus exhibuit suis ęgris, quod est maxime lymphatum, clarum, & tamen minime astringens. Fiat præterea bolus ex hieræ ℈ 1. Cassiæ ʒ 6. & exhibeatur alternis diebus, uel semel in septimana. Ab alijs medicinis omnibus, syrupis, & potionibus abstinere uellem.

De stomachi anxietate, & morbo Gallico pro sexagenario Anno 1550. 18. Martij.

Consilium CXLV.

Larifs. Doctores, ut conueniamus in ratione exhibendi remedia, quibus sanitatem huius uiri restituere conamur, cũ audio Exc. uest. animũ suum ad hoc inclinare, ut sumat decoctum ligni, in quo & ipse totam spem curationis ponit, ego quoq; confido, quòd hoc solo decocto curabitur, debito modo assumpto. Vt igitur quod cõclusum est, à me ratione ostẽdatur, oportet primo de ægritudine loqui. Laborat aũt iste Mag. Vir duabus dispositionibus

præter

præter naturam: una est morbus Gallicus, qui licet uideatur delitescere, semper tamen eius aliqua uestigia se ostendunt. Sed illud præcipuum, de quo conqueritur, est affectio uentriculi, post enim assumptum cibum patitur stomachicam passionem, & anxietatem. De qua re, ut par est, cum maxime sit solicitus, petit à nobis auxilium. De utrisque uerò affectibus agendum. De morbo Gallico nihil aliud dicam, cum constet quas causas habeat. Loquendum igitur tantum de dispositione uentriculi, unde possit fieri. Duo igitur hic sunt quærenda, primo in quo loco uentriculi uideatur esse affectus, an circa os uentriculi, an circa fundum eius. Secundo quis affectus sit, qui morbum ipsum faciat, utrum mala complexio, an mala compositio, uel soluta unitas. Ista sunt consideranda à me, si secundum rationem debeo concludere, quid illi conueniat. Dicam unum, cum considero omnia quæcunque audiui recitata, tum ab ipso, tum ab excell. uest. & omnia simul confero, uidetur mihi, quòd primo locus proprius, ubi sit affectus principalis, nequaquam sit os uentriculi, imò quantum in seipso est, bene ualeat, & si patitur aliquid, patitur potius per consensum. Credo ergo affectum esse circa fundum uentriculi, & dicam coniecturas, quare ita sentiam. Deinde credo circa fundum non esse malam compositionem, neque obstructionem, neque aliud, quod possit referri ad malam compositionem principaliter, sed quòd mala complexio ibi existat. quæ nam illa? Nam primo uidetur, si nos referimus causam istius intemperiei ad frigiditatem principaliter, hoc non posse ita sustineri. Video enim quòd laborat in concoctione, & maximam habet anxietatem, nihilominus bene nutritur. generat bonum sanguinem, quia habet bonum colorem, non multiplicantur humores crudi, non conqueritur de aliqua re, propter quã aggregentur cruditates. Hoc autem est perpetuum Galeno teste, ubi prima concoctio in uentriculo propter frigiditatem non potest perfici omnino, quod non emendetur in secunda, quæ fit in hepate etiam bene disposito. Cum igitur uideam in hoc corpore generari sanguinem laudabilem, sanitatem perfectam, & plus quàm huic ætati conueniat, non dixerim frigiditatem esse principaliter in uentriculo, ratione cuius hæc incommoda sequantur: quia uidetur rationi consentaneum, quòd plurimi crudi humores deberent generari propter frigiditatem, præcipue cum uideamus hoc proprium non adesse, uidelicet quòd infœliciter concoquat, nam statim facies decolorata ostenderet affectionem uentriculi. Ergo per ea inuestigari oportet, utrum sit aliqua alia intemperies causa huius affectus, præter frigiditatem. Inclino animum ad hoc, intemperiem esse principalem causam huius affectus, eamque esse humidam circa fundum uentriculi. Affero huius rationem, quòd humiditas peccet, non ita tamen, ut non consequatur frigiditas illam humiditatem, humiditas enim obtundit caliditatem. Quod signum est, quòd humiditas causa sit? quoniam humiditas ipsa hoc facit, ut uentriculus nõ possit bene amplecti, nec continere cibum, sicut oportet, nam ad bonum amplexum requiritur siccitas moderata: huius enim est constringere, sicut humiditatis superfluæ relaxare. Vnde habes hoc? ab anxietate, quam ipse dicit se sentire: percipit enim grauitatem post cibum, & ait se non posse tolerare cibum, postquam eum assumpsit, non est quod tarde concoquat, sed grauat quod male fertur onus. Est ergo illud Galeni 3. de causis symptom. ubi loquitur de ista molestia in concoctione, quando cibus male fertur in uentriculo, & dicit ibi causam esse immediatam, quia uentriculus non amplectitur cibum, unde sequitur molestia in concoctione, & ubi non recte continetur cibus, non recte potest concoqui, ex quo sequuntur rugitus, flatus, qui dum ascendunt ad os uentriculi, faciunt, ut percipiat primo caliditatem circa os uentriculi, qui postea flatus à fortitudine oris retruduntur ad fundum stomachi, unde circumuoluuntur isti flatus. Ergo propter istam humiditatem existentem in fundo uentriculi cibus non bene continetur, propterea fiunt flatus, & rugitus, quia calor innatus, quamuis in seipso bene concoquit, non potest tamen concoquere, sicut oportet, quoniam uentriculus nõ potest cibum amplecti, sicut debet. Ac quòd res hoc modo se habeat, sequuntur postea nonnulla signa. Primo est illud, quòd ipse dicit, se edere multos flatus, nullum tamen per superius, tantummodo per inferius. Et hoc est unum, quòd potius in fundo uentriculi est affectio.

Descendit enim flatus ad partes inferiores non ad superiores. Est aliud signum: dicit, quòd quando quiescit, non uidetur affligi, nisi parum admodum, sed affligitur quando mouetur, & quo intensius mouetur, eo magis affligitur, cuius signum quoq; est, quia cibus non potest concoqui à uentriculo, quia non amplectitur, & dum quiescit, melius amplectitur, & melius concoquitur cibus. Quòd si esset ratione frigiditatis affectio ista, potius à motu adiuuaretur concoctio, quia ex motu augetur calor, sed hic contrarium accidit, quoniam ex motu sæuiora sequuntur symptomata. Audio etiam, quòd iste nobilis uir multas egerat humiditates. Et ita omnia signa uidentur potius attestari humiditatem quàm frigiditatem. Et quòd illa sit potissima causa huius dispositionis, deinde ipsa temperatura, hoc idem uidetur testari. Est enim humidum corpus, & etiamsi caliditatem habeat, habet etiam non minorem frigiditatem, quia pingue olim fuit, nunc uero arefactum magis, quàm prius, cum deficiat circa cibum, quòd parum comedat, cum antea bis in die comedere consueuerit. Sed hic difficultas est, cum humiditas, & non frigiditas principaliter hic peccet, non immerito aliquis quærere posset. Vnde est illa fames, de qua loquitur? nihil enim magis extinguit famem, quàm humiditas. Facile hoc soluitur, nam cum in ore uentriculi circa quod fit fames, non sit affectus ille, sed in fundo, non propterea necesse est, ut afficiatur locus, in quo propria passio famis. Et ideo bene adhuc consistit, quòd humiditas sit in fundo, & tamen nihilominus sentiat famem, & naturalem: cum enim hepar admodum calidum habeat, quod plurimum absumit, ideo indiget multo cibo, præsertim cum etiam assuetus sit tali cibo uti, cumq; non habeat cibum idoneum, necessarium est, ut famescat. Vnde dicit quando parum cibi mane sumpserit, ualde famescit, & quasi rabie quadam afficitur, quia est inanitio, quæ facit famem. Appetit ergo cibum, quia indiget eo. Sum igitur adhuc eius sententiæ, quòd humiditas potius sit causa huius affectus, quàm frigiditas, licet consecutiue cum tanta humiditate calor quoq; sit diminutus, non in se, sed quia humiditas ipsum obtundit. Hæc satis, quantum ad debilitatem uentriculi, tam ad causam eius, quàm ad ægritudinem. Quantum ad morbum Gallicum, nihil de eo dicam, quoniam non curatur ille nisi suo antidoto, & ideo cum appareant eius uestigia, ualde est aduertendum, ne alijs ægritudinibus associetur: associatur autem ferè omnibus, ac illas longas, ac pertinaces ad curandum reddit. Contra fieret cæteris paribus, ubi non adesset morbus Gallicus. Et propterea de hoc morbo admodum debemus esse soliciti, etiamsi præcipua quæstio sit de affectione uentriculi.

DE PROGNOSTICO nihil aliud dixero. Si uolet curari, quotuplex erit curatio? Vna debetur morbo præsenti, altera futuro, quæ potius præseruatio est, nam, ut audio aliàs curatus fuit ante septem & octo menses, non tamen præseruatus. In curatione duo facienda sunt: primum, ut curetur à præsenti ægritudine, qua laborat: secundum, ut præseruetur, ne amplius in eam incidat. Prius tamen, quàm ad hæc ueniam, unum dicam, quòd inter reliqua signa, quæ faciunt me credere humidam intemperiem in uentriculo esse, fuit assumptio decocti ligni, quia illa assumptio maximam uim habet exiccandi, est enim ualde siccum, & non ita calidum ut siccum, propter partes terrestres plurimas. Ex illo igitur exiccatus fuit uentriculus, & sanus tam diu uixit, quàm diu fuit inanita humiditas propter decoctum ligni: si autem intemperies fuisset frigida, propter decoctum ligni uentriculus frigidior esset factus, & ex hac assumptione potius deterior esset effectus. His ita se habentibus, quomodo curanda præsens ægritudo? Dico, quòd non erit efficacius remedium, quàm decoctum ligni. Primo enim de suspitione morbi Gallici non est dubium, quòd nullo alio quàm hoc solo decocto curari poterit. Secundo, cum sit humiditas superflua in uentriculo, nemini est dubium, quòd exiccabitur hoc decocto. Ergo decoctum hoc duas respiciet ægritudines. Purgarem quidem corpus ante eius exhibitionem, sed benigne, non purgantibus illis medicinis, quæ solent præmitti morbo Gallico. Essem contentus lenitione & syrupis, ut de Absinthio, Oxymelle simplici, & quiescerem inter duos syrupos, ad præparationem ipsius uentriculi. Decoctum cum quo dari debent syrupi,

posset

posset esse ex Cichorio & Absinthio, si uellet tolerare propter amaritudinem, sed non curo multum de aquis, quia sufficeret syrupus solus, propter maiorem moram, quam in uentriculo faceret, quàm aqua, quæ cito penetrat. Postea purgabitur cum rebus benedictis, in quibus nulla essent scammoniata, uel solutiua, sed cum Rhabarbaro. Facta purgatione, accederem ad decoctum ligni. Iniungerem leuem diætam, ut comederet carnes hœdi, uel caponum, & in modica quantitate. Biberet uinum pauciferum, non cum aqua ligni commixtũ, quia ipsum destrueret. Vbi erit postea curatus à morbo Gallico, si uellet sustinere sanitatem suam, & eam conseruare, uteretur alio regimine, & penitus abstineret à coitu, quo nihil magis uentriculum debilitat, & in alijs rebus non naturalibus haberet optimam rationem.

De uomitu Cholerico, cum singultu.

Consilium CXLVI.



HISTORIA morbi à Frisimelica recitata. Habemus ægrum in ætate cõsistente, temperaturæ calidæ & siccæ, qui laborat uomitu, & nausea: uomit materiam cholericam adustam, tendentem ad nigredinem interdum. Iracundia uehemens est. Incidit in hunc morbum ex potu Maluatici, unde crediderim inflammatum iecur generare plurimum bilis, & adurere sanguinem, ob id etiam uentriculus debilior, adeò uti ex consensu nonnunquam incidat in syncopas. Non habuit beneficium uentris, cum tamen sint exhibitæ pilulæ & clysteria. Primo uelim soluere aluum cum clystere leuiori ex oleo, melle rosato, uel saccharo, atq; electuario aliquo, Diaphænic. uel Cassiæ, idq; pro euacuatione, & diuersione. Secundo pro refrigeratione hepatis, darem syrupum de Endiuia, cum decocto Endiuiæ. Cibũ instituerem leuem, panẽ lotum cũ contuso, ut cõsulatur uirtuti.

MONTANVS: Constat hic esse maximum uomitum materiæ biliosæ, pituitosæ, atq; etiam adusti humoris, ut ex colore apparet, quem aliquando nigrum esse aiunt: primo uiscosa, acria, & amara uomuit. Estq; hic morbus species quædam cholericæ passionis, in qua tantum raptus materiæ est ad orificium uentriculi. Ortus autem est à suis causis, ab hepatis caliditate, quod primum in seipso tale fuit. Est enim biliosus ualde, deinde etiam propter inordinatam uictus rationem, & accidentia animi grauissima. Bilis acuta est, quia facilime, & præter omnem rationem irascitur. Egessit primo humores acres, admixtos plurimæ pituitæ, si sinceri fuissent, & atri, fortasse lethale esset, ut & Hippocrates ostendit, præsertim in uomitu. Sed salus eius fuit, quòd esset admixta cum plurima pituita, & quidem ita admixta, ut tota illi esset unita, atq; hoc modo obtunderet penitus acrimoniam humorum illorum malignorum. Et cum egesserit plurimam materiam, nihilominus tamen patitur etiam singultum, qui, sicut scitis, non tantum fit ex repletione, sed etiam ex acrimonia, sicut & Galenus recitat se sæpe habuisse singultum ex commestione piperis. Quare ex singultu etiam colligimus acrimoniam humorum in uentriculo concentorum.

CVRA. Iuberem, ut pararetur, & nunquam deficeret ius gallinæ pinguioris, uel pullastri, quod tantum non esset gallus, sed gallina, uel capo, & tale ius biberet continuo pro siti quantum uellet, & si uomeret, rebiberet, alterabit enim & rectificabit humores, & bibat quantum potest. Cibus sit Chondrus, id est, far bene coctum, uel oryza, quæ decoquantur, ut Galenus iubet, cum frusto Citonei, uel mali Granati, ut obtundatur acrimonia humorum, uel ptisana, uel oryza cum iure pulli pingui. Hodie quia nimis tardum est, fiat panatella, & habeat prodium pulli, quo nihil præstantius in passione cholerica, alterat, obtundit acrimoniam humorum, abluit & rectificat. Si modo cras uoletis dare syrupos de Endiuia, rosis, Cichorio, aut talia quædam quæ aperiant obstructiones, & diuertant per urinam, non improbo, sed nunc bibat ius pulli. Vespe ri postea hæc ordinauit:

℞. Flo-

℞. Florum Chamæmel. M 2.
Rosarum M s.
Seminis fœnugræci
Seminis Lini ana ℥ s.
Anethi M 1.

Bulliant in uino & aqua ana partes æquales ad tertias, & cum spongia fiat fomentatio.

Item:

℞. Olei Chamæmelini ℥ 2.
Mastiches
Rosati completi ana ℥ s.

Cum modico cæræ fiat linimentum pro stomacho. Altera die cum uomitus perdurasset, & singultus etiam, & per clystere educta esset materia uiscosa, & uiridis seu bilis uitellina: Montanus, qui materiam non tantum in uentriculo contineri, aut cauitatibus eius adhærere suspicabatur, sed intra tunicas imbibitam maxime circa os uentriculi, & heterogeneam, ideo Hiera eam educere uoluit, quæ ad hoc ualet mirabiliter, & addidit Cassiam pro euacuandis humoribus crassioribus, & temperanda mordacitate, si qua est in Aloe, & acrimonia specierum.

℞. Specierum Hieræ ʒ 2.
Florum cassiæ ℥ s.

Misceatur cum saccharo, fiat bolus, sumendus media hora ante prandium. Et uesperi perdurante uomitu ordinatus syrupus.

℞. Syrupi de Endiuia ℥ 5.
De Absinthio ℥ 3.

Misce, sumat lambendo, cum cochleari sæpius. Et fuit reiteratus clyster, qualis heri datus.

℞. Aquam decoctionis Coriandri, & pro qualibet libra aquæ ℥ 2.
Granatorum uini
Oxymellis simplicis ℥ s.

Pro potu. Voluit uti uictu tenui. Laudauit præcipue chondrum. In tota Italia dixit uinum non esse peius Marzamino, propter uarias eius facultates, astringit, est dulce, acerbum & crassum. Vinum Granatorum optimum aiebat in deliquijs ex morsu stomachi.

De uentriculi dolore, colico & Diarrhea.

Consilium CXLVII.



IVIS nobilis Patauinus, Doctorem ad se accersitum miserat, qui de eius constitutione ita nobiscum commentabatur: Complexio eius est calida & humida, ut ad oculum apparet: nec dum annum quadragesimum, ut opinor, egressus est. Is iam inde usq; ab ineunte ætate uarie se exercuit, nec quicquam minus potuit, quàm in ocio transigere ætatem, quare in militiam profectus stipendia diu fecit. Ab hinc annis duobus exercitia primum omisit, & ocio summo se dedidit corrumpendum: quare etiam homo iste uarijs est mutationibus obnoxius. Nuper dolore uentriculi laborauit, & colico, ex quibus iuuante diuina clementia conualuit. Nunc uero de lapide renum & dolore haud mediocri conqueritur. Atq; altera iam dies est, ex quo fluxu uentris laborare cœpit, & quemadmodum uidetur, deijcit crassam pituitam cum bile ex clysteri, quo materiam peccantem moui. Præscripsi deinde diætam optimam, ac inunxi uentriculum oleo mastichino. Sed quia omnis materia nec dum excreta erat, sequebatur uentris rugitus, & dolores

alijs; quare clystere ordinaui ex hordei decocto, cũ melle rosato solo. Ad hęc mala acces sere etiã dolor, uigiliæ, sitis. Sed quem discursum quis habere posset in hoc casu? Tria aũt in primis sunt consideranda, quod passim Gale. inculcat: Res naturales, præter na turales, & aër ambiens. Alijs omissis consideremus symptomata, quæ primũ conside randa ueniũt, & nos in cognitionem tũ morbi, tum causarũ inducunt. Symptomata ue rò sunt, dolor uentriculi, & colicus, ex intemperatura nimirum, cũ materia scilicet eò delegata, quia egerebat copiose, propterea quòd non exerceretur ut antea, & ideo co piosa & crassa egerebat. Deinde fluxus uentris est symptoma, quia exiens est mutatũ: atq; is est diarrhicus. De lienterico Galenus multa, 5. Aphoris. 1. Et lientericum non esse, uel ex eo constat, quòd non inconcocta, neq; diminute concocta egerat. Incon coctiones & cruditates hic dicimus, uel quòd non digestæ sint materiæ, uel concoctio ni contrariæ. At iste fluxus promanat ex multitudine materiæ, quæ corrupta est, & quia multa, & quia calor naturalis imbecillus. Imbecillus uero est calor naturalis factus, ob omissa exercitia, quæ eum uel sola accendunt: deinde quia in hac declinandi est æta te. Postremo, quòd ea superfluitatum excretio non fiat, quæ olim stantibus exercitijs fuit ob calorem uegetum. Sed dicat aliquis, quomodo corrupta sunt excrementa, cum non fœteant? Non fœtent, quia non admodum sunt adustæ fæces: corrupta uerò à fri giditate positiua, quæ corruptionis non minus est causa quàm calor extraneus. Hinc illud quoq; est, quòd albescant, & sint spumosa aliquantulum. Atq; eadem nunc est cau sa lapidis: nam calculi aut congeruntur à calore, aut quia materia crassa congeritur. Quid igitur faciendum? Tria potissimum: euacuandum est corpus primum, deinde membra sunt alteranda: tertio præcipienda sunt illi usitata exercitia. Membra autem alterari non possunt, nisi corpus prius purgatum sit: itaq; uentriculum roborabo inun ctione oleorum, mastichino, nardino, quibus addam etiam rosatum, propter corporis temperaturam. Cessante uentriculi dolore, obstructiones ut tollam, summa ope nitar: id autem fiet syrupo de cichorea & betonica, quia materiæ frigidæ: atq; hac de causa acetosis supersedebo. Deinde curabo purgari uberius corpus, aut hiera, aut alephan ginis, quibus addam aut aureas, aut cochias, pro ut materia fuerit pituitosa. Post hæc al terationi ipsius uentriculi intendam, & dabo:

℞.	Diacalamenthi	℥ 2.
	Aromatici rosati	℥ 1.

Quod reliquum est, repetat sua exercitia, aut utatur diæta attenuante, id est, cali da & sicca, & uescatur auibus paruis, & sæpe hauriat oxymel.

De uentriculi imbecillitate, dolore ac flatu, cum multis alijs symptomatis, pro Illustri Hispano.

Consilium CXLVIII.



OMnia symptomata uel accidentia, de quibus conqueritur Illust. D. iudi cio meo, ad causas intrinsecas duas sunt redigenda. Quæ tamen causæ fo mentũ incrementumq; à causis extrinsecis nactæ sunt, & continue nan ciscuntur. Interiores ergo causæ sunt: frigiditas uentriculi maior quàm expedit, & excessus caliditatis in hepate & renibus, & toto uenarum ambitu. Ex his duabus causis efficitur, ut prima coctio sit diminuta & pituita, quan titate & qualitate excedens dominetur, colligaturq; in uentriculo, & subinde distribua tur, primo ad uenas mesaraicas, & deinde hepar, ibiq; plures uariasq; efficiat obstru ctiones. excessus autem caliditatis in hepate & amplitudine uasorum, quæ necessario talem temperaturam consequitur, multiplicat sanguinẽ, bilemq; adustam, ac præterea pituitæ partem distributam, crassiorem calidioremq; reddit. Cũ igitur massa sanguinis

expur

expurgatur, attrahiturq; serosa humiditas ad renes, prompte simul excernuntur ex occasione amplitudinis uenarum, reliquæ quoq; superfluitates pituitosæ & adustæ: dumq; in renum angustijs immorantur, ulterius aduruntur, unde & calculi arenæq; plurimæ generantur, quæ postea per urinarios meatus ad uesicam delatæ, & confertim ad ceruicem ipsius infarctæ ita occludunt meatum alioqui angustum, ut interim urina prorsus retineatur tam diu, quam diu plurima urinæ copia impetu facto erumpat, sed antequam erumpat, dolor circa illas partes excitatur, & arenularum asperitate & acrimonia, dolorq; ille maior & minor efficitur, prout etiam excrementa illa retenta, quantitate plura aut pauciora sunt & mitiora. Pituita autem in uentriculo collecta, & occlusa in uenis mesaraicis dum intumescit, & in spiritus flatuosos uertitur à calore agitata, uarios affectus producit. Nam ubi spiritus inter tunicas cum uentriculi tum intestinorum reculditur, dolores excitat uel colicos uel cœliacos, pro ut uel uentriculũ, uel intestina occupauerit, pars uero eiusdem spiritus, quæ repente & confertim traducta per hepar ad renes detruditur, dolores excitat nephriticos, modo in dextro modo in sinistro rene, frequentius tamen in sinistro, quoniam pars illa imbecillior est: qui ubi amplior maiorq; efficitur, communicat etiam & protruditur usq; ad spatulam humerosq; eiusdem lateris, obseruata rectitudine transitus, siue neruos ibi existentes, siue uenas aut arterias, aut etiam ista omnia simul occupauerit, ubi uero spiritus ille, & uapor ad superiores partes confertim detruditur, suffocationes efficit maiores uel minores, pro ut maior uel minor copia uaporum fuerit. Quod autem huius suffocationis causa ad dictos uapores sit referenda, præter alias rationes hoc maximo iudicio comprobatur: quoniam sicut uelocissime inuadit, ita etiam uelocissime resoluitur, quod quidem est flatuosæ materiæ propriũ non corpulentæ & crassæ: cui etiam rei adstipulatur prima illa origo suffocationis, quæ inuasit à commestione lacticiniorum, & uini diluti, cum oliuis, quæ omnia proculdubio spirituosa admodum flatulentaq; sunt cibaria: neq; ratio aliunde petenda est podagrici doloris, dextri pedis pollicẽ occupantis, quam ab illis prioribus duabus causis, frigiditate scilicet uentriculi pituitam generantis, & caliditate hepatis in quo bilis generatur, ex quo uiæ & meatus ampli progrediuntur, per quos cõmode possit transire materia: consentaneum autem rationi est, ut crassior quidem humor ad pedes deorsum descendat, leuior autem & flatuosior superiores magis partes appetat: quod autem magis occupet pedem dextrum quàm sinistrum, causa est, quoniam ab hepate per uenas talis materia descendit, unde seruata rectitudine, quæ naturæ familiarissima est: dextram potius partem quàm sinistram inuadit. Hæ sunt causæ intrinsecæ omnium horum symptomatum, quæ morbi ab Illust. D. appellantur numero 8. urinæ quædam suppressio & ardor. Secundo, suffocatio nocturno tempore à primo somno repente occupãs. Tertio, dolor renis pręcipue sinistri. Quarto, dolor spatulæ sinistræ. Quinto, dolor uentriculi. Sexto, uentositas & oppilatio, ut ipse uocat, quæ uidetur permanere in fundo uentriculi, & colo intestino. Septimo, continua stomachi imbecillitas. Octauo, dolor podagricus remissus in pollice pedis dextri. Istæ autem duæ causæ quas intrinsecas diximus, plurimum adiuuantur & fouentur à causis extrinsecis male applicatis, ut aëre, cibo & potu, exercitio incongruo, uenere, & reliquis alijs cognatis, utrum autem frigiditas uentriculi, quam prædiximus & hepatis caliditas, fuerint Dominationi suæ cognati, & naturales affectus an aduentitij: De hepate quidẽ facile dixerim caliditatem esse cognatam. De uentriculo autem non ita constat, potuit enim facile cum propter uehementia studia literarũ, tum propter uenerem, aut propter alias immodicas mutationes, quæ frequentissime in humana uita cõtingunt, præcipue quæ libera non est, sed negocijs rebusq; agendis addicta, ad talem intemperiem deduci. Hæc igitur dicta sint de causis illorũ omnium symptomatũ, tam intrinsecis quàm extrinsecis, superest nunc, ut de præseruatione futurorum agatur, & de curatione præsentium, & quoniam ut sententia Galeni est ijsdem fere remedijs præsentem morbum curamus, quibus à futuris præseruamus, ideo maxima ex parte, quæ de præseruatione dicentur, ad curationem transferri poterunt: fiet potissime præseruatio cum his quæ

calorem innatum conſeruant, quo totum animal gubernatur, neq; enim excedere poteſt in eo corpore, ubi calor naturalis dominatur, alicuius membri uel caliditas uel frigiditas. calor innatus conſeruabitur, ſi recta ratio in ſex rebus extrinſecis occurrentibus obſeruabitur. Primo igitur cauebit Illuſt. D. ab omni aëris exceſſu ſiue calido ſiue frigido: frigidus intemperiem uentriculi & cerebri augebit, calidus hepatis, renum & uenarum: & eadem omnino ratio eſt de cibis ſeu calidis ſeu frigidis. Labores uero atq; animi accidentia ſi moderata fuerint, calorem naturalem excitabunt, concoctiones diſtributionesq; adiuuabunt: ſi deficient, torpidum frigidumq; totum corpus efficient, ſi exuperabunt, primo quidem calor igneus excitabitur, & naturalis diminuetur, poſtea uero ubi maior fuerit exuperantia, calor etiam igneus reſoluetur, & torpida ſuccedet frigiditas. Ergo in omnibus exceſſus eſt uitandus. A ſomno meridiano quàm maxime oportet abſtinere, inde enim caput repletur, deſtillatiões excitantur, unde poſtea Illuſt. D. affectus foueri, adaugeriq; poſsint. Egeſtiones alui quam maxime ſunt procurandę, inde enim auerſio ad contrarias partes, ac pręterea euacuatio excrementorũ paratur, ad hanc lenitionem ſumme probauerim frequentem uſum Hieræ ſimplicis Gal. de 6. reb. Nã ex hac uentriculus roborabitur, obſtructiones aperientur, hepar euentabitur, excrementa ſimul auertentur, & per inferiora ducentur, quæ omnia in hoc corpore à nobis quam maxime ſunt expetenda. Erit uſus Hieræ ut accipiat ʒ 1. in catapotij formam redactam, hora ante cœnam, bis in ſeptimana, ſed & aſſumptio Terebinthinę uel Laracinæ lotæ, totidem quidem uicibus, ſed horis ſumendi immutatis, mane enim aſſumi ſolet 3. horis ante prandium, aſſumendi quantitas circiter ʒ 2. Hæc in alijs quidem non inferior hiera, in uentriculo tamen corroborando longe imbecillior. Quantũ uero ad nutrimentorũ ſubſtantiam, etiam me tacente intelligendum arbitror, ut cibos potusq; eligat optimi ſucci, non facile corruptibiles, & qui citiſsime concoquantur, diſtribuanturq;, tales ſunt carnes hœdorũ, caſtratorum iuuenum, uitulorum lactantium, pullorum atq; auium campeſtrium iuniorum, quales perdices ſunt, phaſiani & paſſerculorum omniũ montana genera: Turdi etiam, ficedulę & columbarum pulli non ſunt aſpernandi. A piſcibus abſtinendum conſulo, à lacticinijs, à paſtilibus, à leguminibus, à carnibus antiquis & ſalitis, ab ouis uel duris, uel antiquis, uel ſartagine decoctis, ab acetarijs crudis abhorreat, ſed præcipue à ciborum uarietate, imô unico cibo contentus ſit, cruditatem etiam effugiat, nihil enim ea peſtilentius. A Germanicis compotationibus commeſſationibusq; quam maxime abſtineat, uinũ uero eligat purũ, ſubtile, lucidum, colore mediocre inter nigrũ & album, minime acerbum, ſed neq; dulce, medij enim ſaporis, coloris, & potentiæ eſſe oportet, quod etiam parce bibat, & inter prandium & cœnam à quocunq; potu omnino abſtinebit. Vbi hęc rite peregerit, ſciat maximam partẽ ſuæ non tantum pręſeruationis, ſed etiam curationis tranſegiſſe. Quantũ uero attinet ad pharmaciam, ſuademus Illuſt. ſuę D. bis ſingulis annis purgari, uere inquam & Autumno. Purgationem ueris ita faciendam ſtatuerem circa 5. diem Martij non impediente lunæ coniunctione, triduoq; ante præparato uentriculo cum tenuiori uictus ratione, mane ſumat tribus horis ante prandium leue pharmacum ita habens.

℞. Florum caſsiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ſimpl. ʒ 2.

Cum ſaccaro fiat bolus, ſequenti die ſyrupum aſſumet ita habentem.

℞. Syrupi de Abſinthio
De cichorea Nicoli cum Reubarb. ana ℥ 1.
Decoctionis liquiritiæ
Saluiæ
Betonicę ℥ 4.

Miſce pro uno ſyrupo & ſic pro alijs. Deinde ℞. Confectionis Hamech ʒ 4.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ 3

Cum aqua Betonicæ fiat potus, ſumat in aurora cũ cuſtodia, die immediate ſequente ſeptimum ſyrupum, poſtridie uero accipiat zaccari roſati ℥ ſimp. hora ante cibũ mane

& ſero

& sero, atque ita perseueret per dies quindecim. In hac tamen purgatione ueris, laudarem, ut sanguinem mitteret à uena hepatis ad ℥ 8. uel 10. Autumno autem eandem prorsus repeteret euacuationem, sanguinis tamen missionem omitteret, in reliquis anni temporibus inter ambas euacuationes utatur Illustriss. S.D. bis in mense, aut ter ad summum, ad praeseruationem pillul. quae ita habent.

℞. Sandalorum citrinorum
Rosarum rubearum
Garyphyllorum
Nucis muscatae ana ℈ 4.
Aloes electae
Rheubarbari ana ʒ 6.

Puluerisentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur succo rosarum puro, postea permittantur exiccari, & ita iteretur septies. Deinde cum melle rosaceo fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pillulae tres, pondo unius drach. sumendae hora ante coenam. Laudo praeterea ut itidem bis in mense sumat quatuor horis ante prandium, optimi mithridatici in bolum redacti, uel in pillularum formam ℈ 2. & superbibat tantum uini aromatici, quantum caperent cochlearia duo. Ventriculum muniri quidem suaderem pannis lineis duplicibus, quantum sufficeret ad calorem optime retinendum & conseruandum: qui quidem panni linei quam maxime puri, & ab omni sorditie liberi seruarentur. Apponere uero cerata ex mastiche, siue ex quacunque alia materia ad usum continuũ, ego prorsus non laudauerim, quicquid alij uelint dicere: exugunt enim talia omnia longo usu humorem naturalem, ita ut tandem refrigeretur uentriculus: nam de gutture uulturis, pellibus leporũ, & alijs huiusmodi nihil aliud dixerim, nisi esse apertissima impostorum commenta, quibus ignorantiam propriam uelare nituntur. Quantum attinet ad emplastrum Diachilon, laudauerim quidem, si discutiendus esset tumor, uel abscessus maturandus, sed in casu nostro de renibus proposito, putarim hoc esse superuacuum: neque aliud incommodum nobis facesseret. Zuccarum modice sumptum, ego quidem non improbauerim: uinum ubi dilui oportebit, aqua erit diluendum fontana, quae maxime tenuis sit, & nullius qualitatis particeps, ubi ista nõ habentur, copiamque habuerit aquae recenter destillatae, limpidę & purę, minime putridae, laudarim quae ex Betonica, uel Absinthio, uel Saluia sublimabitur. Aqua ligni Indici ubi corpus exquisitissime purgatum esset (hoc enim admodum est necessarium) uerno tempore assumendum consulerem, quoniam mirum in modum uentriculum corroborat, intestina & renes. Quòd si praecessisset etiam suspicio aliqua morbi alicuius ad nos non relati, tunc omnibus numeris hanc decoctionem profuturam iudicauerim. Admoueri igni, & ex lignis praecipue mitioribus, quales salices sunt & uites, hyberno tempore maxime laudo, nihil enim frigore in hac praecipue aetate, & ad hos morbos detestabilius puto. Exercitium tunc obeundum puto, quando decoctio exquisitissime facta est in hepate aut uenis: quod quidem praecipue habemus matutinis horis, sit autem exercitij terminus anhelitus mutatio manifestissima: placet autem ut superiores partes magis exerceantur quàm inferiores. Equo insidere tunc optimũ est, cum renes & totum corpus fuerit expurgatum. Alijs temporibus non ita tuta equitatio est, à coena & prandio negocijs tuto non uacabitur, nisi ubi uentriculi concoctio exacte fuerit perfecta, Id uero fieri non potest etiam in ualidioribus, nisi post horas quatuor, à cibo sumpto. Post coenam somnum capiendum consulo, non nisi horis duabus peractis: ita ut interim sua Illust. Dom. suauiter deambulet aut stet, non sedeat, caput mane fricet pectine & spongia. Id uero fiat in aëre tepido ac minime frigido.

De monacho colico.

Consilium CXLIX.



INciderat monachus in febrem: medicus qui tum accersitus erat, ante coctionem mouerat materiam, & hæc quia non erat satis euacuata, in intestinis coaceruata, dolores colicos excitauit, ante uero quàm quicquã fieret, censuit Frisimelica clysteribus subducendam aluum, & communibus ad eam rem utebatur, cupiens post euacuationem incidere uenam, ut hoc pacto febri quoq; mederetur facilius. Pulsus erat magnus & tardus, ob uirtutem oppressam à multitudine materiæ: quare illi hoc iubebat parari clystere.

℞. Olei chamæmelini
Amygdalarum dulcium ana ℥ 2. s.
Casiæ nouiter extractæ ℥ 1. s.
Hieræ picræ ʒ 3.
Melis rosati ℥ 2.

Misce fiat clyster. Clystere supra modum dura squibala eduxerat, & copiose: sed quoniam pulsus ualde inordinatus erat, & rubra urina & crassa, ut quæ materiæ multitudinem in uenis quoque contineri significaret, iussit denuo idem clystere administrari, in cibis seu iusculis decoqui radicem cichoreæ, propter attenuationem & incisionem materiæ grossæ. Eademq; intentione exhibendum censuit syrupum cichoreæ & betonicæ ana ℥ 1. una cum decocto.

De magna alui adstrictione, quæ per septem dies durauit.

Consilium CL.



PRObauit Montanus clysteria lenientia ex oleo simplici & butyro uel oleo liliorum alborum, Camomillæ, Anethino ana partes æquales, quod in hoc casu non transcendendum existimauit. A Clysteribus acutis in principio cauendum, quia plus exiccant. Medicinæ etiam trahentes non exhibendæ. dum enim à superficie ad centrum trahunt, & uiæ non sunt apertæ, augetur materia & malum crescit. singulis diebus bibat scutellam brodij in quo decoctæ maluæ M 1. uel maluæ mercurialis & betæ ana M 1. per os postea exhibuit olei Amygdalarum dulcium, Amygdalarum amararum ana ℥ 4. & super inglutiat 3. pillulas de Aloe simplici. cum doloribus uentriculi ex flatibus, post clysteria lenientia præmissa iam ante & non operantia, cruciaretur, per os exhibuit specierum hieræ simpl. Gal. ʒ 1. fiant pillulæ 3. postea superbibat olei Amygdalarum dulcium, amygda. amararum ana ℥ 5. & quiescat. non cessante dolore, inijciatur clystere ex oleo communi, Butyro, uino Maluatico ana ℥ 5. quod contineat quantum potest, si neq; hoc iuuet, addes clysteri iam dicto ℥ 1. Hieræ.

Methodus de uentris fluxibus.

SVPONIMVS FLVXVM uentris, ut aliàs ostendimus, esse actionem læsam facultatis expulsiuæ ipsorum intestinorum. Vel igitur huiusmodi læsio primogenio affectu inerit intestinis, uel aliunde communicabitur. si aliunde communicabitur: uel ad ipsa non transmittitur quod transmitti debet, uel defertur quod deferri non debet. Primo, Dicamus non transmitti quod est transmittendum, quando facultas motiua à cerebro descendens, aliqua occasione intercipitur: ita ut omnes musculi in recto intestino existentes resoluantur, & iam præter uoluntatem continue excrementa egerantur. Sicut contingit in epilepsijs & apoplexijs, in aliqua interdum paralysi. Hoc fluxus genus sub symptomate sensuum contentum, nomine

caret

caret, tanquam qui semper à sua causa dependeat, & eius curatione tollatur. Secundo, aut defertur quod deferri non debet. uel à causa extrinseca, ut à cibis, uel quantitate, uel qualitate, uel ordine, uel tempore sumendi excedentibus, uel ratione medicinæ nimium effrenis, uiolenter attrahentis humores & mordicantis. Tertio, uel ratione ueneni assumpti colliquantis & putrefacientis, quodlibet ex proprijs accidentibus, ut ex historia relata per ægros, uel asidentes cognoscitur. uel fuit à causa intrinseca, & tunc motus huius causæ uel erit naturalis, uel præter naturā. Si naturalis, criticus hic fluxus appellabitur. Consequiturq; ægritudo nullo plerunq; remedio indigens. Si præter naturam, id quod defertur, uel erit sanguis, & hic uel ab hepate transmittetur ad intestina, ob alterantis potentiæ imbecillitatem, & si hæc imbecillitas fuerit ob caliditatem, sanguis effluens niger & crassus uidebitur, sin fuerit frigida, erit sanguis tenuis, ablutioni carnis recenter mactatæ similis: appellabiturq; hic fluxus hepaticus, uel defertur ab omnibus uenis ob mutilationem alicuius membri, uel retentionem hæmor. uel menstruorum, aut fluxus sanguinis narium, eritq; defluens ruber & naturalis. Est autem uterq; horum fluxuum sine dolore, atq; hic ubiuis à Galeno cruenta dysenteria appellatur. At si quod defluit, bilis fuerit cum alijs quamplurimis humoribus, in extraneas qualitates à putredine mutatis, appellari solet hic fluxus nomine generis Diarrhæa, cuius notæ sunt egestio biliosa, cum prædicta humorū diuersitate. Dolor nunquam ita eodem loco persistens, sed omnia intestina, modo hic modo illic ueluti lacerans & diuellens. Multitudo excrementorum confertior, totiusq; corporis repentina extenuatio. uel erit quod defertur pituita, quæ uel à stomacho aut cerebro descendit, & hæc uel salsa, uel acida, uel insipida. Quæ à cerebro descendit, dignoscitur per signa destillationis aut catarrhi, appellaturq; hic fluxus à recentioribus cerebralis. Qui uerò à stomacho fit, discernetur per inappetentiam, per nauseam, per paucitatem sitis, diceturq; hic fluxus stomachalis. Si pituita erit acida, dolor erit moderatus, iuuabiturq; uenter à calidis. Si insipida, nullus omnino dolor infestabit. Si salsa, dolor erit uehementissimus, & sitis, & sæpe febris & abrasio intestinorum, quæ fere semper dysenteria fit. Si quod defertur nigrum fuerit, uel succus melancholicus purus non assatus, qui ob imbecillitatem splenis deijcitur: appellaturq; hic fluxus splenicus, uel ut ipsi loquuntur, spleneticus: uel erit atra bilis generata, propter succi melancholici, uel flauę bilis adustionem. Atq; inde eodem die plerumq; fit lætalis dysenteria, cancriq; intestinorū. At si fluxus uentris sit primogenio affectu, uel erit ob malam intestinorū complexionem: & fluxus iste à recentioribus stercorarius, uel stercorosus dicitur. Neq; enim intestina ob imbecillitatem continent excrementa, sed creberrime egeritur. Notæ huius fluxus sunt liquida, & non adeo fœtida egestio, sub forma tamen stercoris, pituitæ commixta: modicus uentris dolor, excitatio ad egestionem interdiu, frequentiorq; noctu, ac præcipue sumpto cibo. Quod si talis mala cōplexio non intestina tantum, sed etiam uentriculum occupat, fluxus ille lienteria, & aliquando cœliaca appellatur, quæ maxime indicatur, quando cibus sumptus statim egeritur, nihil aut parum mutatus. uel uitiū erit in compositione, & tum generatur fluxus quem chylosum appellant, quando sunt obstructæ uenæ mesenterij, quod indicat chylus, cum fere liquide egestus nullius aut parui admodū fœtoris est particeps: uel erit ob cicatricem à dysenteria in stomacho, aut intestinis relicta, euenitq; inde altera species lienteriæ, de qua loquitur Paulus. Vel erit solutio continui, id est, ulcera in intestinis, & hoc uel in superioribus, appellaturq; hic fluxus communi nomine dysenteria: quem acerrimus dolor intestinorum continuusq; subsequitur, egestiones cruentæ & squammosæ, uel in intestino ultimo, quod rectū dicitur, & est Tenasmus, qui cognoscitur ab inani & ingenti excernendi desiderio, dolore acri, sedis loca torquente. Notandum apud antiquos cœliacum affectum, sumi pro lienteria, ac cum illa confundi, quandoq; pro eo fluxu quem nos Diarrhæam diximus appellari. Et hoc est necessariū, ut animaduertamus, & remedia distinguamus, quę ab antiquis ad cœliacos sunt descripta, quæ quandoq; uidentur opposita, ac reuera ita sunt. Quoniam & cœliaci affectus nomen æquiuocū est ad dispositiones cōtrarias.

De cholera.

Consilium CLI.



INcideram in eam paßionem ex potu uini, ut ego suspicor: & quòd syrupos ex sero lactis caprini sumerem cum succo fumiterræ, non prius apertis uijs communibus, quod serum in uentriculo remanens, flatus excitabat, & extendebat totum uentrem inferiorem, ita ut in anhelitu etiam impedimentum sentirem. Prima nocte quæ erat 2. Maij dolores augebantur, ita ut somnum impedirent, non plane tamen. Cum ter sese materia per uentrem euacuaret, die secundo quasi pondus me in utero gestare sentiebam, non curabam tamen, nec à cibo neq; à potu abstinebam, noctu postea uapores caput petentes, somnum insuauem faciunt & inquietum. Stercora me ex ipsis intestinis ascendentia euomere somniabam, & alia nescio quæ somnia, succedit nausea, & ea nocte octies uomitus per interualla apparebant. Primo ea quæ uesperi comederam, uinum etiam redolebant, postea fumi terræ uaporem & aloes etiam (eo enim uesperi pillulas acceperam) mixta erat materia plurima & pituitosa & cholerica, ita noctem pessimam habebam & grauia somnia. Die subsequenti aluus etiam mota, tres sedes habui. Venit Montanus & audita historia, uidens uirtutem satis constantem, uoluit ut eo die brodij pulli biberem quantum uellem ad obtundendam humorum acrimoniam, nec eo die aliquid comederem, nisi uesperi panatinam sorbere cuperem, ac omnino quiescerem, ne materiæ motus aliquo modo impediretur Apho. 20. prim. per quæ iudicantur, aut iudicata sunt integre. Ego me in lectum conijciens quieui quantum potui, & eo die præter brodia nihil sumpseram, sub uesperum semel adhuc, sed parum uomui, postea cessauit uomitus & aluus etiam sistebatur, noctem habui quietam non ita tamen ut præcedentem. Sequenti mane Montanus reuersus uoluit ut inciperem melius comedere, carnes pulli uel uituli, & bibere aliquid uini, sed bene aquati, & si natura nihil amplius operaretur, ut eo uesperi acciperem ʒ 2 Hieræ simpl. cum melle rosato in bolum congestæ, pro euacuatione reliquiarum à natura relictarũ, ne quæ relinquerentur in morbis recidiuas facerent, 2. Apho. 12. Noctu melius habere & quietius dormire cœpi, ac sequenti mane 4. sedes habui copiosas, materia educta biliosa & maligna admodum, erodens etiam anum, ita ut aliquot diebus ea loca dolerent admodum, postea conualescens consului num de integro corpus purgandum, dissuasit illud, cum sola diæta rectiori, id quod intenderem, efficere possem, ita conualui. Interrogatus sequenti die quid agendum, si in tali uomitu & fluxu uentris uirtus etiam deficeret. Respondit distincte: si sit ex acrimonia humorum infestantium os uentriculi & syncopen excitantium, subito exhibendum panem tostum intinctũ in uino granatorum, Maluasia, uel uino aromatico: si ex inanitione nimia, ob purgationem maxime, brodijs pulli aliquid substantiæ habentibus utendum

De cholera pro clarißimo Frisimelicà.

Consilium CLII.



IN choleram morbum Frisimelica incidit, reuersus ex itinere Tridentino: quòd fructus plurimos comedisset, & aquam super bibisset. Erat enim abstemius. Vocatus Montanus, uidens eum in maximis doloribus, & extremis angustijs, & de se ipso desperantem, uoluit ut statim exhiberentur Hieræ simpl. ʒ 2. cum ʒ 4. electuarij lenitiui & ℈ 2. Mithridati, quod propter suspicionem ueneni addidit, sed accepto unico bolo, illum illico

iterum euomit, & cum sentiret subleuationem, reliquos accipere noluit. Acceperat iam clysterem ex communibus, cum melle rosato, & diaphenic. at parum eduxit, quia non diu continebat: pro sedandis doloribus ordinauit.

℞. Camomill.
Anethi
Absinthij
Rosarum ana M 1.

Decoquantur in aqua pro fomentatione loci cum spongia. Item:

℞. Olei Camomillini
Anethini
Rosarum complet. ana ℥ 3.

Ponantur in uesica, & applicentur calida pro fomentatione.

℞. Furfurum medianorum M 2.
Olei Camomill. ℥ 4.
Vini optimi aromatici uel maluat. ℥ 6.

Misce, fiat emplastrum pro loco. si est siccius addatur plus olei camomill. pro applicatione commodiori. Cibus panatina lenis, & potus brodium pulli quantum uellet, & hoc & sequenti die. Cordi fiat epithema ex speciebus & aquis cordialibus contemperatis. Voluit his uteretur: etsi dolor non sedaretur omnino, acciperet hieræ partem residuam, etsi neq; tum sedaretur, superbiberet olei Amygdal. dulcium & amararum ana ℥ 4. quod in extremis doloribus exhibere solet, ipsi uero fomentis quidem usi sunt, sed pro medicamentis clysteria tum exhibuerunt, mane dolores erant mitiores. Voluit Montanus exhibere hieram cum cassia sine mithrid. quia uiso uomitu uidebant non amplius adesse suspicionem ueneni, nec flatuositatem, casiam non metuebant, cū ab hiera refrenaretur, & aliquid iam materiæ eductum, exhibitū fuit hoc.

℞. Hieræ s. ʒ 2.
Florum casiæ ʒ 4.

Sed non retinuit, statim euomuit, cum bile etiam multa, datus paulo post alius clyster acutus, in quo hiera picra erat. Vesperi aliquid ne dandum esset deliberabant. Stephanella esse aliquid dandū per os, quod euacuaret, & quidem cito, quod similem paroxysmū, uel paulo minorem saltem sequenti die metueret, & se huiusmodi accessiones in alijs uidisse dicebat. Francanzanus nihil per os exhibendū putabat, quia corpus iam euacuatū per uomitū & clysteribus, ideo cū clysteribus rem agendam, cū præsertim dolorem nō amplius in uentriculo, sed intestinis potius sentiret. Montanus se harū quidem accessionū causas non uidere, etsi enim pulsus in primo retractus uisus esset, non tamen febrim propterea necessario esse, cum & æqualis satis, & calor mitis & suauis, non igneus, sed humidus in corpore appareret. Possibile tamen esse, ut tale aliquid fiat, cum in dysenteria etiam accessiones de 3. in 3. uiderit in nepote capitanei. Voluit tamen dari aliquid per os, quòd clysteria inferiora tantum & crassiora intestina abluerent, non uentriculum & intestina gracilia, nisi per attractionem fieret, quæ in tam pauco momento, quo æger clysteria retinuerat, non erat possibilis. Vomitum præterea paucū fuisse, nec euacuatam materiam omnem, ipsam grauitatem uentriculi, & in intestinis gracilibus dolorem, ipsum deniq; uitæ regimen, & plurimorum fructuum commestionem indicare, ideo dandum aliquid Mannæ, quæ educeret fœliciter humores subtiliores, & etiam aliquam partem crassorū, in intestinis & uijs cōmunibus contentā, sine attractione, adeo benigniter, ut parū à cibo differret, datū mannę ℥ 2. sed neq; hoc accepit, usus clysteribus, neq; brodia bibit, sed aquā coctam cū mastice & Cinamomo, sequenti die cū febris illa Ephimera restaret, Stephanella, ex pulsu retracto, siti & calore capitis, tertianā iudicabat putridam, uolebat dare syrupos ex acetosa, cich, boragine,

Endiuia in decocto brodij. Montanus hanc febrim Ephimeram esse dixit, quòd calor humidus adhuc esset non siccus & igneus, pulsum retractum ex affectione uentriculi ac sic symptoma sequens collyricam passionem, frontem uero & totum caput calidum magis quam reliquum corpus, propter plurimos uapores igneos ascendentes, & iam esse Ephimeram illam in uia ut proxime ad putridam accedat 8. Methodi, secꝫ metuere ne fiat febris putrida continua, idcꝫ cito, quod & calor paulatim siccior fieret, & urinæ notabiliter magis turbidæ. Ideocꝫ statim sanguinem mittendum, sed quia nolebat, saltem eo uesperi Mannam acciperet, id factum & conualuit. Montanus in febribus, primis quatuor diebus, quæ fieri debent mouenda, postea cum alterantibus procedendum.

De Cœliaca anu.

Consilium CLIII.



Anc anum non lienteria, sed cœliaca laborare, uel illud erat argumento quòd instar pultis excerneret: & quia utriuscꝫ eadem est cura, primo Montanus ordinabat fomentum, quo abdomen foueret, spongia illo imbuta.

℞. Corticum granatorum
Balaustiarum
Gallarum ana man. 1.
Rosarum
Absinthij
Foliorum Myrti ana man. 1.

Misce, deconquantur in uino austero. Deinde pro confortatione uentriculi & intestinorum utatur hoc puluere in panno murice primum tincto, deinde maluatico consperso, postremo inspergatur puluis, & abdomini calidus imponatur.

℞. Pulueris mastiches,
Garyophyllorum
Rosarum
Foliorum labruscæ, id est, œnanthis ana ℈ 1.

Pulueriſentur & commisceantur. In cibo uero decoquantur.

Seminis sumach
Fœniculi ana ʒ 1.

Contundantur grosso modo. Misce. His ita ordinatis, altero die magis concocta excernebat, & pauca. Pulsus itidem tranquillior erat, quanquàm urina liuiditatem eandem præ se ferret, quam Doctor in Gonorhœam, qua anus antea laborarat, referebat. Cæterum in lienteria ex ulcere nihil præsentius medicamento sequenti.

℞. Succi granatorum uel diacydonitis ℥ 3.
Boli armeni ʒ 2.

Misce, ac interius sumatur, exiccat enim ulcus. Et si succus non sit, agresta uti possumus & succo, quanquam gustui non sit grata. Victus erit siccarum carnium, sed facilioris concoctionis ut sunt perdices, phasiani, aues montanæ & non aquaticæ, necꝫ proximæ partui. Vinum non sit acetosum, in cibis decoquantur genera sumach, cum tantillo Cinamomi, quod illud corroboret & astringat, hoc maxime confortet totum corpus, authore Galeno libro octauo, κτ τόπους.

De fluxu uentris periodico.

Consilium CLIIII.



MAGNIFICA Domina patitur symptoma simplex, estq; fluor alui, qui tamen non est continuus: sed modo per tres dies, modo per 15. modo per mensem, quandoque, ut nunc, tribus diebus non egerit, hodie tamen fæces liquidas egessit, & sic ægritudo durauit sex annos. Non autem curabitur, nisi cognoscatur, unde proueniat hic morbus. Inuestigandæ igitur caussæ huius morbi. Non faciam catalogum, quot sint genera fluxuum. Primo uero supponam, quòd hic fluxus non procedat propter defluxum descendentem à capite, & irritatam aluum, quia nullo catarrho infestatur. Nec à toto corpore hic fluxus demanat, is enim diarrhæa dicitur, & fit cum dolore intestinorum, quod hic non fit. Relinquitur ergo, quòd sit ratione uiscerum inferiorum, uentriculi, hepatis, lienis, intestinorum, & horum uel omnium, uel aliquorum. Ponam unam conclusionem, ut ordinate procedam, eamq; signis Pathognomonicis probabo. Credo, quòd dependeat à uentriculo hic fluxus principaliter, & deinde etiam adiuuet aliqua dispositio in hepate, & postmodum in liene: intestina nihil faciunt, nisi quòd continuo hoc fluxu reddita sint imbecilliora, quod fit in omni ferè fluxu, quoniam debilitata non possunt amplecti, sicut conuenit, nec bona fit retentio, sequitur fluxio alui. Hic siue sit exiccatio, siue aliud, necessario est intemperies. Apparet enim aciditas in eructatione, quod significat uentriculi frigiditatem, quia abundat pituita, quod apparet ab egestionibus. Sed qualitates passiuæ non facile deprehenduntur, simus contenti de actiuis. Intemperies uentriculi est, uel quia ipsius uentriculi substantia frigidior sine affluxu materiæ: talem hic esse nego, quia ubi est fluor alui, ob talem intemperiem frigidam, apparet chylus non bene concoctus, quod hic non fit, tantum pituita plurima apparuit. Præterea, si esset ob frigiditatem, ex quo substantialiter inhæret, perpetuo hæc esset, & consequenter perpetuo hic fluxus duraret. Alia est intemperies ob affluxum materiæ, atque eam hic esse dico. Ex affluxu enim materiæ frigidæ, & humidæ, quæ imbibitur intra tunicas, & propter præsentiam huius affluxus, tunicæ uentriculi non possunt suum calorem uentriculo communicare, ut bona fiat concoctio. Et si debet uentriculus recte amplecti cibum, oportet, ut mediocriter se habeat inter humidum, & siccum. Si enim humidior, non retinebit propter nimiam lubricitatem: si siccior, non apte amplectitur, & Galen. 3. de caussis symptomat. dicit, ubi uentriculus non bene continet, percipitur flatus, rugitus, grauitas & dolor uentriculi. Quòd hic percipitur grauitas per se, significat cibum non bene contineri in uentriculo, rugitus significat idem, & præterea calorem esse diminutum. Sequitur deinde, ubi materia est imbibita intra tunicas, ut & appetitus destruatur, hæc enim facit ratione suorum uaporum ab ea ascendentium, unde os amarum est, ut cibum nauseet. Vbicunq; ergo non bene appetitur, consequenter non bene continetur, deinde non trahitur ad alimentum, quia calor circunstantium partium est quoque diminutus. Hic itaque fluxus est, & cuiuscunq; generis sit, coloris habet plurimum, tamen cineritij, ob frigiditatem, ubi uero plus accedit putredinis, fit cœruleus: Gal. 3. de facult. natural. Si consideramus humores secundum naturam, sunt quatuor, si secundum putredinem, quæ est præter naturam, nec à natura regulatur, sunt infiniti. Hinc quoque percipitur tensio uentriculi, quandoque hæc materia intra tunicas tumescit, quandoque non, tunc scilicet, cum hæc materia est in profundo. Credo itaq; principalem caussam huius defluxus esse intemperiem frigidam uentriculi, ob materiam affluentem, quæ hanc materiam fouet. Hæc pituita continuo fouetur per sex annos, quod fix fieri posse uidetur sine ipsius uentriculi intemperie. Non nego hic esse aliquam intemperiem uentriculi, sed non tantam, quæ immediate caussa sit huius

fluxus.

fluxus. Primo audiuimus, quôd habuerit plurima accidentia animi, quibus molestatur, quôd maxime destruit calorem naturalem, & multiplicat tales humores omnes, quibus intumescit splen, & fiunt hydropici, quia ob uicinitatem hepar refrigeratur. Et quia hic sunt signa abundare humorem melancholicum, hinc etiam ob membra adiacentia uentriculo, hic humor congregatus est. Quidam contendunt hunc fluxum esse hepaticum, & hepar habere dominium in hoc defluxu, uel propter obstructiones, uel ob intemperiem, uel ob solutionem continui, fiunt fluxus hepatici. Dicunt hunc fluxum non esse ob intensum hepatis calorem, quia Gal. κατὰ το'πυς dicit, in tali casu apparere fęces, ut in fluxu colliquatiuo, quasi cibi & carnes colliquatæ, quod hic non apparet. Dicit præterea Galenus, ubi infrigidato hepate fit fluxus hepaticus, apparet diminuta sanguinis coctio, & aquositas, nec bene à uenis attrahitur, sed regurgitat ad uentriculum, & fit uomitus sanguinis, quod quidem hic non est factum. Ergo non est fluxus hepaticus, neq; ob intemperiem, aut propter obstructiones hepatis. Itaq; plane credo hanc pituitam in uentriculo collectam, obstruere uenas inter uentrem & hepar, hinc ob putrescentes ibi humores uarij coloris fęces apparent. Est quidem hic hepatis calor magnus, quod apparet ex urina coloris aurei, & granulis referta, non tamen tantus est calor, ut faciat fluxum colliquatiuum. Vtrum modo splen concurrat? Patitur mœrores animi: hinc collecti humores melancholici, qui etiam in egestionibus apparuerunt, nec esse potest, quin afficiatur splen affecto hepate, & uentriculo. Non est hic fluxus stomachicus. Hic enim est ob intemperiem malam uentriculi. Est ergo hic fluxus ob humorem imbibitum in tunicis uentriculi: quando hic humor resoluitur, cessat fluxus. Habet omnes operationes alias sanas, quare etiam alia membra non peccant. Ventriculus est redditus quidem frigidior, talis tamen frigiditas non est caussa immediata huius fluxus. Quare fluxus non erit stomachicus.

PROGNOSTICVM. Dico, quôd possit sanari, non tamen facile, quia cum hæc pituita habeat suas uias paratas per tantum tempus, habitus aliquis in hoc tempore est factus, non tamen est adeo senex, quod destituatur calore.

CVRA. In hac cura duo aduertenda. Primum, cum sit periculum, ne incidat uentriculus in habitualem frigiditatem, quærenda remedia, quæ non infrigident uentriculum, hepatis tamen ratio habenda, ne calefiat, sed potius alteretur ad oppositum, & ita temperabimus medio modo, ut principaliter uentriculus expurgetur ab istis imbibitis humoribus, ac postmodum corroboretur. Quod difficilius erit euacuatione, ne rursus incidat in peius. Accipiat aquam balneorum Patauinorum, quia hic facta est aliqua impressio frigida in uentriculo: potus itaq; exiccabit ui sulfuris, & mineralium subtilis substantia est in his balneis, quæ penetrabit ad eos humores exiccandos, ac ratione salis absterget, & corroborabit uentriculum, sumat tamen modicum aquæ, ne lædatur. Si curabitur hoc pacto, bene, si non, curandum, ut uentriculus semper sit euacuatus ab hac materia: quod postea uidebimus.

De fluxu uentris partim hepatico, partim lienterico, partim cœliaco.

Consilium CLV.


CASVS recitatus à Frisimelica: Superioribus diebus cum huc uenisset hic Magnificus uir, querebatur de fluxu prȩter naturam, & putabat caussam, quôd primo Augusti mense in caloribus illis uehementibus noctu frequenter permutasset lectum, & interdum se exposuisset aëri nocturno, & dormiuisset fenestris apertis. Ex eo tempore totis his tribus mensibus, hoc fluxu loborauit. Laborauerat ante dolore capitis, & defluxu catarrhi, ad partes inferiores, & præcipue brachia, tandem superuenit febricula, quæ cum non intensa

fuit,

fuit, non multum durauit. Vltimo accessit hic fluxus, in quo quandoque sanguinem, quandoque fęces egerit, laborauit etiam hæmorrhoidibus, ad quas restringendas multa sunt adhibita, fumi, inunctiones, syrupi, medicinæ, & tandem sunt restrictæ per medicamenta, per os assumpta, & foris applicata, ut satis imbecillus & macilentus euaserit. Iam die ac nocte 7. aut 8. egerit sanguinem interdum cum fæcibus: interdum fæces sine sanguine, easque diuersi coloris, cineritij, subnigri, interdum sanguinem aquosum, sicut est lotura carnis. Hypochondria in parte dextra ad uentriculum & hepar tensa sunt, imò totus uenter: sed magis circa partes prædictas. Exhibui syrupum ex decocto Cichorij, & Agrimoniæ, quæ attenuat, aperit, & roborat iecur, cum syrupo eiusdem, & curaueram fieri Electuarium ex melle rosato, & alijs. Sed quia melius habebat, & non toties egerebat, ut iam Venetias ire uellet: non feci. Nunc iterum cœpit similiter egerere. Ideo uoluit consulere. E. V.

MONTANVS. Ex quo habemus Clariss. D. Magnificum Dominum laborantem fluxione, uel profluuio alui, & ut id curemus, uocati sumus, oportet considerare naturam fluxus: quia etsi uno uerbo dicimus fluxionem, tot tamen ea habet differentias, ut fortasse uix ullus morbus alius. Oportet igitur quærere caussas, & naturã eiusdem, à quibus omnes indicationes sumuntur. A natura rei igitur incipiamus, quæ eo difficilior, quo maior discrepantia inter clariss. Doctores. Alius enim fluxus potest esse ratione corruptorum humorum, & caliditatis hepatis, alius ratione frigiditatis huius. Ad ueritatem quæsiti uenire oportet ex natura rei. Materia, quæ exit, est multiformis substantia, qualitate, quantitate & horis egestionis præter naturam. Singula ordine consideremus. Substantia uaria est, quædam crassa, quædam tenuis, quantum ad qualitatem, quædam sanguinolenta, quædam pituitosa, ita ut miscella omnium humorum adesse uideatur. Colore diuersi, subniger, uiridis, subalbicans, rubeus apparet, & sine fœtore, quod est obseruandum. Quantitas est satis notabilis, tota die ac nocte plus egerit, quàm par sit, & mirum quòd plus egerat, quàm assumat cibi, & hoc durat per tres menses, & sic quantitas maxima extensiue, & intensiue. Horas certas non seruat, plus tamen interdiu, quàm noctu egerit, sed non sunt statæ horæ. Cum hæc itaque omnia ad hunc modum se habeant, oportet uenire ex his accidentibus in cognitionem caussarum. Tria sunt hic præter naturam. Substantia excreta, non enim naturale est, ut aliquis egerat sanguinem, bilem, pituitam, & humorem nigrum, sed debent egeri fęces, & excrementa primæ concoctionis, ut 2. Prognost. legitur. Est etiam qualitas & quantitas præter naturam 2. de diff. feb. Duæ uero sunt principales caussæ in qualibet fluxione: membrum mandans, & recipiens. duæ deinde accessoriæ: materia generata, quæ defluit, & uasa, per quæ defertur. Discurram in hac re, sicut me docuit Galenus: & ibi, & alijs in locis plurimis. Quæ igitur caussæ substantiæ mutatæ, membrum mandans, an recipiens? Appello recipiens, intestina quæ recipiunt, mandans, à quo talis materia defertur. Hic non est caussa membrum recipiens, sed generans illam materiam. Si enim non generaret, non deferretur per eas uias. Dicimus ergo uitium esse in aliquo membro generante, & illud inquirendum, an unum uel plura. Vbi igitur generatur, & quod est membrum generans? Incipiam inquisitionem à substantia, postea ad quantitatem, & qualitatem deueniam. Videmus uarias materias uariarum naturarum, quæ in uno & eodem membro nõ possunt generari, quia unumquodque secundum suam determinatam complexionem generat proprium, & determinatum humorem. Hic humores contrarij, ergo in eodem membro generari nequeunt, quia contrarias caussas habent. Adest pituita, quæ frigida & humida, estque uel pituita uera, quæ in uentriculo generatur, uel per similitudinem sic dicta (2. de potentijs naturalibus) qualis est mucus descendens à capite. Hæc præsens an ad cerebrum, uel uentriculum referenda, inquirendum est. Dico de cerebro, nos non habemus signum manifestum, quia nunquam perpessus est catarrhum, neque per nares, neque per sputum, aut os, ut diceremus illum subiectum esse destillationibus, ergo caussa ad uen-

triculum referenda est, non ad cerebrum: licet autem semper generetur pituita naturaliter in uentriculo, nocumenta non affert, si ea se secundum naturam habet, tamen ubi plus gignitur quantitate, & qualitate peccans, generatur uel à frigiditate, uel ab aliqua caussa procatarctica, ut à cibis frigidioribus. Sunt tres menses, in quibus nihil deliquit, præterquàm in principio Augusti, comedendo Melones & Angurias, sed non potuit ab illo principio fieri tanta intemperies. Et quia perseuerat tandiu cum bono regimine uictus, uerisimile est fieri ex temperatura uentriculi, nõ perficientis primam coctionem. Crediderim igitur membrum mandans & generans pituitam, esse uentriculum, quæ fluit præter naturam, quia in maxima copia generatur. Adest materia etiam adusta, quam ad lienem referendam esse constat, quia in ipso aggregatur, licet non generetur, illa materia, sed in hepate: tamen ad lienem perfertur, tanquam excrementũ, & pro ipsius lienis alimento. Ita ad lienem referri debet, si non primarie, secundarie saltem, quia non attrahit debito modo, uel quia plus attrahit, ut non posset conficere, & ita plurima quantitas illius humoris in eo congregatur, quod inde colligo, quia cum tango dextrum hypochondrium, non uideo resistentiam, sed possum comprimere. Cum uero tango partem sinistram, & regionem superiorem uersus uentriculum, & lienem, uideo tensionem insignem, quæ indicat materiam aggregatam in uentriculo, & liene, plus quàm in alia parte, quæ regurgitans ad intestina, admiscetur cum alijs fæcibus. Est igitur inter membra mandantia etiam lien. Habemus & alias materias, non tantum citrinas, sed uirides, & prasinas, quæ significant adustionem bilis ulteriorem, factam in hepate, ita ut non tantum generetur in hoc corpore bilis naturalis, quam appellant flauam, seu citrinam, sed & uiridis propter maiorem adustionẽ. Est ergo membrum generans huiusmodi humorem aliquod, quod ratione suæ intemperiei non naturalis generat humorem peccantem quantitate, & qualitate. Sunt autem duo membra generantia bilem, unum uentriculus, qui prasinam generat, alterũ hepar, quod flauam. Vnde modo est tanta excretio bilis? Non est ratione uentriculi, quia comprobauimus illum factum esse frigidiorem. Prasina autem bilis generatur ratione calidioris intemperiei, aut ciborum calidorum, ut bene notat Gal. Hic nullum istorum apparet. Ergo oportet hoc referri ad membrum aliud calidius. Licet enim prima generatione generetur bilis prasina in uentriculo, citrina autem in hepate, tamen ipsa etiam bilis citrina, si aduratur ulterius, in prasinam uertitur, seu uiridem. Cum igitur in uentriculo ob frigiditatem generari nequeat, necessarium est, ut generetur in hepate, & in uenis. Ergo in ijs erit aliqua caliditas intensa, alioqui enim generari non posset. Nunquid igitur est caliditas maior in hepate, & ambitu uenarum, quæ generet? Hoc nisi per signa exterius apparentia iudicari potest. Video autem hic manifesta signa caliditatis, & adustionem in fæcibus, quæ non potest referri ad alias caussas. Est ergo aliqua caliditas præter naturam, uel in hepate, uel in uenis. Et ita credo, diuersos humores habere diuersas caussas, uentriculi frigiditas pituitam generat, lien imbecillior, quòd plus humoris melancholici ad eum defertur, quàm conueniat: hepar calidius generat multum bilis, & adusti humoris. Multiplicatur atra bilis, quam non potest attrahere totam, quia plus est, quàm oportet, & non ita concocta, ut naturaliter fieri debet, ideo uirtus expulsiua insurgens mittit huiusmodi materiam ad membrum recipiens, scilicet intestina. Habemus igitur caussas generantes diuersam substantiam, modo præter substantiam adsunt diuersæ qualitates. De colore nihil dicam, quia prius exposuimus. Sed quædam materia est malorum morum, in quibus est uis sæui accidentis. Hęc materia exiens non facit dolorem, sed alia habet accidentia. Primo sanguis exit multiformis, de quo aliquid dicendum est. Quidam admixtus fæcibus, quidam admixtus cum pituita non uera, sed ea, quæ est indumentum intestinorum, & adhæret illis ad usus notos, & plurimum huius materiæ admixtum est: & sanguis est satis floridus. Alius sanguis niger est, qui admixtus fæcibus, ut uideatur unitus. Videndæ horum caussæ, Floridus sanguis admixtus cum pituita solidiore, adhęrente intestinis, fit

propter

propter humores adustos, & calidos, & prasinam bilē, quæ semper exeunt, & attrahunt aliquid de illo indumento, & aperit uenarum orificia, & sic extrahitur ille sanguis, alcuraty dictus ab Auicenna, qui præcedit dysenteriam, hæc enim sequitur, si fiat excoriatio maior. Hic autem fit sine multo dolore, quia nondum est excoriatio, sed tantum abrasio, licet quandoq; dolorem sentiat. Quantum ad sanguinem fæculentum, credo illum manare uel à toto ambitu uenarum, & hepate, & tunc est permixtus fecibus, quia de longinquo uenit: sanguis uero qui supernatat fæces, non commixtus ijs, credo quòd ab hæmorrhoidibus, quas perpessus est. Ita habemus 3. differentias sanguinis, fæcum, & suas caussas. Opinor autem, quòd hic sanguis fluat à toto ambitu uenarum, quia dum in hepate generantur humores præter naturam ob caliditatem nimiam, sanguis acrior se ipso redditur, & dum transit per singulas partes corporis ad nutriendas eas, natura non attrahit nisi meliorem partem. Excrementa postea expelluntur à uirtute expulsiua ualida per intestina, & hoc puto fuisse principium huius fluxionis, perdurat autem, quia tot habet caussas mandantes, & ita à toto ambitu uenarum mitti crediderim, eamq; ob caussam corpus aridius se ipso factum, quia non nutritur debito modo. Hic igitur defluxus partim potest dici diarrhæa, potest etiam dici defluxus à toto ambitu uenarum, & secundum alium sensum hepaticus, quia fit uitio hepatis, generantis malum sanguinem, uel ob temperaturam ipsius frigidam, quando defluxus est sicut lotura carnis, uel ob temperaturam calidam, quando sanguis generatur quidem, sed tenuior. potest etiam dici stomachicus, id est cœliacus, quia uentriculus debilitatur. Itaq; fluxus est omnino mixtus, & habet multas caussas. Quod ad hos mores malos attinet, quos fecit, & deteriores facere potest, credo, quòd referendum sit uitium ad intemperiem membrorum mandantium & generantium, ut & Galen. refert, nam in membro generante, quò intemperies est sæuior, eo peiores mores sequuntur. Quantitas quoq; partim referenda est ad intemperiem membrorum generantium, & mandantium multos malos & crudos humores, qui expelluntur, partim ad imbecillitatem membri recipientis, quia non resistit. Quia igitur plurima materia, dicendum est adesse maximam discrasiam in istis membris, tam mandantibus, quàm recipientibus, scilicet intestinis, quæ debiliora & laxiora seipsis facta facilius recipiunt, propter nimiam humiditatem relaxantem, ut dicit Galen. in Aph. Quibus iuuenibus alui laxiores, &c. & totam causam fluxus lienterici refert ad humiditatem, relaxantem intestina. Hic quoq; comedit fructus, pepones, angurias, quæ humidiora excrementa generant, & relaxant intestina, & constitutio anni adiuuat, ut est 2. comment. Epid. de constitutione humida, & Australi, sequente calida & sicca, sequi disenterias in corporibus cholericis, & recitat optimas causas. Temperatura huius corporis admodum cholerica, ut etiam ad adustionem inclinet. In uere constitutio Australis fuit, succesit æstas admodum calida, & sicca, ideo accedente mala ratione uictus, & debilitatis intestinis ob humiditatem fructuum, in corpore sunt aggregatæ plurimæ materiæ, succesit diarrhæa, quæ durauit tandiu. Sunt autem hic quædam difficultates quæ discutiendæ sunt. Quæritur, si intemperies calida & sicca in hepate, & in toto ambitu uenarum, cur non adsit febris? cur non doleat? cur non biliosus uomitus? cur non sitis? Omnia ista explicatu facilia sunt. Primo, non habet sitim, quia plurima redundat pituita in uentriculo, quæ extinguit & obtundit sitim, etiam in febribus ardentibus, ubi est cum illis fluxus, quia obtunditur appetitus calidi & sicci. Cur non uomitus biliosus? quia materia biliosa descendit ad intestina per meatum fellis. Cur non febris? quia non adest putredo, sed materia statim eijcitur per intestina, non autem sequitur febris, ubi humores non putrescunt, uel intra, uel extra uasa, & cum humores tales hic exeunt, nequaquam caussant febrem. Quòd autem uideatur apparere simile aliquid loturæ carnis, id est, talis sanguis, qui est aquosior, puto hoc esse propter apertionem uenarum, & sæpe fit in caliditate hepatis, quando frustratur coctio in uentriculo frigidiore, transmittitur chylus ad hepar non concoctus, & hepar præter naturam calidum, crudum humorem partim adurit, partim inæqualiter concoquit, ideo ex ipso humore crudiori, & rebelli

concoctione, facit tenuiorem sanguinem, & magis aquosum, non quia non adsit caliditas, sed quia pars transmissa sit rebellis magis caliditate hepatis adurente, & inæqualiter concoquente. Ita potest exire sanguis aquosus ratione caliditatis hepatis.

PROGNOSTICVM. Magnificus Dominus mansurus est per aliquod tempus in tali dispositione, quia plurima membra in eo affecta, & diu durauit. Potest etiam fieri, ut membra fiant frigidiora hyeme, & præsertim hepar. Exhalante enim calore ob cruditates, relinquitur frigiditas in omnibus ægritudinibus chronicis, quæ à calore incipiunt, & desinunt in frigidam dispositionem: ita uero successu temporis fieret fluxus hepaticus, qui à frigiditate hepatis procedit. Credo, quòd curabitur, sed non ita facile. Vtinam æstatis tempus esset, & credo, quòd nihil præstantius esset, quàm aqua Thermarum Veronensium. sed nunc non licet, quòd autem illis curari posset, omnino arbitor.

CVRA. Habemus membra admodum affecta, & natura inclinata, ut ex toto ambitu uenarum materiæ transmittantur, & sunt obstructiones plurimæ in uenis Mesaraicis, obtunditur uirtus Mesaraicarum propter tantum concursum humorum, & materiam plurimam, ubi regurgitant, uelut in Euripum quendam, qui fluit, & refluit. Et primo, quantum ad uentriculum, curandum est, ut concoquat. Calefiat etiam, sed ita ne noceamus hepati cum ijs, quæ extrinsecus applicantur, & propterea maxime considerem in linimentis diuersorum generum, quæ coctionem uentriculi iuuant, absque eo, quòd calefaciunt hepar. Nollem exhibere Diatrionpipereon, licet id Galenus laudet 4. de sanit. tuenda, quòd calefaciat uentriculum, absq; eo, quòd calefiat hepar, tamen cum assumetur in quantitate maiori, quàm par sit, & crebrius transit ad hepar, illinerem cum oleo Absinthij, spicæ & aromatibus calidis, Masticbe, Ladano, Caryophyllis, Cinamomo. Ex his, & alijs facerem linimentum pro uentriculo. Postea uellem, ut singulis diebus acciperet confectionem aliquam confortantem uentriculum, ut Diarrhodon Abbatis. Corroborat enim, & non nocet hepati. Hepar non mutandum, neq; frigefaciendum, neq; calefaciendum, quia certo certior sum, si materia quæ offendit, & à toto ambitu uenarum ad id transmittitur, confertim diuertetur per urinas, sudorem, & alias euacuationes, redibit ad suam dispositionem naturalem calidam & siccam. Confido in diureticis, quæ essent temperata, ne facerent resolutionem calefaciendo, uel refrigerando, ut sem. Melonum, sem. Citrullorum, Endiuiæ, Lactucæ, cumq; his apponerentur quædam calida, ut Apij, Petroselini, Carui, Anisi, contunderentur omnia grosso modo, & fieret decoctio, postea miscebuntur cum syrupo de Absinthio, uel Cichorio, & singulis diebus accipiet. Considerem & in diuersionibus, & corroborarem intestina astringentibus, bolo Armeno, cum sacharo rosato, quod in hoc casu utile, quia non tantum debemus prouocare urinam ratione diuersionis, sed etiam cauere, ne membra recipientia, cum laxa sint, amplius recipiant, idq; cum astringentibus & exiccantibus, cum relaxatio sit causa debilitatis, & fluxus. Laudo & terræ Lemniæ usum. Facerem frictiones singulis diebus prouocantes sudorem, etiam cum his, quæ difflarent materiam per cutim. Vterer balneis dulcibus, quia diuertunt, & in hoc præstant, quia diuertunt materiam: & iuuant concoctionem & præcipue debilitatem uentriculi, & corpus transpirabile reddunt. Sperarem in Cichorio, quia nutrit hepar arefactum, & aperit obstructionem. Ad hæc etiam, confortarem membra: utatur ultimo certa ratione uictus, quæ præscribetur.

Electuarium post fluxum hepaticum ordinatum.

℞. Passularum mundatarum, & bene lotarum primum in aqua, postea in uino lib. 2

Rhabarbari electi	ʒ	4.
Sachari opt.	℥	4.

Pulverizetur



Puluerizetur Rhabarbarum, & omnia simul incorporentur, & ultimo addendo Caryophyllorum ʒ 2. seruetur in capsula bene cooperta: sumantur ex hac mixtione ℥ 2. singulis uicibus ante prandium, semel, bis uel ter quacunque in septimana, urgente necessitate. Confert ad hepar confortandum, quod debilitatum est ex fluxu hepatico qui præcessit: ad impinguandum, & nutriendum, & ad aperiendas uenas Mesaraicas.

De fluxu uentris, & mala dispositione, relicta post Dysenteriam.

Consilium CLVI.



CASVS. Habuit fluxum dysentericum cum excoriatione intestinorum ex uino potenti, rebus dulcibus & salsis, uenere nimia, interdum etiam statim à cibo, & negotijs plurimis. Cum dysenteria aderat febris continua, & dolores uehementissimi, tum præcipue, cum excerneret. Exhibita sunt enemata, & decoctum ex Myrobalanis, cum Rhabarbaro puluerizato, nam alia accipere noluit. Data quoque Cidonia in cibo, & sic tandem cohibitus fluxus, remansit tamen mala dispositio uentriculi. Appetitus prostratus est totus, & adhuc plus iusto, ac sæpius egerit.

TRINCAVELIVS: Omissis præteritis de præsentibus loquemur, causas eorum credo esse ex resolutione, non ex materia calida uel frigida, quæ post fluxum dysentericum & euacuationes etiam non potest adesse in tanta copia, ut causet hæc symptomata, sed fiunt ea, quia est resolutus, post fluxionem non dormiuit, uexatus grandissimis doloribus, & euacuata materia plurima, cum quibus etiam difflantur spiritus, fuit enim dysenteria uehemens cum magna arrosione intestinorum, non pituitæ solum uestientis, sed ramentorum etiam. Adhæc secuta resolutio, quæ est causa præsentis dispositionis: quæ non est à materia aliqua calida uel frigida, post tot euacuationes spontaneas & cum medicamentis, sed quia uentriculus debilior, & adsunt obstructiones in sinistro præsertim latere, quæ impediunt transitum, ideo post dysenteriam uidi sæpius feces, quasi cibũ non satis concoctum, & chylum quendam cum materia permixtum, ideo crediderim esse debilitatem uentriculi. Et licet dicatur parum comedere, tamen ex multis & uarijs uescitur, & inter reliqua, etiam oua in aqua cocta, quarum albumen induratum magis, difficilius concoquitur, Ita ut hac stante debilitate uentriculi, & quantitate & qualitate sua onerent uirtutem: hac de causa adhuc hodie plurimum adest materię ob frigiditatem uentriculi generantis pituitam plurimam, propter cibum ampliorem quàm possit concoquere. Antea febris aderat cum fluxu, ea reliquit eum, non tamen integre ut uidetur.

PROGNOSTICVM. An possit curari, nihil mihi facit difficultatem nisi mores ipsius, nihil fere uult accipere, quod habeat uel odorem uel saporem aliquem, omnia ei dant fastidium.

CVRA. Quomodo uelles eum tractare si posses? Primo uellem ut parce biberet & comederet, ter in die, sed parce ei exhiberetur cibus facilis concoctu, contusa ex elixis uel assatis etiam (licet hæc amplius quidem nutriant, sed difficilius concoquantur) oua sorbilia &c. De uino credo necessarium propter uentriculum, nec tamen potentissimum, & quia nunquam solitus est diluere uina nec potentia neque paucifera, ideo si haberet uinum mediocre, concederem sine aqua, nec laxaretur uentriculus magis, si haberet aliquid leuiter astrictionis esset gratissimum. Acciperet aliquoties panem in maluatico maceratum, id comederet, sed parum utatur. Quiescat corpore & animo, nec molestetur curis, habet enim opus recreatione: pro exercitio frictiones adhiberi possunt. Hæc erit uictus ratio, cuius quantitas sit talis, quam possit uentriculus

concoquere, Medicinas postea si uellet darem syrup. de menta, sed cum uideam obstructionem, exhiberem syrup. de Absynthio, cum de cichorio & aliqua portione Reu barb. quod respicit uentriculum, & Iecur, & simul discutit obstructiones. Darem igitur syrupos de absynthio, & cihorio Nicoli ana, uel sine aquis quo diutius manerent in uentriculo, uel diluerem in iure aut cochleari uini, ne tanta esset amaritudo & odor & qualitas uini, iuuaret uentriculum, nec trāsiret ad hepar, si uelit omnino, adderē aquam Betonicæ, Absynthij &c. si non uelit syrupos, detur decoctum absynthij, & cichorij. Superioribus diebus comedit folia uiridia Absynthij nostro persuasu, sed syrupi magis penetrarent, & hi syrupi essent mihi pro medicina alterante & soluente, etiamsi aluus sponte fluat & lenis sit, & semper in una ℥ syrup. de cichorio Nicoli sit ℈ 1. Reu barb. quod purgat bilem & pituitam, ut uidemus experientia, & attenuat. Alijs itaq; medicamentis non uterer, propter debilitatem uentriculi & propter imbecillitatē intestinorū. Vterer Reubarbaro potius quam alijs. si nolit hæc, exhiberem trocíscos de rosis, & de Reubar. fiant pill. 3. possunt misceri & Trocisci de absynthio, quanquam illi sunt calidiores.

MONTANVS. Clariss. D. prætermittam præterita, de quibus nulla est consideratio, & dicam de præsentibus, quæ uideo, & audio, & ex fundamentis ad caussas ueniam, ut de curatione loqui possim. Incipiam autem ab excrementis, quæ indicant, utrum affectus præcedens remotus, auctus uel diminutus sit, & in quo statu ægritudinis simus. Hesterna non uidi, sed hodierna erant compacta, & uidebantur habere formam, quam laudat Hipp. 2. Prog. & accedere ad substantiam mellis concreti, color tamen non naturalis erat, sed nigrior, substantia inæqualis, & materia liquidior cum spuma etiam. Audio præterea ex ægro, dum egerit, affici doloribus circa uentriculum, & intestina gracilia, & interdum etiam circa intestinum rectum, qui dolor non ita acutus est, ut prior, non tamen ablatus. Vrinæ habent spumam hærentem in corona, color ad rubedinem tendens, non proportionatus temperaturæ, nec clara est, ut in sano, habet dispersum sedimentum per totam substantiā urinæ, & crassum. Habet præterea magnam appetitus prostrationem, & uirtutis, abhorret ab omnibus, non dormit, & licet assidentes eum hac nocte putent dormiuisse, ipse tamen omnia audiuisse affirmat. Præcessit dysenteria longa, & insignis cum febri, quę exiccat, & facit arescere membranosas & tenues illas partes, ut quasi breuiores factæ uideantur. Hic conuenerunt omnes caussæ, quæ faciunt graciles musculos, & remouent pinguedinem corporis. Corpus naturaliter siccum. Febris exiccans, & fluxus, & tamen habet musculos adhuc boni habitus, nec exaruit, & in parte sinistra apparuit tensio, & tumor præter naturam. Hęc omnia consideranda sunt ad ueram inuentionem curæ, Incipiam ab excrementis, quorum superiora nō uidi, ideo nihil de ijs dicere possum. Sed diebus præteritis cineritia quandoq;, quandoq; alba excreuit, & luto candidiori similia, & nunc nigra excernit, quod deterius est, & auget intentionē meam, melius enim esset perseuerare excretionē unius generis. nam cum sunt uarij generis, indicant esse uarias caussas, & interdū oppositas, & morbum esse difficiliorem. Sed quicquid sit, præcessit dysenteria acrium humorū, ita ut etiam ramenta intestinorū egereret, quæ fiunt ab acerrimis humoribus erodentibus & adustis. Accessit temperatura adusta, quæ plus generat bilis adustæ, quâm naturalis, & color niger totius corporis indicat dominium talis humoris. Accesserunt & alia, quæ augent adustionem, uidelicet ratio uictus, & in præsenti sunt obstructiones in liene, est tumor in omnibus intestinis, & habet uentrem inflatum. Ideo credo, etiamsi cessauit fluxus propter optima remedia uestra, tamen ex his signis adhuc perseuerare intemperiem uentriculi, & membrorum naturalium, circa quæ magnus labor est. Nam nisi remoueantur, incidet in fluxum hepaticum, uel alium morbum, quo tota deinde hac hyeme laborabit. Sed quas tamen credis esse dispositiones? Credo primum uentriculum frigidiorem seipso, & ideo multiplicari humorem pituitosum, qui relaxat uentriculum, & destruit appetitū, quia pituita adhæret impacta orificio uentriculi, & facit prostrationem appetitus, quia cōtraria est corrugationi, quæ est caussa famis.

Ideo

Ideo arrident ei acida, & incidentia propter eandem causam: quia pituita abundat in uentriculo, & eum reddit frigidiorem: unde inappetentia sequitur, & cruditates etiam ob quas exeunt excrementa, non colorata, ut uidit Excel. V. diebus præteritis. Nam ubi cruditates sunt, fæces albæ egeruntur, quia non fit bona concoctio in uentriculo, & humores crudi exeunt. Video etiam, quòd abundet flatibus, quia uenter heri multo magis tumidus, quàm hodie, & sæpe incitatur ad egerendum, & nihil egerit. Est ergo in uentriculo frigiditas, ratione cuius sequuntur dicta symptomata. Deinde in hepate fuit, & nunc etiam est, licet non tanta caliditas, quanta fuit ante, cum generabatur maxima copia bilis adustæ, quæ fuit causa dysenteriæ. Nunc non tantus calor, quia humores calidi educti sunt, & eorum euacuatio refrigerat corpus. Secundo, quia in longis ægritudinibus semper caliditas resoluitur, & exit, frigiditas uero remanet. Tertio, propter remedia exhibita purgantia, non est tantus calor modo. Talis tamen adhuc est, qui nobis facessat negotium. Ideo & urinæ tinctæ, & excrementa nigra & inæqualia, quia membra inæqualia à quibus excernuntur, uentriculus frigidus, hepar calidum, & permiscetur etiam aliquid de fæce sanguinis, propterea quòd lien propter obstructiones non ita attrahit, sicut oportet: ideo regurgitat in intestina, & exit cum fæcibus, & hanc ob causam sunt nigræ etiam, non tamen propter caliditatem hepatis adurentis humores. Varias igitur colligo ægritudines in hoc corpore, frigiditatem uentriculi, caliditatem hepatis, obstructiones circa regiones lienis, quarum manifesta est causa, illa inæqualitas membrorum. pituita obstruit meatus, & ideo lien non attrahit, sicut oportet, ergo abundat humor melancholicus in maiori copia, quàm debet, & ita educitur per intestina. Hinc etiam sunt uigiliæ quæ præcesserunt, & exiccarunt cerebrum. Cerebrum natura siccum habuit, accessit fluxus calidus, & uapores calidi & sicci ascenderunt ad caput à melancholia & bile, unde timet magis quàm debebat, desperat, & despondet animum præter rationem, quod proprium est melancholicorum. Cum dormit, imaginatur se non dormire, & sentire omnia. Quibus prouidendum præcipue. Obstructiones aperiendæ sunt, confortandus uentriculus, & cauendum ne hepar calefiat magis, non tamen uellem refrigerare, quia si humores euacuentur, & aperiantur obstructiones, euentabitur caliditas eius, & sponte redibit ad temperamentum, & sequetur sanitas. Ventriculus igitur corroborandus, & aperiendæ obstructiones. Quibus? Sola ratione uictus curari poterit, si obtemperet. Ea igitur primo instituenda. Comedat cibos facilis coctionis, & multi nutrimenti. Detur opera, ut calor naturalis augeatur, quo restaurato, uentriculus corroborabitur, & optime faciet operationes suas, hoc fiet, si utatur illis, quæ faciunt bonum sanguinem, quæ sunt nota. Vinum sine dubio dandum est, tanquam medicina nutriens, sed illud sit subtile, clarum, limpidum, album, non aquosum & flatuosum, nec acidum, nec acre, non quidem Maluaticum nec fortissimum, sed tantum sapiat naturam uini. Est enim solitus bibere uinum potens sine aqua, & corpora magis nutriuntur cibis consuetis. Tale uinum præterquam quòd nutriet, aperiet etiam obstructiones, & cõcoquet materiam, quæ in uijs est, & erit medicamentum & alimentum. Si album non inueniatur, accipiatur medij coloris, & quod non sit nigrum, sed transparens. Deinde frictiones fiant cum uino aromatico, & oleo de spica, quod non habeat fortem odorem, & si habeat, refrangatur cum oleo amygd. dulcium, & uino Maluatico, cum hoc calefecto illinat leniter corpus totum, confortabit enim membra, & reuocabit calorem naturalem, & supplebit exercitium. Si perseuerarent uigiliæ, acciperem Anethi, Chamæmeli flores & Nympheæ, & folia salicum, si haberi possunt, & uesperi pedes & manus in eo decocto tenerem, corroborabit calorem natiuum, & prouocabit somnum, & erit etiam bonum ad humorem melancholicum. Accidentia animi quoque moderabitur, sit lætus, & non seipsum affligat. Hæc ubi facta erunt circa medicinas non derelinquerem ea, quæ exterius applicantur, & uideo à uobis occursum esse oleo Absinthij & Mastiches, item sacculo Absinthij apposito. Ego unum adderem, in quo confido plurimũ, & cuius uires sæpe expertus sum mirabiles, quando corpus erat imbecille ex longa ægritudine.

Accipio carnes Dactylorum & passularum, & Citoniorum coctorum, & ea decoqui facio in uino Maluatico, postmodo addo oleum de Absinthio, & Amygdalis dulcibus, cum mica panis assati, & ex omnibus bene contusis facio Emplastrum in optima forma, idq; in sacculo panni linei subtilissimi membris naturalibus applico calefactũ, iuuat mirabiliter, & corroborat. Hæc si facta fuerint, & deinde uultis aliquid pro liene facere, poterimus uti oleo Amygdal. amararum, & oleo de Capparibus, cum Bdellio, Ammoniaco, & puluere corticum radicum Cappar. pro linimento. Per os syrupus de Absinthio optimus, item de Cichorio Nicoli, quia in uentriculo est frigiditas & copia humoris frigidi non imbibiti. Oportet igitur abstergentia, corroborantia, & aperientia exhibere, & confortantia hepar, qualia sunt Absinthium & Cichorium: si uultis addere decoctum ex capillis Veneris & Ceterach, nihil melius pro liene, & aliјs obstructionibus, & ita satisfaceret omnibus intentionibus: hos syrupos si accipiet, bene faciet. Trochiscos laudo, imò semper Trochiscos, & syrupos eum sumere uelim ℈ 1. uel Trochisc. ex Rhabarb. uel ex Absinthio, si uero non uult utrunq; accipere, accipiet alterum, si neutrũ, saltem confectionẽ accipiat ex Trochiscis contusis, & Rhabarbaro. Si uult, bene est, si non uult, quid agendum sit non uideo. Postea altero die iterum conuenerunt, & cum uiderent egestiones multas adustas cum debilitate uirium, quid agendum iterum consuluerunt, & sic cœpit Montanus loqui: Videmus dominari bilem, & est periculum, ne fiat fluxus hepaticus, qui fit ex frigiditate hepatis, & facit excrementa similia loturæ carnis, ob alterantis uirtutis imbecillitatem, ex nimia frigiditate, quia per continuum fluxum exhalat calor, hepar exiccatur, & ultimo infrigidatur, & fit fluxus hepaticus, ut bene dicit Auicenna, quem postea curamus uuis pasis, &c. Oportet igitur attendere hepati, alterando illud & corroborando, ita ut non infrigidetur, per ea quæ intrinsecus dantur, & exterius applicantur. Darem syrupum de Absinthio, & Cichorio, ut heri dictum, cum Trochiscis de rosis, quæ humidæ sunt, & moderate frigidæ. Miscerem syrupo aquam Endiuiæ, quæ frigida & humida. Extrinsecus illinerem oleo rosato, & uiolato cum modico Mastiches, quia prorsus frigida non sunt adhibenda membris concoquentibus, etiamsi peccent caliditate, uel species de tribus Sandalis cum unguento Mesues. Si non uult syrupum, accipiat brodium pulli alteratum, (quod, ut bene dicit Auicenna, contemperat humores) cum herbis illis, Absinthio, Cichorio, capillo Veneris, & Ceterach. Interrogabat Trincauella, an iterum posset accipere Myrobalanum Chebulum conditum? Montanus & illos, & alia omnia astringentia improbauit, nec uoluit sisti aut impediri illum fluxum materiæ cholericæ. Si uellet radices Cichorei conditas, accipiat. Vinum ei quæratur tenue, pauciferum, & humectans substantifice, tale enim penetrat & iuuat ad apertionem obstructionum, & prouocat urinam, quod maxime ad propositum. Nam optima cura in fluxu uentris est, prouocatio urinæ. Si uellet fieri principium dysenteriæ, possent inuiscari intestina per os, & clysteria. Per os acciperet Tragacantham in omnibus ferculis, pro muniendo uentriculo, & intestinis gracilioribus, & magis placet, quàm seuum hirci, quia amabilius est. Cauerem ab astringentibus & exasperantibus, quia faciunt inæqualitatem humorum, & augent dolorem. Inuiscantia autem obtundunt humorum acrimoniam, quæ est causa doloris. Exhiberem etiam clysteria cum seuo hirci, pro muniendis intestinis grandioribus, deinde deriuarem materiam ad oppositum, per prouocationem urinæ cum omni ingenio, in syrupis & ferculis. Et omnino debetis attendere ad hoc, ne incidat in peius malum, quod accidere potest, cum sit debilis, & materia maligna. Si adesset dysenteria, tunc penitus abstinerem à uino, nec respicerem uentriculum, sed cauerem magis principale, etiamsi orietur quædam cruditas, biberet aquam decoctam, uel brodium pulli, quod esset melius.

De dy-





De Dysenteria.

Consilium CLVII.

GAlenus autor est nono Meth. cap. 14. medicatorias indicationes peti à morbo, à corporis temperamento, & aëre ambiente. Hæc itaq; in medicatione instituenda, primum diligenter consideranda & perpendenda sunt. Nos à temperatura initium sumemus. Eam uerò calidam esse, & ea quæ essentiam consequuntur probant, & symptomata. Color citrinus, significat cholericam dispositionem: accedit iuuentus, quæ est sicca: consuetudo uero repugnat, nam pro arbitratu suo uixit, & obuia quęq; ingessit. Aër ambiens & hyemalis, frigidus & siccus. Ab horum consideratione, quæ partim naturalia sunt, partim non naturalia, ad ea accedimus, quæ sunt præter naturam. A symptomatis uerò incipiendum est, quia hæc notiora sunt nobis, ut effectus morborum, qui nos in morbi cognitionem deducunt: cognoscitur enim ab exeunte mutato, ut hic sunt egestiones inconsuetæ ipsius sanguinis, cui bilis est admixta: & operatio est læsa, quæ in hoc est læsio sensitiuæ, id est dolor, autore Gale. lib. 1. de sympt. cap. 6. Locus doloris est uenter ipse: species doloris est pungitiua, quæ humorem peccantem arguit, & inde est, quòd tenasmus accedit. adsunt & uigiliæ, & sitis, quorum causa est febris. Pendent autem à morbo læsa sensitiua, dolores, per unitatis solutionē, per humores ab hepate, ad intestina, quæ soluuntur & abraduntur, causa bilis supercalefactio hepatis, & diæta nō bona.

De duobus dysentericis.

Consilium CLVIII.

PRior laborabat fluxu uentris triginta diebus ferè, non tamen eijciebat sanguinem, nec ad ulcus intestinorum, quod proprium est dysenteriæ, uentum erat, nec febri laborabat, quæ ueram dysenteriam semper comitatur, apparebat tantum in fæcibus pituita illa, uestiens & ambiens intestina, & abrasio incipiebat, ita, ut metuenda esset grauior, ni prospiceretur.

MONTANVS hunc syrupum ei ordinauit, sumendum omni die.

℞. Syrup. Endiuiæ			
Betonicæ	ana	℥	1.
Aquæ Endiuiæ		℥	4.
In cuius tantum una libra sit decocta.			
Sem. Citoniorum		℥	s.
Maluæ			
Althęæ	ana	ʒ	2.

Cibus, pullus, uel contusum, uel panatella, & semper in iusculis sumat puluerē Tragacanthæ gummi liquefacti in aqua rosarum 6. grana, & eius sumat cochleare unum in uice, & quia carnes mandere, & deglutire non poterat, concessit ut ad eas uteretur succo Citoniorum, item succis, aut lactucis conditis. Potum concessit uinum, non libenter tamen, quia ab aqua abhorrere omnino sensit, modicum quidem & pauciferum, ne hepar supercalefieret. Clysteria etiam adhiberi uoluit, non ex rebus fortioribus, ut alij putabant, sed ex sola ptisana hordeacea, scilicet hordeo, in iure pulli cocto, contuso postea, & bene comminuto cum uitello oui. Alteri qui iam erat dysentericus, & cuius in fæcibus apparebat manifesta abrasio, & sanguinolenta etiam, & febrem insuper patiebatur quotidie, syrupum dedit eundem, ut superiori. Clysteria uero duo, alterum mane, ex ptisana hordeacea, & uitello oui abstergens, alterum uesperi ex decocto seui hircini, oleo Myrtino, & sicut Frisimelica ordinauerat, exiccās leuiter. Ab Hypocistide

tamen

tamen & omnibus astringentibus omnino in dysenteria cauendum dixit. Cibum eundem, quem supra cum Tragacantha in aqua rosarum liquefacta, exhibuit. Aliorum, quia non tam delicatus erat, nulla est facta mentio. Potū ius pulli simplex, uel in quo etiam sit decoctum modicum Portulacæ, idq; non per triduum adimendum aiebat, sed subinde recenter fieri uoluit, ne putresceret, & de eo, ut biberet quantum uellet, concessit. Vinum omnino prohibuit, quod id calefaciendo hepar, generet sanguinem magis biliosum, qui postea erosiones quoq; generat. ac dixit, se tum adhibere, uel aquam hordei cum saccharo, uel si maior necessitas, ius pulli, uel summa necessitas, deuenire ad aquam Portulacæ. Tertio die post, fluxus inualuerat quidem, sed febris erat mitior. Quare ad roborandam uirtutem hanc ordinauit confectionem.

℞. Gummi Tragacanthæ
Gummi Arabici
Sandaracæ
Mastiches ana ℈ 1.
Succi Liquiritiæ
Sem. Portulacæ
Endiuiæ
Lactucæ ana G 10.

Coterantur omnia per se, deinde misceantur, & cum saccharo albo fiat confectio in rotulis pondere drach. 2. de qua sumatur una rotula mane, & sero, hora ante cibum. Item:

℞. Emplastri Diaphæniconis ℥ 2. pro toto uentre.

De Dysenteria, pro Magnifico Domino à Dietrichstein.

Consilium CLIX.


INciderat in fluxum uentris ex esu fructuum, à quibus nihilominus abstinebat, admodum se exercebat, & ita calefacto hepate, fluxus adeo creuit, ut tertia die metuentes malum uocarent medicum, nondum erat aliqua abrosio. Montanus ordinauit clystere abstersiuum, ex pulli brodio, aqua hordei cum uitello oui & saccaro, cibum ordinauit aues montanas, carnes pullorum, & ptisanam hoc modo factam. Hordeū decoquatur in aqua tam diu donec crepet. Postea abiecta aqua hordeū pistetur & exprimatur succus. Deinde decoquatur in optimo brodio pulli, cum aliqua parte lactis, sem. melonū ad spissitudinem aliquam, & deinde incorporetur cum uitello oui. pro potu uinum pauciferum bene mixtum cum aqua, in qua decocti sint coriandùli sine zaccaro. Mane postea syrupum accipiat ex syrupo de rosis siccis, Endiuia ana ℥ 1. Aquæ cichorei ℥ 4. ab omnibus astringentibus abstineat. Sequenti die nondum apparebat abrasio aliqua, de qua curandum. Humores autem plurimi & diuersi, ita ut iudicaret corpus euacuatione aliqua opus habere. Ordinauit Mannæ opt. ℥ 2. diluantur in iure pulli feruentissimo, uoluendo semper cum cochleari donec dissoluatur. Deinde exprimatur diligenter, & cū à fæcibus erit purgata, addatur Rhabarbari puluerati drach. s. & bibat una hora ante prandium. Non inuenientes mannam bonam, dederunt syrupi rosati solutiui ℥ 3. Rheubarbari electi drach. s. puluerizetur Rhabarbarū, & ponatur in syrupo cum modico aquæ Endiuiæ, fiat potio, & detur tepida. Vesperi iussit ungi stomachum oleo de Absinthio, cum masticino æqualiter mixto, & quia feces plurimæ eductæ, cum aliqua abra-

abrasione & febri, clysterem ordinauit abstersiuum, ut supra. Vino abstinere iussit per biduum, & bibere aquam hordeaceam cum coriandro & zaccaro coctam. Quinta die excoriatio in fæcibus maior, tum inuiscantibus procedendum dixit, quæ uestirent intestina, & à rosione munirent, ordinauit igitur:

℞. Adipis hircini ℥ 2.
Olei rosati omphacini ℥ 1.

Misce, & diluantur in aqua calybeata ferrariorum ℔ 3. bulliendo per aliquot ebullitiones, donec remaneant ℔ 2. & injciatur uesperi, hora ante cœnam. Antequam autem id fiat, mane ante prandium hora una accipiat lenitiuum.

℞. Hordei cum corticibus suis M 2.
Furfuris latioris P 3.

Bulliant in brodio pulli. Huius decocti accipiatur scutella una cum dimidia, & zaccari albi ℥ 2. & exhibeatur pro clysteri. Deinde semper decoquantur in suis carnibus pedes uitulorum, comedat etiam ex pedibus decoctis, comedat cristas gallorum, hepata, pedes, & cerebrum, & alarum extremitates, non tamen dimittat pro meliori alimento etiam pulpas albas, hæ enim erunt pro alimento, reliqua ad medicinam. In omnibus suis ferculis & brodijs semper ponat mane & sero tantum Tragaganti dissoluti, in aqua simplici uel rosata (pro ut magis placet) quantum est nux pontica siue auellana. Item ter aut quater in die deglutiat tabellam unam pondere drach. 2. uel circa ex confecto Tragaganti albi. His persistebat tota die, & sequenti, quia adhuc abrasiones & materia cholerica apparebant. Vesperi syrupum ordinauit pro uentriculi corroboratione, quia à cibo nauseabat.

℞. Syrupi de Absinthio
De Endiuia
Geleniabin zuccarini ana ℥ 2.

Sumat cochlearia duo, mane & sero tribus horis ante cibum, sequenti die, quæ erat septima, noctu quieuerat, & fluxus etiam frequentia cessarat: febris nulla apparebat, nec excoriationes aut materiæ cholericæ, sed pituitosæ exibant. Iussit prætermitti inuiscantia, comedat oua mollia, auiculas, pullos, uinum cum aqua mixtum, quia autem syrup. illum sumere non poterat, quin uomeret, & ideo ab eo abhorrebat, ordinauit confectum.

℞. Specierum Diarrodon Abbatis ʒ 1.
Aromatici rosati ℈ 1.
Zaccari albi q. s.

Fiat confectio in rotulis pondere drach. 2. sumatur una ante cibum, per horam mane & uesperi. Ad concoquendam autem materiam & diuertendam, ordinauit hæc pro prouocanda urina:

℞. Radic. petroselini.
Graminis ana M 1.
Arundinis ℥ s.
Foliorum Endiuiæ
Boraginis ana M 1. s.
Hordei P 1.

Bulliant omnia simul in iure pulli tenui, & bibat amplam scutellam ex eo in aurora actu calidum, & quiescat postea. Octaua die melius habebat, natura enim ipsa diuersioni intenta plurimam materiam per urinam expulerat, fæces pituitosę erant, cum quibusdam etiam partibus compactis, sed conquerebatur de dolore & torminibus, ideo ablutiuũ clystere fieri iussit ante prandium, & ut in reliquis persisteret. Post aliquot dies cum de debilitate uentriculi & flatibus conquerebatur, generatis ex pituita in uentriculo retenta, uoluit ut singulis diebus tribus horis ante prandium acciperet 1. ℥. syrupi de Absinthio sic facti.

℞. Succi

℞. Succi de Absinthio
Succi de menta ana ℥ 3.

Purificentur succi & cum zaccaro albo syrupisentur.

De Dysenteria.

Consilium CLX.

Nepos Patauini Capitanei, puer duodecim annorum, sine aliqua euidenti causa notabili, nec præcedente fluxu aliquo uentris, subito in dysenteriam incidit, ita, ut paucis horis quater uel quinquies ad secessum iret, cumq; abrasione notabili intestinorum, materiam chollericam, & ualde malignam excernebat, sine dolore uentris & torminibus.

MONTANVS: Clysterem ordinauit abluentem, ex decocto hordei in brodio pulli, cum zaccaro rubeo, & uitello oui, cessauit ea nocte fluxus, nec sequenti die quicquam percepit. Tertia die fluxus rediit eodem plane modo, sicut ante, cum aliqua alteratione febrili. Iterum aliquoties excreuit materias biliosas cum abrasione. Montanus iterum clysterem ordinauit eundem, si dolores haberet: uictum ex auibus montanis: perdices, phasianos, turtures, propter caliditatem, minus probabat: pro uino aquam coctam cum coriandris: pro ferculo ptisanam supra descriptam cum saccharo, eam quotidie etiam bis comederet, syrupum mane ex Endiuia, hordeo, & coriandris, in brodio tenui decoctis, & regionem hepatis inungi oleo rosato completo, pro refrigeratione. Iterum sistebatur fluxus ea nocte, & sequenti die etiam. Montanus Casiam exhiberi uolebat, quòd metueret humores in eo corpore contineri, quos cum natura non potuisset expellere, tentasset tamen, ut ita eo medicamento iuuaretur, & interim hepar etiam corrigeretur Rheubarb. sed nolebant metuentes fluxum uentris grauiorem: sequenti quæ iterum tertia erat, fluxus iterum rediit & grauior. Montanus adhibito propter mulieres Phrisimelica etiam, casiæ ℥ s. exhibuit, cum ℈ 1. Rheubarb. id cum quatuor aut quinq; uicibus bene euacuasset, febris illa delituit, & fluxus etiam non apparuit amplius. Iussit tamen persistere aliquot diebus in diæta & syrupis ordinatis, & cauere ab omni genere fructuum: atq; ita euasit.

Pro quodam dysenterico.

Pro syrupo: ℞. Syrup. de cichorio sine Rheubarb.
Gelenabin zuccarini ana ℥ 1.
Decocti pentaphyllorum
Agrimoniæ
Rad. petroselini ℥ 4.

Fiat decoctio in aqua cichorij. Mulieri cuidam in fluxu has easdem herbas cum cichorio & Endiuia decoctas in brodio, exhibuit pro syrupo.

Pro confortatiuo.

℞. Saccari rosati
Violati ana ℥ 3.
Diatrion sandalon
Diarrhodon abbatis ana ʒ 1. s.

Misce, fiat electuarium, una hora ante prandium & cœnam sumendum.

De dysen-

De Dysenteria.

Consilium CLXI.



IN Septembri, filius Ioachimi Geñensis in fluxum dysentericum incidit, cum febri. apparebant excoriationes cum materia æruginosa uiridiq́, usi erant statim aqua calybeata, & alijs astringentibus, quæ omnia remouenda dixit Montanus, & pro refrigeratione, quia febrim præcipue timebat, hunc ordinauit syrupum:

℞. Syrupi de Endiuia
De rosis siccis ana ℥ s.
Aquarum cichorij & borag. ana ℥ 1. s.

Misce pro uno & sic pro alijs. Pro corroboratione membrorum naturalium, præcipue uentriculi unguentum hoc:

℞. Olei de Absinthio
Rosarum comp.
De Camomill. ana ℥ 1.

Inungatur tota uentris regio: comedat carnes pullorum, & auium montanarum, perdicum &c. ℞. Tragaganthi ℥ 2. dissoluantur in aqua rosacea, de quo postea quantum est una nux auellana, ponatur in brodijs quæ comedit uel bibit, & in ijs semper etiam decoquatur pes uituli, & una radix petroselini. Vino abstineat, bibat aquam coctam cum coriandro & radicibus graminis, & saccharo, quæ tamen si omnino uinum uelit, leniter uino intingi potest. Pro clysteri lenitiuo accipiatur brodiū in quo coctus sit pes uituli, & immittatur Tragaganthum, ut supra, sed addatur aliquid zacchari rubei, uel loco zacchari addantur mellis rosati ℥ 2. & seui hircini ℥ 1. postquam egessit, accipiatur pannus lineus subtilis, & intingatur in aqua plantaginis, & cum eo abluatur intestinum rectum, & tabula é nuce arbore calida habeatur, super quam sedeat, calor enim ille adstringit & penetrat ualde, ut Galenus etiam in Synanche hoc remedio utatur.

Vtrum fluente aluo, uel existente uomitu aliquo debeamus curare fluxum hunc, fluxu.

Consilium CLXII.



PRoponitur fluxus sanguinis narium, aut fluxus uentris: Moderni pro parte affirmatiua proponunt argumenta, & dicunt, quòd fluxus debeat curari fluxu. Et primo citant autoritatem Auicennæ 16. tertij de curatione fluxus, ubi Auicenna bene dicit, & quandoq; fluxus fluxu curatur, & uomitus uomitu. Ergo per locum ab autoritate, etiam fluente aluo licet purgare. Præterea habent autoritatem Galeni, libro secundo Aphoris. illo in Aphorismo ubi dicitur, quæ relinquuntur in morbis, & dicit Galenus, quòd etiamsi fluxisset aluus, debemus etiam fluxu curare fluxum, quia ea quæ relinquuntur in morbis, recidiuas facere solent. Arguunt insuper experientia. Videmus inquiunt quotidie Medicos, ubi fluunt hæmorrhoides, uel sanguis narium, uel sputum sanguinis copiosum, curare tum fluxus istos per alios fluxus, per sanguinem ex uenis missum. Quod quidem omnino contrarium est sententiæ Auicennæ hoc loco, quæ quidem autoritas ab Auicenna prolata, confirmatur â Gale. primo ad Glauc. ubi dicit. Si in febribus fluat aluus, non debemus moliri aliam euacuationem, neq; per sanguinis missionem, neq; per pharmacum. Affert rationem, quia contingeret debilitas uirtutis & alia multa. Pro utilitate questionis, distinguere debetis. Vbi fluxus superuenit in corpore humano, ui-

dendum est, utrum dependeat ab aliqua materia aggregata in corpore sano alioqui existente, in quo neq; febris adsit, neq; abscessus, neq; adsit alia ægritudo, ac tum accedat fluor alui, & egerat homo iste materias biliosas, uel pituitosas, quæ insigniter peccent in qualitate: uel iste habet fluxum cum febre, uel alia ægritudine, quæ postulat curationem particularem. Magna differentia utrum hoc modo, uel illo sit fluxus. Nam si fuerit in corpore, ubi nulla sit ægritudo simul, tunc uidendum, nunquid ille fluxus sit idoneus pro illa materia, & dum fluit materia, an corpus seipso leuius percipiatur, aut melius sese habeat. In hoc casu totum opus naturæ permittere debemus, iuxta præceptum Hippocratis. Si talia purgentur qualia &c. Quòd si aluus fluat, & homo tunc percipiat se debiliorem reddi, nec fluxus ille sufficit pro plenitudine, uidetur quòd natura sit impotens ad expellendum. In hoc casu fluxus fluxu curatur, cum nulla sit ægritudo, & nullam hominis, uel uirtutis imbecillitatem afferat: hic ualde cauendum, ne materia retenta ægritudinem faciat, quare adiuuanda ægritudo est. Et hoc est, quod Auicenna loco citato dicit, fluxum fluxu curari, non absolute, ita ut regula esset uniuersalis, sed dicit quandoq;, in hoc casu scilicet, quando fluit aluus, uel uomit aliquis: sed non tantum, quantum oportet, tunc necessarium est, ut arte suppleatur, in quo natura deficit. Et hoc est, quod Galenus in Aphorismo dixit, quæ relinquuntur & quando natura non potest expellere, quantum erat expellendum: Medicus ipse adiuuat eam. Quòd si fluxus est cum ægritudine, & non est sufficiens, debemus ne adiuuare naturam? Galenus non uult, nam considerat non tantum præsentia, sed futura etiam. Scitis, quando adest febris, & oportet materiam euacuare, illa euacuatio, quæ à natura fit, paulatim expellit materiam, sed uos euacuatis primo per medicinam soluentem, omnis autem medicina soluens calida est, ergo auget febrim, exiccat, colliquefacit corpus, deijcit uirtutem, cum nos humectantibus non exiccantibus, refrigerantibus non calefacientibus, conseruatione uirtutis, non deperditione uirtutis indigeamus. Præterea debilitantur intestina, ne retineant etiam alimenta propria, & quid deterius in mortem? Hinc bene Gale. octauo Therap. ubi curat hominem patientem synocham sine putredine, mittit sanguinem usq; ad syncopen, & statim illam curat, cum non adsit putredo. Sed undecimo Meth. ubi curat hominem putridam febrem patientem, mittendum quidem sanguinem dicit, sed minus quam requirat ægritudo. Quare? Quia euacuato sanguine, uirtus fit debilior: unde nō sufficit ad maturationem, & concoctionē humorum. Et ideo, quando nos consideramus non tantum præsentia, sed etiam futura, ubi fluat aluus cum febre, & non tantum quantum oportet, non debemus supplere nos, ne faciamus omnia incommoda dicta. Videtis quando Auicenna dicit fluxus fluxu curatur, & quando non, & quomodo autoritates concordentur.

De acutissimo dolore uentriculi ex uermibus.

Consilium CLXIII.



POstquam & ego quoq; pro ista nobili puella sum aliqua dicturus, ut satisfaciam meo loco, afferam nonnulla, de quibus inter nos constare debet. Cum uerò iam eam non uideamus, ad relata me confero, ac suppono in temperatura caliditatem & humiditatem excedentem, id enim arguebat Clariss. D. ex colore cutis, dicit eam esse albam, cũ colore rubeo, habere capillos albicantes cũ quadam citrinitate, & esse carnosam. Statuamus ergo fuisse calidã, & humidam secundũ naturalem tẽperiem, deinde esse in pueritia. Ergo ratione ætatis, & tẽperaturæ, & habitus corporis arguimus, quòd in ista puella plurima redundet humiditas, habemus hoc etiã ex ratione sexus, quoniã puella, ergo humida. Tria ergo sunt, quæ indicãt redundantiam humiditatis, & calorẽ mediocrẽ, quoniã humiditas ista ob-

ista obtundit acrimoniam caliditatis. Stantibus his omnibus semper redundauit, & nunc redundat humiditas in hoc corpore, absq; eo, quòd ægrotauit, & consequenter habuit calorem innatum remissum. Suppono aliud, quòd in ætate 2. annorum superuenerint menstrua ex loco consueto prodeuntia in pauca quantitate. Suppono tertio, quòd tandem cessauit fluxus istius materiæ rubeæ, & superuenit aliud postea symptoma, quod isti Medici ex ratione tantũ crediderunt esse epilepsiam, & hoc ex eo coniiciunt, quia apparebat spuma circa os. Audio etiam quòd conuellebatur, non tamen certo constat ex relatione Doctoris de conuulsione, quia nihil de ea locutus est. Suppono quarto, quòd tandem cessauerit post aliquas purgationes fluxus iste per uterum, qui sicut exibat per matricem prius, nunc per os, nec amplius per matricem: cui postmodum successit epilepsia, à qua fuit liberata anno præterito per pharmacum. Hoc uero anno undecimo ætatis suæ inuasit eam febris, & ab ea non tantum non remota est febris, sed ex una effecta est duplex, quam iudicarunt Doctores esse pituitosam, propter urinas pallescentes, pulsus raros, undosos, & paroxysmos singulis diebus inuadentes æqualiter. Et nõ tantum duplicata est febris, sed accessit etiam aliud symptoma, quod crediderim esse melancholiam, cum magno clamore absono, & summa exclamatione, & cum interrogaretur, quæ esset caussa huius clamoris, respondit, quòd pateretur maximum dolorem circa uentriculum. In reliquis non imaginatur perperam, nec delirat, nisi in paroxysmo aliquid de scorpionibus imaginatur. Ista omnia sunt, quæ circa hanc puellam contigisse audio. Stantibus tot symptomatibus, primo incipiam à defluxu sanguinis per uterum. Si quis à me quærat, quodnam nouum genus symptomatis, nunquam scriptum, aut auditum ab aliquo, hoc sit, (nunquam enim uidi menstrua rubea in tantilla ætate, bene uidi alba in puella 3. & 4. annorum) caussa huius noui, & tam rari symptomatis fuit dispositio corporis, nam quia calida & humida à natiuitate fuit, unde redundauit sanguine, & apta fuit, ut citius prodiret sanguis, quoniam ea caliditas non fuit tanta quæ excoquat, & consumat humiditatem, sed caliditas ista obtusa est ab humiditate redundante. Vnde oportet, ut plurima excrementa redundent in ea, & ita natura parat aditum, ut excernat superfluitates per conuenientes regiones. Verum est, quòd uterus cõueniens locus est menstruis & cum humida esset, & priuaretur exercitio, ratione etiam ætatis & temperaturæ habuit caussas omnes intrinsecas, quæ potuerunt hoc facere. Sed non propterea probabile, cum puellæ plurimæ habeant easdem conditiones, & maiores quandoq;, & tamen menstrua ex illis non erumpunt. Credo difficile esse ponere os in cœlum, tamen si consideramus omnia possibilia, multa possumus dicere circa hæc. Stante enim naturali hac dispositione, facile est, quòd accedant caussæ procatarcticæ, ut talia fiant. Potuerunt enim hoc modo aliqua contingere, quæ dederunt huic puellæ occasionem, ut sanguis in hac ætate prodierit. Sed de hac naturali dispositione non loquar plura. Exiuerunt ergo menstrua, uel potius imago menstruorum, uidelicet guttulæ quædam sanguinis, & post cessarunt, siue quòd humores crassiores obstruxerint uias illas, præcipue cum illud esset uiolentum, facile potuit fieri, ut uijs illis obstructis menstrua cessarent, uel quia à mulieribus ipsis fuit suppressum, quia usæ sunt astringentibus, suppressus est ergo ille fluxus sanguinis post constrictionem. Vbi natura assueta erat excernere sanguinem per illas uias, quæsiuit alias, sicut sæpe contingit, ubi flatus per uias inferiores constringitur, tunc per os exit. Arbitror aliquid tale contigisse, nam postquam menstrua erant repressa, natura aliam sibi præparauit uiam per superius, & per os eiecit ea, quæ per inferiora excerneret, unde tandem uentriculus habuit plurima signa, cur debilior esset factus, & consecutum est symptoma, quod uocarunt Vicentini Doctores epilepsiam, quæ ipsam per interualla affligit, & est probabile à uentriculo procedere, propter uapores eleuatos ad cerebrum. Sed dignum est consideratione, an fuerit epileptica, quia subseruiet nobis ad sequentia. Clariss. Doctores, si uolo loqui secundum rationem, non audio ipsam fuisse epilepticam, quamuis apparuerit spuma circa os, nihil enim audio de conuulsione. Concedatur quòd fuerit conuulsio, quæratur

an fuerit epilepsia uera, uel motus aliquis, ad quem motum consentiat cerebrum, propter aliquid aliud. Credo quòd circa uentriculum fuerit læsio, quodq; ratione uentriculi consentiat cerebrum, unde sensum & motum amiserit. Quid potuit esse hoc? Porro quòd sit per communicationem, quòd fuerit ratione uermium, unde hanc coniecturam habeam, apparebit ex dictis. Purgata fuit pharmaco, & statim cessauit epilepsia, quoniam caussa, quæ faciebat (de qua dicam) siue materia, quæ lædebat os uentriculi, per cuius consensum caussabatur motus epilepticus, fuit deducta, qua remota symptoma cessauit, non uero caussa symptomatis, id est intemperies uentriculi, quæ generabat materiam, ex qua fiebant conuulsiones, & ideo conseruata caussa morbi & intemperie, licet remotum sit symptoma, contigit ut rursum generetur materia pituitosa, quæ tunc non erat ita corrupta, quia nuper genita intra uenas distributa est, & generauit febrem, non epilepsiam, quia non ad caput amplius ascendebat, sed generauit febrem pituitosam. Habuit autem ista febris accidentia pituitæ, urinam albam, & cætera, quæ ad phlegmaticam febrem attinent, unde apparet fuisse ueram febrem phlegmaticam, propter imbecillitatem uentriculi. Contigit postea dum illi curarent febrim, & esset intemperies uentriculi, isti modo attenderunt ad materiam peccantem, non ad ægritudinem, sed ad caussam, & rationabiliter quæsiuerunt præparare materiam pituitosam cum syrupis attenuantibus & incidentibus: materia præparata est incisa & attenuata ijs, quæ incidunt, & quia tenuis substantiæ sunt, & urinam prouocant, maximam copiam urinæ eduxerunt, quæ non curauerunt puellam, sed perseuerauit caussa, imbecillitas scilicet uentriculi, unde quotidie generata est pituita. Vrina prouocata est, sed frustra, perseuerante interim intemperie uentriculi. Deinde Medici isti uolentes extirpare febrem, quæsiuerunt eam euacuare cum pharmaco, in quo est uis electiue attrahendi, & Agaricus fuit exhibitus. Omnia autem pharmaca sunt calida, & sicca mordicantia, & qualitatem habent uenenosam, & trahunt materiam à superficie ad centrum: ideo maxime cauendum ab illis, ne imbecillo uentriculo exhibeantur. Et licet plurimum de materia pituitosa eduxerint, tamen propter plurimam uenenositatem aliquid derelictum istius pharmaci, quòd præcipue accidit in puellis, & in corporibus symbolum habentibus, unde facta est maior imbecillitas, multiplicata adhuc est pituita, & ex una quotidiana febri facta est duplex, nihilominus processerunt isti adhuc cum suis syrupis, qui communiter fiunt, & nos scimus quomodo componantur, tamen omnes qui degustant, dicunt esse dulces, quia dominatur mel in ipsis, & nisi dominetur, sunt insigniter amari. Ista puella habens pituitam plurimam, & debilitatem maximam uentriculi, ad tantam deuenit multitudinem pituitæ, quòd accesserit aliud symptoma. Percipit nunc maximos dolores circa os uentriculi, ideo prius fuit imaginata de scorpionibus, credo id fuisse, propter plurimos uapores delatos ad cerebrum. Nunc conqueritur de dolore uentriculi, certum est, quòd est acutissimus dolor circa uentriculum, cum quo etiam consentit cerebrum. Et merito est acutissimus, quia uentriculus est admodum sensibilis. Exclamat & merito. Quænam potuit esse caussa istius doloris? Certum est, quòd fuerint aliqui uapores ascendentes ad uentriculum, nec enim perpetuo clamat, sed interdum, quia uapores isti qui mordicant uentriculum, corrupti sunt, & sæua accidentia faciunt. Vtrum tantum sit dominium pituitæ, à qua uapores eleuentur ad uentriculum, & ad cerebrum, à quibus tot sæua accidentia sequantur? Videamus quæso effectus, quos facit pituita. Inducit somnos, grauitates, obtusiones sensuum corporis. Nam materia humida non facit dolorem nisi maxima extensione. Modo hic sunt acutissimi dolores, & tales, qui non possunt ab ea exprimi, est potius anxietas quædam, quæ prouenit à qualitate acuta magis, quàm ab humore pituitoso. Credo quòd sint uermes multiplicati in uentre: ostendimus enim excessum humiditatis tum ratione ætatis, tum sexus, & temperaturæ. Quæ cum adfuerint, materia pituitosa generata in uentriculo, accessit primo epilepsia ista, quam credo fuisse ratione uermium, sicut & dolor iste. Scimus enim quòd uapores eleuati à uermibus faciunt epilepsiam, ut ait Galenus & Aristoteles. Curata

fuit pharmaco. Hic nota obiter, uermes sæpe interficiuntur, sed non statim exeunt, sed corrumpuntur, & postea exeunt, & in forma pituitæ obductæ educuntur: quicquid sit probabile est, quòd fuerint uermes, quia pituita non potuit facere epilepsiam, nisi materia fuisset magis uenenosa. Nunc uero habet dolores, & potius anxietates stomachicas, quæ non habent nomen. Et uermes non apparent? Triplex est genus uermium. Quidam parui sunt, existentes circa intestinum rectum, & musculum. Sunt alij teretes dicti. Alij lati, qui sunt deteriores omnibus, non enim facile exeunt, sed faciunt deterrima accidentia, & quandoque uidentur tales uermes, & non exeunt nisi magna difficultate interficiantur. Ergo illa pituita, quæ solet inuestire intestinorum tunicas, illa generat uermem, quandoque secundum longitudinem intestinorum. Et quòd uermes sint, uideo non tantum habuisse causam suæ generationis, propter materiam pituitosam, sed propter exhibitionem frequentem syruporum dulcium. Vnde crediderim, quòd in ista puella sit uermis latus in causa, quòd ita affligatur. Quòd si fæces uiderimus, magis de hoc certus essem, sed consideratis sæuissimis accidentibus credo aliquod esse detestabile genus uermium. De essentia morbi hoc dictum sit. De futuro quid sentiam, etiam indicabo. Procul dubio quoniam uidemus puellam hanc nobilem in hac ætate constitutam ita affici dolore uentriculi, credo quòd non facile curabitur, nisi menstrua naturalia accesserint, quæ adsunt in propinquo, quia tendit ad decimumquartum annum, qui secundus septenarius est.

Pro curatione non essem multũ occupatus in solutiuis, sed maxime cauerem ab illis. Vterer his, quæ abstergũt pituitam, & euacuãt materiam in primis uenis existentem, & in uentriculo, deinde attenuantibus uterer, & his quæ materiam coctam expellunt, deinde confortarem omnia membra, & præcipue uentriculum. Quantum ad euacuationem, non credo aliud esse præstantius remedium, quàm Agaricum, & Rhabarbarum, quæ duo uel permiscerem simul, uel sola exhiberem. Sed quoniam materiæ pituitosæ sunt imbibitæ intra tunicas uentriculi, Hieram præferrem alijs, quia subtilioris est substantiæ, propter aromata ingredientia, incidit, penetrat, abstergit, & amara est, & ita magis interficit uermes: quòd si admisceatur Rhabarbarum, credo, quòd fuerit optima mixtio. Oxymel Scylliticum nonnihil prestaret ad abstergendum, & exiccandum os uentriculi & occidendum uermes. Sed acetum Scylliticum cùm hoc, quòd facit purgationem, maxime ad incisionem & abstersionem prodest. Secundo, pro euacuatione & concoctione in uenis, non uterer syrupis, sed decoctis, in quibus non esset saccharum. Si uellet ferre, optimum esset decoctum Absinthij, Chamædryos, Saluiæ, Cichorij, Anisorum etiam, quæ non habent amaritudinem. Scordium non displicet. Ista est uia, qua ingrederer. Placeret, ut uteretur uel Mithridato, uel Theriaca, sed magis placeret ℈ 1. uel drach. s. Mithridati, facit enim ad uermes, adque corroborationem uentriculi, placerent Trochisci de Absinthio, de Rhabarbaro. Et ita assidue his confortantibus uterer. Comedat Anisa mane ante prandium, & uespere ante cœnam. Et uellem ut in omnibus haberet optimam rationem uictus. Primum exhiberem uinum, sed quia redundat pituita, post euacuationes præmissas: uinum esset pauciferum, & si toleraret uentriculus, quod haberet aciditatem, & astrictionem: unde tale uinum non displiceret. Quantum ad cibaria attinet, sint attenuantia non excrementosa, uescatur auibus syluestribus. Et ita procederem in ista puella, donec aliud uiderem. De cataplasmate exterius applicando, uellem continue euacuare uentriculum, donec perfecte euacuatus est. De alijs exterius applicandis non essem occupatus, Clysteres alios non facerem nisi ex lacte & saccharo, quia non euacuationem per clysteres nisi ex intestinis crassis quærimus: sed materia est in uentriculo, deinde clysteres attenuant & subtiliant intestina. Ergo uacuarem per pharmaca in os assumpta, quia materia non est in intestinis, & uellem ipsam euacuare cum Hiera (ut dixi) & Aloe.

De quodam puero, qui ex uermibus cadebat in lipothymias.

Consilium CLXIIII.


PVer quidam duodecim natus annos, optimi coloris, & habitus corporis, feré quotidie sub horam 22. incidebat in angustias & dolores circa regionem uentriculi, alioqui sanus. Montanus primo ex materia contenta inter tunicas uentriculi arbitrabatur fieri, ideo pillulam unam de Aloe exhibebat in septimana, quæ minuebat aliquid, sed non totum auferebat. Solitus erat alioqui uermibus laborare, & cum colorem bonum uideret faciei, & bene nutriri, flatus uenenosos â uermibus excitatos in causa esse putabat, ideo ordinauit puluerem, & unctionem:

℞. Scordij
Sem. Citri
Boli Armeni orientalis
Terræ sigillatæ
Corall. rub.
Rosa. siccarum
Sandali citrini, Electri ana ℈ 1.

Pulverizentur omnia per se, & addito Musci grano 1. & auri puri folijs 3. accipiat ℈ 1. per uicem, tribus horis ante prandiũ in brodio, bis uel ter in septimana. Item

℞. Aloes opt. Myrrhæ ana ʒ 2.
Ladani electi
Masticbes ana ʒ 1.
Olei de Absinth. ℥ 1.

Misce, fiat linimentum pro stomacho, cum modico ceræ, si opus sit.

De puero, qui unguentis repercussiuis curatus â scabie, in febrem incidit & uermes.

Consilium CLXV.


EXhibuit paululum casiæ cum saccharo, & syrupum ex sero lactis capræ cum succo boraginis & saccharo, quo esset delicatior potus, pro expurganda materia, & mundificando sanguine, unctiones omnes in delicatis reprobauit, & maxime repercussiuas, subsequentibus diebus, puer â febre liber uidebatur, eam ob causam, qui eius curam habebant, purgari noluerunt: omissa purgatione, uermes (quibus abundare non senserũt) adeo in magna copia sunt generati, ex materia illa putrescente in corpore, ut ascenderent in uentriculum & gulam, ut facerent feb. acutissimam & paroxysmos, propter uenenosos illos uapores â uermibus ad cerebrum ascendentes. Subito uocatus Montanus, clysterem exhibuit, eum non totum sumpserat, sed nihilominus excreuerat copiose, & uomuerat quoque, siti ardebat uehementi. Ideo potum ordinabat ex oxymellite simplici, aqua acetosæ, succo arantiorum non dulcium, & modico aquæ rosaceæ, eius biberet quoties uellet, & quantũ uellet, quod & nutrimentũ aliquod daret (nihil enim comedere uolebat, & resisteret putredini, ac uermes etiã pelleret, nec se curare dicebat, quod nihil comederet (dummodo biberet illam potionẽ) quia magis de suffocatione uirtutis, quàm resolutione timeret. Voluit etiam ut inungeretur regio cordis unguento rosato Mesue recenti, cũ modico aquæ rosa. ad reficiendos spiritus cordis laborantes propter febrim & uermes. Postea in paroxysmo uehementiori cum pulsus quasi perditus uideretur,

& cor

& cor admodum laboraret, frictiones ordinauit in partibus inferioribus à natibus uersus pedes & uentosas siccas apponi uoluit, & deinde etiam scarificari, pro auersione hunorum, & puer pati noluit, propterea cordis regionem sæpius inungi unguento supradicto uoluit, uesperi suppositorium exhiberi iussit ex melle simpl. & si illud non operaretur, clysterem ex lacte, & zuccaro ut supra: Vnctiones sæpius repeti circa præcordia, & Thetiacæ bonæ aut mitridati exhiberi quantitatem unius fabæ. Deinde potu suo uti quantum uellet: & in eo inspergi puluerem unicornu, pro cibo coqui folia acetosæ in iure pulli, & id dari cum uitello oui. Et quia uentosas recusauit hoc ordinauit:

℞. Olei amygdalarum dulcium ℥ 2.
Aquæ chamomillæ ℥ 4.
Salis nitri ʒ 2.

Contundatur nitrum, & decoquatur usque ad consumptionem aquæ. Si forte paroxysmus aliquis superueniret, suppositorium iussit ex melle imponi. Mortuus est ea nocte.

Pro alio puero trium annorum uermibus laborante.

℞. Rhabarbari ℈ 2.
Syrupi acetosi multæ acetositatis ℥ 1.
Aquæ acetosæ ℥ 3.

Misce per sex dies bibat hanc potionem.

De fluxu Hæmorrhoidum, & suppresione urinæ.

Consilium CLXVI.

FLVXVS sanguinis è sede esse potest, uel ex ulcere, uel ex erosione uenæ, uel apertione hæmorrhoidum. In hoc casu non est ex ulcere, quia adessent magnæ cauitates in intestino recto. Non ab erosione, quia in maxima quantitate sanguis excerneretur, non immixtus fæcibus, sed cum aquositate & mucositate quadam. Pendet igitur ab apertione uenarum hæmorrhoidum, adest autem leuis quædam abrasio, cum dolore præcipuo. Nam ex continuo fluxu, & sorditie contraxit leuem excoriationem. Conqueritur et de uesicæ obstructione, ardore urinæ, & dolore perinei, quod est spacium inter anum & testiculos, qui non potest esse, nisi aliqua materia deuenerit ad ipsam uesicam, quæ biliosa fuerit cum admixta pituita. Est etiam aliquid putrefactum, quia adest febris. Caussa ardoris ac doloris est acrimonia bilis, putredo febris, obstructionis pituita. Cura est, ut abstergatur materia, non uterer astringentibus, sed his, quæ sine erosione mundificant, ut est decoctum hordei, uel fabarum, item furfuris. Astringentibus ideo non puto utendum. Nam si materia aliqua discederet à superioribus, & ita interciperetur, esset tenasmus metuendus. Nam is fit à materiebus expulsis ad intestinum rectum, & musculum Sphincterem, in quo est obstructio facta, quas cum musculus non obediens expellere nequeat, facit tenasmum, qui longe maior est dysenteria, unde in frequenti insessione in locis frigidis, uel usu astringentium musculus inobediens ad expellendum redditus tenasmum caussat, idque (ut testatur Auicenna) ab astringentibus plurimum contingit. Cauendum igitur ab astringentibus, ne tenasmum inducamus. Nec ullus fluxus teste Auicenna est astringendus, nisi ægrum ad manifestũ casum uirtutis deduxerit. Dico non quemlibet casum uirtutis, aut leuem suspicionem. Et Gal. in Terapeuticis dicit, accidentia non debent curari in morbis, nisi habeant rationẽ caussæ. Et illud dicit, ubi syncopen in morbo curat, estque cura illa coacta, non regularis: sic quando astringimus fluxũ, loquimur autem de fluxu spontaneo, non de uiolento, ut ex casu, uel incisione uenarũ, hic enim statim cõprimendus & astringendus est. Hic igitur

non astringendum, sed potius diuertendum est, ut Galenus sputum sanguinis per missionem sanguinis curat. Nostri statim currunt ad bolum Armenum, non respicientes missionem sanguinis. Galenus. 5. Methodi, docet curare duos, qui patiebantur rupturam uenarum, curat fœminam & uirum, utrunq; synapismis & Diaspermaton & Theriaca noua. A muliere non mittit sanguinem, sed à uiro. Et addit rationem. Nos tamen hoc tempore importune omnibus mittimus sanguinem, nec curamus inanitionem, aut uirtutis defectum. Igitur si multitudo sanguinis, aut flatus affuerit, confert missio sanguinis in sputo. Si uero sputum sanguinis fuerit à sanguine calido erodente, utimur Diaspermaton & relinquimus missionem sanguinis.

De Hemorrhoidibus fluxibus, pro nobili muliere.

Consilium CLXVII.



EX his quæ percipere potui, tum ex Illustrissimo Domino recitante, tum ex instructione excellentissimi Medici, iudicauerim Illustrissimam Dominam pati fluxum hemorrhoidum simplicem, neq; enim sufficiens signum est, ex Mesaraicis sanguinem fluere, quoniam circa eas partes dolor sentiatur: cum idem possint flatus efficere, uel alia materia ibi reclusa, ut contingit in obstructionibus, à quibus non arbitror Illustrissimam Dominam immunem esse. Quod uero fæces uel præcedunt, uel sequuntur, utrumq; continue uidemus in hæmorrhoidum defluxu contingere, & ratio ita manifesta est, ut explicatione non indigeat. Est autem perpetuum signum, sanguinem à superioribus partibus per egestionem emitti, si fæcibus fuerit ualde permixtus, quod non audio hic euenire. Imò quod uel præcedat, uel subsequatur. Omitto accidentia sæuiora, quę contingerent, si fluxus à Mesaraicis prodiret, præcipue ubi grummi retinentur. Nam syncopæ, quas audio nunquam succedere, ex multa fiunt inanitione, quæ maxima syncoparum causa est, ut 12. Therap. testatur Galen. Ex fluxu autem redundanti Hæmorrhoidum, ita solet hepar refrigerari, per priuationem sanguinis, & spirituum, ut homines frequenter inde primo in malum habitum, quam καχεξίαν uocant, deinde tandem in hydropen incidere consueuerint, quod quidem iam euenire in Illustris. Domina, ex instructione percepi: habet enim totius corporis colorem pallidum & exanguem: quòd est cachexiæ peculiare. Habet tumorem pedis, quod etiam initium Hydropis. Crediderim igitur hepar illius insigniter refrigeratum: non tamen quia aduenerit illi in substantia aliqua essentialis frigiditas, sed quia priuatur sanguine & spiritu: qui ex uapore sanguinis generatur. Hic pauci & mali generantur: & cum color mediantibus spiritibus impertiatur toti corpori, per actualem calorem, necessarium est, ut corpus refrigeretur, spiritibus uel quantitate, uel qualitate corruptis. Refrigerationem intelligo hic priuationem caloris innati, cum qua refrigeratione stat sæpe caliditas ignea ex uaria putredine humorum: & contingit in diuersis corporis partibus. Et hinc est, quòd quidam hydropici, quandoq; etiam plurima bile redundant, quamuis frigidissimi sint hepatis, & perpetuo citrina repleantur aqua, non ob aliud, quàm propter obstructiones, unde putredines & calor igneus augentur. Ideo & frequentissime hydropici & cachectici febricula laborant quæ tum à medico tum ab ægro percipi potest: Hoc genus febris à Græcis Typhodes, ab Arabibus latica appellatur. Hoc dixi, ne mirum sit, cur stante frigiditate hepatis in Illustriss. Domina, redundant quandoq; humores acres & rodentes: qui quidem igneæ caliditatis indicia sunt. Ex his patet, quid ego sentiam, de dispositionibus Illustriss. Dominæ: Quas uero causas habuerit huiusmodi fluxus tam copiosus, non satis mihi constat: fortasse

fortasse tamen contingere potuit, ut stante hepatis naturali caliditate, ut refert medicus excellentissimus, quòd sanguis paracmasticæ ætatis redditus sit se ipso magis adustus & melancholicus, ut in talibus temperamentis contingit. Accedentibus forsitan etiam accidentibus animi & alijs molestijs, & mala uictus ratione. Multiplicato igitur Melancholico humore, natura per hæmorrhoides, ut par erat, excretionem tentauit. Perpetuo autem ita in reliquis omnibus euacuationibus contingit, ut quoties superfluunt, uiæ relaxantur, membra recipientia fiunt imbecillia, unde postea continuatur defluxio, & habitum contrahit, qui postea nulla arte emendari potest. Hæc de causa & morbo quantū potui cōijcere. De prognostico hoc unicū dixerim, ualde mihi suspectā esse ęgritudinē. Nunc & morbus confirmatus est, & quemadmodū nuper dixi, fluxio induxit malum habitū: præterea ubi membra, in quibus naturalis caloris sedes est, uel materialiter, uel formaliter, sicut hepar & cor, fuerint refrigerata, haud facile calefiunt. Cum enim in his sint facultatum domicilia, sitq; naturæ medicus minister, quid erit illud quod calefaciet, si natura deficit? Tentandū tamen est, si perfecte curare non possumus, ut præseruemus hanc Illust. dom. à deteriori dispositione, in quam facile possit incidere, sicut est hydrops, uel mors repentina, ex interuentu ualidioris syncopæ. Neq; propterea dico non posse eam curari, quamuis difficillimum sit. Quibus autem remedijs id fieri possit? Credo præstantissima instrumenta esse, uel intentiones operandi: Primo, ut auertatur fluxus ad oppositas partes. Secundo, ut ita regatur corpus, ut optimum sanguinem generet. Tertio, ut membra mandantia corroborentur, ne expellant quod expellere non debent: uiæ etiam per quas fit expulsio, & loca quæ recipiunt, sunt confortanda, hoc tamen ultimo loco, iudicio meo, cum maxima cautela & timore fieri debet. stante enim sanguine malo & corrupto, & perseuerante expulsione nobilioris membri: si fiet importuna astrictio, cohibebitur sanguis, & tunc à syncope & à suffocatione, sæuissima contingent accidentia. Optime igitur dicebat Hipp. Vbi hæmorrhoides astringendæ sunt, unam semper apertam relinquendam esse. Incipiamus igitur primo à bona sanguinis generatione, quæ fit per uictus rationē, ac primo consulo, ut eligat amœnum aërem, in hilari domicilio ad Orientem libere, si fieri potest, exposito: euitetq; omnes prorsus animi molestias. Et si musicis delectatur, cum illis conuersetur, & tandem exquirat omnia animi delectamenta, ex aëre enim puro & animi iucunditate, multiplicantur spiritus, tum quantitate tum qualitate perfecti. Exercitium moderatum admittat superiorum magis partium, quàm inferiorum. Et quamuis mulier sit cui non competant exercitia uirorum: pro salute tamen laudauerim, ut admittat, atq; ita si arcu delectaretur, esset in hoc casu præstantissimum. Est etiam aliud exercitij genus à Medicis repertum, ociosum quidem sed utile, & est ut duæ plumbeæ pilæ, ponderis, pro ratione uirium exercentis, utraq; manu teneantur, & inde ita crebro & uario manuum & brachiorum iactatu, superiores partes exerceantur, hoc enim maxime facit ad coctiones corroborandas, & calorem naturalem augendum, facit etiam diuersionem de qua sumus locuturi: uinum eligat iudicio meo album magis quàm nigrum. Inde enim lucidior & melior sanguis generabitur, sed ita præparetur, ut uindemiæ tempore accipiantur 8. uuæ expressæ partes, & 2. limpidissimæ aquæ, in qua prius decoctæ sint, Polipodij ℔ 4. Betonicæ ℔ 10. rosarū siccar. ℔ 6. Baccarum Mirti ℔ 5. Bulliant omnia simul in prædicta aqua. Deinde facta diligenti expressione, & colatura, superijciatur uuæ expressæ succus, atq; ita dimittatur secundum consuetudinem feruere, postea extrahatur & feruetur. Hoc uinum optime nutriet, sanguinem lucidum generabit, atq; etiam membra quantum satis fuerit, corroborabit. De reliquo uictus genere, credo ex longo morbo, iam assueuisse, ut nihil delinquat, si tamen delinqueret, admoneo nihil illi fore perniciosius. Tota enim uis est in recta uictus ratione. Nam medicamenta in corpore priuato sanguine & spiritu, uel parum proficiunt, uel etiam magis lædunt. Abstineat igitur à quocunq; genere fructuum, à leguminibus, à lacticinijs, ab acetarijs crudis, ab omni carne antiqua & salita, ab aromatibus, ab acribus cibarijs, qualia sunt allia, cæpe: & ne in hac parte morosa sit, uta-

sit. Vtatur cibis optimi alimenti & facilimæ coctionis, quæ præsenti Medico ita nota sunt, ut omnino sit superuacaneum enumerare. Hæc satis pro ea parte quam proposuimus, ut procuremus sanguinem perquam optimum generare. Pro auersione & retractione ad partes oppositas sanguinis fluentis, faciẽt primo exercitia prædicta. Deinde assidue fiant frictiones matutinæ in brachijs, spatulis & pectore, ita ut suaues quidem sint & leues, longiores tamen, ut cutis floreat & rubescat, tamen pro illius corporis statu, ubi etiam importunus fluxus quandoq; molestauerit, optimum est, ut sinistro lateri uentosa in lienis regione applicentur. Non etiam malum esset, si hoc idem fieret in dextro hypochondrio, in hepatis situ. Ligare etiam brachia ligaturis dolorosis, non leue præsidium est. omnino enim longe tutius est diuertere quàm constringere, quod si quandoq; euenerit, sicut audio euenire, ut sanguis qui exeat, sit corrodens, biliosus & feruens, præstantissimum remedium est in hoc casu, mane singulis diebus ius pulli pinguis bibere tribus horis ante prandium, & copiose etiam bibere. Nam si quid aliud facit ad acrimoniam sanguinis temperandam, ius pulli maxime facit: testariq; possum, me plurimos fluxum hæmorrhoidũ patientes, hoc solo remedio curauisse: continuandus est tamen usus huiusmodi iuris, per plurimos dies. Neque enim pauco tempore perficere potest. Erit etiam cogitandum, nunquid huiuscemodi auersionibus prædictis non iuuantibus conueniant fortiores: qualia sunt cauteria, uel in brachijs, uel in spatulis applicata. Nam quantum ad me attinet, illis ego quam maxime assentirer. Hæc de auersionibus. Pro membrorum mandantium corroboratione, laudarem, ut exterius quidem hepati applicaretur linimentum ita confectum:

℞. Olei de spica sumpti à pigmentarijs, quos uulgo persumarios uocant ℥ 1.
Olei de rosetis ab ijsdẽ desumpti ℥ 1. s.
Masticis ʒ 4.
Sandal. citrin. ʒ 2.
Ambræ
Musci ana G 3.

Misce, & cum modico cæræ fiat linimentum pro hepate, si etiam haberet sacculum ex syndone de Chermes, in quo consueretur huiuscemodi puluis, laudarem.

℞. Garyophyl.
Nucis muscatæ ana ʒ 2.
Macis ʒ s.
Laudani electi ʒ iij.
Sandal. citrin.
Rosarum rubearum ana ʒ 1.
Ambræ
Musci ana G 4.
Masticis ʒ 6.

Misce, & fiat sacculus pro stomacho. Interius uero summopere laudarem usum Mirobal. Cheb. conditorum, ut mane unum assumeret tribus horis ante prandium, uel acciperet optimi Mithridatici ℈ 2. zaccari rosati ℥ s. Misce, & sumat eadem hora, ut dictum est, de Mirobalanis. ista enim maxime faciunt ad membra naturalia corroboranda. Pro confortatione uiarum & uenarum relaxatarum, non uituperauerim futuro uere, si sumeret aquam aquarij, quæ est in agro regij Lombardiæ. Ita tamen, ut non pertransiret decem uel duodecim cyathos, & nõ sumeret secundã, nisi prius reddidisset primam, laudaremq; ut ipsa concederet ad dicta balnea, & non tantum biberet, sed cum illis quoq; se ablueret. Pro confortatione loci recipientis, & ipsorum hæmorrhoidum, laudo ne constringantur, sed tantummodo prohibeantur à contrarijs,

caueat, ne sedeat super re frigida & humida, aut dura, aut aspera, caueat ab equitatu, neque adeo placeant currus, precipue currentes, uel tracti in locis lapidosis, & inæqualibus, suffumigium tamen factum ex his quæ infra scripta sunt maxime confortat ea loca, sine manifesta adstrictione & habet:

℞. Laudani electi	ʒ	3.
Thuris optimi	ʒ	2.
Sandaracæ	ʒ	1.
Bdelli	ʒ	3.

Cum mucilagine tragacanthi excipiantur, & fiant Trocisci parui, pro suffumigio locorum hæmorrhoidum, abluerem etiam loca ex decocto absinthij, rosarum & betonicæ, compertum est non parum prodesse. Quod si præterea bis uel semel saltem in septimana ʒ s. optimi Rheubar. masticauerit, maxime faciet ad corpus mundificandum, & ad membra mandantia, & ad uasa etiam corroboranda.

De intemperie membrorum naturalium ac obstructione, à materia frigida & crassa, orta, pro Francisco Casali, Medico Brixiano excellenti.

Consilium CLXVIII.



CVM in proprijs negotijs affecti sumus, iudicium quoque proprium afficitur, ut delitescat. Sed ego propter officium fidelis amici huius excellentis medici non deficio, & quod in eo casu facturus essem, affero. Et primum hoc pro fundamento apud me constituo, hunc morbum non esse uno impetu aggrediendum, ac depellendum, sed paulatim remouendum. Cum enim in naturalium membrorum essentia intemperiem esse iudicem, obstructionesque, ac materiæ frigidæ & crassæ collectionem, patet neque quo ad intemperiem, neque quo ad materiam, neque quo ad membrorum affectorum naturam, aliquid esse uiolenter impetuoseque agendum. Constituta igitur optima uictus ratione, quæ in hac cura primaria esse debet, ad medicationem accedendũ. In uictus ratione obseruarem, ut omnia cibaria essent optimi alimenti, facilis coctionis, sed quantum fieri posset, attenuantia: ideo uinũ subtilissimũ, mediocris substantiæ sit. Præponerem cibis omnibus usum anisorũ, aut fœniculi, aut cinamomi, ante prandium & cœnam. Panem optime fermentatũ, cum modico salis & puluere anisorum conficerem: reliqua cibaria nouit sua Excellentia. Et bibat parce, nam desiderarẽ ut plus humoris per urinam excerneretur, quàm biberet. Somnus sit satis prolixus, meridianus tamen euitetur. Mane satis tempestiue surgat, & moderate exerceat corpus: sitque quammaxime fieri possit, læto & iucundo animo. Aluum habeat semper mollem, & pro hac re laudarem maxime frequentem usum resinæ terebinthinæ, de qua sumat Excellentia sua mane tribus horis ante prandium drachmam unam aut duas: præter quàm enim quòd moderate leniet aluum, etiam ad uentrem roborandum, & obstructiones uiscerum aperiendas sine molestia conferet. Et hoc facto deinde purgationem exequerer.

℞. Specierum hieræ simp.	ʒ	2.
Electuarij lenitiui	℥	1.

Cum zuccharo fiat bolus, dandus tribus horis ante prandium. Concoctio:

℞. Syrupi de absinthio			
Oxymellis scyllitici	ana	℥	1.
Decoctionis cetrach, id est, asplenij			
Cichoriæ			
Agrimoniæ		℥	4.
Chamædryos			

Misce

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs septem. Euacuatio per pharmacum.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.

Oxymellis scyllitici ℥ 2.

Cum decoctione cetrach & florum cordialium fiat potio danda in aurora cum custodia. Hic meus esset curandi modus, quem si necessitas exigeret, in autumno repeterem. In medijs uero temporibus non prætereat dictum usum sex rerum non naturalium. Laudarem ut singulis septimanis bis sumeret Rhabarbari in puluerem redacti sesquidrachmam, possetq; illud assumere uel cum resina terebinthina, uel cum sacchаro rosaceo, uel cum passulis Corinthijs, ut ei placeret magis. Quòd si etiam bis in mense sumeret Mithridatici optimi drachmam uel in pilulas redactam, uel in formam boli, admiscendo sacchari rosati drach. 2. credo illud fore ad calorem naturalem corroborandum, & ad membra principalia summopere collaturum. Iis essem nunc contentus: credoq; si omnia diligenter exequetur, ut mandantur, quòd Excellentia sua sanitatem adipiscetur.

De potu Thermarum, an conueniat in dispositione uentriculi frigida, & obstructionibus, existente insigni caliditate hepatis, & lienis.

Consilium CLXIX.



QVAERITVR à nobis, an debeat bibere aquas Thermarum. Non igitur occupatus ero alijs quæstionibus, nisi quatenus sine illis ad propositam quæstionem respondere non possum. Primo autem nihil possum dicere nisi optime sciatur morbi natura, nam ab ea indicatio proprie sumitur, quid agendum, sicut ab alijs postea reliquæ, quomodo & quando. Natura igitur morbi primo inquirenda. Conqueritur ipse, quod habeat rugitus & flatus in uentre, ascendentes ex sinistra parte circa regionem lienis, & hypochondriorum ad furculam usq;, ubi hærent, in parte sinistra maxime, ut interdum uideatur ardere is locus, interdum uero uacuus esse, ut hodie, nec de hac re dubitatum est, quia flatus tanguntur, & rugitus audiuntur. Quando enim uult, comprimit uentriculum, & percipitur rugitus maximus. Præterea affectum cordis habet, quia ascendit aliquid, quod uelit suffocare cor, ceu aqua. Circa actiones tamen cerebri & sensus tam exteriores quàm interiores, bene habet, bene imaginatur, & quæ debet, recte ratiocinatur ac memoratur, delectatur conuersatione hominum, & sodalitijs. Exteriores quoq; sensus omnes integri, nec motus impeditus est. Heri præter consuetudinem dicit se incidisse in uertiginem aliquam, & obtenebrationem oculorum, dum ambularet, & antea nunquam sensit, nec timet, nisi cum materia illa petit cor, tanquam suffocatura. Præcipuus igitur morbus sunt flatus illi, ac rugitus circa abdomen totum, seu Mirach, & totam regionem hypochondriorum ascendentes, excitantesq; calorem circa furculas. Et isti flatus habent caussas materiales, & efficientes. Caussa efficiens est, ut & Galen. refert, calor diminutus, qui non potest perfecte concoquere materiam, tamen aggreditur eam, & ita excitat flatus. Calor autem diminutus esse potest, uel in seipso, ut cum temperatura frigidior, uel propter abundantiam materiæ. Videndum igitur, utrum sit. Hepar calidum insigniter ex toto habitu corporis, ex nigredine, & pilis & egestionibus etiam cholericis (ut ipse recitat) Ratione igitur caloris non est diminutus, sed satis sufficientem haberet, si non esset materia in uentriculo aggregata, & eam uel non concoquit uentriculus debilitate & frigiditate impeditus, uel propter obstructiones non recte distribuit, hinc fit, ut hypochondria tensa habeat (ut sæpe diximus aliàs) quia abdomen gracile est, & sine pinguedine omenti, propter hepatis insignem caliditatem colliquantem, & consumentem pinguedinem. Item propter

assiduum

assiduum studium, quod ipsius uentriculi imbecillitatem generat. Et ideo materia aggregatur, quia alimentum non distribuitur, ut oportet, nec perfecte concoquitur, ideo ebullit, ac feruet, & rugitus facit. An modo aggregetur materia in uentriculo, uel liene, uel intestinis uel alibi uidendum, quia semper de sinistra parte magis queritur, & cum eam superius comprimit, descendit flatus, cum inferius ascendit. Conijcio intra peritoneum, & musculos colligi materiam, & musculi recti ad furculas terminantur, ubi terminantur & flatus. Sub ijs igitur, & inter eos ascendunt & descendunt rugitus. De materia difficultas est à qua sumitur indicatio operandi, an sit materia uaporosa, quæ à sanguine in uenis feruente, adusto atq; ebulliente excitetur, & inde ad hæc loca deueniat: & sic omnino uidetur, quia maximos percipit ardores in parte sinistra & circa hypochondria, & circa furculas, seu terminum ad quem terminatur, ubi quasi ignem percipit. Si materia frigida pituitosa esset, non faceret tantum calorem, quia à re calida fit quoq; calida impressio, non à pituita uel humoribus lentis. Si hoc uerum non esset, sed ex uitio uentriculi, non esset uerus flatus hypochondriacus, quem definit Galenus ex Diocle, uel esse feruorem sanguinis uaporosi in uenis inter uentriculum & hepar, uel propter obstructionem aut inflammationem pylori. Vbi addunt recentiores etiam fieri eam obstructionem ex materia frigida, quod considerandum esset an sit possibile. Possunt autem flatus hypochondriaci esse sine melancholia hypochondriaca, sed melancholia hypochondriaca nunquam est sine flatibus. Et ibi disputat Galenus contra Dioclem, ubi dicit propter feruorem sanguinis adusti fieri melancholiam hypochondriacam, non ob frigiditatem, & id satis constat, siquidem in primis principijs constare uidemus. Frigiditas diminuit actionem, facit torporem & fatuitatem, non corrumpit actionem. Corruptio uero fit ex caliditate, pituita uero torpidos & segnes facit homines. In hoc credo permixtionem utriusq;, & iudico illum habere uapores adustos ascendentes, quia circa lienem percipit feruorem, ideoq; existimo, uenas & meatus, qui à splene sunt, ad uentriculum & alias partes, plenos esse humore melancholico, crudo. Habet præterea multum pituitæ, propter incoctiones in uentriculo, ideo sentit eructationes acidas, quas etiam Galenus eos habere dicit, & postea liberari. Prouenit autem ea aciditas ex leui corruptione, quæ non assequitur finem. Materia autem putrescit, quod non possit distribui suo tempore. Ita igitur ego materiam non simplicem puto, sed mixtam, sicut causæ sunt diuersæ: frigiditas uentriculi & imbecillitas, non cōcoquentis debito modo, nec distribuentis, ad quod sequuntur obstructiones, & caliditas in hepate, ac feruor in ipsis uenis, ac noxia etiam caliditas, ipsius lienis. Morbus igitur compositus est ex diuersis & oppositis temperaturis, quare remedia opposita quærenda sunt, sed de ijs nihil à nobis nunc quæritur. Sed de balneo, utrum potus Thermarum Apponitarum conueniat: Fauentinus iussit ut triduo biberet, postea uero stillicidio uteretur 23. aut 25. diebus. Ego potius contrarium facerem, biberem aquam 14. aut 20. diebus, stillicidium uero omnino omitterem. Sed de potu aquarum uidetur occurrere hæc dubitatio, quia ægritudo duplex. Quod ad frigiditatem uentriculi attinet, & obstructiones, conueniret optime, quia morbus est in compositione, sed illa caliditas ignea in lienis regione, qui est initium, unde egreditur flatus, & terminatur postea in iugulo, & feruet sanguis in ipsis uenis, hepatisq; caliditas contrarium suadent quibus non dubium est, non conuenire Thermas. Num igitur debemus desistere? Ego quidem exhiberem. Sed interim uellem habere rationē quoq; aliorum membrorum. Natura aquarum insigniter calida est, ita igitur prospiciendum est uentriculo, ne noceamus alijs membris, & præsertim hepati ac lieni. Primo igitur non excederem 12. aut 14. calices in quantitate, hoc est, ne biberet ultra 10 aut 12. libras ad summū. Deinde munirem iecur, & lienem etiam infrigidante Galeni. Non enim aliud scio remedium magis securum, & bonum, dummodo sit recens, & diligenter confectum. Vngerem autem totam regionem lumborum secundū totum longitudinis spaciū, & hepatis etiam locum. Hoc modo non nocebit aqua, quia magis figitur in uentriculo, & locis frigidioribus: ad hepar uero & loca calidiora non perue

nit, aut ea solummodo transit, nec moram facit. Quod ad os furculæ attinet, ingrederer aquam, & lauarem totum corpus. Quanquam ad tollendum hunc morbum, etiam alijs remedijs opus fore credam: sed possunt primo aquæ experiri. Stillicidium omnino improbo, quia magis calefaceret caput, & fieret Maniacus tandem.

De Melancholico Hypochondriaco.

Consilium CLXXI.



On possum dissentire admodum à uestris Excell. quia omnia sapientissime cogitata & ordinata sunt à uobis. Sed cum dignus sit iuuenis, in cuius curatione laboremus, ut loco meo etiam satisfaciam, dicam primo quæ uidere & deprehendere possum sensu. Primum temperatura ac habitus corporis, etsi tendit ad caliditatem & siccitatem, tamen non arbitror generatum sanguinem crassiorem, quia morum optimorum & boni ingenij est, sed semper pronus ad iram, in qua tamen facile placatur. Inde spiritus tenuior, & sanguis etiam subtilior ac calidior indicatur. Ex his enim ingenium promptum ad omnes actiones. Qui autem tales sunt, habent uentriculum frigidum, uel saltem frigidam intemperiem facile acquirunt, quia resoluuntur, & non possunt contrarijs resistere, propter subtilitatem spirituum. Hic deliquit in cibo, potu, & animi accidentibus, quæ resoluunt ualde. Inde uentriculus debilitatus non concoquit, & hepar calidum facit sanguinem crassiorem, unde sequuntur flatus hypochondriaci, 3. de locis affect. Est enim hæc passio feruor quidam circa uenas Mesaraicas, qui oritur cum uentriculus non recte concoquit, & cibus non coctus perfecte, sed crudior ad hepar defertur, & fit ebullitio quædam, & motus præter naturam, ex quo eleuantur uapores, reddentes spiritus obscuriores primo, & postea cum augentur secundum proportionem, & acres fiunt ob adustionem, faciunt uarios affectus, quales solent habere, qui corruptam habent imaginationem, secundum rationem uaporum ascendentium. Ideo rident, & lætantur, nunc irati alios percutiunt, sicut omnia contigerunt in hoc iuuene. Primo quidem ex ratione uictus, & leui timore, qui auctus postea uenit ad melancholiam, nec puto à capite factum. Non enim in eo principaliter est affectus, sed primam causam credo esse ratione uaporum ascendentium à partibus hypochondriorum. Cæterum quia abundat sanguine cholerico, est ualde afflictus animi accidentibus molestissimis. Inde aucta humorũ adustio, & tota quasi massa sanguinis adusta, tandem in ambitu uenarum propter exercitia, accidentia animi, rixas, malam rationem uictus, uigilias, ambulationes nocturnas, multiplicatus humor melancholicus per aliquam adustionem. Nec puto esse proprie fæcem sanguinis, quia non est ea mœstitia, quæ fit ex toto corpore refrigerato propter abundantiam fæcis sanguinis: sed semper quasi hilaris: nisi quod interdum propter adustionem humorũ sequuntur alia accidentia sæuiora. Iudico igitur, omnes rationes ad duo referendas: ad uapores ascendentes ex hypochondrijs, facientes melancholiam, uel myrachialem, & ad uapores ascendentes ex sanguine, facientes uaria symptomata pro ratione uariæ adustionis. An caput afficiatur quærendum. Non mirum pati illud, cum maxime recipiat uapores, cumq; sit perpessus tot sæua accidentia tamdiu. Non enim adfuimus à principio, sed malum multo ante præcessit: ut requiratur iam in curatione magna diligentia. Duo autem maxime necessaria sunt: Medici diligentia & cura, hocq; instrumentũ non deerit. Secundo, ut æger se præstet obedientẽ oportet, & ut omni modo obsequatur, alioqui frustra erunt omnes conatus. Requiruntur tamen & assidentes cõmodi, qui administrent res, ita ut sunt ordinatę: quæ ubi omnia recte perficientur, speramus illũ reditũrũ ad sanitatẽ. Habet cerebrũ tales operatiões, ex quibus lumẽ ingenij apparet. Adest memoria omniũ præte-

præteritorum, in quo maxime spero: quia memoria est ex ijs, quę consideramus in intellectu. Ergo non ita ualde corrupta est quoq; imaginatio, cum seruetur omnium memoria. Non enim est tanta perturbatio, quin ibi etiam sit aliqua lux, sicut aqua etiam, dum accipit aliquam imaginem, non est ultime perturbata. Est ergo signũ quod possit curari. CVRA. Nemini dubium est, si uolumus curare nobiliss. iuuenem, debere hæc fieri: Primo, humores adusti multiplicati circa uentriculum, & in toto ambitu uenarum exquisitissime euacuandi. Secundo, prouidendum ne noui generentur. Tertio humectandum corpus, quod præcipuum est in omnibus patientibus affectus melancholicos, & hoc maxime considerandum ijs, qui eos curant. Primo humor euacuabitur ijs, quæ recte humorem ducunt, in hoc maxime animaduertendum, ut non exhibeamus tantum confectionẽ hamech, aut pilulas coccias, cum elleboro, quia euacuant pituitam potius, quàm melanch. sed utamur etiam quæ melancholiam educunt: ut decocto Myrobal. Senæ, Epithymo, Elleboro. Coccias uero cum Elleboro solas si dederitis, ad ʒ. 1. uel etiam ʒ. 1. s. tantũ erit in illis Ellebori, ut uix pulicẽ euacuare possit, præterq; quòd maximũ sit impedimentum, simul pituitam & melanch. euacuare. Nam in transitu unus humor impedit alium, & pituita obstruit meatus, ut postea hæreat humor melanch. & creet deteriora accidentia. Quare ego hac in parte Coccias cum Elleboro non audio. Primo autem pituita euacuanda exquisitissime, & postea melancholia poterit cõmode educi. Pituitam igitur concoquerem syrupis, & euacuarem exquisite. Amara æger respuit, sed si componatur agaricus cum trochiscis Alahandal in forma pillularũ, & deaurentur, acciperet. Syrupus fiat ex præparantibus, ut oxymelle, cichorio & alijs. Postea factis euacuationibus accederẽ ad balnea aquæ dulcis, propter humectationem. Deinde concoquerem humorem melanch. qui non potest melius concoqui, quàm cum rebus mediocriter calefacientibus & humectantibus, quod facere solent aquæ dulces, quæ etiam aperiunt uias, ut fiant latiores, & implebunt etiam secundum & tertiũ, ut humectetur totum corpus, & ne generentur humores acres, & adusti. Videtis igitur quas utilitates habeant, ut non male dixerit Gal. solis balneis aquarum dulcium se multos curasse absq; medicamento alio. Postea per interualla certa exhiberem Elleborũ in sufficienti quantitate, ita ut in singulis exhibitionibus essent ℈ 2. corticum Ellebori præparati, & fieret decoctum myrobal. quibus adderem quædam corroborãtia membra principalia, ut Caryophyllos & alia similia. Huius decocti ℥ 2. cum rebus dulcibus exhiberẽ. uel si non uellet bibere, contunderem ℈ 1. uel ʒ. s. substantiæ Ellebori, & darem in rotulis cũ rebus dulcibus, uel semel in septimana, uel bis: post ad usum balneorũ deuenirem quotidianũ, uel bis etiam in die, cum cautione, quia magna apertio pororũ & resolutio, quæ tandẽ exiccat, sequi posset. Ideo fortasse esset obseruandum, quod Gal. præcipit de usu baln. ut ponatur statim in aqua frigida, quod non uelim consulere: sed hoc, ut corpus leuiter exiccatũ cum pannis, illiniretur postea oleo uiolato & rosato. Humectat enim & refrigerat, & prohibet resolutionẽ sua uiscositate. Et corroborarem membra, præcipue recipiens. Caput lauarem cum humectantibus, & pro eo non displiceret medicamentũ hoc: ℞. Maluam & Camomillam, decoquantur cum modico hordei, ut abstergat. Quidã addunt caput hœdi, uel adipem: sed illud est unctuosum, ut hæreat, quare forte abhorreret, ideo in decocto herbarũ solo persisterem. Auferrẽ quoq; pilos usq; ad cutim, postea illinerem oleo amyg. dul. (cui tantũ tribuit uir summus Auinzoar, ut dicat humectare caput, ita ut etiam redeant capilli) & oleo uiol. idq; perpetuo facerem die ac nocte, 4. aut 5. uicibus. Est enim dulce: & quandoq; solo oleo amygd. quandoq; mixto cum uiolaceo, ne nimis calefieret: nam calefactionẽ metuo. Secundo curarem, ne generarentur humores mali: quod fieret primũ hac corroboratione membrorũ: deinde etiam ratione uictus humectante moderate uterer. Laudarẽ uinũ album, tenue, humectans, qualia sunt uina paucifera, dulcia, limpida, tenuia. Victus sit attenuans, oua sorbibilia corroborant cerebrum, & faciunt bonum sanguinem. Bibat iura pulli quantum potest, humectant enim & corroborant stomachũ, ut sentire Galenum recte dicit Auic. qui uidit meliores codices.

De flatibus Hypochondriacis, cum doloribus uentriculi & intestinorum.

Consilium CLXXI.

DOctissimi iuuenes, natura symptomatum & morborum tam in hac nobili matrona, quàm alijs omnibus, ostendunt quæ sint agenda: Ideo primum proponenda sunt symptomata & morbi, quibus hæc nobilis matrona affligitur, postea causæ & curatio est inuestiganda. Primo tristatur hæc domina plus quàm oportet, sine causa, timet semper, extra tempus, & modum. Secundo abundat flatibus tum infra, tum supra, est repleta flatibus in omnibus membris naturalibus, matrice, uentriculo & intestinis. Patitur præterea magnos dolores, ut cogatur iacere interdum, cum magno timore astantium. Quæ igitur affligunt hanc nobilem dominam, est timor asiduus, qui tamen maxime augetur, cum dolores inuadunt: sunt autem pruritus & flatus asidui, & dolores acerrimi in uentre. Hæc tria consideranda, & quærendæ causæ, quæ indicabunt curationem. Sed quia causæ inquiri non possunt sine dispositionis naturalis cognitione, quæ primo indicat gradum morbi, quantum distet à statu naturali, & præterea hoc præstat, ut facile uideamus, quænam fuerint causæ intrinsecæ morbi. Plerunque enim dispositiones naturales dant occasionem præternaturalibus, propterea quòd in habentibus symbolum, est facilis permutatio. Video in hoc corpore duo maxima: Habitum naturalem non bonum, & temperaturam non bonam. Quantum ad habitum corporis eius, est rarissimæ texturæ, ut apparet ex contactu carnis, mollissima enim est, cedit, ita, ut maximam partem posimus in angustum locum intrudere. Est igitur rarissimæ texturæ, ideo facili de causa resoluitur, quia spiritus ex ea raritate facile difflantur & exhalant. Habet deinde intemperiem & inæqualitatem membrorum naturalium, & ideo est mala temperatura: quia ubi est inæqualitas, & temperatura contraria in membris, malum censetur per uiam signi, & per uiam causæ: quia semper necessario generantur excrementa, siue incalescat, siue refrigeretur corpus, semper aliquod membrum nocumentum patitur. Primo uentriculum frigidum habet, ut patet ex operationibus, si excrementa consideramus cum flatibus plurimis, qui significant calorem membrorum naturalium imminutum, & præcipue uentriculi, in quo fit prima coctio: cuius coctionis excrementum sunt fæces alui: item arguit multitudo pituitæ excretæ: item compositio corporis. Habet magnifica D. totum abdomen gracile, sine pinguedine & carne musculorum, ita ut Hypochondria utrinque subsideant, & abdomen etiam circa uentriculum depressum, quod ostendit nullam esse omenti pinguedinem, & ideo semper significatur frigiditas uentriculi. Hepar autem calidum est, ut apparet ex uenis, & colore totius corporis, cutis & pilorum nigro, quia sanguis nigrior est & adustus. Recte enim ait Gal. 4. de tuen. san. Color corporis semper arguit dominium humorum, nisi ad profundum humores resederint. Humores igitur adusti sunt ex caliditate hepatis, quod est instrumentum generandi sanguinis, & humorũ in corpore. De corde, utrum calidum fuerit, nec ne, quicquid ante fuit, nunc credo non esse talem caliditatem, de qua sit curandum, quia timor frigiditatem arguit. An modo naturalis sit ea frigiditas, non facile dixerim, quia naturales temperaturę immutantur. Ideo Galenus iubet temperaturas naturales, non quales fuerint, sed quales in præsenti sint considerare. Hic timor, ergo frigiditas. Audacia enim calorem arguit 2. de temperam. & 2. artis paruæ. De cerebro non habeo signum manifestum, uel caliditatis, uel frigiditatis. Nam neque capilli, neque color faciei est certum signum temperaturæ cerebri, sed potest esse ex caliditate hepatis. Ex operationibus cerebri melius arguitur. Habet operationes uiuaces, ergo cerebrum calidum. Sed quæ à colore cutis & pilorum signa sumuntur, commu-

communia sunt, cum ex hepatis caliditate, ut dixi, contingere posit, generantis humores adustos, qui postea per totum corpus sparguntur. De operationibus modo intrinsecis: optimum ingenium habet, quod arguit subtilitatem substantiæ, non caliditatem. De mobilitate earum operationum non sum certus, non enim nota mihi fuit antehac, sed credo spiritus subtilissimos in toto corpore, propter raritatem texturæ totius. Quod autem maxime nos solicitos habet, est hepar calidũ, uentriculus frigidus, & excarnis, & omnia intestina gracilia, & frigida necessario, quia priuata sunt omento pinguiori, ac propter suam propriam gracilitatem facile sentiunt externos motus, quia non habent pinguedinem, & unctuositatem illam interius tuentem intestina & uestientẽ, ideo facile percipiunt omnia nocumenta leuiora. Consequenter uterus, qui per se neruosus, & maximam habet confinitatem cum uentriculo & intestinis, facile in consensum tractus est, & frigidior seipso redditus, cuius argumentũ est redundantia flatuum. His suppositis, sequuntur symptomata, mœstitia, & rugitus, quo fere semper affligitur. Eum affectum credo reducendum ad flatus, quos 3. de locis aff. Gal. hypochondriacos, uel myrachiales uocat. Isti enim flatibus & tristitia perpetuo obnoxij sunt, & eam passionem maxime patiuntur, qui calidum hepar & uentriculũ naturaliter frigidum habent, ita ut omnibus, qui laborant eo affectu, hæc duo membra inæqualia sint. Atq; hæc ratio est, quia, ut dicit Gal. eo loco, in hoc morbo fit inflammatio, & ebullitio humorum crassorũ in uenis Mesaraicis circa hepar, præbente materiam uentriculo, hepate autem calorem, ita ut in tali dispositione membrorũ, concurrant causa materialis & efficiens. Materialis est pituita crassa, generata in uentriculo frigido. Efficiens est calor hepatis, materiam illam crassam in Mesaraicis inflãmans, unde feruntur uapores in caput, à quibus habet mœstitiam hanc præter rationem. Rugitus fiunt propterea quod debilitato calore naturali generantur flatus. Per interualla postmodũ capitur & doloribus intestinorum, & uentris, cuius rei causa intrinseca manifesta est: quia paulatim per singulos dies generatur materia crassa, quæ colligitur in concauitatibus, & etiam inter tunicas uentriculi & intestinorum, præcipue tamen in intestino crasso, quod colum uocant: ex qua geniti flatus retinentur, propter multitudinẽ fęcum crassiorum, & causatur dolor, quia fęces obstruunt, & includunt intestinum, tuncq; flatus cum impetu quærunt exitum, & cum erumpere non possunt, inflatur, atq; ita causant dolorem, & eius rei signum est manifestum, quia sæpe patitur retentionẽ fæcum, ut audio. Ideo flatus cum exire nequeant, talia fiunt, non tantum in intestino colo, sed etiam interdum in alijs, ut sæpe in uentriculo: ubicunq; materia crassa & pituitosa impedit, & prohibet flatus, ne exeant: & ideo in diuersis locis queritur se sentire dolorem, quandoq; supra in uentre, quandoq; infra, prout retinetur materia pituitosa flatulenta in diuersis partibus, generata ex uentriculo frigido, & matrice etiam consentiente. Et sic habetis causas efficientes & materiales. His ita se habentibus, patet natura omniũ symptomatum, & quæ sint ægritudines, quæ faciunt accidentia talia: & sicut in apoplexia, epilepsia & melancholia solent contingere, uidelicet ut sit intemperies in capite, quæ non est proprie ægritudo, sed dispositio, ratione cuius mouentur illi paroxysmi per interualla: ita hic est perpetua intemperies in hepate & uentriculo contrarie affectis, & generantibus multum pituitæ & bilis, ex quibus per interualla excitantur dolores. Mœstitia uero perpetuo manet, sicut & apoplectici & melancholici semper attoniti sunt, & nunquam in bono statu. Hæc igitur materia morborum & symptomatum. De prognostico dicam, quod sentio, cum Galeno, ubicunq; flatus hypochondriaci, in omnibus prolongantur, ideo hæc magnifica domina etiam hoc morbo diutius laborat, nec aliquo modo adiuuatur ab applicatione frigidorum, neq; calidorum, uel parum admodum. In præsenti tamen tempore dum applicantur calida, quæ uentriculo primum occurrunt, in quo plurimi flatus & pituita, quæ digeruntur, ideo sentit iuuamentũ. Sed postea cum calor ad hepar transit, auget eius intemperiẽ, magisq; inflãmat. Quod cum uident medici, res frigidas applicant, & ita longe magis nocent, sicut plerunq; fit à medicis illis in curando, qui tandem ad contraria refugiunt, cum

tamen utrinq; noceant. Cum igitur intemperies fixa, & ægritudo prolongetur in omnibus, erit ægritudo longa, nec potest curari cito, sed posset quidem cito mori, si non recte curetur. CVRATIO. A rebus naturalibus quantitas operandi sumitur. Videmus raritatem texturæ, & corpus à quacunq; causa resolubile, spiritus exhalabiles, & membra gracilia, & admodũ sensibilia, ideo enim sæpe dolores recurrunt, quia membra habet sensibilia. Cum igitur resolubilis, & facile lædatur à quocunq; excessu, debet magna cautela esse in pharmacis, sicut statim à principio admonui eius maritum, ut ab omni genere pharmacorum sæuiorum caueret, uteretur optimo regimine, moderareturq; affectus quantum esset possibile. Quomodo igitur curares? Ex quo nunc sumus in uere, & aggregauit plurimos humores multorum generum, sicut fieri necesse est, stante intemperie in membris naturalibus, & accedente continua mœstitia, & quòd uiuit in aëre non consueto, aucti sunt plurimi humores melancholici, cholerici, & pituitosi, qui educendi sunt, sed medicamentis facilibus, & potius iterando, quàm eam obruendo. Iam sunt tres uel quatuor dies, ex quo persuasi, ut euacuaretur, data est cõmuni consensu nostro Cassiæ ʒ 1. cum Hieræ ʒ. 1. ut educeret materiam contentam in uentriculo, & primis uenis. Sed cum sint modo alij humores in ambitu uenarum, illi educi possunt uel pharmaco electiue ducente, uel missione sanguinis. Vtrum uero horum conuenit? utrunq; ne, an alterum tantum? Clariss. Doctores si extraheretis ʒ 4. sanguinis, non uideo incommodum. Et si esset niger & adustus, per interuallum iterum extraherem sine nocumento. Ita enim sanguis ille crassior, & non nutriens educeretur paulatim, & interim generaretur bonus sanguis, sicut fieri consueuit in alijs melancholicis, et in hoc etiam casu admittit Gal. 3. de locis aff. Mitterem igitur sanguinem, sumptis tamen ante duobus uel tribus syrupis, postea iterum euacuarem, sed non transirem ad fortiora, quæ trahunt electiue, sed augerem potius dosim. Nam ego omnes medicinas benedictas, etiam cassiam & aloen trahere credo, si dentur in sufficienti quantitate: sicut etiam illa, quæ maxime per electionem (ut uocant) trahunt: in tam parua quantitate exhiberi possunt, ut tantum per contactum euacuent: sicut modicus magnes trahit ferrum per contactum, magnus uero etiam à longinquo. Et hoc Galen. innuit de Aloe. Ideo credo quaslibet medicinas benedictas exhibitas in maiori quantitate, plus trahere, quàm electione educentes in pauca, licet in pauca quantitate id tantum euacuent, quod contingunt. Darem igitur non ea, quæ pauca quantitate uiolenter trahunt, ut scammonium: cuius 3. aut 5. G. aut ad summum 12. tantum G. exhiberi possunt, sed darem cassiam cum hiera, & potius uices iterarem, quàm intenderem uires medicinæ. Syrupi propositi à Clariss. D. Doctore mihi non displicent. Mel rosatum abstergit humorem frigidum & uiscosum, & confortat uentriculum: syrupus de cichorio omnia habent conuenientia, & amaritudine sua contemperat hepar super calefactum, & aperit obstructiones, ideo non omitterem. Accipiat igitur eos, & euacuetur medicinis benedictis, non ijs, quæ uehementer trahunt, quia tales ferre non poterit. Facta euacuatione dirigatur ad rectam rationem uictus, in qua pręcipue spem ponat, & quia à uino præcipuas sentit alterationes, eligat uinum pauciferum, non nimis aquosum, aut crudum, uel acerbum, sed bene maturum, propter uentriculi debilitatem, carnes comedat meliores, reliqua iam illi sæpe enarrata sunt. De electuarijs: saccharum rosatum, & modicum Diatrionpipereon non transirem, quia reliqua omnia nimis calefaciunt, & exiccant, piper uero, ut Gal. dicit, & ratio ipsa subijcit, calidũ quidem est admodum, & calefacit, & exiccat usq; ad tertium, sed non facit impressionem, quia statim exhalat eius calor propter substantiæ tenuitatem, antequam ad hepar transeat. Ideoq; hoc utitur etiam in senibus, cum tamen alioqui ab alijs minus calidis abhorreat, quæ sunt substantiæ crassioris, & calorem diutius, propterea retinent. Exhiberem igitur, sed raro Diatrionpipereon, saccharum uero rosatum sæpe darem, quòd si quam perciperet inde frigiditatem, admiscerem aliquid specierũ aromatici rosati. De balneis putauimus, si medicus ea moderate applicet, & muniat hepar ne calefiat, non improbanda, dummodo diligenter exhibeantur, & quidẽ in passione hypochondriaca mirabiliter sum expertus balnea iuuare.

De

De flatibus hypochondriacis cum descensu Catarrhi.

Consilium CLXXII.



ERisimelica narrauit historiam hoc modo: Doctus & nobilis iuuenis, ex Britannia Galliæ oriundus, est affectus dispositionibus præter naturã, ex quibus licet uideatur sanus, & obambulet, ita tamen afficitur, ut non possit exercere operationes debitas : non potest incumbere literis, ut uult, nec alias operationes homini necessarias debito modo exercere. Historia autẽ rei ferè talis est: Cum esset in patria usus pessima ratione uiuendi, uescebatur lacte & lacticinijs, fructibus horarijs, & aquam etiam bibebat plurimam, exercebat se horis non conuenientibus. Postea cum esset Tolosæ in studio literarum, incubuit legibus per multos annos, non habita ratione nec loci, nec temporis, semper inhærebat studijs post cibum, & ante, die noctuq;, ac simul animi quoq; accidentia uaria patiebatur. Ibi quinq; annos moratus, postea Bononiã uenit, ac hyeme, in aere per se frigido & humido, ac subtili etiam degens, incidit in affectus molestos. Prius Tolosæ affligebatur circa uentrem inferiorem, præcipue in parte sinistra, sentiebat rugitus plurimos, ac flatus, & dolores interdum, ita ut hora una uel duabus horis post cibum affligeretur, ut non posset incumbere literis, nec reliquas operationes exercere. Adhibita sunt multa medicamina, sed non iuuerunt. Nunc Bononiæ etiam in catarrhum incidit, quo uexatur plurimum. Temperatura à naturali declinat per calidũ, omnia enim membra per calidum declinant. Cor calidum, quia mobilis ac pulsus magnus, hepar calidum, quia abundat sanguine, & carnosus est, non nimis tamen, uentriculus imbecillis ac frigidus fortasse, potius ex ægritudine, maloq; regimine, quàm naturaliter. In passiuis ad humiditatem declinare uidetur, quia carnosus aliquantum, & cum rubore albus. Res præter naturam quas patitur, sunt rugitus maximi in parte sinistra, præcipue post cibũ dolor in parte illa, & circa caput. Multa imaginatur, quæ non sunt imaginanda, & insomnia habet grauia, unde credo melancholiam hypochondriacam esse, qua laborat. Hæc enim describuntur eius signa apud Gal. 3. de locis aff. cap. 6. Estq; affectio circa uenas Mesaraicas, uel ex obstructione, uel ex inflãmatione, uel ex utroq; orta. Hic obstructio est, inde fit rugitus ille, cum chylus concoctus transmittitur ad hepar: sequitur dolor propter obstructionem & inflationem. Imaginatur etiam, & cogitat tristia, & somnia terribilia habet, propter humores adustos, exhalantes ad caput. Habet dolorem capitis, quia uapores inducunt malam temperaturam in cerebro, quæ causat dolorem. Causa horum omnium uentriculus frigidus, ratione cuius plurimum appetit, male tamen concoquit, ideo cruditates multæ generantur. Hepar calidum, adurens humores, efficiensq; eos crassiores: unde sequitur obstructio, & inflammatio in partibus iecori uicinis. Idq; auxit ratio uictus, usus lacticiniorũ & fructuum. Caput postremo calidum attrahit uapores à partibus inferioribus ad se, unde dolor capitis, & alia symptomata. Catarrhus etiam plurimas habet causas: primo, quia caput calidum & humidum, & tales obnoxij catarrhis, cum præsertim inordinate uiuunt, sicut solitus est facere hic æger. Deinde statim à cibo studebat, ideo ascendebant uapores ad caput: præter studia quoq;, patiebatur frequentes agitationes animi, & tristitiam, quæ etiam replent caput. Accessit postea aer Bononiensis, qui frigidus ac tenuis, & humidus per sese replet caput. Materia catarrhi est insipida, non crassa, sed tenuis, quæ per essentiam quidem generatur in capite, fouetur tamen etiam à membris inferioribus mandantibus eam. Ad catarrhum sequuntur uaria symptomata, tussis quandoq;, aliquando sputum, interdum affectio uentriculi, prout ad uaria loca defluit: astrictio quoq; alui, quia fæces inuoluuntur pituita. Hi sunt affectus præter naturam, & eorum causæ, quas etiam sequuntur uigiliæ, & quòd ineptior ad studia.

PROGNOSTICVM. Morbus antiquus, & multa adhibita, quæ non profuerunt, ideo res difficilis, propter intentiones curandi difficiles, quæ non ita facile curari possunt. Curandi autem intentiones sunt: Primo aperire obstructiones in Mesaraicis: secundo, tollere causam ex qua fiunt. Incipiendum ab euacuatione, quæ educat humores crassos & adustos, obstruentes meatus, ut postea membra naturalia, hepar, & uentriculus corroborari, & capitis temperatura, quã ex aëre frigidiore contraxit, alterari possit. Fiat autem euacuatio per subductionem uentris, & sanguinis. Primo, leniatur uenter cum Cassia & Hiera. Secundo concoquatur materia cum syrupo de Endiuia, Cichorio, & Fumoterræ etiam, propter adustos humores, & similes attenuantes, & aperientes sine calefactione. Tertio post duos aut tres syrupos secarem uenam, & mitterem sanguinem è basilica dextri uel sinistri brachij. Quòd si catarrhus respiciatur, â communi poterit hoc fieri, sed basilica magis placet in hoc casu. Quarto euacuetur cum ijs, quæ ducunt humores crassos, & adustos, ut confect. Hamech, cum Cassia commixta, uel pillulis Coccijs, cum Elleboro. Semel euacuato corpore iterum repetatur euacuatio, quia unica uice non poterit perfecte euacuari. Instituatur recta ratio uictus, attenuantium in primo ordine. Cibaria non sint crassa, sed calida & sicca in primo & secundo, & sine superfluitatibus, postea alteretur uentriculus, qui ualde imbecillis est, cum leuiter calefacientibus & astringentibus. Confectiones quidem plurimæ sunt, sed propter hepar calidum, cuius adustio non augenda, sit Diarhodon aromaticum rosatum, Diatrionpipereon, Diacalamentum cum saccharo rosato. Ad aperiendas hepatis obstructiones, & lienis, mitterem ad Thermas, quæ roborabunt uentriculum & membra naturalia omnia, aperient etiam omnes obstructiones, nec supercalefacient hepar, si illi occurramus. Nam & experientia comprobat, conferre eas aquas huiusmodi melancholiæ, si purgato antea corpore, & cum certo moderamine exhibeantur. Ad tollendam dispositionem capitis post euacuationem, cum caputpurgijs, & masticatorijs id euacuarem. Lauarem cum lixiuio modico calefaciente & corroborante, ut è camomilla & betonica. Et tandem si nullam uiderem inflammationem ex potu aquarum, consentirem fortasse in moderatum usum stillicidij, sub quo non diu moraretur. Si hæc in uere non iuuarent, in autumno repeterentur, quia hæ ægritudines difficiles non possunt una uice tolli.

MONTANVS. Symptoma, quod patitur nobilis hic iuuenis, ita notum fuit omnibus medicis, qui curarunt ipsum, ut non oporteat de eo dubitare. Patitur melancholiam hypochondriacam, ut merito determinatum est ab ipsius medicis. Quo supposito, de eo affectu quærendum, uidenda eius natura, & ex quibus causis procedat, quo inuento, habebitur modus curandi. Et sæpe nos de eo locuti sumus, & causas diximus, è qubius generetur, ita ut notæ sint, tamen propter præsentiam horum iuuenum, ut illis satisfiat, nonnulla dicam. Hic affectus & cognitu & curatu difficilis est: cognitu primum, quia uideo medicos plurimos circa inquisitionem causarum eius discrepantes. Nam Galenus cum de hoc affectu loquitur ex sententia Dioclis, etsi satis exprimit causas eius, tamen satis diminutas exponit. Dicit enim nasci ex inflammatione quæ est in Mesaraicis, inter uentriculum & iecur, & nihil addit nisi inde sequi imaginationes melancholicas. Licet enim ascendant ad caput humores adusti & nigri, qui faciunt obscuritatem & timorem, non aliter, quàm cum pueri timent, cum sunt in tenebris. Id tamen non uidetur sufficiens, quia multa alia contingunt in hoc morbo, quæ ad id non uidentur consequi: inter quæ illud præcipuum est, quòd non conquerantur de latere dextro, ubi sunt uenæ illæ, in quibus dicit Diocles esse inflammationem: sed circa sinistrum latus apparet rugitus, dolor, & tensio, quæ sensu & tactu percipitur. Igitur ea determinatio Dioclis & Galeni non uidetur sufficiens. Preterea cur rugitus & flatus, perpetuum signum est eius affectus, qui generatur ex inflammatione hepatis, & uenarum, quæ potius rugitus destruere deberet. Fiunt enim rugitus ex calore diminuto, ut uult Galenus, & ante eum etiam Aristoteles. Hic calor intensus est, qui debebat discutere, & remouere flatus. Hæc causa est, cur omnes Arabes & Latini

tini, qui postea de hac passione locuti sunt, in magnam confusionem incurrerunt, uti semper faciunt, ubi deest lux, & perspicuitas, ut incidant in magnas tenebras. Quid igitur dicendum? Dicam quid ego obseruauerim in illis, & plurimis à priori, unde etiam à posteriori animaduerti omnes eos hanc habere causam difficultatis, nempe contrariam dispositionem duorum membrorum naturalium, uentriculum frigidum ualde, & hepar ualde calidum, & quidem uarie fieri passionem ipsam, & symptomata uariari, prout uaria est dispositio istorum membrorũ. Perpetuo tamen hæc duo membra sibi inuicem respondent, uidelicet ut sit uentriculus frigidus, hepar calidum. In hoc iuuene, qui magis patitur rugitus, dolores & tensiones in sinistro latere, quàm in dextro, quæ sunt causæ particulares? Si considero habitum naturalem totius, est proceræ satis staturæ, gracilis, agilis ad omnem motum, coloris (quo ad suam nationem, est enim Britannus, & ad Septentrionem remotus, sub altitudine poli 50. grad. ubi sunt naturaliter homines albi) nigrioris. Dico si albus esset, non esset signum necessarium frigiditatis in ea regione, quia ex colore non possumus colligere caliditatem, uel frigiditatẽ, nisi in regionibus temperatis, ut docet Gal. 2. de temp. sicut Aethiops nõ necessario calidus est, quia niger est, si uero albus esset, frigidus haberetur absq; dubio. Ita hic iuuenis, natus in frigida regione, ubi naturaliter omnes albi, tendit ad rubedinem purpureã, uenæ amplæ, cito loquitur, & ad omnẽ motũ promptus, plenus sanguine & spiritu: ergo calidus & siccus. Hepar quoq; calidum ratione sui temperamenti, & quia augetur caliditas eius à calore cordis, potest enim calor cordis augere caliditatem hepatis, licet calor hepatis non possit augere caliditatẽ cordis, ut bene docet Gal. 2. art. paruæ, & nos alias declarauimus. Duo igitur membra principalia calida determinant totius corporis habitũ. De cerebro coniecturæ sunt magis remotæ. Nam ab operationibus intrinsecis proprium de illo iudicium sumi debet. Extrinseca nihil necessario indicant, ut & agnata, sicut oculi qui coniecturam faciunt, non certam tamen. Oculus enim acute uidere potest, uel male, tam ratione propriæ dispositionis organi, quàm ratione originis seu cerebri. Sed operationes intrinsecę intellectus, discursus, memoria uere indicant de temperatura cerebri. Mihi non notus est, sed uideo ingenium promptũ, quod arguit subtilitatem substantiæ cerebri, quæ non potest esse humida nimis, quia cum humiditate uiscida esset crassities. Et ideo Gal. in lib. Quod animi mores &c. Cerebrum siccum demonstrat animam prudentissimã. Video magnũ ingenium, & paratum ad discursus & literas, nihil etiam plus conqueritur, quàm quod non possit studere. Promptitudo autem & multitudo in operibus arguunt caliditatem, unde & in cerebro temperatura sicca & calida, ut secundum totum uideatur temperaturæ calidæ & siccæ. Et quia talis temperies est secundũ totum, & corpus est gracile, cor calidum augens caliditatem hepatis, & ideo hepar calidissimum habet, erunt partes circa uentriculum excarnatæ & graciles, sine pinguedine abdominis, & crassitiæ musculorum, quæ conseruant ac fouent calorem naturalem uentriculi, qui calidus est & humidus, ut & Gal. ostendit cum ait; Cui ex uulnere pars omenti ablata est, deteriores sequuntur coctiones. Sequitur igitur frigiditas uentriculi omenti priuationẽ. Et hinc causæ proximæ huius dispositionis, ad quam accesserunt fomenta alia, quæ facerent, ut ratione hepatis generaretur plurima adustio, & uẽtriculus frigidior generaret excrementa. Vacabat studijs horis importunis, in regione frigida magis aucta excrementa, & spiritus inflãmatus, & cogitationes etiã magis inflãmarunt hepar. Nam & illæ semper calefaciunt, donec ad ultimũ gradum deueniant, in quo refrigerant. Accessit comestio lactis, quod, quia hepar calidũ, efferuescit, & pars unctuosa & pinguis in bilẽ uertitur: quod serosum & caseale est, generat humores crassos & pituitosos, atq; ita tota substantia corrũpitur, & generant humores crassi & adusti. Accessit usus fructuum horariorũ, qui generant pituitã & humores crudos. Ita naturali dispositione aucta à ratione uictus, tandem deuenit ad affectũ melancholicũ, quia humores pituitosi crassi cum chylo admixti, ab hepate calido inde attrahuntur, & crudus chylus ... uenis

Mesa-

Mesaraicis efferuescit, & ab hepatis calore inflammatur, unde fiunt plurimæ euapora tiones nigræ, & obscuræ, sicut fit, ubi calor uehemens subito occupat materiam humidam, crassam, uiscosam. Vt in olla apparent uapores & fumi nigri bulliente materia crassa: ita & in corpore uapores crassi ascendunt, qui sunt causa imaginationum, & inde metus, ac facit ad melancholicum affectum ipsorum uaporum nigredo. Et ideo necessario concurrunt hæc duo membra ad excitandam hanc passionem, quia si hepar solummodo calidum, non fierent rugitus, nam discuterentur & dissoluerentur à calore. Atq; requiritur uentriculus frigidus, ratione cuius generentur excrementa multa crassa, uiscida & flatuosa. Sed concurrunt alia in hoc iuuene. Primo ex frigiditate uentriculi, omnes actiones & operationes naturales diminutas habet: plus appetunt tales quàm possint concoquere: deinde non bene continent, & amplectuntur cibum, quia plus ingestum est, quàm oportet, & quia uentriculus est frigidior: & illa est propria causa rugitus & grauitatis, ut à Gal. docetur, utq; poëta innuit, leue fit, quod bene fertur onus. Deinde aliæ causæ extrinsecæ adiuuerunt. Cum igitur propter caliditatem hepatis generentur plurimi humores adusti & fęculenti, ac melancholici, qui redundant inter lienem & hepar, attrahuntur à liene pro alimento, & simul cum ijs defertur excrementum, ac reliqui humores crassi & uiscosi, unde intumuit lien, & factę obstructiones maiores in parte lienis, quàm in parte iecoris, quia humores crassiores sunt: & maior est ibi frigiditas. Hinc est, quod plærisq; eorum circa partem sinistram conquerantur præcipue, ubi diu durauit morbus, non quia non uerum dicat Gal. sed quia succedente tempore trahitur in consensum lien: quod duo sequuntur. Primo auctum esse morbum, eò quòd lien est etiam tractus in consensum. Secundo, quòd sit magnus excessus caliditatis in hepate & longe maior, quàm frigiditatis in uentriculo. Eam ob causam ualde affligitur adolescens hic nobilis, licet alios quoq; uiderim, qui plus affligerentur. Sic igitur patet, quæ sint causæ ægritudinis, uidelicet frigiditas uentriculi, & caliditas hepatis, & auctum esse morbum adeo, ut peruenerit ad latus oppositum. Ex quibus sequuntur symptomata, dolor capitis ex uaporibus, qui ab obstructione atq; ebullitione & toto ambitu uenarum, præcipue autem liene & hepate tanta quantitate ascendunt, ut mirum sit etiam, quod non magis doleat. Vigiliæ sunt propter uapores adustos exiccantes. Catarrhus ut plurimum insipidus, de hoc mirum, quia longe magis uerisimile esset, si salsus diceretur, si tamen insipidus est, potuit causari propter aërem Bononiensem. Nam ea ciuitas tota occlusa, uersus Austrum habet montes, unde aër frigidior, & est humiditas plurima: quia solum, ex quo maxime alterantur qualitates aëris, est humidum, pingue. Et est ibi longe pinguius, quàm Patauij, quod ab Austro defenditur montibus, à septentrione nullum habet impedimentũ, ad alpes libere perflatur à Borea. Ex eo itaq; aëre frigido & humido potuit fieri tanta cerebri ipsius intemperies, ut catarrhus secutus sit frigidus, ratione loci ubi generatus est, quòd si est quandoq; salsus, fit ratione uariorum uaporum ascendentium. Astrictio alui symptoma est perpetuum ijs: quia hepar calidum plurimũ chyli attrahit, & licet multum etiam bilis eam ob causam generetur, quæ postea ad intestina descendens debebat irritare egestionem: tamen acrimonia bilis obtunditur à pituitæ multitudine, & humorũ crassorum generatorum in uentriculo: quæ ipsum etiam meatum à cysti fellis facile potest obstruere: & licet non obstruat, intestina inuestit, & munit, ut acredinem bilis minus patiantur: inuoluitur etiam fæcibus: quæ cum diutius retinentur, exiccantur ab hepate exugente & attrahente humidũ, unde fiunt scybala, ut à Gal. appellantur. Hæ sunt causæ omnium symptomatũ, & natura totius morbi. Circa prognosticum unum dicam, cum Gal. qui ex Diocle ait, in quocunq;, qui correptus fuerit hoc morbo, eum prolongari. Ex toto igitur genere, cum longus sit morbus, indiget plurimo tempore: quia naturales habet dispositiones membrorum contrarias, quæ contrarias curas requirunt: & quia dependet ab intemperie essentialiter in membris existente, difficulter eradicari potest. De curatione unum suppono, quod est Galeni & antiquorum. Hic morbus non debet curari ab aliquo excedente, sed à temperatis omnibus: & maxime

caueri

cauerí debent euacuantia electiue, quia si hepar calidum, & uentriculus imbecillis, medicinæ, quæ à toto ambitu tanquam à circumferentia ad centrum (ut Gal. probat) trahunt, materiam alibi etiam contentam trahent ad membra affecta, quod non potest tuto fieri, cum potius ad alia diuertere debeamus, quàm ad offensa trahere. Sed est aliud maius malum. Tales medicinæ debilitant uentriculū, & destruunt mineras uirtutum, & faciunt homines cito senescere: est etiam hepar, & uentriculus præcipue, admodum iam ante imbecillis. Tertio, uenæ illæ, & uiæ dum assidua attractione uexantur, debilitantur & relaxantur, & præparantur ad destructionem, ita ut deinde pessimi fluores sequantur. Et ideo cauerem ab omni medicina, quæ electiue trahit, & darem quæ non à longinquo euacuent, sed tantum per contactum educunt, quales sunt cassia, hiera, electuar. lenitiuum, rhabarbarum, diacatholicon bene factum, in quo nil solutiuum, quæ tuto darem ante prandium, aut ante cœnam. Ab his non discederem, sed Diacatholicon raro bene fit. Ideo si eo uti uellemus, oportet præparari separatim in parua quantitate, & ex præscripto, pro hoc nobili. Purgarem igitur frequenter, & non uno impetu: quia non toleraret cum præsertim habitu sit rariori. Syrupos exhiberem concoquentes & aperientes, ut syrup. de Cichorio cum Rhabarb. uel sine illo. Habet enim omnia quæ temperant hepar. De absinthio, qui uentriculo confert. De pomis dulcibus pro humore adusto. De boragine, capillis ueneris, cum decocto Ceterach, & fumiterræ, ac alijs. Hi omnes suo loco ac tempore exhiberi possunt: unum modo, alterum alio tempore, & alterum in forma syrupi, aliud in forma decocti. His per uices concoquerem, & per interualla euacuarem, præq; omnibus uiderem, ut aluum teneret lubricam. Sed totum situm erit in ratione uictus, ut sit potus uini albi, clari, limpidi, non austeri, sed bene maturi, mediocre in robore & debilitate. Cibi sint boni nutrimenti, & quàm minime excrementosi. Aër temperatus, non frigidus, nec nimium calidus, eumq; crebro mutet. Hoc enim mirum in modum iuuat in morbis melancholicis, & præsertim in iuuene. Quærat somnum, & multum dormiat quantū potest: plurimum enim iuuat somnus in hoc affectu. Humectat caput, ita ut cura melancholiæ sit somnus. Crebro utatur balneo aquæ dulcis. Et postquam egreditur balneum, illinat corpus oleo amygd. dul. uel oleo uiolarum, cum amygd. commixto. Humectabit corpus, & humores adustos contemperabit. Crebro bibat brodia pulli, quæ ut Gal. affirmat, & fidelissimus eius interpres Auic. declarat, contemperant humores. Caueat à uenere superflua, utatur tamen quandoq; non multum, sed ut excitetur corpus, non resoluatur & exiccetur. Lætetur, & quærat esse cum socijs quantumcunq; potest, caueat à nimio studio literarum, utatur etiam exercitio temperato. De missione sanguinis eam laudo, & facta una euacuatione mittatur à uena basilica, refrigerabit enim hepar. De aquis thermarum quæritur: & uidentur intentiones contrariæ. Nam quòd ad uentriculum calefaciendum, & roborandum, non potest ferè inueniri remedium præstantius: sed timendum est propter hepar calidum, ne illud magis inflammetur. Sed re uera, si exhibeantur illæ aquæ cum cautela debita, & dentur in quantitate modica, non 40. calices (ut quibusdā moris est) nec die sequenti bibatur alia, nisi præcedentem aquam prius reddiderit: Muniatur etiam hepar linimento infrigidante Galeni contra calefactionem aquæ, & uinum eo tempore non bibat forte: Ita plurimum iuuabitur eo balneo uentriculus, & curabitur. Quòd si hepar nimium inflammaretur, posset postea accedere ad aquam balneorum Veronensium, quæ supercalefactionem illam restinguerent, & hoc uideo à multis fieri in hoc ipso casu. Imò noui quendam Medicum nostrum, senem, qui utranq; aquam, & Patauinam & Calderiacam commiscet, & ægris exhibet in Maio, ea de causa, ne hepar supra modum calefiat, quod tamen an bene factum sit, nec ne, nunc non disputo. De stillicidio ex rei euentu iudicabitur, cum uiderimus, quantum alijs remedijs profecerimus.

De

De melancholia Hypochondriaca, cum doloribus uentriculi, ac Lipothymia.

Consilium CLXXIII.



CAſus à Medico propoſitus: Nobilis iuuenis patitur dolorem periodicum intenſum in regione uentriculi multis iam annis, & æſtate magis hoc affligitur, quâm hyeme: & noctu plus quàm interdiu, qui dolor aliquando circa orificium illum moleſtat, ut Cardiacus uideatur, aliquando in fundo ſtomachi, ut uideatur ſtomachicus, aliquando in inteſtinis, ut colicus appareat, quandoq; rugitus ſentitur in latere & hypochondrijs, cum tenſione, quaſi myrachialis foret. Liberatur autem â dolore impoſito enemate. Vrinæ ſpumoſæ ſunt, & craſsiuſculæ, & cum dolores ſentit, brachia dolent, & contrahitur quaſi à brachio infra.

MONTANVS. Proponuntur duo ſymptomata, de quibus conqueritur nobilis iuuenis, maxime tamen de uno: Primum eſt dolor ſtomachi intenſus, qui dilatatur per totam regionem uentriculi, præcipue tamen circa os, qui periodicus eſt, & maxime noctu inuadit. Secundo, eſt mœſtitia quædam, qua cogitur amare ſolitudinem, & aliquando plorat. Hæc ad ſuas cauſas reducenda ſunt, ut inueniatur curatio. Et hic non nullæ quæſtiones propoſitę, quæ in ſermone ſoluendæ ſunt, cur ſcilicet æſtate magis affligatur quâm hyeme: cum dolores â pituita generentur, qua magis abundat hyeme quâm æſtate. Item quòd periodice affligitur, & maxime noctu. Sunt & annexa, ut de perditione motus, & ſenſus brachiorum, tempore doloris. Adeſt dolor & mœſtitia, quæritur an ex eadem cauſa? Crediderim prouenire utrunq;, propter malam temperaturam uentriculi & hepatis: ita ut duæ ſint intemperies, una in uentriculo, altera in hepate, inter ſe contrariæ. Atq; hæ ſunt cauſæ omnium ſymptomatum. Ex frigiditate uentriculi plurima pituita multiplicatur, ex caliditate hepatis bilis multa, quæ etiam aduritur. Ex his conſequuntur: primum, quòd generata pituita fiant obſtructiones circa uenas Meſaraicas, quia hepar calidum attrahit alimentum ante perfectam coctionem, atq; ita humores craſsi & uiſcidi eò delati, obſtruunt meatus anguſtiores. Deinde hepar generat bilem, quæ cum non habeat liberum tranſitum, propter pituitam in uenis Meſaraicis infarctam, & etiam in uenis ipſius hepatis, quæ anguſtiores quoq; ſunt, magis incaleſcit, & aduritur, ac poſtea ad obſtructiones facit. Cumq; ferueat, & non habeat liberum tranſitum, magis ebullit & incaleſcit præter naturam, & generat plurimos uapores craſſos, quia cum pituita plurima commiſcetur. Et hinc eſt, ut refert etiam Galenus de ſententia Dioclis, cur ex illis uaporibus mœſtitia oriatur, quia bilioſi ſunt quidem, ſed nigri propter aduſtionem, unde perturbant & obſcurant ſpiritum, ac ſequitur timor, ſicuti pueri nocturnas timent tenebras. Quia, ut etiam Galenus dicit, nihil refert, utrum intrinſecæ uel extrinſecæ ſint tenebræ. Ac inde etiam plorare cogitur, quia habet tenebras illas intrinſecas, quæ cauſant mœſtitiam. Dolor uentriculi non eſt præter rationem, cum plurima pituita in uentriculo generetur, plurima bilis in hepate calido, & hepar amplectitur uentriculum, multi uapores aſcendunt â pituita ebulliente in uentriculo, propter calorem ambientem, & quia materia uiſcida, tam cito tranſire uapores, & euaporare non poſſunt. Fit enim extenſio, cum in loco anguſto fluctuat materia, & propter uiſciditatem non reſoluuntur facile. Flatus incluſus extenditur, & fit maxima ſolutio continui: præterea intemperies pituitæ ſubito occurrens membris ſenſibilibus, etiam dolorem inducit. Quia, ut dicit Galenus ex ſententia Platonis, repentina mutatio eſt, quæ dolorem inducit. Et maiores dolores circa os uentriculi percipit: quia flatus aſcendunt, & locus ibi eſt anguſtior: & quia uentriculus, ceu ſubtiliſsimus omnium membrorum, ſenſibilis eſt, in eo excitatur dolor acutus, qui ratione acuminis facile cauſat alterum ſymptoma, deliquium animi, ut uideatur interdum periculum de morte, nec

ſine

sine ratione, quia maximum est commercium inter os uentriculi, & cor, ita ut antiqui uocarint morsum cordis, dolores oris uentriculi. Aliquando ad inferiores partes dolor percipitur, prout flatus occupant uaria loca. Et quia iuuenis est, tandem attenuatur ac dissoluitur, & uirtus expulsiua insurgit, & depellit, adiuuantibus ad hæc clysterijs, adhibitis ab excellenti Medico. Sed cur non potius per uomitum expelluntur? Id primo fieri potest, eo quòd quidam naturaliter ita affecti sunt, ut uix aliqua ratione possint euomere, sicut audio hunc etiam esse, uel inde insuper, quia humores pituitosi potius per secessum ejciuntur, quàm per uomitum. Et ideo Hippocrates ait: uomitum hyeme periculosum, quia tum pituita abundat in corpore, æstate magis prodest, cum multiplicatur bilis. Cum autem generetur pituita in uentriculo, & plurimæ sint obstructiones in uenis Mesaraicis, sequitur, ut impedito transitu humorum, inflentur hypochondria, & percipiantur rugitus, quia materia illuc decumbit, nec liberum habet exitum, propter obstructiones, & sequitur murmur, tanquam currentis aquæ, quia uapor ibi contentus ualde crassus est, & simillimus aquæ. Sed unde habet uentriculum frigidum, & hepar calidum? Quòd hepar calidum, ostenditur primo ex colore subnigro, qui dominium sanguinis adustioris significat, habet amplas uenas, de multitudine pilorum nihil dicam, quia tantum 20. annorum est, nondum sunt emissi, ut debent. De frigido uentriculo, unũ habet indicium, quia semper multiplicata in eo est pituita, cuius duo sunt indicia, inclinatus fuit ad epilepsiæ morbum: qui prouenit uel ab humore pituitoso, uel ab aura frigida, præterea asthma habuit, quod ab ijsdem caussis prouenit. Sed pituita uel in uentriculo generatur, & ea proprie pituita dicitur, uel in cerebro, quæ improprie pituita nominatur, cum sit potius mucus. In cerebro autem non est generata, alioqui enim cerebrum frigidum, & humidum haberet, quorum neutrum est, ut apparet ex operationibus. Nam in uirtute animali promptissimus est, cum frigiditas & humiditas tardum faciant. Habet operationes intrinsecas omnes uegetas, acres, & acutas, quod neq; à frigiditate intensa, neq; ab humido fieri potest. Nam ut Gal. ait ex Heraclito, spiritus siccus, anima prudentissima. Ab humiditate nihil prouenit, præterquam uapor. Vnde huius cerebrum potius siccum cum moderata caliditate. Sed multum dormit, & est epilepticus. Id non est propter pituitam generatam in capite, sed in uentriculo, cum caput nec humidum sit, nec frigidum excessiue, sicut operationes ostendunt, quæ sunt indicium temperaturæ. Si igitur in uentriculo generata pituita, necessario à prima constitutione in eo frigiditas & humiditas fuit, ideo semper abundabat pituita, quæ in puero epilepsiam (quæ mater puerorum ab Auicenna dicitur) generabat propter abundantem humiditatem. Postea exiccato capite uirtus expulit eos uapores ad pectus, unde asthma secutum est, nunc ad uentriculum, & intestina, & ita dolores excitat. Atq; caussas hoc modo intrinsecas habuit disponentes ad hos affectus, uidelicet uentriculi frigiditatem, & hepatis caliditatem. Caliditas autem aperit, & facit humores aptos ad ascensum, ut 3. de loc. affect. dicitur. Vnde secuta Melancholia hypochondriaca, quæ est feruor humoris adusti, ebullientis circa uenas Mesaraicas, quæ ebullitio fit à frigiditate uentriculi, & hepatis caliditate. Hæ caussæ intrinsecæ plurimum adiutæ sunt ab extrinsecis. Degit in aëre crasso, qui, ut 3. Epid. scribitur, implet corpus cruditatibus, quæ obstruunt meatus, & impediunt transpirationem. Vsus quoq; pessimo genere uictus: accidentia animi grauissima accesserunt: litigauit de uita: quod uel solum sufficiens ad melancholiam faciendam: gestauit quoq; grauia arma: quæ plurimum calefaciunt hepar: quia habent resistentiam per Antiperistasin, & frigefaciunt uentriculũ, quia non habet resistentiam. Sed cur brachia uidentur relaxari? Non mirum, cum fiat lipothymia, si deficiant extrema, quia calor ab illis ad interiora trahitur. Cur periodice inuadit? Hoc quoq; non mirum, inuadit enim secundum quod multiplicatur pituita sufficiens, ad hoc, ut faciat affectum, præcipue in iuuene: & quia medicinis utitur: & si non seruat morbus rationes in periodis, signum est, quod non seruat rationes in uictu, ut & Gal. refert. Cur æstate magis, quam hyeme? In hyeme quidem pituita generatur, sed optime conficitur, præsertim in iuuene, in quo etiam,

cum est melioris habitus, non generatur ea copia. In æstate maxima imbecillitas est uentriculi, quia calor totus est in circumferentia, & exhauritur uentriculus calore: & accedunt alia in hoc iuuene. Bibit plurimum: mansit discooperto pectore: dormiuit nudus: comedit fructus: atque ita debilitatur uentriculus, & augentur cruditates. Sed cur noctu magis patitur? Quia tum magis contrahuntur humores, & non ita difflantur, & noctu simul in corpore congregantur prandium & cœna, quæ non bene concoquuntur, ideo plus pituitæ generatur. Hæc satis de caussa morbi & symptomatum. Quod ad prognosticum, dicam cum Galeno, in quibuscunque contingit hic morbus, in omnibus ijs prolongatur, non perniciosus est, sed non facile etiam curatur. In longum producitur, & ferè semper ad mortem usque comitatur aliquem: cum habeat duas caussas ualidissimas ab ortu tales essentialiter: intemperiem scilicet frigidam uentriculi, & calidam hepatis. Quarum si unam tantum haberet, uix possemus succurrere, ut quotidie fieri uidemus intemperie aliqua simplici, quid fiet in contrarijs? cùm sit periculum, ne calefaciendo uentriculũ, inflammemus hepar, & refrigerando hepate, obsimus uentriculo: siue exteriùs, siue interiùs id facere conemur. Præterea plurimum ualet confidentia infirmi in curandis morbis, sed in his melancholicis nihil minus est, quàm confidentia: sed semper desperant: ita ut & morbus & infirmus nobis contrarij sint. De curatione igitur unum dicam, omnia temperata exhibenda, & fugiendi excessus in calido, & frigido. Cauenda etiam medicamenta soluentia, quia calida sunt, & attrahunt à uenis ad uentriculum, ad quod duo sequuntur incommoda, trahunt per hepar, quod magis debilitatur, & relaxant uenas, ut præparentur ad fluxus. Secundo, uentriculus ipse etiam plus patitur, qui iam antea satis affectus. Et Mesue dicit, nil magis destruere mineras membrorum, quàm medicamenta solutiua: & soli aloë unam tribuit prærogatiuam, quòd illa confortet stomachum, in quo cardo uersatur rei. Cum igitur sit euacuandum propter multiplicationem humorum, non uno tempore, simul & semel id faciendum: sed per interualla tentandum: sicut in quartana: quæ ut Galenus ait, exacerbatur à medicamentis. Non transirem florem Casiæ, Rhabarb. syrup. rosatum solutiuum. Vterer etiam frequentissime syrupo de Cichorio Nicol. cum Rhabarb. quia omnia in eo conueniunt, & Rhabarb. etiam soluit. Habeat optimam rationem uictus, in accidentibus animi, cibo & potu, item in uenere, quæ scribi melius poterunt. Quod ad Thermarum potum, corroborant uentriculum, quod requirimus: sed dandæ suo tempore modeste, ne impleatur corpus, ac distribuatur per uenas: cum intentio nostra hoc tantum uelit, ut calefiat uentriculus sine calefactione hepatis. Non transirem in exhibitione quatuor cyathos, & nihilo minus munirem hepar, ne supercalefieret, sicuti solemus facere. Missio sanguinis placet, propter refrigerationem, ex qua tolletur melancholia, & tristitia, quæ est ex adustione. Mitterem autem ab hepatis uena tempore uerno, uel autumnali, quia & ætas, & morbus & temperatura hoc postulant.

De passione Hypochondriaca, pro quodam Abbate.

Consilium CLXXIIII.



Assio hypochondriaca in quocunque reperiatur, & à quacunque caussa fiat, ut dixit Gal. tertio de locis affectis, ex sententia Dioclis, semper est longa, diuturna, morosa, nec facile curari potest. Ideo non mirum, si Reuerendus pater sex annis ea fuerit uexatus. Licet enim Diocles & Gal. sine ulla temporis determinatione dicant, tamen quotidiana experientia constat, quod huiusmodi passiones plærunque ad interitũ homines comitantur. Et quamuis tum Medicorũ diligentia, tum ægrorũ obedientia aliquod præbeant interuallũ, penitus tamen non tollunt unquam. Imo adeo sunt importunæ, ut minima quaque occasione, aut errore

redeant acerbiores quàm antea. Et quanto hominis ætas magis maturescit, tanto acrius infestatur. Et qui caussam, originem, & locum, ubi radicantur, considerat: facile cognoscit, quàm sint detestabiles. Oriuntur enim à mala complexione calida, in Mesenterio atq; in uenis, quæ ibi sunt. Quare cum situ mediæ sint inter stomachum, & hepar, sunt importunæ ob malam, quam habent temperaturam calidam, in attrahendo, perfidæ in corrumpendo, & illud mittendo corruptum ad hepar. Ex quibus necessario sequitur corruptio, & cruditas. Ebullitio quidem, & corruptio ob dictam caliditatem: cruditas, quia coctiones suis temporibus fieri nequeunt, cum nec cibus tandiu contineatur, quàm oportebat, propter uiolentam & intempestiuam attractionem, quæ fit ab immodico calore, existente in loco supradicto. Et calor præterea igneus non naturalis, non æquam facit concoctionem: Partim enim adurit, partim inconcoctum relinquit & sine ulla coctionis forma. Ista materia post modo, cum sit substantiæ uiscidæ, calefacta intumescit, & replet stomachum, ac hypochondria rugitibus, ac uaporibus, & flatibus, qui dum mouentur, & agitantur uarie, præterquam quòd cerebri operationes offendunt, non sinunt etiam cibum contineri in stomacho, quem tumefaciunt, & infrigidant. Nam cibus à calore naturali cum sit destitutus, augentur cruditates, & pituita multiplicatur. Ex quo, cum stomachus sit refrigeratus: tum quia gracilis redditus ob defectum omenti pinguis, tum quia inanitus, & rarefactus à feruore loci proximi inflammati, & ob multitudinem quoq; pituitæ in locis proximis: duæ admodum contrariæ dispositiones perseuerant, caliditas & frigiditas. Caliditas quidem & feruor in dictis uenis, frigiditas uero & pituita in stomacho, flatus & rugitus in hypochondrijs. Nam id quoq; signum, quòd miseri ægri percipiunt nocumentum à medicinis, tam calidis, quàm frigidis. Et sæpe Medicus angitur, nescius quo itinere progredi ad curationem debeat. Ideo quoq; curam sæpe relinquunt: Et præterea, id quod in longis morbis, qualis iste excellenter est, ægri amittunt patientiam & spem, sæpiusq; regimen mutant, ac modum uolentes aliquando inuenire, nunquam inueniunt. Non est igitur mirum, si ægritudo ista tot rationibus diuturnissima sit, ita ut Reuerendum Abbatem dolor potius suæ sortis capere debeat, quàm admiratio, quòd non curatur. Nec enim nouum aliquid patitur, quod alijs, qui tali morbo affliguntur, sit insuetum. In cura igitur istius non licet præfinire tempus mensis unius, aut anni, sicut in alijs contingit. Sed oportet in toto uitæ suæ tempore curationi operam dare: interdum præseruationi, interdum curationi attendendum. Et utriusq; horum præstantius fundamentum, & conueniens est recta uictus ratio, in sex rebus non naturalibus. Et quoniam in hoc consilio alloquor uirum peritissimum: sat erit rerum tantum capita attigisse: nam in his reliqua intelligentur. Primo igitur notandum, quod aër crassus, & nebulosus, & uenti Australes, & loca humida reddunt spiritus crassiores, astringunt cutis meatus, prohibent euentationem, & difflationem uaporum. Vnde imagines humorum melancholicorum multiplicantur, & feruor Mesenterij maior efficitur, cæteraq; accidentia omnia, quæ sequuntur. Non dicam de anxietate animi, superfluis laboribus corporis, de nimio ocio, uigiliarum, aut somni excessu, à quibus cauere debet tanquam letiferis inimicis. Sed præ cæteris, id perniciosum est ipsi, aluum parum lubricam habere: sicut è contra salubre admodum lubricam esse: atq; sæpe eam exonerare: ita nanque uapores omnes descendunt & diuertuntur. Ideo laudo usum Cassiæ, & Terebinthinæ, Rhabarb. aut coniunctim aut seorsim sumptorum. Cibi esse debent boni nutrimenti, facilis concoctionis, nec oportet materias nominatim exponere, quia sunt notissimæ. Vinum esse debet tenuissimæ substantiæ, pauci caloris, bene maturum, quod non sit austerum, & mediocriter inter potens & imbecillum. Comedat minus quàm mediocriter, bis in die, & fugiat cruditates, sicut uenenum. Non incumbat studijs, nec sinat se corripi ab aliqua anxia cogitatione, maxime post cibi assumptionem; uersetur cum iucundis hominibus. Conueniens mane faciat exercitium. Purgetur bis in anno, & in uere ex basilica sanguinē minuat. Summe laudarem balnea Calderiana, quòd ad penetrationem et urinæ motionem; alioqui essent contraria, & noxia. In medicamentis

nihil præpono Casiæ. Hæc enim qualitatibus manifestis, substantia & uirtute aromatica magis conuenit huic ægritudini, quam alia aliqua. In reliquis consulo Reuerendo Abbati, ut Medicos fugiat, & Medicinas: facile enim erunt caussa sui exitij. Quia in hoc casu communis consuetudo aliquorum Medicorum est exhibere calida, & (ut ipsi inquiunt) carminatiua uentositatum. Dum autem illi symptomati attendunt, non aduertunt, quod ægro noceant, & interitum accelerant, augendo caussam atque originem ipsius ægritudinis.

De affectu hypochondriaco, pro Comite de Montfort Germano, Consilium CLXXV.



LAborare Illustrissimum Comitem eo affectu non dubitamus, quem antiqui medici flatum hypochondriacum, recentiores myrachialem appellarunt: ita enim esse, & mœstitia prçter causam, perpetuique ferè circa hypochondria rugitus facile ostendunt. Cum uero huiusmodi affectus à contraria intemperie duorum membrorum dependeat, uentriculo inquam frigidiore, & hepate calidiore, habemus in Illustrissimo Comite utriusque intemperaturæ manifestissima signa: nam & tarde admodum concoquit, plurimaque redundat pituita, & quod ad uentriculum attinet, iuuatur à calidis, nocumentoque afficitur à frigidis. Renes uero calidiores, arenarum rubearum frequens & copiosa eiectio ostendit, urina lutei coloris, subtilis, pellucida: pustulæque quandoque erumpentes, mordaces, ulceraque emanantia, caliditatem insignem hepatis arguunt. Aegritudo igitur Illustrissimi D. est intemperies uentriculi frigidior, & hepatis calidior, à quibus proxime generantur symptomata cruditatis, flatuum, mœstitiæ, ob uapores feruefactos & adustos, à uenis mesaraicis ascendentes ob materiæ inflammationem in illis partibus collectæ. Hinc oritur curationis difficultas, & morbi longitudo: cum enim uentriculus calidioribus ad curationem indigeat, hepar uero frigidioribus, non potest medicus alterum sine alterius insigni noxa curare: unde etiam morbi longitudo consequitur, præcipue quoniam duo illa membra uniuerso corpori nutriendo inseruiunt, quæ cum ægrotent, necessarium est nutrimentum quoque generari neque aptum, neque utile corpori. Tot igitur sunt causæ & longitudinis, & malitiæ morbi, quibus postea si accesserit mala uiuendi ratio, & medicorum importuna & male intellecta curatio, tunc nihil deerit ad perniciem Illustrissimi Comitis perficiendam. Primo igitur pro scopo curandi illud est proponendum, ne aliquis medicus audeat totis uiribus, uel magno aliquo impetu ad morbum tollendũ proficisci, siue purgando, siue alterando, uel corroborando processerit. Cum enim purgationes fiant per attractionem humorũ à tota corporis circumferentia per hepar ad uentriculũ, uenenosa uirtute pharmaci uiolenter attrahente, necessarium est ut ab huiusmodi purgatione tam uentriculus quàm hepar mirum in modum debilitentur, exiccentur, proprioque ac naturali calore destituantur, ac consequenter ad omnem perniciẽ præparentur. De alteratione uero & corroboratione quid dicere oportet? Quomodo enim uel uentriculum, quantum oportet, calefaciet medicus, uel refrigerabit hepar, sine alterius maximo detrimento? Ergo primum prouidere debemus, ut placide moderateque omnia pertractentur, & siue purgatione, siue alteratione indigeat (utroque enim indigebit) tam hæc quàm illa cautissime fiat: quodque uno impetu confertim fieri non potest, longo tempore paulatim efficiatur, atque hæc uidetur esse tota ratio curationis in Illustrissimo Comite, à qua si tantillum discesserit, præterquàm quòd frustra laborabit, maximis etiam periculis se exponet. Exordiendo igitur curationem magis particularem, dicimus Illustrissimam D. S. potissimam spem in rectissima uictus ratione constituere debere: ac primo omni diligentia procurare debet, ut ab omnibus animi molestijs prorsus liberetur, fugiat præcipue aulica negotia, in quibus nunquam ab ambitione, ab æmulatione, ab ira, à suspicione & odio

poteri

poterit separari: hæc enim omnia ita aulæ & regijs domibus sunt annexa, ut nullo unquam tempore, neque segregari potuerint, neque poterunt. Quandiu igitur in negotijs aulicis implicabitur, tandiu morborum suorum causam præcipuam fouebit. Ergo si sanitatem procurat, ad animi quietem, & ad tranquillitatem confugiat, proprijsque fortunis amplis & honestis contentus sit, eligatque habitationem optimi aëris, & iucundam: opportunisque & commodis uenationibus corpus exerceat, atque in alijs honestis uoluptatibus occupetur, cum iucundis amicis uersando, ludendo, & confabulando, de nullaque alia re minus, quàm de sua ægritudine sit solicitus, tantum se custodiat, & muniat, in reliquis morbum contemnat. Cauebit tam à frigore intenso, quàm à calore: unde & uentos omnes euitabit, niuesque horridas, & pluuias: sed aëri tranquillo se semper exponat: & si quandoque aliquo urgente negotio cogetur in aërem intemperatum accedere, muniat se opportune his, quæ illi temperaturæ aduersari possunt. A Venere non omnino uellem ut abstineret, imò (quemadmodum ego opinor) moderata Venus illi non mediocriter conferet, si modo commode, & suis temporibus illa utatur. Tempus opportunum tam Veneris, quàm exercitij est, cum uentriculus sit à cibo uacuus: facta enim prima concoctione, tam ad Venerem, quàm ad exercitium accedere oportet. Procuret præ cæteris omnibus, ut quotidie habeat alui beneficiũ: & ad hunc usum summopere laudo illud etiam quod prius admonui, ut habeat familiarẽ terebinthinam Cypriam, quam deglutiat ad quantitatẽ nucis paruæ, tribus horis ante prandiũ, semel aut bis aut ter in singulis septimanis, prout expedire uidebitur. Nam præterquàm quòd aluum mollem efficit, uentriculum etiam purgat, obstructiones aperit, urinam prouocat, calefacit uentriculum, neque propterea hepar lædit, imò & illi mirum in modum confert, aperiendo, abstergendo, & mundificando. Quantum uero ad cibum & potum attinet, primo euitabit tanquam pestem multitudinem cibariorum, sed unico tantum cibo contentus erit, neque illo copioso, sed semper citra satietatem à mensa recedet. Erunt cibi laudabiles, à quibus nunquam discedet, caro pullorum, hœdorum, uitulorum lactentium, phasianorum, perdicum, & auium campestrium pinguium, præter coturnices, quas uulgo qualias uocant: utetur ouis sorbilibus, & recentibus. Abstinebit ab omnibus carnibus antiquis, ab auibus palustribus, à carne porcina, à piscibus, à leguminibus, ab oleribus, à fructibus, à caseo, & ab omnibus lacticinijs, ab usu aromatũ, à rebus frictis in sartagine. Vinum eliget album, clarum, pellucidum, bene maturum, mediocriter potens (uina enim potentia sunt illi maxime infesta) quod etiam uinum moderate bibet, in prandio tantum & cœna: & omnino compotationes effugiet. Hæc est uictus ratio à S. D. diligentissime seruanda, in qua ferè tota curationis spes statuenda est. Quantũ uero ad medicamẽta, in illis ero admodũ parcus: laudarẽ tamen ut bis singulis annis moderate se purgaret, uere inquã & autũno. Esset purgatio huiusmodi:

℞. Specierum hieræ simpl.		ʒ	2.
Floris casiæ		ʒ	10.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichoria Nicoli sine Rhabarbaro			
Mellis rosati	ana	℥	1.
Aquæ absinthij		℥	4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Deinde

℞. Rhabarbari electi	ʒ	2.
Spicæ	gr.	10.

Irrorentur uino albo aromatico, deinde infundantur in aqua endiuiæ per horas decem. Postea.

℞. Syrupi rosati solutiui	℥	4.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Hic est modus purgationis, quem tam uere quàm autumno poterit obseruare. In spatijs uero intermedijs, si quandoque terebinthinæ usus non sufficiet ad uentriculum idoneè expurgandũ, poterit quandoque mandere scrupulos duos rhaharbari electi, & deglutire tribus horis ante prandium.

Vtetur etiam frequentissime ante prandium & cœnam saccharo rosaceo ad unciæ quantitatem: est enim & uentriculo, & hepati, & renibus quammaxime utile. In extrinsecis autem linimentis parum admodum confido, ideo illa omnia consulto prætermitto. Neque hic electuariorũ & confectionum multitudinem congero, noui enim quantum turba ac multitudo remediorum confertim congesta diuturnis morbis nocere solet. Et hæc si recte obseruauerit, spero Illustrissimam S. D. bene habituram, cum Dei optimi auxilio, cuius nomen semper sit benedictum.

De Melancholia hypochondriaca. Consilium CLXXVI.



RAT sententia Galeni, Magnifici & Excellentissimi uiri, doctissimiq; scholares, in libris Prognosticon, quòd ea quæ possunt breuibus explicari, ualde sit ineptum longius dicere. Ego igitur ero breuior in hac mea oratione, & proponam ea quæ sunt necessaria in casu huius nobilissimi adolescentis. Patitur flatus hypochondriacos, quod non possumus negare, quia & motu percipiuntur, & nos audiuimus. Est ibi melancholia, & flatus percipiuntur manifeste: ergo merito appellatur hæc affectio flatus hypochondriacus. Sed hoc est accidens seu symptoma, ergo cõsideranda eius causa, & morbus, à quo pendet hoc symptoma. Huius igitur symptomatis quęrenda ratio, & ex hac pendẽt omnia reliqua accidentia. Hic flatus hypochondriacus quo ad rationẽ formalẽ, est quidam flatus seu uentositas, quæ pendet à quodam humore crasso, ita ut non possit difflari: quia si posset difflari, non faceret rugitum. Ergo pendet ab humore crasso, qui facit ne possit difflari illa uentositas. Nunc quærenda causa efficiens, proxima & remota. Primo, proxima causa efficiens nulla alia datur, nisi illa quam dat Galenus 3. loc. affect. cap. de melancholia, scilicet quòd est inflammatio & ebullitio circa hepar in regione dextra inter uentriculum & ipsum hepar in ipso mesenterio, ut dicit Galen. ex Diocle. Ergo est quoddam calefaciens hunc humorem, & faciens hanc inflammationem. Sed nullum est aliud membrum in corpore humano quod faciat humores præterquàm hepar: unde sequitur quòd hic calor proficiscitur ab hepate. Et ex hoc discursu habemus, quòd sit caliditas hepatis ignea, faciens hanc ebullitionem. Sed hæc inflammatio est in aliqua materia, quia non solum est inflammatio ibi, sed etiam inflammatum requiritur. Ex caliditate hepatis sequuntur multa. Primo, cum calidi sit attrahere, & continue trahatur chylus ab hepate per uenas mesaraicas ex uentriculo, si hepar sit ualde calidum, cum plurimum consumat, indiget continua restauratione, & sic hoc hepar plurimum attrahet de ipso chylo ex uentriculo, & habebit continue illam attractionem propter suam caliditatem extensiuam, & sic habebit quasi gulositatem quandam, ut uocat Gal. Et hinc accidit quòd attrahat chylum ad se non bene concoctum in uentriculo, sed crudum, & trahit eum uiolenter per uenas mesaraicas. Ex hoc sequitur, quòd materia multa, & humores crudi perueniunt ad hepar, & erunt rebelles concoctioni, quia coctio prima non corrigitur in secunda coctione. Et hi humores crudi cum ebulliunt, generant illam inflammationem. Sed hoc non est solum, sed accedit aliud: quia hepar calidum generat plurimum de bile, & ita etiam plurimum de humore melancholico generabitur. Humor melancholicus naturaliter est frigidus & siccus, sicut & reliquæ omnes melancholiæ species, sed maxime naturalis. Et quamuis lien attrahat ad se humorem melancholicum separatum, & generatum in hepate, tamen non potest lien tantum trahere quantũ generatur, & ita humor melancholicus retinetur in hepate: unde hic humor melancholicus naturalis frigidus & siccus, miscebitur cum illo humore crudo. Et ita sunt hic duo humores facientes hos flatus, & qui aptissimi sunt ad generationem flatuum utriq;: & hinc omnes melancholici apparent uenerei, quia habent plurimum flatuum, ratione quorum multa fit erectio & inflatio: & ideo plurimũ appetunt, licet parũ possint. Et cum sint hic duo humores qui maxime sunt apti ad flatus, scilicet

humor

humor crudus & humor melancholicus naturalis, non mirum si flatuantur. Et cum fit illa ebullitio circa hepar & uentriculum in ipsis uenis mesaraicis, ideo regurgitat materia illa frigida ad uentriculum, ubi inuenit plurimum humorem crudum, & inde uentriculus infrigidatur, ut postea etiam causam infrigidationis uentriculi reddemus: & ita hic humor melancholicus ingreditur humorem illum pituitosum, & non potest se inde explicare, & sic fit flatus ille & rugitus. Et sic sunt duæ causæ, humor naturalis melancholicus, cum humore pituitoso. Hæc autem omnia intensiua sequitur frigiditas uentriculi, quia semper ubi est ignea caliditas hepatis, consumit illam pinguedinem, quæ est in abdomine, quæ conseruat & colligit calorem uentriculi, & ideo diminuta hac pinguedine infrigidatur uentriculus. Sed præter hoc est adhuc aliud. Quia splen cum redundat humore melancholico & intumescit, refrigerat etiam uicina membra. Hepar autem non potest ita facile refrigerari ab illa frigiditate collecta in splene, quia calidior: sed in habentibus symbolum facilior fit transitus: ergo ex humore melancholico aggregato in splene, uentriculus etiam infrigidatur. Et ita ex utroque latere uiolatur, & diminuitur calor uentriculi & robur, qui refrigeratus auget humores crudos. Et hic humor crudus consequenter audet ebullitionem & flatuositatem, & ita fit circulus quidam, & inde prolongabitur etiam morbus, quia quasi in circulo quodam recurrunt omnes causæ, ut diximus: frigiditas enim uentriculi adiuuatur à multis, ut magis generet cruditates, & materiam huius ebullitionis: & caliditas hepatis, & humor melancholicus in splene redundant. Et hinc Galenus tertio locorum affectorum dicit, quòd in quibuscunque contigerit esse flatus hypochondriacus, in omnibus prolongatur. Signa huius affectionis adsunt: est tristitia & timor, qui solent esse in melancholicis. Primus effectus melancholiæ, est timor, qui est potius præludium quoddam: & sic timor est perpetuum signum melancholiæ: non tamen ibi necessarium ut sit melancholia, sed tantum principium melancholiæ indicat: nam sunt multi melancholici qui non timent, adeo ut seipsos etiam interficiant. Et ideo Galenus quærit, quare Diocles nihil de his loquitur: & dicit Galenus, quòd illa tristitia sequitur, cum augetur melancholia illa: & non est necessarium, quòd ubi est flatus hypochondriacus, ibi sit melancholia. Non deuenit ergo ad summum hæc affectio, sed est in aliquo gradu: nondum communicatum est nocumentum ipsi cerebro, quod absit. Accidentia quæ necessario sequuntur, morbum declarant. Primo sputum copiosum, quia uentriculus est frigidus, & abundat pituita & cruditatibus, & flatus facit, quòd pituita ascendit. Nam ex uentriculo nihil excerni potest, nisi uel per uomitum, uel per flatum, uel eructationem: & inde fit multum sputum. Sequitur aliud accidens, scilicet imbecillitas crurium: quia calor naturalis est debilitatus, & non generatur multum de bono sanguine & spiritu, in quibus consistit uirium robur: & quia multi humores crudi & frigidi in uentriculo existunt, qui transeunt per hepar ad uenas, & postea sparguntur per musculos, & faciunt istam debilitatem membrorum & lassitudinem. Et non est hoc mirum, cum sæpe ista materia transiens ad uenas, faciat paralysin & stuporem. Sequitur aliud accidens, quòd corpus non nutritur, & non augmentatur, ut extendatur in omnes dimensiones: quia non generatur caro, quia sanguis est corruptus, & humores indigesti. Et natura est magis solicita de membris radicalibus & solidis, quia hæc faciunt ut animal sit animal, & in his est uita: caro autem non est substantia principalis istorum membrorum. Et quia ista materia nutrimentalis non fuit sufficiens pro nutritione & augmentatione utriusque, ideo natura magis fuit solicita de membris solidis, & dat alimentum illis partibus quæ magis indigent, quia non sufficit materia pro utroque. Et ideo uidetis quòd tantum augeatur in longitudine. Et hinc etiam illa macies quæ est in carne nata, caro enim multum est diminuta. Hinc etiam aliud accidens est, scilicet quòd color totius corporis est subfuscus, quia humor talis dominatur, scilicet Melancholicus, ut patet ex libro quarto, de tuenda ualetudine. Sequitur adhuc unum, scilicet adstrictio alui ut plurimum, quæ est ex caliditate hepatis, quæ exugit totum humidum ipsarum fæcum. Et hinc patet uerum, quia si hæc affectio esset ratione uentriculi

principaliter, existerent fæces humidiores. Sed hepar maxime patitur in caliditate, & facit hanc malam dispositionem. Ista ægritudo est proportionatissima huic adolescenti: nam est calidissimi hepatis à natiuitate, licet primo habuit carnem multam: & illa caliditas hepatis est ei naturalis, & à patre, & ex semine materno. Noui patrem, qui erat calidissimus. Præterea & fratres eandem intemperiem habent. Item ipse exercet cogitationibus mentem, & hæc omnia inflammãt spiritus & hepar. Et sic sanguis est crassior, & adustum alimentum à caliditate hepatis, & omnia recte se consequuntur. Primo etiam antequàm laboraret quartana, habuit flatus, postea successit quartana. Multiplicatus est humor melancholicus, & crudi humores attracti ad hepar, unde facta ebullitio, & etiam obstructio uiscerum ab illo crasso humore. Et quia uirtus fuit fortis in expellendo, facta sunt illa exanthemata per uniuersum corpus, aut si uolumus appellare escharas: sunt autem quædam efflorescentiæ cutis, & sunt potius ex quodam flatu pituitæ salsæ, quàm ex materia, quia cito accedunt, & statim recedunt: fiunt ex humore crasso, sanguineo & melancholico, & faciunt pruritum, quia etiam bilis uel pituita salsa admixta. Curatus est ex quartana & exanthematibus illis, & remanserunt illi flatus. De Prognostico satis dictum supra. Circa curam unum dicam, & ponam pro fundamento huius curę, quòd scilicet debemus cauere ab omni pharmaco solutiuo fortiori, & nõ possumus hoc casu aliquid deterius & perniciosius facere quàm hoc. Ratio est, quia si detur fortius pharmacum, ista omnia consequentur: nam primo non euacuabitur ut oportet, quia sunt multæ obstructiones quæ impediunt, ut non possit duci materia, & hepar supercalefactum magis calefiet: & quia uentriculus est debilis, & necesse est illas materias duci ad uentriculum, ideo magis infrigidabitur & debilitabitur uentriculus: & sic omnino non conueniunt pharmaca solutiua. Et hoc sit primum fundamentum huius curæ, quod bene aduertendum: unde necessario morbus & cura eius erit longa: primo, ex sua natura: secundo, quia non possumus uti remedijs. Et Galenus ad Glau. dicit, quòd quartana acrius curata, duplex fit quartana. Ideo humor melancholicus benigne & clementer tractetur. Primò concoquatur. Primum igitur in curatione huius est euacuatio sanguinis, & non una uice solum, sed sæpius fiat: quia ubi melancholicus humor est in uenis cum sanguine, est mittendus sanguis. Deinde fiat epicrasis, id est, contemperatio. Nutriatur corpus, & paulatim generetur bonus sanguis: & nihil magis conuenit pro melancholia, quàm phlebotomia, & quidem iterata, ut Galenus suasit. Postea epicrasis, id est, optima nutritio & restauratio. Deinde deuenirem ad syrupos qui alterent humorem melancholicum & cõcoquant. Confortare & euacuare non possumus simul, quia confortantia stringunt, & euacuantia soluunt. Concoquentia sint omnia humectantia, & modice calefacientia. Ego non uterer alio, quàm quo soleo uti in his qui abundant humore melancholico. Acciperem ius pulli iuuenis, & decoquerem in hoc radi. polypodij, quia sunt dulces, & non multũ calefaciunt, & gratæ gustui, & non fortiter euacuant: duas radices liquiritiæ, tres boraginis uel buglossæ: & uterer hac decoctione loco syrupi. Neq; soleo aliter facere in his. Ius pulli omnes humores acres temperat & æquat. Et hæc decoctio paulatim etiam euacuat humorem melancholicum: & singulis quatuor diebus de ea accipiat. Darem florem cassiæ, uel flores cassiæ cum Rheubarbaro, quia hęc maxime conueniunt, & non trahunt à longinquo. Vel saccharum rosa. cum Rhabarb. darem. Et tali medicamento supra posito uterer per totam æstatem, etiam in diebus Canicularibus; & sic per totam æstatem procederem cum illis alterantibus: neq; alia ratione procedere possum, quia non debemus refrigerare propter uentriculum, nec calefacere propter hepar: & ideo optime conueniunt illa quæ diximus. Vtatur optima ratione uictus. Vina sint alba, matura, & tenuia. Vina rubra sunt acerba & immatura. Alba conueniunt, quia facilius distribuuntur per uenas, & non hærent in hypochondrijs, & digeruntur per urinam, & humectant. Caueantur acerba uina. Sed cum dico uina alba, non sunt capienda flaua, nam illa sunt calidissima & infestissima hepati calido. Vere igitur sit album. Quo ad balneum, dico quòd non conueniat, quia hæreret in hypochondrijs, & inflammaret. Galenus dicit,

quòd



quòd aqua pluuialis adhæret hypochondrijs, & inflammat, multo magis illa aqua aluminosa. Medici Veneti uoluerunt illi dare lignum, sed ego sum in ea opinione quòd lignum nihil faciat, nisi sit morbus Gallicus. Non enim operatur quia calidum, humidum uel siccum, sed quia tale. Ideo hoc ego non consulerem.

De affectione hypochondriaca confirmata ex liene, pro nobili adolescente.

Consilium CLXXVII.



Mnia quæ sunt enarrata in hoc consessu per Excell. D. Hieronymũ, sunt integra syndrome, & concursus eorum quæ possunt indicare affectionem hypochondriacam: & non simpliciter quidem ex illis, habet enim multos gradus: sed hæc enarrata indicant confirmatum hunc affectum in malitia. Et ita non simplex est affectus, scilicet affectio hypochondriaca, sed etiam confirmata. Verum quia non curamus symptomata, sed ea solum consideramus in hunc finem, ut ueniamus in cognitionẽ morbi, quo cognito & inuento omittimus omnia illa signa & accidentia: nam nullum symptoma trahit curam ad se, nisi sub ratione morbi: uenio igitur ad affectum & morbum, hoc est, melancholiam hypochondriacam. Ero breuis, & procedam tantum per conclusiones. Hic affectus fit, cum illæ uenæ inter uentriculum & hepar inflammantur, non quidem inflammatione ea quæ phlegmone dicitur & apostema, sed quædam φλόγωσις, id est, ardor quidam est, & quædam efferuescentia. Et sunt humores crudi & melancholici qui sunt in illis partibus, & non trahuntur ab hepate, sed ibi flatuantur, & inde rugitus incipit, qui postea communicatur uentriculo, & fit frigidior. Nam habet hoc proprium hæc affectio, quòd calidior incipit in hepate, & postea frigidatur in uentriculo: & quare hoc sit, alibi demonstratur. Hæc igitur est proprie affectio hypochondriaca, quæ fit propter obstructionem & inflammationem obortam in illis uenis, propter frigidum uentriculum & hepar calidum. Sed quæritur hic, num talis affectus sit uere & proprie in hoc uiro, an sit quidem affectus similis huic, qui tamen eadem faciat symptomata? Nam sæpe contingit, quòd sunt aliqui affectus non quidem proprij, sed tamen similes: & hoc sæpissime contingit in curando, ut in pleuritide, quæ non semper est propria, sed interdum in musculis, & tamen affectio ferè similis. Item Hipp. dicit, febrem causonicam etiam ex pituita salsa fieri, & esse causon improprie sumptum. Ita sæpissime contingere solet, & etiã hic ita fit: nam duæ species hypochondriacæ melancholiæ à modernis medicis & recte ponuntur: una est propria ex efferuescentia in uenis hepatis, alia est affectus non ita proprius, sed qui tamen facit sæuiora accidentia, qui non est ex efferuescentia circa dextrã partem, sed in parte sinistra, ubi sunt uenæ illę inter uentriculum & splenem, & tamen habet eadem symptomata quæ solent accidere in parte dextra. Et sæpe nos uidimus hunc affectum, & sic experientia quoq; testatur, præterquam quòd describitur à modernis & Arabibus qui proprie hunc affectum describunt, quod omnes isti rugitus incipiunt in parte sinistra, & non à dextra, ut est etiam hic. Quæritur igitur, cuius generis sit hic affectus, an sit ratione inflammationis hepatis, & illarum uenarum quæ sunt inter hepar & uentriculum, an uero sit ratione inflammationis splenis, & illarum uenarum quæ sunt inter splenem & uentriculum? plurimum enim refert hoc ad curationem. Respondeo, non possum iudicare nisi ex signis. Non audio quod afficiatur aliquid in parte dextra, nec habet hos rugitus & flatus nisi in parte sinistra, sub istis costis mendosis, ubi est situs splenis, & inde dicit fontem esse istorum dolorum. Et cum omnia patiatur in sinistra parte, & de hac sola conqueratur, crediderim ego quod hæc melancholia hypochondriaca non sit uitio hepatis, sed ratione lienis male affecti: quia dum replentur illæ uenæ inter lienem & uentriculum, tunc fiunt illi flatus. Et nullus humor est tam flatuosus quàm melancholia, & magis etiam

quàm

quâm pituita. Hinc melancholici sunt salacissimi, propter plurimas uentositates, & iuuantur etiã ex coitu, quia illæ uentositates expelluntur. Et quamuis hic humor sit frigidus & siccus, & terrestris, tamen non ideo dicendum, quod non sit flatuosus, sed dicitur talis respectu aliorum humorum, quia plus habet de partibus terrestribus, & ideo cum calor agit in illum, est rebellis ut dissoluatur, & inde conuertitur in flatus, & facit flatus molestissimos. Lien repletus hoc humore, refrigerat & totum corpus, & uniuersum sanguinem. Hinc & spiritus fiunt syluestres, quia sanguis etiam est talis, unde & spiritus erunt melancholici. Et quia spiritus sunt proxime domicilium animæ, ita fiunt & operationes malę. Cũ ergo & uapores multiplicentur, ascendentes ad caput & ad os uentriculi, & spiritus in toto corpore fiant frigidi propter sanguinem frigidum, hinc fit ille chorus omnium illorum symptomatum quæ patitur. Habet unum insigne quod est considerandum, & est hoc, quòd non potest concoquere nisi ligetur, & stricte: nam teste Galeno lib. 3. de causis symptom. cum uentriculus non continet cibum, tunc sequuntur uentositates: nam continet flatus cum non stringitur: nec constringitur, quia plurimi flatus. Vnde & ipse doctus ab experientia, quæsiuit remediũ ostensum à natura: & sic cum ligatus est uentriculus, melius complectitur cibum. Credo quòd hoc symptoma oriatur, quia uentriculus non bene continet cibum, & non amplectitur, propter flatus. Plurimum sputum ex ore mittit, & uariorum odorum & diuersorum, pro diuersitate concoctionis: quandoq; etiam putrescunt cibi in uentriculo. Et cum ille flatus in uentriculo semper sustollat humidum aliquod, semper est sputum tale: nam ille flatus eleuat illos humores. Et ideo dicebat Galenus, quòd non potest aliquid exire ex uentriculo nisi per illa tria: uomitum, eructationem, & flatum: plurima autem materia congregatur in uentriculo, propter obstructionem in liene & frigiditatem: nam lien interdum refrigerat non solum uentriculum, sed etiam hepar, adeo ut sequatur hydrops, ut scribunt Doctores, tantum propter consensum splenis. Si igitur tanta est refrigeratio lienis, ut trahat in consensum hepar, multo magis infrigidabit uentriculum, qui magis est paratus ad lapsum frigidum. Et hinc generatur in uentriculo propter frigiditatem plurima pituita, quæ suspenditur à flatu: & hinc est illud sputum. Vapores melancholici ascendunt ad caput, & causant illam tristitiam, ut patet ex Galeno. Præterea cum in hoc corpore sint spiritus tenebrosi, generati ex sanguine frigido, qui sparguntur per totum corpus, sic infrigidatur etiam totum corpus, & fiunt malæ concoctiones, & hinc est illa macies, & dispositiones illæ impetiginum, siue alphi, siue morphea, quocunq; nomine appellare uoluerimus, nihil refert, quia non generatur sanguis bonus, sed corruptus. Et sic patet, quòd series omnium illorum symptomatum sequitur ex illa ægritudine quæ est in liene: & si quæ à nobis omissa sunt symptomata, hæc omnia eo reduci debent, tanquam ad causam. Hæc autem ægritudo in liene est duplex: prima est in complexione, quia lien est frigidus: secunda est in compositione, quia sunt obstructiones, ut tactu percipi potest. Et sic locus principaliter affectus, est ipse lien, qui ita affectus in consensum trahit & reliqua membra: & credo etiam quòd propter lienem hepar non generet bonum sanguinem, & sic afficitur ex liene & hepar. unde omnino credo, quòd hæc hypochondriaca melancholia non est principaliter in hepate & suis uenis, sed in liene & suis uenis. Et hoc satis de natuta huius morbi & symptomatibus, quæ omnino inde dependent.

CVRA. Hac ægritudine curata, curabuntur etiam omnia symptomata, ut rugitus, macies, morphea, sudor &c. An possit curari? Clariss. Doct. quamuis ille morbus & affectus ratione splenis, faciat maiora accidentia, quâm qui est ratione hepatis, tamen dico, quòd facilius curatur quâm ille, quia non est in hoc morbo affectum aliquod membrum principale, licet etiam hepar patiatur per consensum, non tamen principaliter: & credo si possemus curare lienem, & aperire suas obstructiones, quòd non esset magna dyscrasia hepatis: nam non est magna læsio hepatis, quantum ad frigiditatem, quia non est tumor pedum, ut solet esse in illis. Et nunc habeo quendam nobilem, qui laborat hac affectione hypochondriaca cum tumore pedum, & est propter

frigidi-



frigiditatem hepatis factam ex frigiditate lienis. Nec sunt in hoc casu signa alicuius caliditatis insignis, sed sunt signa humoris melancholici illius qui est fex sanguinis: & semper tales humores sic generantur prout est intemperies membri affecti: nã quodlibet ita operatur & concoquit, prout est sua temperies. Præterea lien est durus, ergo erit ægritudo longa. Tamen si potuerit pati & curam, & omnia alia quæ erunt agenda, poterit curari, & si non ita integre, tamen ita ut non pigeat uiuere. Sed cum quibus? Si uellet recipere aquam balnei, dicerem quæ essent facienda ante balneum. Si uerò non uult, longe aliter de cura eius mihi dicendum est. Ego omnino exhiberem. Sed est gracilis & exiccatus. Dico quòd hoc non debemus timere: nam etiam sine illis aquis exiccabitur, & longe magis. Imò & decoctum ligni exhibemus semitabidis, quia remouemus causam illius gracilitatis, deinde incipio melius nutrire corpus, & sic possumus dicere quòd lignum faciat pinguedinem per accidens, scilicet remouendo illud quod faciebat gracilitatem. Ita hic est quidem gracilis, sed tollendæ sunt causæ gracilitatis, & corroborandus uentriculus. Et longe maius est iuuamentum in remotione obstructionum in hoc balneo, quàm nocumentum in exiccando. Atqui si aqua hæc non educeret, sed hæreret in hypochondrijs, non darem ego: sin egerit, si mouet sudorem, si urinam, uellem uti. Et hæc aqua educit multum de atra bile. Si uellet assumere, ante aquam aliquid facerem, & post assumptionem aquæ possemus iterum colloqui de rebus eius, quia nescio quomodo se habebit post balneum. Ante balneum uellem euacuare corpus, & statim cras mane darem cassiam cum hiera, ut consueuimus: deinde darem syrupos incidentes cum oxymelite, de cichorea, & in tribus diebus darem cassiam cum drah. 2. agarici, pro euacuatione corporis. Facta hac, accederet ad balneum: & instat nunc tempus. An secanda uena? Non uideo tam magnam imbecillitatem quo minus liceat incidere uenam: licet enim non habeat multam carnem, tamen habet multum sanguinem, & malum, quod apparet ex tumore uenarum: & sic emisso sanguine malo, fortificaretur natura à sectione uenæ, & euacuaretur malus sanguis, ut reliquum posset melius concoquere & uincere.

De eodem adolescente nobili, an sit mittendus ad balnea.

Consilium CLXXVIII.



QVamuis hæc materia diligentissime fuerit à me pertractata, tamen ut satisfiat magnifico patri uolenti audire dispositiones filij sui, ego breuibus explicabo sententiam meam magnificentiæ suæ. Cum sit triplex species melancholiæ, teste Galen. in locis affect. qua affligitur homo: una, quando caput tantum per se patitur, & redundat in eo humor melancholicus, unde afficitur tristitia, & alijs affectionibus melancholicis, totum autem reliquum corpus est immune. Secunda species est, quando non solum caput, sed & corpus uniuersum redundat humore melanchol. ita ut totus sanguis sit eo humore infectus. Tertia species est, quæ dicitur affectio hypochondriaca, non quod sit in uenis aut capite, sed fit quando uapores ascendunt ab utroq; latere ad caput, & ita inducunt tristitiam, & difficultatem anhelitus, & cætera symptomata melancholica, secundum quod hic morbus est maior uel minor. Hic quæritur nunc, utrum hic adolescens patiatur unam speciem tantũ, aut duas, aut omnes? Primo suppono, quòd non est tantũ affectio hæc in capite: & hoc est manifestissimũ. De alijs duabus dico, quòd patiatur utranq;: nec frustra dico hoc. Primo, quòd hoc corpus redundat humore melancholico in omnibus uenis, testantur primum illæ maculæ (seu escharas seu pustulas appellare uelimus, nihil refert) hæ indicant humorem melancholicum. Et quòd fuerit melancholicus

constat

constat, quia accessit quartana incipiendo, quod non potest esse ex alia causa, nisi ex abundantia humoris melancholici: ut omittam alia signa, nam fuit intentus curis studiorum, & diligentissimus in studijs, & perpetuo cogitauit. Sed hoc est extrinsecum, & ferè semper ita est, quòd ea quæ extrinsecus accidunt, si inueniant dispositum corpus, facile idipsum afficere & mutare possunt. Intrinsecum est hoc, quòd habuit à principio generationis hepar ualde calidum, & etiam forte ipsum cor: & ex his factum est totum corpus calidum abundanter. Et hoc indicat etiam augmentũ illud repentinum & magnum: nam calor fortis cum inuenit & habet materiam aptam extensioni, facile illam superat & concoquit. Nam licet complexio eius naturalis in origine sit calida & sicca, tamen in prima ætate fuit humidior: & quia illa ætas est humida, & illa humiditas potuit obtundere calorem, ergo cum in illa ætate fuerit humidus, & calor fortis, ideo optime nutritum fuit hoc corpus, quia affuit & agens, & etiam materia conueniens fuit agenti. Et uidemus etiam experientia, quòd pueri melancholici in principio celeriter augentur & crescunt, propter fortitudinem caloris agentis in illud humidum, quod est proprium illi ætati; sed non diu permanet illud augmentum, & fiunt graciliores propter tenuitatem caloris. Et ita in hoc adolescente illud repentinum augmentum indicat mihi calorem magnum. Item habitus corporis, habet enim uenas amplas, calorem subnigricantem, qui indicat caliditatem sanguinis. Nam sanguis cum exit ad cutem, facit colorem cutis. Et ita ex hac coniectura patet hunc iuuenem habuisse à principio ætatis hepar calidum, & hoc adurit sanguinem, & hi homines sunt apti, ut adurant sanguinem. Vnde Galenus dicit, qui sunt calidi & sicci, tempore paracmasticæ ætatis fiũt melancholici. Sed iste iuuenis præuenit hoc tempus: habuit ergo naturalem dispositionem ad humorem melancholicum: & accessit studium, & curæ, & multæ cogitationes, unde magis est exiccatus sanguis, & corpus affectum: nam curæ (quæ dicuntur quod cor urant) primo inflammant sanguinem, licet postea infrigident, resoluto toto humido, & cum hoc etiam omni calore, & inde aucta est illa dispositio. Et forte etiam bibit uinum uetus, ut solent Veneti nobiles bibere Maluaticum, & comedit aromata, multum se exercuit. Sed hæc quæ diximus sufficiunt, & fuerint satis in causa ad sciendum affectum illum quem nunc patitur. Hæc quo ad coniecturas, quibus ego colligo hunc iuuenem repletum esse humore melancholico in toto corpore & uenis, & sic laborare secunda specie melancholiæ. Tertia species melancholiæ est, cum fiunt obstructiones circa illa uiscera, siue sita in latere dextro: & hæc dicitur proprie affectio hypochondriaca à Galeno: uel ex latere opposito, & hæc species est etiam ualde frequens: & quandoq; etiam in utroq; latere contingit, & hoc est deterius. Hæc tertia quæ est? an propter inflammationem extantem in uenis hepatis, an propter ebullitionem factam in uenis splenis? Dico, ubi dolor, ibi ægritudo: & in utroq; latere percipit flatus, ut nũc audio, signum est quòd in utroq; latere sunt obstructiones: & si magis in latere dextro, signum quòd maior obstructio est in hepate & eius uenis. Ergo prima ratio illius melancholiæ hypochondriacæ & tertiæ huius speciei est, ut sint ibi illæ materiæ in uenis, quæ efferuescunt propter obstructionem, & hinc fiunt flatus. Ex his sequitur necessario frigiditas uentriculi, quia hepar calidum indeficienter attrahit, & attrahit chylum inconcoctum, & sic non potest eum conficere: unde per totum corpus multiplicantur humores crudi, quia concoctio secunda non potest corrigere primam, & sic ille humor crudus auget flatuositatem melancholiæ. Et cum hepar adurat sanguinem, & multiplicetur humor melancholicus, hinc cum superest, & non potest recipi & concoqui à liene, obstruit lienem, quia lien nimia copia illius humoris suffocatur, & non potest conficere totum nutrimentum, & ita obstruitur. humor uerò qui non potest confici, redundat & regurgitat in totum corpus: & sic hæ duæ species melancholiæ se inuicem consequuntur, & secunda species nutrit & fouet tertiam, & tertia secundam, & sic fit circulus: & cum est circulus in causis, efficitur difficillima cura. Et quia splen repletum humore melancholico est frigidum, ideo solet infrigidare hepar: nam sæpe ex splene refrigerato ita infrigidatur hepar, ut sequatur hydrops, ut uidimus hodie in D. Benedicto, qui



cto, qui laborat affectione hypochondriaca, atq; ita infrigidatum est hepar, ut secutus sit tumor pedum. Hic autem iuuenis nondum deuenit ad illum gradum, quia humor nondum ita collectus, neq; affectio splenis ita inualuit, ut possit communicare nocumentum hepati, communicat tamen uentriculo, & hinc illud sputum, ut iam sæpe dictum, & alia, &c. Et hinc etiam est illa astrictio alui, quia dum humor melancholicus multiplicatur, transit ad uentriculum, & etiam ad intestina descendit, & ibi flatuatur, & sic sua flatuositate suspendit fæces, & inde aluus astringitur. Præterea bilis quæ solet naturaliter ab hepate per porum felleum ad intestina peruenire, & ea abstergere, & excitare uirtutem expulsiuam, non peruenit eò, propter obstructionem illius pori, & inde intestina illa non possunt abstergi: & sic non fit hoc officium bilis, ad quod à natura ordinata erat: & inde aduruntur illæ fæces, & fiunt squibala tanquam pilulæ caprarum. Et hæ sunt ægritudines & accidentia huius adolescentis. Patitur ergo duas melancholias, & in toto, & in hypochondrijs: & hoc ualde aduertendum, quia non patitur simplicem affectum, sed duplicatum.

De Prognostico. Dico ex sententia Galeni, ut & antea dixi, in quibuscunq; generatur melanch. hypochon. in omnibus prolongatur, & sic suapte natura est longus hic morbus. Et quia est circulus, ut dictum est, unde difficilis erit curatio. Quo ad curam. Proxime satis dixi, & replicabo unum quod tunc temporis dixi. Nulla maior pernicies horum, & quod inducit in incurabiles ægritudines, quâm multiplicare pharmaca: & uos uidebitis, quanto magis exhibebit Excel. uestra illa fortia medicamenta, tanto deterius habebit. Sint itaq; placidissima remedia, & sine uiolentia procedendũ. Proponitur unum, utrum debeat accipere aquas Apponitanas, quia curam aliorum dixi proxime, & post assumptum balneũ dicam etiam aliqua de ea. Et dico ego quòd omnino debet accipere hanc aquam: nam habet sulphur, alumen, cinerẽ, & calcem, & hæc possunt aperire, quam apertionem maximè quærimus, & hanc maximè præstabit nobis aqua. Sulphur aperit, & educit etiam humorem melancholicũ. Et uidi in quadam nobili Domina, ex qua educta est maxima copia humoris melancholici per potum huius aquæ Aponitanæ. Item corroborat & uentriculum: & in hoc generatur pituita, & sic etiam uentriculo conueniet. Vnde credo huiuscemodi aquam profuturam magnopere, dumodo exeat. Si uideatur inflammare, quia hepar est calidum, potest inungi hepar, & circa dorsum, & exhiberi zuccharum ros. & alia ad prohibendam nimiam calefactionem hepatis: sed non accipiat magnam quantitatem una uice. Patres nostri accipiebant maximam quantitatem, ut 30. aut 40. cyathos, & ita magis debilitarunt & obruerunt uires. Calor innatus est, qui dirigit medicamenta, qui non est supprimendus. Ego darem per 15. dies in modica quantitate: quia primi dies præparant, & ultimi proficient: & confido proculdubio quòd melius se habebit.

De melancholia hypochondriaca.

Consilium CLXXIX.


Egritudo, qua affligitur hic nobilis uir, iudicio meo est melancholia hypochondriaca, non sicut illa Dioclis, quam describit Galenus lib. 3. de locis affectis, quæ nascitur per inflammationem humorum, aut ebullitionem in uenis inter stomachum & hepar. Sed hæc ab illa diuersa est, quoniam ex inflammatione seu ebullitione humorum crassorum malorum est, qui sunt inclusi in uenis sinistri lateris inter splenem & stomachum, à quibus eleuatur quamplurima uentositas: & quia splen redditus est debilis, sæpenumero intumescit, & crassior apparet, nec etiam ad se trahit fæcem sanguinis, sicut oportet: & ita fæx ista per sanguinem dispergitur, & reddit eum nigrum, pallidum, & melancholicum. Omni igitur diligentia curare debemus, ut illæ uenæ mesaraicæ sinistri lateris aperiantur, & liberæ fiant, & splen confortetur, ut suo officio fungi possit, & ita sanguis purus efficia-

efficiatur: ex quo etiam sequetur, quòd stomachus nullam uentositatem patietur. In primis igitur curare debemus, ut sit aër optimus: quoniam in humoribus ipsis melancholicis plurimum refert optimi aëris electio: euitareq; debet præ omnibus nimis paludosum & crassum, sicut communiter est in locis Veronensib. planitiem uersus, & debet cauere ne in locis humidis degat & subterraneis, ac expositis Tyrolum uersus. Omniaq; animi accidentia euitabit, sicut iram, tristitiam, mœrorem, omniq; ingenio conabitur læte uiuere inter musicos & bonos socios. Exercebit se conuenienter mane equitando, eundo, & parua pila ludendo, aut simile aliquid faciendo. Curabit quoq;, ut quotidie beneficium uentris habeat. Circa uictum euitabit omnes carnes antiquas, ut bubulas, castrati antiqui, atq; quæ crassum dant nutrimentum, ut pernas salitas & recentes, omnesq; aquatiles aues, anates, anseres, & huiusmodi cibos, omnesq; pisces, exceptis quibusdam, ut lupis qui in aquis currentibus uiuunt, auratis, carpionibusq; recentibus. Comedat lemnulas, mazarones: ab omnibus alijs omnino cauebit, præcipue ab anguillis & huiusmodi, quæ crassum & uiscosum dant nutrimentum. Præterea omnia lacticinia cauebit, & præcipue caseum tam recentem, quàm salitum: omnia pastilia, placentas, tortas, roffiolos, panem calidum, male fermentatum, & sine sale, ac pessime coctum: omniaq; legumina fugiat cuiusq; generis, aut recentia, aut exiccata, aut cruda, aut cocta. Cauebit etiam ab omnibus fructibus, & si eis quandoq; uti uoluerit, accipiat ante reliqua cibaria, sed parce admodum. Omnes salatas crudas seu acetaria fugiet, sed cappares earum uice comedat, asparagos, lupulos, lapathum, endiuiam coctam, cichorium coctum, aceto & zucchar o conditum, uel oleo & sale. Vinum bibet album, sed pauci coloris, quod rosetum uocant, subtile, transparens, & bene maturum. Vnico cibo sit contentus, neq; inter prandium & cœnam bibat, neq; sine fame comedat. Vellem ut hoc anno mense Iulij, primum tamen aliqualiter purgato corpore cum cassia & Rheubarbaro, & syrupo rosato solutiuo, acciperet aquam balneorum de Caldera, eo pacto, quo ei dicent excellentissimi medici qui aderunt. Bis in anno se purgabit, in uere & autumno: & uelim quòd mitteret è basilica cubiti sinistri sanguinem. Intermedijs uerò temporibus, inter uer & autumnum accipiet ter & quater in mense per horam ante cœnam infrascriptas pilulas:

℞. Epithymi Cretensis ʒ 6. Agarici electi ʒ iij. Corticum radicum ellebori nigri ʒ 4. Specierum hieræ simpl. ʒ 4. Cum melle rosato fiat magdaleon, de quo singulis uicibus drachmam unam accipiat, & formentur pilulæ tres cum melle rosato: & eo die quo assumet has pilulas, sumat etiam unam scutellam panis loti seu panatellæ, & aut nihil aut parum admodũ bibat, accipiatq; sæpissime per horam ante prandium conseruæ florum boraginis atq; buglossæ parum. Ante syrupos sumere poterit:

℞. Electuarij lenitiui ʒ 10.
Cum zucchar o fiat bolus. Pro syrupis:
℞. Syrupi de fumoterræ
De buglossa
De pomis ana ʒ 5.
Aquæ boraginis ℥ 4. Misce.
Pro purgatione uerò:
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 3.
Aquæ betonicæ quantum sufficit, fiat potus.
Post hanc medicinam utatur sequenti electuario:
℞. Sacchari rosati ℥ 2.
Conseruæ florum boraginis ℥ 2.
Buglossæ ℥ 1. s.
Misce fiat electuarium. Et hæc pro nunc sufficiant pro tali dispositione.

De fla-

De flatibus hypochondriacis, pro sacrifico.

Consilium CLXXX.



Rrimo custodiat se ab omni genere piscium, & præsertim palustrium, ab omnibus leguminibus, tam recentibus quàm exiccatis, ab omnibus lacticinijs, & præsertim caseo antiquo, ab omnibus pastilijs: olera etiam sunt illi pessima, uti tamen quandoque poterit lactuca leuiter decocta, & boragine, & calendula, quæ uulgo dicitur fior de ogni mese. Bibat uina clara, limpida, & omnino abstineat à crassis, nigris, dulcibus. Comedat tantum in die bis, neque bibat inter cœnam & prandium, præcipuè uesperi. Euitabit omne genus salsamentorum, ut carnes salitæ sunt, pisces saliti, oliuæ, & eiusmodi. Non comedat carnes antiquas cuiuscunque generis sint, sicut bouinæ, caprinæ, castratorum antiquorum. Euitabit item carnes omnes palustres, sicut anserum, anatum, & similes. Et hæc quantum ad uiuendi rationem. Vtatur singulis mensibus bis in potu uncijs sex infrascripti decocti, ita ut sint duo dies continui, & bibat mane in aurora. Decoctum erit tale:

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Bellíricorum ana ʒ 2.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium, deinde infundantur in ℔ 2. aquæ fumi terræ per diem & noctem. Postea

℞. Epithymi
Polypodij
Folliculorum senæ ana ℥ 1.
Seminum citri
Glycyrhizæ rasæ ana ʒ 2.
Corticum rad. ellebori nigri ʒ 1.

Decoquantur omnia simul in prædicta infusione ad consumptionem medietatis. Facta diligenti expressione & colatura sumatur decoctum, quod totum sumat, duabus uicibus duobus diebus, quemadmodum dictum est. Item habeat caput semper sine capillis, ita ut attondatur usque ad cutim, postea uesperi quando it dormitũ, inungatur oleo amygdalarum dulcium. Item abluat caput bis in septimana infrascripta decoctione.

℞. Maluæ
Radicum althææ
Florum camomillæ ana M 2.
Boraginis
Calendulæ ana M 1.
Furfurum tritici P 2.

Bulliant omnia simul in aqua fontis ad consumptionem medietatis. Cum hac aqua colata caput abluat, & post ablutionem & exiccationem illinatur prædicto oleo amygdalarum dulcium, & habeat semper capillos detonsos usque ad cutim, ut dictum est. Item frequentissime etiam singulis diebus, si possibile est, bibat ante prandium per horas tres magnam scutellam brodij pulli cum modico zuccharo: hoc enim erit illi maxime utile. Item semper teneat suum uentrem mollem, & utatur clysteribus frequenter cum oleo communi & decocto maluarum, althææ, camomillæ, addito modico salis, & uncijs duabus mellis rosati colati.

De passione hypochondriaca, cum annexis symptomatibus, nimirum tremore cordis, & uentriculi mordicatione, & totius corporis macie, pro Veneto.

Consilium CLXXXI.



TRistatur iste Nobilissimus uir sine causa, timet non timenda, & non lætatur, hoc est primum symptoma, quo maxime affici consueuit. Est aliud, quòd quotidie in maciem deuenit, & maxime hoc anno uidet se aridiorem factum, quâm duobus præteritis annis. Conqueritur præterea, dixitq; hoc anno in prima quadragesimæ hebdomada correptum esse à quodam cordis tremore, quo frequentius solebat corripi. Dixit etiam, singulis diebus affligi circa finem concoctionis ante prandiũ & cœnam erosione uentriculi, ut debilitetur, & quærat subito cibũ, & famem incurrit, à qua irritatur: assumpto autem cibo nihil sentire dixit. Hæc ergo sunt symptomata, ut ea per capita colligã, quibus affligitur: Tristitia, metus sine causa perseuerans, tremor cordis non perseuerans: tertium est gracilitas, quartum mordicatio uentriculi ante cibum. Hæc symptomata cum sint præter naturam, tolli debent, sed sunt inueniendæ causæ, quia sine inuentione causarum non possumus modum curandi & præseruandi inuenire. Incipiamus igitur â primo illo affectu, â timore subito et tristitia præter rationẽ, quam melancholiam appellant: huius symptomatis, inquam, incipiamus causas indagare. Certe timor iste prouenit, quia corruptæ sunt imaginatiua & cogitatiua, quia cogitat quæ non sunt cogitanda: imaginatiua autem & cogitatiua sunt operationes animales in cerebro apparentes secundum medicos. Est igitur affectus iste cerebri, & actio corrupta operationum intrinsecarum animalium cerebri. Causa potest esse dispositio existens in cerebro præter naturam, uel in toto ambitu, uel in parte aliqua. In cerebro autem non potest principaliter esse, quia habemus signa manifesta: habet enim interualla manifesta, & perseuerat pluribus temporibus sine ipso affectu: si enim haberet affectum in cerebro essentialiter, perpetuum haberet timorem. Non est igitur in cerebro essentialiter, sed per consensum. Consensus autem iste præcipue & per se & talis metus sine causa â uaporibus melancholicis, & ab humoribus melancholicis prouenit, ut dicit Galen. 3. de loc. affect. & sunt uel in cerebro, uel in ambitu totius corporis: & duæ sunt species melancholiæ, & non sunt plures, quia uel uapor uel humor est per essentiam in cerebro, uel in ambitu uenarum. Non possumus autem dicere, quòd sint in uenarum ambitu per se, ut probabimus: quia non consequuntur accidentia, quæ solent consequi, ubi humor melancholicus fuerit in uenis, ratione cuius humoris uapor ascendit, & fiunt symptomata melancholica, ut dicemus. Cum igitur non sit in cerebro causa ipsius, nec in ambitu uenarum, quærendus est ergo alius locus. Et quia metus non est causa per se, nisi ab humore melancholico, & cum non sint illæ duæ species, uidendum est quæ sit causa huius metus. Gal. posuit aliam speciem melancholię loco citato, quã hypochondriacam appellauit, ratione membrorum naturalium: & posuit illam ex Diocle, ex feruore sanguinis existentis in uenis mesaraicis inter hepar & uentriculum causatam. Cum ergo non sit in cerebro, uideamus an sit in ambitu totius, uel in uenis illis mesaraicis. Quod potius sit imaginatio ista & tristitia pręter rationem, ratione affectus hypochondriaci, per signa probatur propria & pathognomonica. Primo uidemus affectum habere periodos. Sed posset quis dicere, illa etiam quæ ratione uenarum fit, ab ambitu quarum ascendunt uapores uel hũores melancholici, potest habere periodos: ideo signũ istud sit commune. Præterea patitur tremorem cordis, scitur autem quam communicantiam habeat cor cum uentriculo, imô dolor in ore uentriculi appellatur morsus cordis, & cardiacus affectus: & nesciebant antiqui distinguere an cordis, uel uentriculi esset affectus. Ego potius credo, quòd ratione uentriculi fiat, quoniam nobiliss. iste uir habet cor

ualidissime

caliditatis & siccitatis, resistens nocumentis. Ideo tremorem non patitur in corde ratione imbecillitatis, sed ratione uentriculi: ergo propter uapores ascendentes à mesaraicis uenis fit. Mordicatio etiam apparet circa finem concoctionis, eamque percipit talem, ut deficere uideatur, nisi cibum assumat: & hoc est ratione humoris acidi mordicantis, quæ mordicatio facit ut incidat in talem defectum, ex quo cibo sumpto quiescit. Præterea propter priuationem reliquorum signorum, quòd affectus iste non sit ratione sanguinis adusti in uenis existentis per se, quia non uideo nigredinem in corpore, ut possimus dicere à sanguine adusto in uenis existente causari, quia carnes lucidæ sunt, & optimi coloris: & dicit Galenus 4. de tuen. ualetud. humoris dominium à corporis colore indicari, nisi in profundum decubuerint humores. Si ergo in uenis humorem illũ haberet, nutriretur ab humore illo, & color carnis similis esset humori illi. Cum igitur non uideam uestigium melancholici humoris, quia illi qui talem habent in uenis humorem, & nutriuntur ab illo, efficiuntur admodum nigri: & ex alia parte cum uideam signa propria attestantia affectum hypochondriacum, ideo nõ dubitaui, quòd passio hæc melancholica sit ratione affectus hypochondriaci. Sed quoniã hanc ægritudinem non possumus curare, nisi uideamus eius naturam, & quomodo eam consequantur accidentia alia, dico ego omnia symptomata dependere ab hoc affectu: & si remouebimus hunc affectum, remouebitur tremor, qui fit ratione uaporum, qui eleuantur ab illo loco. Præterea arefactio totius pendet ab eadem causa, & natura huius ægritudinis hoc indicat: quia dicit Gale. quando humores crudi in uentriculo generantur, hepar attrahit humores illos crudos à uenis mesaraicis: & quia fortior fit attractio propter ualidam hepatis caliditatem, & humor tenuis facile ebullit, ideo fit inflammatio, & eo maxime accidit, ubi hepar calidissimum sit, & uentriculus frigidus. Et cum nobilissimus iste uir sit temperaturæ calidissimæ, & habeat caliditatem in hepate cum frigiditate uentriculi, quæ licet naturalis non sit, est tamen acquisita frigiditas multa in uentriculo, tum quia delectatur calefactione uentriculi, tum etiam quia dicit se habere deterius hyeme quàm in æstate. Et licet dixerit Hipp. Ventres hyeme natura calidissimi sunt, illud dixit per antiperistasin, quia frigiditas aëris occursans unit calorem interius, ideo ualidus est. In senibus autem frigiditas occurrens penetrat ad uentriculum, quia non fit in illis antiperistasis, cum sint pauci caloris: ideo peius se habent in hyeme, sicut animalia frigida: non iuuantur autem, nisi qui habent antiperistasin à ualidissimo frigore. In æstate uerò calor aëris corrigit frigiditatem, ideo melius se habent. Præterea abundat rugitibus, & flatibus, & pituita crassa, hoc est signum frigiditatis: cumque eleuantur à uentriculo uapores ad caput, facit circulum, & multum refrigeratur. Stante ergo hepatis caliditate, & uentriculi frigiditate, tardatur concoctio, abundat cruditas, hepar calidum attrahit multum cibum crudum continue. Et cum in uenis illis mesaraicis sit redundantia talis humoris crudi, exhalatio fit deterior, quia obstruuntur: & quia maior fit caliditas hepatis propter obstructionem illam, cum non possit transpirare, contingit quòd ex maxima caliditate hepatis naturali & aduentitia & ex obstructionibus, sanguis multiplicatur crassus & adustus ex nimia caliditate, & ille sanguis redundat ad uenas, & ad ambitum uenarum, redundat dico per accidens: nec principalis ægritudo fit in uenis, sed per consensum à primo affectu, quia adustio tantum fit in hepate ratione maximi caloris hepatis. Et hinc pendent omnes leges & Prophetæ. Est ergo sanguis aliquis adustus in ambitu totius, qui cum non sit simplex & uerus, sed mixtus pluribus crudis humoribus, & cum coctio fiat à calore moderato, ideo corpus non bene nutritur. Et licet plurimus sit sanguis in uenis, non nutritur, quia non est gratus naturæ, ideo exarescit, & licet sumat cibum, non facit pro uera nutritione. Et hæc est causa tertij symptomatis, propter cruditatem & putrefactionem humorum tenuium, qui transeunt in aciditatem, ideo isti euomunt acida. Tum etiam ratione obstructionis causantis caliditatem maximam in hepate, non nutritur ut oportet, quia sanguis non est laudabilis: uentriculus enim non concoquit, propter frigiditatem: hepar uerò propter caliditatem maximam non facit sanguinem idoneum, & adurit: uen-

triculus aũt crudũ dimittit humorem. Causa uero cur debilitatem ante cibũ sentiat, est, quia cum fiunt digestiones, membra redduntur auara: ideo uenæ trahunt ab hepate, hepar à uenis mesaraicis, mesaraicę à uentriculo. facta ultima cõcoctione, cum percipit uentriculus mordicationem, debilitatur, quia indiget multo nutrimento tum, propter humorẽ mordicantem: sumpto cibo obtunditur acrimonia humoris, & hepar inuenit quod attrahit, & uenæ, & tunc cessat symptoma. Hæc igitur sunt symptomata, & causæ symptomatũ, quæ pendent ab affectu hypochondriaco, quem melanchol. hypochond. appellant. Cur aũt habeat interualla per 2. annos: hoc est, quia cũ non sit per essentiam in capite, sed ratione obstructionis, & humoris feruescentis in uenis mesaraicis, ideo habeat interualla: & si leuabitur obstructio ab euacuantibus, & à uictu debito, liberabitur. Si uerò multiplicabitur, hoc est, uel ab aëre, uel à cibo, aut ab aliqua alia extrinseca causa, uel ab humore corporeo, augebitur morbus. Nõ fuit aũt mirum si hoc anno multiplicatus sit, quia (ut dicit Hippocrates & Galenus tertio Epid.) cum aër nebulosus est & humidus, spiritus existens in ambitu totius, & sanguis ab aëre nubiloso crassescit, & non fiunt debitæ transpirationes, multiplicantur humores, fiunt malæ coctiones, calor naturalis obtunditur, fiunt obstructiones, & symptomata dicta causantur. Vnde ego crediderim, symptoma hoc etiam non nisi per accidens contigisse, quia humor melancholicus non per se, sed per accidens multiplicatus est, propter feruorem hepatis adurentis, ob obstructionem quæ facit inflammationem in uenis, & sanguis seipso calidior factus est: affectus autem non est per se à melancholico humore, sed à phlegmatico frigido ebulliente circa illas partes. Vnde à medicis cura uariatur non parum: alij frigidam credunt esse affectionem, & ad calida recurrunt, & non parum nocent, quia hepar inflammant: alij ad frigida descendunt, & nocent, quia frigidus est uentriculus, hepar calidũ: unde fit, ut cum unũ sanetur, alteri noceant. Cũm igitur humor phlegmaticus frigidus sit causa huius affectus, & non humor calidus, frigiditate non indiget, sed indiget apertione obstructionis. Ideo Gal. 3. de loc. aff. contra Dioclem disputans, cũ de inflammatione uenarũ mesaraicarum loqueretur, dixit Dioclem non assignasse rationem, cur ex ascensu uaporũ fiant tristes imaginationes, cum tamen humor melancholicus non sit redundans: ac si uideretur alienum, quòd fieret affectus melancholicus, & non ab humore melancholico. Ideo Gale. posuit tres differentias, & quòd alia sit melancholiæ species, cũ uapores eleuantur ab humore crasso frigido, quibus spiritus obtenebrescunt: & illæ tenebræ sunt causa quòd timeant, cũ spiritus non habeant claros, timentq; ac si uiderent tenebras, & essent in tenebris exterioribus, quia nati sumus ut uiuamus luce ex spiritu animali, scilicet qui lucidus est. Qui ergo fuerint tenebrosi ex melancholia uera, patiuntur melancholiam: qui aũt ex uaporibus ab humore pituitoso eleuatis, hypochondriacam passionem incurrunt, propter obstructionem uenarum mesaraicarũ ab humore pituitoso. Cognita natura morbi, apparet quid præsagiendũ. Ego nullum aliud præsagiũ proponam, nisi quod à Galeno propositum est, qui loquens ex Diocle dixit, quòd à quacunq; causa proueniat hypochondriaca passio, prorogatur in pluribus, & non curatur, nisi diligentes simus, & in multis annis. Quantũ ad curationem attinet, cum hic duo sint humores multiplicati præter naturã in ambitu totius, tam ratione uentriculi, quàm ratione hepatis, ut ex urina apparet, quæ coloratior est, quia feruor est in toto, & excessus maior quàm sit opus, & obstructio adest: ideo ad ueram curationem, primo cacochymia, quæ est in toto, remouenda est: quia non curabitur obstructio hepatis, & eius temperatura unà cũ temperatura uentriculi non redigetur in melius, si permittamus hos humores etiam quo ad præseruationem. Imo si stabit cacochymia, succedet ægritudo, & uel in humorem melancholicum incidet, uel in ægritudinem deteriorem. Ideo primo est euacuandum corpus, & hæc prima est indicatio rectè operandi. Circa euacuationem modo bene constituti sunt multi modi: & primo missio sanguinis proposita est, deinde pharmacia. Vtrunq; conuenit, quia sanguis malus multiplicatus nõ debet permitti, sed euacuari, ut natura rectificato hepate faciat meliorẽ sanguinem. Sed ubi hæc duo cõueniunt, debemus incipere à missione

sione saguinis, antequàm medicamentum purgans exhibeamus: nisi forte lenitiuum exhibere uellemus, ad euacuandum id quod in uentriculo & in intestinis, & in uijs (ut isti dicunt) ductuum reperitur. Et accederem ad uenam illam quæ à fonte euacuat, ad basilicam scilicet, ut fieret euentatio & refrigeratio hepatis. Si etiam à uena media, ut propositum est, fieret, non esset error: quia Hippocrates in 2. reg. acut. & Galenus dicunt: Si non inuenitur basilica, mediam tangas. Ideo non est disputandũ, an media uel basilica sit secanda. Si à media, euacuabitis, quia habet ramum magnum à basilica, ab hepate etiam trahet: sola autem media solet secari, cum læsio est etiam in cerebro, ut ab utroq; euacuetur. Facta sanguinis missione, non omitterem euacuationem per pharmaciam. Sed quia corpora cum quis purgare noluerit, oportet fluida facere, maxime si obstructio sit in mesaraicis, debent aperiri, ut melior fiat attractio: ideo syrupi abstergentes & aperientes conueniunt. Tales autem syrupi sumuntur ab indicationibus recte operandi: & quia supposuimus in toto, sanguinem calidiorem humori crudo permixtum, stante uentriculi frigiditate, cum prima concoctio non corrigatur à secunda, si in uentriculo est cruditas, attrahitur talis, ideo humor crassus est incidendus. Et quia hepar calidum est, non utemur calidis incidentibus: ideo usus syrupi acetosi conueniret. At dicit Hippocrates 3. reg. acut. cum Galeno, acetum conuenire magis biliosis, quàm melancholicis: & dicit ibi unum uerbum, quòd acetum facit degenerare bilem in pituitam: an uerũ sit, & fieri id possit, remitto alijs considerandũ, quia Gal. locum illum transit sicco pede. Quamuis igitur acetum non conueniret, quia abundat humor melancholicus, associabitur cum syrupo de pomis, in quo est frigiditas & humiditas ad contemperandũ feruorem sanguinis, & humor ille adustus reducetur ad temperiem: ex acetoso autem habebimus incisionem, & cum melle rosato parabimus ad abstergendum. Decocta accipiemus ex buglossa, boragine, capillis Veneris. Pro euacuatione autem eligerem eradicatiua, ut confectionem hamech, in qua est agaricum & colocynthis, quæ crassos humores euacuant: est præterea sena, polypodium, epithymũ, quæ euacuant efficacissime humorem melancholicum, & maximam habet uim corroborandi, quia ingrediuntur in ea myrobalani omnes: & forte magis dicenda est medicina securitatis à Mesue, quàm diaphinicon. Et si uellemus aliud, syrupus rosatus solutiuus addi poterit ad confortandum cor, hepar, quia facit solutionem aliarum medicinarum meliorem. Circa euacuationem hactenus persisterem. Propositum est, an hæmorrhoides essent prouocandæ. Certe feruor sanguinis circa uenas mesaraicas existens ita calefacit hepar, ut necessariũ sit quòd multiplicetur humor melãcholicus in uenis. Esset optimũ tempore ueris prouocare ipsas: sed postquam hominem dimittemus sibi ipsi, redibit dispositio. Si ergo haberet hæmorrhoidas quæ ueris temporibus fluerent, contemperarent hepar, & euacuarent melancholicum humorem. Sed in appositione sanguisugarum nihil spero, quia crassum sanguinem dimittunt, & attrahunt subtilem, cum non sit ibi foramen. Vtilitas autem, quam spero, non ex attractione sanguinis, sed quia aperiuntur per se ex tali applicatione. Et uidi ego mercatorem frumentarium, cui affecto liene à tumore maximo, iussi ut prouocarentur, & duabus sanguisugis applicatis ita apertæ fuerunt, ut exirent uiginti libræ sanguinis, ita ut crederem bouem iugulatum. Quia ergo uidemus quòd sponte in multis sanguis euacuatur, apertis illis, non ex sanguisugis sperarem utilitatem, sed ex apertione quæ sequitur. Proposita fuere balnea ex dulcibus aquis: & ego illa laudo, quia corpus humectant, coctionem adiuuant, calorem hepatis contemperant, & corpus maxime corroborabunt. Ideo parare poterimus solium domi, & ibi permanebit usque ad guttur, & post balneum corpus inungetur cum oleo de rosetis. Balnea tamen non fient nisi factis prius euacuationibus, & apertis obstructionibus. Ad præseruandum, quia in præsenti modica est obstructio, licet sanguisugæ non prouocarent, paucum damnum facient, quia unciæ duæ uel tres ad plus euacuarentur, uel aperirentur, quod esset ualde utile. Proposita autem fuere balnea Patauina & Calderiana. Patauina nullo modo conueniunt ratione suæ caliditatis; & si non timerem uentriculum, laudarem Calderiana,

& credo quòd conuenirent, quia aperiunt obstructiones, & prouocant urinam: & domino Fabio Contareno affecto olim melancholia, mirum in modū profuerunt. Nunc autem conqueritur de uentriculo frigidiori: sed scio curatum fuisse melancholica affectione, & nescio quomodo conqueratur, cum sit pinguis, & optimam habeat habitudinem. Et hæc dicta sint circa balnea. Pro confortatione, & conseruatione sanitatis, & ad contemperandum hepar & uentriculum, & ad apertionem uenarū mesaraicarum, laudarem pro re familiari continue utenda, ut tempore totius anni uteretur zuccharo rosato cum puluere rhabarbari, quia ex hac semper educeretur aliquid aggregatum in mesaraicis. In æstate uero, prætermisso zucchcaro rosato, casiæ drachmas quinque uel sex, cum semidrachma rhabarbari eligerem: præter illos dies æstiuos, cū zuccharo rosato miscerē confectionem dianthos, & species diamusci dulcis, & diacinnamomum. Præterea circa cibum & potum & circa reliqua recte se habeat. Et circa potum, credo quòd tota uis consistat in electione boni uini, quia uinum continuum est: & ideo uinum bene maturum, & album, & ceresiolum esset eligendum. Conuenientius autem pro stomacho esset quod minus album est, quia uina alba in hac ciuitate Venetiarum habent quandam crasitiem. Et ita ego isto itinere procederem.

PILVLAE PRO MELANCHOLICO.

℞. Epithymi Cretensis ℥ 1.
Aloës optimæ ℥ s.
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana ʒ 2.
Corticum ellebori nigri ʒ 6.

Cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ, pro singula drachma tres: sumantur ante cœnam per horam, bis in septimana.

De intemperie frigida splenis, cum tumore insigni, cruditatibus uentriculi, & corporis atrophia ac decolorationibus, cum metu futuræ aquæ inter cutem, pro nobili Polono quadragenario.

Consilium CLXXXII.

Portet ut nobilis iste uir, si curari debet à longa & difficili ægritudine, quæ est præcipue intemperies frigida splenis cū tumore satis insigni, ex qua postea multifariæ dispositiones præter naturam consequuntur, ut cruditates uentriculi, & in iecore, & in toto ambitu uenarum, atrophię & decolorationes, ex quibus non immerito timetur tandem aqua inter cutem: oportet inquam, si ab his sæuis dispositionibus liberari cupit, ut præcipue habeat exquisitissimam uictus rationem, quæ competat primario morbo, sine qua diutissime & diligentissime seruata, frustra medicorum implorabit auxilium. In primis igitur eligat aërem in quo habitet subtilem, minime palustrem, minus frigidum quàm fieri possit. In quo aëre cauebit etiam ab omni excessu uentorum, ubi postea sereno cœlo & tranquillo se exercebit in uenationibus, & eiusmodi motibus nobilibus. Laudo huiusmodi exercitium, si modo suo tempore fiat, uidelicet mane, uel paulo ante cœnam. Euitet omnes animi molestias, sed iram præsertim & mœstitiam. Mane surgat diluculo, septem horis dormiat, caueat à meridiano somno, esset enim illi admodum lethalis. Deambulet & exerceatur in cubiculo proprio, motibus, frictionibus, pectinationibus, cantu, lectione alta, excernendo excrementa per sputum & tussim, quæratque reddere

dere

dere alui & urinæ egestiones. Vbi uero hæc omnia peregerit diligenter, mundasq; & odoratas uestes induerit, tunc ad exercitium se conferat extra domum, si serenitas cœli apparuerit: sin minus, intra domum sese contineat, ludendo pila, uel gladio, uel alio aliquo exercitio. Bis in die, non amplius comedat, idq; satis parce, unoq; cibarij genere contentus sit, & illud sine aromatibus sit, sed cum modico croci & cinnamomi tantum. A uino etiam caueat crasso, dulci, nigro, & potenti: sed eligat tenue, album, clarum, pauciferum, quod etiam parce bibat. uel si assuetus sit ceruisiæ, illam bibat moderate, bene tamen confectam: hic enim morbus maxime requirit temperantiam. Ergo cauebit à compotationibus. Inter prandium & cœnam nihil nec comedat nec bibat. Cibaria sint, carnes iuuenum pullorum, hœdorum, uitulorum, auium campestrium, ut sunt perdices, phasiani, aues paruæ, oua sorbilia. Nec uitupero in ferculis hordeum, far probe conco&ctum, si parce utatur, præcipue uerò addito croco. A reliquis ferculis abstineat. Pane utatur madefacto in iure carnium cum petroselino, & modico cinnamomo. A piscibus omnino abstineat, & à cibarijs arte confectis, sicut à tortis, pastillis, & omnibus lacticinijs, à leguminibus, oleribus, à carnibus antiquis, & omnibus cibis crassis & seruilibus. Panem azymum, uel male coctum ne comedat, nec aliquod placentarum genus. Quantum ad medicinas, hoc primum obseruet, ut & uerè & autumno, quousq; perseueret hæc mala dispositio, euacuetur modo infrascripto:

℞. Floris casiæ ℥ 1.

Sumat hora ante prandium. Deinde

℞. Oxymellis simplicis
Syrupi de absinthio ana ℥ ß.
Decocti polypodij
Cetrach
Endiuiæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Trochiscorum alhandal ℈ 10.

Misce, & cum zucchero fiat bolus, sumendus in aurora cum custodia. Postea interquiescat per duos dies, & iterum accipiat zuccharum rosatum semper ante prandium & cœnam per duas horas. Deinde sumat istos syrupos:

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Emblicorum
Chebulorum
Belliricorum ana ʒ 4.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Postea infundantur per diem & noctem in ℔. 10. aquæ fumiterræ, postea decoquantur ad consumptionem tertiæ partis. Postea adde:

Corticum radicum ellebori nigri ʒ 4.
Liquiritiæ
Polypodij ana ʒ 6.
Seminum citri ℥ s.

Bulliant donec remaneant ℔ 5. Postea adde folliculorum senæ.

Epithymi Cretensis ana ℥ 1. s.

Bulliant, donec remaneant libræ tres. Vltimo colentur, & exprimantur, & seruetur decoctum. Postea

℞. Eiusdem decocti ℥ 6.
Syrupi de infusione rof. ℥ 1. s.

Misce, & detur mane hora syrupi. Sumat autem per sex dies continuos: sed si nimiũ euacuarent, sumat alternis diebus: deinde quiescat, & utatur uictus ratione præscripta.

Erit

Erit autem tempus ueris & autumni, in quo euacuabitur. Inter hæc uero tempora placet ut familiares habeat pilulas, quibus utetur ter in mense hora ante cœnam.

℞. Succi cetrach			
Succi Chamædryos			
Succi Polypodij recentis	ana	℥	1.
Exiccentur in umbra secundum artem.	Deinde		
℞. Agarici electissimi			
Rheubarbari electi			
Aloës hepatici	ana	ʒ	3.
Gingiberis			
Cinnamomi			
Garyophyllorum	ana	ʒ	1.
Salis gemmæ		℈	1.

Misce, cum melle rosaceo fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ pro singula drachma tres, sumendæ ut supra. Si uirtus constiterit, laudo ut uere tantum, mittat sanguinem è basilica sinistri lateris, die sequenti post casiam.

De tumore splenis duro, post diuturnam febrem, pro Reuerendo Boschetto Mediolanensi.

Consilium CLXXXIII.



Euerendus Dominus Ludouicus Boschettus, post longam febrem passus est & patitur tumorem durum in splene multæ duritiei & magnitudinis. Pro cuius curatione, si ex toto fieri poterit, ordinandum est in primis regimen in cibo & potu, subinde deueniendum est ad medicinalia. Quantum ad cibos attinet, euitandi sunt omnes humores crassos generantes, necnon & humores melancholicos facientes, qui habentur in consilijs de melancholia, & in alijs omnibus ferè. Elixa plus conueniunt, quàm assata; non tamen ex toto prohibetur usus assatæ carnis, præsertim paruarum auium. Pisces sint maritimi, uel de flumine currenti petroso, squamosi. Oua recentiora, ac tremula. Ex oleribus conceduntur beta, borago, spinachia, lupuli, asparagi, artichiochi, endiuia, cichoria, & lactuca tempore calido. Cappares cum aceto & oleo conditi, & aliqualiter cocti, conueniunt ante alios cibos: similiter sardellæ uel anguillæ salitæ cum aceto & oleo conditæ ante alios cibos conceduntur: oliuæ etiam mediocriter salitæ interdum conceduntur. Aromatum, item porri, allij usus, & cæparum, prohibetur, æstate maxime, hyeme uero non nisi paucus conceditur. Aceto & acetosis uti licet. Fercula sint ex rebus supra concessis: brodium uel ciceris, uel caulium, uel raparum. Ex fructibus conceduntur uuæ & ficus bene maturæ, tam uirides quàm siccæ, pistacia, amygdalæ: tempore autem calido interdum concedo passulas, pruna bene matura, ac melopepones. In potu uitet aquam: uinum autem sit antiquum, album, quod modice flauum dicunt uel medij coloris, mediocris potentiæ, subtile, boni odoris & saporis, non dulce, uelut nouum, crassum, & turbidum, nigrum. Euitanda sunt ciborum & potus repletio, & uarietas: saccharo & melle cum alijs cibis raro utendum est. His obseruatis, ineunte uere extrahantur quinque uel sex unciæ sanguinis ex basilica sinistri lateris, nisi forte sanguis hæmorrhoidalis multum fluxerit. Subinde capiat infrascriptum syrupum, & medicinam:

℞. Radicum tamarisci			
Scolopendriæ, quæ cetrach dicitur			
Chamædryos	ana	man.	2.
Corticum radicum capparum		℥	2.

Contun-

Contundantur, & decoquantur in libris octo aquæ ad consumptionem medietatis, & huius decoctionis accipe libras quatuor: mellis, aceti ana libram unam, & fiat oxymel.

℞. Suprascripti oxymellis ℥ 1. s.
Aquæ cetrach ℥ 3.

Misce, & fiat syrupus. Deficiente aqua cetrach ponatur aqua decoctionis tamarisci, in qua sæpe ferrum ignitum sit extinctum, & capiat singulo die unum usque ad septimum. Deinde capiat medicinam infrascriptam:

℞. Polypodij
Folliculorum senæ
Stœchados
Passularum
Liquiritiæ ana ℥ s.
Myrobalanorum Indorum ʒ 3.

Decoquantur in libris tribus aquæ lactis, donec remaneant unciæ nouem: deinde addantur epithymi drachmæ sex, bulliant unica ebullitione, & facta colatura addantur floris casiæ drachmæ sex, specierũ hieræ simplicis scrupuli duo, & fiat potio, quam capiat summo mane, & tardet prandium horis sex. Facta purgatione, quæ reiteretur, si opus esse uidebitur medico adstanti, sit frequens usus electuarij infrascripti in quantitate drachmę mane, bibendo post uncias tres flaui uini, decoctionis tamarisci, cetrach, corticum radicum capparum, chamædryos, partibus æqualibus.

℞. Cetrach, Chamædryos
Radicum tamarisci
Corticum radicum capparum ana ʒ 6.
Ammoniaci
Rubeæ tinctorum ana ʒ 4.
Polij
Artemisiæ ana ʒ 3.
Galbani
Seminum hyperici
Nigellæ
Amygdalarum amararum ana ʒ 2.
Cardamomi fructus
Periclymeni ana ʒ 1. s.

Ammoniacum dissoluatur cum aceto, & omnia excipiantur oxymelle scyllitico, & fiat electuarium. Applicanda spleni exterius sunt mollientia, subinde resoluentia, uel miscenda mollientia cum resoluentibus. Sit igitur frequens usus inunctionis lienis cum oleo infrascripto:

℞. Corticum radicum capparum
Foliorum tamarisci ana ℥ 1.
Olei communis lib. 2.
Vini albi boni ℥ 6.

Decoquantur simul ad consumptionem uini. Item

℞. Ceræ
Olei antiqui
Ammoniaci ana ℥ 6.
Croci ʒ 2.

Aceti quantum sufficit ad dissoluendum ammoniacum, & fiat in forma ceroti. Item sit usus frequens unguenti de arthanita parui, descriptionis Mesue, & loco applicetur uel succus cetrach, uel succus ebuli. Item accipe salis usti quantum sufficit, dissoluatur in succo tamarisci, uel cetrach, uel in decoctione corticum radicum capparum, & cum uesica actuali caliditate sæpe lieni applicetur. Item.

℞. Visci

℞. Visci quercini ℥ 6.
Calcis uiuæ ℥ s.
Corticum radicum capparum ℥ 2.
Picis liquidæ ℥ s.

Dissoluatur uiscus ad ignem cum pice liquida, cætera puluerizata misceantur, & lieni applicentur. Item

℞. Ceræ
Terebinthinæ
Picis ana ℥ 4.
Auripigmenti
Calcis uiuæ
Aluminis
Myrrhæ ana ʒ 3.
Aceti quantum sufficit.

Auripigmentum, calx, alumen & myrrha cum aceto dissoluantur, & cum cæteris excipiantur in forma cerati, quod ultimo post reliqua applicetur. Item

℞. Ceræ
Picis Resinæ
Adipis tauri ana ℥ 4.
Baccarum lauri ℥ 3.
Salis usti
Ammoniaci ana ℥ 1. s.

Aceti quantum sufficit ad dissoluendum baccas lauri puluerizatas, sal, & ammoniacum, & fiat ceratum. Item

℞. Corticum radicum capparum ℥ 1.
Foliorum tamarisci
Cetrach
Chamædryos ana man. 1.
Rubeæ tinctorum ℥ 1.
Cardamomi ℥ s.
Rutæ siccæ man. 1.
Piperis ℥ 3.
Anisorum
Fœniculi ana ℥ s

Decoquantur omnia in aceto acerrimo pro fomento faciendo cum spongia supra lienem, post usum tamen mollientium. Item

℞. Bdellij
Sepi uitulini
Ammoniaci
Radicum ireos ana ℥ 2.
Opoponacis
Galbani
Baccarum lauri
Styracis
Thuris ana ℥ 1.
Piperis grana num. 160.
Ceræ
Terebinthinæ ana ℥ 6.
Vini quantum sufficit. Fiat ceratum.

Et quoniam pleraque cerata sunt fortia, ante purgationes quatuor primis uti poterit, post purgationes autem quibuslibet.

De



De lienis obstructionibus & duritie, cum periculo hydropis & reliquijs quartanæ febris, pro doctissimo iuuene Vtinensi, domino Ioanne Baptista Luuisino.

Consilium CLXXXIIII.



Honestus ille iuuenis, qui nobis sanandus in præsentia proponitur, cum uarijs præter naturam affectibus uexetur, & inter se contrarijs, nimirum diuersis etiam auxilijs inter se pugnantibus curandus est. Vitia itaque tollenda, prius recenseamus: deinde propria auxilia, & ita seruabimus methodum. Laborat itaq; in primis lienis obstructionibus, atq; duritie adeo, ut fere scirrhus uocari possit: atq; hic est præcipuus morbus, de quo conqueritur iuuenis. Etiam nonnihil obstructionum in mesaraicis patitur. Flatu præterea in uentriculo, & toto fere abdomine abundat, cum insigni tensione atq; sonitu, si quis digitis pulset: propterea ipsi discrimen magnum hydropis imminet, nisi iam inchoata sit tympanites cum leui ascite. Nihilominus ipsum hydropicum appellari posse negamus, sed spleneticum potius, quoniam eo sanato, à quo tanquam à fonte cætera uitia emanant, totum corpus ad pristinam sanitatem reuertetur. Præterea & febre quadam laborat, quæ residuum esse uidetur quartanæ, quæ ipsum Decembri mense proximo inuasit, & pluribus mensibus infestauit. Nunc uero quodammodo erratica esse facta uidetur, cum neque certum diem, neque horam in suis circuitibus seruet. Huiusmodi tamen febricula non est ægrotanti admodum molesta: neque enim ipse propterea decumbit, sed domo exit, & quolibet expedite admodum & prompte deambulat: nullum præterea in initio accessionis rigorem, aut extremorum frigiditatem percipit. Hi sunt præter naturam affectus, quibus iste infestatur, opemq; à medicis implorat, ne in peius labatur, uerum pristinam ualetudinem recuperet. His cognitis à causarum narratione supersedebimus: hanc enim à nobis ægrotus non postulat, sed illico ad remediorum explicationem accedemus. Omnibus itaque per clarissimos medicos consideratis, ita illis satisfaciendum est. Primum quidem, quoniam omnia hæc uitia à materia pendent, ut à causa, ea prius remouenda est: id uero duplici instrumento fieri potest, uenæ sectione, & purgante pharmaco. Antequàm ad alterum istorum ueniamus, aluus leniendа est, deinde materia aliquibus conuenientibus syrupis præparanda. Accipiat ergo per quartam horæ partem ante prandium electuarij lenitiui, ut uocant, sescunciam, idq; aut sub forma boli cum saccharo, aut cum sero caprino liquetur, aut cum aqua cichorij, & fumiterræ, & fiat potio. Sequenti die in aurora huiusmodi syrupum accipiat:

℞. Syrupi de fumoterræ simplicis			
Acetosi simplicis			
De cichorio simplicis	ana	℥	s.
Decoctionis infrascribendæ		℥	3.

Misce, & fiat syrupus.

℞. Agrimonij, id est, eupatorij		
Cetrach, id est, asplenij		
Endiuiæ		
Cichorij	ana	man. s.
Aquæ quantum sufficit.		

Misce, & fiat decoctum secundum artem. Quater aut quinquies huiusmodi syrupo accepto, mane prius aluo lenita sponte, aut clystere communi, per horam saltem ante cibum secetur uena interior cubiti sinistri, extrahaturq; sanguis moderate usque ad uncias sex, aut septem, aut pro iudicio præsentis medici: melius tamen fuerit si hæc

ſanguinis quantitas duabus uicibus, non ſemel extrahatur, neque propterea à ſyruporum aſſumptione deſiſtat, quoad in urina concoctionis bonæ ſigna uideantur. Quibus uiſis pharmacum ſummo mane aſſumat:

℞. Agarici præparati ℈ 4.
Confectionis hamech ſine ſcammonio ʒ 5.
Aquæ lactis ℥ 3.

Miſce, & fiat potio. Vel ita:

℞. Diaſenæ ℥ 1.
Sacchari quantum ſatis eſt.

Miſce, & fiat bolus. Accepto hoc medicamento iterum ſyrupi accipiendi ſunt, ſed prioribus efficaciores, hoc pacto:

℞. Syrupi de endiuia
De fumoterræ compoſiti
De pomis compoſiti ana ℥ s.
Decocti infraſcribendi ℥ 4.

℞. Fumiterræ
Stœchados
Aſplenij Cichorij
Tamariſci ana manip. s.
Aquæ communis quod ſatis eſt.

Incidantur omnia craſsius, & mixta, in aqua decoquantur. Tales ſyrupos accipiat numero ſeptem, uel etiam plures. Poſtea hanc medicinam ſumere debet:

℞. Confectionis hamech compoſitæ ʒ 4.
Electuarij lenitiui ʒ 6.

Miſce, & cum ſaccharo fiat bolus. Hoc medicamento aſſumpto per duos dies aut tres quieſcat, iterumq; ad nouos ſyrupos accipiendos accingat ſe: cum enim morbus à materia pendeat contumaci ac rebelli, non unica præparatione & purgatione educi poteſt, ſed pluribus eget. Itaq; huiuſmodi ſyrupis, ſequentibus diebus etiam utetur.

℞. Syrupi acetoſi de quinq; radicibus ℥ 1.
De epithymo ℥ s.
Decoctionis infraſcribendæ ℥ 3.

℞. Corticum radicum capparum
Polypodij
Dulcis radicis
Paſſularum enucleatarum ana ℥ s.
Aſari
Fumiterræ
Filicis
Tamariſci
Aſplenij
Betonicæ
Agrimoniæ
Cichorij ana manip. s.
Corticum radicum ellebori nigri
Florum cordialium ana ℥ 1. s.
Seri caprini quantum ſufficit.

Miſce, fiat decoctio ſecundum artem. Cum huiuſmodi ſyrupos acceperit ſeptem aut octo, poſtea illico talem medicinam accipiat:

℞. Rheubarbari optimi ʒ 1. s.
Spicæ ℈ 1.
Vini aromatici parum
Decocti proxime ſcripti quantum ſufficit.

Fiat

Fiat infusio per diem naturalem: deinde facta expresione.

℞. Confectionis hamech
Electuarij Indi ana ʒ 2.
Syrupi rosacei solutiui ℥ 1. s.

Misce, & fiat potio. Vel loco huius potionis accipiat pilularum cochiarum cum elleboro scrup. quatuor, aut pilularum Indarum, de fumoterræ, ana scrup. duos, & reformentur cum aqua fumiterræ, & fiant pilulæ quinque. Deinde cum ita exquisite corpus euacuatum fuerit, accedendum est ad alia remedia, quæ cum iecoris, tum lienis obstructiones ualenter expediant. Itaque semper in iusculis suis decocta sit radix petroselini, & fœniculi cum folijs, & parum asplenij. Et quoniam morbus longus est, neque unico remedio diutius utendum, quia ei natura assuefacta non patitur, ideo modo utatur hoc decocto:

℞. Radicum arnoglossi, id est, plantaginis siccæ
Corticis lauri
Chamædryos
Lapati syluestris
Foliorum hederæ ana M. 1.
Aquæ lactis quantum sufficit.

Misce, fiat decoctio usque ad consumptionem tertiæ partis, & in fine parum aceti, quantum sit potabile, admisceatur: & ex hoc decocto summo mane sumantur unciæ 5.

Aut hoc: ℞. Scordij
Foliorum salicis
Radicum eryngij
Anagallidis cæruleum habentis florem, ana M. s.
Filicis
Chamæmeli
Agrimonij ana M 1.
Aquæ lactis quantum sufficit.

Fiat decoctio ut supra. Postea ubi hoc usus fuerit per aliquot dies, inde utatur quibusdam remedijs sub forma pilularum, aut pulueris, & pastillorum, ad reserandas occlusiones hepatis, & lienis. Ad iecoris autem obstructiones hoc sit remedium:

℞. Radicum chamæpityos
Radicum cichorij ana ʒ 4.

Conterito, & melle cocto excipito, & ad auellanæ magnitudinem præbeto, & aquæ calidæ ℥ 4. ab eius assumptione sorbendas dato. Item lupini iecoris sicci drachmam in puluerem redacti, cum uncia syrupi de cichorea propinato:

Pro lienis obstructionibus:

℞. Scillæ assatæ
Corticum radicum capparum ana ʒ 1.

Contunde, & præbe ex posca drachmam. Aliud ualde laudatum: Accipe seminum uiticis contusi & cribrati per subtilissimum cribrellum drachmas tres, atque ex posca præbeto bibendum: atque ita alternatim in aurora exhibebis modo spleneticum, modo iecorarium medicamen: sed multo frequentius spleneticum, longe enim magis in hoc iuuene splen, quàm iecur ægrotat. Item ultimo possunt aliqui pastilli ad patefaciendas uiscerum occlusiones exhiberi, ut exemplum sit: Accipe pastillorum de rhabarbaro, aut de rosis, aut de eupatorio drachmam, redigatur in puluerem, & cum uncia decocti cichorij & asplenij in aurora exhibeantur ista eodem modo. Post pastillos autem exhiberi potest, aut drachma confectionis dialachæ, aut diacurcumæ, aut Mithridatici, aut theriacæ, si bona haberetur. Atque ita semper uariando, modo unum, modo aliud ex antedictis remedijs dandum est, neque diutius in uno insistendum. Quòd si caliditas febrilis interdum cogat, aliquantulum de speciebus diarhodon admiscendũ est. Præterea exterius fomenta spleni adhibenda sunt, ut ex decocto genistæ, filicis,

 asplenij,

asplenij, chamæmeli, seminum lini, anisorum, dauci, cumini, & spongia ex hoc decocto madens applicanda, uel uesicula bubula huius decocti plena superponenda: deinde cum oleo de capparibus, & amygdalino, & nardino inungendum est. Sed hæc olea debilia sunt, ideo ad cerota & unguenta magis mollientia & digerentia ueniendum est, quale est cerotum de meliloto, aut œsypi cerotum: oportet enim simul mollire & digerere: ideo cerotum diachilon mollitum cum oleo irino optimum est, aut cataplasma ex radice cyclamini, hoc modo:

℞. Radicum cyclamini	lib. i. s.
Caricarum pinguium	lib. s.
Aceti quantum sufficit.	

Coquantur, & fiat cataplasma optimum. Item, stercus gallinarum, siccum, contusum, cribratum, in oxymelite concoquito, & confidenter imponito. Item, optime facit farina hordei, lupinorum, fabarumque ex oxycrato imposita: præterea pyrites, aut molaris, aut gagates longitudine octo digitorum, latitudine sex digitorum, non multæ crassitudinis, ignescat, acetoque aspergatur, panniculoque in aceto calido madefacto inuoluatur, & loco imponatur affecto, ibique quamdiu calidus est, permittatur. Emplastrum quoque ex hoc lapide à Galeno fit diapyrites uocatum, quod mirum est in scirrho discutiendo. Veruntamen totum ferè in ratione uictus situm esse existimandum est, siquidem omnis diuturnus morbus maximam ex conuenienti uictus ratione opem sentit. Quapropter aër in primis eligatur, qui neque in calore excellat, neque in frigore, & ad siccum declinet. Caueat itaque à pluuijs, nebulis, & uentis australibus, neque incolat, si fieri posset, loca palustria, lacustria, aut aquis ullis tum currentibus, tum stagnantibus irrigua, sed stagnantes longe sunt pessimæ: præterea loca olidis putridisque uaporibus referta euitentur: sed aër sit purus, apertus, & leui aura boreali perflatus. Exercitium corporis, cum febre caret, sit ante cibum, exonerata prius aluo, & id quidem moderatum, ingrediendo, aut equitando, & alijs gestationibus utendo. Quod si non possit, fricetur eius dorsum, crura & brachia deorsum uersus cum panno lineo tepido, non ualde molli, neque aspero, usque ad cutis ruborem. A cibo quiescat omnino per tres aut quatuor horas. Loquatur ante cibum alta uoce, & uociferetur. Noctu dormiat, quantum ad concoctionem satis est: meridianum somnum, nisi assuetus sit, caueat. Quotidie ante cibum aluum exoneret aut sponte, aut glandula simplici ex melle cocto, aut addita drachma specierum hieræ, aut per clystere ex decocti chamæmeli, betæ, furfurum, mercurialis, maluæ, libra, olei anethini unc. tribus, sachari rubei uncijs duabus. Animo sit semper læto, nihil triste cogitet, semper se conualiturum esse confidat: solitudinem fugiat, musicis delectetur, semper amicorum & hominum iucundissimorum consuetudine utatur. Cibi uero & potiones, in quibus maxime uictus ratio consistit, sint attenuatorij, incisorij, abstersorij, & acrium rerum. Commistiones per interualla interdum proderunt, ut sinapis, piperis, sacchari, & huiusmodi, præcipue cum febris sedata fuerit, modus autem cibi est, ne satietur. Potus uini sit paucissimus, quantum satis erit ad sedandam sitim. Panis itaque, ut ab eo incipiamus, ex polline triticeæ farinæ conficiatur cum mediocri sale, & bene fermentetur: præterea, ut flatus, quibus hic ægrotus abundat, discutiantur, conficiendo pani commisceatur semen anisorum, fœniculi, seseleos, cumini, & optime coquatur. Carnes sint hœdi aut ueruecis iuuenis, aut uituli lactentis, pullorum gallinaceorum, aut columborum in turribus degentium, auicularum quæ ex arboribus, montibus, aut campis uictum quæritant. Vitentur aues in aquis degentes, & carniuoræ: oua etiam sorbilia prosunt. Etiam omnino hæ carnes elixentur, & in iusculis coquantur radices fœniculi aut petroselini cum folijs, aut utraque, & condiantur cum cinnamomo omnia cibaria, & aceto. Pisces non sunt boni, nisi saxatiles. Oleribus interdum elixis uesci poterit, ut

beta,

beta, malua, aut quod cerefolium uocant, mentha, petroselinum, & reliqua huiusmodi. Abstineat ob omnibus leguminibus, à brassica, rapis, cucurbitis, cucumeribus, lacte, & omnibus lacte confectis, & lacticinijs. In aceterijs frequenter utatur capparibus ex oxymelite, aut folijs buglossæ & boraginis coctis, & endiuiæ, intibi, aut cichorij. Fructibus uti potest, uuis passis ante cibum & post, interdum amygdalis, nuclei pinei stomachum lædunt. A pomis, nucibus, castaneis, uuis, persicis, melonibus, & breuiter ab alijs omnibus fructibus, præter ficus, & eis consimiles, abstinere melius fuerit, donec huiusmodi febris & obstructiones penitus sublatæ fuerint. Potu utatur uino albo, tenui, non acerbo, cum quo permisceatur aqua, in qua ferrum candens igne sæpe sit extinctum. Optimum erit si omnia ipsius cibaria in tali aqua decoquentur. Preterea fiant uascula ex ligno tamarisci, in quibus uinum, quo uti debet, contineatur. His omnibus ita congruenter institutis, & corpore diligentissime, ut superius comprehensum est, purgato, si febris abolita fuerit, tunc credimus ultimum & præsentissimum remedium fore, si aquas Apponenses potauerit, quarum experimenta multa uisa sunt in aperiendis uiscerum obstructionibus, & omnibus naturalibus membris roborandis. Atque ita, Deo annuente, huic nobilissimo iuueni pristinum corporis robur & ualetudinem restitutum iri speramus, atque indubitanter confidimus.

Pro nobili, cui hepar inflammatum, & uentriculus ob id debilitatus erat.

Consilium CLXXXV.



QVIDAM NOBILIS à quibusdam rei medicæ imperitis persuasus, maluaticum nimium hausit, ac in uindemia uinum, nigrum, ut pote fortitus, hoc consilio, ut imbecilitas uentriculi, quæ ex frigiditate ortum habebat, corrigeretur, cumque ad potum uini fortioris æstas calidior accessisset, inflammatum est illi hepar, cuius demum intemperatura multo maiorem uentriculo imbecillitatem conciliauit. Nam cum actiones hæ sint uentriculi, appetere cibum, ingestum retinere & concoquere: duæ eius partes sunt: superior, quæ nimirum appetit, siccior ac frigidior: inferior uero calidior & humidior. At uero caliditas nimia hepatis exiccat humidum, cum quo calor dissoluitur: nulla est concoctio, nec appetentia cibi ulla, ob uentriculum calefactum nimis. Quid ex his prognosticandum: Corporis imbecillitas: quia uentriculus non concoquit, sed corrumpuntur uerius omnia, quare uomitus frequens: & quia obstructum hepar, atque etiam supercalefactum, nulla est in corpore sanguificatio. Calefactio hepatis & obstructio tollenda esset missione sanguinis, à qua abstinendum est propter uirium imbecillitatem, ne magis prosternantur. Quare diæta uentriculus corroborandus, & ministrandi cibi pauci, & facilis coctionis. Interdico illi uino omni, nisi austero. Decoctum endiuiæ bibat, nam omnia cichoracea confortando uentriculo apprime sunt utilia. Dico autem cichoracea, endiuiam, sonchon, & si quæ sunt alia id genus: nam quia amara, ideo sunt calida: calefaciunt igitur & confortant, & leniter etiam refrigerant. Quare syrupum de cichorea cum rosato ordinaui. Confortato uentriculo, totoque adeo corpore, accedam ad infrigidationem hepatis, quæ fiet per phlebotomiam basilicæ dextri lateris.

De tensione hypochondrij dextri, ex hepatis scirrho, cum cachexia & dolore dorsi, qui ad renes extenditur.

Consilium CLXXXVI.



T satisfaciam officio meo, quatuor proponam. Primum erit explicatio omnium symptomatum, quibus affligitur Nobilissimus iste uir. Secundo est quærendum, quis sit locus principaliter affectus, uel dans occasionem symptomatibus: & simul ægritudinem quæremus, an una uel plures sint. Tertio uidendum, qui mores, quod tempus, quis motus, qui terminus, & quæ causæ tam extrinsecæ, quàm intrinsecæ. Hæc sunt à nobis dicenda. Circa symptomata, ut à notioribus incipiam, primũ quod occurrit, & manifeste apparet, est tensio hypochondrij dextri, circa costas mendosas in regione uentriculi cum dolore, ut uix percipiatur, cum leuiter comprimitur: si uero fortius comprimatur, manifeste percipitur. Secundum quod apparet, est tensio in toto uentre inferiori, ita quòd dextra uentriculi, intestinorumq; regio inferior tument præter naturam. Præterea conqueritur de dolore, qui incipit, ut ipse asserit, à spina, & extendit se usque ad utrunq; renem, percipitq; intendi cum mouetur, ascendit scalas, & se exercet. Habet præterea egestiones liquidas, & quod notandum est, quandoq; ueluti loturam carnis egerit. Vrinas tenues & uarias habet, aliquando fuluas, aliquando albescentes. Conqueritur aliquando, sed raro, quòd nauseam patitur cum deiectione appetitus. Principalia uero symptomata sunt, tensio dextri hypochondrij cum dolore dorsi, qui ad utrunq; renem extenditur. Habet præterea in toto corpore non quidem atrophiam, sed dispositionem ad cachexiam, quia non uidetur mihi admodum emaciatus, habet tamen carnem subtumidam. His ita existentibus symptomatibus, oportet primo considerare locum affectum, an sit unus uel plures: secundo, dolorem & tumorem hypochondrij dextri, quoniam ex eis causas omnium symptomatum inueniemus. Nulli dubium est, quòd ibi est dolor & tumor: & ex quo est in dextra parte prope costas mendosas in regione uentriculi, nemini dubium est ægritudinem facientem hæc duo symptomata esse uel in hepate, uel in uentriculo, aut in musculis exterioribus. Sed quòd non sit in uentriculo, ex actionibus uentriculi apparet, quia actio læsa indicat affectionem: & quia non uidemus actionem aliquam uentriculi læsam, non possumus dicere esse in uentriculo. Quo ad uirtutem appetendi, licet non appetat, ut solitus est appetere, comedit tamen: & licet eueniat ut uideatur affectus contentiue: quia tamen raro id accidit, ratione obiecti uidetur contingere, cum multum & copiosissime bibat & comedat. Præterea non habet fluctuationem in uentriculo, quod est signum, iuxta Galeni sententiam in tertio de causis symptomatum, pathognomonicum, cum uirtus contentiua est affecta: quia cum non continet uentriculus quantum & quomodo oportet, fluctuationes apparent. Ideo quantum ad contentiuam, bene se habet. Quo etiam ad concoctionem, ex egestionibus non apparet lęsio: & licet sint liquidiores, non ualet propter hoc, quòd non sint concoctæ, quia quo ad substantiam & colorem sunt concoctæ. Quare autem sint liquidiores, dicemus. Cum igitur omnes operationes sunt sanæ, igitur uidetur sanus uentriculus, non dico sanum, quin dicam esse diminutum, quia uentriculus patitur per consensum membri affecti, propter propinquitatem, imò reliqua membra naturalia compatiuntur. Si igitur nocumentum est in uentriculo, illud est ratione compassionis. Cum igitur non sit in uentriculo ægritudo faciens illa symptomata, erit uel in musculis, uel in hepate. Sed non est in musculis, quia dolor est obtusus per compassionem, & uix percipitur, nisi fortiter cõprimatur. Præterea reliqua signa etiam apparent, quæ indicant affectionem hepatis. Erit igitur in hepate, tum quia dolor & tumor sunt in regione hepatis, & ubi dolor est continuus, ibi est ægritudo. Cum ergo in dextra parte sit, & non sit nec in musculis exterioribus, nec in uentriculo, ergo in hepate est.

Iste

Iste discursus mihi uidetur rationabilis, & sic locus affectus inuentus est iudicio meo. Sed hic difficultas est, quæ sit ægritudo in loco isto. Dicam sententiam meam (saluo semper meliori iudicio) non quidem animo contradicendi, sed ut id quod sentio, pro rei ueritate in medium adducam. Mihi inquam uidetur, quòd ægritudo hæc, quæ in hepate est, nullo pacto sit calida, sed prorsus frigida: & dicam coniecturas, quæ me mouent, ne uidear ad placitum loqui. Primum est totius cutis decoloratio, quia color plumbeus uidetur esse in toto, qui attestatur super dominium frigiditatis. Et maximum quod urget me, & persuasit ut id crederem, fuit, quia ipse dixit, quòd omnes in patria sua admirabantur, & percunctabantur ab ipso, cur ita decoloratus esset. Cum igitur indicet color priuationem sanguinis laudabilis, ad liuiditatem tendit. Sufficit ergo quòd plumbeus color super dominium frigiditatis attestatur, quia Galenus 4. de tuenda ualetu. dicit, colorem dominium humorum attestari, nisi ad profundum decūbant: raro tamen (inquit ipse) ad profundum decumbunt. Sed præter illum colorem, est illa dispositio præcedens: quia scitis quòd proprium munus hepatis est sanguinem facere: quando temperatura ipsius excedit per caliditatem, assat sanguinem, & calidiorem facit, & corrumpit: cum autem sanguis calidior multiplicatur in toto, & superassatur, non potest uniri nec assimilari, & tunc non contingit decoloratio, nec tumor, sed ulcera in toto uel in parte apparent, in quam præcipitatur humor. Ideo alia symptomata, & aliæ ægritudines sequuntur ad caliditatem intemperatam hepatis: hic autem est potius diminutio, & infœlicitas sanguinis: propterea quòd sanguis non concoquitur, & inde abundat sanguine crudo. Et ista uidetur una coniectura, ut credam frigidam ægritudinem esse in hepate. Sed aliæ sunt fortiores. Prima est, quia Galenus dicit in 8. τῶν τόπων, quòd ubi in hepate est mala temperatura frigida, uirtus alteratrix afficitur, ut liquidæ appareant egestiones, similesq́ loturæ carnis: & hæc indicant ægritudinem frigidam. Sed ultra autoritatem Galeni, ratio hoc indicat & dictat, quia hepar non potest deducere chylum ad rectam formam sanguinis, ideo regurgitat ad intestina, & apparet lotura carnis. Quòd etiam ibi adsit frigiditas patet, quia nō fit attractio chyli, ut oportet, quia ubi est affectus calidus, non solum non deficit attractio, sed fortior fit. Nec debet dici, omnem dyscrasiam corrumpere actionem, & deficere: uerum quidem est quòd corrumpit actionem naturalem, sed ubi fiat excessus per calidum, deficit ex superabundantia caloris coctio, & corrumpitur, nec fit actio bona, deficit autem, quia superassat, & superat. Ita ubi est caliditas in excessu, quanto maior caliditas erit, tanto maior fiet attractio, non quidem secundum naturam, sed præter naturam, quia plus attrahit, quàm oportet. Præterea dicit Galenus, si in hepate talis affectus fuerit, & diutius perseuerauerit, fiet temperatura frigida. Si ergo in isto perseuerasset affectus calidus per quatuor annos, deuenisset ad tabem: sed potius in cachexiam deuenit. Præterea si tangimus, non apparet quòd ibi sit insignis caliditas: imò obtusa est, ergo non potest esse affectus calidus in hepate, nec in extremis. Et ista sunt signa, quæ mihi satis persuadent, intemperiem frigidam esse. Diceret aliquis, quid dicis de egestionibus illis liquidis, & de urina fulua? Dico quòd causa potest esse tam intrinseca, quàm extrinseca. Extrinseca quidem, assumptio uini potentissimi inflammantis hepar alioquin naturaliter calidum insigni inflammatione. Intrinseca uerò potest esse, quia ibi adsunt obstructiones, nec liber est transitus humorum, qui generantur in hepate, congregantur in loco, calefiunt, & corrumpuntur, & hepar calefit, ex qua calefactione generatur postea bilis, quæ apparet per urinam, & per excrementa. Et ita possunt esse causæ tam intrinsecæ, quàm extrinsecæ. Præterea caliditas renum potest esse causa, quia stat quòd sit caliditas in renibus, & frigiditas in hepate superacquisita. Istæ sunt coniecturæ, quæ mihi persuadent ut credam intemperiem frigidam potius quàm calidam esse in hepate. Vtrum modò sit intemperies sola, an uero præter eam sit aliquid aliud? Cum ibi sit dolor ex compressione, & tumor in eodem loco præter naturam, ergo ibi est aliquod genus humoris præter naturam. Sed quod genus? Scitis ex GALENO, quomodo hepar ad scirrhos sit paratum. Ego uereor, & utinam non sit, quòd

ibi sit scirrhus, licet non insignis: sed tumor præter naturam frigidus, non quidem à melancholia, sed à pituita crassa causatus: quia scitis ex Galeno, scirrhum dupliciter fieri posse, ut inquit in secundo ad Glauconem, à melancholia, & à pituita crassa. Quòd autem crediderim esse ægritudinem compositam in hepate ex intemperie frigida & humida cum scirrho incipiente, & in conuexo hepatis, id me mouit, quia tactu percipitur talis tumor. Igitur mihi uidetur, quòd locus affectus sit hepar, & pars illa quæ amplectitur stomachum, & in parte eius gibba: & non solum intemperiem adesse, sed malam compositionem, principium scilicet scirrhi. Et hæc de essentia ægritudinis. Quantum uerò attinet ad mores, ad tempus ægritudinis, & ad alia, credo mores esse pessimos. Primo, quia in hepate est, & in membro nobilissimo, cum sit instrumentum generationis sanguinis necessarij ad uitam, ex quo generantur spiritus: ergo ægritudo mala est ratione membri. Præterea principium scirrhi est, & paucissimi possunt curari: & Galenus dixit, nunquam curatos esse scirrhos. Præterea est pessimorum morum, quia est maximus lapsus â naturali temperamento, quia ex habitu totius corporis, & quia mores habet bellatoris uiri, calidi est cordis & hepatis: & cum ad frigiditatem lapsum sit, maximus est lapsus, & ex consequenti ægritudinem credo malam esse. Præterea ratione subiecti, quia hic homo non indulgebit præceptis nostris. Quo ad motum, quia ita tardus est, credo quòd sit chronicissimus, quia iam quatuor anni sunt, necdum apparet principium. Ideo crediderim tum ex intemperie, tum ex ratione, scirrhi esse principium, quia omnia adhuc sunt imbecillia: nec frigiditas ualida est, ut faciat hydropem, bene credo uenturam. Quo ad terminum morbi, credo quòd in hydropem terminabitur, si uerum est quòd talis sit intemperies, & scirrhus, & quia iam incipit turgere uenter. Restat modo, ut de causis tam intrinsecis quàm extrinsecis dicamus. Sed antequam hæc dicamus, reliqua quæ sequuntur ad istam ægritudinem, explicabimus. Primo consequitur tumor tã in dextra, quàm in sinistra parte. Causa huius uidetur manifesta, cum sanguis non sit sicuti oportet, sed pituitosior, flatuatur in locis subcalidis, & cum flatuatur in loco ubi sunt intestina, tunicæ intestinorum, omentum, abdomen, quæ partes dilatantur, implentur flatu, & intumescunt, & ad asciten uel tympanitem terminabitur. Et quia splen consentit, non attrahens fæcem suam, plumbeitas apparet, quia miscetur sanguini: præterea dolor in dorso consequitur, qui extenditur ad renes. Credo quòd causa sit sanguis ille pituitosus delatus ad uenam cauam in gibbo hepatis: cum ad uenam illam defertur in loco calidissimo existens, ebullit pars illa, & ita apparet dolor in uena caua: & quoniam ramificatur in duas propagines ad utrunque latus, & ad renes distribuuntur, extenditur dolor usque ad renes, propter uenas illas quæ ad renes deferuntur. Augetur autem cum ascendit scalas, & cum exercet se, quia tunc turget sanguis magis per motum, & inflammatur magis frigida materia existens in uenis copiosa. Etiam urina multa consequitur ex plurimo potu, quia sunt apertæ uiæ: & quoniam sumus adhuc in principio, non sunt sæua symptomata. quia ergo multũ bibit, ergo multũ urinæ egerit. Quo ad causas illius intemperaturæ hepatis, à qua dependẽt talia symptomata, dico quòd aliquæ sunt extrinsecæ, aliquę intrinsecæ & corporeæ, seu antecedentes. Extrinsecæ quidem & manifestæ, quia audio uirum intemperatiss. esse: ideo circa omnes res non naturales fecit multa peccata: & quia miles fuit, circa aërem, circa coitum inordinate se habuit, & breuiter omnia fecit delicta, quæ fieri possunt circa sex res non naturales. Et eæ fuerunt causæ extrinsecæ & primitiuæ, ex quibus postea ortæ sunt obstructiones, propter crapulas, & maxime quia adest suspicio ueneni assumpti. Sed nunquid possit uenenum assumptum à quatuor annis citra, esse causa? Credo quòd non, nec possumus imaginari, quod genus ueneni hæc fecerit symptomata. Bene possunt esse uiri qui faciant uenena, quorum notitia non deuenerit ad nos. Sed quoniam ad tria capita uenena omnia deducuntur, quorum quædam per qualitatem manifestam frigidam interficiunt, aliqua per calidam, aliqua per occultam qualitatem: si fuerit uenenum quod per frigiditatem operatur, dicebat Galenus lib. 5. de simplici medicina, si prima die non operatur, statim cessat eius uirtus: quia faciens moram non po-

non poteſt pertranſire ad cor, & alteratur à calore innato, & nõ amplius fit uenenum: cui ſi calidum quippiam permiſceatur, facilius & citius penetrabit, & magis interficiet. Habentq́ ſua ſigna: ceruſſa inficit dentes: mandragora, cicuta, & reliqua frigida oſtendunt ſua ſigna. Quia ergo pertranſiuerunt quatuor anni, ideo non poteſt eſſe ſuſpicio de ueneno frigido. Calida uero uenena ſunt illa, quæ per corroſionem operantur, ut auripigmentum, riſigallum, ſublimatum: ubi hæc fuerint aſſumpta, corroſionem faciunt, & uomitus æruginoſus ſequitur, nec deficit actio niſi forte purgato toto corpore, cor fuerit corroboratum ex Mithridato: ſed hæc confectio occurrit uenenis, quæ à proprietate, & à forma occulta operantur. Si uerò fuerit uenenum quod à forma ſpecifica operatur, ſtatim interficit. Si forte diceretis, ex pugna inter corpus & uenenum talia ſequi accidentia: non uideo quomodo id fieri poſsit. Poſſet aliquis dicere, inficitur hepar, ſicut ex uulnere accidit, cum curatum eſt uulnus, remanet adhuc imbecillius membrum, ita poterit uenenum cauſare qualitatem malam ex illa infectione. Dico, hoc poſſe quidem dici: ſed ſi conſideramus ſymptomata, illum leuem uomitũ, non uideo quomodo tam diu potuerint perſeuerare ſymptomata. Quantum ad ſigna illa iam dicta de fuga coqui, ſi ego eſſem iudex, eſſent ſigna efficaciſsima ad torturam. Sed ſi conſiderata fuerit res à propria eſſentia, fuga coqui potuit eſſe, quòd cum hic ſit uir magnificus & terribilis, timens eum aufugerit: ſicut pincernæ Cardinalis de Medicis euenit, qui auditis querelis, quòd Reuerendiſs. fuit ueneno interemptus, aufugit timens, poſtea tamen compertum fuit ipſum fuiſſe in re illa innocentiſsimum. Hæc uolui dicere, ut oſtendam ſignum nullum ſumi à natura rei de ueneno aſſumpto. Sed quicquid ſit de illa ſuſpicione, quod potuerit facere huiuſmodi imbecillitatem, nõ uariabitur cura, modo conueniamus in cauſa, & quæ ſit temperatura in hepate. Quo ad cauſas intrinſecas, credo tum ex malo regimine, tum ex ueneno aſſumpto (ſi uultis uenenum aſſumptum fuiſſe) multos humores crudos fuiſſe aggregatos obſtruentes, & intemperiem illam cauſaſſe, & adhuc multam cacochymiam perſeuerare unà cum ſymptomatibus. Et ex his quæ diximus, credo hæc fuiſſe ſymptomata, & quis locus affectus, & quæ ægritudo, & quæ cauſæ tam intrinſecæ quàm extrinſecæ. Remanet ultimo, quomodo ſit curanda hæc ægritudo. Circa quam curationem, ſicut diſtinximus de cauſis, & natura morbi, ita etiam in ipſa diſtincte debemus procedere, quia tunc diſtinctas habemus indicationes, cum natura rei fuerit diſtincta. Indicationes autem curatiuæ potiſsimum à cauſa, & à loco affecto ſumuntur: & quia cauſæ aliæ ſunt intrinſecæ, aliæ extrinſecæ, de extrinſecis primo dicemus. Dico igitur cum rebus omnibus extrinſecis attenuantibus eſſe procedendum ad calidum declinantibus, ut obſtructiones aperiantur, & craſsi humores attenuentur, & intemperies mala tollatur, quæ tamen non ſint eleuatæ in caliditate, quia cauſa faciens ægritudinem cum ualida non ſit, ualidis etiam non indiget. Ideo moderate calidis utemur, quæ in primo calida ſint: & ſic ptiſanam concederem, confectam tamen cum modico piperis uel cinnamomi: & reliqua mihi placerent, quæ currunt eodem curſu. Vinum moderetur in potentia, & tenue ſit in ſubſtantia. Carnibus utatur modicæ ſuperfluitatis, facilis decoctionis: & circa reliqua ſeruetur ratio hæc, ut crudi humores non multiplicentur, nec obſtructiones, uel propter multitudinem ſomni, aut paucitatem exercitij. Quantum attinet ad cauſas intrinſecas, eſt primo cauſa, quæ habet formam cauſæ antecedentis, præter eam quæ loco affecto coniuncta eſt. Et cum in toto ſit cacochymia, ut ex temperatura & ex colore apparet, ideo corpus primo mundificandum eſt ijs inſtrumentis diſtinctis: primo curatione per ſeceſſum: ſecundo prouocatione urinæ: tertio prouocatione ſudoris uel difflatus per halitum. Et hæc tria credo eſſe neceſſaria. Per ſeceſſum autem euacuabimus, cauendo ne exhibeamus medicinas trahentes à longinquo, ut dicit Galenus in ſecundo uel tertio de fac. nat. qui ait, quòd nimia euacuatio medicinarum ualidarum colliquat ſubſtantiam hepatis, & relaxat ita uenas, ut præparetur ad recipiendas ſuperfluitates: & præterea attraheremus cacochymiam ad locũ affectum. Ideo benedictis medicinis uti debemus, quia cum his attrahimus ab hepate, ſplene, & ab inteſtinis: & nollem

& nollem ut transiremus hepar, ideo Rhabarbarum, manna, diacatholicon, lenitiuum, essent conuenientes medicinæ: & si modicum agarici uellemus exhibere, possemus, sed in modica quantitate, quia à longinquis attrahit, ut etiam à iuncturis attrahat. Et hæc fiant, quo ad euacuationem per secessum, præparatis tamen prius humoribus, non cum his quæ habent proprietatem ad hepar, quia tunc nolumus corroborare: sed cum syrupo acetoso, oxymelite, cum melle rosato. Secundo per urinam euacuare uellem materias quæ sunt in conuexo hepatis: tunc syrupus de cichorea, qui habet Rhabarbarum, bysantinus, de radicibus, & omnes alij qui prouocant urinã, mihi placerent, aliaq; tam simplicia, quàm composita. Et in isto secundo processu ita facerem. Tertio per sudorem & per halitum euacuarem, ut malus habitus solueretur: & cum oleis calidis aperientibus, & cum balneis pręparatis cum herbis habentibus uim resoluendi & aperiendi procederem: & eo tempore uterer euacuatione, quæ euacuat per hæc omnia. Tunc laudarem balnea Patauina, quia illa hunc affectum tollent: & credo quòd balnea S. Helenæ, ubi adest bitumen, magis conuenirent, in quo est uis molliendi, ut si qua durities esset in partibus, solueretur. Imò ne aliquid intactum relinquam ad intemperiem tollendam hepatis, cogitarem de potione ligni, ut prouocarentur urinæ, & tolleretur intemperies. Vellem etiam ijs ita peractis me conuertere ad locum affectum, & linimentis uterer habentibus uim corroborandi, sicut est oleum de spica, de absinthio: & deuenirem ad confectionem habentem uim corroborandi. Et inter reliqua post euacuationes factas, donec uiderem sanitatem exactam, uellem ut in qualibet septimana pilulis ex hiera & Rhabarbaro uteretur, ut si quid residuum esset in hepate, tolleretur, & obstructiones etiam, & per interualla assumeret florem casiæ cum Rhabarbaro, maxime in tempore æstatis, & perseueraret, & contineret se in recta ratione uictus. Et ista est forma, qua ego procederem.

De hydrope.

Consilium CLXXXVII.



HYDROPS est nomen accidentis. Videndum igitur est, quæ sit ægritudo, unde hæc proueniat. Est autem ægritudo faciens hydropem intemperies frigida hepatis: eaq; est immediate caussa, Hippocrate & Gal. testantibus. Sicut igitur non potest esse febris, nisi sit caliditas ignea in corde, ita non potest esse hydrops, nisi sit frigiditas hepatis, siue postea aquositas, siue uentositas proueniat ex diminuto calore. Cum autem generetur sanguis ab hepate, necessario est magis aquosus, & flatuosus. Talis autem frigiditas uel accessit hepati immediate essentialiter, uel ob resolutionem & defectum sanguinis, ac spirituum, ut fit in hæmorrhoidum fluxu nimio, aut sanguine narium, unde sæpissime uidemus hydropem generari. Hæc priuatiua est frigiditas hepatis, alia positiua. Et hi sunt duo modi, quibus contingit hepatis frigiditas. Potest autem etiam alio modo contingere, ob multitudinem humorum in corpore dominantium, ut si pituita plurima abundet corpus, ob multam cibi molem, ita ut ratione subiecti, id est ægri, sumentis multum & malum alimentum, confundatur & suffocetur calor hepatis, ut non possit conficere bonum sanguinem. Vel fit ob scirrhum, uel apostema, contingens uel in hepate uel uentriculo: uel ob plurimos flatus: semper igitur frigiditas debet esse in corpore. Cum igitur hic constet esse hydropem, & propterea frigiditatem, qualis sit ea uidendũ. Temperatura huius fuit calida & humida. Si loco naturalis caloris, successisset non naturale frigus, primum deuenisset ad quandam καχεξίαν, postea ad Anasarcam, sic enim incipit Hydrops. Secundo non præcessit euacuatio sanguinis: ergo non potest esse frigiditas priuatiua. Tertio, non potest esse ex deprauatione multorum humorum, quia non uixit intemperanter, relinquitur igitur quòd sit ex obstructione, quæ

facta est in uenis mesaraicis. Habuit enim febrem tertianam intensam, in qua maxime patitur uentriculus, ita ut nisi intra 14. dies curentur, in pessimas incidant egritudines. Cum igitur prçcesserint febres, postea intumuerint pedes, uerisimile est factas esse obstructiones in illis partibus, & ita refrigeratum hepar per consensum. Cumq; est frigiditas in hepate, necessario sequitur frigiditas (per consensum) aliorum membrorũ. Talem igitur fuisse causam credo. Intumuerunt pedes, & cum natura habuit alimentum incommodum, non amplexata est, quare crudum, & inconcoctum fluxit per omnes partes, & illa pars, in quam magis agere potuit calor, flatuata est, nam calor agens in materiam & non resoluens flatuat, sicut circa autumnum & uer sunt plurimi flatus: æstas autem resoluit eos, hyems uerò cõuertit in aquas. Ita diebus præcedentibus cum calor ualidior esset, uidimus tympanitem, nunc suffocata caliditas, ob multam materiei redundantiam apparet Ascites. Hanc mutationem non miremur, utrumq; accidit à pituita, sed antea est flatuata, nunc resoluta in aquam manifestissime apparentem in uentre, cum materia flatuosa. Habemus igitur ita actiones læsas, quarum causa est frigiditas in hepate, facta primo per consensum, nunc uerò, ut uereor, essentialiter propter longam moram.

PROGNOSTICVM. Vbi multa copia humorum frigidorum, maxima debilitas caloris, & spiritus sequitur, longus & difficilis morbus, membra affecta, ut suo officio fungi non possint.

CVRA. Necesse est ut hepar redeat ad temperaturam suam naturalem: & quia habemus tam ualidum hostem, circa materiæ eductionem animaduertendum. Facerem igitur hoc, ac singulis diebus euacuarem aliquid, cum illis, quæ aperiunt obstructiones, & calefaciunt corpus, talem calorem scilicet addendo, ut possit conficere alimentum. Darem igitur, quod mihi est familiare, ligni illius Indi ℥ 1. cum rhabarb. ʒ 1. subtiliter puluerisati. Ex hoc sumat duo cochlearia quotidie, uel alternatim hieræ simp. ℈ 2. ante cœnam. Singulis etiam septimanis accipiat elacerij G. 4. uel 3. cum lacte, hoc modo: ℞. Elaterij G. 3. Lactis ℥ 2. educit illud aquam, & si hoc non satis esset, darem ad G. 5. uel sex Elaterium. Omnino cuperem, ne multum, imò parum biberet, quia exiccatio est huius morbi cura. Exiccat autem lignum, & roborat. Id tribus horis ante prandium sumat. Vellem uinum tenue quod biberet, staret per medium diem è uase exhaustum prius quàm biberet, quia tenuius fit, & acerbitas aufertur, & uellem quoq; quàm primum ex uase sumptum esset, imponeret Cinamo. Caryophyl. aliquid, nec excederet unum cyathum. Cibi actu, & potentia sint sicci, panis cum Aniso & Fœniculo. Carnes condiantur cum Cinamomo & Caryophyllis, quæ exiccant, & prouocant urinam, ut petroselinum, & sint carnes bonæ. Ante & post cibum utatur duobus cochlearijs Anisi præparati, & opt. masticet. Febris ei non nocet, quia exiccat. Exterius nihil applicarem. Si uellet, darem balnea, ita tamen, ut quantum biberet, tantum etiam per urinam excerneret.

Alia curatio Hydropici.

Monacho sexagenario Ascite & tympanite laboranti, dedit pillulas de Aloe, nec uoluit uti fortioribus, & eduxit aliquid quotidie, ac roborauit membra, ac aperuit obstructiones. Item Absinthite, uinum dedit album, subacidum, propter excitandum appetitum. Diuretica exhibuisset, sed plus urinæ reddebat, quàm biberet. Limacum carnes cum suis cochleis contusæ, & superpositæ, ualde prosunt, educunt & exiccant mirabiliter.

Alia Hydropici cura.

Habuerat quidam morbum Gallicum, ex quo factus fuit Hydropicus, dedit Elaterij G. 10. cum aquæ lactis ℥ 3. postea syrupum de Absinthio, & aquas Thermarum.

Victum

Victum præſcripſit tenuem, & dedit aſparagos. Pro lotione pedum iuſsit accipere Anethum, & Chamæmelum. Alia. Quidam habebat duriſsimas obſtructiones hepatis, & ſplenis, eratq; Hydropicus, ei conſuluit, ut decoquerentur cortices fraxini cum aqua, & modico aceti, & cum ſyrupo de Ceterach biberet. Deinde accederet ad Thermas, & dum biberet aquas, exciperet ſingulis diebus fumum de lapide molari ignito, & aceto aſperſo. Et reliquo tempore ſe ungeret oleo Amygdalarum dulcium.

Puellæ Hydropicæ.

℞. Elaterij		G	7.	
Seri lactis		℥	8.	Item
℞. Agarici præparati				
Aloes optimæ				
Rhabarbari electi	ana	ʒ	2.	

Cum oxymelle fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ 3. pro ſingulis uicibus ʒ 1.

Item	℞. Aniſi			
	Caryophyllorum	ana	ʒ	1.
	Diachylon cum gum.		℥	3

Extendantur ſupra corium, & applicentur toti uentri ab ore ſtomahi uſq; ad umbilicum.

De hydrope pro puero in hoſpitali S. Franciſci.

Conſilium CLXXXVIII.

HYdrops hic oritur à fluxione. Eſtq; fluxio in ſuo genere generaliſsimus morbus, ſed hydrops pendet à mala temperatura, quæ in corpore eſt, propter exceſſum frigiditatis, quæ facit, ut non poſsit concoqui materia, ſed maneat in corpore ſicut aqua, eſtq; ille proprius characteriſmus hydropis, quod ubi debebat eſſe calor, ibi eſt frigiditas. Regula eſt, ubicunque uidebitis in ægro totum corpus affici mala temperatura, hic dicatis uitium eſſe in principio alicuius uirtutis. Verbi gratia, ſi nulla pars corporis mouetur, dicatis uitium eſſe in principio motus, id eſt in cerebro. Si uerò unum membrum eſſet immobile, alterum mobile, iam non eſt uitium in principio. Sic ubi uidetis unum membrum laborare uitio coctionis, ut cum crus intumeſcit, reliquum uerò corpus eſt in bono habitu, non eſt uitium in principio uirtutis naturalis. In hoc puero non eſt uitium in motu, quia mouetur, nec læſæ operationes cerebri, quia imaginatur, & memoratur, nec exteriores ſenſus læſi, quia uidet, audit, nihil ergo uitij in operationibus animalibus, quæ ſunt à cerebro. Quantum ad uitales operationes, pulſus boni ſatis, ergo calor influit à corde. In naturali uitium eſt, quod indicant læſæ operationes, non enim nutritur, ut debet, crura, & pedes arefacti, & alimento priuati, uenter turget, ſunt igitur extrema ſine nutrimento, nec uenter nutritur, ſed habet materiam aggregatam potius, quàm nutrientem. Eſt ergo uitium in principio, quia æqualem uidetis læſionem in toto, eſt arefactum alimentum per totum, ergo uitium in hepate, & quia eſt diminuta actio, neceſſe èſt eam ex frigiditate prouenire: quia ubi eſt corrupta actio, ibi eſt calor præter naturam, ubi eſt diminuta frigiditas. Eſt ergo hepar temperaturæ frigidæ, quod colligetis ex actione diminuta. Sicut proprium in febribus cor nimium excalefieri, ita in hydrope ſemper hepar nimia frigiditate afficitur, ut teſtantur Galenus & Auicenna. Eſt ergo hic intemperies frigida, & eſt facta diſpoſitio, & impreſsio. Videndum tamen, an cum materia, an ſine materia, & ſi ex materia, an per eſſentiam, an uerò per affluxum. Poteſt autem utroq; modo contingere talis frigiditas in hepate, uel eſſentialiter, ex naturali diſpoſitioue hepatis, quia frigidius; tales hepatici dicuntur; & ſæpe etiam incidunt in hy=

in hydropem, præsertim cum & cor est frigidius, etiamsi non sit affluxus alioqui, nec apostemata frigida, nec scirrhi: uel etiam per affluxum, quando multitudo materiei affluentis obstruit uias, & calor eliditur, & impeditur transitus, propter generatum apostema, aut scirrhum. Potest etiam talis frigiditas fieri ex resolutione caloris, ob defectũ alimenti, & cum exhauritur sanguis. Ita ob fluxum hæmorrhoidalem nimium, sæpe uidetis hominem in hydropem labi. Sicut Medicus Florentiæ, qui ex nimio fluxu hæmorrhoidum incidit in hydropem, ubi uolebant calefacere hepar. Ego dixi cauete à calidis, quia frigiditas non est in hepate per essentiam, sed propter priuationem alimenti. Si adhibebitis calida, deducetis eum ad tabem. Si uultis curare, debetis nutrire, & regenerare sanguinem amissum. Si esset ex intemperie frigida sine materia, illa corrigi deberet calidis. Sed ibi est frigiditas per priuationem, ob remotionem alimenti seu sanguinis, qui fouet calorem. Cum igitur possint esse tres causæ frigiditatis, quæ ex illis est in hoc puero? Hæc à forma & magnitudine sumenda, uenter tumet magna mole, externa membra sunt arida, id fit, quia uenter abundat alimento, & illud non conficitur, cætera membra carent. Si frigiditas esset per essentiam, totum corpus esset inflatum & tumefactum, brachia etiam & pedes, quæ species Hyposarca dicitur. Sed hic æger Asciten habet, quia membra arida sunt, nec ita sonitus percipitur, nec est simplex intemperies sine materia. Sed est aliquid quod impedit. Non est etiam positiua frigiditas essentialiter facta in hepate, alioqui enim omnia membra pariter tumerent. Ergo priuatiua: sed non ex defectu alimenti, non enim sanguis ex eo effluxit, ergo ex affluxu materiæ, quia totum corpus turget, obstruuntur meatus, & prohibetur transitus, ne alimentum possit per uenas commode distribui. Ideo cibus aggregatur, & in aquositatem redigitur, transitq; inter peritonæum & intestina. Difflatur enim eò per uenas, ubi etiam inuenit partes frigidas, & si in uentum transit, plenum aëre fit abdomen. Si uerò in aquam, fit Ascites, & raro fit unum solum: sed ferè semper utrumq;: nisi quòd quandoq; plus de aëre, quandoq; plus de aqua, prout plus, uel minus est frigiditatis.

PROGNOSTICVM. Puer ille morietur, quia quatuor iam annos laborat, & præter obstructionem, duritiem quoq; hepatis patitur: hepar in scirrhum incidit, & ego credo, eum scirrhum habere, ut lapidem, sed propter duritiem non potest attingi: est ergo refrigeratio essentialiter in hepate, & est morbus, primo in temperatura per affluxum, deinde in compositione, quia meatus obstructi: & in figura, quia tumor præter debitam figuram, in quantitate, nam uenter magnus, & in numero, quia ibi plurima aquositas præternaturalis: operationes uitalis & naturalis læsæ. Vtrum autem in corde sit febris? Non credo: calor tamen aliquis esse potest. Est enim pulsus paruus, frequens, & inæqualis. Sunt autem tres causæ contentiuæ pulsus. Virtus mouens arteriam, instrumentum & necessitas, seu usus euentationis. Vbi aliqua horum mutatur, mutantur & pulsus. In hoc paruus, quia uirtus debilis non potest mouere, frequens, quia multis supplet uicibus natura, quod semel non potest: inæqualis, quia natura aggrauatur multa materia, cupit cito euentare, & defatigatur cito, & rursus insurgit, non aliter ac baiulus portans magnum onus, nunc currit, nunc paulatim it, nunc tremunt crura, nunc stat. Semper priusquam ad opus accedetis, consideretis, utrum possitis agere, & sic poteritis prognosticare, uel saltem ambiguitatis rationem dicere. An igitur possit curari, uidendum est à causa efficiente, & materia, quia omne agens per hanc agit. Causa efficiens est calor innatus. Deinde materia, quæ debet expelli, eam necesse est proportionatam uirtuti esse. Sed hic superat, nec est aliqua proportio, quia materia quotidie augetur, & uirtus minuitur, ergo uereor ne moriatur. Non enim potest sequi actio, ubi non est proportio efficientis, & materiæ.

CVRATIO. Indicationes à natura rei sumuntur. Hic refrigeratum est hepar. Sed contraria contrarijs curantur, ergo calefiat. Item à materia corporea, id est, humorum euacuatione. Incorporea intemperies alterationem indicat, hic adest frigiditas

cum materia: non igitur possumus alterare sine expulsione. Est enim frigiditas per affluxum materiæ, & pendet ab humore. Ergo non incipiatis à frigiditate hepatis, sed aperiatis obstructiones, & expellatis materiam. Sed quia materia crassa concoquenda est, ut separetur bonum à malo, & quia concocta, non cruda mouenda. Si non esset tanta frigiditas, possent applicari calida in primo gradu, sed hic materia frigida atque rebellis admodum, ergo potestis dare calidum usque ad secundum, ut Bdellium, Myrrham, & alia, quæ concoquant materias crassas, & frigidas: Emplastra ex Fœnugræco, aceto, Stœchade, Betonica, Amaraco uiridi, & decocta facere. Idem & in potu faciendum. Sed in principio non curetis nimium aperire, nisi factis aliquot euacuationibus, quia alias per uenas distribuetis crudas materias, & facietis Hyposarcã. Euacuantia aquam duo sunt præstantissima, quibus Medici utuntur: succus Iridis, quocunque modo detur, eius dosis drach. 3. uel 4. Elaterium, cuius dantur sex uel octo ad summum G. sed quia excoriat, ego soleo admiscere lac asini, uel caprinum, uel uaccinum, usque ad ℥ 4. Sæpe etiam clysteres dantur, qui per aluum educant materiam. Cibis utatur exiccantibus, facilis concoctionis, auibus assatis cum Cinamomo, Caryophyllis, & Macere, quæ calefaciunt. An à potu debeat abstinere? Ubi est Tympanites cum ariditate membrorum, oportet ut bibat, nisi enim nutriatur alimento humido, non habet distributionem alimenti, ergo cum humido oportet iuuare distributionem in membris aridis. Bibat igitur uinum album, tenue, mediocre, non acidum, sed bene maturum.

De hydropico ex ascite cum Tympanite.

Consilium CLXXXIX.



HAbemus hominem qui fuit Cursor, & prius incidit in anginam, quæ uexauit eum per 40. dies. Est ualde prudens, ut mihi uidetur, inter eius ordinis homines: quia audiuit uinum non conuenire, abstinuit à uino per duos menses: quia uerò sitijt admodum, multum aquæ bibit, in quo non satis fuit prudens: & iam undecimus est dies, ex quo incidit in tumefactionem pedum, & uentris inflationem. Credit se melius habere, cum non appareat tumor adeo magnus in pedibus: sed deterius habet multo, quia materia ascendit ad uentrem, & percipit ex motu uelut fluctuationem quandam, & uidetur initiũ esse ueræ tympaniæ, & ascitæ: plerunque enim iunguntur ista. Tympaniam non possum deprehendere ita manifeste hodie, ut heri ex uentris inflatione. Sed quibus ex causis oritur? Anasarca fit, quoties intemperies est in uenis & hepate, sine aliquo alio insigni nocumento: ascites uerò & tympanites fiunt, quãdo sunt obstructiones in hepate, mesaraicis & splene, ut cibus non posit reddi per omnes partes. Et semper fiũt istæ duæ species cũ obstructionibus insignibus. Vidi Venetijs religiosum quendam ordinis Prædicatorij in hospitali S. Ioan. & Pauli, hydropicũ ex ascite & tympanite, qui fuit curatus. Adfuerunt mecum excellentiss. medici plurimi, scilicet, Papiensis, Eugubinus, Trincauella & alij. Habebat is, ut dixi, ascitem cum tympanite, & tabem cum febre hectica: oportebat tum exiccare & humectare: quare eramus in maxima discordia. Ego uolebam ut multum biberet, sed quæ aperirent, quia habebat plurimas obstructiones. Præterea ut humectaretur, quia ad tabem peruenerat. Ordinabam ego syrupum acetosum, cum omnibus quæ prouocant urinam. Eugubinus nolebat quicquam esse bibendum, & narrabat de quodam historiam, qui per sicca fuit curatus. Papiensis, ut litem dirimeret, conclusit, neque liberaliter, neque omnino nihil esse bibendum. Res extrahebatur usque ad noctem, deducebant nobiles unumquenque Medicum ad suam cymbam. Ibi tum Papiensis, quod antea dissimulauerat, conuersus ad Magnificum quendam, dixit, si uultis curare hunc Dominum, profecto non aliud erit faciendum, quàm quod consuluit Baptista Mont. Vidi repletum quendam aqua inter cutem, qui non poterat

uentrem

uentrem sustinere, sed fascia ligatum continebat. Vidi alium qui in ponte Riui alti eleemosynam petebat, mendicum hydropicum tantum in brachio: is adeo distentam habebat manum, ut facile æquaret manicas ad terram usq; demissas. Vidi etiam puellam hydropicam in gutture tantum, ut tumor longissime dependeret, quam curaui per incisionem. Est ergo hydrops abscessus quidam, qui in qualibet parte corporis accidere potest, præcipue tamen in abdomine. Quanto deterius habent, tanto plus habent de aqua: & si melius, plus de uento. Est igitur tympania minus malum quàm ascites. In hoc autem nostro est adhuc plus de uento quàm de aqua, nec adhuc facta est putredo. Accipit iam syrupum acetosum, diarhodon, ordinatum à Domino Hieronymo de Saxonia, quem non mutabimus, quia aperit & confortat: sed loco aquarũ iubebimus fieri huiusmodi decoctionem:

℞. Chamædryos
Agrimoniæ
Cichoreæ ana M 1.

Coquantur in libris duabus aquæ ad consumptionem tertiæ partis: facta expressione diligenti, seruetur decoctum pro quatuor syrupis, cum syrupo ordinato à Domino Hieronymo. Item accipiat ante syrupum pilulam infrascriptam:

℞. Specierum hierę simpl. ʒ s.
Fiat una pilula.

Per agrimoniam intellige eupatorium antiquorum, non argemonem: debemus enim nominibus uti usitatis, & habere intensionem rectam. Habebit inde hæc iuuamenta: egeret singulis diebus, aperiet, corroborabit uentriculum, concoquet melius, & exiccabit aquam. Agrimonia, chamædrys & cichorium habent etiam proprietatem ad hepar: & quia obstructionem magis habet in uentriculo, singulis diebus accipiat unam pilulam de hiera. Quando septies, aut prout uideritis, ista exhibueritis, poteritis alia maiora exhibere. Nunc nihil exterius applicetur, ne materia attrahatur. Accipiat syrupum tantum cum pilula, quia ista pilula plurimum eduxit: unde colligere possumus, esse in concauo magnas obstructiones, quæ uentositatis causę sunt, & imbecillis coctionis. Quare nisi istæ ablatæ fuerint cum uentositatibus, nunquam curabitur. Necesse igitur est, ut accipiat hieram. Præterea uolo fomentum ex absinthio, cum uino potente & aceto, sine aqua, ordinare, quia uolumus resoluere: ut fomentetur uenter cum spongia bis uel ter, deinde linimentum adhibeatur.

℞. Absinthij M 2.
Aceti fortissimi
Vini optimi ana quantum sufficit pro fomentatione.

℞. Pulueris Cimini
Anisi
Carui
Ameos ana ʒ 1.
Olei de costo
Nardini ana ℥ 1.
Cum cera fiat linimentum molle pro loco.

Tertio die abijt Montanus, & post octiduum redijt, ac prohœmij loco sequentia nobis retulit.

De eodem Hydropico, in quo multa de uiribus fumi terræ explicantur. Consilium CXC.



N sene isto hydropico, uidetur mihi malum auctum, quia intumuit uehementer, etiam facies magis est tumida, si recte animaduertetis. Causam audietis. Cura nostra, si recte meministis, erat directa in id, ut calefaceremus, & exiccaremus hepar, quia ex longo aquæ usu, quam copiosissime biberat per sex fere menses, nimium sese refrigerauit: obstructæ ergo uiæ inter hepar & uentriculũ mesaraicę, & facta est tympania flatũ habens inter peritonęũ & partes alias, quæ raro, imò nunquam est sine aqua. Est præterea uir circa 56. uel 60. annũ. Est ergo morbus frigidus, ut omnis hydrops essentialiter est frigidus. Exhibebamus ergo syrupos calefacientes & aperientes, & singulis diebus unam pilulam de hiera, ut calefaceremus, & paulatim educeremus. Præterea fecimus magistrale linimentũ uentri & pedibus, & ita in hoc puncto reliquimus patientem, & abiuimus alio uocati, credentes ita perseueraturum eum in medicamentis ordinatis. Sed aliter factum inuenimus. Nam interim accepit succũ fumi terræ, cum sero lactis, & extra usus est emplastro meliloti. Videamus quid ista possint, an intentionibus nostris satisfaciant. Serũ lactis refrigerat & humectat, teste Gal. lib. de alim. & simpl. facult. Quamuis Mesue dixerit habere uim calefaciendi & exiccandi, sed eam admodũ leuem, nec insignẽ. Quare & ipse ubi uult refrigerare in humoribus adustis, exhibet serũ lactis tanquam aquã, (non putemus Mesuen, uirũ certe magnum, contradixisse Galeno) quę habet frigiditatem, actu potius humiditatem quàm potentia. Quare Gale. uolens infrigidare, accipit aquam ualde frigidam in synochis & causonibus, & ista frigiditas potest remoueri facile cũ aliquo simplici: nam si addatur sulphur, calamenthũ &c. tunc calefacit magis: utimur enim aqua tanquã fundamento, materia, basi & subiecto aliorũ calefacientiũ & refrigerantium. Tale quid præcise imaginatus est Mesue de sero lactis. Et sine dubio per se, & absolute loquendo, uoluit serũ esse frigidum: sed quia à lacte uulgo separatur cũ coagulo, quod est calidũ & siccũ, facile in se recipit istas qualitates, aut secundũ Dioscoridem cum oxymelite. Credidit ergo propter adiuncta, serum esse calidum & siccũ, non per se. Et ita est concordandus Mesue cũ Galeno, neq; propterea est mendacij arguendus, sed proprie confusus est dicendus, quod propriũ est Arabũ: nam omnes Arabes potius sunt confusi quàm mendaces, quia procedunt confuse, aut quòd ea quæ bene intelligebant, non poterant exprimere, aut quòd male uersi & translati sunt. Certe Mesue non debebat absolute dicere serum esse calidũ & siccũ, sed distinguere, scilicet, serum præparatum secundum modũ Dioscoridis, aut etiam ut nos facimus, esse aliqua ex parte calidum & siccum, licet in se sit frigidum & humidũ. Sed si non uis conciliare ipsum hoc pacto, crede magis Gale. principi Medicorũ, qui distincte loquendo, aperte serũ frigidum esse ponit. Non ergo dandum fuisset, ubi calefacere & exiccare oportebat. De fumoterræ nullus certus est gradus à Gale. neq; ab alijs expressus: ubi enim Gale. subticet, ibi miris modis alij cæcutiunt & cõtendunt: uelut etiam de rhabarbaro, argento uiuo, ferro: methodũ eorum nõ habent, quia destituuntur luce Galeni. Sed nos certum gradum dabimus, uera methodo inquirentes. Gustanti apparet in fumoterræ amaritudo satis insignis, hoc est, supra mediocritatem, non tamen aloe & absinthio cõparanda, & præter ipsam nulla percipitur uis aut astringendi, aut acrimoniæ. Ergo amarus est cũ aqueis partibus pluribus. Signũ huius est quia aquositas eius uidetur linguam humectare. Præterea tantilla herbula plurimum reddit succum, & si tantum saluiæ, calamenthi aut absinthij sumpseris, duplo fere plus ex fumoterræ extrahes, ad hæc facile exiccatur, & fit prorsus effœta, sicca, sicut fœnũ: nec retinet ea succum, sicut aliæ plantæ, quia succus eius est tenuis, subtilis: percipitur igitur amaritudo cũ insipiditate. Sensus autem magis percipit sensibilia intensa quàm remissa: sed aquea cùm sint insipida, non mouent sensus. Amaritudo autem est obiectũ gustus, fere ut dicit Arist. uellicans, quod sumpsit à Platone. Amaritudo est ex partibus terrestribus adustis, insipiditas ex frigidi-

frigiditate & humiditate. Et licet plus adsit humiditatis & frigiditatis, tamen non ita percipitur: non enim mouent sensum, nisi frigiditas ualde intensa fuerit. Scimus nunc esse partes diuersas in fumoterræ, sicut in coriandro, quod & calidum est & humidum. Ratione amaritudinis fumusterræ est calidus & siccus, abstergens & aperiens, & hæc non potest secundum gradũ pertransire: nam omnis amaritudo in caliditate non pertransit secundũ gradum, quia per uehementissimam adustionem fit acris sapor. In amaris simplicibus partes igneæ potius exhalarunt, & remanserunt terreæ. Sic absinthium est calidũ in primo gradu: succus aũt eius, quia terrestreitas est magis remota, est calidior. Ita aloe nõ pertransit secundũ gradum. Si ergo absinthium calidũ est in secundo gradu, quid dicemus de fumoterræ, qui adiunctam habet plurimam humiditatẽ? Certe uix attingit primũ gradum caliditatis. In passiuis autem est ferè temperatus, quia habet amaritudinem cũ multa humiditate tenui: quare ualde abstergit, & obstructionem liberat, & non calefacit: potest etiam refrigerare & humectare multa aquositate. Quare rectè dicitur abluere melancholicos humores, & conferre succis adustis, quod experientia in omnibus terris probauit: & certe experientiæ est plurimum fidendũ. Quòd si opiniones omnes uulgi huius urbis coniungerentur, de fumoterræ, aut re alia, optimus exurgeret medicus. Quare ego consulo, ut quoties refrigerare, humectare & abstergere uolueris, sumas fumumterrę: non autem quando intentio occurrit calefaciendi & exiccandi. Male ergo hactenus factũ est cum ægroto nostro. Neq; emplastrum meliloti admodum facit ad propositum nostrum, quod in duritie confert, sicut etiam cerotum œsipi descriptione Philagrij, ut habent luminaria. Sed in isto uolumus resoluere, & etiam una corroborare, ut tonus membrorum maxime principalium conseruetur. Nam quando laxa sunt reddita, non possunt bene conficere alimentum: ergo & illa remouebimus. Hæc prohœmij loco dicta sint hac uespera, quæ uobis ualde utilia esse iudico. Neq; uerò me quisquam iniquũ esse dixerit in alios medicos, qui ea uobis propono & declaro, quæ recta sunt & artificiosa. nam hæc esset magna malignitas, indigna bonis disciplinis. Primum omnia symptomata obseruate circa ęgrum, postea eadem diligenter audite, si uultis proficere. Hydropicus quia habet tympaniam cũ ascite, magis tamen tympanitem, est iam in manifesta declinatione: perseuerabimus tamen adhuc in nostris intentionibus, quæ sumebantur à ueris indicationibus. Calefaciemus & exiccabimus hepar, & obstructiones auferemus, tumorem etiam ex flatu & aqua resoluemus & euacuabimus. Quatuor ergo ista faciemus. Ordinabimus autem linimentum, non emplastrum (Sumo autem emplastrum modo moderno: quod nos cerotum uocamus, appellarunt emplastrum) quia emplastra dum exiccantur, decidunt, & per lectum sparguntur, & sunt ægris molesta.

℞. Olei de costo	℥	1.
Nardini	℥	1. s.
De absinthio	℥	2.
Mastiches	ʒ	2.
Specierum diacimini	ʒ	2.

Cum modico ceræ fiat linimentum pro toto uentre.

℞. Syrupi acetosi			
De radicibus	ana	℥	1.
De absinthio		℥	s.

Detur mane sine aquis: quia humida ut aqua, non conueniunt, ubi habemus aquam & uentum: atq; ubi aperire uolumus obstructiones, in regione stomachi & mesaraicis, oportet medicamen ibi morã facere. In radice credo quòd fuerit calidæ & siccæ temperaturæ: sicut etiam ex habitu corporis apparet & colore: qui ex malo regimine prouenit. Fuit enim cursor, & post magnam defatigationem, ut fit in tabernis, uini plurimum hausit potentis, aut etiam crassi. Collegit multũ etiam adustionis, melancholici humoris, qui desedit in crure: solet enim illa loca petere propter grauitatem, unde uarices, & cacoythi ulcera fiunt. Ex colore igitur, asperitate ad tactum, & calore etiam,

sibi apparet humor adustus, qui longe aliter est tractandus, quàm superiores illi affectus, qui calida & exiccantia requirunt. Nam cruribus in hac dispositione conueniunt res abluentes & refrigerantes. Optimum igitur fuerit lauare pedes sero lactis, in quo sint res abstergentes, ut fumus terræ: si uero sumptibus parcant, aqua hordei cum fumo terræ, folijs boraginis, & aliquanto furfuris.

℞. Hordei		P 4.
Fumi terræ		
Boraginis		
Endiuiæ	ana	M 2.
Furfuris		P 4.
Ebulorum		M 5.

Bulliant in situlis duabus aquæ, ad consumptionem medietatis.

De eodem Hydropico.

Consilium CXCI.


CVrsor peius nunc habet quàm antea unquam, quia nihil eorum quæ præscripsimus, fecit. Vrina est alba, liuida, non pallida: nam hæc esset satis bona, si pallida aut citrina: sed plumbea aut cineritia, significat frigiditatem, & extinctionem caloris naturalis. Luciditas & splendor urinæ, aliorumque quæ sunt in corpore, fiunt à calore & spiritu. Ergo priuatio luciditatis indicat spirituum priuationem. Hydrops est accidens, non ægritudo. Intemperies autem hepatis, & mesaraicarum obstructio est ægritudo. Prouidimus ergo cum calefacientibus, aperientibus & abstergentibus, sed nihil est adhibitum. Morietur bonus senex, nisi adhibeatur summa diligentia. Potest commode adhiberi in hoc casu emplastrum diaphœnicon, meliloti, Agrippæ. Sed quia aggrauant, & etiam exiccant, sunt ægris molesta. Linimentum igitur ordinauimus, quod idem faciat. Semper est opera danda, ut non tantum salutaria ordinemus remedia, quod ad morbũ attinet, sed etiam grata ægrotis, & quæ minime ipsis sint molesta. Semper cum uultis aperire, addantur amara, quia ista cum fundentur in materia crassa & terrestri, moram faciunt, & obstructiones aperiunt: acria incidunt potius, & penetrant. Galenus fuit non dico simplex, ne putetis me Galenum reprehendere, sed bonus uir: nimio quodam studio uoluit se conformare Dioscoridi. Nam cum ille in fumo terræ dixerit uim esse mouendi lachrymas, hic etiam præter methodi rationem dicit eum habere acrimoniam.

An diuretica conueniant in præseruatione affectus renum & uesicæ, pro Magnif. & Clariss. Marco Antonio Contareno Prætore Patauino, & equite aurato dignissimo.

Consilium CXCII.


QVæritur an in præseruatione sanitatis Magnifici & Clarissimi domini Marci Antonij Contareni conueniant diuretica. Et ut sub uniuersali, particularis rei ueritas magis elucescat, non erit absurdum uniuersalem quęstionem proponere: An in tempore sanitatis, ad præseruationem conueniant diuretica, ijs qui renum uesicæque affectibus sunt parati. Nam quòd conueniant, uidentur nobis persuadere aliquot rationes & autoritates. Primo enim, quæ uias aperiunt urinarum, & abluunt materias impactas, & crassas incidunt, ea maxime conferre uidentur ad talem præseruationem: sed diuretica

cuiuscunque

cuiuſcunq; generis, hæc omnia maxime efficere poſſunt:ergo. Confirmatur, quia multitudo urinæ proculdubio utiliſsima eſt abſtergendo, abluendo, & incidendo, ut tam renes quàm ueſica puriſsima remaneant : ad urinæ autem multitudinem generandam nihil efficacius diureticis:ergo. Præterea Paulus in tertio lib. cap. 45. præſeruandis à calculo, diuretica exhibenda iubet cum oxymelite:idemq; omnino aſſerit Auic. lib. tertio, Fen. 18. tractatu ſecundo, cap. 18. Præterea autor ille qui de renum affectibus ſcripſit, in præſeruando renes à paſsionibus, utitur uino albo tenui, & cibis attenuantibus, quæ omnia ſunt diuretica. Ergo diuretica uidentur conuenire in præſeruatione ſanitatis. In oppoſitum, quòd minime conueniant, arguitur ſic: In conſeruanda ſanitate renum & ueſicæ, ſummopere cauendum eſt ne materia trahatur ad loca infirma, ſed potius auertatur: à diureticis autem trahuntur materiæ, ergo diuretica nõ conueniunt. Neq; obſtat quòd aliqui dicant, trahi quidem materias, ſed eaſdem quoq; educi. Nam præterquàm quòd non conueniat euacuare, & materias attrahere per loca infirma, eſt & aliud incongruum, quòd in longo tranſitu & mora, multæ materiæ fæculentæ aliquid, ſemper reſidet, impingiturq; parietibus tum renum, tum ueſicæ, quæ ſucceſsiue ad maximam molem perueniunt, ut in matulis uidere licet. Prǣterea in quolibet membro euacuando, intentio perpetua medici eſt, ut illud corroboret, augeatq; uim, quam Galenus tonum appellat: quæ uis ſeu tonus ſecundum magis & minus omnibus membris eſt neceſſaria, ut reſiſtat extrinſecis, & proprias uires conſeruet. Id autem fit rebus mediocriter aſtringentibus. Ergo à diureticis cauere debemus, quæ omnia, quatenus diuretica ſunt, uim habent aperiendi & attenuandi, non adſtringendi. Præterea manifeſtum eſt, renes & ueſicam, ubi ſemel aut bis afficiuntur, ut plurimum imbecilliores reddi, & præparari ad nocumenta facile ſuſcipienda. Quod inde apparet, quòd qui ſemel aut bis calculum, uel retentionem aut difficultatem urinæ perpeſsi ſunt, uix poſſunt omni conatu prǣcauere, quin toto uitæ curriculo non ſubijciantur iiſdem. Certum autem eſt, quòd ad loca imbecilliora in humano corpore ſemper propelluntur, decumbuntq; excrementa totius, ut Gale. 3. de naturalibus facultatibus dicit. Igitur non ſunt aperiendi renes aut ueſica, alioqui debiles in tempore ſuæ ſanitatis: aut præparandi ad excrementa ſuſcipienda: ſed potius corroborandi, & adſtringendi, ne facile recipiant niſi ſeroſitatem tantum, quam naturaliter attrahunt. Præterea autor de renum affectibus, in præſeruatione ſanitatis, auertendos eſſe humores corporis aſſerit, per aluum præcipue, ut ſcillicet (ut ipſe ait) urinæ clariores purioresq; reddantur. Præterea Nicolus uir doctiſsimus, ſermone 5. tractatu 9. deteſtatur in tali præſeruatione diureticorum uſum : cum aſſerit ea renes debilitare, & ad ſuperfluitates totius corporis ſuſcipiendas diſponere, & renes tanquam lacunam efficere. Vnde concipe (inquit) errorem communiter practicantium, & aſsiduo utentium eis. Arculanus etiam in 9. ad Almanſorem, cap. de ardore urinæ, cum cognouiſſet diureticorum uſum ſummopere nocere, experientia & ratione ductus : neſciretq; quomodo Raſis & Auicennæ autoritatem ſaluaret aliter, non male diſtinxit diuretica, aſſerens leuioribus quidem nos interdum uti poſſe, à fortioribus tamen cauendum. Ex iis igitur apparentibus rationibus in utranq; partem, oritur ambiguitas, quid magis credendum ſit. Sed profecto uiros doctos, & in medica arte eruditos, qui ſcire potius quàm altercari ſtudent, ne ſint tales, quales Petrarcha deſcripſit : Non di ſaper, madi contender uaghi, id eſt, qui ſapere haud cupiunt, ſed lites nectere malunt, nulla impedit dubitatio: facile enim diſcernunt, quo tempore, & quibus competant, & quando prohiberi debeant. Ad ſophiſticas igitur moleſtias euitandas, diſtinguemus quæ ad rem pertinent, ut clara ſingularum rerum habeatur cognitio, quæ ad rectum uſum accommodetur. Primo ergo ſciendum, diuretica communiori ſignificatu ſumi poſſe pro quibuſcunq;, quæ quocunq; modo urinæ copiam efficere poſſunt : & ſic omnia aquea, aut liquida, quæ tenuis ſubſtantiæ ſunt, diuretica appellant, inter quæ uinum præcipue album, tenue, & pauciferum eſt : habent enim à tenui ſubſtantia, quòd facile penetrent ad uaſa urinaria: habent ab aquoſitate multa, & pauco ſucco ad alimentum idoneo,

quò copiam urinæ faciant: nam & facile ijsdem de causis separantur à natura, & ad renes attrahuntur. Sub hoc etiam communi significatu includuntur, quæcunque cum tenuitate substantiæ abstergunt, & penetrant: hæc enim ijs qualitatibus uias aperiunt, crassioresque humores modice attenuant, & uiscidos abstergunt, quæ omnia urinæ copiam poterant intercipere. Et sic semina melonũ, gramen, adianton, hordeum, diuretica appellantur. Alio modo proprie sumuntur diuretica pro ijs, quæ uim habent separandi serositatem admistam sanguini, colliquando, incidendo, distinguendo, quæ omnia munera sunt caloris. Et hæc sunt necessario tenuis admodum substantiæ, calida & sicca in tertio, sicut seseli, daucus, anisum, fœniculum, petroselini semen: & de ijs expresse intellexit Galen. non de alijs diureticis agens, 5. de simplicibus medicamentis, cap. 12. Sciendum secundo, renes & uesicam disponi ad facile suscipiendos affectus: uel uitio essentialiter in ipsis existente, ut mala complexione frigida, exempli gratia, aut calida, aut aliqua ex alijs octo, cum materia, uel sine materia: uel mala compositione, ut nimia uiarum latitudine, aut angustia, aut obstructione impactorum humorum, aut abscessu, aut scirrho, aut huiusmodi: uel ubi aliunde uitium emanarit, ut si in toto sanguine plurimus fuerit succus deprauatus bilis, uel pituitæ, uel alterius cuiuspiam humoris, uel à capite distillatio emanauerit, uel aliquid tale. Tertio, aliud est conseruatio sanitatis, aliud præseruatio, conseruatio enim est, ubi remotis omnibus impedimentis corporis, tam complexionis, quàm compositionis, & continuitatis, totum studium nostrum est conseruare quod acquisiuimus, quod quidem fit cum ijs quæ custodiunt proprium calorem membri, propriam temperaturam, compositionem, continuitatem, & tonum. Præseruatio uero à timore uel cautela non separatur: uidet enim semper aliquid imminens, proximumque periculum, quæ adhuc duplex est, uel enim illud periculum iam actu in corpore est, uel iam proximum est ut adsit. Primo modo, uel ibi est aliqua ex malis temperaturis, uel compositionibus, quæ actu quidem non faciunt ægritudinem, sed facturæ sunt. Secundo modo, quando non est quidẽ adhuc ita, sed iam præsens corpus est, ut in aliquid eorum collabatur. His igitur ita prænotatis dicimus, in conseruatione sanitatis illius qui in morbos renũ, uel uesicæ incidere consuetus est, nullo modo conuenire diuretica, siue proprie dicta, siue improprie, nisi forte quatenus alterant, & alterando corroborant: ut, exempli gratia, si quis esset frigidiorum renum, uel uesicæ, conuenirent illi diuretica proprie dicta, nõ quatenus urinam prouocant, sed quatenus calefaciunt: si uero haberet renes calidos, conuenirent illi diuretica frigida, ut semina melonũ, cucurbitæ, quoniam alterarent sua frigiditate contrariam temperaturam, nec male talia alterantia eligemus diuretica, quoniam promptius & facilius ad eas partes deferuntur. Vnde & Gale. decimo κτ̀ τόπους cap. primo, admisceri iubet diuretica lenitiuis & emplasticis, non quia ut diuretica conueniant, sed ut conducant reliqua &c. Si uero ratione temperaturæ aggregarent humores crassos & uiscidos, aut uias angustas haberent, conuenirent inter reliqua attenuantia diuretica communiter dicta liquida, & tenuia substantia, modice calida, quale est uinum album: & non etiam hoc quatenus diureticum, sed quatenus alimentum tenue præbet, & facilè per uias angustas penetrat. In præseruatione uero sanitatis uel est præseruatio primo modo dicta, uidelicet quando aliquid in corpore est præter naturam, non quidem faciens ægritudinem, sed iam facturum: & tunc uel illud est in renibus & uesica essentialiter, ut in secundo notato patuit, uel in alia parte corporis. Si in renibus & uesica, uel erit mala cõplexio cum materia, uel sine materia. Si sine materia, erit alteranda per oppositas qualitates, ut frigida cum calidis, calida cum frigidis, & sic de singulis: & tunc per accidens poterunt conuenire diuretica, ut in præcedenti capite dictum est. Si uero fuerit cum materia, & illa materia erit calida, & ita conuenient diuretica frigida cõmuniter dicta, ut semina frigida nota. Si uero fuerit materia frigida, præsertim crassa aut uiscosa, tunc maxime conueniunt diuretica proprie dicta, non tamen semper, & quocunque modo, sed ubi prius totum corpus purgatum fuerit, si in corpore fuerit suspicio multitudinis eiusdem humoris. Diuretica enim in hoc casu non tantum præparant humores,

sed

ſed etiam euacuant, ut teſtatur Gal. in primo ſexti Epid. Si uero fuerit uitium in compoſitione, uel uiæ erunt nimis latæ, tunc ſic nullo modo competent diuretica, ſed potius adſtringentia: ſi uero uiæ fuerint aſtrictæ, in hoc etiam caſu nullo modo cõpetunt diuretica abſolute, ſed per accidens, ut quę generant tenues humores, uel craſſos incidunt, tale enim corpus humoribus indiget tenuibus, & bene concoctis, aliter renes facile obſtruuntur. Si uero fuerint obſtructiones uiarũ, certum eſt eas indigere aperientibus, & incidentibus: & quoniã talia ſunt pleraqꝫ diuretica, ideo hoc nomine diuretica conueniunt. At ſi renes & ueſica nullo uitio laborent, ſed propter humorũ multitudinem, & nimiam potentiam membrorũ expellentium, materias ad eas partes præcipitantiũ, nullo modo in eis conueniunt diuretica, neqꝫ per ſe, neqꝫ per accidens: imò potius utendum erit auertentibus, & purgantibus, uel per uentrem, uel per uomitum, uel per ſudorẽ, aut uias alias magis paratas. Si uero præſeruatio ſumatur ſecundo modo, quando ſcilicet nullum uitiũ in corpore fuerit actu, corpus tamen ita ſe habeat, uel paratum ſit, ut ipſa ueſica, & renes ex qualibet leui occaſione incidere poſsint in huiuſmodi affectus, tunc neqꝫ in hoc caſu ullo pacto diuretica debẽt admitti, quatenus diuretica ſunt, niſi ratione alicuius qualitatis, quæ membrum corroborare poſsit, ut in præcedenti capite diximus. His igitur ita uniuerſaliter diſtinctis pro caſu Magnifici & clariſsimi Prætoris, ſuppono illum eſſe ſubiectum retentioni urinæ, quæ fit propter craſſos & uiſcoſos humores collum ueſicæ obſtruentes, & impedientes tranſitum urinæ, ut nos ita nunc experimento probauimus. Supponimus ſecundo iſtum Clariſsimum & Magnificum uirũ habere ſui morbi puriſsima & longiſsima interualla: puriſsima, quoniam in tempore ſuæ ſanitatis libere admodum & copioſe mingit, ut ego notaui dum mingentem obſeruarem: potius ut dubitandum, ſit ne uias nimis latas habeat, ratione quarum facile incidat aggregata in corpore materia uiſcoſa, in huiuſmodi affectu, dum ſcilicet ea materia facile ad uias ueſicę prolabitur, neqꝫ habet aliquid aliud accidens interim affligens ſiue ardoris, ſiue difficultatis urinæ. Suppono tertio, ſuam Magnificentiam non ita exquiſite uiuere: ſed licet non ingurgitet ſe ſicut heluo, uiuit tamen nullũ genus cibi aſpernans, & nullum habens uinorum delectũ. Quibus ita ſuppoſitis, dico ex ſuperius probatis, quòd ſi iſte Clariſs. uir actu iam ægrotauerit propter pręſentiam materiei, uel ſi non ægrotabit, percipiatur autem ex ſignis manifeſtis habere illum in uijs urinæ aut ueſicæ humores craſſos & uiſcoſos, qui proxime iam facturi ſunt accidens, expediet illi in hoc caſu, euacuato prius toto corpore, & præſertim uentriculo & inteſtinis, ut per diuretica pręparet, & euacuet illas materias in renibus & ueſica contentas. Vtrunque enim ex diureticis fieri poteſt, ut diximus ex primo 6. Epid. & conuenientiſsime euacuabimus per urinam, quæ in ueſica & renibus ſunt, ut tertio Artis paruæ, cap. de cauſis præſeruantibus. Si uero nihil quidẽ humoris in illis partibus habuerit, ſed in toto corpore ſint, & continuo aggregentur, maxime cauebimus à quocunqꝫ diureticorum genere. Si uero corpus omnino mundũ fuerit huius Clariſsimi uiri, neqꝫ alia re indigeremus niſi pura conſeruatione, dico nullũ prorſus conuenire illi diureticũ, quatenus diureticum: dico quatenus diureticum, nam ego ſæpe admonui ſuam Magnificentiam, ut quammaxime euitaret quæcunqꝫ craſſos humores generant, ac propterea inter cætera laudaui uinum tenue, pauciferum, non quia uinum eſſet urinam prouocaturũ: ſed quia facile concoqueretur, diſtribueretur, tenueqꝫ alimentũ generaret, imò & craſſos humores attenuaret, quod in hoc Clariſsimo uiro maxime quærimus. In uſu uero ſanitatis ſuſpectum habeo ſummopere uinũ album: nam plus æquo penetrat ad urinæ meatus, & ſecum excrementa conducit. Tutius ergo eſt uinum tenue quidem, ſed ſubrubrum, habet enim quod attenuet, & humores minime craſſos generet: ſed non quòd ita urinas prouocet, & aperiat. Tota ergo uis in præſeruando Clariſsimum uirum eſt, ut humores craſsi minime generentur, & ſi generati fuerint, per omnes potius uias educamus quàm per urinas, per uentrem ſcilicet, & per uomitum, & per ſudorem: facile enim per ſudorem eſt euacuare, ſi congrue exerceatur, ut bene notauit, & optime declarauit autor de renum affectibus, in capite de præſeruatione. Si uero artificio

concoquendæ

concoquendæ sint materiæ crassæ, utatur oxymelite, & omnibus incidentibus, & abstergentibus, quę minime excedant in urinę prouocatione. Quanto enim minus erunt diuretica, proculdubio tanto magis conferent, nisi forte, ut diximus, iam materiæ ad illas uias decubuerint: tunc enim postea diureticis educentur. Atq; ijs declaratis iam apparet, quid ad argumenta in oppositum respondendum. Ad primum, in quo assumitur, diuretica aperire uias urinæ, & incidere, & abluere, concedo, & propterea etiam conuenire, ubi scilicet materiæ fuerint in illis partibus cuiuscunque generis, ut arenulę, calculi, pituita, sanguinis grumus, aut tale aliquid. Ad autoritatem Pauli & Auicennæ, & aliorum quorumcunq;, fatemur bene exhiberi, & in præseruatione conuenire, ubi scilicet aliquid residui materiæ fuerit in renibus & uesica, sicut ibi facit Paulus & Auicenna: educto enim calculo iubent diuretica per aliquot dies pro præseruatione exhiberi, ut arenulæ, & pituita, quæ ut plurimum relinquuntur, excerni possint: & propterea Paulus quidem iubet dari oxymel cum leui diuretico, quale est gramen, aut adianton. leue dicit, quoniam timet cum fortibus, ne nouæ materiæ præcipitentur: dat tamen leue, ut oxymel facilius deducatur ad abstergendum & incidendum, ita ut uideatur uti diureticis potius per accidens, quàm per se. Auicenna uero præcipit per uices utendum diureticis, ita ut paucis aliquot diebus utamur diureticis leuibus, ut scilicet præparemus leuiter humores ibi existentes ad exitum, nec nouos attrahamus: postea semel tantum uno impetu cum diuretico forti iam præparatos excutiamus. Vbi expresse declarat Auicenna, quantum timeat longum usum diureticorum, nisi quando materiæ actu in renibus sunt. Ad autorem de renum affectibus, dicimus uinum album pauciferum exhiberi, ne humores crassi, & ne bilis etiam generetur, quæ sunt materia calculi. A uino autem crasso & nigro, utcunq; fieri potest, abstinendum.

De præseruatione à calculo & podagra, pro Illustrissimo ac Reuerendissimo Cardinali Petro Bembo.

Consilium CXCIII.



QVoniam arenæ quæ in urinis subsistunt, calculum fieri uel in renibus, uel in uesica indicant, ut quarto Aphor. Galenus testatur, dolor autem affectum distinguit, ut secundo de locis affectis ostenditur, certum est perseuerante dolore in renibus, ac simul arenulis in urina subsistentibus, renes ipsos à calculi suspicione minime liberandos. Ergo Reuerendissimus dominus meus, cui omnia debeo, cum in hoc ipso discrimine sit, summa ope adiuuandus est, ne incidat in deterius: quod spero facillimum fore, tum quia sua Dominatio prudentissima, & tuendæ sanitatis studiosissima semper fuit, ac præceptis exquisitissime parens, quæ saluti profutura cognouerit, tum quia me plurimum amat, mihiq; consulenti maxime confidit: quod quantum momenti afferat, ut medici remedia proficiant, indicat Auicenna sexto naturalium, qui fiduciam ægri, quam de medico concipit, & arti & consilio, & omnibus medicinæ instrumentis præferendā opinatur. Circa præseruationem igitur totum consilium uertemus, non enim iam factum, sed futurum incommodum curamus, atq; ita rem moderabimur, ut rationem quoq; podagræ habeamus: nam audimus suam D. in eam proxime incidisse. Alioqui duo isti affectus, renum inquam calculus, & podagra, talē inter se consensum perpetuo seruant, ut peritus medicus, dum alterum curat, non minori studio debeat alterū curare, ita eueniet ut cum duobus simul sit dimicandum. Proponemus ergo duo instrumenta præsenti negotio maxime necessaria, alterum in ratione uictus, alterum in medicamentorū quorundam auxilio consistens. Quantū ad rationem uictus attinet, primo D. S. quammaxime fieri poterit, omnem aëris excessum euitabit, frigus inquam, solis ardorem, uentos pręcipue meridionales, et ex opposito septentrionales, pluuias, nebulas, et reliqua huiusmodi, quę

cœli

cœli temperiem ad immodicos flatus trahunt. Propterea & cubicula, porticus, stationesque eligat temperatas, atque ab huiusmodi prorsus incommodis muniet caput, & capitis operimenta ita moderabitur, ut neque aggrauari caput, neque refrigerari sentiat. Catarrhos enim & destillationes summopere cauere debet, tanquam quæ ad calculos generandos non paruam afferant occasionē. Reliquas etiam corporis partes indumentis, siue noctu, siue interdiu, talibus muniet, quæ nec nimis calefaciant, nec parū à frigoris iniuria tueantur: renesque præcipue tueri debebit, ut nullo qualitatis excessu laborent. Omnino enim huius affectus propriū est, ut pariter tam ab immoderato frigore, quàm calore excitetur: ergo utrunque uitare oportet. Exercitijs utetur temperatis, uidelicet usque ad anhelitus mutationem, cauebitque præcipue à pomeridianis. Horum commodissimum tempus erit matutinis horis, ubi prius corpus recte fuerit procuratū, alui, urinę, screatusque eductionibus, capitis congruis pectinationibus, faciei, manusque lotionibus. Ab exercitio quiescat: nec citius ad prandium accedat, quàm anima spiritusque exquisite sedato, & calore ad pristinum gradum remisso. Animi uero molestias, sed præcipue iracundiam & mœstitiam tanquā pestes euitet: inde enim & concoctiones deteriores fiunt, & feruor sanguinis præter naturam augetur: nam in mœstitia quoque interius augetur, nisi cum immodica fuerit & diutissime perseuerans. Ab his autem causis calculi potissime generantur, si corpora fuerint præparata, ut perito medico facile patet. Studebit etiam diligenter, ne post cœnam prius cubitū accedat, quàm duæ horæ excesserint: nec supinus omnino cubabit. Somni tempus septem horas non excedere optauerit, nisi forte longa consuetudo secus faciendum persuadeat. Mane circa Solis ortum surgere enitetur: si tamen ea hora dormire consueuerit, saltē moderabitur eniteturque ut quā breuissimus somnus sit: tuncque magis laudarem, ut sedens potius dormiret, quàm decumbens. Postea D.S. exquisitissime procurabit, & huic etiam pręsidio tanquam saluberrimo maxime fidet, ut singulis diebus semel tantū aluus commode ducatur. Et si forte uomere consueuisset, aut certe facile ad uomendum accederet, laudarem summopere ut singulis mensibus euomeret, inde enim & euacuaretur corpus, & humor auerteretur. Præterea ad cibum non accedat D.S. cruditate existente in uentriculo, sed expectabit sensum appetitus manifestum: & in ipso comedendi initio semper aliquod iusculum, uel liquidum assumet edulium, deinde ad solidiora uertetur, ita tamen ut nec uaria, nec multa offerantur. A uarietate cauebit, uerbi gratia, carnes cum piscibus admiscere, aut cum utroque fructus, aut lacticinia: nec minus oua piscibus male adhærent. In stomacho diuersarum naturarum cibi admiscendi non sunt, & præcipue si qui facile putrescunt solidioribus succedant, ut lac aut fructus horarij carnibus. Vitabit etiam cibaria ex diuersis generibus confecta, sicut est omne placentarum genus, quod uulgo tortas & roffiolos appellant, à frixis præcipue abstinebit, sunt enim inquinata potius, quàm cocta. Hæc autem omnia licet ad reliquum usum sanitatis maxime euitare conueniat, præcipue tamen ad præseruationem à calculo, in quo cruditates omnes prorsus sunt fugiendæ. Cibo assumpto, sensim quidem deambulet, ut facilius ad uentriculi fundum descendat, à ualido tamem exercitio & equitatu cauebit. E ferculis comedet ptisanam hordeaceam, far, oryzam cum lacte amygdalarum, & zucchharo, ac modico cinnamomo. Iusculum paretur cum petroselino, & omphacino liquore, quem uulgo agrestam uocant: raro boraginem, betam & fœniculum comedat: nonnunquam tamen cucurbitam, ac caules hyemis tempore non omnino uituperamus. Pro acetarijs utetur cappare, cichorio, lactuca, boragine, endiuia, asparago etiam & dauci specie quam carotam appellant, præcipue corpore puro existente. Quòd si talem sibi uiuendi rationem præscribet, multum illi auxilij allatura est. E fructibus horarijs ante cibum interdum assumet, sed parce, pruna bene matura, præcocia, armeniaca, persica, magis tamen melopepones & optimas ficus eligimus, omnia tamen parce sumenda, sunt enim potius humectando & refrigerando corpori, & aluo leniendæ, quàm nutritione expetenda. Ex autumnalibus uero post cibum comedet pyrum decoctum uel cotoneum cum zuccharo, tamen neque admiscebit anisum, uel fœniculum, ut nonnulli

perperam

perperam faciunt. Carnes comedat, ex agrestibus lepores, si iuniores fuerint, sin secus, omittendi: idemq; de ceruis asserimus. Nec omnino malum pronunciamus, si quandoque apri modicum ingesserit, est enim optimi alimenti, &, si modo parce sumatur, non ita difficulter concoquitur. Aues item comedet, quales perdices, francolini, phasiani, turtures, turdi, & reliqua id genus montana omnia: nam notissimum est ab omnibus palustribus abstinendum. Ex domesticis uero animalibus, hœdi annales, castrati, uituli lactentes, pelli gallinacei & columborum: à reliquis abstinebit, præsertim à carne bubula. In uino autem eligendo, non modicum studium adhiberi oportet: habet enim uinum præ cæteris alimentis quod corpus humanum maxime afficiat & mutet, tum quòd citissime & plurimum nutriat, tum quòd copiose ingeratur, tum quòd sit eius usus assiduus, quæ pane excepto, nulli præterea alimento contingunt. Vinum igitur eligetur quod quammaxime fieri potest, nullum qualitatũ excessum habeat: neq; enim nouum esse debet, neque peruetustum, sed medium: nec album, nec atrum, sed subrubrum: nec potens, neque adeo pauciferum ut uentriculo noceat, sed moderatum. Duo tamen suprema in uino desideramus, unum ut quamtenuissimum limpidissimumq; sit, atq; permaturum, nullius aciditatis uel dulcedinis particeps, sed eum maxime saporem præ se ferat, quem uinosum uocant: talia ego sæpe bibi Romæ Salernitana. Hæc sunt quæ circa omnem uictus rationem optauerim Dominum meum semper obseruandissimum obseruare, qua obseruatione spero assecuturum, ut non tantum à calculo, & molesta podagra præseruetur, sed à reliquis quoq; innumeris morbis diutissime immunis persistat. Quantum uero attinet ad medicamenta, ea quidem pauca admodum & leuissima proponemus. Si enim talem uiuendi rationem sibi constituerit, qualem præscripsimus, non erunt medicamentorum auxilia multum necessaria. Quia tamen non semper lineam ita exquisite attingere possumus (homines enim sumus) propterea laudo, præcipue si fuerit assuetus, ut bis in anno, principio inquam ueris & medio autumno, scilcet mense Octobri, suauiter purgetur, ut nobilia & delicata corpora solent. Deinde ut toto anno Rhabarbari usum familiarem sibi proponat, ita ut saltem ter in mense assumat ex eo, quantum sunt duo scrupuli uel integra drachma, siue mandendo & deglutiendo absq; alterius rei commixtione, siue permiscendo uel cum zuccharo rosato, uel cum passulis, prout Dominationi suæ commodius esse uidebitur. Studebit autem ut habeat myrobalanos chebulos optime conditos, qui ex Alexandria deferuntur, quorum unum mane tribus horis ante prandium assumet: est enim optimum & singulare remedium non tantum stomacho, & membris omnibus naturalibus corroborandis, inter quos renes connumerantur, sed cerebro quoq;, ut etiam sensus omnes tam interiores quàm exteriores exacuat, ac præterea gustui satis iucundum sit, & humanæ naturæ familiarissimum.

De præseruatione à calculo & podagra, pro Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali, Petro Bembo.

Consilium CXCIIII.

Ex Italico latinum factum, per Hieronymum Donzellinum.


QVamprimum R.D.V. literas, mihi profecto quamgratissimas, accepi ac legi, magnam mihi oblatam esse occasionem sensi, qua eius summa tum humanitate, tum benignitate reuera frui possem: non eam tamen quam ego tum primum cognoscerem ac admirarer, illam enim iamdiu antea & cognoueram, & multis etiam modis eram expertus, atq; ideo in animo mihi solide inhærebat. Nec uero cuiquam mirũ uideri debet, si in uiro nobilissimis

natalibus

natalibus prædito, & quem natura atq; ars certatim omni uirtute ac probatissimis moribus locupletarunt, omnia humanitatis lumina splendeant, & si quo magis illum fortuna in cœlum uehit, eo ipse se tum magis benignum, tum erga omnes affabilem præbeat: cum eorum longe diuersa sit ratio, qui tam præclaris naturæ atq; animi dotibus destituuntur: illi enim & insolentiores, & omnium contemptores esse solent. Quam itaq; mihi suæ erga me & beneuolentiæ & beneficentiæ significationem candide admodũ declarauit, eam summa animi alacritate amplector, & ingentis thesauri loco mihi conseruabo. Deũ profecto opt. max. precor, eam mihi det occasionẽ, ut ego unà cũ reliquis omnibus qui erga amplifs. R. D. V. nomen præclare admodũ sunt affecti, & benignitate & liberalitate candidissimi eius animi, frui aliquando possim. Vxor mea non sine manuũ osculo, reuerenter illam salutat. Mei uero liberi eam in gratiã adolescunt, ut illi aliquando obsequantur, & seruiant. Quòd uero ad meã qualemcunq; consultationem attinet, ea fuit à me descripta pro ratione earum rerũ, quæ tum mihi fuerunt exploratæ. Cum autem V. R. D. omnia quæ ad affectus suos pertinent, distincte ac explicate iam scripserit, neq; hactenus aut calculũ, aut eius principiũ adesse suspicemur, sed solam renũ imbecillitatem, & forte etiam eorũ meatuũ nimiam amplitudinẽ: cum etiam podagra nunc primũ cœperit infestare, quæ tamen admodũ sera est ac imbecilla: propterea pro exacta notitia & curatione horũ symptomatũ intelligere oportet, senilis ætatis hæc esse incõmoda, quæ necessario illã consequantur. Membra enim omnia non ex morbis, sed ipso naturæ curriculo imbecilla redduntur, hæc quidẽ magis, hæc uero minus, prout in ipsis naturę primordijs magis aut minus ualidam sortita sunt constitutionẽ, aut prout unusquisq; in suis actionibus alterũ altero grauius afflixit, fatigauit, aut nimio labore exhausit. Omnia igitur senũ mẽbra ipso naturæ cursu sunt imbecilla. Quibus autẽ accidit ob dictam iam rationẽ, reliquis corpus habere imbecillius, hi destillationibus, uertigini, lippitudini, surditati, sunt obnoxij: sæpe etiã sensibus destituuntur, aut alijs huiusmodi morbis infestantur. Aliqui ex pectore magis laborant, quibus etiã tusses accidunt incurabiles: alijs uero asthmata aut raucedines. Aliqui autem in uentriculo, renibus, uesica, aut articulis conflictantur, quibus singulis morbi accidunt peculiares, ut nauseæ, uomitus, calculi, uenarũ ad renes pertingentiũ apertiones, dysuriæ, podagræ, arthritides, & alij ijs similes morbi. Paucissimi aut forte nulli reperiuntur, qui in senectute alicui ex his affectibus non sint obnoxij. In eo tantũ est discrimen, quòd alij alijs grauius aut leuius, citius aut tardius affliguntur. Id uero aliunde non prodit, quàm quòd uariæ sunt in hominibus temperaturæ, uariæ partiũ corporis compositiones, summa in uita ac uiuendi ratione uarietas, magnum in astrorũ aspectibus, ciborũ generibus, animi affectibus, studijs ac uiuendi institutis discrimen. Omniũ tamen ex æquo una est conditio, ut quicunq; fit senex, senectutis incõmoda declinare non possit, sed aliquando, aliquo saltem modo, dictis calamitatibus afficiatur. Accidũt autem hæc omnia, non ulla ui morbi: sed ut dictum est, ipsius naturæ motu, quare ineuitabilis ea est necessitas: natiuus siquidẽ calor quotidie seipso fit imbecillior, & membra sicciora: cum enim calor cibum pro ratione cõcoquere ac distribuere, & ut antea consueuerat, non possit, humoribus partim crudioribus, partim putrescentibus corpus repleri est necesse: qui certe eo magis redundant, quo membra iam arefacta & imbecillia utcunq; multo egeant alimento, eius tamen exiguam quantitatẽ, tum quia imbecillia sunt & sicca, tum etiã quia ipsum nutrimentũ à natiuo calore non ut decet est pręparatũ, attrahere, ac illo frui non possunt. Vbi igitur humores dicto iam modo creuerint, eò quòd cum pauci essent, ad legitimã alimenti formã à natura minime potuerint permutari, duorum alterũ necesse est sequi, scilicet ut à natura quadantenus maturati expellantur, aut ab uno membro in aliud protrudantur: quorũ certe ea iam est conditio, ut nec tueri seipsa, nec deperditæ substãtiæ iacturam resarcire possint, quin potius illam minui, & quotidie plurimũ labefactari experientia ipsa docet. Atq; hinc D. Hip. permotus, nec semel, nec ijsdem uerbis, suis in monumentis uerissima illa oracula pronunciauit: Senibus spirandi difficultates, destillationes cum tussi, urinæ stillicidia, urinę diffi-

difficultates, articulorum dolores, renum paſsiones, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, uigilia, alui, oculorũ humiditates & narium, uiſus obtuſus, glaucedines, auditus graues. Alibi uero: Seniores iuuenibus plurimum ægrotant minus: qui uero morbi ipſis accidunt longi, magna ex parte comitantur ad mortem. Hęc omnia ideo à me fuſius ſunt explicata, ut R. V. D. inde intelligat, ob renum quam percipit imbecillitatem, non admodum ſibi dolendum eſſe, cum ea & naturalis ſit, & ætati ſuæ conſentanea. Sed neqꝫ ea qua ante 25. annos fruebatur ualetudo, aut ſperanda eſt, aut expetenda. Illud potius curet, ne malum augeatur, aut renum imbecillitas progrediatur, ut aut calculum aut alios grauiores morbos gignat: hoc enim aliquando accidere illis ſolet, qui cum ſint intemperantes, ſuam ualetudinem parum curant. Illud uero D. V. R. minime eſt metuendum, cum non recens, ſed multorum annorum conſuetudine temperanter uiuendi habitum ſibi compararit. Primum igitur dicam, quæ tuendis renibus conueniat, tum uiuendi tum curandi ratio. Deinde ad particularia quædam poſtulata, de quibus illa me interrogauit, diſtincte reſpondebo. Cum recta uiuendi ratio duplex habeatur, uniuerſalis ſcilicet & particularis: in hoc affectu, quemadmodum in alijs quoqꝫ, non huius tantum, ſed illius etiam eſt uſus. Vniuerſalem eam uoco, quæ & ſi ualetudini conſeruandæ in uniuerſum eſt accommodata, uni tamen affectui magis quàm alteri uidetur conuenire. Particularis autem eſt illa, quæ præter communem obſeruationẽ certis limitibus ita eſt circumſcripta, ut unicũ morbi genus reſpicere, illiqꝫ ſoli aduerſari uideatur. In cõmuni illa ratione explicanda, diutius mihi non eſt immorandum: certum enim eſt mihi R. D V. illam ita inſtituere, ut in ea parum deſiderari poſsit. Iam enim omnibus notiſsimũ eſt & uulgatiſsimum, optima cibaria eſſe ingerenda, & à craſsioribus abſtinendum. Particularem igitur uiuendi rationem tractabo, cum uniuerſalem illam à R. D. V. exacte obſeruari non dubitem. In particulari igitur hac renum curatione illud in primis eſt animaduertendum, immoderatũ & calorem & frigus, illis eſſe infeſtiſsimum: cum enim caloris proprium ſit meatus amplificare, eadem opera plures quàm oportebat humores etiam trahit, & eos qui in loco retinendi erant, expellit. Frigiditatis autem contraria penitus eſt ratio: ea enim nec ſanguinis ſerum trahit, quod quidem proprium eſt renum officium, neqꝫ illud ut decet ad ueſicam pellit: quo fit ut contrarij hi affectus ſæpe in ſenibus conſpiciantur: nam prout aut ex frigore, aut ex calore fuerunt affecti, fit ut aut exiguum quid, & non niſi ægre & guttatim mingãt, aut ſanguinolentũ quendam humorem copioſe profundant. Igitur utrunqꝫ extremum à renibus diligentiſsime eſt arcendum. Solent autem renes nimium incaleſcere, cum quis laborat nimis, aut calidiori cœlo ſe exponit, ſiue illud à ſole æſtiuo, ſiue à copioſo igne in calidioribus cubiculis incaluerit: præterea cum quis calidioribus cibis, ut aromatis, ac uinis potentioribus utitur. Idem facit etiam Venus, quæ in ſenibus nullum unquam locum habet. Cum autem laborem nimium, aut nimiam aëris caliditatem dico, ad corporis affecti, ac renum imbecillitatem, comparationem fieri debere ſemper intelligo, quæ à leui quocunqꝫ exceſſu, ob exiguam reſiſtendi uim, haud mediocriter alterantur. Refrigeratio autem immoderata fit aut à loco in quo quis degit, aut ab aëre, aut à frigidioribus cibis, quales ſunt fructus, cucumeres, cucurbitæ, lactucæ, endiuiæ, omphacium, & reliqua his ſimilia: præ cæteris autem frigida aqua, & uina refrigerata. Nimia igitur caliditas & frigiditas renibus præcipue aduerſantur. Verum non hæc ſola infeſta ſunt, ſed reliquarum rerum omnium exceſſus: quanquam non æque ac rerum illarum quæ nimium aperiunt, uſus, à medicis eò quòd urinã permoueant, diuretica ſunt appellata: huiuſmodi ſunt, aſparagi, paſtinacæ, apium, petroſelinum, fœniculum, ficus, pepones, melopepones, uinum album ſubtile, et reliqua his ſimilia. Hæc uero multo magis noxia ſunt à cibo: nam præterquàm quòd plus iuſto urinarios meatus aperiunt, crudioris etiam cibi partem aliquam, & minime concocta excrementa eò deducunt, quæ multorũ malorum autores eſſe poſſunt. Quæ igitur plus æquo aperiunt, in renũ ualetudine conſeruanda ſemper noxia ſunt: eadem autem à cibo ſumpta, ualde ſunt pernicioſa. Hoc autem à me in quadã tractatione, in

gratiam

gratia clariſs. uiri Marci Antonij Cōtareni philoſophi, aduerſus aliquot medicos qui contrarium ſentiebant, fuſius ac diligentius eſt explicatū. Cum uero aperientiū uſum reprehendimus, non ita eſt accipiendum, quaſi uero ea quæ nimium adſtringunt, renibus ſint utilia: ea enim aliquando, potiſsimū uero cum tum ipſi, tum meatus ad ipſos pertinentes excrementis ſunt referti, multo magis ſunt noxia. Adſtringunt autem uina auſtera, pyra, cydonia, palmulæ, & huiuſmodi reliqua. Ex cibis etiam euitandi ſunt illi, qui craſſum ac uiſcidum nutrimentū præbent, & quæ pinguia ſunt & adipoſa. Craſſum alimentum gignunt legumina omnia, piſces maiores, ut thunni, ſturiones, ombri, anguillæ quoq́, tenchæ, oſtrea, limaces, fungi, terræ tubera: quadrupedum maiorū carnes, ut bouis, cerui, apri: aues quæ in paludibus degunt: uina dulcia aut nigra: quòd ſi utraq́ prædita ſint qualitate, tum plane ſunt pernicioſa. Viſcidi alimenti cibaria ſunt, caro ſuilla, paſtilia, caſeus recens, & omnia ex lacte quocunq́ modo parata, placentæ quæ uulgo tortæ uocantur, pulmenta quæ paſta ſunt obducta, fricta omnia: ea etiam quæ in melle aut ſaccharo uulgo multifariam condiuntur, aut aliqua ſimili ratione miſcentur, quemadmodum etiam cruſtula, & omne itriorum genus. Hæc omnia renibus ideo aduerſantur, quòd craſſos ac uiſcidos humores gignunt, quos deinde ampliores facti renes, facile ad ſe trahunt, & aut urinarios meatus obſtruunt, aut calculum ipſum creant. Quòd ſi compreſsi ac refrigerati ſint renes, ſanguinis ſerum craſsius ac uiſcidius factum minime ad ſe trahunt: unde fit ut multiplici periculo corpus repleatur. Siccioris alimēti cibaria ſunt lepores torrefacti, cerui, capreæ, & diuturnior aceti uſus. Vt autem ſummatim dicam, nullius rei exceſſus renibus eſt ſalutaris: atq́ hoc illis præ cæteris membris eſt peculiare, ut apud Græcos tritum ſit in ſermone prouerbium, νεφριτικοῖς εὔκρατα. Rationem eius rei non aliam eſſe puto, quàm quòd renes à natura ideo facti ſunt, ut ſanguinis ſerum ad ſe trahant, & ut ab eo excremento uniuerſum corpus expurgent. Vt autem cōmodius poſſent officium hoc præſtare, & eorum ſubſtantiam denſiorē eſſe oportuit, & meatus habere anguſtiores, ut ſolum ſerum & aquea ſanguinis pars attracta, tranſmitteretur. Hinc etiam uidemus, cum iuſto latiores ſunt facti, ipſum etiam ſanguinem trahere, ut in ſanguinolentis urinis apparet. Cum igitur talem & ſubſtantiam & ſtructuram renes habere oporteat, ſi à quouis exceſſu læduntur, mirum uideri non debet: ſiue enim paulo magis aſtringantur, ſiue latiores fiant, à ſua actione impediuntur: & ſiue craſsior ſiue tenuior paululū fiat ſanguis, eadem oriuntur incommoda. Hoc autem imbecillioribus corporibus frequentius contingit, aut cum renes maiorem quàm reliquæ partes ſortitæ ſunt imbecillitatem. Hæc autem ita ſe habere, quiuis exactius rem conſiderans, facile iudicabit. Vt itaq́ ad particularem R. D. V. curationem ueniam, illud in primis ſtatuo, rerum omnium exceſſus eſſe fugiendos, tam frigoris quàm caloris, idq́ non ſolum in aëre ambiente, uerum etiam in cibo ac potu, & in his quæ urinam mouent aut adſtringunt: ac ut ſummatim dicam, in omnibus quæ à mediocritate ad extremum aliquod diſcedunt. Hæc hactenus de uictus ratione ſeruanda, à nobis ſint dicta. Quod autem ad medicamenta attinet, aſsiduus ſacchari roſa. uſus, in præſeruandi ratione, præ cæteris omnibus mihi ſummopere probatur: uix enim quicquā magis ſalutare à nobis excogitari poteſt, & quod ſine ullo nocumento aut perturbatione omnes corporis partes iuuet, præcipue autem renes, qui, ut diximus, ab omni exceſſu lædi ſolent. Hoc ſalutare auxilium ita eſt temperatum, ut ſi latiores facti ſint renes, ad conuenientem naturæ ſuę ſtatum illos deducat: quòd ſi obſtructi ſint & pleni, abſtergat: ſi incaluerint, refrigeret: nec tamē affectibus frigidis nocet, cum ſit (ut antea dictum eſt) in omnibus qualitatibus ſuis temperatiſsimum. Ventriculum autem ab omnibus excrementis præ cæteris mundum reddit ac roborat, ipſam quoq́ abigit deſtillationē: quæ certe adiumenta quàm ſenibus ſint neceſſaria, quiuis facile poteſt iudicare. Maxime igitur mihi probaretur, ſi quotidie mane per horam unam ante prandium R. D. V. mediam eius unciam ſumeret, ac deinde leniter deambularet. Conſultū etiā mihi uideretur, ſi aliquando, ut bis aut ter in menſe, ℈ i. aut media drachma optimi ac exacte maturi rhabarb. illi adiungeretur: quo ſane tem-

ne tempore per tres ad minus horas ante prandium erit sumendum: hoc enim universum corpus mundum maxime conseruaret, & à multis alijs morbis & à podagra posset præseruare. Quæ autem commoda renibus afferre possit, quiuis uulgaris etiam medicus intelligere facile potest. Nam præterquàm quòd per urinam exacte illos mundificat, postea etiam roborat, & sine ui adstringit. Atque hoc, in ea qua R.D.V. prædita est temperatura, pro præseruatione, satis mihi uideretur. Si quando uero contingeret ut renes adeo aperti essent, ut iam sanguis excerneretur, tum reliquo corpore mundo existente, quale proculdubio esset, si præscriptam uiuendi rationem obseruaret, suaderem ut ad idoneam renum adstrictionem, in aurora inferius descriptum puluerem, in aqua capil. Ven. aut asparagorũ, aut cardui, aut fœniculi, sumeret calidũ:

℞. Boli armeni orientalis ʒ 1.
Gummi arabici
Tragacanthi ana ℈ 2.
Rosarum rubearum
Myrtillorum
Hypocistidos ana ʒ 1.
Coralliorum rubeorum ʒ s.

Misce, & fiat puluis subtilissimus, cuius singulis uicibus sumatur semidrachma, cum ℥ 4. alicuius ex prædictis aquis. Interim etiam dum renes ita erunt aperti, & descripta superius potio bibetur, hoc unguento renes etiam illinentur:

℞. Succi foliorum lentisci
Foliorum myrti
Radicum consolidæ maioris ana ℥ 1.
Vnguenti infrigidantis Gal. simp. ℥ 2.
Misce, & fiat linimentum secundum artem.

Hæc omnia facilia satis ac familiaria, efficacissima tamen, cum nimia dilatatione renes iam laborabunt, administrari debent. Quod uero ad purgationem bis in anno moliendam attinet, si R.D.V. institutam iam uiuendi rationem obseruabit, & si rhabarbarum, ita ut superius dictum est, sumet, minime fore necessariam puto, præsertim cum ea uti non consueuerit, neque ullam unquam huiusmodi purgationem admiserit. An uero quarundam thermarum aquæ conueniant, ut Lucensium de Villa, aut Veronensium de Calderio? Cum sua natura frigidæ sint, & uentriculo infestæ, non ita facile assentior, & illarum usu minime opus fore confido. De fructibus ita sentio. R.D.V. ab illis quoad fieri potest, debere sibi temperare: quò enim exactius hoc hactenus seruauit, eò in posterum nocentiores illi erunt fructus, cum eis minime sit assueta. De uino autem quod quæritur, album ne an nigrum magis conueniat. Ego medio colore præditum magis probarem, rubrum scilicet & clarum, ac probe maturum, nec tamen nimis potens. Huiusmodi ferè sunt Salernitana, & quædam etiam Romanensia. Aceti autem usum penitus non reprehendo: certum enim est mihi R.D.V. condimenti tantum loco illo uti: id uero cum exiguũ admodum sit, obesse nihil potest. Quòd uero ita adhibitum neruis nocere, & articulari morbo aduersari quidam dicunt, ualde est ridiculum: cuius sane rei multæ mihi sunt rationes, quas ne molestus sim nolo nunc recensere. Lac autẽ ac lacticinia omnia probari à me non possunt: cum tamen R.D.V. illis sit assueta, & eorum usu plurimum delectetur, aliquando ante alios cibos recentissimum lac, ioncatam etiam quam uocant, aut pinguiorẽ illam partem, quam ideo quòd in suprema lactis parte in uiscidam quandã crustam concrescit, caput lactis solent appellare, & recentem etiam caseum, sed parce, comedet: à ueteri autem penitus abstinebit. E piscium genere, arbores uocatos, barbos, auratas recentes, & in profundo mari uictitantes, aut in craticulis, aut in iusculo coctas non reprehendo, quin potius illorum esum innoxium fore puto. Autumnales fructus, ut pyra, cydonia cum saccharo cocta, R.D.V. aliquando degustabit, sed parce admodũ, quemadmodũ in rebus omnibus illa semper est modestissima. Cæpæ atque allia sua quidẽ natura ut alimenta, praui

sunt

sunt nutrimenti, ac penitus reijciendi: quòd si aliquando prosunt, id certe non ut alimenta, sed ut medicamenta præstare solent: crassiora enim phlegmata incidunt, aut flatus pellunt. Hæc mihi nunc in animo occurrerunt, de quibus R. D. V. admonerem, atq; illi responderem: quæ certe si non eiusmodi fuerint ut ipsa res postularet, atq; ego etiam exoptarem, non meæ uoluntati, quæ erga R. D. V. propensissima est atq; obseruantissima, sed meæ potius imperitiæ est adscribendum. Meam etiam in scribendo tarditatem ut boni consulat supplex rogo: maxima enim & frequentissima à magnificis ac nobilissimis uiris exhibita mihi negotia (nam & extra ciuitatem proficisci, & cum alijs medicis longas quotidie habere consultationes cogor) ne horulam quidem ocij aut quietis mihi concedunt, ita sane ut succisiuis horis R. D. V. pauca hæc scribere uix potuerim. Cui humiliter me commendo, & supplex sacras eius manus, summa animi ac corporis adhibita submissione, reuerenter exosculor. Patauij.

Ad debilitatem Renum, & eos expurgandos & confortandos.

Consilium CXCV.


Circa uictum utetur cibo simplicissimo, unius tantum generis: multitudo enim ciborum quàm maxime est euitanda. Vinum bibat album, limpidum, & bene maturũ: & si erit potens diluatur aqua cisterica, uel fluuij clarificata. Non bibet inter prandium & cœnam, & præcipue cauebit à potu post cœnam. A carnibus antiquis abstinebit: carne porcina, piscibus, lacticinijs, pastilibus, leguminibus, à rebus frictis in sartagine: abstinebit à coitu, à studio post cœnam & prandium, à frigore, præcipue pedum. Conabitur quotidie habere beneficium alui: utatur ante cibum cochleari uno anisorum, uel simplicium uel conditorum cum zucchero. Bis in septimana per totam hyemem 3. hor. ante cibum accipiet infra scriptum bolum:

℞. Pul. beton.
Saluiæ ana ℈ 1.
Lachrymæ uel olei abietis ʒ 2.

Fiat bolus, & deglutiatur cum hostia uel nebula infusa in uino.

De præseruatione à calculo renum, pro ciue Veronensi.

Consilium CXCVI.


Casus huius nobilissimi uiri indiget præseruatione & curatione: debet enim præseruari ab his quæ facillime possunt euenire. Cum enim sit frigidi uentriculi, hepatis calidissimi, & renum, cum uenis amplis & latis, ut par est in tali temperatura: primum non est mirum, si redundat plurimis arenulis rubeis excretis per urinam: excoquitur enim materia tum pituitosa tum biliosa, & aduritur à superflua renum caliditate, unde excernuntur arenulæ. Sed postea successu temporis facta imbecilliori uirtute excretiua, & multiplicatis uentriculi cruditatibus, uerendum ne arenulæ concrescant in lapidem cum maximis doloribus, ut fieri solet, & subijciatur calculis renum, fortasse etiam uesicæ: imò & ab ijsdem causis senile corpus incidere posset in dolores articulares, & podagras, & alias huiusmodi malas ægritudines. Ergo summa diligentia præseruandus est: præseruatio autem cum indigeat longo tempore, & assidua diligentia, tota est in manu patientis. Igitur erit nostrum consulere, suum autem erit parere & præseruare. Circa igi-

tur uictum custodire se debet ab omni aëris excessu, & ne alteret corpus tam ad calidum, quàm ad frigidum, utrunqꝫ enim nocebit. Ideo uenari hyemis tempore, & in nauicula piscari plurimum nocet, quia aër extrinsecus refrigerat & humectat: labor uero intrinsecus calefacit & exiccat, & ita in utroqꝫ extremo simul existens etiam corpus maxime afficitur. Debet igitur primo omnes excessus aëris euitare, tam caloris quàm frigoris, omnes item excessus laboris & exercitij, præcipue post cibum, sed moderate se exercere: neqꝫ enim ab exercitio abstinere debet, & id horis matutinis, & post cibum quiescere. A coitu quantum possibile est abstinere: sed præcipue nocet uentre repleto. Habeat quotidie alui beneficium, & si non habuerit, utatur mane iure pulli, in quo decoquatur malua, pruna sicca dulcia 10. aut 12. & passularum uncia, & facta diligenti expresione, bibat scutellam huius brodij calidam tribus horis ante cibum. Erit enim hoc remedium, & ad temperandum hepar & uentriculum, & ad leniendum aluum accommodatum, ad renesqꝫ expurgandos. Vinum eligat pauciferum, id est, leue, coloris rubei clari, non multum, saporis medij, non dulcis neqꝫ acidi. Caueat ab ustis, & ab omni uino turbido, & crasso, & potenti, & dulci: caueat etiam à uino refrigerato, & à potu aquæ frigidæ, & non bibat post prandium aut cœnam. Vtatur tantum carnibus iuuenum animalium, sicut uitulorum, hœdorum, castratorum iuuenum, auium omnium campestrium, præter coturnices. Vtatur ouis sorbilibus & recentibus. Abstineat quàm maxime ab omnibus aromatibus, omnibus salsis, à rebus frictis in sartagine, à caseo & lacticinijs, à pastilibus, ab herbis, & maxime crudis, & ideo euitabit acetaria, poterit quandoqꝫ temperate uti asparagis dulcibus decoctis, capparibus & lactuca, & cichorea cum modico cinnamomi: ab alijs omnibus abstineat. Euitabit multitudinem ciborum, sed semper unico cibo sit contentus. Laudo ut pro conseruatione stomachi utatur uel aloe ante cœnam pondere scrupuli unius, uel rhabarbaro, ut consueuit, ante prandium tribus horis pondere semidrachmæ, uel etiam flore cassiæ cum rhabarbaro. Hæc omnia conueniunt & contemperant, euacuantqꝫ membra læsa præter omne nocumentum. Sed inter omnia maxime mihi placet usus ipsius aloes, neqꝫ timebit caliditatem eius, etiam tempore æstatis, & permittet dicere uulgares medicos quicquid uolunt. Laudo præterea, ut quàm frequentissime sumat semunciam ante cibum circa horam unam, optimi sacchari rosati per totum annum, etiam si quotidie sumeret: est enim præstantissimum remedium. Consulo igitur ut iubeat præparare sibi hoc anno uas magnum illius sacchari pro toto anno: facile enim conficitur etiam in domo propria. Hæc pauca sunt, quæ credo nunc suffectura: & si omnia diligenter obseruauerit, proculdubio ab omnibus incommodis præseruabitur. Quantum attinet ad linimenta circa renes, laudo potius unguentum infrigidans Galeni simplex, quam aliquid aliud.

De præseruatione à calculo renum, pro quodam Germano.

Consilium CXCVII.



Verebatur de dolore, qui iuxta regionem lumborum in spina dorsi incipiens, uergeret uersus lumbos ipsos, & regionem renum, & tum præcipue cum frigiditatem aliquam perciperet. Calculos nullos senserat, sed arenulas interdum mingebat. Montanus hæc ordinauit:

℞. Specierum hieræ simp. ℈ 2.

Cum melle rosato fiant pillulæ tres sumendæ per horam unam ante cœnam, semel in septimana. Item

℞. Piperis albi
Longi
Nigri ana ʒ 2.

Ty-



Tymi, gingiberis
Anisorum ana G. 6.
Zuccari optimi q. s.

Cum aqua melissæ fiat confectio in paruis rotulis. Sumat rotulam unam pro uice, bis in septimana, aut rarius aut sæpius, secundum maiorem uel minorem necessitatem. Vtetur autem præcipue hac confectione quando inuadet ipsum suum frigus.

Oleum hieræ archigenis tres guttæ exhibitæ per os ad difficultatem urinæ, dolores renum & calculi.

De arenulis & metu futuri calculi, pro iuuene Siculo.

Consilium CXCVIII.



CVm hepatis ac renum caliditas efficiens causa sit, ut arenæ & calculi generentur: materia autem sint humores, partim biliosi, partim pituitosi, qui ex parua uictus ratione suam originem ducunt: ideo in legitima eius morbi curatione, utraq; causa necessario est submouenda, ita sane ut nimia eorum uiscerum caliditas mitigetur, dictorum autem humorum copia inhibeatur. Ad ea uero præstanda, duo potissimum sunt instrumenta, quorum alterum est optima uictus ratio, quæ etiam magis necessaria mihi uidetur: alterum uero est illud, quod ex medicamentis peti solet auxilium. De priori itaq; in primis, de posteriori autem deinceps dicemus. Communis uiuendi ratio non tantum ex cibo & potu, uerumetiam ab aëre, animi affectibus, somno & uigilia, inanitione & repletione, motu & quiete, solet immutari, quin imò hæc posteriora, non minorem quàm cibus & potus, uim habent corporis immutandi. Propterea in ea præseruatione, quam in nobili hoc uiro moliri tentamus, omnia ex æquo sunt consideranda. Igitur ab omni aëris tam calidi quàm frigidi excessu: à deambulatione ac labore omni qui fit in aëre aut ob solem æstuante, aut à uentis agitato, potissimum uero ab Euroaustro & Austro, quoad per ipsum fieri potest, abstinebit. Minime autem in cubiculis, quæ aut in plana humo sint, aut humida, sed ne sub dio quidem, aut sine stragulis, aut nudus, ut in magnis æstibus fieri solet, dormiet aut cubabit. Ab ira, tristitia, omniq; animi grauiori molestia ac perturbatione, pro uiribus sibi temperabit. Corpus mane exercebit, aut uesperi per horam unam ante cœnam. Nec tamen statim ab exercitio cibum sumet, sed per spacium mediæ horæ ad minus quiescat. Neq; ab exercitio adhuc calidus uestes deponet, nec uento, aeriúe frigidiori se exponet. A cibo, longiori quoad fieri potest temporis spacio, ab omni corporis atq; animi labore abstinebit. Igitur neq; scribendum neq; legendum illi est aliquid, nisi id cum uoluptate aliqua coniunctum sit, & minime fatiget. Hoc uero spacium in horas aliquot extendi uellem: quòd si tandiu quiescere illi non licebit, saltem ut sero ad labores sese conferat, pro uiribus curabit. A cibo debet à somno abstinere, potissimum à prandio: à cœna uero nisi post duas horas erit illi dormiendum. Mane autem surget è lecto tempestiue: hoc enim renibus, oculis ac membris omnibus summopere prodest. Igitur à longiori ac nimio somno sibi temperabit. Dabit etiam operam ut singulis diebus alui excrementa educantur, id quod si sponte non fiat, iure inferius describendo per horam unam ante prandium assumpto, id fieri curabit. Huius autem iuris ea uis erit, ut non tantum aluum mollire, sed humores etiam temperare, & renum caliditatem possit mitigare.

℞. Hordei mundati P. 1.
Radicum althææ num. 3.
Mercurialis M. 1.

Bulliant hæc omnia in libris duabus iuris pulli, donec dimidium absumatur: & addito sacchari tantillo, dicto iam modo, calidum bibatur. A coitu etiam potissimum ab-

abſtinebit, & penitus quidem à cibo. Ille autem in coeundo pernicioſus erit modus, ſi præter ordinem ac rationem fiat: ut ſi in coitu diutius immoretur, nec præparatum iam ſemen ſtatim emittatur: ſi præter naturæ ordinem mulieri uir ſubijciatur: ſi ſtans coeat, aut alio modo qui nimium fatiget, & dorſum labore nimio afficiatur. Hæc uero omnia ab hoc iuuene in coitu ſunt obſeruanda, ut quæ maximi in hoc affectu ſint momenti. Igitur in coitu temperatiſsimum illum eſſe oportet, & ſi me auſcultabit, in duabus ſeptimanis, aut ad ſummum in una ſemel tantum coibit. Ea quidem Hippoc. eſt ſententia: Vnciam unam ſeminis importunè eiecti, plus afferre detrimenti, quàm ſanguinis quadraginta: idq; non tantum renibus, ſed capiti quoq; ac membris omnibus maxime eſt noxium. Quod ad cibaria attinet, in primis abſtinebit à pane non ut decet fermentato, aut minus probe cocto, à cruſtulis & bellarijs quocunq; modo paratis: à pane etiam quacunq; alia ratione præterquàm in furno, ut ſub cineribus, cocto: & ſi oleum aut butyrum aut liquor alius admixtus illi fuerit. Peſsima etiam ſunt omne genus paſtilia, ut offulæ & lagana, & fercula omnia quæ ex attenuata paſta parari ſolent, ſiue ea ſimplex, ſiue alijs rebus ſit admixta: & quanquam quocunq; modo cocta noxia ſint, in ſartagine tamen frixa, ut in uniuerſum frixa omnia, admodum ſunt pernicioſa: potiſsimum uero cum alioqui tota ſua ſubſtantia aduerſentur. Euitandę illi ſunt antiquæ carnes omnes: ut boum, caſtratorum, ſuum, & reliquorum huiuſmodi animalium: auium præterea paluſtrium, ut anatũ & anſerum: piſces quoq; maiores, ut thunni: reliquos piſces comedet moderate. Lacticinia omnia illi ſunt fugienda, quemadmodum etiam caſeus tam recens quàm ſalitus. A cibo fructus nullos: ante cibum uero generoſi peponis partem aliquam, & pruna probe matura comedere licebit, omnia tamen parce. Oua recentia ſunt illi ſalubria, aut in cineribus cum cortice, aut in aqua ſine cortice, prout illi magis arridebit, ita cocta, ut mollia ſint ac tenera, non dura. A ciborum uarietate in una menſa ſibi temperabit, & unico cibi genere contentus erit: & tota unius diei alimonia in tres partes diuiſa: unam in prandio, duas uero in cœna ſumet. Olerum genus nullum probo, præcipue crudum, ut acetaria: quanquam cappares, aſparagos & lupulos, cum tempeſtiua fuerint, ut parce comedat illi concedo. Potus erit uinum album potius quàm nigrum, ſubtile, & quoad fieri poteſt, minime potens: quod dilui etiam debet aqua non admodum frigida, quæ non recens ſit ex puteo aut fonte hauſta, nonnunquam etiam cum glycyrhiza aut hordeo aut althæa, prout urina magis aut minus eſt mitiganda, decoqui debet. Hic autem illi perpetuus mos erit, ne ingerat cibaria aut nimis calida, aut nimis frigida, ſed temperata. Hæc, quod ad uiuendi rationem attinet, ut à calculo præſeruetur, dicta ſint ſatis. De medicamentis autem ita à nobis eſt ſtatuendum. Cum morbi paroxyſmus conſtituta quadam periodo ad medium Maij menſem reuertatur, & uſq; ad medium Iunij perſeueret, certam ac ſtatam euacuationem, inferius illi præſcribendam, ad medium Martium circa moliri omnino eſt neceſſarium. Illud autem in primis mihi probaretur, ut ex baſilica eius lateris in quo uehementior percipitur dolor, ſiue illud dextrum ſit, ſiue ſiniſtrum, ſanguis mitteretur. Quòd ſi latus utrunq; dolor infeſtaret, in dextro uenam ſecandam eſſe iudicarem. Mittendi ſanguinis pondus infra octauam ne ſubſiſtat, ſed ne decimã quidem unciam excedat. Particularis autem euacuandi ratio & progreſſus erit huiuſmodi: Antequam euacuationem auſpicetur, per duos dies rectam uiuendi rationem inſtituet, & in cibo ac potu parcior erit, quàm antea conſueuerit. Tertia autem die, per horam mediam ante prandium, floris caſsiæ ℥. 10. accipiet: ſequenti uero die cum iam caſsia ſuam abſoluerit euacuationem (alioqui per clyſtere in quo ſit mel roſatum, aluus erit excitanda) hora diei tertia, eo quo diximus modo, mittendus eſt ſanguis. Quinta demum die inferius deſcribendis ſyrupis uti incipiet:

℞. Syrupi acetoſi ſimp.
Mellis roſati ana ℥ 1.
Decocti infraſcripti ℥ 4.
Miſce pro uno ſyrupo.

℞. Radices althææ num. 4.
Seminum maluæ
Melonum
Anguriæ
Cocurbitæ ana ʒ 2.
Capillorum Veneris
Comarum uirentium fœniculi ana M. 1.

Bulliant omnia simul in libris duabus aquæ endiuiæ, usq; ad consumptionem mediatatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus uicibus: & sic perseueret usq; ad nouem syrupos. Sequenti uero die, post syrupos accipiet purgans hoc medicamentum:

℞. Floris casiæ ʒ 6.
Electuarij de succo rosarum ʒ 2.
Syrupi rosati solutiui recentis ℥ 3.

Misce, & cum aqua capillorum Veneris fiat potio, danda in aurora cum custodia. Octo deinde consequentibus diebus, aut etiam quindecim, id quod longe utilius fuerit, mane ac uesperi, per horam unam ante cibum accipiet sacchari rosati unciam mediam. Atq; illi suadeo, ut per totum annum sacchari rosati usum faciat sibi familiarem, ac horis iam dictis frequenter illud sumat; pauca enim aut forte nulla auxilia inueniet suæ affectioni magis salutaria. Dictis iam euacuationibus administratis, per integrum mensem hoc unguento renes inunget:

℞. Succi rosarum
Violarum
Plantaginis ana ℥ 1.
Olei rosati comp. ℥ 2.
Ceræ albæ ʒ 10.

Misce, & fiat linimentum pro renibus. Illud uero præ cæteris curabit, ut post purgationes & sobrietate & recta uictus ratione utatur, omniaq; superius præscripta obseruet. Quòd si in Sicilia, quemadmodum in Italia in agro Lucensi & Veronensi prope Calderium, ferreæ thermæ essent, author illi essem, ut per duos aut tres annos deinceps, in æstate, in canicularibus diebus biberet eam aquam, & more etiam consueto in ea lauaret. Mihi etiam maxime probaretur, si bis saltem in mense hisce pilulis uteretur:

℞. Rhabarbari electi
Aloes
Agarici præparati ana ʒ 2.
Rosarum
Myrobal. citrinorum ana ʒ 1.
Spicæ
Sem. fœniculi ana ʒ s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum mucilagine radicum althææ condita cum zucchLaro fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere drachmæ unius, quæ per horam unam ante cœnam sumantur. Et hæc, quod ad præseruationem attinet, dicta sint satis. Cum autem paroxysmus infestabit, si forte (quod Deus auertat) reuerteretur, illud primum curabit, ut si ille facilis est ac paratus ad uomitum, omnem cibum qui tum in uentriculo continetur, statim uomat: quòd si quid præter cibum euomere etiam posset, utilissimum fuerit, & adhibita dexteritate debet adiuuare. Post uomitum unus aut alter, aliquando etiam tertius & quartus clyster erit inijciendus: spacium autem inter unum & alterum interponetur, quantum doloris acerbitas concedet. Clysterium descriptiones sunt huiusmodi:

℞. Florum camomillæ
Foliorum maluarum ana M. 1.
Furfuris

Bul-

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis. Deinde

℞. Casiæ pro clysteribus	℥	1. s.
Mellis uiolati	℥	2.
Olei communis	℥	4.

Misce, & cum prædicto decocto fiat clyster. In secundo clysteri seruato superiori decocto, sequentia electuaria adijcientur:

℞. Hieræ picræ	ʒ	6.
Mellis uiolati	ʒ	2.

In tertio & quarto clysteri eadem, si opus fuerit, adijcientur.

Illud autem in primis adnotandum, nisi prius aut per uomitum, aut per clysteres, aut per utrunque, quod multo melius foret, fuerit euacuatus, loco affecto & dolenti, nec linteamina calida, nec unguenta, neque alicuius generis fométa, ut ferè fieri solet, aliquo modo applicanda esse: hoc enim dolorem augeret, malum cumularet, & miserũ hominem magnis cruciatibus conflictaret. Quamprimum autem hæ factæ fuerint euacuationes, leuioribus tum fomentis utendum erit, ut uitriolo in oleo seminis lini mortificato. Sequens etiam est utilissimum:

℞. Farinæ ex qua conficitur panis, duos plus minus pugillos.
Sapæ
Olei dulcissimi
Vini dulcis optimi ana cyathum unum magnum.

Omnia simul misceantur, & lente bulliant, ac interim permisceantur, donec acquirant formam emplastri, non quidem solidioris, sed potius mollis: illud deinde inuoluantur in lineo panno, & loco dolenti applicetur, ad dolorem enim sedandum est efficacissimum.

Iniectis clysteribus & uomitu etiam excitato, si dolor adhuc perseueraret, hoc illi medicamentum purgans exhibebitur aut mane aut uesperi, prout magis uidebitur expedire: sed in media etiam die aut nocte exhiberi potest, in huiusmodi enim affectibus nulla interponenda est mora.

℞. Floris casiæ	ʒ	6.
Specierum hieræ simp.	ʒ	2.

Misce, & fiat bolus cum zucchoro.

Diuidatur in parua frusta, & sumatur: deinde iuris in quo oleum, malua & hordeum sint decocta, ℔. 1. statim bibat. Quòd si post medicamentum perseueraret adhuc dolor, accipiat olei amygd. dulc. olei amygd. amar. ana ℥ 4. aut 5. quo accepto, per septẽ horas ab omni cibo ac potu abstinebit. Hisce omnibus administratis, si pertinax adhuc esset dolor, mane ac uespere tribus horis ante cibum, hoc decoctũ sumet:

Accipe iuris in quo decoctus est pullus ℔. 2.		
Radices althææ	num.	2.
Foliorum maluæ	P.	1.
Grana alchechengi	num.	10.
Cicerum rubrorum	G.	20.
Cinnamomi crasse contusi	ʒ	s.

Misce, & bulliant ad dimidium, & colentur: deinde in eo decocto imponatur butyri recentis, aut si ille abhorret à butyro, olei amygd. dulc. recentissimi ℥ 1. & sacchari optimi tantundem. Hoc totum bibatur calidum temperate. Quandiu dolor perseuerat, sobrietas mihi maxime probatur. Igitur elixus panis, & succus hordei ex iure pulli, illi erit cibus: aqua autem in quo hordeum & saccharum sint decocta, erit potus. Interim etiam frigidum nihil bibet. Singulis etiam diebus clysteribus utatur, non quidem quales superius sunt descripti, sed ẽ solo eo decocto, cui olei chamæmelini ℥ 3. olei rosati completi ℥ 2. uitelli ouorum num 2. adijciantur. Atque hæc quidem præsente paroxysmo administrari debent.

De

Pro Germano nobilissimo Belzero laborante Calculo. Consilium CXCIX.

Nobilissimus Germanus annos natus 60. ut intelligimus: optime se habens, & qui uescitur optimis cibis, in hac ætate constitutus, cum permansisset sanus usq; ad 54. ætatis suæ annum, primum conquestus est de hac ægritudine de improuiso. Cum enim forte uellet emittere urinã, suppressa est subito urina, & animaduertit aliquid esse, quod impediat. Multitudo autem urinæ eijecit calculum, deinde uisus est sanus, & ita mansit ab anno 1542. usq; ad annum 43. sine dolore. In mense Martio huius anni proximi circa lumbos magnus dolor eum corripuit, isq; primo maximus, in secundo uero accessu balneis lenior factus paulatim est, & sequentibus diebus exierunt plurimi calculi exiles, ut pisa parua, eosq; facile eijciebat. Quodam die post suppressa urina, ut ne minimum quidem urinæ reddere posset, ut etiam de salute ipsius desperaretur. A quam igitur diureticam sumpsit, ex cuius potu cum maximo dolore eijecit tres calculos: primum ut fabam, reliquos minores. Hoc notandum in hoc casu, quòd ante nihil præcessit, & dolor tantum fuit in fistula, cum primum calculum mingeret: nunc dolor incipit ante calculos, & quidem circa lumbos. In hoc casu tria quæruntur. Sunt enim duo problemata nascentia ab euentu rei: Primum, quid sit, quod huic uiro nascantur tam cito tam multi calculi, & tam magni, non apparentibus, neq; in urina arenulis, neq; in renum regione doloribus, neq; aliquo horum uestigio. Secundum, quæ sit præseruatio, ne generentur amplius calculi, & quia metuit, ne adhuc adsint, hinc tertium oritur, si sint plures calculi, quomodo curandus? His tribus ordine respondendum: Primo natura morbi consideranda est, si uolumus eum recte curare. Vellem me posse aliquid scire de temperatura corporis. Id enim permagni refert, sed ut audio, eam ignoramus omnino, ideo de morbo dicam. Calculus est ex genere fluxionum, quia fluit ex una parte in aliam, ut reliqui humores, licet sit solidus, fluit tamen & mouetur, ac seruat ueram naturam fluxionis. Quia igitur fluxus, natura eius in quatuor consistit. Est enim primum membrum mandans, generans, & expellens. Secundo, uasa per quæ materia transmitti potest. Tertio, materia & causa generationis calculi, efficiens & materialis. Quarto, natura loci recipientis. His cognitis naturam morbi perfecte sciemus. Quòd ad primam partem, nemini dubium est, quòd & Hipp. & Gal. 1. sexti Epid. circa initium pulchri commenti ponit, ubi de tota natura calculi loquitur, & autor libri de renum affect. (quisquis ille fuerit, mentem Hippoc. & Gal. optime est assecutus) docet: quòd sint loca calculi renes, & uesica, sed in renibus generati habent diuersa loca: uel enim in carne ipsorum generantur. Sicut enim tophi generantur in musculis, ita in carne renum solent generari lapides: uel generantur in concauitate, quæ est in medio renum. De materia autem quænam sit, sciendum ex ijsdem autoribus, quod sint omnes quatuor humores, potest esse pituita, bilis, humor melancholicus, quandoq; sanguis concretus, & tandem in lapidem uersus, sed crebrius est ex bile mixta cum pituita, quæ tanquam gluten se habet ad calculos, ideo subrubeos ac subcitrinos semper uidemus, cum mista quadam albedine extrinsecus, & præcedunt plerunq; in ijs qui patiuntur calculum, arenulæ fuluæ & asperæ, quæ non possunt conglutinari, nisi per aliquod uiscidum, sicut est pituita: & donec effluunt illæ arenæ, satis sunt tuti, quia expultrix uirtus ualida est ad expulsionem, sed quando retinentur, fiunt calculosi. Ex coloribus igitur habebimus materiam peccantem, quæ facit ipsum calculum, estq; plærunq; bilis uel pituita, & quidem ubi pituita, sunt lapides duriores, nec ita asperi, ubi bilis inæquales, frangibiles & asperi. Causa efficiens est calor, qui uel naturaliter uel accidentaliter reperitur in ipsis renibus, uel quia natura calidi renes, uel ob laborem, uel coitum, uel cibos calidos calefacti excoquunt materiam, non aliter ac

lapis in fornace coquitur. Talis modo materia habet etiam causas procatarcticas, nec tantum fit à qualitate, sed quantitate, & licet aliquis bene uescatur, & cibis exquisitissimis, tamen in maiori quantitate, ut non possit concoqui, repletur cruditatibus. Addit Auicenna debilitatem uirtutis expulsiuæ, quia ubi uirtus segnis in expellendo, & materia adest, & calor uehemens, statim fit calculus, & in talibus, ubi semel inualit, sæpe redit. Viæ sunt uasa urinalia, quæ renibus coniunguntur, & ducunt urinam ad uesicam, quæ si sunt latæ, exit sine dolore magno, si uero angustæ, ut plerunque uidebitis, defluxus lapidis erit cum summo dolore, ut in syncopen & mortem æger incidat: idque interdum etiam ratione calculi fit, cum sint asperiores, quales ex bile & materia sicciori generantur: molliores uero ex pituita, & facilius exeunt. Membrum quod accipit est uesica, per quam effluit urina. Plerunque enim contingit, quod lapis genitus in renibus mittatur ad uesicam, in qua si moram traxerit, paulatim noua materia uiscosa singulis diebus accedit, quæ adhæret lapidi, & coagulatur, unde crescit in maiorem quantitatem, si præsertim uirtus expultrix debilis non expellat. Si uero uirtus expultrix fortis est, expellitur paulatim, & si est amplus meatus uirgæ, id facile fit: si angustus, facit magnum dolorem & periculum, accedente præsertim asperitate calculi. Hic est totus processus causarum calculi. Iam igitur cognita natura calculi, facile erit respondere quæsitis. Ac primo, quòd cur tam cito, tam multi, & tam magni lapides generentur, sine dolore expellantur, & non præcedant arenulæ. Nescio an hic uir sit humidæ temperaturæ, sed ex calculis conijcio, quia sunt coloris flaui & albicantis, quæ indicant dominiū bilis & pituitæ, Et uidetur adesse caliditas hepatis, uir est ociosus, utitur optimis uinis in aëre frigido & Germanico, ubi pori obstruuntur, quare non mirum, si natura multum deferat ad renes: ex plurimis cibis & materia multa generantur plurimi lapides: & quia ibi est caliditas renum: adest sic fortitudo causæ agentis & efficientis. Non igitur mirum si generantur cito: sed cur sine dolore in transitu ad uesicam perueniāt, & tamen dolet in uirga: Gal. in comment. dicto: quando calculus generatur in cauitate renum, non soluit continuitatē, quia maior est meatus: si sit in loco amplo, non facit dolorem: & quia uir calidus habet amplos meatus, & calculus ipse solidus ex pituita generatus, ideo in transitu non sentit dolorem. Sunt enim duæ causæ doloris: ob intemperiem nunquam facit dolorem calculus: sed ratione solutionis continui: ob magnitudinem, duritiem, asperitatem, contundendo & incidendo. Sed hic calculus generatus est in concauitate renum in loco amplo, ubi nec premit nec extendit, & caret omni asperitate, constat ex pituita, sunt solidi, leues, & bene cocti, & sunt meatus ampli, ideo non percipit dolorem in transitu, remota enim causa remouentur effectus. In secunda excretione illorum sensit dolorem magnum circa lumbos, circa regionem renum, & ille calculus grauabat, quia generatus in ipsa substantia & carne renum, ideo premebat & faciebat carnem intumescere, & comprimere adhærentem panniculum, seu membranam, quæ ualidissimi est sensus, unde sensit maximum dolorem. Tamdiu ergo mansit sine dolore, donec parui erant. Cum autem maiores, doluit dum expellerentur. Erant enim instar fabæ, & ductus inæquales sunt, & anfractuosi, & semper impingitur in anfractibus, & fit dolor, ideo ob magnitudinem dolorem fecerunt, & obstruxerunt meatus urinæ, & ita non potuit excernere urinam, donec ei data fuit aqua diuretica. Sed quare calculum nunquam præcesserunt arenulæ, si habet latas uias & uirtutem expulsiuam fortem? Fortasse hoc contingit, quia tam calidos renes habet, ut præueniat expulsionem coctio, & maturatio propter fortissimum calorem. Et hæc quoque causa cur cito generentur, & causa quare non expellantur, quia subito regenitæ sunt arenulæ, quæ corripiuntur à pituita, & concoquuntur postea à calore, ac magnitudinem acquirunt, antequam expellantur. Hæc ad quæstiones. Ad præseruationem, quæ est nobilior, nunc deueniamus. Non autem multum differunt indicationes præseruandi & curandi, ut de tuen. sanit. lib. 4. dicitur, quia quæ ad præseruationem requiruntur, faciunt etiam ad curam, præcedunt



dunt tamen indicationes præſeruationis. Neceſſe autem eſt, ut in ſex rebus non naturalibus optime ſe habeat, nihil comedat, quod humores generet calidiores, uel pituitoſos, omnia ſint εὔκρατα ac temperata, media inter craſſum & tenue. Bilis enim à calidis & ſiccis cibarijs, pituita à frigidis & humidis generatur. Quare debet temperate edere & bibere. Et quia nemo tam prudens quin cadat aliquando, prouidendum eſt, ut præueniat purgando eos humores, qui huiuſmodi malum cauſant, & corroboret membrum, ne facile recipiat. Cum quo inſtrumento? Optimum eſt ex Rhabarb. & Agarico, & miſce aliquid Myrobal. & aliquid temperatum, quod facile tranſeat ad uias urinæ, ut Cinamomum cum ſeminibus melonum, ut in tali forma:

℞. Rhabarbari ʒ iij.
Agarici electi ʒ 2.
Cinamomi
Myrobalanorum
Sem. Melonum ana ʒ ß.

Semel in ſeptimana accipiat. Vtatur etiam refrigerante Galeni, ungendo loca renum. & ſumat ſingulis diebus ſaccharum roſatum. Si calculus affectus eſt, oportet illico mittere ſanguinem à poplitibus. Sed nunc non ſecamus eas uenas, ſed Saphænam. Facta diuerſione materiæ, cum his quæ leniter euacuant, ut ſimplici Caſsia, procedere poſtea oportet, & darem Caſsiam cum Agarico. Si eſſet in renibus, utatur oxymelle, & aqua mulſa: nunquam frigidis, nunquam calidis procederem, ſed ſemper temperatis, uel incidentibus: quia terreum, quod à calido coagulatum eſt, ut lateres, nec à calido nec à frigido diſſoluitur, ut patet ex Ariſt. 4. Meth. quare non poſſumus progredi niſi cum incidentibus & lenientibus. Admiſceatur igitur oxymel cum aqua mulſa. Bellocatus ex Dioſcoride protulit: Aſellos, quos dicunt, in puluerem redactos, cum decocto Petroſelini, & Apij prodeſſe laborantibus calculo. Item ſanguis leporum extra corpus etiam impoſitus lapidem frangit. Exiccatur etiam, ut ſeruetur ad uſum, quemadmodum ſanguis hircinus. Spongia quæ in roſetis naſcitur, pulverizetur, & cum æquali pondere Cinamomi data frangit, & præſeruat. Si adeſt dolor in lumbis, balneum in oleo prodeſt: & ungatur cum oleo ſcorpionis.

De calculo pro eodem.

Conſilium CC.



AEris exceſſus omnes ſunt uitandi: frigus tamen præcipue fugiendum. Circa renum regionem nihil applicet, à quo uel caloris uel frigoris redundantiam, percipiant: prorſusq; ſtudeat ut omnia temperata in calid. & frigid. tam per os quàm exterius corpori admittat. Hic enim morbus hoc habet proprium, ut utroq; tam caloris quàm frigoris exceſſu, lædatur. Animi omnes ingentes motus, quantum humana fragilitate fieri poteſt, euitet: præcipue iram & mœrorem. Somnos longiores effugiat: præſertim meridianos: & niſi noctu aliqua occaſione à ſomno impeditus fuerit, tempeſtiue ſurgat. Eoq; tempore exercitio tam animi quàm corporis commodiſsimo utatur. Vtrinq; enim alternatim admitti poteſt, præcipue corporeum: uſq; ad ſudorem & anhelitus frequentiam. Ita tamen ut peracto exercitio, caueat ab aëre frigido: & ſi ſudauerit, ſudor exquiſite abſtergatur, quieſcatq;. Vt inter prandium & exercitium ſaltem una hora intercedat. Procuret omni conatu quotidianas alui excretiones. At ſi aliquando defecerint, hoc familiari utatur præſidio. Mane hora una aut altera ante prandium, gallinacei iuris heminam amplam bibat, in quo decoctus ſit manipulus maluæ & mercurialis: addita in fine portiuncula zucchari. Eundem uſum optime præſtabunt caricæ pingues. i. ficus aridæ, Si decem aut quindecim iugiter in prandio ſumantur. Præter-

quàm enim quod aluum mollem efficiunt, renes etiam non mediocriter purgabunt. Bis tamen singulis diebus prandio inquam & cœna cibum moderate & citra saturitatem assumat, neq; in medijs interuallis aliquid potet: quia & inter comedendum parce admodum bibendum censeo. Sit autem unico cibi genere contentus, & præcipue euitet carnes, pisces, lac, & butyrum, lacticiniorumq; omne genus piscibus commiscere. Ad secundum cibum ne accedat, nisi priorem se exacte concoxisse cognouerit, & quoniam scribit se exquisitissimo cibo & potu uti, uelim in eo perseueraret. Verum quantitatem & uarietatem eodem tempore euitet. Velim tamen à piscibus omnibus abstineret. Carnes eligat uitulinas, hœdinas, pullaceas, aues omnes, quæ in montibus & locis campestribus minimeq; palustribus degunt: lepores quoq; & cuniculos iuniores. Vtatur ferculis bene elixatis: qualia sunt far, oryza, spelta. Sumat iura omnia in quibus laudatæ carnes excoquuntur. Oua sorbilia uel simplici aqua elixata summopere laudo. Pro acetarijs & condimentis cappares, intyba, oliuas, concesserim: nonnunquam æstatis tempore lactucas etiam. In secunda mensa pyra aut poma cocta & saccharo uel fœniculo, aut aniso aspersa. Summopere euitet aromata & iusculorum genera illa feruentissima, quæ non minus comedunt uiscera, quàm ipsa comeduntur: quorum in Germania frequentissimus usus est. Vinum eligat tenue, lucidum, maturum: quod nec dulce nec acerbum sit: in quo nullus emineat sapor, nec tamen insipidum, sed potius sapidissimum sentiatur: optarimq; ipsum colore album potius. Ceruisiam autem cum flatuosa sit, nisi necessitas cogat omnem dimittendam censeo. Si tamen ille bibendo assuetus fuerit, neq; inde nocumentum percipiat, poterit interdum ea uti: si uini probabilis copia defuerit. Hæc omnia si diligenter obseruarentur satis sufficere possent, tum ad tuendam sanitatem, tum ad remouendos fomites futuræ ægritudinis. Sed quoniam ea est humana imbecillitas, ut nec in propria uita seruanda semper ad amussim seruet, imò frequentissime delinquat, deliretq;. Ideo adminicula quoq; adscribentur, quibus errores corrigi possent, & sanitas casura fulciri. Primum igitur commodissimum iudico, ut semel aut bis singulis annis totum corpus exquisite purgetur circa idus Aprilis & Septembris, esseteq; purgatio huiusmodi: Primo sumat hora ante prandium Floris opt. cass. & recentis ʒ. 10. cum zaccharo ad bolum redactæ. Syrupum die sequenti in aurora calidum bibat, quem usq; ad nonum eundem repetat:

℞. Syrupi acetosi			
Mellis rosati	ana	℥	1.
Decoctionis infrascriptę		℥	4.
Radicum althææ		num.	4.
Sem. Melonum			
Maluæ			
Anguriæ			
Cucurbitæ	ana	ʒ	2.
Comarum uiridium fœniculi		M.	1.

Bulliant omnia simul in duabus libris aquæ endiuiæ, usq; ad consumptionem medietatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus uicibus. Sumptis 9. syrupis, ita deinde purgetur:

℞. Floris Cassiæ	ʒ	6.
Electuarij de succo rosato	ʒ	2.
Syrupi rosati solutiui	ʒ	3.

Cum aqua capillorum Veneris fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Laudo etiam quàm frequentissime ante cibum unciam optimi Zucchari deglutiat. Summopere enim confert ad stomachum, hepar & renes corroborandos.

His

His ita anno integro peractis, spero salutem non renum tantum, sed totius quoque corporis affuturam. Quod si reliquiæ quædam permanserint, longa experientia compertum habeo, ad hoc genus morbi potum aquæ thermarum ferrearum, quales sunt in Italia in agro Veronensi Calderianæ, & in Lucensi Villanæ, desperatos etiam renum dolores, & aptitudinem ad calculos generandos, hoc solo præsidio sæpe sanari prorsus. Sunt autem potandæ in diebus canicularibus, cœlo sereno & feruentissimo: præmissis exquisitissimis totius corporis purgationibus. Vbi uero dolores iam in actu infestauerint: primo uomitum prouocabit: deinde clysteribus per inferius educet materiam intestinis impactam hoc modo:

℞. Florum Camomillæ
Anethi ana M. 1.
Fœnugræci
Sem. Lini ana ℥ 1.
Cumini ℥ s.

Decoquantur in aqua fontis sufficienti ad dimidium, sumatur huius coctionis libra, & misceatur cum uncijs sex olei Camomil. & imponatur tanquam remedium ad excutiendos flatus, sedandosque dolores præsentissimum. Quod si adhuc dolor perstiterit, addantur libræ eiusdem decocti:

℞. Hieræ picræ ʒ 6.
Diaphœniconis ʒ 4.
Olei anethini ʒ 1.

Exterius uero cum lana succida applicetur oleum de Scorpionibus, cum oleo Amygdalarum amararum confectum, uel oleum liliorum alborum, aut anethinum, aut camomillæ, aut quæ ex his componuntur. Vtaturque eo tempore cibo tenuissimo, sitque illi potus ius pulli calidum, cum cinamomo aut aniso. Et si neque his dolor cessauerit, hac utatur statim medicina:

℞. Floris cassiæ ʒ 6.
Specierum hieræ ʒ iij.

Misce, & fiat bolus cum zuccharo, & statim ubi hunc bolum sumpserit, sumat heminam unam iuris, in quo decocta sint folia maluæ & hordeum. Velim singulis mensibus pro præseruatione sumeret pilulas tres:

℞. Rhabarb. electi
Aloes optimæ
Agarici ana ʒ 2.
Rosarum
Myrobal. citrinorum ana ʒ 1.
Spicæ
Sem. fœniculi ana ʒ s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum muscilagine radicum Althææ, condita cum zuccharo, fiat magdaleon. De quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere ʒ. 1. quas sumet hora una ante cœnam. Hæc sunt quæ pro huius uiri nobilissimi salute in medium attulimus. Vellemus tamen priusquam his utatur, prudentissimum medicum consulat: qui pro ægri natura nobis incognita, poterit omnia moderari, consulatque de missione sanguinis, eo tempore quo bis in anno uniuersales facit purgationes: quæ summopere nobis placeret, post duos primos syrupos exhibitos. His omnibus diligenter obseruatis, speramus Dei Optimi Maximique nutu à summis cruciatibus fore liberum.

De Calculo, pro eodem. Vbi de Phlebotomia in sene agitur: & aliæ quædam quæstiones à Belzero propositæ dissoluuntur.

Consilium CCI.



Væritur, sanguis ne mitti posit nato quinquaginta septem annos, & laboranti calculo. Quoniam bonæ ualetudinis est, uenas habet amplas, & multum sanguinis: bene potest etiam in hac ætate, respectu huius morbi, sanguinem mittere. Porro hęc missio in uere fieri debet, & in basilica dextri lateris. Quantitas sang. mittenda est secundum considerationem temperaturæ, & substantiæ sanguinis, obseruando diligenter qualitatem regionis, naturamq; eius & proprietatem, ac etiam rationem latitudinis ac eleuationis poli. Vsus erat ante uino sublimato cum hedera syluestri, & calculos excreuerat. Ea medicina cum illi interdicam: nunc quærit cur ipse iuuamentum senserit. Posit etiam quæri, utrum uinum sublimatū illud cum hedera syluestri prodesset ad calculum renum. Sed quia illud non quæsitum est, ad id quod quæritur respondebimus: Quod à calore & siccitate concretum est, non potest nisi per contrarias qualitates dissolui ac liquefieri: ita & de calculorum dissolutione sentiendum. Calculus renum ab igneo calore concoctus, non potest uino sublimato aut alijs rebus calidis & siccis dissolui: imò ab his magis induratur. Quod autem ad dissipationem & disiectionem calculorum attinet, sciendum quòd illi qui ex calore cocti & concreti sunt, non disijciuntur nisi per substantiam subtilem, & penetrantem ad fundum usq;: siue ea substantia sit frigida, ut est succus limonum & acetum: siue calida, ut uinum sublimatum & aquæ destillatæ: aliæ calidiores etiam in 3. G. de quibus aquis disijcientibus calculos omnium Medicorum libri sunt repleti. Quare uinum adustum ratione substantiæ subtilis & penetrantis, disijcit lapides, sicut in historijs de aceto Hannibalis legimus: quo ipse rupes & montes lapideos fregit & disiecit. Quod ad præseruationem ne congregentur arenulæ, & fiat calculus, superfluum existimo aliquid addere, cum illud in consilio nostro, quod ante aliquot menses suæ D. misimus, satis clare ostenderimus. Caueat ab eo, quod ab aliquo ei (quantū intelligo) persuasum est, quod mihi displicet: nempe quòd utitur quotidie illis cibis quæ urinam prouocant: ut Petroselino, quod omnibus cibis immiscet, & cum ijs utitur: quo Petroselino, tanquam medicamento inconuenienti, ipse omnem materiam trahit ad loca imbecilliora, ut ad renes & uesicam: quo meatus ampliantur & fiunt maiores, & ita ipse multos fluxus è Petroselino prouocat. Qui solet esse error non minimus & cōmunis Medicis illis uulgaribus & imperitis: in quo plerunq; impingunt. An calculi tam grandes in renibus generari potuerint, cum tanta angustia ureterum? Quòd calculi in renibus non excreuerint in tantam quantitatem facile concedo: non enim uideo quomodo tam grandes lapides per tantam angustiam emitti queant, sine maximis doloribus & uitæ periculis. Sed ueritati uidetur admodum consentaneum, quòd in renibus cœperint fieri, & postea cum ad uesicam uenerunt, paulatim creuerint & aucti sint, donec ui tandem sint expulsi. Quo modo euitari posit fluxus Catarrhalis, quo sub finem hyemis laborat quotannis? Ad euitandum catarrhū necesse est, ut regimen uictus in consilio nostro descriptum diligenter obseruet, siquidem sanitatem suam conseruare uelit. Præter ibi memorata ter uel quater in mense uti poterit pilulis infra descriptis, uesperi una hora ante cœnam:

℞. Agarici electi ℥ 6.
Aloes optimi
Garyophillorum
Nucis muscatæ ana ℈ 1.

Pulue-

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur. Postea infundantur in succo rosarum puro, & permittantur exiccari sub sole, & ita iteretur septies. Postea cum syrupo de stœcade fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ tres, pro singulis uicibus. Est etiam maxima & optima medicina pro euitando catarrho, confortare uentriculum, hepar, renes & uesicam. Quod fiet, si singulis diebus ante prandiũ & cœnam sumat Zucchari rosati ℥ 1. uel s.

Pro quodam laborante calculo renum.

Consilium CCIII.



Querebatur æger de grauissimis doloribus circa partem lumborum utrinq; tendentibus uersus regionem uesicæ, ac inde ad testiculos etiam, quæ res impedierat eum, quo minus biduo urinam mittere posset. Accedebant ad hæc copiosissimi alĳ fluxus etiam, & quasi ad diarrhœã tendentes, cum magnis doloribus intestini, pruritu etiam, & tenasmo forti. Exhibuerant succum raphani: quem dicebat Montanus sua caliditate totam faucium regionem, stomachum ac uentriculum inflammasse, foris applicari quidem posse, sed intra corpus non sumendas tales mulierum medicinas. Montanus uidens omnia hæc symptomata à calculo generari, uoluit ut statim (nondum enim comederat aliquid eo tempore præter ius) eo mane acciperet:

℞. Specierum hieræ simp. 3. 1. s. cum melle rosato fiant pilulæ. Et quia corpus eo fluxu uentris satis euacuatum uidebatur, iterum quoq; ut foueret, permisit.

℞. Furfurum puriorum q. s. eos misceas cum uino cocto, & oleo optimo, æquali quidem, sed pro furfuribus sufficienti quantitate, idq; postea coctum, & panno inuolutum calidum loco lumborum, & regioni uesicæ apponere iussit. Pro doloribus intestinorum & fluxu uentris non ordinauit aliud, quàm clystere ex uitello oui, & ptisana hordeacea, id est, hordeum decoqui iussit in iure pulli, donec aperiatur: deinde illud conteri, & misceri donec consistentiam aliquam liquidioris pulmenti contraheret, idq; cum uitello oui mixtum imponi. Intestina enim id absterget & confortabit, doloremq; propter uitellum oui mitigabit (apposuit etiam interdum testiculis farinam fabaceam calefactam.) Huic, ut esset efficacius, addiderunt interdum aliquid furfurum, & mellis rosati. Cibum ex pullo pisto, panatella & alĳs: item ius pulli, & alia esse uoluit leuiora, ut auiculas. In potu uinum non concessit propter fluxum, ut arbitror, & etiam ratione supercalefactionis hepatis. Iussit igitur sumi ius pulli, & in eo decoqui 25. aut 30. grana Ciceris rub. Liquir. ℥ 1. & Althęæ radices 4. uel 5. idq; eum bibere pro exigentia & ratione sitis. Voluit etiam ut si quidem pilulis Hieræ non iuuaretur ea uespera, sumeret ℥ 4. olei Amygd. dulcium, & ℥ 4. amararum, ac misceatur, ac duabus uicibus ebibat. Et ante eum haustum Penidiarum ℥ s. & tantundem post eum haustum deglutiet: ita tamen, si ex priori iuuamentum (ut sperabat) perciperet, alterum non sumeret, ne uentriculum alioqui debilem, nimis relaxaret. Eo die sumptis pilulis urinam eiecit summo impetu, & quasi cum quodam flatu in lectum erumpentem, ita ut urinale disruptum uideretur. Quare Montanus sequenti die uoluit ut oleum sumeret, sed eius loco hunc syrupum ordinauit:

℞. Cicerum rubeorum	num.	30.
Radicum althęæ	℥	1.
Florum Chamæmeli	℥	s.
Seminum Alkekengi	num.	10.
Foliorum Maluæ	M.	1.
Cinamomi	ʒ	s.

Bulliant omnia simul in duabus scutellis iuris pulli ad consumptionem medietatis, deinde facta diligenti expresione

℞. Butyri recentis
Sacchari albi ana ℥ 1.

Misce omnia simul, & bibat calidum loco syrupi. Regio stomachi inungatur unguento ex oleo Absinthij, & Mastiches pulueriz. 3. 2. facto cum modico ceræ. Profuturum etiam affirmabat, si immitteret totum uentrem inferiorem in balneum aquæ dulcis, in qua decocta essent Chamæmelum, Fœnugræcum, Anethum & Malua. Sed hoc uti non potuit propter consuetudinem nimis delicatam. Aliquot diebus post, cum & fluxus paulatim sisteretur, nec tantos dolores uel in intestinis uel alijs partibus sentiret, & arenulas aliquando copiose excerneret, nec tamen omnino leuaretur, sed subito post sumptum cibum, & maxime à cœna eum dolores inuaderent, & in intestinis cum uentositatibus molesti essent, non tam uehementes quidem, sed tales tamen qui somnum impedirent, donec fomenta suprascripta adhiberet & clysteria: roganti causam Montanus dixit, illud esse proprium symptoma laborantium calculo renali, à Galeno etiam enarratum in lib. de pasionibus renum, & addidit rationem, uel quia assumpto cibo in uentriculum, & calore naturali in eum agente, necessarium etiam esset generari flatus & uentos, qui expulsi inflarent intestina, & facerent tenasmum, & dolores illos: uel etiam quòd uentriculus cibo inflatus succedenter comprimeret partes uicinas, ut ea compresione concitaretur dolor. Concesit etiam, ut inter assumendum cibum uino uteretur albo, & non acerbo, ac paucifero. Syrupum etiam suum alternis tantum biberet diebus.

De calculo, gonorrhœa, & colico dolore.

Consilium CCIIII.

Ex insigni iecinoris caliditate, & uentriculi frigiditate, tanquam à quibusdam fontibus oriuntur omnes dispositiones preter naturam, de quibus conqueritur Reuerendus Dominus. Inde enim repletur caput ob plurimos uapores, tum à toto uenarum ambitu, tum ab ipso uentriculo elatos, quorum ratione catarrhus, seu destillatio copiosa generatur. Inde etiam cruditates in toto uentre multiplicantur, quæ postea colici doloris materia efficiuntur. Arenulæ uero, calculi, & gonorrhœa germina omnia sunt iecinoris, & renum calidorum. Quibus ita se habentibus si R. D. S. uelit ab huiusmodi & alijs quoque quamplurimis incommodis, quæ ob negligentiam facile contingerent, liberari, optimum, ut in uictus ratione nihil, quantum fieri potest, delinquat. Cum enim membra ea, quæ ita naturaliter quasi sunt affecta, corrigi nequeant, habent necessario & perpetuo causas intrinsecas, quarum ratione facilime in eas omnes molestias potest incidere. Ergo perpetua quoque diligentia adhibenda est, ut illa accidentia quæ ab his prouenient, remittant. Quantum igitur ad aerem attinet, ab omni excessu tam frigoris quàm caloris cauebit, & à uentorum præcipue, nocturnique aeris iniuria, capillos breues admodum habere curabit, ac paulo extra cutim, abluetque caput singulis mensibus, quater, lixiuio ex uitibus confecto, in quo rosæ, Chamæmela, Maiorana, æquis partibus decoquantur, addita etiam Agarici drachma, ligati in petia, sitque abluendi hora potius uespertina ante cœnam, nec subinde post lotionem aëri frigidiori se exponat. Balnea etiam dulcis, & potabilis aquæ mediocriter calefactæ, non mediocriter expedient, si tempore matutino adhibeantur. Deinde suauiter exiccato corpore illinatur statim oleo rosato odorato, uel oleo uiolato, quæ habentur apud unguentarios, non aromatarios. Exercitio utetur asiduo quidem, sed moderato matutinis horis, & post exercitium quiescet in loco calido, ubi conabitur plurimis uicibus spiritum, uel anhelitum

istum continere, ut inde excrementa per totum corporis habitum melius, & ualidius excernantur. Animi molestias omnes, tanquam pestem uitabit, curabitq; ut quotidie excrementa debita, per aluum præcipue, excernat. Quòd si quandoque defecerit, utatur decocto Maluæ, Mercurialis, ex iure pulli, cum passulis dulcibus & saccharo. Vel ex Casia fistula bolum conficiat, & ad unciæ pondus deglutiat. A Venere non omninò quidem abstinebit, sit tamen in illa parcus, nec ad eam accedat corpore uel repleto, uel nimis ieiuno. Vtrunq; enim pariter nocet, sitq; ueneris usus utilitatis potius, & necessitatis, quàm uoluptatis ratione. Diurnus somnus non placet, nisi ob nocturni indigentiam. Vtatur cibo simplici. Nihil enim deterius, quàm epularum copia, seu multitudo. Eligat pullorum carnes, uitulorum, auium omnium campestrium, hœdinas, & castrati, à reliquis omninò abstineat. In esu piscium sit parcissimus, oua recentia sorbilia admittantur. Caueat à lacticiniorum genere, à pastilibus, à rebus frictis in sartagine, à fructibus, nisi forte quandoq; uel modicum quippiam melonis optimi, uel ficuum degustet. Vino utatur bene maturo, & subtili, uel subrubeo, uel albo limpidissimo. Caueat à turbido & nigro, præcipue, si dulce fuerit. Euitet comessationes & frequentia pocula, neque inter prandium & cœnam bibat. Hæc sunt, cum quibus maxime cura perficietur: sunt enim totius suæ sanitatis, & præseruationis fundamenta. Quantum uerò ad Medicinalia attinet, S. D. in eo statu, quo reperitur, pharmacorum auxilio non indiget. Si tamen aliquo remedio utendum est uexante gonorrhœa, illinat utrosq; lumbos à summo ad imum, cum unguento tali.

℞. Sandalorum Citrinorum
Rosarum rubearum ana ʒ iij.
Vnguenti rosati Mesues eiusdem anni ℥ 2.

Misce, & fiat linimentum. Poteritq; omni tempore hora ante prandium & cœnam, confectione trium sandalorum uti, ita ut rotulas habeat, de quibus singulis uicibus drachmam accipiat. Quòd si arenularum seu calculi læsionem senserit, sumpta prius casia, pondere ʒ. 12. bibat decoctum infrascriptum:

℞. Cicerum rubeorum num. 30.
Sem. Alkekengi, id est, Solani uesicatorij ℥ s.
Ceterach M. 1.
Cinamomi ʒ s.
Foliorum fœniculi M. 1.

Bulliant omnia in duabus scutellis iuris pulli, donec absumatur pars dimidia, inde facta expressione, & colatura

℞. Decocti præscripti ℥ 4.
Sacchari ℥ 1.

Bibat quatuor uel quinq; horis ante prandium, erit enim remedium præstantissimum. Si colico dolore uexaretur, adiungat specierum hieræ simp. ʒ. 2. Floris cassiæ ʒ. 6. Cum saccharo fiat bolus. Clysteribus utatur mollioribus primo, deinde etiam acutis, à ciboq; interim abstineat, & si fieri potest, euomat. Catarrhus cum lenis admodum sit, & uix perceptus, quemadmodum audio, sola uictus ratione curabitur. Hoc tamen anni tempore æstiuo, accedentibus iam diebus canicularibus summopere laudo, ut calderianas aquas bibat, in eisq; lauetur. Optime enim prosunt ad calculos, arenulas, & gonorrhœam.

De suspicione calculi in renibus, cum multis alijs symptomatis, pro Polono.

Consilium CCV.



Larissimi D. dixit Galenus in primo de locis affectis, in multis artem nostram habere coniecturas. Et quarto Aphoris. sæpe nos illas coniecturas fallere: quod si unquam continget, fiet id maxime in casu huius Magnifici Domini. Est enim ualde difficilis, & habet difficultates quidem contradictorias, circa pedes ei contingunt duo opposita: Primo cum est in lecto opertus pannis, non potest id aliquo pacto ferre, ob nimium calorem: postea stuporem sentit, in planta pedis & in digito pedis tumorem, quæ duo sunt contraria: stupor enim est actio frigida, & tamen nullo modo fert calorem. Sunt & aliæ difficultates: unde proueniat seminis retentio circa ultimum actum Veneris. Propterea non potest mittere urinam nisi contrectet uirilia & testiculos. Nisi cognosceremus causas horum symptomatum, difficulter inueniremus eorum curationem. Præterea cum mane somno excitatus surgit, non potest clausam manum aperire, nisi admoueat alteram: nec apertam claudere uoluntarie: & etiam cum erigitur semper sentit dolorem in dorso continuum, & quasi pondus quoddam: cum decumbit aut sedet nihil eiusmodi patitur. Hæc symptomata difficilia sunt, & habent quasdam contradictiones inter se. Antequàm autem dicamus de causis, oportet uidere, quæ nam fuerit naturalis temperatura huius Magnifici Domini, & quæ nam nunc sit. In hoc tempore uideo maxime musculosum, licet habuerit ægritudinem aliquot iam annis. Habet musculos robustos, non ex pinguedine, sed carne solida & tactu aspera. Ossa solida habet & neruos manifestissimos, & uenas latissimas, fuit magnus & fortis in bello, Veneri plurimum indulsit: pili erant flaui, ut audio, unde crediderim eum in duobus membris, corde & hepate fuisse satis insignis caliditatis. Quòd autem non habet pilos nigros, nec carnem nigram (secundo de Temperamentis Galenus, & secundo Artis paruæ) quæ extra cutim apparent, intelliguntur in regionibus temperatis, non in ijs, in quibus est aliquis excessus. Frustra quæreres albos homines in Aethiopia: contra non reperies nigros apud Scythas &c. sic de alijs. Testatur etiam hoc quod fuerit calidæ temperaturæ: nam aliud audio, quòd fuerit sanus admodum, illi autem qui habent frigida illa membra, facile in putridos morbos incidunt, hic nunquam fuit infestatus morbis. Ad hæc alia accesserunt incommoda: à causis alterantibus, aère extrinseco, exercitijs uarijs, accidentibus animi, cibo & potu, in quibus omnibus excessit hic Magnificus Dominus, habitat in quadam ciuitate Poloniæ, aëre frigidissimo, Et est fluuius frigidus, qui rapidissime transit eam: iamq́ senex, non potest ita resistere causis alterantibus, natus annos quinquaginta septem. Scitis autem aërem frigidum admodum obtundere calorem innatum. Deinde totis diebus est in uenationibus, & tunc non prandet, uesperi autem in reditu post motum cum amicis est, & multum cibi ingerit. Est autem longe peior repletio post inanitionem, quàm inanitio post repletionem. Varijs cibis utitur & inordinatissime. Accidentia animi perpessus quàm plurima: in consilijs manent duobus mensibus continue, interim de regno plurimum considerantes. Indulsit Veneri plusquàm oportuit. Ex his causis alterantibus, quoniam non debite corpori applicantur, omnes hi morbi orti sunt. Hinc omnia illa membra perpessa sunt malum: & primo uentriculus aggregauit humores crudos, unde fit quòd secunda coctio non potest corrigere primæ coctionis uitia. & ita factum est tandem, ut totum alimentum crudum relictum sit, ex quo multa incommoda secuta. Generatum plurimum pituitæ, ob uentriculum non bene concoquentem, & multum bilis etiam, propter nimiam caliditatem hepatis. His ita se habentibus multiplicata sunt excrementa, quæ causa sunt tot symptomatum. Incipiam ab eo de quo est maxime solicitus: pondus in dorso est mihi ualde suspectum, quia dubito de calculo in renibus, quem uere maximum credo, perpetuum enim pondus percipit cum se erigit: cum autem sedet, aut curuus est, non ita. Venæ emulgentes quæ connexæ sunt cum uena caua, à renibus, quibus impactus est calculus, grauantur, ideo non potest manere erectus, quia tum magis pendent renes, cum uero æquitat,

non

non multum ſentit doloris, quia non ita pendent, in curru autem, quia currus uoluitur
& irrequietus manet, plurimum dolet. Eſt & aliud quod me facit ſuſpicari adeſſe cal-
culum: quòd ubi materia præparata & efficiens idoneum, facile inducitur forma. Pa-
tiens optime paratus fuit: in hoc Domino caloris uis ingens, & generata eſt etiam
materia pituitoſa plurima. Vnde autem eſt quòd in pedibus habet illa duo opposi-
ta ſtuporem, & tamen non poteſt ferre calorem. Fuit paratus ad Eryſipelas, & fuit
paratus ad ſuſcipiendos calores: & quia multum fuit materiæ calidæ, ſolita eſt ea illuc
effluere, ipſi autem calidiſsime ſe operiunt cum decumbunt in lecto. Stupor in plan-
ta pedis eſſe poteſt, quòd materia per neruos & uenas tranſierit ad plantam, & hæſe-
rit ibi: digitus uero cum mouetur dolet, quia materia comprimitur, quia eſt in neruo
& tendine, mouetur, ac ex ſubita alteratione dolorem percipit. Sed cur urinæ ſup-
preſsio, & quod cum tractantur teſticuli, inſurgit appetitus mingendi? Credo quòd
ſit propter humores plurimos, qui occupauerunt eas partes & uaſa ſeminaria, quæ cũ
à teſticulis ad penem determinantur, ad communem locum, ubi ſimul & urina & ſe-
men eijcitur, credo quòd collum ueſicæ ſit obſtructum ab aliqua cruda materia, &
præter id etiam aliquæ ſunt obſtructiones in uaſis ſeminarijs, ita ut iuuent ſe mutuo
ad obſtructiones faciendas: ſed cum tangit & tractat teſticulos, concurrunt eo ſpiri-
tus ob delectationis ſuauitatem, qui ſpiritus faciunt apertionem, non quòd ipſi extra-
hant humores, ſed quod ſua caliditate faciunt uirtutem expulſiuam faciliorem, & ob
tenuitatem aperiunt loca, & calefaciunt meatus ut laxentur, & ſequitur ille effectus.
Audio etiam quòd cum egerit nobilis ille Dominus, nullo pacto poteſt emittere uri-
nam: quod fit, quia cum fęces tranſeunt inteſtinum rectum, comprimunt ueſicam &
obſtruunt meatum eius, ut non poſsit mingere donec fæces excreuerit. Dum coit &
ſemen peruenit ad ea loca non poteſt exire. Sed ibi permanet cum magno dolore,
quia ibi collectum excitat maximos dolores, ut Galenus teſtatur ſexto de locis affe-
ctis, facit decolorari homines in toto corpore. Hinc eſt quòd tam pallidus eſt hic no-
bilıſsimus Dominus per totũ corpus, & quidem illa cauſa ſola eſſe poteſt tantæ frigi-
ditatis totius corporis. Quòd uero poſt ſomnum, manum ſi noctu clauſam habuerit,
ſponte aperire nequeat, nec claudere ſi apertam niſi alteram manum admoueat, fit
propter humores crudos, qui generantur in corpore eius dum dormit, à quibus ua-
pores attolluntur, & tranſeunt ad loca imbecilliora, ob eos muſculi repleti non poſ-
ſunt exercere proprium officium, donec poſt exercitium & agitationem calor ad eas
partes redeat, coctione in uentriculo expleta. Ructatio fit poſt cibum duabus de cau-
ſis, quia grauitas multa eſt quæ facit, ut non poſsit continere. Secundo, quia cum fit
concoctio & uentriculus non continet, quantum & quo modo oportet, ideo ſequun-
tur illa impedimenta ex diminuto calore. Has horum ſymptomatum cauſas eſſe cre-
diderim, quòd ſi illa omnia ſymptomata tantũ eſſent, nec eſſet aliqua ſuſpicio de calcu-
lo, ſicut in principio dixi, ſperarem omnia facile poſſe curari arte medici: ſed ſi ea ex
calculo partim pendent, res erit difficilior.

CVRA. Eſt hic diſcraſia frigida & humida, ea eſt corrigenda, & ad naturalem
temperaturam, quantum poſsibile eſt, reducenda, remouendæ ſunt omnes cauſæ ex-
trinſecæ, quæ oppoſitæ ſunt huic temperaturæ. Sit uictus attenuans & tenuis, aèr tem-
peratus, & exercitia & animi accidentia quantum ſit poſsibile, fugiat, totum deinde
corpus euacuetur, quod eſt repletiſsimum. Somnus enim plurimus eſt, indicans ma-
ximam repletionem, ac plurimum cibi comedit bis, ter aut quater in die.

Extrahatur ſanguis, quia uenæ repletiſsimæ ſunt, & teſtatur mor-
bus & uirtus: decem aut duodecim ℥ extraherem:
aquam Balnei ſumere eſt neceſſarium.

De

De calculo uesicæ, cum ſtranguria, pro Nobili puero Italo.

Conſilium CCVI.



E conteratur tempus in ſuperfluis, prætermiſſa longa præfatione, rem ipſam aggrediar. Nobilis puer conqueritur de quibuſdam diſpoſitionibus præter naturam, circa actiones quæ ſunt in emittendo urinam: & quia non ſunt unius generis, diſtinguendæ ſunt. Primo patitur quandam conſtrictionem urinæ: quandoq; enim guttatim emittit: quandoq; accedit pars aliqua urinæ, & tendit ad penem, & dum eſt in medio, regurgitat, & facit anguſtiam. Patitur præterea grauitatem circa partes illas: cum maxima difficultate ſeder, & cogitur ſedere erectus, diuaricatis pedibus: & dum urina retinetur in pene, & exit, percipit dolorem & ardorem. Quærendum ergo, an ſymptomata hæc habeant unam cauſam, an diuerſas. Primo tamen conſtat in ueſica calculum eſſe, quem tetigerunt clariſsimi Chirurgi. Suppoſito hoc, quærendum uidetur, an iſta ſymptomata habeant pro cauſa coniuncta, calculum in ueſica, an uero non ſit cauſa omnium calculus. Si conſidero ea quæ clariſsimus Chirurgus cum inſtrumento percepit: percepit non eſſe in collo ueſicæ, ſed in fundo: ergo non poteſt eſſe calculus cauſa, ut fiat ſtranguria. Erat enim ſententia Galeni, primo de locis affectis, de puero illo, in quo retinebatur penitus urina, cum dubitaret de cauſa ſuppreſsionis, erexit puerũ, & quæſiuit, & deprehendit quod erat in collo ueſicæ calculus obſtruens, ubi cum eſſet remotus, incepit libere emittere urinam & mingere. Et ideo ubi calculus non obſtruit collum ueſicæ, non eſt impedimentum emiſsionis urinæ. Cum iſte puer non habeat hanc ſtranguriam tantum, ſed urinæ retentionem omnimodam, & quod magis animaduertendum eſt, cum habeat ardorem, & illam anguſtiam, meo iudicio utile erit, ut prætermiſſa cauſa calculi, & ipſo calculo, uideamus cauſas quæ poſſunt facere iſta ſymptomata. Nemini dubium eſt, quòd cum ipſa ſtranguria non tantum proueniat, quoniam obſtruatur meatus ueſicæ, ſed quando ſunt humores erodentes, qui dum occupant ueſicam, irritatur ad expulſionem, unde guttatim exilit urina: & cum retinetur, colligitur, & confertim exit: & ubi acris eſt, ut ferè in ſenibus contingit, qui ſtranguriam patiuntur, quia egerunt nitroſa, & baurachia, propter plurimam materiam admixtam, ſcilicet ſalſam pituitam. Cum igitur nos uideamus, ſicut obſeruaui cum D. imponeret fiſtulam intra collum ueſicæ, & dilataret hinc inde orificium, propterea tamen non edidit aliquam copiam urinæ, ſicut ſolet fieri quando retinetur urina, ubi aliquid circa collum eſt: & ideo manifeſtiſsimum ſignum eſt, quòd circa collum ueſicæ non eſt obſtructio, ratione cuius fiat ſtranguria, ſed erodentes urinæ ſunt cauſa, ut non poſsit retineri urina, quia ſtimulat uirtutem expultricem, unde perpetuo diſtillat. Credo igitur quòd cauſa ipſius ſtranguriæ, & illius anguſtiæ, ſint mordentes urinæ, quæ expelluntur, nec expelluntur libere, ſed pars quæ circa collum inhæret, dolorem excitat in parte ſenſibili, unde per conſenſum ſpiritus omnes concutiuntur, & fit ſyncopa, quæ appellatur anguſtia, & uidetur totus dolere, & dolor ille eſt lipothymia, & prohœmium ſyncopes. Quòd autem hoc contingat cum aliqua mordicant penem in urina, notat Ariſt. unde qui aliquid mingunt tale, horreſcunt propter acrimoniam urinæ. Vbi igitur urina efficitur mordaciſsima, non eſt mirum ſi loco horripilationis, quæ fit in ſanis, in ægris faciat anguſtias: ſicut enim magis ad magis, ita ſimpliciter ad ſimpliciter, ut eſt regula topica. Credo ergo has cauſas eſſe horum duorum ſymptomatum, ſtranguriæ inquam, & lypothymiæ: erat enim iſta materia acris in capite, & omnibus membris. Crediderim lapidem non eſſe in cauſa, cur ita ſit urina acris. Cauſæ non ſunt diſpoſitiones in ueſica, ſed eſt temperatura calida & ſicca, hepatis præcipue & cordis. Audiuiſtis etiam hunc puerum habuiſſe peſsimam rationem uictus, & dum eſſet ſub præce-

præceptore, ingessisse crassa cibaria præter omnem consuetudinem suam, fabas, pisa,
legumina, & reliqua, quæ aggregãt humores pituitosos, nam exercebat satis se, animo
uexabatur strenuitate sui præceptoris, unde erat materia aggesta. Et cum copia humo
ris crudi multiplicaretur, quæ non fuit in totius ambitu, sed in hepate & uenis mesa-
raicis, & inueniret hepar calidum, & cor calidum, non est mirum si ille humor pituito
sus in locis calidis aggregatus, fiat salsus modo adustionis. Vnde existente tali tem-
peratura, aggregati humores crudi facti sunt salsi: qui dum fuerint paulatim aggrega-
ti, & per calorem hepatis ulterius adusti, sunt duo consecuta: primo lapis generatus est
in uesica. Quare generatur? Habet materiam pituitosam, calidam postea. materia erat
idonea exterius acquisita. Erat secundo agens præsens calida temperatura, unde ne-
cessario consecutus est effectus conueniens, calculus, ex materia pituitosa lapideata,
sicut lateres indurescunt, quoniã primo per calorem excoquuntur, deinde per frigus
condensantur, unde neq; per calidum neq; per frigidum possunt dissolui. Ita redditur
calculus sicut lateres penitus indissolubilis à calido uel frigido, sed bene potest incidi.
Cur magis in uesica generatur, quàm in renibus? Gal. affert causam, & dicit: quòd hoc
est in pueris propter ualidam uirtutem expulsiuam: nam quæ in imbecillioribus & se-
nibus retinentur in renibus, expelluntur in pueris ad uesicam: quæ materia ibi retine
tur, & cũ prius excocta fuerit à calore, refrigeratur, & à caliditate uesicæ magis & ma-
gis excoquitur. Iste calculus in uesica primo percipitur tactu: deinde in syncopis perci
pit grauitatẽ insignem circa partes pectinis. Non potest sedere, nam collũ uesicæ uer
git circa terram, quod dum constringitur, constringitur uesica: igitur & non potest se
dere, & fit impedimentũ in uarijs sitibus. Adest pruritus circa partes illas: sed longe
certius est dictum iam signũ. Adest etiam illa eadem causa stranguriæ, multitudo ma-
teriæ pituitosæ, quæ continue transmittitur à partibus superioribus, quæ sua mordaci
tate facit symptomata illa. Credo uniuersalem causam esse referendã ad materiã ante
cedentem horum symptomatũ pituitosam, quæ fouet & tegit calculũ, & facit ardorẽ
urinæ & stillicidiũ. Quærendũ modo uidetur, an calculus sit morbus in cõpositione,
uel in complexione. Certũ est quòd in compositione, & quòd ille morbus generatus
fuit propter affluxum materiæ. Est etiam credendũ, imò ferè necessarium, quòd sit in-
temperies frigida in uesica, non absolute tamẽ, cum adsit pituita salsa, à cuius salsedine
caliditatẽ acquisiuit: ergo potest esse intẽperies in uesica frigida sine defluxu materię.
Hæc est tota ratio huius ægritudinis, & consequenter apparet prognosticum. Si uolu-
mus iudicare de futuro, dico quòd stranguria, & ardor urinæ, poterunt tarde curari.
Vbi exquisite ipsum euacuabimus, & alterabimus illam intemperiẽ superacquisitã pro
pter acrimoniam, curabitur excoriatio, & ulceratio in epidermide, quæ leuis est: credo
quòd ista facile poterunt curari: in senibus non curarentur. Nephritici &c. dicit Hip.
Sed quantũ ad calculum, dico quòd non curabitur sine incisione: nam nullus, licet plu-
rimi tentarint dissolutionẽ, nemo tamen eam est assecutus: tamen exhibuerunt primo
ea quæ abstergunt & incidunt uisciditatem, dum esset appensus lapis corpori uesicæ,
unde facilius postea extraheretur: præterea illa quæ cõminuerent superficiẽ lapidis, &
eam partem lapidis quæ mollior est: continue enim lapidis pars post partem augetur,
licet non sit uera auctio, sed iuxta positio. Cura igitur ita exordienda: primo exquisi-
tissime euacuandum corpus, ut omnino tollamus materiam istam salsam, & diuertatur
per euacuationem. Facta euacuatione haberem non diuretica tantum, sed potius inci-
dentia & abstergentia: bene diuretica admiscerem his, quæ eorum penetrationem ad
iuuarent, Primo igitur purgaretur leniendo uentrem, exhiberẽ cassiam, quia lenit hu-
morẽ salsum, diuertit per intestina, euacuat humores crassos, ut testatur primo Actu-
arius, & postea Mesue. Hiera est diuretica: darem electuariũ de sebesten simp. deinde
exhiberem quæ incidunt humores crassos. Haberem primo intentionem incisionis, &
attenuationis, postea confortarẽ. Vterer syrupis, ut melle rosaceo, syrupo de betonica,
de stœchade: illi enim sine mordicatione incidunt. Nolo oxymel simplex, uel squilli-
ticum, uel ex acetosis aliquem syrupum, ne adderetur acrimonia propter acetum: &

ideo

ideo isti syrupi non essent conuenientes, nec etiam bysantinus sine aceto. Haberem postea aquas distillatas, quæ facerent penetrare syrupos ad partes, ad quas alioqui non penetrarent. Facta concoctione purgarem ipsum cum agarico: non abhorrerem à confectione hamech, nam licet sit solutiua, tamen euacuat diuertendo, dum trahit à circumferentia ad centrum. Ideo trahendo ad uentriculum, diuerteret illam materiã, quæ causam antecedentem habet ab ipsis renibus. Respiciendo ætatem pueri, si excederet 14. annũ, mitterem sanguinem, quæ missio sanguinis esset opportuna ad euacuationem & euentationem, & remouendam malam qualitatem humorum. Fortasse si aliqua adest redundantia sanguinis, quia habet uenas latas, possent etiam uentosæ applicari non sine ratione. Vbi ista pituita esset euacuata, & factæ euacuationes, quærendum, an aquæ calidæ thermarum conueniant. Obsunt calidæ, augent salsedinem, non habemus intentionem: amplius, iam præterijt occasio. Postea exhiberem quæ cõminuerent & inciderent lapidem: uellem distilllare limones non in alembico plumbeo, quoniam cum uapor limonis sit acutissimus, generaret cerussam, & faceret uenenum: & hæc aqua est magis penetrabilis, quàm acetum. Ergo facerem alembicum uitreum, & distillarem limones & chelidoniam, in quibus duabus aquis confiderem: postea in destillatione ponerem raphanum, ex quibus facerem destillatam aquam efficacem ad cõminuendum lapidem, & gratam gustui. Quòd si postea cum illa aqua aliquid illis admisceretur, si cessaret ardor urinæ, optima esset: si non cessasset, serum caprinum adderem. Et ita puerũ istum regerem, ad hoc ut conuenienti tempore (credo enim in æstate hoc esse importunũ) incidatur, & extrahatur lapis: & fiet faciliter incisio. Vtatur attenuante uictus ratione omnino. Et ut semper lenem habeat aluum, frequentissime utatur cassia pro diuersione & euacuatione humorum crassorum. Vt corrigatur sanguis in uenis, assumat bis in septimana cassiam, cum portiuncula rhabarbari. Cum isto progressu tenerem istum puerum toto hoc tempore. Pro stranguria & angustijs apponerem decocta althææ, maluarum, camomillæ, fœnugræci, sandalorum citrinorum: facerem fomentum, & olea linirem conuenientia circa pectinem. Quòd si magis urgeret, tunc peritus Chirurgus, & bene exercitatus, lac instillaret.

De calculo uesicæ, dolore renali, & iuncturarum, cum ardore urinæ, pro ciue Florentino.

Consilium CCVII.



IVdicamus calculos per urinam excretos, dolores circa renes, ac iuncturarum affectus, à plurima pituitosa materia generari. Indicio est urina turbida, subalbida, sero lactis similis, cum sedimento crasso & albo. Calculorum color calci antiquorum parietum similis, eorumq; substantia crassa & dura. Præterea uictus ratio comessationibus & potui dedita, cum paucitate exercitij. Ex temperatura etiam calida, & habitu corporis, & animi moribus, appetitui & uoluptati mancipatis, credimus hunc in uenereis plus æquo excessisse, unde calor naturalis, & concoctiones omnes diminutæ fuerunt, accedente præcipue ætate, quæ accedit ad septimum septenarium, & consequenter ad finem primi senij, si Galeno & Hipp. credimus. Ardorem autem urinæ fieri arbitramur partim ex priuatione humoris in glandulis ureteris nimia uenere consumptis: partim uero ex mordacitate urinæ, quæ in immensum aucta fuit ex admixtione plurimæ pituitæ salsæ. Habuit autem pituita salsedinis causas, tum ex naturali hepatis caliditate adurente, tum ab obstructione & putredine. Et hæc quidem de causis & natura affectuum: nam de uesicæ calculo nos quoq; iudicamus adesse, si uera sunt quæ intelleximus, ex equitatione impediri ac lædi, in pectine grauitatem percipi, prurire præputiũ: quæ omnia coniecturã faciunt, uesicam calculo laborare; ac nos quoq; chirurgis parũ confidimus.

Quan-

Quantum ad curam, arbitramur eam difficilem fore: ætas enim maximo impedimento est, si Hippocrati fidem adhibemus: nephriticos enim, & circa uesicam dolores, asserit non facile curam admittere in senibus. Sed præter Hippocratis autoritatem, ratio quoque & rei natura nos ita cogit fateri, quam tamen consulto omitto: neque enim hic docemus, sed consulimus quid agendum. Credimus ergo hunc nunquam ita conualiturum, ut tuto sibi possit confidere, quin in eosdem affectus incidat quacunque etiam leui occasione incidente: posse tamen efficere, cura & assidua diligentia adhibita, ut uel nunquam, uel rarissime molestetur actu, quamuis inclinatio perseueret, ut autem hoc commodissime fiat, primo maxime eniti debet, ut in sex rebus non naturalibus nihil, uel minimum delinquat. Ac circa aërem, cauebit omnes excessus, tam calidos, quàm frigidos: uentorum omne genus, præcipue tamen australes & boreales, nocturnum cœlum, habitationes humidas & terreas, apertis fenestris noctu quiescere, & reliqua huiusmodi. Somnum meridianum præcipue fugiat: nocte septem uel octo horas dormire studebit: reliquo tempore, quantum fieri poterit, uigilabit. Exercitia matutina conueniunt, ac superiorum potius partium, quàm inferiorum: proinde equitationes magis laudarem, si affectus uesicæ tolerarent: sed arcu exerceri, aut iactu lapidum, ac similibus, tutissimum iudicarem. Post cibum quiescat tam animo quàm corpore: quies tamen non ea sit, ut iaceat, uel aliquo modo decumbat, quin potius stet, uel molliter deambulet, sine aliquo labore. Ab omnibus animi molestijs quamlongissime recedat, lætus cum iucundis amicis uitam degat. De reliquis, nitatur aluũ habere lenem: quòd si natura defecerit, leniet uel clysteribus, uel resina laricis quampinguissima, quam mane sumat ad magnitudinem nucis: uel sumat carnem pinguium caricarum ad unciam, medullæ cnici, id est, cartami drachmas duas, & facto bolo deuoret ante prandium, & ius pulli eadem hora bibat, in quo decocta fuerint malua, beta alba, mercurialis. Cibum ita temperet, ut bis tantum in die comedat, neque bibat unquam inter cœnam & prandium, abscedatque à mensa citra saturitatem. Sit cibus simplex, atque unius generis: multitudinem epularum & uinorum, tanquam pestem euitet. Sunt autem cibi qui maxime laudantur à medicis, boni nutrimenti, & facilis concoctionis, qui cum omnibus medicis sint notissimi, consulto omittantur. Vinum eligerem pauciferum, substantia tenue, liquore purissimum, colore uel album, uel rubeum, clarum, sapore neque acidum, neque austerum, sed maturum. Hæc ubi rite peracta fuerint, maximam partem suæ præseruationis peractam arbitror. Cum uero uel necessitate itineris, uel societate, uel incontinentia sæpe delinquant homines, unde humores maligni generantur, qui postea ad loca imbecilla fluentes morbos generant: ideo necessarium putamus ad conseruationem aliquod habere pharmacum familiare, quo ter aut quater in mense sine aliqua molestia utatur. Tale autem esse poterit:

℞. Agarici optimi			
Aloës optimæ			
Rhabarbari bene maturi	ana	ʒ	ʒ.
Rosarum rubearum			
Sandalorum citrinorum	ana	ʒ	1.
Gingiberis			
Cinnamomi	ana	ʒ	s.

Pulu erizentur omnia per se, deinde misceantur, & fiant pilulæ cum melle rosaceo pro qualibet uice tres, & sumatur drachma singulis uicibus mane tribus horis ante prandium. Laudamus præterea, ut bis singulis annis purgetur, autumno inquam & uere. Purgatio talis sit:

℞. Floris casiæ	℥	1.
Specierum hieræ	ʒ	2.

Misce, cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi magistralis facti ex succo betonicæ, & succo saluiæ secundum artem, ℥ 1.
Decocti infrascribendi ℥ 4.

℞. Agrimoniæ
Cetrach ana man. 1.
Polypodij
Glycyrhizæ
Rosarum ana ℥ 1.
Seminum melonum ℥ 1. s.

Decoquantur in libris tribus aquæ maluæ destillatæ, donec remaneant libræ duæ: deinde seruetur decoctum pro sex syrupis. Dentur autem syrupi usque ad nonum uel duodecimum. Postea

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosacei solutiui ℥ 3.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora. Talis sit purgatio tam ueris, quam autumni. Vere tamen tentarem missionem sanguinis à dextro latere post duos primos syrupos faciendam. Peractis purgationibus postea per 15. saltem dies continuos probarem, ut acciperet sacchari rosacei semunciam hora una ante cibum bis in die. Ad membra uero corroboranda primo laudarem, ut crebro caput ablueretur ante cœnam, ita ut à cubiculo postea non discederet. Lixiuium esset è cinere salicum, aut uitis, in quo decoquerentur maiorana, chamæmelum, rosæ, betonica, & stœchas, addita etiam agarici electi semidrachma. Vtendum etiam consulo masticatione mastiches simplicis mane, tandiu ut deglutiat granum eiusdem mastiches. Vtatur etiam assidue immediate ante prandium seminibus melonum confectis usque ad semunciam: post prandium uero comedat pistacia confecta ad numerum decem uel quindecim ad summum. Partes pectinis quotidie illinat oleo amygdalarum dulcium recenti, uel liliorum alborum, uel camomelino, uel mixto ex his. Vbi uero ardor urinæ multum urget, factis purgationibus quibusdam, uel lenitione uentris, & iniuncta tenui diæta, utatur frequenter in die linctu confecto ex oleo amygdalarum dulcium, & penidijs: ac mane loco syrupi, sumat sequens decoctum.

℞. Seminum alchechengi, uel solatri uesicarij ʒ 10.
Cicerum rubeorum gr. 30.
Radicum althææ ℥ 1.
Seminum maluæ confractorum ℥ s.
Cinnamomi ℈ 1.

Bulliant in iure pulli, & facta diligenti expressione & colatura, accipiatur scutella satis ampla huius decocti, & in ea ponatur sacchari uncia, & tantundem butyri recentis. Bibat hoc totum noctu calidum quantum sustinere potest: hæc enim potio maxime faciet ad urinæ ardorem sedandum. Sedeat etiam in decocto maluarum, anethi, althææ, chamæmeli, seminum lini, fœnu græci: plurimum enim confert ad hunc usum, magisque si decoctum fuerit ex aqua & uino albo simul commixtis. De aquis thermarum, neque ferreæ solæ placerent, neque sulphureæ: placeret tamen, ut si in regione ad id commoda esset æger, potaret calidarum thermarum aquas, quales sunt Apponenses, & Porrhetanæ: postea suo tempore biberet aquas ferreas, quales sunt Calderianæ uel Senenses, ita tamen ut calidæ sumerentur uere, media autem æstate ferreæ: neque enim aliter tutam putarem potionem. Non esse autem deferendas aquas thermarum ad loca remota, multis rationibus persuademur, sed bibendas credimus seruato adhuc suo naturali & actuali calore.

De

Pro laborante calculo uesicæ.

Consilium CCVIII.



VANTVM ad symptomata, quæ patitur hic Clariss. Vir, ea sunt circa instrumenta urinalia, circa uesicam, & reliqua uasa. Necesse est igitur quærere caussas affectus in his partibus. Primo autem consideremus temperaturam. Ita enim sciemus, quantus sit lapsus, & perueniemus ad cognitionem caussarum. Temperaturam igitur cognoscetis ex suis indicijs. Membra sunt inæqualia, quod inde patet, quia perpetuo abundat uomitu, permisto ex bile & pituita. Pituita generatur ob defectum caloris, bilis ob nimium calorem hepatis generatur, & est excrementum sanguinis, ergo testatur caliditatem hepatis. Pituita uero in uentriculo generatur, unde colligimus uentriculum esse frigidum. Color uero subniger calorem indicat intensum, & quia color indicat dominium humorum, sequitur sanguinem crassiorem, & nigriorem dominari in corpore. An autem frigiditas uentriculi sit naturalis, aut aduentitia, difficile est nobis iudicare, quanquam id fortasse coniectura assequi possumus: sed non admodum nobis est necessarium id scire. De cerebri & cordis temperatura non habeo unde coniecturam sumam. Cum autem talis sit temperatura hepatis & uentriculi, à quibus membris omnes generantur humores in corpore, quocunque cibo uescatur: non est necessarium, quod à uictus ratione euenerit hoc malum, sed est à temperatura inæquali utriusque membri. Symptomata, quibus afficitur, est primo dolor renum, cum quo sæpe eiecit calculos, interdum excreuit plurimas arenulas, iam uero his diebus eiecit calculum. Habet prę terea nephriticos dolores, postea est perpetua grauitas in Raphi, inter anum & testes, pruritus quoque est in glande, ut cogatur nõnunquam scalpere, & dum ambulat intense, non potest tussire: & id per interualla augetur, ut nõ possit tussire. Prętera solebat esse laxæ alui, nunc est astrictæ, & sentit flatus circa intestinũ rectum, quibus excretis cessat dolor, & hæc se sentire præcipue dixit circa nouilunia & plenilunia. Sed hæc interdũ fallacia sunt, quia nõ faciunt alterationes suas, nisi in puncto cõiunctionis, aut in tribus diebus ante & post. Quare ad aspectus lunæ non sunt referenda. Hęc sunt symptomata. Caussæ. Gal. 6. Epi. dicit, quòd sit eadem prorsus caussa materialis lapidis uesicæ & renum, eademque efficiens caussa. Dicemus nunc caussas communes. Materialem caussam Paulus & Auicenna, sicut & omnes Arabes, dicunt esse materiam crassam uiscidam, quæ postea excoquitur à calido. Sed hæc neque natura rei, neque autoritas Galeni admittit 6. Epid. ubi lapides generari à quocunque humore, & discerni à colore dicit. Si enim rubet, sanguis, si flauus, bilis adest, &c. & id natura rei testatur. Fiunt igitur ab omni humore, sed hoc quidem uerum est, si siccum debet conglutinari, necessario concurrit materia humida, quæ est pituita, alioqui exiccatum semper habet friabilitatem, & hoc forte uoluit Paulus, sed quòd lapides solum ex ea materia generentur, falsum est. Materia huius calculi eadem inuenitur, quæ solita est per uomitum eijci, quod testatur etiam color lapidis, est enim flauus. Quare biliosa est materia quæ conglutinatur cum materia uiscida. Efficiens caussa postea calor est resoluens partes tenuiores (Metheor. 4.) concoquens postea, & assans ac compingens reliquam materiam, ita ut non resoluatur à suis contrarijs. Vbi modo generentur, an in corpore renum, aut in concauitate, non uolo nunc dicere, cum sint sufficienter dicta à Galeno. Dolor modo ille excitatur ad motum urinæ, quandoque extenditur, maxime dum calculos, aut arenulas excernit, patitur ardorem, & retentionem urinæ. Fit autem ardor urinæ uel ob acrimoniam urinæ, uel ob ariditatem in urinæ meatu, quando humiditas illa naturalis, & emplastica, quę in meatu est, absumitur, cum urina mordicet penem, lædit, sicut intestina quoque tecta sunt pituita, ne acrimonia humorum abradantur. Vtraque harum

caussarum esse potest, usus est multo coitu, qui meatum exiccat. Et urinæ etiam acrimoniam habent, sunt enim nitrosæ & salsæ, liuidæ, & decoloratæ, non à dominio bilis, sed ab humore salso, & nitroso. Caussam ueram huius ardoris crediderim esse calculum in uesica satis insignem, quo calculo ibi exorto redditur uesica seipsa imbecillior: commune enim id est, quod recipiens membrum est imbecillius semper, idq; testatur grauitas illa in pectine, & loco medio inter anum & testiculos. Ab eo calculo quotidie aliquid abraditur, quod penetrans meatus angustos sua asperitate facit ardores. Stante igitur eadem ratione uictus, item fortitudine membrorum mandantium, & recipientium imbecillitate, non est mirum, si semper eosdem cruciatus habeat. Ipse dicit augeri eos quandoq; post plenilunium, & nouilunium, quia tunc mutat rationem uictus. Retentio urinæ est ex eadem caussa, quando enim materia uiscida fluit, & aggregatur in uesica, necesse est, ut deueniat ad locum angustum. Quia autem uiscida, obstruit interdum meatus: huius signum est, quòd cum emittit urinam claram, male habet, dum turbulentam melius, quia illa materia impressa molesta est, cum autem excernitur, non lædit eum. Testiculi dolent ex consensu, ut in Anatome discimus: duæ enim uenæ satis insignes ueniunt ad didymum parastatis. Crura autem patiuntur, quia bifurcatio uenarum magna est in ea uena, quæ ad poplitem tendit. Adsunt autem omnia signa calculi, quæ à ueteribus describuntur. Pruritus in capite uirgæ, erectio præter uoluntatem, grauitas in pectine, & collo uesicæ, mingit crebro, sed parum, urinæ liuidæ, in quibus arenulæ: in equitatione magnam molestiam percipit, habet uentositates in intestino recto, quæ mouent dolores, intestinum extenditur, & generatur maximus dolor. Est constrictio alui, comprimitur intestinum rectum, primo de caussis symptomatum. Videmus igitur esse calculum in uesica generatum ex materia cholerica, & uiscida. Malum prius habuit in renibus, & postea in uesica. Hoc est consuetum, in ætatis uigore, & adultis, quòd quando calculi generantur, primo fiant in renibus: sed in imbecillioribus in uesica oriuntur. Est autem hic 45. annorum & in primo senio.

PROGNOSTICVM. Cum calculus sit morbus, qui redit per periodos, etiamsi optime & diligentissime seruetur uictus ratio, cura est difficilis: de hoc uiro autem, credo quòd non curabitur nisi ope chirurgica.

CVRA. Caussæ sunt efficientes, quæ habent caussas materiales: & aliæ generant has materias. Est igitur prohibendum ne generetur hæc materia recta, uictus ratione, quæ instituenda est suo contrario, quæ prohibeat generari pituitam, & bilem in cibo, in potu, & alijs. Quantum ad materiam iam genitam, ea est euacuanda, ad quod duo proponuntur, missio sanguinis & euacuatio. Missio sanguinis fiat è basilica. Incidatur materia syrupis incidentibus, cum aceto, quia non nocet, nisi cum neruus occurrit, uel non sint nisi moderate calida, mel rosatum, syrupus de Betonica, de Stœchade, oxymel, & similia hic usurpentur. Postea euacuetur. Quod ad particularia, corroboretur uentriculus cum saccharo rosato, Diarrhodon, & alijs, quæ habeat familiaria: optima enim sunt, & prohibent ne generetur materia. Quantum ad curam lapidis existentis in uesica, an possit comminui, nec ne, quæritur. Non uideo rationem, quia siue calidis, siue frigidis procedamus, semper augebimus calculum. Si incidentia, quomodo ea dabimus, uesicæ ne noceant, quæ est membranosa, sed quid si quæ à proprietate aliqua hæc faciunt? ego non curo hæc, quia sunt arcana, quæ non inquiro. Adhibere aliquas destillationes optimum est, si modo essent artifices. Sed credo omnino, quod debeat incidi, si uelit curari.



De mictu ſanguinis, pro quodam Epiſcopo Vngaro Anno 1547. Menſe Decembri.

Conſilium CCIX.



RBITRAMVR ſanguinolentam urinam & turbidam reddi ab hoc Reuerendiſſ. Epiſcopo, propter dilatationem factam tum in cauitatibus renum, tum in uaſis urinarijs: propter intenſam caliditatem à motu uiolento primo generatam, dum curru ſalebroſo itinere concuteretur: præcipue circa dorſi regiones, deinde ſuccedente intenſo calore, dum cum ueſte pellicea ſub ſole ardente montem aſcenderet. Ex his igitur omnibus tantus calor circa partes renum fuit excitatus, ut ob nimiam dilatationem urina ſanguinolenta excreta fuerit. Et inde eſt, quod nunc quoq;, quotieſcunq; defatigatur & corpus exercet, in idem ſymptoma incidat, turbidæ ſcilicet & ſanguinolentæ urinæ. Excitatur enim dilatatio ob motum, quæ in quiete deliteſcit. Ardor autem in excretione urinæ, ſimulq; dolor circa anum, ab eadem cauſſa prouenit: uidelicet ab illa urina fęculenta, habente in ſe partes acres, & rodentes, uel bilis, uel humoris aduſti, uel pituitæ ſalſæ, uel omnium ſimul. Dolor uero, qui circa ani regionem percipitur, eſt in ipſis muſculis colli ueſicæ, quod quidem collum illis partibus adiacet, & in ea potiſsimum parte non ſine ratione dolor percipitur, quoniam ueſicæ collum admodum anguſtum eſt, & ſtrictum, & ualde ſenſibile ob muſculos, & neruoſas partes circumiacentes. Cum ergo urina acris, & craſſa in parte tam anguſti orificij immoratur, & intercipitur, cauſſat dolorem, qui uero ardor apparet in uirgæ capite, in urinæ emiſsione, eſt propter illam eandem cauſſam. Locus enim glandis ſenſibilis eſt, ultra omnes alias partes illius membri. Hæc de cauſsis morbi & ſymptomatum. Cum ergo morbus ſit dilatatio, cura eſt aſtrictio, & corroboratio partium dilatatarum, qua curatione peracta illico & ſymptomata quoque ſimul remouebuntur. Audimus enim neque ardorem, neque dolorem percipi, niſi eo tantum tempora, quo turbida ſanguinolentaq; urina emittitur. Sublata ergo huiuſmodi urina, aufertur dolor, & ardor, ea urina remouebitur, remota dilatatione. Ad dilatationem igitur prohibendam totis uiribus accedendum. Et quoniam ad rectam curationem particularis ægritudinis totum corpus debet eſſe mundum, & malis humoribus uacuum: igitur ante loci corroborationem, corpus rite purgari oportet. Sed præter indicationem, quæ à morbo ſumitur, non minor eſt illa, quæ ab aëre, quemadmodum optime teſtatur Galen. 9. Therap. Cum ergo nunc aërem habeamus hyemalem, qui quidem omnibus medicationibus eſt inimicus, ſitq; Reuerendiſſ. ille uir, qui ægrotat in regione frigidiſsima, perſuaderem, ut interim habita recta uictus ratione, uer proximum expectaret. Et tum primo purgaret corpus modo infraſcripto.

℞. Florum Caſsiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ ſimpl. ʒ 2.

Cum ſaccharo fiat bolus. Sumat eum mane hora ante prandium. Die ſequenti mittatur ſanguis à uena baſilica dextri lateris, uſque ad uncias octo. Deinde

℞. Syrupi de Abſinthio
Mellis roſati
Acetoſi ſimp. ana ʒ 6.
Decoctionis Agrimoniæ in aqua Endiuiæ ℥ 4.

Miſce pro uno, & ſic pro ſeptem. Deinde

℞. Confectionis Hamech. ʒ 3.
Syrup. roſati ſolutiui ℥ 3.

Miſce, & cum aqua Agrimoniæ fiat potio, ſumenda in aurora cum cuſtodia. Facta purgatione utetur quotidie Electuario infraſcripto tribus horis ante prandium pondere ʒ 1.

℞. Sacchari rosati confecti ex rosis rubeis ℥ 6.
Specierum tria Sandalorum ʒ 2.
Spodij
Acaciæ ana ʒ s.
Coralliorum rubeorum ʒ 1.

Misce cum modico syrupo de Mentha, fiat Electuarium, sumat de hoc (ut supra dixi) poteritq; illico uno haustu deglutire tantum uini optimi, quantum caperent cochlearia duo, & non ultra. Item

℞. Vnguenti Comitissæ de corticibus castanearum.
Sandalini ana ℥ 1.

Conficiantur simul cum oleo rosato completo, fiat linimentum, quo ungatur utrinque tota longitudo lumborum bis in die, à principio usq; ad finem. Item

℞. Aquæ, in qua ferrum fuerit extinctum situlas quatuor, in qua decoquantur Rosæ
Balaustiæ
Camomillæ
Nucis Cupresi ana m. 1.

Et cum aqua hac tepida foueat lumbos, cum spongijs mane & sero ante linimentum. Vera tamen & citissima huius morbi curatio esset, si post purgationem in hac æstate mense Iulio, biberet per dies 15. aquas Thermarum, in quibus dominatur minera ferrea, & in ijsdem bis in die nataret, ut fert consuetudo. Tales autem sunt in Italia prope ciuitatem Lucæ, & in uilla Veronensi, quæ Caldarium appellatur. Vtrum sint tales in Pannonia ignoramus. Hæc iudicio meo uera est curatio Reuerendiss. huius uiri. Interim abstineat à comessationibus, uinum bibat dilutum cum aqua, in qua ferrum lucidum & tersum fuerit extinctum. Caueat ab aromatibus, & rebus dulcibus & mellitis, à coitu, ab exercitijs, præsertim quæ fiunt equitando, uel ambulando. Se agitare tamen non uitupero, & omnia exercitia, in quibus mouentur partes superiores, inferioribus quiescentibus.

De Mictu sanguinis, cum Vrinæ ardore.

Consilium CCX.



IN casu egregij uiri ætatis annorum 64. & paulo plus, temperamenti calidi ad humidum uergentis, cordis paululum sicci, & cerebri, renum calidorum, scribitur: cum iam pluribus annis ingentibus doloribus, ex arenulis, et calculis afficeretur, ad eam renum imbecillitatem deuenisse, ut ex leui labore, siue pedibus incedat, siue equo uehatur, urina prodeat cruenta: & non modo sic apparet, ut sæpe fieri solet: uerum ita, ut sanguis in profundo urinæ concrescat: cum leui dolore renis dextri (perinde ac si quis impositam curcurbitulam incideret) non diu perseuerante, sed horis ferè duabus, & decedente cum urina. Medicus qui casum scripsit, arbitratur mictum sanguinis ex renum imbecillitate, & apertis in renibus ostiolis prouenire, dolorem uerò & ardorem ex mala intemperie, forte sine continui solutione, quoniam nunquam pus uisum fuerit. Et certe cum apud Galen. 7. κτ τόπους sanguis è uenis non erumpat, nisi ostiolis adapertis, aut ipsis uenis ruptis, uel exesis, non tamen in præsenti casu sit uena rupta, neque exesa, neque enim sanguis multus una uice effluxit, nec pus uisum fuit. Concludere igitur necessarium est, hunc mictum sanguinis in uenarum meatus apertos, & renum facultatis retentricis imbecillitatem referendum esse. Dolor uero & ardor urinæ, quomodo sine continui solutione fieri posit, non uideo, cum, ut Galenus sentit, dolor non accidat sine solutione continui, quam certam esse caussam uoluit cuiuscunq; doloris immediatam. Verum censeo Medicũ intelligere eam solutionẽ continui, ad quam pus sequi consueuit,

Quare

Quare dicendum puto, morbum uel potius causam esse intemperiem calidam renum, cum facultate retentrice debili, cumq; amplitudine ostiolorum: quam sequitur, ut per urinam sanguis & alia crassa excernantur, quæ dolorem & ardorem excitant, solent enim membra fortia superfluitates redundantes ad infirma propellere. Causa uerò, quòd in labore potius, quàm in quiete hæc eueniant, ea est, quòd quemadmodum hepar & uenter in motu non probe nutrimentum concoquant, aut retinent, & transit incoctum, & propterea exercitationes fieri non debent, nisi prima coctione in uentriculo, ac secunda in hepate, & uenis perfecta. Ita ex motu & labore facultas renum retentiua fatigatur, unde est, quòd sanguis & alia excernuntur, ex quibus ardor & dolor excitantur. Quod ad prædictionem attinet, dicit Hipp. 6. Apho. 6. Renum & uesicæ uitia in senibus difficulter sanantur: & in 6. Epid. Renum uitia post annos 58. sanata non uidi. Et licet non perpetuo sit in Medico, ut releuetur æger, id tamen agendũ in chronicis est, ut morbus non augeatur, sed ipse, uel symptomata, uel ambo minuantur. In curatione præsupposita uniuersali euacuatione totius, quoniam indicatio sumpta de morbo, eiusq; causa, est de renum infrigidatione, & ostiolorum urinam excolantium constrictione, & de uictu à suo naturali temperamento, calido & humido adhibendo, nec non subtiliante: ideo, quòd iam dixi, censeo huic nobili uictus rationem eam adhibendam esse, quæ senibus conuenit, quoad omnia membra, exceptis renibus, quos infrigidare & corroborare conuenit. Non tamen calidis sic utendum, ac si renes calidi non essent. Victus autem senibus congruus est, apud Gal. & alios calidus, & humidus, humores tenues faciens, quare fugiendi cibi & potus omnes crassi, & uiscosos humores generantes, unde calculi & arenulæ, & excrementa crassa solent fieri. Quoniam uerò hic renes frigidis indigent, reliqua autem membra calidis, oportebit frigida calidis admiscere. Quare ferè quotidie lactucis, Endiuia ac huiusmodi simul utendum cum alijs cibis erit, præcipue in æstate & temporibus calidis in ea quantitate, & tam sæpe, prout præsenti Medico uidebitur. Pro renum quoq; infrigidatione, & facultatis retentricis robore exterius unguenta uaria applicari possunt, in primis infrigidans Galeni, in modo, quo ipse docet, nempe sub actuali frigiditate sæpius ipsum uariando, cui & Camphora, & Sandali & semperuiui succus, & id genus alia adijci possunt. Quod si maiori opus fuerit adstrictione, licebit uti unguento, quod habet granorum Myrti, corticum medianarum quercus, nucis Cupressi, foliorum Cupressi, Sumach, Hypocistidos, corticum granatorum, rosarum rubearum ana ℥ s. Conterantur modice, & decoquantur in ℔. 4. uini austeri, donec medietas absumatur. Deinde:

℞. Olei Omphacini
Supradictæ decoctionis ana ℔ 1.

Decoquantur in duplici uase, ad uini consumptionem, & in fine addantur Sandalorum citrinorum ʒ 2. Caryophyllorum ʒ. s. postea cum ℥ 4. ceræ albæ, fiat linimentum molle, quod sæpius cum reliquo decoctionis lauetur. In eundem usum proderit decoctum ex omnibus supradictis, renibus imponendo: ut uero si quid in renibus est, expurgetur, ab ipsis etiam materiæ diuertantur, magno præsidio erunt pillulæ, quæ fiunt ex Rhabarbari subtiliter pulverizati ʒ iij. Terebinthinæ q. s. Fiat massa pro pillulis, ex qua sumenda erit ʒ 1. uel ℈ 4. mane ieiuno stomacho, per horas sex ante prandium, prosunt etiam ista assumpta.

℞. Nucleorum pini	N 30.
Excoriatarum amygdalarum	N 20.
Tragacanthæ	ʒ 4.
Succi Liquiritiæ	ʒ 2.
Croci	℈ s.

Cum uino cocto ut sapa, fiat Electuarium, cuius ʒ 2. sumantur mane ieiuno stomacho, cum ℥ 4. huius decoctionis.

 ℞. Saccha-

℞.Sacchari albi ℥ 1.
Liquiritiæ mundæ
Seminis Portulacæ ana ʒ iij.

Coquantur in 3. ℔. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Item,

℞.Seminis lini
Sem.Papaueris albi
Cucumeris
Tragacanthæ ana ʒ 2.
Anisi ʒ 4.

Et cum aqua decoctionis Liquiritiæ fiant Trochisci, summo mane sumat ieiuno stomacho ʒ 1. s. cum ℥ 3. supradictæ decoctionis.

De ardore urinæ pro muliere.

Consilium CCXI.



EXcernebat per urinam squamulas cum plurima spurca materia, & interdum etiam aliquid sanguinis, ita ut hinc esset aliqua suspicio de apostemate, imô nisi alternis noctibus magis affligeretur, & dolor non esset continuus, apostema certo adesse iudicassent, quanquã posit etiam esse aliquod principium. Montanus ut per caniculares hunc syrupum biberet, ordinauit:

℞.Radicum & foliorum Pentaphylli
Ceterach
Capillorum Veneris ana

Coquantur in s.q.aquæ maluæ destillatæ, & postea pinsentur, & iterum coquantur forti coctione, deinde rursus pinsentur, idq; ter aut quater iteretur, donec exquisitissime percoquantur, & bona expresio fieri posit, expressum deinde coletur, & syrupizetur cum saccharo.

℞.Huius syrupi ℥ 2.
Aquæ lactis caprini ℥ 6.

Bibat per multos dies continuos, ita tamen, ut semper per interualla quinq; aut sex syruporum, euacuetur cum Casiæ ʒ 6.uel Rhabarbari ℈ 2. quod magis placet. Post calores ad ualidiora accedendum, si posset accedere ad balnea Calderiana, quia nunc tempus est, maxime opportunum foret. Purgaretur autem primo ʒ 10. Casiæ, acciperet deinde unum syrupum, ℥ 2.de Endiuia, & ℥ 6.seri caprini, donec syrupus supradictus fieri posit, postea 5.uel 6.ex his accipiet, & iterum purgetur cum Casia & Rhabarbaro, & ita accedat ad aquas. Localia nulla adhiberi uelim ante mundificatum corpus, quôd frigida astringant, calida autem adhuc magis lædant.

De ardore urinæ, ischuria, gonorrhœa, lue Gallica & febre erratica, pro nobili Veneto.

Consilium CCXII.



QVatuor sunt ea, quæ in hoc nobilisimo atq; magnifico uiro sunt præter naturam, de quibus conqueritur, & quorum ratione ad nos accesit, quæ considerare debeo. Primum est ardor urinæ: secundum, impedimentum ipsius, quod tale est, quôd non libere mingit, sicut prius; & urina tenuius exit quâm solebat: tertium est fluxus quidam præter naturam, & inuoluntarie

luntarie exiens ab ipſo ueretro, quem gonorrhœam (ſi libet) nunc appellemus: quar=
tum eſt febris erratica. Iſtæ ſunt diſpoſitiones præter naturam, quæ moleſtant hunc
nobilem uirum, & de quibus conqueritur, quæ ſunt conſiderandæ à me. Et ut ordinate
procedam, primo recenſendæ ſunt diſpoſitiones eius naturales, naturaliſq; temperies
ipſius: quia uos ſcitis quantum referat cognoſcere cuiuslibet naturalem temperiem, &
ad morbos cognoſcendos, & curandos, & ad modũ recte operandi, & ad tempus cu=
randi, & ad loca quibus debent applicari. Sed re uera difficillimum admodum eſt tem
peraturam cuiuslibet cognoſcere. Et tantũ tria ſunt principalia, quibus ſingulorũ tem=
peraturam dignoſcere poſſumus. Primum ſunt actiones omnium uirtutum: oportet
enim uidere quomodo ſe habeant: ſecundum, excrementa omnia: tertium, quæ exte=
rius apparent, quæ communiter accidentia dici ſolent. Ex actionibus enim cognoſci=
mus membrorũ temperaturas, quia qualis temperatura membri, talis eſt actio ipſius:
ſed ubi corpus eſt affectum, non una tantum actio eſt uel ablata, uel diminuta, uel cor=
rupta, ſed plures: ideo diſpoſitiones naturales in ſingulis cognoſcere difficillimum eſt.
Et dicebat Galenus in prohœmio libri primi ad Glauc. & in tertio Methodi: Opus
eſt, ſi uolumus aliquem recte curare, cognouiſſe ipſum in ſanitate, & ſingulorum mem=
brorum temperaturam, colorem, habitudinem, natiuum calorem, arteriarum pulſum,
quiſnam fuerit â natura. Quæ ſi ſciremus, magnitudinem morbi ſatis aliquando iudica
re poſſemus: & ſic exeuntia, & accidentia. In caſu noſtro habemus omnes difficultates
iſtas: ſiquidem prius non nouimus. Tamen ſi diſcurramus per ſingulas actiones tam
animales quâm uitales, & naturales, percipimus naturales ſi non corruptas, ſaltem di=
minutas, propter multa accidentia, quæ in hoc corpore contigerunt; ſiquidem actio=
nes quæ cerebrum & cor ipſum conſequuntur, non bene niſi ex conuerſatione aſsidua
cognoſci poſſunt. Ideo conſiderabo tantum unum in hoc Nobiliſsimo uiro, ſcilicet
actiones naturales, quod noſtro propoſito attinet, quia neq; circa cerebrum, neq; circa
cor uidetur aliquis exceſſus manifeſtus: ſed bene circa naturalium membrorũ tempe=
riem, quia ipſa ſunt, quæ uere læſa ſunt. Si ergo exacte cõſiderauerimus ipſorũ lapſum,
habebimus quod à nobis intenditur. Reliquis igitur omiſsis, ad inquirendum natura=
lium membrorũ diſpoſitionem, & hepatis præcipue, accedemus. Primo ergo conſide=
remus, quæ'nam fuerit naturalis iſtius uiri temperies hepatis, antequam ad accidentia
deueniamus. Sed non habemus actiones aliquas, nec à ſanguine, nec ab excrementis,
nec ab extrinſecis accidentibus, uidelicet à colore, calore, &c. ex quibus in cognitio=
nem naturalis iſtius temperiei deuenire ualeamus. Sunt tamen quædam, in quibus cir=
ca hoc iudicium noſtrum firmare poſſumus: eſt enim amplitudo uenarum, atq; muſcu=
lorum, ſunt & pili, & ſtructura corporis, quæ omnia etiam indicant præteritam tem=
periem. Sed hæc in hoc uiro non ſunt talia, ut intenſam caliditatem uel frigiditatem
indicent: atteſtantur tamen magis ſupra caliditatem, quia uenæ ſunt ſatis amplæ, & ſtru
ctura corporis ſatis magna, & pili non ſunt aduſti, nec criſpi, nec ſubalbidi, ſed potius
ſubrufi, tendentes ad nigredinem. In paſsiuis uerò qualitatibus nullum uideo ſignum,
ex quo poſsim iudicare uel multam ſiccitatem, uel multam humiditatem. Quôd autem
calida temperatura ſit, indicatur etiam ex eo, quôd maxime fuit & eſt pronus in Ve=
nerem, & caliditas hepatis immediata cauſa eſt ſalacitatis. Ideo bene Plato concupiſ=
centiam in hepate, iraſcentiam in corde, animalem uirtutem in cerebro poſuit. Quôd
autem caliditas renum faciat ad ſalacitatem, dico quôd non per ſe, ſed per conſenſum
ſolum, quia facit ut uaſa illa ſeminaria ſint ampla, & lata, & ſic per conſenſum. Sed he=
par præbet caliditatem & materiam ipſius ſalacitatis, & immediata cauſa ipſius eſt, ut
inferius patebit. Arguitur igitur ex ÿs quæ apparent, ut ex moribus præteritis, quòd
ſit calidæ temperaturæ hepar huius Nobiliſsimi uiri, in quo eſt uis ſanguificandi. De
uentriculo, nec ex præteritis, nec ex præſentibus, audio aliquem exceſſum, neq; in ca=
liditate, neq; in frigiditate, nec de ipſius diſpoſitione nunc multũ curandũ, maxime cũ
non cõqueratur de ipſo. His igitur ita ſe habẽtibus, credis'ne tu, quod talẽ nunc ſeruet
temperaturã hepar iſtud, qualem habuit antea? minime; imò dico quod ipſa tẽperatura
hepatis

hepatis longe diuersa est ab eo quod prius erat, & essentialiter firmata iam in hepate per plurimos annos. Sed quae nam est intemperies ista? Dico, quòd cum prius calida esset respectu proprij temperamenti illius, non respectu temperati, sed respectu sui ipsius, erat à praedominio calida, nunc lapsa est ad frigiditatem respectu ipsius, non absolute, & habet diminutas hepatis operationes, & non solitas, propter additam frigiditatem. Hoc autem indicat color apparens in toto hoc corpore: quia scitis ex quarto de tuenda ualetudine, non longe à principio, quod humorum in corpore existentium dominium cognoscitur ex colore cutis, nisi humores illi in altum sese receperint. Et ibi dat signa & causas, quando in altum & profundum recedunt, scilicet, uel propter frigora, rigores, animi affectus, ut timorem, tristitiam ingentem, & incipientem uerecundiam, &c. In isto autem est color plumbeus, liuidus, exanguis cum fuscedine quadam, & non habet colorem suum naturalem, floridum & uiuidum, sicuti apparet, ubi est hepatis caliditas iuncta siccitati: & talis color iam per plures annos perseuerauit. Praeterea abundat plurima pituita, quod indicatur ex urina, quae immediate profluit à sanguine: ideo indicat temperamentum sanguinis, sanguis uerò temperamentum hepatis, siquidem in eo generatur. Vrina autem quo ad colorem cum sit subalbida, quo ad substantiam crassa, redundans plurima pituita, ideo signum est, quòd sanguis est pituitosus: si sanguis est pituitosus, ergo hepar labitur ad frigidum: si sic, & tamen praecessit caliditas hepatis, ideo redundat adustionibus, sicut dixit GALENVS libro secundo artis medicae. Qui sunt calidi & sicci hepatis, procedente tempore fiunt frigidi & sicci. Hepar igitur istius nobilissimi uiri tum propter plurimos labores, tum propter plurimas resolutiones, quae accesserunt propter delicta, ad frigidum declinauit: & quoniam diu perseuerauit ista intemperies, credendum est quòd iam sit confirmata. Accedit aliud insuper considerandum, quod non modicam de hac re fidem faciet, an scilicet perpessus sit morbum Gallicum: & sicut scitis, morbus Gallicus sedem habet suam in hepate, & ut alias dixi, est intemperies ipsius hepatis. Quòd si adesset in hoc nobili eiusmodi morbus, magis esset laesum, & generaret humores magis adustos, quàm prius, sicut apparet. Et sic hepar licet ad frigidũ labatur, & per consequens pituitam generet, illam tamen adurit: & sic si bilem generat, ita etiam dicendum est de melancholia. Ideo multum refert ad dispositiones eius cognoscendas, scire an sit perpessus morbum Gallicum. Ideo dicam libere id quod sentio, uidelicet quòd credo, quòd perpessus sit morbum Gallicum, & nunc etiam patiatur. Et adsunt praeter communia illa signa, quae maximam faciunt coniecturam, quòd scilicet concubuerit cum infectis huiusmodi morbo mulieribus: tamen ista coniectura potius legislatorũ, quàm medicorum est. Habuit etiam pustulas, & bubones: & licet disiunctiue non ualeat, hic est bubo, hic sunt pustulae, ergo adest morbus Gallicus: coniunctim tamen ualet, hic est bubo & pustulae in ueretro, ergo adest morbus Gallicus: & cum habuerit rem cum inquinatis, hae non sunt leues coniecturae ad suspicandum hic adesse morbum Gallicum: licet quaelibet harum per se sumpta leuem faceret coniecturam, omnes tamen simul sumptae non solum persuasionem, sed etiam fidem certam & firmam faciunt. Sed dicetis uos, praeter pustulas & bubones in pudendis in morbo Gallico laborantibus, solent etiam consequi pustulae in capite, & dolores inter iuncturam & iuncturam in periostijs illis: sed haec in hoc non fuere, ergo non laborat morbo Gallico. Respondeo quòd non ualet: quia licet nõ habuerit dolores, & in capite pustulas, hoc ideo fuit, quia perpetuam ex renibus euacuationem habuit, & materia quae debebat facere dolores illos, & illas pustulas, euacuata est per penem, & diuersa est alio, ideo non fecit illa accidentia. Cuius signum est, quòd quando erat in naui, & quidam medicus repressit huiusmodi fluorem, statim sensit dolores in omnibus membris ex retentione illius materiae: & si nunc eam retineret, eadem accidentia causaret. Sed dicet quis uestrum: Tu ex colore ipsius arguis supra morbum istum, sed huiusmodi color pallidus sequitur huiusmodi fluorem. Dico, quòd si tantum iste color esset propter refrigerationem hepatis, & propter exitum illarum materiarum, esset subalbidus, & cachecticus, & non plumbeus,

plumbeus & fuscus: fuscedo autem cum palliditate indicat adustionem humorũ, quam solet huiusmodi morbus generare. Ideo suspicor hunc uirum affectum esse morbo Gallico. Præter intemperiem hepatis, quæ frigida est, credo etiam adesse frigiditatem respectu morbi Gallici. Et hæc quo ad temperiem membrorũ naturalium. Accedamus modo ad eas dispositiones præter naturam, quibus affligitur nobilis iste. Est primo ardor urinæ: hoc autem contingit, uel ratione ipsius urinæ, uel ratione instrumenti. Ratione uero urinæ dupliciter, uel quia urina mordax, salsa, acris, & calidior in se, uel quia addita sit ei aliqua substantia salsa, uel acris. Quid credis tu, quæ sit causa istius ardoris? Dico, quòd est non ratione propriæ substantiæ ipsius urinæ, quæ sit salsa, acris, & mordax, præter eã quæ sibi propria est: quia color ille subalbidus, & substantia ipsius crassa, non indicat mordacitatem esse: sed iste ardor aduenit propter materiam salsam ipsi urinæ adiunctam & purulentam. Aut est ratione instrumenti, & sic esset, uel quia in ipso ueretro esset excoriatio aliqua, uel ulcus, uel exiccatio illarum humiditatum, quæ solent esse in glandibus penis, quæ factæ sunt à natura, ut ui sua emplastica humectent longitudinem penis, ne urina in transitu propter sui mordacitatẽ excoriet: & sic etiam intestina uestita sunt pituita illa crassa, ne mordacitas fæcum, & bilis in transitu corroderet ipsa: & quando intestina ipsa propter aliquam qualitatem priuantur illa humiditate, tunc contingunt abrasiones. Sic etiam contingit in pene, ubi propter excessum aliquem superfluæ Veneris, uel aliam ob causam consumitur huiusmodi humiditas, arescit meatus uirgæ, & mordacitas urinæ occurrit membro immediate, & sic causat ardorem. Hic credo quòd sit materia mordax propter salsedinem, non propter acrimoniam. Sed siue sit nitrum, siue sal, siue ex utraq; materia tum purulenta tum nitrosa, per adustionem, nihil refert: nam ubi substantia humida iuncta est cum terrestri, & pars terrestris aduritur, tunc fit salsedo: & si ulterius aduratur, fit amaritudo: licet Auicenna uoluerit ex admixtione bilis & pituitæ fieri salsedinem. Sed alias ostendi, quomodo hoc fieri nequeat, & quòd hoc repugnat rationi, ueritati & experientiæ: quia ex amaro mixto cum insipido nunquam fit salsedo, sed bene quidem amaritudo: salsedo autem fit ex adustione partium terrestrium in ipso humido. Cum ergo iste plurima abundauerit pituita, & intemperie ad frigidum, & propter morbum Gallicum adustione, facta est salsedo propter moram ipsius pituitæ in hoc corpore: & licet respectu proprij temperamenti lapsum sit hepar ad frigidum, respectu tamen temperati habet caliditatem maximam: & sic augetur salsedo, & sic hepar generat humores adustos, quos per urinam excernit. Et quia non est perfecte concocta illa materia, licet aliquæ partes adurantur, ideo in exitu causat horrorem, sicut contingit dum pus mouetur de loco ad locum. Et ista est causa, quare urina in exitu mordicet, & horrorem faciat, propter subitũ motum materiæ mordicantis partes sensibiles. Præterea credo ego quòd adsit etiam ariditas illius humiditatis, ex qua sequitur ardor, & maximus. Quòd autem sit ariditas, patet ex præcedentibus & enarratis: quia, ut audiuistis, maxime Veneri deditus fuit, & ante tempus, & nunquam pepercit, ita ut dum adhuc adolescens esset, annos circiter quindecim natus, in decem diebus quinquagesies concubuerit, ita exanita fuit huiusmodi humiditas, quæ etiam sola coitione exit, quandoq; etiam ex longo isto defluxu, qui decem & octo annos perseuerauit, & ex intemperie incaluit locus etiam propter assiduas functiones, & propter plurimum coitum substantifica illa humiditas resoluta est: tum etiam quia pars illa non nutritur, sicut oportet, quia facta est debilis, propter ea quæ dicta sunt, etiam quia occupatus fuit perpetuo in multis laboribus, in exercendo mercaturam, & in regionibus quidem calidissimis, in Oriente, & in Aegypto, ex quibus maxime exiccatus est. Et hæc quo ad hunc ardorem urinæ. Habet præterea retentionem urinæ, ita ut urina libere non exeat, sicut solebat, sed subtilius. Pro quo notare debetis, quòd tria sunt apud Græcos, dysuria, stranguria, & ischuria. Dysuria est, cum urina difficulter exit: Stranguria, cum urina guttatim exit: ischuria uerò, cum totalis retentio urinæ est. Dysuria igitur seu difficultas urinæ est, cum quis licet libere mingat, cum dolore tamen, & cum difficultate mingit:

sicut

sicut accidit in dysenteria, illis qui sic affecti sunt, plurimum quidem egerunt, & plus quàm oportet, sed cum difficultate. In stranguria guttatim exit, & non potest retineri. Ischuria uel ablata totalis emissio urinæ est, uel diminuta. In hoc igitur est ischuria, non ablata actio, sed diminuta tantum: iste non mingit ample, libere, sicut solebat, sed stricte. Causæ autem retentionis urinæ sunt, uel quia est defectus in expulsiua uirtute, quæ non expellit id quod debet, ut quarto & sexto de accidenti & morbo Gallico docet, uel uitio urinæ, uel uitio instrumenti. Expulsiua uirtus debilitatur uel propter frigiditatem, uel propter aliquid aliud, ut non possit fungi proprio munere. Vitio urinæ, uel quia non habet solitam & debitam mordacitatem, quæ mordicet, & insurgere faciat expulsiuam uirtutem ad expellendum, uel propter sui crassitiem, & in istis non est defectus. Vel in instrumento, quod est uel collum uesicæ, uel meatus uirgæ. Et cum ista sit ischuria, impedimentum non potest esse in renibus, nec in uesica, nec in uasis illis quæ deferunt urinam ad ipsam uesicam: in meatu autem uirgæ, uel collo uesicæ potest esse impedimentum, uel quia obstructus sit ob calculum uel inflammationem, uel propter callum, uel aliquem humorem ibi impactum, ut grumum sanguinis. Hic non est calculus, quia nullum calculi signum adest, nec arenulæ in urina, nec aliud quidpiam. Non callus, quia hoc semper ita esset, & eodem modo mingeret: sed nunc quandoq; libere magis mingit, quandoq; minus. Nec etiam adest inflammatio, quia non adsunt aliqua inflammationis signa. Non ulceratio, quia exiret sanguis: quod si interdum exierit, illud fuit propter immissionē candelæ. Ideo credo quòd causa, quare nō libere & ample mingat sicut prius, sit materia aliqua uiscosa, quæ in illis partibus continetur. Quod apparet, quia antequàm mingat, exit quid uiscosum album, quod apparet in fundo urinę. Et sic credo materiam aliquam esse impactā, & in meatu ueretri, & in collo uesicę, quæ adhæreat in illis partibus, quæ crassa est in propria substantia, quod indicat crassities, & turbulentia urinæ. Et hæc sunt signa quæ uidimus, & causæ in hac difficultate uel tenuitate urinæ, quæ non erant prætermittenda. Quo ad gonorrhœam, utrū huiusmodi fluor quem nunc patitur, sit appellandus gonorrhœa nec'ne? Dico quòd credo à principio uirum hunc passum fuisse gonorrhœam, propter omnes rationes: quia (ut scitis ex sexto de locis affectis, & sexto de tuen. sanit. & in sexto de accidenti & morbo) gonorrhœa est inuoluntarius exitus seminis, qui accidit uel uitio seminis, uel uitio uasorum seminalium: quoniam ista duo sunt, quæ per se faciunt gonorrhœam, alia uerò per accidens, & per consensum: ut cum quis ex assidua imaginatione semen emittit, & iste uerberibus, & non medicamentis curandus est. Quandoq; ex caliditate renum, quia quandoq; potest esse tanta caliditas in renibus, ut dilatet & aperiat uasa seminaria, & hoc faciat non quia aliquod commercium ista uasa habeant cum renibus, sed solum propter uicinitatem: quia nullum uas seminarium uadit ad testes, quod affinitatem habeat cum renibus. Non in dextra parte, quia uas seminarium dextrum oritur à uena caua, quæ descendit ad dextram partem. Nec etiam in sinistra, quia sinistrum deducitur à magno ramo uenæ concauæ, qui ramus concauæ antequàm ad renes pertingat, emittit per longum spatium à se ramum, qui postea facit alium ramū, qui ad sinistrum testem pertingit, & ex eodem ramo, qui facit emulgentem, uasa seminaria oriuntur. Nec per arteriam habet commercium cum renibus, sed multum distat ab his quæ ad renes pertingunt. Ideo non uideo quomodo gonorrhœa possit fieri uitio renum, nisi per consensum, & ratione uicinitatis, & non per se, quicquid dixerit Auicenna. Potest igitur propter uicinitatem renum cum uasis seminarijs fieri gonorrhœa, eò quia adeo calefacti sint ipsi renes, ut ratione uicinitatis incalescant uasa illa, & sic dilatentur, & ita exeat semen inuoluntarie: & sic potest excusari Auicenna. Et potest prouenire fluxio seminis ratione musculorum, dicebat ipse: sed huiusmodi fluxio non est à musculis, sed per uirtutem expulsiuam: & non concurrunt musculi, nisi quando quis uelit uehementer conari. Sed dicet quis, quomodo exit sperma per conuulsionem, cum quis in epilepsian inciderit? Dico quòd hoc contingit propter uillos, qui contrahuntur, & extenduntur, & mouentur motu spasmoso: & sic omnes musculi mouentur & excitantur.

Galenus

Galenus tamen in 6. de tuen. san. reducit huiusmodi fluxus ad istas duas causas, uel ratione seminis, uel ratione ipsorum uasorum seminariorum, quæ sint affecta & uitiata, & imbecillia reddita. Et contingit de semine, sicut de lacte in mamillis: sicut enim sanguis efficitur sub forma lactis in ipsis mamillis, ita sanguis in uasis seminarijs, & in illis inuolutionibus efficitur sub forma seminis. Contingit autem ut exeat semen propter imbecillitatem istorum uasorum, uel quia relaxata & aperta sunt & calefacta, ita quòd trahant, quod non deberent trahere, & cum sint debilitata, multa excrementa ad illa demandantur, & sic inuoluntarie exit: quod etiam contingit de lacte in mamillis existente. Quando uero fit ratione uitij existentis in semine, hoc cõtingit uel ratione multitudinis, uel ratione malæ qualitatis acris, uel huiusmodi. In isto erat uera gonorrhœa ratione uasorum, & uiarum dispositione, per quæ fit huiusmodi transitus, & præsentia humoris mali, & ratione imbecillitatis uasorum, quæ effecta sunt imbecilliora propter malam uictus rationem, & propter excessiuum & immoderatũ coitum. Et sic quia dilatatæ fuere illæ uiæ, & aucta est materia ratione malæ uictus rationis, ideo huiusmodi dispositio perseuerauit. An modo etiam nunc patiatur gonorrhœam, & fluxũ seminis inuoluntarium: quia materia seminis, quæ est sanguis prouenit ab hepate: spiritus uero fermentans huiusmodi semen, à cerebro & à corde emanat: sanguis autem iste cum ad uasa seminaria uenerit, in illis uasis conficitur. Ideo libere dico, quòd credo illum non pati nunc ueram gonorrhœam: sed ad alborũ fluxionem istum uenisse opinor, qui fluxus fit à materia quadam pituitosa & corrupta, quæ cum uias paratas & apertas inuenerit, illuc defluit ad uesicam. Et sic credo quòd in tota massa sanguinea sit uitium ratine hepatis, quod lapsum sit à proprio temperamento per frigidum, & maxime cum accesserit illa infectio morbi Gallici: & quòd recipientia sunt debilitata, ut Auicenna 22. tertij: sunt mandantia fortia, scilicet hepar, & totus ambitus uenarũ, plurima superfluitas pituitosa, & adusta, & salsa, & uasa dilatata fuere, cũ etiam à natura sint lata, quia calidę fuit temperaturæ à prædominio, ideo habuit amplitudinem uenarũ & uasorum, quę etiam uasa dilatata sunt propter plurimũ coitum, & longum defluxum: & sic mandantia sunt fortia, recipientia debilia, uiæ latæ, & multitudo materiæ malæ. Et sic credo quòd ista si debet dici gonorrhœa, seu iste fluxus, sit permixtio quædam seminis, & aliorum humorum. Et sicut in mulieribus contingit, quòd post fluxum gonorrhœæ sequitur fluxio alborũ, uel ratione hepatis, uel ratione totius, quòd acquisiuerit malam temperiem, & aggregata sit cacochymia, & materia mala: & cum uias reperiat paratas, hinc fluunt huiusmodi alba, si est mulier, per uuluam, si est uir, per penem: ita credo in isto fuisse, quòd plurimæ materiæ pituitosæ ratione hepatis & totius ambitus uenarum, per uenas emulgentes ad uesicam deuenerunt, & minguntur ita putridæ. Sed dicetis, si sunt putridæ, ergo ibi deberet adesse ulcus. Dico quòd non ualet, quia materia pituitosa potest circa uenas putrescere, ita ut pus appareat, & tamen non sit ulcus, ut uidi superioribus diebus in quodam uiro Fulginate. Quòd autem sit materia pituitosa, uidetur ex colore: alba enim est illa materia quæ fluit, & putrefacta, nullum præ se ferens calorem. Quartum & ultimum accidens erant febres quædam erraticæ. Et multi mirantur quæ nam sit causa istarum, contingentium maxime post quartanam. Sed si cognoueritis causas istas, non mirabimini: & quandoque antecedunt quartanam, quandoque uero subsequuntur, quia aliquæ quartanæ habent affinitatem cum illis. Sed quænam sunt causæ istarum erraticarum, quæ nullum seruant ordinem? Nullæ aliæ certe nisi tres illæ, quas Galenus in fine secundi de diff. feb. assignauit, ubi dicit, quòd febris erratica fit, uel quia permutatur humor putrescens, uel quia uariatur ratio uiuendi, uel quia alius humor putrescit in aliqua parte corporis, & alius in alia. Et sic prout uariæ generantur putredines propter uarios humores defluentes ad uarias partes, sic uariæ fiunt febres & periodi, cum humores uarij sunt, qui putrescunt. Nam interdum putrescit pars subtilior sanguinis, quæ sapit naturam bilis, ideo facit paroxysmum tertianæ: aliquando fæx sanguinis, & sic facit paroxysmum quartanæ: quandoq; pituita putrescit, & sic facit paroxysmum quotidianæ. Alio uero die fieri potest

quòd putrescat pars crassior, & sic facere potest quartanam, quia illa adusta fuerit. Fiunt etiam ex uariatione ciborum, quando uiuunt modo uno modo, modo alio, modo plurima ingerunt, modo pauca, modo crassa, modo tenuia: & sic prout uarij humores generantur, sic ex putredine illorum fiunt postmodum uariæ periodi. Tertia causa istarum est, quando est aliquis locus, ad quem præcipitetur aliquis humor, & ibi putrescit: alius autem ad aliam partem, & ibi putrescit: & sic uariæ febres possunt fieri pro uarietate humorum putrescentium. Sed quæ causa est in hoc Nobilissimo uiro istarum febrium? Dico quòd omnes concurrunt, quia abundat omnibus humoribus, habuit uarios paroxysmos, & sic duos uel tres paroxysmos quartanę habuit, postea secuta est transmutatio, & habuit sextanam, prout modo unus, modo alius humor computruit, & exijt ad exteriores partes uenarum: quia non æqualiter generati sunt isti humores, quia non seruat eandem rationem uictus, & in uasis seminarijs, ut uenis in testibus, & uesica, potest putrescere iste humor pituitosus, à quo eleuantur uapores putridi, & petunt cor: & sic ponunt ipsum cor in calefacto esse. Et sic credo quòd omnes istæ tres causæ concurrant ad generationem febris erraticæ in hoc Nobilissimo uiro. Accedamus modo ad curationem istorum accidentium, prætermissa febre, quam non habet, nec de ipsa conqueritur. Et primo quo ad gonorrhœam, quia, ut dixi, credo quòd certa illa materia quæ à ueretro emanat, non sit semen, sed cum semine permixtam esse plurimam materiam pituitosam, salsam, putridam, quæ à toto ambitu uenarum, & ab ipso hepate emanat, ex qua sequitur ardor urinæ, & retentio seu emissio illa urinæ diminuta. Et ideo credo, quòd si remoueatur fluxio, remouebuntur etiam omnia alia. Sed cum in qualibet fluxione quatuor sint: mandantia, recipientia, uiæ, & materia, ideo debetis primo prouidere, ne mandantia mandent: secundo, recipientia corroborare: tertio, uias astringere, principalis tamen intentio est, ut dicit Gal. sexto de tuend. sanit. intercipere materiam, quia stante materia & imbecillitate membri, semper de necessitate sequitur fluxio: materia autem intercipitur, prohibendo ne generetur. Hoc autem fit recta ratione uictus adhibita circa qualitatem & quantitatem, ne tantum comedat, quantum appetit: quia si sanguis bonus efficietur, natura auara pro se retinebit. Et hoc quo ad qualitatem & quantitatem ciborum. Ita etiam de uino: non sit nimis calidum, aperiens, nec nimis frigidum, sed temperatum in calore & substantia. Quo ad exercitium, moderate se exerceat, non dormiat in meridie, & reliqua huiusmodi. Quo ad euacuationem uero humorum qui generati sunt, plurima sunt instrumenta: Primum est euacuatio proprie dicta per propria loca, per uomitum, per secessum, per urinam, per sudorem, & diuertendo per cauteria: quia natura rei indicat nobis: cum diu perseuerauerit iste morbus, ideo difficillime expelletur. Cum igitur iam sint decem & octo anni, ex quo perseuerauit morbus iste, ideo si sola euacuatione proprie dicta uelimus procedere, non bene succedet. Sed postea oportet corroborare membrū mandans & generans, ne noua generetur materia, & debemus auertere ipsam antequàm membrū recipiens corroboremus: quia si prius corroboraremus quàm diuerteremus, posset ad aliud membrum nobilius præcipitari hæc materia: ideo à leuioribus euacuationibus incipiendum est. Et primo lenienda est aluus. De missione sanguinis, tum propter diuersionem, tum propter suspicionem illam quam habeo de morbo Gallico, & propter adustionem quæ in hepate generatur, suaderem ut fieret à basilica lateris dextri phlebotomia. Quo uero ad præparationem materiæ cum syrupis, uaria sunt instrumenta. Notum est quis sit humor superfluus, & quæ intemperies, ideo cum incidentbus & abstergentibus præpararem, quæ tamen non essent diuretica: & talia essent sicut oxymel, mel rosatum, syrupus de betonica. Cum ijs uel decoctis similibus præpararem materiam, & cum solutiuis appropriatis postea educerem. Istis peractis antequàm ad corroborationem mandantium, & ad uiarum constrictionem deuenirem, facerem prius cauteria, ut diuerterem materiam. Sed cum morbus sit infra renes, qui tamen habet originem in partibus superioribus, an magis conueniret quòd huiusmodi cauteria fierent in brachijs, an uero in tibijs? Dico

breuiter

breuiter quòd facerem in tibijs. Rationem nunc non assigno, quia essem nimis prolixus. Deinde ad corroborationem membrorum mandantium & recipientium, & ad constrictionem uiarum deuenirem. Et quia duo proposita fuere: primū, an decoctum ligni Guaiaci in hoc Nobilissimo uiro: secundum, an balnea Apponensia uel Veronensia conuenirent, ideo modo ex his quæ supposita fuere à nobis, conueniret decoctum ligni: in ipso enim est forma illa specifica, quæ ex toto formæ morbi Gallici aduersatur. Non enim curat quia calidum uel frigidum, humidum uel siccum, sed quia tale. quo ad qualitates tamen manifestas habet caliditatem ultra secundum gradum, siccitatem usq; ad tertium. Ideo exhiberem istud decoctum ratione illius morbi Gallici: & ratione formæ suæ specificæ, etiam adstringit & corroborat membra. Quòd autem habeat uim calefaciendi, quia erat dubium, nam calefactio in primo gradu non sentitur, sed à ratione sensui coniuncta dignoscitur, ut Galenus in libro de simplici medicina testatur, ideo dicebatur ab aliquibus, primo occursu non pungit linguam, ideo calidum in primo. Dico quòd mordicat linguam, & quòd est calidum in secundo intense etiam: & dico quòd quando caliditas fundata est in substantia tenui, illico mordicat linguam, & cito euanescit. Ideo dicit Galenus in quarto libro de tuenda sanit. loquens de Diatrionpipereon, licet sit medicina ignea, ita ut uentriculum inflammet, tamen quia in substantia tenui & subtili fundata est, cito euanescit, & ad hepar non peruenit. Sed cum est in substantia crassa terrea, huiusmodi substantia non permittit actionem caliditatis adeo facile percipi: nam auripigmentum, quia eius caliditas fundata est in substantia tenui & subtili, ideo si apponatis super linguam, ulcerabit. Sed in ligno, quia eius caliditas fundata est in substantia crassa & terrestri, ideo primo occursu non percipitur eius caliditas, sed per decoctionem extrahitur, ideo in ipso percipitur amaritudo. Ideo calidum & adustum est, quia Galenus & Auicenna uolunt, quod ubi est amaritudo, ibi adsit caliditas: sic etiam Aristoteles & Theophrastus uoluere, licet Auer. negauerit, quia in opio est amaritudo, & tamen est frigidum. In decocto hoc est amaritudo, & acrimonia, & maxima, ita quòd quandoq; qui usi sunt isto decocto, toti erysipilati sunt: quibus uerò exhibitum fuerit cum aqua Endiuiæ, nihil calefacti fuere. Ideo decoctum huiusmodi habet caliditatem in secundo, quia acrimonia non stat in primo tantum caliditatis gradu, sed cum intensiori. Et quia quærebatur, an miscendum esset, & decoquendum cum aqua Endiuiæ: & uidebatur quòd non, quia dicebatur, quæ operantur per specificam formam, & à proprietate occulta, si commisceatur cum ipsis aliquid, destruetur eorū forma specifica. In secundis qualitatibus hoc contingit: sed endiuia & huiusmodi, non destruunt formam huius specificam. Et quia dabatur exemplum de Magnete illito allio, quòd non potest trahere ferrum, & non potest agere sua forma specifica, dico quòd ideo est, quia allium habet formam specificam contrariam Magnetis actioni, & si alia illinatur re, non propter hoc amittit formam suam specificam Magnes. Et uos scitis, quòd ex uno particulari non sequitur unum uniuersale: etsi in Magnete contingeret hoc, non tamen contingit in hoc decocto cum Endiuia: imò non calefacit, sed refrigerat. Cur est quòd cum aqua communis sit primum frigidorum, non magis reprimat caliditatem ligni, quàm aqua Endiuiæ? De hoc diximus dum de morbo Gallico ageremus. Ideo exhiberem istud decoctum, tum quia qualitatibus manifestis proderit, quia calefaciendo & exiccando corroborabit, & exiccabit materiam illam: & quo ad formam specificam, quia in hoc timeo de infectione Gallica. Quo uero ad aquam thermarum, licet de directo morbo Gallico infesta esse uideatur, & licet multos uiderim laborantes isto morbo, ex aqua balneorum læsos fuisse, tamen darem huic nobili uiro, si istud decoctum non ex toto sanabit ipsum. Sed à quo est incipiendum? Ego inciperem à decocto ligni alterato cum aqua Endiuiæ, quia hoc indicat & naturalis eius temperies, & anni tempus, quia nunc sumus in æstate. Ideo factis exquisitissimis euacuationibus, quæ debent fieri, & factis etiam diuersionibus, exhiberem istud decoctum, ex quo desperatos etiam sanaui, in maximis etiam caloribus hoc modo præparato, quia sic non timerem calefactionem, Et si ex toto non leuaretur & liberaretur,

exhibere aquam thermarũ Veronensium, adhibita solita diligentia. Et sic credo quòd sanabitur, si omnia, quæ dicta sunt, exacte, & summa cum diligentia, sicut fieri debent, obseruabuntur. Et hæc satis.

De ardore urinæ, ac frequenti mictione.

Consilium CCXIII.



PRæmissa ratione uictus, utatur quolibet mane, quando est in itinere, frusto cinnamomi optimi, & triturando in ore deglutiat succum. Bis tamen in septimana loco cinnamomi sumat rhabarbari drah. mediam diebus interpolatis, & illud mandendo succum deglutiat. Ante cibum sumat semunciam anethi præparati, & omni die inungatur locus, qui est intra unam & alteram natem, oleo scorpionis facti ex oleo amygdalarum amararum. In autumno & uere purgetur infrascriptis medicamentis:

℞. Specierum hieræ simpl. ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Misce, cum zucchare fiat bolus, & sumatur tribus horis ante prandium. Deinde sumat sequentes syrupos per septem dies continuos:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli
De Absinthio ana ℥ 1.
Decoctionis infrascriptæ ℥ 4.
℞. Aquarum maluæ
Althææ ana ℔ 1.
Aceti albi ℥ 4.
Foliorum pentaphylli
Betonicæ
Agrimoniæ ana M 1.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis, & seruetur pro syrupo. Octauo die sumat sequentem medicinam:

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 3
Confectionis hamech ʒ 4.

Cum aqua althææ fiat potio, danda in aurora cum custodia. Post hæc, per tres uel quatuor dies continuos sumat unciam zucchari rosati ante cibum mane & sero. Verum laudo quòd in uere incidatur uena basilica dextri lateris, & in autumno post purgationem utatur aqua balnei sulphurei, uel aluminosi, & pro quolibet mane accipiat duodecim cyathos per dies duodecim: & si sint balnea, submergatur in eis. Localia nulla adhiberi uelim ante mundificatum corpus, eò quòd frigida adstringant: calida uero adhuc magis lædant. Patauij 1547.

De eiectu materiæ crassæ & fœtidæ per urinam, cum dolore renum, ac siti ingenti, & an Calderianæ aquæ in hoc casu conueniant.

Consilium CCXIIII.



DIfficillimum est iudicare in huiusmodi Magnifici Domini casu, utrũ expediat illi Calderianam aquam potare: hoc enim præcipue uidetur exquiri. Difficultatis causæ oriuntur, tum ex parte corporis patientis, tum ex ipsis dispositionibus præter naturam. Audio primum, corpus hoc redditũ esse admodũ imbecillum, cũ maxima appetendi deiectione, &

arefieri

arefieri ac tabescere, at potus aquarum mineralium constantes uires requirit, est enim efficacissimum potentissimumque remedium, ideo debiliori corpori oblatum, sæpe hominem potius quàm morbum tollit. Dispositiones etiam corporis ad medelam admodum sunt ambiguæ: nam & maxima illa sitis tamdiu perseuerans indicat, uel magnas obstructiones, uel multam putredinem, uel febrim occultam. Quicquid horum fuerit, Calderianæ aquæ suspectæ sunt. Eo autem magis uereor, quia intensissime sitit: & cum audiam frigus inexpugnabile superadditum in exterioribus partibus modo, ut exteriora maxime frigeant, & interiora ferueant, uel febrem malignam, uel intrinsecũ abscessum, aut inflammationem portendit; ideo & hic quoque thermarum aquæ suspectissimæ sunt. Sed & illud, quòd audio materiam plurimam per urinam educi, quæ admodum crassa sit, fæculenta & sordida, impedit omnino rectam Calderianarum aquarum exhibitionem. Si quis modo illarum aquarum naturam cum hac dispositione recte & secundum artem comparauerit, facile intelliget quam importune impedietur, astringeturque materia profluens ob uim aquarum astringentem, quod facillimam dabit occasionem ad supprimendam urinam, cum maximo patientis discrimine, cui suppressioni alioqui ualde paratus est, & in illam perquam frequenter solet incidere. Quid quòd dolores nephriticos, uel colicos, uel fortasse etiam utrosque iam proximis diebus non sine discrimine perpessus est; ad hos enim affectus astrictio & frigiditas aquæ maxime infesta est. Hæc sunt, quæ me ualde ancipitem reddunt, utrum Magnificus iste uir aquam thermarum Calderianarum recte sit potaturus. Nam ex alia parte postea, ad dilatationem tam amplam, sicut audio, meatuum urinariorum, & ad corroborationem imbecillitatis partium omnium naturalium, præcipue quæ ob redundantem humorem contigerit, præstantissimus est earum usus; ad ardorem urinæ etiam non parum conferret: sitim præterea quæ ob puram intemperiem & caliditatem intrinsecorum membrorum contigit, ualidissime extinguet. Cum ergo utrinque rationes adsint, quæ persuadeant, an accipi debeant, an non debeant, in ancipiti persisto, cum plane scire nequeam exquisitum sui corporis statum uel gradum, aut etiam naturam dispositionum. Ideo hanc deliberationem præsentibus Medicis determinandam relinquo, ponderatis utrinque rationibus, tum his quas ego percurri, tum his etiam melioribus, quas ipsi excogitabunt. Interim pro præsenti dispositione, qua præcipue uidetur affligi, fluxu uidelicet materiei crassæ, uiscosæ & fœtidæ, per urinam, cum dolore circa partes renum, consulerem ut potu uteretur loco & hora syrupi, quo ego in huiusmodi affectibus efficacissime uti consueui, cuius descriptio talis est:

℞. Pentaphylli cum radicibus & folijs M 4.
Granorum alchechengi ℥ 1. s.
Agrimoniæ M 3.
Verbenæ
Rosarum siccarum ana M 2.
Limones minutim concisos N 3.
Simul cum corticibus suis.

Contundantur omnia grosso modo, & aspergantur cum uncijs octo infusionis rosarum. Postea destillentur per alembicum uitreum, uel per balneum Mariæ, deinde seruetur aqua ad usum.

℞. Huius aquæ ℥ 5.
Syrupi de cichorio Nicoli sine rhabarbaro
Myrtini ana ℥ 1.

Sumat singulis diebus in aurora loco syrupi. Laudo præterea, quòd singulis diebus, uel tribus horis ante prandium, uel immediate ante syrupum accipiat ℈ 1. in forma pilulæ, de infrascriptis trochiscis.

℞. Trochiscorum de absinthio, De rosis ana ʒ 2.
De aniso ℈ 2.
Succi liquiritiæ ʒ 1. s.

Misce, & cum syrupo rosato fiant pilulæ pro singula ℨ iij. sumendæ ut supra. Pro unctione dorsi, hoc est, totius regionis lumborum secundum longitudinem utrinque:

℞. Pinguedinis anseris ℥ 2.
Olei rosati completi ℥ 3.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Masticis ana ℨ 2.
Ladani pinguis ℨ 1.

Misce cum modico ceræ albæ, fiat linimentum secundum artem, ad usum, ut dictum est. Vinum eliget limpidum, mediocre, coloris subrubri. Vtatur in cibo carnibus siccioribus, boni tamen & optimi nutrimenti, quales maxime sunt pulli, perdicū, phasianorum, gallinacei, leporis iuuenis: aues omnes campestres, præter coturnices: turtures etiam conueniunt, & oua sorbilia: à reliquis omnibus edulijs, quàm maxime poterit, abstinebit. Hæc sunt quæ absenti in re difficili consulenda uidebantur, remittens me in omnibus saniori iudicio.

De fluxu materiæ pituitosæ per uirgam, pro Ciue Taruisino.

Consilium CCXV.

Fluxum hunc, qui creditur esse seminis, magis putarem esse materierum crudarum, quæ in toto corpore multiplicantur, siue propter uentriculi frigiditatem, in quo frigidi humores multiplicantur, & inde attracti propter hepatis & renum caliditatem, ad uasa seminaria præcipitantur, quæ uel propter flatus, uel propter nimium Veneris usum, uel propter magnos labores, aut equitationes, plus æquo fuerunt dilatata & relaxata. Aliqua enim harum causarum, uel omnes potuerunt concurrere: quæ cum explicatæ non fuerint, per idoneas coniecturas à nobis quærendæ sunt. Quicquid igitur fuerit, hoc unum constat, curationem moliendam esse, tum per optimam uictus rationē, ne humores plus æquo aggregentur, tum per auersionem ad alias partes, tum per membrorū corroborationem. Quantum igitur ad primum attinet, euitabit omnes aëris excessus, quantum fieri poterit, tum caloris, tum frigoris. Eliget regionem quàm maxime temperatam, quantum ab eo poterit fieri. Fugiat etiam omnes animi molestias: cauebitque post prandium uel cœnam, ne laboret tam corpore quàm animo, sed quiescat, leuiter tamen deambulando, ut cibus melius resideat in uentriculo. Simplici cibo semper utatur, fugiendo epularum diuersitatem, qua nihil magis aduersum. Eligat carnes laudabiles, pullorum, hœdorum, uitulorum, & castratorum iuuenum: neque oua recentia uitupero. Cauebit à piscibus, à lacticinijs, à pastilibus, à fructibus, ab acetarijs crudis, ab oleribus, & à rebus frixis in sartagine. Vinum eliget pauciferum, rubeum, uel si hoc defecerit, album, limpidum, non multum potens, quod parcissime bibet: omnesque euitabit comessationes & compotationes, si sanitatem acquirere cupit, alioquin omnia frustra tentabit. Quantum uero attinet ad auersionem materiæ, & euacuationem, primo toto tempore suæ aduersæ ualetudinis bis singulis annis purgabitur, uere inquam & autumno, poteritque purgatio hoc modo perfici.

℞. Diacatholiconis ℥ 1.
Specierum hieræ simp. ℨ 1.
Misce, & fiat bolus cum saccharo.

Deinde.

℞. Syrupi

℞. Syrupi de mentha
De absinthio
De endiuia ana ℥ s.
Decoctionis pentaphylli & betonicæ, in brodio
macro pulli ℥ 4.
Misce pro uno, sic pro alijs. Deinde
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Trochiscorum alhandal gr. 6.
Misce, & fiat bolus cum saccharo, dandus in aurora cum custodia. Vel.
℞. Pilularum aggregatiuarum. ʒ 1. s.

Fiant pilulæ quinque eodem modo sumendæ. Et hæc erit annua purgatio, tam uere, quàm autumno celebranda. Deinde efficacius etiam auertendo utetur ter uel quater in mense Rhabarbaro cum saccharo rosato, sumens ex eo drachmam cum semuncia sacchari rosati tribus horis ante prandium. Hæ auersiones ubi non suffecerint, laudo tandem ut fiant in cruribus utrisque remedia à perito chirurgo, quæ sunt cauteria. Quantum uero ad corroborationem membrorum attinet, factis omnibus purgationibus & auersionibus, & præposita uictus ratione, quam prædiximus, laudo ut congruis temporibus, circa finem ueris, aut principium autumni, bibat aquas thermarum, in quibus alumen & sulphur dominetur. Partes & renum & lumborum ijsdem temporibus post harum aquarum potum illinet unguento de corticibus castanearum, uel eo quod cum sandalis conficitur. Ventriculum etiam illinet unguento confecto ex oleo de absinthio, & masthichino. Quandoque etiam, ut ter uel quater in mense, mane, quinque horis ante prandium, sumat drachmam Mithridatici: summopere enim ad membrorum corroborationem confert. In omnibus autem temporibus à multa equitatione cauebit, & præcipue in sellis duris, & in equis qui tolluntur ac cursim incedunt, & denique ab omni labore earum partium, quiescant crura, renes, & dorsum. Et hæc si obseruabit, spero illi omnia feliciter successura, ad laudem Dei omnipotentis, cuius nomen sit benedictum.

De fluxu materiæ albæ è uirga per decennium, pro Magnifico Contareno patritio Veneto,

Consilium CCXVI.



QVamuis Magnificus iste uir multis affectibus præter naturam uexetur, sicut refertur, unum tamen præcipuum est, cuius ratione à nobis consilium requiritur: & est destillatio quædam albæ materiæ non mordicantis, neque fœtidæ, colore subpallidæ, quæ paulatim quidem, sed continue, & iam per decennium perpetuo è uirga emanat. Quæritur igitur quod genus sit hoc symptomatis, nunquid id ad gonorrhœam, uel ad aliud quippiam tale sit referendum? an uero sit alterius generis, & quæ sit ægritudo, quæ ratio, unde actio læsa consequatur: deinde ubi constiterit de specie tum symptomatis, tum morbi, qua arte curari possit, si modo curationem admittat. Ac de symptomate quidem, non crediderim esse gonorrhœam, neque enim ego semen excerni audio, ac propterea nec dicerem esse excretionem seminis. Sed nec pus esse dicendum est, cum ulceris nullum signum, quod ego intellexerim, appareat. Non etiam humiditatem è glandulis in collo uesicæ existentibus esse crediderim, cum non inde sequatur ardor urinæ, quod proculdubio consequeretur, si per decennium eo affectu aliquis laborasset: habet enim illa humiditas hunc usum præcipue, ut acrimoniam urinæ obtundat, oblinatque, & tanquam uestiat suo lentore partes colli uesicæ sensibiles ad acrimoniam urinæ sedandam. Ergo in eam potius partem inclino, ut materiæ

pituitosæ, tenues, & crudæ, cum portiuncula aliqua bilis admixta, propter hepatis & renum caliditatem, destillent per urinæ meatus, atq; ita excernantur, præcipue cum hic Magnificus uir amplos habeat meatus, & calidos renes, ob hepatis scilicet caliditatem, ac præterea in tota sua florenti ætate plusquàm oportuit Veneri indulserit, neq; rectam rationem in uiuendo seruauerit. Confirmat hanc coniecturam uentriculi audita imbecillitas, cuius ratione pituita proculdubio multiplicatur. Indicat etiam hoc ita esse nodulorum scirrhosorum multitudo, qui in uirga frequentes & multi sunt. Indicat etiam difficultas illa in emittendo lotio, quod sine certo conatu expelli non potest: hoc enim contingit, quoniam pituitosa uiscidaq; materia facile circa uesicæ collum impingitur, lociq; illius angustias magis coarctat: uirtutem etiam expultricem imbecilliorem reddit tum refrigerando, tum etiam urinæ acrimoniam plus quàm satis est obtundendo. Cum ergo tale opiner esse symptoma ob materiam pituitosam ad eam partem defluentem, causasq; habere corporeas, uentriculi imbecillitatem frigiditatis causa, simul cum hepatis & renum caliditate, & meatuum amplitudine, curationem moliendam arbitror cum his, quæ huiusmodi affectibus opponuntur. Ac primo corroborandum esse uentriculum, ne scilicet pituita multiplicetur: & euacuanda quæcunq; hactenus fuerit generata: deinde hepatis & renum caliditatem temperandam, meatusq; roborandos. Ergo ab euacuatione totius corporis incipiendum: primo cum his, quæ præparatas materias, quas uulgo communes uocant, euacuent: deinde cum his, quæ residuum concoquant, postea educant. Consulerem igitur ut Magnificus iste uir curandus primo sumeret florem casiæ pondere unciæ, cum drach. duabus specierum hieræ, ex quibus bolus conficeretur, maneq; tribus horis ante prandium exhiberetur. Deinde sumeret infrascriptum syrupum:

℞. Syrupi de absinthio
Oxymellis scyllitici ana ℥ 1.
Decoctionis cichoreæ, & agrimoniæ in iure tenui pulli ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro septem. Postea
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Diacatholiconis ℥ 1.

Misce, & cum zuccharo fiat bolus, dandus in aurora cum custodia. Facta hac purgatione utatur pro familiari remedio tum ad leniendam aluũ, tum ad corroborandum uentriculum, singulis septimanis semel saltem bolo uel pilulis, quomodo illi libuerit, confectis hoc modo:

℞. Terebinthinæ optimæ ℥ 1.
Rhabarbari electi ʒ 1.

Misce & sufficiat hæc quantitas pro duabus uicibus, si in bolum, uel in pilulas redigatur. Placet etiam usus frequens zucchari rosati, si sumpserit semunciam paulo ante cibum cum scrupulo specierum aromati rosati. Laudo etiam ut præmissa euacuatione utatur bis in anno, autumno inquam & uere: neq; enim facile aut cito tolletur hæc dispositio, quæ per totum decennium perseuerauit: sed si curari cupit hic nobilissimus uir, non tantum utetur præscriptis medicinis, sed etiam habebit optimam uictus rationem, sine qua omnia proculdubio frustra fient. Cauebit igitur præcipue à comessationibus, & compotationibus, parcusq; erit tam in cibo, quàm in potu, utaturq; simplici obsonio, & epularum uarietatem euitabit: nihil enim illi perniciosius. Cauebit à piscibus, pastilibus, lacticinijs, fructibus, carne porcina, auibus palustribus, carne agnorum, & bubula, & prorsus quæcunq; antiqua fuerit. Vinum bibet limpidum, maturum, neq; adeo potens, sed moderate. Cauebit quammaxime fieri potest à Venere. Aëris etiam excessum euitabit. Atque hac uictus ratione, & medicamentis, spero felicem successum in hoc magnifico uiro, ita ut prorsus ab omni incommodo, tam præsenti, quàm futuro, sit liberandus, quantum attinet ad hanc, de qua consulimus, ægritudinem, cum laude omnipotentis Dei, cuius nomen sit benedictum in secula.

De fluxu

De fluxu pituitoso per urinam, ulcere in tauro, tabe, manus contractione, & hypochondriaca affectione.

Consilium CCXVII.



Ymptomata quæ patitur hic Magnificus uir, sunt hæc: Primo est defluxus per urinam, quem putat esse gonorrhœam: secundo patitur ulcus circa taurum, quæ est pars inter testes & anum: tertio arefactionem & tabem totius corporis: quarto contractionem manus dextræ: quinto imbecillitas uentriculi adest, & caliditas hepatis, unde patitur affectionem hypochondriacam. De primo. Conqueritur de gonorrhœa, uidendum quale sit symptoma, an fluxus seminis, uel aliud quiddam: nam multum refert hoc scire. Non credo illum affectum aut esse aut fuisse gonorrhœam: primo, quia passus est illum fluxum longe ante tempus seminis, ut circa annum ætatis suæ quintum aut sextum, & eo tempore nondum mouetur semen, quia nullum est instrumentum paratum ad illum fluxum seminis, & nondum habuit tunc semen: quia omnis illa materia ex qua debeat generari semen, transit in augmentum corporis, & nulla est superfluitas pro semine generando, & sic non fuit illa superfluitas seminis. Secundo uidemus, & locum & symptoma non esse consentanea quòd sit gonorrhœa: primo, non apparet aliquid quod habeat ratiõe seminis, sed arenulæ apparent, & aliæ materiæ adustæ. Itẽ sæpe minxit sanguinem, qui indicat talem materiam deuenire à renibus, quod sæpe contingit, cum nimirum relaxantur renes, & renes affecti sunt per se: & sic: affectus est in renibus, & non in uasis seminarijs. Item fluxus seminis fit aut ob abundantiam seminis, uel propter caliditatem, uel propter amplitudinem uasorum seminalium: quod in hoc uiro non est: est enim siccissimæ temperaturę, & sanguinis paucissimi: & qui non habet sanguinem, non habet semen multum, quia semen generatur ex optima parte sanguinis. Item non habet inclinationem ad Venerem, & ego noui ipsum adolescentem, & possem mira narrare de eius continentia. Item ex longo defluxu seminis ulcus fit non circa partes tauri, sed circa pubem: & sic perforato peritonæo fieret ibi abscessus, & non transiret per penem. Et hinc uidemus, quòd sæpe inflantur testes & uasa seminaria, & sæpe inflatur pubes, & medici putant esse ramicem, cum sit propter inflationem illarum partium & arteriarum & uenarum. Hic autem contigit inflammatio circa os uesicæ inter testes & anum, ubi chirurgi solent incidere & extrahere lapides. Nam continuus defluxus huius materiæ à renibus, non per uasa seminaria, sed per uasa urinaria, quia hæc materia est adusta & feruens, tandem circa collum uesicę, ubi locus est angustus & carnosus, fecit ulcus, & sic forte inducta est fistula: & inde emittit urinã inuoluntarie, quia musculi ibi existentes læsi sunt, & quia os uesicæ est affectũ. Et licet collum uesicæ esset affectum, & os uesicæ esset sanum, non exiret urina inuoluntarie. Sed ad os uesicę non peruenit semen, sed habet aliam uiam: & hoc nõ debebat exulcerare partes uesicæ, sed alias partes uirgę. Et sic nõ credo ego esse gonorrhœam in hoc corpusculo, quod adeo est extenuatũ. Sed hoc ulcus est in tauro, propter materias acutissimas deuenientes ad os uesicæ, quæ fecerunt ibi inflammationem, & sic illa pars est perforata, & etiam inducta fistula, quod facile fit in partibus illis neruosis, & musculis uesicæ & ani, ubi facile fiunt fistulæ. Patitur præter hæc duo, arefactionem totius corporis, & magnam caliditatem hepatis, cum frigiditate uentriculi & rugitu, & affectionem hypochondriacam. Causa horum symptomatum etiam quærenda est: dispositio sua naturalis consideranda quantum ad hoc. Semper fuit calidus, & anno 18. ætatis suæ incidit in tabem, & fuit desperatus à medicis, sed liberatus diuinitus, ut retulit nobis. Est longæ staturæ, & productus in longum, tamen omnia membra habet gracilia, quod testatur caliditatem

caliditatem seminis seu materiæ, & eiusdem paucitatem: in prima eius generatione: non enim poterunt hæc membra in latum extendi propter paucitatem materiæ, & ideo prolongata sunt: & calor primo in longum extendit, deinde in latum, & habet etiam maximam raritatem texturæ. Et hæc duo sunt signa paucitatis materiæ & caliditatis, & ideo à quacunque causa extrinseca facillime patitur propter raritatem texturæ. Præterea & membra etiam principalia omnia sunt calida. Hepar ualde calidum generat plurimum sanguinem biliosum & melancholicum, habet pilos multos, & sic plurimum abundauit excrementis quæ fiunt à calore immoderato. Item cor est calidum, quia iracundus & magnanimus, & constans in actionibus & audax, ut sciunt illi qui eum nouerunt. Cerebrum etiam calidum & siccum, quia adest promptitudo ingenij, quæ est ex siccitate cum tenuitate substantiæ. Ex caliditate cerebri habet mobilitatem & promptitudinem in actionibus, & fuit uersatilis ingenij undiquaque & celerrimi, ut ego noui ipsum. Et inde merito cerebrũ iudicatur calidum, ex proprijs & immediatis cerebri operationibus. His stantibus plurimus sanguis melancholicus generatur, & per consequens spiritus melancholici, qui & obscurantur. Vnde semper fuit religiosus, & considerando naturam melancholicam uidebimus quòd omnes sunt religiosi, ut testatur quotidiana experientia. Ex hac temperatura non mirum si habet naturalem imbecillitatem uentriculi, cũ sit uentriculus sine carne, & nullam habeat ferè pinguedinẽ omenti, & nullos musculos ferè, quibus per antiperistasin fit calefactio uentriculi: & si Aristot. credere uolumus, ipsa etiã pinguedo calefacit positiuè. Ergo uentriculus est siccus, quod patet ex habitu totius corporis: quia si caro est sicca & musculi, multo magis uentriculus qui est neruosus. Ergo uentriculus est frigidus & siccus, & hepar est calidum. Et hæ sunt causæ hypochondriacæ affectionis, ut sæpe dictum est hoc anno in colloquijs, quomodo hæ fiant, & obstructiones, & eleuationes uaporum &c. ideo de his satis. Macies ferè tabida est, propter duo efficacissima ad tabem: primo propter inopiam sanguinis: unde ferè semper patitur atrophiam: ex qua sæpe homines ad tabem deueniunt, cum scilicet membra non nutriuntur: secundo propter plurimam caliditatem & siccitatem in toto corpore, unde ariditas. Accedit tertium, maxima raritas texturæ, quia plus difflatur quàm recipiatur ad membra & nutriatur. Item quodlibet membrum concoquit alimentum proprium, & nutritur secundum propriam suam naturam, teste Gal. Et cum omnia illa membra sint gracilia à natiuitate, parum attrahitur nutrimenti & conficitur. Hinc etiam plurimum abundat humoribus acribus, erodentibus, & acutis, stante caliditate hepatis & totius corporis. Et quia orta attestantur suis principijs, & renes plurimum communicant hepati, & propter situm, & propter uias amplas, ideo etiam renes sunt calidissimi. His stantibus non mirum si plurima materia excreta est per uias urinales per totam uitam suam, & sic factæ sunt illæ exulcerationes in uijs urinæ quas patitur: & etiam ex dispositione illa, calculi & arenulæ generantur, quæ apparent in urina: nam causa materialis horum est pituita, quæ fit multa in frigido uentriculo, & ita excernitur per urinam hæc pituita, ut patet in hoc uiro, quòd una cum urina materiæ pituitosæ excernuntur. Causa efficiens est calor ingens hepatis & renum. Et ideo etiam facile generantur illæ arenulæ, quia pituita quæ est uiscida, est tanquam gluten, & arenulæ sunt ex bile, unde sunt flauę. Passus etiam est chiragram: habuit enim primo dolorem chiragricum, qui pessime curatus est, & ipse nesciuit esse chiragram, & admiratus est cum ei dicerem. Est autem chiragra defluxus materiæ catarrhalis ad iuncturas manuum. Et fuit pessime curata, quia non debet curari cum remedijs extra adhibitis: ipsi autem usi sunt relaxantibus & mitigantibus, quo nihil poterant facere deterius: hinc enim factum, quòd magis affluxit materia, & facta ibi materia gypsea obstruxit neruos & chordas, hincq; abbreuiantur & dilatantur & contrahuntur. Et facta hac obstructione, etiam facta est arefactio. Et hoc corpus in quo est caliditas hepatis & uentriculus frigidus, est aptissimum ad articulares morbos, quia adest pituita, & bilis eam ducit. Et Auic. dicit quòd ad hoc requiruntur quatuor. Et passus etiam est in pede, ut mihi dixit. Hæc sunt sym-

ptomata



ptomata & causæ, ad quas redigenda sunt omnia: quæ causæ fuerunt adiutæ ab extrinsecis, & in rebus non naturalibus, in quibus plurimum deliquit.

De prognostico. Quæ sunt naturalia non possunt bene remoueri, & uidemus omnia ista dependere à dispositione naturali. Quo ad ulcus, credo quòd non sit curandũ, ut etiam sentiunt Excell. V. Quo ad contractionem, uellem experiri aquam Apponitanam, & etiam lutum illud aquæ Apponitanæ. Circa uentriculum & hepar, ut alterũ refrigeretur, alterum calefiat, credo ego quòd nulla arte id fieri posit. Dabo tamen es consilium, & remedium unũ quo utatur singulis diebus, & toto tempore uitæ suæ hoc faciat. Accipiat singulo mane, aut quandocunq; uoluerit, oxymel optime & diligenter confectum, & mel rosaceum eodem modo confectum, & assumat una uice duo aut tria cochlearia, & hoc sæpe & semper fiat: sic enim ex longo usu huius medicamenti uentriculus pedetentim abstergetur, & corroborabitur sine calefactione hepatis. Non possem ego imaginari aliud remedium & melius & tutius, & ipse sentiet se optime iuuari, si non desinat. Postea ter uel quater in mense ℥ 2. aut 3. Rhabarbari, admixta portione cassiæ sumat. Hieram uereor, quia suspectam habeo iam in corpore extenuato: & Galenus dicit quòd in sicco uentriculo non sit exhibenda hiera, de tuen. ualet. In Rhabarb. non est tanta exiccatio, & etiam abstersio. Et singulis mensibus ter aut quater assumat hoc. Confert etiam ad calculos oxymel, de quo supra dictum, quod sæpe sum expertus: imo etiam actu frangit calculos. Corrigitur etiam fluxus materierum per uias urinæ cum melle rof. hoc modo sæpe assumpto. Porrò leniunt etiam uentrem oxymel & mel rof. Et ita meo consilio non uellem uti alio remedio pro his omnibus quæ dixi. An aqua Veronensis cõueniat, quæ semper contulit ipsi: Ego dicam quod sentio. Credo omnino quòd semper fuerit adiutus quantum ad passiones renum, nam sunt ferreæ & frigidæ, & sic refrigerarunt hepar & renes, & uiæ sunt corroboratæ, ne fieret illa dilatatio uiarum: & sic in quolibet defluxu materierũ conuenit illa aqua, ut in fluxu seminis, hepatis, & alui. Et sic credo quòd contulerit his affectibus. An uero etiam ratione uentriculi conueniat, est apud me dubium: nam infrigidant hæ aquæ, quod testatur experientia: licet habeant caliditatem actu, & habeant sulphur, tamen potentia habent frigiditatem. Nam & coriandrum habet in se partes calidas, & tamen infrigidat, & multa alia eiusmodi. Ita philonium propter calidas res quas habet non calefacit, sed infrigidat propter res frigidas. Item ultra hoc exiccat etiam hæc aqua. Si dicat quis, stomachus est laxatus, ergo indiget exiccatione: & hanc præstat hæc aqua. Dico quòd indiget exiccatione quæ euacuat, & non illa exiccatione quæ constipet, & sic magis affigit materiam ad uentriculum. Et indigemus hic euacuatione materiæ, & tunc uentriculus euacuata materia per se confortabitur, quod fiet per pharmacum supra dictũ. Et sic renibus quidem conferet hæc aqua, non autem uentriculo, qui fiet imbecillior. Si uult, ratione renum assumat, non autem uentriculi.

De urinæ stillicidio ob pituitam crassam uiscidamq; urethram occupante.

Consilium CCXVIII.



VIr quidam 30. annorum, habitu totius corporis imbecilli: colore subrubro: amplis uenis &c. sensit maximos flatus circa pectinem & anũ. Vnde difficillime potuit urinam reddere, & aluum exonerare. Vrina quoq; sæpius retinebatur: ita ut confertim nil potuerit mingere: sed uase uitreo appenso uirgæ guttatim emittebat urinam: summo dolore, unde & febrẽ nõnunquam patiebatur. Sed nullam certi ordinis, sed cũ urina detineretur, & ipse grauiss. dolores pateretur, oriebatur febricula mitis caloris per totum corpus. Vocatus Mont. integras actiones uidit: sed ex pulsus inæqualitate & mediocri frequentia, febriculam deprehendit. Vrina guttatim emissa alba erat turbata, crassa, pauca, in fundo crassum nil subsidens: fæces paucę & circumuolutę, multa substantia crassa, uiscosa.

lusis

Iussit Montanus, ut sumeret Elect. lenitiui ℥ 10. Cassiam enim abhorrebat: & non confidens syrupis aromatariorum, iussit domi in brodio pulli macilenti, decoquerentur althææ, maluæ, hordei, partes æquales: & huius decocti hauriret mane scutellam unam amplam, cum zaccaro. Sumptis aliquot diebus hisce brodijs, multam pituitam uiscosam, tenacissimam instar puris, eiecit confertim: nouumq; uerò guttatim, prout materiæ multitudo tenacitasq; permiserat. Causa tantæ pituitæ uentriculi frigiditas erat naturalis: faciens malas concoctiones: & hepatis nimia caliditas, attrahentis & postea mittentis eos humores ad alia membra: quorum fortiora expellebant, imbecilliora uerò se receptacula præbebant: renes scilicet & uesica: quæ cum nec in suum alimentum conuerterent, nec ob imbecillitatem ad alia transmitterent, indies eo confluente materia, & aucta ea, ob nimiam molem constringebatur meatus, ne urina libere transire posset. Virtus tamen expultrix uesicæ pro fortitudine uirium guttatim expulerat. Materia uerò propter moram in ijs meatibus & quantitatem etiã destituta à naturali calore, occupabatur præternaturali: ac ita causabat febrim: quæ euanuit cum materia medicamẽto attenuata excerneretur: tunc etiam cessarũt flatus & dolores. Victu utebatur attenuante: pullis iunioribus, eorũ iure, uino maturo, limpido, minime potenti. Post aliquot dies hac uictus ratione usus, tantum puris cum urina excreuit, ut omnes admirarentur: neq; cogitare poterant (quod plurimi faciunt moderni) ulcus aut apostema hic fuisse. Etsi enim pus sit inditium apostematis tantum: si tamen corpus totum apostema fuisset, tantum puris minime generare potuisset, nec dolorem percipiebat, existens signum solutionis continui, nisi quod dum excerneret hanc materiam ob ipsius uiscositatem & tenacitatem, & suã molem læderet meatus, per quos ferebatur.

De urinæ difficultate cum pruritu, dolore dorsi ac renum, grauitate in inguine, & lue Gallica.

Consilium CCXIX.



SVpposita historia fideliter recitata, consideranda sunt præcipue symptomata, eo, quia ut hæc tollamus, à nobis consilium petitur. Symptomata autem sunt hæc: Primo quidem conqueritur de difficultate urinæ cum quodam pruritu: hic enim Magnificus uir cum uult urinam emittere, id libere efficere non potest, imò dolore afficitur circa partes illas, & quodam (ut diximus) pruritu, ita quòd non potest libere mingere, donec prius exierit materia quædam crassa, qua egressa facilis postea est exitus urinæ. Deinde conqueritur de dolore circa renes & dorsum. Præterea est aliud symptoma: nam uidemus eius urinam colore glaucam admodum, & est talis color tendens & propinquans albedini, & appellatur rufus Galeno, secundo de temperaturis. Talis igitur est color urinæ. Secundo, quo ad luciditatem, hæc urina subobscura apparet: præterea quo ad substantiam ipsam est subtilis: quo autem ad contenta, hæc habet hypostasim, siue potius sedimentum crassum, uiscosum: in superficie etiam urinæ plurima adest spuma. Hæc symptomata in urina, propter illud sunt consideranda, eò, quia talis uir circa partes illas dicit se dolorem sentire cum pruritu, & de illis conqueritur membris, ex quibus exit urina. Conquestus est etiam de alio, quòd in principio urina esset fœtida, ita quòd secundum quod nobis retulit excellentissimus medicus, qui curam huius Venetijs habuit, medici illi arguebant putredinem ulcerosam in uesica esse: hoc nos non uidimus, sed ipse sic retulit: Sunt postea alia subsequentia symptomata ad hæc, ex quibus illud unum est, quòd percipit pondus in inguine: ac etiam narrat, quòd si incommode pedem in terra figat, aut pedi insistat, sentit dolorem in illis partibus, scilicet in partibus ipsius uesicæ. Habuit & alia annexa symptomata, scilicet morbum Gallicum: unde fuit perunctus unctione illa maledicta argenti uiui, propter quam dentes ad unum ex ore decidere, licet ui-

licet uisum sit, ipsum ab eo sanatum tunc temporis morbo. His uisis symptomatibus, ac fideliter enarratis, singulorum causas inuenire operæpretium duximus, quo recte curare, & tollere hæc symptomata ualeamus: quoniam ab hisce causis, ex quibus sunt symptomata, curatiuæ sumuntur indicationes. Consideremus ergo singulorum symptomatum causas. Primo quo ad difficultatem urinę, quam patitur, dicimus non esse in his immorandum, scilicet in inuestiganda huius symptomatis causa, enumerando causas omnes quæ tale symptoma causare potuerunt, cum aut imbecillitas membri sit, aut materia, aut ambo, quæ materia collum uesicæ obstruxerit, aut aliquod tuberculum: huius causa per se patet. Prætermissis itaque omnibus, dicemus causam suppressionis urinæ esse materiam crassam adhærentem collo uesicæ, & obstruentem meatum illum: obstruendo enim supprimitur urina, cuius signum euidentissimum est hoc, eo quia cum prius laboret ut mingat, hac emissa materia cessat labor & dolor, & postea libere mingit. Subsequitur postea ad urinam emissam, & materiam crassam, illud symptoma, pruritus in collo uesicæ, propterea, quia (ut bene dictum est à suo Doctore) hic Magnificus uir calidæ fuit temperaturæ, nunc autem cum sit in ætate senili, in qua dominatur frigiditas, pituita fuit reddita salsa & nitrosa, tum propter adustionem, cum fuerit calor naturalis diminutus, & auctus extraneus: tum propter putredinem humorum in senibus, ex quibus fit salsa pituita. Vnde hæc materia salsa cum per collum uesicæ, quæ est maxime sensibilis, permeet cum urina, causatur ille pruritus ea in parte, id est, in collo uesicæ, in qua facile figitur materia, cum ibi sint multæ cauitates, quemadmodum ex anatome potest cognosci facile. Et sic habetis iam causas horum prædictorum symptomatum duorum, quare scilicet difficulter in principio mingat, ac etiam propter quid in ea parte patiatur pruritum, propter materiam salsam in colli uesicæ cauitatibus adhærentem. Cum autem symptomata hæc tales habere causas, scilicet pituitam salsam declarauerimus, reliquum est ut uideamus, à quibusnam membris mandantibus uesica talem recipiat materiam pituitosam, & cur sic magis ipsa, quàm alia membra fluxionem recipiat, ac etiam per quas uias demandetur: quia iam declaratum est, quæ sit materia fluens, quæ est pituita salsa, crassa, deducta ad putredinem propter aliquam causam, sapore salsa, fœtida. fœtidam diximus, quia prius perceptus est fœtor, licet nunc non adsit, cum tamen fuerit quandoque magnus, ut retulit Nobilissimus uir. Et ita crassa uiscidaque fuit hæc materia, ut in longum spatium continue traheretur, absque hoc scilicet quòd diuideretur. Talis ergo fuit materia. Cur autem uesica potius recipiat superfluitates quàm cætera membra, nunc uideamus: quia solet etiam talis materia ad pectus, aut ad pulmones, ad pedes, ad articulos, iuncturas, labi. Sed quid fuit in causa, quòd in hoc Nobilissimo uiro materia hæc ad uesicam defluxerit, non ad alium locum? In corporibus humanis aliquando aliqua pars alijs redditur imbecillior, & illud non modo contingit, ut scilicet pars aliqua reliquis sit imbecillior propter aliquod accidens, sed à natiuitate etiam. Vnde à natiuitate aliqui habent pectus adeo imbecillũ, ut illuc semper defluat materia. Aliqui uero habent musculos debiles, alij iuncturas, in quibus articularis morbus non abest: alij uesicam, sicut habuit hic Magnificus uir: & sic non modo secundum accidens, aliqua pars alia est imbecillior, sed, ut diximus, etiam à natiuitate. Quòd fuerit per accidens aliquod uesica facta imbecillior, omnibus manifestum est: siquidem hic Nobilissimus uir plurimum equitauit, itineraque habuit, perpessusque est maxime, ex quibus agitata fuit uesica propter illos motus non parum: unde est eius uirtus resoluta. Præterea huius etiam in causa fuit multus coitus, cui toto tempore ferè fuit deditus: ex quo fuit euacuata humiditas radicalis, exiccata sunt membra, & præcipue quæ sicca sunt, ut est uesica. Hac autem reddita imbecilli, transmittunt fortiora membra excrementa ad illam. Et sic quicquid fuerit in causa imbecillitatis uirtutis uesicæ, aut uictus ratio, aut id fuerit à natiuitate, satis sit scire hoc, quòd propter eius imbecillitatem sit. Vesica materias defluentes recipit, quoniam, membrum fortius, ut 2. de potentijs naturalibus, & prima primi, doctrina sexta, cap 3. dixit Auic.

expellit superfluitates ad debilius, & minus nobile. Quòd autem sit reddita imbecillis uesica, patet, quia est eius diminuta actio, quod indicatur ex frigiditate eius. Hactenus ergo habemus quænam sit materia, & qualis, & quæ fluit: & quod sit membrum recipiens propter imbecillitatem eius, aut sit imbecillitas à natiuitate, aut propter rationem uictus malã, aut propter quid aliud quod inciderit, nihil refert, quia non impedit curationem. His uisis, modo per quas uias defluat materia talis ad uesicam, exploremus. Viæ propinquæ, per quas defluat talis materia ad locum, sunt uasa urinaria: per sola hæc deuenit ad uesicam, & non per alia membra, nisi per resudationem dixerimus. Huius signum est, quia ibi percipitur dolor in membris, quibus adhærent uasa hæc urinaria, scilicet in uesica & renibus, ut supra diximus. Si enim materia defluxa est ad uesicam, & defluit, certe iter erit per uasa deferentia talem materiam, & contingentia ad uesicam: sed talia sunt uasa urinaria, scilicet pori dicti uritides, qui contangunt uesicam & renes, unde talia incipiunt uasa: qui quidem renes recipiunt per uenas emulgentes materiam urinalem ab hepate. Ergo per renes necessarium est quòd materia transeat per uasa urinaria ad uesicam: per renes inquam, quia est membrum superius. Nunquid autem renes sint & ipsi membra mandantia, inquirendum est. Dico quòd nullum contingit uitium renibus, propter quod talem mandent materiam: bene tamen crediderim ex receptione materiæ factos esse imbecilliores, ita quod malim ego dicere, recipere præcipue à toto corpore, ut postea deueniat materia ad uesicam: & sic sint duo membra recipientia, tamen ad uesicam ultimo terminatur materia. Modo uidendum est, quæ nam sint mandantia. Pro quo obseruandum, pituitam, quam dicimus esse materiam defluentem, partim in uentriculo, partim in hepate generari, licet differat pituita quæ est in hepate, ab illa quæ est in uentriculo: quia illa in hepate est mixta sanguini, hæc autem non, ut 2. de facult. natur. Est quasi pure æquiuoca pituita quæ est in uentriculo, sicut illa est quæ fluit è naribus, improprie tamen dicitur pituita: sed uera pituita est, quæ generatur in hepate cum sanguine, & contra distinguitur sanguini ac alijs humoribus. Nunquid ergo sit membrum principale mandans hepar? Notandum, quòd corpus huius Nobilissimi uiri fuit calidissimum, quod patet ex multis signis, & talibus, ut mutata etiam temperatura denunciet statum præteritum: ut uenæ latæ, quæ sunt indicium, ut dicit Hippocrates, hepatis calidi: semper enim manent etsi mutata sit temperatura. Præterea habitus corporis, habet enim multos pilos, habet corpus subnigrum, uirtus uitalis adhuc fortis: quæ omnia sunt calidioris temperaturæ signa, ut & eius calciamenta adurerentur: illud autem erat propter motum, ex quo uapores multiplicabantur, ac penetrabant per cutim ad calciamenta. Fuit igitur calidioris temperaturæ. Sed aliud est fuisse, aliud est esse: modo enim cum deuenerit ad sexagesimum annum, nõ adest amplius caliditas illa, sed deuenit ad frigiditatem: cuius indicia sunt ipsius excrementa, ut urina: uidemus enim urinam admodum glauci coloris tendentis ad albedinem, qui quidem color attestatur frigiditatem. Si consideretis etiam urinam quo ad luciditatem, hæc est subobscura: obscuritas autem indicat frigiditatem. Deinde si attendamus spumæ quæ est adhærens, hoc signum est calorem esse diminutum, quod non potuit materiam illam dissoluere. Præterea sedimentum est crassum, quod denotat pituitam crassissimam, & sic frigiditatem membrorum: si enim pituita, quæ est naturalis, frigida humida existit, & sentitur, quanto magis si hæc erit crassissima, erit frigida? cum crassities non proueniat nisi à maxima frigiditate. Et sic concludendum, urinam prouenire à membris frigidis, & indicare membra frigida. Et non tantum ex ijs indicatur, sed etiam ex uno alio, scilicet ex multitudine urinæ, quæ attestatur frigiditatem: cum enim sit multa materia, signum est, quod nõ potest digeri à calore, & ideo euacuatur per uias has, quemadmodum & per halitum, & per sudore: nec huiusmodi posset euacuari, si calor dominaretur. Et ideo iam patet dominari frigiditatem, maxime cum sit senex, in qua ætate semper calor diminuitur. Præterea usus est labore superfluo, qui maxime facit ad exiccationem humoris radicalis. Fuit & coitus, fuit et pestis illa, scilicet applicatio argenti uiui, quando laborabat morbo Gallico,

quod

quod quidem est frigidissimum, prout considerauere optime Arabes: dico Arabes, nam Galenus non cognouit. Et notandum quòd Rasis dixit argentum uiuum non tantum non esse frigidissimum, sed calidissimum dixit esse in quarto. Sed crediderim quòd Rasis intellexerit de argento sublimato: id enim calidissimum esse in quarto, uerum est. At argentum uiuum, de quo diximus, est frigidissimum, ita quòd & Auic. dicat hoc inducere paralyses, stupores &c. & penetrat ad medullas ossium, ita ut calorem extinguat naturalem, & est ut uenenum. Videtis ergo causas extinctionis caloris: primo est ætas senilis, mala uictus ratio in sex rebus non naturalibus, in quibus omnibus iste peccauit: præterea unctio illa. Quantum etiam ad id adiuuet infectio Gallica non dixerim, quia uos scitis quantum adurat, exiccet, quæ omnia faciunt ad exiccationem caloris, & humidi radicalis, & consequenter abbreuiatur uita. Cum tot ergo causæ concurrant, non tantum erit dicere pituitam generari in hepate, & multiplicari, sed & in uentriculo, in capite, ex quo fiunt catarrhi, qui sunt propria passio senum: & hic etiam laborat catarrho. Et cum (ut dixit suus Excellentiss. Doctor) possit catarrhus fluere ad alias partes etiam subiectas, tamen quia in hoc uiro uesica est pars imbecillissima omnium, ad eam fluit: nam inuenit uias, uasa, quæ diximus, per quæ deferatur materia ad uesicam. Et sic iudicium meum est, quòd recipientia membra sint duo, & renes, & uesica, quæ tandem recipit materiam. Mandantia autem primo sunt hepar, quod generat nunc pituitam, cum sit lapsum à sua temperatura calida ad frigidum, & ratione ætatis, & aliarum supradictarum causarum. Extat & uentriculus multam generans pituitam: & hic est passus etiam dolorem colicum, patitur & catarrhum. Et sic caput etiam mandat, & omnia conspirant ad confluxum: & sic non est mirum, si confluat materia multa ad locum: & hic adeo fuit catarrhosus, ut cum spueret siue in templo, siue alibi, multi qui eum nouerant, facile ex uiso sputo iudicarent hunc Nobilissimum uirum ibi fuisse: & adeo quandoque expuebat, ut multum admirarentur medici, & nunc etiam, licet à frigidis & humidis cibis & pituitam generantibus se continuo abstineat, tamen continue multiplicatur talis materia. Colligendo ergo fragmenta, ne pereant. Iam habemus quæ sint membra recipientia, quæ sint uiæ, & uasa, per quæ materia defluat ad uesicam: quæ quidem uiæ sunt latæ, & paratæ ad deductionem materiæ, propter duas rationes: primo propter caliditatem hepatis, quod dilatat, & sic fiunt apertæ uiæ: secundo propter ea quæ ad talem uiam dilatandam iuuerunt, ut fuit coitus inordinatus multus, equitatio, & huiusmodi, quæ trahunt materias ad renes & ad uesicam. Habemus & quæ sit materia, quæ sint membra hanc generantia. De causa salsedinis materiæ dictum est, illud esse propter putrefactionem pituitæ, cum sit iam senex: ex putredine enim, quæ sequuta est diminutum calorem naturalem, facta est pituita salsa, nitrosa, quæ salsedine sua proritat partes illas. Ex ijs subsequitur: illud quod percipit nocumentum in partibus inguinis, & cum terræ figit pedem, & cum mouetur inordinate. Et circa hoc notandum quid dicant moderni: inquiunt enim, huiusmodi signis apparentibus indicari lapidem esse in uesica, qui lapis ibi conquassatur. Cum postea audiunt, quòd uirga erigitur, huius causam assignant, esse scilicet uapores in poros illos erumpentes. Excitatur & pruritus quidam ex materia salsa, qui est cum quadam delectatione, eo, quia licet sit salsus, tamen est cum aliquali dulcedine. Hæc sunt signa calculi posita à modernis, ita quòd ijs positis ponatur & calculum inesse. Verum huiusmodi signa possunt etiam existere ex materia crassa flatuosa: quare non concludunt de necessario, quòd sit calculus in uesica. Et semper aduerti unum in tot colloquijs, ubi fuerunt excellentissimi uiri chirurgi, quòd scilicet nullum signum calculi ex his habeant: at semper uolebant ad hoc uidendum an sit calculus, ut immitteretur syringa: sic & nos debemus etiam facere. Sed hic crediderim in causa esse materiam, quam diximus crassam, uiscidam, cum aliquali salsedine. Et sic habemus symptomata, & causas eorum. De prognostico autem quid dicam? Id uidelicet quod Hippocrates in Aphoris. & declarat Galenus: Nephritici senes non curantur. Habemns prognosticum hoc, quòd

non curabitur curatione perfecta, quæ totum auferat morbum: sed bene erit prohibere, ne tanta materia generetur: causam enim generationis pituitæ poterimus diminuere, sed non omnino tollere, ex ætatis dispositione, in qua nunc est: prohibebitur autem recta uictus ratione. Et sic oportet hunc nobilissimum uirum alijs negotijs postpositis, soli rationi uictus attendere, ut sunt res optimi nutrimenti, uinum habens bonum odorem, quod declinet ad aliquam uim incidendi. Vtatur cinnamomo, aniso, ante cibum, quæ possint calefacere: at non exiccetur, sed humectetur, cum sit iam senex, ex optimis alimentis. Se etiam exerceat moderate, ut dicit Galenus in fine quinti de sanit. tuen.

Balneum autem aquæ dulcis quantum conferat? Dico nihil conuenientius posse inueniri, & hortor ut bis in septimana temporibus debitis utatur balneo huiusmodi, quia optimum est auxilium, quoniam subtiliabit materiam, adiuuabit calorem innatum, & consequenter concoctionem, confortabit membra, & in illo immoretur donec uoluerit: post ungatur oleo illo de rosis, quod moderate calefacit, ne transpiret calor. Post caueat ab accidentibus animi, & se gerat bene in omnibus sex rebus non naturalibus, recta uictus ratione instituta. Post purgarem, materiam tamen prius præparatam & concoctam. Tandem deuenirem ad corroborationem membrorum affectorum: quia alteratio sit facta euacuatione eradicatiua. Sed quoniam in principio adest aliqua materia apta ad euacuandum, uterer lenientibus uentrem, ut cassia, manna, syrupo rosato solutiuo. Hoc facto, esset ne commodum mittere sanguinem? Sed cum sit senex, & sit materia crassa uiscosa, non mitterem. Posteaquàm leniissem uentrem, deinde præpararem materiam, deinde euacuarem, & procederem cum incidentibus hanc materiam crassam uiscosam, ut cum syrupo de betonica, de liquiritia, melle rosaceo, oxymelite simplici & composito. Concocta materia deuenirem ad euacuationem, & euacuarem cum pilulis aggregatiuis, aut confectione hamech, aut cochijs, aut cum pilulis agarici: & uellem quod uteretur ante prandium horas tres diaspolitico, diacalamentho. His factis deuenirem ad alterationem membrorum, ut renum, ne amplius materia per has partes ad uesicam expelleretur. Et id agerem medicamentis roborantibus & uentriculum, & alia membra, essent autem medicamenta, quæ non sint ualde calida, ut aromaticum rosatum, syrupus de cichorea, diacalamenthum, &c.

De quodam, qui ob casum ex alto, difficultate urinæ, & doloribus genitalium laborabat.

Consilium CCXX.



QVIDAM ex alto cadens in asserem, pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas ascendimus, partes inguinum uicinas læserat, & præcipue uesicæ collum, ita ut urinæ quandam difficultatem sentiret, & sæpius, imò singulis horis ferè tam noctu quàm interdiu mingere cogeretur, nec tamen libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum, & uicinas partes sentiret. Montanus rogatus hæc ordinauit, & quidem ea subito institui uoluit. Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utatur ptisana hordeacea cum saccharo, deinde comedat oua recentia, tremula simul cum suo albumine. Poterit etiam carnes comedere uel pulli, uel auium paruarum, abstinebit omnino à cibis salsis, piscibus, caseo, leguminibus, carnibus antiquis. Bibat uinum album subtile, dilutum cum aqua mulsa, siue decocta cum saccharo. Semper ante cibum mane & sero per horam comedat ℥ 1. Sacchari rosati. Item bis in die ante prandium ac cœnam sedebit in decoctione infrascripta actu calida, suauiter & sine labore.

℞. Rosarum

℞. Rosarum rubearum		M.	4.
Radicum Consolidæ maioris		℥	4.
Radicum Altheæ			
Rad. Maluæ	ana	℥	6.
Florum Chamæmeli			
Anethi	ana	M.	3.
Saluiæ			
Betonicæ			
Rorismarini	ana	m.	6.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualibus partibus commistis, ad consumptionem tertiæ partis, & in decocto actu calido bis sedebit in die, ante prandium & cœnam, sicut dictum est. Deinde se ungat circa collum uesicæ, id est inter anum & testes & inguen utrinque, ac totam pubem oleo infrascripto.

℞. Olei Chamæmelini			
Rosati			
Liliorum alborum	ana	℥	2.
Vini albi optimi		lib.	1.
Lumbricorum terrestrium		lib.	s.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus, deinde decoquantur in istis oleis, cum prædicto uino aromatico, usque ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supradicta. Item

℞. Rhabarbari optimi	ʒ	s.
Caryophyll.	gra.	10.
Pulуerizentur, deinde		
℞. Mellis rosati	℥	1.
Aquæ Consolidæ	℥	3.

Misceantur omnia simul cum prædicto Rhabarbaro puluerizato, & detur in potum singulis uicibus calidum, hora syrupi circa auroram. Item si non habeat beneficiũ alui, utatur clysteribus cum decocto furfurum, Malua, & Consolida, addito oleo communi, & rosati mellis ℥ 3. Quiescat etiam, molliter sedeat, & nunquam supra rem duram perseueret, maneat in lecto molli, quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor adsit, laudo, ut mane bibat unum cyathum lactis recentis ouini, simul cum uncia sacchari, uel uncia una Penidiarum: quod fortasse erit melius.

Cuidam in difficultate urinæ, cum pruritu uirgæ, qui quandoque mingebat aliquid sanguinis: post purgationem & potum thermarum Apponensium ordinauit ut biberet lac ouis cum saccharo, uel si hoc habere non possit, lac capræ, sed cũ maiori sacchari portione. In dysuria cuidam alteri ordinauit, ut biberet decoctum, brodij in quo essent decocta & expressa:

℞. Radices altheæ	N.	2.
Foliorum maluæ	M.	1.
Liquiritiæ rasæ	℥	s.
Sem. Citoniorum confectorum	ʒ	1.

De suffocatione matricis, cum alijs symptomatibus,

Consilium CCXXI.



CLARISS. Doctor dixit omnia, & in hoc habeo gratiam. Ego tamen dicam, quæ uidentur mihi ex propria conscientia, & suppono matronam in ætate 33. annorum, temperaturæ satis laudabilis, & uiro sano iunctam, &c. pati grauia symptomata. Primo suffocationem: quod demonstrant

strant signa: difficultas anhelitus, & impedimenta circa motum, ut nec loqui, nec moueri posit: & sentit flatus à partibus inferioribus ad superiores, & sunt suppressa menstrua. Sed cum unius symptomatis uariæ posint esse caussæ: ideo diuersæ sunt curæ: ergo inquiratur caussa proxima, ut uera curatio institui posit. Solet autem præfocatio accidere propter uterum male collocatum, uel propter uitium compositionis, uel collum intortum, ut materia exire non posit, sed congregetur, & comprimat membra uicina per succesionem, usque ad Diaphragma, non quòd uterus eo ascendat, sed per quandam communicationem: ut comprimat membra proxima succesiue usque ad Diaphragma. Potest etiam hoc contingere propter intemperiem contractam, uel per essentiam, uel per affluxum materiæ cuiusdam: uel corruptæ uel non corruptæ: quæ ibi putrescat, & recipiat externas qualitates: & faciat ascendere uapores. Potest etiam contingere ex retentione seminis, & hoc est pesimum. Prouenit etiam ex ipso animi affectu: Idq; ego sæpe uidi: cum aliqua mulier ex zelotypia uiri irascatur & animus ualde afficiatur: tunc enim fit illa suffocatio. Et ego noui quasdam mulieres: quæ ita irascebantur & afficiebantur à zelotypia ut statim caderent in hunc morbum: & perpessæ sint sæuissima accidentia. Sed à qua nam ex his caussis prouenit ægritudo huius Nobilissimæ mulieris? cum enim tot esse posint: uidendum est quæ nam hic proxima sit causa. Quod apud me ualde est difficile. Nam primum audio hanc mulierem esse diuitem: & charum uirum habere à quo diligitur. Et ideo non credo quod proueniat ex ira aut zelotypia. Nec tamen hoc certum statuo: quia nullus mihi ea de re quidquam retulit. Sed tantum ex communi ratione & coniectura. Quòd non sit ex retentione seminis patet: quia uirum habet iuuenem: nisi aliquid sit, quod nesciamus. Quòd non sit ex humore crudo, uel adusto, patet ex temperatura, colore, & habitu corporis & motu, quia est in perpetuo motu. Et licet comedat lactucas, non potest inde tanta copia humorum generari, cum uentriculus & hepar sint membra bene constituta: necesse est coctionem primam, secundam, & tertiam bene se habere, & tot signa apparent eius rei. Est boni coloris, abundat sanguine, quod ostendit color in corpore, teste Galeno. Vnde igitur tanta pituita, à qua obstructio? Si uelim dicere esse malę compositionis uitium, nescio quàm recte faciam: cum nihil de hoc ad nos sit scriptum, & potest esse aliud. Habet autem cor calidum, quia ad iram prompta est: & ab hac caussa sæpe uidi præfocatas, cum spiritus efferbuerunt, & obtenebrantur, inde statim conciderunt in suffocationem. Ideo non possum bene fundare rationem, quia non bene eam expresit, qui scripsit, sed ut dicam meam sententiam, credo, si qua est caussa, eam esse multitudinem humorum aggregatorum in uenis, non pituitæ, seu bilis, sed plethoram omnium æqualiter, & ideo dico, quòd uel hoc sit ab affectibus uel à plethora: & possunt iuuare caussæ extrinsecæ, ut animi affectiones &c. Et quia illa anhelitus difficultas non durat, sed est in paroxysmo tantum, quando sensus & motus impeditus: ideo certum est uapores ascendere: cum uidelicet ex toto corpore & ambitu uenarum aggregetur materia multa sanguinea, & deueniat ad uterum & impleat uenas uteri. Non exit inde, ac si exit, non tota exit, sed relinquitur pars: quæ dum moram facit, ibi corrumpitur, ex qua uapores inde ad cor & superiora membra ascendunt. Et ita non uideo aliam rationem, quàm plethoram illam per totum ambitum corporis. Et quando illa plethora deuenit ad locum proprium: licet pars euacuetur: tamen tota euacuari non potest, ideo putrescit. Et ad hoc ordinanda cura. Nam alia cura est, quando plethora, alia quando materia cruda.

PROGNOSTICVM. Facile curabitur si tollatur plethora, & caueatur multiplicatio sanguinis.

CVRA EST, ut reddatur corpus æquale. Primo uictui aliquid detrahendum, & utendum bonis alimentis. Non ponerem curam in euacuatione, aut misione sanguinis, quia resoluerent potius corpus, quàm tollerent caussam. Curatio itaque duplex

duplex est, una in paroxysmo: tum frictiones, ligaturæ, & tandem uentosarum applicationes sub poplitibus & coxendicibus conueniunt. Item missio sanguinis, enemata, & omnia quæ diuertunt uapores à superioribus ad inferiora. Extra paroxysmum, pro præseruatione teneatur corpus mundum, sæpe euacuetur cum hiera & cassia, aut Rhabarbaro, & in hebdomade ita semel aut bis. Hoc enim modo & euacuatio, & diuersio fiet. Et crederem, quòd ex solo hoc posit conseruari à paroxysmo: quia in quolibet fluxu quatuor sunt consideranda. Est habenda ratio membri mandantis, & recipientis, sed præcipuum est, ut tollatur materia: ea sublata tollentur symptomata, utut sint disposita membra: quia materia principaliter mandatur: & hæc est sententia Auicennæ. Missio quidem sanguinis est bona: sed tamen frequens in eodem corpore, non est laudabilis: si autem non sufficit hæc mundificatio: uti poterimus alijs diuertentibus: prouocare hæmorrhoides: applicare cauteria in utroque crure: quod est efficacissimum remedium, quando materia tendit ad superiora: quia facit diuersionem continuam. His factis, optimum esset confortare membra mandantia & recipientia, ut hepar, quod causat sanguinis multitudinem, refrigerantibus, ut non tanta efficacia excoqueret, & etiam adureret sanguinem. Vterer saccharo rosato, licet ego credam, quòd non sit admodũ opus alterare hepar, potius alterarem membrum recipiens, & prohiberem superfluitatem in uenis. Laudarem igitur maxime pro diuersione, & difflatione tertiæ concoctionis, ut sudaret mediocriter cum balneis aquarum dulcium, quod est optimum pro excrementis in ambitu uenarum & corporis: quia difflantur materiæ, aperiuntur meatus cutis, ne aggregentur uapores. Vtatur igitur frequenter, & postea cum exierit fricetur, ut difflentur melius uapores, & ultimo exiccetur. Corroboratione nescio an sit utendum: si adesset ei imbecillitas, consulerem. Sed potest fieri ratione excrementorum, quæ expelluntur, & non sufficienter. Si ergo materia educetur, cessabit affectus, & erit uterus confortatus. Dicat aliquis, menstrua sunt suppressa? Non puto uias angustas esse, cum sit calidi hepatis, potest fieri, ut sint obstructi meatus: qui sanguinis missione iterum aperiri possunt: ideo ego considerem in præseruatione, bona uictus ratione, & continua euacuatione, ac diuersione per cauteria. Frisimelica plane diuersum sentiebat. Putabat utendum uictu attenuante: carnibus calidis & siccis, ut sunt columbarum cum decocto Apij, & Cinamomo. Secundo concoquendum attenuantibus, ut decocto Pulegij, Calamenti, & syrupo de Betonica, cum aliqua parte Cichorij: post incidendam saphænam in utroque pede tempore menstruorum. Matricem roborandam cum balneis euocantibus menstrua, ut Matricaria, Pulegio, & rosis. Et quia iam peperit, imponantur ei, quæ diuertunt ad inferiora, ut Mercurialis. Exhiberem calamentum Montanum, quod attenuat & roborat, Item Diacalamenthum. Vltimo Mithridatum cum modico Philonij. Sed Montanus existimabat plane abstinendum à calidis, quia sanguinem sicciorem, & magis melancholicum redderent, stante tanta hepatis caliditate, si attenuarent.

De mensibus diminutis, cum febre Hectica ex putrida facta.

Consilium CCXXII.



Olor capitis, asperitas cutis, ardor oculorum, dolor in spina dorsi, & uentris, hæc sunt symptomata, cum sunt menstrua quantitate diminuta, & qualitate corrupta, ut hic: quia aquosa & pallida. Affligitur à quocunque medicamine, & incurrit in febriculam. Nam cũ agitatur materia, facile fit ebullitio et putredo. Optimi est ingenij, habet igitur spiritus tenuissimos & subtilissimos, & calorẽ naturalem ac sanguinẽ talem. Habet calorem moderatũ, parũ exuperantẽ in qualitatibus passiuis. Habitus est ualdé rari, hepar recedit à temperatura reliquorũ membrorũ: quare facile inflammatur, & uentriculus frigidus multiplicat

pituitam. Catarrhus est ratione membrorum inferiorum mandantium. Musculi abdominis sunt graciliores, & hac ratione uentriculus fit frigidior: ac propter istam extenuationem, arteriæ magnæ motum in uentre puellæ sentimus. Hæc frigiditas uentriculi causa est, quòd incidit in menstrua alba, quia hepar calidum ante coctionem nutrimentum attrahit. Fuit sana, antequàm haberet maritum. Nunc cum resoluatur, fit debilior. Non fit dolor in capite, quia leues habet humores, & textura rara est, ideò resoluitur, fit autem grauitas ab humoribus crassioribus. Dolor dorsi est, cũ sanguis descendit ad matricem, & quia est pituitosus, flatuatur, & uentos facit, ita fit dolor. Habet febriculam quasi semper, non potest esse putrida, quia bene appetit, bene dormit, & tamen febricitat, pulsus frequentior, & uelocior. Adest autem perpetuum signum febris hecticæ, statim post cibum incalescere: potest igitur esse in primo gradu febris hecticæ, estq; illa facta ex febre putredinali, qua antea laborauit: sed illa febris est febris leuis.

PROGNOSTICVM. Credo quòd possit facile curari, quia corpus est facile alterabile, etiamsi membra debilia generant multam materiam.

CVRA. Primo remouendæ obstructiones, & cienda menstrua: his factis, si corpus fuerit supercalefactum, alterandum. Aperimus attenuando, subtrahendo, & abstergendo. Missio sanguinis non est necessaria, & iam facta. Nunc igitur debet concoqui, & euacuari materia. A ualidioribus medicinis omnino abstinerem, neq; unquam transirem Rhabarbarum, Agaricum non omitterem, corroborat uentriculũ, cor confortat, & omnia membra naturalia, ut ait Dios. Additur ei sal gemmæ, leuitatis ratione. Nos medicinam ex Aloe, Rhabarbaro, & Agarico faciemus: & Aloe erit loco salis. Nec uerenda est stipticitas Rhabarbari: manifestum enim est, quòd uehementer aperit & abstergit. Aliudq; est, cum intra corpus assumuntur talia, & aliud, cũ extra applicantur, quia exterius astringunt partes cutis, interius penetrant, ut Absinthium. Syrupi dentur, ut acetos. compos. de Cichorio Nicoli, & mel rosatum. Erit enim facilis incisio. Ita paulatim euacuabimus. Alteratio fiet corroborantibus uentriculum, saccharo rosato, & corpus inungetur molliter oleo rosato post frictiones. Item fiant fomenta post euacuationem ex decocto Chamæmeli. Applicentur uentosæ coxis. Balnea his omnibus factis non erunt necessaria.

De suppressione mensium, cum grauitate capitis, pro Magnifica Muliere,

Consilium CCXXIII.



QVoniam casus huius Magnificæ mulieris futurus est omnino longus (quod illam intellecturam opto) & molestus, ideo erit diligenter ineunda ratio curandi illam. Et hoc uelim sibi penitus persuadeat, hanc rationem nõ assecuturam suum effectum, nisi longissimo tempore: quoniam difficiles morbi non curantur pauxillo momento temporis: nam hoc omnibus perspectum est, quòd breui tempore, nil bene efficitur. Hoc ergo pro constituto & supposito habeat, se non liberam euasuram ab his dispositionibus quibus affligatur, nisi diuturnitate temporis, aliter meum consilium non penderet nucem cassam. Hoc existente fundamento, dico principalem partem curationis suæ, consistere in recta ratione uictus. Et ideo circa aërem hæc diligenter aduertat, ut effugiat aëris frigiditatem, uentos cuiuscunq; qualitatis, & maxime nocturnum aërem, nec habitet in locis humidis & subterraneis, & ne prope accedat ad ignem, maxime uero capite. Præterea consulo, ut lauet caput semel tantum in septimana, cum lixiuio dulci, in quo decocta sit camomilla, malua, betonica, & maiorana: & exiccabit caput pannis lineis mediocriter calidis, non multum fricando, sed suauiter exiccando. Hora uerò huius

lotionis

lotionis erit commodior uespertina quàm matutina. Inter omnia maxime euitabit molestias animi, & iram, quoniam hæc citissime uitam eripiunt hominibus. Præterea exercebit se moderate mane, uel domi res domesticas tractando, uel foris deambulando: hoc agat prout illi commodius. Item studebit ut omni mane aluus saltem semel respondeat: & si aluus non fungetur munere suo, accipiat quartam partem unciæ unius Terebinthinę per horam ante cibum, quod eam iuuabit in his suis affectibus non mediocriter. Circa cibum, quamuis iam habeat modum uiuendi sibi præscriptum in tam diuturno affectu, tamen ego dicam ea quæ sunt magis principalia, & maxime de uino, quod ut commodum sit, multum refert. Habeat ergo uinum pauciferum, clarum, & transparens, subtile, non intensi coloris, optime maturum, & ante omnia ne sit austerum. Et de tali uino in prandio & cœna bibat mediocriter, quod non sit actu frigidũ, & ideo igni pauxillum adhibebitur, ut illa frigiditas actu existens, repellatur. Varietatem ciborum euitabit: unico cibo contenta sit. Fugiat carnes antiquas, ut sunt bouinæ, castratorum antiquorum, aues aquaticas, ut anseres, anates, carnes porcinas, tam recentes quàm salitas, nec pisces cuiuscunq; generis comedat, nec caseum, nec pastilia. Sed cibus suus erit, pulli, caro uitulina, oua recentia, far, spelta, hordeum, & milium præparatum in optimo brodio. Pro insalatitio comedat aliquando cappares, cichorium, boraginem, & lactucas coctas. Et hic erit suus modus uiuendi. Circa uerò medicamenta hoc obseruet, ut bis purgetur in anno, hunc in modum:

℞. Floris casiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ʒ 2.

Cum zucchero fiat bolus, detur tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum rhabarbaro.
Byzantini completi ana ℥ 1.
Brodij pulli, in quo decoquantur radices petroselini, ℥ 4. Misce pro uno syrupo sic pro alijs. Finitis istis syrupis, accipiat infrascriptam medicinam:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Cum aqua boraginis fiat potio breuis. Detur in aurora cum custodia. Præterea laudo ut acceptis duobus syrupis primis, secetur uena basilica brachij dextri: & si hæmorrhoides apparerent, maxime laudarem, ut aperirentur appositis sanguisugis, & postea statim reciperet fumum ex aqua, in qua bullierit camomilla. Item, consulo ut sæpissime utatur zuccharo rosato: ut si singulis diebus acciperet ℥ s. zucchari rosati ante cibum, uehementer laudarem. Item semel uel bis in septimana accipiat drachmam mediam rhabarbari, uel masticando illud, uel puluerizatũ miscendo cum ℥ 1. uuę passæ, uel cum zuccharo rosato. Et hic modus est præseruandi hanc Magnificam dominam ad uernum tempus: quo tempore, si placuerit suæ Magnificentiæ, me certiorem reddat de ualetudine sua.

De suppressione mensium, & Hystericis affectionibus, pro nobilissima puella Germana.

Consilium CCXXIIII.



SVpposita temperatura nobiliss. adolescentulæ, pituitosa scilicet, uenis paruis, & occultis, colore albicanti: supposita etiam mensiũ suorum suppressione: ex qua uteri præfocationes accessere, simul etiam cum cordis tremore: his inquam suppositis: quæritur nunquid cum ad menses prouocandos, tum ad symptomata remouenda, conueniat sanguinis missio ex saphæna, & aluminosarum Thermarum potio, siue balneum. Respondemus, quantum ad missionem sanguinis attinet, non ita temere procedendum. Cum enim pituitosus

sit sanguis ille, & consequenter crudi humores redundent in uenis, & si in uenis, longe magis in uentriculo, & intestinis, missionem sanguinis hoc tempore potius nocituram puto: nihil enim deterius, quàm sanguinem mittere humoribus crudis existentibus tum in uentriculo, ac primis uenis, tum etiam in toto uenarum ambitu, si modo & rationi & Galeno credimus. Præterea dum saphænam consulimus incidendam, ut sanguis prouocetur & deriuetur ad uterum: impedientibus obstructionibus uenarum, quę perpetuo consequuntur crudos humores, & pituitosum sanguinem, frustra tale præsidium molimur: sed non frustra tantum, imò etiam cum magno discrimine: nam ex sanguinis importuna euocatione, corpus non refrigerandum refrigeramus, humores crudos augemus, & omnino dispositionem reddimus deteriorem. Quantum uerò ad aluminosas aquas attinet, in propatulo est, illas omnino in hoc casu detestandas, cum enim adstringant, & constipent, tam interius quàm exterius applicatæ, nos uerò apertionem & incisionem quæramus, erunt omnibus suffragijs aluminosæ aquæ repellendæ. Cum ergo parentes illi optimi nimio forsan amore obcæcati, utrumque remedium proposuerint: parcent, si nos alio lumine rem spectantes contrarium sentiamus. Proinde doctiss. Medici iudicium laudamus, qui & ipse ab utroque importuno remedio uidetur abhorrere. Quid uerò agendum est pro mensibus retentis huius nobiliss. adolescentulæ: quam postea retentionem plurima sequuntur symptomata: necessarium duco, ut habita prius rectissima ratione uictus tam in cibo ac potu, quàm in alijs sex rebus non naturalibus, purgetur primo exquisitissime, deinde ad ea perueniat, quæ aperiunt. Non enim probabile est in puella delicata, & bonæ temperaturæ, quintum decimum annum ætatis agente, menses retineri, uel quia sanguis crassus, uel quia paucus, uel quia imbecillitas uirtutis sit expellentis: ergo (me iudice) ad uiarum obstructionem causa referenda est. Purgatio hoc modo fieri debet.

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2.
Florum casiæ ℥ 1.
Cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium.

℞. Syrupi de absinthio
Oxymel. scyllitici ana ℥ 1.
Aquæ Cichorij ℥ 4.
Misce pro uno syrupo, & sic pro nouem. Postea.

℞. Agarici præparati ʒ 2.
Floris Casiæ. ʒ 6.

Misce & fiat bolus, dandus in aurora cum custodia. Facta euacuatione, tunc accipietur coma Absinthij quantum manu capi potest, & decoquatur in aqua cichorij: cuius decocti circa quinque aut sex uncias, mane quatuor horis ante prandium per plures dies accipiet. Atque interim bis in septimana, accipiet pillulam Aloeticam, ex Aloe pura, & non lota, pondere unius scrupuli, hora ante cœnam. Et eisdem temporibus mane, & uesperi ante cœnam, abluentur illi crura ex decocto Pulegij, Maioranę, foliorum Lauri & Chamæmeli, sitque aqua calida: qua etiam inspergantur coxæ deorsum perfuicando. Eodem tempore dum in balneo commoratur: applicentur uentosæ sine scarificatione sub utroque poplite, & ita perseueretur per multos dies. Vltimo his non iuuantibus sanguis quoque mittatur à saphænis: qui quidem in hoc casu ultimo loco mittendus est, & non in principio, sicut plurimi faciunt: communem mittendi sanguinem regulam obseruantes. Efficacissimæ quoque erunt pillulæ infrascriptæ: ubi Aloe non satis perfecerit: quæ habent.

℞. Myrrhæ
Croci
Aloes
Agarici præparati ana ʒ 2.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur cum succo Maiora-

Maioranæ, permittantur exiccari, & ita iteretur septies. postea fiat Magdaleon cum syrupo de Absinthio: formentur pillulæ pro singula drachma tres: sumendæ tribus horis ante prandium, bis in septimana. Quantum uerò ad cordis tremorem, & hystericas suffocationes attinet: si forte plus æquo molestatur, his quoque succurrendum est. Pro cordis igitur tremore laudauerim, ut linimento uteretur in hunc modum facto.

℞. Vnguenti rosati Mesuæ ℥ 1.
Specie. cordialium temperatarum ʒ 2.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ 1.

Misce cum modico olei rosati completi, fiat linimentum pro corde. Item

℞. Sacchari rosati
Conseruæ borag.
Florum Nympheæ ana ℥ 2.
Specierum Diamus. dulcis
Aromatici rosati ana ʒ 2.

Misce omnia cum syrupo de Corticibus Citri: fiat Electuarium: de quo sumat cochlearia duo singulis uicibus, paulo ante prandium, & ante cœnam. Pro hystericis suffocationibus si forte contigerint: præsentanea remedia sunt, ut frictiones, ac ligaturæ fiant in cruribus, & circa genua, & cucurbitulæ apponantur sub utroque poplite, & quandoque etiam, ubi uapores plurimi ad caput, & cor irrepserint: ponenda est magna & ampla cucurbitula circa umbilicum, in parte inferiori ad uteri regionem, atque interim fœtida naribus apponere debent, ut sunt calceamentorum ueterum soleæ ustæ: pennæ perdicum, & reliquarum auium, quæ & ipsæ adurantur. Locis uero, & ori uteri, odoramenta apponantur, fiant pessaria madefacta oleo Maioranæ cum Musco & Ambra. Hæc enim præstare poterunt, quæ intendimus: atque his remedijs spero nobilis. adolescentulam euasuram, cum summi Dei auxilio, cuius nomen benedictum.

De suppressione Menstruorum, pro coniuge nobilis D. Seruatij à Teuffenbach, ex Stiria, Anno Christi 1549. Mense Nouembri.

Consilium CCXXV.

Supposita dispositione uteri præter naturam nobilis. mulieris, cuius ratione menses sunt diminuti, uel infœcunditas timetur, supposita etiam intemperie frigida præternaturali, cùm gracilitate corporis, & uenarum exilitate, dicimus hoc corpus indigere & præseruatione, & curatione: Præseruatione, quantum pertinet ad ipsam intemperiem naturalem: curatione, respectu actionis læsæ in utero existente. Erunt tamen pleraque eorum, quæ afferentur, utrique communia. Pro præseruatione igitur, quod diligentissime obseruari oportet, est optima ratio in sex rebus non naturalibus, ac primum omnes aëris excessus euitabit, præcipue tamen ubi frigiditas uel humiditas, uel utraque simul excesserint. Ergo flatus omnes Boreales, & Australes cauebit, non exponet se, uel aliquo pacto habitabit in locis septentrioni oppositis, neque in terrenis habitationibus, aut humidis quoquo modo. Non abluet caput horis matutinis, ita quemadmodum moris est. Post lotionem aëri se non exponet, præsertim si in aëre frigiditas, uel flatus aliquis dominetur. Pluuiosas etiam constitutiones cauebit, & quantum fieri potest, tunc temporis intra domum se continebit, suffumigijs utetur ex aromatibus odoratis intra cubiculum suum, qualia sunt, quæ ex aromatibus confici solent à pigmentarijs. Laudauerimus maxime, si ijsdem suffumigijs uteretur localiter ad uteri corroborationem, excipiendo uapores intra uterum, quantum fieri potest, uestibus undecunque circumiectis ne aliun

ne aliunde uapor expiret. Hoc fieri poterit crebro, & quocunq; tempore anni, erit enim remedium efficacissimum ad uterum aperiendum & roborandum. Et ne aliquid erret in materia, poterit suffumigij talis esse descriptio:

℞. Caryophyllorum
Nucis muscatæ
Calami aromatici
Seminis Ocymi
Florum Maioranæ ana ʒ 1.
Ladani electi & opt.
Myrrhæ
Styracis
Benzoini ana ℥ 1. s.

Pulverizentur pulverizanda, & liquanda liquefiant, deinde in oleo spicæ odorato pigmentariorum, & modico ceræ, uel picis Colophoniæ, fiant Trochisci parui, pondere unius drachmæ, & seruentur pro suffumigijs. Laudo, ut caput abluatur semel in septimana, præcipue si fuerit assueta, hora conueniente potius ante cœnam, ut tutior sit ab aëre, facilius etiam illis horis intra domum se continebit. Lixiuium sit dulce, ex cinere salicum, seu sarmentorum uitis, in quo postea lixiuio cõfecto decoquantur, Maiorana, Chamæmilla, Betonica & rosæ cum ʒ 1. Agarici simpl. Et istud erit auxilium pro capite abluendo. Exercebit corpus horis matutinis, quantum poterit, uel intra domum circa familiaria negotia, uel extra illam quomodocunq; libuerit, si aëris qualitas patietur. Euitebit omnes animi molestias, præcipue mœrorem animi, quo nihil in hoc morbo potest esse perniciosius. Curabit, ut quotidie aluus subducatur. Quòd si natura defecerit, utetur etiam alternis diebus si oportuerit ℥ s. optimæ Laricinæ aut Terebinthinæ, tribus horis ante prandium. Hoc remedium non tantum mollem aluum seruabit, sed etiam maxime faciet ad omnes obstructiones tollendas, & aperiendas, ad purgandos renes, & uesicam, ac uterum aperiendum, ac mundificandum: ideo consulo, etiamsi id non faceret ratione emolliendi aluum, sumatur ratione medicamenti. Circa cibũ & potum, abstinebit ab omnibus cibis crassioris nutrimenti, à lacticinijs, caseo pręcipue, à piscibus, ab oleribus crudis, à fructibus cuiuscunq; generis, ab auibus palustribus, à carne suilla, tam domestica quàm ferina, à uino dulci, turbido, parceq; comedet & bibet, & bis tantum in die. Fricetur antequam à lecto surgat, frictione leui, & suaui, longaq; in toto corpore, optimumq; erit, si mulier, quæ perfricabit, manus illinat oleo Amygdalarum dulcium. Et hæc sunt ad præseruationem maxime necessaria. Quantum uerò ad curationem attinet, laudo ut bis singulis annis, uere & autumno purgetur. Purgatio autem poterit esse talis.

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Commisceatur cum melle rosato q. s. & fiat bolus paruus, uel pillulæ, quæ exhibeantur tribus horis ante prandium. Deinde.

℞. Oxysacchari, id est, Syrupi de saccharo, & aceto confecti ℥ 2.
Decocti Betonicæ, & rad. Petroselini ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro sex alijs. Acceptis syrupis, sumat amplius.

℞. Agarici præparati ʒ 2.
Rhabarbari ʒ 1.

Infundantur in aqua Betonicæ per horas 24. & fiat expressio fortis.

℞. Diacatholiconis ʒ 2. s.

Misce, fiat potio breuis. Post hanc purgationem laudo, ut ante prandium tota hyeme utatur confectione Diacimini, uel Diatrionpipereon, uel aromat. ros. quomodocunq; libuerit, uel saccharo rosato, utatur semel in mense, summo mane ʒ 1. Mithridati opt. sumpto modico uini albi aromatici. Inungat infimam partem circa uterum ad pudendum usq;, odorifero oleo ex Styrace, uel Caryophyllis, uel Benzoinio, uel oleo de Spica, prout ei erit magis gratum. Imò erit optimũ, si cum ijsdem oleis illinatur

pessarium

pessarium & imponatur. Conuenientibus uerò temporibus, uidelicet uel post medium ueris, uel circa finem æstatis, optimum erit etiam bibere aquas Thermarum in Italia, uel Aponensium, uel Poretanarum, uel earum, quæ de Aquario appellantur. Et hæc sunt, quæ digniora occurrunt, ut pro salute Magnificæ Dominæ notarentur, ad laudem Dei optimi maximi.

De menstruis albis pro eadem Matrona.

Consilium CCXXVI.



Voniam post consultationem meam, audiui nobilissimam Matronam, præter alias dispositiones præter naturam, uexari etiam fluxu menstruorum alborum: ita ut quandoq; calida actu effluant, & ad luteum colorem tendentia: siue cum ardore & pruritu: & cum etiam cōspexerim eandem nobilissimam Matronam, quam antea non uideram: facile deprehendi ex colore, habitu corporis, & uenis, habere aliquam caliditatem in hepate: cuius ratione bilis quoq; multiplicetur: unde etiam calidi renes sunt, propterea etiam redundat arenis, uexaturq; dolore ferè assiduo circa lumbos: quæ omnia à nobis diligenter sunt perpendenda. Pro curatione igitur, præter ea, quæ in prima consultatione facienda decreueram, dico hepatis quoq; temperaturam, & renum respiciendam esse. Laudo igitur, ut ante cibum mane, & uesperi quotidie, aut quando crebrius fieri poterit, utatur saccharo rosato eiusdem anni, ad pondus ℥ s. Hoc enim mirum in modum faciet in emendando hepate. Erit tamen, & hoc remedio, & alijs descriptis, utendum tempore prolixo, si perceptura sit iuuamentum: est enim ægritudo chronica. Vsus etiam Rhabarbari ante cibum commanducati, & deglutiti efficacissime proderit ad menstrua illa alba abolenda: similiter etiam hepar & renes non minus confortabit: detur autem mane tribus horis ante cibum pondere ʒ 2. bis in septimana. Oportet autem ut diligentissime caueat, ne aliquis, siue Medicus ille fuerit, siue alius, quoquo modo Empiricus, aut fœmina (ut moris) persuadeat, uti aliquibus astringentibus, & impedientibus fluxum alborum mensium: siue per suffumigia, seu cerata applicata, siue per ea, quæ per os, siue per ea quæ deglutiuntur: quocunq; enim modo talem curam tentauerit, maximo suo periculo faciet. Retinebit enim excrementa uiolenter in corpore, & utero, unde necessario generabuntur incurabiles ægritudines: quod facile indicatur ex eo tumore, qui tam frequenter apparet circa uterum. Neq; enim alia ratione fit, quàm cum materiæ retinentur, & flatuantur. Quid ergo contingeret, si omnino confertim, & uiolenter retinerentur? Hoc uolui admonere, cum nouerim, quàm facile credatur aliorum consilijs: ferè enim omnes cum huiusmodi fluxus curant, adstringentibus utuntur. Caueat igitur, me consule: ubi enim membra redundantia recte curata fuerint, materiæq; partim euacuatæ, partim in alium locum deriuatæ, non laborabit uterus, uel si laborabit, tunc tutius poterit Medicus corroborantibus uti. Et ne aliquid deficiat: laudo, ut reliqua quæ scripsimus, si non iuuerint, neq; propterea fluxus ille remoueatur: ut fiant auersiones per cauteria in utroq; brachio, in parte superiori, uersus spatulam, à Chirurgo tamen perito: qui sciat anatomen, & situm neruorum & musculorum: erit enim hoc præstantissimum in auertendis materijs ad oppositas partes. Balnea etiam calidarum aquarum, quæ in præcedenti consultatione laudaui, iterum commendo: neq; enim minus facient ad hæc menstrua abolenda, si opportune, & suo tempore admouebuntur. Post aliquot dies cum intenderetur dolor, pro illo leniendo sequentia ordinauit.

℞. Maioranæ
Artemisiæ

Chamædryos
Chamæmeli
Liliorum alb. ana M 1.
Sem. Lini
Fœnugræci contusi ana ℥ 1.

Decoquantur omnia in duabus libris uini albi, non dulcis, cum pari quantitate aquæ, usq; ad consumptionem tertiæ partis. Et cum hoc decocto fiat fomentum spongia expressa, iterando bis uel ter, postea abstergatur, & apponatur emplastrũ sequens inuolutum in panno lineo hoc modo confectum.

℞. Olei communis
Vini dulcis
Butyri recentis ana ℥ 2.
Furfurum medianorum, quæ sunt inter farinam, & furfures latos ℥ 3.

Ponantur omnia in olla ad ignem, & bulliant ebullitione leui donec fiat emplastrum, quod applicetur leniter calidum & frequenter iteretur.

De imbecillitate uentriculi, fluxu mensium alborum, pro matrona Veronensi.

Consilium CCXXVII.


VT matrona ista nobilissima præseruetur, primo attendendum est recte uictus rationi. Atq; in primis cauere oportet à cibis pastilibus, à lacticinijs & piscibus, placentis, à carnibus suillis, ab auibus quæ in aquis degunt, ut anseribus & anatibus, ab oleribus crudis, & fructibus, præter ficus bene maturas: ab omnibus rebus frictis in sartagine, à leguminibus, à carnibus antiquis, sicuti bouinis. Vinum nec nimis potens, nec nimis pauciferum, sed mediocre, limpidum, & clarum, & præcipue non sit acerbum: non bibat inter cœnam & prandium, præcipue post cœnam. Quantum attinet ad medicinalia, consuescet sumere singula septimana semel tres scrupulos hieræ simplicis in formam pilularum redactos, una hora ante cœnam. Descriptio hieræ erit ista:

℞. Aloes optimæ ʒ 6.
Cinnamomi
Mastiches
Spicæ
Croci
Asari
Cubebarum ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea fiant pilulæ, singulæ sint unius scrupuli. Præterea illinet renes uniuersos infrascribendo linimento:

℞. Consolidæ maioris
Rosarum rubearum
Radicum rubi
Nucum cupresi
Rasuræ tabularum ana ℥ 2.

Bulliant omnia simul in aqua communi, ad consumptionem duarum partium.
Deinde:

℞. Olei

℞. Olei rosacei completi
De cotoneis
De myrtis ana ℥ 1.
Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ. Deinde
℞. Sandarachæ
Masticheś
Thuris ana ʒ 2.

Conterantur minutissime, & ponantur in prædictis oleis, & commisceantur: deinde fiat lenimentum, addita modica cæra. Hoc linimento illinet uniuersos renes usque ad sedem, prætermissa spina dorsi: & temporibus calidis illinet eo frigido: hyeme uero modice calefiet, quoad tepefiat. Præterea laudo, ut alterno mane, una hora ante prandium, sumat pilulam factam ex mastiche in puluerem redacta, quæ optima sit, & electa. Hæ autem pilulæ formentur cum melle rosaceo: pondus singularum pilularũ erit scrupulus. Hoc modo si perseuerauerit in hac uictus ratione, & his remedijs usa fuerit, non uereor quin sua Dominatio non sit intentam sanitatem consecutura, ad laudem Dei omnipotentis.

De sterilitate.

Consilium CCXXVIII.



Est nobilissima mulier, quæ conqueritur de sterilitate: cum tamen sit iuncta uiro in flore ætatis constituto. Et non uidetur ex apparentibus, quòd talis sterilitas procedat ex aliquo horum. Maritus tamen patitur gonorrhoeam. Vxor percipit dolorem circa uentriculũ: & interdum in capite. Menses etiam sunt albiores quâm conueniat: nec tamen uerè albi: nec sunt in quantitate debita. Ipsa non est incontinens: sed in ipso actu tardissima. Certum est, quòd causa sterilitatis uel est in instrumentis, uel in materia. Non numerabo omnes causas, quomodo uitientur instrumenta, neque quomodo uitietur materia. Dicam per conclusiones. Dubitatur an sit ex defectu mulieris: pono hanc conclusionem, uitium esse in muliere per se, licet in masculo sint plurimæ rationes quæ adiuuant: & dico, quòd est una causa, ratione cuius sequitur talis effectus. Ego omnia audio esse in ea frigidæ temperaturæ, quantum ad genitalia. Primo est tardissimi coitus, & sine appetitu. Præterea ex his, quæ emittit scilicet menstruis audio, quemadmodum sint mucosa, & habent humiditatem, talis humiditas & reliqua signa arguunt magnam frigiditatem in talibus membris. Et dico magnam, quia cum sit iuuenis 22. annorum, & ditissima, est tamen frigida: & talis frigiditas, quando est intensa, facit sterilitatẽ. Primò condensat uterum, ut cotylidones sint strictiores, ut non transeat materia menstrui ad uterum: & fiunt leuia, quia semper mucus aliquis ibi adest. Et mucositas cotylidonũ facit, ut conceptus non retineatur. Non dico, quòd non retineat, & non concipiat, quia nõ possit seruari semen: sed quia acetabula sunt impura: & sunt repleta illo muco, ut nõ possit peruenire ad uterum ipsum menstruum. Et semen emissum à muliere, facit potius ad uoluptatem, quàm ad conceptionem. Nam reuera materia conceptus, est sanguis menstruus, qui cum non possit exire in hac muliere, non potest fieri conceptus, ut primo de semine dicitur. Et istæ sunt causæ necessariæ: nam quando est frigiditas intensa ualde, non fit generatio: si uero modicus sit excessus, & reperiat semen appositum, fit conceptus: sed cum fuerit magnus excessus, non fit conceptus. Quòd autem uir cito emittat semen: non est credendũ, quòd aliquo tempore non sit in aliqua dispositione emissum semel & simul, ideo hoc non est necessarium. Præterea gonorrhoea potest impedire: quando semen non est ita concoctum bene: tamen hoc non est necessarium, quin aliquo tempore sit concoctum. Et credo, quòd tantum uitium sit in muliere, ex aliquo perpetuo, & necessario in ipsa mouente: uidelicet ex frigiditate uteri: quæ facit cotylidones ita constrictos, & facit mucositates ut non possit generare. Ita po-

tisſima cauſa eſt frigiditas ipſius. Et non negauerim de mala ratione uictus, & de mala uentriculi temperatura. Et iſta breuiſsime dicta ſint. Credo quòd mulier in cauſa ſit: & ſiquidem uerũ eſt, quòd ſit cauſa frigiditas: oportet ut calefiat & ſiccetur & corroboretur. Et ſi caput deſtillat, occurratur capiti & uentriculo. Ideo arbitror optimum eſſe, ut concoquatur materia pituitoſa cum incidentibus, attenuantibus, abſtergentibus, ut ſyrupo de Betonica & Oxymelle. Factis uero concoctionibus, euacuetur pituita cum pillulis, quæ habent Colocynthidem & Agaricum, quia uere iſta euacuant pituitam. Et poſt purgationẽ deueniamus ad balnea: quæ maxime conueniunt: bibenda prius, poſtmodũ maneat in illis: ex quo fouebitur locus proprius: & facile inde cõcipiet, auxilio Dei, cũ partes illæ fuerint roboratæ ex tali balneo, & ex medicamẽtis iã enarratis.

De ingenti teſticulorum pruritu.

Conſilium CCXXIX.



CAſus recitante Stephanello. Laborauit, materia colliſa in digito pedis ſiniſtri: & quia non abſtinebat ab ocreis & fatigationibus, apoſtema ibi ortum eſt. Chirurgus ſanauit neglecta corporis purgatione. Poſtea anno præterito in æſtu, & maximis caloribus, ut miles equitauit per totam Italiam. Incidit in pruritum in ſcroto, inde materia paulatim exiuit, ſecta eſt uena, bis euacuatus eſt etiam pillulis & ſyrupis, uenas hæmorrhoides aperuit, & localia etiam adhibita. Nihil tamen proficiens huc ſe contulit.

MONTANVS. Clariſsimi Doct. ex quo audiui caſum optime expoſitum prorſus deberem abſtinere à locutione, ſed tamen ut ſatisfaciam magnificis uiris, qui huc me uocarunt, & ſcholaribus & meo etiam officio: dicam pauca, ſupponendo hiſtoriam quam clariſsimus Doctor, qui primo loco locutus eſt, diligenter expoſuit. Vnum eſt cuius cauſa ſumus uocati, quod eſt principaliter conſiderandum. Habet enim circa ſcrotum teſticulorum, & circa infimam partem femoris, circa coxas pruritum quendam, ut non poſsit abſtinere quin ſcalpat omnibus horis, id eſt ſymptoma, ſed quia cognitis cauſis uarius poteſt eſſe lapſus, neceſſario oportet quantitatem lapſus ſcire, ſi uolumus recte applicare remedia. Nihil enim eſt quod facit magis ad exquiſitam curationem, quam noſſe lapſum & quantitatem ipſius: quem licet exquiſite cognoſcere non poſſumus, propterea quòd temperatura quandoq; exquiſite cognoſci nequeat, tamen prope accedemus: & ſi gradum ſcire difficillimum eſt. Sed iſti clariſsimi D. optime conſiderarunt temperaturam, ex quo uiderunt habitum & colorem corporis, ea enim ſunt quæ indicant temperaturam corporis, & maxime hepatis & cordis. Primum ab hepate incipiemus, quod præcipue facit temperaturam: licet à corde fluat calor perpetuo, tamen ex eo generatur ſanguis & caro, deinde ex ſanguine ſpiritus & calor: qui poſtea alterantur in corde, & fiunt uitales ſpiritus, in cerebro animales: color eſt niger, pilos habet nigros, unde dominium caliditatis indicatur, totus habitus eſt muſculoſus, uenæ amplæ, multitudo pilorum, hæc de caliditate hepatis. De humiditate autem & ſiccitate: ubi calor tantus generatur in hoc corpore, plurimum ſanguinis generatur: qui non habet ſiccitatem neq; humiditatem excedentem, ſed temperatus eſt in his: plurimum carnis habet & plurimum pinguedinis: ut habet Galenus ſecundo de temperat. Hic habet ſolidas carnes. Eſt ergo caliditate & humiditate & ſiccitate temperatus, Secundo artis paruæ, ubi loquitur de magnitudine corporis, quod proueniat ex multitudine materiæ, & calore, ſi igitur magnus eſt hic uir, fit ob multitudinem materiæ & calorem: ſiccitas autem inobediens eſt ad extenſionem. Quantum ad cor, ex operationibus quę ſunt in ipſo & ex ipſo cognoſcitur temperatura eius. Nõ uerſatus ſum cum hoc nobiliſs. D. quare non poſſum exquiſite hac de re iudicare.

Videtur

Videtur tamen constantissimi animi, sed quia tota hæc temperatura noscitur à distem
peratura hepatis, sufficit nobis eius temperaturam nosse. Dicimus igitur quòd hepar
calidum est & temperatum in siccitate & humiditate. Videndũ iam an istud sympto=
ma sit per essentiam aut per consensum. Est hic pruritus cum dolore, eius causa uel erit
mala temperatura, uel compositio mala, uel solutio continui. Certum est quod in his
testibus est uel mala temperatura, uel solutio continui, & credo utrumq; reperiri in hoc
loco; quædam enim symptomata sibi cohærent. Galenus in lib. de tremore & spasmo,
dicit, quòd materiæ subtiles, quæ mouentur ad locum, facillime penetrãt cutim, si ma=
teria crassa sit & frigida, in musculis hærens, facit tremorem: si tamen sit subtilior, facit
scabiem: si autem subtilissima in superficie cutis, facit pruritum. Secundo, de causis sym
ptomatis. Materia quæ excitat dolorẽ pungitiuum, prouenit à subtili uel pituitoso hu=
more, qui putrefactus salsus efficitur. In hoc est utrumq;, partim ex putredine, quod iu
dicatur ex mole corporis, bene comedit, melius bibit, parum se exercet, calidi est he=
patis: pituitosa autem hæc materia proxima est corruptioni: partim ex subtili etiam
materia, quia ibi generat multum bilis, & plurimũ etiam de fęce sanguinis. Nam ex ma
la uictus ratione sequuntur infinita incommoda, sed quia huiusmodi pruritus non ibi
generatur, sed fit per defluxum aliunde, sequuntur quatuor. Primo locus unde fluit: se=
cundo, uiæ per quas: tertio, locus ad quem: quarto, materia, quæ omnia consideranda:
uiæ sunt uenæ per quas defluit: membrum unde fluit est hepar, quod naturaliter cali=
dum est: nec mirum si accedentibus causis extrinsecis, fluxionibus sit subiectus, arma=
tus per totam Italiam equitauit: exercuit se in maximis caloribus, statim post cibum:
quòd quantum faciat ad malas coctiones, cum hepar est in motu, omnes cognoscitis:
& postea uina potentissima: locus ad quem fluxit multiplicata materia, debilitatus est:
neq; fuisset factus defluxus ad eum locum, nisi debilitas membri id passa fuisset: hu=
mores enim non fluunt nisi à membro ualidiori ad debilius. Postea equitatio multum
facit ad hoc, quod testes patiantur, & humor ad hæc loca declinauerit, unde & materia
resoluta est, & facta uia communis ad defluxum. Curato autem pede, quod inepte
Chirurgus fecit, ut sine euacuatione curaret, facta restrictione in eo loco, materia quæ
fluit alium, defluere autem partem materiæ etiam à liene probabile est: multiplicantur
enim humores multi in corpore, & cum lien plenus sit humore suo, ratione obiecti
regurgitat materia per uenas, & ita causat symptoma. Hæc sufficienter dicta sunt in
testimonium rerum, quæ enarrata sunt ab Excellentijs uestris.

PROGNOSTICVM. Quando membrum Regale, ut hepar hoc loco,
assueuerit mittere excrementa sua ad locum imbecilliorem: curatio est difficilis.

Quando sit curandus. Hoc tempore hyemis non potest aggredi curam perfe=
ctam, nihil moliatur in hyeme: humores sunt congelati, non obediunt medicinis, & ali
quid ualide esset agendum, quod fortassis noceret. Interim donec determinetur cura=
tio, quantum ad Cassiam, nunquam eam præterirem. Facit enim tria quibus indige=
mus: primo euacuat humores: secundo alterat hepar, respectu enim hepatis calidio=
ris, frigida est & humida: tertio diuertit materiam à scroto per secessum, & quia Cassia
fluida admodum est, & non habet uim aliquam adstringendi, longus usus eis laxat hu=
iusmodi membra. Rheubarbarum autem corroboraret & uentriculum & hepar, &
aperit obstructiones, si igitur simul miscerentur, optimum esset. Poteritis idem facere
cum syrupo rosato solutiuo. Victus sit parcior quàm solet, ita tamen parcus, ne sanguis
aduratur, pulli facilime aduruntur, & inde fierẽt acuti humores: ideo oportet crassiora
exhibere. Oriza optima est ad hoc, ut uiscositas humoribus addatur. Lac amygdali=
num, ptisana, fercula herbarum dentur aliqua: Borago, lactuca, quæ inter omnia olera
accedit ad hoc, ut bonum generet alimentum, & sanguinem crassiorem, quo nos indi=
gemus. Vinum, quia consilium nostrum est alterare, & nihilominus consideranda est
consuetudo, Hippocrate teste: ut uirtutis instauramentum. Ideo uelim, ne pura aqua
detur, sed uinum cesiolum, in quo non sit aliquis calor prorsus, & sit tenue, quia opti=
me pene=

me penetrat ad partes, accipiat aliquam uini portiunculam cum aqua. Localia nunc laudo emplastrum illud Chirurgi ex cerussa aceto & sulphure, bona ratione confectum, uellem ut per interualla utatur etiam hoc, ad discutiendam materiam, ut diffletur & fiant euaporationes, & aperiantur pori, & obtundatur acrimonia materiæ, decocto scilicet maluarũ cum furfure, endiuia & radicibus Althææ. An phlebotomia facienda? Optime consulis, euacuat enim & alterat: & tempora, & ætas, & omnia probabunt, in maxima copia euacuabit, si phlebotomatus fuerit bis, unde optime semper se habebit. Detur postea syrupus Cichoreæ Nicoli, cum decoctis appropriatis, eo tempore euacuatio fiat cum confectione hamech, & syrupo rosato solutiuo, sed hæc erunt consulenda tempore ueris. Sufficit modo declarare intentiones, si postea omnibus dictis iam effectis, adhuc perseuerarent istæ fluxiones, necessario facienda erit à loco diuersio, & fiet cum cauterijs in crure: uel in ambobus si opus erit.

Pro Ischiadico.

Consilium CCXXX.



CVm accedetis ad ægrotum, quod primum debetis agere, est istud. Primum contemplemini uultum, deinde colloquamini cum ipso, postea tangatis pulsum, & obseruabitis omnia quæ uobis ad morbi cognitionem erunt necessaria. Decumbit hic Ischiadicus, qui ad tabem fere peruenit. Adsunt febris continua, tabes totius corporis, dolor in sinistra parte circa glandulas, inguinis dolor, non erigit crus, sed flectit. Ista omnia consideranda in hoc ueniunt. Quomodo curandus hic erit & liberandus ab his affectibus? Indicationes erunt necessariæ. Vnde? à natura morbi & symptomatibus. Sed presupponemus, primo eius temperaturam, quæ est calida, sicca, cholerica: est enim gracilis, & talis fuit sanus: pili plurimi in corpore, & nigri, crassi, uenæ amplæ. Laborauit antea ex hepate: antea, ut dixit, laborauit morbo Gallico. Est Ceretanus, uagabundus, uixit inordinate, ut solent isti. Incipiamus à primo symptomate. Primo sensit dolorem cum tumore in partibus glandulosis circa pubem, qui causatus est à materia pituitosa, uel etiam ex fæce sanguinis, in eam partem natura debilem delata, propter ambulationem, & uictum inordinatum: communicata deinde est propter loci uicinitatem, neruis & musculis mouentibus crus, qui aut resoluti sunt, aut debiliores facti: forte etiam per uertebras dorsi delata aliqua materia eo decubuit. Morbus ergo est mala intemperies, uel obstructio in istis partibus. Febris est symptoma: quia materia multa in locum aliquem depulsa, non bene euentata, necessario putrescit: & puto febrem esse hecticam, quæ ut plurimum iungitur putridæ, et si ex ephemera potest fieri transitus in hecticam, sicut dicit Gale. multo magis ex putrida, præcipue in cholerico corpore diu laborante. Si uelis febrem morbum appellare, nihil refert. Febris putrida fere semper iungitur hecticæ. Et hoc est quod Auic. inquit, primam & secundam speciem hecticæ cognosci difficillime. Contrarium dicere uidetur Galenus, sed Auicenna intellexit de hectica coniuncta putridæ: & sic doctissimi isti uiri non sunt pugnantes. Atrophia seu tabes, fit propter dolorem febremq́; sed primum uitium est in neruis & musculis pedum. In cura respiciendum est ad id, quod est principale, quo ablato auferuntur & cætera. undecimo Metho. quod habet rationem causæ sine qua non cætera curari possunt: quod perpetuo in complicatis uitijs est obseruandum. In hoc casu dum dolor adest, tolli nequaquam cætera poterunt. Dolor ergo primo sedetur. Solet autem sedari aut per mitigatorium, aut per stupefactiuum, aut per euacuatiuum. Non per duo priora, ergo per euacuationem. Sed iste humor faciens dolorem, uel totus decubuit in partem, uel habet adhuc causam fouentem. Euacuare ipsum non ausim, quia fuit satis purgatus, & heri sumpsit pillulas satis fortes; præterea est arefactus omnino. Sed

ex loco

ex loco oportet tollere materiam. Instituatur regimen primo, deinde à loco materia euacuetur. Sed quibus modis? aut fomentis, aut emplastris, aut utrisq;. Et nota, si per emplastra applicata rubescit locus, erit iter curæ cognitum, quia materia dissipabitur & resoluetur: sin minus, cura erit difficilis & impossibilis. Postquàm igitur facta est generalis euacuatio, fomenta applicabimus, & emplastra quater aut quinquies: si tumor non obedit, ad fortiora ibimus: si neq; tum, ad chirurgiam ægrum mittemus. Inter reliqua semper habeat patiens uentris beneficium. Aqua mellis loco uini bibatur: nam bene nutrit, & melius quàm uinum. Inijciatur aliquid saluiæ & betonicæ, propter corroborationem neruorum, & resolutionem materiæ. A clysteribus primo incipiemus leuioribus, deinde fortioribus. Resoluere & mollire oportet in hoc casu. A leuibus incipiamus, & tandem ad dropacismos perueniamus, si ista non contulerint.

℞. Anethi sicci
Florum camomillæ
Maioranæ
Pulegij
Calamenthi ana man. 1.
Sem. lini
Fœnugræci ana ℥ 1.
Ebulorum uiridium man. 4.

Bulliant omnia simul in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis, pro fomentatione, cum spongia iteretur quater:

℞. Hyssopi ceroti
Dialthææ ana ℥ 1.
Butyri recentis ℥ 2.

Misce, fiat linimentum pro loco, quod adhibeatur post fomentationem.

℞. Aquæ communis lib. 3
Mellis ℥ 5. s. Sumitur octaua pars mellis.
Saluiæ
Betonicæ ana man. s.

Bulliant in aqua ad tertiam partem, bibat loco uini. Conualuit, & discessit. Pro Iuuene quodam sciatico: bibat aquam mellis, & clysterē sumat ex maluæ brodio, cum hieræ picræ ʒ 3. Mellis rosati ℥ 1. Olei ℥ 3.

Pro Ischiadico.

Consilium CCXXXI.


CVM Ischiadicus dolor sit ratione fluxionis, & fluxio præsupponat materiam fluentem: locum, ad quem fit defluxio, debilem & imbecillum: membra in quibus materia generatur, ad hoc conuenientia: utq; materia subinde expellatur per uasa, meatusq; amplos, per quos apte eadem defluit materia: cum inquam hæc ita se habeant necessario, ideo in curatione huius nobilissimi uiri prouidendum, ut materia, quæ fluit, fluxuraq; est, congrue educatur: & membra materiam generantia corroborentur, & ad meliorem habitum perducantur. Et locus defluxioni subiectus qui præcipue in coxis est, & ipse reddatur robustior, deturq; opera, ut uiæ & meatus non ita ampli, neque lati existant. Primum igitur pro materia educenda procurabit, ut in uere & autumno (ut fieri solet ferè in omnibus qui alicuius fluxionis occasionem patiuntur) purgetur, sitq; purgatio eiusmodi.

℞. Cassiæ nouiter extractæ ℥ 1.
Agarici præparati ʒ 1.

Miſce cum ſaccharo, fiat bolus. Facta huiuſmodi purgatione leniori, die ſequenti mittatur ſanguis è baſilica eiuſdem lateris, ita ut iteretur bis in eadem die: ſit autem copia ſanguinis in quacunq; uice ad ℥ 3. deinde infraſcriptos ſyrupos ſequentibus diebus accipiat.

℞. Syrup. de Betonica
De Praſsio, id eſt, Marrubio
Mellis roſati ana ℥ s.
Decoctionis Iuæ
Chamædryos
Endiuiæ ℥ 4.

Miſce pro uno, & ſic pro alijs quinque, uel ſeptem. Poſt exhibitos ſyrupos ſumet medicamentum, quale eſſet.

℞. Agarici præparati ʒ 3.
Trochiſcorum Alahandal gra. 10.
Floris Caſsiæ ℥ 1.

Miſce cum ſaccharo, fiat bolus. Spatio autem intermedio inter duas purgationes, ueris inquam & autumni, utetur pillulis communi nomine de tribus appellatis, quæ confici ſolent ex Agarico, Rhabarbaro, & & Aloë. Sumat autem ʒ 1. ſingulis uicibus hora una ante cœnam, & eo ueſperi parum admodum cœnabit. Et hæc, quantum ad materiam fluentem euacuandam attinet. Sed quoniam eadem materia deriuari poteſt, uel auerti: pro auerſione laudarem uomitum bis in menſe: ſi facilis illi eſſet uomitus: & poſſet prouocari ſumpto oxymelle cum aqua tepida. Pro deriuatione autem materiæ fluxæ; & facientis Iſchiadicum dolorem actu, probarem cauteria, quæ uulgo fontanellas appellant, in tibia eiuſdem lateris infra genu, per 4. digitos in loco conſueto. Et hæc de materiæ euacuatione, auerſione, & deriuatione tam fluxæ; quàm fluxuræ. Ne uero eadem materia generetur, noua, & perpetua indigeret euacuatione, prouidendum. Primo, ut membra, quæ illam generare poſsint, corroborentur. Non uideo autem in hoc nobiliſsimo uiro ſigna aliqua, quibus indicetur imbecillitas quædam eſſe in uentriculo, uel in hepate, uel in alio quopiam membro naturali, imò apparet ſecundum totum corporis ſtatum boni habitus, & ſubſtantia & colore, ac reliquis qualitatibus: ideo ſuſpicor potius, quòd ea materia generetur propter errata aliqua in ratione uictus, quàm ob aliquam membrorum imbecillitatem, ergo curabit ad prohibendum nouam materiæ generationem, ut in ſex rebus non naturalibus bene degat. Sunt autem exercitij horæ eligendæ matutinæ, ac ſereno aëre, alioqui intra domum ſe exercebit potius, euitabit animi moleſtias, quàm maxime fieri poterit. Sed inter præcipua adiumenta in hoc corpore eſt, ut procuret aluum habere mollem, ita ut quotidie copioſe etiam egerat: quòd ſi natura deficiat, ſupplendum erit cum decoctis mane ante prandium ſumptis. Decocta autem erunt talia, ex Betæ, Maluarum, Mercurialis, Paſſularum Corinthiarum decocto, ex iure pulli, addito oleo. Clyſteres quoq; commodiſsimi ſunt in hoc caſu, imò præcipui iuuamenti, etiamſi fuerint acutiores, adiecta Hiera (quam picram uocant) uel etiam Hiera Hermetis, aut aliqua alia. Nunquã tamen in clyſteribus mel roſatum prætermittatur. Caueat à ſomno meridiano, mane excitetur, ſurgatq; à lecto diluculo, & poſt reddita excrementa, ad exercitia ſe conferat, & ad res ſuas gerendas, illud enim tempus erit maxime opportunum. Cibum eligat unius generis, & omnino euitet cibariorum multitudinem, abſtinebit à paſtilibus cuiuſcunq; generis, à lacticinijs, à leguminibus, à carnibus antiquis, carnibus porcinis, & alijs, quæ ſunt ſemicrudæ, auibus paluſtribus, à piſcibus quoque cuiuſcunq; generis. Sed ueſcatur uitulis, hœdis, pullis, auibus campeſtribus, lepore iuuene, cuniculis, & reliquis huiuſmodi carnibus, à uino conſulo abſtinendum. Sed optima ei erit aqua mulſa, eoq; magis, quia audio in patria illi aſſuetum. Cauebit à compotationibus quàm maxime poterit, neq; inter cœnam & prandium aliquid bibat, aut comedat. Hæc ſi recte obſeruauerit, materia noua non generabitur, quæ ad membrum affectum defluat. Pro

membris

membris corroborandis, in quibus est materia generata, laudo ut optime muniat ue=stimentis uentriculum, utraq; hypochondria, caput & membra extrinseca, sicut manus & pedes. Pedes enim quam maxime tegi debent tum à frigido, tum ab humido. Hæc satis puto pro roborandis membris intrinsecis, in quibus nullum est uitium intrinse=cum, ut ego conijcere possum. Quantum uero attinet ad uias latiores redditas, per quas facile fluit materia, laudo, ut habeat radices Acori, conditas cum melle, uel sac=charo, uel Myrobalanos Chebulos, uel etiam saccharum rosatum, uel Saluiæ folia te=nuiora, saccharo confecta, & aliquo istorum utatur assidue mane, & uesperi ante pran=dium, & cœnam, quantum est pondus ʒ 2. uel ʒ iij. Atq; hæc pro roborandis etiam omnibus reliquis membris. Ad corroborationem uero loci, ad quem fit defluxus, qui est tota pars à uertebra usque ad imum pedis, præcipuum remedium est, ut illa pars teneatur calida præ reliquis omnibus quàm maxime, & muniatur contra frigus, ideo caligæ eius partis fulciantur pellibus, ac præcipue laudo uulpinas.

De Ischiade.

Consilium CCXXXII.



VIDENTVR esse duo actionum genera læsa: unum est in actione uoluntaria, non enim potest mouere crus. Est etiam in sensu læsio, nam est dolor, qui est sensus tristis. Inquiram igitur caussas. Est dolor, ergo est soluta unitas. Valet enim consequentia: soluta est unitas, ergo est dolor, & si dolor est, soluta est unitas. Solutio autem continui fit tripliciter. Primo, quando soluitur quod est in membro ratione mistionis, ut frigiditas, & acredo soluit continuum, quia frigiditas mordicat, et non apparet solutio unitatis quo ad instrumen=tum. Est alia solutio continui, quæ non separat instrumentum: sed quando comprimit partem, eaq; extenditur, uel comprimitur, sed non separatur. Tertia est, cum pars à parte separatur. Ab his tribus solutionibus fit dolor. Hæc ratio dictat, & Galenus te=statur. Quæ igitur caussa erit in hoc uiro? nam refert ad curationem. Quantum ad ter=tiam, non uideo, quòd musculi, & fibræ sint solutæ. Non colligitur id ratione, nec sen=su apparet, nam ubi facta est ruptio, ibi perspicua est læsio, & quantum deperditur de illis fibris, tantum de actione. Nam cum neruus offenditur, non transibit uirtus ad partem, ut uidemus in neruis, ubi fit separatio, item in fibris, ubi etiam fibræ carnis separantur, fit inflammatio. Hic nihil huiusmodi est, & quando fit talis solutio, fit per contusionem, uel incisionem, & sequitur inflammatio. Et ita hic non est solutio fibra=rum in musculis, & carne, sed sunt tensiones, nam ad uigesimamtertiam uel uigesi=mamsecundam uertebram est compressio, quia ex uiolenta, uel sinistra uersione, nerui seruientes huic motui comprimuntur, & fiunt dolores ingentes, ut omnes uos scitis, & torquetur dolore, donec neruus redeat ad locum suum, & si magna contorsio, diu du=rat, si parua, parum. Et si neruus redeat ad locum suum, tum locus factus imbecillior est, ut si ueniat leuis impressio, facile imprimit eam, ac redeat illa contorsio. Et ego id ex=perior in uno crure, quod cum semel erat contortum, & nunc facile contorquetur. Ita etiam in hoc uiro contingit primo grauis contorsio, sustinuit pondus graue, ut hauriret uinum, dumq; corpus totum sustineret, ibi facta est contorsio: redijt iterum, cum labo=rasset illis diebus, exercitio maximo partes incaluerunt, & fecit tensionẽ, ex qua dolor, & facta est solutio continui, quæ est in secundo genere solutionis. Accessit caussa dolo=ris affluxus materiæ, & etiam intemperies, quæ ibi inducta: & ita intemperies cum af=fluxu materiæ repente facta fecit dolorem: ergo nõ est solutio, ut sit separatio partium. Caussa, quòd non mouetur, est, quia nerui proueniunt mouentes crura à 22. uertebra, læsis illis neruis, non est mirum, quòd non moueant bene crura, quia sunt impe=

diti, &

diti, & spiritus non bene demandatur, & accedit dolor ad genu etiam, propter quem defluit humor & intemperies fit in partibus subiectis. Credo has caussas doloris esse & impediti motus. His stantibus uidendum, an morbus sit factus, uel fiat, non loquor de contorsione, nam iam declinat, non augetur, sed num sit in augmento defluxus humoris, an possit facere inflammationem. Nam uideo corpus repletum & molle, uensa latas, non se exercet, non accipit medicamenta, & habet repletionem non quo ad uasa, id est, repletionem sanguinis, sed ad uirtutem quia membra infirmiora: uidendum est, an sit influxus. Ac ita inciperem ab euacuatione diuersiua, procq; intentione fluoris fluentis, & fluxuri diuerterem Cassiæ flore, & mitterem sanguinem è basilica brachij eiusdem lateris, ratione diuersionis. Deinde si nihil hoc impediret, euacuarem à loco, ut fecit Galenus in Ischiadica incisa saphæna. Vbi dolores infra renes, debemus euacuare per uenas poplitis, si dolor stabit, concoque humores, & euacua, prius (ut dixi) præparatis humoribus, & separatis bonis à malis. Euacuarem autem confectione Hamech, quæ est optima, ingreditur Colocynthis, Scammonium, Agaricus, Sena. Darem pillulas aggregatiuas, maxime enim conueniunt, & sunt meliores illis fortioribus. Facta euacuatione ad affectum locum uenirem, & facile etiam fieret reditus ad sanitatem, ratione uictus, & quiete sine localibus. Nec erit opus ijs uti, antequam euacuetur, inungat locum oleo Chamæmelino: fouebit neruos, & materias emolliet, & leniet dolores, quia illud oleum est lene, non attrahit. Postea optimum esset, ut uteretur fomentis, & balneis suo tempore.

Pro Milite quodam, qui ex equitatione equi male euntis, & nimia Venere patiebatur dolores Ischiadicos.

Consilium CCXXXIII.



PRIMO ad locum nihil uoluit applicari omnino, & quia iam cerata apposuerant, ea adimi iussit. Deinde in cibo & potu maxime temperantem esse uoluit, & uti panatellis, ouis recentibus, farre bene cocto, pullis. Postea potum talem ordinauit.

℞. Aquam de fonte puro, & pro lib. 2. in ea ponatur cochlearium mellis, & aliquot Saluiæ folia, diligenter despumetur ad ignem lentum, & decoquatur usque ad octauam partem consumptam, postea in uitrum effundatur, & permittatur subsidere sedimentum, & postea utatur pro necessitate. Vt aluus leniretur & materia euacuaretur, tale clystere ordinauit.

℞. Specierum Hieræ		℥	6.
Mellis rosati		℥	3.
Centaurij minoris		M	1.
Florum Chamæmelinorum			
Anethi	ana	M.	s
Olei Chamæmelini		℥	4.
Salis pugillum.			

Misce & fiat clystere; quod hodie & cras injiciatur. Post hæc fortioribus progrediendum dicebat.

Pro Ischiadico.

Pro Ischiadico, cum tumore testiculi.
Consilium CCXXXIIII.



LARISS. Doctores, duo sunt præter naturam consideranda in hoc uiro. Primo, dolor circa Ischion, & coxam dextram, impediens etiam motum. Secundo laborat etiam tumore in testiculo sinistro cum dolore, de quibus conqueritur. Primum quod intendimus, est, inducere sanitatem, quam non possumus inducere nisi cognitis caussis, quæ extrinsecæ sunt: quæ etsi non satis sunt ad indicationem curandi, tamen conferunt, & iuuant. Caussæ intrinsecæ sunt formales & materiales, ad quæ consequuntur accidentia. Et si recte uolumus ægritudinem cognoscere, necessarium est harum caussarum essentiam cognoscere, & intensionem ac remissionem earum: pendent autem hæc à magnitudine lapsus. Oportet igitur, ut primo consideremus temperaturam huius corporis naturalem, & ita obiter habebimus ansam reperiendi caussas horum morborum. Dispositio naturalis singulorum membrorum, ut cerebri & cordis, esset cognitu facilis, si quis diu esset cum eo uersatus, sed hodie primum eum uidi. Verum tantum habitudinem consideremus, ex qua Medici aliquid cognoscunt. De temperaturæ gradu nihil dico, difficilimum enim est, eum unquam exquisite cognoscere. Temperatura tantum generalis facile cognoscetur, ut & Galenus testatur 4. de tuend. ualetud. Ex colore enim cognoscimus dominium humorum, nisi in profundo decumbant. Color autem niger est, unde iubemur colligere adustionem humoris melancholici, calida igitur temperatura est, & fuit. Ab hepate nanque sanguis generatur calidus, ergo colligitur hepar calidum fuisse, & esse. Sed quoniam sine musculis magnis, totumque abdomen gracile est, & omnis pinguedinis expers, ita etiam erit in omento, ut non sit multitudo pinguedinis in eo, atque adeo necessario uentriculus non bene conficiet alimentum. Nam ubi pingue est omentum, melius conseruatur, & augetur calor existens in uentriculo. Arbitror igitur in hoc corpore uentriculum consecutiue esse frigidum. Sunt & aliæ caussæ, quæ possunt nobis hoc persuadere: hepate enim calido existente necessario uentriculum frigidum effici, sæpe dico. Quibus stantibus, uerum est multos uapores ad caput ascendere, sicut uidimus & totum corpus abundare excrementis. Pluria igitur excrementa recipit cerebrum, quod necessario subiectum est repletioni. Cor autem omnino calidum esse uidetur, sed in eo non simus soliciti. Accessit pessima ratio uiuendi, quæ facit ad augenda excrementa. Est religiosus, uescitur piscibus, condimentis uarijs, caseo, rebus frixis, quæ omnia quàm sint apta ad repletionem, & excrementa generanda, notum est. Postea somnus pomeridianus accessit, ac perseuerauit in hac ratione uiuendi plurimos annos. Debilitato corpore & extrinsecis caussis auctis, tandem uictus succubuit, & cœpit laborare tumore testiculorum in Scroto sinistri testiculi. Et refert, quòd ferè à principio iuuentutis in inguine quendam tumorem senserit, qui diu durauit, neque recordatur quando incœpit. Dum perseueraret tumor, & caneret, repente percepit descendere tumorem ad pellem, didymum dictam, & ad testiculum, quo tumore ibi facto, nunquam amplius percepit dolorem in inguine. His ita stantibus, quantum ad historiam, quæritur: Vtrum huiusmodi tumor præter naturam sit, quoniam ibi est materia, uel an sit pars aliqua corporis, uel monstrum, uel excrementum, omnino aliqua materia est. Postea quærendum est, nunquid facta fuerit aliqua ruptura in loco, uel apertio, aut reseratio materiæ subtilioris. Non credo rupturam esse, & quòd Epiploon, aut intestinum exciderit: cum enim diu eum habuerit, non conqueritur tamen de deteriori concoctione uentriculi. Dubitatur modo, ipse dicit se tumorem percepisse diu: non possumus igitur aliter colligere, nisi materiam fuisse caussam, & est materia segnis, ac crassa, qualis est pituita. Ex cantu autem arteriæ & uenæ intumescunt, ita ut aliquando rumpantur uenæ. Dum igitur cantabat, situ ad hoc adiuuante, pars materiæ subtilior facta, deuenit per membranam ad testicu-

ad testiculum. Nec mirum est, quòd per membranam ueniat materia crassior, uidemus enim quando in pectore putredo est, excerni à pulmone per tussim crassa, & tamen pars illa transit membranas: quare etiam sine ruptura potuit fieri iste tumor. Materia igitur deuenit ad testiculum sine ruptura: quia facta ruptura difficile esset intestina etiam non procidere: & potuit tandem ita contingere, quod materia ad tantam peruenerit crassitudinem, ut scirrhum efficeret, & puto scirrhum iam uerum esse inductum. Si esset caro, non esset tam resistens ad tactum, nisi ad callum iam peruenisset. Possum autem abscessum hunc tumorem etiam optime appellare, apostema Græcis dicitur. Hoc sit satis quantum ad tumorem præter naturam. Locus est membrana, quæ immediate contegit testiculum. Adest præterea dolor uertebræ coxæ dextræ, ischiadicus dictus. Est enim primo dolor ischij ab eo loco usque ad genu, & inde ad talos, & habet ea omnia, quæ ponuntur in definitione ischiadis: quia est morbus articularis, & habet eandem rationem quam habent fluxus omnes ad aliquam partem. Quando fit defluxio, non oportet quærere, utrum sit per consensum, an primario affectu. Potest esse defluxio dupliciter, ab uno membro ad reliquas partes corporis, ut à cerebro: aut ab una parte ad aliam: in illa autem dicimus uitium esse. Nam in fluxione quatuor necessario requiruntur. Membrum mandans: quod ualidum est, mandat sua excrementa ad loca affecta. Recipiens, quod debile est, & aptum ad recipiendas fluxiones. Tertio, requiritur materia quæ fluit. Quarto, uiæ apertæ, quæ diligentissime considerandæ sunt. Quantum ad imbecillitatem recipientis loci, fit ea uel ratione temperaturæ, uel compositionis malæ, uel solutione continui. Hic nulla est solutio continui proprie dicta, quod distinguo contra malam intemperiem. Neque in compositione uitium. Non enim est dislocatio ossium, dislocatio insensibilis esse potest: ossa autem simul sunt compacta, relinquitur igitur, ut sit intemperies, si consideremus caussas procatarcticas, sicut audimus hunc Reuerendissimum patrem incidisse in hunc affectum tempore hyemis, cum noctu surgeret. Longe autem facilius musculi lumborum expellunt, ex sententia Auicennæ 22. 3. quàm ligamenta, & ea, quæ sunt circa ossa: quæ postea dura sunt, in quibus materia hæret, quare difficilime auellitur. Fuit tempus frigidum, non igitur mirum, si illæ partes facilius fuerint affectæ, ratione temperaturæ frigidæ: nam in habentibus symbolum facilis fit transitus: ubi semel debilitatæ sunt, & aliorum excrementa receperunt. Id postea subinde magis factum est, donec tandem per essentiam facta est læsio, & imbecillitas, ut reliquorum membrorum excrementa facilius reciperet, quia proprius locus non est. Et ideo concludimus, quòd habet aliquid præter naturam, idque adest per consensum, quia membrum mandans mandat, & inde est uitium in loco. Non est autem hic primogenius affectus, ut scilicet ita laboret membrum, ut in eo incœperit prima occasio. Mandantia membra sunt uentriculus, & repletum caput, ex quo per spondylos & neruos descendit materia ista crassa, per uenas etiam aliqua alterius materiæ portio illuc peruenit, & istæ sunt uiæ, per quas materia deducitur. Materia quæ fluit, est crassa pituita, ideo non facit insignem dolorem. Iuuatur etiam à calidis, melius enim habet æstate, quàm hyeme. Ita iam omnia apparent, circa consideratione morbi facientis dolorem obseruanda. Membrum igitur principale mandans caput, uiæ, nerui & uenæ. Locus autem recipiens est, ubi os femoris connectitur cum osse ischij. Materia est pituita, cum igitur uiderimus naturam horum symptomatum, ad curam accedendũ. Incipiam autem eodem ordine, quo in indagandis caussis utor. Curantur abscessus, & tumores prẹter naturam, uel per operam chirurgi, uel per medicamenta. Vtrum autem opera manuali egeamus. Auicenna de tertia specie herniẹ dicit, quòd quandoque materia decumbit ad partem illam scroti, & sæpe facit, ut tumorẽ abscindere, & eradicare debeamus. Donec tamen accederet tempus magis opportunũ, tentarẽ medicinas omni modo. Non fuit bene intellecta neque bene curata caussa morbi: quia ligamenta apposuit, et pro hernia curauit, quare exterius applicata remouenda. Ego uellem emollientibus & resoluentibus uti: pinguedinem porci, oleum Amygdalarũ dulciũ, Myrrham, Crocum, Ammoniacũ probo.

Hæc

Hæc omnia ponentur simul, & unguentum de Althæa, compositio Diapalma: nunquam satis laudata à Galeno cum oleo è Ruta. Tentarem omnem emollitionem, sed quia quandoque obstruuntur meatus cutis, optimum est, ut nunquam ponamus colliquantia, nisi etiam ponamus lenientia, ut ex decocto Chamæmeli, Althææ. Hæc enim penetrant ad profundum, & locus quoque mundus remaneret. Hoc modo nisi succedat, ad incisionem transeundum. Remedia communia contra Ischiadem sunt, quæ respiciunt causas: quæ quatuor sunt in quolibet defluxu. Audio eum esse euacuatum: postea acutis clysteribus usus est, ut eroderent etiam intestina: ob eam causam emplastica quædam addi oportuit. Aquam Poretanam quoque bibit, quæ plurimũ euacuat: quare non puto iam temere aliquid superflui in corpore esse. Aquæ autem Poretanæ calidæ sunt, nec est differentia aliqua inter eas, & Patauinas in caliditate. Quare etiam nunc urinæ tinctæ sunt, & plurimum mingit, quare meatus aperti sunt ab illa aqua poretana. Si tamen aliquid ad hæc exhibere uellemus, esset id flos Casiæ. Sed quia huc accersiti sumus, potissimum ut consulamus, utrum lutum balnei conueniat, & quibus balneis utendum. Sunt in his balnea quæ emolliunt, sunt quæ resoluunt, ut S. Helenæ, sunt quæ astringunt, ut aluminosa. In fluxionibus duo facienda, euacuanda materia, & corrigenda dispositio, facta in membro. Si materia fluens sit, interciperem eam. Sed quando est aliqua materia in loco fluxa, quæ facit symptomata, hæc indiget remotione. Antequam membra alterentur, prius emolliri hæc debent, & resolui. Concoquatur igitur ea materia, & deinde resoluatur: sed hic omnino cauendum est, ne nimis resoluatur, & quod bene fluidum est resoluatur, crassum autem remaneat. Emollitione tantum peccare potius possumus, quàm resolutione. Resoluta materia, si calefacientibus indigemus, laudarem balnea sulphurea. Si tamen ea quærimus ad retinendum, quod sibi conuenit: astringentibus id fiat, & tunc aluminosis uterer. Bituminosa autem ubi emollientia inquirimus. De cauterijs factis, procederem cum ijs, si tamen perseueraret fluxus, possunt rursus fieri in eodem loco.

De Arthritide ex melancholico humore.

Consilium CCXXXV.



QVidam dolores percipit in articulis, & neruosis partibus totius corporis mirabiles. Cum enim eum corripiunt, faciunt, ut continue cogatur moueri, & interdum cum mouetur, edit sonitum, non aliter atque ciconiæ rostris suis strepitum excitant, agitatur enim, ut nullo modo contineri possit. Interea semper iracundus est, suspiciosus, ac timet continue. Montanus materiam uiscosam crassam in neruorum partibus contineri putabat, qua agitatione concussa, strepitum illum seu sonitum edit: sicuti cum nubes concutiuntur fit tonitru. Iuuatur autem illo strepitu, quia materia agitata incalescit, & concussa paulatim dissoluitur. Dedit Casiæ ℥ 1. cum ʒ. 2. specierum Hieræ. Syrupo de oxymelle, melle rosato, & de Betonica, cum decocto Iuæ, Betonicæ, Saluiæ, utebatur. Purgatio erat ex confectione Hamech, cum syrupo rosato solut. postea ligni decoctionem illi exhibuit sine suis syrupis magistralibus, quòd iam ante à Medicis admodum esset purgando extenuatus. Balneum de aqua dulci fecit, partim pro humectatione, partim etiam pro concoctione & resolutione materiæ.

Pro muliere patiente dolorem articulorum.

Consilium CCXXXVI.

Historia talis est. Laborat dolore articulorum. dolor acutus durat 24. horas, postea aggreditur aliam partem. Non fit mutatio coloris, iuuatur à frigido, læditur à calidis. Causa procatarctica, cum apud ignem sudasset, ingressa est aquam frigidam. Iam petit an conueniant aquæ Patauinæ. Consideranda igitur natura morbi, & balnei. Morbus fluxio est, inuadens per certas periodos modo has, modo illas partes. Si igitur fluxio, membrũ mandans, recipiens, & materiam considerare debemus. Bene autem dixit Gal. Eunuchi non incidunt in podagram, sed nunc omnes, & Eunuchi & mulieres ob immoderatum uictum. Membra recipientia sunt articuli: occasio fuit extrinseca, nempe balneum frigidum. Sed est alia causa fortior, nempe dolor ex quo attracta est materia: & cum dolor attrahit materiam, uiæ paratæ sunt ad fluxiones, & humor per alias, atq; alias uenas transit nunc ad unum membrum, post occupat alias partes. Primum in pedibus dolor fuit, qui attraxit istam materiam. Habuit etiam talem morbum pater, & affines: unde quasi à natiuitate simili morbo laborauit, quæ est causa primitiua. Secundo, hoc etiam ab ortu contractum, ob imbecillitatem neruorum. Mandantia membra. Arbitror mandari à toto corpore, & toto uenarum ambitu. Materiam puto habere occasionem ex malo uictu: & uidetur in ea dominari siccitas: est sublíuidi coloris, & habet uenas angustas, & cum eam inuasit podagra cessarunt menstrua: forte data occasione, materia quæ debebat uenire ad uterum, declinauit ad alia loca. Quæ sit materia, difficultas est. In lib. κατὰ τόπους tria habemus signa, quibus materias dignoscimus in iuncturis. Primo color in loco, an liuidus, uel rubens &c. Hic rubor non apparet, ergo non est calida. Symptoma: dolor uelociter transiens: calidi est, acres & citos dolores facere. Videtur quidem esse calida ab ijs, quæ extrinsecus admouentur: nam iuuatur à frigido, læditur à calido, ergo debet esse calidus fluxus. Ego credo frigidam materiam & pituitosam esse, quia manifeste tophos uideo in loco. Præterea non apparet color, neq; in principio, nec in statu. Igitur frigidam esse puto. Propter perseuerantiã etiam doloris: quanquam enim acutus est, tamen non cessat. Est autem acutus, quia iuuamentum habuit à calido. Quòd autem nocumentum percipit à calidis rebus, hoc est, per accidens, ubi enim pituitosa quiescit materia, applicatis calidis, incipit difflari, & digeri, & facit dolorem. Acutus quoq; fit dolor, cum materia frigida tenuis pertingit neruos, sicut etiam in intestino à uitrea materia fit dolor acutissimus, Galen. 3. de simplici. Dolores à frigido ita acuti, ut mordicarent, sicut à calido, ita & à frigido, sed ista materia pituitosa mobilis est. An etiam admixtum est aliquid calidi? Perpetuum est ferè in omni fluxione, ferri materiam per uenas (& neruos etiam, sed rarius) ubi semper erumpit aliquid materiæ calidioris, & admiscetur, quæ postea resoluitur, manente frigido, ut 2. de differ. febr. ait Gal. An poterit curari? Si id ab ortu habet, quia iam tendit ad senium, difficile erit. Si à causa procatarctica, poterit curari. Cum igitur hoc sit, cum quibus? In qualibet fluxione oportet primo euacuare materiam Gal. de missione sang. dicit se purgationibus uernis, & phlebotomia multos curasse. Quandoq; sola purgatio curat. Sed dicat aliquis si materia frigida, cur non afflixit hyeme eam, sed uere? quia uere dilatantur uenæ, materia flatuatur, & attenuatur. Fuit exquisite purgata cum uomitu, usq; ad sanguinem. Et in doloribus articulorum cessat dolor, solo uomitu. Si quid tamen materiæ in uentriculo remansit, poterimus exhibere florem Casiæ, aut syrupum solutiuum. Facta euacuatione si fluxũ uolueris prohibere, corroboranda sunt membra, & astringenda. Corroborare membrũ est inducere proprium membro habitum, ut si mala temperatura, remouere eam. Rheumatismus fit dupliciter (2. de natur. facult.) non enim solum membra recipiunt aliorum excrementa,

sed

sed nec sua etiam concoquunt. Hic tophi apparent. optimum igitur erit remouere malam temperaturam. Rectæ enim operationes à recta temperatura proficiscuntur: anima enim ex temperatura bene habet aut male. Balnea ei conueniunt, quia corroborant uentriculum. Bibat aquam, & exterius utatur balnei luto. Sed stillicidium, quia materia non est à capite, non conducit. Vtatur recta uictus ratione, si uolet curari, quod erit difficile.

Pro muliere in principio Podagræ.

Consilium CCXXXVII.

PRæmissa purgatione, & exhibito potu aquarum Aponensium: tum pro euacuatione ulteriori, tum etiam pro calefactione uentriculi generantis plurimam pituitam: ita ut per interualla plurimum uomeret, & per aliquot dies postea tota uirtus prostrata esset. Pro uentriculi ulteriori confortatione iussit fieri confectionem ex speciebus Aromat. rosati & diarrhodon Abbatis, cum saccharo, non multo plus quàm species essent: & sumpta rotula una, uel duabus, hora una ante cibum, inungi regionem uentriculi oleo Absinthino cum Mastiche. Pro curatione pedis podagrici ad Thermas redire iussit Aponitanas: ut ibi primum reciperet fumum, qui rarefaciet pedem ad modum spongiæ: penetrat enim, aperit & exiccat: maxime tamen aperit. Postea lauabit pedem aqua, quæ facilius penetrabit post rarefactionem fumo factam. & magis exiccabit. Vltimo ad lutum S. Bartholomei accederet, quod durius & grossum est, & hoc modo facilius penetrabit, & exiccabit amplius, & simul etiam mollificabit propter bitumen, quod admixtum habet. Aponense lutum tantum exiccat, & magis placet, ut lauetur in aqua, quàm ut guttæ instillentur parti affectæ, quia gutta applicatur illis membris, quæ in aqua permanere nequeunt. Accipiat igitur fumum, & lauetur per septem dies, postea ad lutum totidem diebus accedat.

Pro laborante dolore ossis sacri, & debilitate mouendi crura.

Consilium CCXXXVIII.

COnqueritur de duobus symptomatibus. Primum est dolor circa os sacrum. Secundum, quòd non potest bene eleuare crus. Videndum quis locus, & quæ pars corporis sit affecta. Clarum siquidem est hunc dolorem esse circa os sacrum. Non est quidem affectum os, quia ossa non sentiunt, & ita non dolent. Nec musculi uidentur affecti esse illi, qui sunt pro ingressu, & crurum subleuatione: quia dolor non esset profundus, sed in superficie, & recte impediretur ingressus. Sed iste ambulat, & crura subleuantur. Restat igitur quòd ista ægritudo inest neruis orientibus ab illis uertebris inferioribus, & deuenientibus ad ipsos crurum musculos, quibus affectis causantur dicta symptomata. Credo, quod ista ægritudo non est facta ex intemperie calida uel frigida, quia partes circumstantes essent admodum calidæ aut frigidæ, & maiori infestarentur dolore: sed quòd adsit præsentia materiei frigidæ & crassæ, cum aliquali materia pauca, calida, & subtili. Signum est tale, quia augetur dolor in calidiore, & frigidiore tempore, his enim temporibus materia frigida & crassa mouetur à calido, quæ quidem euaporat, sicq; occupando maiorem locum, & distendendo partes illas, dolorem auget. A frigido uero constringitur, & comprimitur in illis partibus, & augetur etiam dolor, quod proprium

est talis materiæ. Colligitur autem ibi materia per defluxum à capite per spinam, & hoc ratione uidelicet debilitatis illius loci, quæ causata est à diuersis causis. Habet caput repletum, & hoc ideo, quia hepar calidum, à quo uapores ad cerebrum ascendunt, unde materia stillat ad locum inferiorem imbecillum. Visis symptomatibus uisa ægritudine ea producente, & similiter causis ipsius ægritudinis, ueniendum est ad curationem. Primum igitur sumenda est indicatio à morbo, qui ut tripliciter se habet, ita tres erunt indicationes. Is enim morbus habet partem factam, cuius causa est materia illa collecta, & impacta neruis illis. Præterea partim est in fieri morbus. Continuo enim præter materiam ibi imbibitam, quæ se habet ut causa coniuncta, materia defluit à capite, & fouet, ac auget ipsum morbum. Deinde habet partem, quæ nec facta, nec in fieri, sed est futura, cuius causa est materia, quæ transmittitur ab hepate, & à corpore ad ipsum caput, idq; replet. Et sic attendendum est morbo iam facto, morbo qui est in fieri, & futuro. Quomodo uero est attendendnm? auferendo causas. Et primum incipiendum est à causa futuri morbi, quæ est multitudo sanguinis crassi, & humoris ab hepatis caliditate orti. Vnde ista materia debet euacuari tam sectione uenæ, quàm pharmaco. Et ita facta uentris lenitione cum Cassia & Hiera, aut cum aliquo huiusmodi, ut solemus facere pro præparatione materiæ, ordinarem talem syrupum:

℞ Syrupi completi Cichorij Nicoli
Oxymellis simp. uel Scyllitici ana ℥ 1.
Decoctionis Ceterach
Betonicæ in aqua Boraginis destillata, ut habeamus penetratiuum ℥ 4.

Sumptis duobus syrupis, secanda uena in cubito eiusdem lateris, postea assumat reliquos syrupos. Præparata materia euacuanda est pilulis Coccijs, de Agarico, uel de Hermodactylis, quia habent rationem & conuenientiam cum iuncturis: Electuario Indo, & confectione Hamech &c. Et non simul euacuanda est, sed repetenda bis uel ter euacuatio, quoniam morbus est chronicus. His tolletur causa futuri morbi, & sic morbus futurus aufertur, quo sublato simul tollitur causa morbi fientis, tollitur enim fluxus. Si uelimus aliquid agere pro diuersione huius fluxus, debemus uti masticatorijs, & consulo ut utatur his omni tempore. Caputpurgia autem facienda purgato corpore, abluendum caput lixiuio, in quo decoquantur Betonica, Chamæmelum, & rosæ &c. Tandem ueniamus ad morbum iam factum, qui remouebitur & ipse ex remotione causæ. Causa est materia frigida, & crassa impacta in illis partibus & neruis, quam oportet euacuari, tam deriuando clysteribus acribus, ut ex Centaurio minore, &c. quàm etiam per locum affectum insensibiliter, & quæ possunt attrahere & digerere, & talia sunt caustica, ut esset radix Brioniæ, flammula Iouis, Thapsia, & alia caustica & uesicatoria: imò ex his possunt fieri emplastra & alia medicamenta, Et hæc sufficiant, quæ si ab ipso seruabuntur, credo eum sanum futurum. Est enim morbus sanabilis, sed longus tum ratione materiæ frigidæ, & causæ facientis morbum, tum ratione neruorum, qui sunt frigidi. Non eleuat crus, quia nerui sunt aliqualiter affecti, id ut præstare non possint. Vtatur autem uictu optimo, quia, ut Gal. inquit, qui bonam uictus rationem tenere nequeunt, ijs optimam medicinam præscripsisse superuacaneum est.

De præseruatione à Podagra & Calculo, pro nobili uiro Domino Matthia Zesz Consule L. Bohemo.

Consilium CCXXXIX.



Vir nobilißimus atque prudentißimus, agens annum ætatis quadrágesimũ secundum, habitus corporis optimi, petit à nobis consilium, quomodo toto tempore uitæ suæ effugere posſit Podagram, non quòd eam iam patiatur, sed quod timeat, ne declinante ætate & calore decrescente, in eam incidat, propterea quòd aliquando (ut nobis refertur) leui destillationi subijciatur. Cum igitur quærat modum præseruationis a podagra futura, consilium meum est, ne quid magni moliatur sub hyemem, quæ iamiam aderit, sed habito bono regimine uictus in sex rebus non naturalibus, leuibus aliquibus pilulis utatur, quæ paulatim educant materiam. A uino si abstinere poſſet, optimum fore iudicarem: ad sanitatem enim eſſet certa uia. Sed quia id durius uidebitur, cum ſit aſſuetus uti optimis uinis, saltem accipiat quatuor amphoras aquæ, in quibus coquat quatuor cistas saluiæ, & totidem betonicæ, donec remaneant tres amphoræ aquæ, quibus deinde facta diligenti expreßione, addat octo amphoras uini albi bene maturi, & simul bullire permittat, idque poſtea bibat. Abſtineat à piſcibus, fructibus, leguminibus, caseo, & omnibus, præter carnem uitulinam, pullorum, auicularum montanarum, oua recentia, panem in brodio, panatellam. His contentus uiuat ad minus per annum. Cum sua coniuge honeſtißima non niſi à natura ſtimulatus, & ieiuno ſtomacho uersetur. Ab aëre maxime nocturno fugiat, & diurno etiam craßiore. Muniat caput contra uentorum & aëris iniurias. Ad præseruationem uero utetur his pilulis:

℞. Aloes optimæ
Rhabarb. electi
Agarici electi & leuis ana ʒ 2.
Garyophyllorum
Nucis muscatæ
Sandalorum citrinorum
Rosarum rubearum ana ℈ 1.
Myrobal. chebulorum ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, poſtea aspergantur succo Iuæ arteticæ, & permittantur exiccari, & ita iterum usque septies fiat, poſtea cum syrupo de betonica fiat magdaleon, de quo ſingulis uicibus fiant pilulę tres pro ſingula drachma. Quidam laudant radicem Cinarum. Eſt enim radix cuiusdam Cannæ ex India, quæ facit ut plurimum urinæ emittatur, aliquando ad mortem etiam. Vidi ego in quodam quotidie 40. calices urinæ eijci. Et hæc erit tota ratio præseruationis à futuro morbo, quem timet, & ab alijs plurimis ab eadem materia oriundis.

Rursus, quia dominatio sua petit consilium præseruatiuum à calculo pro quodam amico suo, idcirco Dominatio sua, ut à calculis se immunem omnino reddat, operæprecium eſt, ut in sex rebus non naturalibus recte se gerat. Nihil ergo comedat quod humores generet calidiores, uel pituitosos: omnia ſint εὔκρατα & temperata, media inter craſſum & tenue: bilis enim à ſiccis & calidis cibarijs, pituita à frigidis & humidis originem sumit. Oportet igitur cauere à calidis, frigidis, craßis & tenuibus, ne Scyllam fugiendo incidat in Charybdim. Temperate itaque edat & bibat. Et quia nemo tam prudens eſt, quin cadat aliquando, prouidendum eſt, ut præueniat purgando eos humores, qui apti ſunt causare huiusmodi malum, & corroborando membrũ, ne facile generet, & recipiat facile. Cum quo inſtrumento? Optimum eſt ex Rhabarbaro & agarico medicamentum, admiſcendo aliquid myrobalanorum, & aliquid

temperatum, quod facile pertranseat ad uias urinæ, ut cinnamomum cum semine melonum. Exempli gratia:

℞. Rheubarbari ʒ iij.
Agarici electi ʒ 2.
Cinnamomi
Myrobalanorum
Sem. Melonum ana ʒ ß.

Semel in septimana utatur. Si calculus effectus sit, necessarium erit illico mittere sanguinem à poplitibus, quibus nunc non utimur, sed saphenis, facta diuersione cum ijs quæ leniter euacuant, ut cassia: postea adiungatur cassiæ agaricum. Si esset in renibus, utatur oxymelite, & aqua mulsa. Nunquam frigidis, nunquam calidis procedendum consulo, sed semper temperatis & incidentibus: quoniam terreum, quod à calido coagulatum fuerit, ut lateres, non à calido nec à frigido diluitur facile, ut Aristo. 4. Meteor. testatur. Quare non possumus progredi, nisi cum incidentibus, quibus minuuntur. Admisceatur igitur oxymel cum aqua mulsa. His omnibus diligenter & exquisite obseruatis, credo quòd D. sua non solum à calculis, quos timet, præseruabitur, uerumetiam à grauissimis morbis uindicabitur, cum auxilio Dei Optimi Maximi, cui soli honor, gloria, & imperium in secula.

APPENDIX.

Huic uero Bohemo non conferentibus remedijs in consilio positis, instituit puluerem sequentem capiti inspergendum:

℞. Laudani electi ʒ 4.
Spicæ
Stœchados
Maioranæ
Roris marini
Asari ana ʒ 1.

Puluerizentur minutissime, & inspergantur capiti. Laudauit etiam usum Alexandrinæ aureæ. Pro potu uero

℞. Cinnamomi electi ʒ 2.
Anisi ʒ iij.
Zucchari ʒ 4.

Decoquantur in aquæ cõmunis lib. 6. ad tertias. Victu tenui utendum consuluit.

De morbo articulari, pro Generoso D. à Stubenberg.

Consilium CCXL.



ILlustrem Dominum ex auditis accidentibus, constat articulari morbo laborare: ita ut iam sit confirmatus: omniaq; eius membra ad summam imbecillitatem ac defluxum continuum deuenisse: ut ne dum possint alienis excrementis resistere: sed ne proprium quidem alimentum concoquere: uel proprias superfluitates expellere, quòd alienis excrementis non resistant: ingentes tumores accedentes in singulas partes corporis, axillas, umbilicum, ilia, genua, ac pedes declarant. Quod propriũ alimentum non conficiant, indicio est insignis ariditas, & uniuersi corporis tabes: ex quibus etiam facile conijci potest, membra principalia male habere, caloremq; cordis, & spiritus multifariam uiolatos esse: neq; adesse illis uel propriam qualitatem, uel quantitatem: quibus accedit mala concoctio tum uentriculi, tum hepatis & uenarum: & plurima à capite destillatio, ob insignem frigiditatem. Si enim cordi frigiditas accessit, quid arbitramur cerebro contigisse? Ex his sequitur ægritudinem confirmatam esse, nec aliquo artificio

tolli posse. Leniri tamen symptomata ac dolores posse, si modo ipse sibi non deerit, rectissimaq; utatur uictus ratione, arbitramur: ad quam tota ferme præseruatio dirigenda. Primo igitur aërem eligat quàm maxime fieri potest temperatum: uidelicet in quo nullus excessus appareat, præcipue tamen frigiditatis: deinde etiam humiditatis. Vnde uentos euitabit tum Boreales, tum etiam Australes, & habitationes humidas & etiam terreas: nocturnum aërem quem etiam cauebit per fenestras admittere. Induatur uestibus, quæ optime muniant ipsum à frigore: quæ sint admodum mundæ, & à sordibus omnibus expurgatæ. Nec parum conferet, si interiores tunicæ, cum mundissimæ sint, odoratissimis etiam suffumigijs reddantur odoratæ. In summa delectetur gratis odoribus. Hæc enim maxime conferent ad spiritus caloremq; naturalem reuocandum & corroborandum, & ad cerebri uitia corrigenda. Lauet caput præterea semel saltem singulis septimanis, ex lixiuio facto cum cinere lignorum dulcium, in quo decoquantur saluia, maiorana, betonica, & aliqua etiam portio rosarum, & loco saponis utatur Agarico, quem etiam poterit in eodem lixiuio decoquere: erit enim admodum utile. Præterea ubi lotus fuerit, aëri se eodem die non exponat: atq; optime exiccetur pannis non admodum calidis. Euitet omnes animi molestias, præcipue tamen mœstitiam & iram: Altera enim calorem naturalem elidit, altera humores præcipites reddit, caueat igitur ab utraq;: uiuatq; cum amicis quàm maxime læte & iucunde poterit. Laudarem ex quo deambulare non potest, ut saltem obequitaret, ubi tranquillitas esset aëris: uel curru ueheretur: atq; omnino quæreret aliquod exercitij genus, quod quidem faciendum esset mane, ubi omnia excrementa noctu collecta reddidisset. Frictiones etiam admodum placerent, mediæ uidelicet: neq; admodum ualidæ, neq; admodum leues, quæ omnibus partibus corporis adhibentur. Quamuis enim nonnullis uideantur humores attrahere, si tamen fiant non repleto corpore, horis opportunis, quemadmodum fieri oportet, innatum membrorum calorem corroborabunt, coctionesq; adiuuabunt, meatusq; dilatabunt: unde excrementa facilius difflentur. Deniq; membra omnia facilius nutrientur, & melius alienis excrementis resistent. Ideo frictiones debite & opportune factas admodum laudarem: imò si post frictionem eadē membra illinentur oleo odorato, ueluti quod ex spica conficitur, uel ex garyophyllis, esset additamentum optimum. Quæ uero ex balsamo siue ex stirace confici solent, propter acriorem caliditatem non placent, nam plus æquo resoluunt. Cauebit ne dormiat post cibum, nisi duæ horæ ad minimū intercesserint: & omnino à meridiano somno cauebit. Ita igitur uesperi cœnbait, ut amplum admodum spacium habeat temporis ad decubitum. Quanto enim maius spacium intercesserit, tanto fœlicius noctu deget. Ob quam rationem & parcior cœna conferre solet. Caueat ut comedat siue in cœna siue in prandio, ubi percepit priorem cibum non optime fuisse concoctum. Nihil enim deterius quàm ingerere nouum cibum super alium inconcoctum aut corruptum: ideo tam cœnam quàm prandium ita moderabitur in qualitate & quantitate cibi, ut posit in toto eo spacio, quod est inter prandium & cœnam, totum alimentum optime conficere. Propterea interim neq; bibet, neq; aliquid prorsus gustabit, quamuis enim modicum esse uideatur, illud tamen modicum ad maleficium summam habet efficaciam. Ad hæc etiam maxime conferet, si uarietatem ciborum euitabit, & unico cibo contentus sit. Quotidie uero studebit, ut pro ratione alimenti & potus excrementa per aluum & urinam reddantur: quæ si defuerint, arte adiuuanda sunt: & uel clysteribus lenientibus succurrendum: quales sunt qui ex decocto maluarum, betæ, & furfurum conficiuntur: oleo addito communi, sale & uitello oui, & quandoq; 2. ℥ mellis rosati: uel si clysteres non placuerint, optimū erit remedium, quod etiam ad hunc usum celebrauit Gal. ut malua, beta, mercurialis in iure pulli decoquantur, & facta expresione mane huius decocti ℔. propinetur 3. ho. ante prandiū: leniet enim aluū sine molestia. Circa ciborū potusq; electionē, cū hic sit maxima sylua, ea tantū dicemus quę sunt eligēda, omissis ijs quæ sunt euitāda, quę propemodū sunt infinita: carnes eligat quib. optime uesci potest, sicut uitulinæ, hœdinę, castratorū

iuuenum, leporum iuniorum & cuniculorum, gallinæ, columbacei etiam pulli, Turtures atque aues compestres, præsertim si iuniores fuerint. Nam in carnibus antiquis hoc uitium est, ut pessimum succum generent: ideo ab omnibus cauendum. Hæ sunt carnes comedendæ, à reliquis omnibus abstinendum: quæ siue elixentur, siue etiam assentur, non uitupero: dum modo assatæ larido non operiantur, ut coquorum mos est: uel elixa, iusculis compositis admodum & refertis aromatibus non condiantur: ut mos est plurimis Germanorum. Vitiantur enim hoc modo carnes, & pessimi alimenti redduntur: & omnia uiscera torrefaciunt. Simplici igitur iure decoquantur, uel quod maxime laudauit Galenus, decoquantur cum oleo, aqua, porro & anethi seu fœniculi coma. Oua recentia admodum placent: dum modo sine aliquo pingui uel decoquantur uel comedantur: nihil enim ouis magis aduersum quàm pingui atque unctuoso aliquo misceri, dum in uentriculo coquuntur. Ab omnibus piscibus cauendum consulo, ab omnibus acetarijs & oleribus crudis, quamuis nec cocta libenter admiserim. Fercula comedi possunt, qualia sunt oryza, hordeum, far, spelta, panicum etiam & milium, si in pingui iure decocta fuerint: quamuis enim paucum adferunt nutrimentum, non tamen omnino malum. Quantum ad potum attinet, si uino fuerit assuetus, non omnino improbarem hac præsertim ætate. Vinum tamen eligerem colore album, nam illi audiendi non sunt, qui uino albo podagricis interdicunt, quod antiquis præcipuum fuerit remedium contra articulares morbos, ad materias per urinæ meatus auertendas. Vinum igitur album eligatur, substantia tenui, lucidissimum, sapore neque acidum neque astringens, neque dulce: sed quod saporem illum præ se ferat, qui proprie uinosus ab antiquis uocatur: & nos uulgo maturum appellamus. Sit autem medium inter potens & debile. Hoc uinum mediocri quantitate bibat, in cœna tantum & prandio: temporibus intermedijs, ut etiam supra diximus, caueat omnino, non à uino tantum, sed ab omni potus genere. Hæc ubi recte instituta fuerint circa uictus rationem, maximam partem suæ præseruationis erit assecutus, ut tamen tutius & melius muniatur: quædam etiam medicamenta afferentur, quæ uitia occurrentia casu, subinde emendare poterunt: atque etiam interim membra corroborare. Instituenda igitur illi est primo purgatio annualis, quam ineunte uere in hunc modum faciendam consulo:

℞. Floris Cassiæ ʒ 10.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Cum zuccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium, postridie syrupum accipiet qui habeat

Mellis rosati ℥ 1.
Syrupi de absinthio tantundem
Decocti betonicæ
Liquiritiæ ʒ 4.

Er ita perseueret 9. uel 11. diebus, totoque hoc dierum spacio foueantur hypochondria, uentriculus, totum abdomen, pectus, ceruix, & singulæ corporis partes, oleo Camomelino moderate calido, quod melius bis aut ter etiam in die iterabitur. Quibus peractis, apparentibus in urina coctionis signis, sumat pharmacum infra scriptum:

℞. Floris Cassiæ ℥ 1.
Agarici præparati ʒ 2.
Liquiritiæ puluerisatæ ℈ 2.

Misce, fiat bolus dandus in aurora cum custodia. Postea tribus subsequentibus diebus sumat zuccharum rosatum pondere ℥ s. hora 1. ante cibum mane & uesperi. Vtatur præterea ter in mense bolo infra scripto, quem tribus horis ante prandium sumat:

℞. Carnis pinguissimæ ficuum, quæ per setaceum cribrum fuerit excolata ℥ s.
Medullæ Cartami ʒ 2.

Misce

Misce, fiat bolus. Quod si parum eduxerit addatur simul Rhabarb. puluerisati 3. 1. eritque medicamentū præstantius: & si bolus duriusculus fuerit, emolliatur cum syrupo de liquiritia, laudo tanquam remedium præstantissimum. Vt familiariter etiam utatur, singulis diebus mane 3. aut 4. horis ante prandium, radicibus Acori cum zaccaro conditis, uel myrobalanis chebulis: idem enim præstare possunt, facilius tamen radices fortasse etiam fidelius comparabuntur. Præterea singulis septimanis abluat caput circa uesperas, ita ut exquisitissime postea exiccetur, blande tamen sine multa frictione, cum pannis moderate calidis. Ablutio autem erit qualem supra descripsimus. Vbi uero contingat ut accessio dolorum infestet, laudo ut quietus persistat, foueatque loca dolentia, uel cum lana succida moderate calida, uel cum pelle uulpis noua, & locum nulla prorsus re alia illinat, nisi oleo Camomillino, uel ipsa Camomilla uiridi contusa, si haberi potest, uel flore cassiæ cum floribus camomillæ puluerizatis: quod quidem sæpe experimur præstantissimum remedium ad sedandos dolores podagricorum. Hæc auxilia tutissima sunt: concoquunt enim materiam doloris sine agitatione, uel motu aliquo uel attractione, & adiuuant mirum in modum calorem naturalem affectum. Cætera omnia quæcunque possunt uel materiam discutere uel attenuare, uel repercutere, uel ualide calefacere, uel tale aliquid operari, qualia multa prope innumera applicari solent podagricorum doloribus, omnia prorsus tanquam perniciem abijcienda consulo: & utinam talia quædam Illustriss. hunc D. in præsentem calamitatem non duxerint. Scio enim plerosque omnes in similem calamitatem peruenisse ab huiusmodi medicamentis perductos. Toto autem accessionis spacio habeat aluum quàm maxime mollem, quæ adiuuetur clysteribus mollientibus, sitque tenuis admodum uictus, quantum eius natura potuerit tolerare. Vinoque prorsus per omnia accessionis tempora abstineat: cuius loco utatur aqua mulsa cum saluia & Cinnamomo. Ita autem commode parabitur, si sumantur aquæ partes 12. mellis optimi despumati pars una, deinde modicū quid cinamomi saluiæque admisceatur, prout ęgri gustui magis familiare uidebitur.

De Podagra cum multis symptomatis complicata.

Consilium CCXLI.



POstquam clarissimus Doctor omnia ita exquisite in hoc casu considerauit, & tam diligenter tractauit, ut uix mihi dicendum aliquid reliquerit, ego ut loco meo satis faciam, dicam pauca quædam, quandoquidem & in morbi essentia, & in curatione conueniā cum Excellentia sua. Obseruaui igitur ex relatis, duodecim esse symptomata, quibus partim consueuit affici uir iste, partim nunc afficitur: & quatuor sunt ea, quæ consueuerunt hunc hominem molestare, quæ sunt causæ istorum symptomatū, quibus nunc uexatur. Nam in tempore pueritiæ passus est fluxum sanguinis narium copiosissime quidem & frequentissime. Post quem subsecutus est fluxus hæmorrhoidū, in quibus emanabat plurima sanguinis copia. Nunc autem easdem quoque patitur, sed non cum fluxu sanguinis, sed cum dolore tamen & tensione & grauitate. Tertio passus est dolorem nephriticum maximū, cui medici quàmplurimis remedijs occurrerunt. Quarto dolorem artheticum, ita ut nullus articulorum sit, qui non infestetur dolore. Et ista sunt quæ consueuit pati, quæ etiam sunt causa eorum quæ nunc patitur, & sunt octo. Primo percipit dolorem quendā propter materiā à nucha per medullam spinalē ad inferiores partes descendentem, quæ quidem materia actu calida est, à loco unde incipit, usque ad locum quò pertingit, id est, à capite usque ad pedes, & alias partes ad quas defluit huiusmodi materia. Secundo ista materia deuenit etiam ad fauces, & gustu salsa est. Tertio patitur inflammationē insignē in summitate nariū cum rubedine, ex qua emanat materia quędam uirulēta, quæ uidetur esse pus quoddā: quæ materia calida admodū est & feruēs.

Post

Post exitum uero istius materiæ, exit sanguis, cuius exitu subleuatur ab ea. Quarto habet tumorem splenis satis apparentē tactui. Quinto ardorem urinæ, leuem quidem, sed interdum impeditur urina, ut non possit libere exire, & tenuissime exit, ita ut plurimum temporis absumat in mingendo, nec exitus urinæ satisfacit uirtuti expulsiuæ. Sexto, in urina sunt arenulæ rubeæ, quæ subsidunt in fundo. Septimo dolores patitur podagricos, & quandoq; etiam Chiragricos, & quoddam stillicidium aquæ frigidissimæ. Octauo consueuit pati, maxime tempore æstatis, ingentem dolorem capitis. Vltimo imbecillitatem uentriculi maximam habet, addit se uix posse alimenta conficere. Scio Domini, uos admirari quomodo in isto corpore possint tot esse præter naturam: siquidem uidetur nullum membrum principale illæsum habere, & unum ex illis symptomatis uidetur alteri aduersari. Sed si cognoueritis temperaturam istius, mores & exercitia, facile cognoscetis omnia ista tum ex temperatura ipsius naturali, tum ex uiuendi ratione orta fuisse. Incipiamus à temperatura membrorum principalium, & primo à temperatura naturali cerebri, quod quidem calidissimum est, ut licet uidere ex multitudine operationum, non dico ex optimo discursu, (quia bonitas ingenij non à caliditate cerebri prouenit, sed potius à temperata frigiditate) Sed bene multitudo operationum cerebri à caliditate prouenit. Iste perpetuo cogitat & meditatur. Præterea indicat nobis calidum cerebrum aliud, scilicet quòd non potest in hyeme operimentum aliquod capitis ferre: & si apponatur aliquod, statim inflammatur, & sic semper à calido læditur, maxime in æstate. Color etiam faciei hoc indicat, licet hoc signum sit commune, ut Galenus secundo artis paruæ declarat. Qui habent in facie rubedinem plurimam, & in oculis uenas apparentes, illi habent temperaturam cerebri calidam: ideo ex istis iudico cerebrum illius esse calidum & siccum. Quòd autem hepar & renes calidos habeat, patet ex colore faciei, ex uenarum amplitudine, & nihil calidi potest pati, nec hepar nec renes, sed maxime frigidis iuuantur. Quòd etiam cor habeat calidum, argumento est, quia est plurimorum negotiorum: fuit miles animosus & audax: isti mores sequuntur temperaturam cordis. Quòd renes sint calidi, indicatur ex arenulis illis rubeis, & ardore urinæ, & sic habet cerebrum, hepar, cor, renes calidos. Aliud modo est symptoma illis oppositum, scilicet uentriculus frigidus, quod indicatur, quia non bene concoquit cibos: minimum sitit: cum habeat tot membra calida, & catarrhum maxime calidum, deberet multum sitire, parum appetit, & est profundissimi somni: & hoc non nisi à frigiditate uentriculi prouenire potest, in quo generatur plurima pituita, à qua eleuantur uapores plurimi frigidi ad caput, & sic causant somnum, licet temperatura cerebri potius super uigilijs indicet, quàm ut somnū admittat, quia est calida. Cum igitur habeat ista membra taliter præparata, & tales mores, & huiusmodi exercitium, in quo nihil facit secundum rationem, sed cum sit mercator, exponit se aëri frigido, & patitur frigus pedum, & multa incommoda in itineribus tum terra, tum mari, & equitat cum non debeat, & edit horis incongruis, & dormit quando potest. Ex hoc igitur uitæ genere non est mirandum, cum talia membra principalia habuerit, si in tot symptomata inciderit: nam scitis quòd dixerit Gal. 3. de locis affectis, cap. de dolore capitis, quòd ubi hepar & totus uenarum ambitus calida sunt, corpora illa repletioni parata esse: & ratio est, quia ubi hepar & uenæ sunt calida, habent sanguinem feruentem, ex quo eleuantur uapores: & sic cum cor sit calidum, & arteriæ, in quibus spiritus est feruens, transmittuntur plurimi uapores ad caput, & faciunt ipsum redundare plurimis excrementis, & cum accesserit ad hoc frigiditas uentriculi, eleuantur uapores pituitosi, & replent caput. accedit etiam mala uictus ratio. Et sic in hoc sunt omnes causæ, quæ repletionem capitis faciunt. His ita stantibus, dum adolescens fuit, subiectus erat illis fluxionibus, tum propter temperaturam, tum propter uictus rationem, & cum expurgabant ipsum, sanus degebat: sed iam sunt uiginti anni, ex quo sanguis ille destitit, & tunc immutatio subsecuta, nephritis scilicet, id est, dolor renum: quo curato, in dolorem articulorum omniū incidit, & in podagram, & tunc habebat fluxum hæmorrhoidum,

dum,

dum, ille tamen non sufficiebat, sed iam sunt quatuor anni ex quo suppressæ sunt hæmorrhoides. Nunc autem tantam grauitatem, dolorem & inflammationem sentit: & ita à duabus consuetis euacuationibus destitutus fuit, scilicet à fluore sanguinis narium & hæmorrhoidum, & perseuerant eædem causæ aggregantes superfluitates, & inde sunt hæc omnia symptomata, quia annum iam agit 45. & est in principio senectutis, & iam calor naturalis incipit diminui, cum sit destitutus à proprijs euacuationibus. Videndum est an sit una causa omnium istorum symptomatum. Et dico quòd primũ est caput, quod primogenio est affectum. Et notate, quòd differt dicere aliquod membrum esse primogenio affectum, & esse affectum per essentiam. Nam membrum dicitur primogenio affectum, cum læsio primo apparet in eo, & prius ægrotat ipsum, quàm alia. Per essentiam uero dicimus membrũ esse affectum, cum membrum in propria essentia læditur, & non per consensum. Et sic caput erat primogenio affectũ propter uapores ascendentes ad ipsum, quia in ipso læsio primo uidetur, postea uero læsum est per essentiam. Gal. 3. Aph. 12. Destillatio capitur dupliciter: proprie & improprie. Proprie destillatio quæ ad fauces uel pectus descendit, dicitur catarrhus, & sic ille nullum catarrhum patitur, quia nullam læsionem habet in pectore, nec tussim, nec anhelitus difficultatem, de quo etiam mirandum est. Intelligo autem catarrhum improprie, pro fluxione à superioribus partibus ad inferiora: & ab isto proueniunt omnia symptomata: & iste à capite per uarias uias descendit, quia est maxima copia materiæ: primo per uias cõmunes ad fauces & uentriculum peruenit. Non autem descendit per asperam arteriam (quod cur fiat, alias dicam) sed per uenas, arterias, neruos, & sic per omnia uasa, & per spondylos: & refert quòd percipit humorem calidũ à nucha per spondylos usq; ad pedes peruenire, & per uiam communem ad fauces, & sentit salsedinem. Et quotidie bis excernit, & hoc est ratione catarrhi, quia alioqui deberet huic esse aluus strictissima: sed catarrhus descendens lubricat & debilitat contentiuam, & ad uentriculum etiam deuenit, cuius signum est, quòd leui screatu expuit. Quòd etiam eadem materia per uenas & neruos descendit, apparet ex tumore illo podagrico, & ex tumore splenis. Et non sufficiunt istæ etiam uiæ, ex quibus nunc à capite ad alias partes solet defluere, quia materia est multa, ideo sentit repletionem capitis, & grauitatem, & æstate maxime affligitur à dolore capitis. Hæc cum ita se habeant, primo uidendum, quæ sit materia defluens, quia scimus istam defluere. Ista est calida & subtilis. Quòd sit calida patet, quia ex gustu salsedinem percipit, & caliditatem etiam in defluxu, & inflammationem in naribus: & quod exit, est calidum. tum etiam propter materiam descendentem ad renes, quia in urina apparent arenulæ rubeæ, ut Epidemiorum part. tertia, comment. quinto & sexto: ubi docet ex colore arenularum cognoscere, quæ sit materia peccans. Sunt autem arenulæ rubeæ in isto, ergo materia calida. Sed cur est quòd materia ista descendat per neruos, & non faciat contractionem, spasmum & conuulsionem? Dico quòd hoc non fit, quia non firmatur in neruis, sed quia expulsiua uirtus fortis est, ideo expellit ad iuncturas, & capita musculorum, ubi prouocat dolorem mordicando, propter qualitatem suam malam, & propter intemperiem quam causat, & facto dolore, attrahitur noua materia, quia ut bene dicebat Galenus 2. de different. febr. & de tumoribus præter naturam: membrum potest dupliciter debilitari, uel quia priuatur proprio & innato calore, uel quia habet caliditatem præter naturam. Sed in iuncturis est utrunq;: primo sunt debiles ob priuationem proprij caloris: hoc autem contingit propter materiam quæ ad eas partes præcipitata fuit, quæ multis de causis ad illas partes magis quàm ad alias confluxit: tum etiam quia adest dolor: & ubi dolent, incipiunt intumescere, & tunc sequitur inflammatio, & apparet tumor quidam nitens, & color eius est ruber tendens ad purpureũ, quod indicat multũ sanguinis crassioris ad illas partes per uenas descẽdere & facere inflãmationẽ, & sic talis podagra est calida, quæ est semper cũ inflãmatione.

Quan-

Quantum ad alium exitum, ad fauces, & ad uentriculum, percipit tum ex gustu, quia apparet salsedo, tum quia pessime concoquit, & percipit materiam ad uentriculum præcipitari, & per uenas capitis parum materiæ ad nares tendit, & facit inflammationem: quæ quia tumet & rubet, ideo est materia sanguinea: & cum materia sit feruens, ideo facit uesicas in naribus, post quas exit aqua purulenta, & ultimo sanguis ater. A quo modo causatur tumor splenis? Dico quòd iste habet hepar calidissimum, ideo redundat plurimo sanguine fæculento & crasso: & qui tales sunt, dicit Aristoteles, in paracmastica ætate, melancholici fiunt, & humoribus melancholicis redundant. Cum igitur iste sic habeat hepar calidum & siccum, ideo redundat plurimo sanguine crasso & melancholico. Quòd ita sit, patet ex fluxu hæmorrhoidum, quæ etiam nunc intumescunt, licet natura propter imbecillitatem expulsiuæ non possit sese exonerare, & propter materiæ crassitiem: ideo ille sanguis ad splenem defluit, & cum plurimus sit & fæculentus, non potest confici ab ipso, & ideo superfluitatibus plenus redditur, & intumescit, ut dicit Galenus. Quòd ubi intumescit splen, corpus marcescit, quia tunc redundant humores crassi maliq;. Et sic dico, quòd splen intumescit magis propter multitudinem alimenti mali & crassi, quàm ex catarrho à capite defluente. At dicit Hipp. 6. Epid. com. 2. Aph. 4. qui subiecti sunt catarrho, non incidunt in tumorem splenis. Et Auic. cap. de catarrho, idem dicit de splene, qui uidetur contrariari Gal. quia Gal. affert tres causas, & primã refutat Auic. primã accipit tanquam Gal. & ipsum impugnat, sed ipse Gal. eam refutat, & adfert alias Auic. quas etiam habet Gal. & dicit, quòd causa cur catarrhosi non fiant splenetici, est, quia patientes catarrhũ sunt frigidi, & plurimis cruditatibus abundant, & non fæce sanguinis, & cum non abundent fæce sanguinis, propter frigiditatem, ideo splen ipsorum non potest intumescere. Sed Galenus recitat tres causas, & primam quæ Sabini fuit, refutat, quòd qui patiuntur in uno membro, non possunt in alio affici. Hoc non est bonum. Secunda ratio, quæ mihi uidetur cum priori eadem esse, quòd natura scilicet non possit excrementa sua transmittere ad tot diuersa loca: sed cum fuerit aliquod membrum debile, ad illud omne superfluum depellit. Tertia, quam approbat Galenus & Auicenna etiam accipit, est cum dicebat, quòd qui catarrhosi sunt, frigidi essent, & tales non abundarent fæce sanguinis. Sed cur est quòd ille simul destillationẽ & tumorem splenis patitur? Dico id fieri propter caliditatem membrorum inferiorum: & eadem causa quæ facit destillationem pro parte, facit tumorem splenis, quia generat plurimum sanguinem crassum & fæculentum, ex quo repletur splen. Primo igitur est catarrhus salsus, qui fit propter uapores biliosos, ab hepate & ambitu totius eleuatos ad caput, & cum ipsum calidum reperiant, magis ibi excoquuntur. Vrina acrior, in qua arenulæ rubeæ: hoc fit tum propter materiam descendentem ad illas partes, tum propter earum acrimoniam. Vrinæ impedimentum & suppressio fit, quia materiæ catarrhales collum uesicæ & meatus obstruunt, & ita stricta uia subtilis exit urina. Et hæ sunt causæ multiplicantes symptomata. Sed quod nam iudicium facis de hoc homine? quia uideo, quòd si ista fluxio non fieret, caderet uel in apoplexiam, uel in pessimos morbos. Dico quòd stante uentriculi frigiditate, quæ est cum propter catarrhum descendentem, tum propter caliditatem hepatis, absumentem pinguedinem omenti, tum deniq; propter pessimam uictus rationem: stante etiam caliditate hepatis & cerebri, concludo quòd casus sit difficillimus, tamen minorando materiam medicamentis, & rectã uictus rationem præscribendo: credo quòd si non sanabitur ex toto, in meliorem tamen statũ redigetur. Ideo si possemus refrigerare mandantia membra, ne tam calida essent, illi multum prodesset, & maxime continuis alimentis, quibus remoueremus causas, ne materiæ de nouo generarentur. Cura igitur ad hoc redigatur, ut causæ harum fluxionum corrigantur. Et licet cerebrum mandet, tamen inferiora etiam ad ipsum mandant, scilicet hepar, uentriculus, & ambitus totius & omnium uenarum. Ideo debemus incipere à causis proximis, quod fiet prohibendo, ne materia noua generetur: quia si remoueatur materia nunc generata, & prohibeatur ne noua amplius

gene-

generetur, remouebitur etiam fluxio. Cum igitur plurima adsit materia generata in hoc corpore, & cacochymia, ideo euacuanda materia. Et notate, quòd exquisite antequam è domo proficisceretur, euacuatus est, & postea propter agitationem maris plurimum euomuit: nihilominus aliqualiter euacuarem, & præpararem materias, & rursus euacuarem uel ter uel quater, ut ita exquisitissime corpore euacuato, alterarem membra, & sic prohiberem ne noua materia amplius generaretur. At cum tria genera euacuationis ab Excell. V. sint proposita, uidelicet missio sanguinis, cauteria, & euacuantia pharmaca, ego laudarem missionem sanguinis, quia caliditas membrorum inferiorum, est causa omnium istorum symptomatum: & sic euacuaremus simul, & refrigeraremus hepar, facta prius lenitione alui cum flore cassiæ, quia semper omnem sanguinis missionem uolo, ut præcedat aliqua lenitio alui, non tantum per clysterem communem, aut florem cassiæ, quæ euacuat à uentriculo crassos humores, feruidos & adustos, sine aliqua attractione: quin etiam do minoratiua cum scammoneatis aliquando fortioribus. Quicquid dicant alij, nunquam statim ad digestiua descendam: quia si prius digestiua exhibemus ante aliquam minorationem materiæ, humores crudi per uenas transeunt, atque eas obstruunt, & sic augent putredinem, uel eam si non adsit, efficiunt. A basilica igitur dextri lateris mitterem sanguinem. Syrupi essent de endiuia, de rosis. Intermitterem syrupum de papauere simplicem, quia uolumus præparare materias, non sistere. Præterea adderem oxymel (quod licet in ægritudinibus neruorum uituperetur, tamen uideo Hippocratem exhibere in pleuritide, cuius causa est passio membranæ, & præstantiss. est: & tertio τῶν ἑλκῶν, ubi neruus in profundo est uulneratus, iubet cum medicamentis misceri acetum, ut uirtus medicamenti ui ipsius aceti perducatur ad locum, nam in transitu annihilatur uirtus aceti, maxime quando permixtũ est cum melle. Et licet in isto abundent humores biliosi, illi tamen sunt permixti cum pituita: cuius signum præbet salsus humor, qui uel propter adustionem pituitæ, uel ut Auicenna uoluit, ob permixtionem bilis cum pituita prouenit) cum aqua endiuiæ, buglossæ, uel decocto eorum, aut alijs huiusmodi. Quo ad euacuationem, euacuarem etiam cum cochijs in principio, ut Galenus 5. Meth. etiam euacuat cum istis, & Rhazes ab eo accepit, & cochias appellauit. Ibi namque curat Galenus catarrhum cum istis in principio: & sunt optimæ in euacuanda materia crassa, pituitosa, existente in iuncturis, qui à longinquo trahunt: & cum pilulis de hermodactylis, & alijs in quibus agaricum & colocynthis ingrediuntur, quia in hermodactylis est uis trahendi à iuncturis, unde inflant uenas: ideo primæ, scilicet cochiæ, magis placerent. Euacuato corpore deuenirem ad corroborationem membrorũ, & ratione podagræ diuersionem facerem. Credo quòd si posset à uino abstinere, cũ tanta caliditas sit in inferioribus membris, quòd præstantissimum hoc esset remedium, licet habeat uentriculum imbecilliorem: fortasse si remouebitur catarrhus, & contemperabitur hepar, melius concoquet: & sic pro potu darem aquam correctam cum zuccharo, uel cum modico cinnamomi & anisorum: & quia etiam Galenus dicit, quòd uinum potens noceat neruis: sed patientibus podagram, uinum prohibetur, non quòd forte tantum à potentia noceat, sed etiam alia de causa. Galenus tertio de ratione uictus, loquens de uino, ne trahat, inquit, materias fluxioni paratas per uasa: & ideo aquosum & subtile etiam nocet, quia aperit & præparat humorem, ut fluat ad iuncturas. Ideo uetamus uinũ podagricis, quia timemus nimiam apertionem, & humorum subtiliationem. Sed aqua magis refrigeraret quàm uinũ, & non ita attenuaret. Et Auicenna proponit aquam mulsam, abstergit enim, & per uias urinæ purgat: sed aqua cum saccharo & modico piperis an noceret spleni? dico, quando splen esset tumefactus ex uentositate uel frigiditate, quòd noceret: sed intumuit propter caliditatem, ideo proderit potus. Sed cur est quòd aqua chalybeata exhibetur splenetico indurato? propter feruorem sanguinis, hoc fit, quia refrigerat hepar, quod ubi est refrigeratum, minus generat de fæce sanguinis. Hinc falso existimant, qui putant ex inflammatione hypochondriorum intumescere splenem. Quòd si uinum uoluerit,

illud sit dilutissimum, quantum possibile est. Quod ad cauteria in capite, neq; actualia, neq; potentionalia facerem, quia uitium non est cerebri, sed membrorum inferiorum, quæ mandant ad ipsum. Si esset catarrhus ex imbecillitate tantum cerebri, quòd non posset concoquere proprium alimentum, forte conuenirent: sed quia tota materia ab inferioribus membris ad ipsum eleuatur, ut non possit concoquere, nec difflare, nec reprimere tot uapores, & quia calidum est cerebrum, non facerem cauteria, sed cum pulueribus frigidis & humidis, quales essent ex flore nenupharis, uiolarum, rosarum, (quia rosæ propter tenuitatem suæ substantiæ, faciunt ut talia penetrent, & sunt frigidæ etiam) uapores reprimerem, & contemperarem temperaturam cerebri. Quòd autem cauteria non facerem ad talos, in causa est multitudo ibi neruorum, chordarum ac ligamentorum, sed potius infra genu: & plurimos noui taliter curatos, exhibitis prius opportunis remedijs. Nec mihi displiceat, ut assumeret aquas thermarum Veronensiũ, quas Calderianas uocant, quia conferrent spleni, & refrigerarent membra inferiora, hepar, renes, & uentriculum corroborarent sua astrictione. Ideo si aliquæ aquæ conferunt, credo quòd istæ conferrent. Deinde in conseruatione uellem, ut denuo isto remedio uteretur, acciperet maximam aquæ quantitatem, & in ipsa myrobalanos, folia senæ, epithymum decoqueret, in quo decocto infunderentur rosæ multoties, & in hac infusione pro una ℔. 4. uel 5. drachmas Rheubarbari apponeret, & facta infusione exprimeret, & faceret syrupum, qui optime euacuaret materias crassas & calidas omnes, & refrigeraret hepar, & acciperet uel semel qualibet septimana, uel ter in mense ℥ quatuor pro uice. Nam ex myrobolanis habemus confortationem iuncturarum, & ex Rheubarbaro confortationem hepatis. Et hæc sunt quæ in hoc casu uolui dicere.

Pro uiro robusto podagrico, purgatio.

℞. Pilularum cochiarum ʒ 1.

Cum melle rosato formentur pilulæ, ab eo sumendæ in aurora, cum custodia.

Deinde.

℞. Mellis rosati
Syrupi de betonica ana ℥ 1.
Aquæ saluiæ ℥ 4.

Misce pro uno & sic pro alijs quinq;. Deinde:

℞. Pilularum aggregatiuarum ℈ 4.
Trochiscorum alhandal G 8.

Cum melle rosato fiant pilulæ, & ea sumat in aurora, cum custodia.

De tumore pedum.

Si & mane & uesperi pedes semper tument: signum est materiam ibi firmatam quæ resoluatur ex saluia, rosa, camomilla, decoctis in uini & aquæ æquali portione, cum modico salis: & in eo teneat pedes mane & uesperi, ante cœnam: beneq; abluat. Si uero uesperi tantum intumescant, mane non: cruditatis signum id est, & ratione uictus corrigendum: & trociscis de absinthio uel Rheubarbaro.

De dolore

De dolore genu obtuſo ex deſtillatione pituitæ à capite, pro Magnifico Veneto.

Conſilium CCXLII.



VNum conſidero recte conſiderandum, quòd iſte Magnificus uir natura
eſt calidæ temperaturæ hepatis & cerebri, uentriculi etiam non omnino
frigidi, ſed frigidiuſculi. Cum ergo ab ortu ſuo habuerit calidum hepar
& cerebrum, & nunc appareat dominium frigiditatis, & patiatur frigi-
dam diſpoſitionem à pituita, ut ab exeuntibus apparet, & à multitudine
humoris pituitoſi, iudicandum eſt non eſſe frigiditatem illam naturalem in capite.
Cum ergo fuerit lapſus talis à propria natura, ideo forte non ita facile tolletur: quia
cum ægritudines contingunt præter propriam temperaturã, maior erit lapſus, quàm
ſi contingant ſimiles propriæ temperaturæ. Ideo ſi frigida temperatura à frigida æ-
gritudine occupatur, minor erit lapſus, quàm ſi calida ægritudine affligeretur. Si ergo
cerebrum fuerit naturaliter calidum, & nunc frigidam patiatur ægritudinem, maior
eſt lapſus: ideo diligenti cura eſt curandus. Circaq; ſymptomata primo conqueritur
de dolore obtuſo occupante utrunq; genu, maxime ſiniſtrum: & dicit ita leuem eſſe,
ac ſi pungeretur digitus, & leuiter ſuppuraretur, & leuis dolor perciperetur, cum ta-
men clamoſi ſoleant eſſe: & licet multa materia deſcendat ad locum, & impediat mo-
tum, nihilominus non dolet, niſi moueatur. Iſte eſt modus doloris. In deſcenſu autem
materiæ percipit in motu illo frigiditatem: cum uero figitur, non. Conqueritur præ-
terea quòd non poteſt libere mouere caput, & cum aſcendit cymbam, uidetur quòd
nauſeam habeat, ac ſi fluctuaret in mari: & omnino conqueritur de debilitate capitis.
Probabile eſt illam deſtillationem, quia omnia referuntur ad deſtillationem, à capite
prouenire: & cum aliqua calida, aliqua frigida, aliqua craſſa, aliqua tenuis ſit, pro modo
doloris & pro modo deſcenſus, credo quòd iſta ſit tenuis cum inſigni humiditate: in
actiuis uero credo quòd non ſit multũ frigida, nec calida. Et quòd non ſit calida, patet,
quia percipit frigiditatem aliquam. Non eſt etiam frigida admodũ, quia frigiditas fa-
cit dolorem: quia Gal. dicebat 4. de ſimplici medicina, declarans illud Hipp. dictum:
Frigidum ulceribus mordax, quòd frigidum ſoluit continuum. Et in ſexto de locis
affectis, & in ſecundo etiam inquit, ex humore frigido pituitoſo fieri atrociſsimos
dolores, ut uideretur perforari locus, ut in colico & podagra: iſte autem Magnificus
uir eſt ſine dolore, licet multam habeat materiam. Si igitur excedit, excedit per frigi-
dum, & ita materia deſtillans humida fit & frigidiuſcula, non tamen admodum frigi-
da uidetur. Ex colore barbæ pilorum, eſt calidi cerebri à natura: ideo non poteſt de-
duci ad tantum lapſum, ni fuerit admodum frigidum. Nec eſt multus lapſus, quia non
patitur nocumentum in hyeme, & melius ſe habet in æſtate aliquantulum. Ideo non
eſt hic tanta frigiditas, quia tempore hyemis, qui habent frigidum caput, læduntur.
Eſt ergo deſtillationis cauſa, frigiditas capitis, non tamen multa. Fuit autem acquiſita,
uel quia decubuit in loco illo frigido & humido, uel quia in aëre frigido uerſatus ſit,
ut incideret in lapſum, & in uapores aſcendentes ad caput, ſicut fumus ad caminum,
qui inuenientes cerebrum ſeipſo debilius redditum, non reſoluuntur: nec cerebrum
ita conficit alimentum ſibi delatum, uti conuenit. Ideo humores illi in capite aggre-
gati deſcendunt à uirtute expultrice propulſi per ſpondylos colli, per guttur, fauces,
per uiam uentriculi, ſed maxime per neruos à uertebris deductos ad iuncturas de-
currunt tanquam ad partes debiles: & quia à natura inſtitutum eſt, ut alterum mem-
brum recipiat excrementa alterius, requiritur ut debilius ſit, quia ita à natura factum
eſt, ut fortiores partes tranſmittant ſuperfluitates ſuas ad imbecilles: extremæ autem
partes imbecilliores ſunt, quoniam diſtant à fonte caloris & ab hepate, & ſunt paratæ
deſtillationibus frigidis; quia ſicuti humores frigidi ſunt parati ad partes inferiores

deſcendere, ita calidi ad ſuperiores. Habet præterea uias latas, quia ab ortu habet dominium caliditatis cum ſiccitate, hæc autem ubi eſt ſiccitati coniuncta, aperit uias, & propterea cum habeat latitudinem uiarum, & imbecillitatem crurum, non eſt mirum ſi deſtillatio deuenerit ad crura. Ideo lapſus ex mala ratione uictus generatus eſt in cerebro, & generauit humores illos frigidos, quia ita generati per periodos, ſicut fieri ſolet in omnibus ſuperfluitatibus, decurrunt ad loca illa extrema. Et hanc credo eſſe cauſam oĩm ſymptomatũ, & quòd tota origo ſit in capite. Quòd etiã humiditas ſit in capite, patet ex hoc, quia balbus eſt: & Gal. ſuper illo aph. Hipp. Balbi diarrhœa corripiuntur, reddit huius rationẽ, quia humidi capitis ſunt. Cum igitur talis ſit cauſa, & talis lapſus, & caput taliter præparatũ ſit, patet quid de præſagio ſit dicendum. Curabitur quidẽ: ſed cauere debet, ne incurrat in malũ regimen uictus, quia habet præparationẽ naturalem, & lapſum habet in capite: ideo debet diligenter curari, & cum curatus fuerit, conſeruare ſanitatem, quia incideret in eandem, & forte deteriorem ægritudinem, puta in podagram, in paralyſin, deſcendente multa materia per neruos & muſculos ad iuncturas: ideo cauere debet, cum erit ſanus. Cum quibus autem inſtrumentis? Bene hoc corpus debet euacuari, quia ubi ſunt humores deſtillantes, à capite maximè, à leui qualibet cauſa uacillant, hoc non eſt niſi ratione uaporum & materiæ in capite aggregatæ: ideo corrigendi ſunt humores & ſanguis, & tota maſſa humoralis à ſuperfluitatibus purgari debet. Euacuantia autem erunt agaricum maxime, quia trahit humores craſſos & pituitoſos. Ideo agaricum uel ſub forma pilularum, uel temperatum, ſicut electuarium aliquod, aut caſſia cum agarico, & pro minoratiuo caſſia cum hiera ſimplici accipienda. Sed cum uoluerimus exquiſitius purgare, loco hieræ ſimplicis poterimus ponere agaricum. Ideo uel cum caſſia, uel cum rhabarbaro poterit euacuatio fieri. Talia ergo erunt genera medicinarum: nec pertranſirem agaricum. Digerentia erunt ſyrupus de betonica, uel de ſtœchade ſimplici, cum portione oxymellis ſimplicis, uel ſyrupi acetoſi, ut tranſitum maiorem haberet, cum decocto betonicæ, endiuiæ, cichoreæ, ut habeatur ratio hepatis. Et ita factis mundificationibus, ſi uerum eſt quòd caput habeat lapſum, ſi uolumus remouere lapſum, oportet euacuare ipſum per loca propria. Et ideo maſticatoria adhiberem, cum maſtiche, ſtaphiſagria, pipere, uel cum alio tali: caputpurgium per nares cum ſucco maioranæ, betæ, uel ſucco cyclamini. Maſticare etiam radices capparum, ad extrahendam pituitam à capite, optimum eſt. Factis deriuationibus corroborabitur caput cum puluiſculis ſingulis diebus, & quando uadit dormitum, ex mace, garyophyllis, maiorana, ocimo, & cum alijs odoratis, quæ habent uim exiccandi pituitam. Pro remotione autem caloris, qui eſt in iſtis puluiſculis, roſas, ſandaracham, quæ exiccant & refrigerant, commiſcerem, & ſuper caput ponerem poſtea pileum: & ita corroborarem caput cum illo tenui puluiſculo, & in hora ueſpertina curarem caput, ne amplius diſcederet à domo. Et facerem lixiuium corroboratiuum dulce, primo non ex cinere ex quercu, nec ex fortitudine illarum rerum in quibus eſt adſtringendi uis & adurendi, ex qua aduſtione adſtringantur pori. Et ideo aſarum acciperem, & baccharam, ſenam, polypodium, camomillam, ſtœchadem, cum maiorana & iride, & ex ijs facerem lixiuium. Et fieret ſapo ex Garyophyllis, Mace, Cinnamomo: & muſci aliquid, & Ambræ adderem, pro barba & capillis, & confortabit. Et iſtud ſit pro ſapone. Aliqui etiam ponunt fruſtum Agarici in lixiuio, & quando abluitur caput, loco ſaponis utuntur illo, quia habet uim quandam extrahendi: imò ſi ponatur ſupra locum Podagræ, tunc fit euacuatio pituitæ: Cur non fiet etiam ſi in capite ponatur? Præterea electuaria pro corroboratione requirerentur, & maxime Myrobalani Chebuli conditi, non tamen Venetijs conditi cum illis aquis malis. Ideo ſi haberi poſſent in India confecti, laudarem illos ſummopere: Sunt enim confecti cum ſyrupo de Carobolis uulgo dictis, id eſt, ceratijs ſeu ſiliquis, & non calefaciunt. Theriaca aliquando & Mithridatum conueniret: Zuccharum autem roſatum inter omnia erit præſtantiſsimum. Circa uictum, à coitu, ab exercitio poſt cibum caueat: non ambulet in ſole: auſtrũ



& boream uitet: à loco humido caueat: non dormiat in meridie, & habitet in cubiculo uersus Orientem: & circa cibos, sit contentus cibis unius generis. Quo ad carnes, uitulina, hœdina, pullorum, auium montanarum, & oua sorbilia conuenientissima sunt: oua tamen cocta sint in aqua, uel igne: à butyro autem cum ouis cauendum est. Pisces nescio qui conuenirent, quia omnes ferè capiuntur prope magnificam hanc ciuitatem. Mihi placeret lucius, laudarem etiam auratas Istrianas, mullobarbatas, id est, barboni. Faciatq; exercitia conuenientia. His omnibus peractis corroborationibus, & reliquis iam dictis, quia propositum fuit balneum, laudo illud: & cum habeat cerebrum calidum, lapsum ad frigidum, non ualet ratio Gal. 6, de tuenda sanit. qui uituperat balnea ubi sit distillatio. Loquitur Galenus de intemperie calida & sicca: sed cum in casu nostro lapsus sit ad frigidum, ideo conuenirent, quia deducerent ad ueram temperaturam cerebrum: & non alterabitur, quia à simili non fit alteratio. Duciam præterea accipere poterit. Et ante omnia, factis istis omnibus, si remaneret debilitas aliqua in cruribus, ponere poterit Magnificentia Vestra crura in luto: & postremo facerem fontanellam in crure. Et hæc erant nobis recensenda pro salute Magnificentiæ Vestræ.

De tumore Podagrico in utroq; genu, pro Domino Georgio Freidel Germano.

Consilium CCXLIII.



TVmore existente in utroq; genu Nobilis uiri mature considerato, tum ex his quæ præcesserunt, tum ex his quæ subsequuntur, credo materiam eius non esse unam, sed difformem. Quantum enim attinet ad partem extrinsecam, durities quædam solidior tactui apparet, quæ tactui non cedit, ita ut foueam aliquando relinquat: pars uero interior ita intumescit, ut tangenti sensus manifestissimus flatus cuiusdam crassi appareat, atq; hic quoq; nulla fouea comprimenti relinquitur: quod propriam inseparabileq; signum est tumoris à pituita dependentis, qui œdema appellatur. Ergo tumor extrinsecus, ex quo œdema nullo pacto appellari potest, abscessus frigidus ad aliquam duritiem uergens est dicendus. Sed cum durities uel scirrhus sit uel à materia melancholica, uel pituitosa, probabile est pendere potius à succo melancholico: & coniectura est uenarum ille tumor uaricosus in totius cruris longitudine, circa eandem partem extrinsecus apparens: non enim dubitandum est eandem materiam esse illius tumoris, quæ in uenis adiacentibus apparet. Nec obstat quòd in superficie non appareat nigredo, quod signum, autore Galeno, distinguit inter duritiem melancholicam & pituitosam. Cum enim humor sit infra cutim, colorem abscessus uidere non possumus: neq; enim cutis transparens est. Ergo cutis color naturalis percipitur, & non ipsius abscessus. De tumore uero alio in parte intrinseca incipiente, paulo supra genu longe magis protuberante quàm in extrinseca, sicut non est dubitandum pendere à materia uel uapore crasso uel flatulento, ita non satis constat utrum in profundo sit materia melancholica uel pituitosa, unde huiusmodi flatus exoriatur. Sed quod magis probabile est, uidetur in neutro loco materia esse absolute simplex, sed melancholiam pituitæ quoq; commisceri, præcipue quoniam raro contingit alterum humorem inueniri posse sine altero: huiusmodi autem humores in uno corpore dominari, multis coniecturis haberi potest. Et sic cum temperatura huius nobilissimi uiri calida fuerit & biliosa, iamq; ad declinantem ætatem accedat, non mirum si humores melancholici multiplicentur diminuto calore, ut cum alijs quoq; talibus fieri contingit. Quòd si calor naturalis diminuitur, quantum per adulterinum multiplicatur melancholia, tantum per cruditatem pituita. Sed huc quoq; accessit cogitatio superflua, assidue enim cogitat, perpe-

tuum scribendi studium, & ocium corporis magnum, quæ omnia ubi simul conueniunt, duo simul faciunt: corpus enim exiccant, & calidos humores adurunt, præterea cruditatem uentriculi, cerebriq; destillationes plurimas gignunt. At si his quoq; addatur in cibo & potu pessima ratio, ita ut uarijs cibarijs & compotationibus potentissimi uini uacatum fuerit, nulla postea causa deest ad hoc, ut duo illi humores dicti multiplicentur. Omnia autem conuenisse in hoc nobili uiro, ipso etiam referente & attestante, compertum habemus. Non dubitamus igitur huiusmodi causas esse tumorum præter naturam in utroq; genu existentium. Sunt autem huiusmodi tumores sine dolore, cum neq; faciant tensionem, neq; alia insigni qualitate actiua præditi sint. Et cum ab his duabus causis dolores proueniant, non est mirum, si dolor non adsit. Motus crurum impeditur, cum musculi & principia chordarum finesq; ita impediantur, ut ad debitum terminum neq; contrahi, neq; distendi possint: & cum motus crurum fiat ex contractione & dilatatione oppositorũ musculorum, ideo non ab re huiusmodi tumoribus impeditur. Verum fiunt uaricosi, propter melancholici humoris redundantiam, ad partem imbecilliorem per uenas expulsi. Vtrum autem huiusmodi morbus sit ad articularem referendus, non est admodnm disputare necessarium: sat enim est scire locum affectum, & eius naturam simul cum sua intemperie, & mala compositione, & proprijs causis: non enim curamus nomina, sed affectus. His igitur ita stantibus, dicimus hunc nobilem uirum pro sua curatione indigere summa, assidua & longa diligentia: neq; enim facile curabitur, sicut ego arbitror. Humores enim crassi & frigidi, in loco etiam frigido & profundo inculcati pertinaciter adhærentes, non ita facile concoquentur & expellentur. Ac præterea notandum fomentum quotidianum & incrementum. Cuius signum est satis euidens, quòd uespertinis horis semper augentur tumores: neq; enim hoc esset, nisi noua materia deflueret. Oportet igitur ut nobilis iste uir cognoscens statum suum & naturam suæ ægritudinis, adhibeat perseuerantiam, patientiam, & obedientiam: deberetq; constantissime medicorum præceptis parere, alioqui non curabitur omnino, imò in peiores decidet ægritudines. Proponantur ergo quæ agenda sunt, postea sua prudentia & fortitudine animi exequatur, & tandem optatam sanitatem assequetur. Principio in uictus ratione potissima cura adhibenda est: in omnibus enim longis & pertinacibus morbis, nihil efficacius, nihil præstantius, quàm optima uictus ratio. Non tantum igitur Dominatio sua in cibo & potu studebit modum sibi præscribi, sed in reliquis quoq; causis omnibus corpus humanum alterantibus. Et quoniam aër est primus qui occurrit, omni ingenio cauebit, ne occurrat aëri nubiloso & turbido: neq; habitet in cubiculo aut obscuro, aut boreali flatui exposito, aut humido & terreno: neq; dormiat fenestris apertis, aut ablatis operimentis, sicut in æstate fieri consueuit. Euitabit etiam nocturnum aërem, neq; uento se exponat tam australi quàm boreali. Inter omnia euitabit omnes animi molestias, assiduas cogitationes, scribendi consuetudinem præcipue post cœnam & prandium: neq; legat, aut aliquo modo intendat animum in aliquam rem. Sed nunquam repleto uentre exercebit corpus. quiescet ergo sumpto cibo tam animo quàm corpore, & cum amicis iucundis uersabitur, aut leniter ambulabit per cubiculum, uel stabit erectus, ut cibus melius ad fundum uentriculi descendat. Horis uero matutinis, & hora una ante cœnam exercebit corpus exercitio moderato, ut superiores partes quàmmaxime exerceantur, inferioribus uero & cruribus non adeo laborantibus. Multiq; consuluerunt, ut homo in huiusmodi casibus iaculando uel arcu se exerceret: alij consueuerunt uti plumbeis pilis, quarum singulæ pendant circa libras duas, quæ manibus contineantur, & cum his pondera agitentur, manibus supra, infra, & secundum omnem situm, usq; ad manifestam mutationẽ anhelitus, & ad erumpentem sudorem. Ex hoc enim sic habetur conueniens exercitatio corporis, & caloris naturalis excitatio, excrementorumq; difflatio, ac præterea diuersio, eorumq; excrementorum ab inferioribus ad superiora traductio, quod etiam maxime hoc loco quærendum est. Ad hunc eundem usum maxime pertinent frictiones, quæ quotidie

fiant

fiant in superioribus partibus circa dorsum, brachia & pectus, manibus illitis oleo anethino & camomelino. Sunt autem hæc omnia non una aut altera septimana peragenda, sed pluribus subinde diebus, forte etiam mensibus, si utilitas sit inde percipienda. Morbus enim natura chronicus est & pertinacissimus, neq; pauco tempore curari potest, quod quidem nobili huic uiro semper in animo fixum esse oportet, uidelicet ne credat se breui tempore euasurum, sed perquàm longa perseuerantia esse utendum sibi persuadeat, alioquin seipsum decipiet, uel medicorum remedia uana erunt. Nocturno quidem somno prolixiori utetur, mallemq; ipsum dormire saltem per octo horas: sed interdiu somnum tanquam pestem euitabit. Procurabit ut quotidianas alui excretiones habeat, laudauerimq; ut tum pro alui mollitione, tum pro euacuatione & auersione humorum per aluum excretorum, tum etiam ad obstructiones aperiendas, ad membra naturalia ac caput corroborandum, saltem bis singulis septimanis uteretur pilulis tribus pondere drachmæ, uel scrupulorum trium, horis tribus ante prandium, quæ haberent:

℞. Resinę terebinthinæ Cypriæ ℥ 4.
Rhabarbari optimi ℥ 1.
Garyophyllorum ℈ 2.

Puluerizentur puluerizanda, & omnia misceantur, & seruentur ad usum. Inter omnia studebit ut semper unico & simplici cibo contentus sit: nihil enim detestabilius, quàm ciborum multitudo & uarietas. Parce etiam comedat, & citra satietatem: sed longe parcius bibet, cauebitq; tanquam à re perniciosa, à quolibet uino potenti, sed præcipue nigro & dulci. Cauebit etiam à compotationibus, neq; bibet intra prandium & cœnam. Cibos eligat facilis concoctionis & boni nutrimenti, qui apud omnes notissimi sunt, sicut caro hœdina, pullorum iuuenum, uituli lactentis: sed meo iudicio cauebit à piscibus, præsertim Venetis. Oua sorbilia recentia maxime congruunt. Fercula ex farre, hordeo, spelta, beta etiam cum boragine, buglossa & petroselino, non negantur: conceditur etiam lactuca, si parce comedatur: nec omnino sunt detestandi asparagi, præcipue dulces, & hortenses. Cauebit à caseo tam recenti quàm antiquo, & ab omnibus lacticinijs, à carnibus antiquis & salitis, a leguminibus, à rebus frictis in sartagine. Parcius cœnabit quàm prandebit: sed & prandium erit moderatum. Non ibit cubitum nisi per duas horas post cibum, & si poterit uel leniter deambulet, uel erectus maneat, citra tamen defatigationem. Hæc diligentissime sunt obseruanda, non uno aut altero mense tantum, sed per plurimum temporis, alioqui non tantum non sanaretur, sed etiam in deteriores dispositiones prolaberetur. Sed præter hanc uiuendi rationem, erit etiam ad reliqua medicinalia remedia accedendum, interq; illa præcipue consulo, ut bis in anno purgetur, uere inquam & autumno. Purgatioq; hoc modo esse poterit:

℞. Floris cassiæ ʒ 10.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Cum zuccharo fiat bolus, sumat tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi de cichorea
Nicoli sine rhabarb.
Oxymellis simp. ana ℥ 1.
Decoctionis Ceterach
Liquiritiæ
Capillorum Veneris, in aqua buglossæ destillata factæ ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usq; ad septem uel nouem. Sed ubi acceperit duos primos syrupos in purgatione ueris tantum, mittetur sanguis ex basilica dextri lateris usq; ad uncias octo. Postea acceptis nouem syrupis, accipiat pharmacum, quod erit tale:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Oxymellis scillitici ℥ 2.

Cum decocto Cetrach & Polypodij fiat potus breuis: sumatur in aurora cum custodia. Facta euacuatione ueris, abstinebit ab omni pharmaco usq; ad autumnum, praeter illam tantum terebinthinam, uel pilulas ex terebinthina, de quibus supra locuti sumus. Vtetur tantum nonnullis gratis & iucundis confectionibus, ad membra contemperanda, sicut est huiusmodi:

℞. Zucchari rosacei
Boraginati
Violati ana ℥ 2.

Misce, & ponantur in uase mundo uitreo, & deaurentur. Et ex hoc electuario sumat semunciam tribus horis ante prandium. Quandoq; etiam loco istius electuarij sumat myrobalanum conditam chebulam, uel belliricam, uel emblicam. Sed quae attinent ad ipsa loca, hoc est, ad genua localiter medicanda, non hic describimus nunc, quoniam longe melius ut S. D. purgetur primo, deinde per multos dies perseueret in dięta instituta, & in omnibus his quae admonuimus. Nam facile potest contingere, ut inde curetur absq; aliqua molestia circa genua, à quibus quantũ possumus, abstinere debemus. Nam nihil est quod magis debilitet iuncturas, & pręparet ipsas ad omnem defluxum recipiendum, quàm fomentare, inungere & linire. Sed si oportebit, & nos post aliquot menses admonebit, procurabimus ut id quoq; quàm maxime tuto fiat. Vnum hic non omittam: quôd si perfecta purgatione huius ueris, quemadmodum ordinauimus, uellet huc accedere, & accipere aquas thermarum nostrarum, & in illis etiam fouere crura, fore illi utilissimum. Vnde consulo, ut eo tempore huius rei gratia omnino Patauium se conferre haud grauetur.

Pro eodem extat Consilium alterum inter Chirurgica.

De tumore oedematico utriusq; pedis, pro ciue Ferrariensi.

Consilium CCXLIIII.



QVando aliquis pituita & succo melancholico suapte natura redundat, non uideo propter aliquam aliam causam esse posse, nisi quia uentriculum habeat frigidiorem, hepar uero calidius: ita enim pituita in uentriculo plus aequo multiplicatur, sicut in hepate sanguis redditur crassior, & supraquàm oportet excoctus. Quôd si etiam caput excrementosum, frigidum, mucosumq; fuerit, non facile euitabit hic homo morbos, qui uel à melancholico succo, uel longe magis à pituita generari solent, praecipue si incongrua uictus ratio accesserit, & aëris intemperies. Cum ergo haec omnia de hoc nobilissimo uiro enarrentur, haud ab re esse uidetur, si tumor ille laxus & oedematicus utrunq; pedem uexet, aestate praecipue, ita tamen ut non sit absq; aliqua caliditate, modicoq; rubore: multitudo enim pituitae per uenas distributa, & plus aequo multiplicata, tandem expellitur uigore facultatis expultricis, & sicut est grauis & ponderosa, potius ad infimas partes declinat, aestateq; id praecipue contingit: nam praeterquàm quôd in aestate plus delinquit, tum copia potus frigidioris, tum fructuum, crudorumq; olerum, & rerum frigidarũ assiduo usu, tum quia nudo uentriculo frigidus aër & humidus quàm maxime occurrit. Sunt etiam meatus & uasa magis laxa & ampla, humoresq; defluentes subtiliores: hyeme omnia contraria eueniunt. Non mirum ergo est, si aestate pedes intumescant, hyeme exiccentur. Sed quôd nonnihil caliditatis & ruboris ad oedematicum tumorem accedat, non absonum est: nam & hepar calidum nonnihil transmittit subtilioris sanguinis pituitae permixti, quam rem etiam adiuuat calor aestatis. Eandem uidetur habere rationem, cur cum decumbit aut quiescit, tumor non accedit, & qui accesserit remittatur: ex motu enim constat humores agitari, attenuari, & moueri, in quiete uero sisti, neq; in pronum descendere. Haec de causis affectus à me

auditi.

auditi. Curatio igitur dirigenda uidetur contra proximas causas symptomatum: ergo qui generati sunt humores, euacuandi & auertendi: deinde prohibendum ne generentur, quod duplicem scopum habet: Primus est, ut rectissima uictus ratio adhibeatur: secundus est, ut membra corroborentur, ad contrarios habitus deducendo. Quantum igitur ad rectam uictus rationem attinet, constat à calore aëris quàmmaxime custodiri oportere: experientia enim comprobat, sub calidiore tantum aëre pedes tumefieri. Et non dissimili ratione ab ira quoqꝫ & uehementibus tum animi, tum corporis motibus abstinere oportet, cum experiatur agitatione & motu eosdem tumores excitari. Consulo igitur, ut superiores potius partes exerceat, ut sagittando, lapidem aut palum ferreum iaculando, prout illi magis gratum, aut uiribus magis commodum uel magis consuetum fuerit: earum quoqꝫ partium superiorum quotidianas frictiones præcipue æstatis tempore, faciendas consulerem: ita enim auerteretur materia, quæ ad pedes decumbit. Quòd si æstatis tempore aerem Ferrariensem mutare possit, & ad subtiliorem siccioreḿqꝫ accedere, qualis esset Bononiensis, non parum crederem profuturum. Quòd autem debeat esse parcior potus uini subrubri, & bene maturi, ne nimius humor redundet, etiam me tacente facile cogitatu esse arbitror: sicut etiam quòd cibi sint offerendi optimi alimenti, & paucarum superfluitatum. Particularem uero materiam singulorum nimis inepte hoc loco aggregandam censeo, cum semper magnificus iste uir prope clarissimos medicos sit moraturus. Hac igitur uictus ratione prohibetur generatio excrementorum. Quantum uero ad euacuationem eorum qui iam fuerint generati, laudo primo ut uere purgetur: & si in tumore illo pedum sanguinis aliquod dominium appareat, sicut suspicari possumus ex intellecta rubedine & caliditate, etiam aliquid sanguinis est detrahendum: facile enim ex hac annua purgatione abscindetur materia, quæ æstatis tempore ad pedes solet decumbere. In alijs uero temporibus ad purgationem habeat aliquod familiare, quod facile educat, & leniat aluum, ut corpus minime excrementosum seruetur: eritqꝫ hoc præcipue necessarium, si forte aluum adstrictam habuerit. Darem igitur uel hieræ simplicis Gal. de sex rebus scrupulum, uel scrup. duos, prout aluus magis uel minus obediet. Hieram intelligo ipsas species in pilularum formam redactas, uel rhabarbarum cum saccharo rosaceo, quod mihi magis placeret tempore æstatis. Nec displicet usus frequens terebinthinæ Cypriæ ad hanc eandem commoditatem præstandam. Quantum uero ad membrorum tum mandantium, tum recipientium corroborationem attinet, pro uentriculo quidem & hepate, illius eiusdem hieræ & rhabarbari usus non tantum leniet aluum, sed etiam roborabit ea membra naturalia. Pedes uero qui recipiunt excrementa, ad medium ueris per totam æstatem alternis saltem diebus abluendos putauerim decoctione rosarum, saluiæ, nucum cupressi, rasuræ tabularum cupressi, chamæmeli, aliqua etiam salis portiuncula adiecta, ita ut lotio fieret horis matutinis, uidelicet ante prandium. Neqꝫ malum putauerim, si post lotionem partes ablutas inunxerit aliquo oleo de citoneis, uel de baccis myrti. Et hæc, si modo recte seruata fuerint, forte sufficient ad curationem, & præseruationem huius nobilissimi uiri.

De Podagra, morbo Gallico, & Tabe, unà cum pruritu maximo.

Consilium CCXLV.



MVlta sunt symptomata in hoc nobilissimo uiro: tria tamen sunt præcipua, quæ ueniunt consideranda, & de his etiam maxime conqueritur: ideo de his dicam, reliquis prætermissis: & ea etiã in sua signa & causas referam. Prima dispositio præter naturã sunt dolores podagrici, & tumores circa partes extremas pedũ & manuũ. Secunda consumptio totius cor-

corporis. Tertia, pruritus uehementissimus, & maxime circa extremas partes & pudenda. Et quia nullus morbus nec cognosci nec curari recte potest, nisi ex cognitione suarum causarum, ideo singularum naturam & causas uidebimus. Primo dolor & tumores necessario proueniunt ab aliquo defluxu materiæ, & sic habent omnino causam aliquam materialem: & in hoc semper quatuor concurrunt. Primum, locus qui patitur. Vbi considerandum, an patiatur per se, an per consensum. Secundum, materia quæ defluit. Tertium, unde deueniat. Quartum, per quas uias. In dolore podagrico si hæc quatuor recte considerentur, medicus poterit & recte prognosticari, & recte etiam curare. Primo quo ad locum, an hic defluxus & dolor sit ratione loci affecti: Dico quòd locus ipse principaliter afficitur: sunt enim ibi omnia præter naturam: nam corrupta est figura membrorum & forma, & destructa est quantitas, nam tumor est insignis: item est solutio continui in illis partibus, & ista omnia procedunt á mala temperatura, cui insint tot malæ compositiones. Ergo hæc loca cum sint extra naturalem suam dispositionem, sunt affecta, & sic nec attractio, nec concoctio, nec ulla uirtutum naturalium fortis est. Item est impedimentũ in uirtute motiua, & sic secundũ omnem modum, compositionem & temperaturã, patiuntur illa membra. Et uideo quòd quamuis ad illa loca nihil affluat aut demandetur, tamen non esse sana, sed corrumperetur etiam nutrimentum influens optimum. Secundo, perpetuo influit materia, unde dolor semper renouatur per 15. dies, ex accessu scilicet nouæ materiæ: & hæc materia inquirenda est. Et plerunq; quælibet materia podagræ est duplex: pituitosa & biliosa, cum aliqua parte sanguinis. Vnde uidemus podagricos primo rubescere, deinde autẽ tophos illos & materiam fieri albam. Ergo supponatur nunc talis materia, & infra etiam probabo. Et intelligo bilem tum eam quæ est ex permistione pituitæ, & etiam uitellinam quæ ex adustione. Tertio, unde deueniat ista materia quæ influit. Ex habitu corporis, & propria eius temperatura, & etiam ratione uiuendi. Hoc inde colligi potest. Primo est calidi & sicci hepatis, & talis natura duo solet maxime pati: primo, quòd in uentriculo generantur plurima excrementa pituitosa: cum enim habeat graciles musculos abdominis, inde priuatur instrumento calefaciente uentriculum, & sic plurimæ pituitosæ superfluitates generantur propter imbecillitatem uentriculi, & coctio uentriculi fit elixatione, id est, humido calore, non sicco, & præternaturali. Et conqueritur ipse quòd habeat tarditatem concoctionis, & cum sit concoctio diminuta, erit ex frigiditate. Quo ad hepar, est calidum, & hoc clarum ex pruritu & habitu corporis, & usus est multis exercitijs & uinis potentibus, & postea uixit in ocio, unde aggregati multi humores, qui non potuerunt dissolui suo consueto exercitio: præterea medici male eum curarunt, mittendo illum in tempore calidissimo ad thermas. Et licet bibit aquas de Villa, quæ sunt frigidæ, tamen Gal. dicit quòd omnes thermæ exiccant, licet sint frigidæ. Item totum cerebrum est deductum ad dyscrasian ex illo stillicidio, ut Gal. 6. de tuen. ualet. describit incommoda illa quæ sequuntur ex intempestiuo usu illorum, quæ uidemus etiam hic, ut Gal. in eo loco descripsit, scilicet maximã destillationem & fluxum diarrhicum. Hæc destillatio per neruos defluens, facit dolores. Hepar generat biliosos humores, uentriculus frigidior pituitam, & cerebrum etium catarrhum facit, cuius calor consumptus est ex illis embrochis: & licet habuerit naturalem temperiem cerebri calidam, ut apparet ex facie Mercuriali &c. tamen ex consumptione huius caloris naturalis est factum frigidum, & facta quædam dispositio senilis, ut recte dixit Excellentissimus Do. Quarto, per quas uias deuenit iste fluxus? Dico quòd habet omnes uias, & uenas & arterias latas, quia cor est calidum, est enim animosus. Et est adhuc signum manifestissimum, quia scilicet excernit plurimum de urina, etiamsi modice bibat, adeo ut mirum sit, & uix uiderim in aliquo tantum urinæ. Et hoc fit propter duo: Primo, propter latitudinem uiarum, & aliam causam quam mox dicam. Ergo cum concurrunt hæc quatuor, necessariũ est talem materiam defluere ad locum. Quo ad tabem & consumptionem corporis, unde sit. Ego dicam opinionem meam. Quia cum sit consumptio maxi-

maxima, & non tantum humidum nutrimentale, sed etiam substantificum consumatur, necesse est quòd uel aliquid sit in membro, ut est uel caliditas insignis, uel frigiditas & siccitas &c. & sic potest accidere corruptio: licet nutrimentum adueniens sit bonum, quia membra sunt imbecilla, ut non attrahant nutrimentum, & ita fit atrophia. Vel ista consumptio potius est propter malum nutrimentum & corruptum, demissum ad membra. Dico quòd in hoc corpore & ægritudine, causa illius consumptionis sunt deprauati humores, quia in hepate sunt calidiores, in uentriculo salsi: & causæ fuerunt plurimæ. Primo caliditas hepatis: secundo morbus Gallicus, in quo quæcunque sit intemperies, semper humores sunt adusti. Et signũ est, quia præter maciem & dolorem, habent etiam deprauatissimum colorem: & talis est color, qualis humor. 4. de tuen. ualet. Ergo cum uir ille patiatur morbum Gallicum, & adsit caliditas hepatis, unde deprauati humores generantur, & generati etiam sunt iandiu, hæc etiam causa est pruritus. Sed etiam credo quòd illa membra calida & sicca, sint reddita calidiora & sicciora seipsis, & quòd postea sint facta frigida & sicca, ut Galenus, tum ex progressu ætatis, tum ex illis exercitijs, uenere, thermis &c. Et sic quia extrema membra etiam sunt affecta, ideo duo concurrunt: primum, deprauatum alimentum: secundum, membra quæ non recipiunt suum alimentum. Et quod maxime alimentum corruptum sit in causa huius exiccationis, habeo signum hoc: quia illa membra quæ sunt prope uentriculum & uentrem inferiorem, non sunt ita exiccata, quia illa membra exaturantur ex meliore parte alimenti, & ideo illa membra naturalia non sunt ita affecta, ut membra remotiora. Et hinc sequitur, quòd non sit illa tabes ex corde. Hoc probo ex tribus: primo, quia pulsus non est ita durus: secundo, membra circa uentrem inferiorem non sunt ita affecta: tertio, in arterijs non est magna imbecillitas. Et cum Galenus dicat, secundo de causis pulsuum, quòd in tabe cordis necessario cadit uirtus: ideo non credo quòd sit hæc tabes ex corde exiccato, sed propter duas causas iam dictas. Quo ad tertium, pruritus habet facilem causam, & agnitionem causæ. Nam stantibus, maxima deprauatione humorum, & hepate calido, & cerebro & uentriculo tali, ut generent plurimum pituitæ, quid mirum? Nam pituita si aduratur, fit salsa, & potest etiam ex putredine fieri ista pituita salsa. Duæ enim hæ sunt causæ salsedinis pituitæ. Ergo cum hic sit caliditas ignea, & pituita facile putrescat, fit scabies: & secundum maiorem & minorem adustionem, fiunt illæ affectiones cutis. Et hinc etiam senes facilius patiuntur pruritum, & immedicabilem, quia in senibus sunt plurimi humores salsi & adusti. Habemus igitur causas horum trium symptomatum. His ita se habentibus unum dicam circa prognosticum. Quo ad podagram confirmatam non uideo curationem. Quantum ad humorem affluentem, si possemus corrigere membra mandantia, possemus etiam prohibere affluxum horum humorũ. Quo ad euacuationem idem dicendũ, quia pendet ab eadem causa: & si possemus emendare illa tria membra, fortasse iuuare possemus. Quo ad euacuationẽ, utrum debeamus procedere cum balneis? Et non immerito facta est difficultas & dubitatio inter Excell. Doctores. Quia si possemus nutrire corpus, & augere humidum in hoc corpore, ego crederem quod reliqua etiam faciliora essent. Quæ uia ergo melior? Propositus est & usus lactis, & apertio meatuum &c. Sed quoniam illa humectatio fieri non potest, nisi fiat attractio nutrimenti ad membra, & oportet ut penetret, & ut calor membri, qui est elixans, augeatur, ideo debet augeri calor membrorum, & corroborari, ne tamen fiant membra ita laxa, ut non possint humiditatem concoquere & dilatare. Et ideo Galenus optime uoluit fieri balneum, licet balneum difflare faciat. Ideo etiam uoluit quòd subito post balneũ debemus uel irrorare corpus aqua frigida, uel inungere oleo quodam constipante, ut alimentum retineatur. Et sic ego non uideo quomodo ista balnea possint impedire operationes nostras: primo, quia corroborant membra, & attrahunt alimentum, & colliquant excrementa, & sic fortasse iuuabunt etiam podagricos dolores, quia illa membra non nutriuntur, sed habent excrementa plurima cruda. Et non semper ista balnea faciunt defluere humores, si non sint humores multi:

& quamuis

& quamuis aliquid defluat, potius erit ad bonum. Et sicut Galen. de oxymelite dicit, idem etiam de hoc auxilio dicere possumus, nullum præsidium tam bonum esse, quin habeat aliquod nocumentum. Nolite ergo ita abhorrere ab his balneis. Et sic post balneum applicarem oleum rosaceum simplex, quod confortat, & prohibet ne corpus resoluatur laxatum per balneũ. Sunt etiam aperiendi meatus intrinseci, non extrinseci. De lacte mihi summopere placeret post euacuationẽ, sed non mulieris, licet hoc sit conuenientissimum ad alendũ, propter salacitatem, quia est salacissimum. Syrupum darem ex sero caprino, & imponerem oxymel, & mel ros. pro corroborando uentriculo. Rasis dat 5. heminas oxymellis. Cassiam laudarem cum syrup ros. Dari posset lignum, & aqua ligni: sed lignum non sit exiccatum. Primo euacuetur, postea detur lac, & corroboretur calor innatus.

Exactissima Morbi Gallici atq; omnium propemodum propriorum eius symptomatum ac præcipue Rhagadum curatio, pro Illustrissimo atq; Excellentissimo Galeotto Pico Mirandulano Principe Dignissimo

Consilium CCXLVI.

Ex Italico latinum factum, per Hieronymum Donzellinum.



ILlustrissimæ Dominationis uestræ corpus neq; in membris suis, neq; in omnibus ætatibus, eisdem affectibus, sed longe diuersis obnoxium fuit. Membrorum quidem pręsens status huiusmodi est, ut cum reliquę actiones omnes integræ sint, ac recte ualeant, in infima tamen recti intestini parte ac exitu, multiplici (ut postea dicetur) morbo infestatur. In diuersis etiam ætatibus, alijs atq; alijs affectibus fuit exagitatũ, & ita fuit comparatum, ut facile mutari atq; alterari posset. Cũ igitur uestræ ualetudinis nobis proposita sit cura, omnes illi affectus uarij atq; multiplices, quibus aut iam laborat, aut ne in posterum redeant, est uerendum, distinguendi mihi necessario uidentur: id quod ex multis quibus antea Illustriss. V. D. usa est consilijs, facile intelligetur. Ab eo igitur, qui nunc infestat, morbo initium sumam, quem etiam cæteris omnibus, quibus iamdiu est conflictata, leuiorem esse, ipsamet confitetur. Quoniam autem (ut dictum est antea) omnes actiones, unica excepta, sunt integræ, illa in præsens omissa, quomodo reliquæ in sua integritate conseruari debeant, explicabo. Recta uero earum ualetudo minime conseruari potest, nisi á lapsu membra præseruentur, quæ in hoc corpore inæqualiter admodum sunt temperata, & ut turbam aliquam faciant, ac sibi inuicem aduersentur, præparata. Vt autem in singulorũ particulatim natura explicanda insistam, & cor & hepar insignem habere à natura caliditatem affirmo: id uero tum ex eorum actionibus, tum ex his quæ ab illis efficiuntur, satis apparet: ea autem quód aperta admodũ sint, breuitatis causa nunc prętermitto. Hepati tamen alia quoq; aduentitia qualitas est adiuncta: ea ex Gallico morbo originem duxit, & peculiarem quandam uim hepati adiungit, qua humores ac sanguinem exurit, ac eos semper magis ac magis exassat. Ea autem uis non idem in omnibus efficere solet: siquidem in hepate natura prædito calidiore, multo est deterior, & magis metuenda. Quare cum V. D. hepar huiusmodi sit natura scilicet calidum, deinde lue etiam Gallica infectum, prauum & exustum sanguinem perpetuo generari est necesse; unde etiam fit, ut inde geniti spiritus, eius sanguinis naturam seruent, potissimum autem cum in corde gignantur, in quo calorem immoderatum esse iam diximus. Huius autem rei plurima sunt argumenta. Primum enim, spiritus esse calidiores ac feruere, indicio est frequens illa excandescentia & inflammatio, sine ulla occasione: ac ephemera corripi febre; capitis calefactio, & insignis sæpe rubedo, ut ipsa

quoq; alba oculi tunica rubore suffundatur; hæc enim omnia non aliam, quàm spiritus calidiores ac igneos, causam habent. Hinc etiam fit ut hæc omnia citissime dissoluantur: id quod omnibus qui à spirituum motu proficiscuntur affectibus, solet accidere. Sanguinem autem exustum ac feruidum generari, icteri, febres, & pręteriti corporis squalores, satis manifeste declarant: ea enim omnia è calidioris ac feruidi sanguinis prauitate oriuntur. Qui uero singulis noctibus nunc etiam prodit sudor, cum multæ iam administratæ sint purgationes, & quæ refrigerandi uim habeant exhibita medicamenta, non aliunde fit, quàm ex sanguine nutritioni inepto, quem aliquanto quàm antea robustior facta natura, attenuat, separat, & tanquam minus idoneum alimentum expellit: idq; in nocte, cum ob natiui caloris ad interiores partes reditum, actiones suas perfectius absoluit. Et hæc quidem hactenus de his symptomatis, quæ hepatis & cordis intemperiem sequuntur. Accedit hisce etiam uentriculus, qui cum peculiari sibi natiuo calore destituatur, pituitæ generationi ualde est accõmodatus: quã certe non olim tantum copiosam genuit, sed nunc etiam, etsi in uictus ratione summa adhibetur diligentia, gignit. Adest præterea capitis temperatura, quæ mea quidem sententia calida est & sicca: atq; ideo non tantum nimiam aliorum membrorũ caliditatem non temperat, sed calida atq; exusta excrementa non pauca contrahit: cuius rei sinister oculus manifestum indicium præbet, qui & diminuta uisione, & abscessibus in palpebris laborat, ac semper ferè est ophthalmicus. In hoc autem potius quàm in sinistro, symptomata hæc conspiciuntur, quòd ob acceptum olim uulnus debilior est factus. Cui igitur huius corporis integras actiones conseruare propositum fuerit, is (ut superius dictum est) immoderatas horum membrorum intemperies frangere, & ad mutuam quandam concordiam, ut melius inter se consentiant, reuocare debet, atq; hæc proprie dicenda est præseruatio. Cum autem in hoc instituto quædam communia sint, quædam etiam particularia, à communibus exorsi, ad particularia deinceps accedemus. Aër nobis occurrit in primis, qui quàm fieri potest temperatissimus est eligendus; neq; enim nimium aut tenuis aut crassus, frigidus aut calidus, aut alicuius paludis exhalatione infectus esse debet: eadem etiam ratione nec à uentis agitatum, nec à pluuia madidum esse oportet. Scio equidem Illust. D. V. institutũ, & tum bellicas tum ciuiles actiones eiusmodi esse, ut summa qua opus est diligentia, obseruare hæc minime possit: utilissimum tamen illi fuerit, ea sibi habere perspecta, quorum excessum declinare summopere debet. Cum igitur iam à me sit admonita, ad eius prudentiam pertinebit, opportune ingruentia incommoda moderari, & cum corpus uniuersum, tum caput pręcipue, idoneis tegumentis, pro imminente aëris intemperie, tueri ac munire. Quod uero de aëre à me nunc dictum est, id rebus omnibus accommodari debet, quas cum maxime moderatas & corpori commodas esse oporteat, si non ad unguem obseruari, quo ad fieri potest tamen moderari debent. Proximę sunt ab aëre animi perturbationes, ut ira, molestæ cogitationes, & reliqua his similia: quæ certe Illust. V. D. summa animi prudentia frenare ac coërcere debet: siquando enim illorũ intemperantiæ sese permittet, supraquàm credi potest corpus plurimum immutabunt, atq; ita sane, ut affectibus plus æquo animum diuexantibus, alia auxilia uix quicquam sint profutura. Summo igitur studio, diligentia atq; animi moderatione, sunt coërcendi. Sequitur ut de corporis exercitatione dicam: quæ certe si opportune fiat admodum est necessaria: cum tamen Illust. D. V. militarem uitam agat, & ob grauissima negotia cogatur uarias regiones peragrare, minuere potius ac moderari quàm augere illam debet. Huic enim corpori uehementer calido ac resolutioni parato, plus fortasse periculi ex nimia quàm ex pauca exercitatione est metuendum. Quemadmodum igitur perpetuum ocium non probo, ita illi autor sum ne in exercendo modum excedat: potissimum autem in loco aprico, in aëre calidiore, post prandium aut cibum qualemcunq;: tum enim prodesse nihil, obesse autem plurimum potest. Si quando igitur Illust. D. V. iter suscipere cogetur, suadeo ut mane ieiuno uentriculo totius diei iter perficiat: à prandio uero, aut nullum, aut breue, & non nisi longo post cibum interuallo, iter conficiat. Quòd si totam diem equitandum

filli eſſet, mane prandebit parce, aut potius parciſsime: uerbi cauſa, oua duo, & exiguum panem in iure infuſum edet, & ſemel tantum bibet. Nec uero opus eſt me illam etiam admonere, eiuſmodi equum eſſe debere, ut apte incedat: ſellam uero & optimam, & ſeſsioni commodam: hoc enim ipſa non tantum ex nobili ſua ac præclara conditione, uerumetiam neceſsitate magiſtra ſatis eſt edocta. Ad ſomnum uero quod attinet, ſeptem minimum horarum ſpatium dormiendum puto, idq; in nocte, quòd ſi nocturnus ſomnus aut interruptus, aut impeditus ſit, ut de ſpatio iam dicto pars non mediocris detraheretur, ſuaderem ut in meridie tantundem dormiret: moderatum enim ſomnum in hoc corpore maxime probo. Quòd ſi legitimum temporis ſpatium dormierit in nocte, longe conſultius eſt ut interdiu penitus abſtineat à ſomno. Singulis etiam diebus aluum mollem eſſe oportet: quòd ſi ſponte non deijciat, artis auxilio utendum erit. Vt enim corpus hoc commode præſeruari poſsit, naturalium excrementorum quotidiana expurgatio eſt neceſſaria. Si igitur huic muneri natura deſit, commoda aliqua ratione erit adiuuanda: nec tamen clyſterium uim adhibendam eſſe puto, grauiori enim neceſsitati illa eſt admouenda, ſcilicet cum leuiora ac tutiora auxilia non profuerint. Vbi igitur aluum mollire erit neceſſe, mane ante cibum, aut etiam cum cibo in prandio, decem aut duodecim pruna ſiccata, plura aut pauciora, pro illorum magnitudinis ratione, ſunt deuoranda: ea tamen in iure pulli cum ſaccharo molli igne ita decocta eſſe oportet, ut melior iuris pars ſit abſumpta, pruna uero molliora ſint facta, totumq; illud ad ſapæ cuiuſdam conſiſtentiam deductum: ac tum pruna cum ſuo illo iure comedet, id quod ad leniendam aluum, & efficax & familiare, omni etiam noxa carens auxilium eſt futurum. Idem etiam præſtabunt paſſularum orientalium unciæ duæ, mane ante cibum ſingulis diebus ſumptæ: illas autem nigerrimas, pinguiſsimas, dulciſsimas, ac recentiſsimas eſſe oportet. Idem etiam pulli ius efficiet, in quo malua, beta ac mercurialis ſint decocta: & hoc quidem medicamenti magis naturam refert, ſed ualde commodum eſt ac ſalutare, & à ueteribus etiam ſummopere commendatum. Cum igitur huiuſmodi aliquo auxilio opus erit, Illuſt. D. V. illud eliget quod magis probabit, aut quod felicius officium faciet. De potu ac cibo ita ſtatuo: in primis pro uentriculo eiuſmodi uinum eſſe eligendum, quod ubi fuerit ingeſtum, miſerum uentriculum ſua aut aciditate, aut auſteritate, aut acerbitate non lancinet, uiolet aut diſcerpat. ne tamen hepar aut exurat, aut incendat, potens admodum eſſe minime oportet. Vinum itaq; maturum, boni ſaporis, nec potens, nec imbecillum, ſed mediocre eligetur. Colore autem ſit aut album, aut rubrum, aut inter hos medium, in primis uero tenuis ſubſtantiæ ac pellucidum. A muſto penitus abſtinebit, nec niſi ubi per quatuor ſaltem menſes quieuerit, illud bibet. Communem Dominorum ac Principum conſuetudinem ſibi maxime pernicioſam exiſtimabit, qui uinum aut glacie, aut alia ratione refrigeratum bibunt: peſsimus enim hic Principum mos, luxus, deliciarum & nimio ſtudio exquiſitæ uoluptatis pœnas dare illos cogit, dum & grauiſsimis morbis conflictantur, & iuſto citius uitæ ſuæ curriculum abſoluunt. Eorum tamen ſors eſt miſeranda: cum enim magna ac perpetua putredine in illis uentriculi laborent, ardore quodam à ciborũ uarietate ac multitudine genito exæſtuent, & moleſta anxietate ac ſiti uehementi continue anhelent, dum ea incommoda ſedare atq; extinguere ſe poſſe exiſtimant, quàm graui ſuo damno hallucinentur ignari, errorem errore cumulantes, illa augent, ac ueluti flabello incendunt. Cum tamen D. V. Illuſt. in alijs rebus omnibus ſumma & prudentia & moderatione utatur, & ſupra communem ac uulgarem Principum rationem, præclari ac nobiliſsimi intellectus ſui præſtantia ſeſe erigat atq; attollat, communi etiam illo errore minime implicatur. Ea igitur hæc eſſe ueriſsima, ipſo uſu intelliget: quæ etiam ſi exacte obſeruabit, maxima ſua animi uoluptate, infelices alienorum errorum exitus ſpectabit. Eiuſmodi itaq;, quo ipſa utetur, uinum eſſe oportet: quod etiam moderate bibi, & tantum in menſa, debet. De cibis autem in primis generalis illa regula ſanciatur, in ualetudine tuenda cibum ſeu obſonium ſimplex atq; unum eſſe oportere: ac, ut mea quidem fert ſententia, deterius eſt uti

ciborum laudabilium etiam ac salubrium uarietate, quàm unico, utcunq; etiam sit prauus. Hoc autem uerissimum esse, multorum populorum usus docet, qui cum solis piscibus, crudis quidem illis & in sole exiccatis, aut alijs huiusmodi cibis uescantur, quoniam alia cibaria non attingunt, sed in eorum tantum usu perseuerant (si fides historijs est adhibenda) integra ualetudine, & uirium robore, duo aut tria secula perfruuntur. Eius rei præter ipsius usus testimonium, multæ etiam sunt efficaces ac demonstrationis uim habentes rationes, quas nunc, quoniam huiusmodi res tractare mei non est propositi, libens omitto: qua enim uiuendi ratione Illust. V. D. uti debeat, explicare meum tantum nunc est institutum. Vnico igitur ac simplici obsonio sit contenta: quod tamen si boni etiam succi, & salubris ac laudabilis fuerit alimenti, probabitur à me longe etiam magis. Illud autem repetendũ duco: si hoc in genere peccandum sit, in unico cibi genere, etiam prauo minus delinqui, quàm in multiplici ciborum etiam salubrium uarietate. Alimentorum porro catalogus res est adeo iam uulgaris, ut communem admodum cantilenam canere me iam pudeat. Ne tamen ulla in me diligentia desideretur, ea omnia quæ nunc à me describentur, uestræ ualetudini multas ob causas plurimũ aduersari dico. Aromata, carnes salitæ, carnes antiquæ, ut bouis & castrati, auium palustrium, ut anserum & anatum carnes, pisces præcipue palustres, tam recentes quàm saliti: lacticinia omnia, potissimum uero caseus: pastilia omnia, & pulmenta quæ pasta inuoluuntur, ut placentæ, ac huiusmodi reliqua, legumina, acria omnia, ut allia, cæpe, ascalonia, porri, acetum, & ex crudis oleribus acetaria, fructus etiam si liberalius ingerantur, sunt perniciosi. Quoniã autem Illust. V. D. sæpe in Gallia peregrinatur, ubi (aiunt) sua ut plurimum in sartagine obsonia torrere solent ac frigere, & suilla tergora seu larida, soli Galli plura comedunt, quàm quatuor aliæ simul nationes, ideo ea mihi est admonenda, ut ab huiusmodi rebus abstineat, & pro uiribus ab ea uiuendi ratione abhorreat. Suis igitur coquis mandabit ut propriam mensam, sine huiusmodi apparatu instruant: ille enim oblinendæ potius gulæ ac uoluptati, quam ualetudini tuendæ est accommodatus. Illust. profecto D. V. perspectissimum illud esse debet, res nullas sibi inuicem magis aduersari, quàm egregium coquum, & præstantissimum Medicũ: illorum enim contraria penitus sunt instituta: hic enim prodesse, ille autem uult oblectare: huic finis propositus est sanitas, illi uero adulatio ac impostura. Non igitur simplici tantum uniusq; tantum substantiæ, uerũ simplici etiam ratione præparato cibo utetur: & optimam potius ualetudinem, quàm quæ ex cibo capitur uoluptatem, scopũ sibi constituet. Vt autem partium quas contrario temperamento prędītas esse superius dixi, particularis à nobis ratio habeatur, pro uentriculi ualetudine conseruanda, Illust. V. D. hortor ut inter unam atq; alteram mensam, nouem minimum horarum spatium ponat: nisi eiusmodi forte imbecillitas contingat, quæ totum unius diei cibum in tres partes diuidere cogat: in quotidiana tamen ratione, inter prandium & cœnam dictũ iam interuallum probo, ne posterior cibus, priori nondum plene concocto, sed crudiore etiamnum existente, ingeratur: quo profecto ualetudini nihil potest esse magis perniciosum. A cœna etiam nõ nisi post duas horas somnus est admittendus: ac tum aut stando, aut domi leuiter deambulando, cum suis familiaribus de iucundis rebus ac sibi gratis colloquetur. Aleam autem, aut in aliqua alia re difficili, grauiorem animi intentionem, minime tum probo. Hac seruata ratione, sine ulla molestia nox transigetur: somnus erit tranquillus, neq; pituita repleri caput aut uentriculum continget. Pro hepatis uero ac renum conseruatione, consulo ne in prima statim mensa, ut multi solent, bibatur: sed pro uiribus, ad mediam saltem mensam primus haustus differatur. Hoc autem ut facilius impetrari, & hepatis etiam ac sanguinis feruor temperari posit, ante alios cibos iuris pulli cum saccharo idoneam mensurã semper bibendam esse suaderem, id quod ad molliendam etiam aluũ plurimum conferret. Dicta hac uictus ratione & membra hæc temperari, & ad mutuam concordiam ita reuocari posse existimo, ut eorũ munere recta ualetudo conseruari posit, id quod nostrum à principio propositum fuit. Cæterum quoniam præter affectus iam dictos particularis quidam non leuis morbus adest, qui annos

quatuor perpetuos infestat, in musculo scilicet sphinctere ulcera quædam & rhagades, eius igitur præcipua etiam ratio haberi debet. Cum autem eo in loco antea fuerit abscessus, ex eo ulcera prodijsse satis est manifestum. In eo quoq; abscessu exustam ac biliosam materiam latuisse, admodum est uerisimile, id quod ex dicta superius sanguinis prauitate, & ex gallicæ luis contagio coniectare in primis licet: deinde etiam ex morbi diuturnitate, ex corrosione, ex curationis difficultate, ex crassa, obscura, atq; exusta, quæ ex ulceribus nunc fluit materia, & ex sanguine & fæculento & nigriore, apparet. Alioqui melancholicis atq; exustis humoribus recipiendis paratissimum esse locum illum, hæmorrhoides illi peculiares locupletissimum testimonium præbent. Audacter itaq; mihi uideor posse pronunciare, tam præteritum illum abscessum, quàm secuta deinde ulcera, ex melancholico atq; exusto sanguine ortum habuisse: illum autem eo natura ideo transmittit, quòd tum ob naturalem sibi constitutionem, tum propter situm, & perpetuam illam quæ in egerendis fæcibus fit compressionis uim, ad huiusmodi humorem excipiendum locus ille uidetur aptissimus. Quoniam igitur, si loci naturam consideremus, hæc ulcera sunt profundiora, cacoëthe etiã & exedentia & ualde sordida, ac præterea ueluti cloacæ aut sentinæ deteriorem sanguinis partem recipiunt, horũ omniũ exactissima habenda est ratio, in primisq; ea quæstio, consultũ ne sit atq; expediat ea curare, an uero non, à nobis est discutienda: quæ profecto, mea sententia, haud facile dissolui potest. Neq; enim tantũ uidetur turpe, sed inutile etiam atq; incommodum, perpetua eius morbi molestia detineri. & cum humor malignus sit, & exacto sensu præditus locus, & qui facile efficiatur, deterioris etiam morbi metu perpetuo torqueri. Ex aduerso tamen eorũ curatio suspecta nobis esse debet: cum enim praua omnia excrementa diu iam natura per eum locum perpurgare consueuerit, fieri facile posset, ut curatis ulceribus, humores intra corpus retinerentur, qui postea in nobiliorem aliquem locum delati, deteriores illic affectus crearent, quemadmodum frequenter contingere uidemus. Hæc igitur mea est sententia, hæc ulcera diligenter esse tractanda, & cum eorum sint tria, duo esse penitus curanda, ac solidanda, tertium uero apertum est relinquendũ, quod sane si in fistulam degeneraret, nostris forte rationibus minime incommodũ putarem. Hoc uero & rationi & Hippocratis sententiæ ualde consentaneũ uidetur, qui in hæmorrhoidum curatione, ubi quis, eius consilium secutus, claudere illas uelit, unam semper apertam relinquendam esse dixit: eundem proculdubio diuinus ille uir scopum sibi proponens, in quem nunc etiam nos intuemur, scilicet ne ob plures hæmorrhoidas locus ille uiolaretur, aut ob nimiam sanguinis copiam corpus labefactaretur. Atq; ideo omnes occlusas noluit, ut aliquis naturæ exitus pateret, per quem solitas iam expurgationes moliretur. Quod itaq; de hęmorrhoidibus Hippocrates dixit, id nos nunc de illis ulceribus pronunciamus. In ipsorũ igitur curatione, iactis iam fundamentis innitentes, dicimus locum illum continue & mundificandũ & exiccandum esse, idq; minime mordacibus, sed clementibus ac lenibus medicamentis. In ablutionibus certe administrandis nulla alia re uterer, quàm hordei, surfuris, fabę minime decorticatæ, parietariæ, anagallidis decocto: hæc enim omnia, & alia his similia, & mundificare, & sordes abstergere, sine ulla mordacitate aut calefactione possunt. Quòd si aut dolor, aut non admodum rubicundus, aut inflammationi similis tumor eo in loco appareret, chamæmelum, maluam, althæam, melilotum, ac his similia adderem. Vbi uero inflammatio aut purpureus rubor illic conspiceretur, quemadmodum ego aliquando uidi, tum nil aliud quàm solatri succum cum oleo rosaceo completo mixtũ, & mortario ac pistillo plumbeo in linimenti formam redactũ, admouendũ existimarem. At uero si forte fortuna horũ ulcerũ curatio tam felix esset ut ad cicatricẽ etiã perueniret, & eo in loco nulla amplius esset affectio præter naturã, in cruribus loco infra genu commodo, duo ulcera omnino excitanda esse suaderẽ, ut qui per curata iam ulcera fluere humor solebat, nouũ, minus molestũ, tutiorẽ & cõmodiorem etiã exitũ sibi patefactũ inueniret. Hoc itaq; nulla ratione aut negligi aut prætermitti uellem, ne grauiori aliquo symptomate Vestra aliquando D. cum illud minime suspicaretur, corripi se animaduertat.

Et hæc

Et hæc hactenus de illis affectibus, à quibus D. V. nunc affligitur, à nobis sint dicta. Quòd si maiorem etiam diligentiam & efficaciorem præseruationẽ cupit, aduersusq; omnia quæ euenire possunt incommoda tueri se magis uelit, consulo ut bis in anno, uere scilicet atq; autumno, suo quodam instituto, uniuersi corporis expurgationem moliatur. Et uere quidem huiusmodi purgandi ratio commoda uideretur.

℞. Mannæ electæ. ℥ 2.

Cum iure pulli fiat potus: sumatur tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi acetosi simp. multæ acetositatis
De betonica ana ℥ 1.
Aquæ cichoreæ destillatæ sine plumbo ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs septem. Deinde

℞. Rhabarbari electi ʒ 2.
Spicæ gr. 10.

Incidantur & aspergantur uino aromatico, deinde infundantur in aqua lactis per horas 10. postea facta diligenter expressione & colatura,

℞. Confectionis hamech ʒ 2.
Mannæ electæ ℥ 1.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Atq; hæc est quæ in uere conuenit purgatio. Quo etiam tempore si sanguis copiosus esse uideretur, id quod facile futurum credo, sanguinis missionem ex basilica dextri lateris, post duos syrupos, summopere probarem. Sanguinis autem mittendi pondus sit unciæ 8. circiter. In autumno, in medio scilicet Septembri, aut initio Octobris, hæc purgandi ratio instituetur:

℞. Floris casiæ ʒ 12.
Cinnamomi ʒ 2.

Misce, & fiat bolus cum saccharo, dandus, hora una ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli sine Rhabarb.
De fumoterræ simplicis ana ℥ 1.
Aquæ boraginis destillatæ sine plumbo ℥ 4.

Misce pro uno & sic pro alijs, usque ad septimum. Deinde

℞. Rhabarbari electi ʒ 1.
Spicæ gr. 5.

Incidantur, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde facta diligenti expressione, colaturæ adde:

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 3.
Electuarij rosati Mesuæ ʒ 2.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Hisce pharmacis in dictis anni partibus corpus expurgabitur: neq; unquam hoc & sacchari rosacei usus intermittetur. Illud autem potissimum V. Illust. D. suadeo & consulo, ut in nulla unquam anni parte saccharum rosaceum omittat: commoda uero illud accipiendi hora erit ante cibum. Medio autem inter unam atq; alteram purgationem tempore, ut certior adhuc sit præseruatio, si forte grauiorem se factam aut nimis incaluisse se sentiat, consulo ut 10. aut 12. drachmas floris casiæ in bolo, aut ʒ 1. Rhabarbari cum saccharo rosaceo, aut in iure pulli mannæ electæ uncias duas accipiat, ex his enim illud eliget quod magis arridebit, & natura commodius ac facilius feret. Quòd si optio mihi daretur, & natura etiam facile ferret, reliquis omnibus casiam, ut quæ omnes humores euacuat, sanguinem puriorem reddit, & uniuersum corpus integrum efficit, præferendam existimarem. Quoniam autem fieri potest ut Gallica lues, ob aliquod erratum, suæ infectionis germen aliquod edat: nam progressu temporis fieri uix potest, quin reuertatur, potissimum autem cum quis grauibus negotijs implicatur, per uarias regiones peregrinatur, & frequens etiam est in itineribus: propterea danda opera est, ut si quod huiusmodi symptoma exoriatur, opportuna illi auxilia adhibeantur: eo enim magis hoc à nobis est metuendum, quo ego certius statuo Gallicam hanc luem ex eo corpore

in quo semel egit radices, penitus tolli non posse, quanquam ita mitigari atque extingui posse non nego, ut per longum temporis interuallum, nullam molestiam facessat. Si quando igitur eiusmodi lues infestaret, ad unicum illud ac salutare auxilium, summa Dei beneuolentia ad eius morbi curationem hominibus concessum, confugiendum esse suaderem. Illud autem ligni Guaiaci est decoctum. Quod sane quoniam non una ratione parari uideo (alij enim solum decoquunt lignum, alij corticem etiam addunt: aliqui etiam ex uino, & eo nunc potentiore, nunc autem mediocri parant: multi quoque diuersa alia simplicia medicamenta, ipso fere auditu nonnunquam horribilia adiungunt) ego qua ratione in eo parando uti sim solitus, & quam non minus tutam quàm utilem longo usu sum expertus, cum ex methodo atque artis ipsius principijs illam didicissem, inferius describam. Illud autem ijs qui cum fructu Guaiaci decoctum sunt bibituri, necessarium in primis præceptum puto, scilicet ut exactissime sint purgati, & diligenter etiam illis missus sit sanguis. Ipse enim usus satis docet, eos omnes qui non absolutissime antea fuerunt purgati, non magnam usque adeo ex eo potu utilitatem adipisci, utcunque etiam omni adhibita diligentia, & optima uictus ratione seruata, decoctum illud bibant. Ego itaque totam purgandi rationem, quam antequàm ad decocti exhibitionem accedam, administrare sum solitus, initio describam: deinde, qui modus & ratio temporis sit seruanda, tam dilucide, tradam, ut quisquis meum hoc præscriptum sit secutus, illam curationem nullo errore instituere posstt. Huiusmodi igitur est purgandi ratio:

℞. Mannæ electæ ℥ 2. s.

Dissoluantur in iure pulli, & per horam unam ante prandium propinetur. Deinde

℞. Oxymellis simpl.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ 1.
Aquæ betonicæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem.

Post unum atque alterum syrupum, mos mihi ferè perpetuus est in alijs, ut uncias octo aut decem sanguinis mittam. Eum mihi morem esse in alijs dixi: nam si forte Illust. D. V. paulo ante missus esset sanguis, quid sibi sit faciendum intelligat. Post syrupos, inferius descriptum purgatorium medicamentum est assumendum.

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 4.
Confectionis hamech ʒ 4.

Misce, & cum aqua betonicæ fiat potus. Detur in aurora cum custodia.

Post purgationem, per duos dies sacchari rosacei uncia media, bis in die, per horam ante cibum sumitur, & inferius describendi syrupi interim præparantur.

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Belliricorum ana ℥ s.

Contundantur crasso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium, deinde infundantur in aqua fumiterræ & endiuiæ ℔. 7. per horas 24. & hæ aquæ destillentur in alembico uitreo, in balneo Mariæ; & destillatio per plumbum aut per aliud metallicum, omnino euitetur. Deinde

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senæ
Liquiritiæ rasæ ana ʒ 6.
Seminum citri ʒ 2.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ 3.

Decoquantur

Decoquantur omnia simul lento igne, ad dimidium. Deinde facta diligenter expressione & colatura, decoctum cum oui albumine purificetur, & sacchari additione dulcescat, & seruetur pro sex syrupis, qui modo infra descripto exhiberi debent.

℞. Syrupi de corticibus citri ℥ 2.
Decocti suprascripti ℥ 6.

Propinetur mane calidum. Eiusmodi fere est plurimis conueniens dicti syrupi pondus: in nonnullis tamen maior est ea dosis quàm expediat: nec eius decocti plures quàm quatuor unciæ, alternisque tantum diebus, nonnunquam etiam tertio quoque die, sunt exhibendæ. A V. igitur Dominatione summa cautio est adhibenda, nec nisi quantum commode ferre, & à quo moderate etiam euacuari possit, est assumendum. Sex tamen omnino syrupi, antequàm ad Guaiaci decoctum accedatur, sunt bibendi: omni enim periculo uacant: moderate euacuant, & sine custodia sumuntur: multi etiam ad consueta se conferunt munia, & negotiantur. Post dictos iam syrupos, Guaiaci decoctum, modo inferius describendo, est bibendum: ℞. Ligni Guaiaci optimi, ex trunco crassiore, nigro & graui, ℔. 1. Lima redigatur in puluerē, & infundatur in ℔. 14. aquæ destillatæ iam dictæ, per horas 24. in testa ampla, munda, & probe cooperta: postea decoque donec dimidium absumatur, atque interim quæ supernatat spumam detrahe, deinde colo transfundatur, ac leuiter exprimatur, & in uitreo uase diligenter obtecto seruetur. Hoc uerò totum in octo syrupos est partiendum, qui in quatuor diebus bibantur, singulis diebus duo, mane scilicet ac uesperi: ea tamen adhibita cautione, ut syrupus nunquam, nisi horas minimū octo post præcedentem, tres autē ante subsequentem cibum bibatur. Atque hæc optima est tempus diuidendi ratio. Absumptis autem hisce syrupis superius dicta ratione, alij parari debent, eaque diligentia adhiberi, ut antequàm priores absumantur, alij ita præparentur, ut in eo decocto bibendo nulla fiat interpolatio, sed continue, omni alio potu neglecto, illud tantum bibatur. Hæc uerò ratio per dies saltem quadraginta est obseruanda. Mensa autem eiusmodi esse debet, qualis à me nunc describitur. In primis decem diebus, tam in prandio quàm in cœna, panis unciæ tres plus minus, & gallinacei pulli iuuenis, mediæ inter perdicem & coturnicem magnitudinis, dimidium, sumetur. Potus erit uinum maxime imbecillum, aut probe dilutum. album magis probo quàm rubrum: nigrum autem aut crassum minime esse oportet: unusque uni mensæ cyathus erit satis. Præteritis hisce decem diebus, per 20. dies subsequentes, uinum & caro sunt prætermittenda: cibus erit panis supra descriptus, & unciæ duæ passularum, quæ optimæ sint, dulces, & per lotionem probe mundatæ. Potus erit eiusdem Guaiaci decoctum, ex quo syrupi sunt præparati: illud enim in optimæ aquæ communis ℔. 20. donec quarta pars absumatur, iterum est decoquendum, ac tum per colum diligenter est transfundendum, ualideque etiam exprimendum. Hic erit in mensa potus: cui si sacchari paululum addendum uidebitur, non repugno. Post hosce uiginti dies, priorem illam uiuendi rationem denuo instituet, ac per decem reliquos dies uinum ac pullum adhibebit, atque ita totum illud curriculum absoluet. Illud tamen interim etiam est obseruandum, ut singulis decem diebus, tribus ante prandium horis, mannam hoc modo paratam sumat:

℔. Mannæ electæ ℥ 2. s.

Dissoluatur in iure pulli. Illud autem in primis est necessarium, ut post Guaiaci decoctum, saltem per sex menses, V. D. Illust. optimis alimentis, ac uino maxime imbecillo utatur, probeque etiam seipsam exerceat, si modo eius potionis commoda, ac legitimum fructum consequi cupit. At uero cum V. D. Illustrissimæ, ob Gallicæ luis infectionem, duo symptomata & uisu indecora, & politicæ uiuendi rationi ualde incommoda soleant accidere, ideo si quando alterutrius indicia apparerent, illis occurrendum, ac præuertendum esse existimarem. Porrò symptomata sunt maculæ, & in uniuerso corpore pustulæ quædam erumpentes, ac pilorum interitus. Posterius longo usu probatissimis mihi auxilijs tolletur, quorum hoc est primum:

℞. Myrrhæ electæ
Aloes
Laudani ana ℥ 2.
Foliorum & baccarum myrti
Capillorum Veneris
Florum alchannæ seu ligustri ana M 2.
Contudantur omnia per se, deinde misceantur, Postea:
℞. Olei amygdalarum amararum
Sesamini
De alchanna ana ℥ 6.

Misceantur omnia simul, & permittantur fermentari in uase fictili stricti orificij, optime lutato cum luto sapientiæ, uel sub sole feruentissimo, uel sub fimo per dies 15. postea destilletur hoc totum ab optimo destillatore, & separetur aqua ab oleo, & seorsum utrunque seruetur: erit enim utrumque ad usum utilissimum, illinendo loca quæ indigent instauratione pilorum.

Aliud:

℞. Lacertorum uiridium N 5.
Apum ℥ 6.
Propoleos, uel ceræ uirginis ℥ 4.
Capillorum Veneris
Myrtillorum ana M 2.
Abrotoni syluestris ℥ 8.

Exiccentur animalia in uase fictili in furno, deinde puluerizentur, postea contundenda contundantur, & liquefacienda liquefiant. Deinde
℞. Adipis ursi ℔ 1.

Pone omnia simul, & fermententur in uase uitreo bene obturato, uel in fimo uel in sole feruentissimo per dies tredecim, deinde destillentur, & separetur aqua ab oleo, sicut dictum est, & seruetur ad usum.

Aliud:

℞. Croci ʒ 2.
Aloes
Myrrhæ ana ʒ iij.
Laudani ʒ 4.
Olei amygdalarum amararum
Adipis ursi ana ℥ 6.
Capitum muscarum puluerizatorũ ℥ 1.

Misceantur omnia simul, fermententur & destillentur ut supra. Singula iam commemorata auxilia, instaurandis pilis ualde sunt opportuna, eosque & solidiores & uenusto colore præditos reddunt. Alia quidem plura ad eandem rem sunt auxilia: at ego ea quæ ex Gallica lue tantum deciduis pilis accommodata sunt, delegi. Quòd si quis & simplicium medicamentorum quibus ea constant facultates diligenter consideret, & cur in Gallico morbo decidant atque intereant pili, perspectas habeat causas, uera esse quæ superius dixi facile intelliget. Quod uerò ad alterum illud symptoma, maculas scilicet cutisque asperitates attinet, stillatitias aliquot aquas ualde egregias, & illis tollendis opportunas, adscribam. Hæc autem quæ nunc à me describetur, omnium est efficacissima.

℞. Ellebori albi, Nigri ana M 2.
Lapathij maioris uiridis ℔ 2.
Cucumerum syluestrium, quos asininos uocãt ℥ 3.
Carnis melonum recentiũ cum suis sem. ℔ 3.
Carnis & succi limonum ℔ 4.

Misce

Misce omnia simul, & per tres dies permittantur fermentari: postea destillentur per alembicum uitreum, & aqua seruetur, est enim ad quaslibet maculas cutis, & asperitates tollendas efficacissima. Aliud mitius:

℞. Lupinorum recentium non ablutorum ℔ 1.
Radicum liliorum alborum ℥ 6.
Amygdalarum amararum ℔ 2.
Succi parietariæ ℔ 3.

Ponantur omnia simul, & non permittantur putrefieri, sed statim destillentur, & seruetur aqua & oleum.

Aliud:

℞. Salis nitri ℥ 3.
Olei amygdalarum amararum ℔ 2.
Scillæ ℔ s.
Carnis limonum ℔ 1.

Misce, & extrahatur oleum, ad hunc usum efficacissimum: absterget enim egregie, & mundificabit cutim, ubi etiam fuerit principium lepræ.

De morbo Gallico, pro quodam nobili Germano.

Consilium CCXLVII.



SI in tam ampla materia & congerie symptomatum uellem inuenire rationem, essem ualde molestus. Sed uia hæc erit commoda, ut explicem naturalem temperiem eius, & præternaturalem acquisitam, quia ex ijs recte explicatis reliqua clara erunt. Quod ad naturalem temperaturam pertinet, illud ponendum est, quòd nisi constaret ex ægritudinibus, quibus antea affectus fuit, cholericis quidem: & nisi corporis habitudo esset, nullam prorsus suę temperaturæ naturalis haberemus cognitionem: quoniam ex signis à Galeno traditis, in ipsius cognitionem non possumus adduci: maxime cum animi mores nobis non sint noti. Sed quòd sit calidæ & siccæ temperaturæ, omnes illæ ægritudines, quibus solitus est affligi & infestari antequam incideret in morbum Gallicum, possunt attestari. Et primo, ut ex scripto eius apparet, circa 11. suę ætatis annũ capitis dolorem habuit: primo acutissimum, deinde crisi facta per fluxum ab auribus utrisq; cum sanguine, in tertia uel in quarta die liberatus est. Indicium manifestum tum ex acrimonia doloris, tũ ex uelocitate motus, calidam fuisse dispositionem. Laborauit etiam scabie, quæ prouenit ab humoribus adustis, & à pituita salsa, quæ attestatur caliditatem hepatis. Præterea tertianas habuit, & cum uexaretur catarrho à 15. usq; 18. annum, tenuis fuit admodum, acutus, mordax: ita quòd omnes ægritudines quas passus est ante, attestantur super dominio humorum calidorum. Ideo hæc signa uidentur efficatia, ut credamus esse calidæ & siccæ temperaturæ, quia illæ ægritudines non solum signa sunt naturalis temperaturæ, imò indicant habuisse omnes causas, quòd naturalis eius temperies fuerit labefactata, quia ex longo catarrho naturalis temperatura destructa fuit, quia perseuerante catarrho continue, fieri non potuit quin labefactaretur. Quo catarrho perseuerante, in 23. ætatis suæ anno concubuit cum muliere infecta morbo Gallico, à quo rempore cœpit conqueri de magnis & multis symptomatibus, quæ secuta sunt, de quibus loquemur. Sed primo oportet scire quòd ille magnificus uir incidit ex tali concubitu in morbum Gallicum, ita quòd contagium fuit complicatum cum tali naturali temperatura, quam inuenit calidam & siccam, ex qua complicatione fecerunt unũ tertium, ex quo postea tot symptomata secuta sunt. Sed non possumus scire

illud tertium nisi extrema habeamus. Sunt autem extrema, primo temperatura, quæ excedit per calidum & siccum. Secundum extremum est contagium morbi Gallici. Hic dubitant multi, quis nam morbus sit morbus Gallicus, an epidemicus dici possit, nec ne. Ego credo quòd non possit dici morbus epidemicus, quia epidemici habent causas uniuersales (ut inquit Galenus in primo Epid.) uel aërem, uel cibum & potum, sicut in libro de cibis boni & mali succi asserit Galenus, de eo qui propter caritatem annonæ tempore suo accidit: ita quòd talis à causa uniuersali incipit, & desinit desinentibus causis uniuersalibus, siue in aëre, siue in aquis & cibis sit constituenda causa eius. Iam multi anni præterierunt, ex quo incœpit hæc infectio, credo quòd deberet iam desinere. Neque ualet quòd per contagium perseuerat, quia cessantibus causis, cessant putredines: ut in febribus pestilentialibus, quæ per contagiū oriuntur, cessante influxu & uniuersali causa, cessat contagium, & abolentur febres illæ. Præterea maiores nostri ex historia obseruarunt, nullum eo tempore fuisse correptum, nisi per contagium: & causam habuit particularem: scimus enim quòd eo tempore, quo bellum à Rege Gallorum apud Neapolim gerebatur, plurimi erant Hispani, qui à Calicut deuenerunt, in quibus regionibus plurima erat infectio, qui concubuerunt cum meretricibus illis, & ex concubitu illo infectæ sunt meretrices, & tandem infectio ad nos deuenit, quia ibi aderant milites cuiuscunque nationis. Et ita constat in historijs, quòd habuit originem, & tale principium, per contactum particularem, qui morbus peculiaris est in illis regionibus, & non curatur nisi ligno illo, quod ad nos delatum fuit. Verum num sit morbus iste collocandus in genere morbi qui sit in mala compositione, uel solutione continui, uel mala temperatura, est maxima difficultas. Et fortasse si uellem immorari, ostenderem opinionem meam non longe à ueritate esse: nec credo posse appellari morbum, nisi occupauerit hepar, & fecerit malam temperaturam. Cuius signum est, quia antequam contagium deueniat ad hepar, ulcuscula curantur omnia, & non redeunt: si uerò ad hepar peruenerit, non modo bubones apparent, sed caput occupat, & omnia membra inuadit: tristantur homines, decolorantur, & apparet tunc quòd causa est in membro principali, quia totum afficitur corpus. Ideo non est solutio continui, sicut quidam existimarunt, sed hepatis intemperies. Certum est quòd debemus considerare & uidere, si in hepate est quis affectus, præter naturam existens. Certe licet non uideamus quòd in omni temperatura efficiat crustas, pustulas, ulcera, tamen symptomata semper eadem uidentur, siue sanguis, siue bilis, siue pituita sit, quod adustionem habet, & nunquam separari hoc symptoma ab abscessibus, à pustulis, à crustis, & ab ulceribus. Et quia hoc uniuersale uidetur, credendum est quòd sit temperatura propria causans hæc symptomata. Et contingit in hoc, quod in alijs contagiosis: ut si quis habens lepram uel scabiem, alium inficiat scabie uel lepra, licet habeat hoc perpetuum quòd sit pituita, tamen secundum diuersas temperaturas diuersæ fiunt scabies: in uno fit pinguis & humida, in alio sicca, & ita unum commune habebit. Quo autem ad naturam ulcerum, erunt diuersa pro ratione temperaturarum. Hoc unum obseruandum est, quòd contagium hoc à temperatura pendet, quæ nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca est: sed est qualitas quædam innominata, quæ dum contingit hepar, facit sanguinem talis naturæ, ut semper declinet ad adustionem, forte quia principium suum prouenit à nigris hominibus illis & adustis, quia proprius est morbus illorū hominum circa torridam zonam habitantium: forte propter naturam illius adustionis dependet ab illo principio. Siue quia talis uel talis temperies sit, & innominata, habet hoc, quòd contagium primo inficit hepar, ideo facies decolor est, sequitur & tristitia animi propter humorem adustum generatum, & si abscessus contingunt, duri sunt in primis diebus: & ita semper adustio est in tali morbo. Ista ergo mala qualitas facit semper adustionem, & est causa, ut quæcunque materia sit, semper habeat adustionem. Hoc fundamento posito, & quòd à principio natiuitatis habuerit temperaturam calidam & siccam, abundauit humorum adustione, ut ex scabie apparuit, quæ fuit propria ægritudo: ex catarrho mordicante & erodente superuenit contagium illi temperaturæ, cum qua

conue-

conuenientiam habebat:ideo facillime impressionem fecit, & maximam, quia agens & patiens erãt disposita. Hæc fuit causa, quare secuta fuerũt tot symptom. apparuerunt pustulæ, post pustulas apparuit humor distillans per uirgam, dolor in lumbo dextro, ut dixit ipse, sed fuit in rene dextro, quia subsecutæ fuerunt urinæ arenosæ, attestantes in renibus affectionem & calorem esse. Habuit maculas primo siccas, secundo humidas in uola manuum, & circa cubitum. Habuit dolorem capitis intensissimum in posteriori parte, & ex medela medici ex diuersis curationibus, in omni parte capitis tam anteriori quàm posteriori habuit: & semper abscessus illi duri permanent curatu difficiles. Apparuit etiam in naribus non solum caro exerta, sed ulcera, quæ omnia fuerunt cum erosione, ita quòd post contagium omnia secuta sunt: & adustiones habuit tum à temperatura, tum à contagio: & in hac re immorandum non est, quia clara est. Hoc fundamento posito, tria quærit à nobis iste Magnificus uir: primo, utrum possit curari sine exhibitione ligni, & unctionibus, & suffumigijs: secundo, an possit curari sine deturpatione faciei: tertio, ut scribamus quid consulimus. Circa primum, oportet primo uidere, utrum possit curari, secundo cum quibus. Credo multa esse consideranda quoad morbum: posset quidem curari, si non haberemus alias indicationes, nisi eas, quæ à morbo sumuntur Gallico, etiam si inueteratus esset: imò uidi ego quòd quanto uetustior fuit cum abscessibus & pustulis & ulceribus, curatus est cum ijs quæ dicemus. Sed nos habemus plura consideranda, quæ faciunt difficultatem. Habemus primo, & ego obseruaui experientia, postea ratione, quod nihil deterius est istis sic affectis, quàm adhibere, siue interius siue exterius, sub forma unguenti uel suffumigij, id quod argentum uiuum habet, quia ex tali applicatione homines secundum membra principalia semper fuerunt affecti. Et testor Deũ, aderatq; Excellentiss. Fracastorius, ex inunctione Mercurij statim quendam incidisse in epilepsiam, & uix potuit curari ab ea, & nullam causam habuit, nisi eam occasionem. Post quidem assumptionem argenti uiui, ita decolorantur, ut nunquam possint redire ad pristinum colorem. Et ego primo quando uidi hominem in facie, interrogaui an fuerit illitus aliquo unguento, in quo esset argentum uiuum, quia tot uidi, ut experientia doctus sim. Sed præter experientiam habemus rationem, nec prætermittamus consideratione Auic. quia fuit primus qui uoluit rem distincte intueri, reprobauit ipsum: Græci omnes id ipsum non cognouerunt, nisi quòd uenenum est, & nihil aliud de eo dixit Gal. sed refugit ipsum tanquam uenenũ. Et quia Auic. uoluit experiri argentũ uiuum, & similiter Arabes alij, quia fuerunt maximi Alchimistæ, dixit omnia aperte eius incommoda, & quomodo in paralysim, in stuporem, & in frigidas incidere facit ægritudines. Et primo uidemus pati hepar, & incidere in frigidam dispositionem, ex qua sequitur decoloratio totius corporis: præterea ægritudines ex cõsensu neruorũ sequuntur, paralysis, tremor corporis, stupores, & totius corporis refrigerationem facit, quia calorem naturalem, & spiritus refrigerat. Ideo abstinendũ ab eo est, tanquam aperte lædente. Et præter frigiditatem & humiditatẽ maximam, quam habet (licet aliqui dixerunt esse calidũ in quarto, quia de calcinato loquuti sunt) & præter malas cõditiones omnes, quas habet, unum habet detestandum, quia facit operationem suam contra methodum, & contra rationem: est enim apud medicos unum axioma, ut cum euacuamus, ne trahamus humores ad locum nobilem. At argentum uiuum quicquid in iuncturis est, ad pulmonem trahit & expuitur: & sequitur fœtor, corruptiones dentium, gingiuarum, ulcera maligna in ore. Et ideo uir iste non est mirum, si habuit ulcus in palato post suffumigium, & post argentũ uiuum exterius sumptum. Credo ego quòd ex hoc, & non ex alio, secuta fuerit decoloratio, hæc mœstitia, & ulcera in palato. Et mirum est, cur non omnes ex plurima materia, quæ defluit ad pulmones, incidant in ulcera pulmonis. Et si euadunt multi, hoc est ratione fortis naturæ, & quia duri pulmonis sunt: nullus tamen euasit, quin habuerit uel gingiuas corrosas, uel dentes, uel aliquod deterrimum. Et credo quòd sequatur sanitas ex tali illitione, sicut in pestilentialib. accidit, qui in naui curantur à calido uino epoto, qui postquam cooperti sunt pannis, sudant copiose, & ex tali uiolentia naturæ facta, quæ fortis

& ualida

& ualida est, ab errore ducti sanitati restituuntur. Concludo ergo, quòd, saluo semper meliori iudicio, argentum uiuum, siue per linimentum, siue per suffumigium, non probo, siue minerale, siue artificiale fuerit, quia omnes, qui de eo scripserunt, cognouerunt tam minerale quàm artificiale, uenenum esse: ideo crederem ab eius usu abstinendum esse. Si diceretis, fuit curatus ab eo, à decocto autem ligni deterius se habuit, imò ex decocto tali dolor auctus fuit, ex suffumigio autem melius habuit. Istud non est mirum: quia si uerum est suppositum à me factum, quòd uir iste temperaturam habuit à principio natiuitatis calidam & siccam adustam, & contagium habere adustionem sibi perpetuo annexam, & ideo habere symbolum cum temperatura: quæ refrigerant, humectant, & repercutiunt, per aliquod tempus possunt conferre, quia alterant naturam, & stupefaciunt, ut non sentiat dolorem: & euacuant trahendo ad partes interiores, & per sputum excernunt: ideo uidentur bene se habere in principio: sed postea in deterius labuntur, non solum quia remansit temperatura mala, sed quia ultra eam habent uenenositatem in membris. Et si à decocto non bene habuit, potuit esse, uel quia non fuit usus recta ratione uictus, nec bono ligno, nec bene purgatus: quia qui non fuerunt exquisitissime euacuati per phlebotomiam & pharmaciam, non fuerunt sanati. Ideo debuit primo optime expurgari. Præterea multa sunt obseruanda, quæ sciunt peritissimi Medici: quæ si non fuerunt obseruata, à caliditate temperaturæ ligni & siccitate potuit lædi, quæ ualida est. Et licet in ore positum non percipiatur acrimonia, sicut percipitur ea quæ in pipere est, hoc est, quia fundatur in substantia terrestri, ut uix deueniat ad actum, ideo in tertio crediderunt esse calidum & siccũ. Idq; possumus experiri, si decoctum faciamus ex maiorana, calamentho, cinnamomo, & ex ligno, maiorem percipietis caliditatem ex decocto ligni, quàm ex his quæ sunt calida & sicca in tertio, interius dico sumptum, quia ex elixatione permiscetur cum multa aqua, ideo non sentitur exterius: sed interius sumptum mirum in modum calefacit. Ideo siue hoc, siue illud, siue omnia, siue plura fuerint, non est mirum si non fuit adiutus. Cui tamen incommodo possumus occurrere. Cum ergo duo sint, quæ possunt morbum Gallicum confirmatum curare, decoctum ligni, & illitio ex Mercurio: huic autem affectioni, quam facit argentum uiuum, non possumus occurrere: necessarium est igitur, ut accedat nobilissimus iste uir ad assumptionem potus aquæ ligni. Sed duo in primis facere debet: primo remouere malam impressionem factam ex argento uiuo, siue fuerit argentum uiuum, siue suffumigium ex cinaprio, in ambitu totius corporis impressum: secundo uellem, ut malus habitus tolleretur, & rediret ad propriam temperaturam. Cum quibus modo? Ego sine dubio in tanta materia aggregata, tum à contagio, tum à mala temperatura, tum à medicinis resoluentibus totam struem corporis, uellem ut corrigeretur, & tot ac tanti humores euacuarentur cum Medicinis. Et cum habeat habitum pallidum declinantem ad frigiditatem, & tumorem corporis, cachexiam indicantem, hoc fuit ab aliqua re ualde imprimente: quia mirum fuit quòd in tali corpore impressa sit intemperies frigida. Ideo biliosi, pituitosi, & adusti humores sunt euacuandi. Et quia pituita mixta est cum adustis humoribus, habeat primo syrupos, in quibus ingrediatur epithymum, fumus terræ, polypodium, arte confectos, habeatq; senam, quæ euacuat humores melancholicos, & digerit, & incidit humores pituitosos adustos. Syrupus acetosus etiam optimus est, & multi alij, quos non referam, quia qui scribentur, magis erũt uniuersales. Ego sic procederem cum digerentibus pituitosos & adustos humores. Postea euacuarem cum medicinis euacuantibus adustos & pituitosos humores, & inter omnia medicamenta confectionem hamech eligerem, ut patet ex ingredientibus. Pilulæ aggregatiuæ summopere conuenirent, in quibus ingrediuntur ea quæ possunt id facere: electuarium etiam Indum, diasene, diacatholicon, & haberet aliquod in se, quod stimularet ipsum, quia leue est. Conuenienter ergo possent addi trochisci Alhandal, agaricum, rhabarbarum: & si non sufficeret una euacuatio, plures fierent. Corroborarem caput, aperirem uenas, & disponerem in alium habitum. Et si esset in regione calida, dimitterem beneficio aëris, quia forte ex aëris beneficio corrigeretur: & si non esset in

aëre

aëre tali, darem ei decoctum corroborans naturalem calorem: & decoctum esset tale ex garyophyllis & cinnamomo, & propter caliditatem hepatis uellem ut decoqueren= tur in aquis endiuiæ, cichoreæ, ad refrigerandum hepatis caliditatem quæ induceretur ex aromatibus. Et si forte essent obstructiones in uenis aggregatæ per accidens, dis= cuterentur, inciderentur, & difflarentur. His factis, deuenirem ad principalem inten= tionem, & esset tunc tempus autumni, & purgarem rursus exquisite, & si uiderem quòd in alium habitũ tenderet, secarem uenam, & cum ijsdem purgantibus & euacu= antibus pituitosos & adustos humores procederem. Postea sex uel octo syrupos exhi= berem, sic compositos: Vellem accipere, exempli gratia, myrobalanorum citrinorum, chebulorum, Indorum, sing. semunciam, contundanturq́, & facta leui contusione in= fundantur per diem & noctem in aqua fumiterræ. Facta infusione, imponerentur fol= liculorum senæ, epithymi, polypodij, glycyrhizæ, sing. uncia, seminum citri drachmæ quatuor, corticum elebori nigri drach. duæ. Infundantur simul, & decoquantur suffi= cienter, & totum hoc in sex uel octo uicibus assumatur: & pro refrigeratione hepatis, in hoc decocto ponatur syrupus de corticibus citri, uel si timeamus caliditatem ni= miam hepatis, syrupus rosatus, quoniam malum habitum abigit hoc decoctum, mode= rate euacuat & nigerrimos humores. Et testor Deum, quòd multi sanati sunt ex hoc decocto, maxime ubi morbus non sit inueteratus. Et ratio quæ me mouet ut hæc as= sumat, est, quia exquisitissime purgati in decocto feliciter euadunt. His factis, ad deco= ctum ligni accedemus, supposito quòd malus habitus fuisset remotus, & rediret suum temperamentum. Vellem duas intentiones habere: prima ad contagium illud, quod quidem non remouebitur, nisi suo opposito. Et quia nomen non habet (non enim cali= dum, nec frigidum, nec humidum, nec siccum) ideo nec calida, nec frigida, nec humi= da, nec sicca opponemus. Vnde istud lignũ semper curabit, si seruentur seruanda: nam non inueni manifestas qualitates quæ plus noceat, quàm iuuet ista qualitas innominata. In ligno enim primo est illa occulta qualitas, quę dicitur bezoartica, quæ habet uim an= tidoti, & directe opponitur contagio. Habet secundo caliditatẽ & siccitatem: si enim inuenerit hepar calidum, plus calefaciet qualitas manifesta, quàm occulta iuuet: & tunc debemus contemperare qualitatem illam, sicut feci ego in domino Ioachimo, cui cum exhiberem decoctum ligni in aqua putei, in tantam calefactionem hepatis deuenit, ut totus esset erysipelatus, & febres accesserunt pessimæ. Accessi ad aquam endiuiæ, & tunc tanta fœlicitate omnia successerunt, ut ex ea nunquam amplius ægrotarit, cum ta= men natura esset niger, macer, pallidus. Et hoc proueniebat à mala temperatura ligni, quæ remota fuit. Ideo plus illi nocebat caliditas & siccitas ligni, quàm occulta bezoar= tica iuuabat. Illis igitur duabus rebus cõsulerem: & respiciens temperaturam hepatis, refrigerarem hepar, & refrigerarem caliditatem, & siccitatem ligni, qua non indige= mus, & occultam bezoarticam haberemus, qua indigemus. Et hæc faciet cum debito regimine uictus: & si fuerit frigus, permanebit in suis uaporarijs commode calefactis, ut sudare posit libere. Quomodo autem propinetur, nunc nil dicam: sed si scribam, dicam. Circa ulcera illa, credo quòd ab exhibitione ligni omnia cessabunt, & nisi infe= ctio morbi Gallici tollatur, non curabitur. Et si tolleretur unum ulcus, decem prorum= pent, & iste morbus erit ueluti hydra. Vidi tamen ego empiricos quosdam unum ha= bere medicamen in abscessibus simile admodum cerino antidoto, quod habet opti= mam terebinthinam, oleum rosaceum, & ceram, quæ omnia componunt & applicant. Abscessus curãt, sed redeunt in alia parte, & nisi occurratis, cito marcescent omnia os= sa corporis. Habet etiam ulcus in ore, quod mihi non placet, & ideo iam accessit hoc contagium ad caput. Et est ille secundus gradus, de quo uolebam dicere à principio, sed ė memoria excidit. Si modo accederet ad cor, tunc efficeretur incura= bilis, & transiret ad tabem. Ex tribus membris, duo occupa= uit; si ad tertium descendet, non curabitur.

Et hæc sufficiant.

De eodem morbo, pro eodem.

Consilium CCXLVIII.



Vppositis his uniuersalibus euentibus, qui ab intemperie, tum naturali, tum aduentitia huius Magnifici uiri originem ducunt, necnon causis singulorum hoc tempore prætermissis, quæ omnia alioquin in colloquio nostro exactissime fuerunt considerata, hoc unum proponam, morbo Gallico uexari hominem: & quæcunque symptomata, abscessus, ulcera, dolores ipsum infestant, uel omnino, uel maxima ex parte ab hoc eodem morbo pendere, quo sublato, sicuti arbitramur, reliqua quoque omnia facile abolescent. Ergo incedendum maxime, ut morbum propulsemus: propulsabitur autem, malum habitum ab alijs medicis inductum remouendo, deinde bonum & naturalem introducendo: nũc enim & liuens & tumidus secundum totam corporis molem apparet, quod ab alia ratione euenire non putamus, nisi à delibutoria qualitate, tum argenti uiui, tum adulterati, & falsi cinnabaris, quo utroque uarijs modis abusus est. Primum igitur, nisi regio calida, aut constitutio, aut tempus hac proxima æstate obstiterit, purgandum hoc corpus putamus, ut quicquid excrementi tum ob intemperiem deprauatam, tum ob malam rationem uictus collectum est, totum exquisite educatur. Postea membra corroboranda, & ad meliorem habitum ducenda: subinde ad morbi Gallici curam recta accedendũ. Purgatio proxima hoc modo perficietur. Floris casiæ quàm pinguissimæ drach. decem ad boli formam redactas, & saccharo inspersas, non ita multo ante prandium deuorabit. Postridie potum huiusmodi accipiet. Syrupi de succo betonicæ, de cichorea Nicoli completi cum rhabarbaro, singulorum unciam. Decocti betonicæ, endiuiæ, & maioranæ, ex iure tenui pulli exigui unc. 4. Sumet in aurora tepidum, Idemque repetet 7. aut 9. continuis diebus. Tunc proxima die pharmacum tale cum custodia deglutiet in aurora:

℞. Confectionis hamech	ʒ	4.
Trochiscorum Alhandal	gr.	10.
Syrupi rosati solutiui	℥	2.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis. Deinde proximis septem diebus sumet perpetuo ante prandium & cœnam, zucchari rosati unciam. Tunc per plures dies non abscedet ab usu eiusdem zucchari rosati, uel saltem ante prandium, & bis in septimana sumat theriacæ optimæ, uel Mithridati drachmam in aurora. Vnum erat dicendum, quod est omissum. Eo tempore quo syrupos assumit, tertio scilicet aut quarto die uenam secet basilicam dextri lateris, nec ultra sex unc. sanguinis hauriet. Atque ut melius sibi caueat, neque interim incidat in deterius, consulimus, ut semel saltem in septimana sumat Rhabarbari optimi scrupulos 4. macis grana sex, zucchari rosati semunciam: quæ omnia simul confecta, & ad boli formam redacta, tribus horis ante prandium deuorabit. Poterit etiam talem potum crebro in aurora tepidum assumere:

℞. Epithymi optimi			
Folliculorum senæ	ana	ʒ	2.
Seminum citri			
Liquiritiæ	ana	ʒ	1.

Contundantur semina, & omnia simul decoquantur in duabus heminis seri lactis, ut dimidium absumatur. In uictus ratione cauebit maxime ab aëris excessu tam calido quàm frigido & flatuoso, nec minus Austrum quàm Boream euitabit. Animi molesta accidentia tanquam pestem effugiet. Singulis diebus curabit aluum subducere. A Veneris usu penitus abstinebit, saltem toto curationis tempore. Carnes hœdinas, castratorum iuuenum, uitulinas, pullorũ, perdicum comedet: montanas aues tam elixas, quàm assas. Reliquis omnibus carnibus parcet, nec non cuiuscunque generis piscibus. Olera uituperamus tam cruda, quàm cocta. Vtetur ouis recentioribus, & sorbilibus.

Vsum



Vsum lactis, & quodcunque ex lacte confectū euitabit. Vinum parcissime bibet, non acidum, non austerum, non dulce, sed maturum, tenue, limpidissimum: ac compotationes præ reliquis omnibus fugiet. His ita procuratis, appetente autumno circa Septembris initium ita rursus inchoabit: Primo sumet quæcunq; in pristina purgatione enumerauimus, cassiam inquam, & syrupos, & pharmacum, nec minus uenam eandem secabit. Laudamusq; ut, nisi unica purgatione exquisite purgatus fuerit, bis eodem autumni tempore repetat. Deinde peractis purgationibus, sex perpetuis diebus, talem potum in aurora tepidum sumat, qualem ex sero lactis postremo descripsimus, seq; interim intra domum contineat. Postremo ubi hæc omnia recte peracta fuerint, ad ligni Indici decoctum hac ratione progredietur, sumendo ligni Indici optimi, nigri & pinguis derasi libram unam: aquæ endiuiæ per destillationem factæ optimæ & recentis libras 14. ponenturq; simul in olla fictili uitreata bene operta, ut integro die simul cum sua nocte madescat: tunc decoquatur donec tertia pars absumatur, deinde excolabitur, & seruabitur decoctum in uase uitreo mundissimo stricti orificij, & exquisitissime operto. Huius decocti uncias 6. bibet horis quinq; ante prandiū, atq; interim se continebit in cubiculo tepido, & si frigus fuerit, in uaporario, à quo, frigido aëre existente, nunquam etiam est recedendum, donec totum potionis tempus transiuerit. Septima uero hora post prandium totidem rursus uncias eiusdem decocti eodem modo potabit, & post quatuor horas cœnabit: & idem singulis diebus repetetur usque ad quadraginta, uel ad summum 50. Cibus erit primo, pulli parui unciæ tres, uel quatuor ad summum, ac totidem panis optime fermentati & saliti, post prandium & cœnam uncias tres passularum Corinthiacarum electarum edet: eadem enim prorsus ratio esse debebit & cibi & potus tam in prandio, quàm in cœna. Potio autem secunda talis erit. Sumetur illud idem lignum, quod prius decoctum fuerat in aqua endiuiæ, ac rursus decoquetur in libris 20. aquæ fontis optimæ ad consumptionem quartę partis, & facta exquisita expressione pro potione seruabit. Singulis tamen quibusq; 8. diebus semper sumet 1. hora ante prandium floris cassiæ ʒ 10. At si interim non egereret, clysteribus utetur ex decocto eiusdem ligni, cum uncijs tribus mellis rosacei. At super omnia toto hoc tempore cauebit ab aëre frigido, & uento, ac rursus semel in septimana, qua die magis illi collibitum fuerit, sumet ante potionem suam ordinariam immediate, drachmam optimæ theriacæ, uel Mithridati, à quorum usu consulo nunquam illum penitus abstinere debere. Hæc sunt quæ scribenda occurrunt, ita ut nec prętermiserimus quæcunq; in colloquio nostro memoratu digna uisa fuerunt: nec dissimulauerimus, aut silentio transiuerimus, quæcunq; inter scribendum utilia fore iudicauerimus.

De morbo Gallico, cum dolore capitis, febre & continuis uigilijs, pro nobili iuuene

Consilium CCXLIX.



CVM audirem processum & modum doloris huius nobilissimi iuuenis, mihi uidebatur ita morbum Gallicum depingi & effigiari, ac si uisu perciperetur. Dolor primo acutissimus capitis corripit hunc iuuenem, nec non tubercula apparuerunt in capite, quæ cum essent sine dolore, tactu tamen cum premerentur, dolebant: signum euidens quòd ibi esset materia pituitosa adusta, modo quo potest aduri pituita. Præterea uersatus fuit cum muliere infecta, ut hoc possit esse non leuis coniectura. Præterea nemini dubium est, quòd impressio extrinseci agentis in corpore præparato magis imprimitur: & cum corpus hoc calidum sit & siccum, & pluribus abundet adustionibus, magis præparatū est, quia corpora calida & sicca adusta magis contabescunt. Præterea pluribus humoribus ma-

lis abundat, & bile & pituita: ideo non fuit mirum si dolor ualidissimus adfuit, & tubercula emanauerint. Curatus fuit omni ingenio, ut si dolor capitis à prauorum humorum multitudine prouenisset, remota causa, affectus & dolor remoti essent. Remota enim fuit multitudo malorum humorum causans dolorem (si illa fuisset causa) non solum per euacuationes uniuersales, quæ à toto euacuant, & per reuulsionem, ut omnino deberet excuti, sed etiam ad localia uentum est, ad deriuationem per uesicatoria prope scapulas, & tamen nihil profuit: ita quòd his exquisite factis, licet cessauerit tantillum dolor, quatenus à capite essent educti humores, rediјt tamen. Causa aũt est, si consideramus naturam morbi Gallici, quia occupat duo principalia membra, hepar scilicet & cerebrũ, sua mala qualitate, quam certe nomino innominatam, quæ forma imbuitur in hepate, & malos adustos humores generat. Nec possumus dicere quòd calida sit, quia generat pituitam, & alios diuersos humores: & licet ad adustionẽ tendant, uarij tamen generantur: & propterea iuuatur aliquando à calidis, ita quòd non est qualitas ex primis qualitatibus, sed forma quædam mala imprimitur in hepate, ut generet malum sanguinem: & sicut uaria est natura recipientis, ita uaria forma recipitur, quæ in aliquibus depilat, in alijs ulcera, in nõnullis dolores facit, in aliquibus brachia, in alijs caput, in alijs crura occupat, prout unum membrum imbecillius est altero. Cum ergo in hepate sit illa mala forma, licet educatur materia mala, redijt tamen, quia adest infectio adhuc, & mala forma in hepate, quæ semper malos humores generat: & licet optimis cibis uescatur, generat malos humores ex illa mala forma impressa: ideo pallescunt semper ita infecti, nec unquam læti sunt, & affliguntur uarijs symptomatibus ex malis humoribus. Præterea caput etiam læditur, & ita inuadit ipsum dolor, ut totum uenenum appareat in capite, & nõ nisi dolor. Credo igitur esse Gallicũ, tum ex signis illis, tũ ex modo inuasionis doloris capitis: & quoniam ea quæ solent curare hemicraniam, nihil profecerunt, tum etiam quia se cõmiscuit cum muliere infecta, relinquitur quòd in hoc nobilissimo iuuene sit morbus Gallicus. Et quoniam multiplicantur humores mali, & spiritus accenduntur, & dolor maximus affligit, facta fuit febris accidens, quæ remouebitur remoto dolore. Tamen cum iste nobilissimus uir febri continua laboret sine typo, et carnes ardentes habeat, & duritiem aliquam in pulsu, dubitandum est ne febris sit in habitu. De putrida non audio, saltem quòd habeat typum insignem, nec percipit rigorem, nec magis affligitur in uno die, quàm in alio, uel in uno tempore magis, quàm in alio. Est etiam mirũ, quomodo post euacuationes factas non cessauerit, si esset febris putrida. Et hæc quo ad ea quæ patitur præter naturam. Habet præterea uigilias illas, quæ mihi uidentur quòd sint accidens: & habent rationem causæ, ad quam debet intentio dirigi: quia symptomata cum habent rationem causæ, ut uigiliæ, quæ prosternunt uirtutem, & augent dolorem, propter magnam siccitatem, quam causant, ideo remouendæ sunt uigiliæ. Prætermittam dicere de prognostico, habet enim multa discrimina, & si perseuerabunt dolor & uigilia, & febris quæ hectica est uel in humoribus, non haberemus uirtutem ita ualidam. Quid agendum est? Purgatus est, & nunc exhibetur decoctum ligni, à quo sanatur morbus Gallicus, nec aliud genus remedij dandum est. Cum ergo iuuenis iste patiatur morbum Gallicum, quod ad ipsum attinet, tali decocto curandus est. Diceret aliquis, hic est arefactio, febris, & uigiliæ, ijs tribus insistendum est: si ad febrem respiciamus, quia calidum & siccum est decoctum, febris calida & sicca augebitur. Præterea si sit hæc febris habitudinalis, frigidis alimentis indigemus. Præterea uigiliæ adsunt, siccitas autem est causa immediata uigiliarum, quæ si caliditati iungatur, non uigilias, sed priuationem somni inducit, quod est symptoma sequens maiorem ægritudinem. Est ergo decoctum omnino aduersum febri, & superfluis uigilijs. Verum est, quòd si exhiberetis decoctum simplex, & non prouidissetis decoqui ipsum in alia aqua, quàm nostra sit cõmunis, quæ recipit impressiones omnes, nec habet propriam temperaturam: ideo si sulphur ponatur in ipsa, fit calida & sicca: si ferrũ, fit frigida & sicca: nõ recte egisset. Sed quia prouisum est, ut de-

coctum



coctum ipsum fiat in aquis quæ agunt proprijs temperamentis, & habent rationem refrigerandi, secus est: refrigerant enim & humectant omnes, quia aquea pars illa est, quæ distillatur, terrea residet, subtilis calida exhalat. Ideo optime factũ est accipiendo aquas alteratas. Igitur si ponatur in aqua endiuiæ, quę refrigerat & humectat, optimum erit: se habet enim aqua ad endiuiam, sicut se habet ad hordeum ptisana: hæc enim frigida & humida est, hordeum frigidum & siccum: ita etiam endiuia frigida est & sicca, aqua frigida & humida. Idem etiam facere potest aqua fumiterræ. Si igitur exhibeatur hoc decoctum coniunctis aquis loco syrupi, conueniens erit: imò poterit fieri frigidius ponendo parũ ligni. Ideo talis syrupus conueniens erit, quia in ligno præter primas qualitates amaritudo abstergit & mundificat. Credo ergo quòd syrupus conueniens erit ad tollendum causam ægritudinis, scilicet infectionem illam. Et si fortasse uideretur, quòd febris augeretur in eo casu, tutius esset intercipere decoctum, & alterare corpus. Quo ad symptomata, præcipue ad uigilias, non desisterem, licet syrupũ exhiberem, quin in singulis diebus mane & uesperi poneremus emulsionem papaueris in ferculis, & drach. 2. uel 3. seminum acciperentur & contunderentur, & acciperetur lac, fieret enim impresio, & facerem id pluribus uicibus potius quâm accederem ad opiata semel, & somnum inducet. Et si dolor capitis perseueraret, præter rubificationem, tale quid tentaremus, ut sanguisugas uenis applicaremus post aures, maxime post tot euacuationes factas: tum maxime, quia uidimus cum deriuatione aliqua cessare: ideo esset optimum tantisper dolorem sedari, quousq; tollamus ueram causam. Præterea circa rationem uictus, credo quòd optime prouideremus, si decoctum non exhibebimus cum illa diæta tenui: si fierent lotiones crurium cum decocto camomillæ, anethi, & papaueris, quæ possunt prouocare somnum, & deriuare, esset optimum. Ista sunt, quæ mihi occurrunt dicenda. Etiam si fieret linimentum hepati, quod refrigeraret ratione febris, admodum conueniret, & ipsa non ita inualesceret: & hoc esset optimum, & hac uia ego procederem.

De morbo Gallico, doloribus in extremis partibus digitorum, ulceribus narium ac gutturis, ex destillatione acri, pro generoso Polono.

Consilium CCL.



Enerosus Dominus ex inordinata uiuendi ratione, & in primis nimio & inordinato usu Veneris ac compotationis, aliarumq; rerum sex non naturalium abusu, perpessus est morbum Gallicum, quo in hodiernum diem usq; affligitur. Olim unctus Mercurio incidit in sæuiora accidentia: nam capitis dolore sæuo cruciabatur, & inflammatione faucium & narium, cum leui unius naris confractione. Bibit autem lignum Indum, & postea liberatus quodammodo ab his affectionibus, statim in eadem accidentia incidit. Nunc est factus debilior ex doloribus asiduis, ac iam non amplius sustinet pati tot tantosq; malos affectus, ex Mercurij inunctione consecutos, proinde à nobis petit consilium. Nos itaq; præscribemus illi curam, qua si diligenter usus fuerit, dum ætas & uires iuueniles integræ consentiunt, facile pristinam sanitatem acquiret. Primo igitur sumat lenitiuum uentris:

℞. Floris casiæ ℥ 10.

Cum saccharo fiat bolus, quem sumat hora ante prandium, præmisso clysteri communi cum decocto betæ, maluæ, mercurialis, & modico salis communis, addito etiam uitello oui recentis, & quod maxime necessarium est, additis uncijs tribus mellis rosati colati. Secundo digestiuum sit tale:

℞. Syrupi de fumoterræ
De succo buglossæ ana ℥ 1.

Aquarum fumiterræ
Buglossæ ana ℥ 2.

Misce pro uno, & sic pro aliȷs. Et melius est si loca aquarum destillatarum accipiatur decoctum earum cum liquiritia. Solutiuum deinde accipiat:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Misce, & cum eodem decocto fiat potio, danda in aurora. Die sequenti sumat zuccharum rosatum, eius autem accipiat uncias quatuor, & sumat mane & uesperi unciam, primis duobus diebus per horam ante cibum. Deinde sumat infrascriptos syrupos per septem dies continuos: sed si ultra modum euacuarent, sumat alternis diebus.

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Belliricorum ana ʒ 4.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Postea infundantur per diem & noctem in ℔ 10. aquæ fumiterræ, & decoquantur ad consumptionem tertiæ partis. Deinde adde

Corticum ellebori nigri ʒ 4.
Liquiritiæ
Polypodiȷ ana ʒ 6.
Seminum citri ℥ s.

Et bulliant donec remaneant ℔ 5. Postea adde

Folliculorum senæ
Epithymi Cretensis ana ℥ 1. s.

Et bulliant donec remaneant ℔ 3. ac coletur, & exprimatur decoctum, atque seruetur.

℞. Huius decocti ℥ 6.
Syrupi ex infusione rosarum ℥ 1. s.

Et detur mane alternis diebus. Exhibitis his syrupis requiescat per duos dies, sumendo zuccharum rosatum, hora & quantitate ut dictum est. Laudo tamen post assumptionem casśiæ, & primum syrupum, statim misśionem sanguinis ex uena hepatis media dextri lateris ad uncias sex. Deinde ad purgantes potiones supradictas deueniendum. His peractis, incipiat aquam ligni bibere iuxta modum infrascriptum. Primo accipiatur libra una ligni Indi, ex trunco non ualde antiquo, sed uiridi quantum haberi potest, de robusto, grauique ligno, quod ex magna parte sit nigrũ, & in circũferentia parũ albũ. Dissecetur in minutas partes, ac superinfundantur ℔ 14. aquæ de endiuia, & ponantur in olla noua satis capaci cum tegumento, ac infundantur per horas uiginti quatuor. Postea admoueantur igni, & bulliant tam diu, quousque ex quatuordecim libris remaneant octo circiter. Spuma autem diligenter auferenda est, & seorsum seruanda. Postea fiat diligens expresśio, & coletur ac referuetur decoctio illa in uase uitreo optime tecto, ac diuidatur in octo syrupos, quorum unum mane hora nona sumat, postea prandeat inter duodecimam & decimamtertiam. Deinde hora uigesima hauriat alterum, ac cœnet postea inter uigesimamtertiam & uigesimamquartam. Sumpta hac decoctione ligni, si aliqua sudorum apparuerint signa, tegatur calidus in lecto, adiuuando sudorem. Si autem non adfuerit sudor, non prouocandus est, sed omnia permittantur naturæ. Sed quoniam illi syrupi supradicti ex decoctione ligni per octo duntaxat dies durabunt, oportebit antequam priores ebiberit, alios parare, ut infusio etiam fieri posśit per 24. horas, ne detur dies uacuus potioni sumendæ. Sumat aũt per 40. dies hos syrupos. Laudo quoque, ut quinquagesimum diem attingat, ita tamen ut exactis 40. diebus, unum tantum sumat mane syrupũ per reliquos decem dies

sequen-

ſequentes. In hoc autem tempore fugiat uentos, & omnes alterationes animi. Corpus quidem poterit exerceri ad arbitrium ſuum, prout uires ei melius ſuppeditauerint. Ordo autem in ſumendis his, & regimen eius tale erit: Primis decem diebus carnibus pullinis ueſcatur ad uncias duas, pro una uice: pane autem albo & optimo ad uncias 3. uino quidem utatur albo, & temperate, ſubſtantiæ tenuioris, claro, lucido, maturo, optimiq́ ſaporis. Et hoc quidem ſit illi in prandio & cœna. Ceruiſiam etiam optimam loco uini poterit bibere. Tranſactis illis decem diebus, uiuendi rationem permutabit, in hunc modum: A uino abſtinebit, & à carnibus pullinis, ſed ſuus cibus erit unciæ quatuor aut tres panis albi, puri, optime cocti & fermentati. Sumat etiam uuas paſſas nigras ad uncias duas: ſint autem uuæ hæ dulciſsimæ, & bene mundatæ. Et hic ſit prandij & cœnæ modus pro alimento. Potus autem ſit ſecundæ aquæ decoctio eiuſdem ligni in hunc modum facta: Sumat idem lignum quod in prima decoctione ſumpſit, & in ℔. 20. aquæ puriſsimæ putealis infundatur. Deinde coquatur uſq; ad remanentiam quindecim librarum. Hac aqua utatur in potu in prandio & cœna, quæ ſi defecerit, poterit renouari cum dimidia libra eiuſdem ligni. Et hæc ſit cibi ratio per triginta intermedios dies. Vltimi uerò decem dies ſint ſimiles in uictu & potu illis diebus decem primis. In toto autem tempore, quo decoctum ligni bibit, intra quoslibet octo dies aſſumat drach. 10. floris caſsiæ, una hora ante prandium. Poterit autem eo die quo ſumit caſsiam, ſyrupum ex ligno intermittere. Cum uerò potum ſyruporũ ex ligno præſcripta ratione ſumpſerit, tunc per multos dies & menſes, optima uiuendi ratione utatur. Veſcatur carnibus iuuenum animalium, & optimis cibarijs, ouis recentibus, auiculis, pullis, piſcibus ſaxatilibus, uino albo mediocri & boni ſaporis. Corpus autem ualde exerceat. Ab alijs piſcibus & carnibus ſalſis, anſeribus, oleribus abſtineat, ſed à coitu maxime: omnes animi moleſtias fugiat. Si uerò aliquam grauitatem ſui corporis ſenſerit, his pilulis utatur ter in menſe, una hora ante cœnam:

℞. Aloes optimæ			
Agarici electi			
Rhabarbari optimi	ana	ʒ	2.
Salis gemmæ		G	3.
Spicæ		ʒ	s.
Maſticis		ʒ	1.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde commiſceantur, poſtea aſpergantur ſucco roſarum puro, & tandem permittantur exiccari, & poſtea cum melle roſato fiat magdaleon, ſiue maſſa, de qua ſuo tempore accipiat ℈ 2. & formentur pilulæ tres dandæ, ut ſupra. Spumam autem, quam ſuperius dixi debere reſeruari in eo toto tempore quo aquam bibit, admouebit locis, in quibus fiunt tumores & dolores. Vbi uero biberit hoc decoctum ea lege quam deſcripſimus, neq; interim à doloribus perfecte liberetur, perſeuerabit in eadem uictus ratione quam ſupra ſcripſimus. Pilularum ſupraſcriptarum ℈ 2. uel 3. ter uel quater etiam in menſe ſumat hora ante cœnam: & expectet opportunum tempus rurſus ſumendi decoctum ijs modis, ut ſupra declaraui. Erit autem opportunitas talis, ut ſi biberit uere decoctũ, alia opportunitas erit in medio autumni: ſi in autumno biberit, erit opportunitas expectanda ad finem ueris. Et ſi hæc omnia diligenter peregerit, & prima & altera uice non ſucceſſerit, non deſpondeat animum, ut pleriq; faciunt, ſed conſtanter in ea re perſiſtat, iuxta Hippocratis ſententiam: Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſucceſſerit ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad alia. Perſiſtat ergo in hac cura, neq; uoces impoſtorum audiat, qui uel ſuffumigijs uel linimentis primo ſanitatem pollicentur, ſed tandem in ultimam perniciem adducunt. Ad dolorem qui eſt quaſi initium contractionis in extremis partibus digitorum manus, hoc infraſcripto decocto ſæpe lauet manus:

℞. Maioranæ
Pulegij

Calamenthi
Foliorum senæ ana M 1.

Decoquantur in aqua simp. Ad ulcera narium & gutturis facta ex defluxu salso & acuto. ℞. Tutiæ præparatæ ʒ 2.
Olei rosati
Succi solatri ana ℥ 2.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & ducantur donec habeant bonam consistentiam, postea cum modico ceræ liquefactæ fiat unguentum molle, & reseruetur usui. Ad eadem ulcera lauanda:

℞. Aquæ plantaginis
Solatri
Endiuiæ ana ℥ 6.
Syrupi rosati ex infusione ros. ℥ 2.
Violati ℥ 1. Misce.

Pro resolutione, & ulcere naris.

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ iij.
Croci ʒ 1.
Betonicæ Saluiæ
Hyperici ana M 2.
Pinearum
Amygdalarum dulcium ana ℔ s.

Contundantur omnia per se, deinde misceantur, sed prius addatur aceti squilliti ci ℔ 1. s. Et omnia ponantur simul in olla noua uitreata, obtureturque ne transpiret. Deinde ponantur in fimo equino, & bene sepeliantur ad putrefaciendum per 40. dies: deinde ponantur in botia uitrea lutata luto sapientiæ, & destillentur secundum artem Physici practici, & seruetur liquor ad usum. Hæc ergo omnia sua Dominatio interim diligenter exequetur, & de successu horum, nos uel ipsa literis monebit, uel saltem Valentinus Lublinus discipulus noster, cum rem hanc cognouerit, certiores reddet.

De morbo Gallico cum ulceribus.

Consilium CCLI.



CAsus nobis oblatus diligenter est considerandus. Ex colore iudicamus ipsum ualde abundare melancholia, & adusto humore, & corpus esse cacochymicum. Color enim maximum indicium præbet humorũ existentium in corpore, ut dicit Galenus. Præterea germina illa in diuersis partibus idem ostendunt. Sed melancholici sunt frigidi & sicci. Iam, ut dicit Gal. 2. artis, temperatura calida & sicca, decedente ætate, transit in frigidum & siccũ, quia calor adurit humores: ergo omnes tales sunt flatuosi. Et abundant etiam pituita. Quare in euacuandis melancholicis, semper etiam aliquid admisceas, quod pituitam educat. Confectio Hamech est diuina apud me, pro melancholicis & adustis humoribus, in qua melancholiam purgantia optime admixta sunt cum his quæ ducunt pituitam. Verum est etiam illud, quod coitu iuuentur melancholici, quia excernuntur flatus. Sed quæritur an ista cacochymia sit ratione propriæ intemperaturæ, an ratione regiminis. Credo esse propter utrunque. Pili nigri, crassi, ostendunt habitum naturalem melancholicum. Gale. 2. de temper. Non ab excrementis iudicabis temperaturam, sed ab adnatis, quæ consequuntur temperaturã, sicut maxime sunt pili, siquidem cholerici facti melanch. retinẽt pilos suos rubeos, nec mutant cũ temperatura, nisi postea per longũ processum. In hoc sunt nigri & crassi: ergo fuit melancholicus à natura. Accessit

regimen inordinatum, est enim pauper, solitus humi cubare, & fortasse dormire in solo per compita. An habuerit morbum Gallicum nescio, ipse non fatetur, sed ulcera mali aliquid repræsentant. Quando accidit morbus Gallicus, accidit contagium quoddam in hepate innominatum, quod nec calidum, nec humidum, nec frigidum, nec siccum dicere possum, quia omnes humores redundant in talibus, nisi quod semper crassiores reddantur & adusti. Non est credendum esse infectionem calidam, quia non iuuarentur à ligno sancto, quod est calidum: sed est potius quædam occulta qualitas, quæ nobis est incognita. Et talem esse causam credo, quod sit cacochymicus. Quæ cum ita sint, ista omnia uidetis sequi: habet ulcus malignum circa oculum, cuius sanies exiens uidebatur mihi quasi caro nigra assata: estq; hæc serpigo in superficie, quod ostendit tenuem & rodentem humorem: uerisimile est enim partes superiores infestari tenuioribus, crassiores uero inferiores partes occupant: quare circa genu est insignis abscessus cum dolore, deueniens nunc ad exituram. Quanquam semper consulo ut caueatis à suppuratione circa iuncturas, quia sunt difficillimæ curæ. Arabes bene hæc distinguunt. Apostema seu inflammatio dicitur, quando materia colligitur: ueniens ad exituram, quando exit in spatium quod est intra cutem & musculos: quando suppuratur, aldubalaton uocant. Credo quòd non tantum peruenerit materia ad exituram, sed quòd etiam aliquid sit de pure. In omni abscessu semper resolutioni est intendendum, si potest fieri, aut ei quod est melius. Quatuor enim sunt quibus terminantur abscessus: aut resoluitur, aut suppuratur, qui duo sunt boni termini: aut in scirrhum transit, aut corrumpit membrum: quæ duo mala. Quod de crure, idem dico de brachio, est enim eadem ratio, licet in brachio non sit tanta materia. Materia in crure est melancholica, adusta, permista cum pituita, ad exituram ueniens. Materia in isto est subtilis, acris, erodens in superficie. Si procedes cum calefacientibus & humectantibus, reddes ulcus peius: si cum calidis & siccis, exacerbabis, ita ut in gangrænam transeat. Nec frigida & humida conueniunt: ergo frigida & sicca erunt applicanda, uelut unguentum de pompholyge, quod in istis ulceribus plurimum confert. Oportet autem pompholyga optime & subtilissime esse contritam atq; lotam, ne mordicet. Addatur oleum rosaceum, omphacinum, & commisceantur in mortario plumbeo, & fiat linimentum pro loco. Si modo sufficiens esset exiccatio, succum solatri potes sumere cum exiccantibus, uelut est unguentum de cerussa, plumbo, cadmia: & ex omnibus metallis optime elota conueniunt. Vnguentum de calce etiam conuenit, sed oportet esse bene lotam. Ne fidas hac in re aromatarijs, quia omnia negligentius lauant. Hęc in ulcere. Sed in oculo ipso tutia simplex confert, quòd si à leuioribus incipere uoluerimus, saccharum candi bene puluerizatum optimum erit, deinde aqua plantaginis mane lauetur. Ad alias partes, quia corpus nondum est euacuatum, applicabimus interim quod sequitur.

℞. Rosarum man. 2.
Camomillæ man. 4.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis, pro fomentatione.

℞. Olei Camomelini ℥ 4.
Rosacei ℥ 2.

Fiat linimentum, quo inungatur post fomentationes. Sed oportet omnibus modis corpus purgare, ad tollendam cacochymiam, seruato etiam optimo regimine in sex rebus non naturalibus. Edat, si habere potest, carnes pulli, oua, ptisanam factam cum seminibus refrigerantibus. Bibat uinum album, lymphatum. Pro minoratiuo sumat.

℞. Electuarij lenitiui ℥ 1.
Diasenæ ℥ s.

Misce cum sacchoro, fiat bolus. Hic miser omnia habet genera ægritudinum: sed quia hora cœnæ instat, reseruabimus eum casum integrum.

De morbo gallico, cum aliquot proprijs symptomatis ac ophthalmia.

Consilium CCLII.


RIA sunt consideranda in hoc iuuene diuersorum generum. Primo conqueritur de dolore articulorum: secundo de maculis, & pustulis cum pruritu in uniuerso corpore, & præcipue circa iuncturas, & habet circa præputium ulcera: tertio patitur ophthalmiam cum dolore. Incipiemus à dolore articulorum, præcipue circa pedes: iuuatur maxime calidis, dolor satis uehemens est, quia cum ipsum affligit, uix ferre potest. Natura tumorum circa articulos uidetur esse, ut nullam habeant resistentiam, estq; laxus tumor, cum colore naturali cutis. Ista sunt, quæ exterius apparent, & nos in cognitionem latentium deducunt. Caussas doloris quæremus, ab intemperie ne, an ab affluxu oriantur. Proximam caussam doloris articulorum puto esse intemperiem ipsam, considerans naturam membrorum, quæ debuissent mandare humores, nec enim in his membris est talis affectus, qui lædat actionē. Caput magis ad siccitatē, quàm ad excrementosam humiditatem uidetur inclinare. Hepar licet sit intemperiei calidæ, & siccæ, tamen non tanta est, ut inde posit sequi nocumentum, ac incommodum. Venter etiam semper optime concoxit. Ergo cum in mandantibus membris non fuerit uitium, ipsos articulos intemperie laborare arbitramur. Consueuit enim tempore calorum conijcere se in natationes frigidas, & uersatus est in aëre frigido. Sæpe autem fuit supercalefactus, & uendidit sal maximo labore, in loco frigido emporij, quam impressionem facile recipiunt iuncturæ, præ cæteris membris. Statim igitur sedatus est dolor à fomentis calidis, qui non cessasset, si fuisset ibi materia. Nam si materia frigida est in loco, et nos adhibemus fomenta calida, materia excitata à calido auget dolorē, inflatur enim & extenditur ulterius. Contingit postea, quod sequitur necessario membrū intemperatū: primo nō concoquit, minuitur enim ibi calor, et augetur cruditas: secundo augentur excrementa: membrum enim cum non posit concoquere, non etiam expellit, & tunc rheumatizare membrum dicitur, cum in se generat rheuma, id est, catarrhū, seu fluxū frigidum ob suam intemperiem. Cum insuper sint uigiliæ auctæ, ab istis doloribus factum est, ut in toto corpore, in uentriculo, & ambitu uenarum cruditates sint multiplicatæ. Principaliter igitur intemperies in membro est, deinde congregata cruditas in corpore ob imminutum calorem, postea humores crudi ob dolorem, qui generat bilem, & exacuit sanguinem in toto corpore, sunt generati. Secundum genus symptomatum est pruritus circa totum corpus, cui succedunt quædam pustulæ, quæ ubi abeunt, sequuntur profundæ nigræ maculæ, quæ per se in profundo duritiem habent. Postea in præputio pustula apparet. Iudicamus itaq; humorem esse adustum ob pruritum, & maculas nigras. Est item ulcus cum tumore in præputio. Quod quia non sanatur, indicat esse ulcus malignum, quod fit ab humore maligno. Sed humores maligni fiunt uel ob putredinem, uel adustionem, quorum utrunq; hic est, putredo, & adustio. Caussam harum pustularum & huius ulceris in pene dico esse contagium morbi Gallici, habuit enim rem cum contagiosa muliere. Estq; etiam in oculo inflammatio, & apostema calidum, uel à bile uel à sanguine. Hic plurima eius pars rubet, ergo colligo esse à sanguine, subtili tamen, ob dolorem qui adest. Cum itaq; hæc inflammatio sit à sanguine mixto cum portione bilis, hic affectus à superioribus diuersus censetur. Ophthalmia enim est inflammatio coniunctiuæ præcipue, quæ tamen aliquando transit ad corneam, & impedit actum uidendi, ut apparet in hoc iuuene. Sentit dolorem ob calorem uehementem, & solutionem continui, confluxus à uenulis capitis ad oculos habet certas periodos, ut hic apparet. Cur in dextro oculo? Dici non potest, forsan, quia ibi fuit imbecillitas de qua nihil moror.

CVRA.

CVRA. Morbus non facile curabitur, nisi æger se præstet obtemperantem, & opportuna faciet, nihil aliud dicam de prognostico. Quæritur autem ab utro prius incipiendum? Primo inciperem ab ophthalmia, quia dolor est uehemens, & continue attrahit ac magis urget, quemadmodũ ipse conqueritur, & non est ophthalmia simplex: qua relicta & non curata incideret in pessima symptomata, ut in suffusionem, & alia. Ophthalmiam uini potio, missio sanguinis & balneum sanant, ut dicit Hippocrates. Cum itaq; hic sit à sanguine, euacuarem caput missione sanguinis, lenirem aluũ Hiera, uel Cassia, deinde syrup. de succo Fœniculi, Verbenæ, rosis, æqualibus partibus cum decocto Euphragiæ, deinde portione Fœnugræci, & triplo rosarum, facerem decoctum cum quo fomentaretur. Postea fiat collyrium cum decocto Fœnugræci, AlthϾ & Aloës. Et tunc accederem ad secundum: primo resoluerem materiam, & calefacerem locum. Vellem dare aquam ob metum morbi Gallici. Quæ uero ad hepatis calefactionem faciunt, cauerem. Tunc quoque iuberem natare in aquis calidis, & imponerem lutum his partibus ad calefactionem horum locorum. Factis purgationibus inferioribus, darem decoctum ligni in aqua Endiuiæ, aut in ijs quæ non habent temperaturas calidas.

De quodam laborante morbo Gallico, cum aliquot symptomatibus.

Consilium CCLIII.


ROPONITVR nobis iuuenis, qui maximam seditionem fecit in propria patria: cum enim sit Polonus, maluit sequi partes Gallicas, ideo mulctatus pœnis multis, quæ partim ex natura morbi Gallici sunt, partim ex detestabili usu argenti uiui. Præterita autem non curamus, sed præsentia. Supposito igitur quòd sit morbus Gallicus, & quòd duret adhuc, symptomata sunt hæc. Primo laborat scabie cum pruritu, & mordicatione. Secundo palpitationes, & suspiria crebra patitur contra uoluntatem. His positis symptomatis, quæritur quæ sint causæ, quæ à Medico considerantur: quia sublatis causis, symptomata remouerentur, causæ igitur indagandæ. Crediderim non multum differre principia istorum symptomatum. Est caliditas hepatis, id quod iudicamus ex pilorum colore, calore, amplitudine uenarum. Est multipliciter affectus, & à Medicis, & à morbo, tamen adhuc est carnosus. Cum igitur accessit morbus Gallicus, & illinitio, & assumptio Mercurij etiam præparati, quid credamus aliud, quàm quòd propter affectum morbi Gallici temperatura sit magis calefacta caliditate ignea? unde generantur humores adusti, postea unctus argento uiuo, membra reddidit imbecilliora, secutæ palpitationes membrorum, propter uapores deprauatos, deuenientes ad musculos & inuenientes temperaturam debiliorem, ut alterare alimentum, concoquere, & reliquas operationes naturales exercere non posset, propter refrigerationem ex argento uiuo. Flatuantur igitur & exagitantur alimenta in membris, dum difflari nequeant, & ita palpitationes excitantur, & halitus, & difflari nequeunt propter crassitudinem uel diminutionem caloris naturalis, uel propter utrunq;. Laborat suspirijs, quia cor fumosis, & malignis fumis uexatum subito exiccatur, atque magnam refrigerationem, & euentationem postulat. Ideo dilatatur thorax ad euentationem, & ita fit suspirium, quod non est aliud, nisi magna dilatatio pectoris ad euentandum, cor. Postea comprimitur uehementer ad expellendos fumos. Et quidem aliquando dilatatio maior, ubi magna est necessitas euentationis, aliquando maior constrictio, ubi expulsionis maior necessitas. Sed perfectum suspirium, ubi utrunq; magnum est, & quidem interdum cum querimonia & clamore fit, cum est maior necessitas. Scabies eandem caussam habet, humores adustos, qui cum perueniunt ad cutim, faciunt pruritum mordicantem, & pessimam illam scabiem. Et quòd sit ex materia adusta, apparet, quia nigræ

nigræ pustulæ sunt indicantes adustionem, sicut & pruritus dolorificus adustum humorem potius, quàm serosam uel salsam pituitam significat. Ita facile est inuenire caussam symptomatum efficientem, & intrinsecam. Hepar ita affectum est, ut generet humores adustos, & extrinseca auxerunt morbum Gallicum, uidelicet pessima medicamenta, & mala uictus ratio. Quia igitur optima est prædictio, quando ex una parte natura morbi, ex altera corporis affecti natura conferuntur, facile est prognosticum. Morbus malus, malignus & diuturnus, sed corpus robustum, omnes uirtutes ualidæ, animalis, ut apparet in motu: & licet imaginatio aliquando corrupta, fortis tamen est, itemq; uitalis fortis, & quia bene nutritur naturalem quoque fortem esse necesse est.

CVRA. Si uolumus curare, oportet tollere humores congregatos propter intemperiem membrorum, & præcipue hepatis, in quo sanguis generatur deprauatus, qui est alimentum corporis, generatur etiam plurimum pituitæ, quia ubi adusti humores, & sanguis corruptus, adest calor præternaturalis: inde excrementorum copia, & fit plenitudo quo ad uirtutem, id est, talis, qualem non potest pati uirtus. Ergo debilitatur calor naturalis, & sunt omnes actiones debiliores, sanguis (ut dixi) malus, spiritus excrementosi, & calor naturalis debilior, qui est instrumentum omnium uirtutum. Hinc sequitur, ut in uentriculo multa pituita præternaturalis propter calorem naturalem debilem generetur. In hepate uero plurimum utriusq; bilis, propter calorem eius præternaturalem auctum, qui adurit. Et inde semper uidemus, quòd ubi humores adusti generantur in corpore, ibi est in uentriculo multum pituitæ. Ergo nunquam humor melancholicus euacuandus, nisi prius pituita euacuetur, quia ea semper abundat, ubi est copia humoris melancholici. Vterq; igitur humor expurgandus prius, quia non poterunt applicari ea, quæ specifica uirtute succurrunt, nisi inueniant uasa, seu transitus, & meatus ad membra, & ipsa etiam membra, quibus succurrere debent perfecte munda, quia cum uias obstructas, aut impedita ipsa membra & repleta inueniunt, implicantur humoribus, nec effectum suum exercere poterunt: sæpe etiam alia incommoda afferunt. Ergo exquisite omni ratione purgandum erit, & tum proderit curatio. Purgationem autem ordirer prius euacuatis primis uenis, à missione sanguinis. Secundo pituitam euacuarem non curans melancholiam. Ego etiam nunquam euacuo pituitam cum succo melancholico, quia scio admodum terrestrem, frigidum, siccum, crassum & rebellem, & corpora quæ purgare uoles prius fluida reddere oportet, id est, aperire meatus. Nec potest educi humor melancholicus per se rebellis, nisi prius pituita, quæ impacta est meatibus, euacuetur. Secunda ratio, quia cum sint duo diuersi humores ambo rebelles, & unusquisq; forti attrahente indigeat: oportet ualidissimum adhibere auxilium, & id quidem, quod ex contrarijs constat. Id autem non tolerabit natura, ac si erit leuius, neutrum humorem perfecte educet, & agitabimus utrunq; humorem, & neutrum educemus. Primo igitur pituita euacuetur, in qua nos natura iuuat, quia illi humores tales sunt, ut possimus eos paulatim euacuare. Pituitam igitur bis uel ter euacuarem (si opus esset) medicamentis conuenientibus, deinde accederem ad succum melancholicum, eum concoquerem cum balneis uel domi paratis, uel publicis, aliquot diebus, in quibus cocta Althæa, Chamæmelum, lilia alba, per 4. aut 5. dies, idq; propterea, quia concoqueret humores terrestres, & præpararet. Balnea enim quia calida & humida, concoquunt, propterea quòd coctio fit in calido & humido. Et Galenus solo usu balneorum dulcium curauit melancholicos multos. Dum autem ingrederetur, & moraretur in balneo, biberet decoctum Boraginis, Glycyrhizæ, Fumiterræ, in aqua dulci, uel brodio tenui macro, & biberet magnum cyathum, ut transiret per omnes uenas & concoqueret. Postea darem syrupum magistralem, uel alia decocta ex Elleboro. Vltimo, euacuato humore exquisitissime exhiberem decoctum ligni non in aqua fontis, sed Boraginis uel uiolarum potius, propter siccitatem & caliditatem hepatis. Hoc enim modo resisterem qualitatibus ligni, & non tollerem uim substantificam, quod ego experientia compertum habeo in omnibus

quos



quos curaui, & nunquam falsus fui. Alij, qui in aqua simplici coquunt, uix unquam recte curant, & non intelligunt aliud esse calidum, frigidum &c. & aliud esse uim specificam, cum & Mesue dicat quædam medicamenta curare, non quia calida uel frigida, sed quia talia. Hæc si faceret, spero symptomata nos curaturos. Quòd si pustulæ non desinerent, posset addi aliquod unguentum exterius exiccans.

De quodam, ex morbo Gallico male curato.

Consilium CCLIIII.



QVEREBATVR de quadam angustia pectoris impediente anhelitum, cum ambularet, non cum quiesceret, aut equitaret, & quòd interdum uertigo molesta erat. Materia etiam ei sinistrum latus occuparat, ita ut illud brachium aliquando satis commode mouere non posset. Expuerat etiam ante aliquot menses sanguinem cum pure, ita ut de Empyemate suspicio esset, sed iam neque expuebat, neq; tussiebat, uerum de illa angustia, præcipue dum ambularet, querebatur. Antonius Musa Ferrariæ multiplicia remedia adhibuerat, & post reliqua, duo cauteria actualia, quæ adhuc habebat in brachio sinistro, & in dorso alterum. Montanus quia audierat eum ante decem & octo annos laborasse morbo Gallico, ex eoq; curatum medicamento quodam ter per os sumpto, nec sciebat, quid esset, omne malum in istam curationem reiecit, quòd is morbus uarijs symptomatis esset obnoxius: si non recte curaretur: & mille metamorphoses multos etiam post annos efficeret: ut de suo parente referebat, qui cum credere nollet eum morbum esse, nec debita remedia adhibere, quòd multis annis nullam mulierem attigisset, ex eo mortuus esset. Cogitabat de exhibendis aquis Thermarum, & si illæ non sufficerent, ad decoctum ligni ueniendum esse iudicabat. Sed quia æstiui calores ardentes obstabant, iussit eum expectare ad medium Augusti, uel principium Septembris. Interim uti bono regimine in cibo & potu, bibere uinum dilutum cum aqua saccharata, & non austerum: abstinere ab omni genere fructuum, postea singulis diebus sumere ʒ 1. de infrascripto Electuario, ita tamen, ut si se grauari sentiret, interdum omitteret, uel alternis assumeret.

℞. Gentianæ
Aristolochiæ rotundæ
Centaurei minoris
Myrrhæ ana ʒ ß.
Croci gr. 15.
Sacchari rosati recentis
Conserue Florum Boraginis ana ℥ 4.

Misce, fiat Electuarium. Et ut materia etiam euacuaretur paulatim, singulis mensibus ter uel quater iussit sumere hunc bolum.

℞. Flor. Cassiæ ʒ 6.
Specierum Hieræ simpl. Gal. ʒ 1.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Hoc ei euacuabit materiam sine molestia, quòd nec calida nec frigida essent, & omni tempore tuto sumi possent. Coitum, quia uxorem habebat, permisit, ut uteretur ad necessitatem, non ad uoluptatem, & non nimio motu.

In morbo Gallico euacuatiuum.

℞. Aloës optimæ ʒ 6.
Agarici electi
Rheubarbari electi ana ʒ 1. ß.
Corticum rad. ellebori nigri ʒ 1.

Trochiscorum

Trochiſcorum anhandal	℈	2.
Myrobalanorum Indorum	ʒ	1. ſ.
Epithymi cretenſis	ʒ	6.
Succi liquiritiæ	ʒ	2.
Seminis citri	℈	2.
Muſci	G	3.
Garyophyllorum	℈	2.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde permiſceantur cum ſyrupo de corticibus citri, & fiat magdaleon. Doſis ʒ 1. pillulæ 3.

De quodam, ex uſu Mercurij præcipitati, in curatione morbi Gallici, uentriculi eroſionem patiente.

Conſilium CCXLV.

EXhibuerant medici lignum decoctum in uino: ex quo nimia ſupercalefactio totius corporis ſecuta, dederant & Mercurium præcipitatum: ex quo eroſum uentriculum metuebat, propter deſcendentem catarrhum ad eum ex capite. Montanus pro ea roſione ex ueneno facta, bibere eum uoluit lac aſinæ ſanæ, & non nimium uetulæ, ſed iuuenis: & ut corpus ſemper teneretur purgatum & euacuatum. Voluit ut quarto uel quinto quoq; die acciperet bolum caſsiæ, cum ℈ 1. rheubarb. quia uero lac aſinæ in propinquo non erat, interim ordinauit ſyrupum quem biberet, donec aſinam reperiret. ℞. Sem. maluarum, althææ, citoniorum, coti, id eſt, goſippij ana ʒ 2. rad. althææ ℥ 2. liquiritiæ ℥ 3. ſeminis pſillij ʒ iij. ponantur omnia ſimul in 4. ℔. aquæ uiolarum, & permittantur in infuſione per 24. horas: poſtea decoquantur lento igne, ad conſumptionem medietatis: deinde facta diligenti expreſsione & colatura, ſyrupizetur cum ſ. q. zaccari albi, ſecundum artem. Deinde ℞. huius ſyrupi ℥ 2. decoctionis glycyrhyzæ, & rad. althęæ ℥ 4. miſce pro uno & ſic pro alijs. Vnguentum quo omni triduo ſemel inungat totam regionem uentriculi, fiat ex oleo roſ. & uino albo tenui: cibus chondrus, potus lac aſini quantum uolet.

Corrolarium contra ſumptum uenenum erodens.

Adiecit hic, ſumptis uenenis erodentibus, non eſſe præſentius remedium lacte bouino, ſi bibatur in magna quantitate, ad exigentiam ſitis, quia ſæpe ſequitur ſitis ingens tali ſumpto ueneno. Hoc uerò modo ſe liberaſſe aiebat 8. liberos ruſtici, ad lacum Benacum: qui ruri abſentibus parentibus, ranas captas, in oleo frixerant, inuolutas prius farina, quæ arſenico ad capiendos mures infecta erat, & has poſtea ederant. Deinde etiam pſaltriam illam & meretricem Veronenſem, quæ comederat piſces frictos in oleo cũ ſale & agreſta: quæ omnia à marito ſuo infecta erant ueneno, ad hoc, ut omnes occideret in domo, & una etiam amaſium nobilem: qui caſu retentus erat apud amicos, ut non intereſſet huic prandio. Vbi notandum, quôd ipſa meretrix, & pater & canicula qui ſtatim biberant lac, liberi omnes euaſerunt. Mater quæ primo bibere noluit, donec uideret rem in deterius uergere, & poſt ipſa etiam bibit, euaſit & ipſa; ita tamen ut paralytica eſſet in utroq; genu. Ancilla (quam non uoluerat interficere maritus, tanquàm inſontem, ſed iuſſerat ex ædibus ire, aliamq; dominam magis honeſtam quærere) cum non uellet bibere, ſola eſt mortua.

FINIS.



IO

BAR

TAN

MED

D





IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS,

MEDICI ET PVBLICI IN ACADEMIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

DE FEBRIBVS CONSILIA OMNIA.



NORIBERGÆ, IN OFFICINA IOannis Montani, & Vlrici Neuberi.

M. D. LIX.

CONSILIORVM INDEX ET ARGVMENTA.

Ioan-

IOA
STÆ
MED

De



radicum Petros
post somnum ex
ungendo oleo
aqua cocta mixt
ctibus caueret.

Vrinas hab
quartana febri p
℞. Trochi
postquam idem



E
pl
ge

Principio
bene lymphatun
dicebat, & prop
stimabat. Vti sol
cocto Endiuiæ,
lineo, in brodio
brodio hordei, a
esse cogendos
6. Method, & 2

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS,
MEDICI ET PVBLICI IN ACADEMIA Patauina olim professoris Consilia omnia de Febribus.

De Febri tertiana, sine accidentibus Consilium I.



LABORAVERAT QVIDAM FEbri, quotidianas inuasiones habente, quòd forte esset tertiana duplex, huic simplex tertiana successit. Inuadebat autem sine dolore capitis, & sine siti, lingua satis nitida, nec gustus amaritudine corruptus, nec appetitus prostratus erat, tensiones nullæ circa hypochondria, nec aluus astricta nimis. Vrinæ rubicundæ quidem, sed in ijs aliqua concoctionis signa erant. Voluit ut singulis diebus mane hora syrupi sumeret:

℞ Trochiscorum de Absinthio ℈ 1. fiat pillula una, & statim hac sumpta superbiberet unam scutellam brodij, in quo decoctæ essent hordei, radicum Petroselini, Cichorij, Boraginis partes æquales. Postea si uellet, dormiret, ac post somunm excitatus uteretur leuibus frictionibus per totum corpus, id leuiter inungendo oleo Chamæmelino, cum æquali uini mensura mixto. Vinum biberet albũ, aqua cocta mixtum, nec merum, aut forte. Victus bonam rationem haberet, & à fructibus caueret.

De puero qui à febre curatus uidebatur.

Vrinas habebat tenues, sine hypostasi, & tensionem circa hypochondria, ut à quartana febri periculum esset, quare ordinauit.

℞. Trochiscorum de Rhabarbaro ℈ 1. fiat pillula una sumenda omni mane, postquam idem iusculum supra descriptum sumat, & eadem uictus ratione utatur.

De tertiana simplici, Consilium II.



DEdit clysterem cum ℥ 2. mellis rosati, post Cassiæ ʒ 10. cum Hieræ simplicis ʒ 2. postea clysterem altero die iterauit, postea syrupum pro refrigeratione:

℞. Syrupi de Endiuia	℥	1.
Syrupi de Acetosa	℥	s.
Aquæ Boraginis	℥	4.

Principio uinum prohibuit, sed post quartum paroxysmum concessit tenue & bene lymphatum. Vrinæ spumam habebant, id descensum catarrhi ex capite arguere dicebat, & propterea licet febris mitis esset admodum, purgandũ tamen corpus existimabat. Vti solebat Montanus in tertiana sine accidentibus pro refrigeratione, decocto Endiuiæ, Boraginis, Petroselini, seminibus Melonũ contusis, & ligatis in pãno lineo, in brodio pulli, & pro potu aiebat in febribus utendum aqua pulli, aqua hordei, brodio hordei, aqua Endiuiæ, Acetosæ. Et præsertim in cholericis febribus intensis esse cogendos ut bibant, dũmodo ne in principio paroxysmi & non sæpius, ex Gal. 8. Method. & 2. de ratione uictus.

Potus pro febricitante.

℞. Aceti ℔ 1.
Sacchari ℥ s.

Decoquantur simul, & fiat oxysaccharum, cuius tantum misceatur cum aqua communi cocta, quantum placet ægrotanti. Potus est febrientibus saluberrimus.

De febre Tertiana duplici, Consilium III.



Alias admonuimus uos, quòd cum acceditis ad ægrum, primo oportet uos considerare actiones læsas. Non dicitur enim ægritudo nisi appareant operationes læsæ, cum nihil aliud sit morbus, quàm dispositio preter naturam, lædens operationes manifeste. Scitis autem operationes esse triplices, animales, uitales, naturales. Acceditis itaq; iam ad hunc ægrum, quem antequam percontemini, multa debetis uidere, quæ sese uobis offerunt. Videtis enim eum non posse quiescere: ex eo non dubium est, quin aliquid patiatur necessario in sensibus, & in uirtute animali, alioquin quiesceret. Afficitur ergo siue quòd imaginetur aliquid, uel quòd habeat phrenesin, uel paraphrenesin. Non enim potest quiete manere in uno loco, uirtus itaq; animalis laborat. Præterea tangentibus cutim apparet caliditas intensa, ex ipso ergo sequitur, operationes uitales esse læsas. Ex calore enim summo percipimus intemperiem calidam cordis: pulsus etiam sua motione indicat uirtutem uitalem ualde esse offensam. Est uero ea duplex seu triplex potius: quædam in corde, & propter ipsum, & hæc est duplex, ut ira & pulsus. Quædam neq; in corde neq; propter ipsum: ut distributio caloris naturalis. Est enim ob reliquas præter cor partes, & extra cor terminatur, huius etiam actio læsa est: nullam enim dispositionem habet arteria secundum naturam, habet maiorem latitudinem, & est frequentior: non uidetur etiam quies inter ictum & ictum, & adest præterea uelocitas. Scimus autem quòd mutatur pulsus ob necessitatem auctam, & quanto magis augetur necessitas, tanto fit maior primo, & cum non potest supplere necessitatem magnitudine, supplet uelocitate, quodq; hæc non supplet, frequentiam addit, quæ contingit, quando ad summum deuenit necessitas, quæ est ex maximo calore, & per consequens ex maxima febri. Est enim febris calor accensus in corde, & sparsus per totum corpus. Eaq; est febris humoralis, quia magna est inæqualitas pulsus. Alia enim pulsatio alia maior est, quod fit ob multitudinem materiæ aggrauantis. Ita ex pulsu iudicamus affectum esse in corde: ob maiorem caliditatem, esse febrem, ob pulsus inæqualitatem, esse humoralem. Agitatio autem illa (ut diximus) indicat aliquid esse in uirtute animali, seu cerebro. Sed nulla est læsio in sensibus interioribus, bene ratiocinatur & imaginatur &c. Sensus etiam exteriores sani, solummodo circa sensum tactus patitur, sentit enim conquassationem omnium membrorum ob malam intemperiem, & ob dolorem, non potest permanere in uno situ. Tertium etiam genus operationum læsum est, naturalium scilicet. Qæritur de uentriculo, nam habet punctionem & tensionem circa hypochondria, nec hactenus habuimus signum ex ijs, quæ excernuntur, sed ex ijs apparentibus concluditur hoc corpus laborare principaliter morbo uniuersali, uidelicet febri, ex tactu caliditatis & confractione omnium partium, percepta per consensum in cerebro. In uentre uero habet obstructiones, scilicet, in utroq; hypochondrio. Habet præterea alia symptomata, uidelicet sitim, dolores capitis. Non possumus autem curare febrim, nisi cognoscamus eam. Est uero hæc humoralis, quia humores putrefiunt. Est ergo putredo prohibenda, & euacuandi humores qui putruerunt, & qui proxime ad putredinē accedunt. Primum autem diuersi sunt humores, quorum quilibet indiget diuersis curationibus, & sunt in diuersis partibus. A quo igitur erit hæc febris, an à pituita, uel bile, aut humoribus mixtis? Indicia propria sunt sumenda. Habemus autem tria capita, ab operati-

onibus



onibus læsis: pulsus uehemens & magnus, uelox, frequens, & inæqualis indicat febrem procedentem ab humore calido putrescente. Sed quia humor calidus est, uel sanguis uel bilis: & febris inuasit eum cum manifesto frigore durante unam horam, non potest autem esse febris putrida incipiens cum frigore à sanguine qui putrescit in uenis. Est igitur necessario bilis ruffa. Vtrum autē sit sincera bilis aut alteri admixta? Non est credendum, quòd sit exquisita, faceret enim Tertianam, sed ista quotidie inuadit, incipit cum maximo frigore, & raro desinit in sudorem, & durat plusquàm 12. horas, imò 18. Habet ergo bilem dominantem, estq; ea adusta & facta uitellina, fit enim hæc quando bilis simplex aduritur, & maiora facit symptomata, quàm admixta pituita cum bile. Hic autem utrunq; est, quod ex temperatura possumus colligere. Est enim niger secundum totum habitum corporis, & omnia signa tendunt ad adustionē. Habuit plurimas anxietates animi. A cibarijs crassis & malis ac inordinate sumptis plurimi geniti sunt humores pituitosi. Habet etiā multas obstructiones, unde cruditates uariæ. In hoc igitur uiro talis facta est miscella, partim bilis mixta cum pituita, partim adusta, & propterea patitur maximum frigus, & quia bilis putrescit, uapores ascendunt ad caput, & cient dolorem capitis, & sitim etiam causant. Fiat hoc uespere clystere, ut habeat beneficium uentris, ex decocto herbarum communium, cui addantur mellis rosati ℥ 3. Hieræ picræ ℥ ß. Eductis materijs malis exhibebimus aliquid per os, & mittetur sanguis ad minus ℥ 10. quod si expectabit cras mane paroxysmum, mittatur in uespere.

De eadem duplici Tertiana Consilium IIII.



Verunt in hesterno consessu multa omissa, quia tempus breue erat, & non uidimus signa omnia. Nunc ex excrementis melius iudicabimus. Vrina in febribus est maximum signum, teste Galeno. Nam putridæ febres ex humoribus pendent, qui sunt in uenis. Nec tantum ex ijs qui humor peccet cognoscimus, sed etiam tempus febris, an in statu sit uel augmento, à quo etiam magna est indicatio. In urina igitur considerantur, primum quantitas. Hic multa est urina, id fieri potest non ratione morbi uel temporis, sed etiam, quia multum potauit, idq; partim ex urina discernitur, partim ex interrogatione. Ego hunc interrogaui, & dicit se bibisse multum aquæ; licet igitur potus multus ad hoc iuuet, non tamen tota causa in eo est. Est enim color urinæ aureus, qui excedit à temperato. Secundo color consideratur. Vrina naturalis habet colorem paleæ hordeaceæ. Hæc autem magis tincta est quàm oportet, quare arguit caliditatem & siccitatem, nam multum recessit. Quòd si tantum ratione potus esset, non sedimentum haberet, nec colorem nec coctionem, quia in potatione, urinæ sunt crudæ, hic magis est ratione morbi, sed potuit à potu iuuari. Substantia tertio loco consideratur, quæ tendit ad tenuitatem potius, quàm crassitudinem, est tamen satis temperata, præsertim tertia illa. Nam duæ aliæ crasiores sunt, & fere corruptæ. Quarto, liquor qui à substantia distinguitur. Nam substantia dicitur quæ partes multas crassas, & terrestres admixtas habet. Liquor est, quando habet lucidum uel obscurum, id est, luciditas & obscuritas in liquore considerantur. Sunt autem quædam crassæ, sicut aqua putrefacta, & turbida, aliæ minus crassæ, aliæ lucidæ. Hæc quoad liquorem est lucidior, id est, magis splendida, quàm obscura, quia transparens est. Quinto Hypostasis seu sedimentum seu contenta considerentur. Hic est uelut nubes subcandida, referens nubes colore, substantia & loco, quia color albidus ut nubis, & substantia etiam qualis est fumus, & leuis quia in superficie. Hæ sunt omnes differentiæ in urina. Iam accommodabimus repetendo. Vrina multa est ratione morbi, ut mihi uidetur. Quærat aliquis, quia hic tensio in utroq; hypochondrio, quomodo deueniat humor ad uias urinæ, quomodo potest fieri distributio, cum tanta sit

obstructio, ut tactu appareat, potius deberet esse pauca urina, & multæ egestiones li-quidæ, cuius hic totum oppositum est, quia per quinq; dies nihil egessit. Respondeo humores qui putrescnnt sunt procul dubio extra uenas, cuius signum est inseparabi-le, quoniam incipit hæc febris cum frigore. Heri circa 23. fuit in augmento febris habebat intentissimum calorem. Hodie circa 17. frigus sensit, & horrorem. Nunc hac hora est remissisima febris respectu hesternæ. Ex his signis igitur patet, quòd si febris talis, quæ pendet ab humore bilioso, sed nõ puro, quia pituita admixta est, eam Arabes maioris famæ appellant. Quoties uero bilis simplex aduritur fitq; crassior, & uitello oui similis, atq; uitellina apud Græcos uocatur, eam Arabes bilem minoris fa-mæ uocant. Estq; ita in nominibus differentia inter Arabes seu Auicennistas, & Græ-cos seu Galenistas: Rem utriq; eandem concedunt, sed diuersis appellant nomini-bus. Et de ijs postea altercantur recentiores, cum non recte intelligant sententiam authorum. Sunt igitur duo diuersi humores, qui putrescunt, & ideo diuersi etiam sunt paroxysmi. Mane paroxysmum cum frigore habuit, qui non terminatus est in sudo-rem, nocte postea inuasit cum frigore, & concussione magna, cui successit calor, & tandem desijt in sudorem, quod signum est bilis siccioris. His stantibus, dico de uri-næ multitudine, de qua dubitauimus, quòd cras forte non uidebitis tantum urinæ, nam humor qui putruit hac nocte, fuit tenuis biliosus, & ferè proprium bilis est, ut per ruinam excernatur. Vbi igitur febris à bile pendet, plurimam per sudorem & uri-nam crisim facit, non obstantibus obstructionibus. Cras erit alius paroxysmus, quare non tot urinas uidebitis. Sed cur aluum habet astrictam? In obstructionibus sunt hy-pochondria calida, quia circa illa plurimæ materiæ putridæ. Fiunt etiam ex intestinis suctiones multæ, quia partim à feruore attrahitur (quando non est perfecta obstru-ctio) humidum, pars aliqua transit ad uias urinæ, & illa quæ remanent in intestinis exiccantur, ita dura fit aluus: oportet ergo lenire aluum. Nam propter calorem hic sunt multæ feces adustæ. Quod ad urinæ colorem, substantiam, liquorem attinet, om-nia ab eadem radice nascuntur. Hodie est subtilis, quia bilis putruit, & quia bilis, ideo urina subtilis est & lucida: Cras non ita fiet: tenuis & lucida, aurei coloris, quia putre-scit bilis minoris famæ. De Hypostasi nolite temere iudicare, & pronunciare de co-ctione, ut multi faciunt, qui tantum nebulam ubi uident, statim de coctione pronun-ciant. Imò non omnis nebula, etiamsi sit alba, est bona, & hypostasin significat, quan-doq; enim maiorem cruditatem arguit. Si penderet febris ista à pura bile, esset unum certissimũ signum & optimum, sed quia bilis ista habet multam pituitam admixtam, certe erit pituita, quæ hic Hypostasi assimilatur, quia pars terrestris Hypostasis, 2. de Crisibus, ubicunq; apparet hypostasis in urina, proportionatur puri in loco in-flammato, in quo partes subtiliores resoluuntur, reliquæ manent. Sed omne pus gra-ue, ergo omnis hypostasis grauis, & in fundo erit. Nec semper habet ueram coctio-nem, ut hic, quia est crassa quædam pars, ideo in fundo residet. Vera autem hyposta-sis est heterogenia, & habet partes diuersas, partem terrestrem, aqueam & igneam ubi magis constringitur, & ideo habet formam pyramidis. Hic nihil tale apparet, est tamen alba hic, quia multus aer intrinsecus, unde apparet alba nubes & diuulsa: nec descendit, quia multus aër sustinet eam, & longe est à coctione, & oportet ut tollatur ista nubes, & non conspiciatur, si uolumus recte hunc curare, quia hæc nubes signum est pituitæ cum flatibus, nec temere ex ea iudicandum. Atq; hæc febris continua est procul dubio, & eò magis maligna, quia continua, habet tamen quotidie duos paro-xysmos, unus mane inuadit, quando cholera cum pituita putrescit, quæ dici potest cholera maioris famæ, cum frigore remisso & calore maximo. Circa horam quintam noctis habet alium paroxysmum ab ijsdem humoribus, sed magis ad puritatem pi-tuitæ tendit, & pendet à cholera minoris famæ. Dubitatur an humores in uenis pu-trescant. Febris continua sine typo habet humorem putrescentem in uenis. Forte quòd hæc febris, est una ex istis tribus hemitritei speciebus, de qua Gal. 2. Cris. Volo autem melius uidere paroxysmos. Quid agendum? Heri debebat fieri clystere, & est

factum,

factum, imò hodie etiam mane. Mittendus est omnino sanguis, quia intentiones omnes adsunt, ut Galenus de sanguinis missione docet, est magnitudo morbi, in ætate adolescentiæ, uirtus constans, habet putredinem, in uenis obstructionem, febrem continuam. Ergo phlebotomia nihil præclarius, aperientur enim uiæ, natura subleuabitur, rarefiet corpus, obstructiones soluentur. Sit autem regula: Nunquam mittatis sanguinem, ubi est cruditas in primis uenis, quantum enim trahetur sanguinis, tantum ad uenas trahetis de humore crudo, & augebitis obstructiones & putredinem. Quare primo purgandæ superfluitates in primis uenis. Minoratiua optima sunt, quæ tollunt eas, & dicunt quidam non exhiberi recte, & ex mente Galeni. Sed errant isti, & non intelligunt Galenum, quia regula propria carent, id est, methodo. Nam ut quælibet ars habet suam regulam propriam, sic nos nostrum perpendiculum habemus, nempe methodum, qua omnino nobis opus est. Vtamur igitur minoratiuis, ut & Arabes usi sunt, quia magni uiri erant, & intelligebant methodum Galeni. Si ℥ 1. casiæ daretis, non transiret nisi ad primas uenas, & non purgaret corpus, sed purgaret uenas tantum. Ideo dici minoratiuum potest. Grana duo Diagridij, quæ turbarent & non purgarent, non recte daretis. Debet enim ita proportionatum esse corpori minoratiuum, ut non euacuet nisi à uentriculo, & uenis propinquis, aliàs uitium esset, qualecunque sit. Drachmæ duæ electuarij de succo rosarum rustico pro minoratiuo dari possunt, nobili non tantum, semper debent obseruari mores. Heri dedi ℥ 3. mellis rosati, & Hiere ℥ s. pro clysteri, & nihil ferè eduxit.

Ideo ℞. Elect. de Sebesten solutiui ʒ 10. Fiat bolus cum saccharo, sumendis tribus horis ante cœnam. Hic enim est rusticus, corpus robustum, & amplis uenis, oportet à primis uenis euacuare. Semper autem sic electuaria consideretis, non tantum, quod habent in titulo, in quo scribitur, ad hoc ualent, uel ad illud, sed ingredientia debent obseruari ab artifice. Considerate quomodo sint confecta, quia in singulis ℥ sunt tria gra. Diagridij in isto electuario, ideo in tota ea medicina non transimus 4. gra. dubito ne sit leuior pro rustico, quàm deberet, sed in nobili delicatiori non utamini pro minoratiuo.

De eadem duplici Tertiana. Consilium V.

IN hospitali duo uideri possunt, & exerceri: Primo ægritudines & symptomata, deinde aliud genus exercitij, quod utilissimum est, & assuefaciet nos ad tolerantiam. Quia nihil hic fit quemadmodum nos præcipimus, idque non solum hic, sed alibi semper uobis occurret, ut nec æger sit obediens, nec illi qui adsunt faciant, quod debeant. Octies egesit sponte hac nocte, sed quæ materia peccarit, uel utrum fuerit concocta, & motus fuerit criticus, non possumus iudicare, quia excrementa non uidimus, est tamen probabile, tam copiosam egestionẽ nec critice nec symptomatice, neque mixte factã, sed propter clysteres natura irritata operata est. Ista tamen sit coniectura, quia non uidi excrementa, nec dominium naturæ, etsi uidetur subleuatus: nunc est in paroxysmi declinatione, quod inde colligitur: primo, cum tangitis extrema, habet calorem in omnibus partibus extremis, etiam in pedibus (quod est magnum signum declinationis) intensum quidem, sed non acrem aut mordacem (illud enim non esset signum declinationis, cum in statu etiam in extremis sit talis) uerum satis magnum, sed tamen cum quadam humiditate quam percipitis cum tangitis hypochondria. Secundo, quod est magis artificiosum, ex pulsu cognoscitur declinatio uera paroxysmi: in principio paroxysmi pulsus contrahuntur & sepeliũtur quasi, quia systole maior quàm diastole, quòd putridi uapores occupent cor, & cor cupiat euentari, ut fugiat incommodum. Id fit tantum constrictione ut expellatur excrementum, & expulsione magis, quàm attractione indiget, quia per contractionem natura tentat excrementa expellere in principio, & quò magis febris pendet à crassis humoribus, tanto maiori ui expellere conatur. Vnde in febribus quæ à melancholia, pituita, & bile notha, seu maioris

famæ

famæ pendent, magis sepultus est pulsus in principio. Per oppositum igitur, quand uapores sunt consumpti, cor liberatum ab onere, recreat sese, quia iam excalefactu fuit & fere exustum, eget non tantum euentatione, sed nouo aëre. Fit ergo magna d latatio in fine, sicut in principio magna constrictio, & tum pulsus occurrit tactui cu magna dilatatione, ut durus uideatur, cum tamen non sit. Oportet igitur dignoscer differentias, quia multi decipiuntur. Nam uterque resistit tactui & uehemens & du rus. Vehementia fortitudinem significat uirtutis: quanto magis premitis, tanto fort us resistit cum motu uehementi, & percutit. Durus resistit quidem, sed non cum mo tu uehementi; uehementiam igitur oportet considerare, quam premendo percipi tis. In hoc corpore est magna uirtus, potest omnia operari. Nam ubi uirtus fortis, c magnitudine, uehementia, uelocitate, & tandem cum frequentia se ostendit. Sed h non est indicium frequentiæ, ubi enim uehemens est pulsus, raro est frequens. Virtu enim robusta una dilatatione multũ proficit, sicut uos etiã faceretis (comparat eni Galenus pulsum cum motu hominis onus ferentis) onus quod una uice portare po testis, non portabitis duabus. De agendis. Eramus missuri sanguinem, sed quia iam f bris declinauit, & euacuatio copiosa facta est, nec ita morbus magnus, interim subs stemus. Circa hypochondria, ut tangatur, pati non potest: istis igitur obstructionibu ut occurramus studendum. Dabimus primo non proprie aperientia ἐκφρακτικὰ dict est enim infarcta materia in uenis, obstruens meatus. Quæcunque igitur aperiunt, re mouent materiam infarctam. Sed hic obstructio in uenis Mesaraicis, & illis, quæ a splenem tendunt, ea ut aperiantur, non sunt danda per se aperientia uel repurgant ἐκκαθαρτικὰ (ut alij uocant) quæ cum crassitudine substantiæ aperiunt, ut amara, quia h mores adusti sunt. Et talia quæ cum crassitudine substantiæ aperiunt, longe plus exic cant, quàm calefaciant. Et febris si curari debet, cum frigidis & humidis curari opo tet. Non igitur ita audacter hæc faciemus. Meliora sunt, quæ incidendo & penetra do aperiunt, ut est oxymel, quod proprias uires habet refrigerandi, constat ex acet & melle. Mel calidum in secundo gradu 7. simpli. medic, acetum remisse frigidum & tamen 4. simpli. medic. id plus refrigerare dicit Galenus, quàm mel calefaciat. Se hoc uidetur contra rationem, & id quod κατὰ γένη, inquit, ubi calidum in secundo, cu frigido in primo miscetur, calidum remittet suam qualitatem propter frigidum. Se recte & optime loquitur Gal. & ex ueris ac rectis principijs. Ad hoc enim ut aliqui calefaciat uel refrigeret, duo requiruntur. Primo ut possit ad actum facile reduci. Se cundo ut penetret. Si iam componatis mel cum aceto, hoc penetrat per singulas pa tes, nam etiam lapides penetrat, & usque ad profundũ refrigerat. Ideo bene dicit Me sue de syrupo acetoso, eum penetrare. Recte igitur Galenus dicit longe plus refrige rare acetum, ob penetrationem scilicet. Aperiemus igitur oxymelle, sed quia diu æ grotauit, non utemur simplici sed composito. Quare hoc modo facerem:

℞. Oxymellis cum duabus radicibus	℥	1.
Mellis rosati	℥	s.
Aquæ Cichorij	℥	4.

Quæ refrigerat calefactas partes, calefacit refrigeratas, ut dicit Mesue: quia me diocria & temperata ad extrema se habẽt tanquam contraria: quia non multus exces sus frigidi aut calidi, ad extrema se habent ut medium. Non multum utamini aqui destillatis, quia omnes frigidæ. Ego tantum unam accipio in syrupis, quia manifestu nugamentum est eorum, qui congerunt multas aquas destillatas in parua quantitate & hanc uni præferunt. Beneficium uentris habeat quotidie, & utatur syrupis. Cœ nam sumat hora 23. ut sit leuis, si mane uehemens paroxysmus superueniat. Euacua tiones materiæ peccantis in quanto ita sunt fœlices, ut satis indicat felix euentus, quia heri parum febricitabat, nunc nihil. Et urina tota est perturbata, cui etiam humor mu tus subsistit, qui ita euacuatur, est albus cum aliqua citrinitate, indicat ergo pituitam cum bile. Quare nihil operabimur noui, sed expectabimus euentum fœlicem.

De dua

De duabus Tertianis nothis.

Consilium VI.



T continuemus ea quæ docemus in cathedra, cum ijs quæ apparent circa ægros, non abscedemus ab ijs quæ diximus hodie. Accessimus ad hunc ægrum, quem supponamus esse uirum nobilem, cum nihil ab eo differat, nisi fortuna. Quid faciendum? Collegia bonorum uirorum sunt consultationes, ad cognoscendos, & curandos morbos, ac consideranda prognostica, de euentu morbi, non fiunt ad iactantiam & ostentationem. Qui se autem tantummodo ostentant, illi sunt impostores & fallaces, ideo nihil eis succedit. Quæ enim sine dolo fiunt, succedunt prospere. Deceptores non diu durant, & filij eorum fiunt pauperes, quod ego sæpe uidi. In omni igitur ægritudine debetis loqui cum hominibus doctis, uel uobiscum, ut cognita natura uel ægritudine curam inueniatis, & conari id, ut exprimatis ueram sententiam. Qui addere potest pulchritudinem, & ornatum uerborum, non malefacit. Ergo in omni collegio uos ad tres fontes dirigatis. Primo consideretis dispositionem naturalem. Secundo præternaturalem, seu dispositionem ægri præsentem. Tertio aëris dispositionem præsentem. Accessimus hunc curaturi: ergo remouere oportet quicquid est præter naturam, & sic habetis scopum generalem curandi. Incipio ab effectu secundum naturam, qui apparet exterius in colore & habitu corporis, sed is cognosci non potest in hoc, laborauit enim integra hyeme, oportet igitur ad alia accedere. Et primo uidenda est soliditas membrorum, musculorum, uenarum exteriorum, quæ non facile destruuntur, nisi tabescant homines. Videtis ergo, an musculi duri, solidi, ampli: uenæ & arteriæ amplæ, pulsus etiam qualis. Hæc hodie iudicari non possunt propter manuum frigiditatem. Habet pilos mediocres, & colore naturali, cutis alba, & pili, loquitur prudenter & ingeniose, quia quædam uerba profert, quæ ingenium sapiunt. Debetis etiam interrogare de consuetudine, de moribus ab eo, uel asidentibus, quam artem exerceat, an habeat aliquid à natura proprij, ut si abhorreat à caseo, uel uino &c. Vbi hæc sciueritis, facietis catalogum omnium, & postea ordine procedite: Præponatis ea, quæ foris apparent, & texetis ita simplicem historiam. His uisis, postea quæ attinent ad dispositiones naturales considerate, qua in regione agat, qua in cõstitutione aëris, si frigida, humida, &c. Si in uere iam sumus, & præcessit hyems, qualis fuerit frigidissima ne & humida &c. Hæc quantum ad dispositionem aëris. Tertio, res præter naturam apparentes simpliciter considerabimus nihil apponendo, ut nunc ille habet frigiditatem membrorum exteriorum, uel inæqualitatem etiam, habet retractionem pulsus. Sic oportet incipere à fontibus signorum. Meo tempore, cum eram iuuenis sequens in practica Montagnanam, Foroiuliensem, Matthæum Brocardum, Cæsarem Neapolitanum, qui tunc erant clari, modus proprius in collegijs confusus habebatur. Primo temperaturam proponebant, antequam signa apparentia ponerent, & notum per ignotum ostendere uolebant, ordine præpostero. Et ubi temperaturam considerabant, ad ægritudinem accedebant, post signa dicebant eius morbi, ex Auicenna, siue adessent, siue non, aliquando uiginti dicebant signa, & cum accessi, uix duo reperi. De aëris dispositione plane tacebant. Hoc est cæcum iter. Vos primo dicetis, quæ signa appareant, ea quoque accidentia dici possunt, ad diuersa comparando, & postea causæ singulorum accidentium uidendæ, & sic discurratis ordine Methodico per accidentia. Vt in cerebro duæ uirtutes seu operationes sunt motus & sensus. In motu nihil hic impedimenti, sensus interiores uero suas uires quoque integras habent, optime discurrit, imaginatur, memoratur. Exteriores quoque sensus boni. Dolor, seu actio læsa in uirtute tactiua, apparet in capite, quæ alijs horis plus, alijs minus affligit. Deinde uidendæ uirtutes uitales in corde, ut an constantia mutata sit, quod non credo. Item, operationes extra cor, ut hic retractio pulsus maxima, dilatatio

ferè nulla, plurimum contrahitur, & minime reſiſtit. Naturales uirtutes poſtea conſiderandæ. Habet rugitus, non bene concoquit, nec egerit. Hæc ſunt ſymptomata. Quantum ad excrementa, ſunt mutatæ urinæ, tendunt ad purpureum colorem, eſt rubedo obſcura, liquor limpidus, & multum lucidus, ſubſtantia tenuis, contenta multa ſunt. Non habet ſpumam, nebulam, ſedimentum in fundo. Accidentia circa qualitates uiſibiles. Eſt uir pallidus multum, circa tactum, habet frigiditatem multam. Ita procedatis in alijs, & alijs qualitatibus. Circa quantitatem, diminutus eſt, quia non ita carnoſus. Sed ſciendum hic extrinſeca accidentia non ita ſemper conſiderari, niſi inſignia ea recitentur. His tandem cognitis, quomodo inuenienda cura? Incipiatis à primo, & ſcietis temperaturam aliarum partium corporis. Diximus eum muſculos magnos habere & ſolidos, hoc ſignum eſt caloris bene concoquentis. Temperatura enim hepatis, facit temperaturam aliarum corporis partium. Animal enim uiuit prius plantæ uitam, cumq; homo generetur à ſuo ſemine, & ſanguine, ſemen (ut Ariſtoteles uult) ingreditur ut actor, ut Medici, magis formaliter, & ex parte materialiter etiam. Quicquid ſit, principium atq; fundamentum generationis eſt hepar, licet cor & cerebrum etiam, tamen ex hepate per uenas habetur maxima pars ſanguinis, & ſecundum eius formam generatur animal, tale, uel tale. Si ſanguis calidus, generatur corpus calidum. Atq; hoc modo tota temperatura ab hepate oritur. Quia igitur hi muſculi craſsi, & uirtus ſanguificatiua bona, fuit multitudo formæ ſeminis in ortu, & poſtea ſemper optime nutriti, ſunt igitur ampli ob multum calorem, ſolidi ob bonum nutrimentum. Eſt ergo hepar calidum, quod attinet ad qualitates actiuas. Et quia orta atteſtantur ſuis principijs, uenæ amplæ, pili mediocres, ipſi etiam caliditatem teſtantur, ſicut glabrities frigiditatem. Pili tendunt ad albedinem, quod ſignificat caliditatem moderatam, & cum humiditate mixtam. Arteriarum amplitudo cor indicat calidum. Eſt autem modeſtus uir, ergo caliditatis moderatæ, hepar enim modificat omnia: eſt boni ingenij, bene compoſitus. Hactenus conſiderauimus omnes diſpoſitiones naturales, & ſic uos facietis, quotieſcunq; acceditis ad ægrum, ſecundo aërem, tertio diſpoſitionem præter naturam. Nam & Ariſtoteles uerus pædagogus Medicorum, & artifex methodi, docet à notioribus procedendi. Et ea uia nobis innata eſt, ut ex ijs quæ extrinſecus apparent, primo notionem ſumimus, & ab illis occulta colligamus. Ita ex ſupra dictis, quia in eo eſt robur & ſubruſum & album corpus &c. oſtendunt in eo temperaturam calidam, & humidam, albedo humiditatem, magnitudo uenarum & arteriarum caliditatem. Aër ſenſu percipitur, ideo in eo non eſt multum artis. In affectionibus præternaturalibus ſemper per hos tres fontes diſcurratis: Primo, per uirtutes animales motiuas, in ijs nihil patitur: deinde ſenſitiuas interiores, illæ etiā ſunt integræ, poſtea ſenſitiuas exteriores, ex illis uirtus tangendi læſa eſt, in capite enim dolorē ſentit. Secundo per uitales, oportet inquirere an iracundus ſit, nec ne, an magna uel uilia cogitet? Si prius conſtans fuerit, iratus &c. nunc uero ſegnis, lenis &c. Illud enim ſignum eſt cordis refrigerati. Et ex motu arteriarum etiam percipitur, ſi ſit facta aliqua mutatio. Pulſus non ita contractus, ut prius, ſignificat augmentum. Totum enim tempus, quo pulſus contractus eſt, & calor non extenſus, eſt principium, quando uero extenditur, eſt augmentum, & tandem declinatio. Excrementa etiam conſideranda. Vrinæ quantitas multa, in modo ſubſtantiæ limpida eſt, & tenuis, & lucida. Hæc enim differunt, nam multa tenuia non ſunt lucida, ut aqua, & urinæ tenuiſſimæ, & tamen pallidæ, & ſubobſcuræ: ſi coloris lactei eſſet, non foret diaphana, quia tale ſuſcipit lumen per totum corpus. Econtra quædam craſſa ſunt, & tamen tranſparentia. Hæc uero urina tenuis eſt, & tranſparens, color aureus intenſe, tendens ad rubedinem, quod ſignum caliditatis: quia urina uera deberet eſſe colorata, ut palea hordei, ubi excedit eum colorem, ſignificat ſuperfluitatem caloris, ſecundum gradum, quo excedit. Contenta pauciſſima, nullus odor, guſtare ego non cupio. Hypoſtaſis nulla, ſed tenuis nubecula, nec in fundo, nec in ſuperficie, ſed infra medium. Accidentia circa qualitates tangibiles: habet extrinſecam

frigid-

frigiditatem, intrinsecam caliditatem, asperitatem cutis, quia scabiosus. Hypochondria tantum recte se habent. Circa motum febris singulis uesperis exasperatur cum inæqualitate, paroxysmum longum habet. Non queritur de siti, aut uigilijs aut inquiete, sed tantum de dolore capitis.

De eisdem duabus Tertianis.

Consilium VII.



Eri uidimus omnia accidentia quæ præter naturam, & quæ secundum naturam sunt in hoc ægro: In actionibus animalibus læsio est. Dolor capitis perseuerans, dolor dorsi pertingens usq; ad spacium inter uesicam & anum. Pulsus iam apparet paruus circa differentiam magnitudinis, secundum profunditatem & latitudinem, nec secundum longitudinem æqualis. Videtur immutatus, deberet altum, magnũ pulsum habere, quia non transit 30. annos. Et adhuc adolescens in flore ætatis, nunc habet paruum, uelocem, frequentem, inæqualem, sistematicũ, modo paruum modo inæqualem. Quod ad naturales, male concoquit, excrementa non uidimus, sed urina est fulua sine hypostasi. Patitur præterea aliud malum, non potest bene mingere, nisi quodam ingenio, oportet enim decumbere ut mulieres. Et habet etiam ardorem urinæ: Reducamus igitur illa omnia symptomata ad suas causas, ut uideamus quid possit resultare. Est autem hic catalogus accidentium: Dolor capitis quem patitur per totam hyemem, dolor dorsi, ardor urinæ, febris quæ quotidie inuadit. Videamus si sit horum omnium una causa uel diuersæ, & si una quæ sit, incipiendo ab excrementis. Color urinæ indicat calorem hepatis & renum, Cum renes incalescunt, replentur multis excrementis, semper sedimenta apparent, dilatantur enim, & fit colatura rerum crassarum & adustarum, & semper uidetis nigrum & adustum subsidere. *Si* hepar calidius, multum bilis generatur. Præterijt hyems, in qua generatum est multum pituitæ, & uixit ut potuit, omnis generis cibos uorans, & habet uentriculum debilem. Ratione intemperiei hepatis multa bilis est generata: ratione uentriculi male concoquentis multum pituitæ. Est perpessus frigiditatem, quæ poros constrinxit cutis, & prohibuit transpirationem, unde putredo generata. 3. de loc. aff. qui in uenis habent excessum caloris, parati sunt ad hoc, ut eorum caput uaporibus repleatur, qui cum calidi sunt, quotidie faciunt dolorem capitis, & iuuat ad hoc uentriculus, in quo multæ cruditates. Permiscentur uapores crassi, qui non facile difflantur, sed retinentur in membranis: ita inuentis causis sequuntur accidentia, dolor perpetuus capitis, Dolor in dorso, qui in spina descendit ad profundum ossis sacri, & attingit locum inter uesicam & anum. Quæ causa? Repleto existente capite, calido hepate, cum distribuitur ille humor per uenas, per concauitatem dorsi, peruenit etiam ad locum, ubi dolet iste uir, qui uel onera portauit, uel passus est frigiditatem ab aliqua re extrinseca, quam ipse nescit: pars debilis facta. Aggregantur ibi humores, & tendunt ad os sacrum, itaq; circa collum uesicę est ille affectus, & est segnior propter cruditatem humorum. Aliquando non potest mingere, sed cum decumbit dilatatur meatus, & facilius mingit. Ardoris urinæ duæ causæ sunt immediatæ per se, uel ob exiccationẽ, id est, priuationẽ humiditatis, uel acrimoniam urinæ, quia multum bilis mixta est. Auicenna refert alias causas, sed non sunt propriæ, interdum uiscosa materia obstruit meatus. Iste non est usus coitu, qui posset exiccare glandulas istas, sed urina acris est, propter multum bilis admixtæ, ut in urina apparet. Causa doloris dorsi est, quod uapores ascendentes ad caput per uenas, iterum delabuntur ad dorsum 2. facul. nat. pars debilior semper recipit, etsi

pit, & si nescimus causam debilitatis, ex eo arguere possumus, quòd sit debilis, quia recipit: semper enim aliqua pars corporis debilis est à natura, ad quam aggregati multi humores decumbunt, ex uenis etiam ad renes humores ducuntur, & ibi exiccantur, postea ad uesicam: ea enim recipit uenarum excrementa, Testiculi etiam quia calidiores, dolent: & ita credo ab eadem causa omnia symptomata procedere, id est, à pituita permista bili, quę etiam causa febris, quæ singulis diebus inuadit inæqualiter (qui Typus pituitæ proprius) sicuti ubi alternis diebus accessio fit, est Typus bilis proprius, ubi putrescit pituita dulcis, inæqualitatem tantam facit, sicut in hoc homine paroxysmus inuadit, ut uix percipiat. Vix mordacitatem percipitis in pulsu, & paruus est respectu aliorum, quod ab humore crasso pendeat, & rigorem etiam non percipit, quæ omnia arguunt pituitam ad dulcedinem declinare: sed ex siti & uigilijs colligitur etiam aliquid bilis admixtum. Habetis causas omnium symptomatum, & dispositiones totius ac febris, atq; ex prædictis totam historiam habetis. Patitur magnam intemperiem, in compositione nihil patitur, nihil enim tangere potestis ad hypochondria. Si est aliquid, est obstructio intrinseca. Ergo est temperatura præter naturam, quæ duplex est: Sine materia & cum materia. Hic utramq; habet, scilicet in hepate, ubi generat multum bilis: habet etiam frigiditatem in stomacho, ubi generat multum pituitæ, & plus quàm expedit. Hinc fluxus materiei sequitur: iam aggregat bilem & pituitam, quæ ubi permiscentur, faciunt obstructiones in uenis, & febrem putridam, quæ etiam inuadit singulis diebus. Ego credo quia alternis diebus magis exacerbatur, quod habeat duas Tertianas: ut primo tertius, & secundo quartus respondeant, licet enim singulis diebus inuadant, tamen ex accidentibus cognosco, non esse æquales exacerbationes, sed sibi correspondentes: sæpius igitur accedendum erit, & obseruanda symptomata. Habetis causas symptomatum, collum uesicæ non totum obstruitur, quia pituita subtilis adiuuante bile facile abstergitur, pituita enim lubrica est, Obseruate post causam, febrem ipsam. Sunt autem duæ Tertianæ, & Tertianæ nothæ. Crederet quis quotidianam, cum non sit.

De febri putrida interpollata.

Consilium VIII.



CVM ACCEDITIS AD AEGRVM QVEM antea nunq; uidistis, & uultis cum eo loqui: semper ita est faciendum, ut ego soleo. Primum quæ manifeste apparent signa, ab eo colligite, ex quibus postea occulta, quæ interius sunt, & quis sit morbus, percipietis. Postea cognito morbo subiecto, ad uirtutem accedendum, deniq; ad materiam. Primo igitur quæ exterius sensibus apparent, consideranda sunt, pulsus, urina &c. Non faciendum ut imperiti faciunt Medici, qui suspicantur tantum talem febrem esse, & in suo cerebro fingunt, & applicant signa consona, cum plerunq; non adsint. Caueatis à talibus, si uultis esse Medici digni Hippocrate. Ne recedamus ab ijs quæ apparent. Primo pulsus in hoc iuuene satis æqualis & magnus est: in frequentia non multum excedit, imò potius ad raritatem tendit: non etiam uelox multum, sed temperatus, fortis, ualidus, nullam habet inæqualitatem. Hæ differentiæ sunt in hoc pulsu, & sensui apparent. Vrina citrina, substantiæ crassæ, perturbatur facile: non multa, quantum ad quantitatem: quo ad liquorem, satis lucida: odorem non habet, nec fœtet. Tetigi hypochondria, præcipue sinistrum, quod tensius est quàm dextrum. Habet scabiem crassam, & humidam, multum uigilat, dolet caput, paroxysmis quotidie affligitur, sed alternis diebus plus sitit.

Om-

Omnia eiusmodi debetis colligere & considerare, ut ex ijs, quæ exterius apparent, ad ea quæ interius sunt accedatis. Incipiamus igitur à primo signo à nobis collecto, nempe à pulsu. Pulsus magnus est, non uelox, nec frequens. Quando pulsus magnus, uelox, creber, tunc febrem indicat: & putridam, si inæqualis. In hoc iuuene pulsus magnus, quia est sanguineus: quare ratione temperaturæ & ætatis etiam magnus est: & ea magnitudo ei est secundum naturam. Quod si essent ex calore putredinali, esset auctus motus & uelocior: nec uirtus aggrauata est à materia, quod solet indicare inæqualitas pulsus. Exemplum dat Gal. de portatore, quod sæpe retulimus. Et bene sequitur, non habet inæqualitatem in pulsu, ergo natura non est grauata à materia, quod etiam pulsus attestatur, super calorem naturalem auctus uel non auctus, mutatus uel non mutatus. Hæc de pulsu, unde colligere debetis, non esse febrem continuam, sed interpolatam, quia non habet differentiam attestantem super continua. Vrinæ color hic non est naturalis: debebat esse palearis, id est, sicut palea hordei, is esset naturalis: sed hæc urina transcendit eum colorem. Nec est extrinseca causa: non equitauit, nec se exercuit multum, ergo est à causa intrinseca. Et is color super humorem attestatur, quia aliqua bilis potius tenuem urinæ facit substantiam: pituita uero crassam, uel sanguis etiam pituitosus: sed pituita proxima causa urinæ crassæ: ergo concluditur, quòd humores crudi, crassi & pituitosi sint in illo corpore. Est ergo bilis & pituita, possunt enim simul dominari, propter diuersitatem membrorum, ut cum uentriculus frigidus pituitam multiplicat, & hepar calidum bilem, quod non raro fit. Est & pauca urina, quod fit cum quis uel parum bibit, uel ex obstructione in uasis urinarijs, uel ex siccitate & caliditate multa laborat. Hic credo (debemus enim caute iudicare) potius esse ex obstructionibus multis, quòd uenæ obstructæ sunt ob crassos humores: non quòd caliditas exiccet, quia haberet febrem maiorem, sed ob obstructionem. Est sine hypostasi urina, quod significat sanguinem esse crudum, & nullam habere coctionem, unde tempus morbi significatur, quia uidelicet sit in principio. Sic igitur ex signis collectis: ex pulsu, quòd febris interpolata: ex urina, causam materialem ex bile & pituita, & quòd tempus morbi sit principium. Hypochondrium inflatum indicat materiam in eo latere collectam esse, uel in musculis exterioribus, longitudinalibus uel transuersis, &c. uel in uenis, quod magis hic credo, & in substantia splenis, quod humor in profundo percipitur. Habet porrò uigilias & sitim, quid inde iudicamus? Omnia concurrunt. Audiuistis hic bilem esse, & paroxysmum qualibet nocte. Est autem causa uigiliæ primo siccitas, secundo caliditas: somnus enim præter naturam primo fit à frigiditate, postea ab humido: sed somnus naturalis primo fit ab humido, postea à frigido. Hic uigilat, quia uapores sicciores & adusti magis ex bile ascendunt ad caput, quia tenuiores. Iam ex illis plus nocumenti habet quàm ex pituita, & cerebrũ etiam incalescit, propter paroxysmos quos habet noctu. Sitis etiam concurrit & attestatur: habet enim bilem & siccitatem causantem sitim. Dolor etiam capitis conuenit, fit enim is ex uaporibus calidis. Ex his igitur omnibus colligitis uera esse, quæ ex urina & pulsu antea collegimus.

De febre continua ex bile & pituita crassa.

Consilium IX.

Miles quidam natus annos quadraginta, circa uesperum passus est maximum rigorem, ita ut uir robustus difficulter ob imbecillitatem domum redire posset. Durauit rigor quatuor horis, & secutus maximus calor per totum corpus, qui continuo durauit, usq; ad quartum diem. Vocatus est Montanus, qui reperta febri continua & feruentissima, pulsu magno & inæquali & pleno, urina rubicunda, & crassa, sedimento crasso, considerata summæ uirtutis constantia, & morbi quoq; uehementia, aperuit basilicam dextri

lateris, & eduxit ferè ℥ 8. ſanguinis ſubnigri craſsiq́ꝫ, cum multo liquore cholerico: aderat ingens ſitis, dolor capitis uehemens, defluxus à capite ad pectus & uentriculum. Quinto die ægritudinis iuſsit ſumere caſsiæ recentis, & electuarij de ſebeſten, ana ʒ 6. in bolo cum ſaccharo, quem ante exhibuiſſet, niſi audiuiſſet eum pridie beneficium uentris ter uel quater habuiſſe. Hoc minoratiuo, multa cholerica, ac uitro ſimiles humores craſſos uiſcidosq́ꝫ eduxit: & quia â prima ſtatim febris inuaſione, cum ad dormiendum ſe componebat, & claudebat oculos, uidebatur alienatus, & ſecum murmurabat, putabat ſe plurimos uidere homines ambulantes in cubiculo: ideo eum ſtatim uino abſtinere iuſsit, & ei ordinauit potum ex aqua cum ſaccharo cocta, & pro cibo panatellam, & modicum ex carne uituli, quòd tempore ſanitatis fuiſſet uſus ampliori cibo. Sexto & ſeptimo ægritudinis die accidentia mitiora fuere, præter ſitim: hæc enim indies magis ac magis eum premebat: dormiuit tamen mediocriter abſq́ꝫ alienatione: ſyrupos biberat quos ipſe ex decoctione hordei plurima, in aqua puriſsima & ſaccharo confecerat, eius ſingulis diebus mane ſumpſit magnam ſcutellam, quòd nollet confidere pharmacopolarum negligentiæ, præcipue in compoſitione: ſed quia ſiti plurimum premebatur, clam poſt diſceſſum Doctoris ſumpſit hauſtus plurimos aquæ frigidiſsimæ, & poſt euomuit cholerica & ſimul phlegmatica, uiſcoſa: poſt quem uomitum ceſſauit ſitis, & reliqua accidentia. Octauo die liberatus fuit â febre, uoluit tamen Montanus ut 12. die ſumeret medicamentum:

℞. Confect. hamech	ʒ	4.
Trochiſcorum alhandal	G.	10.
Syrupi roſati ſol.	℥	2.

Cum aqua cichoreæ fiat potio, ſumenda in aurora cum cuſtodia. Et ſic liber euaſit. Potus aquæ recte ſucceſsit huic: quia corpus antea euacuatum fuit, & per ſeceſſum & miſsionem ſanguinis: tantum hærebat in corpore prędternaturalis illa caliditas, quæ oppoſito facilis erat curatu, cum conſtaret uirtus, & corpus eſſet ualidiſsimum, in ipſo ætatis uigore, quæ omnia potuerunt aquæ reſiſtere.

De febre putrida continua.

Conſilium X.

PRoponitur caſus puellæ octodecim annorum, complexionis calidæ & ſiccæ, optimæ perpetuo ualetudinis, quæ ex curis & affectionibus animi, quas in fratris ſui aduerſa ualetudine habuit, in ægritudinem incidit. Menſtrua diminuta ſunt, & febris eam corripuit cũ horrore, & alijs accidentibus: adeſt dolor capitis, & circa regionem uentriculi, nempe circa orificium, præcipue uerſus hypochondrium, tenſiones percipiuntur: adſunt inſomniæ ſeu uigiliæ, oris amaror, non tamen cum ſiccitate notabili: calor mordax percipitur, & uelox pulſus. Acceſsionum principia hactenus notari non potuerunt, ideo continua putatur, quæ tamen de tertio in tertium magis exacerbatur. Adeſt laſsitudo uehemens, ita ut ſe uix tollere queat. Rugitus item in uentre ſuperiori & inferiori auditur. Oportet primum uidere quæ natura ſit morbi quo affligitur: poſtea, quæ cauſæ: demum modus curandi inquirendus eſt. Primum hanc laborare febri putrida, manifeſtum eſt ex ſignis: pulſus frequentior, inæqualis magis, ac uelox, quod putredinem ſequitur, urinæ craſſæ, cum hypoſtaſi per totum corpus ſparſa, calor mordax in ſuperficie cutis. Hæc igitur febris eſt morbus in temperatura. An uero præter hanc alia ſit ægritudo? Credo quòd ſic: eſt alia in compoſitione. Circa orificium & regionem uentriculi tumor eſt cum dolore quando tangitur, neq́ꝫ tamen dolor notabilis: & in anhelitu quandoq́ꝫ percipitur, & â nobis tumor ipſe tangitur. Ita duplex eſt ægritudo. Poſsit aliquis dicere, adeſſe etiam tertium, obſtructionem circa uterum, quia actiones eius læſæ in excernendis menſtruis, ergo & mem-

membrum læsum. Sed quia menstruorum diminutio non ex obstructione tantum, sed ex mala etiam temperie in ipso utero, uel ob sanguinem crassiorem contingere possit, non posuerim pro certo, id quod est in dubio. Iam morbi causæ inquirendæ: non enim scimus curam, quando scimus talem uel talem esse morbum, sed ex causis cura petenda est. Esse putridam, ex dictis signis constat, pulsu, urina, calore mordaci. Sed in quibus humoribus est ea putredo, & ubi? Hoc etiam ex signis est inueniendum, non habet motum uelocissimum hæc febris. Talis autem fit, quando putrescit humor calidus qui & subtilis, ut bilis, uel sanguis: qui quia uelocissimi motus sunt, terminantur septima, uel ad summum decima quarta die. Et habet sæuissima accidentia: nec tarditatem habet eam quæ fit cum putrescunt humores frigidi, ut pituita, & humor melancholicus. Nec calor ita remissus est, & urinæ magis tinctæ, & dolor occipitis. Ergo humor qui putrescit, nec calidus est nec frigidus simpliciter, sed mixtus: quia accidentia mixta sunt: motus medius inter tardum & uelocem: & reliqua signa media. Sitis quidem, sed non maxima: nec dolor capitis nimium intensus: ideo humorem putrescentem etiam medium crediderim inter calidum & frigidum, & mixtum ex plurima pituita & bile. Sed ubi putrescit humor? Audio febrem continuam sine typo, & semper æqualem: ergo humor putrescit intra uenas. Est enim febrium continuarum proprium, non horrere. Sed si haberet aliquem typum, aliter dicendum esset. Quod ideo dico, quia in pulsu hoc uespere sensi aliquam contractionem: & ipsa etiam cooperiri uoluit: quæ duo cum concurrant, maxime indicium faciunt esse aliquem typum. Et sæpe hoc contingit, ut in febribus continuis post aliquot dies incipiat apparere in pulsu, uel quia natura fortior in expellendis superfluitatibus facta est, uel quia coctio aliqua facta, & materia subtilior exhalat. Ideo enim continuæ febres periculosæ dicuntur ratione signi, & causæ. Ratione signi, quia indicant naturam debiliorem, quæ permittit materiam ut inimicum putrescere in proprio domicilio, nec potest extra uenas expellere. Ratione causæ, quia ea materia putrescens facile inficit massam sanguinis, ad quod sequuntur febres pestiferæ & exitiales. Fieri igitur potest ut hactenus non habuerit, & nunc incipiat habere typum, idque bonum esset per uiam signi, & per uiam causæ. An modo incipiat nunc materia putrescere extra uenas, uel sit adhuc intra uenas, facillime uidebit Excell. V. per ea quæ succedent. Si nullus typus succedit, erit intra uenas: si erunt aliquæ periodi, erit extra uenas. Ideo nolo determinare in re ambigua: tempus ostendet. nec propterea tolletur modus curandi, siue intra siue extra uenas sit, cum certissima sit inuenta ratio humoris peccantis. Potest tamen si sit intra uenas augere difficultatem. His stantibus facile est nunc uidere causas symptomaticas. Vapores ascendunt in caput, & dolores excitant: quia admixti ex pituita & bile, dolores quidem faciunt, non intentos tamen, propter pituitam obtundentem. Eadem causa est uigiliarum, quæ ipsæ propter pituitam admixtam non sunt continuæ: & quod non multum sitiat. Licet hæc omnia eam quoque infestent propter humores permixtos contrarios, quorum alter excitat, alter restinguit hæc symptomata, & mitigat. Ita omnia sibi concurrunt, urinę rubræ, & tamen crassæ, quia duo humores, pulsus inæqualis. Ergo non est biliosus humor solus, qui uelocem quidem facit, sed pituita magis inæqualem. Hæ sunt causæ omnium symptomatum quæ consequuntur morbum. Adest præterea obstructio: quæ ubi fit, ex tumore & dolore apparet. Quare & Galenus & Auicenna testantur, quòd ubi dolor, ibi est ægritudo. Sed unde est tensio? Non est ex apostemate (alia enim sequerentur, & multo sæuiora symptomata) sed ex materia flatulenta: quæ facit tumorem, propterea quòd flatuatur: non propter suam multitudinem, si enim esset tanta materia non flatuosa, propter multitudinem, comprimeret diaphragma & suffocaret: deinde perseueraret tensio, nec ita facile resolueretur à quocunque extrinsecus applicato. Hic dolor facile remittit, ergo non est ex abundantia materiæ, sed propter uentositates, ob quas intumescit: hincque est quod comprimitur & impeditur in dilatatione, ideo adest difficultas anhelitus, sed non durat, quia flatus cito discutiuntur. Hic tumor est morbus in compositio-

positione, quia facit intumescere locum, ut non faciat operationes debitas, & est ea tensio ex præsentia materiæ. Hæ igitur sunt duæ ægritudines, & puto utranque habere separatas causas, nec una remota alteram remoueri. Sed quia adest & retentio menstruorum, uidendum est an una etiam ea sit ex his causis. Cum considero præcedentia & temperaturam huius, puto hanc diminutionem menstruorum potius esse ex crassitudine menstruorum & sanguinis, quàm ex obstructionibus matricis. Etsi enim sanguinem habet humidiorem ratione ætatis & sexus, & quia in ocio uixit & delicijs, & albi sit etiam coloris (sicut solent esse fœminę quæ non exercentur ut uiri) & ob has causas facile aliquem decipere possit, ut uideatur frigidior quàm sit, habet tamen uenas magnas, & arteriarum motum fortem & magnum, & frater ipsius, qui ex eodem semine est, est calidus & adustus, ideo credo eam generare multam bilem & sanguinē adustum. Deinde est in decimo octauo anno, qui in puella citius crescente & senescente est ipse flos ætatis, & eadem quæ uiginti octo annorum ætas, quia tunc maxime uiget sanguis. Accessit ægritudo fratris, quem amabat plurimum. Habuit uigilias, curas, & accidentia animi, quæ adurunt sanguinem, ita ut inde homines etiam melancholici fiant, quia sanguis aduritur. Est igitur sanguis crassior, & multiplicata excrementa pituitosa, quæ fuerunt causæ febris, quæ ipsa etiam sanguinem magis adurit: ideo rebellis eductioni, ut non possit libere exire per meatus angustiores. Exiuerunt quidem menstrua, sed diminute: ideo causa non in obstructione erat uteri, sed sanguinis potius crassitie. Et cum sint tres causæ diminutionis menstruorum, debilitas uirtutis excernentis, obstructiones uiarum & sanguinis crassities, ego hic tertiam esse credo. Hæc de essentia & causis horum morborum. Quod autem ad mores attinet, febris nulla habet signa malignitatis: habet sua accidentia, quæ pendent à putredine, sine deliquijs & egestionibus putridis, & urinis mutatis & seruantibus malignitatem: sed habet ordinarios affectus cognitos, ideo ordinariam crediderim, & non malorum morum. De tempore febris. Non uideo quidem signa coctionis, non tamen arbitror nos adhuc esse in principio morbi: non enim ita perfecta coctionis signa expectanda sunt in ægris sicut in sanis. Non igitur dicendū, adhuc esse in principio: fit enim aliqua coctio, non quidem qualis in sano, sed qualis in ægro: & hanc ob causam in augmento esse crediderim, non in statu tamen, ubi coctio fit perfectior. Prognosticon. Nisi aliud superueniat, quia in itinere multa possunt contingere, ut dicit Hipp. in febribus acutis non esse certa signa prognostica: & addit rationem Galenus, quia facile mutari possunt uel ad melius, uel ad peius: tamen prout talis est, non est lethalis. Nam quod dicit Hippocrates, febres non intermittentes, quæ tertia die exacerbantur, periculosæ: uerum est, quia facile in deterius incidunt si negligantur: sed propterea non sunt lethales per se, sed ad optimum finem deducunt si medicus non delinquat, & æger obediat: quæ cum ambo hic sint conuenientissima, facile sanabitur. Cura. Videmus naturam morbi & principium affectuum pendere à materia putrescente: materia igitur euacuanda, & putredo remouenda. Materia crassa est, mixta ex pituita & bile, & maxima parte intra uenas, quia non sunt uisæ periodi: ea igitur remouenda. Sed Hippocrates non tantum præcipit, Si talia purgentur qualia oportet, confert, & leuiter ferunt, &c. sed alibi etiam: Quocunque natura uergit, eo maxime ducere oportet. Quærendum igitur, quomodo, & per quem locum: quia quid sit uacuandum, facile uidemus, pituita scilicet & bilis. Sed ex quo loco? ubi putrescit, in uenis, propterea quòd perspiratio prohibetur, & calor naturalis opprimitur à multitudine materiæ: ergo euacuanda. 4. sanit. tuendæ. Si putrescit materia intra uenas non aliena à sanguine, mitte sanguinem copiosissimum: si non multum aliena, mitte, sed parcius: si omnino aliena, abstineas. Hæc sunt uerba Gal. Hic humor non est admodum alienus, quia pituita mixta cum bile sapit caliditatem, & omnino tardi motus est: nec rebellis est calori, quia inflammatur. Est ergo permixta sanguini, & putrescit, quia prohibetur euentatio, & facit obstructiones. Venæ igitur sunt euacuandæ, & quærendū ut transpiret corpus, & uacuetur materia, quod neque melius neque citius fieri potest

quàm per missionem sanguinis, ideo eam in febribus laudo semper, quia uel antecedentem uel proximam causam tollit: siue humor sit extra, & tunc antecedentem tollit: siue intra uenas, & tunc proximam. Mittendus igitur est sanguis, idq; statim antequam morbus ad statum perueniat: neq; restitandum, quia periculum est ne æger moriatur. Vidi omnes sic curatos, & credo nihil præstantius nisi ut mittatur sanguis. Nec à saphena educerem: si enim sint obstructiones, non exibit sanguis, cum præsertim materia sit crassior. Ideo à basilica mitterem, quæ ad educendum sanguinem crassiorem est aptissima. Refrigerabit hepar, ut generet sanguinem magis æqualem, non tam crassum, qui postea sponte euacuabitur natura insurgente, sublato hoc modico impedimento. Si igitur cras non erit summe debilis propter maximũ paroxysmum, aut uigilias huius noctis, ut magis indigeat alimento & restauratione quàm missione sanguinis, omnino fieri phlebotomiam à uena basilica suadeo quantum sufficit, quam præsens Medicus iudicabit: si sanguis niger & crassior, permittatur exire: si pulcher, clarus, lucidus, statim obstruatur: ideo enim laudat Galenus missionem sanguinis præ cæteris medicamentis per os exhibitis, quia semper reprimi potest, & uel parum uel multum educi, secundum astantis uoluntatem: quod non ita potest moderari in medicamentis per os exhibitis. Et uideo quotidiana experientia, quòd ubi prætermittitur sanguinis missio ubi fieri debebat, morbi fiunt lethales aut longi. Nec ideo timeat quòd sit prima phlebotomia: habet ætatem conuenientẽ: aut quòd inde futura sit sterilis: istæ sunt aniles fabulæ, & figmenta sine fundamentis. Si tamen sudet copiose, aut per aluum egerat, uel per nares sanguinem reddat, uel aliqua fiet uacuatio, uel plurimum laborarit, uel uirtus defessa sit admodum, omitterem. Si nihil horum contigerit, mane summo, clystere exhibito, sub horam postea 17. aperirem uenam. Circa alterationem postea (quia in putridis non solum sanguis mittendus, sed etiam alia facienda, quæ Auicenna duobus uerbis diuine docet, cum inquit: lauare aluum, prouocare urinam: hæc qui facit, curat febres putridas) lauatur aluus clysteribus, & est, inquit, magis dilectus usus clysterum, quia fit quotidie sine molestia, quàm prouocare urinas. Syrupus ex capillis Veneris optimus est, aperit obstructiones. Syrupus de cichorio Nicoli ex cetrach, bisantinus oẽs sunt optimi, eligatis quos uultis. Postea si uellet tolerare decoctum in hyeme hac, melius esset: acciperem aquam endiuiæ & capill. Veneris, quanquam in his non confido multum. Ideo si haberemus herbas bonas, capill. Ven. & cetrach, eas decoquerem in aqua endiuiæ & boraginis, & esset eo maior subtilitas, & facilitas prouocandi urinam.

PRO OBSTRVCTIONE.

Si singulis diebus uel alternis acciperet unam pilulam aloës, uel hieræ simplicis scrup. 1. iuuaret. Nec metuerem febrem, quia euacuat bilem, & restinguit sitim, refrigerat, & educit materiam facientem obstructiones, & calefacientem, et potest dari lota aloẽ, ut minus calida sit: educit humores. Sed si essent imbibiti intra tunicas uentriculi, melior esset hiera, ut inquit Galenus. Potest igitur exhiberi aliquot diebus, ut uideamus quomodo conferat: si enim non conducit, poterimus alia exhibere; sed credo quòd ex his optime habebit.

RATIO VICTVS.

Nescio an consueuerit uinum lymphatum bibere: si possit, credo utile fore ut abstineat à uino. Galenus tres recenset causas, in quibus sit abstinendum à uino: in epilepsia, in adustionibus, & humoribus crudis. Hic sunt humores crudi &c. Sed darem aquam coctam cum cinnamomo uel pipere, quam Galenus dabat, & forte melius esset: quia enim eius caliditas non transit ad hepar, potest poni uel piper, uel cinnamomũ, uel quatuor garyophylla cum modico sacchari. Comedet iuscula, panatellam, & modicum carnis. Si habebit paroxysmos, mutatur ratio uictus, & non ita cibabitur sub noctem, quòd eo tempore soleant magis exacerbari symptomata, ut iam etiam accessio manifeste se ostendit.

De febre continua in grauida muliere.

Consilium XI.



MAgnifica Domina passa est febrem per mensem, & affligitur lenissimo typo circa horas uespertinas. Exacerbatio non fuit cum frigore sensibili, sed cum calore paulatino, ita ut pateretur circa cor, & haberet anxietates. Postea habuit uigilias, & astrictionem alui, à qua liberata est. Deinde à cibo stomachicis anxietatibus angebatur, quæ adhuc perseuerant. Post assumptionem pharmaci sitis accessit, & tumor in liene, qui deduxit hanc Dominam ad καχεξίαν non quo ad substantiam, quia nondum est hydrops, sed quoad colorem. Postea accedit etiam hoc, quòd grauida est, ita ut fœtus sit perfectus: excessit enim septimum mensem. Quare eget plurimo alimento. Dubitatur nunquid excesserit nonum mensem, an sit in octauo. Dicit enim, quòd post quartum Iulij, non amplius perceperit fluxum menstruorum. Et nunc sumus in prima die Aprilis, secundum menses lunares sumus in nono. Quæritur in quo tempore sit febris? Apertissima signa apparent concoctionis post assumptionem benedictarum Medicinarum, ut Mannæ. Perseuerat tamen tumor, sitis & anxietas, non habet typum, ita ut sit uel cum frigore uel rigore. Igitur putredo est intra uenas, quæ etiam solet habere suas periodos, & credo hanc febrem esse continuarum unam, pendentem ex nullo humore absolute, sed ab omnibus complicatis simul. Habet colorem tendentem ad fuscedinem, ergo melancholia abundat. Est item calidissima, & humida, quæ omnia indicant non unum solum, sed plures redundare humores. Multæ etiam feces pituitæ permiscentur cum excrementis, & habet catarrhum, qui satis indicat abundare pituitam. Bilis etiam Citrina admiscetur excrementis. Deinde sanguis crassus è naribus destillat. Quare dico omnes humores hoc in corpore abundare, & sanguinem trahi in consensum, habet enim maculas rubras. Cum itaq; omnes humores hic putruerint, habet febrim continuam. Et quia crassi & frigidi humores hic putrescunt, febris est lenta, non cum horroribus magnis, nec cum ariditate linguæ. Vigiliæ fiebant ratione melancholici humoris. Imaginabatur enim multa. Ex maculis posset argui adesse febrem pestilentem. Dico autem has maculas posse contingere sine peste, & pestem quoq; sine maculis. Febris pestilens pendet ex putredine sanguineæ massæ, ibi natura excernit has maculas, plus nigras, pro maiori adustione, quandoq; natura obruitur, ut non possit expellere. Vidi ego hominem habentem istas petechias sine febre. Quare credo hic non adesse febrem pestilentem, quia ea nunquam est sine fluxu colliquatiuo, qui hic non apparet: neq; per mensem cum tot accidentibus uixisset, aut certe nunc Hectica esset. Fortior uero natura à Manna facta, expulit. Sitit, quod bonum signum est, secundum Hipp. Habet duritiem in pulsu per duos dies, & tremorem, quare credo aliquam esse læsionem in membris neruosis. Patitur tensionem circa hypochondrium sinistrum, qua comprimitur Diaphragma, & difficulter spirat, & sic trahuntur in consensum nerui omnes. Humor etiam melancholicus cum sit terrestris, & mordax, facit ad duritiem. Bibit etiam plus, quàm comedat. Hinc potus supernatat, & inde accessit etiam aliqua anxietas.

DE PROGNOSTICO. Ratione ægritudinis deberet saluari, & ex excretionibus colligo naturam superare morbum. Sed quia non sentit moueri fœtum, aut ille est omnino debilis, aut mortuus. Plurimi quoq; ob magnitudinem splenis, in hydropem incidunt. Trahit enim splen ob uicinitatem in consensum hepar. Nam Hydrops non fit sine frigiditate hepatis. Dubito itaq; de morte, non ratione morbi, sed fœtus. Qui cum ambigatur, an mortuus sit nec ne, metuo ne uires eius deijciantur ex his purgationibus.

DE CVRA. Cum uideremus illam indigere alimento ob fœtum, ob uentriculi uero imbecillitatem & febrem, non multo uti debeat, uices iterauimus: ut singulis sex ho-

sex horis comederet uitellos ouorum, ius pulli, & similia. Mel rosaceum cum Citro, & Scordio dedi. Nolui dare astringentia, ne dici possit fœtum iam mortuum à me occisum. Concessi uero uinum aquosum. Natura hic maturauit, non tamen expellit, quia non sufficit. Quare nos mouebimus. Cum tamen uirtus non sit fortis, nec partus, non auderem addere uim maiorem, quàm Mannam, ne sequatur fama Medicorum mala, quia & ipsi & fœtui mors horaria imminet. Præsagium hoc res ipsa confirmauit, siquidem hæc mulier non ita post multos dies obijt.

De febre putrida cum præfocatione matricis Consilium XII.



IVdæi cuiusdam uxor laborabat dolore uentriculi, cum præfocatione matricis & febre: superioribus etiam diebus laborarat febri: quare medicus qui tunc fuerat uocatus, primum leniuit uentrem, deinde basilicam incidit: & quia non attenderat ad principalem causam febris in hac muliere, quæ pendebat ex matrice, interim illa in febrem incidit, & malum est auctum: sed quomodo, post dicetur. Febris inuasit cum sæuis symptomatibus, nam in syncopen incidit, & dormire nequiuit, prope delirauit, melancholica. Vocatus ad eam, corporis dispositionem primo consideraui, & cæteras deinde causas ægritudinis diligenter inquisiui. Ipsa autem quia admodum formosa, calidæ & humidæ est temperaturæ. Totius naturã sequitur pars: quare & matrix calida & humida, quæ propterea etiam libentius uapores generat, qui deinde euaporant, & sursum feruntur, & uentriculum perturbant, caput replent, unde insomnia, & melancholica deliramenta: ad hæc cum accederet mala diæta, illa aucta sunt, corpusq; debilitatum est magis: neq; menstrua, uti par erat, purgata, unde & febris hæc causata est. Lex Mosis prohibet, ne à purgationibus menstruorum ante cum uiro coëant, quâm sese frigida abluerint. Necdum purgata satis, in frigidam insilierat, quam lotionem obstructio est sequuta, atq; hanc febris, qua nunc laborat. Accessit etiam strangulatio matricis: nam lotionẽ sequuta est etiam intemperatura matricis: generati in ea propter intemperaturam uapores: deniq; fortiter clausa est matrix, ut etiam purgationes sisterentur, quæ deinde doloris uentriculi causæ: & ipsa febris inde facta est auctior. Sed quoniam necesse erat hanc supressionem menstruorum, & matricis præfocationem solui, propter maiora pericula, quæ timeo, & præsertim syncopen, dedi illi Mithridati ʒ 2. cum saccharo rosato, ut Mithridatum calefaceret matricem, & materiam uaporum exiccaret, deniq; uias aperiret, atq; ut saccharum rosatum confortaret uentriculum. Sed dicat aliquis, augetur febris: concedo, sed maius ex matricis præfocatione periculum impendet: necesse est igitur hanc primum omnium curari: febrem curabo paulo post facilius syrupo rosato, & de cichorea, causis etiam sublatis, & solutis obstructionibus, & reducta caliditate ad temperiem. Ad hanc præterea dosin Mithridati cum rosato, adhibui etiam frictiones pedum, ut prouocarentur iterum menstrua, & res pulchre successit. Ne uero spe nostra frustraremur, iussi lauari pedes in decocto bethonicæ, saluiæ &c. Item, ut ex herbis illis fumum acciperet: præterea dedi decoctum radicum fœniculi, petroselini, & anisi, & cœperunt iterum fluere menstrua. Nam nisi redijssent menstrua his medijs, cucurbitulam etiam saphenæ applicuissem, ut ad inferiora sanguinem menstruum propter communicantiam uenæ ad matricem retraherem, quanquam frictio ipsa ad hæc prouocanda satis sit efficax. Atq; inde facile est æstimare, quantum nocuerat prior Medicus, qui basilicam incidi curauerat. Incisio enim basilicæ menstrua sursum attraxit, unde omnis mali labes. Nunc autem cum fluant, ne quid accidat quod sistat menstrua, diligenter cauebimus, imò quoad poterimus naturam eius adiuuabimus ad expulsionem. Hac autem nocte nihil dormiuisse se conqueritur; neque mirum, frictio namque, quia

corpus

corpus calefecit, febrẽ adauxit, & fluentibus menstruis omnia mouentur in corpore, unde inquietudo: postremo uapores caput calefecerunt. Quare ad conciliandum somnum, iussi ut nares oleo uiolaceo inungerentur, & tempora: hoc si nihil profecerimus, perueniam ad unguentum populeonis. Sed roget quis, cur nihil exhibeam per os, quod somnum conciliet? Respondeo, quia omnia conciliantia somnum, frigida esse & humida necesse est, & frigida morbi materiam grossiorem reddunt, & expulsioni ineptiorem, quare nihil exhibeo.

Pro puero, qui à scabie curatus, febri ex uiscerum obstructione laborabat.

Consilium XIII.



QVidam puer cum sumpsisset pillulas, primo unam de Aloe simplici, & aliquot etiam alias ex Aloe, & Rhabarbaro, satis commode ab ijs purgatus est, donec materia, quæ in uentriculo & intestinis continebatur, euacuaretur. Ea remota, cum nihilominus quarto quoq; die unam sumeret, aluum nihil leniorem sensit, quia febris etiam superuenit, quæ cum leui rigore inuadebat, quotidie perdurante calore ad tres etiam horas. Vocatus est Montanus, uidens primo colorem totius faciei & corporis album, uentriculi debilitatem esse statim aiebat. Quòd color corporis, ut & Galenus testatur, dominium in corpore humorum abundantium ostenderet, nisi in interioribus sese continerent humores, quod raro fit, ut ait Galenus. Dicebat igitur uentriculum debilitatum, ac plurimum pituitæ in eo corpore generari, quod etiam pulsus testaretur, qui debilis erat oppressa uirtute ex nimia ui pituitæ. Tangens deinde uentrem circa regionem uentriculi, & in utroq; latere, maxime uero in dextro, tensiones percepit, ita ut cum in dextro commodius tangeret, gurgitationem quandam manifeste sentiret. Vrinæ crudæ erant, & in fundo adustionis signa ostendebant. Montanus, ut obstructiones eas aperiret, ex quibus febris orta erat, primum ordinauit hos syrupos:

℞. Rhabarbari electi ʒ. 1.
Spicæ grana 6.

Minutim incidantur, & inuoluantur panno lineo subtili, deinde in ℔ 1. infundantur aquæ Endiuiæ, & hæc infusio diuidatur in partes tres, pro tribus syrupis, semper in singulis syrupis faciendo expressionem dicti Rhabarbari in linteo, quæ non remouebitur ab ea aqua nisi in fine. Sumantur autem hi syrupi hoc modo:

℞. Tertiam partem huius aquæ, deinde
℞. Syrup. de Absinthio
Syrup. aceto: simpl.
De duabus radicibus ana ℥. s.

Misce pro uno & sic pro alijs duobus. Item

℞. Olei de spica, ab aromatarijs sumpti, ceræ q. s. fiat linimentum pro unctione oppilationis in parte dextra. Item

℞. Olei de Capparibus ℥ 1.
Bdellij
Ammoniaci ana ʒ 2.
Agarici electi ʒ 1.
Aceti Scyllitici ℥ 1. s.
Hyssopi humidæ
Olei Amygdalarum amararũ ana ℥ 1.

Cum modico ceræ fiat secundum artem linimentum pro splene. Item

℞. Olei de Absinthio ℥ 1.
Mastichini ʒ 2.
Ladani electi & pinguis ʒ 1.

Misce,

Miſce, & fiat linimentum pro ſtomacho. Vſus erat his unctionibus & ſyrupos etiam acceperat tres, ſicut ordinati erant, ea febris mitigabatur quidem, ſed quoniam obſtructiones non tollebantur, neq; febris penitus auferebatur; ſymptomata tamen omnia mitiora erant, ita ut ad ſanitatem uergere uideretur. Montanus uidens urinas non malas, & febrem mitiorem, obſtructiones etiam in dextra parte apertas, ſed in ſiniſtra non item, ubi etiam durities quædam tactui apparebat, uoluit eum ſumere aliquot diebus ſequentia:

℞. Duas heminas brodij de pullo ſemicocti, in quo decoquantur Ceterach
Capilli Veneris ana ℥ 1.

Decoctione facta fiat expreſsio fortis, & in decocto infundantur oxymellis Scyllitici, Geleniabin ana ℥ 1. exhibeatur mane hora ſyrupi calide. Iterum

℞. Trochiſcorum de Abſinthio, de Capparibus ana ʒ. 1. s. Cum melle roſato fiant pillulæ 9. ex quibus unam ſumat ſingulis diebus immediate ante ſyrupum.

De febre orta ex obſtructione, in puero Veneto.

Conſilium XIIII.

Nobilem hunc puerum febre affici ex obſtructione, non modo ratio, ſed ſenſus etiam indicat, obſtructione inquam membrorum naturalium. Curari ergo non poterit febris, niſi remota obſtructione. Quantum igitur ad uictus rationem attinet, mihi uideretur quòd attenuans cibus & potus eſſet adhibendus. Ergo uinum album, pauciferum, ſubtile, quale hucuſq; rectiſsime oblatum eſt, maxime conuenire exiſtimo. Carnes hœdorum, & pullorum, cum quibus coquatur aniſum, uel fœniculum leuiter contuſum, panno lineo inuolutum. A granis omnibus abſtinerem, præterquàm ab hordeo optime bis cocto in iure, quo eſſem contentus, addito petroſelino, uel betonica, uel fœniculo. Et quoniam audio paroxyſmũ circa ueſperas inuadere, laudo parciſsime cœnet, & in horis magis quietis: hoc enim in febre tollenda plurimũ conferre arbitror. Prouiderem, ut ſingulis diebus beneficium alui haberet, nihil enim efficacius ad febrem ex obſtructione tollendam, quàm lenire aluum, & prouocare urinam. Et cum audiam hunc puerum contineri non poſſe, quin ſe plurimum puerili more exerceat, omnino hos incongruos motus coercendos iudico, & intra ædes proprias, quantum fieri poteſt, puerum continendum. Quantum uero ad medicamenta attinet, cum apertio ſit in hac curatione ferè principalis intentio, & quod uere aperit eſt amarum, ideo amarorum uſum in hoc puero maxime laudarem. Si ergo perſuaderi poteſt, ut de abſinthio ſyrupum mane ſumat cum iure pulli, in quo petroſelinum, fœniculum, & alia huiuſmodi diuretica decocta fuerint, ſummopere laudo. Sed inter reliqua, quod ſemper certa fide à me longo experimento probatum eſt, laudo ut ſingulis diebus ſumat infuſionem rhabarbari in aqua endiuiæ: nunquam enim uidi febrem ex obſtructione hoc remedio non eſſe ſublatam, ſi modo pertinaciter quiſpiam in eius uſu perſeuerauerit: quandoq; enim craſsiſsimos humores impactos, & obſtructiones, quæ ob caloris imbecillitatem facile tolli non poterant, ex rhabarbari aſſumptione curatas uidi. Conſueui igitur accipere libram aquæ endiuiæ, in quam drachmam rhabarbari infundo in panno lineo inuolutam: deinde ſingulis diebus uncias quatuor illius infuſionis, facta aliqua expreſsione, accipi iubeo circa auroram: & eſt huiuſmodi doſis puerorum: neq; deſiſto ab hac potione, priuſquam uideo omnino & febrem & obſtructiones eſſe ſublatas: auferuntur enim proculdubio, ſi reliqua omnia recte fiant, & curationi conſentiant. Quantum uero attinet ad ea, quæ exterius applicantur, ſtomacho quidem oleum de abſinthio confectum cum puluere maſticis applicarem. Lieni uero linimentum hoc modo confectum:

℞. Bdel-

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ. 2.
Dissoluantur in aceto scillitico. Deinde
℞. Olei amygdalarum amararum
Adipis anseris ana ℥ 1.

Ponantur omnia simul, & fiat linimentum pro splene. Hepati recte applicari potest linimentum ab Excellentissimo Doctore applicatum, unguentum rosatum Mesue cum sandalino permixtum. Hæc satis esse arbitror pro hac febre tollenda, si modo puer recte pareat, & assidentes non delinquant.

De febre continua ex putredine ac magnis uiscerum obstructionibus orta.

Consilium XV.



CVm accessimus hunc, protestati de longa ægritudine, multa diximus, ac etsi ex Hippocratis sententia 1. Progn. præterita ducunt Medicum in cognitionem posteriorum, tamen de præteritis nunc nulla fiet mentio. Circa præsens deprehendi febrem, & illam si non continuam, & sine typo (ut semper fit) saltem una hora magis quàm altera intensiorem. Præter febrim habet tensionem hypochondriorum, & miram eorum gracilitatem, licet totum corpus sit gracile, magis tamen abdomen, quæ ultima pars esse debet, quæ tabescit. Habet etiam intrinsecus obstructionem uenarum, per quas defertur cibus ex uentriculo ad hepar. His ita se habentibus quæro, utrum hi morbi ita complicentur, ut unus sit causa alterius, num febris fuerit illa, quæ fecerit opilationes, an contra. Fuit sanatus, & patitur recidiuã, uidetur igitur febrim fuisse opilationis causam. Calor non mordax, paroxysmi non longi, nõ sitis magna, credo, quòd pendeat febris ab humoribus crassis permixtis, non solũ cum melancholia, sed cũ diuersis humoribus. Quando tales crassi humores commixti uidentur, adest imbecillitas concoctricis uirtutis, & omnia membra naturalia sunt affecta, quia non nutriuntur. Ventriculus enim non conficit suum nutrimentum, hinc etiam non uoluptatem accipit, non pinguescit, & hinc humores crudi, tenues. Concoctio enim fit ingrossando; inconcoctio autem relinquit humores tenues, qui faciunt tensiones, & extinguunt calorem naturalem, hinc obstructio, quia hi humores ob moram crassefiunt, & obstruunt. Inde causam tensionis, gracilitatis, & obstructionis esse puto, nempe ab imbecillitate coctionis: humores obstructi putrescunt, & ingrossantur, & febris fit, quæ facile assimilatur hecticæ, habet enim paroxysmos occultos, & facile etiam mutatur in hecticam. Estq; ægritudo difficilis & periculosa. Galenus enim dicit Tertianam notham non carere periculo, quanto magis hæc? Ideo ne ipsa sequatur tabes, oportet seipsum opportuna facientẽ præstare &c. Metuo enim, ne contabescat, & moriatur: quia cum ægritudo est cum imbecillitate membrorum naturalium, calor innatus est debilis, & medicamenta parum iuuant: quia ad actum non deducuntur à calore. Vellem aperire obstructiones cum potionibus, syrupis, & decoctis, pro ratione uentriculi & hepatis. Primo facerem decoctionem in iure, cum quo Cichorium & Chamædrys decoquerentur. Est decoctio admiranda in his, in quibus est obstructio. Darem syrupum acetosum, qui corroborat affectum locum. Adderem etiam absinthium, & mel rosatum pro corroboratione stomachi. Ventriculum quoq; fomentarem ex decoctione Chamæmeli, & Cidonijs. Acciperem enim quæ corroborant, & si habent rationem cibi, maxime præstant. Et facerem formam emplastri, uel cerati, & sic optime ac continue fomentarem. Darem confectionem Diarrhodon Abbatis mane, & sero, per aliquot dies, & per interualla exhiberem euacuantia mediocriter. Et quoniam causa febris est oppilatio, &

tatio, & humores crassi, ideo illos attenuarem, & magis attenderem ad causam, quàm ad febrim. Darem uina nutrientia. Non comedat in tempore exacerbationis. Ex dactylis, Cidonijs, Chamæmelo facerem emplastrum, nam in tabe uentris multũ ualet.

℞. Syrupi Acetosi Diarhodon
Iulepi uiolati ana ℥ 1.
Decocti Chamædryos
Cichorij cum aqua Absinthij ℥ 3. Misce.

Pro Cornelio Sithardo æstate recidenti in Quartanam, qua per hyemem laborauerat.

Consilium XVI.

REdijsse eam propterea dicebat Montanus, quòd humor melancholicus uere non esset, ac exquisite purgatus, iuxta illud Hippoc. Quæ relinquuntur in morbis, recidiuas facere consueuerunt. Et improbabat eam curandi rationem in febribus, quæ per applicationem emplastrorum fieret, ut uiolentam & contra methodi rationem constitutam, quòd causam nõ tolleret. Non tamen uoluit eum in æstate medicamentis uti alijs, quàm pillulis Hieræ picræ Gal. propter debilitatem uentriculi. Eas in mense ter aut quater ut sumeret, iussit, tempore etiam calidissimo, & interim æstatis diebus, si quam sentiret grauitatem, ut uomeret, cum præsertim id facile posset. Vti quoq; balneis aquæ dulcis uoluit, subinde tepide, ita tamen, ut ipse non excitaret sudorem nimis diu immorando, & si sudor contingeret, ut eum diligenter abstergeret. Victus diligenter rationem habere quoq; iussit, & à fructibus abstinere, & cibis melancholicis. Semper etiam ante prandium & cœnam iuris exhaurire scutellam. His peractis ad autumnum omnibus modis annitendum, si eòusq; durabit, ut abigatur febris, idq; faciendum euacuatione materiæ, post præparationem. Primo autem pituitam exquisite educendam, & deinceps humorem melancholicum. Redijt uir opt. liber à quartana in Germaniam, & Norinbergensis Reipub. laudatissimæ Medicus factus, postea Phtisi extinctus est.

De febri Quartana.

Consilium XVII.

IN febrim quidam inciderat Quartanam, homo biliosus & iracundus, & exercitio in caloribus, ac malo regimine usus. Acceperat Cassiam ante dies aliquot. Nunc utatur bona diæta. Vesperi exhibeatur clystere, mane postea secetur uena, bibat deinde syrupos.

℞. Syrup. de Absinthio ℥ 1.
Oxymellis Scyllitici ℥ s.
Decocti capilli Veneris
Et Ceterach in aqua Absinthij destillata ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Purgatio sequitur, quam tamen uesperi præcedat clystere:

℞. Syrup. ros. solutiui ℥ 4.
Confect. Hamech ʒ 4.

Cum aqua Fumiterræ, fiat potio danda in aurora cum custodia. Biduo sequenti semper mane bibat brodium pulli, in quo decoctum sit hordeum, & expressum, cui imponatur saccharum. Postea singulis diebus bibat brodium, in quo decoctus sit Cichorij, Boraginis, Petroselini, & Ceterach. M. 1. Et immediate ante id, sumat unum ex Trochiscis sequentibus:

℞. Polypodij recentis
Glycyrrhizæ rasæ
Rad. Capp.
Cartami
Anisi
Succi Absinthij ana ʒ s.
Aloes opt.
Rhabarbari electi ana ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum melle rosaceo fiant Trochisci pondere ℈ 1. sumat unum singulis uicibus. His cum diu usus esset, nec aliud proficeret, quàm quòd ex duplici quartana, quam ex regimine malo sub initium contraxerat, simplicem tantum sentiret, Montanus præterea hæc ordinauit:

℞. Myrrhæ
Croci
Aloes electæ ana ʒ 2.

Cum melle rosato fiant pillulæ.

Item: ℞. Syrup. Pomorum dulcium ℥ 4.
Aquæ rosar. ℥ 3.
Musci
Ambræ ana G. 3.
Sacchari fini ℥ 14.

Misce, fiat electuarium.

Item: ℞. Diachilon, cum gummis ℥ 4.

Extendatur in corio pro emplastro splenis. Hæc cum tertia die iterasset, sanatus est.

Pro Gallo quodam laborante quartana triplici.

Consilium XVIII.



NEscio adhuc quo morbo laboret, quare faciam ut docet Auicenna, subtiliabo regimen, donec morbus appareat. Primo rationem uictus præscribam. Sumpsit heri electuarij lenitiui drachmas duodecim, cum saccharo in boli forma. In fine accessionum habuit magnam sitim: quare laudo talem potionem:

℞. Syrupi acetosi multæ acetositatis ℥ 3.
Vini granatorum ℥ 1.
Aquæ Boraginis ℔. 1.

Misce, & utatur pro siti, & bibat cyathum unum in fine paroxysmi dum sitit. Pro syrupo, quia obstructiones habet, ut ferè semper uidebitis in febricitantibus, cum occurretis post uigesimum diem ægritudinis, hypochondria tangentes, percipietis tensionem, semper habet obstructiones, quæ aperiendæ sunt, alias nunquam curabitis febrem. Sed nolo in principio progredi cum amaris, & per se aperientibus.

℞. Oxymellis simp. ℥ 1.
Mellis rosati ℥ s.
Aquæ cichoreæ ℥ 3.

Misce, & detur mane pro syrupo. Iste Gallus habet quartanam quotidianam, quod sæpe contingit. Exemplum habetis apud Galenum de Eudemo, primo Prognost. etiam de differ. feb. Sed circa febres putridas multa essent dicenda, quæ oportet supponere: nihil enim dicam ex obseruationibus, sed principijs, sicut fieri debet: quod cum hic non possumus, ubi supponendo sine arte loquimur, in solis fundamentis docendum. Quatuor sunt humores qui putrescunt: bilis putrefacta tertianas facit, pituita amphimerinas. Sed an sanguis putrescat, & quomodo

x eo fiat febris, dicemus in scholis. Nunc tres humores sumamus. Melancholicus
umor putrefactus, facit quartanam. Cum talibus occurritis, quomodo debetis agno=
cere? Non sunt expectandi dies paroxysmorum: hoc ridet Galenus 2. de Crisibus:
ossunt enim decipi, cum uariant pro ratione adustionis humorum. Si ex paroxys=
nis hanc uultis iudicare, erit quotidiana. Optimum igitur erit febres cognoscere à
roprijs signis, differentijs, & accidentibus: quorum signa trademus. Humor me=
ancholicus est crassus, fæculentus, frigidus, mordax sua aciditate, & potius astrin=
gens, exasperat ac si mespilum comederetis, sicut acida, austera, acerba, quæ Arabes
ontica dicunt: ergo à natura rei, cum humor ille ab interioribus ad exteriora mo=
uebitur, facit frigus magnum, quia humor in se frigidus tangit musculos: & est humor
aturæ inimicus, calori oppositus, ideo natura prosternitur, & fit maxima contractio
caloris, etiam frigus magnum, quod est signum quartanæ. Differt enim à frigore bi=
is: nam ipsa quoque frigus facit, & motum concussionis: sed quartanæ frigus maius est,
c si quis aëri ualde frigido occurrat, dicunt se tantum frigus sentire, ac si quis nudus
uersetur in niue: frigus uero à bile est, ac si acu mordicaretur.

Quotidianæ etiam frigus ab alijs facile distinguitur: est enim rigor eius tanquã
cum somno, & hoc est primum signum pathognomonicum. Pulsus deinde ob humo=
rem frigidum inæqualis est magis quàm in quartana & tertiana: & ratio est, quan=
doquidem qui quotidianam patitur, habet singulis diebus paroxysmum: &
quia pituita multa est, quæ multitudine sua extinguit calorem, supra modum aggra=
uat naturam, & fit pulsus inæqualis, sicut de baiulo exemplum dat Galenus. In quarta=
na licet melancholia sit pauca quantitate, nec tam abundet in corpore quàm pituita in
quotidiana, tamen aggrauat grauitate propria, & ita ratione ponderis fit pulsus in=
æqualis.

In Tertiana magis augetur necessitas euentandi, ideo maior est pulsus, & uelo=
cior quàm in quartana aut quotidiana: & quia humor leuis est ualde, non ita aggra=
uatur natura, & ideo pulsus non est ita inæqualis. Habet igitur pulsus in quartana se
mediocriter inter tertianam & quotidianam, in æqualitate & uelocitate, & magnitu=
dine. Est præterea rarior, ob materiam scilicet humoris terrestris, & propter duritiem
seu siccitatem instrumenti, quæ etiam ad paruitatem facit. Est & aliud signum discer=
nendi ipsas, quia accessio febris, principium paroxysmi & augmentum longiora sunt
quàm in reliquis, quia est tardæ putrefactionis, nec habet statum nec declinationem,
ut quotidiana. Patitur igitur quartanam, ergo ex humore melancholico putrescente.
Sed hic noster ægrotus quotidie patitur, quia natura aggrauatur multa materia, raro
siquidem sola & simplex contingit. Raro uidebitis quotidianam uel quartanam pu=
ram, quia semper aliquid pituitæ admiscetur melancholiæ. Frequentius uero exqui=
sitas tertianas uidere contingit: hæc aliquando minorem frigiditatem, & propter pi=
tuitam admixtam quandoque maiorem habet: & uidetur unus dies quasi quartanæ de=
ditus esse, reliquis duabus mouentur alij humores. Habet autem febrem propter ob=
structionem uiscerum: non habet quidem duritiem tympaniticam, sed tensionem, quia
febrem habet quæ calorem naturalem mutauit in igneum, ideo facit coctiones de=
teriores. Est ergo alendus uictu tenui, quia dum manet febris, manent cruditates, &
sic fiunt tensiones. Oportet autem has obstructiones etiam curare, quia habent ra=
tionem causæ, sine qua non potest curari febris. Ideo dedi syrupos aperientes, &
iam apparet coctio, aliqua ex parte, quæ quamuis sit laudabilis, nondum tamen est
status, donec exactissime signa appareant. Morbus est materialis: ergo stante co=
ctione in urina, euacuare oportet, cum appareant signa coctionis. Humor melancho=
licus est: quod erit igitur instrumentum? Mihi semper familiare, quo utor, est con=
fectio hamech aurea, quam confecit Mesue magna arte: ideo extollo Arabes, quia
habebant methodum de compositione medicamentorum. Sed nescio qui fit, alij à
Græcis ad Arabes, alij ab Arabibus ad Græcos confugiunt, & ita huc atque illuc ua=

gantur, quod ſit, quia feruntur ſine ratione. Qui ratione procedunt, hæc non faciunt, quia utriq; errare potuerunt, & Arabes & Græci: aliquando boni ſunt, aliquando mali: id quia non diſcernimus, & nos erramus, & alios errare facimus: ita oportet unum onera portare alterius. Sed ad ægrum noſtrum. Conſtant uires in hoc, & eſt iuuenis, & locus temperatus, ideo totam doſim dabimus. Integra autem doſis pro uiribus eſt ʒ. 4. Et hic habet obſtructiones, in quibus difficilius educuntur humores, & tenſa hypochondria: ſed non nimium obſtructi ſunt meatus, ita ut materia educi non poſsit, alioqui non darem:

℞. Confectionis hamech ʒ. 4.
Trochiſcorum alhandal G. 5.

Miſce, fiat bolus cum ſaccharo. Habet quartanam principaliter, quia habet acceſsiones de quarto in quartum uehementes, poſtea alios duos dies mitiores. Hodie magnum habuit paroxyſmum, ſudauit, & eſt refrigeratus, & ſudor etiam linteamina fecit frigida, ideo augetur putredo. Oportet ergo adhuc aperire obſtructiones, & concoquere materiam. Quomodo concoquenda materia melancholica? an cum incidentibus? Auicenna acetum proponit dubitando, ſed non ſoluit: at humor melancholicus maiori indiget præparatione. Quomodo concoquuntur humores? Humores ſemper concoquuntur calore moderato. Reducendus ergo calor ad temperiem: ſi acutus eſt, faciatis benigniorem: ſi acris, retundetis eum cum frigidis: ſi obtuſus, & minorem habet calorem, reducatis eum ad temperiem: nam omnis coctio fit à calore temperato. Finis coctionis eſt ſeparare bonum à malo, utile apponere membris, inutile excernere: ea ſunt propria opera naturæ, quæ per calorem temperatum ſemper tentat coctiones in humoribus: quia omnes humores habent aliquid boni, quod ſeparat, ingratum uero expellit. Quomodo præparantur humores? Hic alijs inſtrumentis opus eſt: non enim hic eſt coctio, ſed quædam ad coctionem præparatio. Cum craſſus eſt humor, incidimus: ſi uiſcoſus, abſtergimus: cum qualitas aliqua peccat, præparamus cum contrarijs. Nos ergo naturam imitabimur. Volumus præparare humores, & concoquere: duo ergo facienda, quæ iubet fieri, ubi peccant humores, Galenus lib. 4. de tuenda ſanit. & primo therapeut. Primo admouet quæ iuuant coctionem, fouet uentriculum & hypochondria, dat diatrionpipereon, poſtea præparat humores, & uias aperit. Ita hic quoq; humor melancholicus peccans, frigidus eſt, craſſusq;. Primo ergo cum linimentis uentriculus & hypochondria fouenda, ubi fiunt principales coctiones: & præcipue lateris ſiniſtri rationem habeatis, ubi ſplen concoquit: ex hoc habetis coctionem humorum. Ego in febribus putridis poſt purgationem utor oleo Chamæmelino uel Anethino, cum uino Aromatico, qua unctione pori aperiuntur, & adiuuantur coctiones. In principio uero quietos humores relinquo, donec euacuentur, & phlebotomiam facio. Si non bonum eſt fouere uentriculum uel hypochondria, ut circa partes principales bonæ fiant coctiones, euacuamus humores: Fiant ergo frictiones cum linimento, ut pori aperiantur (eſt enim conſtipatio hic) & ut crudi humores concoquantur. Poſt coctionem curemus præparationem. Quia ſunt craſsi, debent ergo incidi. Si eſſet pituita, facilis ratio foret, quia humida eſt: humor melancholicus craſſus eſt & ſiccus, & ea quæ incidunt, exiccant etiam: oportet ergo quærere incidens, quod unà humectet. Quare nunquam præparabitis humorem melancholicum, cum ſimpliciter incidentibus, niſi alternatim exhibeatis, ut per tres dies humectetis, per duos incidatis. Poteſtis igitur uti ſequenti: ℞. liquiritiam, paſſulas, ſem. altheæ, camomillam, poma dulcia, decoquantur in brodio pulli, eſt delectabile, & humectat. Vel rapas dulces decoquo ad ultimum, poſtea decolari facio, & ſubſtantia raparum abiecta, in prandio & cœna exhibeo loco ferculi. Sic poteſt humectari humor melancholicus. Quinto die poſtquam ita humectaſtis, poteſtis hoc exhibere, uel miſcere etiam humectantibus.

℞. Syrupi

℞. Syrupi de pomis ℥ 1.
Oxymellis ſimp.
Mellis roſati ana ℥ s.
Decoctionis infra ſcriptæ ℥ 4. Miſce.
℞. Liquiritiæ raſæ ℥ 1.
Polypodij ℥ s.
Paſſularum ℥ 2.
Boraginis M. 1.

Decoquantur in ℔ 3. aquæ ciſternæ ad conſumptionem tertiæ partis, & diuidatur ipſa decoctio pro 6. ſyrupis. Pro linimentis

℞. Olei anethini
Chamæmelini ana ℥ 2.

Miſce, & fricetur leniter totum corpus, & illinatur mane & ueſperi per horam ante cibum.

℞. Olei de abſinthio ℥ 2.
Chamæmelini ℥ 1.
Ceræ ℥ 1.

Miſce, fiat linimentum pro toto ſtomacho, uentre & hypochondrijs, applicandum in fine paroxyſmi.

Pro quodam iuuene, qui quartanam patiebatur, & magnam ſplenis duritiem.

Conſilium XIX.

℞. Fol. ſenæ Epithymi
Polypodij ana ʒ 2.
Myrobalanorum chebulorum ʒ 1.
Aloës optimæ ʒ 3.
Corticis rad. Capparum ʒ 1. s.
Myrrhæ ʒ 2.
Croci ʒ 1.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, ac cum ſyrupo de Epithymo fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ: pro ſingula uice tres: ſumat ʒ. 1. ante cœnã ſemel in ſeptimana: Ordinata uictus ratione utatur, & ſi uult, poteſt inungere locum lienis oleo de capparibus: ſunt enim obſtructiones, ut ex totius corporis colore apparet. Hic adueniente uere, quia his uſus non erat, & inordinate uixerat, in febrem incidit. Montanus caſsiæ ʒ. 10. cum ʒ. 2. ſpecierũ hieræ exhibuit: pro ſyrupis poſtea ſerum lactis caprini, cum ſuccis fumi terræ, boraginis, cichorij ana ℥ 1. Poſt ſecundum ſyrupum ſanguinem miſit: ultimo medicinam dedit ex confectione hamech, & ſyrupo roſato ſolutiuo. Pro aperiendis deinde obſtructionibus ſyrupum ex ſucco chamædryos & agrimoniæ, cum infuſione corticis mediani fraxini ℥ s. Cetrach ʒ. 6. Infundantur in ſero lactis, & modico aceti bibat mane. ex ſero lactis caprini ad cyathum unum. Chamædryn & agrimoniam addidit, quia ex malo regimine in obſtructionem alterius lateris inciderat.

Pro ſplene ordinauit hoc unguentum:

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ 4.

Diſſolue in aceto ſquillitico: deinde adde

Olei amygdalarum amararum
Axungiæ porcinæ ana ℥ 1. s.

Agarici optimi puluerizati	ʒ	1.	
Corticum rad. Capparum	ʒ	1.	s.
Corticum ellebori nigri	ʒ	2.	

Cum modico ceræ fiat linimentum, pro splene. Si pinguia pauca sunt, duplicentur.

Pro quodam uiro laborante Quartana multis mensibus, cum tusi, & splenis duritie.

Consilium XX.



PRo syrupo iussit accipi duas scutellas brodij è pullo, aut carne uituli semicocti, aut si non esset brodium, aquæ puræ, & in ea decoqui glycyrrhizæ partem, foliorum Boraginis, Bethonicæ, passularum ana M. 1. eaq; ad consumptionem medietatis: & mane exhibeantur pro syrupis. Ad duritiem splenis iussit inungi eam partem oleo de Capparibus. Voluit uinum bibere album & tenue, quod concesit, & ut à crassioribus cibis abstineret, admonuit.

Ratio diætæ, in quartana præscripta.

Circa rationem uictus, primo est eligendum uinum album, clarum, transparens, neq; multum potens, non tamen acidum, uel astringens, sed bene maturum, & potius subdulce, quod tamen moderate bibet, abstinendo prorsus ab omni potu post prandium, & cœnam, Sed bis tantum in die comedat, & tunc bibet, quantum sat est, neq; alijs utatur carnibus, quàm pullorum, uituli, & auium paruarum pinguium, & perdicum. Et euitet porcinas, tam salsas, quàm recentes, bubulas, agninas. Euitet pisces cuiuscunq; generis, sed præcipue salitos. Euitet olera cuiuscunq; generis præter Boraginem, & Lactucam, quæ tamen decoquantur. Abstineat à leguminibus, à caseo, tam recenti quàm ueteri, & à quocunq; lacticiniorum genere. A fructibus caueat, nisi post prandium forte, aut cœnam pyrum, aut pomum optime assatum cum saccharo comederit. Euitet omnia cruda, qualia præcipue sunt acetaria, & tandem effugiet omnium rerum satietatem, & semper à cibo aliqua famis uestigia retineat. Vitet quoq; somnum meridianum. Mane surgat satis tempestiue, corpusq; moderate exerceat ante cibum, idq; quotidie curabit. Vtatur frequenter quemadmodum illi est præscriptum ℈. Aloes in pillulam redactæ, hora una ante cœnam. Sit læto & commodo animo, & cum iucundis amicis uersetur, & omnes molestias animi depellat.

Pro Quartanario purgatio.

℞. Florum boraginis, buglossæ, ana		ʒ	iij.	
Radicum ellebori nigri		ʒ	s.	
Polypodij		℥	s.	
Fol. senæ				
Epithymi	ana	℥	s.	
Radicum boraginis				
Buglossæ				
Cappillorum Veneris	ana	ʒ.	iij.	

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad consumptionem tertiæ partis, colentur & exprimantur, colaturæ postea addantur:

R. Succi fumi terræ				
Boraginis, buglossæ	ana	℥	1.	s.
Succi pomorum		℥	4.	
Zucchari albi		℥	15.	

Fiat syrupus, sumat per quinq; dies.

De

De Hebræo quartanario & Hydropico.

Consilium XXI.



Asus referente Tomitano huiusmodi est: Affertur patiens 40. annorum Hebręus, qui ante multos dies laborauit febri continua, non hic, sed in urbe quadam Curatite, eam habuit per 20, dies continuos, & terminata est 21. sed non perfecte reliquit eum: & cum postea per mare reuerteretur, incidit in aliam continuam, à qua liberatus Venetijs, ita ut in quartanam mutaretur. Venit huc iam ante mensem, ego accersitus reperi quartanam simpl. sine accidentibus. Tempore paroxysmi frigido erat quidam sensus non punctionis, sed iniectæ aquæ frigidæ, nec magnum erat frigus, in calore habebat quandam inquietudinem, sed non magna erat, nec plus quàm horas duas durabat. Hora accessionis interdum anticipabat, interdum postponebat, sed paruo interuallo. Apparebat durities maxime in parte sinistra. Propter obstructiones ortas ex malo uictus regimine in itinere, & reliquijs febris non bene curatis. Dedi primo quæ inciderent homores crassos & apperirent. Post euacuaui cum infuso Agarici cum confect. Hamech & syrup. rosato solutiuo. Postea regionem stomachi unxi oleo masticino pro confortando uentriculo. Dedi etiam confectionem diacimini cum Arom. rosato, sed minori quantitate. Ita cessauit tandem, & per 15. dies melius habere uidebatur, postea subsecuta sunt alia symptomata. Tussis magna, cum qua primum nihil aut parum admodum, & ualde inconcoctum expuebat, postea minori quadam difficultate & magis cocta expuit: sed tandem suppressa tussi, successit ingens dolor uentriculi per biduum, qui redeunte tussi mitigabatur. Adhuc hodie illo dolore uexatur, qui est sensus pungitiui, sed quoniam tussis adest etiam, utrunque mitius uidetur. Adest magnus tumor splenis, & febris continua, licet & quartana uideatur habere suas accessiones. Adest inflatio testiculorum & tumor in cruribus: appetitus totaliter cecidit, ita ut nec sitiat nec famescat. Montanus: Clarissimi D. & scholares doctissimi. In hoc uiro quem habemus curandum, est malus habitus totius corporis, præcipue membrorum naturalium, inflatio pedum, testiculorum, febris continua, quę à die ueneris præterita durat huc usque, & fortasse nunquam fuit immunis à febre, à 5. Iulij, qua cœpit laborare huc usque. Habet igitur febrem, malum habitũ, tumorẽ omniũ membrorum naturalium, patitur obstructiones, adest tussis cum sputo crasso & uiscido. Ad hos morbos sequuntur symptomata. Quærendæ sunt omnium istarum dispositionum, siue morbi siue symptomata sunt, causæ & natura. Causas dico coniunctas & proximas ac præcedentes, seu procatarcticas. Primum uidebimus utrum fuerint intrinsecæ uel extrinsecæ causæ huius morbi, Ad hoc faciet, ut uideamus cuiusnam temperaturæ sit, quia sæpe temperaturæ sunt causæ dispositionis morborum. Præcedunt enim, & habitum faciunt ad accipiendos morbos facilius & difficilius, ut in pluribus. Videndum igitur cuius temperaturæ fuerit, & uidebimus an aliqua fuerit intrinseca causa morbi, an fuerint extrinsecæ ualidissimæ. Temperaturę cognoscuntur ex his, quæ apparent extrinsecus, colore & habitu corporis, actionibus & excrementis. Non discurram tamen per omnes actiones, & præcipue animales, cum non nouerim, nec de constantia animi nec alijs, cum nihil eiusmodi cognitum habeam. Ego ad ea quæ perpetua sunt accedam, quæ permanent etiamsi acquiritur malus habitus, & inuestigabo naturam hepatis potissimum, à qua omnia dependent uel bona uel mala. Dicam ingenue quòd sentio, uideo pilos adustos, uenas pro proportione huius corporis satis amplas, calorem uergentem ad atrum, hæc omnia & præcipue amplitudo uenarum & pilorũ color, perpetuo permanent, etiam cum mutatur temperatura à calido ad frigidum. Hæc omnia adustionem significant, quæ non fieri potest, nisi à magno hepatis calore, generante sanguinẽ adustum, & licet nunc amplitudo uenarũ

non facile apparet, quia totum corpus repletum est pituita, diligentius tamen consideranti satis patet, & ita non possum dicere nisi hepar fuisse calidum & siccum. Hepate calido existente difficilimum est cor esse frigidum, cum calor hepatis foueatur, & actuetur a calore cordis, qui actualis, & à quo reliquorum membrorum calor in potentia, actuatur & habituatur. Cum autem à forma procedat actus, talis erit actus, qualis est calor cordis, & ita non possum uidere, quòd ista adustionis signa, & calor hepatis posśint stare cum frigiditate cordis. Fuit igitur hepar calidum & siccum, (licet temporis successu postea & alijs causis accedentibus sit factum frigidum, & sicut dicunt maleficiatum, ita ut nullum membrum se naturaliter habeat) cor etiam siccum & calidum, & ita in corpore potius augebatur sanguis crasśior, calidus & siccus quàm pituita. Postea contigit, quod usus sit plurimum cibis crasśis, & animi accidentia plurima habuit. Qui uero calidi & sicci sunt hepatis, gracilioris sunt abdominis, non abundant pinguedine, nec omentum habent ita munitum, ut tenere ac fouere posśit calorem innatum uentriculo secundum Galenum: uel calorem quem in se habet iuxta Aristotelem, det uentriculo uel uicinis membris. Est enim in pinguedine causa caloris secundum Aristotelem & Galenum, & ita non poterit omentum uel calefacere secundum Aristotelem, uel fouere calorem uentriculo innatum, secundum Gal. atq; adeo redundat plurima pituita propter uentriculi imbecillitatem. Nec pugnat quod aliquis sit adustus, & generet multam pituitam. Imò semper sic solet contingere, quòd cum aliquis sit adustus generet multum pituitæ, & qui abundant humore melancholico, sunt etiam maxime pituitosi, & ideo semper cum purgatur melancholicus humor, adijcitur aliquid euacuans pituitam. Causa igitur huius rei est, calidum hepar generans sanguinem crassum & adustum: frigid. uentriculi generans plurimum pituitæ, & hæc erat temperies, quæ est causa dispositiua ad hunc uel illum morbum. Incidit tandem ex aliqua causa in febrim continuam, in qua à medico curatus sine phlebotomia, quæ in febribus continuis est admodum necessaria, nec euacuatus est ut debebat, uisa est ei terminari 21. die, sed non est terminata, sed facta permutatio, ut Hipp. 3. aphor. Ipse eam cessasse dicit, cum sit immutata ad aliam naturam. Habebat continuam quæ pendebat à materia crasśiori, non enim aderant accidentia, quæ testarentur super acrimonia humoris: & natura est aptus ad generandam pituitã & melancholiam, & in habentibus symbolum fit facilis mutatio. Ideo ex mala ratione uictus, & non recta curatione (Auicen. 1. 4. de febribus quotidianis quãdo transit 14. &c.) redditus uentriculus se ipso imbecillior, concoctio etiam in membris deterior, & mala dispositio membrorum, ut cum non nutriantur sequatur tumor membrorum. Erat autem corpus naturaliter aptum ad obstructiones, hepar calidius calore igneo, uentriculus frigidus, & febris calorem igneum auget, & naturalem minuit. Ideo fit assatio inæqualiter in chylo crudo, non æqualis concoctio sicut in elixatione, ita ex naturali temperie, uictus mala ratione, secutæ sunt obstructiones, ad quas putridæ sequuntur febres subito, quare obstructionibus factis, non potest uiuere spiritus & calor naturalis. Ideo ubi est cacochymia, & accedunt obstructiones, humores mali non possunt euentari, sed putrescunt, & ideo semper remansit febris, quam fuisse puto ex pituita quadam subtiliori putrescente in uenis, & credo initio fuisse duas febres complicatas. Sed quia in materia crasśiore tenuiores partes facilius concoquuntur, ideo febris quæ à bile erat facilius recesśit, remansit illa quæ à pituita tenuiore erat, quæ à Græcis τυφώδης dicitur, quasi fumus semisepultus in ligno, quod non uult ardere, & ab Arabibus febres laticæ, quia latere uidentur, & hanc dicit. Auicenna ualde asśimilari hecticis, & sequitur ægritudines quæ male curantur. Est igitur ita curatus, ut nunquam integre sit restitutus, sed semper actiones læsas habuerit, ita ut nunquam corpus fere sanum habuerit, ex quo cœpit ægrotare. Accesśit deinde Venetias, & continuitas illa plus etiam adusśit sanguinem perseuerante calore igneo. Adustus igitur est sanguis, & multiplicatus humor adustus in corpore, ex quo incidit tandem in Quartanam. An modo ex naturali an ex adusto humore? Sæpe contigit aduri bilem

& fieri

& fieri ſicut cinis, ſicut fit in ligno, cum aduritur ab igne fit carbo, & eſt ignis ille fer=
uentiſsimus : ſed ubi ulterius aduritur fit cinis. Hic non habuit ſæua accidentia: &
quidem febrem factam ex eo humore, teſtantur omnia quæ de temperatura dixi=
mus, ſemper autem ubi durat febris quartana, fiunt obſtructiones, & calor hepatis
concluditur in anguſtum. Ideo maior fit, & augetur aduſtio in quantitate & qualitate
etiam, ſeu putredine; quæ deinde, propterea quòd hepar non amplius attrahit, diſtri=
buitur per totum corpus, & facit febrim continuam quidem, ſed quę habeat acceſsio=
nes etiam quartanas, propter aduſtionem materiæ. His perſeuerantibus, & calore na
turali, qui in igneum mutatus erat, etiam reſoluto, tandem multiplicata materia he=
par, & omnes uenæ repletæ ſanguine aquoſo, quia enim uentriculus non concoquit,
ut oportet, nec fit chylus debito modo : hepar attrahit non concocta perfecte, & ipſa
inæqualiter conficiens partim adurit, partim non concoquit, ac ita generantur ac mul
tiplicantur duo diuerſi humores in corpore, qui poſtea ſparguntur in totum corpus.
Vbi autem ſanguis aquoſus uenit ad membra, non aſsimilatur eis, quia non poſſunt
concoquere, & ideo fit diſpoſitio leucophlegmatia uel anaſarca, uel malus habitus,
in quo corpus redditur ſeipſo albius, & loco ſanguinis generatur pituita. Talis enim
color eſt corporis, quale eſt dominium humoris. Eſt ergo pituitæ dominium in hoc,
& corpus accedit ad malum habitum, qui tandem in anaſarca deſinet. Hæc omnia
ſubſecuta ſunt ad priora, obſtructiones & aduſtiones, aucta mala diſpoſitio uentri=
culi, multiplicatus humor pituitoſus & aduſtus, ſucceſsit quartana, & tandem leuco=
phlegmatia, ut iam accedat ad anaſarcam, ac per totum corpus ubi premitis, perci=
pietis tumorem, maxime tamen in pedibus, quia ob grauitatem materiæ tendunt de=
orſum magis illi humores, ut notat Galenus. Incipit igitur iam Anaſarca ; atq; utinã
ea ſola eſſet, & eſſet pituita illa in uenis, & non haberet fomentum â membris. Vide=
mus tumorem inſolitum & inſignem, & hepar ipſum male diſpoſitum, contingit
multiplicari pituitam, & uentriculum repleri. Vnde propter euaporationes ad caput
ſit profundioris ſomni; inde deſtillantes ad pectus, excitant tuſsim, qui eſt motus pul=
monis ad excernendum materiam lædentem. Cum igitur deſtillat materia ad pul=
monem, neceſſarium eſt ſuccedere tuſsim, non expuebat uel ex parte uirtutis, & in=
ſtrumentorum, uel ex parte materiæ, quæ cum nimis craſſa eſt, non poteſt â ſpiritu
illo collecto & coadunato in pulmone, ac ſubito erumpente propelli, ſi uero nimis te=
nuis materia, effluit ſpiritus, & dimittit materiam, ſi media, expellit, quia craſsiuſcu=
la eſt ut non cedat, & tum non tam craſſa eſt, ut propelli nequeat. Primo igitur non
expulſa eſt, quia tenuior, donec concoqueretur. Sunt autem duæ uiæ amplæ, per
quas deſcendit catarrhus, œſophagus & aſpera arteria, nunc ad hanc nunc ad illam
fluit, & non eſt mirum, ſi in uentriculo percipiat flatus, quia pituita â cerebro deſcen=
dens, ſemper flatuoſa eſt. Si igitur facit moram in uentriculo, & huc illuc agitata quæ=
rit exitum, flatus facit, qui propter leuitatem ſurſum aſcendunt, & faciunt dolorem
pungitiuum, non ratione materiæ, non enim acris eſt, ſed loci, qui ſenſilis etiam eſt
admodum : ſicut fit etiam in dolore colico, quia materia craſsior diſtendit tunicas.
Quandoq; ceſſat tuſsis & augetur dolor; aliquando tuſsis augetur, & dolor minuitur,
prout materia tendit, uel per hanc uel per illam uiam, & cum diuiditur materia ad
utrumq; locum, dolor eſt moderatus. Hæc licet omnia ad ſe inuicem conſequuntur,
neceſſario tamen ex ijs nondum curatio habetur. Quid igitur dicendum, quid
affert intentione curandi? Habemus morbum in intemperie & obſtructione, quæ
eſt morbus in compoſitione. Intemperies: eſt calidus, & ſiccus, & frigidus, & humi=
dus, lapſus qui eſt maximus à contrario ad contrarium temperamentum. Ergo maxi=
mis remedijs opus habet, & difficilis erit curatio. Obſtructiones magnæ in omni=
bus membris naturalibus, hepate, liene &c, ad quas ſequitur febris tanquã accidens.
Auic. 1. 4. Sed hic credo eſſe abſceſſum in utroq; membro, & credo quòd tangi poſ=
ſent, ſi poſſemus remouere flatũ & tumorẽ, & eſt maximus caſus uirtutis, quę nunquã

potest

potest esse ualida, ubi est dominium pituitæ, ut multis locis Galenus docet: cum igitur refertus sit secundum omnia membra naturalia, erit ualde debilis calor. Habemus igitur intemperiem frigidam & humidam, obstructiones ad quas tumor, febris, & reliqua accidentia sequuntur, sicut umbra corpus. Curandus igitur morbus, & curabuntur symptomata. Non igitur est curandum neq; de catarrho, neq; de somno profundo, neq; de anasarca, neq; de febri, neq; de casu uirtutis, nisi quatenus in uniuersali, sicut & Auicenna præcipit, quando catarrhus cum febri, ne cures de febri, sed de catarrho cura morbum ad quem febris sequitur. Obstructio igitur curanda, curata optime obstructione, hepar debet calefieri & reduci ad temperiem naturalem. Vnde debet inchoare medicus? Donec erunt obstructiones non poterimus tollere intemperiem hepatis, non tollemus obstructionem, nisi euacuemus materiam obstruentem. Scitis autem Aphoris. si talia purgentur &c. Qualia oportet purgari? peccat pituita, Ergo et præcipue purganda est, & aquositas una educetur. Qui autem uult euacuare pituitam, debet habere curam caloris innati, & uirtutis cuius minister medicus est. Videmus imbecillem uirtutem, pituita uero non nisi ualidis euacuari potest, quæ nocent uentriculo & membris naturalibus, est enim crassa & rebellis. Sed debemus respicere uirtutem quæ debilis. Sed & hepar & uentriculus imbecillis, & ambobus nihil magis nocet, quàm multitudo medicamentorum, relaxant enim ea, ut fiant sentina omnium excrementorum totius corporis. Habemus igitur quid sit agendum, sed quod ad modum operationis est difficultas. Quid agendum? Primo euacuandum, & postea corrigenda membra naturalia. Quia autem materia rebellis, & propter substantiam propriam, & ratione obstructionum, ego inciperem ab ijs quæ aperiunt, calefaciunt, exiccant & confortant. Iam enim his omnibus indigemus, instrumenta sunt omnia amara cum astrictione, absinthium quocunq; modo datum, Marrubium uel Prasium, Aloe, Chamedrys, Capilli Veneris. Nec opus est ut fugiat amara, si uult curari. Amara enim sunt quæ curabunt: dato lenitiuo aliquo exhiberem syrupos hoc modo factos:

℞. Syrupi de Absinthio
De prasio
Oxymellis simplicis ana ℥ 3.

Postea fiat decoctum ex Chamedri, Capill. Veneris, Agrimonia & Cetrach, quod diligenter expressum reseruarem, & ita uterer. Diuiderem illas ℥ 9. syrupi in quatuor partes, & pro singulis partibus adderem huius decocti q. s. pro uno syrupo, quia autem adest maxima obstructio, non uellem esse contentus his, sed uellem exhibere singulis diebus ante assumptionem Syrupi Trochiscum unum, ita paratum:

℞. Aloës
Rhabarbari
Succi absinthij
Liquiritiæ ana ʒ 2.

Et fiant Trochisci, de quibus singulis diebus exhiberem ℈ 1. in forma pill. Immediate ante assumptionem syrupi. Corroborabit uentriculum, aperiet obstructiones, confortabit hepar: facta apertione, coctione, & præparatione, iuxta præceptum: Corpora quæ purgare uoles, oportet fluida facere. Postea ad purgationem accederem, & facerem euacuationem cum euacuantibus pituitam, primo: & postea si apparerent signa Melancholiæ, etiam eam euacuarem. Acciperem primo confect. hamech, postea corpore euacuato accederem ad confectiones magnas, & singulis septimanis darem ʒ. 1. Mithridatici. Sed circa confortationem membrorum naturalium præcipue sollicitus essem, idq; tentarem tali remedio: Acciperem Citonia, & decoquerem, & per setaceum transmitterem, similiter & carnes Dactylorum & simul commiscerem cum mica panis assati, & infusi in uino aromatico, maluatico. Hæc omnia contundo simul, & appono pulueres Garyophyllorum & macis, & postea in panis li-





nis lineis tenuissimis, applico omnibus membris naturalibus, & in hoc multum confido: est enim præstantissimum & efficacissimum in reficiendis & confortandis membris naturalibus. Victus deinde sit attenuans, uinum album pati non potest, rubrum bibat, non ualde nigrum, & tenue. Carnes sint facilis coctionis, & pauci nutrimenti, aues montanæ, pulli iuniores assi uel elixi, & semper aliquid aspergat Cinamomi ad sua fercula: semper anisum comedat ante cibum. Maneat in lecto, & ibi cum pannis lineis foueatur calor naturalis. Fiat item linimentum ex oleo anethino, & oleo de spica, quo inungatur totum corpus, pro fortificando & fouendo calore naturali membrorum.

De febre putrida in hecticam mutata.
Consilium XXII.

Pharmacopola putrida febri laborauerat prope menses duos, postea ad hecticam uenit, putrida non recte curata. Hæc quia requirit humectationem totius corporis, & caloris præternaturalis restinctionem: uoluit oleo amygdalarum dulcium inungi corpus, quo nihil est præsentius, & antea Montanus in Doctore Bassiano fuerat expertus. Longo tempore cum eo non fuit Frisimelica: hodie ad eum uisendum adijt. Pulsus erat minutus, durus: in urina sedimentum ex adustione nigricans. Minutus autem pulsus dicitur, non uehemens: quod euenit, aut propterea quòd uirtus est imbecilla, dissoluitur enim calor ob humidum nutrimentale exiccatum, quod calori naturali semper est adiunctum, haud secus ac siccitas semper comitatur præternaturalem: aut propter instrumentum, id est, arteriam, cuius tunicæ exaruere nimio calore, ac propterea motui minus sunt idoneæ. Minutus itaq; pulsus est, quia neq; uehemens, neq; frequens: & durior, propter siccitatem totius. Ita pulsus argumento est bonum uirum peruenisse ad febrem hecticam. Huc accedit quoq; consumptio totius corporis. Quid igitur amplius faciendum? Sedulo cauendum uenit, ne qua ratione febris augeatur, & deniq; in marasmum, seu tabidam hecticam (uersatur enim adhuc in prima specie hecticæ) incidat, pereatq;. Quibus autem medijs id fiet? Infrigidantibus ratione febris, & humectantibus, propter corporis siccitatem. Humectabimus autem substantiue corpus delapsum in tabem, cibo, & rebus alijs externis. Quia uero ptisana substantia sua multum humectat, non fuerit inutilis: sed quia parum aut nihil nutrit per se, operæprecium fuerit decoqui eam cum iure pulli & carnium. Vtile quoq; foret auxilium syrupus uiolaceus. Contra, uiola tantum qualitate infrigidat, ergo inutilis est. Respondeo, sola quidem uiola qualitate humectat, at syrupus propter saccharum & decoctionem humectat substantiue. Cur non uteris decocto & carnibus testudinis, quod alij faciunt? Ab his in præsens abstinendum duco, propterea quòd uentriculus sit imbecillis, & corpus obstructionibus non uacet. Sed utatur decoctis capillorum Veneris, endiuiæ, & aliarum herbarum: postremo inungatur foris oleo Amygdalino dulci, &c.

De quodam laborante febre putrida quotidiana, hectica & hydrope.
Consilium XXIII.

Causa primitiua sumitur ab eo, quòd noctu multũ uersatus est in aëre frigido, unde tussim habuit uehementissimã cum catarrho, & inde in febrẽ cum splenis tumore incidit. Symptomata talia sunt: Quotidie febricitat circa horam decimam nonam, frigus durat usq; ad uigesimam primam, calor non transit mediam horam, postea melius habet, ut sibi uidetur.

quia

quia non percipit quæ nos; symptomata non habet adeo horrenda, non habet dolorem capitis magnum, nec sitit, egerit etiam, ita ut uideatur potius simplex febris. Vrina ad subnigredinem tendit, rubra tamen, in qua etiam uidi subnigram nubeculam. Pulsus durus, ut arcus tensus, & propter duritiem adest frequentia longe maior quàm uelocitas, & quasi tactui resistit: uidendumq; an hæc durities sit ratione materiæ, an uero ex parte uirtutis. Adest & alia ægritudo, quæ genere differt â priori, tumor in toto uentre, & tensio cum sonitu, ut in tympanite, & difficultas anhelitus, ut ferè suffocetur. Regula itaq; sit uobis: Semper prima statim uisitatione uidendum est, quæ operationes sint læsæ. Illæ enim indicant morbum, & sunt signa quæ non fallunt. Operationes animales, hic non sunt læsæ, recte intelligit, memoratur, discurrit, omnes interiores sunt sanæ, ergo eas non considerat Medicus: nec exteriores læsæ sunt, bene uidet, audit, odorat, sentit, appetit, mouetur secundum totum corpus, & exercet omnes operationes animales, ut sanus. Vitales læsæ sunt, quod colligitur ex pulsu non naturali. Sunt enim tres causæ pulsuum: Primo necessitas caloris euentandi, qui prout maior uel minor fuerit, uariat pulsus. Secundo, efficiens causa est uirtus mouens. Tertio, corpus motum, uidelicet instrumentum, in quo requiritur, ut sit apta arteria, non nimis dura, nec mollis, sed ut sit moderata inter duo extrema, quia si peccat in alterutro, impeditur. Hic primo est durities in arteria, & est pulsus frequens, & uelox, qui indicat auctam esse necessitatem euentandi caloris. Est paruus, quia uirtus tanta non est, ut possit dilatare arterias, & quia debilis est, ut una dilatatione euentationi satisfacere non possit, ideo id pluribus uicibus supplet. Ex his colligitur: in corde esse calorem non naturalem, qui auget necessitatem euentationis: nec causam efficientem seu uirtutem recte se habere, & instrumentum seu arteriam etiam seipsa esse duriorem. Operationes naturales expresse & notabiliter læsæ, ut supra in hydrope ostendimus. Et manifestum est hic initium hydropis, seu tympanitis, ut apparet ex tumore uentris. Arguimus etiam duritiem esse in splene & hepate, quia nihil facilius, ut Galenus etiam considerauit, ubi tam diu durauit obstructio, cuius ratione distributio alimenti non fit per uenas, nec potest confici alimentum, sed fit cruda aquositas, quæ difflatur & transit sub forma uaporum inter peritonæum, & intestina, ubi adhuc magis densata â frigiditate, fit ascites, quia habet formam eius, & sic concoctrix uirtus in uentriculo & hepate læsa est. Vbicunq; autem est actio læsa, ita ut sit diminuta, uel ablata, de necessitate id fit per frigiditatem: quando uero corrupta est, per caliditatem. Hic actio diminuta, ergo frigiditas. Et quia cum toto corpore communicat, ergo in principio est, in hepate, in quo fit sanguis. Illud frigidius redditum est per affluxum materiæ, unde fit tympanites. Est ergo morbus primum in intemperie, per affluxum materiæ, & deinde etiam per essentiam. Postea est etiam in compositione, quia obstructio est in meatu. Est & alia ægritudo: calor præternaturalis in corde, qui cum diffunditur per corpus, facit febrem: sicut Galenus in libro de inæquali intemperie, & de constitutione artis ait, duas inæqualitates, id est, frigiditatem & caliditatem in eodem membro non inconueniens esse, & hoc sæpe fit, ubi primo materia refrigerans occupat membrum, postea caliditate ex corde fluente, per eius affluxum inducitur calor. Est igitur curatio, quia calor ille rectificat, subtiliat, digerit & curat, ut etiam Hippoc. testatur: febris spasmo superueniens melior, quia febris resoluit materiam, & tollit spasmum. Ita hic etiam sunt duo morbi, febris propter calorem præternaturalem, quem indicant etiam exeuntia, urinæ enim rubræ sunt propter adustionem, & hypostasis adusta est, quod significat assari substantiam sanguinis. Altera ægritudo est hydrops, qui est principaliter, & fundamentaliter â temperatura hepatis, & est tympanites. De febri uidendum cuius speciei. Audiuistis quòd inuadat eum frigus, oportet igitur adesse materiam, quæ mota facit frigus, quia frigus in febribus pendet â materia. Videndum igitur â quo humore pendeat, quod ex operationibus læsis per suos effectus cognoscitur. Est igitur febris materialis, quia frigus apparet, quod inducit subitos motus materiæ â uenis ad partes exteriores, & quando ea materia, siue calida

sit, siue

sit, siue frigida, pertransit musculos, semper fit frigus, propter quod calor retrahitur ad centrum, ut succurrat cordi, & ita fit frigus propter contractionem caloris, & quia musculi mordicantur, ut Galenus copiose declarat. Habemus igitur febrem putridam pendentem ab humore, unde nascitur generalis indicatio, quod sit euacuandus. Sed nescimus adhuc, qualem humorem debeamus euacuare. Oportet igitur distinguere, si enim distinctæ erunt diuisiones, distinctæ etiam erunt indicationes curandi. Hic scimus esse materiam, sed nescimus, quæ sit, & ubi sit: ergo non scimus quomodo sit euacuanda. Quare uidendum est. Dicet se habere frigus leue, quoad intensionem, sed diu durans, per tres scilicet horas, etiam non est concussio nec tremor, sed simplex frigus, non habet sitim nec dolorem capitis, famem tantū habet. Calor præterea non multum mordax, frequentia quidem in pulsu, sed non ita insignis. Hi sunt affectus consequentes læsas operationes, ex quibus colligitur materiam segnem esse, & non acutam. Nunc igitur consideremus naturam humorum. Bilis in corpore est humor mobilissimus, quia calidus & subtilis, ex propria natura mobilis, mordax. Nullum enim membrum tolerat, ubi hic peccat, omnia sint in motu. Pituita tarda ad motum, crassa, uiscosa, frigida, sine mordacitate adhæret, & impingitur, & motus segnes facit: ubi peccat, longos morbos affert. Sanguis medio modo se habet, nec ita tenuis, ut bilis, nec ita crassus, ut pituita, quoad caliditatem, moderate mouetur, nec putrescit nisi intra uenas. Melancholia est segnis, quia crassa & frigida, estq; mordax, non ratione caliditatis, ut piper, sed ratione aciditatis. Videte meam methodum, & Gal. de simp. medic. facultatibus. Nunc ad propositum. Causa magna frigiditatis est, uel subtilitas materiæ, uel multitudo. Hic est frigus segne, igitur non est materia calida, & tamen est multa materia, quia diu durat frigus. Nec morbus maturatur, quia semper febricitat: Finis unius paroxysmi est initium alterius. Ergo multa materia, & semper eadem hora affligitur. Indicat igitur humorem pituitosum putrescentem, qui facit quotidianas inuasiones. Et ideo quia materia pituitosa, in morbo non est calor acutus, nec sitim habet, nec dolorem capitis, multum tamen comedit, propter uentriculi frigiditatem, quia fames est calidi & sicci appetitus, ideo à frigiditate fit moderata, quæ non sit tanta, ut stupefaciat uentriculum. Pulsus uero inæqualis est, propter materiæ aggrauationem. Calor etiam magis suffocatur à materia frigida, & humida, quàm à biliosa, & ideo pulsus fit inæqualis. Est ergo humor pituita. Materiam enim frigidam esse apparet ex omnibus signis. Sed quòd non sit melancholia, patet primo, quia non est mordacitas, secundo frigus non adeo intensum ut in quartanis, Tertio non est accessio de quarto in quartum. Ergo est pituita. Sed an sit simplex humor pituitosus. Respondeo, raro inuenietis unum humorem putrescere, cui non sint admixtæ partes alterius, imò ferè semper commiscentur bilis, & pituita. Nam pituitæ uiscositas facile amplectitur bilem, & sic una transit, ita ut ferè nunquam sit bilis, ubi non reperiatur quoq; pituita. Raro tertianam exquisitam inuenietis, quoniam semper sit aliquid crassi humoris admixtum. Raro etiam quotidianas habebitis, ubi non sit aliquid admixtum bilis. Et hic quoq; urinæ tinctæ significant bilem, cum pituita putrescere. Est ergo primo febris putrida, pendens à pituita cum portiuncula bilis admistæ, & dicitur amphimerina, quia singulis diebus inuadit. Quia autem humor putrescit, uel intra uenas, uel extra uenas, & ex hoc diuersæ oriantur indicationes, aliter enim operamur, cum intra uenas est putrefactio, aliter cum extra, quid de hoc nostro casu dicemus? Hic putrescit extra uenas, & illud inde scio, quia est cum frigore paroxysmus. Dixit autem Galenus proprium febrium continuarum non horrere, sed hæc incipit cum frigore, ergo extra uenas putrescit. Sunt enim hic obstructiones, quæ faciunt hepatis & uentriculi frigiditatem, quia non distribuitur cibus, nisi parum, si enim nihil distribueretur, non uiuere posset. Duo hæc mala proueniunt ex obstructione, refrigeratur hepar & uentriculus: unde multiplicatur pituita, & prohibetur euentatio, unde fit putredo. Quid igitur agendum? Debemus euacuare humores existentes in uentriculo. Sed non potest fieri exquisita euacuatio propter obstructionem, & priusquam euacuemus, corpora fluida red-

da reddenda sunt secundum Hippocratem. Fiunt autem fluida, quando aperiuntur uiæ, per quas humor transire debet. Ergo si uolumus euacuare, oportet obstructiones ante aperire cum his, quæ habent uim aperiendi. Habemus duo instrumenta aperiendi: quædam per se aperiunt, ut omnia amara, & hæc est apertio in profundo, quædam per accidens, ut primo abstergentia, quæ abstergunt paulatim in superficie tantum, & leniter aperiunt de parte in partem, talibus utimur cum longum est iter. Secundo incidentia, quæ aliquando efficacius agunt, quàm abstergentia, quia penetrando subtiliant materiam. Nos in nostro casu indigemus paulatim aperientibus obstructiones. Non igitur utemur aperientibus per se, quia nimium aperiunt, & periculum esset ne cruditates præcipitarent ad uenas. Propterea non oportet subito aperire initio, alias scirrhum in hepate faceretis. Nec detis in principio syrupum de Absinthio, ut multi faciunt. Ego syrupum talem ordinaui:

℞. Oxymellis simpl.	℥	1. s.
Mellis rosati	℥	s.
Aquæ Cuscutæ	℥	3.

Misce, fiat syrupus. Oxymel incidit, & aperit, sed quia erodit intestina, adieci ei correctionem mel rosatum, quod etiam corroborat uentriculum, adieci aquam Cuscutæ propter penetrationem. Eamq; indicationem à membro sumpsi. Est membrum longinquum, in quo obstructio aperienda, ideo dedi quæ iuuant apertionem, & sunt subtilium partium. Est autem Cuscuta efficacissima in penetrando & incidendo, nec tamen facit apertionem per se, ut amara.

De eodem ægrotante.

Consilium XXIIII.



SVnt signorum capita, à quibus indicationes sumimus, cum essentiam morbi quærimus. Operationes læsæ animales, uitales, & naturales. Secundo affectus consequentes, ut calor, habitus corporis. Tertio, excrementa, sputum &c. Vidimus in nostro ægro, quæ operationes sint læsæ, nempe uitales & naturales, unde inuenimus duas ægritudines oppositas, uel omnino uel ex parte, frigiditatem hepatis & uentriculi, per affluxum primo, & existimo etiam nunc essentialiter. Quia enim longo tempore durauit, uerisimile est (non dico certum) quòd ex longa illa perseuerantia sit facta impreßio, & intemperies per essentiam. Sunt autem duæ intemperies contrariæ in hoc corpore, ambæ per affluxum, nec mirum uideri debet. Duæ enim temperaturæ contrariæ cum materia in eodem membro esse poßunt, quia habent fundamenta diuersa. Quod Galenus etiam de inæquali intemperie docet fieri quotidie. Sed non potest fieri, ut duæ contrariæ temperaturæ sine materia sint in uno membro, ut in una parte digiti non potest esse caliditas & frigiditas. Et tales ægritudines periculosæ sunt, ut cum medicinæ contrariæ miscentur, ut in Philonio Piper Opium si superet, occidet, si opium item. Eius autem refrigeratio periculosior est, quàm caliditas Piperis. Est igitur in hoc febricitante primo febris calida, & sicca per affluxum à materia pituitosa, putrefacta in toto corpore extra uenas. Et est febris continua, cum frigore tamen, ita ut unus paroxysmus inueniat alium. Est secundo obstructio, ex qua fit tympanites. Febris hodie eadem incipit 19. hora. Venter uidetur auctus, maxime ad partes superiores, unde habet grauem anhelitum, quia diaphragma etiam obsidetur ab illa materia, nec tantũ haurit aëris, ut tria aut quatuor uerba cõmode eloqui poßit. Excrementa non ostenduntur nobis, quæ tamen debetis considerare quotidie, quia ex his non minus, quàm urinis iudicamus. Vrinæ non indicant alios affectus quàm eos, qui sunt in uenis, uel uasis urinarijs, id est, meatibus, qui deueniunt à uenis ad renes, & à renibus ad uesicam. Hic nihil habemus, quod ostendat in eo uasa urinaria læsa esse. Sed uolumus scire, quæ coctio-



coctiones in uenis, quis color, & qui humores: hæc possumus ex urinis iudicare, omnia non. Porrò in urinis quinq; considerantur. Primo, color proprius urinæ est tendens ad paleam hordei, subcitrinus, ac luteus, ac si aliquis parum Croci cum magna quantitate aquæ miscet. Hic habet colorem discedentem à uero colore urinæ, tendit enim ad citrinitatem intensam. Aureus color indicat multum caliditatis in uenis. Secundo, supereminentia, uidelicet in superficie, supernatantes quædam maculæ quasi olei, arguunt quòd calor colliquatur uel in renibus, uel in uenis, tamen non credo in renibus potius, quàm partibus alijs. Tertio, substantia est crassa, ob humores crudos, & propter multitudinem pituitæ, & crassos crudosq; humores in uenis, quia hepar frigidum & humidum. Necesse est urinam crassam esse, quia excrementa sunt pituitosa. Quarto liquor, in hoc adest aliquando subobscuritas, & paucitatem caloris & spiritus significat, aliquando fiunt magis obscuræ & subiugales, ut asinorum, sicut in pestilentijs, quæ significant mortificationem spirituum, & fugiunt Medici sicut diabolum, & recte faciunt. Hic autem obscuritas significat imbecillitatem spirituũ, & quòd sint spiritus crassi, & turbulenti. Est enim luciditas à spiritu. Vnde fit, quòd, quæ lucidæ sunt, dum eijciuntur, postea non ita, cum à spiritu relinquantur, & ad ignem etiam reuocantur. Quinto subsidentia, hic crassa est, ut farina, quia, ut 2. Progn. dicitur, colliquationem carnium significat, ob multitudinem caloris. Omnia ista mala sunt, & est malus hic casus. Nam tumor uentris se contrahit ad pectus, ut non loqui possit, ideo decreui euacuare uentriculum hoc modo:

℞. Specierum Hieræ simpl. ʒ. 2. Syrupi de Absinthio parum, cum saccharo inuoluatur in hostia non sacrata, ad formam boli. Video enim hic tumorem augeri, ergo non oportet syrupos exhibere, sed uidere, ut calor euentetur: quia prohibitio euentationis in respiratione, quæ fit propter membra turgentia & repleta, auget calorem, & febrem, & impedit calorem naturalem.

De eodem ægrotante.

Consilium XXV.



MVlta symptomata, imò morbi erant in hoc puero, nunc omnia uidentur remissiora. Nam febris est remissa, quę antea eũ semper inuasit 19. nunc potius percipit frigus aëris, & non frigiditatẽ intrinsecã. Est lætus, & bene sperat. Pulsus etiã in frequentia, & celeritate remisit, quia non adest eadem necessitas euentandi. Sicut uos, dum sani estis, non est opus, ut utamini ultimis uiribus, nisi quando quis impellitur ui, ut defendat se, ita quoq; fit de uirtute. Ante cum esset maior necessitas, ut calor igneus euentaretur, frequentior erat pulsus, eoq; magis, quia simul etiam erat durus, id enim magis facit resistentiam. Sed sæpe imponit hominibus pulsus durus, cum non sit uehemens. Est igitur considerandum corpus arteriæ, an durum, & plenum. Vehemens pulsus proprie dicitur, ubi uirtus uehementer impellit cum tono, & uigore. Porro natura non utitur summo conamine, nisi cum est opus. Vrina etiam remissior est, in colore & in superficie, non apparet pinguedo illa, seu oleum, seu oleaginosæ guttæ. Substantia etiam mutata indicat non esse tantum calorem liquefacientem, est adhuc crassa quidem, sed lucidior, quod signum est magis uigere calorem naturalem. Subsidentia magna est, sed illud propter duo potest contingere, uel propter materiam colliquefactam, torrefactam, & excoctam exeuntem, uel propter syrupos dilatantes, & incidentes, cum medicamento ex Hiera, quæ multum aperit. Fieri igitur potest, ut illis obstructionibus apertis, materia nunc exeat per urinas, quod uerisimile est, quia uenter detumuit, quod ostendit materiam aliquam esse euacuatam. Si igitur bene se gereret, spes esset curationis. Quia uero euacuatio illa ex Hiera & melle rosato bene eduxit, ita ut uenter

uenter detumuerit, & febris cessarit, nunc laudarem usum rerum per se aperientium, ut syrupum de Absinthio, qui multum aperit, item syrupum de Eupatorio. Sed cum nostri Aromatarij non bene conficiant, & quia optimum est in apertione addere aliquid acre, ut fortior fiat penetratio, ideo adderem oxymel, quod est frigidum, & incisiuum, quia multis numeris acetum plus refrigerat, quàm calefaciat mel, ut Galenus 4 de simpl. medic. docet. Quare sic procedendum:

℞. Syrup. de Absinthio
Oxymellis simpl. ana ℥ 1.
Aquæ Cichorij ℥ 3.

Misce, detur mane loco syrupi. Quia tantum penetrare uolumus, quantum aperire, tantum refrigerare quantum calefacere. Addere potestis alias etiam subtiliores aquas, ut Pulegij, Cuscutæ, Calamenti, quæ omnes sunt frigidæ, licet extrahantur ex rebus calidioribus, ita uidetis me non dedisse primum quod per se aperiret, quæ omnia fundantur in materia terrestri crassa, calida, & adusta, quæ propter illud terrestre diu hærent in loco, & quia omnia etiã sunt calida, admodũ aperiunt, & penetrant ualde, qualia sunt omnia amara. Acria uero ut Pulegium, Calamentum, Piper, ipsa etiam calida sunt, sed non per se aperiunt, sed per aliud, eo scilicet quia incidunt & attenuant. Quod si acria (ut Piper) cum amaris misceantur, ea uehementissime aperiunt. Acre enim, uel acutum (ut uocant) propter subtilitatem transit uenas, incidit & penetrat, amarum uero propter terrestreitatem adhæret, & permanere facit, ac concoquit. Inde patet, quòd Sauina efficacissima est in aperiendis menstruis, ita ut etiam abortum faciat, quia adhæret, & omnes tres illas conditiones habet: est amara, cuius ratione aperit & concoquit, est acris, cuius ratione subtilis est, transit uenas & incidit, est terrestris substantiæ, & ideo figitur. Si primo per se aperientibus processissem, periculum fuisset, ne cum uellem aperire, maior fieret obstructio, dum materia cruda & incocta regurgitaret ad uenas. Quidam in mulieribus patientibus obstructiones menstruorum propter sanguinem crassiorem, ut non possit transire, sed hæreat in uenis, medicinæ ignari, utuntur calidis incidentibus & attenuantibus, quibus magis incrassant sanguinem, & obstructiones augent, ut postea uix curari possint, sicut uidi in muliere quadam. Ego admiscui amara cum incidentibus, quia hæc penetrant, illa aperiunt, & remanent, quæ enim amara, non bene transeunt, quia uix in primo, & ad summum in secundo calida sunt, ideo non impetuose transeunt, sed semper remanent. Remouenda est nunc quædam dubitatio, quæ mota est à doctissimis scholaribus, quòd dixerim, amara per se aperire: acria per aliud, penetrando scilicet, quia dum transeunt, uias faciunt, & dum manent, obstructiones. In Galeno de simplicibus sunt quædam difficultates, propter uersiones incommodas, in capite de abstergentibus & repurgantibus. Abstergere est à prima superficie remouere sordes, & ita Galenus intelligit, ut cum abluimus manus, uel mulieres lintea, cum succo limonum, farina fabæ, furfuribus. Repurgantia, quæ ἀναρυπτικὰ, ea nos proprie aperientia nominamus, quæ non superficiem abstergunt, sed penetrant, & infarctu illa uasa liberant, qualia sunt amara omnia, & nitrosa, quæ proprie aperientia dicuntur. Si uultis repurgantia nominare, per me licet, modo in re non erretis. Amara fundantur in substantia crassa terrestri, non facile penetrant, sed adhærent, & ita sicca sunt, ut non sint nutrimentum animali, quatenus amara. Ex caliditate penetrant, ex siccitate abstergunt, & ex substantia terrestri moram faciunt. Oportet enim hæc tria concurrere, ut adsit mora, ut penetrent, ut exiccent. Tria hæc ordine se habent ad inuicem, abstergunt quæ sicca sunt, & moderate calida, uel si etiam frigida, sunt magis remissa. In aperiendo orificio (quæ ἀναστομωτικὰ appellant) egemus calefacientibus, sed non multum subtilibus, ut adhæreant, & talia sunt acria, ut cepa, panis porcinus, quæ cum caliditate habent substantiam crassam, & adhærent. Aperire obstructiones & materiam infarctam in uenis uolo, hic requiruntur amara, & tota difficultas

ex uer=

ex uersione orta est, ἀνασόμωσις apertionem orificiorum significat, cum ipsi apertionem uenarum transtulerint, ἀναρρυπτικὰ quæ sunt obstructionem aperientia, illi expurgantia uerterunt. Nunc ad nostrum casum reuertar. Videtis obstructionem, ex qua tympanitis, & febris fortasse fixa, quia tanta est perseuerantia pulsus duri, ut nunquam eum relinquat. Sed est talis hectica, quæ non transcendit primum genus, & est facilis curatu, ac in 6. uel 8. diebus potius uelim eam curare, quàm tertianam. Hodie adhuc habuit frigus, & quia multæ sunt in liene obstructiones, timeo ne in quartanã transeat, & eius rei à constitutione anni indicatio non est leuis, quia hoc anno multæ quartanæ. Non tamen mutabimus, quæ ei ordinauimus, quia quæ secundum rationem â principio sunt bene instituta, ab ijs non oportet recedere, secundum Aphorismi doctrinam.

De eodem ægrotante.

Consilium XXVI.



MVltum refert uidere motus, & alterationes ægritudinis, quæ fiunt quotidie, & uariæ sunt, ut sæpe æger sagaci cura indigeat. Si animaduertistis in hoc puero, multæ motiones erant. Habuit obstructiones, urinas nigras, etiam subsidentiam nigram. Adhibitis medicamentis, primo febris remisit, ut biduo non sentiret febrem putridam. Postea iterum frigus percepit, cui successit calor, & motus iste quartanarius, quid fieri debeat successus ostendit, Expectabimus, si forte esset futura febris quartana. Vrinæ magnum indicium habent in febribus, ideo diligenter considerandæ. Quas uidimus præteritis diebus, diuersæ erant. Hodie (ut dixi) est subnigra, habet quoq; subnigrum sedimentum, & colliquationem etiam in superficie. Eius ratio est, quia heri paroxysmum habuit, humor melancholicus computruit, & sic urinam subnigram, & sedimentum tale fecit. Ego nihil agam, nisi quæ antea egi, aperiam obstructiones in uenis, & incidam, cum syrupo de Absinthio, oxymelle, quo adhuc utatur per duos aut tres dies. Die Iouis 14. Decembris accedit typus. Expectabimus ergo, donec aliquid exquisite appareat, & interea bona diæta procedemus. Vnum tamen faciendum est, quia habet tensionem & duritiem in uentre, & tamen iam detumuit, quantum ad tympaniam, quæri posset, ubi illa tensio quam tangimus; quia obstructiones in hepate non facile tanguntur, quomodo obseruandæ? Si consideretis formam tensionis, tunc scietis, ubi sit, quia in superficie uentris sunt primum musculi longitudinales, transuersi, obliqui sursum, & obliqui deorsum, ex illorum forma scitis tensionem. Hic tensio circa utraq; hypochondria in profundo, quia quanto magis comprimitis, tanto magis apparet. Erit igitur optimum aliquid uentri resoluens applicare, quod exterius resoluat materiam in musculis, & abdomine. Quid igitur applicandum? Si â materia indicationem sumimus, nihil dabimus quàm resoluentia, ut Cuminum, Anisum, Fœniculum, Calamenthum, Pulegium, semina Dauci, Petroselini, Ameos, Cinamomum, quæ calida sunt in tertio gradu, & subtilis substantiæ. Si uero à flatu indicationem sumimus, dabimus calida & sicca in tertio gradu, quia ea remouent flatus. Si à natura membri, quomodo agendum? quia talia exterius applicantur in regione uentriculi, & hepatis, oportet eorum naturam & operationes considerare. Sunt autem hæc duo membra nobilia, quæ seruiunt toti corpori, & habent nobiles actiones. Ventriculus concoquit, hepar distribuit, propterea egent calore innato, & robore, ne fiant laxa. Ideo quæ ijs adhibentur, debent habere aliquid astrictionis, & esse moderate calida. Quoniã ubi excedit caliditas, impeditur concoctio, & ubi frigus, adhuc multo magis: quia coctio fit à calore moderato cum humiditate mixto, ut Gal. 7. Meth. docet: Vbi sunt febres, cauete ne detis multum cibi, quia calor febrium non facit concoctionem, nec calor innatus potest concoquere. A membris itaq; indicatione sumpta, potius

mediocriter calida & humida dabimus, ut refrænemus calorem igneum, & addemus aſtringentia, ut addatur tonus membris, & confirmentur. Eſt hæc perpetua regula in reſolutione, quòd iſta calida in tertio, ſi nihil illis miſceatur, quod ſubtile eſt, reſoluunt magis. Craſſum uero remanet, & aſſatur magis. Miſcenda igitur humida cum ſiccis, & ut habeatis formam, ſic facite:

℞. Cumini
Fœniculi
Aniſi ana ʒ 2.
Iſta ſunt reſoluentia calida in 3. gradu.
Nitri ʒ 1.
Roſarum rubearum
Mirtill.
Abſinthij ana ʒ iij.
Pro corroboratione uentriculi, & ad refrænandum calorem.
Myrob. Chebulorum ʒ 1.
Iſta corroborant uentriculum ſtipticitate.
Myrrhæ
Bdellij ana ʒ 2.
Hæc molliunt.
Oeſypi humidæ ℥ 1.
Ne reliqua nimis exiccent, & craſſum remaneat.

Pulverizanda pulverizentur, & diſſoluenda diſſoluantur, deinde cum modico ceræ fiat linimentum, uel unguentum molle. Sed ſi hæc faceremus, multum transiret temporis, quare accipiamus compoſitum, quod habet hoc totum, ut poteſtis legere in Antidotario.

℞. Cerati Oeſypi deſcriptione Philagrij ℥ 2. Illinatur in petia, & ponatur ſupra totum uentrem. Sed quia iſta deſcriptio plus habet de mollitiuo, quàm conſtrictiuo, poteſtis accipere Oeſypi Cerati ℥ 1. emplaſtr. Diaphæni. ℥ s. Ipſe tamen Montanus puero exhibuit poſtea ſequentia.

℞. Oeſypi cerati Philagrij ℥ 1.
Aloes
Succi Abſinthij ana ʒ 1.
Cum oleo Abſinthij fiat unguentum.

De eodem ægrotante.

Conſilium XVII.



Sumpta occaſione ab hoc puero, hac ueſpera dicemus quædam utilia. Inuaſit eum quartana, & nunc apparent puſtulæ in toto corpore. Conſideremus id ſymptoma, quod ſucceſſit febri quotidianæ, & nunc quartanæ. Sed & illud uideamus, ſit ne motus ille criticus: eſt autem criticus motus, quando natura factis concoctionibus pellit materiam ab una parte ad aliam, uel exterius per euacuationem, quando educitur, uel per præcipitationem, quando ſubito materia ex uno membro nobili ad ignobile præcipitatur. Symptomaticus motus, id eſt, accidentalis, eſt ubi natura non operatur, ſed uiolenter de parte ad partem expellit, uel ob multitudinem materiæ, uel propter acuitatem, uel aliam malam qualitatem, atq; expellit quocunq; modo, ueluti homo moleſtatus onere non expectat terminum, ſed proijcit onus, ſiue in lutum ſiue in ignem non curat, ſic natura quoq;, nec tempore, nec loco, nec ordine ſeruato emittit ea, quæ ab illa non poſſunt regulari. Videamus iam an hic motus ſymptomaticus ex multitudine materia

riæ proueniat, an sit criticus, an uero medio modo se habeat? Est enim quidam motus medius, qui nec uiolentus est, nec per omnia secundum naturam agit, sed partim ad propositum, partim non, ut cum baiulus portans onus magnum, non proijcit statim in lutum, sed sustinet, & expectat occasionem deponendi commodam, tamen ad debitum locum deportare nequit. Vter igitur sit motus ex his tribus? Non fuit uere criticus motus, quia talis fit in die critica, & post concoctionem. Natura enim quando regulariter agit, non agit per uias permutationis (ut illi loquuntur) non euacuat, nisi concoctionis etiam signa sint. Diem criticum in hoc puero ignoramus, quia aliquot mensibus iam laborat. Coctionis signa apparent nulla, subsidentia in urina proprium locum non habet: debet enim esse in fundo, hic autem ubiq; diuulsa est, non habet etiam formam pyramidalem, nec colorem debitum, quia non alba, nec substantia iusta, cum deberet esse æqualis, leuis, sibi similis, hæc sibi dissimilis est, in alia parte tenuis, in alia uero crassa, deniq; non multum lucida. Non apparet coctio, ergo natura non operatur regulariter. Nec fuit motus symptomaticus simplex, qui fit quando natura, nec tempus,, nec locum seruat excretionis, sed contra rationem quandoque ad caput præcipitat, ut ex pleuritide phrenesin efficiens, & deponit quocunq; modo potest aggrauata. Hic enim per locum conuenientem, id est, cutim expellit, quia cutis est ignobilis, & ad recipiendum excrementa facta: ergo iste motus nec pure symptomaticus est, nec criticus. Etsi enim locus obseruatus sit, tamen minime conuenit. Sed dicet aliquis, quare non expellit natura potius per urinam, secessum, uel sudorem? Respondeo, in longis morbis, ubi materia crassa est plærunq; per uiam permutationis (ut illi loquuntur) fit crisis, & magis quando tempus frigidum, & uirtus debilis respectu humorum. In calido autem semper duo sunt, meatus ampli & lati, & materia magis subtilis, quod non fit in hyeme, ideo facilius expellitur ob facilitatem exeundi, & meatus amplos. Hic uirtus affecta est, & tempus frigidum, corpus gracile, crassi & adusti humores, quia uidentur pustulæ, quales sunt morbi Gallici, ita ut uideatur nunc eum morbum esse passus. Causa igitur efficiens est debilitas uirtutis, materia uero crassa partim pituitosa, partim melancholica & rebellis. Natura non audet ad intestina mittere, nam ea eroderet, nec per uomitum eijcere: est enim lethale, nec per sudorem excernere, quia materia nimis crassa est: ergo pustulæ factæ sunt, & ista est causa permutationis, quod notetis, nam utilia in his colloquijs dicemus. Visa igitur hac permutatione, quid agendum? Est hic scabies molesta, quam natura partim critice, partim symptomatice expellit, nec locum magis tutum habere potuit. Si igitur materia traheretur aliò, esset malum, nec oportet augere malum, nec reprimere etiam, quia interficeretur æger: sed natura agente quiescas, & nihil moueas, sed expectabis. Non igitur oportet hic scabiem curare, si tamen esset nobilis, aut principis filius, facerem ut singulis diebus mutarentur linteamina, ne haberet eam infectionem ex maculis, hac eum molestia liberarem, etiam haberem spongiam in decoctione Chamæmeli, & Aneti in aqua calida actu, & fouerem spongia, ubi est pruritus & leuem detersionem facerem, ut aliquid exhalaret, & tamen non impediretur natura, & refrigerarem hepar, & aperirem obstructiones recta ratione præscripta. Accipiat adhuc tres syrupos, donec quinq; sumpserit, & postea rursum euacuabimus eum, quia à natura adiuuatur. Si darem pharmacum, non darem quod è longinquo traheret, quia facerem motum contrarium naturæ, & fortasse moreretur. Quid igitur euacuandum? Materiam antecedentem scabiem, concoquerem & educerem cum lenientibus uidelicet Cassia simplici, Hiera, electuario lenitiuo, Diacatholicone. Vbi tamen modicum Senæ, Epithymi, Rhabarbari, Polypodii esset, de quo Nicolaus dicit, quòd ante, & post cibum dari potest, & hoc ego sumerem, quia à primis uenis tantum educerem, & mitigarem aliquo modo pruritum.

De eodem ægrotante.

Consilium XXVIII.


Citis puerum nostrum habere duas febres, alteram cum rigore, alteram in habitu, quod cognosco, quia arteria calidior, quàm reliquum corpus. etiam ex duritie & frequentia pulsus, quæ non est naturalis huic corpori. Quod ut uideatis, quærendum est ex signis collectis, ut docet Galenus, quæ fuerit naturalis dispositio huius corporis, antequam ægrotauit. Habebat capillos crassos, crispos & nigros, quod ostendit caliditatem cerebri uel hepatis, uel utriusque. Dico autem distinctiue, contra Modernos, quia caliditatem certo significant adesse capilli crispi cum nigredine, sed Moderni credunt, eos infallibiliter indicare cerebrum calidum, & citant locum ex 2. artis paruæ Gal. Quicunque habent calidum cerebrum, capillos habent nigros & crispos (quod uerum est, ut Galenus dicit) ergo qui habent capillos nigros & crispos, habent calidum cerebrum. Non est uera argumentatio, sed fallacia consequentis: non conuertitur. Qui calido sunt cerebro, habent euaporationes multas & fumosas, ideo nigros capillos ob adustionem, crispos autẽ, quia cum impetu expelluntur. Vt 2. de temp. dicitur, & uerũ est, sed non tamen est necessarium, ut qui crispos capillos habeat, sit cerebri calidi. Non enim hoc solum facit capillos tales, sed etiam alia faciunt capillos nigros & crispos, existente cerebro frigido. Vt si quis hepar calidum & uenas amplas habeat, & abundet multis uaporibus adustis, qui ad caput tendunt, & inde ad cutim euaporant, quod si ibi meatus reperiant idoneos, fiunt etiam crispi. Non igitur sitis præcipites in iudicando, de temperatura caloris alicuius membri ex talibus signis, sed alia quoque considerate, & præcipue operationes, quæ immediate à membris procedunt. Si uultis uidere temperaturam cerebri, uidete operationes intrinsecas cerebri proprias, si bene imaginatur, memoratur &c. & ex illis temperaturam talem dicetis. Si fortiter imaginatur & retinet, habet cerebrum siccum, si statim diffluet cogitatio, humidum, & tales sunt mali Mathematici. Discursus requirit moderatam humiditatem, memoria siccitatem, imaginatiua uero respondet memoriæ, bonus intellectus requirit moderatam frigiditatem cerebri, quæ contemperationem facit spiritus uitalis uenientis à corde. Qui calidi & sicci sunt cerebri, sunt mali uiri, ut testatur Galenus & Aristoteles. In discursu præcipites, perpetuo agitantur, & in uindicta sæui. Qui cito irascuntur, & multum, hi habent caliditatem cordis, qui admodum raro, & miserantur, frigiditatem. Qui post iram statim redeunt ad se, habent cor calidum, cerebrum frigidum, quia etsi in corde spiritus agitentur, tamen non ad uentriculos cerebri deueniunt, frigiditate enim extinguitur calor, & motus spirituum, & temperatur. Si autem motus ille spiritus inuenit cerebrũ calidum, magis agitantur, & feruescunt, & ad uindictam tales sunt proni, & sanguine nunquam satiantur. Puer noster multarum operationum, plurimum cogitat, & loquitur, habet uenas amplas. Quare arbitror naturalem eius temperaturam fuisse calidam & siccam. Quam ideo dixi necessario considerandam, ut sciatis & temperaturam præsentem, & quantitatem lapsus. Non est multum lapsus à temperatura: tales enim facile incidunt in febres, sed febris, quæ in habitu est, non facile cognoscitur à Medicis. Quid igitur agendum? Ista febricula in habitu non pendet à materia, sed tantum refrigeratione & humectatione indiget. Quantum ad eam febrem attinet, indicatione ab ea sumpta, egemus humectantibus & refrigerantibus. Sed quia non est simplex ęgritudo (quod diligentissime semper cõsiderandũ est) sed cõmixta cum aliis, uidendũ an id reliqui morbi fieri patiantur. Hic habet annexam scabiem, à qua iuuamentum percipit. Fuit enim leuatus aliquantum à motu semicritico, qui adhuc durat. Si iam refrigeretis, & humectetis, quod requirit febris hectica, frigidum constipabit, & calorem debiliorem reddet, à quo motus ille fit, qui nullo pacto impediendus est. Quare non est obtundendus calor innatus, abstinendum ergo à frigidis.

Sed est

Sed estne utendum calidis, ut natura iuuetur ad expulsionem in hoc motu? Non, sed est permittendum naturæ, donec cessent symptomata, ut & Auicenna præcipit, cum natura mouet, tum nihil mouebis, sed permitte naturæ. Quando illa cessabit, & symptomata cessabunt, ac sola erit febris, tum poteritis cum alijs procedere. Interim amaris aperiemus obstructiones, & astringentibus, ut moram faciant, & addemus ijs quædam, quæ uiam faciunt, ut penetrent, ut syrupum de Absinthio, in quo uis aperiendi in primo, Oxymel quod refrigerat in primo, & addemus aquam Cuscutæ, quæ aperit, & non impedit motum naturæ. Omnes enim aquæ destillatæ etiam ex herbis calidis sunt frigidæ, id quod ostendi uobis antea.

De febri putrida continua, cum catarrho & leni quodam sputo sanguinis, ac suspicione hecticæ.

Consilium XXIX.

NObilissima hæc matrona cum esset prægnans, incidit in febrem ardentem. Multis consilijs liberata à febri, perdebilis, & decolorata permansit. Est enixa postea, & purgata menstruis, non tamen copiosis, sicut antea. Hoc anno mense Octobri incidit in febrim, quæ ipsam detinuit quindecim dies inordinate, nec adhibuit consilium Medicorum: sed breui per se est remota febris. His diebus aliò profecta, non bono utens aëre in agro Clodiano, & Vicentino, pisces ac alia comedit, & ita rursum in febrim incidit. Hinc à Medico sanata, incisa uena, & concocta materia, post septem dies iterum febris eam inuasit, & sensit caliditatem in capite, qui dolor capitis remotus per catapotia est, catarrhus autem remansit, eiecit sanguinem, tussis maxima infestauit eam, habuit duritiem in liene. Exhibita illi Cassia &c. Ipsa nunc quoq; febricitat, & tumorem in sinistro latere habet, & reliqua superiora symptomata. Est biliosa, & calidæ ac siccæ temperaturæ, quod apparet ex signis, fuit semper emaciata, & coloris subcitrini non adeo albi, pili capitis nigri, estq; calidi iecoris & cordis. Habet pulsus magnos. Nunc rubedo in facie, & uenæ tumentes significant calorem capitis. Oblectatur cibis crassioribus. Cum solita sit expurgari per nares, hoc nunc cessauit. Habuit tristitiam ex morte filij. Agit 24. annum. Sumus in temperata constitutione aëris. Quod ad res præternaturales, Habemus febrim, quæ inuadit cum rigore, igitur est putrida, quia rigor signum putredinis. Putridæ num sit adiuncta hectica maxime dubitatur, sed cum dicat se non sentire caliditatem, licet maxime febricitet, & sumpto cibo intendatur morbus, item Galenus de inæquali intemperie dicat, febrim diuturnam sequi Hecticam: igitur hic habemus febrim putridam & Hecticam, latus in regione iecoris non poterat tangi, uereor igitur adesse inflammationem. Habemus hic obstructionem lienis à materia melancholica, quod ex uictu & consuetudine euenit. In causa etiam febris fuit aliqua obstructio, hinc inflammatio. Simul etiam abundat bilis, quod ex flaua urina apparet, cui mixtum aliquid pituitæ, quæ generatur in capite, & propter imbecillitatem uentriculi. Sed nulla appetitus adest destructio, non uigilia, non grauia symptomata. Causa doloris capitis est intemperies calida, sentit enim notabilem caliditatem in capite, hinc catarrhus, qui semper adest capite affecto, in ore sentit corrosionem, circa gingiuas, & hoc fit propter intemperiem calidam. Qualitas catarrhi est insipida, & simul expuit sanguinem, qui cum tussi educitur. Igitur à pectore prouenit, uel à pulmone, uel à uenis existentibus in pectore. Sanguis est in pauca quantitate, & floridus. Quare prouenit à uenis pulmonis per resudationem: nec enim ruptas uenas arbitror. Vltimo adest imbecillitas uentriculi, eaq; ex frigiditate, quia sentit sputum acidum. Ratione febris putridæ euacuanda materia, quæ prius concoqui debet, deinde membra alteranda,

postea

poſtea infrigidare & humectare totum corpus ratione hecticæ, item frigefacere caput, calefacere uentriculum oportet. Hebris hectica non longe eſt progreſſa, metuendum tamen propter tot obſtructiones. Aſtringentibus utimur ad fluores, ad ſputa, ſed his in caſu hoc non utendum, ratione obſtructionis. Primo hic eſt humor bilioſus cum admixtione melancholici & pituitoſi, euacuanda itaq; prius concocta materia. Igitur ſyrupi qui infrigident, qui habent partes tenuiores ad aperiendam obſtructionem, qui etiam humectent ut ſyrupus de Farfara, item ſyrupus uiolarum ratione pectoris, conducit. Dedimus etiam de oxymelle parum ratione fluxus. Non incidenda uena interna brachij ratione hecticæ. Concocta iam materia euacuanda eſt Caſsia, & Rhabarbaro. Et ad euacuandam melancholiam, accipite ſi uultis Electuarium de pſylio, ſed parum. Euacuationes poſtea & ſyrupos reiterarem. Oportet febri putrida relicta, ut inſiſtamus hecticæ. Inunctiones & balnea infrigidant, & humectant, igitur inungenda circa pectus, ex oleo uiolaceo, oleo Amygdalarum dulcium cum cera, idq; fiat tepide, confert enim ad tuſsim. Cibaria ſint ſuccus Ptiſanæ, carnes pullorum & iuſcula, hæc enim humectant & frigefaciunt. Vinum permiſtum aqua humectat, igitur parum uini addendum aquæ. Balnea fiunt omnibus uiſceribus bene affectis, quare hic ijs non utendum. Quoad catarrhum qui uenit ex materia calida, caput euacuandum & alterandum, prius euacuato corpore, de quo ſupra, prouocetur materia ad nares rebus non uehementibus. Vtamur inunctionibus narium cum oleis frigidis, & humectantibus, & ſtimulantibus materiam ad nares. Deinde frigidis caput inungatur, utatur lambitiuis & ſaccharo Candi: Electuario de pulmone uulpis, & ſyrupis, de quibus ſupra. Trahunt enim materiam à pulmone, & hoc ratione ſputi. Ventriculus fouendus calefacientibus, uidelicet oleo Maſtichino. Calidum caput generat catarrhum frigidum, quia calor attrahit materiam ex inferioribus copioſam, quam non ualet concoquere, crudam ergo & frigidam emittit. Sumpto cibo ſentit calorem in facie, & toto corpore, quod eſt ſignum hecticæ febris. Incidenda uena ſaphæna, ut diuertatur eiectio iſta ſanguinis, ut ſimul etiam purgentur menſtrua, quæ non eodem modo, quo antea purgari ſolebant, procedunt, ſed nunc ſuppreſſa ſunt. Si adeſſet metus de eius ſalute, hecticam febrim aliquouſq; progreſſam eſſe dicerem. Diarhodon ſolidum ſumptum à cœna ingroſſaret catarrhum. Fricarem quoq; crura & coxas, ut diuertantur flatus matricis ad inferiora, ne ita aſcenderent. Item, curarem ſingulis diebus ut haberet ſedes, uel naturales, uel per medicamenta. Vinum aliquo modo ei conuenit, propter tumores, ne ægra per aquam ducatur ad hydropem, propter febrim autem uino non utendum. Miſceat itaq; uinum aqua, cui modicum Fœniculi & Cinamomi ſit mixtum, & uinum ſit lucidum non craſſum. Hæc dixit Doctor quidam alius.

Hæc uero Montanus in eodem caſu:

Habemus hic nobiliſsimam matronam, quæ uexatur plurimis diſpoſitionibus præter naturam, quæ omnes quidem uerendæ ſunt. Repetam breuiter cauſas, & ex earum diſpoſitione curam inueniamus. Vexatur primum febri, quæ uidetur continua: præterea deſcendit catarrhus ad pectus, & ad quædam membra alia, ad ſcapulas, ad oculos, in quibus dolorem ſentit, præcipue tamen ad pectus fluit. Hic catarrhus præterquàm quòd habet guttulas ſanguinis interdum, apparet etiam cum putredine non uulgari, quod eſt notandum: præterea habet obſtructionem in membris naturalibus, præſertim in lienis regione, ut & tactu percipiatur, ſicut ipſa dicit, nos autem eam nondum attigimus. Habet & obſtructiones circa cotyledonas & uenas uteri, & menſtruorum non quidem omnimodam ſuppreſsionem, aliquam tamen diminutionem patitur. Hæ diſpoſitiones omnes magnæ ſunt, ergo & cauſas habent magnas: non enim ſunt affectus magni, niſi à cauſis magnis: & quia cauſæ deducunt nos ad rationem curandi, illæ primum ſunt inquirendæ: & quia cauſæ partim ſunt extrinſecæ, partim intrinſecæ, utræq; quærendæ: omnes enim concurrunt in hac nobiliſsima

matrona

matrona. Intrinsecæ causæ dispositiuæ sunt, quæ corpus ad tales ægritudines aptum & dispositũ faciunt. Neq; enim quodlibet patitur à quolibet, ut in primo & 2. dicit de generat. Aristot. sed in habentibus symbolum facilis fit transitus. Videndum igitur an corpus præparatum sit ad has dispositiones, an uero non: hoc autem sciemus ex temperatura naturali, & constructione totius corporis. Totum igitur corpus primo raræ texturæ, & rari habitus est, caro mollis, & quæ facile cedit tactui, & semper macilenta fuit & gracilis: fuit ergo corpus rarioris habitus. Præterea audio fuisse summi ingenij, quod arguit subtilitatem sanguinis & spirituum, ut Gal. in lib. Quòd animi mores &c. ex Arist. confirmat. Ideo & Aristoteles, molles carne, aptos mente dixit. Quia igitur est talis habitus, qui facile resoluitur, & patitur à quibuscunq; causis extrinsecis, habuit causas intrinsecas dispositiuas ad hoc, ut facile incideret in uarias dispositiones præter naturam. Præterea temperaturam, licet reuera non possumus dicere talem uel talem, propter diuersitatem membrorum, quæ facit ut totum corpus non posit dici simpliciter calidum & siccum, hepar tamen calidum & siccum habet, sed ea caliditas non ita insignis est, ut sanguinem gigneret crasiorem, consistente præsertim sanitate: quia promptitudo ingenij & morum non patitur illam crasitudinem sanguinis, quæ fit à caliditate ignea, ut fit in leonibus & canibus (reperiuntur enim omnia temperamenta animalium etiam inter homines) ea non conuenit istis moribus mitioribus, qui sequuntur temperiem, ut Physicus & medicus probat. Credo igitur esse quidem calidum & siccum hepar & cor calidum, sed non uehementer, unde generat sanguinem calidiorem quidem, sed subtilem, non crassum: ideo facile alteratur, sicut omnes substantiæ tenuiores paratæ sunt ad mutationes. Audio enim magnanimam & constantem, sed eadem ratione ut de hepate diximus: non excedit ualde, quia facile placatur. Hæc duo membra totum quidem corpus calidius reddunt, sed propterea non potest dici calidæ & siccæ temperaturæ, quia membra inæqualia. Cerebrum semper paratum fuit ad defluxiones: semper solita est pati defluxum ad partes intrinsecas. An modo id sit ratione frigiditatis in capite non concoquentis alimentum proprium, an uero ratione caliditatis attrahentis plurimam materiam, ignoro: non enim noui eam hactenus, sed nunc primum uidi: sed quæcunq; causa sit, certum est eam abundasse excrementis in capite, & laborasse catarrho. Ventriculus naturaliter frigidus, multiplicat humores crudos, quia ferè omnes, qui sunt calidioris naturæ, & raræ texturæ, habent uentriculum frigidum: sunt enim graciles, & non habent omentum infarctum pinguedine solita, quæ secundum Aristotelem facit caliditatem positiue, secundum uero medicos priuatiue, quia non permittit difflari caliditatem innatam uentriculi, & tutatur eam à frigore, & reliquis nocumentis extrinsecis. Hæc nobilissima Domina priuata est utraq; utilitate, imò habet uentriculum imbecilliorem, unde plurima pituita & cruditates generantur, & excrementa in mulieribus ad uterum deueniunt, qui receptaculum est omnium excrementorũ: qui cum sit membranosus, & per se frigidus, sanguis tenuior non potuit eum calefacere, ut concoqueret ea, sed aucta est frigiditas ab excrementis extinguentibus calorem naturalem. Habetis modo causas intrinsecas dispositiuas, totum uero corpus facile alterabile ab extrinsecis, quia rarus habitus, & sanguis subtilis, & inæqualitas membrorum, hepatis, uentriculi, & caput perpetuo destillans. Si modo uult, addam etiam ex parentibus, qui laborarunt catarrho, & phthisici mortui sunt. Videbitis hos morbos ortos esse à semine, & hæreditarios à natiuitate. Corpus igitur tale ita præparatum, incidit in causas extrinsecas sex, quæ alterant corpus, ut aër, cibus, potus, & reliquæ: omnes enim excesserunt. Aër diuersus & pessimus: fuit in festis Clodianis in aëre crasissimo & pessimo, ubi etiam circa cibum & potum commisit errores. Vescebatur piscibus plaustribus, qui pessimi in quocunq;, præcipue tamen in tali corpore, quod facile alteratur. Vsa est pastilibus & leguminibus, & cibo sine electione, crasso, qui his corporibus maxime nocet, imò facile deducit in sæuas dispositiones. Ac cum ita peccasset in cibo, potu & aëre, accesserunt etiam accidentia sæua, dolores

dolores scilicet, quos habuit ex morbo filiæ. Hæc omnia maxime prosternunt hominem, & exterminant ab ea essentia in qua est maxime. Si quando spiritus etiam sunt tenuiores, qui facile resoluuntur, hæc accidentia facilius & plus lædunt, & quo plus ea dissimulauit, & exterius dolorem monstrare noluit, eo magis interius afflicta est. Hinc sunt secutæ deterrimæ dispositiones, cumq; tot morbis conflictata fuit, quibus forte corpus etiam non ita debile superari poterat. Item multiplicati humores in corpore, ex mala ratione uictus, aëre crassiore, impediente difflationem corporis, & corpus refertum est humoribus ob causas intrinsecas & extrinsecas. Crudi sunt, ob uentriculum male concoquentem cibos crassos. Adusti uero sunt ob accidentia animi, quæ cibaria, quæ generant humorem melancholicum, corrumpunt: & retentio menstruorum, non omnimoda suppresio, sed diminuta excretio, facit multiplicari humores diuersorum generum in corpore. Ex his igitur habemus causas intrinsecas efficientes, & dispositiuas etiam, unà cum extrinsecis occurrentibus. His præsuppositis contingit primum catarrhus molestissimus: neq; id mirum: quia generatæ sunt multæ superfluitates, pituitosæ primo, deinde biliosæ, hepar calidum, sanguis subtilis, corpus uaporabile. Galenus libro 3. de locis affectis inquit: Qui sanguinem subtilem & hepar calidum habent, repletionibus capitis subiecti sunt. Et hic ex uentriculo quoq; uapores crudi ascendunt: hinc catarrhus, qui non simplex est, sed fit ex materia plurimorum humorum, qui nec frigidi absolute sunt, nec calidi, quia mixti ex cruda & biliosa, & etiam adusta materia, & descendit à capite, quod etiam ex se subiectum est destillationi: & quia propter multitudinem descendit ad uarias partes, uarios etiam affectus mouet: sed maxima pars ad pectus & pulmones descendit, quæ excernitur per tussim. Est autem materia quæ eijcitur, quo ad substantiam crassa & uiscosa, partim non putrefacta & alba, partim uero flaua, non qualis esse solet ex adustionibus, sed qualis est cum materia existit putrida. Non autem habet saporem aliquem, quia pituita superat. Si uel biliosa superaret, uel æqualiter mixta esset, appareret amaritudo, uel salsedo (si credimus Auicennæ, qui ex mixtione bilis cum pituita, salsedinem oriri dicit, quod nunc non determino) Superat igitur pituita, quia nullus sapor: sed quia talis catarrhus putrescit in pulmonibus, & interdum admixtum habet aliquid sanguinis, dubitatur, & merito quidem, excernatur ne ille sanguis ex uena rupta uel erosa, an resudet per panniculos, uel ex capite defluat per nares, uel quoquo modo. Solet & aliud contingere; cum per tussim continuo uiolenter erumpit & reijcitur materia, orificia uenarum illarum capillarium facile aperiuntur, ex quibus prodit sanguis, non cum magno periculo, quia tenues sunt uenæ, facile aperiuntur & clauduntur, imò cessat statim post paucas guttulas. Ego hic crediderim ex capite, quia sanguis niger est & crassus, non admixtus sputo, sed separatus, ut sit suspicio quòd ueniat à capite. Heri tamen ramulos paruos & uiuacioris caloris sputo permixtos uidimus, & posset uenire ex illis uenis capillaribus abrasis ex uiolentia motus. Vel hoc erit uel illud, in alterum incidit suspicio. Venam ruptam, uel factam corrosionem non credo, nec resudari (quanquam hoc facilius fieri posit, propter panniculorum raritatem) nam illa fieri solent in maiori quantitate: non tamen contendo, cum nihil habeamus nisi coniecturas: potest esse ex tribus his unum, quod iam non determino, & hactenus nihil refert, sed in futuro referre potest, quia sanguis per os reiectus, est malus, undecunq; ueniat. Hæc de catarrho, unde generetur, & ubi, & quod per essentiam in capite facile intelligitur, quia semper fuit subiectũ destillationibus, sed fouetur etiam ab alijs membris inferioribus. Nunc ad obstructiones quæ sunt in liene & matrice, & ut ego credo, in hepate. Hæ fiunt immediate ab humoribus multiplicatis in corpore, propter rationem uictus, crasis & biliosis, & ita miscella est, prædominante tamen pituita, quæ uenas obstruit, sed magis circa lienem, quia ille attrahit crasiores humores, & non est tam nobilis, ut sic posit resistere sua caliditate obstructionibus, sicut hepar. Sunt & obstructiones circa uterum & cotyledonas; sanguis enim menstruus excernitur quidem, sed in pauca quantitate; non est perfecta obstructio, ex parte effluunt

menstrua

menstrua, sed non ut solebant. Credo igitur obstructiones etiam circa uterum, & in mesaraicis ad iecur, sed maiores circa lienem, & per uenas in toto corpore, humores crassos & mixtos sanguini, ut non possit euentari calor, quia urinæ sunt crassiores, quæ sunt colamentum sanguinis, & attestantur dispositionibus quæ sunt in uenis: urinæ crassescunt, rubræ, plenæ omni genere humorum: ergo & uenæ repletæ, & excrementa eodem modo uaria sunt: citrina, ergo bilis redundat: & crassissima sunt, ergo pituita: & ita totum corpus repletum est materia diuersa. Non igitur mirum est adesse febrem illam uniuersalem, cum tot sint causæ, quarum singulæ solæ possent facere febrem: est principio febris putrida, propter prohibitam euentationem: & cum sint in corpore iuuenili, natura fortis expulit materiam ad exteriora. Ideo frigus insigne sentit cum intensione, ut indigeat plurimis operimentis: & heri præcipue sensit. Quæ eius rei causa sit, petetis ex Galeno de rigore, & 3. de causis symptomatum: nunc non est tempus illa repetere. Incipit igitur à frigore, & quidem extensiuo, quia mittitur foras à uirtute. Materia enim crassa est, non facile putrescens, & ideo calor non statim sequitur. Quòd autem perdurat, ita ut unus paroxysmus inueniat alium, fit quia materia multa non potest ita resolui statim. Nec propterea continua est, quia cum rigore: nam proprium continuarum est non rigere. Et putrescit extra uenas, quod ex eodem patet, quia incipit cum rigore. Habetis naturam & locum febris huius putridæ, an modo cum hac putrida sit etiam alia occulta in membris solidis fixa, ut hectica? Vt ingenue fatear, non possum certum aliquid asserere: bis enim uidi eam, inueni pulsum inæqualem, qualis est febris putridæ. Sed si per coniecturas est agendum, corpus gracile est, & aptissimum, ut inflammentur membra solida: habuit febres præcedentes, putridas tam longo tempore: deinde hic morbus hæreditarius ei uidetur à parentibus: calefit item magis post prandium, quod est signum quidem perpetuæ hecticæ: sed non soli conuenit, alioqui concluderet necessario. Nunc non possumus certificari, sed suspicionem facit, quia à cibo incalescit. Est & alia coniectura: non sentit calorem, quod signum est febrem iam esse in habitu: sed id etiam signum non est pathognomonicum solum, quia in alijs etiam morbis est commune, ut in febribus laticis, ut uocat Auicen. In quibus etiam non percipitur caliditas, & ideo hecticis maxime similes sunt, & laticæ uocantur: has ob causas non possum certo concludere, adesse hecticam, licet magna sit coniectura. Sed quicquid sit, agamus omnia sic, ut non lædatur hectica, si quæ est reliqua dispositionum, puto nullam præteritam. Diximus de omnibus, præterquàm de uentriculo, qui imbecillis naturaliter: sed ea imbecillitas aucta magis, quia in longis ægritudinibus semper redditur imbecillior, præsertim ubi pituita dominatur, ut Auerrois testatur. Nihil tam efficax ad debilitandum uentriculum, quàm febres quæ à pituita pendent, & habet æquales paroxysmos, non sibi inuicem de tertio in tertium correspondentes, sed magis accedit ad quotidianas, quod signum est magnam copiam pituitæ putrescere, licet bilis etiam in maxima quantitare accedat.

DE PROGNOSTICO. Ex quo patitur has ægritudines propter dispositiones in membris principalibus, non tantum ob multitudinem materiæ, sed etiam dispositiones membrorum, difficilis erit curatio, maxime cum transire uideatur ad id, ad quod naturaliter est disposita iure hæreditario; habet sputa putrefacta, cum suspicione hecticæ: & constitutio anni, quæ morbos indicat, ut ex Hippocrate iam audiuistis, indicat morbum longum: omnibus igitur modis ægritudo longa est futura.

CVRATIO. Habemus membra naturalia affecta, quæ fuerunt causæ dispositiuæ ægritudinis, sed in has non incidit, nisi propter causas alterantes, igitur res tota redigitur eò, quòd humores in magna copia generati, in corpore sint causæ dispositionum. Primum igitur corpus mundandum ab omnibus excrementis, non enim potest aliter agi. Iam corpus redundat omni genere excrementorum, & à natura etiam euacuatur per omnes uias, quia undique multa euacuantur: sed quia omnes euacuationes particulares præcedere debet uniuersalis, ideo ab ea incipiendum erit nobis, quæ

sit uel per pharmacum, uel per misionem sanguinis. Misionem sanguinis, si remoueantur impedimenta, nihil magis necessarium. Si urinæ crassæ, phlebotometur, dicit Auicenna. Hic urinæ crassæ & rubræ, & humores plurimi permixti sunt, ideo credere oportet necessariam esse misionem sanguinis. Et reuera, etsi habemus suspicionem hecticæ, tamen hæc ægritudo certa est, cuius euacuatio non dimitti debet propter dispositionem incertam. Et quid esset incōmodi, stante etiam hectica, si euacuaremus sanguinem malum, & refrænaremus calorem facientem hecticam? Mitterem igitur sanguinem, sed non à saphena, quia non credo quòd propterea fluant menses per uterum. Omnes uenæ obstructæ sunt, & repletæ, ideo non flueret si aperiretur saphena, hancq; ob causam abstinerem: oportet enim prius uias aperire, antequam fiat diuersio. Ego attenderem ad causam causarum, & mitterem à basilica, ut proxime ab hepate euacuarem, & si sanguis crassus, qui multa euacuatione opus esse ostenderet, neq; una uice possem tantum extrahere quantum uellem, & uirtutis ratione etiam liceret, iterarem uices, quia utilisimū est, & maxime laudatur à Galeno & Auicenna: ideo repeterem eam, & credo quanto citius, tanto melius. Dicebat quidam missam uenam ante duos menses, & obijciebat suspicionē hecticæ. Montanus uoluit replicari, quia etiam putrida habet rationem causæ, ea remouenda, & postea facilius hectica curabitur, quia non est eo gradu de quo sit curandū. Est in principio, non accesit adhuc ad ipsum gluten membrorū: lenirem igitur aluū, & mitterem sanguinē, postea per medicamenta euacuarem, & procederem sicut solet procedi in morbis pendentibus à materia crassa, uiscosa & frigida: & quia curatur in hyeme, non possumus cum fortioribus, quia humor crassus est, & sumus in hyeme, ideo paulatim concoquerē & euacuarem, & iterarē: darem syrupos, postea florem casiæ, & euacuaret bilem. Ab usu horū non discederem, sed frequentisime iterarē. Licet enim dicantur non transire uenas mesaraicas, nisi dentur in magna quantitate, id est, intensiue & extensiue, tamen per crebriorem iteratione etiam medicinæ benedictæ euacuant omnes humores contentos in toto corpore. His euacuationibus iteratis, euacuabimus materiā, roborabimus uentriculū, aperiemus obstructiones, & consulemus uentriculo, cui confert usus hieræ, teste Gal. prouocabimus urinam etiam, quod euacuabit humores contentos in uenis. Ideo singulis septimanis exhiberem hieram cum casia. Diebus intermedijs quibus non utetur casia, sumet syrupum ita confectum:

℞. Syrupi de farfara
De betonica ana ℥ 1.
Decocti capil. Ven. Et cetrach ℥ 4.

Misce, confert ad obstructiones lienis, pectoris & hepatis: & ita hos syrupos acciperem, quòd respiciant omnia membra affecta, & acciperem capillos Veneris & cetrach in magna quantitate ad decoctum. Circa caput proposita sunt electuaria quæ laudantur à modernis: sed dicam id quod sentio. Ego maxime abhorreo ab eis, ubi imbecillitas uentriculi suspecta. Vidi homines sæpe, dum in illis uolumus catarrhum curare, ex frequenti & nimio usu electuariorum incidere in hydropem: dum enim illa frequenter sumunt, die nocteq; impeditur coctio, ut nunquam recte fiat: augetur catarrhus, quia propter inconcoctiones multiplicatur materia, nec ipsorum electuariorum uis ad pulmonem, sed ad stomachum peruenit. Vellem igitur horum loco semper teneat aliquid sub lingua in ore, cuius uis dum attrahitur aër, etiam paulatim attrahitur, & descendit sensim per asperam arteriam: & licet parum descendat una uice, tamen si fiat continuè per uiginti quatuor horas, facit magnum effectum. Ad hoc bonæ essent pilulæ Bechiæ, Zucharum rosatum & uiolaceum, & si quid hoc modo per œsophagum descenderet, tamen quia tardius id fieret, per poros tamen aliqua eius portio transiret ad arteriam. Quod ad curas particulares attinet, quæ post uniuersalem euacuationem ad roborandum caput & uentriculū, itemq; ad leniendū pectus faciendæ sunt, si uellem proponere nunc, uideretur ineptum. Quæ sunt proposita circa pectus leniendū, laudo, quia fit maior præparatio musculorū, qui mouentur conti-

ontinue. Ideo oleum amygdalarum dulcium, chamæmeli, uiolarum laudo, sed ita omponantur, ne superent frigida, sed sint moderata omnia. Inungatur uentriculus oleo mastichino, lien oleo de capparibus, & similibus. De uino, dicerem necessarium sse ut demus in ægritudine longa, & uentriculo imbecillo: sit autem album, paucifeum, non flatuosum, etiam cum aqua factum. Montanum etiam laudo uinũ cum aqua nistum: quia uina quæ in planis crescunt, sunt crassa, flatuosa, & maligniora. Notandum, oua in febribus continuis nunquam danda: imò, in tertiana: ea tamen die exhibet Gale. quæ sine paroxysmo est: ratio est, quia facile alterantur, & ideo facile putrescunt, adeo etiam, ut in sano corpore, si uentriculus sit paulo calidior, statim uertantur n bilem.

De febre putrida cum catarrho coniuncta, in sene.

Consilium XXX.



AVdiui Clariss. Doctor, te ita exacte determinare hunc casum, ut profecto ingenue fatear, non necessarium esse me accedere ad hanc ægritudinem, sed posteaquam accessi, ut loco meo satisfaciam, ne frustra uocatus esse uidear, aliqua sum dicturus in tuorum uerborum confirmationem. Prius igitur statui naturam morbi, & subiecti considerare. Subiectum in ultimo est senio constitutum, & senectus ipsa pessimus est morbus, & longe deterior, quàm ullus alius etiam infestus morbus. Aetas hæc decrepita est, & quamuis corpus satis calidum, & robustum ad alios senes collatum, absolute tamen ualde imbecillum est, & ad dispositionem præter naturam inclinatum. Est enim passus leuem paralysin, leuem apoplexiam, & quamuis tamen leuem admodum, aut nullam penitus existimarim, tamen isti morbi, quantum prosternant uires capitis, & cordis, uidemus quotidie, etiamsi iuuenis fuerit, nunquam redit ad eundem statum, sin uero senex, nunquam euadet: Admonemur igitur, quòd hæc ægritudo tanto sit periculosior, quanto ultimæ senectuti est uicinior. In præsentiarum duo patitur, destillationem à capite ad diuersas partes, per fauces, & bronchos, ad pectus, quæ catarrhus dicitur, sic quoque ad alias partes, ad crus, infra genu ad talum usque, ubi patitur nunc œdema, & perseuerat in ijs nunc quatuor menses. Adest & alia dispositio, uidelicet ipsa febris, & non est mensis, à quo cœpit affligere, & interea nihil uidetur remisisse, una tamen die magis affligitur, quâm altera. Quantum ad febrim, consideremus excrementa, quæ naturam febris indicant. Vrinæ enim potissimum ostendunt putridam febrim, quando actu putrescit humor, cum sint crassiusculæ, & rubeæ, talesque perseuerent. Non est dubium, quin semper duos attestentur humores, sanguinem, & choleram rubeam, quæ tales sunt urinæ. Cum autem non uideamus abundare sanguinem, non est uerisimile, quòd sanguis sit causa huius febris, neque etiam accidisse uidetur propter multam pituitam, qua abundat multis diebus. Restat igitur, quòd sit ratio humoris biliosi, nam egestiones quoque biliosæ sunt. Sed cum non sit cum rigore, & motus febris lentus, neque dolor capitis, neque sitis: erit ei admixta pituita, & erit cholera, quæ dicitur maioris famæ. Et in corpore senum maxime generatur pituita in magna copia, sunt enim illi frigidi, & sicci naturaliter, & talibus naturale (ut & Galenus testatur) est generare humores crudos. Sunt enim contraria coctioni omnia. Est itaque febris, & cholera uitellina mixta cum plurima pituita crassa, quæ abundat in hoc corpore, ubi putrescit huiusmodi materia. Bilis generatur in hepate, sed quomodo? Ex regimine, & rebus dulcibus, quibus usus est sæpius, multæ obstructiones factæ sunt in uenis Mesaraicis. Quando sanguis non potuit libere exire, & transire ulterius, necessarium fuit ut generaretur bilis, quæ excernitur postea per porum fellis, à uirtute expulsiua, ad intestina, & urinas, ut apparet ex excrementis. Neque etiam potest euentari pituitosus humor, qui per totum corpus sparsus est, propter obstructiones, ideo febris hæc

est ex his duobus humoribus, propter multitudinem materiæ, subito excurrentis ad loca sensibiliora, cum propter obstructiones in hepate non possit libere euentari. Circa catarrhum aliter est hic dicendum. Senes cum habent sibi ingenitum catarrhum, qui illis præter naturam est, perpetuo ea laborant ægritudine, iuxta Aphorismum: Bronchi & catarrhi in senibus difficulter resoluuntur. Non enim potest concoquere cerebrum uapores crassiores, à crassis humoribus ascendentes, qui abundant in corpore senum, ob imperfectionem concoctionum. Sed ad hoc, ut eleuentur uapores, requiritur caliditas quædam. Cum uero fuerit in ætatibus præcedentibus calidæ temperaturæ, & maxime in iuuentute, ut apparet facile ex habitu ipsius, soliti sunt huiusmodi uapores ascendere, nec desinit illa euaporatio ob frigiditatem hanc. Quare talem catarrhum non possumus tollere, sed concoquere aliquo modo licet, ne cito interficiat.

PRAESAGIVM. Cum hæc duo ita se habeant in hoc corpore, consideratione acurata hic opus est. Catarrhus quidem nunquam auferetur, febris cum aliqua difficultate tolletur. Cum enim Medicus sit tanquam minister naturæ, non ita facile curabimus, quia natura impotens est, ita igitur sumus in re ualde ambigua.

CVRA. Primo uidendum, cui debeamus occurrere, febri ne an uero catarrho. Dico principaliter febrem curandam, non tamen neglecto catarrho. Est enim directe contra naturam senis, neq; omnino pendet à catarrho, nisi quatenus facit obstructiones, quibus apertis non propterea curabimus febrim. Febris igitur curetur, quæ pendet ab humoribus putridis. Habet obstructiones, aperiantur igitur, attenuanda materia, & educantur humores illi crassi. Indicatio uero semper à uirtute sumenda est, à qua tanquam à potentissimo rege operandi uenia petitur, ea enim ostendit, quid præcipue agere debeamus. Si talia, qualia oportet purgari, purgentur, conducit secundum Aphorismum. Etiamsi Manna non euacuat, qualia purgari oportet, tamen omnino à benedictis incipere debemus, & materiam educere, quæ est magis obediens euacuationi. Estq; hæc minoratio necessaria. Curabimus nanq; febrim, & non negligemus catarrhum. Euacuabimus enim feces, educendo humores tenues, ac aperit etiam, ac abstergit, ita ut crises faciat (quod mihi accidit) ita ut intra sex dies æger euaserit. Et ante cœnam exhibeatur, estq; hoc minoratiuum Romæ omnino in usu. Detur uidelicet Electuarij lenitiui, uel Mannæ ʒ i. s. Si altera die recte se habuerit, non uelim dare neq; syrupum, neq; brodium, nolo enim ut abluat medicinam. Tertia die demus syrupum incidentem, ut oxymel simplex, à quo nunquam uellem discedere, quod est incisiuum, non dulce, ut hoc faciunt tempore: deinde mel rosatum exhiberem. Sunt enim membra senum ualde sicca, eritq; ei optimum. Postea fiat decoctio Cichorij in aqua capillorum Veneris, quia est magna penuria aquæ Endiuiæ uel Farfaræ seu Tussilagenis dictæ, quæ ad tussim est opt. Sed quia est senex & frigidus, adhibetur aqua capillorum Veneris, uel cum prædictis aquis sem. Anisorũ, ut in tribus ℔. aquarum sint 3. 4. Anisi, & decoquantur ad casum tertiæ partis. Medicina uero sit Rhabarbarum, & reliquæ medicinæ benedictæ, syrupus rosatus. Linimenta pro pectore prosunt, è quibus unum est optimum, anserinus nempe adeps, qui penetrat maxime (non anatis adeps: in quo decepit nos textus antiquus, qui posuit anatem pro ansere) cum modico Croci, & Amygdalarum amararum, concoquit humores crassos ut facilius educantur. Masticatoria non darem, sed caputpurgia per nares, qua ratione prouocaretur catarrhus. Si tamen uelletis exhibere masticatoria, sint ea radix capparis, uel Mastix, qui corroborat uentriculum. Liquiritia quoq; efficacissima: sed scopus meus, ut nunquam ascendamus ad medicamenta altiora. In ratione uictus non est uinum dandum, licet enim sit album, & minime acidum, paucissimi coloris, & subtile, tamen iuscula ex hordeo cocta, & lacte Amygdalarum, & oua sorbilia sunt meliora. Non enim respiciam hanc febrim. Sit deniq; hoc ipsum regimen senum. Vterer crebris frictionibus. Pro ulcere uero cerussa, uel puluis ex carie lignorum uitium. Pro tumore in cruribus accipiatur aqua salsa, in qua decoquantur germina ebulorũ, & fiant fomentationes, non tamen insideat.

De

De hectica febre cum putrida & catarrho coniuncta.

Consilium XXXI.



CLarissimi Doctores quoniam totum fundamentum præsagij & curandi pendet à natura morbi recte cogniti, nos, quia uocati sumus, ea de causa, ut præsagium demus, & ut curemus, ideo ego ut possim colligere naturam harum dispositionum præternaturalium, exponam omnia, quæ uidi, & audiui. Quatuor sunt consideranda, adest catarrhus, qui defluens capite, facit difficultatem anhelitus insignem, quasi dyspnœam, item est is catarrhus alsus, & ita, ut quasi sal habeat in pectore, & in ore, quantum ad substantiam, est diersus, crassus, subtilis, aqueus, putridus &c. Habet febrem, qua iam ante sex menses ncœpit laborare, nec habet debitos paroxysmos suos, sed ut incœpit, ita continuo tat. Et quia ita continua est, affert omnia mala, magnam uidelicet exiccationem coro
ris. Ideoq; ista puella carnosa, nunc accedit ad constitutionem hecticæ, & membra olida dilabuntur: obseruanda igitur sunt febris accidentia, insignis macies, pulsus parus, frequens, & non uehemens, est durus, & debilis, hæc habet pulsus. Vrina rubra, rassa, & non tenuis, cum his signis est febris. Ter uidi, & tetigi uentrem, & hypohondria, habet in lateribus obstructiones, & uentriculi abdomen deberet esse applicatum bene, sed est tensio in uentre, nec habet cauitatem, etiamsi sit emaciata, sed tumet. Quarto habet defluxum alui, estq; nouum accidens. Tales autem sunt fęces, egeuntur in hora, & quantitate præter naturam, & innatant in liquore, quasi naturalia dura, habentq; colorem non mellis, sed tendunt ad ferrugineum colorem, quod manifestæ adustionis signum est, horæ (ut dixi) mutatæ, & quantitas, etiam sunt sub forma fęcis, & non sunt multi humores, non bilis, nec alius humor, sed signa sunt adustionis, quia apparent ferrugineæ. Hæc quatuor cum suis symptomatibus, quæ indicant ongeriem suorum morborum, uidelicet febrem, catarrhum, obstructiones, & fluxũ, idenda, & qualis curatio esse possit. Catarrhus potest dici symptoma, sicut & fluxus, & licet symptomata ad se trahant curam, tamen habent duas ægritudines, febrim in complexione, & obstructiones in compositione, quas sequuntur. Videamus primo ægritudines, quibus cognitis, & symptomata cognoscimus, & ijs curatis curabuntur quoq; symptomata. Sed quia habet obstructiones & febrim, quæritur utrum prius obstructiones, an uero febris aggredienda? Audio eam esse monacham, ieiunauit multum, cum secundum Hippoc. 2. de recta uictus ratione, ieiunium sit pessimum, solita hora non comedit, unde fuerunt cruditates multiplicatæ, & fiunt maiores, si cibus crassus exhibeatur. Ieiunantes uero in duobus peccant, capiunt cibum ieiuno uentre, & capiunt malum cibum. Cum hæc ieiunaret, potuit sibi accersere obstructiones & febrim, & potuit febris curari, sed obstructio mansit, & postea incidit in febrim mense Martio, nam manserant radices illius febris, id est, obstructiones: obstructio autem erat offensio naturalium membrorum, & dolor lateris fortassis erat inflatio hepatis ex obstructionibus. Nam ubi obstructio in hepate fit, grauedo, dolor pectoris, & tusses fiunt. Quare morbi sui sunt ab obstructionibus naturalium membrorum. Febris permanens fecit colliquationem humidi naturalis, & consumpsit carnem, & est secunda species hecticæ, ubi enim absumitur humidum naturale, fit prima species, si caro, secunda species, si solidæ partes, & humidum in eis radicale, fit tertia. Sed quoniam non uideo in ea humidum naturale, & carnem, igitur febris est in carne, quam absumpsit. Et hoc à subiecto dico, & colligo à pulsu, nam pulsus etiam est hecticus, ut eum describit Galenus. Nondum est in gluten hæc febris, nam adhuc floret cutis, & adhuc est in membris solidis humiditas, sunt urinæ crassæ cum sedimine: In hecticis sunt tenues & claræ. Hic uero etiam crassæ, quia in uenis est putredo, ex qua fiunt urinæ crassiores, nam urina (ut constat) serum sanguinis est. Est & hic inæqualitas in

pulsu, isq; pulsus est putridarum, non autem hecticarum. Igitur est febris putrida, & humores putrescunt in uenis. Est ergo hæc febris hectica, cum putrida coniuncta, & ideo putrescunt humores in uenis. Et signum est ex urina, quòd crassus humor putrescit, estq; pituitosus: sed quia cogitabunda, colligitur humores melancholicos quoq; collectos, item in urina signa pituitæ. Hi uero humores faciunt febres typhodes, uel laticas, quæ sunt affines hecticæ. Habet catarrhum & fluxum alui, scimus autem quoties calor in hepate est, consequitur ut in toto etiam ambitu uenarum sit, inde multi uapores caput petunt. Et 3. de locis affect. dicitur, quòd qui hepar calidum habent, sunt subiecti repletioni capitis. Hæc puella, cum habeat hepar calidum, multæ materiæ uel uapores condensati, uersi sunt in catarrhum calidum. Atq; ita est catarrhus salsus (ut ipsa dicit) quasi haberet scutellam salis in pectore. Apparet pituita in ea ex colore & uiscíditate. Nam Auicenna dicit, ubi febris transit quatuordecim dies, uentriculus fit debilis, & concoctiones malæ. Hæc passa febrim est multis mensibus, ita ut pinguedo absumpta sit ex abdomine, & musculis, unde cruditates & obstructiones. Est uero catarrhus, cum descendit tenuis, sed in pulmone calefactus, fit uiscidus, & putrescit, quia est in loco calido, ac decipit Medicos, qui arbitrantur esse pus. Habemus rationes omnes catarrhi, quare sit salsus, & habeat partes subtiles, crassas, & putrefactas. Difficultas anhelitus inde est, quia colligitur in bronchijs pulmonis, & impedit spiritus, fluxio uero alui succedit propter tria, longitudinem morbi, quia sunt debilitata membra naturalia, & non fit concoctio bona, secundo catarrhus descendit in uentriculum, ut percipit, & est salsus, qui excitat materias fæcum, antequam tempus sit, ut exeant: item est obstructio, & chylus non distribuitur, quare fæces non sunt bene coctæ, sed exeunt cum liquore, quia non bene distribuitur materia per uenas, sed irritatur â catarrho. Et hic fluxus non fit ratione colliquationis, ut dicit Gal. 10. Therapeut. quod in colliquatiuis accidit: nam colliquatio in hecticis ita fit, quia sensim fit colliquatio, sed in febribus pestilentialibus fit fluxus colliquatiuus propter nimiam putredinem, & quia fit torrefactio.

PROGNOSTICVM. Dico quòd hæc ægritudo sit periculosa, quia febris consumpsit humidum nutrimentale, & carnes. Ac febris perseuerat, ergo & partes solidas absumet, & erit tabida perfecte. Vix tolles hanc febrim, nam opus esset tollere obstructiones, idq; calidis faciendum esset, antequam autem id facies, tabescet. Præterea catarrhus auget febrim, putrescit, & putrefacit pulmonem, nam puella est tenera, & non facile spirat. Vnde ægritudo est difficilis, & uereor, ne sit incurabilis. Medici autem ne desperent, & prædicent hæc suis amicis, ut inueniant curam, & ne illis imputetur postea, si quid aduersi acciderit.

CVRA. Hippocrates dicit, exquisitis morbis remedia exquisita debent proportionari. Galen. autem 5. Meth. inquit: Qui in catarrho incipit â leuioribus, facit longum. Ego uolo experiri fortius, deuenirem ad obstructiones, & non negligerem febrem. Obstructiones enim sunt origo malorum. Accipiat igitur Trochiscos aperientes, qui licet calidi & sicci sunt, corrigantur, ut de Absinthio, ut de Rhabarbaro ℈. 1. uel 3. 1. Confortant, & obstructiones ac fluxum tollent. Sed quia exiccant, accipiat iusculum in quo Tussilago & Endiuia decoquantur, & accipiat amplam scutellam. Vnum dicam, ponerem in illo iure ℥ 2. oxymellis cum sacharo facti. Nam incidit, & aperit obstructiones.

℞. ℥ 1. s. Oxymellis facti cum saccharo bono, & aceto. Et uentriculum confortarem, Galenus 7. Therap. docet exiccatum uentriculum humectare, non igitur uterer exiccantibus, sed addentibus tonum uentriculo. Accipe uinum dulce, permixtum aquæ ℔. 1. uel 2. Olei Amygdalarum dulcium ℥ 4. Butyri recentis, uel medullæ cruris uituli: Misce & impone dactylos. Bulliant ad consumptionem uini, exime dactylorum cortices, & eorum carnem tantum relinque & contunde, & pone aliquid pulueris Mastiches, & Caryophyllorum parum, & inungatur locus totius uentris. Pectus inunge ex adipe anseris, oleo Amygdalarum dulcium, & parum Croci, puluis in capite

pite ſit ex roſis, Myrtis, & aſtringentibus (in primo, & ſecundo de compoſit. medicament.) etiam Sandali refrigerabunt & exiccabunt. Porro ut ſit diuerſio, fiat frictio membrorum omnium oleo Amygdalarum dulcium. Electuaria accipiat ante prandium & poſt. Saccharum roſatum optimum in catarrho, & febre, ſingulis horis accipere poteſt: uictus ſit bonus. Vinum ſit pauciferum, nec acidum, quia augeret tuſsim. Electuaria ſeorſim lambenda, ne relaxent nimis uentriculum.

De febri continua cum uarijs ſymptomatibus & periculo peſtilentiæ.

Conſilium XXXII.

PRimum uidendum, an febris conſequatur dolorem, qui eſt in pectore, & ſit accidens, an uero morbus per ſe. Videtur habere difficultatem anhelitus, dolorem in latere perſeuerantem, febrim continuam, etſi de tertio in tertium inualeſcat. Hæc poſſent oſtendere, quòd ſit pleuritis, quã conſequatur febris. Ego tamen ſentio nullo pacto eſſe pleuritidem, ſed dolorem eſſe accidens, & dependere ab alia cauſa. Ratio, quia pleuritis eſt in membrana ſuccingente coſtas, & ea in ſene eſt craſſa, uidelicet iam ſexagenario. Humor etiam eſt craſſus, pleuritis autem ab humore bilioſo, & tenui. Si ergo eſſet pleuritis, nullo modo quieſceret. Deinde qui laborant pleuritidi, non poſſunt anhelare, etiamſi cogantur, atq; etiam ſemper tuſsire uolunt, ob dolorem tamen non poſſunt. In hoc Reuerendo patre nihil horum, ergo non eſt pleuritis. Bene uerum eſt, poſſunt uariæ collectiones humorum fieri intra corpus, ſicut etiam extra, qui tantum inane pondus uidentur, ut œdemata ex pituita & flatibus. Ita & intrinſecus pituita colligitur in muſculis inferioribus, & exterioribus. Et cum locus ſit ſenſibilis, & materia flatulenta, facit dolorem grauatiuum, qui proprie eſt in muſculis. Hic igitur locus & materia conueniunt, poteſt ergo eſſe apoſtema in muſculis, ſed non in membrana. Vel materia eſt extendens locum, & facit dolorem, quia in loco anguſtiori. Et ideo à calidis & temperatis iuuatur, ut Chamæmelo. Nam ſanatio oſtendit, quis ſit morbus, ut Hippocrates dicit. Si calida materia morbi fuiſſet, poſt applicationem calidorum, magis affluxiſſent humores, ſed quia flatuoſa, diſcuſſa eſt. Eſt igitur collectio humoris flatuoſi in muſculis interioribus circa hypochondria. Febris igitur non pendet à dolore: quare ſeparanda ea, & per ſe conſideranda. Sed primo uideamus de Catarrho. Catarrhus proprium habet locum in quo generatur, uidelicet caput, ab hoc ſemper defluit, per uias communes, Oeſophagum, & aſperam arteriam, uel per uenas, uel per arterias, uel neruos, ſeu nucham. Hic habet tres uias, per aſperam arteriam deſcendit quia tuſsit, per Oeſophagum, quia reijcit, & habet flatus ad hypochondria: per uenas, quia in urina magna eſt copia pituitæ, quæ non poteſt in tanta quantitate continuo generari in uentriculo. Cauſæ ſunt manifeſtæ. Et ipſe eſt in ultimo climactere, agit enim 63. annum. Ideo magis timeo de anno quàm morbo. Et merito Auguſtus ſacrificauit, quòd euaſerat hunc annum. Febris eſt continua, ſed de tertio ad tertium exacerbatur, hæc à modernis febris continua proportionata à bile dicitur. Vtrum materia in uenis putreſcat, uel aliquid erumpat extra uenas, & inde tertio die fiat exacerbatio, neſcio. Heri ante paroxyſmum uehementius laborabat, quàm poſt acceſsionem, unde ego continuã credo. Materia cholerica eſt cum multa pituita. Adeſt enim bilis, ut ex ſputo citrino apparet. Vrina eſt craſſa, & eſt maxima putredo intra uenas, niſi à renibus ſit hæc craſsities. Forte aliqua portio materiæ eſt extra uenas, quæ exacerbatur de tertio in tertium. Habemus ſudorem, eſt ne criticum ſignum? Non poteſt inquam, apparere criticũ ſignum bonum, niſi præcedant antea ſigna coctionis. Sudor

ergo hic non est bonus, quia urinæ magis perturbatæ sunt, quàm unquam alias. Ergo non est motus naturæ, quæ est regulata, in omnibus suis actionibus procedit ordinate, & prius præparat humores, postea educit. Est igitur hic motus symptomaticus, & malus: quia malum signum peius est, cum fit in die critico. Sed si fieret propter fomentationes, tunc esset minus malum, quàm si symptomatice. Status autem, uel augmentum morbi sumitur penes coctionem, & non per accidentia, quæ quandoque in ipso statu sunt maxima, quia tunc natura maxime pugnat & oppugnatur.

DE PROGNOSTICO. Est senex, & in secundo senio, & Hipp. ait: Febres non intermittentes quandocunque die tertio acerbiores fiunt, periculosæ. Deinde est tanta perturbatio urinæ, ut sit suspicio de maxima putredine. Ideo recte datum pharmacum Hiera cum Casia & Manna. Manna educit subtiles humores tantum. Addita autem Hiera, ne illa Casia flatus excitaret. Nec debemus ulterius progredi, quia nulla est coctio in uenis. Ideo cras exhiberem syrupum, uel oxymel, in quo pluribus numeris (ut testatur Galenus) refrigerat magis acetum, quàm mel calefaciat. Darem igitur sic:

℞. Oxymellis simp.
Syrupi de Betonica ana ℥ 1.
Decocti Liquiritiæ
Capill. Veneris
Cetrach ℥ 3.

Sed Cetrach si uult, omitti potest. Lambitiuum cauerem, quia eius usus plus nocet, quàm prodest, impedit coctiones, & facit cruditates. Galenus dicit, ubi est metus apostematis, dolor capitis, & cruditas magna, abstinendum à uino. Tertio de uictus ratione, ergo abstinendum puto. Sed quia senex, & periculum ne cadat uirtus, darem panatellam cum ouis. Sed semper respicerem ad febrem pestilentialem, de qua hic est periculum. Eius signum certissimum fluxus colliquatiuus, ut Galenus ait. Quanquam quia cum urinæ steterunt fiunt clariores, est indicium, quòd sit perturbatio naturæ tentantis coctionem in materia, idque esset bonum signum.

Mors aderat, Cymbamque Charon, remosque parabat,
Asseruit medicina senem, iam ætate trementem:
Restituitque nouas effœto in corpore uires.

De febre Hectica ex pestilenti facta, & cum putrida coniuncta.

Consilium XXXIII.

IVuenis sedecim annorum, liberatus à febre pestilente, septem diebus post nunquam uisus est liber à febre, quod ferè semper fieri solet, cum cordis humores putredine affecti fuerint, & remota putredine calor ille non naturalis maneat impressus in corde, & eius substantia, aut in ipsius contentis. Veritus ergo D. Montanus hecticam, iussit nutriri cibis humidioribus, & aliquid uini assumere, sed tenuis substantiæ, limpidum, & minime potens, aquæ etiam nonnihil admiscere. Contigit autem, cum secederet ad exonerandam aluum, sensit nonnihil frigoris, quod ubi in lectum rediit, cessauit. Subsecutus est calor mordax & acutus per totum corpus, quem tamen æger dicebat se non sentire, cum manifeste ad tactum appareret, cum pulsus inæqualitate & frequentia. Vrina quam reddiderat, substantiæ omnino tenuis, colore subpallido, liquore tenui, reliquæ uero, quæ iam subsederant, erant paulo crassiores. Sedimentum uero erat crassissimum, quale erat quoque, cum febrem pestilentem pateretur. Egestiones alui inconcoctæ, fœtore plurimo, cineritiæ, minime compactæ: Tempore pestis habuerat conti-

uum fluxum colliquatiuum, nonnihil conquerebatur de dolore capitis. Totum corpus ex præcedenti febre imbecille, tensa quoq; erant hypochondria. Ex his conijciebat, simul cum Hectica febrim aliquam putridam. Quare statim obstructioni occurrens, iussit summo mane serum lactis uaccini, in quo tota nocte impositus fuisset manipulus Absinthij, & expressum haurire tepidum. De quantitate uictus rogatus D. Montanus non præscripsit aliam: sed tantum offerri iussit, ne sentiret uentriculum aggrauatum. Secundo die sine febri, sine siti, & uigilijs repertus est. Excreuit biliosa multa crassaq;, & nonnihil compacta. Vrina flaua, ubi paulo longius quieta maneret, statim crasior facta est. Vrinam quoq; habuit plurimam, per eam enim uiam natura se exonerauerat, cum satis laudibili hypostasi. Conquerebatur de scabie, quam ante inuasionem febris pestilentis perpessus erat. Sed quia eiusmodi euacuationes materiæ crassæ Montanus saluberrimas esse iudicaret, nihil mutare uoluit, iussit tamen, ut sero lactis uteretur, in quo per totam noctem infusæ sint partes Absinthij, & Fumi terræ æquales, & colaturam mane biberet tepidam.

De febre pestilenti in Hecticam mutata.

Consilium XXXIIII.

VOcatus Montanus ad ægrum, inuenit eum prima uisitatione, tota superficie corporis extrinseca calentem admodum, cum pulsu tamen quieto, & satis regulari. Vrinæ turbidæ, ad subiugales tendere uidebantur, sed excrementa alui præcesserant: ita ut nihil tum exhiberet. Tenuem tantum uictum ordinabat, & permisit, ut uinum biberet tenue, & album, propter cruditatem humorum, ut fieret aliqua coctio, cum præsertim nullus adest capitis dolor. Altero die cum urina adhuc esset turbida, Casiæ dedit ℥. 12. ante prandium, quæ cum satis operata esset, & tamen urinæ ad subiugales adhuc tendere uiderentur, sequenti die sanguinem missurus erat, quòd statim à prima uisitatione febrem pestilentialem metueret, sed pulsum tamen satis fortem & æqualem, ipsumq; sine febri reperit. Quapropter tunc intermisit sanguinis missionem, quam tamen sequenti die fieri uoluit, quòd tum febris iterum adesset, nec urinæ à prioribus differrent, & quodammodo deliraret. Sanguinis autem missionem tandiu se distulisse aiebat, propter humorum cruditatem, sicut similem ob causam Hippocrates in pleuritide, octauo demum die sanguinem misit, in exemplo Anaxionis. Primo igitur clysterem communem imponi iussit, & postea sanguinem mitti ad ℥ 4. uti si necessarium esset, post prandium repeteretur. Sanguis missus est ad ℥ 6. Quam ob causam post prandium iteratum non est, sed ordinatus à Montano talis syrupus, qui refrigerando & exiccando prohiberet putredinem, quam metuebat, & peculiari ui occurreret putredini spirituum.

℞. Syrup. de succo Acetosæ			
De acetositate Citri	ana	℥	1.
Aquæ acetosæ		℥	3.
Aquæ rosatæ		℥	2.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Hunc ea statim uespera exhiberi uoluit, quòd urinas easdem quasi subiugales uideret, & sanguinem quoq; corruptum, & deinde singulis diebus bis sumere iussit mane, & ante cœnam per 2. uel 3. horas. Voluit etiam fieri hoc linimentum.

℞. Vnguenti rosati Mesues recentis	℥	1.
Specierum cordialium temperatarum	ʒ	2.
Rosarum rubearum	ʒ	s.
Camphoræ	G.	2.
Musci	G.	s.

Misce,

Misce, fiat linimentum pro corde confortando & muniendo. Os etiam crebro lauet ex aqua Acetosæ. Postea Montanus Venetias uocatus, discessit, estq; accersitus Frisimelica, qui cum urinas uideret turbidas, & fæces aliquanto liquidiores, cum pulsu non admodum forti, plane ei metuebat, & iam pestilentem febrem, ac de ægro actum esse credebat, ac nimis tardam fuisse sanguinis missionem dicebat, non animaduertens naturæ illum motum: & ordinauit tunc saccharum rosatum cum puluere Scordij, peracta septimana laxata est aluus, & natura materiam critice expulit per secessum. Quod nona die Montanus adueniens cum uidisset, nihil mouendum duxit, donec natura, quod operabatur, compleuisset. Rationes tamen eorum, quæ ordinauerat, alteri Doctori indicauit, & in syrupis, ut persisteret, hortatus est. Vt si natura officio suo satisfaceret, nihil impediretur, sin minus ab ipsis postea facilius adiuuari posset, ne ex materia relicta recidiua fieret. Erant enim in ea expulsione fæces satis regulatæ, colorem & consistentiam mellis prę se ferentes. Vrinæ etiam crebriores substentiam habebant crassiorem, & album colorem, non ita, ut antea rubrum, nec liquorem adeo turbidum. Non tamen satisfaciebat ea crisis Montano, quod æger minime leuari uideretur. Post aliquot dies remisit febris, relicta tamen aliqua caliditate in membris, quę aliquando magis, aliquando minus infestabat. Alius Doctor hecticā esse dicebat, & balnea ordinabat. Sed ea reprehendit Montanus, quòd non haberent locum idoneum, & occlusum, ita ut à balneo ab aere frigido non occuparetur, quòd plus ei nocere dicebat, quàm balnea iuuare. Nec hecticam adesse, licet id bene uerum esset, quòd in tali dispositione facile in eam incidere posset. Voluit itaq;, ut loco balnei, quo humectaret membra solida, inungeret musculos dorsi, non tangendo spinam, ne illa nimis refrigeretur, oleo uiolato, uel lacte muliebri, uel etiam infrigidante Galeni, quod sic fieret:

℞. Olei rosati completi ℥ 4.
Ceræ albæ ℥ 1.

Misce, & infunde in uas plenum aqua frigidissima, & ablue, idq; iterato septies.

De febre continua pestilenti.

Consilium XXXV.

PRincipium ægritudinis anno ætatis 19. tale fuit. In accessione febris cœpit color declinare ad albedinem, lassitudo insignis erat per totum corpus, pulsatio magna circa caput. Medicus, qui eius curam suscepit, dedit cibaria maximi nutrimenti, oua, & uinũ, & brodia in magna quantitate. Vidi ego primo imbecillitatem, & deliquia circa cor, febrem insignem, & maculas nigras sparsas per corpus. Dispositiones igitur quas patitur præter naturam hæ sunt: Febris quæ uidetur continua, grauitas capitis perpetua, conqueritur etiam de uirtute motiua, cum surgit ex lecto, non potest pedes sistere, cogitur sedere subito. Videmus maculas per superficiem corporis, excrementa fœtidissima colore cineritio. Et urina talis, quales ferè sunt omnes putridarum, paleares cum sedimento albo pituitoso. Sitis maxima, in ore neq; rubedo nec siccitas, sed pallor. In superficie autem signa siccitatis apparent cum aliqua nigredine. Circa noctem proxime præteritam ex nare dextra effluxit sanguis ualde niger, & crassus, ac satis aqueus, ut in linteis apparet. Omnes hæ dispositiones uidentur habere causas ualidissimas. Intrinsecæ autem principaliter considerandæ, quòd extrinsecæ in subiecto prædisposito facilius & efficacius agant. Temperaturam naturalem crediderim hunc iuuenem habere in prædominio caliditatis & siccitatis, secundum principalia membra, nec tantum esse calorem auctum, sed deuenisse ad talem excessum, ut sit adustio in corpore. Pili admodum nigri sunt, generat igitur etiam humores adustos. Membra

reli-

iqua non ita diſpoſita ſunt, ut auſim aliquid de ijs affirmare, cum eum ante hoc tem
s nunquam uiderim. Sed tota habitudo eſt calida, & longe excedit cum ſiccitate.
emperatura tali exiſtente ſequetur, ut plurima ſit uentriculi imbecillitas. Primo e-
m omentum adiuuat calorem uentriculi, ut 6. de uſu part. dicit Galen. Sed hoc gra-
e eſt admodum in talibus, etiam muſculi graciles ſunt, hepar enim calidum multum
trahit, etiam cibum ante tempus non ſatis concoctum. Tertio fundus uentriculi
on ita ſe habet, ut quidem debebat, nec ſatis bene conficit cibum. Quare ſtatuo uen-
iculum frigidum. Hæc cauſa fuit, quæ reddidit corpus plenum humoribus malis. Et
ceſſerunt deinde cauſæ extrinſecæ, deliquit circa ſex res non naturales, in cibo &
otu. Statim poſt cibum uſus eſt immoderatiſsima Venere, quæ omnes uirtutes de-
litat. Acceſsit præterea hic aër ualde nubilus & humidus: ubi aër nebuloſus, ibi ſpi-
tus nebuloſi fiunt, ex quibus omnes concoctiones deteriores. Spiritus enim ſpiſsi-
dinem contrahunt, unde plurimæ fiunt obſtructiones &c. ut Gal. 1. Epid. 3. Talis
onſtitutio in uere dedit maximam occaſionem corpori appoſito & parato, ut facile
utrefactiones generaret. Non igitur mirum eſt, ſi plurimi humores aduſti, & pluri-
a pituita ac bilis in uarijs corporis partibus ſint generata, ex quibus caput debile
edditum incidit in maximam imbecillitatem. Paſſus eſt diu pulſationem: pulſatio au-
em, ut 2. de locis affect. dicit Galenus: dolor eſt non niſi in arterijs inflammatis. Sed
on eſt propterea credendum, caput & arterias eſſe inflammatas. Nam pulſatio hæc
on eſt proprie talis, ſicut eo loco intellexit Galen. neq; talis dolor, ſed eſt motus pul
tionis, quem neſcit exprimere. Inflammatio non eſt cauſa, quia dicit ſe iam non ſen-
re dolorem. Sed ante pulſationem materia potuit eſſe in uenis & membranis, nunc
ero tantummodo in ſubſtantia cerebri, & leuiter communicatur panniculis, non ut
entiant ſolutionem continui. Materia poteſt eſſe pituitoſa, quæ agitata, ſeu flatuata in
oc ſenſibili tangit membranas leuiter, ſeu in cerebro, ut non continuum ſoluat. Nec
nirum fuit, ſi poſt pulſationem ſecuta eſt imbecillitas uirtutis motiuæ, orta enim at-
eſtantur ſuis principijs. Vbi igitur cerebrum affectum, ibi neceſſario nerui quoq;
atiuntur, & adiuuat ad hoc coitus, etiamſi ab hoc factum eſſe omnino non credam.
Poſt dolorem capitis & imbecillitatem ob nutritionem importunam (nutrire enim
orpora impura eſt maxime lędere) incidit in febrem. Vſus eſt ſyrupis prouocanti-
bus urinam, ubi autem humores crudi ſunt in uenis, augentur talibus ſyrupis obſtru-
ctiones, ac putreſcunt humores, & male dantur diuretica corpori impuro. Facta igi-
ur febri, & cum medici uterentur aperientibus & prouocantibus urinam, natura ma-
gna ui expulit per puſtulas in toto corpore diſperſas. Febris etiam nunc perſeuerat,
uius motus eſt, quòd nonnunquam apparet leue frigus uix perceptibile, deinde al-
ernis diebus uiſus eſt incaleſcere, non percipit exacerbationem, neq; dum dormit,
neq; dum uigilat. Ex his iudicamus cauſas intrinſecas. Iſta febris ſine dubio pendet
à putredine, quod præſupponitur ex euidentiſsimis ſignis. Locus ubi materia pu-
treſcit, & facit nos eſſe ſolicitos, eſt in uenis, & habet motum continuum. Bene ue-
rum eſt, quòd aliquando portiuncula materiæ expellatur â natura, unde aliqualiter
frigus prouenit. Materia autem quæ in uenis putreſcit, cuius rationis eſt? Credo hic
eſſe maximam putredinem. Signa, putridæ egeſtiones, ex malitia uaporum habet
aphtas in gutture, ſitis maxima ex fuliginibus petentibus os. Ex maculis quoq; plu-
rima putredo apparet. Omnis enim febris, quam peſtilentem uocamus, prouenit â
putredine, quæ fit ab exceſſu humidi, nec in his peſtilentialibus ab occulta qualitate
corrumpuntur omnes actiones, nec potui uidere, quod putreſcat ſanguis in forma
ſanguinis in febribus peſtilentibus, niſi in quibus tota maſſa ſanguinis putreſcat, unde
multa & grauia accidentia. Hic uero dico febrem ex plurima humiditate putrefacta,
pituitoſa, putrefacta inquam potius, quâm calore aucto. Ideo accidentia ſegniora,
& ægritudo longa, egeſtiones fœtidæ. Materia autem putreſcens in uenis, unde ca-
lor naturalis ualde afficitur, & uno die etiam omnes uirtutes decidunt, urinæ fœten-
tes, quæ aliquando in febribus peſtilentibus ſunt, ſecundũ naturam cauſa eſt, ut Auic.

in prima

in prima quarti dicit: In febre pestilenti est multitudo obstructionum, & præcipue ubi materia tendit ad cutim, & caput, multitudo materiæ & cruditatum in causa est. Hesternus dies num fuerit Criticus non possumus iudicare. Sed siue critica, siue symptomatica fuerit expulsio, tolerauit bene, & satis etiam materiæ effluxit, quod notandum est, cum in æstate & iuuenis sit. Cur autem non magis debilis factus, sanguine ex capite fluxo? quia sanguinem pituitosum putrescere diximus, qui habet plurimam aquositatem & adustionem. Has ob causas putarem diem illum esse criticum.

PROGNOSTICVM. Si hic motus fuerit criticus, arbitror hunc iuuenem, si bene se habuerit in alijs rebus, euasurum hanc ægritudinem, nisi hac nocte aliquid sit futurum: uidetur nonnulla coctio in urinis, habet uirtutem uitalem satis constantem. Etsi morbus sit longior, & cruditas in uenis multa, quæ non potest rectificari, habet motum tardum, & signa optima.

CVRA. Cum maxima sit putredo, cura est prohibere putredinem: obstructiones igitur sunt aperiendæ, remouebimus autem procuratione euentationis, cum humorum euacuatione. Sed natura mouet, tu nihil moueas, ergo non erit euacuandum. Deinde uerisimile est quoque, quòd iam simus prope statum, circa quem melius est quiescere, & euacuare postea, si natura non suppleuerit, alioquin faceret recidiuam. Remedia intrinsecus sumenda in huiusmodi febribus pestilentibus sunt syrupus de acetositate Citri cum saccharo, est enim in eo aciditas simplex, nec habet uim adstringendi, ut uoluit Curtius, est subtilissimæque substantiæ, incidit fortiter ac penetrat. Vnde suppono, quòd credo syrupum de acetositate Citri, & de acetosa esse præponendos in his febribus pestilentibus syrupis reliquis omnibus: refrigerant, abstergunt, incidunt, & exiccant superfluam humiditatem, corroborant maxime. Decoctum fiat ex aqua Melissæ, & Betonicæ, in quo semen Citri decoquatur. Neque enim in Melissa est caliditas cum destillata sit. Hic erit syrupus hoc toto tempore. Præterea frictionibus uterer facto linimento ex oleo Chamæmelino, & uino ad consumptionem medietatis coctis, uel simplici uino aromatico, in quo decocta sit Maiorana & similia, ut etiam extrinsecus aperiantur pori. Ratio uictus erit, ut abstineat omnino hoc tempore à uino. Sumus enim circa statum, & crisim, in quibus diæta tenuis seruanda. Pro potu igitur fiat aqua hordei cum modico Cinamomi & seminum Citri, & misceat cum syrupo de acetositate citri, utatur ptissana, & tenuissima diæta.

De febre pestilenti.

Consilium XXXVI.



CLarissime Doctor, certe ego doleo, quod nos nacti simus casum tam difficilem, & præter difficultatem casus, tempus etiam ipsius morbi tale. Nam præterquam, quòd morbus est malignus & pessimus, sumus in tempore morbi detestabili, scilicet in statu non salubri. Et quanto magis ad statum accedit, tanto est deterior; quod est contrarium in morbis salubribus. Hic uero status omnia detestabilia morbi affert, quæ sunt indicationes mortis, non salutis. Si enim consideremus uirtutem, nusquam sunt illa, quæ dant indicationem salutis in maximo morbo, imò in paruo morbo darent indicationes pessimas. Pulsus in isto est paruus, rarus & debilis, non resistit tactui, non eleuatur, non habet eam uelocitatem, quam debet habere, & ideo tardus est, & frequens, indicans imbecillitatem uirtutis uitalis: postea habet uirtutes animales prostratas, uidetur attonitus, & quasi surdus. Naturales quòd sint affectæ, uidetur ex exeuntibus. Vrinæ sunt pallescentes, crassæ, non habent colorem naturalem. Videmus fæces pessimas, & fluxum colliquatiuum cum sanguine, suntque excrementa citrina: qui color significat summam adustionem, propter igneum calorem adauctum, Et cum hoc non habet exterius

rius

rius caliditatem, quæ indicet, sed interior febris habet gradum intensæ malignitatis, & consequenter patet, quòd non sit uictoriæ uestigium ex parte uirtutis. Sumus in pessimo morbo, si numeremus dies, ægritudo facta est chronica, transiuit uicesimum diem, & motus iste qui debet esse, fieri non poterit, quia uirtus non tolerat, febris maligna est, quæ habet intensam putredinem. Sunt enim gradus putredinis in febri, & accedit ad eam malignitas putredinis, ut faciat uenenum in humanis corporibus, ut 6. de loc. affect. & clarius primo Epidem. indicatur, ubi loquitur de febribus pestilentialibus. Malignitas igitur est propter intensionem putredinum, quæ ex colliquatione & adustione fæcum, & perturbatione urinæ significatur: sanguis qui exiuit per anum, ideo potuit exire, quia humor adustus mordax fecerit abrasionem, & ita sanguis effluxit, ut in diarrhæis, uel quia hepar ualde imbecillum sit redditum, ut in fluxu hepatico. Habet enim circa hypochondrium dextrum insignem tensionem. De hæmorrhoidibus nihil dicam, quia sanguis ille est cum fæcibus commixtus. Debeo enim credere Excell. Doctori, qui hoc uidit. Quare alia accidentia considerabo, habet linguam impeditam, & implicatur in sermone. Ita omnia mala signa uideo in isto iuuene. Nihilominus cum tanta malignitate febris, in statu morbi, facta protestatione & commiseratione non desistam, quin aliquid dicam, quod possit fieri tentando salutem, quia in flore ætatis est constitutus, licet Hippocrates morituros dicat prognosticis relinquendos. Nolo insistere huic, quia Christiani sumus. Quid igitur erit agendum? Duo nobis offeruntur, ratio uictus & medicamenta. Quod ad rationem uictus attinet, ubi est maxima putredo, & malignitas febris, non debet Medicus instituere tenuem uictum, nam, ut in 17. Aphorismo ait Hipp. ubi corrupti humores, & putridi, nihil perniciosius quàm instituere tenuem uictum, quia intereunt. Acriores igitur humores contemperandi humidis actu, & potentia siccis: & cum hæc quærenda sunt, tum omnes eius cibi sunt alterandi cum Citro. Iusculis contemperemus humores & ex illis decoctis habemus potentiam exiccandi. Ergo exiccanda materia putredinis, humectandus uero calor naturalis. Ideo uidetur esse optimum, ut exhibeatur ius pulli, & fiat panatella, ita alteretur, & admisceatur aqua rosacea, quia uideo casum hoc maxime poscere. Confortabit cor & spiritus, propter odorem insignem, deinde exiccat, & confortat membra, item astringit, præterea humectat propter humiditatẽ actualem. Ponerem igitur semper in cibo, præter Acetosam, succum Citri, Limonũ, aquam rosaceam. Sed uellem ut ad ulteriorem uiam nutriendi accederemus. Non placet contusum seu destillatum, sed succus expressus carnium, habeamus partes pulli, albas alas & eas contundamus, facta contusione ponerem modicum iuris, & facerem expressionem, & rursus exprimerem, donec aliquid exprimi possit, ex quo haberemus omnem uirtutem carnis, & ne laboraret in concoctione, eijceremus omnes fibras. Postea acciperem limones, aquam rosaceam, & ius conficerem ex istis tribus. De potu, quoniam est aliquid bibendum, ex quo uidemus admodum affectum, quia indigemus apertione obstructionum, prouocatione urinæ & sudoris, atq; ex quo uirtus debilis, placeret uinum acidum, & tenue, & album, & semper coquerem in aqua, quæ admisceretur cum uino, Coriandrum & Acetosam. Laudarem saccharum rosatum, quandoq; & placet scordium admixtum. Quantum ad medicamenta, proponitur syrupus ex acetositate citri, & succo Acetosæ, syrupus de Cichorio leuiter aperit, licet alij magis, & ut cor respiciatur, propinetur talis syrupus cum pari portione aquæ rosaceæ, & Acetosæ. Et uidi ego quandoq; plurimas ex aqua rosacea utilitates. Exhiberem itaq; uncias duas aquæ rosaceæ, & uncias duas Acetosæ, in eius syrupis. Pro corroboratione cordis facerem unguentum ex unguento rosato Mesues, cum speciebus temperatis, & cum puluere rosarum rubearum, & grano Musci. Quantum ad hepar, quoniam uidetur esse affectum, & renes etiam, uellem ut acciperet unguentum rosatum Mesues odoratum, in quo ponerentur tres species Sandalorum, puluerem rosarum, sicut in supradicto.

R. Vnguenti rosati Mesues ℥ 2. Sandalorum rub. alb. &c. & tantundem rosarũ. Et ita inungerem lumbos, renes, & hepar, ut fieret refrigeratio hepatis, & concauæ uenæ. Circa caput, si aliquid moliendum, facerem oxyrhodinon cum oleo rosato, completo in subduplo. Et si apparerent hæmorrhoides, essent prouocandæ.

De febre pestilenti.

Consilium XXXVII.

DEbilitas aderat omnium uirium, & maxime uirtutis uitalis, obstructio uenarum Mesaraicarũ, & pulsus debilis. Montanus dicebat maximam esse debere intentionem ad uirtutem prostratam, & ne succumberet uidendum. Exhibita erat Cassia simplex, syrupus etiam datus ex infusione Rhabarb. cum aqua rosacea. Fortiora noluit admittere, sed iussit dare clystere lenitiuum ex oleo uiolaceo, & saccharo. Sanguinis missionem, quæ iam facta erat, absq; commodo, improbabat. Victum dicebat esse debere contusum pullum. Deinde infrascripta decoctione utendum. Accipiatur capo crudus & excoriatus, & in frusta dissecetur, & postea accipiantur poma citria, & citonia, quæ similiter in partes dissecta, ita disponantur, ut semper una pars carnium, alia Citri, tertia rursum carniũ, quarta Citonei pomi ponatur, & ita seriatim, ut totus circulus absoluatur. Decoquantur omnia in aqua rosacea, sumaturq; decoctum, & destilletur in duplici uase, hoc est, in balneo Marię. Ac deinde parte pinguiori abiecta, tenuior exhibeatur, ut supra scriptum est. Mirum enim remedium est contra pestem, quia & cibus & medicina. Citrũ ualde in hoc utile, & est aureum remedium in febribus pestilentialibus. Accipiat & syrupos:

℞. Syrup. de Cichorio cum		
Rhabarbaro	℥	1. s.
Aquæ Boraginis		
Acetosæ	℥	3.

In quibus Citrum sit impositum, & decoctum. Inungatur pectus tali unguento:

℞. Vnguenti rosati confortatiui Mesues	℥	1.
Specierum cordialium	ʒ	1.
Sandalorum alborum	℈	1.
Rosarum siccarum	ʒ	s.

Misce, fiat linimentum. Non improbo ut bibat uinum dilutum, cum illa aqua, cui impositum fuit Citrum.

De febri pestilenti, cum pustulis in dorso.

Consilium XXXVIII.

MOrbus est febris continua, cum pustulis apparentibus in dorso, quæ indicant magnam putredinem, & quòd incipiat sanguis putrescere, quod signum est pestilentis febris. Ergo (ut iubet Auic.) exiccarem, quòd fiet his, quæ faciunt difflare. Hippocrates dicit imitandam esse naturam, & cum natura tentet euacuare putredinem per cutim, ea erit nobis imitanda & adiuuanda. Facerem itaq; cutim rariorem, ut facilius fiat euacuatio, & sic prohiberetur putredo. Linimentum ab Oribasio propositum, & recitatum ab Aëtio est: olei una pars, aquæ duæ partes, cum tertia uini, decoquantur ad consumptionem aquæ. Et hoc æqualiter trahit, cum eo ungerem totum corpus, & simul fricarem cum manibus illitis oleo, ita tamen, ne suffocetur calor naturalis. Non accederem ad decoctum Petroselini, quia plurimum facit euaporare, & inducit uigilias in febre

febre pestilente. Sed ea quæ exiccant, sine plurima astrictione in febre pestilenti iuuant. Quare Scordium puluerizatum, & bolum Armenum exhiberem, & adderem cornu cerui, uel adustum, uel non, & corallium contritum adijcerem, etiam auri folia, & in brodio pulli iuuenis hos pulueres exhiberem, & accipiatur ante prandium ℈ 1. eoq́ singulis diebus utatur. Ptisanam darem, & carnem pulli iuuenis, cum eius brodio, & syrupum acetosum, & ex succo Limonum, & Aurantium pomum cum saccharo, quod in hoc casu optimum. Darem aquam Limonum cum saccharo. Vterer etiam unguento rosato Mesues, cum speciebus cordialibus.

De febre pestilenti, facta ex Tertiana notha.

Consilium XXXIX.

DOctor Iosephus Prior collegij S. Antonij Patauij, scholaris 28. annorum, habitu robusto & musculoso, subnigro, amplissimis uenis, statura mediocri. Vesperi dum cœnaret 22. hora, sensit per uniuersum corpus horripilationem. Hora prima noctis cessante horripilatione, inuasit dolor acutus & mordax per totum corpus, perseuerans ad diei Martis horam decimã, quo die, hora decima sexta rursus eum horripilatio inuasit, & postea calor perseuerans ad diei horam octauam, eo die mane circa duodecimam horam iniecto in anum Clystere, sensit horripilationem eam sed leuem. Calor subito creuit in immensum, sequenti die Montanus aduenit, & inuento feruentissimo calore, rogauit quidnam hactenus egisset? Exhibita fuerat à quodam, imprudenti sane, eo die quo secundus paroxysmus inuaserat Cassia, postquam tum parum excreuit. Id imprudenter factum esse dixit Montanus: quia ea dies esset afflictionis, quo natura morbo & materiæ intenta esse debebat, & non remorari medicamento, ne eius potentia remorata non posset morbo satis resistere. Erat post exhibitum lenitiuum aperta uena die Veneris, & extractæ ℥ 5. sanguinis. Id tempore satis idoneo factum erat, sed quantitas nimis exigua extracta ratione ætatis, habitus corporis, & magnitudinis morbi. Quare cum urinas rubicundas, crassas & obscuras consideraret, iussit illico ratione diei minoris afflictionis habita, ut educerentur sanguinis alię unciæ quinq́, quod etiã sine aliqua noua incisione est factum, multa sanguinis copia cum feruore erumpente subito, ubi uena compressa erat. Mane altero die sumere iussit hunc syrupum:

℞. Syrupi acetosi			
De succo acetosæ			
De acetositate citri	ana	℥ s.	
Decoctionis infra scriptæ		℥ 4.	uel 6.
℞. Sem. Citri		ʒ 2.	
Acetosæ		ʒ iij.	
Florum Boraginis		M. 1.	

Decoquantur omnia in duabus libris aquæ acetosæ, ad consumptionem tertiæ partis, facta diligenti expressione, seruetur colatura pro quatuor syrupis. Victus ratio fuit, ut decoqueret aquam cum hordeo ad crepaturam granorum. Deinde reiecta aqua, aliam sumeret in qua hordeum coqueret, donec in pultis formam fuerit redactum. De huius hordei colatura, si colari uellet, sumeret scutellam unam loco prandij, aliam in cœna: potus sit aqua hordei. Sexta ab ægritudine die accessimus ad hunc & reperimus eum lætum & gloriantem, quia nihil amplius mali sentiret, neq́ quicquam febris perciperet. Nihilominus omnino prostrata erat uirtus, cum difficultate loquebatur, pulsus debilis, frequens: intrinsecus uero ualde ardebat, quod ostendit ipsa urina, quæ rubicunda erat & turbata, quod signum manifestissimum est, febrem confirmatam esse in corde. Fuit etiam σύντηξις, id est, fluxus ille colliquationis, colori

ouorum conquassatorum similis, hi neq; febres neq; dolores sentiunt. Quoniam ubi cor infectum, propemodum amentes sunt. Succurrit igitur hoc unguento ad cordis confortationem:

℞. Sem. Citri			
Acetosæ	ana	ʒ	1. s.
Rosarum rubearum			
Sandalorum citrinorum	ana	ʒ	1.
Camphorę		℈	1.
Musci, Ambræ	ana	G.	5.
Olei rosati optimi maturi boni odoris		℥	2.

Cum modico ceræ albæ fiat linimentum pro corde, renibus, hepate, utrisq; temporibus & sub naribus.

Item ℞. Sem. acetosæ, Citri, Rosarum rub. Sandalorum citrin. ana ʒ. 1. Boli Armeni orient. ʒ. 1. s. Margarit. ʒ. 1. Folia auri puri Numero 4. Pulverizanda pulverizentur, & omnia misceantur, diuidantur in partes pro singulis ʒ. s. in die. Permansit in eodem statu, nisi quôd non habebat sedes: quare clyster cõmune iniectum: unde materia satis uiscosa & biliosa eiecta est. Die 8. apparuerunt maculæ per totum corpus, purpureæ, quæ symptomaticè expulsæ fuerant, quia uirtus adhuc ualida esset. Quare adiumentum illi adhibitum est ad abstersionem ex salis nitri ʒ. 2. Olei cõmunis ℥ 2. Aquæ fontis ℥ 4. Bulliant omnia usq; ad consumptionẽ aquæ. Item ad cubiculi suffitum. ℞ Aceti optimi, aquæ rosaceæ partes ęquales, Sandalorum parum, bulliant omnia simul in cubiculo. Vel salicum & populi folia cum aqua rosacea spargantur per totum cubiculum, neq; ibi permittantur exiccari, sed statim ubi uirorem amiserint abijciantur & remoueantur. Delatus quoq; est de uno cubiculo ad aliud ob aërem pestilentẽ, quem infecerat expiratione.

De febre pestilenti cum inflammatione musculorum pectoris.

Consilium XL.



VT â nobis fiat potius aliquid, quâm dicatur, necesse est. Præponam autem necessarium, antequam de remedijs dicam, consideremus essentiam morbi. Videmus primo eum febricitare continue, & habet febris magna symptomata, sed ex multis accidentibus unum uerendum, quod est signum, & causa, nimirũ fluxus colliquatiuus, qui Gal. 3. Epid. recte solet esse signũ inseparabile pestilentis febris, quia ubi est fluxus colliquans, ibi necessario est febris pestilens, licet eadem etiam possit esse sine fluxu colliquatiuo, sed tamẽ ubi fluxus ille, ibi febris pestilens. Estq; hic quoq; inclinatio ad delirium, & cataphoram, quæ est inclinatio ad somnum, talis, ut non dormiat; sed maneat tanquam attonitus. Dolor in thoracis partibus perseuerans uno tantum loco, inter tussiendum maior. Adest catarrhus uiscidus, & uariorum calorũ, interdum liuidus, interdum rubet, quod fortasse potest esse ratione Electuarij. Est tamen aliquid ibi, quod non possum referre ad Electuarium. Aliud accidens est, quod consequitur, urina turbida, crassa, rubea. In pulsu inæqualitas cum imbecillitate maxima, frequens magis est, quâmmagnus uel uelox, & quod magis me terret, hoc mane altior uidebatur, nunc minor & depressior ac frequentior. Nec potest esse signum deterius, quâm frequentia pulsus, quæ indicat imbecillitatem. Febris hæc est pessima, quia sæua sunt accidentia, sed pessimum, quia ætatis in flore inuenimus, quæ est temperaturæ calidæ & humidæ cum dominio bilis, in ætate tali, & temperatura, in hyeme, ubi non fit tanta resolutio, quæ non etiam est facta ex medicamenti exhibitione, in sexto die adeo imbecillus redditus est. Verenda hic prosternata uirtus in tam paucis diebus. Videndum enim, quòd istorum symptomatum habeat aliquam separatam causam præter febrem. Puto esse inflama

flammationem in muſculis pectoris, uel ex intemperie, uel ſolutione continui: ubi e-nim dolor, ibi ægritudo. Sed in pectore eſt dolor, atq; tuſsis, & ratione doloris in-flammatio adeſt, & læſio in partibus pectoris. Vtrum ſit inflãmatio ex eo genere, ut poſsit eſſe pleuritis? Non, quia non adſunt ſigna ueræ pleuritidis. Difficultas anhe-litus non eſt talis, qualis in uera pleuritide, neq; dolor eſt pungitiuus, neq; acris, neq; acutus, neq; enim poſſet requieſcere in utroq; latere, ſi eſſet pleuritis. Nam penderet inflãmatio, ſi decumberet in latere ſano. Eſt ergo nocumentum iſtud collectio, ſeu in-flammatio materiei, in aliquo muſculo thoracis, & circa illas partes non eſt pleuritis uera. Videndum hic nobis, utrum febris dependeat ab inflammatione, quemadmo-dum accidit in pleuritide, ubi febris curatur ratione inflãmationis, ut docet Hipp. Et ſecundo de ratione uictus in acutis, ubi non curat febrem, ſed inflammationem, cum ijs quæ apponuntur exterius, lenit tuſsim, & expuitionẽ prouocat, inflammatione cu-rata ceſſat febris. Nunquid hic etiam faciendum, ut curemus febrem curata inflãmatio ne? Loquor de eſſentia febris. Collecti ſunt in hoc corpore humores multi pituitoſi, crudi, cholerici, ſanguinei, quia uixit ſibiipſi, omnibus uſus eſt edulijs, exercuit corpus tempore indebito, aggregauit excrementa plurima mucoſa, unde præterita æſtate la-borauit ægritudine diuturna, & hac uix dum ſublata, in deteriorem incidit, propter ui-ctus intemperantiã: plurimæ materiæ & crudæ generatæ ſunt, unde factæ obſtructi-ones in uenis, ex immoderato exercitio cruditates raptæ in primas uenas, mox in totum quoq; ambitũ, & ad omnes uenas transfuſa materia. Humores uero crudi, tranſ fuſi ad internas uenas faciunt febres malignas, quod contingit ex exercitio poſt cibũ, & quod erat longe deterius, poſt illud exercitium aquæ frigidæ maximam bibit copi-am, quod auxit obſtructiones. Contigit etiam hoc ex aëris frigiditate, cui ſe expoſuit poſt exercitium, unde meatus intrinſeci ſunt repente obſtructi, frigus penetrauit, fecit obſtructiones meatuum interiorum. Vnde neceſſario conſecutæ maximæ obſtructio nes tam exterius, quàm interius. Deprauatos humores obſtructio ſecuta eſt, & ex pro hibitione euentationis & tranſpirationis ſecutæ putredines. Obſtructionem uero & putredinem maximam ſequitur febris peſtilens. Vnde multam putredinẽ, ut Galeni uerbis utar, σπέρματα σιπήσεως, id eſt, ſemina putredinis ſequuntur, quæ omnia inficiunt extrinſeca. Idem faciunt humores putridi intrinſeci, uapores exhalant ad cor, & po-nunt cor in putrefacto eſſe, tum quia uapores putridi infeſtant cor, tum quia humores cordis putreſcunt. Hinc concidit uirtus, quia in uentriculo cordis putredo, quę ubi eſt, ſequitur & ſpiritus proſtratio: item uirtutis uitalis, & naturalis, atq; etiam animalis. Nam & hic delirat, non conſtat ſibi reſpondendo, interrogatus quomodo ualeat, di-cit ſe melius ualere, cum tamen longe deterius ualeat, nec percipit malum, & talibus mens ægrotat, teſte Hipp. Virtutes naturales ſunt corruptæ, ut apparet ex excremen tis & urinis. Omnes igitur tres operationes ſunt corruptę. Vidimus qualis ſit morbus in pectore, obiecit ſe frigori, uapores aſcenderunt ad caput, facta illic craſsities illorũ, & deſcenſus. Quemadmodũ enim accidit in magno mundo, ita quoq; in hoc paruo, deſcenderunt catarrhi ad pectus, fecerunt difficultatẽ anhelitus, & dolorẽ etiã in mu-ſculis, tuſsim quoq;, nunc uero inflammationẽ ueram puto in partibus pectoris. Duæ igitur ſunt ægritudines, quarum una non pendet ab altera. Prima eſt febris peſtilens, quæ cauſas habet ſeparatas. Secunda inflammatio, uel intemperies in muſculis poti-us, quàm in membrana ſuccingente coſtas, propter multitudinẽ catarrhi. Vtraq; pro-pter repletionem plurimam in hoc corpore. Et ad utramq; attendendum, febris ta-men maxime urget, & quia deterior morbus eſt, eum in primis curabimus, non ne-glecta tamen altera ægritudine. Putredo igitur omni ratione curanda & prohibenda, attendendũ enim ei, quod maxime urget. Sed quomodo remouetur putredo? Eſſent quidẽ multa, ſi uirtus conſtaret, & miſsio ſanguinis optima eſſet, & euacuatio humorũ putrefactorũ. Iſte eſſet modus euacuandi putredinẽ, quẽ tamen non faciemus, quia uir tus debilis. Oportet igitur tãtiſper omiſſa illa euacuatione, apertionẽ obſtructionũ fa cere exterius & interius, quia cauſata eſt putredo propter obſtructionẽ & prohibitam

transpirationem. Crederem itaque prodesse, quæ exterius & interius putredinem prohibent, interius, quæ incidant & aperiant propter febrem. Sed adest dolor pectoris, & tussis quoque, quæ si augetur molestius afficitur, & augetur febris aucta tussi. Vnde cauenda sunt uehementer acida. Conueniens quidem esset febri putridæ syrupus acidus, syrupus de succo acetosæ, & de acetositate citri. Sed primo de ratione uictus. Hipp. in febribus, quæ mixtæ sunt cum inflāmatione, & pleuritide, cauendum esse iubet ab omnibus acidis, & astringentibus, ne exasperentur partes pectoris. Solum oxymel concedit, reliqua omnia prohibet. Exhiberem itaque oxymel, uel syrupum acetosum simplicem, qui tamen cauendus est, ne pectus exasperetur, adderem igitur syrupum rosatum ex infusione, qui roborat calorem naturalem, aperit & exiccat: quia cura pestilentis febris est exiccatio. Laudarem & aquam acetosæ, quia non est acetositas in ea, & habet tamen proprietates, & uires illius simplicis. Contemperetur ille syrupus cum iure pulli, in quo decocta sit acetosa, & semen citri, in quo est amaritudo, quæ aperit maxime, non est aciditas, nec acredo. Et si hæc non sufficerent ad apertionem, adderem radices petroselini, quæ aperiunt, non tamen est acrimonia in eis, sed penetratio propter subtilitatem substantiæ: sed quia habet aliquem odorem uirosum, à quo forte abhorreret, decoquantur radices Fœniculi in suis ferculis, ut fiat apertio. Quotidie etiam mane & uesperi frictiones totius corporis cum unguento Aëtij fiant, quo utimur in febre pestilenti: Ipse utebatur oleo (pro Sabino, quo ueteres usi sunt) tenuium partium, proque eo accipi potest oleum Amygdal. dulcium. Verbi gratia ℥ 2. Aquæ fontis ℥ s. Nitri ʒ 2. Decoquantur ad consumptionem aquæ, inungatur totum corpus, pori aperiuntur, materiæ transpirāt, & prohibetur putredo, loco etiam illius, moderni usi sunt cucurbitulis per totum corpus, quæ æqualiter attrahunt, sed resoluuntur spiritus. Oleum longe tutius est, quia magis æqualiter, & non uiolenter attrahit. Circa pectus utatur linimento ordinato, ab E. V. Sed quia cor principaliter patitur, pro illo ordinarem unguentum rosatum Mesuæ, cum rosis siccis, & speciebus cordialibus temperatis. Quantum ad uictus rationem, placet mihi quoque panatella, quæ magis nutrit quàm ptisana, qua opus est propter imbecillitatem uirium, & Hipp. quoque dicit, transactis primis diebus augendum esse cibum in pleuritide, & in pectoris ægritudinibus. Qui locus multos torsit, uult enim Hipp. ut fiat expulsio illius materiæ, quæ continetur in pectore, quod fit uirtute ualida. Quemadmodum etiam non nisi uiribus robustis prouocamus sputum. Nam si prouocauerimus materiam, & adesset imbecillitas, tum æger suffocaretur. Vnde in hoc casu etiam oxymel prohibet Hipp. Num hodiernum lambitiuum prosit? maxime. Sed dicat quis, quare adhibes olea quæ humectant. Nonne nocent in omnibus febribus putridis? Respondeo, illud oleum Amygdalarum dulcium non humectat, sed siccat, quia facit euaporare, & aperit obstructionem, prohibet putredinem, & remouet ex toto. Sandali quoque contemperant humiditatem olei, confortant, exiccant, in eis uis est remouens catarrhum, disponit, aperit, & catarrhus excernitur. Caput statim detondeat usque ad suturam coronalem, & in petijs tenuissimis applicetur mane tepefactum oxyrhodinon. Sed Mesue uetat, inquiens, ubi est catarrhus, oleum non est applicandum capiti, quia facit descensum maiorem. Dico quòd non curamus catarrhum, sed materiam in pectore contentam, & prohibemus, ne uapores ascendant ad caput. Præterea accipiemus etiam modicam quantitatem olei, non tantum, ut Mesue utitur, & applicetur illud oxyrhodinon quàm citissime. Frictiones hoc uesperi fiant, ut excitetur, donec præparantur alia medicamenta, & corroboraretur illa inunctione. Inter tussiendum sudabat, qui sudor Montano non placuit, putabat enim esse diaphoreticum, quare talia ordinauit:

℞. Olei rosati ℥ 2.
Aceti rosati ℥ 4.
Fiat oxyrhodinon, quod raso capiti applicetur. Item
℞. Olei rosati completi ℥ 2.

Specie-

Specierum cordialium temperatarum
Rosarum rubearum ana ℥ 1.
Seminum citri ℥ s.
Croci G. 6.

Cum modico ceræ albæ, fiat linimentum pro corde.

℞. Syrupi rosati ex multiplici infusione
Syrupi de acetositate Citri ana ℥ 1.

Cum aqua acetosæ simplici. Fiat syrupus in iure pulli macro, in quo decoctæ seminum citri leuiter confractorum ℥ 4. Propter inopiam herbæ Acetosæ.

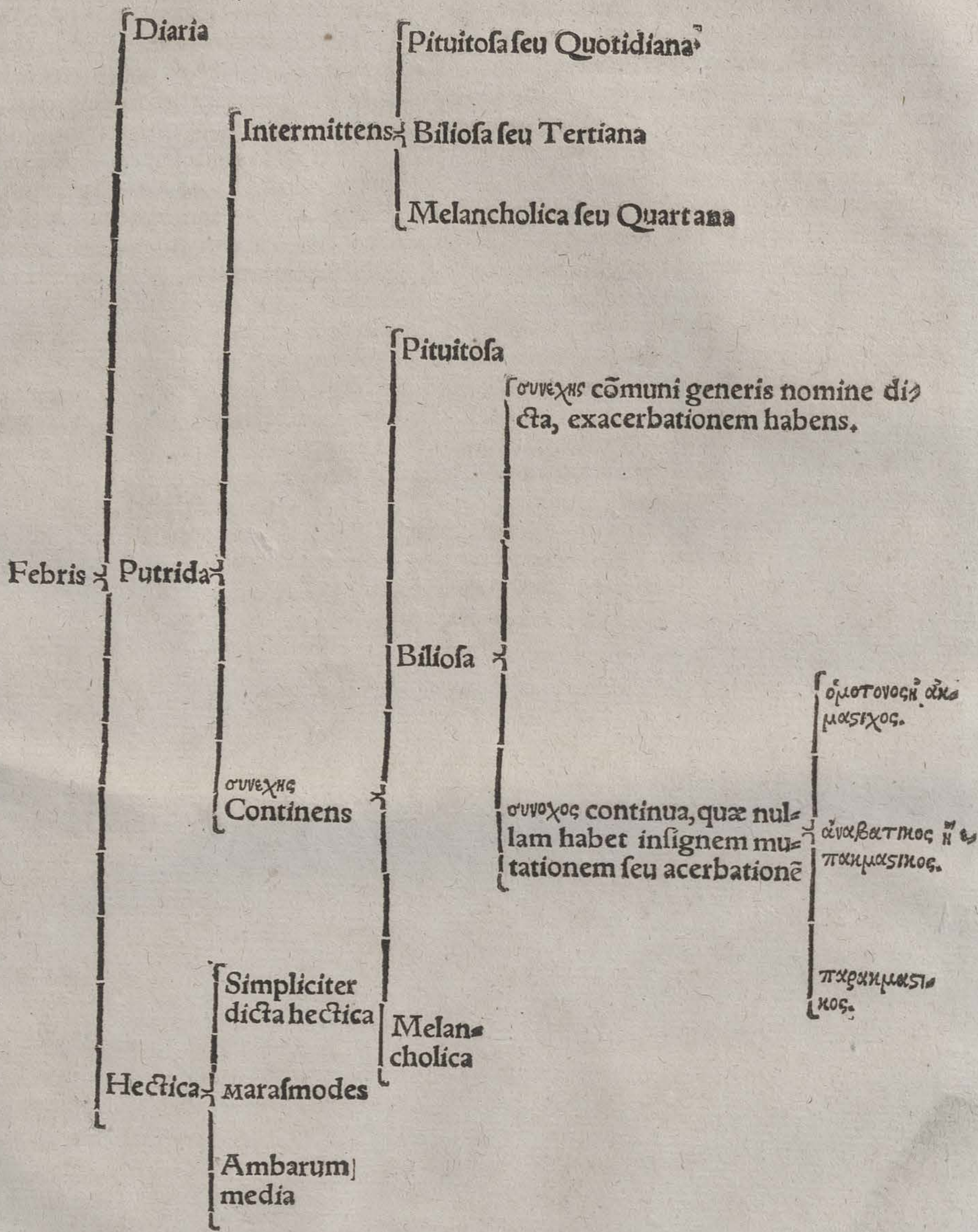
℞. Olei amygd. dulcium ℥ 4.
Aquæ fontis ℥ s.
Nitri ʒ iij.

Decoquantur ad consumptionem aquæ, fiant inunctiones totius corporis, non frigidæ, non calidæ, sed moderatæ & tepidæ, Et repetantur linctus hodiernus pro catarrho, & inunctiones pectoris. Frictio pedum quoque cum sale hoc uesperi fiat. Conualuit.

Summaria quædam diuisio simplicium febrium, secundum doctrinam Galeni.

ETsi Hipp. lib. 6. Epid. part. 1. Aph. 12. complures febrium differentias
enumeret, easque proprias, utpote quæ ab ipsius febris substantia, nempe
calore, caloris item motu, eiusque subiectis sumuntur, teste Gal. lib. 1. de
diff. feb. cap. 1. Gal. tantum tria ubique genera febriũ ponit: diarias, putri-
das, hecticas. Quoniã in hęc tria genera omnes differentiæ Hipp. refer
ri possunt. Quæ de causis & differentijs tum diariarum tum hecticarũ dicta sunt satis
sunt perspicua. Verum quę de putridis febribus dicuntur, ab interpretibus, obscurita-
tem & confusionem habent maximam, eo quòd non satis diligenter distinguunt hæc
duo uocabula Græca: συνεχὴς & σύνοχος. Appellemus itaque nos συνεχῆ continentem, σύνοχον
continuam, tum febrium putridarũ, talem constituemus diuisionem. Febres putridæ
sunt triplices: pituitosa, biliosa, & melancholica. Nam sanguinea febris putrida nõ est:
sanguis enim quando putret, degenerat in aliquẽ ex prædictis humoribus. Iam una-
quęque febris putrida siue pituitosa, siue biliosa, siue melancholica: iterum duplex: inter-
mittens & συνεχὴς seu continens. Intermittens febris est ex putredine humorum extra
uasa, & intermittens uocatur, quia desinit ad sensibilem ἀπυρεξίαν, id est, in febricitatio
nem. Dico autem sensibilem, quia uera ἀπυρεξία, id est, perfecta solutio â febre non est,
nisi in diaria. Hæc itaque intermissio conspicitur in quotidiana, quæ unoquoque die inter
mittit aliquot horas, Item in tertiana, quæ alternis diebus, Quartana quoque quæ duos
habet dies intermissionis seu quietis. Porro συνεχὴς, id est, cõtinens, quæ est ex humo
ribus putrescentibus intra uasa præsertim maxima & insignia, etiam triplex est: Pitui-
tosa seu quotidiana, biliosa seu tertiana, melancholica seu quartana. Sed satius est â ma-
teria eas denominare pituitosas, biliosas, & melancholicas. Continens itaque febris uni-
cam habet accessionem ab initio ad finem, sicut diaria & hectica, â quibus tamen dif-
fert, quoniam συνεχὴς pituitosa quotidie post meridiem (quoniam pituita mouetur tem
pore pomeridiano) habet exacerbationem seu ἀναδίπλωσιν, id est, reduplicationẽ, quæ
febrem quasi reduplicat, quæ exacerbatio est ueluti paroxysmus, sed iste paroxysmus
non finitur ad ἀπυρεξίαν, sed desinit ad παρακμήν, id est, inclinationẽ, sed febrilem. Hanc
licebit itaque appellare febrem continentem, pituitosam, seu continentem quotidianã.
συνεχὴς autem, id est, cõtinens biliosa perpetuo etiam durat, sed tertio quoque die accipit
ueluti

ueluti nouum paroxysmum. Hæc quia corpus febre continente calefactum est, non facit rigorem aut horrorem. Potest etiam quotidie habere hanc exacerbationē, & tunc erit tertiana continens duplex, quæ ita discerni poterit. Sicuti tertia accessio similis erit primæ: sic etiā quarta similis erit secundæ, & sic deinceps. Hæc continens biliosa duplex est. Vna est quæ sponte ab initio gignitur ex bile putrescente in magnis uasis, quæ tertio quoq; die habet exacerbationem, & hæc mutuatur, & retinet nomen generis, & dicitur continens biliosa. Altera quidem non ex se neq; statim ab initio nascitur, sed prius incenso sanguine, deinde bilem apprehendit. Hæc â diaria sumit originem, quæ calefacit sanguinem, qui neglectus & non curatus, tandemq; putrefactus portione sua tenuiore degenerat in bilem, & dicitur synochos putris, ut distinguatur â synocho non putri, ubi sanguis non putret, sed incalescit tantum, & ad diarias refertur. Iam horum συνόχων tres adhuc sunt differentiæ. Est enim σύνοχος ὁμότονος siue ἀκμαστικος, id est, æqualis uigoris & tenoris, quæ ab initio usq; ad finem æqualis persistit. Est item σύνοχος ἀναβατικὸς siue ἐπακμαστικὸς, id est, ascendens atq; increscens, & παρακμαστικος, quæ paulatim ab initio ad finem decrescit. Sed quare placuit medicis non reformidantibus; Solœcismi uitium (ut inquit Galenus 9. Meth.) nouum excogitare uocabulum hoc, σύνοχος, Græcis tantum usurpatum? Vt res ipsas diuersas distinctis nominibus efferrent: quia σύνοχος nullam habet insignem mutationem seu exacerbationem sensibilem. Veluti συνεχὴς dicta febris. συνεχὴς melancholica est febris perpetuo durans, quarto quoq; die exacerbationem habens ac nunquam desinens ad infebricitationem. Sed hæc in sequenti Typo & Figura melius conspicientur.



FINIS CONSILIORVM DE FEBRIBVS.







IOANNIS BAPTISTAE MONTANI VERONENSIS,

MEDICI ET PUBLICI IN ACADEMIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

CHIRURGICA CONSILIA.



NORIBERGAE, IN OFFICINA IOannis Montani, & Ulrici Neuberi.

M. D. LIX.

CONSILIORVM
INDEX ET ARGVMENTA.

HIERONYMI DONZELLINI AD LECTOREM, DE huius partis ordine, admonitio.



IN ijs morbis tractandis, qui manuum opera indigent ut curentur, duplex à nobis ratio atq; ordo institui potest: quorum prior naturæ est maxime consentaneus, scilicet, ut à tumoribus præter naturam, ad ulcera, quæ ex illis ferè originem ducunt: ab ijs ad uulnera progrediamur. Et in singulis generibus, à simplicibus ad composita & complicata, doctrinæ ordo procedat. Atq; hunc, authores multi, tam ueteres quàm recentiores (qui quidem probantur) secuti sunt: siue de omnibus simul, siue de singulis generibus seorsum disputarint. Alter uero non rerum naturam, sed discentium commodum ac faciliorem rerum inuentionem, spectat. Quem certe nos non iudicio ac uoluntate, sed necessitate potius quadam, hic instituere sumus compulsi. Nos enim nostra minime tractamus, sed aliena: in quæ iam facta cum inciderimus, ordinem qualemcunq; illis conciliare studuimus: qui ueluti Indicis loco, studiosum quo uellet, adducere facile posset. Nulla igitur aut in authore hæret culpa: qui non ideo hæc disputauit ut ederentur, aut in me, qui confusis rebus, legitimũ naturæ ordinem indere minime potui: sed pro re nata, tuum tantum commodum atq; utilitatem spectans, quod potui feci. Eum enim ordinem mihi proposui, quem Galenus in libris de compositione medicamentorum κατὰ τόπους seruauit. Quem cum hic uiderem studiosis commodiorem, quantum rei natura patiebatur, secutus sum. Alioqui, prior ille, uniuersali horum morborum tractationi, posterior autem, particulari magis uidetur conuenire. Etsi enim tumores, ulcera ac uulnera, cuiuis humani corporis parti possint accidere: scopi tamen uniuersales in his curandis propositi, in partibus diuersis, magnam habent uarietatem. Aliter enim uerbi causa Erisypelas curatur, si sit in crure, quàm si in facie. Aliter tractatur ulcus in articulo atq; in musculo. Sunt præterea morbi ex ijs aliqui, partibus peculiares: ut narium polypus, unguium paronychia, inguinis ramex, crurum uarices, pedum calli. Vt ab horum tractatione, is ordo minime abhorreat. Sed autorem etiam primi nominis, hac in parte habeo, cuius merito uestigia sum imitatus, Paulum scilicet Æginetam, qui in sexto libro Chirurgiam docens, eundem hunc sibi seruandum duxit. Non est igitur ut quisquam me hic inconsulto aliquid fecisse putet. Atq; ideo te hic admonendum iudicaui, ne meum hoc consilium temere susceptum existimares: sed meam hanc qualemcunq; industriam ac diligentiam, æqui boniq; consuleres. Vale.

IOANNIS

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS, MEDICI ET PVBLICI IN ACADEMIA Patauina olim professoris Consilia Chirurgica.

De Ophiasi & Achoribus.

Consilium I.



Larissimi atq; doctissimi uiri, occurrit nobis nobilissimus adolescentulus, cum quibusdam dispositionibus præter naturam, quæ apparent sensui. Duo sensu deprehenduntur circa cutem, qui affectus cum sint contigui, tamen uidentur diuersi & contrarij. Primo est priuatio omnimoda capillorum: quæ siue sit alopecia, siue ophiasis, siue caluitium, nunc non dicam, sed infra. Secundo est tumor quidam præter naturam, cum crustis & pustulis apparentibus. Est ibi raritas, & ideo etiam priuatio capillorum. Primo uidentur esse affectiones contrariæ. Defectus pilorum solet esse ex nimia siccitate. Crusta & ἀχῶρες proueniunt illi ex deprauatione humorum. Causæ igitur horum considerandæ. Primo, quo ad priuationem pilorum, dico hanc nullo modo esse posse ex siccitate, sed ex redundantia aliqua mali humoris: & ab eadem causa prouenire has affectiones, scilicet à deprauatis humoribus. Nam pilorum conueniens materia, teste Galeno, & melius Aristotel. secundo lib. de generatione animalium, prouenit ex humore adusto cum quadam pinguedine, & substantia aërea: ubi talis materia deficit, deficit etiam materia pro pilis. Hic illa materia non est talis, qualis esse debebat, sed corrupta & deprauata. Eodem loco dicit Aristoteles, quòd pili sunt passio cutis, & requiritur etiam ad generationem pilorum temperamentum cutis: & ex superfluitatibus cutis tantummodo generantur pili, & non ex alia superfluitate: unde secundum cutim affectam afficiuntur pili. Ergo talis affectus est propter duo: Primo, quia ista materia non est idonea ad pilos generandos, sed corrupta. Secundo, propter locum non bonum, quia temperies cutis est ualde humida, quæ non potest producere pilos. Nam & nimia humiditas, & nimia siccitas prohibent generationem pilorum. Fortassis contraria etiam quædam affectio est in ipsis meatibus, nam & horum ratione sæpe non nascuntur pili: sed hoc non est manifestum, dicamus tantum de ijs quæ apparent.

Ergo hactenus habemus intemperiem cutis, & materiam malam, ratione quorum uidentur duo contraria fieri. Primo, priuatio pilorum in parte commissuræ coronalis, ubi plurimæ fiunt transpirationes uaporum. Euaporato plurimo humido propter amplitudinem meatuum in illa parte capitis, non potest materia aggregari. Galenus probat uapores diuersos effectus facere pro crassitie, & materiæ, & meatuum. Nam si possunt transpirare, nihil mali aut incommodi inde euenit in

cute. Sed si uel propter crassitiem, uel densitatem meatuũ cutis non possunt transspirare, fit uel pruritus, uel scabies, uel ἀχῶρες. Ergo in illa parte suturæ coronalis ubi meatus sunt aperti, non potest illa materia detineri, sed transpirat, & nihil aliud incommodi facit, quàm priuationem pilorum: non tamen alopeciam facit, quia nulla ibi abrasio est cutis. Ophiasis est cum decorticatione cuticulæ, quia fit propter humores deprauatos. Alopecia etiam ex siccitate. Hic uidemus in hoc puero, ubi desiciunt pili, esse asperitatem: ergo est ab eadem causa, à qua fiunt crustæ. Nam ubi cranium est crassius & densius, ibi materia non potest transpirare, sed fiunt crustæ. Ideo circa posteriorem partem capitis apparent illæ pustulæ, & uidetur esse dispositio quædam proxima ad achoras & tineam. Ergo hæ duæ affectiones licet secundum sensum uideantur diuersæ, tamen ab eadem esse causa uidetis, scilicet humoribus deprauatis & intemperie cutis, quæ in hoc puero est maxima. Sed utrum illi humores deprauati ibi generentur, uel aliunde deueniant, inquirendum. Dico, utrunque potest contingere: potest enim aliquando fieri, quòd nihil patiente cute, tamen materia ad illam demandetur. Sed in hoc puero uideo ipsum optime esse dispositum quo ad habitum corporis, colorem, & omnes operationes: unde non uideo, unde debeant multiplicari humores tam deprauati. Nam si humores aliunde demandarentur, & in membris naturalibus, ut hepate, splene, uentriculo &c. esset quædam mala dispositio, tunc circa cutem apparerent maiora symptomata: & nihil est quod magis attestetur dispositioni hepatis & lienis, quàm color, quem in hoc puero uidemus esse optimum, clarum & lucidum, propter spiritus bonos & lucidos quos habet. Vnde non uideo, unde possit deriuari humor ad cutim ex alijs partibus. Ergo dicendum, quòd membrum intemperie laborat: & tunc contingunt duo. Primum, quòd alimentum etiam bonum transmissum ad cutem corrumpitur, quia membrum est distemperatum, & calor eius proprius debilitatus, & humidum radicale consumptum, & ideo non potest pars illa exercere suas actiones naturales, ut expellere, concoquere, attrahere &c. quæ sunt propriæ cuicunque membro. Secundo contingit propter hoc, quòd scilicet sunt aliqua excrementa in uicinis partibus, quæ necessario generantur in corpore humano etiam optime disposito in omnibus quatuor coctionibus: & hæc semper expelluntur ad partes debiliores.

Ergo duo patitur incommoda hic puer, propter intemperiem cutis. Primo, quòd alimentum deueniens ad cutim, non potest confici: Secundo, quòd partes uicinæ pellunt sua excrementa ad cutim tanquam partem debiliorem, ut solet in corpore humano contingere. Ergo in ipsa cute est affectus, & est intemperies cum materia. Non dixi quòd in principio contigerit intemperies sine materia, sed quòd ex defluxu illius humoris elisus est calor proprius illius partis, propterea humidum radicale semicorruptum. Ergo habemus intemperiem propter humores, unde & habemus quare loco pilorum generentur crustæ.

Quid modo fuit in causa, quòd ad cutim magis transmissa est materia, quàm ad alias partes? Audio nutricem fuisse infectam, & generauisse pessimum lac, uel propter intemperiem aliquam naturalem, uel alias propter malum regimen, ut solent istæ: unde incidit iste puer in febrem longam, quam habuit usque ad annum quartũ. In ea ætate pueri solent habere maximam debilitatem capitis, unde etiam non possunt se bene erigere illo tempore, propter nimiam humiditatem, & etiam caput tunc temporis uidetur illis esse maius. Vnde plurimæ ægritudines capitis tunc temporis illis accidunt, ut sunt epilepsiæ &c. Et quia membrum imbecillũ, natura defatigata longa ægritudine, fecit crisim circa quartum annũ: nam quartus annus est criticus morborũ chronicorum. Et sic materia transmissa ad caput. Non tamen adeo fuit imbecillum caput, ut materia reciperetur ad cerebrum, sed natura istius pueri existens fortis & ualida, expulit ad cutim partem ignobiliorem, & ubi semel incepit occupare cutim, mansit ibi et imbibita est: & sic subsecuta est ophiasis in una parte, et crustę in altera parte, ut uidetis.

Habemus

Habemus ergo causas propinquas & remotas huius affectus, & non contingit ratione alicuius membri principalis, ut solet plerunque accidere in his fluxibus. Quibus ita suppositis, apparet statim quid possim iudicare de euentu huius ægritudinis. Credo quod possit curari. Aegritudo est tantũ in parte, & nõ habet radicem, nec in cerebro, nec in partibus naturalibus, quamuis possit quidem cerebro communicari nocumentum aliquod propter uicinitatem, sed tamen non insigne: quoniam illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Sed in hoc puero operationes cerebri sunt sanæ, ut apparet, ergo & cerebrum non est affectum. Sed tamen non facile poterit curari, quia intemperies illa est fixa & confirmata, & habitus iam factus, qui est difficile remouibilis à subiecto in quo est, ut & logici dicunt: durauit à quarto anno usque ad 14. Sunt ergo decem anni: sed tamen potest curari. Natura rei indicat nobis curationem conuenientem. Nos scimus, quòd ubicunque est aliquid præter naturam in loco, medicus debet attendere an hoc pendeat ab alio, an non. Si ab alio, illud erit curandum: sin minus, accedendum ad locum. In hoc puero nullum membrum est deprauatum, & ideo non credo esse opus curatione membrorum mandantium. Et ita tollimus totam illam historiam. Ideo credo quod non multum debemus laborare circa euacuationem. Bene uerum est quod tutius & sine dispendio erit, quòd totum corpus antea euacuetur, sed non multis euacuationibus, quia corpus est bene præparatum. Ergo euacuetur aliquo modo, & præcipue cum simus in uere, in quo etiam sana corpora purgari solent. Leniatur ergo uenter cum cassia & hiera. Infrigidetur corpus, & ideo syrupi sint non admodum eleuati in caliditate, nec ita incisiui. Nam illi humores sunt salsi, quod testantur crustæ, quæ non fiunt nisi ab humoribus calidis & adustis. Ideo autem non nego esse pituitam etiam, sed tamen dico quòd etiam adustos humores habet, præcipue cum sit calidi hepatis, ut apparet, & temperatura declinet ad calidum & siccum, & fortasse nutrix generauit in illo humores calidos, & solent bibere uina calida, & fortasse etiam habuit malos & corruptos humores: & utinam sciremus etiam aliquid de hoc, Deus nouit. Ergo darem ego syrupum de Cichorea, uel de endiuia. Vel ita facerem: darem syrupum de cichorea & loco aquarum, serum lactis caprini darem: hæc facerent apertionem, abstersionem, & etiam infrigidarent: & credo hoc genus syruporum esse optimum pro hoc puero. Pro pharmaco darem agaricum cum cassia, quod est medicamentum conuenientissimum, & potest educere omnes humores. Factis euacuationibus omnis spes mea (ut ingenue dicam) esset circa localia, & rectificarem intemperiem cutis. Calor est elisus & suffocatus, & tollendi sunt humores praui. Primo igitur amouendi humores qui sunt in ipsa cute, scilicet exiccantibus. Secundo confortarem cutim, ne amplius reciperet excrementa membrorum, & conficeret proprium suum alimentum. Confortatur autem calor cum moderate calefacientibus. Remoueantur humores illi mali abstergentibus & exiccantibus. Chirurgus fricet locum uel cum pannis asperis, uel cum squilla: sed cum pannis asperis condensantur meatus: frictio cum squilla est mitior, & maxime conferret. Et postea fiant lotiones quæ subtilius penetrant, & magis in profundum. Adderem & sulphur, sed cum lixiuio acri, in quo esset nitrum & sulphur: in principio enim non est statim utendum astringentibus. Postea facerem etiam linimenta abstergentia, ut est oleum amygdal. amararum, cum iride, centaurio minori & maiori, & Gentiana, pane porcino, item clematitide altera, & aristolochia rotunda. Factis abstersionibus, leniter exiccandum & confortandum, & tunc deuenire possumus ad illa quæ recipiunt alumen, & etiam calchantum, si opus esset maiore exiccatione. Factis mundificationibus credo quòd pili per se generabuntur. Sed si non oriantur, confortarem locum, & nihil magis expediens ad hanc rem quàm linimentum factum ex oleo amygda. dulcium, ladano, & capillis Veneris puluerisatis, & ponatur super locum: nam plurimũ facit ad pilorum generationem, & ad tollendum quicquid est circa radices pilorum. Oleum amygd. dulcium humectat cutem, si forte ex medicamentis

ſuperioribus nimis exiccata eſſet. Et hæc ſunt mutanda prout uidebitur, & affectio mutabitur. Victus ſit exquiſitus, quia hic maximam partem curæ ſibi uendicat. Sic puto emendari poſſe, Deo uolente, hoc uitium.

De Achoribus ſeu Tinea capitis antiqua, poſt purgatum corpus & uaria ab alijs Medicis adhibita remedia.

Conſilium II.

PRimo abſtineat à lacticinijs, paſtilibus carnibus antiquis, auibus paluſtribus, rebus frictis in ſartagine, leguminibus, herbis crudis, uino dulci & craſſo, & à uino nigro & turbido, à ſatietate & multitudine ciborum, poſt cibum à ſtudio & exercitio pleno exiſtente ſtomacho. Hæc ubi iſte fecerit, ſumat pilulas ſingulis ſeptimanis ſemel, aut etiam bis ſi oportuerit, num. 3. hora una ante cœnam, quarum deſcriptio eſt talis:

℞. Succi fumiterræ			
Boraginis			
Chamædryos	ana	℥	2.
Myrobalanorum chebulorum			
Indorum			
Citrinorum	ana	℈	4.
Ellebori nigri		ʒ	2.
Agarici electi		ʒ	4.
Aloës		ʒ	6.
Epithymi			
Foliorum ſenæ			
Polypodij	ana	℥	1.

Puluerizentur omnia, & permiſceantur cum ſuccis, & permittantur exiccari, & poſtea cum ſyrupo de fumo terræ fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ pro ſingulis drachmis, tres, ſumendę ut ſupra. Item tondeantur capilli uſque ad cutem, poſtea utatur lotione infraſcripta ſaltem ſemel in ſeptimana:

℞. Lixiuij dulcis quantum ſufficit pro una uice, in quo decoquantur,			
Ariſtolochiæ rotundæ			
Panis porcini	ana	℥	s.
Gentianæ			
Rheupontici	ana	ʒ	3.
Centaurij maioris		ʒ	2.

Decoquantur omnia ad conſumptionem tertiæ partis lixiuij, & cum eo lauetur caput, & exiccetur, ſemel aut bis in ſeptimana. Deinde inungatur caput oleo infraſcripto magiſtrali:

℞. Ireos

℞. Ireos ℥ s.
Squillæ ℥ 1.
Centaurij minoris ℥ s.
Myrtillorum ℥ 1.
Garyophyllorum ℥ 1. s.
Olei amygdalarum amararum ℔. 1.

Ponantur omnia simul in uase uitreo bene obturato, & bulliant in balneo Mariæ lento igne per horas sex, postea seruetur oleum in Sole, remouendo ipsum tempore nubilo & in nocte, & hoc oleo illiniatur caput quotidie in introitu lecti, & post lotionem ordinatam à nobis.

Ad simplex œdema, in frontis parte superiore, uersus uerticem.

Euacuato corpore, & ordinata uictus ratione, fiat fomentum ex decocto chamomillæ in aqua salsa, quo foueatur locus affectus, spongia in eo madefacta. Deinde ungatur oleo chamæmelino & anethino.

De fistula in oculo, cum gonorrhœa, & suspicione morbi Gallici: pro iuuene Ferrariensi.

Consilium III.


VVENIS uiginti annorum singulis ferè duobus mensibus aut tribus laborat gonorrhœa, & urinæ magna difficultate. Et patitur duas fistulas, diuersarum naturarum, in utroque oculo. Ante duos annos laborauit affectione capitis, quam uulgo tineam uocant, & dicit, quòd ex anno decimo ætatis inciderit in gonorrhœam. Vsus est Venere ante tempus. Ex naribus eijcit materiam uiscidam, & fœtentem: ita ut, & ipse & asidentes odorem percipiant. Per screatum, excrementa purulenta, & potius uiridia. Hæc sunt symptomata. Deliquit in omnibus sex rebus non naturalibus. Est enim mercator. De fistulis oculorum est magis solicitus, ideo de illis primo dicemus. In sinistro oculo fistula habet cauitatem intrinsecam, uix foris uidetur: cum comprimit, copiose aqua exit. In altero oculo est etiam cum cauitate, sed foramen seu orificium magis manifestum habet. Bis est curatus, & rursus redijt malum. Scire autem debetis, sicut Clariss. D. D. norunt, quo modo cauitas & sinus conueniant essentialiter, licet figura differant. Sinus, uel fistula, est solutio continui, in quibus est durities præternaturalis, quæ facit curationem difficilem, & interdum omnino non recipit, sed in figura differunt. Nam sinus in latum & profundum, fistula in longum, & angustum protruditur, sicut tubæ. Nam ob hanc similitudinem fistula dicitur, & hac ratione difficilioris curæ sunt ambo. Vtrũ modo hic sint fistulæ, uel sinus, non possum determinare: quia non uidi, nec possunt uideri. In sinistro credo esse fistulam, quia longior est, ut ex compresione etiam prope partes remotiores apparet. Sed eadem est curatio. Quare de nomine non sum solicitus, sed de cura, quæ semper longa est, ubicunque fuerit. Et hic difficilior etiam, ratione loci nobilisimi, operationum nobilium, & pasibilitatis.

Estque

Estq; in loco conspicuo, ubi facit deformationem non recte curata. Ideo merito sum solicitus. Si ergo uolumus curare, oportet scire naturam, & caussas annexas, quæ fouent, & impediunt rectam curationem: quia ad locum accedere non possumus, nisi remotis illis caussis. Perpessus est gonorrhœam. Est pessima ea, ratione signi mali, & ratione caussæ, quia natura habebat membra relaxata, præcipue uasa spermatica; & uirtutem tam retentiuam debilem, quam expulsiuam corruptam. Ac propter debilitatem illorum locorum, reliqua membra solent eo mittere sua excrementa. Per uiam caussæ, quia exiccat ille fluxus, & facit ariditatem. Subtrahitur enim alimentum membris spermaticis, quæ semine nutriuntur, ut & Galenus refert. Ideo arescunt corpora, quæ diu eo fluxu laborant, & perueniunt ad tabem. Hic incepit ab anno decimo, & singulis tribus mensibus bis tandem patitur, quod signum est, non solum calorem naturalem, sed omnes uirtutes esse debiles. Deinde mercatores ab externis caussis multa coguntur pati, & peccauit in Venere, qua ad exhauriendum corpus, & debilitandum nihil magis facit. Ita caput quoq;, quod ex defluxu seminis maxime debilitatur, redditum fuit imbecillius. Et perpessus est ulcera adeo magna, ut Medici dixerint esse tineam, uel achores Galeni, quæ Arabibus Saphati dicuntur. Sunt autem ulcera emanantia in capite, quæ diuersas caussas, pituitam salsam, & putrefactam habent, & interdum aliquid etiam ex alijs humoribus, & uariæ sunt horum species. Nam melicerides dicuntur, cum effluit melleus humor. Steomata, cum materia seuo est similis: Atheromata, cum pulticulæ. Semper autem habent dominium pituitæ, quoquo modo putrefactæ. Et habet adhuc uestigia in capite attestantia malitiam humorum. Nunc quæritur, cum habeamus caussam fouentem fistulas, uidelicet uirtutes omnes affectas, quæ multiplicant excrementa, & præcipue pituitam, quæ admixta est cum bile, in iuuene habente hepar calidum, cum qua putrescens fit deterior, mordax, erodens partes in quibus figitur: Et magna imbecillitas capitis, multiplicantis excrementa: quæritur inquam an non adsint alia, quæ augeant, ut Morbus Gallicus? Ego de hoc non ausim affirmare, cum non habeam signa. Quòd concubuerit cum mulieribus infestis, coniectura est: sed non est necessarium. Est tantum signum. Adiutus est decocto ligni. Verum neque id signum est necessarium. Adiutus est, non quia laborauit morbo Gallico, sed quia lignum sua uirtute exiccat, & roborat membra. Et quia diætam uictusq; rationem meliorem habuit. Ciciderunt pili, hoc signum approximat quidem ad rem: sed quia eo tempore ciciderunt pili, quo passus est tineam, non est mirum, cum sit propria passio, sequens illum morbum, ob corruptionem alimenti. Ideo quoque hoc signum non est necessarium. Sed potest contingere, ut perpessus sit, & etiam nunc patiatur. Nam multi incidunt in eum morbum, etiam sine bubonibus, & ulceribus in uirga, & multis talibus occurri, qui propter hanc caussam nolebant habere, & tamen habebant, ac potu ligni sanaui eos. Ideo nec affirmare certo, nec negare ausim. In curatione tamen non abhorrerem à decocto ligni, siue habeat, siue non, nihil impediet. Omni enim modo exiccando iuuabit eum, & membra confortabit. Ad curam igitur. Fistulæ morbus factus, non fiens, & fluxus habet caussas fouentes, quæ continuo subministrant materiam. Ideo oportet intercipere fluxum, & tollere materiam, ac postea curare fistulas, quæ si non fuerint curatæ, etiam sublata materia, diffluet optimum oculi alimentum. Sed corpus primo curandum, quia uirtutes habet imbecilles, ideo præcipue utendum bona uictus ratione. Ac præcipue attendendum, ut curetur gonorrhœa, quæ corpus extenuat. Id astringentibus post euacuationem fiet, postea caput, ne redundet excrementis, lotionibus, cum Maiorana & Sena roborabitur. Vtatur deinde masticatorijs, non caputpurgijs, uidelicet Mastiche & Pipere. His factis, deueniendum à Chirurgo ad fistulas. In quibus occurrit caro, uidelicet callositas, toto genere præter naturam, ea remouenda, sed hoc

fieri

fieri non poteſt, niſi prius aperiatur ſinus, ut medicamenta operari poſsint, poſtea inijcienda exiccantia, & erodentia calloſitatem: mediocriter tamen, quia locus nobilis. Habemus autem pro hoc Diachalcididem celebratam à Galeno. Item unguentum Indum ſacrum. Sed hæc ſunt officia Chirurgi, in quæ non decet nos intromittere. Fiat igitur exquiſita euacuatio, & detur decoctum ligni.

De lachrymali fiſtula.

Conſilium IIII.

VBI CONFIRMATA EST QVEMADMODVM hanc eſſe audio, per ſeſqui annum, nunquam aliter remoueri uidi, niſi per cauteria commodiſsime applicata ab aliquo prudentiſsimo Chirurgo. Et quamuis innumera prope obſeruauerim ab excellentiſs. Medicis, omnia tamen ſemper fruſtra fuere tentata. Dixerim igitur hanc puellam prius eſſe purgandã, deinde adhibendum eſſe cauterium, cum auro uel ære, omiſſo ferro. Ex ferro enim fit maior aduſtio, & profundior cicatrix. De fluxu ſaniei ab aure ſtante fiſtula, nullo pacto tentarim curationem. Eſt enim tanquam auerſio quædam, qua ſuppreſſa, forte & totus oculus in deteriorem aliquem affectum incideret, proinde auris interea dimittatur.

DE CATARRACTA.

Conſilium V.

MOrbus eſt peculiaris uni membro. Eſt primo quærendum, quid ſit quo ad nomen. Secundo, in quo loco ſit. Tertio, quæ ſit natura huius morbi, quia indicationes ſumuntur præcipue à natura ipſius membri, in quo morbus eſt, & à natura morbi. Quantum ad nomen igitur, appellatur deſcenſus aquæ, ſiue aqua, ſeu catarracta, quia factum ſit aliquid circa oculi partes, ſed eſt barbara uox, græci ὑπόχυμα, uocant, quaſi ſuffuſionem, infunditur enim quidam humor ad talem locum, locus, ubi inuenitur iſta aqua, impedit uiſum, ergo oportet, ut ſit in proximo inſtrumento uiſus, non in coniunctiua, quia cerneretur, non in cornea, quia non impediretur uiſus. Ergo uel in neruis opticis eſt obſtructio, uel in primo inſtrumento uiſus cryſtallino, quando diminuitur uel offuſcatur, aut aliquid tale, uel eſt in humore uitreo, uel eſt in aqueo humore, uel in foramine uueæ. Inter corneam & pupillam eſt locus proprius deſcenſus aquæ. Quòd ſi eſſet in opticis, nihil aliquis uideret, ſi in alijs eſſet, nihil etiam cerneretur, ſed apparet iſta aqua: & qui operantur, penetrant coniunctiuam, & cum perueniant ad corneam, apparet acus per corneam, & uertunt acum, & remouent iſtam aquam, obſtruitur illud foramen, & fit uel diminutio uiſus, uel deſtructio. Et hæc tantum de loco affecto. Morbus non eſt mala complexio, quia non ob caliditatem &c. ſed eſt morbus in compoſitione, in eo genere, qui dicitur in uia. Vitium enim eſt in compoſitione, circa formationem & hoc uel circa figuram, ſuperficiem, cauitatem, meatũ, magnitudinem, numerũ, ſitũ. Eſt ergo morbus in cõpoſitione, in uia ſeu meatu. Locus eius eſt ultimũ foramen inter corneã, & uueam. Materia morbi eſt uiſcoſa frigida, aliquando autem ibi non eſt permanens, quia aſcendit à ſtomacho, & fit ibi quaſi nubes, ratione uaporũ: ſed nõ durat tale malũ, & tales curantur cũ Hiera, dicit Gale. Aliquando uero eſt eſſentialis ibi humor, & habet firmam ſedẽ, & talis eſt caſus noſter, quia hic eſt per eſſentiã, non per conſenſum.

Materia

Materia enim est pituitosa, uiscosa, & crassior, & est ibi per essentiam. Talis materia tripliciter diuersificatur, uel secundum quantitatem, uel secundum substantiam, uel secundum colorem. Sed in quantitate, quandoque ita multa, ut occupet totum oculum, quandoque partem superiorem, quandoque inferiorem. Aliquando uariatur secundum modum substantię, uel quia ista aqua crassa, uel tenuis, uel aquosa. Quandoque secundum colorem, quia interdum coloris albi est, & clari, ut margarita orientalis, uel fusci uel lucidi, uel est tendens ad flauedinem, uel citrinus color est tendens ad luteum. Si secundum quantitatem, ex forma apparet. Si in medio erit tantum, uidebit omnia, quasi esset foramen in medio, si est in uno angulo, tum ex ista parte manum oppositam non uidebit. Si est inferius, uidebit tum superius, & contra si tenuis est, facile mouetur sursum & deorsum clauso altero oculo, ex quocunque etiam adueniente motu. Si est crassa, non mouetur, & est pessimum signum. Colores uidentur facile. Quæ ė pauca materia, est melior: & quæ tenuis: non debet tamen esse nimis tenuis, quôd ita non potest deponi cum acu: neque nimis crassa, quæ est alba, est melior, reliquæ habent partes terreas, & adustas, maxime si ad fuscedinem declinant. Quæ est cærulea, est melior. Vbi est catarracta, ita, ut nihil uideatur, nec manus, nec lux, casus est desperatus. Si ex mediocri motu mouetur, sed non diuellitur â loco prorsus, ibi tunc est matura. In casu nostro macula uidetur in loco dicto, occupat totum foramen, habet uel nullum, uel paruum motum, colorem tendentem ad fuscum. Miseret me eius, quia est pauper, & uix curabitur. Quid faciendum? hic est materia & obstructio, ergo apertione indiget, indicatione sumpta â morbo, ideo abstergendum, uel aperiendum. Si aperire uolueris, destruetur pupilla, & indurabitur, si adhibebitur abstersiuum, corrosionem faciet, quare cum abstergentibus & aperientibus nihil poteritis operari. Si enim leuia erunt medicamenta, nihil facient, si fortia, destruent oculum. Ergo ad acum confugiendum, si debet fieri operatio. Sed corpus prius purgari oportet bene, & est hic uir, Alexander nomine, in hac parte peritus, & tempus optimum est operandi, quia luna in oppositione, & incipit declinare, & huius est ratio Physica, non Mathematica, quia humores tunc maxime ad superficiem deuenient, & tota materia tunc bene ad ultimum foraminis deuenit. Quare optime remouebitur, & remota non crescet, etiam iste humor, quôd facile fieret alio tempore inconuenienti, ut si luna crescente deponeretur, esset periculum, ne ascenderet rursus. Quare melius tempus est, quando luna est in oppositione, sed incipit decrescere, & tempus sit medium inter calorem & frigus. Post depositionem experimentatores ouum cum croco apponunt, sed crocus est maturatiuum, uolunt maturare, ubi nihil est maturandum. Oportet repercutientibus uti, ouum totum cum uitello solum adhibeatis, quia reprimit, & sedat dolorem, & accipiatis pillulas Cocciarum ℈ 4. fiantque pillulæ quinque, cum aqua fœniculi. Dicunt illum esse rusticum, tamen uix efficient pillulæ istæ tantum, quantum in delicato cassia. Postea dandus syrupus hic:

℞. Succi rosarum
Rutæ
Fœniculi ana ℥ 6.
Sacchari q.s. fiat syrupus, de quo detur singulis diebus.
℥ 2.
Aquæ fœniculi ℥ 3.
per octo dies aut longius.

De tumore

De tumore duro maxillæ dextræ. Consilium sextum.



IN hoc iuuene consideranda est ægritudo, in loco particulari, quæ statis temporibus, non semper contingit, sed habet periodos: Circa maxillam dextram tumor dilatatur à mento ad aures, atque inter hæc membra medium locum occupat. Audimus primo, antea cum fuit aliqua durities in dextra parte faciei, chirurgum tentasse maturare, ita attraxit materiam, & facta est inflammatio in loco, & cum uidebatur illi suppuratio, incidit, & effluxit sanies. Fuit igitur hoc initium, & post hanc duritiem ita curatam ad ulcus deuenit, ita ut certis temporibus in eo fiant crustæ, quæ decidunt adhibitis medicamentis. Nunquam tamen liber est, & etiam nunc fit crusta certis temporibus ac periodis, itaque cogitur consulere Medicos. Sunt autem tres anni, cum fui Teruisij, & uidi in ea maxilla magnum tumorem, & consideraui, & percunctatus de percunctandis, dixi esse propter caliditatem hepatis, ut deinceps ostendam. Et narrauit mihi cauterium sibi factum esse in brachio, quod ego non damno, etsi in crure maluissem. Exhibui medicamenta diuertentia, & refrigerantia. Medici uerò noluerunt ea, quæ iussi facere, inde semper incidit in deteriores affectiones. Nunc accessit ad E. V. & fuit aliquo modo curatus, sed non plene liberatus. Ideò rursum quærit curationem, ac petit sibi prouideri, ne incidat in talia. Video autem quòd habeat ulcus cum eschara, ubi eschara non prouenit à causa externa, sed interna, uidelicet humore acri, & calido inducente escharam, inflammatur locus ille, & fit inflammatio purpurei coloris, quæ tendit ad rubedinem. Et ita ex colore, & ex crusta iudico materiam esse calidam. Talis materia igitur calida est, & adusta, & quia ea defluit, certe defluit ab aliquo termino. Proponuntur duo membra, à quibus potest defluere: ut caput, à quo potest defluere ad maxillam, uel possunt ascendere uapores ab inferioribus per uenas, ergo potest esse à superiori, uidelicet à capite, uel ab inferioribus, ut ab hepate. Quod hic mandat, an utrunque? Ego non possum determinare id, quod non indicetur ab aliqua ratione. Percunctatus sum, nunquid antea habuerit defluxum à capite, aut apostemata circa Adenas? Nihil dixit prorsus se habuisse, nonnunquam aiebat se catarrhum habuisse. Sed ex interrogatione diligenti non potui rimari, & in coniecturam rationabilem deuenire, quòd sit caput læsum. Nam illud membrum, cuius actiones sanæ, læsum non est, neque cognoscimus membrum læsum, nisi eius operationes læsæ, siue istæ uitientur, ut sit morbus uel dispositio morbosa. Nec inuenio ista, quæ sensui appareant. Cum igitur non sit in capite læsio, accessi ad alia, & quia omnes humores generantur in hepate, consideraui illud. Video in eo colorem subnigrum, amplitudinem uenarum, habet pilos multos in capite, est in alijs partibus sine pilis propter ætatem, est satis musculosus, circa superiora magis quàm inferiora. Quæ signa sunt hepatis calidi, nam tales habent sanguinem calidum, qui magis nutrit partes superiores: Est igitur habitus calidi, & hepatis calidi. Cum igitur hepar calidum plus generat de bile, & humore adusto, sanguis duplex est, uidelicet pituitosus, cum non fit perfecta concoctio, & deinde superassatus. In hoc igitur iuuene cum hepar sit calidum, in quo generantur quatuor humores, iuxta gradum hepatis plus de calido, uel adusto generatur. Contra, si frigidum, plus de petuitoso, & aquoso humore generatur. Ad tale hepar accesserunt causæ extrinsecæ, quæ id potuerunt præstare, ut fierent ægritudines: Est uenator, exercitatur, incalescit in sole, utitur etiam uinis potentibus, quod inflammat adolescentes. Vtitur etiam cibarijs calidis. Habemus hactenus membrum, quod mandat excrementa sua ad illam partem, habemus terminum à quo fluit illa materia, & terminũ ad quem, & quod fluit ad dextrũ, quia natura seruat, κατ᾽ ἴξιν rectitudinem in fluxu. Vnde Medici cum uolunt auertere, seruant quoque eam rectitudinem. Defluit igitur materia ab hepate, uel sub forma uaporis, uel humoris, uel utroque modo. Cur igitur fluxit ad maxillam dextram, non ad brachium? Merito id

factum, quia apparuit durities circa locum illum, & fuit male curata. Cur fuit ibi pustula? Hoc est, ac si quæras, cur in hac parte uulneratus? quia erat illic commoditas uulnerandi, & ita ibi materia delata sursum. Audiuimus etiam, quòd male fuerit curatus, habuit duritiem quandam, tentata fuit maturatio, talia calefaciunt locum, & relaxant, sunt enim calida & humida. Vnde Galenus prohibet, dum materia defluit, ne applicentur maturantia. Et est hoc pessimum, præparant enim locũ relaxando ad fluxum. Cumq; ita fuerit curatus ab inflammatione, debilitatur locus, & ita paratus fuit, ut fieret imbecillior, & excrementa ad imbecilliorem partem mandantur, facta est imbecilla pars ob malam curationem, ob longam ægritudinem, & ita aggregata materia, quam natura expellere tentat. Ac audimus, quòd hoc anno peius ualuit, & inflammatio augetur & minuitur, iuxta collectionem materiæ. Accidentia iam sunt nota. Video duritiem, quæ uidetur esse per totam maxillam, ubi erat eschara. Quæ causa duritiei est? Credo, quòd sit materia adusta, quæ permansit in loco, nam cum applicamus resoluentia, resoluuntur tenues partes facile, & crassa permanent, quod facile alteratur, tollitur, terrestre permanet, idq; difficulter dissoluitur. Est hic inflammatio, uideo foramina, quæ arguunt materiam fluere ad illum locum, quæ est acris, corrodens, calida. Et ita credo, quòd est materia calida, cuius gradus multi sunt. Si est adusta, petit cutim, epidermin, & fit herpes, & quando magis adusta, fit herpes miliaris, & quantò plus acquirit adustionis, tantò minus serpit: sed magis erodit. Hæc materia non est ita in extremo, quæ posset facere herpetem phagædenicum, & ita tenuis non est, ut serpat. Quomodo igitur appellanda, uel lichen uel impetigo? Sed cum habeamus naturam eius, de nomine, non ita sum solicitus. Potest fieri, quòd sit lichen, quia Celsus dicit lichenem occupare locum circa mentum. De nomine itaq; dicam nihil amplius, cum de re, & natura nobis constet. Paucis procedam, quia erat curatus, habet chirurgos tantum sollicitos, ne incidat in talia, quæritur qua arte procedere debemus, ne in talia incurrat. Faciam Prognosticum. Quando deueniet ad maiorem ætatem, fiet adustio humorum quoq; maior, & nisi sibi cauebit, incidet in morbum aliquem malum, ut cancrum phagædenicum. Natura morbi indicat, quid faciendum. Est membrum mandans calidum, generat humores adustos, qui euacuandi. Ne generentur contempera hepar, & membrum, ne recipiat, corrobora. Duæ igitur indicationes, una propter membrum mandans, altera propter recipiens. Ego procederem ita: Exquisite purgato corpore, quod optime factum est, ab Excellentissimo Frisimelica, curarem, ne generarentur amplius humores adusti. Ad aliud uerò, ad alterationem: quòd hepar plus æquo calidum debet alterari, proponitur aqua Veronensis Calderiana, quia habet uim refrigerandi, & ultra hoc etiam corroborat: eam uellem exhiberi extra & intra. Audio illum habere tumorem lienis, non mirum, quòd eum habeat, quia abundat humoribus adustis. Quare prodest ei ferrum, & electuarium de scoria ferri, quod tollit obstructiones lienis. Et laudo, ut singulis annis utatur his balneis. Temporibus intermedijs uti uellem eum saccharo rosaceo. Fugiat exercitia ualida, & uinum forte ne bibat, & à cibis calidis abstineat, ac alias res alterantes deuitet. Exterius unguentum rosatum Mesues, & alia possunt adhiberi. Est unum, quòd hepar non facile potest alterari, ne generet humores adustos. Volo, ut fiat cauterium in crure, quia in omni auersione, ubi terminus à quo & ad quem, non debemus, retrahere per eundem impetum humorem, fluit ab hepate, & uolumus retrahere ad brachium: non retrahes, imò attrahes. Sed tu uolens retrahere, retrahe ad crus, & impedies impetum humoris. Hoc antea quoq; laudaui, & nunc dico, uerum idem repetendo, quod omnino faciendum est cauterium in crure, quia proderit, sicut nocet illud in brachio. Quare id in brachio factum consolidetur. Habeat quoq; rectam uictus rationem. Circa locum læsum, quia percipit influxum, laudo succum Solatri, cum oleo rosato completo, ut in plumbeo mortario, pistillo plumbeo ducatur, hoc etenim repercutiet, & constringet locum ne recipiat, & inflammationem tollet, id quod erit ad præseruandum bonum.

De Aposte-

De Apostematibus cancrosis in naribus pro Nobili Germano.

Consilium VII.

VT possit conseruari atque etiam præseruari sua dominatio, oportet ut habeat rationem diligentissimam circa omnes res non naturales, & primo circa aërem, cũ fere tota causa suæ ægritudinis sit uitio cerebri, quantum fieri potest, euitabit omnes excessus aëris, tam calidos quàm frigidos: unde uentos tam australes, quàm boreales effugiet, & moram sub sole. Quòd si cogatur equitare uel flantibus uentis, uel sub sole, curabit omni artificio, ut muniat caput ab omni offensa. Cauebit à pluuijs, & ne aliquid habeat in capite humidum, neque capillos madidos, sed confestim si pluuijs se casu obiecerit, exiccabit caput calidis linteis. Et eadem ratione uitabit loca humida & terrena, & nocturnum aërem, uel noctu apertis fenestris dormire. Cauebit à meridiano somno. Surget diluculo, atque excretis superfluitatibus consuetis, exercebit corpus, & negocia sua peraget. Post prandium studebit quiescere, neque scribendo, aut aliquid ubi mentis labor accesserit agendo, se defatigabit. Conabitur iucunde uiuere, atque omnes animi molestias euitabit. Bis tantum in die comedet, neque bibet intra prandium & cœnam. Dum equitat, parce prandebit, uberius cœnabit, & hoc erit commune quotiescunque post prandium aliquod magnum exercitium sit facturus. In reliquis temporibus par erit prandium & cœna, & neutrum ad satietatem. Ciborum electio talis erit. Carnes iuuenes omnes edat, præter agnorum paruorum & porcellorum: à porcis tamen siue iuuenes, siue senes fuerint (meo consilio) omnino abstinebit. Vitulinæ, castratorum iuuenum, leporum, hœdorum, auium omnium campestrium quæ non degunt in aquis, pullorum omnium, conueniunt. A piscibus cuiuscunque generis quantum fieri potest abstinebit: ab omnibus rebus frixis in sartagine, à lacticinijs, præcipuè caseo antiquo, ab omnibus oleribus, præsertim syluestribus, ab ouis duris: recentia uerò mollia, si in cinere calido uel in aqua decoquantur, utiliter sumi possunt. Hæc feré ratio uictus erit illi præscripta. Quantum uerò ad medicinas attinet, bis singulis annis ipsum purgandum consulo, autumno inquam & uere, neque omnino prætermittendum, donec omnino morbus extinctus fuerit. Purgatio erit huiusmodi:

℞. Floris casiæ. ℥ 1.
Specierum hieræ simplicis. ʒ 2.
Cum zuccharo fiat bolus. Item:
℞. Syrupi de fumo terræ simplicis.
Acetosi simplicis ana ℥ 1.
Aquæ endiuiæ. ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro quinque. Deinde uerò:
℞. Confectionis Hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Misce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Post hanc medicinam laudo ut autumno quidem sumat meos syrupos de elleboro, quorum descriptio in tractatu nostro de morbo Gallico habetur. Vere autem post casiam assumptam, & unum aut alterum syrupum, mittet sanguinem é uena communi dextri brachij, extrahendo circa uncias quatuor sanguinis; sed postea non sumat syrupos de elleboro. Hæc erit

purgatio. In temporibus uero intermediis, ut continuo diuertatur materia, laudo ut semel in septimana saltem sumat unam pilulam ex descriptione infra scripta:

℞. Agarici electi.		ʒ 2.
Aloes optimæ.		ʒ 4.
Rheubarbari electi		ʒ 3.
Cinnamomi.		
Garyophyllorum.		
Spicæ.	ana	ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea cum succo rosarum puro aspergantur, & dimittantur exiccari, atq; ita iteretur septies. Postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ singulis uicibus numero tres pro dragma una: ex quibus sumat unam per horam ante cœnam, sine custodia, semel in septimana. Deinde permittet sua cauteria in brachiis, sicut sunt, aperta: imò si adhuc his omnibus peractis materia descenderet, laudo ut cauteria etiam multiplicentur, & duo fiant circa pulpam & partem carnosam utriusq; spatulæ. Circa uerò locum nasi, ego nollem transire unguentum infra scriptum, si quandoq; ulcus aliquod emergeret, uel perseuerarent reliquiæ antiquorum. Descriptio unguenti talis est:

℞. Tutiæ optime præparatæ		℥ 1.
Succi solatri Succi plantag.	depuratorum ana	℥ 2.
Olei rosati completi.		℥ 3.

Atteratur tutia diligentissime in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo: postea paulatim addantur succi, & oleum rosatum, semper magis ac magis confricando cum dicto pistillo per totum diem: ultimo addatur modicum ceræ liquefactæ, & fiat linimentum pro loco. In singulis septimanis fiat capitis ablutio talis:

℞. Lixiuii dulcis quantum sufficit pro una uice, atq; in eo decoquatur agarici.		ʒ 1.
Rosarum.		
Maioranæ.		
Betonicæ	ana man.	1.

Et cum hoc lixiuio, & aliquo sapone aromatico abluat caput.

De Apostemate maligno, polypo scilicet in naribus, ad cancrum accedente.

Consilium VIII.



Casus. Nobilis hic annorum triginta, toto reliquo uitæ suæ spacio sanus, & quoad sibi uidetur optimæ constitutionis, sub annum ætatis duodecimum, incidit in fluxum sanguinis narium, sine aliqua causa extrinseca notabili. Nihil enim in uictus ratione mutauerat, nisi quòd uino uteretur paulo meraciore, non ultra modum tamen, sanguis effluens, sicut & quæ hodie effluunt, ei frigidiora uidentur, is fluxus cum diu duraret, ac quotidie etiam augeri uideretur, ac postmodum cum se in Italiam contulisset, in tantum acresce-

cresceret, ut quotidie tribus uel etiam quatuor uicibus sanguis è naribus flueret, sine aliquo tamen capitis dolore, eò molestiæ perduxit hominem, ut cum 9. annis continuis per eam corporis partem natura se exonerasset, ipse contrarium plane conaretur, & cum fluxum ui sistere intenderet, consuluit Vrbinum, qui tunc Patauij primus erat, sub annum ætatis 21. qui etsi omnino dissuaderet, & hæc incommoda quæ interim secuta sunt, omnia prædiceret, precibus tamen eo perductus est, ut exhibitis medicinis per os, & aperta uena sine localibus sanguinem sisteret. Ipse paulò post bene secum putans agi, sine aliqua uectus ratione uixit. Sanguis autem qui per nares effluere solitus erat, cũ illic impediretur, alias quæsiuit uias. Ac primo aures infestans, meatusq; illos obstruens, sensum auditus per sex ferme menses plurimum impediuit: tentauit & oculos, nihil tamen neq; hic neq; illic effluxit. Vltimo usitatam suam uiam aggressus per fauces, & per os partim effluxit, partim in naribus resedit & congelatus est: ita ut cum ui digitis inde eruere conaretur, nares eo pacto quo apparet, deformaret. Hoc ad quinq; annos post illam suppresionem sanguinis factum est: in quo toto tempore nulla adhibuit remedia alia, nisi quòd uenas interdum aperuit (sub lingua etiam quandoq; id ter uel quater in anno) & corpus medicorum consilio aliquoties leniter purgauit. Iam quartus annus agitur, ex quo sanguis ille, qui narium meatus (sicut dictum est) obstruxerat, nescio quo pacto colliquatus est, & ipse ad hunc defluxum humiditatis cuiusdam continuum deuenit, ex quo primum alæ narium ruptæ, & deinde apostemata, quæ sub naribus apparent, orta sunt. Continue enim fluit & eum molestat, nisi s pannis lineis nares obstruat. In hoc tempore à Chirurgis uarie uexatus est, semel potus ligni illi exhibitus est, bis suffumigia duodenis septimanis pertulit, aliquoties etiam pulueribus erodentibus succurrere apostematibus uoluit: Nihil profecit tamen, sed potius fluxum augeri & ualidiorem reddi, malumq; latius serpere sensit, ciborum delectum nullum unquam habuit, nisi quòd carne porcina abstinuit. Vino satis grandi, non nimis tamen immoderate usus est, in somno & reliquo totius corporis habitu nihil plane sentiens incommodi. Montanus dixit fluxum illum à causa extrinseca uiolenta scilicet sanguinis obstructione ortũ: ac Vrbanũ dupliciter peccasse: non solum quòd fluxum represserit, sed quòd eo represso fluxu, nullum regimen uitæ ordinarit, nec alias diuersiones fecerit. Esse apostema illud polypum completum ex materia adusta melancholica maligna, accedere ad cancrum ulcerosum. Victus ratione exquisitiore uti uoluit, abstinere à carnibus antiquis & salitis, bubulis etiam & porcinis, ab omni genere piscium, à caseo & lacticinijs omnibus, à frictis in sartagine, leguminibus, & omnibus herbis, comedere tamen carnes uitulinas, hœdinas, pulli iuuenis, far quoq; bene coctum, iura pulli & gallinarum, oua recentia, sorbilia, non dura nec fricta. Vinum bibere tenue, album, pauciferum, pro euacuatione corporis, lenitiuum dedit. ℞. Electuarij linitiui ʒ 12. Bene operatum est, & tinnitum aurium quem aliquot diebus senserat, remouit. Syrupus.

℞. Syrupi de fumo terræ.
Syrupi de pomis simpl. ana ℥ ß.
Syrupi Sabor Regis ℥ 1.
Aquæ borraginis. ℥ 3. Misce pro uno & sic pro aliјs.

Post tertium Syrupum, extractus sanguis è basilica dextri lateris, ad ℥ 7. sanguis niger melancholicus & pituitosus ualde, post quintum syrupum dedit hanc purgationẽ:

℞. cassiæ nouiter extractæ ℥ 1.
Agarici præparati. ʒ 2.

Mis. cum zaccaro, bene eduxit, ita ut ad sensum etiam materiam ex capite descendere sentiret. Post sanguinis missionem & purgationem uoluit, ut nares & locum apostematis inungeret ter in die, tali linimento:

℞. Succi solatri purificati ℥ 3.
Olei rosati puri completi ℥ 4.

Malaxentur omnia simul in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, donec crasse-

fiat. Idq; per plurimum tempus, & per 4. horas faciendum, donec linimenti spissitudinem assequatur, quo inungat alas narium intra & extra, & ipsum apostema cum penna ter in die, sicut dictum. Hoc unguentum sanum uisum est ei, & lenire dolorem fluxionis, & ipsum apostema mollefacere. Post purgationem die sequenti usus est ante prandium & cœnam ℥ s. zaccari rosati, sequenti die decoctionem suam ex helleboro exhibuit, cũ sacchari sufficienti quantitate syrupizatam, & in sero lactis caprini, quòd calores nimium metuerit, octo uicibus, non sex, ut alioqui solent, totũ accepit beneq; successit: eduxit enim 7. uel 8. uicibus per diem, sine molestia & lassitudine aliqua, materias nigras & melancholicas. Post hos assumptos syrupos alumen adiectum experiri uoluit in loco affecto, ut uideret, si quæ remedia fortiora ferre posset, sed id non ita statim succedere uidebatur. Itaq; post absolutos syrupos ad operam manualem accedendum statuit, dum corpus purgatum esset. Vocatus Chirurgus, omnia experienda duxit, antequã ad ignita cauteria accederet, quod malignitas ulceris supradicto unguento remota esset, ita ut causticis facile cessurũ uideretur. Propter suspicionem igitur morbi gallici, quod eo illũ laborasse, nec bene curatũ esse, Vuula ablata & signa ulcerum (hæc sanata) in faucibus ostenderent, uoluit ut ligni potum assumeret, id factum iuxta ordinationem Montani. Chirurgus postea loco unguenti applicauit emplastrum diachalcitis, & aliquot diebus post, pulueres quos arbitramur ex Mercurio sublimato esse. Sed uidebatur res uergere in deterius. Ideo Montani cõsilio Venetias abijt ad ueterem Chirurgum Treuisanum, is statim pro secundario decocto aliam illi aquam bibendam exhibuit, ex decocto certarum radicum, quam etiam inspergebat naribus primo, deinde aperuit eas aqua erodente, intincta in illa bombice, & imposita quatuor uel quinq; uicibus, apertas deinde sanauit emplastro diapompholigos, ad discessum cauteria fecit in utroq; brachio, prope posteriorẽ partem humeri, ut diuersio magis per opposita fieret: quia uero tumor sub naribus erat, pulueribus erodentibus, & unguentis dictis erodere nolebat. Vltimo adussit ære ignito, & postea subito cerussam coctam adhibuit, ad prohibendam inflammationem, deinde unguento diapompholigos sanauit. Rubedinem uerò relictam unguento masticino sustulit. Vltimo canaliculos plumbeos fieri curauit, quos naribus imponeret, ne meatus iterum obstruerentur, & uel similia uel deteriora causarent symptomata. Ita ex parte restitutum dimisit.

Pro quodam Polono narium ulceribus laborante.

Consilium IX.

℞. Tutiæ præparatæ ℥ 1.
Olei rosati
Succi solani ana ℥ 2.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & malaxentur cum pistillo plumbeo, tamdiu, donec habeant consistentiam conuenientem. Postea cum modico ceræ liquefactæ fiat unguentum molle, & seruetur ad usum.

Aliud. ℞. Sacchari lib. 1.
Salis communis ℔. s.
Aluminis rochæ ℥ 1.
Misce & distillentur in Alembico.

Guttula una immissa in pustulam, exiccat, sanat & incarnat.

Ad ambustionem faciei.

℞. Corticum interiorum sambuci
Olei rosati completi ana ℥ 6.
Cerussæ ℥ s.
Misce & cum modica cera fiat linimentum.

Prostrus

Pro struma gutturis. Consilium X.



Irca rationem uictus, uitetur aqua cruda, frigida, cibi crassi, & uiscidi, utatur aqua cocta, aut uino paucifero. Octauo quoque die, id est, quater in mense accipiat Agarici præparati ʒ 1. ß. uel ʒ 2. in forma pillulari, sub decubitũ, modo uesperi incœnatus dormiat, primis octo diebus à principio, lambendo mane, sumat mellis rosati ℥ 1. uel 2. postea loco huius, oximellis Scillitici tantundem per quindecim dies. Exterius uerò applicet linimentum tale:

℞. Ammoniaci
Bdellij
Hysopi humidæ ana ℥ 1.
Adipis porcinæ eiusdem anni ℥ 2.
Croci ʒ 2.

Dissoluantur gummi in aceto, deinde reliqua misceantur secundum artem, & cum modico ceræ fiat linimentum. Ac cum uoluerit locum abluere, utatur ad hoc uino albo.

Ad idem aliud remedium.

Fiat fomentum in loco, cum decocto chamomillæ, anethi, & radicum altheæ, spongia in eo madefacta. Deinde inungatur unguento Dialthea, & applicetur lana succida, & hoc bis in die. Deinde:

℞. Agarici præparati
Rhabarbari electi ana ʒ 2.
Garyophyllorum
Nucis Moschatæ
Zingiberis ana ℈ 2.

Puluerizentur, deinde misceantur & fiat magdaleon, de quo pro singula ʒ. fiant pillulæ tres, quas sumat bis in septimana, hora una ante cœnam.

Ad contusionem brachij per casum cum equo.
Consilium XI.



Ommendator Cypri, cursu equorum cum Duce Vrbini, priore de Roma & alijs, certans ad S. Antonium, forte fortuna cum suo equo tanto impetu, in alium quendam irruit, ut uterque cum equo prosterneretur, & ipse Commendator cum suo in brachium cecidit, ita tamen, ut nec fractum esset quicquam, nec loco suo remotum, ob metum tamen & subitum timorem, nec mouere poterat commode sursum neque deorsum, nec animo præsenti admodum erat. Montanus uocatus, intellecta forma, quomodo cecidisset cum equo in latus, & uiso brachio, non inuenit alicuius periculi signum, sed brachium ei ad omnes partes torquere nitebatur, quod satis prospere succeßit, & quia animo cõturbato erat, nec satis præsenti, iusit, ut aquam rosarum arte mixtam, illi olfaciendã propinarent, statim etiam exhibuit clystere commune, ex oleo & melle rosato, in brachio exterius supra radium & cubitum apparebat paruus tumor, quem cum tangeremus, maximo afficiebatur dolore, eum locum Montanus hac fouit decoctione:

℞. Absinthij M. 1.
Furfurum subtilisß. M. ß.
Adipis anseris ℥ 1.
Olei rosarum ℥ 3.

Misce & decoquantur in ß. q. aquæ. Humerum & totum collum, in quo etiam dolores patiebatur ex casu, unxit hoc oleo:

℞. Olei rosati completi, olei de absinthio ana ℥ 1.

Iussit & incidi uenam basilicam ex latere opposito sinistri brachij, & extrahi sanguinis ℥ 3. cibum concessit eo uesperi panatellam ex brodio caponum, & contusum pulli eiusdem. Voluit enim in principio liberalius nutrire ægrum, ut si opus esset in statu facilius de cibo subtrahere posset, potum dedit aquam coctam cum zaccaro, & in ea oximel.

Contra modernos, qui principio nimium detrahunt, & ita debilitant ægrum, ut in statu postea cum defecerint ex inedia uires cum summo interdum periculo nutrire liberalius cogantur, eo tempore quo cum morbo maxime natura occupata, cibo non onerari debebat. Sequenti die hora una ante prandium, sumere iussit hunc bolum:

℞. Floris casiæ ʒ 10.
Rubeæ tinctorum puluerizatæ ʒ s.

Misce, & fiat bolus. Hoc seruato regimine euasit.

Ad abscessum exulceratum mollificandum & abstergendum.

Consilium XII.

℞. Hæsypi cerati descriptione Philagri ℥ 1.
Extendatur &c. aut sic:

℞. Diachylon siue gummi.
Dialtheæ.
Myrrhæ.
Bdellij. } ana ʒ 2.

Cum modico ceræ, renouetur ceratum, & extendatur in corio perforato in medio, & applicetur loco, ne attingat os abscessus.

Item ℞. Mellis rosati.
Terebinthinæ. ana ℥ s.
Farinæ hordei mundæ ʒ 2.

Misce, & singulis uicibus addatur modicum uitelli oui, & ponatur in filamentis, & imponatur in Apostemate pro digestione.

Ad uulnus in brachio tumefactum.

Consilium XIII.



Brachium quidam habuit tumidum, quòd musculus exterior læsus fuerat ex ictu. Aderat nonnihil materiæ, & præterea duo ulcera saniosa. Montanus pro resolutione illius materiæ hoc adhibuit.

℞. Radices consolidæ maioris. N 3.

Bulliant in uino claro minime austero, cum modico melle rosato. Deinde facta diligenti expresione & colatura.

℞. Farinæ fabæ & hordei. ana M. 1.

Misce cum colatura & tumori apponatur.

Erat is tumor in articulatione ulnæ cum humero, ita quod illius articulationis motus omnes amiserat: extensionem, reflexionem & in circulum ductionem.

De brachio

De brachio uulnerato, & omnium principalium membrorum influxu destituto.

Consilium XIIII.


Istoria clara est, & satis constat quòd multiplex sit læsio in illo brachio, & quidem tot modis quot sunt principia. Primo est principium sensus & motus. Secundo, principium uirtutis uitalis. Tertio, principium uirtutis nutritiuæ. Et quodlibet horum principiorum habet suos riuulos. Primò sunt nerui, per quos deriuatur uirtus sensitiua & motiua: per arterias defertur calor & spiritus: per uenas uis nutritiua ab hepate. Hi tres riuuli sunt aliqua ex parte læsi, & secundum huius læsionis proportionem est affectus. Arteria fuit incisa & neruus. Et nos ex quadam necessitate consequentiæ concludimus, licet medici id nobis non indicent, quòd etiam uenæ sint læsæ. Hinc sequitur quòd non nutritur, quia uenæ non deferunt sanguinem, & percipit etiam perpetuam frigiditatem in isto brachio. Motus læditur propter neruos: sensus etiam. Hæc est res quæ sensui patet. Sed illud est dubium, utrum hi riuuli, scilicet nerui, arteriæ & uenæ, ita sint incisi, ut nulla planè sit continuitas? an sint ex parte incisi illi riuuli, an planè non sint incisi, sed potius propter materiam influxam sint obturati? Ego incipiam ab arteria & uena. Oportet credere historiæ. Omitto puncturam illam factam ex uulnere: sed quia fecerunt incisionem magnam, & cauterium etiam adhibuerunt Medici illi pro sanguine sistendo, quod cauterium adurit uenam, & obducit callum, & sic constringitur: ergo probabile ualde, quòd illa uena separata sit in totum: & quia ignis exiccat, & hinc uena facta breuior, & sic non potest bene continuari, quia ad hoc ut continuentur & consolidentur, requiruntur duo, ut sint molles, & ut se inuicem contingant. Sed hic sunt duo: Primo, ignis qui adussit, & fecit partem duriorem. Et secundo etiam breuiorem: & sic & propter duritiem, & propter breuitatem non potuerunt hæc continuari, & sic non est liber transitus sanguinis & spiritus ad partes inferiores. Et ita credo, quòd illæ uenæ & arteriæ sunt incisæ, & habeant cicatricem non facile consolidabilem. Vtrum sint omnino interceptæ & separatæ secundum totum, & quòd partes planè distent, & factus sit callus tam in parte superiori quàm inferiori? Ego non possum certo dicere, sed credo quòd plane sint discissæ, & hoc ex coniecturis meis dico. Quo ad neruos est facta læsio. Motus reuolutionis in manu & erectionis est impeditus, & nonnullorum digitorum: & credo, quòd omnes illæ læsiones non sint æquales, & non omnes ex uulnere. Nam illi nerui qui sunt incisi ex uulnere, non recipiunt curationem, & non possunt consolidari: & cum sit uulnus in una parte, non credo, quòd omnes nerui sint æqualiter læsi, sed facto uulnere, debilitatur locus, & ita affluit materia, & recipitur etiam in neruis, & propter frigiditatem & crassitudinem illa materia non facile resoluitur, & sic facta est obstructio. Et non solum hæc læsio est ex uulnere, est etiam læsio in sensitiuis neruis, & etiam motiuis, & sic credo illam læsionem neruorum esse ualde diuersam, & non solum ex uulnere. In superiori parte etiam non habuit motum: nunc autem incipit mouere humerum, cum antea non potuerit, quia materia affluxit ad illam partem. Vnde sæpe euenit, quòd uulnerato pede fit bubo, propter interceptionem materiæ. Ergo nunc mouet humerum propter medicamenta quæ adhibita sunt. Ergo quantum est incisum, est incurabile, & quo ad neruos, & quo ad uenas & arterias. Qui uerò sunt obstructi & refrigerati propter affluxum materiæ, hi poterunt curari, & maxime cum antea fuerit catarrhus: non enim potuit mouere humerum, quem iam mouet. Quantum ad torturam oris sum anceps, an aliquid sit incisum: audio tamen, quòd continue melius habuit, & sic credo quòd etiam materia defluxit ad illum locum. Sed quod est incisum non curatur, quod tamen certo non scio.

De cura.

De cura. Omnino tentet resolutionem, & non potest sequi nocumentum, si recte fiat ea resolutio. Vtatur perpetuo resoluentibus, sed misceat cum mollientibus, ne quod subtile est resoluatur, & pars gypsea relinquatur. Vtatur ergo his inuicem. Mollientia sint calida & sicca in secundo gradu, quia materia est crassa, ut crocus, bdellium, myrrha. Emolliatur cum pinguedinibus & oleis, ut oleo amygdal. dulcium & chamæmelino: item lapide pyrite, quod Gallenus dicit esse magicum. Vtrum lutum Sancti Bartholomæi conueniat & foueæ illæ? Placerent, sed oportet considerare quod ad illa ualida resoluentia egemus multa præparatione corporis, & est corpus cacochymum, & hoc tempus ineptissimũ est pro purgationibus, & maxime in corpore cholerico, ut istud est. Ergo balneum differatur usque ad Septembrem, & quia corpus non est præparatum, opportunum tempus expectetur. Interim tamen aliqua cerata uel emplastra applicentur, ut est oxycroceum illud, quod ponatur supra totum brachium, & singulis quindecim diebus remoueatur. Hoc consului in quodam iuuene nuper, qui amiserat motum in brachio, & nunc optime incipit se habere, & mouere brachium.

De Tuberculo circa Thoracis regionem lateris sinistri, pro generoso Domino à Stubenberg Germano.

Consilium XV.

TVberculum uel eminentiam illustrissimi domini circa thoracis regionem tam in posteriore quàm in anteriori parte existentem in latere sinistro, sicut esse non puto, propter luxationem alicuius uertebræ uel ossis in thorace, ita credo fieri non posse sine aliquo leui motu eorundem ossium à proprio situ, quem pararthrasin Græci appellare consueuerunt. Indicio est maxima durities in parte eminente apparens, quæ à nulla scirrhi specie produci posset. Cum ex ea uero nulla adhuc actio impediatur sensibili nocumento, ideo præseruatione potius indiget quàm curatione. Præseruabitur igitur primo cum recta uictus ratione, deinde cum medicamentis commode applicatis. Quantum ad uictus rationem attinet, non erit in primis contemnenda aëris dispositio: nam & maximum frigus, & ingens calor, æqualiter contrarijs rationibus nocere possunt. Vitabit etiam usum balneorum aquarum calidarum, & diutinam moram in uaporarijs nimium calefactis. Vtetur moderato exercitio, præcipue inferiorum partium, deambulando commode: etiam brachium dextrum exercebit cum ense, aut aliquo tali instrumento. Luctam fugiet, & omnia exercitia, in quibus uiolenter brachia utraque & thorax concutitur: saltus etiam ab alto, & equitationes equorum robustorum, qui totum corpus ualde concutiant: absoni etiam clamores & cantus nõ modice nocebunt: lectio, tũ etiam locutio temperata proderit. Nocte dormiet sublimi capite, in dextrum potius latus quàm sinistrum. Cauebit à ualida tussi & sternutationibus, quæ si illi occurrerint, omni studio sedabit. Circa cibum & potum, primum cauebit ab omni uino dulci & crasso, uel turbido: propterea & mustũ maxime euitabit. Abstinebit à fructibus, præcipue uuis, & pomis, & castaneis, ab auibus palustribus, à radicibus, sicut daucis, rapis, cœpis, allijs, & denique ab omnibus quæ flatum plurimum pituitamque crassam generant. Ideo & fungos effugiet, & omnia leguminum genera. Vnico obsonio contentus erit. Bis tantum in die comedat, neque inter cœnam & prandium potabit, compotationes tanquam pestem effugiet. Quantum uero ad medicinas attinet, laudo ut bis in anno corpus purget, poteritque huiusmodi esse purgatio:

℞. Spe-

℞. Specierum hieræ simplicis. ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 10.

Cum zuccharo fiat bolus, sumendus in aurora, uel tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis squillitici.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ 1.
Aquæ Marubij ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Quibus ebibitis sumat pharmacum, quod habet:

℞. Confectionis hamech. ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui. ℥ 4.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia.

Hæc purgatio & in mense Martio, & Autumno post medium Septembrem singulis annis repetenda erit. Temporibus uero intermedijs utetur zuccharo rosaceo quàm frequenter poterit, ante prandium, ad semunciam. Quòd si interim aluus astricta fuerit, lenietur commodißime cum terebinthina Cypria, de qua sumat tribus horis ante prandium pondus duarum drachmarum. Loco uerò eminenti tam anterius quàm posterius applicabit cerotum de betonica, uel de gumma Helemi, uel utrunq; simul æquis portionibus confectum, sine quo neque interdiu manebit. Optimum præterea erit, si supra applicatum cerotum fascia ligetur, quæ ita locum dolentem astringat, ut non inde tamen impediatur motus thoracis, uel augmentum, aut alimenti transitus prohibeatur. Hæc si diligenter obseruauerit, spero suam Dominationem præseruandam fore à maiori incommodo, & illud quoq;, quo nunc uexatur, esse remouendum, cum laude optimi Dei, cuius nomen sit benedictum in sæcula.

Ad Scirrhum in pectoris parte anteriori iuxta Xiphoides.

Foueatur decocto maluæ, betonicæ, Ireos, hyssopi, Chamæmeli, & apponatur unguentum de Aesypo ex descriptione Philagri.

Pro Domino Andrea Polono in pectore, eius uero fratre in capite uulneratis.

Consilium XVI.

Vulnus Domini Andreæ erat inter secundam & tertiam costam uersus concauum pectoris. Idq; non amplum ualde. Propter dolorem tamen, quem circa os pectoris sentire se dicebat, profundius uidebatur, nec multum sanguinis effluxerat: ita ut adhuc locus sanguine repletus uideretur, qui arte eliciendus & extrahendus esset. Montagnana & alter Chirurgus, ac item Phrisimelica, pulmonem uulneratum esse arbitrabantur, idq; colligebant ex sanguine spumoso, ac quia manus ad uulnus applicata, sentiebat aërem egredi. Fratris uero uulnera in capite per se periculosa non erant, nisi quòd sanguinis maxima copia effluxerat, ita ut restingui quasi non posset, faciei color permutaretur, & pulsus etiam appareret admodum debilis, suppresso tamen sanguinis fluxu, redibat uirtus, ita ut statim omnes sperarent melius.

D. Montanus: Clarissimi Doctores, profecto uulnus istud est cõsideratu dignum, penetrat ad cauitatem pectoris, sed non est clarum, utrum penetret ad pulmonem: apparet sanguis spumosus, hoc fit in omni uulnere pectoris. Ex cõtinua enim exspiratione & inspiratione fit sanguis spumosus, uidemus exire aërem, quod ipsum etiam usitatum est, in omni uulnere ad cauitatem pectoris transeunte. Nec difficultas anhelitus arguit necessario uulneratum esse pulmonem. Impeditur enim spiratio statim cum uel musculus aliquis, uel aliud membrum faciens ad motum Diaphragmatis & pectoris læditur. Cum autem pulmo uulnus uel ulcus simplex habet, non fit difficultas anhelitus, & hic præcipue dolor circa uulnus facit, ut ob eam causam non ita dilatetur pectus, & quia per uulnus expiratur aër, ideo anhelitus est diminutus. Vtrum igitur sit uulnus in pulmone an non, non nego neq; affirmo. Sed potius uidetur quòd nõ, quia uulnus est circa secundam costam, quousq; non extenditur pulmo. Sed istæ sunt coniecturæ, processu temporis uidebimus ueritatem, sanguis est circa diaphragma, quod ne congeletur uidendum est, & cum hodie accessi, nullum animaduertere potui pulsum, adeo ut ipse etiam uulnus letale crederem. Videndum igitur si quid sanguinis ibi remansit, ut incidatur & expellatur. Quod ad medicinas attinet, Hippocrates & Galenus in uulneribus pectoris ab omnibus restringentibus cauendum scribunt, præterquàm ab oximelite. Nam illud solum non exasperat pulmonem, ideo eo hodie cõtentus essem, & quoad cibum, iudico sufficere hodie panatellam. De altero qui in capite uulneratus est, quoniam sanguinis fluxus est restinctus, melius sperabimus: cum præsertim uulnera ex sese non letalia esse intelligamus. Venam non incidendam iudico, quia plurimum sanguinis effluxit, cibabitur quoq; panatella, impositum est clystere pro diuersione utriq;, & quia Andreas sitiebat admodum, ordinatus potus ex hordeo & saccharo, & oximelite, & rubea tinctorum, quæ sanguinem concretum excerneret: iussi etiam in eodem latere recumbere, ut sanguis ex uulnere effluere posset, quod & factum.

Pro eodem, Consilium XVII.



Vinta Iunij, quæ quinta etiam erat dies accepti uulneris, corripuerat eum ingens tussis, expuerat sanguinem usq; ad 6. ℥ & amplius, & aperto uulnere inde etiam aliquid effluxerat. D. Phrigimelica exhibuerat cassiam, ut leniret aluum duriorem, addiderat aliquid boli Armeni ad exiccandum pulmonem, quem uulneratum arbitrabatur, eò quòd sanguis qui effluxerat ex pulmone ex parte uiuidus & spumosus esset: adiecerat etiam aliquid rubeæ tinctorum, si quis adhuc restaret sanguis grumosus aut congelatus. Postera die uocati ad Collegium Montanus & Phrigimelica à Chirurgis, & consulti, an esset incidendum uulnus, & paulo amplius aperiendum, & uterq; Chirurgus arguebat quòd sic, propterea quòd metuerent, ne si materia retenta, non posset libere exire, generaret inflammationem, & quidem id faciendum cito antequam dilabatur uirtus. Phrigimel. etsi pulmonem arbitraretur læsum, noluit tamen admittere ulteriorem incisionem, quod orificium satis amplum ad immittendas tentas uideretur, & esset periculum de dolore in illis partibus sensibilibus admodum, ne is attraheret materiam, & causaret inflammationem nouam. D. Montanus ita ratiocinabatur: Duo nobis proponuntur quærenda: quæ dispositio sit uulneris intrinsecus, seu quo terminetur, & quale ac quantum sit extrinsecus, id est, de principio & fine quærimus, & utrunq; nos dubios facit, & in cura & in prognostico. Nondum determinare possum, an ueniat ad substantiam pulmonis an non, cum uideam & satis etiam explorarint Chirurgi, uulnus per transuersas partes inflictum à dextra uersus sinistram, non rectà à parte anteriori pectoris ad posteriorem, quod satis apparet ex impositione tentæ, & idem uulnus ad secundam costam est ualde ædito & alto loco: ideo suspicor pulmonem non esse læsum. Deinde si læsus esset pulmo, læsus esset superior locus, ac esset

D. Montanus improbat bolum Armenũ, quia exiccaret cũ astrictione.

uulnus

uulnus profundum in eo, & sæuissima sequerentur accidentia, ac inflammatio etiam ex qualibet leui causa, quia pulmo, propter multam suam humiditatem (siue substantifica ea sit siue excrementalis & aduentitia, ut dubitat Auicenna) in eo existentē, aptissimus est ad putredinē, ut in multis locis testatur Gal. Item 5. Met. dicit Gal, quòd ex parua uena rupta in pulmone, tantū sit periculi ab inflammatione, ut post triduum neminē uiderit curatū. Quomodo igitur hic uulnerato pulmone tanto uulnere potuisset perdurare tam diu? est hodie quintus dies cōpletus, & non apparet inflammatio facta post uulnus. Quòd autem exeat sanguis ex uulnere, nō est mirum, est uulneratus musculus, in quo uenæ sunt semper, quæ una læduntur, & nihil frequentius, quàm ex uulnere sanguinem fluere. Quòd autem sanguis ille spumosus uideatur, non mirum est, uidetis aërem ingredi per uulnus tanta copia, ut egrediens iterum extinguat candelas, huic cum permiscetur sanguis, fit spumosus cum tali agitatione excernatur. Quod autem per tussim exeat, fit, quia transit ad pulmonem, & illud solum est quod metuo, ne sanguis ille erodat illam exteriorem pelliculam pulmonis, & ad substantiam pulmonis perueniat, & in ea remaneat, ac tandem putrescat, ac ita sequatur phthisis, maxime in iuuene humido & pingui, in quo abundat materia, & meatus sunt angusti. Credo igitur pulmonem non uulneratum, sed sanguinem ex læsis partibus ad eum defluere, & postea per tussim expelli, nec habeo signum adhuc, substantialiter læsum esse pulmonem, ostendens. Cum igitur terminetur uulnus ad pulmonem, ut credo, indigemus maxime exiccantibus & abstergentibus sine astrictione, quia totum periculum ei est à sanguine, qui non potest exire, & congelari facile retentus poterit, quem cum rebus astringentibus faciemus crassiorem, & minus obedientem; consolidabimus etiam locum citius quàm oportet, cauerem itaq; ab astringentibus, & adhiberem potius abstergentia, quæ essent subtilis substantiæ, & exiccarent unà, quo prohiberent putrefactionem in membro alioqui humido, ea tamen tenuis substantiæ esse uelim, & minime erodentia, ne excitarent tussim. Vterer igitur aqua fontis, mixta cum uino albo tenuissimo, quia tale est leuis substantiæ, & habet uim penetrandi, nec ita potens est, ut calefaciat, cum tenue sit & dilutum etiam. In eo coquerem hordeum, quod abstergit & exiccat, sed sine erosione & adstrictione. Adderem rosas in aliqua quantitate, quia Galenus lib. tertio de simplicium facultatibus, capite de rosis, dicit eas habere astrictionem lenem, scilicet in primo gradu, quæ non erodit, nec astringit nimium, sed adiuuat penetrationem & exiccat. Vellem etiam ponere aliquid de Betonica, quæ exiccat & corroborat membra, & pectori conuenit. Adderem & rubeam tinctorum, sed in modica quantitate, si quis restaret sanguis grumosus, ut eliceretur, huic decocto adderem zuccarum, quod abstergit, ipsum etiam zuccarum candi rosatum, quòd quia abstergit sine omni erosione, etiam oculorum collyrijs utile est, & hoc decoctum injcerem in locum uulneratum.

Nunc de altero, uidelicet de principio uulneris, & an uideatur dilatandum esse, ut uterq; Chirurgus arbitratur, & quidem primus ratione ipsius uulneris, non recta procedentis ad cauitatem pectoris, sed per sinum seu angulum quendam id faciendum existimat. Alter uerò, qui secundo loco dixit eum sinum non esse ex natura uulneris, sed putat penetrationem factam inter musculum & musculum, uel ex putredine media, quæ ad ea loca fluxerit, uel etiam ob magnum eum & uiolentum motum tussis, quod ualde fit uerisimile, eò maxime, quòd primo rectitudinem percepit cum stilo, nunc uero non, sed quicquid sit ea cauitas, in profundo est sub musculo, quæritur an sit incidendū orificium? ego credo quòd non. Primo, quia si fiet apertio uulneris erit magnum periculum cum pauca utilitate, quia utilitas tantum ea est, ut natura habeat commodiorem exitum, habetis orificium satis amplum, pro tentis imponendis, & exitum sanguinis etiam satis pro re & opportunitate copiosum: & materia, si quæ inter musculos defluxit, medicamentis concoqui & educi potest, & si fieri incisio de-

bet, erit ea aut ſuperficialis, & in cute tantum, quæ nihil proderit, quia angulus ille in profundo eſt, aut profunda erit inciſio, hæc non erit ſine periculo, & abſcindetis muſculos, quod abſq; dubio motui nocebit. Deinde ſum cum excellentiſsimo Doctore qui dixit rem fieri non poſſe ſine grauiſsimo dolore, quia membra ſunt ualde ſenſibilia. Dolor uocabit materiam ex corpore abundante humoribus ad partem affectam ſequetur inflammatio, tuſsis, ac tandem putredo etiam ex ſanguine illo retento & incraſſato. Tertio, in quarta die, quæ eſt indicatrix ſeptimæ, peius habuit: orta tuſsis, & effluxit ſanguis, ideo dimitterem eum uſq; ad ſeptimam, & non poteſt etiam fieri ante ſeptimam, ideo donec ea tranſiret, ſtarem interim in iſtis. Curatus eſt ſine ulterior inciſione, & quidem integre.

De muliere cancro laborante in mamillis.

Conſilium XVIII.



CAſus ex Chirurgo. Agitur ſecundus annus, quòd laborauit Apoſtematibus in mamillis duris & melancholicis, quod oſtendunt uenæ magnæ, humore melanch. refertæ, & color & dolor etiam canceroſitatẽ oſtendit, & locus etiam, quia in mamilla ſolent eſſe melancholica & cancroſa. Cauſæ uidentur duæ: Primitiua, uſa eſt ueſtimentis duris, circa eas partes, thoracibus ſcilicet illis ſolitis, qui cauſarunt dolorem, ratione cuius attractus eſt ſanguis ille melancholicus. Non habebat poſtea menſtrua, & erat ſterilis, unde facile potuit abundare ſanguine melancholico. Cura mirabilis uidetur. Prima uia eſſet: cum inuſtione mamillæ totius, ſed ea non eſt rationabilis Chirurgi, ſed carnificis. Alia eſt cura, qua poſſumus progredi ordinato regimine rerum non naturalium & euacuato corpore, quia apoſtema nec profundum, neq; malignum, nec ſordidum, ego conſolidatione procederem, & poſtea uterer unguento de palma, & conſolidante Galeni, uel etiam linimento ſimplici. Ad reliqua apoſtemata defenſiuis uterer, ex oleo roſaceo, bolo armeno, & pauco aceto. Contra dolorem acciperem linimentum cum ſucco ſolatri, aut ſemperuiuæ.

Phriſemelica: Sermo clariſsimi Doctoris, breuis quidem, ſed refertus ſententijs, ut ferè dixerit omnia. Vnde ego potius confirmando & dilatando quædam dicam, quàm innouando. Hiſtoria hæc eſt: Narratur, quòd cum coniuncta erat uiro, nunquam prægnans erat, & tamen habebat menſtrua debita, poſtea uidua per ſex annos deſierunt menſtrua. Agit iam annum ſexageſimum, nec mirum ſi in quinquageſimo tertio, aut quinquageſimo quarto deſierunt menſtrua, ante annum uſa eſt ueſtimentis durioribus, preſſa mamilla, accerſit humores in tribus diuerſis locis, qui nunc in tumores magnos excreuerunt. Heri effluebat ſanguis, & ſentit defluxum à capite ad illos tumores, nec percipit dolores, etiamſi comprimuntur digitis tumores illi, temperatura totius corporis calida & humida. Venæ latæ, optimi ſenſus, & ingenij, & membra principalia conueniunt. Diſpoſitiones præter naturam tres patitur, quæ in quo genere ponendæ, & quæ earum cauſæ quærendum. Tumores ſunt duri. Valde igitur crediderim, prius ſcirrhum fuiſſe, nunc cancrum. Sunt enim quidam ſcirrhi, qui facile in cancrum conuertuntur, ut ſcirrhi ex melancholia, qui uero ex pituita, nunquam in cancrum deueniunt, ſed potius indurantur in lapidem. Quod autem fuerit ſcirrhus ex duritie & priuatione ſenſus colligo. Quod autem cancer ex tumore duro & uenis, latis & apparentibus 38. Aphoriſ. 5. & in libro de tumoribus præter naturam, color etiam liuidus atteſtatur humorem melancholicum.

In quo genere cancri, an ulcerati? dico quòd unus est ulceratus, alij duo non. Vnus in mamilla, alius sub ala, tertius prope caput. Mamillam facile incurrere in cancrũ manifestũ est, quia rarior est & imbecilla, non habet uirtutem aliquam expulsiuam, & multas recipit superfluitates. Causa efficiens fit maxime ab humore melancholico crasso, cum leni adustione. Non enim potest esse magna adustio, cum non percipiat magnos dolores. Quod autem sit humor melancholicus testantur uenæ crassiores, liuidæ, repletæ sanguine crasso, tendente ad nigredinem, non rubeo, & facile effluit sanguis ex ulcere & alijs partibus. Vnde profluit sanguis ad eas partes? Potest ab omnibus membris eo manare, sed maxime à capite eum defluxum sentit. Caput calidum & humidum, & supercalefactum unguentis, quibus utuntur ad capillos. Crediderim tamen etiam aliorum membrorum uitio manare illuc. Hepar calidum & siccum facit sanguinem crassiorem, nigriorem & inutilem magis, eo se exonerans, mittit ad loca imbecilliora, abundant & reliqua membra superfluitatibus, nunquam concepit, & aliquot iam annis non est purgata. Licet enim sit sexaginta annorum, tamen ut Aristoteles inquit, de historia animalium, etiam cum desinunt conueniente tempore, tamen abundant superfluitatibus. Habuit etiam superiori anno febrim, in qua non purgata, nec missus sanguis. Hæc omnia auxerunt superfluitates in corpore & excrementa: sed quia non erat locus aliquis debilior, ad quem transmitterentur, non apparebat tumor. Postea accessit contusio in loco raro & imbecilli, ideo ortus dolor, & superfluitates eò missæ. Hæ sunt res præter naturam quæ remouendæ, superfluitates euacuandæ. Sed hic uidetur, quòd non possit commode: materia enim crassa est, quæ repercuti non potest, digeri uerò aut resolui multo minus, nec ad alias partes facile diuerti. Nec uidetur aperiendus, non poterimus nec abstergere, nec exiccare, nec curare ulcus, quia iecur est male affectum: semper mittit eo humorem adustum melancholicum, & inimicum naturæ. Paulus in quarto, capite 1. ex sententia Aretei. Si igitur erit modus aliquis curandi erit is, quem dixit Chirurgus doctissimus, integra curatio institui non potest, ne acceleremus mortem. Quid igitur faciendum? Quia morbus est qui curari non potest, uidendum ne ingrauescat, et ut sit mitis, quantum fieri potest, & cum operationibus tam bonis quàm potest, ne fiant symptomata grauiora, & dolores maiores. Primo agendum, ne augeatur dolor: remouenda causa defluxus materiæ ad locum, euacuando materiam in loco iam existentem: Idq; perpetuo, si defluxus prohiberi non potest. Primo totum euacuarem, præmitterem cassiam uel mannam, aut aliud Pharmacum lenius, decoctum epithymi. Post secarem saphenam eiusdem lateris: non pro euocandis menstruis, quia tempus non est, sed pro diuersione materiæ, & mitterem copiose, quia assueta est, & abundat multo sanguine. Post deuenirem ad coctionem materiæ, cum polypodio, & respicerem ad capitis roborationem. Syrupo rosato deniq; euacuarem, cum decocto epithymi, & si alia ferret, decocto hellebori cum Reubarbaro uel confecto Hamech, uel pillulis cochijs cum helleboro. Secundo prohiberem, ne generaretur plus materiæ: euacuato corpore iam in Vere, tempore idoneo, instituerem uiuendi rationem: uictum attenuantem, uinum non nigrum, nec forte, carnes laudabiles, ut caueret omnia quæ generarent melancholiam. Quòd si uictus ratio non sufficeret, superueniente autumno, iterum purgarem: singulis etiam mensibus uterer lenioribus. Tertio roborarem membra trochiscis de uiperis, & locum affectum ne reciperet, ulcus uerò non negligerem, uterer reprimentibus & remittentibus calorem, & malam qualitatem ulceris & doloris, ut unguento ex calce lota, & oleo rosato, dum dolores uehementiores, uterer roborantibus locum non relaxantibus. Metallica optima exiccantia: unguentum ex thucia, cadmia lota. A calidioribus cauerem, ne traherem materiam ad locum, ex quo tandem sequeretur mors: caput curarem, ne transmitteret. Materiam diriuarem caputpurgijs per nares, masticatorijs per palatum: sanguisugæ sanguinem tenuiorem euacuant, & non crassiorem,

ciorem, quo nos hic molestamur. MONTANVS: Constare primum de natura morbi oportet: si uolumus curare morbum, incipiendum est ab his quæ apparent sensui. Est enim Medicus artifex sensitiuus, ex sensu iudicans ea quæ latent. Quòd ad sensum attinet, apparent tres abscessus, non unius materiæ solum. Sed unus & idem etiam morbus diuersam habet materiam, ut patet ex his quæ apparent. Abscessus qui est prope collum, ad latus sinistrum, est albus, sine uena accedente, est minimus sensus, & est durior duritie renitente. Nihil dolet ibi, nec nigredinem habet, sed est albus colore naturali. Ergo scirrhus est dependens à pituita. Nam 5. libro de simplicibus & decimotertio & decimoquarto Methodi & alibi, per albedinem distinguit Galenus scirrhum à phlegmate ortum, à scirrho melancholico, per sensum ab apostemate, & per duritiem ab abscessibus alijs. Et ratione loci est circa tendinem & finem musculi, qui locus est determinatus scirrhis ex pituita. Ille igitur est simplex scirrhus, dependens à sola pituita crassa. Cum igitur hunc omnino separatum ab humore melancholico iudicem, & sint uariæ eius species, prius naturam & rationem huius considerabo. Credo medium esse inter curabiles & non curabiles, ut bene Galenus ait: Cum scirrhus ad summam peruenit duritiem, non potest curari. Et dat signum, quoties prorsus caret sensu non dolore solum. Tum enim tanta durities non potest curari. Sicut apparebit infra in indicationibus curandi. Videtur igitur medicis, quòd non penitus caret sensu cum tangitur, sed obtusum non ita acutum, sicut in partibus propinquis habet. Sicut igitur mediam naturam habet, ita medium etiam iudicium. Et quantum habet de duritie, tantum de cura non est sperandum. Hoc de gradu scirrhi & de essentia. Est autem pituita crassa & acida. Galenus libro secundo de facultatibus naturalibus, & de atra bile. Vitrea pituita cum crassescit, & ob moram longam resolutis partibus subtilibus peruenit ad eam formam, quæ gypsea dicitur ab Auicenna: hi scirrhi non curantur. Sed ad eum nondum uenit hæc mulier, nondum est enim tanta durities, & ut dicit Galenus libro quinto simpl. Omnis scirrhus pendet à materia frigidissima & crassissima. Ergo semper à pituita uel melancholia. Materia autem descendit à capite, sicut etiam sentit defluxum. In capite generatur catarrhus à frigore. Hic igitur scirrhus sicut in colore & essentia ab alijs est diuersus, ita & in membris & causis mandantibus alius est. Et fuit etiam ultimus qui cœpit post alios. Cur autem multiplicatur humor phlegmaticus in capite? Primo, ætas sexaginta annorum & sexus frigidior: ætas in qua redundant excrementa pituitosa, & pars ultimi senij, in qua manifeste calor extinguitur 5. aph. accedit ad climactericum maiorem, ex quo paucissimi euadunt propter senectutem. Tertio, regio in qua habitat, sunt plurimæ paludes & aer crassus & putridus, qui generat excrementa & multiplicat catarrhum: habuit etiam cerebrum calidum, ut bene discurrit D. D. tanto igitur maior est affectus, cum sit mutatio in contrarium, etiam ratione caliditatis hepatis 3. de locis affectis. Qui hepar calidum habent, subiecti sunt maxime catarrho: quia multi uapores generantur, qui cum ascendant, non possunt concoqui à capite, Cum calor ille naturalis extinctus sit, qui concoquebat prius. Transmittit igitur ad locum imbecillem: sicut ad pedes, quandoque à toto corpore defluit, cum pedes dolent, ut Galenus pulchre docet. Quia autem locus circa glandes etiam est debilis, ideo firmata ibi materia crassa fecit alium scirrhum, qui ultimus est: antea descendebat ad locum affectum. Habetis causam materialem & efficientem, membrum mandans & recipiens, quæ item sit causa corporalis & primitiua huius scirrhi. Sunt modo alij duo, unus uersus iuncturã brachij sinistri, inter uertebram brachij seu adiutoris, qui habet signa à priori diuersa, color liuidus, ut in libro de atra bile, uere indicat atram bilẽ, habet itẽ uenas circumquaque repletas, ut assimiletur brachijs cancri, inde enim similitudo accipitur. Tumor corpus dicitur: Venæ uero cancri brachia. Ita color distinguit cancrũ à scirrho, quia à pituita pendet, & dolore nõ tantũ distinguitur à scirrho, qui à pituita pendet, sed etiam à scirrho melancholico, ille enim non habet uenas istas nec dolores.

Scirrhus quando incurabilis.

Duo

Duo igitur habet propria cancer, dolorem & uenas illas, quæ non sunt in scirrho melancholico, qui ipse etiam est ab humore nigro, sed sine dolore & uenis, & benignior, quia est ex simplici fece sanguinis sine adustione. In cancro est humor melancholicus, adustus aliquantulum, & supercalefactus, cuius ratione redditur crassior se ipso. Ideo apparent uenæ, ut ostendit Galenus 6. apho. quia sanguis currens ad abscessum propter multam crassitudinem non potest exire uenas, sed hæret in uia & obstruitur, sicut aqua lutosa per angustum defluens, impingitur. Ideo turgent & apparent uenæ, quia humor crassior est quàm in scirrho, ibi enim tenuis transit uenas, & uenit ad tumorem usq;. Hic crassior, quia propter supercalefactionem exhalant partes subtiliores. Ideo non potest penetrare, & inde crediderim illum abscessum esse de genere cancri, sed non absolute, ut materia ex solo succo melancholico collecta sit, sed ex aliqua etiam pituita. Habet enim permixta signa, primo quia nec is dolor hic est, qui in cancro solet esse. Is enim ubi tangitur, est dolor insignis, hic uerò est sensus obtusus circa aliquas partes. Secundo, color etiam non est prorsus niger, sed circa radices albus. Tertio, in summo color liuidus est, ibi minor dolor & calor etiam seu feruor quidam, qui circa radicem non apparet, & hodie addebat aliud, quod illum dolorem sentit in superficie tantum, non in profundo, & cum sanguis aliquis effluit, cessat. Est ergo mixtus ex humore melancholico & pituita, nec est una atq; eadem res simplex. Imo credo, quòd etiam aliquid sit de inflammatione, quia calor ibi est, & sanguine exeunte cessat dolor. Est ergo sanguis ibi, qui facit inflammationem seu phlegmonem. Idq; etiam de 3. abscessu, qui in mamilla, dixerim, is quo ad humorem melancholicum longe mitior. Venæ non ita sunt repletæ atro sanguine, sunt minores & obscuræ. Accedit is etiam ad naturam cancri, sed non tam ualde, ut ille ad spatulam. Ergo multum habet de bile ruffa, inde fecit ulcus in superficie, non cum magno dolore, & curabitur facile ab excellentijs uestris. Hi sunt illi duo compositi abscessus. Atq; hæc est materia illorum. Vnde autem in muliere ista tantum humoris melancholici sit collectum, nunc est uidendum: Totum corpus calidum & siccum est, non peperit, & causa sterilitatis fuit caliditas, adurens semen, cum haberet menstrua commoda, & uir esset idoneus. Apparet & ex colore pilorum, & alijs calor magnus. Talia corpora frigida & sicca fiunt in ultima ætate, propter adustionem sanguinis sunt retenta menstrua, unde aliqua materia & excrementa aggregata. Præcessit febris, quæ ipsa quoq; adussit sanguinem, non missus est sanguis cum esset assueta, non purgata est. Multæ sunt causæ primitiuæ & corporeæ, quæ omnia facile materiam adustam generare potuerunt, ex qua cancri uel scirrhi cancrosi oriuntur, egit in aëre crasso, qui etiam pituitam & humorem melancholicum multiplicat in corpore idoneo, quia prohibet euaporationem & difflationem uaporum adustorum, qui retinentur postea in uenis. Ideo qui in aëre crasso habitant, ut Ferrarienses & Mantuani, quia uapores sicci non difflantur, nec expurgatur sanguis à melancholia, adusti sunt, & redundant melancholia, ob crassitiem aëris. His ita habentibus natura morbi satis percepta est. Prognosticum. Abscessus pituitosus non difficulter curari poterit, si adhibeatur diligentia, reliquis duobus non adhibenda cura, nisi quatenus prohibeamus, ne fiant deteriores. Vt & Hippocrates inquit in Apho. Cancer curatus citius interimit, id est, minus curari debent, non ut plane dimittantur, sed debemus prohibere, ne fiant deteriores, & producere ætatem ægri quantum possibile est. Cura. Incipio ab eo quem existimo posse curari, autore Galeno, cum abscessus pendent à pituita, si uenit ad ultimam duritiem, ut sit factus sicut lapis, non potest curari: quia si debet curari, cum materia collecta propter resolutionem sit indurata, & postea congelata, indiget colliquatione à calido, & mollitione ab humido. Hę duæ sunt indicationes in scirrho. Sed hoc præcipue obseruandum est, ne ex colliquatione fiat adustio, & quia in alio scirrho materia ita indurata est, ut colliquationem non toleret, nec euacuationem, ergo non potest curari. Sicut lateres cocti non possunt dissolui, nec in aqua nec in igne: ita scirrus induratus non potest dissolui, nec à calido colliquari, nec ab humido molliri. Curari igitur non

Ferraria. Mantua.

Hipp. aph. de cancro.

Cura scirrhi pituitosi.

Scirrhus induratus curari non potest.

poteſt, qui extreme induratus eſt, ſed quia hic ſcirrhus ſenſum adhuc habet, non ergo eſt extreme induratus, poteſt colliquari adhuc uel camomilla uel ſemine lini & mucilagine, uel fænugræco, uel Ammoniaco aut croco, quæ colliquant ſine calefactione nimia. Sic primus ſcirrhus curabitur. Sed alij duo ſcirrhi, duo habẽt maxima, ſunt duri, ut ſit maxima difficultas in colliquatione, & adeſt materia melancholica, cui non adhibenda calefactio. Non enim colliquatur humor melancholicus, cum ſit materia terreſtris, non congelatur, ſed exiccatur, ſicut terra. Fruſtra igitur colliquamus melancholiam aduſtam. Deinde aliud eſt incommodum, cum ſit aptus ad aduſtionem, quando applicamus calida, deteriorem facimus, & fiunt ulcera. In hoc enim differt cancer occultus ab ulcerato, quòd hic humorem melancholicum aduſtum habet, ille minus. Ideo Hippocrates inquit: Cancri occulti non curantur. Inciſionem neceſſario ſequitur inflammatio, quæ adurit humores, & accedit collectio materiæ. Vnde fit deterior diſpoſitio: Nec poteſt aliquid applicari, quia omnia deteriora faciunt calida applicata, qualia ſunt omnia colliquantia, digerentia, reſoluentia, omnia magis aduſtum reddent humorem melancholicum, ita ex cancro ſimplici ulceroſus fiet, & interficiet mulierem. Non igitur attingendus, cum nec reſoluentia, nec maturantia, nec digerentia, nec incidentia, nec colliquantia conueniant. Quid igitur faciendum? Primo cauendum eſt, ne humor augeatur, & ut ille euacuetur, qui iam actu eſt ad cancrum. Nam & Galenus dicit ſe ſæpe curaſſe cancros occultos, ſola euacuatione. Optimum igitur eſſet eam euacuari purgantibus, ſed quia in eo loco facile incaleſcunt materiæ, & periculum eſt, ne fiat ulcus, quia materia non poteſt difflari: ideo prouidendum eſt loco infrigidantibus ſine conſtipatione: qualia eſſent frigida, non aſtringentia admodum. Aſtringentia enim cauenda ſunt. Ideo nec bolum Armenum, nec ſuccum arnogloſſæ, id eſt, plantaginis laudo, licet frigida ſint, quia aſtringunt & obſtruunt meatus cutis. Acciperem ſuccum ſolatri cum oleo roſato, quod præfert Galenus. Refrigerat enim & non aſtringit, quia ſubſtantia eſt aquea, arnogloſſa ualde aſtringit, oleum roſaceum non aſtringit, ut & Galenus 3. ſimplicium docet, eſt ita lenis adſtrictio, ut propter eam facilius penetret, non obſtruit meatus, refrigerat locum, & non permittit inflammari, & penetrat ad profundum. Vt igitur concludam, euacuemus eam ſæpiſsime, & bis in anno ſemper exquiſite, uſq; ad perfectiſsimam euacuationem, temporibus intermedijs ſæpe leniter, habeat rationem uictus: optima ſunt, uinũ album clarum, non acidũ, carnes & cibaria boni alimenti, generantia bonũ ſanguinem, oryſa cũ lacte amygdalino, ptiſana, oua recentia, far, condrus: euacuetur primo miſsione ſanguinis ab eodem latere, quia rectitudo obſeruanda eſt. Auicenna & Galenus in methodo. Sed utrum â baſilica an â Saphena? ſi tantum diuertere ſine euacuatione uolumus, melius â Saphena, ſed ſi etiam euacuare, â baſilica melius. Venæ illæ habent ramos diſtinctos â ramis, qui ueniunt ad caput. Ita igitur facietis deriuationem optimam, & ſimul etiam euacuabitis: ſed quia abundat ſanguis, optimum foret â Saphena incipere, & poſtea deſcendere ad baſilicam, & hoc facerem, cum præſertim ipſa petat. Inciperem â lenitiuo, â caſsia cũ ſpeciebus hieræ ſimp. euacuat materiam aduſtã, & corroborat uentriculum, nec calefacit, ſed refrigerat potius. Poſtmodum ſyrupi dentur refrigerantes, propter feruorem ſanguinis, & incidentes propter phlegma. Syrupus roſarum, acetoſæ ſimp. de ſucco endiuiæ, cũ aquis endiuiæ, aut alijs deſtillatis, quę refrigerant. Nõ darem decocta, facta digeſtione euacuarem cum confectione Hamech, pillulis aggregatiuis, ſed ſemper adderem ℈ 1. aut ʒ ß. uel etiam integram ʒ hellebori nigri. Vel optimum fortaſſe erit euacuare eam cũ ſyrupo magiſtrali cum helleboro, euacuat enim melancholicum humorem maxima copia, & ſine moleſtia. Eſtq; ſine dubio optimus ſingulis menſibus. Quantum ad localia Galenus nunquam utitur ſucco arnogloſſæ, niſi ubi cancer eſt ulceratus: ubi eſt ulcus cum materia multa, adhibendum diapompholigos, quia exiccat, conueniret etiam bolus Armenus, & ſuccus arnogloſſæ, & reliqua exiccantia & conſtipantia: cum uero non eſt cancer ulceratus, non ſunt adhibenda, quia exulcerarẽt, & facerent, ne difflaretur materia. In ſcirrho pituitoſo uterer

primo



primo fouentibus locum, mollientibus & resoluentibus, decocto tepido ex floribus camomillæ, & lilijs albis, postea linirem cũ pinguedine porci, & oleo amygdalarũ dulcium, postea linimentum facerem ex bdellio ammoniaco, & facerem fomenta ex pyritide lapide, uel alijs. Postea singulis annis mense Iulio iuberem accedere ad aquas calderianas Veronenses, ut eas biberet aliquot diebus, quia refrigerant corpus, & præcipue hepar.

De stranguria ex casu facta.

Consilium XIX.



QVidam ex alto cadens in asserem pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas conscendimus, partes inguinis uicini læserat, & præcipue collum uesicæ, ita ut in urinando quandam difficultatem sentiret, & sæpius singulis horis ferè, tum noctu, tum interdiu mingere cogeretur, nec tamen posset libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum & uicinas partes sentiret, mingebat interdum pus, & omnino metuebat apostema. Montanus rogatus, hæc ordinauit: Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utetur ptisana hordeacea cum zaccaro. Deinde comedat oua recentia tremula, simul cum suo albumine, poterit etiam carnes comedere uel pulli uel auium paruarũ, abstinebit omnino à cibis salsis, piscibus, caseo, & leguminibus & carnibus antiquis. Bibet uinum album, subtile, dilutum cum aqua mulsa siue decocta cum zaccaro, semper ante cibum mane, & sero per horam comedet ℥ 1. zaccari rosati. Item bis in die ante prandium & cœnam sedebit in decocto infra scripto actu calido, suauiter & sine labore.

℞. Rosarum rubearum		M	4.
Radicum consolidæ maioris		℥	4.
Radicum altheæ			
Radicum maluarum	ana	℥	6.
Florum camomillæ			
Anethi	ana	M	3.
Saluiæ			
Betonicæ			
Rosmarini	ana	M	5.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualiter commixtis, cum consumptione tertiæ partis. Deinde se ungat circa collum uesicæ, inter anum & testes, & inguen, & totam pubem, oleo infra scripto:

℞. Olei camomillini, rosarum,			
Liliorum alborum	ana	℥	2.
Vini albi optimi		℔	1.
Lumbricorum terrestrium		℔	6.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus. Deinde decoquantur in prædictis oleis, cum prædicto uino aromatico, usque ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supra dicta.

Item ℞. Reubarbari optimi	ʒ	6.	
Garyophilorum	G	10.	Puluerizentur.
Deinde ℞. Mellis rosati	℥	1.	
Aquæ consolidæ	℥	3.	

Misceantur omnia simul cum prædicto Reubarbaro puluerizato, & detur in potu singulis diebus actu calidũ, hora syrupi circa auroram. Item, si non habet beneficiũ alui, utatur clysteribus cũ decocto furfurũ, malua & consolida, addito oleo cõmuni & mellis

rosati ℥ 3. Item quiescat, molliter sedeat, & nunquam super re dura. Vel maneat in lecto molli quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor perseuerauerit, laudo ut mane bibat unum cyathum lactis recenter mulsi ex ouibus, simul cum ℥ 2. zaccari, uel tantum 1. ℥ penidiarum, quod erit melius.

Ad ramicem intestinalem.

Consilium XX.

ET locus & modus tumoris, & materia exiens, quæ proculdubio intestinum est, manifestissime indicant uerum esse ramicem intestinalem, non ex apertione, sed ex ruptura peritonæi. Propterea cura perfecta non est tentanda, quam omnino fieri non posse arbitramur, præcipue cum tam diu perseuerauerit. Sed quæ cura adhiberi potest, ne in deterius decidat, & ut consueta negocia transigat, talem esse iudicauerim: Primo, ut perpetuo se abdicet ab aëre frigidiore, circa partes illas affectas, & à frigore pedum, quanquam etiam totius corporis quantum fieri potest: euitetq; & niues & pluuias, quæ uel caput uel alias corporis partes humectent & refrigerent. Caueat à quocunq; ualido motu, ab equitatione equorum tollatim, uel incommode ambulantiũ, & à sella duriore & aspera, & à staphis longius productis, & ne equitet post cibum & potum, illud enim pessimum est. Caueat à coitu præcipue intento, à retentione anhelitus, & nimia compressione uentris, à clamore & uociferatione, à fistularum sono, & præcipue earum, quæ uulgo corneta dicuntur, ab occasione tussis & sternutationis magnæ. Effugiat compotationes & commessationes, sitq; pauci uictus, bisq; tantum in die comedat & bibat, in prandio scilicet & cœna. Cibaria sint simplicia unius generis, minime flatuosa, sed boni nutrimenti. Pessima sunt omnia lacticinia, pisces, legumina, olera, allia, cœpe, acetaria, & huiusmodi, pastilia & res frictæ in sartagine, castaneæ, & tandem omnia quæ flatuosa sunt, ac uina dulcia ac crassa, & noua, turbida, quale mustum est. Caueat à fructibus, præcipue uuis & pomis cuiuscunq; generis, caueat à potu aquæ, & præcipue si admisceatur cum uino, habeat quotidie beneficium alui, neq; hoc dimittat, quantum fieri potest: quod si quandoq; deficiat, suppleat uel cum clysteri communi, uel cum pillula una, aloes simpl. ad ℈ 1. sumpta per horam unam ante cœnam. Vel cum Terebinthina ad pondus ʒ 1. sumpta tribus horis ante prandium. Vtatur sæpe pillulis de hiera simpl. scilicet ter uel 4. in mense, sitq; pondus ʒ 1. hora una ante cœnã. Descriptio autem pillul. talis est: ℞. Cinamomi, croci, cubebarum, masticis, asari, spicæ, ana ℈ 2. aloes optimi ℥ 1 s. puluerizentur per se. Aut uero ter in mense sumat pinguis, ac purissimæ resinæ laricinæ ℥ s. cum ʒ 1. specierum hieræ. Faciendo bolum cum zuccharo, sumat autem tribus horis ante prandium. Quantum uero ad extrinseca & localia attinet: primo tumorem rupturæ leniat blande singulis diebus, fouendo cum oleo anethino. Postea ubi ex recta ratione uictus, purgationibus & linimento retrocesserit intestinum ad interiores partes, quemadmodum consueuit, tunc apponat ceratum firmissime adhærens loco, & conficitur uulgo apud aromatarios, & appellatur ceratum de pelle arietina, uel ceratum quod uulgo dicitur pro crepatis. Deinde supponat ligaturam ab optimo artifice, ita compositam, ut & firmissime adstringat & sustineat, & minimum aut nullum excitet dolorem, sitq; mollissima & lenissima tactu, quantum fieri potest. Ea figuram hemisphærij habeat, ut planum eius sit extrinsecus, conuexum intrinsecus supra rupturam. Sitq; illa conuexitas sensim rotunda, nec multum protuberans, ne nimia compressione fiat dolor. Fit autem istud Hemisphærium masticando chartam communem, & figurando modo prædicto, eam die ac nocte loco affixam tenebit, singulis autem quibusq; 15. diebus, aut saltem tribus septimanis, ceratum innouabit. Hæc sunt quæ ad possibilem curam mihi præcipue præstare uidentur. Cerati descriptio hæc est:

℞. Litha-

℞. Lithargyrij auri
Lapidis hæmathitis
Sanguinis draconis
Boli Armeni
Masticis
Armoniaci
Mumiæ
Galbani
Thuris
Costi. } ana ʒ s.
Lumbricorum terrestriũ
Picis naualis
Colophoniæ
Cæræ albæ, rubeæ. } ana ʒ 1.
Radicum consolidæ maioris, mediæ, minoris ana ʒ 3.
Rosarum, Myrræ, Aloes. ana G. 15.
Pilæ marinæ combustæ
Gallæ contusæ, Balanstiorum
Aristalochiæ rotundæ ana ʒ 6.
Visci quercini ana ʒ 2.
Sanguinis hominis ruffi ℔ 1. minus quarta.

Conficiantur hoc modo: Accipe pellem unam hœdinam, uel arietinam, cum omnibus pilis suis, & decoquantur quasi bulliendo per totum diem, donec tota liquefacta sit, & fiat ut colla, & parum uel nihil de aqua ibi remaneat. Deinde accipe ex illa aqua ℔. 1. optime cum panno colatam, & adde cum ea uiscum quercinum, & in olla noua lento igne fac liquefieri & bullire, & cum baculo semper & continue ducas. Deinde lumbricos terrestres post cæram & picem addas. Deinde adde Therebinth. ʒ 2. postea adde reliqua, & liquefacta omnia ad lentum ignem, cum baculo ducantur, donec gutta eius super marmoreum lapidem, uel cultellum oleo perunctum coaguletur, postquam refrigeratum est, bene malaxetur.

Ad scirrhum matricis, pro puella uirgine.

Consilium XXI.



PRimo balneum ordinauit ex decocto anethi, camomillæ, radicum altheæ & artemisiæ, in quo sederet usque ad umbilicum. Deinde totum locum ab umbilico infra inungeret sequenti unguento:

℞. Hysopi humidæ
Adipis anseris ana ℥ 1.
Olei amygd. dul. ℥ s.

Cum modico cæræ fiat linimentum, pro tota parte sub umbilico, applicet deinde cerotum hoc: ℞. Diachylon sine gummi
Dialtheæ ana ℥ 1.

Cum modico cæræ, fiat cerotum. Item semel in septimana sumat tres pillulas ex infra scriptis: ℞. Bdellij
Myrræ
Aloes optimæ ana ʒ 2.
Croci ℈ 1.
rosarum rubearum ʒ 1.

Cum melle rosato fiant pillulæ, pro singula dragma tres. Præ omnibus utatur bona ratione uictus.

Ad œde-

Ad œdema Erysipelatosum in crure.
Consilium XXII.

PRimo circa rationem uictus, caueat à uino potenti. Sed utatur paucifero albo & claro, ex quo etiam parce bibat. Caueat ab omnibus aromatibus, à leguminibus cuiuscunque generis, à carnibus salsis, à cæpis, alliis & huiusmodi. Caueat præterea à caseo, præsertim antiquo, à piscibus, & ab his quæ frixantur in sartagine. Vtatur uitulina carne, pullacea, & omnibus carnibus iunioribus, ferculis, qualis est oriza, condrus, hordeum, non scribat, non recumbat, non cogitet molesta aliqua post prandium, neque post cœnam, non ingrediatur lectum, nisi duabus ad minus horis post cibum. Quæret quotidie habere beneficium alui, euitet nocturnum aërem, & caueat à somno meridiano. Vbi hæc facta fuerint, per totam hanc hyemem usque ad uer, sit contentus infra scriptis remediis. Primo accipiat mane horis tribus ante prandium bis, aut saltem semel in septimana, infra scriptum bolum:

℞. Diacatholicon	℥ 1.
Reubarbari electi	℈ 2.
Cum saccaro fiat bolus.	

Item utatur quotidie una hora ante prandium ℥ s. zaccari rosati optimi. Crus affectum lauetur lotione infra scripta, ante cœnam:

℞. Rosarum siccarum	M 3.
Hordei	M 6.
Rasuræ uel limaturæ cupresi, quæ cadit cum serra secatur	℥ 6.
Saluiæ	M 4

Decoquantur omnia in situlis duabus aquæ, donec maneat situla una, & cum hoc decocto lauet crus affectum.

De Erysipelate phlegmonode in genu.
Consilium XXIII.

ANcillæ cuidam crus circa genu ultro citroque intumescebat, cum dolore intensissimo, & non tam cum rubore perspicuo, quàm flauitie conspiciebatur: tactui renitebatur. Quia uerò Erysipelas ex bile est, principio non uenæ sectionem, sed purgationem admittit, ut autor est Galenus 13. Method. Potuisset tamen & sanguis detrahi, quia phlegmone, huic adiuncta erat: tamen in hoc uti maluit purgatione Montanus, & ordinauit:

℞. Diacatholiconis	ʒ 6.
Electuarii de succo rosarum.	ʒ 2.

Cum zucchar o fiat bolus. His copiose admodum purgarat totum corpus, post præcepit inflammationi succum semperuiui apponi, cuius proprium est repellere & digerere.

Ad contusionem neruorum, uel distorsionem in genu.
Consilium XXIIII.

QVidam in casu ex scalis neruos læserat circa iuncturam radii, cum femore, ita ut cordas musculorum, & ligamenta, quæ eo loco plurima sunt, læsa uiderentur. Montanus iussit, ut oleo Anethino inungerent, & Chamæmelino, quod magis penetraret, nec uerebatur inflammationẽ, quòd nulla circa locum rubedo appareret. Post aliquot dies cum propter frigus

(ut ar-

(ut arbitror) nec dolores prorsus sedarentur, nec pede commodè uteretur, iussit, ut inungeret oleo de Hyperico, quod habent communiter in pharmacopolijs.

De utriusq; cruris contractione.

Consilium XXV.



Onga est historia rei, sed summa fastigia rei sequar. Vnum est summũ & præcipuum quod habet hæc nobilissima Domina, & hoc considerabimus diligenter, & reliqua omnia sibi inuicem succedent ex hoc rectè considerato. Primum est, quòd habet contractionem in utroq; crure, quòd non possunt se extendere. Item habet imbecillitatem, quòd non potest se sustinere, & manere in illo situ. Et ita sunt hæc duo, imbecillitas & illa contractio. Accedit tertium, & est diminutio sensus circa crura: & dicit, quòd si quis tangit illam in crure, uidetur sibi quòd tangat rem alienam, & non suam carnem. Hęc tria sunt consideranda, secundum suas formas & causas. Quo ad contractionem, quæritur in quo genere morbi sit collocanda. Habet quidem hæc contractio complexionem corruptam, sed principaliter affectio est in compositione, & uitiata est præcipuè figura scilicet ipsius nerui: cum enim debeat esse longus, est decurtatus, & ita amisit propriam formam. Et cum in longitudine corrupta, sint uitia, quæ ad quantitatem pertinent, & etiam ad figuram, cum est correpta & abbreuiata chorda, ita quòd nihil est amissum de substantia, non possumus dicere, quòd sit uitium in quantitate, sed in figura, quia neruus est decurtatus. Secundò, imbecillitas sensus est actio læsa. Huius autem symptomatis causam, id est, morbum oportet inquirere. Huius actionis lęsæ ratio formalis est ipsa frigiditas, quia sensus est diminutus: diminutio autem fit à frigido, corruptio autem à calido. Tertiò, imbecillitas uirtutis sustentatiuæ, quemadmodum est naturale officium in ambulando, est etiam actio læsa, & habet suam ægritudinem. Reducenda igitur ad idem, scilicet ad frigiditatem, secundum principium supra dictum, quòd omnes actiones diminuuntur à frigido. Ergo illa frigiditas facit, quòd uirtus illa motiua & sensitiua non potest deuenire ad locum, siue spiritus, siue uirtus transmittitur, de quo nunc non disputabimus. Ergo hæ sunt essentiæ & causæ formales huius morbi. Nunc uidendæ causæ & coniunctæ seu propinquæ, & remotæ horum morborum, & tunc statim apparebunt indicationes curatiuæ: hæ enim sumuntur à natura rei recte agnita & percepta per suas causas. Causam propinquam contractionis crediderim ergo, quòd sit aliqua materia frigida, quæ per longum tempus in loco frigido crassefacta est & indurata, ut & hoc mane diximus, quia materia illa secundum diuersitatem locorum & efficientium uarie afficitur. Nam quando hæc materia deuenit ad medium musculi, facit abscessus: si ad caput musculi, facit conuulsionem seu spasmum: quando autem deuenit ad chordas ultra musculum, non facit acutũ dolorem, nec conuulsionem, & motus illos spasmosos, quia sensus in chorda non est ita acutus: sunt enim chordæ ordinatæ à natura ad motus fortissimos obeundos, ideo habent ligamenta plurima, & habent etiam chordæ neruos obtusioris sensus. Et hinc nerui ad motum conditi, sunt magis frigidi & duriores quàm nerui sensitiui, qui minus à medio declinant. Et ideo materiæ deuenientes ad chordas, faciunt quidẽ deprauatam figuram, sed non motus conuulsiuos, & sic fit quasi quidam abscessus in chordis. Nam primo imbibitur materia pituitosa, quæ in principio est subtilis, sed propter frigiditatem loci congelatur: si enim materia in intestinis existens ita congelatur ut fiat quasi tophus & crystallus, quanto magis in chordis tam frigidis poterit talis materia indurari & congelari? Nam illa induratio, & congelatio tam à frigido quàm à calido fieri potest, ut sæpe iam dictum est, & hoc obseruasse multum refert ad curationem. Materia ergo illa ad chordas ueniens fuit indurata & congelata, & inde chordæ illæ sunt factæ breuiores, sicut & in citharis chordæ, cum imbibuntur aliquo humido, corripiuntur, & etiã franguntur

guntur. Ita fit & chordis in humano corpore. Cum ergo chordæ corripiuntur, contrahunt membrum, quia chordæ terminantur ad ipsa ossa, ut illa moueant, & sic etiam fit contractio ossis ad suum principium, quia chordæ intrinsecæ ab illo humore imbibito sunt factæ breuiores. Hæc est causa proxima, & coniuncta illius contractionis sustentatiuæ. Proxima autem causa imbecillitatis illius sensus, & uirtutis sensitiuæ, est eadem illa materia frigida. Nam Galeno 5. loc. aff. teste, cum materia illa deuenit ad neruos cutaneos, impeditur sensus, & non motus: & contra euenit cum opposito modo contingit. Hæc autem materia propter suam multitudinem non solum in chordis est, sed etiam deuenit ad neruos deferentes cuti sensum, & inde uirtus sensitiua debilitatur ab eadem causa frigida & humida, secundum diuersas partes. Et hoc quantum ad causas formales & materiales proximas. Sed quæ sunt causæ remotæ, quæ fouent has causas propinquas? Et hic est ingens chorus, & uidentur omnia membra conspirasse in perniciem huius mulieris. Audiui, quòd hæc mulier, antequam traderetur marito, fuit sanissima & boni habitus, & nullam plane habuit ægritudinem aut læsionem, nisi quòd in brachio aliquando habuit abscessus, qui per se euanuerunt: unde ego potius iudicauerim eius sanitatem, & bonam corporis constitutionem, quàm aliquam infirmitatem, quia abundauit plurimo sanguine, nam expulit superfluum: & hoc patet ex eo, quia facile materia illa resoluebatur: ideo non fuisse materiam illam malignam, sed laudabilem, aliàs non tam statim recessisset talis abscessus. Nullum itaque membrum in ea fuit læsum, quia nulla operatio fuit læsa, sed optime exercere potuit omnes. Et ideo non possum dicere, nec cerebrum, nec uentriculum, nec ullum aliud membrum in ea affectum fuisse. Postea autem tradita uiro secundum omnem dimensionem magno & robusto, & fuit puella tredecim annorum, quæ adhuc crescebat, (Arist. uoluit puellas non debere nubere ante decimumoctauum annū, & adolescentes ante uigesimum octauum) Cum ergo in illa ætate crescente emiserit semen, cum ipsa adhuc indigeret illo semine ad proprium nutrimentum, & fuit coacta illud, quod sibi erat necessarium, excernere, & etiam concepit, unde est infrigidatum corpus, quia fœtus attraxit sanguinem pro sui nutritione, & etiam post abortum non est bene purgata: non ergo mirum, si uterus affectus est, & totum corpus exinanitum. Et uideo illam habere membra parua, quasi non peruenire potuerit ad perfectam magnitudinem. Hinc igitur maxime uterus est affectus, & hinc habet fluxum menstruorum alborum, & uarias etiam post abortum habuit ægritudines. Vtero autem consentire & uentriculum & cerebrum, notum est excellentijs uestris. Nam & œsophagus, & os uentriculi, & cor, conuelluntur & afficiuntur propter uterum: nam uterus consentit cordi, & propter multas arterias, & etiam mediante ore uentriculi. Et sic credo ego, quòd principalis affectio est uteri uitium, quia uterus primo læsus est, antequàm alia membra afficerentur, ut supra dictum est, & maxime cum in febre secaretur ei uena, & punctus est neruus, unde secutus est spasmus, & conuulsio in brachio: & conuulsio quidem curata est, sed neruus non est curatus, permansit enim imbecillitas illius nerui, ita quòd adhuc in omni plenilunio & nouilunio (quia tum luna dominatur humoribus, & in his temporibus maximæ fiunt mutationes) fit illa contractio, ex motione scilicet humorum, quæ fit in his temporibus ad illum locum debilem. Et hic diligentissime erit unum attendendum: num etiam sensus interior labefactetur. Et audio tum ex fratre eius, tum ex alijs, quòd circa finem conuulsionis accidit ei abalienatio, & deperditio sensus: id quod ego diligenter noto, & est etiam notandum: & dico hic nullo pacto posse esse epilepsiam, quia epilepsia est spasmus uniuersalis corporis, & ita differt à spasmo, quia est motus uniuersalis, & facit uniuersalem contractionem, & non in aliqua parte: sicut & apoplexia est in toto, paralypsis in parte: proportionantur enim sibi hæc. Ergo cum hic sit contractio tantum unius membri, scilicet brachij, & non totius corporis, & in epilepsia in principio amittitur sensus, in fine autem redit sensus, propter obstructionem quæ pedetentim resoluitur: in hoc autem casu in fine fit deperditio sensus, ergo dico, quòd non potest esse epilepsia. Et

ego sæpe

ego sæpe uidi, & puto etiam uos hoc obseruasse, quòd omnes qui patiebantur spasmos ex uulneribus, quod delirabant in fine, & amittunt sensum cerebri, propter magnum consensum illius membri cum cerebro. Fit autem hæc deperditio sensus in fine, quia deterrentur, & fit aliqua resolutio spirituum, & sic amittitur sensus in fine. Si esset epilepsia, magis deberet fieri in principio, quia tunc obstructio maior: ergo credo quod sit mera contractio & conuulsio. Sunt ne aliæ causæ & remotæ illius contractionis in cruribus etiam? Dico quòd est & cerebrum & uentriculus, & sic totum corpus refrigeratum, unde pituita in uentriculo multiplicatur propter frigiditatem. Item cerebrum generat pituitam & catarrhum propter frigiditatem. Et quia antea fuit calidum & siccum cerebrum, nunc autem frigidum & siccum est, & ideo parum dormit: & diximus sæpe, quòd cerebrum frigidum & siccum facit maxime catarrhos, si quid aliud. Et sic uidetis quemadmodum omnia membra naturalia conspirant in hoc, & facta est non solum mala complexio hic, sed etiam compositio uitiata: nam est ibi tumor & tensio circa hypochondria, & sic non mirum fieri hæc symptomata. Et sic uidetis quomodo ratione eorum quæ supra proposuimus, omnia dicenda erant, & causæ propinquæ & remotæ. Nihil dicam de medicationibus malis, quibus hæc mulier afflicta est. De prognostico. Dico quòd difficilis erit cura. Hippoc. de morbis mulierum dicit: quòd menstrua alba ultra sex menses non curantur, quia totum corpus in his infrigidatur, & tabidæ fiunt, & nunquam habent sanguinem, & facies earum apparet semper plena quodam muco, & oculi sunt his concaui, & uidentur habere quendam circulum nigrum, propter paucitatem spirituum & boni sanguinis. Item cerebrum & uentriculus sunt affecta. Et sic uidetis in qua difficultate simus. Quo ad curam, intentio principalis est, ut posit seipsam erigere & ambulare: ideo illa contractio erit remouenda: sed hoc fieri non potest, nisi remoueantur materiæ & causæ propinquæ. Hæ autem non remouebuntur, nisi prius remotæ remoueantur, id est, mala complexio membrorum. Ergo sunt alteranda membra, & etiam totum. Hoc autem fieri non potest, nisi prius euacuetur totum. Et secundum resolutionem sequitur, quod ab illo incipiendum, quod ultimo inuentum est. Primo ergo euacuanda materia pituitosa, & prius incidatur & abstergatur & præparetur, ut cum syrupo ex aceto forti, & alijs incidentibus & calfacientibus, ut Byzantinus, quo miror cur medici nostri non utantur. Euacuatio potest fieri cum agarico, & alijs in quibus ingreditur agaricum, ut pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, confect. Hamech, hiera Logadij, hiera Archigenis, prout est parata. Euacuato capite, si uidebitis quod materia deueniat â capite, quamuis ego non quærerem multam euacuationem capitis, ne magis exiccarem caput, & sic maiores inducerem uigilias, igitur non multum laborarem circa caput, ut ingenue fatear, & puto etiam caput non esse ualde affectum. Et licet aliquæ destillationes defluant per nares, tamen credo quòd hoc potius fiat per consensum inferiorum partium, quâm quod sit ibi multa materia, & quod generetur ibi multa materia ratione cerebri. Tandem tingantur membra inferiora cum aquis Apponitanis, quia calefaciunt et exiccant. Item abluantur hoc balneo: & si timemus superfluam resolutionem, interdum apponatur aliquod molliens, ut adipes, non cum diaquilon, quia sunt in eo quædam gummata, quæ nimis sunt fortia. Accipite oleum amygdal. dulcium, uel butyrum recens: hæc enim non sint inueterata, ut de his possimus esse certi. Item laudo lutum magis quâm foueas: quia quo materia est densior, eo magis influit & hæret magis: sicut etiam amara magis aperiunt quâm aëria, tamen propter motum, alias magis aëria aperirent, quia calidiora.

De dislocatione & contractione sinistri cruris, ac dextri ulcere.

Consilium XXVI.



Icet patiatur in utroq; crure, nihilominus quia sinistrum longe magis est affectũ, & trahere uidetur ad se totam curationem, ideo de eo prius agemus. Circa sinistrum crus uidemus duo: primo contractionem neruorum & chordarum, secundo quandam dislocationem leuem fibulæ circa partem exteriorẽ cruris. Difficultas circa fontem huius morbi est, qui indicat totam curationem, ideo natura morbi inquirenda, quia ab hoc pendet omnis indicatio agendi. Natura autem morbi cognoscitur per suas causas proximas, ut omnia alia: nam natura consistit in materia & forma uniuscuiusq; rei. Videmus dislocationem & contractionem: quæritur, utrum contractio proueniat à dislocatione, an contra dislocatio à contractione, uel an utrunq; seorsum se habeat, ita ut nec dislocatio sit causa contractionis, nec contra. Dicam quod sentio. Credo non esse necessariam consequentiam, ut sit facta contractio ob hoc, quia os sit dislocatum: quia uidemus sæpe ossa esse dislocata, & non esse contracta, sed habere situm membri in linea recta: & hoc sæpissime uidemus. Deinde uidemus etiam sæpe fieri contractionem sine aliqua dislocatione ossis. Ergo non uidetur sequi necessario alterum ad alterum, sed sunt separata, & habent proprias causas: sunt tamen ita, quod facile alterum consequatur ad alterum. Quòd autem non fuerit facta dislocatio à contractione in hoc casu, uidetur ex hoc, quia habuit brachium contractum, non tamen dislocatum fuit. Ideo cũ contractio fuerit in brachio sine dislocatione, credendum quòd in crure etiam fuerit contractio facta sine dislocatione. Et si est dicendum, alterum esse causam alterius, potius dicerem contractionem causam esse dislocationis, quæ est in parte extrinseca. Et huius rei habeo coniecturam hanc: nam contractio incœpit in brachio eiusdem lateris, & dislocatio est in partibus exterioribus. Materiæ autem semper exteriorem partem occupant, cum descendunt à superioribus ad inferiores musculos & chordas, ut etiam in sciatica uidemus: nam in hac semper est dolor in exteriore parte, inde etiam dicitur uena sciatica illa quæ est in parte exteriore. Sed si fit descensus in interioribus partibus, & interiora membra afficiuntur, semper decumbit nocumentum ad partem intrinsecam, ut in affectibus interni uentris semper partes interiores offenduntur. Et ita si alterum esset dicendum esse causam alterius, tunc dico quòd potius contractio illa quæ facta est in chordis musculorum extrinsecis, remouerit os illud fibulæ à proprio suo situ. Cum enim chordæ alligentur ossibus mediantibus ligamentis, quando retrahitur chorda, simul retrahitur etiam quod adhæret: si adhæret os & trahitur chorda, ergo & os trahitur ad eundem situm. Et cum contractio fuerit in parte exteriore magis, & os quoq; luxatum est in parte exteriore, dicerem ego contractionem causam fuisse, ut etiam facta fuerit dislocatio. Non tamen nego quòd ex dislocatione ossis distorquentur omnia uasa, & fiat obliquatio neruorum, & sic per consequens aliqua contractio, sed tamen ea est exigua. Ista autem contractio quæ hic est, plurima sane est & maxima, & non potest esse ex sola dislocatione ossis, quæ admodum exiguam facit contractionem. Et ex his concludo & credo, contractionem hanc non pendere ex dislocatione. Et sic habemus morbum. Causa. Contrahuntur musculi, quia aliquid est in capite musculorum, ubi maximus est sensus, & ideo fit acutissimus dolor à quacunq; uel inflammatione uel alteratione temperaturæ, siue exiccentur, siue humectentur nimium illi musculi, siue mordicentur: unde fiunt tres illæ species spasmi, quamuis Galenus non uideatur ponere nisi duas, tamen 8. κατὰ τόπους tertium spasmum ponit ex mordicatione rei acris sine materia, quem uocant non proportionatum ad materiam. Fiunt igitur spasmi ex tribus istis causis: est enim uel materia contrahens caput musculi, & implens, & extendens, aut quia exiccetur, aut quia mordicetur à re mordente, ut à ueneno &c. Non credo membrũ contrahi ab aliquo istorum, & ideo potius dicerẽ, quòd hæc conuulsio quæ fit ab his trib. causis, facit

quendam

quendam motum, estq́ cum motu quodam præter uoluntatem. Hic autē in hoc nostro casu nullus est motus, ergo nō potest dici spasmus uel conuulsio, quę est quidam motus deprauatus, & à re præter naturam factus. Ergo quia nō habet formam spasmi, non est dicendus spasmus hic affectus. Hic est contractio quædā, & sæpe contrahuntur membra sine spasmo, quando scilicet non in capite musculi, sed in chordis est materia pituitosa, quæ abbreuiat chordam, & induratur ibi materia, unde non possit extendi chorda, sed fit breuior, & tendit ad suū principium. Non autē est tantus dolor, quia chorda non est tam magnę sensibilitatis ut neruus: plura enim habet ligamenta quàm neruus, & ideo non ita sentit ut caput musculi, & etiam, quia iam facta est intemperies, & est in habitu, ideo non fit amplius dolor, quia materia iam est quieta, & infixa, ac imbibita, ideo fit illa contractio sine motu & dolore: & cum chorda ita contrahitur, contrahitur etiam os, & non potest fieri linea recta. Et tales contractiones sæpe contingunt etiam in alijs partibus corporis, ut in collo: & plures uidi qui haberent tales contractiones per totum tempus uitæ suæ, sine omni dolore. Credo igitur quòd hæc contractio est facta in crure propter humorem frigidum pituitosum descendentem ad illam partem: & non est mirū, quia fuit & catarrhus primo ad partes gutturis, secundo descendit ad brachium, tertio ad crura, quia grauis est proprium descendere, & factus ibi tumor & contractio, qua nunc laborat. Successit dislocatio, siue à contractione chordarum extrinsecarum, siue habeat causam propriam: nam dum descendit materia, relaxat, & in iuncturis facit luxationes & lubricationes, & ligamenta etiam imbibuntur illo humore, & ipsa etiā relaxantur, & hinc fit illa lubricatio. Cum enim antea ibi sit pituita tanta, quanta requiritur pro motu faciliter obeundo, si hæc pituita sit nimis multa, relaxantur illæ iuncturæ, & maxime si succus crudus aduenerit. Vnde illi, in quibus redundat pituita circa partes, ex sola lubricatione pedis, incidunt in dislocationes maximas. Ego noui nobilem matronam Venetijs, quæ ex solo casu in terram dislocauit ossa genu & totum crus: est pituitosa & pinguis mulier, & redundans humiditatib. Et hæc est causa, materia est indurata, & congelata pituita in illis partibus. Induratur autem pituita uel propter frigus comprimens & congelans, uel propter caliditatem resoluentem & excoquentem. Ego magis credo materiam hic induratam esse propter frigus congelans, quia materia est in frigido loco, scilicet iuncturis & chordis, ideo materia est exiccata & indurata à frigido, & non à calido: & hoc prescire plurimum confert ad curationē. Et credo quòd hic uir habeat hunc morbum planè disproportionatum suæ materiæ & naturali temperamento: est carnosus, habet amplas uenas, musculos robustos & magnos, & ita credo quòd habeat insignē caliditatem hepatis, & sic nec ratione temperaturæ, nec ratione uitæ, quia habuit plurima exercitia, potuit aggregare pituitā multam: usus enim uictu exiccante in naui, ut pane bis cocto, uino fortissimo, quib. solent uti in nauib. quia diutius durant, & sic potius generati humores adusti quàm frigidi. In altero crure habet ulcera, & hoc est proportionatū suæ naturæ & cōplexioni, quia est color niger, & ulcus est subnigricans, habens crustā exiccatam, quia ex adustis humoribus. Et hæc ulcera & intemperies occupauit partem dextram seu crus dextrū, cum tamen, si ab extrinsecis causis habuisset ortum hæc exulceratio, potius in parte sinistra esse debebat: quia ibi erant cōpedes, & dolor attrahens, & membrū debilius. Sed quia membrū mandans est in parte dextra, scilicet hepar generans hos humores adustos et acres, ideo est illa exulceratio facta in crure dextro, propter sitū membri mandantis, & symbolū cum hepate. An possit curari? Vbi materia est indurata, & facta tanquam lapis, & in loco frigido, scilicet iuncturis, difficile resoluitur & non bene patitur emollitionem aut resolutionem. Locus est frigidus, profundus, materia inobedientissima, casus nō facilis: credo tamen quòd aliquid poterit inchoari. Sed cum quibus? Intentio principalis est, ut resoluatur illa materia in illis partibus contenta, & alterare membra: & hæc esset uera curatio. Sed hoc non potest fieri, nisi alia primo fiant. Nam resoluentia magis indurabunt materiam extrahendo omne illud quod est tenue & humidum: ideo primo erit materia illa humectanda cum calefacientibus, quia congelatio facta à

frigido. Resoluentia enim adhibita ante mollificationẽ, magis petrificabunt materiã, & fient deinde tanquã lateres, qui nec à calido nec à frigido resoluuntur. Ergo secunda surgit intentio, scilicet mollificatio. Sed hęc duo nõ possunt fieri, nisi habeamus corpus mundũ: nisi enim hoc fiat, plus demandabitur ad partem læsam, quàm resoluamus & mollificemus: resoluentia enim plus attrahent, & mollificantia plus præparabunt, & ita plus affluet quàm resoluatur. Sunt itaq; quatuor intentiones in hoc casu, & quod ultimo inuentũ est in resolutione, primũ erit in executiõe. Primo ergo exquisite euacuetur ab uniuerso corpore humor maxime peccans, pituitosus scilicet, quem humorẽ magis timemus. Hoc aũt non possumus, nisi præmissis concoquentib. Quæritur, an conueniat syrupus acetosus, & alij confecti ex aceto? Videtur enim quod non, quia acetũ nocet neruis ex duplici causa, & quia mordicat, & propter complexionẽ suam, quia est frigidũ. Dico quod acetosa illa nõ perueniunt ad locũ affectũ. Mesue dicit: quod syrup. acetosus facit penetrare medicinas ad ea loca, ad quę aliàs nõn penetrarent. Et Gal. 3. κατὰ γένη dicit: quòd si nerui sunt uulnerati, & in profundo, quod tum cum alijs medicamentis admiscendũ sit acetum, quia iuuabit penetrationem aliorũ medicamentorũ: & dicit ibi Gal. quod acetum amittit in transitu uires suas acres, antequàm accedat ad neruos. Dico igitur, si acetũ amittit uires suas in tam paruõ transitu, multo magis amittet uires si per os sumatur: longa enim est uia per uentriculũ, hephar &c. antequàm ad neruos perueniat, & sæpe mutatur & alteratur: & ideo possumus uti aceto in affectionibus neruorũ, & syrupus acetosus optime cõuenit. Et utinã syrupi nostri essent magis acetosi quàm sunt, sunt enim ferè dulces plus quàm acetosi. Cõmiscerem mel rof. cum syrupo acetoso, qui conuenit & uentriculo, & impedit mel ne corrosionẽ faciat acetũ ℥ 1. mellis rof. & ℥ 1. acetosi syrupi cum decocto betonicæ & Iuæ, propter neruos. Pro euacuatione darem agaricũ, & in quibus ingreditur agaricum, ut pilulę cochiæ, aggregatiuæ, trahunt enim à iuncturis. Diaphœnicon nõ exhiberem, quia non est in eo nisi turbit & scammonea, & in eo est nulla uis ad humorẽ pituitosum: nihil enim operatur turbit, nisi ei addatur scammonea, & tandem turbat. Ego aliquando uolui facere periculum, & exhibui ipsius turbit etiam correcti cum zinzibere & sine zinzibere, ʒ 3. & etiam ʒ 4. in uarijs corporibus, & nihil eduxit, sed tantũ fecit conturbationes. Mesue dicit, turbit albi gummosi: ubi habebimus hoc? nostrum est siccum, & merum lignum, & abhorreo ab hoc. Pilulæ magis essent conuenientes. Darem agarici præparati ʒ 2. cum cassia: item confec. hamech. Et purgetur bis, ter, & sæpius, si opus fuerit.

Quo ad localia, primo est moliendum, quia materia est congelata à frigore, ut supra dictum est, non à calore, ideo potest recipere curã. Si à calido esset materia indurata & petrificata, non posset curari. Ergo primo molliatur materia, cũ moderato calore colliquante, & non resoluente: quod colliquatũ est, oportet moderate resoluere: & hæc per uices applicentur, excedatq; potius mollificatio ipsam resolutionẽ quàm contra: & hęc permisceantur: magis tamen placet mihi quòd seorsum hæc applicentur, & uincant semper mollificantia: nam uitiũ in resolutione est incurabile. Et placet mihi quòd semper usus est pinguedine humana, quę moderata est, non resoluit, sed mollificat tantum, & bene factum est. Primo procederem cum mollificantibus primi gradus, postea cum mollificantib. secundi gradus. Myrrha, ammoniacũ, hyssopus humida, crocus &c. sunt mollientia in secundo gradu: & in his sæpe erramus, quia non possumus metiri quantitatem: & hæc antiquata, efficiuntur resoluentia, & acquirunt calorem: ideo tutius est ut permaneamus in mollificantibus primi gradus, ut est adeps porcinus, oleum chamæmelinum: decoctum althęæ, maluæ, liquiritiæ, sem. lini, fœnugræci. Hæc ferè accedunt ad secundum gradum. Primo fiat decoctum ex camomilla, malua, althæa, liquiritia, & fomentetur locus cum spongia, postea illiniatur cum oleis istis. Ad penetrationem posset apponi modicum croci, & lana humida molliri locus per sex dies: postea per unum diem facerem resolutionem, ut cum pyrite lapide, quod Gal. dicit esse magicum quiddam: & sic longe maior erit mollificatio quàm resolutio. Loco pyritis accipiatur lapis molaris. Si uellet tentare balnea S. Barthol. optime conuenirent. Montagnana scribit

scribit de quodam Cardinale, qui erat totus contractus, & quandiu fuit in hoc balneo, extendebat omnia membra, & tandem curatus est. Et nos habuimus hic puellam Dalmatam 18. annorum, quæ tota contracta fuit, & sanata est perfecte, & iam nupsit uiro. In altero crure utatur primò alterantib. locum. Primò fiant abstergentia ulcus ex lapatho, hordeo, plantagine & balaustijs: decoquerem hæc in aqua fabrorũ ferrariorum, uel alia aqua, & facerem lotionem cruris & ulceris: post lotionem exiccarem locum, & acciperem postea succum solatri contritum in mortario plumbeo cũ pistillo plumbeo, donec fieret solidior, & facerem linimentum, & linirem crus. Remota mala temperatura accederem ad sanandum ulcus, & adhiberem unguentum de tutia, quo nihil est præstantius in materijs adustis.

Ad crurum ulcuscula ex nimia caliditate hepatis.

Consilium XXVII.



PHarmacopola Anconitanus, singulo mense Martio patiebatur ulcuscula in cruribus ex nimia caliditate hepatis. Vsus erat uinis potentibus aromatis & fructibus à cunis. Montanus: Vtatur paulatim refrigerantibus, ut brodij pulli scutellam unam quotidie sumat, humectabit & remittet calorem hepatis: loco aquæ thermarum ℞. aquæ lactis caprini ℥ 50. Syrupi acetosi simpl. multæ acetositatis ℥ 3. Misc. & ebulliant simul. Deinde bibat mane postquam exiuerit è lecto, et postquam fuerit expurgatus ab omni superfluitate: et sumat paulatim de ambulando per horam integram, deinde tardius prandeat ad minus post horas 4. & ita perseueret per dies 15. Sed ante assumptionem prædicti seri, sumat floris casię ℥ 10. & post ultimam potionem repetat eandem casiam, hora ante prandium. Item postquam accepit prædictum serum, fiat phlebotomia basilicæ dextri lateris, euacuando usq; ad ℥ 8. uel 10. sanguinis. Item perseueret post purgationem illam, inungere totam regionem hepatis & lumbos secundum longitudinem unguento rosaceo Mesue recenti eiusdem anni. Item per totum annum utatur confectione ex æqualibus partibus zuccari rosati & uiolati, & sit dosis ℥ s. hora una ante prandium. Et quanto frequentius assumet tanto melius. Item utatur semel tantum in septimana Reubar. electo, ita ut masticet ipsum & deglutiat ad pondus ℈ 2. Item istam eandem purgationem præscriptam, cum sero lactis sumat etiam in autumo, hoc est bis semper in anno. Præterquam quod non phlebotomabitur nisi in uere. His peractis laudo etiam ad maiorem pręseruationem suam, ut circa mensem Iulij uel principium Augusti, sumat aquas balneorum frigidiorum. Sicut sunt balnea de Luca, balnea de calderio in agro Veronensi, uel consimilia quæ sunt frigida & ferrea.

De quodam nobili iuuene patiente ulcera in pede, & brachio, cum leui delirio.

Consilium XXVIII.



IN hoc casu difficili nõ tantum ad curationem, sed etiam ad cognitionem, utar compendio, ita tamen, ut nihil omittam necessarium, imminet enim extremum periculum. Dispositiones naturales, quoad temperaturam, mores, consuetudinem, proprietates indiuiduales uix possum scire, quia non noui hunc, nisi in hac ægritudine. An igitur sint æqualia uel inæqualia membra, nihil possum afferre, sed poterimus sine illis curationem instituere. Certum est, quòd quando incœpit fluxio, apparuit circa pedem sinistrum abscessus sine colore, neq; durus, neque cum inflammatione, sed tumor insignis non protuberans, sed ueluti demissus & dispersus. Hic abscessus ubi erupit, exiuit sanguis, & degenerauit in plurima ulcera parua, quæ deuenerunt ad unum commune, & tunc in eodem tempore aduenit in brachio similiter, & omnia erant generis eiusdem. Octauus iam mensis

agitur poſt primũ abſceſſum, qui erat in talo. Acceſsit tandem dolor capitis, & poſtea ſopor, ſiue id fuerit ratione materiæ intrinſecæ, ſiue etiam ab applicatione ſoporiferi. Aliquando dormit, aliquando etiam plurimum uigilat. Deuenit præterea ad quoddam delirium. Non recte memoratur, nec imaginatur, nec cognoſcit, illæ enim actiones corruptæ ſunt. Hæc ſunt ſymptomata, quæ apparent in hoc ægro. Vrinæ croceæ, tinctæ, indicantes maximum dolorem in aliqua parte corporis. Bilis autem tales urinas facit, cuius hic inſigne dominium apparet in alui excrementis. Apparet etiam pituita. Videmus autem, quòd ſi quis aggrediatur curam horum ulcerum, & exiccet in uno loco, in altero iterum erumpere, & eroſiones fieri, ubi abſceſſus fuerint inciſi. Sunt & in corpore alia impedimenta, quæ indicant difficultatem curationis. Virtus debilis eſt, & habitudo corporis, quæ nihil eſt aliud, quàm pellis, & oſſa. Iſtis igitur omnibus ita præſuppoſitis, inuenienda eſt curandi ratio. Habemus unum fundamentum Galeni & Hippo. ubi in ſingulis partibus apparet læſio, uel in hac, uel in illa ſit nocumentum aliquod neceſſarium eſt, ea originem habere ab aliquo principio uniuerſali. Tria autem principia ſunt: cerebrum, id, ubi læditur, læduntur uirtutes principales, & reliquæ actiones, quæ ad motum & ſenſum faciunt. Corde læſo inficiuntur ſpiritus, & uita perit, hepate læſo fit mala ſanguificatio, & omnia excrementa coctionem corrumpunt. Hic excrementa omnia habet corruptiſsima. Supponamus igitur, quòd omnes eiuſmodi abſceſſus habeant communem originem, malam diſpoſitionem in hepate, quæ eſt origo, & radix totius huius morbi. Qualem igitur dicemus eſſe hanc ægritudinem? Eſt intemperies mala, etiam cum ſolutione continui. Videmus urinas atteſtantes de bile, & nimia caliditate, excrementa alui de pituita plurima: ergo ex temperatura mala hepatis generantur humores deprauati, qui faciunt huiuſmodi abſceſſus in diuerſis partibus. Dubitaui, nunquid hic eſſet ſuſpicio morbi Gallici? habet enim originẽ ſuam in hepate, generatur humor melancholicus, & humores aduſti habent ſimilia ulcera, & in eodem interdum ulcere omne genus eſt humorũ, qui generantur in hepate ob malam iſtam infectionem. Vidi etiam quendam, quem ex ſolo dolore capitis deprehendi morbo Gallico laborare, cum nullũ aliud eſſet ſignũ. Et in hoc iuuene ſuſpicor aliquid tale. Sed ſupponamus etiam non eſſe morbũ Gallicũ, quia non ſatis conſtat, dum enim fiunt uariæ alterationes, contingit ut uenena generentur talia, quę nullo pacto poſsint nominari: quando putruerunt ob uarias alterationes, quę fiunt etiam ex uarijs temperaturis noſtris, ſatis eſt hoc conſtare, quòd talia procedunt, tanq̃ propagines, à mala hepatis temperatura. Quare certũ eſt quòd euacuatio huius corporis poterit quidẽ aliquid facere, ſed nõ curare integrè. Quantũ igitur ad morbũ, eſt intemperies hepatis cum imbecillitate ſubiecti, & ariditate totius corporis, poſtea adeſt febris, quæ facit calorem pręternaturalem, & inflammat ſanguinẽ alioqui inflammabilem. Sed eſt dubiũ, quòd in ſingulis abſceſsibus humor eſt ſub forma ſanguinis. Nam ubi ſanguis deuenit ad aliquem locũ, & facit abſceſſum, eſt tumor inſignis cũ calore uehementi, dolore ſummo, & ſenſu pulſationis in profundo, & magna etiã tenſione membri. Hic nullũ tale ſignũ apparet, & tamen exit ſanguis. Et mirũ eſt, quòd ſanguis tã diu extra uenas exiſtens, nõ putreſcat, cũ dicat Auicenna, ſanguinẽ extra uenas effluxum neceſſario putreſcere. Ego uerò id de ſectione credo, quando fertur ſanguis extra uenas, & mouetur in loco conueniente putredini, quòd putrefiat neceſſario, non aũt tam cito in cõcauo corporis. Cura. Sunt fluxiones, in quibus reperitur primo membrũ recipiens: & in hoc corpore omnia membra ſunt debilia, materia quę abundat: uia pręterea ob longã fluxionem præparata: mandans eſt hepar, id præcipuẽ reſpiciendũ, membro recipienti, ſi aliquod nobile, ſuccurrendũ, reliqua prout nunc relinquemus. Habemus ægritudinẽ inſignẽ, & uirtutẽ debilẽ quod apparet ex ſignis allatis: eſt enim ſine carne, & mẽbris ſolidis, ex quo in ancipiti ſumus, ſi nõ ſuccurremus, morietur: ſin uero ſuccurremus, parũ proficere poſſumus. Symp. quod nũc urget, eſt deliriũ, cũ tamẽ ſatis dormiat. Ad id uterer auerſionibus, facerẽ frictiões deorſum. Circa ulcera, omnia eodẽ modo curabuntur, ſi prius ſublata ſit cauſſa, ad quã nihil melius poterimus facere, quàm exhibere decoctũ ligni, quod exiccat, & ſingulariter reſpicit hepar. Bene pur-



gatus est, quare statim accederē ad syrupos, pro quibus lignū decoquerem in aqua Endiuię, ut facile penetret, nec nimis calefaciat. Vlcera post modū curabuntur, qua ratione curata sunt hactenus. Erat quidam in eodē casu, & ulcera curabantur hoc modo, ut uno sanato, in tribus alijs locis resultarēt alia, et ille tandē curatus est solo decocto ligni.

De Polono patiente œdemata in pede, urinæ stillicidium, & morbum Gallicum. Consilium XXIX.



CLarissimi Doctores, Illustriss. Dominus cōuocauit nos propter quosdam suos morbos, qui distinguuntur ab actionibus læsis. Tunc enim est morbus, cum est actio læsa, & si plures operationes læsæ sunt, plures sunt morbi. Videndum igitur, quænam sint actiones læsæ, & quotuplices, & tunc inueniemus morbos, quibus repertis inquiremus causas: postea accedemus ad curationem. Operationes læsæ in hoc Domino duæ sunt in genere quidem: animales & naturales. Naturales uerò læduntur multipliciter: primum uirtus nutritiua particularis in certis membris, ut in pede dextro & sinistro apparent œdemata, quę indicant incoctiones, quia nutriuntur illæ partes ex sanguine corrupto, imò non ex sanguine, quia hepar non sanguificat recte, ut apparet in ambitu totius corporis. Ac ita apparet uirtus nutritiua in pede læsa. Excrementa etiam indicant operationes læsas, à quibus uirtutem naturalem nutritiuam dijudicamus. Vrinæ plurimum recedunt à naturali conditione: cum enim membra sint naturaliter calida, tamen ita sunt decoloratæ, atq; albæ, sicut lac. Atq; hoc indicat magnam incoctionem in membris naturalibus. Præterea ex magna alui constipatione hoc cognoscemus. Nam 2. Prognost. ubi excrementa citius uel tardius egeruntur, expresse significatur diminutio caloris in membris naturalibus, & coctionis priuatio. Est uero urinæ emissio partim naturalis, partim uoluntaria, quæ fit per musculos uesicæ, cum modò emittatur urina cum ardore, & sit stillicidium circa illam excretionem: Videmus actionem naturalem impeditam, excretiuam scilicet: quæ dupliciter læsa est. Primo diminuta, quia non excernit, quando & quantum oportet. Secundo corrupta, quia egerit cum dolore, & habet ardorem in emissione, & non quantum oportet exit, sed stillatim. Actiones uerò animales dupliciter sunt læsæ, sensitiua & motiua: Sensitiua læsa est, quia in sensu tactus, in digito pedis dextri percipit dolorem, in humeris, itē & brachijs, lęditur etiam circa motū, nam urina emittitur non nisi cū maxima difficultate, quia musculi nō ita mouentur, sicut oportet, postea non potest ambulare libere, non potest erigi. Omitto iā dolorem renū, quia huiusmodi actiones læsæ sunt ab ijsdem causis. Et hæ sunt operationes læsæ, quę proueniūt ab aliquo morbo, qui inquirendus. Incipiamus ab œdemate quod est in pede. Morbus est in triplici differentia, uel est à mala intemperie, uel in cōpositione, uel in solutione cōtinui. Hoc œdema prouenit à mala intemperie, quę est per affluxū materiæ frigidæ & humidæ, pituitosæ scilicet facientis affectū, qui est tumor præter naturā, qui quandoq; est morbus in cōpositione, scilicet cum impedit membrū organice, quandoq; est in temperatura morbus, quando nō impedit membrū simpliciter. Hic est in temperatura tantū, quia non impedit membrū à proprio motu, sed est tēperatura frigida & humida. An modo talis intēperies sit ibi per cōsensum, aut per essentiā, scilicet, si in ipsis tibijs sit quædam intemperies, ut ibi etiā non posset confici bonus sanguis: an uerò sanguis malus aut talis materia profluat ab alio mēbro, an uerò sit ab utroq;? Audiuimus, quòd illustris D. nō habuit semper illud œdema, quia ubi nō laborat, tūc non habet, ubi aūt laborat aut equitat, statim crescit: unde certū est quòd aliunde mandetur, & omnino dictū est, quòd mandetur ab hepate, quod habet diminutam operationē in sanguificatiōe, et mandat talē materiam, ac facit pedē intumescere. Bene crediderim, quòd, cū perseuerauerit hic fluxus, et assuefactum sit membrū nutriri tali sanguine, et à materia frigida membrū seipso frigidius redditū, facile tandē in eam tēperaturā incidisse. Ad alias actiones læsas accedo. Vrinę albæ & decoloratæ, cū plurima materia pituitosa, et simili puri, tamen nō percepi odorē aliquem, unde pituitā magis puto: quia ubi uirtus sanguificās frustratur à suo fine, multiplicat pituitā, & deuenit

ad uenas, ac uias urinales, quæ latæ sunt, facile tingitur urina, per admixtionem pituitæ. Albedo enim urinæ duplex est, quædam priuatiua, quæ ob frigiditatem contingit, quædam positiua, quando mixta est cum humore, aut re alba. Constipata aluus fit ob eandem causam, quia enim pituitæ plurimum generatur, & in intestinis uiscida & crassa nunc abundat, retinet feces, quia miscetur & facit, sicut si aliquis componeret parietem ex luto uiscoso, & duro. Alia etiam causa est, quia pituita plurima in intestinis existẽs obtundit bilem, quæ necessario debebat excitare intestina ad excretionẽ, ea fit propter frigiditatẽ & humiditatem in hepate non naturalem (qua nunc laborat) sed acquisitam per morbum. Ad stillicidium accedit dolor circa pectinem, quia illuc est affluxus materiæ pituitosæ & crassæ. Cum enim est in uesica urina, quæ acris est, & stimulat naturaliter membranas, & musculum, ut egrediatur, simul premit pituita illa crassa, & excitat dolorem: cum autem mingit, liberatur à dolore, quia remota est causa. Stillicidium autem fit à multis causis, uel quia instrumentum debile, uel quòd urina crassa. Et hanc causam esse hic credo ex parte urinæ & instrumenti: ob ad mixtionem pituitæ, urina crassior non potest ita egredi. Instrumentum autem, quia dum materia crassior tendit ad exitum, obstruitur collum uesicæ, & non potest extrudi, ita non libenter exit, & fit stillicidium. Obstrui uero hoc potest uel à grumis, uel à calculo, uel à pituita. Hic est pituita: pondus autem percipitur, quia non excernitur materia quantum oportet. Istæ sunt actiones naturales læsæ, & morbi earum, uidelicet intemperies frigida & humida, quæ non est essentialiter in aliquo illorum membrorum, nisi in hepate, unde ad membra illa mandatur. Actio item animalis læsa, & primo, quod ad sensum tactus. Dolor & tumores in pede & brachijs fiunt ob defluxum materiæ deuenientis ad eas partes: & uoluntaria ac sensitiua læduntur ab eadem causa, à fluxu uidelicet seu materia, quæ est tanquam efficiens lædens membrum, & afferens tristem sensationem, & dolorem, quia est alteratio subita, & præcipue, quando mouetur & laborat, quia materia retenta in neruo comprimit eum, & excitat dolorem. Eadem materia est impedimento in motu, nam imbibitur in neruis & musculis, ideo non libere mouetur, sensitiua etiam actio læsa, in pene & collo uesicæ ardor est urinæ. Causæ huius duæ sunt, ut dixi ex parte urinæ & instrumenti. Ex urina, causam declarat Gal. 3. de causis symptomatum. De excretione. Ardor urinæ fit à duabus causis, uel ratione uiæ, uel humiditatis existentis in pene & collo uesicæ, quæ hæret in adenibus, & est materia uiscida, quæ semper præuenit emissionem seminis. Ea humiditas, cum est exiccata, urina acris facile lædit penem, & partes illas sensitiuas, quando non sunt munitæ, amissa propria humiditate. Hic illustris Dominus incubuit plurimum Veneri, ergo potuit exiccari in istis partibus, sicut in senibus contingit, qui ab omni ferè humiditate tali exiccati sunt. Quia igitur exiccata talis humiditas, ardorem percipit ab urina, quæ ob admixtionem bilis acris est. Apparet autem huiusmodi ardor non semper, sed secundũ quod urina est acris, uel ratione cibi, uel propter admixtionem humoris adusti, uel biliosi, uel salsi, & secundum priuationem humiditatis illic existentis. Sic habetis causas omnium symptomatum, uel est intemperies per affluxum, uel morbus ex priuatione humiditatis in illis adenibus. Morbus ille à quibus causis prouenit? Morbus nullam facit indicationem, quia ex eo tantum scitis, quòd debeat remoueri. A natura igitur morbi sumenda indicatio. Diximus morbum esse per affluxum, unde & quas habeat causas. Porrò causæ alterantes, & præparantes quædam sunt extrinsecæ, quædam intrinsecæ. Extrinsecæ causæ omnes conuenerunt in hoc nobili uiro. Aër ita frigidus, tempore hyemis, ut claui erumpant tanta uehementia, sicut Poloni narrant: ut interficiant homines, est enim Polonus. Accessit inunctio maledicti argenti uiui, & fuit causa potissima. Auicenna enim distinctius loquitur de eo, & dicit illud frigiditate & humiditate inducere paralysin, & facere stuporem, apoplexiam, & epilepsiam. Cibus & potus eius fuit inordinatissimus, Veneris plurimus usus, exercitium inordinatissimum, statim à prandio, quandoq; manet in longissimo ocio, modo subito laborat, essent mihi tres dies necessarij ad enumeranda omnia: præterea in animi affectibus pluri-



plurimum deliquit, administrat enim ferè omnia negocia regia. Intrinsecæ causæ sunt habitus corporis, ante habuit talem temperaturam, ut facile possit incurrere talem dispositionem. Temperaturam naturalẽ hepatis calidam & humidam indicat amplitudo uenarum, pili subflaui, mollities carnis, plurimum generat sanguinis. Cordis temperatura calida, & mediocriter sicca, quia est bonorũ morum, non iracundus, benignus, mitis animi & humanissimi. Temperatura autem totius corporis facillime talis effici debebat. Cerebrum in principio generationis, & testiculi fuerunt huius temperaturę. Quòd uentriculus bene concoxerit, indicatur ex bona corporis proportione, ac dispositione. Dum autem aliquis nutritur lautissime, & plurimo cibo, & non exercetur, membra non appetunt, sed respuunt tale nutrimentum, & ita repletur corpus humoribus, à quibus suffocatur tandem calor naturalis, & innatus. Hic itaq; uir abundat pituita, per totum corpus, & humoribus frigidis & humidis, quæ multiplicatio materiæ frigidæ & humidæ & crudæ duabus de causis accidit: Primo ratione debilitati caloris. Secundo ratione obiecti, quòd quantitas tanta, & tales qualitates nutrimenti offerantur, ut nõ possit concoqui. His ita se habentibus apparet primo, quæ sint actiones læsæ, & qui morbi, & quæ causæ istorum morborum. Ex quibus elucescunt duo, quid scilicet dicendum sit de prognostico, & secundo, quomodo curandus.

Prognosticum. Dico si nos attendimus ad causas intrinsecas alterantes, reuera non est dubium quin possit curari. Generat enim adhuc multum de bono sanguine, quia rubicundus est, etiamsi intemperies hepatis ad frigiditatem acccessit: facile itaq; poterit curari. Quantum ad extrinsecas, ab aëre, cibo, potu, Venere necesse est ut temperet, & propterea fortasse non poterit curari, cum tales causæ, cum sanus esset, ac iuuenis, tantum potuerunt, ut illum ægrotum reddiderint. Quomodo igitur illis perseuerantibus poterit restitui? Curatio. Duo sunt aduertenda: Primo intemperies frigida, & humida in uentriculo & hepate. Secundo, qualitas innominata, quæ aduersatur naturali temperiei hepatis, quæ non nota est, & uidetur esse affectus Gallicus. Ad temperiem remouendam instrumenta erunt calida & sicca, sed antequàm hoc faciamus excrementa prius expellantur, deinde roboretur corpus. Repletum autem est corpus pessimis humoribus. Euacuandum igitur fortioribus: exhiberem syrupum de Liquiritia, confectionem Hamech, Coccias. Exhibuimus minoratiuum, sumpsit unum syrupũ, cras mittetur sanguis è uena basilica ad ℥ 12. pro sanguinis natura. Et uelim etiam iterari euacuationes, sed fortiores. De cauterijs & localibus tunc loquemur, ubi alia erunt facta. Victus ratio non erit, ut ipsi soliti sunt, sed est immutanda, siquidem uolet aliquid fructus ex medicinis percipere.

De puero patiente in pede tumorem, & ulcus.

Consilium XXX.



CAsus ex relatione Frisimelicæ. Nunc tertius agitur annus, ex quo hic puer incidit in febrem, quæ durauit duos menses, & erat phlegmatica ex inordinato uictu contracta. Curatus ita, ut uideretur se meliuscule habere per hyemem. In uere iterum male se habuit, & in Aprili superuenit tumor pedis. Factæ frictiones, & adhibita emplastra, absq; eo, quòd purgaretur totum corpus, plurima materia eo confluxit. Postmodum purgatum corpus, & apostema ad suppurationem ductum, uarijs auxilijs & ligaturis tandem apparente suppuratione cum aperiretur ferro, exiuit nescio quid puris, patiebatur grauissimos dolores, ut decumberet & uideretur moriturus: postea tamen meliuscule habuit. Ideo huc uenit quærens auxilium. Montanus. Est ulcus manifestum, & uidetur quiddam compositum. Nam præter solutionem continui adest mala complexio propter colorem indicantem humores adustos, aggregatos, ibi facientes malam intemperiem. Est præterea caro superflua, & non naturalis, tollenda potius, quàm curanda. Est & alia compositio mala, scilicet tumor. Et est dubium, an ulcus sit

cacoëthes & malignum, hoc non conſtat, & tamen augetur dubitatio. Quædam enim atteſtantur eſſe profundam ſolutionem, quia impeditur motus directionis pedis, cum tamen pes ipſe non intumuerit. Dubitatur igitur, ſi inciſa, corroſa, aut apoſtemata ſit ea chorda, propter quam non poteſt extendere tibiam, & an fiat ratione ulceris, an propter aliam cauſam, uidelicet affluxionis materiæ, uel propter participationem ulceris, quia eſt materia ſemper defluens, uel ex intemperie iam facta in loco, ratione cuius non concoquit alimentum delatum, propter loci debilitatem, uel propter affluxum materiæ à partibus ſuperioribus: ut catarrhi deuenientis à capite, quia paſſus eſt in oculis, & puſtulas circa caput præcedentibus diebus. Credo, quôd primo & principaliter ſit ex intemperie, quæ eſt in loco, ita, ut non concoquat, deinde etiam ex ſuperioribus, nam hepar etiam non ita concoquit. Nec ſe exercet, ita ut ſolitus eſt. Fuit autem in plurimo motu, & ideo male habet, quia nunc ſedet ſemper in lecto, & quieſcit, & in illa quiete excrementa non ita excernuntur commode: ſed defluunt ad locum imbecilliorem. Eſt igitur difficilis curatio, propter uarietatem morbi: ſecundo etiam, quia corpus cacochymicum abundat excrementis, quæ remouenda, ſi uolumus curare ſolutionem continui. Quid igitur agendum? Si uolumus curare ulcus, opus eſt euacuare, ut fieri poteſt, & iterare etiam, & intercipere defluxum corroboratione membrorum ſuperiorum, & defenſorijs, quæ non permittant materiam defluere, ut bolo Armeno, & auerſionibus, cauterijs in parte ſuperiori, uidelicet in brachijs, quæ nocumentum non habent, quia facile conſolidantur, & multum iuuant. Ideò laudo, ut fiant: ſi enim intercipiatur materia, & exiccetur, poterit melius curari. Abluatur caput aquis Thermarum, uel etiam totum corpus, ita ut habeat uas, in quo poneret pedem, tamen non humectaret, ſed muniretur emplaſtris, ut non aqua tranſiret, uel ſi tranſiret, etiam forte non noceret, quia exiccaret & abſtergeret. Nutriatur poſtea cibis humectantibus humido ſubſtantifico, non excrementitio. Vlceri ſubuenirem, primo erodentibus carnem ſuperfluam, quæ adhuc reſtat in una parte, in altera remota eſt. Si poſſet reduci ad naturalem diſpoſitionem, non remouerem, ſed uereor ne poſsit, ideo remouerem medicamento, ex cera, oleo, & ærugine æris, quod corrodit & conſolidat, ut & Galenus docet: unguentum Diapalmæ laudatur etiam ab ipſo Galeno, ita ut eo ſolo ad ulcera, inflammationes, fiſtulas & fluxiones uti poſsimus, & uideo hactenus bene ſuceſsiſſe. Si poſtmodum permanſerit aliqua durities, poterimus uti luto ſancti Bartholomei poſt conſolidationem. De prognoſtico: non ſcio, ſi eſt corroſa chorda, non poterit extendere pedem, ſi non, mouebit commode. Poteſt enim nunc eſſe ex affluxu materiæ. Poſt annum redijt parens cum puero, qui ulcus iam conſolidatum habebat utcunq;, reſtabant tamen foramina, ſeu cicatrices grandes, & puer pedem incommode mouebat, ita ut non ſatis extenderet: ſed claudicaret, & pes etiam uidebatur minorari. Montanus puerum purgari uoluit, dedit ℥ 2. ſyrupi roſati ſolutiui, miſti cum aqua Betonicæ. Deinde pedem totum ſupra incipiendo inungi uoluit pinguedine Taxi, quæ refrigerat, & mollificat neruos. Ad Thermas cum ire uellet, conſulere noluit, quod uereretur illam contractionem eſſe neruorum ex ſiccitate potius, quâm ex affluxu alicuius materiæ, in quo caſu ſolo Thermæ proſunt, conſuluit ut potius incommode, quàm omnino pede non uteretur, quòd à Thermis maior exiccatio, & ideo uehementior contractio metuenda eſſet. Conſuluit uerò, ut ſequentibus potius auxilijs uteretur. Purgatio. ℞. Specierum hieræ ſimp. ℈ 4. cum melle roſato, fiat bolus paruus, & detur 3. horis ante prandium, die immediate ſequenti. Accipiat infra ſcriptos ſyrupos. ℞. Oxymellis ſimpl. mellis roſati, ana ʒ 6. decoctionis endiuiæ, betonicæ ℥ 3. Miſce pro uno ſyrupo, & ſic pro alijs uſq; ad 5. Poſtea ℞. Agarici præparati ℈ 4. fiant pillulæ N. 5. ſumat ueſperi uel die immediate ſequenti. Item ℞. pinguedinis Marmotæ, laſsi, urſi, humanæ ana ℥ s. adipis anſeris, gallinæ, olei liliorum alborum, amygd. dulcium, ana ℥ 1. s. olei Therebinthinæ ℥. s. Miſce & cum modico ceræ, fiat linimentum, pro unctione totius cruris læſi, incipiendo ab ancha uſq; ad calcaneum, & ita frequentetur unctio per integrum annum, ſemel in die mane.

Pro uaria luxatione in pede, pro Domino à Stubenberg. Consilium XXXI.

BELLOCATVS. Agendum nobis est de casu nobilissimi pueri, qui patitur luxationem circa pedem, à qua cupit liberari. Est autem puer tredecim annorum ferè, & ipsa luxatio à multis annis durauit, ita ut ipsi fere parentes ignorent principium, nec utrum ita natus sit, affirmant. Nemo enim recordatur habuisse eum motum liberum pedis, aut ullam causam primitiuam referunt, nisi quôd pater iratus ante multos annos puerum cum uerberare uellet, mater puero succurrens, pede eum ex manibus patris retraxerit. Sed tamen nõ satis norunt, utrũ illud læsionis fuerit principium: puer enim arte ita tegebat, ut incessu ægre animaduerteretur, ideo parũ tunc curabant parentes. Nunc duobus annis cum uehementius moueri inciperet, & duceret choreas, maiorẽ dolorem patitur, crus intumuit, & pes etiam â genu infra marcescit. Quærit de his consilium & curationem. Credo esse luxationem pedis extremi in iunctura fibulæ, siue ipsius tibiæ, inter os & calcaneum introrsum, quia cum incedit, uidetur non super calcaneo, sed super tibia ingredi, & pes iste sursum eleuatus est, & deorsum concauus, idq; multis annis durauit, nec unquam repositus est, licet cum aliquibus (ut audio) se unxerit. Modo etiam intumuit, quia cum non sit in proprio loco, & puer uoluerit pedes exercere, factus dolor, cuius ratione materia attracta, & intra chordas imbibita et iuncturas, propter dislocationem, unde pes intumuit. Quidnam fieri possit? Galenus 3. Meth. repositionem ad artem spectare, atq; ab artifice fieri uoluit. Sed Hipp. de Articulis, & Gal. in comment. distinguunt penes maius & minus. Non facile sanantur, si magnæ & antiquæ, maxime si accesserit demacratio pedis, ut in hoc puero. Accedit materia etiam in illis cauitatibus contenta, propter quam non facile restitui potest, nisi materia remoueatur: ideo difficilem credo curationem futuram, & forte impossibilem. Sed quid fieri potest? Materia quæ intra ossa attenuari debet, & pes deinde in meliorem situm collocari, ut consequenti ætate concrescat aliquo modo, ut saltem melius incedat, si non exquisite. Quomodo? luxatio reponi deberet, sed id non potest fieri propter materiam ibi contentam, ea igitur digerenda cũ ijs, quæ emolliunt ualde, & parum resoluunt, ne magis induretur materia, & reddatur gypsea. Sed priusquam ad particularem aliquam curam accedam, prius totum corpus puto esse euacuandum. Ac quia puer est, non quęrendũ de missione sanguinis. Arbitror igitur procedendum cum euacuantibus materiam crassam, pituitosam cum aliqua etiam parte choleræ. Sed cum calores iam maximi, & tempus non sit idoneum, ideo lenioribus uterer tantum, ut potius bis uel ter repeterentur. Darem itaq; cassiam cum electuario de Dactylis in parua tamen quantitate. Concoquerem materiam cum syrupo de Betonica & rosato. Et hoc modo facta & iterata euacuatione, uterer emollientibus lotionibus & fomentis factis ex decocto radicum Altheæ, sem. lini, Fœnugræci. Et postea mitterem puerum ad lutum S. Bartholomei, aut, montis Orthonis, quod emolliret partes induratas. Quibus peractis, si possibile foret, tentarem repositionem talem, qualis fieri posset, si puer pateretur, & postea roborarem ligamenta, & chordas cum emplastro ex croco, & aliquando ex Diadictamo, sed remissiori in caliditate, ita ut misceatur cum unguento Diapalmæ, aut Diachalcitidis, & per aliquod tempus haberet calceos arte paratos, aut aliquid, quod teneret pedem rectum, ut soleam, quæ non cederet, & ut pes non contraheretur, sed extenderetur. FRISIMELICA. Duo sunt symptomata, de quibus hic puer conqueritur. Impeditur operatio pedis, & apparet mutata forma, & situs pedis. Morbus qui facit operationem læsam, est dislocatio seu luxatio, uel dimotio articuli ab articulo, seu â loco proprio, cum congerie humorum crassorum, qui ipsi etiam motum impediunt, & quidem apparent luxata esse ossa omnia, quæ componunt pedem, & in malleolis esse maiorem repletionem. Quod ad causas attinet, credo primo factam esse aliquam attractione matris læsionem,

non quôd

non quòd sit luxatio, sed elongatio, ut refert Galenus libro de articulis, & Auicenna de luxatione. Ea dislocatione, facta est imbecillitas membrorum, non tamen omnino impediebatur in motu, sed materia postmodum paulatim defluens perfectam fecit luxationem, & ideo â biennio magis impeditus est in motu, & adhuc quotidie crescit impedimentum, & dolor sequitur, & pes marcescit, quia humores mali defluunt, membrumq; imbecillum redditur, ut non ita nutriatur. Sed hic unum est uidendum, quia sub genu affecti pedis apparet quædam durities, an in musculis, uel alijs quoq; partibus sit affectus præter naturam, an materia per consensum aliquarum partium superiorum defluat, sicut fit interdum, ut caput transmittat excrementa sua ad loca inferiora. Sed cum diligenter inquisiuissem, audiui nihil eum unquam passum esse in capite, neq; pati, nec aliud membrum in corpore esse affectum uidetur, quod mandet, sed tota ratio ad caussam primitiuam referenda uidetur, quam deinde plurimum adiuuit mala uictus ratio. Quid igitur erit futurum? Si considero ea, quæ sunt necessaria ad sanitatem huius nobilissimi pueri, uidetur ualde difficile, quia non credo posse perfici hæc duo, ut remoueantur ea, quæ congesta in pedem tumorem faciunt, & dislocationem perfecerunt. Secundo, ut membrum reponi possit, fermè impossibile erit, quia materia plurima aggregata est, quę crassa & locus est imbecillis ualde. Si materia euacuari posset, forte cura possibilis foret. Quæritur modo, quod est possibile, ut scilicet præseruetur, ne cadat in deterius, quod licet difficile sit, hoc tamen fieri potest. Materia euacuanda crassa est, uiscida, & adhærens: ideo primum mollienda cum relaxantibus, & leniter, non ualde tamen resoluentibus. Cogitabam ego quoq; de luto, quod emollit, & resoluit. Sed id medicamentum ualidum, & uehemens in puero tenello & resolubili, uix poterit perpeti, sed ideo non prætermitterem purgationem lenem, & delegarem ad Thermas, ijsq; uteretur commode pro ratione temporis, & ætatis, postea haberet medicamenta resoluentia, & emollientia. Si non sanaretur in luto, adhiberem etiam localia, emplastrum Diapalmæ, seu Catholicon Nicolai, cui alia frigidiora admisceri possunt. Hæc & alia præscribi poterunt. Purgationes maiores nunc non faciendæ ratione temporis, & ætatis etiam: sed exquisita uictus ratio instituenda erit. Demacratio facile amouebitur, remota enim materia nutriri incipiet, & pars illa durior circa genu facile resoluetur. Montanus: Offertur nobis casus admodum difficilis & implicatus: nam si actiones læsas consideremus, omnes tres læsas uidebimus. Primo enim uirtutem animalem motiuam læsam, & corruptam cernimus. Vitalem quoq; diminutam, scilicet calorem â corde influentem ad membra diminute accedere ad eam partem. Naturalem etiam diminui, non enim nutritur pars, ut oportebat. Atq; ita omnes tres uirtutes læsæ sunt. Et cum actione læsa indicetur malitia morbi, omnino morbi plurimi sunt, & difficiles. Quòd autem morbus etiam multiplex sit, apparet, nam omnia tria genera morborum commixta sunt. Primo enim intemperies tanta in toto membro â genu infra, ut longe gracilius sit quàm aliud, & plurima materia ad partes infimas residit, quæ fecit malam complexionem, quam uocat Galenus libro de diff. morborum, per affluxum materiæ. In compositione mutatus situs, læsa figura & in quantitate etiam uitium, alibi deficit, alibi abundat. Solutio autem continui manifesta est, cum sit luxatio multiplex. Itaq; hoc modo triplex est genus symptomatum, triplex etiam genus morbi, & ideo multiplices indicationes medendi & occurrendi, sed quia hæc in uniuersali tantum dicta sunt, ideo distinctius loquendum, & quia plures morbi, uel alter erit causa alterius, uel quilibet seorsim separabitur. Oportet igitur uidere quomodo se habeat. Ex relatione hoc scimus, licet ipsi distincte hoc dicere nequeant, ab eo potissimum actu, quando mater traxit puerum pede, dum manu patris esset comprehensus, factam esse læsionem uiolentã, ex qua quicquid incommodi successit, subortum est. Quia attractio illa fecit aliquid circa solutionem continui, separauit ossa uel integre, uel ex parte saltem, quia in puero ossa debilia & mollia sunt, & ligamenta humida, ita, ut facilime possit facta esse luxatio integra, ad quam reliqua incommoda secuta sunt: sed qualis sit, dislocatio, & in quibus ossibus, uidendum. Est in

pede primo astragulus, in quo tanquam basi firmatur os tibiæ & fibulæ, est deinde os nauiculare, sunt ossa pectinis plantæ, & ultimo digitorum. In quibus modo sit dislocatio ex figura, & impedimento motus, inquirendum est: primo, pes contractus est breuior seipso, non quia chorda aliqua contracta sit, ut in spasmo cynico, in quo non ossa, sed musculi contrahuntur, & ita membrum contrahitur. Hic pes contractus est secundum longitudinem, circa plantam pedis, unde ossa aliqua plantæ contracta esse necesse est, & præsertim nauiculare, circa quod tumor apparet insignis. Est & impedimentum circa iuncturam, ut neq; superius neq; inferius pedem mouere possit, quod non fit ex aliquo impedimento musculorum, seu chordarum, sed quia ibi est etiam peruersa locatio ossium, nec os calcanei erigit pedem, super quo fundatur stabilitas pedis: sed inflexum est, ex qua inflexione & fibula relaxata est, & os superius non rite adhæret suæ basi, & ita multiplicem crediderim luxationem, seu dislocationem, ut apparet ex motu deprauato, & ipsa etiam figura pedis. An uerò chordæ, quæ trahunt & mouent articulos pedis sint læsæ, aut uerò si ossa redirent ad debitam locationem, recte pedem mouere posset, difficultas uidetur: quia, ut refert clariss. Doctor, circa genu est aliqua durities, quæ impedimentum ex parte musculorum & chordarum ostendit, & ita multiplex impedimentum est circa uirtutem motiuam, cuius actiones uarie læduntur, propter solutionem continui, & luxationes prædictas. Quod ad alias actiones læsas attinet, uirtus uitalis non ita influit in hoc membrum, sicut ad alia, unde calor non ita fortis. Et naturalis etiam debilior, non ita nutritur membrum: quod apud me curationem fere facit impossibilem. Id unde ueniat exquirendum, & inquirendæ causæ. Videtur etiam difficile, cum ex motu uehementiori maior calor proueniat, & partes, quæ magis exercentur, maiores sint, ideo pes læsus magis calidus esse debet, in puero præsertim, qui fortis est caloris: unde igitur secuta ariditas in puero naturaliter humidiore, in quo difficilior est exiccatio? Vbicunq; sunt dislocationes, paralyses, uel aliquis in neruis affectus, continue augentur obstructiones, à quibus locus læditur, quia calor naturalis impeditur, ne transire possit: quòd si ex hac peruenerit, exiccatio facile remouebitur, remotis enim obstructionibus ad suum statum redibit: sed alia causa difficilior est, labor continuus exiccat humidum radicale. Hic exercitium continuum & immoderatum habuit, & laboriosum, ut semper fit in ijs, qui habent pedes oblæsos, ambulauit cum maxima difficultate. Cum hoc modo crus substantifice exiccetur, & calor, qui humido nutritur, exiccatur, incurabile est, sicut & in paralyticis cõtingit, licet ibi fiat à causa contraria, uidelicet, à suffocatione, hic uerò à resolutione, idẽ tamen effectus, & quidẽ in hoc casu minus mirabilis, ideo hãc arefactionẽ magnifacio in hoc puero, cũ credam esse ex humidi radicalis defectu, quia biliosus quidem est, sed tenuissimi sanguinis, & resolubilis, carnẽ mollẽ habet, & musculos graciles, unde cũ sanguine plurima est humiditas aquosa, atq; ideo facilius resolui potest. Quòd aũt uirtus uitalis non accedit ad locum, credo factũ propter obstructiones, & humores pituitosos continue descendentes, unde tumor præter naturam & affluxus materiæ continuus, quæ procul dubio frigida, & pituitosa est, & propter indigestionem aggregatur, non quod mittatur ab alijs membris, quia nullum male factum est, sed quia in ipso membro obstructiones multiplices, uasa obstruuntur, & coarctantur, & tandem refrigerantur, unde nutrimentum descendens aggregatur in ijs partibus in quibus potest, & cum non bene conficitur, multiplicantur excrementa, & ratione cruditatis, & ob uirtutem expulsiuam debiliorem, ideo quotidie deterius habet, quia quo plus aggregatur materia, eò magis multiplicantur obstructiones, ac ipsa etiam dislocatio augetur, & sequuntur omnia incommoda. Materia etiam contenta ibi, resolutis partibus subtilioribus exiccatur, induratur, & fit gypsea, ut intra dislocationem & ossa tactu percipi potest: ea enim materia uacuitates omnes repleuit. Et ita multiplex est læsio, quæ plurimis indiget ad hoc ut curetur. Nam quoad speculationem facilis, quoad curationem uerò, hoc opus, hic labor est. Quoad prognosticum apparet ferme impossibi-

lis, si ea quæ requiruntur consideremus. Primo enim humor uiscidus implantatus est intra iuncturas & chordas in profundo, ubi alioqui difficulter resoluitur, & oportet remouere illam intemperiem, seu demacrationem, quæ si est ex defectu humidi radicalis, quomodo recuperari poterit? sed supponatur id fieri posse, & non esse factam resolutionem humidi radicalis, tamen cura difficilis erit, quia humor impactus crassus est, non facile resoluetur, partes enim subtiles exhalant, terrestres uerò manent. Quod utinam non sit factum hactenus, non quidem à Medico, sed à calore præternaturali. Quòd si materia resolui non potest, multo minus remoueri poterit. Sed quia pueritia plena spei, in qua multa curabilia sunt, quæ alioqui curam nullam recipiunt, sicut Galenus refert de membris spermaticis incisis, possumus de humido quoque idem sperare, & de resolutione, sed credo difficile fore, tentandum tamen est, & melius est facere aliquid cum spe, quàm omnino dimittere.

Ad curam. Propositum est lutum balneorum pro remouenda materia, quod quidem unum ex difficillimis esse dictum est. Sed uidendum, an ea possint resoluere ita materiam ut oportet: plus enim resoluunt, quàm molliunt. Nam habent sulphur, salem & parum de bitumine, sicut tribuunt illi per destillationem, qui experti sunt harum Thermarum uires. Et si etiam plus esset Bituminis, tamen illud etiam ualde resoluit, cum sit calidum in tertio. Si uestræ excellent. inclinat animus, ut recipiat, consulerem, ut toto eo tempore, quo accipit, quando non imponitur lutum, utatur lenientibus ex ijs, quæ molliunt, ut sunt oleum amygad. dulcium, butyrum recens, pinguedo porci non salita, alioqui suspectum haberem lutum. Sed si hoc modo reciperet una hora resoluet, & toto alio tempore molliet, atque ita tentari poterit. Sed quid commodi sequetur, duo inde acquiremus, modum curationis, & augebitur etiam spes. Tentarem igitur hoc modo. Sed an prius euacuandus? Credo quòd sic, licet calor insignis, tamen Cassia, & syrupus rosatus solutiuus dari possunt, eaque iterari bis uel ter etiam in balneo, ut diuertantur humores, ne fluant ad locum. Postea si perseuerabit, unum propono, quod laudat Galenus si lenitione & mollitione loci præmissa fomentum facimus lapidis Pyritis, sed longissima mollitio præmittenda, ne magis induretur materia, & reddatur cura plane impossibilis: cum quicquid spei est, sit tantum ratione ætatis. De arefactione cruris, ut restauretur modo, quo potest in puero, factis purgationibus uterer Dropacismis, qui tamen prudenter fieri debent, & relinqui in loco per modicum tempus, ut calor trahatur ad locum, & postea mollientia, & nutrientia adhibeantur, & utatur optimis cibis. Circa luxationem, si tumor, remouebitur à ligamentis, arte paulatim repositio tentanda est, nec uno impetu statim reponantur.

De luxatione pedis, pro eodem,

Consilium XXXII.



NEmo potest dubitare situm & figuram pedis illustrissimi pueri luxatione corrumpi, & ab eadem causa motum quoque impediri. Sed quæ nam ossa sunt luxata? Credimus primo illa esse, quæ sunt in pectine pedis, deinde os clauiculare, tertio talum, quarto os calcanei. Et hæc omnia expresse patitur, ut patet ex ipso modo impedimenti motuum, & ex figura uitiata, ex ipso situ & locis ubi apparet luxatio. Causas extrinsecas quidem pro comperto non habemus. Intrinsecæ uerò quæ aduenerunt, fouerunt & auxerunt luxationes, humorem crudum & uiscidum opinamur esse, unde ligamenta laxentur, ossa lubricentur, & lubricata coarctentur. Cruris uerò gracilitatem non modicam credimus maxime fieri ab humido nutrimentali nimis exiccato, ita ut etiam periculum immineat, ne pars quoque radicalis humidi exaruerit, scilicet ob laboriosum importunumque motum in ea parte excitatum. Indicio est quòd tum maxime arefieri incœpit, & deterius habere, cum

cum uacabat choreis. Curationem arbitror quidem difficilem & arduam admodum, nihilominus tentandam consulo. Si enim puer ille generosus pati uoluerit, forte curatio non erit omnino difficilis uel impossilis: est enim adolescentia plena spe. Primo igitur esset illi diligentissima uictus ratio proponenda, & ut ille cum toto crure maxime custodiretur â frigore, optimeq; muniretur, ea tamen ratione habita, ne nimis incalescant: si tamen ad alterum declinare oporteat, ad calidum potius declinet. Parcat compotationibus, uitet epularum multitudinem, unico cibo sit contentus: fugiat pastilia, lacticinia, fructus, pisces, præsertim palustres, carnes porcinas, bubulas, & omnes antiquas. Persuadeatur ut quàm creberrime, sicut esset bis in septimana, aut semel saltem, tantum Rhabarbari mandat ac deglutiat, quantum est scrupuli pondus: si enim hoc fecerit, nullo alio medicamento indigebit soluente. Circa lutum sancti Bartholomæi pro materia illa uiscida resoluenda, quæ circa luxationes adhæret, laudo quidem, sed ea lege, ut toto eo tempore, quo extra lutum morabitur, liniatur locus oleo amygdalarum dulcium, uel adipe suillo recenti sine sale, uel butyro recenti, uel oleo Camomelino. Post experientiam factam huiusmodi lutum applicando, pro ijs materijs quæ adhuc relinquentur, laudo fomentũ lapidis pyritis, ita ut prius mollificetur locus cum linimentis paulo ante recitatis. Deinde altero quoq; die excipiat fumum lapidis pyritis, crebro agitando & mouendo, quemadmodum Galenus præcipit. Valet etiam ad resolutionem simul & mollitionem œsypi ceratum ex descriptione Philagri: frequentissime tamen utatur lotione facta ex ramentis cupresi, rosis siccis, camomilla, saluia, & betonica, ualet enim ad resolutionem materiei, exiccationem & corroborationem loci. Pro crure alendo suaderem, ut minime laboraret, & mane modice fricaretur, deinde deliniretur oleo amygdalarum dulcium, uel medulla recenti cruris uituli, & uteretur optimis alimentis pro cibo. Quòd si contingat, ut materia in loco luxationis contenta maxima ex parte dissoluatur, tum poterit tentare restaurationem luxatorum ossium non quidem uiolenter aut confertim, sed suauiter & paulatim cum hastulis mollibus ac planis, & cum ligaturis commode ab optimo Chirurgo situm ossium naturalem intelligente perfectis: quia nos puerum sine consensu tutorum, propter calores, & imbecillitatem etiam ac teneritatem corporis, ad thermas mittere nolumus. Consulam, ut accipiat duas uel tres etiam uncias syrupi rosati solutiui, cum modico aquæ betonicæ. Pes luxatus liniatur bene cum decocto camomillæ, & deinde supponatur ceratum œsypi ex descriptione Philagri, ac singulis diebus semel innouetur. Crus mane leuiter frictum inungatur oleo amygdalarũ dulcium, & quietus uiuat. Singulo octiduo semel masticet rhabarbarum, ut supra.

Pro D. Georgio Freydel Germano: alterius cruris tumefactione laborante.

Consilium XXXIII.

CVm laudauerimus in hoc præstantissimo puero post purgationem ueris, usum thermarum, ita ut fumo & luto tumores fouendo, quæreret discussionem materiæ & locorum corroborationem, ipse autem ob urgentia negotia cogatur in Germaniam proficisci, petit ut thermarũ loco aliquid proponam, quod idem præstare posit quod ipsæ thermæ. Dico igitur, postquam in patriam redierit, atq; ibi animo & corpore aliquandiu quieuerit, optimũ fore ut rursus expurgetur. Neq; enim probabile est tantum itineris confecturum, quin in ratione uictus non delinquat plurimum, atq; inde rursus non aggreget crudos & deprauatos humores. Est autem omnino contra rationem, loco adhibere resoluentia & exiccantia remedia, nisi primò totum corpus fuerit expurgatum, alioqui longe plus humoris attrahetur, quàm resoluatur. Facta ergo purgatione, postquàm animo & corpore quieuerit, nullo temporis spatio interposito, parabit infrascriptum remedium.

Primo duobus aut tribus diebus loca tumentia illinet cum adipe porcino recenti, hoc est, eiusdem anni, non salito, admixto oleo amygda. dulcium, ac butyro etiam recenti: illinet autem singulis diebus bis, mane inquam & uesperi. Tertio die accipiet quatuor aut quinque frusta ad magnitudinem oui, lapidis pyritæ, quem uulgo marchesitam uocant. Quòd si haberi non poterit, eius loco sumet frustũ lapidis molaris noui, & aquam non experti, & sit eiusdem magnitudinis, quæ iniiciet in ignem ex carbonibus accensum, habebitque uas ad id præparatũ stricti orificij æneum, qualia sunt ea quibus utuntur tonsores ad lixiuium deferendum, in quod uas aceto semiplenũ infundat repente tantam copiam eorum lapidum ignitorũ, ut fumus sufficienter exhalet: quem fumum totum diligenter excipiat circa tumores, adiectis undecunque pannis operientibus, ne fumus per alias partes exhalet: & dum incalescent partes tumefactæ, per illum uaporem, semper agitabit crus, hinc inde mouendo, tamdiúque illum fumum admittet, quàm diu partes exudent humorem ab extrinseco. Deinde locum abluet aqua calida, in qua decocta sit camomilla, & rosæ siccæ, & absterget leuiter panno lineo calido. Vltimo inunget eodem linimento paulo ante descripto, & per duos adhuc dies eodem modo bis singulis diebus mane & uesperi idem repetat. Deinde tertio die ad illud idem suffumigium redibit, alternatim repetendo per 15. dies, aut etiam 20. postea quiescet, & si curatus fuerit, bene erit: si minus, interim quiescet donec autumnalis purgatio accesserit, qua purgatione facta statim tentabit illud idem fomentum uel suffumigium, deinde quiescet usque ad uernam purgationem. Denique nunquam cessabit ab iisdem remediis itidem repetitis, donec suauitatem acquirat. Neque enim est discedendum ab iis quæ inter initia recte fuerint instituta, etsi non successerit, quemadmodum optime cõsulit Hippoc. Estque illi omnino præsupponendum, quemadmodum etiam in consultatione admonuimus, ægritudinem longam fore, & perseuerantia esse peruincendam, in qua sola est cum diuino auxilio spes ponenda, cum firma opinione. Nihil enim deterius huic, & omnibus aliis chronicis ac diuturnis morbis, quàm crebra mutatio sententiarum & remediorum. Hoc igitur admonere uolui tanquam rem fortasse præ reliquis omnibus maxime opportunam.

Pro puero Patricio Veneto, à prima natiuitate scabioso.

Consilium XXXIIII.

NAtura in humano corpore excrementis dedicauit certa loca, inter quæ cutis præcipua est: quia igitur hic puer est repletus pituita & bile: natura fortis expellit materiam in ultimis uenis per ambitum corporis contentam, & cutis recipit excrementa, & ita fit scabies, quia pituita adusta salsa fit, & ei bilis admiscetur. Si simplex esset, nõ fieret scabies. (Gal. 3. de causis sympt.) Quando aũt materia salsa est & subtilis, non facit pustulas, sed exhalat cum pruritu aliquo. Si nimis crassa est, non potest ad cutim peruenire. Si media inter crassitiem & tenuitatem peruenit ad cutim, & ratione aëris ambientis frigidi, non exhalat, sed unitur, & facit pustulas: ideo scalpunt se, & secundum quod plus est pituitæ, uel bilis, eõ scabies est uel humida, uel sicca. Aliquando etiam pediculos facit ratione putredinis. ℞. Epithymi, Senæ ana drach. 3. in sero per noctem infunde, & mane decoque, & exhibe loco syrupi. Et omni die lauetur corpus ex sero cum fumoterræ. Caueat præcipue à piscibus & salsamentis.

Ad scabiem ex materia adusta post purgationem.

℞. Succi limonum		
Butyri recentis	ana	℥ 3.
Terebinthinæ puræ		
Salis communis		℥ 2.

Misce omnia simul, & colliquentur ad ignem, & incorporentur agitando cum spatula lignea, postea remoueantur ab igne, & recipiantur uitelli ouorum recentium & incorporentur simul, sed prius refrigeretur unguentum, ne oua indurescant.

Pro quodam adolescente scabie laborante, & parum febricitante.

Consilium XXXV.



ACceperat Casiam. Ordinauit clystere commune ex Hieræ picræ ℥ s. Mellis rosati ℥ 2. Postea syrupum: ℞. Mellis rosati, syrupi de fumo terræ ana ℥ 1. decocti Cichorij, Boraginis, liquiritiæ ℥ 4. Misce pro uno, & pro alijs eodem modo, donec coctio appareat. Purgauit postea cum confectionis Hamech ʒ 4. Syrup. rosat. solutiui ℥ 3. cum modico aquæ fumi terræ, fiat potio. Vnguentum postea ordinauit, quia desiccare studebat, & febris iam desierat: ex tali aqua.

℞. Limones 10.
Salis Nitri ʒ 2.

Incidantur Limones & aspergantur sale Nitri, deinde imponantur in botiam, & destillentur ad ignem conuenientem sine adustione, fiet aqua odorifera, si libet, musco aromatizetur.

Pro scabie aliud.

℞. Styracis liquidæ
Olei rosarum.
Salis — Sulphure tamen nihil
Succi Limonum — præstantius.
Aquæ rosar. ana. Pro capite fiat lixiuium ex cinere uitium, fici, & rad. cannarum, & accipiatur q. s. pro una lotione, adde Agarici ʒ 2. fiat ebullitio optima, & exprimatur fortiter, cui adde salis Nitri ʒ 2. & erit optimum. Post lotionem exiccentur capilli, & ungatur locus oleo Caryophyllorum, & tantum Ladani addatur, & Terebinthinæ q. s. ad incorporationem, ungatur etiam quouis uesperi cum dicto oleo.

Aliud.

℞. Squammæ ferri
Hordei usti
Capilli Veneris usti.
Iridis ana, cum Ladano dissoluto in oleo Laurino fiat linimentum.

Pro scabie post purgationem.

Consilium XXXVI.

℞. Lapatij rad. simul cum folijs ab omni luto mundatos. N. 3.
Hordei cum cortice suo P. 3.
Radicum Altheæ ℥ 2.
Foliorum Maluæ M. 2.
Radicum Ellebori nigri ℥ 1.

Bulliant omnia simul in s. q. aquæ ad consumptionem dimidiæ partis, deinde fiat fortis expresio, & colaturæ adde postea; ℞. Olei rosᵗ. ℥ 3. Terebinthinæ ℥ 2. Salis Nitri ℥ s.

Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ, deinde addantur succi Limonum ʒ 6. remoueatur ab igne, dumq; incipit refrigerari, adde uitellos ouorum recentium num. 4. conseruetur postea in uase mundo, & bene cooperto, & illinat loca scabiosa omnia scalpendo prius apud ignem, & sic fiat alternis diebus uesperi ante introitum lecti septem uicibus, ultimo ingrediatur balneum, & mundificetur totum corpus, postea mutet uestes & chirothecas. Pro maculis delendis prodest aqua destillata ex Limonibus cum farina fabarum, uel aqua ex ipsis siliquis fabarum uiridium. succus etiam limonum cum nitro optimum est pro scabie unguentum.

De scabie pro puero.

Consilium XXXVI.



RAT PVER LABORANS FEBRE PVTRIDA & hydrope, cuius cutis aspera erat, & habebat dispositionem ad scabiem, de qua Montanus hoc dedit consilium. Scabies est de genere fluxionum, & semper deducenda est ad fluxiones: sed in qualibet fluxione quatuor sunt consideranda, scilicet membrum mandans, membrum recipiens, materia quæ transmittitur, & uiæ per quas. Ad quam partem hic transmittitur? ad totam cutim, quæ recipit, propterea quia imbecillior est à propria natura. Semper enim uidebis ad cutim fieri crisin in fine ægritudinis, cum scabie, pustulis, sudore, in adolescentibus, & non raro etiam in alijs. Est præter hæc debilitatus admodum, quia perpessus magnum frigus, & aquas intercutem, ut pene exhaustus sit calor, nec possit concoquere alimentum propemodum, nec expellere excrementa. Propter paupertatem & ingluuiem cibos multos ingessit & uarios, nec boni succi, nec nutrimenti commodi: unde in uenis & hepate materia multa. Viæ quoq; latæ sunt, quia cholericus: habet latas uenas, & poros amplos. Scabies, rigor, sudor, lepra, pruritus simplex, siccus, sub cute ab eadem materia nascuntur. Ita omnes fluxiones sunt, sed tantum secundum diuersum modū substantiæ & uirtutis expellentis uariant. Si materia tenuis, & pori aperti, nullū fit symptoma, quia materia exhalat: si uero materia crassior, uirtus non fortis, & cutis resistit, fit rigor. Est etiam rigor sine febre interdum, ut Gal. lib. 2. de diff. febrium & lib. de rigore, ostendit. Si materia crassior, uirtus fortis, & uiæ latiores, peruenit ad cutim, ac ibi contrahitur, & pustulas generat: estq; materia pituitosa, aliquando salsa. Est ægritudo in compositione, quia cutis asperior est quàm esse deberet, Gal. 2. de Causis mor. Morbus est quando impedit operationes: quando uero nō impedit, est symptoma. In hoc puero sunt pustulę, nec est simplex pruritus, sicut ubi materia tenuis est. Ex frictione cessat pruritus, quia dilatatis poris euaporat: hinc cutis aspera est, & facit desquamationes, quia materia multa quidem, sed tenuis est, & apud antiquos proprie lepra dicitur. Nā apud medicos hodie lepra longe alia est, quàm quę apud antiquos elephantiasis dicitur, & desquamat ferè usq; ad ossa. In hoc puero est ex humore salso, pituitoso, adusto. Si ex melancholia, faceret elephantiasin, & uerā leprā. Auicenna dicit salsedinē ex duabus causis prouenire, uel cum bilis cum pituita miscetur, uel quando adurirur materia pituitosa. Prima causa habet difficultatem, quia nunquam ex tali mixtione facietis salsedinem, rem scilicet amaram cū insipida miscendo. Nam salsedo etiam differt ab amaritudine, unde non scio qua experientia ductus hoc dixerit. In secunda causa uerum dixit: quia ubi calor adurens occupat materiam terrestrem & crassam, & eam exurit, salsam facit. Sic etiam fit salsedo maris, ob adustas partes terreas, mistas cum humore aqueo, ut Theophilus ait de saporibus. Salsedo in terrestri substantia fundatur, sicut & amaritudo: habent enim eandem causam materialem, materiam scilicet crassam & adustam, & efficientem, utrunque calorem adurentē, nisi quia amara sunt magis adusta, ita etiā, ut si quæ salsa ulterius aduruntur, fiunt amara, sicut nitrum est salis genus excoctum. Cura à natura rei. Primo ponamus corpus esse purgatum, est salsedo, & est fluxio, quæ quandoque sola euacuatione curatur,

ut mate-

ut materia cum non sit iam amplius, mundetur: unde etiam dicit Galenus, sæpius se fluxiones sola euacuatione curasse. Abstineat à rebus salsis, acetosis, carne bouina, uino crasso, potenti, & omni re calida & adurente: utatur uino subtili & tenui. Si adhuc medicamentis indigeat, utendum abstergentibus & exiccantibus: quia si illa quæ adhærent, abstergantur, corpus reddetur æquale. Aspera cum abstergentibus curantur: sic conueniunt omnia acida, ut succus limonum, acetosa, oxylapathum, sal nitrum, decoctum lupinorum, Terebinthina, si timetis nimiam exiccationem, potestis addere butyrum, oleum rosatum, sed satis est fontes indicasse.

De scabie humida cum pruritu.

Consilium XXXVII.

℞. Floris casiæ ʒ 10.

Cum saccaro fiat bolus, sumat per horam unam ante prandium.

Item ℞. Succi boraginis
Fumi terræ
Cichoreæ ana ℥. 3.

Purificentur & feruentur pro tribus uicibus, sumatur ergo tertia pars huius syrupi, & seri caprini ℥ 6. Misce, & sumatur in aurora loco syrupi per 14. aut 15. dies, pro ut magis conferet. Item:

℞. Reubarbari electi ʒ 2.
Macis ℈ 1.

Incidantur & aspergantur uino aromatico, postea infundantur in aqua lactis caprini, per horas 24. facta diligenti expresione & colatura.

℞. Confect. Hamech ʒ 3.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Misce, fiat potio danda in aurora cum custodia. Item ℞. sacchari rosati ℥ 6. Vtatur ante cibum mane & sero, & sumat ℥ s. singulis uicibus, post assumptionem medicamenti, post duos præcedentes syrupos, mittatur sanguis à uena hepatis dextri lateris, & extrahantur circa ℥ 8. Item peractis his omnibus ingrediatur balneum aquæ dulcis, & primo sudet & fricetur, deinde lauetur. Postea in secundo loco balnei mittetur sanguis per cucurbitulas, applicādo eas tibijs, brachijs, spatulis & natibus, postea illinantur manus, & totum corpus linimento infra scripto.

℞. Terebinthinæ lotæ ℥ 3.
Olei rosati
Butyri recentis ana ℥ 2.
Storacis calamitæ ℥ 1.
Succi limonum quantum est pondus omnium, salis nitri ℥ s.
Salis communis ℥ 2.

Misce omnia simul, & bulliant in olla noua ebullitione una, deinde remoueantur ab igne, & ubi tepuerint, adde uitellos ouorum recentium N. 4. commisce omnia simul ad formam unguenti, & utere ante purgationem, nullas lotiones aut unctiones (neq; de butyro) manibus applicari uoluit, quòd ille plus materiæ ad locum pertraherent, si tamen omnino lauare uellet, faceret id cum decocto altheæ maluæ, & inungeret manus succo aranciorum medij saporis, pedes tumescebāt, lauit ex rosis, althea, camomilla, saluia Maiorana pulegio, in uino & aqua coctis. Et quia ex malo regimine uidebatur quasi principium cachexiæ, dedit Trochiscos de absynthio.

Ad ſcabiem poſt purgationem.

Conſilium XXXIX.

℞. Radicum ellebori nigri	℥	6.
Laphatij acuti	man.	10.
Radicis ellebori albi	℥	2.
Limonum cum corticibus ſuis in fruſtra inciſorum numero		15.
Therebinthæ	℥	4.
Salis nitri	℥	2.

Contundantur omnia ſimul, & fermententur per dies quatuor in uaſe mundo & bene cooperto, ne tranſpiret, ſepelianturq; in fimo equino: poſt fermentationem quatuor dierum extrahatur primo aqua, deinde oleum; utrunq; optime ſcabiem remouet, & cutem ab omni labe mundabit.

De ſcabie, tinnitu aurium, hæmorrhoidibus.

Conſilium XXXX.

Accidentia ſunt conſideranda. Primo ſcabies, quæ habet puſtulas magnas, ſæpe aquoſitatem cum dolore, & mordacitate emanantem: habet & maculas nigras circa pectus, quæ depilant & perſiſtunt ſemper: habet etiam tinnitum aurium, qui perſeuerat, noctu præcipue, & dolores maxillarum, etiam hæmorrhoides ſunt copioſæ: ſanguis eſt copioſus, & poſt ſanguinem aqua exit, quæ mordicat & calida eſt, cauſat eundem dolorem in crure: febrem quoque, ut nunc habet. Materiæ & cauſæ ſymptomatum inueniendæ, ut curemus. Sed oportet prius ſcire temperaturam naturalem, ut ſciamus qualitatem lapſus & medicamenta. Procedam per concluſiones. Temperatura calida, & hepar calidum. Color magnum argumentum temperaturæ, niſi ſit aliquod accidens, ut ſi ſit in ſole uerſatus. Sed uera temperatura colligi debet ex actionibus & excrementis. Cætera accidentia poſtea teſtimonium & fidem perhibent illis, ſed non ſunt tam certa. Actiones ſecundum naturam quales erant neſcio: nam æger ad nos uenit, uenæ tamen amplæ. Pili & muſculi calidam temperaturam ab initio fuiſſe ſignificant. Nec curo aliorum temperaturam, ut cerebri, quia nec illud, nec alia membra curabo, non enim ibi eſt affectus: ex cacochymia omnia dependent, quæ quidem eſt ab humoribus in uentriculo & iecore genitis. Hepar eſt calidum & ſiccum intenſe redditum ut patet ex operationibus: eos enim qui hepar calidum & ſiccum habent perpetuo deſtitui bonis actionibus in uentriculo neceſſe eſt, quia caliditas adurit, & hepar amplectitur uentriculum, & cum calidum eſt, conſumit ſua caliditate omenti pinguedinem, quæ adhæret membris à frigiditate, nec permittit generare adipem omenti, cuius uſus eſt, ut calorem in uentre conſeruet: ideo ibi uulnerati male concoquunt. Etiam uoracitas facit, ut hepar ante tempus cibum attrahat. Inde fiunt circa uenas meſeraicas craſſorum humorum obſtructiones, deinde in uentriculo generatur pituita, & ita una cauſa alteram iuuat. His ſtantibus, cognita hepatis & uentriculi temperatura, ratione hepatis calidi multum bilis & fecis ſanguinis generatur, quod eſt naturale. Ad hæc acceſſerunt exercitia importuna, & labores: eſt uenator, pedes ambulat, nunquam quieuit, ſemper magnis laboribus deditus, coiuit, ingeſsit cibos quoſcunq;, & uina potentia bibit. Incidit in aliam calamitatem. Sunt 12. anni cum coiret cum ſcorto, incidit in puſtulas, & paſſus eſt morbum Gallicum. Medicus dedit linimentum ex argento uiuo: per os exſpuit, & membra neruoſa parata ad fluxiones reddidit. Quæ inde incommoda ſequuntur? Auic. dicit argentum uiuum inducere ſtuporem, paralyſin &c.

& tota

inducere stuporem, paralysin &c. & tota sua forma naturæ humanæ contrariari. Hæc igitur omnia accesserunt: primo temperatura hepatis à natura fuit calida: secundo uictus, exercitatio & consuetudo noxia: tertio, argentum uiuum omnia membra debilitauit: Scabies est ex fluxione, non ex contagio, in illo uiro, omniaq; accidentia præter febrem, tinnitus, grauitas capitis, hæmorrhois &c. secundo de different. febrium. Cum est fluxio, uidendum quod sit membrum mandans, quod recipiens, uiæ per quas, & quæ materia fluens. Hæc est regula. Cutis igitur membrum recipiens est & occasio, quia debilis, & accidens ei aduenit nouum ratione cutis, trahit &c. Contagium quod cuti intemperiem & putredinem affert, cuius ratione trahit ad se humores, qui parant fluxionem. Vbi igitur abstergitur putredo illa, non fit attractio ulterius, secundo de differ. febrium. In hoc uiro non est causa membrum recipiens, quod ipsum recipit aliunde. Sed interior causa est membrum mandans. Ideo & hæmorrhoides habet, quia uenæ illæ recipiunt humorem alium defluentem. Oportet igitur esse membrum mandans. Sic tinnitus aurium fluor est. Necesse igitur est aliquam esse materiam, cum omnia symptomata ad fluxionem sint reducta. Scabies propria cutis, quæ recipit: membrum mandans musculi: & reliquæ partes interiores quæ debent nutriri, mittunt nutrimentum suum, quo nutriri debent, ad cutim, quia alimentum non est bonum, ideo quod fundamenta, hepar & chylus non sunt secundum naturam, unde malum generari sanguinem necesse sit. Musculi igitur trahunt dulciorem partem, & quod reliquum est mittunt ad cutim. Porro is humor in substantia uel tenuis est, uel crassus, uel salsus, uel acris, aut mordax, & semper diuersa facit. Humor salsus diuersificat in substantia, facit scabiem cum pruritu. Si est pruritus tenuis, natura facile euaporat: si est materia crassa, ex scalptura non euaporat, sed facit pustulas, & ibi putrescit. hæc uera causa scabiei. Materia subtilior pruritum generat, crassa scabiem: hoc uoluit Auicenna. Materia igitur huius scabiei est humor salsus, qui transmittitur ad manus & crura, quia maior copia materiæ: & exit cum dolore aqua, quia humor calidus soluit continuum & alterat. Concurrunt igitur duæ causæ, quæ sunt causa doloris secundum Galenum, licet alij male dicunt unam esse, tinnitus in cerebro, & grauitas capitis, ex materia fluenti nascitur: tertio de locis affectis, cap. de dolore capitis. Qui habent calidum hepar, & totum ambitum uenarum calidum, subiecti sunt repletioni capitis: & si accesit cruditas per uiam communem, repletur caput, & ita fit non tantum ob hepar, sed etiam ob uentriculum, sicut hic concurrunt hæc duo, non tamen ob naturam hepatis, sed ob uictum etiam malum facientem crudum uentriculum. An caput calidum sit, non habet instructionem: potest tamen esse calidum, & caussam habere, quòd facile ascendant uapores, qui postea mouentur in aure, & faciunt tinnitum.

De piora

DE PSORA OCCVPANTE uniuersum corpus.

Consilium XLI.



CVM SINT DVO PRAETER NATVRAM: primum, quod sensu non ita deprehenditur, difficultas anhelitus, uertigo, grauitas capitis, tinnitus aurium cum destillatione; secundum occurrit sensui uisus, & est defoedatio cutis pustularis, & asperitates; hæc principaliter sunt consideranda, nam de illis maxime conqueritur. Primum, apparet sensui uisus, & ex colore singulorum membrorum affectiones discernuntur: quæ quidem proueniunt à materia collecta. Natura materiæ deprehenditur ex colore: uidemus enim pustulas tam in facie, quàm in cruribus & toto corpore, quæ tendunt ad fuscedinem, partim rubent, partim nigricant: rubedo circa faciem magis, in alijs partibus nigredo magis. Nonnunquàm illæ pustulæ in diuersis partibus erumpentes faciunt suppurationem, & inde exit pus. Consideranda natura ex colore. Sanguis dominatur cum bile, uel sanguine melancholico, erumpens ad cutim. Videndum quo nomine debeat appellari. Medici occupati sunt ualde circa hoc nomen. Ex una parte accidens est, hic affectus, ex alia parte ægritudo. Sunt morbi dependentes ab eadem causa secundum ordinem, ab eadem materia, sanguine adusto melancholico. Quidam est uniuersalis, quidam particularis. Particulares sunt, qui occupant tantũ partem corporis, non totum corpus, ut cancri, lichenum omnes species, pendent ab eadem materia, sanguine melancholico crasso. Quędam ab eadem materia dependentes occupant totum corpus, ut elephantiasis, lepra, psora. In isto corpore non est morbus particularis, nam æqualiter occupatur ab ista defoedatione: fit à melancholia cum sanguine, & sic est morbus uniuersalis. Non est elephas, nam elephas habet proprium ut occupet carnem & ossa: sed ista defoedatio non nisi extimam cutim inuasit. Nec est lepra, nam lepra habet pathognomonicum accidens, ut decidant squamæ, unde habuit nomen, quia squamæ quotidie decidunt. Galenus distinguit psoram à lepra, quia lepra non habet asperitatem & inæqualitatem, ut psora. Videmus hic inæqualitatem & asperitatem cum pruritu, quod psoræ longe magis proprium quàm lepræ: unde ponenda hæc affectio sub capite psoræ. Differunt omnes morbi uniuersales inter se, quod ut sciamus, plurimum facit ad curationem. Differunt in crassitudine materiæ peccantis uel humoris. Humor melancholicus naturalis cum sit humor crassus, fæculentus, non facit nec psoram nec lepram, quia non potest excerni ad partes cutis. Vbi autem humor est subtilis, tenuis, uaporosus, transit ad cutem, sed difflatur propter tenuitatem suam: ubi crassior est non potest exire. Et illa materia est uel quieta, uel mota. Si est quieta, adhæret musculis, & facit lassitudinem ulcerosam. Si mota, & transit ad cutem, difflatur, facit sudores: si non difflatur, facit pruritum, & alia genera pustularum diuersa circa corpus. Si admodum crassa, non exit ad cutem, sed adhæret musculis, occupat partes solidas. Si corrumpit ossa, fit elephas. Vbi subtilior est magis declinans ad sanguinem, participans humore pituitoso salso, transit ad cutim, facile expellitur, non tamen potest exhalare, sed adhæret, & facit lepram & psoram: psora autem magis habet de humore melancholico: lepra magis ad salsum, & magis æqualiter inhæret, non facit eam asperitatem, quia liquidior & humidior humor facit superficiem æqualem: ubi autem exaruerit, facit squamulas ex humore pituitoso exiccatas, ut sunt in superficie capitis furfures, ubi difflatur pituita ex capite, & circa cutim exiccatur, & facit squamulas illas. Vnde qui abundant squamulis illis, habent caput ualde humidum, quia pituita cum exarescit, facit squamulas. Psora autem quia fit ab humore

magis

magis aduſto, facit inæqualitates cutis: proprium enim ſicci eſt 4. Meteor, ut ſit cauſa
aſperitatis, ut humidum eſt cauſa leuitatis. In lepra eſt leuior cutis quàm in pſora, quæ
dependet ab humore melancholico, qualis hæc eſt, non tamen ita craſſo ut faciat ele-
phantem, ſed tamen craſsiori quàm ut faciat lepram. Humor diffuſus in toto corpore
non eſt æqualis, admixta eſt pituitoſa materia & ſanguinea. Nõ igitur mirum, ſi ei ma-
teria humida putreſcat & faciat pus, & apparent puſtulæ quæ à Græcis pſydraciæ, ab
Arabibus Saphah uocantur. Hæc eſt natura morbi quantũ ad cauſam formalem: quan-
tum ad cauſas efficientes, ſunt intrinſecæ & extrinſecæ. Membrum quod generat om-
nes humores, eſt hepar: ad hepar ergo referenda cauſa efficiens, tanquam ad membrũ
principale, quod ſecundum propriam temperaturam generat humores. Si moderate
calidum eſt, ſanguinem generat: de bile autem & humore melancholico, facit quantum
opus eſt: ſi maior caliditas, & hepar calidius ſit quàm par eſt, plus de bile generatur, &
appellantur tales cholerici, in quibus propter caliditatem hepatis generatu plus de
bile quâm de reliquis. Vbi intenditur caliditas & minuitur humiditas, generatur hu-
mor melancholicus. In paracmaſtica ætate calidi & ſicci, fiunt melancholici adſti, quia
acquiritur caliditas ex diminutione humiditatis, non generatur bilis, ſed humor melan
cholicus. Hoc hepar eſt ſupercalefactum, & uidetur à primo ortu tale eſſe quod exceſ-
ſerit notabiliter ad calidum, per ſiccum & humidum non multum. Qui habent calidita-
tem ſolam, abſq; paſsiuarum exceſſu, plurimum carnis generant. Qui calidũ & humi-
dum, abundant plurima pinguedine. Probabile eſt quôd fuerit calidũ naturalite, abſq;
exceſſu humiditatis & ſiccitatis, temperatũ in paſsiuis, redundans in calido. In haben-
tibus autem ſymbolum, facilior eſt tranſitus: generauit ſanguinem bilioſum, deuenit ad
paracmaſticam ætatem, potuit generare plurimũ humorem melancholicũ. Accedunt
aliæ cauſæ non corporeæ, ſed extrinſecæ. Fuit conditionis talis, in qua habuit omnia
quæ potuerunt ſupercalefacere hepar: bibit uinum potentiſsimum. Credo quòd natura
ipſa uſus fuerit cibarijs ſalſis & acribus, quæ ſupercalefaciunt hepar ſuis qualitatibus
primis. Alimenta præter calorem auctum potuerunt generare humorem melancholi-
cum: nam à calore igneo & immoderate ſe habente, per ſe generatur plurimus humor
melancholicus: ſi accedat ſecundum, ſcilicet alimentũ generans melancholiam, poten-
tiſsima erit cauſa aggregandi humores melancholicos. Habuit inſignem caliditatem
hepatis, & in παρακμῇ multo magis auctus calor iſte eſt, ex modo ſubſtantię cibi melan-
cholici. Niſi fuiſſet adiumentum naturæ per fluxum hæmorrhoidum, incidiſſet non in
pſoram, ſed in elephantiam. Materia continuo expurgata fuit per fluxũ. Qui ſubiecti
ſunt huic fluxui, liberantur ab omnibus humoribus melancholicis. Potentiſsima cauſa
in hoc fuit, cum haberet eum fluxum, & tamen habuit hunc morbum. Quo ad catar-
rhum, corpus ita paratũ eſt ad catarrhum ſtante ratione uictus, ut nullum corþus ma-
gis opportunum. Talis temperatura corporis mittit uapores ad caput continuo, primo
Epid. & tertio de locis affectis. Ab ambitu totius corporis aſcendunt uapores ſtante
peſsima ratione uictus; & hinc etiam tinnitus auriũ, propter motionem ſpirituũ. Catar-
rhus ex ea parte materiæ eſt, ubi: in cerebro naturaliter frigido. Nam ſi naturali ſua
ſubſtantia propria, omne cerebrum frigidum & humidũ eſt, ſed dicitur reſpectiue cali-
dum, humidum & ſiccum, cum tamen omnia ſint frigida & humida. Ideo cum ſit pro-
pria natura frigida & humida, condenſat uapores, & ſic fit catarrhus, & hic facit anheli-
tus difficultatem, & tuſsim. Non tamen eſt inſignis læſio adhuc ex hoc catarrho. Pru-
ritus facile curabitur, ſi modo non patiatur elephantiam. Pſora eſt initium elephantiæ:
oportet ut ipſe ſibi ſit medicus. Circa curã duo ſunt facienda: primo tollendus morbus
factus, ſecundo cauſæ quę faciunt. Morbus factus ſunt puſtulæ, decœdatio circa cutem,
quæ abſtergendo mundificanda eſt: quod non fiet niſi materia remoueatur, quæ in to-
to ambitu uenarum fouet continue illam partem. Oportet omnino remouere mate-
riam. Duæ ergo ſunt indicationes: primo, ut abſtergatur cutis: ſecundo, ut remoueatur
materia. Eſt tertia indicatio; nam ſi remoueatur materia & abſtergatur cutis, & non
remoueamus

remoueamus caliditatem hepatis, & causas efficientes & extrinsecus occurrentes, nihil proderit. Primum ergo est abstergere cutem: secundum, remouere humorem: tertium, alterare hepar: quartum, regulare rationem uictus. Incipiamus ab euacuatione, sine qua nec alterare, nec abstergere cutem, neque nutrire corpus cibis conuenientibus possumus. Mundificandum corpus cum his quæ mundificant humores peccantes, scilicet humorem melancholicum, sanguinem & pituitam, quæ redundat ex descensu catarrhi. Accedit portio bilis, redundant omnes quatuor humores. Alij humores coquuntur & præparantur. Sanguis non expectat aliam coctionem, debet euacuari sine præparatione. Facta purgatione humorum in primis uenis cum cassia, deueniatur ad missionem sanguinis, ut euacuetur principalis humor sanguis, & fiat sæpe. In humore melancholico ubi permixtus est sanguini, iteranda est phlebotomia, & euacuetur per interualla: deinde bene nutriatur, post iterum euacuetur, idq; à basilica. Intentio est non tantum euacuare humores, sed simul alterare membra, quod possumus facere uno remedio, non debemus facere pluribus. In utroque latere secanda una, & ab utraq; basilica. Secundo fiat euacuatio præcipue duorum humorum, melancholiæ & pituitæ. Biliosus humor facile coquitur & expellitur. Rhasis uult bilem non indigere coctione: sed indiget leni coctione, facili momento coquimus. Maiore coctione indiget pituita & melancholia. Sunt concoctiua in communi usu, quæ respiciunt pituitam, non considerando humorem melancholicum, quem aggredia postea. Ex multitudine pituitæ obstruuntur uenæ sua uiscididate, & ille humor retinet alios humores ne sint præparati: obstruit quoq;. Quando igitur pituita in uenis est cum humore melancholico, non debemus utrunque simul præparare. Pituita indiget incisiuis abstergentibus: humor melancholicus aliquali humectatione, ut fiat facilis ad excretionem, non est uiscidus, sed crassus, qui indiget humectatione. Quæ faciunt ad coctionem pituitæ, non faciunt ad concoctionem ipsius humoris melancholici. In hoc casu inciperem à pituita. Oxymel, & syrupus acetosus incidunt sine calefactione. Non multum calefacerem, ne humori melancholico nocerem. Danda sunt quæ incidunt lapides & calculos. Utrum acetum conueniet digestioni humoris melancholici? quanto magis dubitabitur de calefacientibus, & exiccantibus. Acetosa conueniunt partibus terrestribus, confringunt calculum & lapides. Darem syrupum acetosum, oxymel, cum melle rosato. Euacuarem postea cum confect. hamech, in qua epithymus & myrobalani. Et euacuant humorem pituitosum pilulæ de Agarico. Darem agarici ʒ 2. cum ℥ 1. cassiæ, euacuat humorem pituitosum, & respicit humorem melancholicum. Quo ad humorem melancholicum, syrupum de pomis dulcibus, Sabor regis. Decoctum liquiritiæ maxime confert ad humorem melancholicum siccum & frigidum. Item maluæ decoctio cum iuribus pinguibus pulli: postea euacuarem cum illis decoctis traditis à Mesue. Deinde apponerem elleborum nigrum, ut in superiori syrupo, non plusquàm ʒ. semis corticum ellebori nigri: felicissime operatur ter aut quater sine molestia. Quòd si detur ante euacuationem pituitæ, lædet, & nihil proderit ista euacuatio. Pituita optime euacuetur. Soleo dare sex uicibus, euacua quadragies, nisi debilitas accidat, tunc intermitto unam. Facta euacuatione abstergenda cutis. Fieri possunt linimenta ex succo lapathij, limonum, ellebori cortice ex radice. Decoquantur cum malua & althæa in aqua, donec consumatur tota substantia, factis expressionibus. Oleum rosarum recens, therebinthina, styrax liquida, magna copia succi limonum cum nitro, abstergit omnem defœdationem. Peracto illo, quæritur nunquid conueniat lotio balnearum? Habent magnam uim abstergendi maculas corporis. Sed dubito ne calefaciant hepar. Ad defendendum hepar sumat duas aut tres heminas seri lactis, & illinatur hepar infrigidante Galeni: conuenit propter hepar calidum. Bibat serum, & ingrediatur balneum. Non dubitarem de supercalefactione hepatis. Aqua marina idem facit, sed nimis calida est. Aquarum quoq; dulcium balnea, cum fiunt ex elleboro, lapatho, cum sale, abstergendæ cutis gratia.

gratia. Necesse est deinde confortare, fiat ad contrarium, & infrigidetur hepar. Vltimum est quòd regat se, ac remoueat causas extrinsecas; abstineat ob omnibus calidis, uino calido. Vtatur carnibus bonis, frigidis alimentis, piscibus saxatilibus. Marini sunt laudatissimi, quia habent minus superfluitatum quàm fluuiales, qui faciunt augeri pituitam, & calorem postea: expedit quoque ut pituita non multiplicetur. In partibus Dalmatiæ, gobij marini optimi sunt, in alto mari. Inter pisces saxatiles, mugiles, apud nos rari. Admoneamus & protestemur, si uult permanere sanus, quod debet eo uictu uti & refrigerantibus. Saccharum rosaceum cum Rhabarbari ʒ 1. ter aut quater in mense sumat. Hæmorrhoides semper teneantur apertæ; si stringuntur, aperiantur.

FINIS.

DE MONTANO, AD MONTANUM TYPOGRAPHUM, HIERONYMUS DONZELLINUS.

Iamq; opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere uetustas.
Nam licet exiguo, iaceat Montanus in antro,
Marmore conclusus, fatorum lege perenni:
Parte tamen meliore sui, super Æthera notus
Viuet: eritq; illi æternum, indelebile nomen.

Noribergæ, apud Ioannem Montanum, & Vlricum Neuberum.
M. D. LIX.



